DTU Bibliotek

Denne fil er downloadet fra

Danmarks Tekniske Kulturarv

www.tekniskkulturarv.dk

Danmarks Tekniske Kulturarv drives af DTU Bibliotek og indeholder scannede bøger og fotografier fra bibliotekets historiske samling.

Rettigheder

Du kan læse mere om, hvordan du må bruge filen, på *www.tekniskkulturarv.dk/about*

Er du i tvivl om brug af værker, bøger, fotografier og tekster fra siden, er du velkommen til at sende en mail til *tekniskkulturarv@dtu.dk*

DANMARKS
TEKNISKE BIBLIOTEK

Industribiblioteket

Grp. 284 Forfatter: C. V. Nielsen

Titel: Dansk Handelsleksikon

Bind: Udgave: Trykaar: 1920

Industribiblioteket

~~Handelsinst.~~

38(03)

38(03

INDUSTRIMUSEETS
BIBLIOTEK

1
3-3

INDUSTRIFORENINGENS
BIBLIOTEK

IF INDUSTRIBIBLIOTEKET

DANSK HANDELSLEKSIKON

HANDELSRET,
HANDELSUDTRYK, VALUTA, BANK, BØRS, FORSIKRING,
AKTIEVÆSEN, HANDEL I ALLE DENS FORMER
OG
VARER

UDGIVET AF

CHARLES V. NIELSEN
GROSSERER, CAND. JUR.

INDUSTRIFORENINGENS
BIBLIOTEK

ARTIKLERNE OM VAREKUNDSKAB ER UDARBEJDEDE
AF ADJUNKT, CAND. POLYT. EMIL WESCHE

G. E. C. GADS FORLAG · KØBENHAVN 1920

FR. BAGGES KGL. HOFBOGTRYKKERI
KØBENHAVN

FORORD

Ved Siden af Hages Haandbog i Handelsvidenskab, der giver en systematisk tilrettelagt Kundskabsfylde, har man paa dansk hidtil savnet et *Handelsleksikon*, den let overskuelige Haandbog, der paa videnskabeligt Grundlag giver en Oversigt, som ved sin Form muliggør, at man øjeblikkeligt kan faa Svar paa mangfoldige af de i Handelslivet oftere eller sjældnere forekommende Spørgsmaal samt Oplysninger om kommercielle og retlige Forhold.

Saadanne Leksika foreligger paa de fleste civiliserede Sprog, afpasset efter vedkommende Lands Forhold.

Nærværende Handelsleksikon tager ikke alene Hensyn til vore *hjemlige Handelsforhold*, men bringer ogsaa alsidige Oplysninger om *Handelsforholdene paa Verdensmarkedet* med Henblik paa Danmarks Fremtidsmuligheder, f. Eks. Oplysninger om fremmede Handelsformer, om fremmede Landes Valuta- og Pengeforhold, om fremmede Handelssædvaner, om Søtransport, Verdensbørser, Terminshandel etc.

INDUSTRIENS BIBLIOTEK

Saavel for den danske *Handelsret* som den internationale Handelsret bringer nærværende Leksikon fyldige Meddelelser.

De Felter af Socialøkonomien, som har Betydning for Handelslivet, er medtagne. Som Medarbejder i saa Henseende har virket cand. polit. ABEL BRINCK. Ogsaa *Bank-* og *Forsikringsvæsen* er behandlet systematisk.

Omtrent en Tredjedel af Leksikonets Stofmængde omhandler Varerne som saadanne og danner altsaa et kortfattet ***Vareleksikon,*** som er udarbejdet af Adjunkt, cand. polyt. EMIL WESCHE under Hensyntagen til Varernes praktiske Betydning for Handelen i Almindelighed.

Af Nemhedshensyn er som systematisk Grundlag i nogen Grad benyttet det noget mindre norske Handelsleksikon ved TH. EVANTHS.

Forslag til Forbedringer i senere Udgaver modtages med Tak.

Charles V. Nielsen.

A

a. 1) paa franske Kurslister angiver a (*argent*) *Bud* i Modsætning til p (*papier*) Tilbud. 2) paa franske Regninger og Toldsedler betyder a: *acquitté*, kvitteret. 3) Klassifikationsbogstav for Skibe. 4) Forkortelse af *anno* (i Aaret). 5) som Afledning fra Latin betyder a: fra, anvendes f. Eks. i Forbindelsen: *a dato*, d. v. s. fra betræffende Dag. 6) Fork. af *ar*.

à (fr.) betyder til, indtil, f. Eks. 170 Styk à 2 Kr., 700 à 800 Sække = 7/800 Sække eller 700—800 S.

aabenstaaende Post, se *Post*.

Aager. Herved forstaas almindeligt det Forhold, at Laangiver beregner sig ublu Rente af den udlaante Kapital, og i udvidet Forstand betegnes som Aager al ublu Benyttelse af Handelsfordel. I Christian den femtes danske Lov 5te Bog 14de Kapitel 5te Artikel hedder det: »Til Rente af Penge, Korn eller andet maa ej tagis højere end sex af hundrede aarligen. Befindes nogen mere at tage, have forbrut al Hovedstoelen, halfdeelen til Kongen, og halfdeelen til den, der paaklager«, og først ved Forordningen af 6. April 1855 blev Rentefoden givet saa vidt fri, som Indskrænkningen fremtidig kun skulde gælde ved Laan i faste Ejendomme. Her gælder stadig Forbud mod at betinge og oppebære mere end 6 % (hvis over 4 %, da fordres hertil Bevilling, se Lov Nr. 52 af 27. Marts 1912), og Straffen er en Mulkt af det fire- til det tyvedobbelte af den ulovlig oppebaarne Fordel. Det bemærkes, at den ulovlige Fordel foruden i Renteafgift kan bestaa i andre Ydelser af økonomisk Værdi. Ifølge Loven om Aftaler og andre Retshandler paa Formuerettens Omraade af 8. Maj 1917 vil Aager som Benyttelse af Nødstilstand, Letsind, Uerfarenhed eller Afhængighedsforhold kunne gøre den indgaaede Overenskomst ugyldig. — I denne Forbindelse skal omtales, at D. L. 5. 8. 9: »Lejer mand anden enten Bester, eller Stude til Pløjning, eller Køer og Faar til Melkning, da maa han ej ubillig Leje tage deraf, uden hand vil have forbrut dem, Halfdeelen til den, der paaklager, og Halfdeelen til Husbonden« ikke er ophævet.

Aal er en Blødfinnefisk. Den udklækkes i Atlanterhavet, hvorfra Aaleungerne, *Glasaal*, vandrer lange Strækninger op i fersk Vand. Efter at være fuldvoksne vandrer de fleste tilbage om Efteraaret, hvor Fangsten foregaar langs vore Kyster ved faststaaende Net med Ruser. Store Mængder forsendes i fersk Tilstand, en Del saltes og røges.

Aar og Dag, i Retssproget = 1 Aar og 6 Uger.

ab, fra. Ved Salg: ab en Plads leveres Varen af Sælgeren frit paa det (af Køberen) valgte Transportmiddel dér, medens Forsendelsen sker paa Køberens Regning og Risiko. Ved Salg: ab Værk, leveres Varen kun frit til Vogn.

Abaissement (fr.), Fald, Nedbringning af Kurser. *abaissere* = sænke, nedbringe.

Abandon = Opgivelse, Fraskrivning (særlig af Ejendomsret). I Søretten betyder Abandon Ejerens Berettigelse til at opgive sin Ejendomsret til det forsikrede, saaledes at han slipper for visse Forpligtelser og opnaar Ret til Forsikringssummen i visse Tilfælde, hvor han kan forlange Erstatning for Totalskade, skønt det forsikrede ikke er fuldstændig eller endelig tabt for Ejeren, saaledes, naar Skibet erklæres uistandsætteligt eller der i længere Tid har manglet Efter-

retning om Skibet, samt naar Skib eller Gods belægges med Embargo etc. Denne Ret til Abandon har den forsikrede dog kun indenfor en vis Tidsfrist, se iøvrigt Søloven af 1. April 1892. *Abandonnere*, opgive, fraskrive sig, afstaa, aftræde en Ret ved en Abandon-Erklæring. *Abandonrevers* er den handels-tekniske Betegnelse for en Abandon-Erklæring.

Abarbei, persisk Mønt = 40 *cabechi*.

Abas, 1) persisk Sølvmønt à 2 *abasi*. 2) et Slags groft Uldtøj. 3) persisk Perlevægt = 0,1458 gr.

Abassamento, (it.), Afslag, Grossistrabat. *Abasso*, Prisfald.

Abatellement, (fr.), Handelsforbud, udstedt af fransk Konsul i Levanten mod Købmænd, der har gjort sig skyldige i Bedrageri eller Underslæb.

Abatvent, (fr.), Uld- eller Silke-Handler.

Abbreviatur, se Forkortelser.

A. B. C. code, (eng.), en meget anvendt Telegramkode til Sammentrækning af Telegrammer (se code).

Aberdeen-fish, *Kabliau* i Tønder, som eksporteres fra Aberdeen.

Abeskind, sorte, fra Afrika, bruges til Tæpper, Pelskraver og Muffer. Er en vigtig Artikel paa Leipzigs og Londons Pelsvaremarkeder.

Abgang (t.), Tab i Maal eller Vægt.

Abietinsyre, en organisk Syre, som fremstilles ved Destillation af Harpiks (s. d.). Dens Alkalisalte, som er uopløselige i Vand, anvendes til »Lim« i Papir og som Tilsætning til Sæbe.

Abjudikation, Frakendelse, Fradømmelse.

Abonnement, Forud-Indtegning eller -Bestilling, sædvanlig ledsaget af Forudbetaling. *Abonnent*, en som tegner Abonnement. *Abonnere*, at tegne Abonnement eller være Abonnent.

About (eng.) = omkring, circa.

Abrikoser, Stenfrugter af *Prunus armeniaca*, som dyrkes i mange Varieteter i varme og tempererede Egne. *Tørrede* A. er en stor Handelsartikel, navnlig fra Kalifornien. De er ofte svovlede.

Abrikoskærner med og uden Skal, fra Italien og Lilleasien, bruges som Surrogat for bitre Mandler. De giver ca. 50 pCt. fed Olie, og ved Destillation af Presseresterne Bittermandelolie (s. d.).

Abrohani, meget fint, blødt, ostindisk Musselin.

Abromafibre, Basttrævler af forskellige Arter *Abroma* fra Filippinerne. De anvendes mest til Tovværk.

Abschnitte (t.), se Appoints.

Absint, et spirituøst, grønligfarvet Udtræk af Malurt, med Tilsætning af Anis, Koriander o. l. *Absintin* er Malurtens Bitterstof, *Absintol* dens flygtige Olie.

Abstrichblei, se *Bly*.

Abu-kelb, ægyptisk Sølvmønt = 30 *para*.

Abundance, Børsudtryk for Pengerigelighed.

a. c., Forkortelse af *anno currente* (lat.) = i indeværende Aar.

Ac som Begyndelsesbogstaver af Ord, se i Almindelighed under *Ak*.

Acajoutræ, leverer hvidt Mahogni, Acajouharpiks, -nødder, -gummi og -olie; vokser i Vestindien og Sydamerika.

Accepisse (fr.), skriftlig Modtagelseserklæring.

Accept, se *Akcept*.

Accidenstrykkeri, Bogtrykkerier for Fremstilling af Circulærer, Fakturaer, Handels-Brevpapir o. l. Tryksager.

Accidentier, Bi-Indtægter.

Accise er en offentlig Afgift, navnlig ved Indførsel af Varer til et vist Accise-Omraade, f. Eks. en By. Var en ogsaa herhjemme i gamle Dage anvendt offentlig Afgift.

Accord, se *Akkord*.

account (eng.), Konto, Regning.

account-sales (eng.), Salgsafregning.

Acetater, eddikesure Salte.

Acetatsilke, se *Kunstsilke*.

Acetinblaat, blaat Tjærefarvestof.

Acetometer, Syremaaler.

Acetone, *Dimetylketon*, en vandklar, letflygtig og brandfarlig Vædske af en ejendommelig Lugt. Den anvendes meget som Opløsningsmiddel for organiske Stoffer, f. Eks. Kopal, hvorved faas *Acetonlak*.

Acetylen, C_2H_2, en stærkt lysende og sodende Gas, som fremstilles af *Kalciumkarbid* (s. d.) og Vand. Den kan fortættes til Væske, som paa Grund af Eksplosionsfaren blandes med Acetone eller Kiselgur i stærke Staalflasker (*Dissousgas*).

Acetylenblaat, forskellige Tjærefarvestoffer, der navnlig anvendes til Blaafarvning af Bomuld.

Acetylensort, se *Kønrøg.*

Acidum (lat.), Syre.

Acier, (fr.), Staal. *Acier naturel,* Raastaal, Smeltestaal.

Ackaparere, at opkøbe Varer (særlig Levnedsmidler) for at tjene paa Prisstigningen, naar Markedet — derved at Varerne unddrages det — bliver knapt.

à condition (fr.), paa Betingelse eller Vilkaar. En særlig Anvendelse har Udtrykket, hvor Varer er leveret à condition, idet det her betegner, at Varerne ikke er holdt i fast Regning, men af Modtageren kan returneres, naar han ikke faar dem afsat inden en vis Tid, f. Eks. ved Udsendelse af Bøger til Sortimentsboghandlerne.

à conto (it.), forkortet a/c. = i Regning. *à conto nuovo,* forkortet a. c. n. = i ny Regning. I visse Forbindelser anvendes Udtrykket à conto som Betegnelse for Forskud eller Afdrag paa Mellemværende, f. Eks. à conto-Betaling, à conto-Udbytte.

à conto méta (it.), Regnskab over en Forretning, der er afsluttet à méta (s. d.).

à conto nuovo (it.), i ny Regning.

à conto vecchio (it.), i gammel Regning.

Açores, graa, ublegede Lærreder fra Dep. Charente-Inférieure i Frankrig.

Acori, sjældne, afrikanske Koraller med en blaaagtig Farve.

à costa (it.), her paa Pladsen, hersteds.

à costi, dersteds, dér paa Pladsen.

Acquit (fr.), forældet Kvitteringsformel (*per* eller *pour acquit*).

Acquit-à-caution (fr.), Told-Passerseddel for Transit af (ellers) toldpligtige Varer eller for Indførsel til Bearbejdning, Forædling og derpaa følgende Gen-Udførsel af (ellers) toldpligtige Varer.

acre, Flademaal, anvendt i England, de forenede Stater, Australien, Canada og britisk Vestindien. *acre of land* = 0,4047 ha.

Acrements, saltede Oksehuder, som indføres fra Sortehavsegnene til Frankrig.

actio cambialis (lat. — jur. Udtryk), Vekselklage.

actio empti (lat.), i Romerretten en Betegnelse for den Klageret, som Køberen kunde have ifølge den afsluttede Handel.

actio quanti minoris (lat.), i Romerretten et Udtryk for Køberens Ret til eventuelt at fordre Afslag i den vedtagne Købesum.

actio redhibitoria (lat.), i Romerretten Udtryk for en Klageret gaaende ud paa Handelens fuldstændige Tilbagegang.

actio venditi (lat.), i Romerretten Betegnelse for den Klageret, som Sælgeren kunde have ifølge den afsluttede Handel.

acts of God or the kings enemies (eng.), se vis major.

acts of restriction (eng.), indskrænkende Tvangsforholdsregler, særlig Tvangskurs.

a. d., Forkortelse af *a dato* (s. d.).

Adamsæble, se *Citroner* og *Oranger.*

Adarme, sydamerikansk Handels-, Guld- og Sølvvægt = 1,7972 gr.

Adatais, tyndt ostindisk Musselin. Tilvirkes hovedsagelig i Bengalen.

a dato = fra Udstedelsesdagen. *a dato-Veksler* er saadanne Veksler, hvis Forfaldstid er fastsat til et bestemt Tidsmaal, regnet fra Vekslens Udstedelsesdag, f. Eks.: »3 Maaneder a (fra) dato behager De at betale . . .«.

add. = *addatur* = hertil kommer . . .

à decouvert (fr.). Ved Salg *à decouvert* forstaas *Blanko-Salg,* d. v. s. Salg af Varer eller Værdipapirer til senere Levering uden i Salgsøjeblikket at være i Besiddelse af disse.

Adelsberger, kraftig rød Vin af Bourgognekarakter fra Omegnen af Budapest.

Adenos, fin levantisk Bomuld.

Adeps, (lat.), *Fedt,* Salve.

adésso, (it.), nu, nærværende Tid.

a detto el. *a ditto* (it.), paa samme Dag.

à deux usances (fr.), se *a uso.*

a di (it.), den el. den Dag, ved Sigt.

a die (lat.), fra betræffende Dag. *a die recepti,* fra Modtagelsesdagen.

ad interim (lat.), midlertidigt, indtil videre.

Adiou, modne Dadler, sammenpressede til en fast Masse. Eksporteres fra Havnene ved den persiske Havbugt. Den bedste kommer fra Basra i Kurve paa 5 kg.

a dirittura, se *a drittura.*

à discretion (fr.), efter Behag.

a ditto, se *a détto.*

»Adjektive« Farver, se *Bejdser.*

ad libitum (lat.), frit efter Behag.

ad mandatum (lat.), ifølge Bemyndigelse.

Administration, Forvaltning (af et Foretagende). *Administrator:* Den Bemyndigede ved en Administration. *administrere,* at forvalte (et Foretagende) for fremmed Regning.

ad modum, efter Skik og Brug.

Admontervitriol, *Ørnevitriol,* er en Blanding af Ferro- og Kobbersulfat. Det fremstilles af kobberholdig Svovlkis og anvendes i Farverierne.

ad notam (lat.), tage (sig) *ad notam* = bemærke, notere, indprente.

adnotere, se *annotere.*

Adressant kaldes den, som paa en Veksel har angivet en Adressat, som vil optage Vekslen til Ære for Adressanten.

Adressat, 1) Den, til hvem en Forsendelse er bestemt. 2) Vekselretlig forstaas ved Adressat: den, som vil optage Vekslen (se ovf.)

Adresse, Opgivelse af, hvor en Forsendelse skal afleveres.

Adressebrev, et af Postvæsenet krævet Formular (til Udfyldning) ved Forsendelse af Postpakker. Paa Adressebrevet kræves Oplysning om Værdien af Forsendelsen, hvis denne særlig angives, Postopkrævningsbeløb, Antal og Mærke paa Forsendelserne m. v.

Adressebureauer er saadanne Bureauer, som til Brug ved Udsendelse af Cirkulærer el. l. forsyner vedkommende med Adresser, hvorefter Cirkulærerne kan udsendes, alt efter den Kreds, Cirkulærerne er bestemt for.

Adresse-Kommission, en Provision, som Bortfragteren undertiden (særlig i russisk Fart) godtgør Befragteren (dennes Agent eller Forretningsforbindelse), naar Skibet er destineret til denne og Adressaten skaffer Skibet (ny) Fragt for udgaaende. I visse Farter (særlig i tidligere Tid) er det Kutyme, at saadan Adresse-Kommission i Virkeligheden intet reelt Grundlag har, men betragtes som en Dekort i Fragten f. Eks. paa 2 %.

adressere, anføre Adresse (se samme).

Adressering, Paaførelse af Adresse (se samme).

Adresseringsmaskine, en Art Skrivemaskine, som paafører Konvoluter o. l. (Navn og) Adresse bekvemt og hurtigt.

a drittura (it.) = *à droiture* (fr.) = direkte, uden Omvej. Forsendelse af Varer *a drittura* sker uden Omladning og uden Benyttelse af Speditør. Modveksler, Recambioveksler (se disse) trækkes direkte = *a drittura* paa Vekselskyldneren.

ad summum (lat.), i det højeste.

Adular, se *Maanesten.*

Adulteration, Forfalskning, særlig af Mønter, *adultere,* at begaa Adulteration.

ad valorem (lat.), efter Værdi.

Advers, se *Avers.*

Adversaria (lat.), Kladdebog, Memorial.

Advis (it.: *aviso,* fr.: *avis*), Efterretning, Underretning, f. Eks. til Adressaten, om Varers eller Penges Afsendelse. Ang. vekselretligt *Advis* se Vekselretten.

advisere, give Advis (s. d.).

Aërofan, fint, hvidt engelsk Silkekrep.

Aes caldarium (lat.), en Metallegering, som ligner Guld, *Klokkemetal.*

a. f. (lat.), anni futuri = i kommende Aar.

Afbetaling. Køb og Salg af Varer paa Afbetaling er lovordnet ved Lov Nr. 244 af 8. Maj 1917. Selv om Handelen er gjort paa Lejekontrakt kommer Lovens Bestemmelser til Anvendelse. Loven angaar Løsøre til Værdi under 3000 Kroner. Af Bestemmelserne anføres følgende: Køberen kommer først i Restance, naar Afdraget udebliver 14 Dage over Forfald og udgør mindst en Tiendedel af hele Summen eller naar det sammen med andre ubetalte, tidligere forfaldne Afdrag, udgør mindst en Tyvendedel af hele Beløbet. Naar Sælgeren vil tage Tingen tilbage, skal ved Opgørelse Tingens Værdi ved Tilbagetagelsen regnes Køberen tilgode saaledes, at hvis denne Værdi overstiger Sælgerens Restfordring, der fastsættes med Afslag for Restbeløbene i Forhold til Kontantprisen, plus Omkostningerne ved Tilbagetagelsen, kan Køberen forlange Differencen udbetalt samtidig eller omvendt betale det saaledes udregnede Restbeløb. I 14 Dage efter Tilbagetagelsen tilkommer der Køberen Indløsningsret.

Afbrudsforsikring, se *Chomage-Forsikring.*

Afdrag. Medens Kreditor i Almindelig-

hed ikke er pligtig at modtage Afdrag paa sit Tilgodehavende, gælder det særlig for Veksler, at Vekselkreditor (her) er pligtig at modtage Afdrag paa Vekselgælden.

Affektionsværdi. En Værdi, som Tingen har for dens Ejer, bortset fra den almindelige, økonomiske Værdi, paa Grund af Familie-Interesse, Minder o. l., der knytter sig til Tingen.

Affenthaler- og ***Bülervine,*** Vine fra Omegnen af Affenthal i Baden.

Affiche (fr.), Plakat; *affichere,* opsætte Plakater.

Affidavit er en under Edstilbud afgiven skriftlig Erklæring om, at (de omhandlede) *udenlandske* Obligationer og Kupons ikke tilhører Undersaatter i vedkommende Land. Herved vil man forhindre, at Undersaatter i vedkommende Lande lader sig Kupons'ene betale i Udlandet, hvor de indfries med Guld, i Stedet for i selve Landet, hvor de kun indløses med de mindre værdifulde Papirpenge. En af en Konsul eller Notar bekræftet Affidavit kræves ogsaa for at undgaa Indkomstskat — »income tax« — paa de i England betalbare Kupons.

Affinage (fr.), *Raffinering,* Metallers og og andre Varers Rensning og Forædling.

Affinerie (fr.), tynd Staal- og Jærntraad, opviklet paa Ruller.

Affinering, Adskillelse af Sølv og Guld i gamle Mønter og Affald ved Behandling med Svovlsyre, som opløser Sølvet. *affinere,* rense.

affirmere, bestyrke, bekræfte.

Affiume, simpel ægyptisk Hør; kommer til Evropa navnlig over Marseille og Livorno.

affrêtement (fr.), Befragtning.

Affære, Foretagende, Sag, Tildragelse. *Affærer,* Forhold, særlig økonomiske.

Afgifter er varige Byrder (Forpligtelser) baade af privat- og offentligretlig Natur.

afgive en Tratte = trække et Beløb gennem Veksel.

aflade betyder i Skibstransport at indlade Varer (i et Skib).

Aflade-Dokumenter bestaar gerne af *Konnossement,* eventuelt med vedføjet Certeparti, *Assurancepolice,* hvis Varerne er forsikrede af Afladeren, samt *Faktura* eller Fakturaduplikat.

Aflader, den, som afsender Varer per Skib; (maa ikke forveksles med: Befragter, idet Aflader og Befragter godt kan være 2 forskellige Personer).

Aflagre Varer, at lade Varer henligge paa Lager i bestemt Øjemed, særlig for at de derved kan bedres i Kvalitet.

à fonds perdu (fr.), som tabte Penge, under Afkald paa Erstatning.

à forfait (fr.), paa Slump, uden videre Krav.

Afregning, Opgørelse af Mellemværende, sædvanlig med paafølgende Udligning (Saldering).

Afregningssted (clearing-house). Den udstrakte Brug af checks (se disse) har paa de større Bankpladser medført Oprettelsen af særlige Afregningssteder, hvor de enkelte Banker hver Dag indleverer de checks, de har modtaget paa andre Banker, og hvor Beløbene derefter føres op mod hinanden. Ikke alene checks, men ogsaa andre Pengekrav, f. Eks. for forfaldne Veksler, der er betalbare i Bankerne, føres her op imod hinanden, hvorved hele Mellemregningen koncentreres og lettes. Herhjemme har Oprettelsen af et Afregningskontor været paa Tale, men man har endnu ikke holdt det for nødvendigt.

African goods, engelske Bomuldsvarer, bestemte til Eksport til Afrika. Fabrikeres hovedsagelig i Manchester.

afrunde. Man taler om at afrunde et Beløb opad eller ned. Ligesom man ved Brøker bortkaster disse og forhøjer det hele Tal, hvis Brøken er større end ½, saaledes afrunder man ofte brudte Beløb, saa at de bliver et Multiplum af 5 eller 10 og altsaa kommer til at ende paa 5 eller 0. Særlig bruges dette i Frankrig.

Afskibnings-Dokumenter, se *Aflade-Dokumenter.*

Afskibning uden Ophold, d. e. Afskibning inden 3 Uger.

Afskrivning, 1) tage Afskrift; 2) at foretage en Kreditering, f. Eks. af et à conto modtaget Beløb paa vedkommende Debitors Konto; 3) Nedsættelse af den bogførte Værdi paa Aktiver (f. Eks. for Slid, Ælde), deriblandt udestaaende Fordringer (f. Eks. ved Debitors Insolvens, ved Afbrydelse af Forretningsforbindelser, ved Valuta-Kursfald o. l.).

Afslag i Købesummen kan have forskellig Aarsag og derfor forskellige Former, f. Eks. Rabat for kontant, hvor dette ikke oprindelig stipuleret, Dekort for Mangler, Bonifikation ved Aftagelse af større Kvanta end det, for hvilket den oprindelige Pris blev fastsat o. l.

Afslutning, 1) den endelige Aftale om en Forretning; 2) Opgørelse af en Konto, af Forretningsbøger o. l.; *afslutte*, se 1 og 2.

Afsnit, 1) afskaaret Prøve; 2) = *Appoints* (se samme).

Afstandsfragt er den Del af den stipulerede Fragt, som kan beregnes forholdsmæssigt, naar Ladningen undervejs bringes til anden Havn, fordi Skibet ikke kan føre Ladningen længere, f. Eks. fordi det er saa beskadiget, at det ikke kan istandsættes.

Afsætning = Salg.

afsættelig. Man taler om, at en Vare er afsættelig (salgbar), naar der er Efterspørgsel efter den, hvilket kan afhænge af Mode, Smag, Pris, Varemængde etc. I denne Forbindelse taler man om *Afsætningskilder*, *Afsætningsmulighed* o. l.

aftage en Vare, et Vareparti = give Dispositionsordre herover.

aftakle, at nedtage de rørlige Dele af Masterne, Tove, Sejl etc., optage Ankere o. l. og bringe alt i Land, naar Skibet skal oplægges, d. v. s. tages ud af Fart.

Ag. (lat. *argentum*), Sølv.

Agar-Agar, *japansk Husblas*, laves af forskellige Havalger, hovedsagelig i Japan. Den opløses i Vand til en geléagtig Masse, og bruges til Appretur, Frugtgelé og til Dyrkning af Bakterier.

Agat, se *Kvarts*.

Agatglas, en Imitation af Agat, frembragt ved at lægge mange Lag af forskelligtfarvet Glas uden om en Glaskærne.

Agavetrævler, *Pite-, Sisal-Hamp, mexikansk Fiber*, er Bladstrængene af Agaveplantens tykke, kødfulde Blade. Faas navnlig fra Mexiko og Vestindien og anvendes til Flettearbejder, Børster, Papir.

Agence havas, et af Verdens største Telegrambureauer, grundlagt i 1835 som et beskedent Oversættelsesbureau af en tidligere Sproglærer Charles Havas. Sæde: Paris.

Agenda, Noteringskalender, Dagbog.

Agent eller *Handelsagent* betegnes i Lov om Kommission, Handelsagentur og Handelsrejsende Nr. 243 af 8. Maj 1917 som »den, som for en anden (Agenturgiveren) har paataget sig det Hverv at virke for Afsætning af Varer ved at optage Købetilbud (Ordrer) til Agenturgiveren eller ved at sælge Varer i dennes Navn, og som ikke er ansat i Agenturgiverens Tjeneste, men udøver Virksomheden som selvstændig Forretningsdrivende med eget Kontor eller andet eget Lokale, hvortil Meddelelser angaaende Forretningen kan sendes«. Idet den nævnte Lov har fastslaaet, hvad der hidtil ansaas for gældende Ret ifl. Sædvane og almindelige Retsgrundsætninger, har den med den nævnte Definition ikke henregnet de saakaldte *Pladsagenter* eller *Byagenter* under egentlige Agenter, men udtrykkelig (i § 93) henført disse til Ligestilling med Handelsrejsende (se disse). — Agenten skal varetage Firmaets Interesser, give det Underretning om Forhold af Betydning og navnlig videregive Tilbud og indberette afsluttede Salg. Ved Forsømmelsen af sine Pligter bliver Agenten erstatningspligtig, men Firmaet maa da i Almindelighed straks meddele Agenten, at det gør ham ansvarlig for Forsømmelsens Følger. Agenten er berettiget til Provision, naar Varerne er leveret og betalt, saa vel som naar det skyldes Firmaet, at den afsluttede Forretning ikke opfyldes. Bortset fra sidstnævnte Tilfælde taber Agenten sit Provisionskrav, naar Købesummen ikke eller kun delvist betales, men hvis den Provision, som vilde have tilkommet Agenten, saafremt hele Købesummen var blevet betalt, overstiger, hvad der mangler i fuld Betaling, har Agenten dog Ret til Differencen. Ved Eneagentur har Agenten Krav paa Provision af *alle* Forretninger, Firmaet gør indenfor hans Rayon (Omraade), selv om de afsluttes direkte. Agenten har Krav paa Dækning af sine Udgifter til Porto, Telegrammer og Telefonsamtaler, hvis ikke andet er aftalt, f. Eks. at Provisionen omfatter disse Speser (Omkostninger). Agenten kan ikke afslutte *bindende* Forretninger, med mindre han særlig er bemyndiget hertil, men hvis Firmaet ikke vil godkende en af Agenten indsendt Ordre, maa Firmaet uden ugrundet Ophold (f. Eks. til Indhentning af Kreditoplysning) give Meddelelse om sit Afslag, med mindre

det aftales mellem Agenten og hans Kunde, at Ordren er betinget af Firmaets udtrykkelige Anerkendelse. Agenten har ingen Inkasso-Beføjelse saalidt som han kan foretage Ændring i den afsluttede Forretning. Reklamationer kan ske til Agenten, men denne kan ikke paa egen Haand træffe Afgørelse. Noget andet er, at det hører til Agentens Pligter at yde sin Bistand til Udjævning af Differencer. Om Agenturets Bortfald gælder det samme som for Kommission (se samme).

Agent de change (fr.) = Vekselmægler. Se iøvrigt under *Courtiers*.

Agentur, en Agents Hverv, en Bemyndigelse til at repræsentere et næringsdrivende Firma.

Agern, Frugter af Egetræet. Anvendes i tørret, afskallet og ristet Tilstand som Kaffesurrogat, *Agernkaffe*, eller til Iblanding i Kakaopulver, *Agernkakao*.

Agio, Overkurs, Opgæld, Merpris, den Del af Prisen, som overstiger de købte Værdiers (Penge, Valuta, Papirer etc.) Paalydende. Omvendt taler man om *Disagio* = Underkurs.

Agio-Konto er en Special-Konto, hvor det ved Agio eller Disagio henholdsvis indvundne eller tabte opføres.

Agiotage, Børsspil i et Omfang, at der *derved* indvirkes paa Kurserne i en bestemt Retning.

Agnelin kaldes i Frankrig og Belgien den fineste Lammeuld, som navnlig benyttes til Filthatte.

a governo (it.), til Underretning, fork.: a. g.

Agra, en vellugtende Træsort. Benyttes i Kina og Japan til finere Arbejder. Kommer til Europa næsten kun i forarbejdet Stand.

Agraman, Possementmagerarbejde til Besætning paa Damepynt, Gardiner o. s. v.

Agrest, Saften af modne Druer; Eddike tilberedt af Druer som er for sure til Vin.

Agrumi, (it.), *Oranger*.

Agurker, de umodne Frugter af *Cucumis sativa*, der hører til Græskarfamilien. *Lageagurker* er nedlagt med Salt, *sure A.* med Eddike og Krydderier. Næringsværdien er ringe. *Asier* er de næsten modne Frugter.

Ahmingslinje. Et Skibs Ahmingslinje betegner den dybeste Vandlinje, hvortil Skibet ved sin Last maa nedtrykkes i Vandet for at kunne sejle uden Overbelastning.

Ahorn, *Løn*, forekommer i mange forskellige Arter. Veddet er fint, hvidt, med mange Marvstraaler, let at bearbejde og polere. Anvendes til finere Træarbejde og til Skomagerpløkke.

Ahrvine, røde Vine med mild og behagelig Smag, som dyrkes i Ahrdalen i Vesttyskland.

Aich-Metal, en Legering af Kobber og Zink med lidt Jærn. Haardere end Messing, bruges til Taplejer.

Ailanthussilke, faas af *Bombyx cynthiæ* (i Kina og Japan). Meget stærk, ikke saa smuk som den ægte Silke.

à jour (fr.), 1) indtil (nærværende) Dag. Bruges i Ordforbindelser som: at holde sig à jour d. v. s. holde sig underrettet, følge med, at føre Bøgerne à jour d. v. s. indføre alle Poster til Dato. 2) Ved vævede Varer: gennemsigtig. 3) Ved Indfatning af Ædelstene forstaas à jour-Indfatning som en saadan, hvor Ædelstenene kun fastholdes ved eller i deres Kanter, men ellers holdes gennemsigtige.

ajournere, opsætte til en følgende Dag, f. Eks. en Fortsættelse af en Generalforsamling.

Ajustage (fr.), Justering, Berigtigelse af Maal, Vægte o. l., Affiling af Mønter til deres nøjagtige Vægt.

Ajustement (fr.), Berigtigelse af Assuranceskade.

ajustere, berigtige, justere.

Akaroidharpiks, af australske *Xantorrheaarter*. Saavel den røde, *Jordskællak*, som den gule, *Botanybayh.*, benyttes til Farvning af Lakfernisser, Læder, fine Sæber o. a.

Akasiegummi, *Gummi arabicum*, se *Gummi*.

Akasietræ, Veddet af den nordamerikanske *Robinia pseudoacasia*. Det er grønliggult, tæt og sejt. Anvendes i Amerika til Skibsbygning, i Europa til grovere og finere Snedker- og Drejerarbejde.

Akcept, 1) Antagelse af Tilbud. 2) Godkendelse af Veksel. Ifølge Vekselloven af 7. Maj 1880 er der kun i 2 Tilfælde en egentlig Pligt til at præsentere en Veksel til Akcept, nemlig for Veksler, der skal betales

en vis Tid efter Sigt (Præsentation, Forevisning) og ved Domicil-Veksler (se disse), hvori Trassenten ikke har opgivet, hos *hvem* Betalingen paa det fremmede Sted kan kræves, men enhver Vekselejer har Ret til at afkræve Trassaten (betrukne) Akcept. Akcepten gives ved at skrive Navnet paa Vekslens Forside, sædvanlig tværs over denne. Tilføjelse af Ord som »Akcepteres«, »Antages« el. l. er unødvendig, ligesom Datering af Akcepten, undtagen ved Efter-Sigt Veksler. Vekslen kan præsenteres til Akcept lige til Forfaldsdagen, men ikke paa selve denne, ligesom ejheller paa Søn- og Helligdage. Trassaten maa inden 24 Timer bestemme sig, om han vil akceptere eller ikke. Medens det er tilladt Trassaten at indskrænke Akcepten til at gælde en mindre Sum end den, Vekslen lyder paa, saa kan han ikke fri sig for Vekselansvar ved at tilføje Vilkaar, Betingelser eller Forbehold, da alle saadanne Tilføjelser anses for uskrevne. Akceptanten kan ikke med Retsvirkning udstrege sin paategnede Akcept. Nogen vekselretlig Pligt til at akceptere, selv om Beløbet skyldes, findes ikke. — 3) En akcepteret (godkendt) Veksel.

Akceptabel antagelig, f. Eks. et akceptabelt Tilbud, d. e. et saadant Tilbud, som Modtageren vil kunne antage (akceptere).

Akceptant, den, som ved sin Akcept paa Vekslen godkender denne til Indfrielse af det godkendte Vekselbeløb ved Forfald.

akceptere, 1) antage et Tilbud; 2) godkende ved Paategning en Veksel til Indfrielse ved Forfald af det godkendte Vekselbeløb. *Akceptering*, Ydelse af Akcept.

Akcepteringsfrist, den Frist, inden hvilken en Veksel skal eller kan forevises til Akcept (se herunder). Ved Veksler, der skal betales efter Sigt (Præsentation, Forevisning), og hvor Løbetiden jo netop regnes fra Forevisningen, er det af Vigtighed i Vekslen at foreskrive, indenhvi lken Tid den skal forevises til Akcept og altsaa begynde at »løbe«. Er en saadan Forevisningsfrist imidlertid ikke angivet i Vekslen, bestemmer Vekselloven, at Vekslen skal være forevist til Akcept — med Datering af denne — inden 6 Maaneder fra Udstedelsen, hvis trukket fra eller paa Europa, undtagen Island og Færøerne, hvilke falder under 1 Aars-Fristen, der gælder for Veksler, trukne fra eller paa Steder udenfor Europa.

Akceptkonto, Bogholderi-Konto over Firmaets Vekselforpligtelser.

Akceptkredit = *Akceptationskredit, Akcepteringskredit,* den Kredit, som en Bank (eller et Bankierfirma) indrømmer en Kunde paa den Maade, at Banken indtil et vist Beløb akcepterer og indfrier Veksler, som Kunden trækker paa Banken, til hans Debet. I den oversøiske Handel kan Køberen ordne sig med en Bank saaledes, at Sælgeren kan trassere paa denne, sædvanlig mod Dokumenter.

Akceptprovision, Godtgørelse for den benyttede Akceptkredit (se ovenfor). Sædvanlig belaster Bankerne Kunden for denne Provision, saa snart de har forsynet de paa dem trukne Veksler med deres Akcept.

Akkomodation, Tillempning.

Akkomodations-Obligation, en Obligation eller et Pantebrev, som udstedes uden noget til Grund herfor liggende Gældsforhold. I godtroende Tredjemands Haand vil en Akkomodations-Obligation være en gyldig Fordring. Udstedes gærne for derpaa at rejse Penge ved Laan mod Obligationen som Haandpant.

Akkomodations-Veksel = *Tjenesteveksel* er en Veksel, som — uden noget til Grund herfor liggende aktuelt Gældsforhold — udstedes (og akcepteres o/e endosseres) for derpaa at rejse Penge, modsat Vareveksel. Den angiver ikke, hvem der *egentlig* skal dække Beløbet, lige saa lidt som hvem der har oppebaaret det, men Paaskriverne bliver desuagtet vekselretlig forpligtede.

Akkord, 1) Overenskomst om en Arbejdsydelse paa visse fastsatte Betingelser (Akkord-Tarifer). 2) Overenskomst mellem Debitor og hans Kreditorer om en Afgørelse af Gælden ved delvis Betaling af samme. Sidstnævnte Akkord kan i dansk Ret henføres under 3 Klasser: A) *frivillig Akkord*, B) *Tvangsakkord udenfor Konkurs*, C) *Tvangsakkord under Konkurs.* Hvad først angaar *den frivillige Akkord,* ogsaa kaldet Underhaands-Akkord, da staar det Parterne frit for at ordne sig som de vil, enten saaledes, at alle Kreditorer faar samme forholdsmæssige Dækning, eller at nogle træder tilbage, indtil de andre har faaet (delvis) Dækning,

eller at Debitor affinder sig med de enkelte Kreditorer, som han bedst kan. Er der f. Eks. en enkelt stor Kreditor, vil det kunne være i hans egen Interesse at nøjes med mindre Dividende end de mange smaa Kreditorer, for hvem det spiller en ringe Rolle, om de faar noget eller intet (ved Konkurs), men som derfor maaske vil holde paa fuld Betaling under en Akkord. Ofte vil det netop være de større Kreditorer, der hjælper deres Debitor til en Akkord i deres egen Interesse, særlig for at undgaa de med en fuldstændig Standsning af Virksomheden og de med den summariske Konkursbehandling forbundne Tab, f. Eks. ved Auktionering af Varebeholdningen, og Omkostninger. Dette Hensyn har ført til, at alle større Brancher har oprettet *Akkordforeninger* til Varetagelse af deres Medlemmers økonomiske Interesser for at formindske deres Tab hos insolvente Kunder gennem en udenretlig Akkord under Foreningens Ledelse. — *Tvangsakkord udenfor Konkurs* er i Modsætning til den frivillige Akkord et særligt Retsinstitut ifølge Lov af 14. April 1905, som i Princippet hviler paa det samme Grundsyn, der skabte Akkordforeningerne, idet man vilde muliggøre en Akkord, der ellers kunde forhindres ved enkelte Kreditorers, maaske af Chicane eller for at opnaa Særfordele dikterede Standpunkt (men Loven har ingenlunde draget alle Konsekvenser af det Grundsyn, hvorpaa den hviler). Hensynet til Skyldneren selv: at forskaane ham for Konkurs og dennes skadelige Følger har givet saadan Akkord Navnet: *Præventivakkord*. Adgangen staar aaben for enhver Skyldner. Skyldneren indgiver Andragende til Skifteretten, ledsaget af en Række dokumenterede Oplysninger, nemlig: 1. Statusopgørelse med 2. en af en sagkyndig Tillidsmand attesteret Aktivfortegnelse og 3. en Liste over sine Kreditorer, saa vidt mulig ledsaget af disses Konto-Kuranter samt 4. en Fortegnelse over de Bøger, han har ført, og endelig 5. sit Akkordforslag tillige med Tiltrædelseserklæring fra mindst $^2/_5$ af Kreditorerne baade i Tal og Vægt. Skyldnerens Andragende skal ledsages af en Erklæring om hans økonomiske Forhold fra 2 autoriserede Tillidsmænd, en regnskabs- og en branchekyndig. Skifteretten afgør da, om Akkordforhandling kan aabnes, naar den paa et Møde har givet Kreditorerne Adgang til at udtale sig. Hvis Skifteretten afgiver bejaende Kendelse, anses Akkordforhandlingen for aabnet fra det Øjeblik, Andragendet blev indgivet. Tilbyder Akkordforslaget under 25 %, skal det tiltrædes af $^9/_{10}$ af Kreditorerne i Tal og Vægt (ellers som ved Tvangsakkord under Konkurs, se ndf.). Fra den Tid, Akkordforhandlingen ved Skifteretten maa anses for begyndt, er Individualforfølgning mod Skyldneren afskaaret, men 3 Kreditorer med tilsammen $^1/_{10}$ af de bekendte Fordringer kan dog endnu forlange Skyldneren erklæret Konkurs, indtil Akkorden er vedtaget. Skifterettens Kendelser appelleres til en særlig Domstol: Appelretten (s. d.). — C) *Tvangsakkord under Konkurs* omhandles i Konkursloven af 25. Marts 1872, Kapitel 13. Ogsaa her maa Initiativet udgaa fra Skyldneren, som dog er udelukket herfra i visse Tilfælde, saaledes naar han har tilsidesat Pligten til Bogføring og Status-Opgørelse, jfr. Bogføringsloven Nr. 98 af 10. Maj 1912. Til Vedtagelse af Akkordforslaget kræves, at mindst $^2/_3$ — hvis der tilbydes mindre end 50 %, da $^3/_4$ — af de paa Kreditormødet tilstedeværende Fordringshavere stemmer herfor, og at deres Tilgodehavende udgør sammenlagt $^3/_4$ af alle Fordringers Beløb. — Det gælder for begge Slags Tvangsakkord, at Fordringshaverne kan erklære sig løst fra Akkorden, naar der inden 3 Aar fra Stadfæstelsen oplyses, at Skyldneren har gjort sig skyldig i et særlig graverende Forhold, f. Eks. Overtrædelse af Straffelovens §§ 260 ff. eller det bevises, at en eller flere af Fordringshaverne af Skyldneren selv eller af andre med hans Vidende og Vilje har opnaaet Særfordele. Se iøvrigt H. Munch-Petersen: Den danske Skifteret.

Akkordarbejde, en Arbejdsydelse, for hvilken der betales en aftalt Løn eller Godtgørelse uden Hensyn til den paa Arbejdsydelsen anvendte Tid.

Akkordforeninger er Sammenslutninger af Leverandører i de enkelte Brancher til Varetagelse af Kreditorernes Tarv ved deres Debitorers Insolvens, bl. a. ved Ordning af Underhaands-Akkorder under Foreningernes Ledelse, Gennemførelse af Tvangsakkorder udenfor Konkurs, Varetagelse af Medlemmernes Interesser ved deres Debi-

torers Konkurs etc. Til Foreningerne er gærne knyttet sagkyndige Tillidsmænd til Undersøgelse af Debitors Forhold, Opgørelse af Status o. l. De fleste Betalingsstandsninger indenfor Detailhandelen og de dermed beslægtede Haandværk behandles nu af Akkordforeningerne.

Akkordløn, se Akkordarbejde.

akkreditere, 1) ansætte diplomatisk Repræsentant ved fremmed Regering; 2) forsyne med Accreditiv eller Kreditiv (s. d.).

Akkreditiv, se *Kreditiv.*

Akkumulatorer, Opsamlere af Elektricitet. Den almindeligste A. bestaar af gennemhullede Blyplader, ophængte i Svovlsyre i Glaskar. Hullerne i Pladerne er udfyldt med Blyilte. Ved at den elektriske Strøm ledes igennem omdannes (*reduceres*) hveranden Plade til Bly, og de øvrige iltes til Blyoverilte, saa at Akk. kan virke som et galvanisk Element, d. v. s. atter afgive el. Strøm. *Edisons A.* bestaar af Jærn og Nikkelplader med Kaliumhydroksyd som Væske.

Akkvisitør, en, hvis Hverv er at skaffe nye Kunder, Forbindelser, Annoncer, Forsikringer etc.

Aktie er det oprindelig hollandske Ord for Andel.

Aktiebrev eller som almindelig blot siges: *Aktie* er et Dokument, der angiver, at vedkommende er Medindehaver af et Aktieselskabs-Foretagende. Efter Aktieloven, som i og for sig ikke kræver Udstedelse af Aktiebreve, selv om den forudsætter saadan, kan Aktiebreve lyde paa flere Aktiebeløb under et eller paa en Brøkdel af Kapitalen, men det almindelige vil dog være, at der udstedes Aktiebreve, lydende paa det for de enkelte Aktier normerede Beløb. Aktiebrevene kan lyde paa Ihændehaveren eller paa Navn, men Navne-Aktier kan ogsaa transporteres til Ihændehaveren, hvis ikke forbudt i Selskabets Vedtægter. Loven foreskriver, hvilke Oplysninger der skal indeholdes i Aktiebrevene, der skal underskrives af Bestyrelsens Medlemmer. Aktiebrevene skal stemples med 1 % af deres Paalydende ifl. Lov af 20. December 1915, § 25, men Transporter er stempelfri.

Aktiekapital. Efter Loven af 29. September 1917 (Aktieloven) kræves, at et Aktieselskab ved Starten skal have en indbetalt Aktiekapital paa mindst 5000 Kroner, dog Forsikrings-Aktieselskaber mindst 12,500 Kroner. Der findes forskellige Grupper af Aktiekapital, nemlig *Stifter-Aktier, Preference-Aktier, ordinære* eller *Stam-Aktier* (se disse forskellige). Loven giver bestemte Forskrifter angaaende *Forhøjelse* og *Nedsættelse* af Aktiekapitalen (se disse).

Aktieret. Herved forstaas det Kompleks af Retsregler, baseret dels paa Lovgivning, dels paa Kutyme og Domspraksis, vedrørende Aktievæsenet.

Aktieselskab er en Art Interessentskab, hvis Kendemærker er følgende: a) en Sammenslutning af flere Personer om et selvstændigt Foretagende med eget Navn; b) en i Penge eller Formueværdier indskudt Grundkapital, som er delt i visse Andele (Aktier); c) Indehavernes (Aktionærernes) til deres Andel i Selskabsformuen begrænsede pekuniære Hæftelse for Selskabets Forpligtelser. Hertil kommer for de af *Aktieloven af 29. September 1917* omfattede Selskaber: d) at Selskabet er erhvervsdrivende, (hvorved Aktieselskaber med socialt eller filantropisk Formaal, hvor Deltagerne ikke skal have Andel i Overskudet, falder udenfor Aktieloven). Desuden skal Selskabet i sit Navn optage Betegnelsen: Aktieselskab eller en almindelig kendt Forkortelse heraf.

Aktieselskaber skal registreres i *Aktieselskabs-Registret* (se dette) og forinden Registreringen (se denne) har Selskabet ingen Beføjelse til at optræde udadtil som Aktieselskab. Loven omfatter ikke Livsforsikrings-Aktieselskaber og Sparekasser.

Til Dannelse af et Aktieselskab kræves mindst 3 *Stiftere* (se disse).

Om Dannelsen af Aktieselskabet skal Stifterne oprette en skriftlig Overenskomst, saakaldet *Stifterakt* (se denne). Naar denne er i Orden, kræver Loven Afholdelse af et særligt *Møde til Fastsættelse af Selskabets Vedtægter* (se disse) samt til Valg af Bestyrelse og Revisorer, hvis ikke disse Valg er henlagt til Selskabets første Generalforsamling. Deltagerne i dette Møde er Stifterne og — eventuelt — de, fra hvem Stifterne maatte have modtaget Tilsagn om Aktietegning, og hvis disse sidste ikke tilkaldes til nævnte Møde, er de ikke bundne ved deres Tilsagn.

— Det næste Skridt bliver *Tilvejebringelse af Aktiekapitalen* (se denne). For at et Selskab kan registreres kræver Loven, at det i Stifterakten (se denne) fastsatte Mindstebeløb er fuldt tegnet, og at der paa Aktiekapitalen er sket Indbetalinger, som udgør mindst 10 %, for Forsikrings-Aktieselskaber dog mindst 25 % af hver Akties Paalydende, og de stedfundne Indbetalinger skal derhos udgøre tilsammen mindst 5000 Kroner, for Forsikrings-Aktieselskaber dog mindst 12,500 Kroner.

Aktieloven kræver, at et Selskab skal have en *Bestyrelse* (se denne), hvilket i og for sig ikke begrebsmæssigt er nødvendigt. Sædvanlig vil et Aktieselskab have en *Direktion* (se denne). Aktionærerne udøver deres Myndighed i Selskabets Anliggender paa Generalforsamlinger (se disse).

Selskabet skal føre et *Bogholderi*, hvoraf man er i Stand til at opstille en Oversigt — Gevinst og Tabs Konto — over det Resultat, Driften har givet i det forløbne Aar, og ved Regnskabsaarets Slutning skal der optages *Status* (se denne), der skal underskrives af alle dem, der ifølge Selskabets Vedtægter er ansvarlige for Foretagendets daglige Drift. Hvad selve Status-Opstillingen angaar, da skal den ved Optagelsen af Aktiver og Passiver angive disse efter omhyggelig Hensyntagen til de tilstedeværende Værdier og Forpligtelser. *Udbytte* til Aktionærerne kan kun udredes af det Netto-Overskud, som Regnskabet udviser, efter at de vedtægtsmæssige Afskrivninger og Henlæggelser har fundet Sted og uafskrevet Underskud fra tidligere Aar er dækket. Til at foretage *Revision* (se denne) af Aktieselskabets Regnskab og Statusopgørelse vælges en eller flere regnskabskyndige Revisorer.

Ved indtrædende Insolvens og deraf følgende *Konkurs* vil Selskaberne være underkastet almindelig Konkursbehandling, og de Skyldneren ifølge Konkursloven paalagte Pligter paahviler Bestyrelsen eller Direktionen. Paa Selskabets Vegne kan Konkursbegæring kun fremsættes af Bestyrelsen. *Likvidation* (se denne) kræver Aktieloven kun i et enkelt Tilfælde, nemlig hvis Antallet af Aktionærer er gaaet ned under tre. Foruden Insolvens vil følgende Grunde kræve Selskabets Opløsning, nemlig: a) Hvis der ved Starten — eller ved Tegning senere af Aktier — er angivet en bestemt Tidsfrist for Selskabets Virksomhed og denne Frist er udløben. b) Hvis der i lige Maade er sat et vist, begrænset Formaal, og dette er opfyldt. c) Hvis der i Vedtægterne er krævet, at Selskabet skal likvidere, naar en vis Del af Aktiekapitalen er tabt, eller hvis der i Vedtægterne er fastsat andre, nu indtraadte Ophørsgrunde. d) Hvis Selskabets Formaal viser sig uopnaaeligt.

Aktieselskabs-Registret er et nyt, ved Aktieloven oprettet Register, hvortil alle de i Loven krævede Anmeldelser skal ske. For Registreringen er der under 25. Januar 1918 fastsat Takster af Handelsministeriet.

Aktionær, Besidder af en Aktie, Medindehaver af et Aktie-Foretagende.

aktiv, 1) virksom; 2) et Lands Handelsbalance (se denne) siges at være aktiv, naar den udviser et Udførsels-Overskud.

Aktiva, Aktiver, Formueværdier, f. Eks. Bygninger, Varer, udestaaende Fordringer etc. Man skelner imellem *faste Aktiva* som Pakhuse, Maskiner etc. og *realisable Aktiva* som Varer. Ved *flydende Aktiva* forstaas Kassebeholdning, diskontable Vareveksler, Effekter o. l. En Forretnings samlede Aktiva udgør dens Bruttoformue.

Aktivforretning er den Del af Bankvirksomhed, som bestaar i Bankens Anbringelse af dens egne Kapital og de indskudte Midler.

Aktiv Handel. Som saadan betegnes et Lands (eller et Folks) Handel paa Udlandet — med egen Kapital og paa egne Transportmidler — i Landets egne Produkter og Varer, som fremstilles udover det egne Behov.

Akvamarin, 1) en blaagrøn *Beryl* fra Brasilien; 2) *orientalsk A.*, en grønlig Korund; 3) *sibirisk A.*, grøn Topas fra Ural.

Akvarelfarver, *Gummi-* el. *Honningfarver* er Farvestoffer, udrevne med Vand, Gummi og undertiden Honning. Forhandles i tør Tilstand eller bløde i Tuber.

Akvavit, *aqva vitæ*, en Blanding af Finsprit med Vand, lidt Sukker og undertiden Essenser og Farve. Se *Spirituosa.*

à la baisse (fr.), Spekulation i Varers eller Effekters Prisfald.

Alabast, en finkornet, blød, marmoragtig, noget gennemskinnende Gibs, der særlig findes i Italien. Da den let kan behandles med Kniv og Drejerværktøj, anvendes den til Fremstilling af Kunstgenstande og Galanterivarer. Den efterlignes ved at behandle støbte Gibsgenstande med Stearin o. l. *Orientalsk A.* er en *Kalksten,* der kan bearbejdes paa lign. Maade som den egentlige A.

Alabastglas, *Opalglas,* Glas, som er gjort uigennemsigtigt ved Tilsætning af Kryolith, Benaske, Tinoksyd o. a. l.

Alabastrum, en i Drogerihandelen benyttet Betegnelse for Blomsterknopper.

à la hausse (fr.), Spekulation i Varers eller Effekters Prisstigning.

Albano, stærk og ekstraktrig, rød og hvid Vin fra Albano i Mellemitalien.

Albarracin, fin spansk Uld fra Teruel.

Albionmetal, fortinnet Bly.

al bisogno (it.), i Nødsfald (hos . . .), Nødadresse ved Veksler.

Albissolakniplinger, Kniplinger, forarbejdet i den italienske By Albissola. Ligner Genueserkniplinger.

Alboid, forniklet *Nysølv.*

Album, dansk Arealmaal = $^1/_{96}$ Tønde Land = $^1/_{12}$ Skæppe Land = $^1/_3$ Fjerdingkar Land. Anvendes i samme Forhold ved Hartkorn.

Albumin, *Æggehvidestof,* fremstilles af Hønseæggehvide el. af Blodvand, *Serum,* (d. v. s. Blod, hvoraf de røde Blodlegemer er udskilt), ved Inddampning under 40° C. Rent Albumin er et gulligt, kornet Pulver, der opløses i Vand, men udskilles, »koagulerer«, ved Kogning. Bruges til Tøjtrykning, fotografisk Papir, *Albuminpapir,* og som Klaringsmiddel.

al corso (it.), efter Kursen, til Dagskursen.

Aldehyd, afbrintet Alkohol (se d.). I Reglen menes *Acetaldehyd,* en meget flygtig, farveløs Vædske, med stærk Lugt. Findes altid i Raaspiritus, men fremstilles nu af Acetylen. Ved Brintning kan det omdannes til Alkohol; ved Iltning til Eddikesyre. — *Formaldehyd,* se *Formalin.*

Ale (eng. Øl), tilvirket af Malt, Sukker og rigelig Humle; *pale ale* (blegt Øl) er en meget lys og kraftig Sort.

Aleatico, sød, stærk, toskansk Vin. Bruges som Medicinalvin. En lignende Sort kommer fra Elba under samme Navn.

Alen er det tidligere i Handelen almindelig brugte Længdemaal, som i hvert Land, ja paa enhver Handelsplads havde en særlig Længde. Dansk Alen = 0,6277 m., norsk = 0,6275 m., svensk (*Aln*) = 0,5938 m., engelsk (*Ell*) = 1,14297 m., flamsk eller Brabanter (*Elle*) = 0,68579 m., persisk (*Zer-i-Schah*) = 1,04 m., prøjsisk (*Elle*) = 0,6669 m., bajersk (*Elle*) = 0,839 m., Frankfurter (*Elle*) = 0,547 m., Leipziger (*Elle*) = 0,565 m., Wiener (*Elle*) = 0,778 m.

Alençonerbrillanter, Bjærgkrystaller med Brillantslibning fra Omegnen af Alencon i Frankrig.

Alençonkniplinger, Kniplinger, hvis Mønster som oftest er Strøblomster med glat Rand paa tyllignende Grund. Forarbejdedes tidligere navnlig kun i Byen Alencon.

Alessandrini, syltede, tyndskallede Abrikoser. Eksporteres fra Malta.

Aleurites-Olie, faas af Nødderne af *Aleurites triloba* og *A. cordata.* Den første, *Bankulolie,* anvendes som Surrogat for Linolie og Olivenolie; den sidste, *kinesisk Træolie,* egner sig særlig til Fernisfremstilling.

Aleurometer eller *Aleuroskop,* et Apparat til at prøve Hvedemelets Beskaffenhed (Hævningsevne) ved at undersøge Dejens Sejhed eller Elasticitet.

Alexandriner-Dadler, ægyptiske Dadler.

Aleyor, en mørk Rødvin fra Øen Minorka.

Alfa-Alfa, se *Esparto.*

Alfenid, *Nysølv,* som er galvanisk forsølvet. Betegner tillige forskellige Nysølv lignende Legeringer.

Algarobilla, (sp.), Bælgene af forskellige Cresalpinier; benyttes til Garvning, Sortfarvning og Blækfabrikation.

Algiersk Maal og Vægt er baseret paa Metersystemet, dog bruges endnu undertiden tyrkisk og arabisk Maal og Vægt.

Algiersk Metal er en Legering af 94,5 Dele Tin, 5 Kobber og 0,5 Antimon. Det er hvidt, har smuk Klang og anvendes til smaa Klokker.

Algiersk Vin. Vindyrkningen i Algérie er tiltaget og forbedret betydelig i de

sidste 40 Aar. Eksporten var allerede før Krigen c. 7 Mill. Hektoliter aarlig. Blandt de bedste regnes *Adélja*.

Alicante-Sæbe, Silkesæbe, tilberedt af Natronlud og Bom- el. Mandelolie.

Alicante-Vine, fra Provinsen Valencia i Spanien. En af disse, *vino tinto*, benyttes til Farvning af andre Vine.

Alici, en Slags store Sardiner, som nedsaltet eksporteres i betydelige Mængder fra Genua.

Alizarin, *Kraprødt*, rødt Farvestof, som tidligere vandtes af Kraproden. Nu fremstilles det af Kulbrinten *Antracen*, som findes i Tjære. Det kommer i Handelen som orangerøde Krystaller, som Dej el. blandet med Stivelse. De forskellige Nuancer betegnes med store Bogstaver, f. Eks. G. D., G. J. Med forskellige Bejtser kan det give røde, violette, brune og sorte Farver, som er smukke og ægte. Den flg. Række Farvestoffer er Tjærefarver, dog ikke alle Alizariner.

Alizarinblaat, gaar i Handelen enten som en 10 %-holdig Dej eller i Form af et mørkebrunt, krystallinsk Pulver. Anvendes dels i Tøjtrykkeriet, dels til Farvning af Bomuld og Uld.

Alizarinbordeaux B, brunrød Dej. Benyttes i Bomulds- og Silkefarverierne.

Alizarinbrunt, Bejdsefarve til Bomuld.

Alizarincyanin G, sort, dejagtig. Bruges til at farve krombejdset Uld grønblaa; meget lys- og vaskeægte.

Alizaringrønt S, blaaviolet Dejg eller mørkt Pulver. Giver meget lysægte grønne Farver med Krom- og Nikkelbejdser.

Alizaringult F S, et Azofarvestof, der gaar i Handelen som en 20 %-holdig Dej, der farver Silke og Uld livlig gul og giver krombejdset Bomuld en messinggul Farve.

Alizarinkarmin, *Alizarinrødt*, er Natriumalizarinmonosulfonat, som giver en meget smuk og ægte rød Farve paa Uld.

Alizarinorange, *Trinitroalizarin*, brungul Dej med et Indhold af 10—20 % Farve. Anvendes i Bomuldsfarveriet, hvor det med Lerjordsbejdser giver orange, med Jærnbejdser rødviolette Farver.

Alizarinsafirol B, Syrefarvestof til Blaafarvning.

Alizarinsort, *Naftazarin*, Bejdsefarvestof til Sortfarvning af Bomuld.

Alkaliblaat, blaat Pulver med grønligt el. rødligt Skær; anvendes til Farvning af Uld og Silke.

Alkalier er (opr. arabisk) Betegnelse for Stoffer, som Natrium- og Kaliumhydroksyd (s. d.), i mere eller mindre ren Tilstand; de er ætsende, farver Plantefarver blaa (se *Lakmus*) og nevtraliserer Syrer, hvorved dannes *Salte*.

Alkaliske Jordarter, Forbindelser af *Kalcium*, o. fl., der har *alkaliske* Egenskaber, omend i svagere Grad.

Alkaloider, basiske, organiske Plantestoffer, som indeholder Kvælstof. De findes som Salte i Planterne; Smagen er ofte bitter, og de har stærk Indvirkning paa Organismen, stimulerende, f. Eks. *Koffein*, *Kinin*, eller bedøvende, *Morfin*; nogle er meget stærke Gifte, *Atropin*, *Stryknin*. Som Regel maa de kun forhandles af Apotekerne.

INDUSTRIFORENINGENS BIBLIOTEK

Alkannin, *Alkannarødt*, Udtræk af Alkannarod. Anvendes til Farvning af Spirituosa, Toiletmidler, Olier o. a.

Alkermes, *Kermes*. 1) Indtørrede Kermesskjoldlus, som lever paa en Egeart i Sydevropa. 2) Bærrene af *Phytolacca decandra*. Begge indeholder røde Farvestoffer.

Alkohol, *Ætylalkohol* (C_2H_5OH), *Vinaand*, *spiritus vini*, fremstilles ved Gæring af sukkerholdige Væsker og Afdestillation af den dannede Alkohol, hvorved faas *Raaspiritus* eller *Brændevin*. Som Raastoffer benyttes Kartofler, Korn og andre *stivelse*holdige Materialer, idet Stivelsen forklistres (*mæskes*) ved Kogning og derefter ved Hjælp af Malt (s. d.) omdannes til Sukker. Til Mæsken sættes Gær (s. d.), som omdanner Sukkeret til Alkohol og Kulsyre. Desuden dannes forskellige *Fuselolier*, som giver Produktet en i Reglen ubehagelig Lugt og Smag, og er giftige. *Bærmen* eller *Masken*, som bliver tilbage ved Destillationen, er et udmærket Kvægfoder. Ved fornyet Destillation, *Rektifikation*, skilles det meste af Vandet og Fuselolierne fra. Ren Spiritus, *Finsprit*, indeholder c. 4 % Vand, *absolut A.* mindre end 2 %. *Melassespiritus* fremstilles af Roemelasse, *Roespiritus* af Sukkerroesaft (se *Sukker*). Foruden til Drikkebrug (Spirituosa, Li-

kører) anvendes Alkohol som Opløsningsmiddel (Lak, Fernis, Parfume), til Fremstilling af Eddike, Æter o. m. a. kemiske Præparater, som Brændsel (Koge- og Motorsprit). Til teknisk Brug *denatureres* Sprit ved Tilsætning af stærkt lugtende og farvende Stoffer.

Alkoholer, kemisk Fællesbetegnelse for en Række Stoffer, der bestaar af Kulstof, Ilt og Brint. Eks. *Metyl-A.* (Træspiritus), *Ætyl-A.* (s. Alkohol), *Amyl-A.* (i Fuselolier), *Glycerin, Mannit.*

Alkoholometer, en Flydevægt med Skala til Maaling af Sprit.s Styrke. *Tralles* angiver Rumfangsprocenter, *Spendrups* Grader. *8 ° Sp.* = 51,88 % *Tr.* ved Normaltemp. 9 ° C. I andre Lande bruges forskellige A.

Alkoholometri, Læren om Udmaalingen af Vædskers Alkohol-Indhold.

Allabatti, broderede Bomuldstøjer fra Indien.

Alle for en og en for alle er et juridisk Udtryk for, at hver enkelt hæfter fuldt ud for hele Gælden.

Allehaande, de umodne, men fuldvoksne Bær af *Bimenta officinalis,* hjemmehørende i det tropiske Amerika. Paa Grund af sit Indhold af flygtig Olie benyttes de som Krydderi. Minder om Krydderne llike og Kanel i Lugt og Smag. Udføres hovedsagelig fra Jamaica.

Alliage (fr.), Blanding, Sammenblanding eller Sammensmeltning af Metaller, særlig Sølv og Guld.

Alligation, Metalblanding.

Alligationsregning, Kalkulation af en Vare, der indeholder forskellige Blandinger, gaaende ud paa enten at udfinde, hvad Mængdeenheden af den blandede Vare kalkulerer eller i hvilket Forhold to eller flere kvalitetsforskellige, men ensartede Varer skal blandes for at kalkulere en vis Pris.

alligere, legere, blande (Metaller).

Allison bill eller *Bland bill,* en i de forenede Stater i 1878 udstedt Lov om Opkøb og Udmøntning af Sølv.

Allokation, Anerkendelse af en senere i et Regnskab indføjet Post.

Allonge (fr.), Forlængelse, vedhæftet el. vedføjet Papir. Ved Veksler bruger man at tilklæbe en Forlængelse, naar Vekslens Bagside allerede er opfyldt af Endossementer. Over Sammenføjningen slaas enten et Stempel eller det paagældende Endossement skrives netop over Kanten af Sammenføjningen for at undgaa Forfalskning. Paa Forsiden af Allongen skrives ofte i samme Øjemed en Kopi af Vekslen.

Allotment (eng.), Tildeling af tegnede Aktier o. l.

Allowance (eng.), Godtgørelse, Rabat, Afslag for Varemangler.

all round price (eng.), er Prisen indbefattende alle Omkostninger paa Varerne til Køberens Plads.

all told, en Tilføjelse, som i Almindelighed sættes i et Certeparti, naar det er Meningen at Beholdning af Ferskvand, Proviant og andet Rejseudstyr skal være indbefattet i Opgivelsen af det Antal Ton (Dødvægt), Skibet kan bære.

allways afloat (eng.), se *altid flot.*

Allylsennepsolie, se *Sennep.*

Almadras, en stærk Vin fra Sardinien.

Almandin, se *Granat.*

al marco (it.), efter Vægt, særlig ved Mønthandel.

Aln, svensk Alen = 0,5938 m.

al numero (it.), efter Styktal.

al occorenza (it.), efter Omstændighederne, for Tilfældet.

Aloë, den indtørrede Saft af Aloeblade. Kommer i Handelen som haarde, uregelmæssige Brudstykker af gulbrun til sort Farve. Indeholder Harpiks og Bitterstof. Bruges til Bittere; i større Mængde giftig.

Aloëhamp, Basttrævler af forskellige Arter Aloe. Forfalskes ofte med Agavetrævler.

Aloi (fr.), en Mønts lovfastsatte Gehalt.

Alpakka, Alpakkametal, se *Nysølv.*

Alpakkauld, Ulden af en sydamerikansk Lamaart. Ulden, som er meget fin og glinsende og af forskellig Farve, spindes ofte sammen med andre Stoffer og giver et udmærket Kamgarn, som anvendes til forskellige Tøjer; se ogsaa *Kunstuld.*

al pari (it.), lige i Værdi, f. Eks. naar Kursen svarer til Værdipapirets Paalydende, i Valutaforretninger naar Vekselkursen paa forskellige Pladser svarer sammen. (Se videre under *pari*).

al peso (it.), efter Vægt (af de enkelte Stykker).

al pezzo (it.), efter Styktal.

alterum tantum (lat.), Renterne steget til samme Beløb som Hovedstolen.

altid flot, Sømandsudtryk for, at et Skib skal ligge sikkert i Havn.

Alum-cake (eng.), urent Aluminiumsulfat (se *Alun*), som benyttes i Papirfabrikationen.

Aluminium, Al, Metallet i Alun, forekommer meget udbredt som Aluminiumsilikat i ældre Bjærgarter og i Ler. Det udvindes af et sjældent forekommende Mineral, *Beauxit*, ved Udsmeltning i elektrisk Ovn. Det kommer i Handelen som Barrer, Plader, Traad og Spaaner. Vægtfylden er kun 2,6. Det er hvidt, glinsende, let at bearbejde, meget vanskeligt at lodde. Det holder sig udmærket i Luften, angribes af Soda, saa at Køkkentøj deraf er vanskeligt at renholde. Det anvendes i Luftteknikken, til Udrustningsgenstande, Galanterivarer og Instrumenter, som Bladmetal (i Stedet for Tinfolie) og Pulver. Vigtige Legeringer er *Aluminiumbronce* med 90—95 % Kobber, guldlignende, sejt og elastisk, samt *Aluminiummessing*, Kobber og Zink, med 1—3 % Al.

Aluminiumacetat, en Opløsning af Aluminiumhydroksyd i Eddikesyre; benyttes i Garverierne.

Alun, Fællesbetegnelse for en Række Dobbeltsalte, som indeholder Aluminium og Svovlsyre, samt enten Kalium eller Ammonium og Vand. Fremstilles af *Alunjord, Alunsten* og *Alunskifer*. Almindelig A. er *Kalialun*, K_2SO_4, $Al_2(SO_4)_3$, 24 H_2O eller *Ammoniakalun*; ved Opvarmning afgiver de Krystalvand og bliver til *brændt Alun*. De kommer i Handelen som større, tærningformede Krystaller eller hvidt Pulver. Smagen er sødlig sammensnærpende. Værdien afhænger af Renheden; til Farveribrug maa A. være *jærnfri*. Den *romerske A.* fra Civita vecchia, Livorno, Marseille indeholder vel Jærn, men i uopløselig Form. *Levantisk* el. *tyrkisk A.* fra Lilleasien indeholder Kalk. *Fransk A.* forekommer baade med og uden Jærn. *Ungarsk A.* ligner den romerske. Ogsaa af *svensk* og *tysk A.* fremkommer meget rene Kvaliteter. *A.* bruges til Lakfarver, i Tøjtrykkerier og Farverier, ved Hvidgarvning og i Medicinen. Den virksomme Bestanddel er *Aluminiumsulfat*, som ogsaa fremkommer som *koncentreret A.* — *Krom-* og *Jærn-A.*, hvor Al. er ombyttet med de nævnte Metaller, er vigtige Farvestoffer.

Alundum, smeltet Aluminiumilte. En haard, hvidlig el. brunlig Masse, der anvendes som *Smergel*, men har større Slibeevne.

Alunskifer, en bituminøs, mørk Skifer, som indeholder Svovlkis; benyttes til Fremstilling af Mineralolie, Alun, Jærnilte (rød Farve) og Jærnvitriol.

al uso (it.), efter Skik og Brug. Man kendte tidligere saakaldte al uso-Veksler, hvis Forfaldstid var den sædvanemæssige eller paa Pladsen brugelige. I skandinavisk-tysk Vekselret kendes al uso-Veksler ikke mere.

Amalgam, en Legering, hvori Kvægsølv indgaar; *Amalgamation*, Metallers Opløsning i Kvægsølv; *amalgamere* er at udtrække Guld og Sølv af Malme ved Hjælp af Kvægsølv.

a manco (it.), Kvantitetsmangel.

Amarantfarver, en i Handelen benyttet Betegnelse for forskellige røde Tjærefarvestoffer, desuden ogsaa for en mørk rødviolet Lakfarve, fremstillet af Fernambuktræ.

Amaranttræ, ogsaa kaldet *Purpurtræ, Violettræ, blaat Ibenholt*, det røde eller violette Kærneved af den sydamerikanske *Copaifera bracteata*; kommer som kvadratiske Blokke og anvendes til Træskærerarbejde.

Ambertræ, en stribet, matbrun Træsort fra det østlige Nordamerika.

Amboinatræ, en hvidgul, meget haard Træsort af en Palme fra Amboina; benyttes til finere Træarbejder.

Ambra er en graalig, fedtet Masse, som lugter af Moskus og Benzoe. Findes flydende paa Havet eller ved Kysterne af Afrika, Ost- og Vestindien, Sydamerika. Stammer vistnok fra Kaskelothvalen og benyttes til Parfumer, *Ambraekstrakt.* — *A. flava* (gul A.), er Rav. *A. liquida*, Røgelsemiddel.

Ambre jaune (fr.), Rav.

Ambroid, se *Rav.*

Amerikansk Olie, *Ricinusolie*, (eng.) *castor oil*, faas af Frøene af Olieplanten, *Ricinus communis*, som dyrkes i Sydevropa, Asien og Amerika. Italien og Frankrig leverer den bedste Olie. Bruges til Sæbe og Pomade, i Farveriet (*Tyrkiskrødtolie*) og Medicinen.

Amerikansk Terpentinolie, se *Terpentinolie.*

Amersfoorter Tobak, se *Tobak.*

a meta (it.), for Halvdelen.

a meta-Forretning, saadanne Forretninger, som flere gør for fælles Regning og Risiko saaledes, at Tab og Gevinst fordeles med lige Dele paa de enkelte Deltagere.

a meta-Konto eller som det almindelig kaldes: *Konto à meta* er den Konto, som Forretningsføreren for en à meta-Forretning fører herover.

Ametyst, (orientalsk), se *Kvarts.*

Ametystblaat, et basisk Tjærefarvestof til direkte Blaafarvning.

Amiant, se *Asbest.*

Amidam (*Omidon, Amydon*), Benævnelse paa Stivelse, saaledes ofte i hamburgske Prislister.

Amidobenzoësyre, *Antranilsyre,* et Afledningsprodukt af *Anilin,* som anvendes meget ved kunstig Fremstilling af Indigo.

Ammoniak, NH_3, vindes som Biprodukt i Gasværkerne. Det raa *Gasvand* (Rensevand) destilleres, og den luftformige Ammoniak optages af Saltsyre el. Svovlsyre, hvorved dannes *Ammoniumklorid, Salmiak* el. *Ammoniumsulfat.* Ved Ophedning af Salmiakken med læsket Kalk frigøres A., som optages begærligt af Vand, *Ammoniakvand,* (*kaustisk A.*). *Raat Ammoniakvand* er gulligt, *rent A.* farveløst. Det stærkeste indeholder c. 25 % *A.* og har den mindste Vægtfylde (0,91 = 24° Beaumé). Det forsendes i Jærntromler el. Glasballoner og benyttes i Farverier, Vaskerier, i Husholdningen (Pletvand), ved Fabrikationen af Soda og en Mængde andre kemiske Produkter, idet det virker som en stærk *Base* (se Alkalier). — Ved stærk Afkøling og Tryk fortættes Luftarten til en Væske, *Flydende A.,* som forsendes i Staalflasker (8—30 kg) til Brug navnlig i Maskiner, der fremstiller Is eller kold Luft. — *A.* kan ogsaa fremstilles *syntetisk* af Kvælstof og Brint.

Ammoniakalun, se *Alun.*

Ammoniakgummi, se *Gummi.*

Ammoniaksoda, se *Soda.*

Ammoniaksuperfosfat, et Gødningsstof, som faas ved at blande Superfosfat med Ammoniumsulfat. Indeholder 8—16 % vandopløselig Fosforsyre og 3—10 % Kvælstof (se *Superfosfat*).

Ammoniumfluorid, NH_4F, bruges, opløst i Vand, til Ætsning af Glas, Desinficering af Gærkar, som Konserveringsmiddel (giftigt).

Ammoniumkarbonat, *Hjortetaksalt,* en Forbindelse af Ammoniak og Kulsyre, fremstillet ved Sublimation af en Blanding af Salmiak og Kridt. Kommer i Handelen som et hvidt Pulver el. halvklare, uregelmæssige Stykker. Anvendes til kemiske og medicinske Præparater (Lugtesalt), i Uldvaskerier og ved Bagning.

Ammoniumklorid, NH_4Cl, *Salmiak* (se Ammoniak), er et hvidt, krystallinsk Pulver el. halvklare, straalede Stykker. Det anvendes ved Lodning, Forzinkning og Fortinning, i Farverier, til mange kemiske Præparater, i Medicinen.

Ammoniumnitrat, NH_4NO_3, *Ammoniaksalpeter,* et hvidt Pulver, som anvendes til Krudt og andre Sprængstoffer. Det omdannes fuldstændig til Luftarter ved Forbrændingen.

Ammoniumsulfat, $(NH_4)_2SO_4$, fremstilles af Gasvand (se Ammoniak). Under Navn af *Ammoniaksalt* bruges det som kunstig Gødning.

Amontillado, en Slags Sherry, en fin, tør, gammel spansk Vin fra Jeresdistriktet, tidligere fra Montilla.

amortisabel Gæld: som kan nedbringes ved Amortisation (se denne).

Amortisation el. *Amortisering.* Herved forstaas i Almindelighed en Tilbagebetaling, Udtrækning eller Inddragning af Obligationer o. l. Effekter. F. Eks. ved Kreditforeningslaan svarer Laantageren et Beløb hver Termin — udover Renten — til Amortisation af Hovedstolen; omvendt lader Kreditforeningen et tilsvarende Beløb af de i Omløb satte Obligationer amortisere ved Udtrækning hver Termin. Udtrykket Amortisation bruges ogsaa om Afskrivning paa, eller Nedskrivning af, Kapitalen i Erhvervsforetagender.

amortisere, bringe Gæld ud af Verden gennem Amortisation (se denne).

Amykos el. *Amykosaseptin,* Toiletmiddel, som indeholder Borsyre, Glycerin, Nellike- og Pebermynteolie.

Amylalkohol, $C_5H_{11}OH$, er Hovedbestanddelen af Fuselolien i Kartoffelsprit. Den er giftig og har en ubehagelig, kvalmende Lugt. Anvendes til Fremstilling af Valerianesyre, Frugtætere og som Surrogat for Ætylalkohol til teknisk Brug.

an, til, en i Bogholderiet anvendt Tilføjelse, som angiver, at de saaledes betegnede Poster føres til Debet.

Ananas (eng. *pine-apple*), Frugten af *Ananassa sativa,* er en vigtig Handelsvare, som forsendes saavel frisk som nedlagt i Sukker fra Amerika og det sydlige Evropa.

Ananasessens, *-æter,* Frugtæter, der bestaar af *Amyl-* og *Ætylbutyrat* (Smørsyreætere) blandet med Alkohol. Anvendes til Sukkervarer og Limonader.

Ananashamp, meget fint Trævlestof af Ananasplantens Blade. Benyttes til Tovværk og Garn.

Ananaslærred, kostbart Tøj af Ananashamp, vævet paa Filippinerne.

Anconasæbe, en i Silkefarverierne anvendt Natronsæbe, som fremstilles af simpel Olivenolie. Udføres i betydelige Mængder over Foligno og Civita vecchia.

Andelsforetagender er saadanne Virksomheder, der drives af og for Deltagerne, Andelshaverne, saaledes at Udbyttet fordeles til Medlemmerne i Forhold til deres Andel i Omsætningen, f. Eks. i Forhold til, hvad de har leveret af Produkter. Naar disse Foretagender begrænses til Medlemmernes egen Kreds, hvad enten Virksomheden gaar ud paa at afsætte Medlemmernes Produkter (f. Eks. Andelsmejerier, Andelsslagterier etc.) eller at forskaffe Medlemmerne Varer til deres Forbrug (f. Eks. Andelsindkøbsforeninger for Korn, Foderstoffer, Kul, Raavarer etc.), saa falder de ikke ind under Aktieloven af $^{29}/_{9}$ 1917, selv om de drives i Selskabsform, naar Virksomheden er begrænset alene til Medlemmernes Kreds og naar — som ovenfor nævnt — Udbyttet af Virksomheden fordeles til Medlemmerne i Forhold til deres Andel i Omsætningen. Saadanne Andelsforetagender er i Hh. til L. $^{23}/_{5}$ 1873 § 2 fritagne for at løse Næringsbevis eller Borgerskab. Medlemmernes Forpligtelser afhænger af Foretagendets Vedtægter, saa vidt disse ikke er aabenbart urimelige. Se iøvrigt under kooperative Foretagender.

Anden Post. For en Sikkerheds Skyld bruger man i oversøisk Handel at sende Kopi af Papirerne (Breve, Fakturaer, Veksler, Konnossementer, Policer etc.) med næste afgaaende Post.

Anethol, et flygtigt Stof i Anis, Fennikel o. fl. lgn. Krydderfrø.

Anfordring eller *paa Anfordring* betyder, at et Beløb skal erlægges ved Paakrav, naar ikke en særlig Forfaldstid er aftalt.

Angola, 1) aflange Rosiner af meget god Kvalitet (fra Bologna); 2) hvidt, undertiden kræmfarvet Bomuldstøj, som benyttes til Broderiarbejder.

Angora, *Mohair,* en Gedeart fra Omegnen af Angora i Lilleasien. Leverer en kridhvid Uld, *Angora-* el. *Kameluld,* hvoraf tilvirkes det saakaldte *Kamelgarn* (af arab. *chamal,* fin, blød). Angoraulden er et udmærket Materiale til glinsende Kamgarn, og benyttes bl. a. til Tøjer som Kamelot, Serge og Angorasjaler. Størstedelen af de saakaldte *Angoratæpper,* som kommer i Handelen, er ikke forarbejdet af Angoraskind, men af Skindet af det langhaarede engelske Southdownfaar.

Angosturabark, Barken af det 20—25 m. høje Træ *Cusparia trifoliata.* Kommer i Handelen i gule, rendeformede Stykker af svag Lugt, men stærk, bitter Smag og benyttes nu mest til Fremstilling af *Angosturabitter.*

Angouillettes, smaa, saltede Aal fra Frankrig og Italien.

Angstklausel (t.), Ansvarfrihedsklausul. ved Endossement af Veksler, f. Eks.: *ohne obligo.*

Anhydrit, svovlsur Kalk, som altid træffes i Stensaltlagene; anvendes til Kunstarbejder.

Anilin, $C_6H_5NH_2$, en af Nitrobenzol tilberedt farveløs, olieagtig Væske, hvoraf Tjærefarvestoffer (Anilinfarver) fremstilles.

Anilinblaat, *Spritblaat,* basisk Tjærefarvestof til Blaafarvning.

Anilinblæk, se *Blæk.*

Anilinfarver er en Fællesbenævnelse paa de første af Kultjære vundne kunstige Farve-

stoffer, som fremstilles af Anilinolie ved Iltning. Se *Tjærefarver.*

Anilingult, saltsurt Amidoazobenzol, basisk Tjærefarvestof til Gulfarvning. (Ægtegult).

Anilinolie, teknisk Anilin. Se *Anilin.*

Anilinsalt, Anilinklorid (el. -sulfat). Benyttes til Fremstilling af sorte Farver i Farveriet, til Sortbejdsning af Træ og til Mærkeblæk. (Anilinsort).

Animalisation, Imprægnering af Tøjer af Plantefibre (Bomuld) med Albumin el. Kasein, for at gøre dem modtagelige for Uldfarvestoffer, navnlig ved Tøjtrykning.

Animalsk, dyrisk.

Animalske Fedtstoffer, se *Fedtstoffer.*

Anime, en Gummiharpiks fra Sansibar og Vestindien. Anvendes til Lak.

Animo, Købelyst, stærk Efterspørgsel i Børshandelen.

Anis, Frugterne af en Skærmplante, *Pimpinella A.* De indeholder den æteriske *Anisolie,* som hovedsagelig anvendes til Likører. Planten dyrkes i Mellem- og Sydevropa, Indien og Sydamerika.

Anisette, *Anislikør,* en Likør, krydret med Stjerneanis og Koriander.

Anjouvine, som oftest hvide. Benyttes til Forskæring af sværere Vine.

Anke. Efter den nye Retspleje sker Appel (s. d.) af Domme ved Anke.

Anker, ældre Maal for flydende Varer. I Danmark = $^1/_{24}$ Fad = 37,43 l., i Norge = 38,6 l., i Sverige (*Ankare*) = 39,26 l.

Ankerpenge er en Havneafgift, som afkræves enten Skib eller Ladning gør Brug af Havn, Kajplads, Dokker etc.

Anlægskapital er den Kapital, som medgaar ved Starten af et Erhvervsforetagende til Køb af Grund, Opførelse af Bygninger, Anskaffelse af Inventar, Maskiner etc. samt til Honorarer og Renter indtil Driften er i Gang.

Anlægspapir. Herved forstaas Værdipapirer, som ved forholdsvis konstant Udbytte egner sig til, at Kapital kan anbringes varigt heri — i Modsætning til Spekulationspapirer med et efter Konjunkturerne fluktuerende Udbytte.

Anløbe, 1) overtrække blankt Metal med et Lag Metalilte el. Svovlmetal, ved Ophedning i Luften eller med forskellige Kemikalier. Uædle Metaller *anløber* i Luften. 2) Et Fartøj siges at anløbe et Sted, naar det standser her for at indhente videre Sejlordre, for at modtage eller udlosse Ladning delvis, idet Stedet ikke er Fartøjets endelige Bestemmelsessted.

Anna, en Sølvmønt i britisk Ostindien og britisk Birma, svarende til $^1/_{16}$ *Kompagni-Rupee.* Paa én Anna gaar 12 *Pies.*

Annaler, Aarbøger.

Annalin, meget fint malet Gibs, benyttes som Fyldmasse ved Papirfabrikation.

Annatto (eng.), se *Orlean.*

anni currentis (lat.), i indeværende Aar; fork.: *a. c.*

anni futuri (lat.), i det kommende Aar; fork.: *a. f.*

anni passati (lat.) el. *anno passato,* i det forløbne Aar; fork. *a. p.*

anni praesentis (lat.), i indeværende Aar, fork.: *a. pr.*

anni praeteriti (lat.), i forrige Aar; fork.: *a. p.*

anno (lat., af *annus*), i Aaret.

Annonce, Bekendtgørelse i Reklameøjemed. *annoncere,* at indrykke Annoncer.

Annoncebureau, et Kontor, som uden Merudgift for Annoncøren paatager sig at besørge Indrykning af Annoncen. Bureauet oppebærer gærne en Provision af Bladene.

annotere, anmærke, optegne.

annual series, de engelske Konsulers Aarsberetninger.

Annuiteter er en Form for Gældstiftelse, Optagelse af Laan, der afvikles ved aarlige eller terminsvise Afdrag. De engelske *annuities* er Statspapirer, der vel giver en stor »Rente«, men ved denne amortiseres samtidig Kapitalen.

annullere, udslette, erklære for ugyldig.

Annullering, Udslettelse, Ugyldighedserklæring.

annuum (lat.), Aarpenge, aarlig Indtægt.

à non-prix (fr.) under Prisen.

anonymt Selskab er et Interessentskab, hvis Firmanavn ikke indeholder Navnet paa nogen ansvarlig Indehaver eller Medindehaver.

Anschlag (t.), Forudberegning af Omkostningerne ved et Foretagende. *Aufschlag* se *Gutgewicht.*

Ansjos, en lille Sildeart, som fiskes i stor Mængde i Middelhavet og ved Atlanterhavskysterne af Frankrig, Spanien og Portugal. Den nedsaltes eller marineres. Meget almindelig sælges *Brisling*, tilberedt som Ansjos, under dette Navn. I Skandinavien forekommer A. meget sjældent.

Anstilling, Tilbud.

Ansvarsforsikring er en Forsikringsart, hvorved Forsikreren overtager visse den forsikrede ifølge Lovgivningen paahvilende Ansvarshæftelser, f. Eks. for Arbejderes og Tyendes Ulykkestilfælde, for Skade, foraarsaget ved den forsikredes Automobilkørsel.

Ansvarsfriheds-Klausuler. For at komme bort fra det — i Almindelighed — strænge Ansvar for Ladningen, som Rederne ifølge Sølovene (se L. ¼ 1892, § 142) bærer, har de gennem deres stærke Organisationer faaet indført en Række Bestemmelser (Klausuler) i Certeparti og Konnossement, der praktisk talt frier Rederne for alt Ansvar, fraset det personlige, for Gods eller Ladning, de saakaldte Ansvarsfrihedsklausuler. Allerede i Sølovens findes dog nogle Klausuler anført, nemlig »*Indhold ubekendt*« (s. d.), »*Tal, Maal, Vægt ubekendt*« (s. d.), »*Fri for Læk, Bræk eller Skade*« (s. d.). Af de af Rederne selv indførte Ansvarsfrihedsklausuler er særlig typisk den saakaldte »*negligence clause*«, hvorved Rederen i større eller mindre Udstrækning fraskriver sig Ansvar for Fejl eller Forsømmelser af Skipper og Mandskab samt andre, der forretter Arbejde i Skibets Tjeneste. Trods stadige Protester fra Ladningsejernes Side har Rederne udvidet Omraadet for Ansvarsfriheden, bl. a. ved »the baltic and white sea conference«s Møde i Kristiania den 28. Juni 1916, saa at Forholdene sikkert kræver en Indskrænkning i den hidtilværende, af Domstolene respekterede, Kontraktfrihed i Retning af den amerikanske *Harter Act* (s. d.).

ante (lat.), før, forud.

antecedere, have Fortrinsret (til en Overdragelse = *Cession*).

antecipere, foregribe, erlægge Betaling før Forfald.

antedatere, anføre en Dato, der ligger forud for Udstedelsesdagen.

ante meridiem (lat.), fork.: *a. m.*, før Middag, Formiddag.

anti-, imod.

Antifriktionsmetal, »hvidt Metal«, kaldes forskellige Legeringer af Tin og Antimon, undertiden ogsaa med Bly og Kobber. Benyttes til Foring (Pander) for Aksellejer.

Antiklor, forskellige Salte, som *Natriumsulfit, Natriumtiosulfat* o. fl., der anvendes efter Klorblegning af Tøj for at uskadeliggøre Resterne af Klor.

Antikvarboghandel eller *Antikvariat,* Handel med brugte Bøger, Musikalier o. l.

Antikvitetshandel, Handel med gamle Sager af Kunstværdi, historisk Værdi el. l.

Antimerulion, Handelsbenævnelse for forskellige Midler, som anvendes mod Husvamp.

Antimon, *Sb.* (lat.), *Stibium,* et meget sprødt, blaahvidt Metalloid, der som oftest findes i Forbindelse med Svovl (Antimonglans, Spydglansmalm). I fysiske Egenskaber har det Karakter af et Metal. Forhandles i tykke Skiver el. lave Kegler, hvis Grundflade viser en ved Krystallisation fremkommet stjærneagtig Figur (Regulus). Denne er desto tydeligere, jo renere Metallet er. Anvendes til vigtige Legeringer, medicinske og kemiske Præparater. — *Antimoncinnober* er en rød Farve, som bestaar af Antimontrisulfid og Antimonoksyd. — *Antimonklorid* bruges til Bejdser ved Farvning og til Brunering af Jærnvarer; *Antimonsulfid* til Tændstiksats.

Antimonbly, *Haardtbly,* se Bly.

Antimonlegeringer, se *Antifriktionsmetal* og *Britanniametal.*

Antiseptisk, virksom mod Forraadnelse, bakteriedræbende.

Antracen, en fast Kulbrinte, som faas ved Destillationen af Stenkulstjære. Den er Raastof for *Antracenfarvestofferne,* som *Alizarin, Purpurin, Antracenblaat, -brunt* og *-grønt.*

Antracit, de ældste Stenkul, som indeholder indtil 98 % Kulstof, og brænder uden Flamme. Brændværdi 7—8000 V.-E. De forekommer i Pennsylvanien, England, Frankrig, Kina o. fl. St. og anvendes til Jærnudsmeltning, Kalk- og Teglbrænding.

Antragallol, brunt Bejdsefarvestof af Antracen.

Antrakinonsort, Sulfinfarvestof, indeholder Svovl og er meget ægte.

anvise, trække Anvisning (se denne).

Anvisning er en skriftlig Opfordring fra Udstederen (*Assignanten*) til betrukne (*Assignaten*) om at betale det trukne Beløb til Tredjemand (*Assignataren*). Den væsentligste Anvendelse af den almindelige Pengeanvisning er som Substitut for Vekslen (*Tratte*), hvor den betrukne ikke kan ventes at ville akceptere. Den udstedes derfor enslydende med Vekslerne, men uden Anvendelse af Ordet Veksel, hvorved Anvisningerne falder udenfor Vekselloven. Hvis den betrukne, hvad sjældent sker, akcepterer, skaber Akcepten derfor ikke Vekselret, men Anvisningen bliver derved til et Gældsbrev og underkastes Bestemmelserne for disse. I Modsætning til Veksler er Pengeanvisninger ikke stempelpligtige. En Særstilling indenfor Penge-Anvisningerne indtager *Sigtanvisningerne*, idet disse ‚hvad angaar Regressfordringen og de formelle Betingelser herfor, følger Reglerne for checks (se disse).

Aouraolie, Plantefedt af Frugterne af en i Guyana voksende Palme. Bruges til Fabrikation af Sæbe.

à part (fr.), særskilt.

Apatit, et Mineral, bestaaende af Kalciumfosfat og -fluorid. Findes i Bamle (Sydøstnorge), ved Gellivara, Ottawa og Ontario (Kanada). Bruges fintmalet som Gødningsstof.

Api-Api, dobbelt destilleret Arrak.

à point (fr.), nøjagtig, paa Øre.

Apollinarisvand, kulsyreholdigt Vand, med Tilsætning af Natriumklorid, fra Eppingen i Rhinprovinsen. Det meste fremstilles kunstigt i Mineralvandsfabrikkerne.

Apollorødt, Orseille N., et Azofarvestof til Rødfarvning af Uld.

Appel, Indbringning af en Sag (Dom, Kendelse) for højere Ret (se ogsaa *Anke, Kære*).

Appelretten, en ved Loven om Tvangsakkord udenfor Konkurs af 6. April 1905 oprettet særlig Appelinstans for Skifteretskendelser i saadanne Boer.

Appelsin (ital. *aranci*, sp. *naranjos*), Frugten af *Citrus aurantium*, stammende fra Østasien, dyrkes den nu i Middelhavslande, Orienten, Kaplandet, Sydamerika, Florida, Kalifornien, Australien. Fuldmodne Appelsiner taaler ikke længere Transport, hvorfor de ofte plukkes, før de er modne. Udføres for Størstedelen fra Spanien (Valencia og Malaga), Syditalien (*Messina-A.*), Sydfrankrig og Portugal. En meget god Sort, de saakaldte *St. Michaels-A.*, kommer fra Azorerne. Fra Australien og Kaplandet kommer de i Handelen, naar den evropæiske Høst er forbi. *Blod-Appelsinen* er en særlig Varietet med rødligt Kød. *Mandarin-Orangen,* som ligeledes dyrkes i Sydevropa, er ikke en Varietet af Appelsinen; den er en meget aromatisk Frugt, fladtrykt med løs, knudret Skal.

Appertinentier, Tilbehør.

Appoints, Betegnelse for Veksler, Checks, Anvisninger o. l. ved Remittering.

Apports, Formuegenstande, der indskydes som Kapital i et Interessentskab.

Appretur, den Efterbehandling, man giver især Traad og vævede Varer, for at de kan faa et tiltalende Udseende. Som *Appretu midler* benyttes *Fyldstoffer*, saasom Stivelse, Dekstrin, Harpiks, mineralske Stoffer, eller Stoffer, som gør Tøjet vandtæt eller ubrændbart. Hørlærred bliver, efter at det er vasket, bleget og tørret, tættet med Klister af Hvedemel, Sago, Sæbe o. l. og derpaa glittet (strøget) mellem Valser. En lignende Behandling underkastes Bomuldstøjer; desuden afsvides fremstaaende Fibre paa Overfladen, ligesom den ene Side ofte gøres lodden ved Opkradsning med Pigvalser. Klæde af Karteuld nuppes, hvorved Knuder og Forureninger fjærnes, vadskes, stampes eller valkes for at filte Traadene, hvorved Tøjet kryber ind og bliver tæt, opkradses med Kartevalser, klippes paa Overfladen, børstes og *dekateres* (dampes og presses i oprullet Tilstand). Paa samme Maade bliver ogsaa Kamgarnsvarer behandlet. Disse bliver desuden stivet med Limvand og glittet el. moireret (figurpresset). Silketøj bliver presset, ofte moireret og ved lette Tøjer gummeret med Tragantslim. Kædegarn kan inden Vævningen *appreteres*; ligeledes Sygarn. Udtrykket Appretur benyttes ogsaa om Overfladebehandling, Tætning, Glitning o. l. af Papir og Læder. Kaffe *appreteres* ved at behandle den med Vanddamp, hvorved Bønnerne tiltager i Størrelse.

Approbation, Antagelse af Tilbud ved

Licitation, Auktion o. l., sædvanlig efter en vis Frist.

à présentation (fr.), ved Forevisning.

après vérification (fr.), efter Rigtigfinden.

a prima vista (it.), ved (første) Forevisning.

à prix fixe, til fast Pris.

Aptering, den indre Bygning af et Skib efter dets Bestemmelse.

Aqva, *aq.* (lat.), Vand.

Aqva vitæ, se *Akvavit.*

Ar = 100 Kvadratmeter Flademaal = 0,01813 Td. Ld.

Arabiennes, broget Halvlærred, med Bomuldskæde og Hørgarnsislæt.

Arabin, *Arabinsyre* i Forbindelse med lidt Kalk udgør Hovedbestanddelen af *Gummi arabicum* og andre Akaciegummier (se *Gummi*).

arabiske Taltegn er de nu saa godt som overalt i det praktiske Liv benyttede Tegn for Tallene: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 0.

arabisk Kaffe (*Mokka*), en af de fineste Kaffesorter. Bønnerne er af forskellig Farve og meget smaa. Da den ægte Mokka sjældent kommer til Evropa, er i Almindelighed den Kaffe, som sælges under dette Navn, ganske andre Kaffesorter. Den Kaffe, som i London forhandles under Navn af Mokka, er fra Java og Ceylon eller fra Abyssinien (saakaldt *Levantinerkaffe*).

Arachidolie, *Jordnødolie,* fremstilles ved Presning eller Ekstraktion af Jordnødder. Den koldt pressede Olje anvendes til Margarinefabrikation; det er en klar, næsten farveløs Olie. Den simplere er gullig og benyttes til Sæbefabrikation.

Aragonit, en Kalksten (kulsur Kalk); forarbejdes til Kunstgenstande (findes blaa i Tyrol).

Arancini, saavel de oversukrede smaa, umodne og tørre Pomeranser som de kandiserede Skaller af disse. A. benyttes bl. a. til Likører. Kommer for Størstedelen fra Genua.

Arbitrage, 1) Voldgift; 2) Sammenlignende Beregning af forskellige Pladsers Kurser og Noteringer for Valuta, Varer, Værdipapirer for derved at udfinde og indvinde en Differencegevinst.

Arbitrageforretninger er saadanne, som gaar ud paa ved *Arbitrage* (se denne) at indvinde en Kursforskel, særlig paa Valuta.

Arbitrageregning, den sammenlignende Beregning over Kurser og Noteringer, som gøres ved *Arbitrage* (s. d.).

Ardèche, fin fransk Raasilke.

Aredas, vævede indiske silkelignende Stoffer af Ramie.

Arekanødder, *Betelnødder,* Frugterne af en Palme, *A. catechu,* i Østasien. Nødderne indeholder et Garvestof, Fedt og Alkaloider.

Argent (fr.), Penge. Paa Fondskurslisterne fra de franske Børser betegner *argent* (fork.: *a*) Køberkursen.

Argentella, genuesiske Kniplinger, som ligner Alenconkniplinger (s. d.).

Argentin, 1) Tinpulver, som benyttes til Sølvtryk paa Tøj, til uægte Sølvpapir etc.; 2) en Sølvsaltblanding til kold Forsølvning af Messing og Kobber.

Argentina, uglaserede Porcelænsvarer, som ved Galvanisering er overtrukket med et Lag af Guld, Sølv, Kobber el. andet Metal.

Argentine croisée, et i Frankrig forarbejdet ensfarvet Halvsilkestof af Silke og Bomuld.

Argentino, en argentinsk Guldmønt = 5 Pesos. Vægt i Guld 8,065 gr. af Finhed 0,900.

argentinsk Maal og Vægt hviler paa det metriske System.

argentinsk Mønt hviler paa Dobbeltmøntfod. Enheden er Peso moneda nacional = 100 Centavos. Peso Guld vejer 1,613 gr., og Finheden er 0,900, svarende herefter til 5 Francs. Peso Sølv vejer 25 gr. af 0,900 Finhed, svarende herefter til det franske 5 Franc-Stykke. Papirpengene har Guldagio, normalt paa 127,27 %, saaledes at 1 Peso Papir herefter har en Værdi af 44 Centavos Guld.

Argouges, tætvævet fransk Hørlærred.

Ark (Papir), 1) $^1/_{24}$ Bog Skrivepapir, $^1/_{25}$ Bog Trykpapir; 2) Format: størst er *colombier* og *elephant* (67,5 × 102,8 cm); mindre er *lille Elefant, Leksikon Median, royal, superroyal* og *imperial.* De til Dokumenter benyttede Ark er *propatria* (enkelt: 35 × 43 cm, dobbelt 43 × 70 cm), *Bikube* (38 × 46 cm) etc. Til Handelskorrespondance benyttes *Kvartpost* og *Oktav,* sidste til Memoranda o. l.

Arkansas-Sten, en til den fineste Slib-

ning benyttet Oliesten (af Kalcedon), fra Nordamerika.

Arles el. ***Arlesien,*** en i Frankrig fremstillet fin Snustobak.

Armagnac, hvid Vin fra Armagnac i Gascogne, og den deraf destillerede lyse Konjak.

Armatur, enkelte Stykker af Metal, Træ, Porcelæn o. s. v., som er bestemte til at bære eller omslutte Maskindele, elektriske Ledninger, Lamper o. s. v.

Armures, se *Silketøjer.*

Aroma, den krydrede Duft, som enkelte Planter el. Plantedele etc. og de af samme tilberedte Stoffer er i Besiddelse af. *Aromatisk,* hvad der har Aroma.

Arrak, *Arac,* en spiritusholdig Drik, som udvindes ved Gæring af Ris, Rørsukkermelasse og Palmesaft med efterfølgende Destillation og Lagring. Der skelnes mellem dobbelt destilleret, *Api-Api,* og tredobbelt destilleret A., af hvilke den sidste indeholder 50—60 % Alkohol. Bedst er Goa- og Bataviaarrak. Størstedelen kommer fra Goa, Batavia og Ceylon til Amsterdam, Hamburg og London og forhandles i Leggere (560—640 l.). *Arrakessens* er en Blanding af forskellige sammensatte Æterarter. Den anvendes til Fremstilling af *kunstig A. Arrakpunsch* er fortyndet A. med en betydelig Tilsætning af Sukker og indeholder ca. 25 % Alkohol.

Arrakan-Ris, se *Ris.*

Arrasgarn og ***Arrastøjer,*** Benævnelse paa dobbelttraadet, farvet Uldgarn og deraf fremstillede Tøjer, hvortil der ogsaa anvendes Silke og Guldtraad.

Arrest som foreløbig Retshjælp gaar ud paa at sikre Opfyldelsen af et Pengekrav, herunder ogsaa Krav, der lader sig omsætte til Penge (jf. Rpl. Kap. 56). Medens man hidtil har krævet, at Kravet skulde være forfaldent, giver Rpl. ogsaa Adgang til at gøre Arrest, selv om Fordringen endnu ikke er forfalden, naar der er Grund til at befrygte, at Skyldneren ellers ved at bortflytte eller forstikke sit Gods eller paa anden Maade vilde umuliggøre eller dog væsentlig vanskeliggøre Adgangen til i sin Tid at opnaa Dom og gøre Eksekution. Det er Fogeden, som paa Fordringshaverens Anmodning foretager Arresten, men han er i Almindelighed berettiget til at forlange Sikkerhedsstillelse for den uberettigede Skade, der kunde tilføjes den, overfor hvem Arresten begæres. Omvendt kan sidstnævnte afværge Arresten ved paa sin Side at stille Sikkerhed for Fordringen med paaløbne Renter og Omkostninger. Arresten foretages sædvanlig i Skyldnerens Ejendele, men hvis han ikke ejer tilstrækkelige Ejendele, kan i visse Tilfælde Skyldneren personlig belægges med Arrest.

Arrestforbud kaldes det, hvor der gøres Arrest til Forhindring af, at et Tilgodehavende, Skyldneren maatte have hos Tredjemand, af denne udbetales ham, jf. Rpl. § 653.

Arretierungsklausel (t.). Den Anmærkning: »bis hieher Copie«, som gøres paa Vekselkopier for at betegne, hvor Original-Endossementerne paa Kopien begynder.

Arrha, Haandpenge.

arrival-contracts (eng.) er Afslutninger, hvorefter Køberen ikke har noget at gøre med Transporten af Varerne.

Arroba, tidligere spansk Vægt = 11,5 kg.

Arrowrootstivelse, faas af Rodknoldene af forskellige tropiske Planter. *Vestindisk A.* af *Marantaarter* (Jamaika, Brasilien, Ostindien), ogsaa af *Canna; ostindisk A.* af *Curcuma* (Kina, Assam, Tikor); *brasiliansk A..,* Maniok, Kassava, *Tapioka,* af Maniokplanten, ligeledes af *Batater.*

Arschin, russisk Alen = 0,71118 m. Den russiske Alen anvendes ikke alene i hele Rusland, men ogsaa i det nordlige Kina og i Centralasien. Der ansættes i Almindelighed 9 Arschin = 7 yards.

Arsen, *As,* et krystallinsk, hvidligt Metalloid, som findes gedigent, men navnlig i Forbindelse med svovl- og iltholdige Malme. Ved Ophedning af disse forbrænder det til *Arsensyrling,* As_2O_3, et hvidt Pulver eller en glasagtig Masse. Arsen anvendes ved Fabrikation af Hagl.

Arsensyrling, *hvid Arsenik,* i Medicinen, som Rottegift, til Affarvning af Glas, Fremstilling af forskellige Farver og kemiske Præparater. *A.* og dets Forbindelser er meget *giftige;* de findes i mangfoldige Varer, Syrer, Farver, Uldvarer o. fl., men som Regel i uskadelig Mængde.

Artikel anvendes i Handelssproget som Udtryk for en hvilkensomhelst Vare.

Arœometer, *Flydevægt,* benyttes til at bestemme Væskers Styrke, idet man enten direkte kan aflæse % paa Skalaen (Sukker, Alkohol), eller Vægtfylden i Tal el. Grader (Syrer, Saltopløsninger, Mælk), og efter en Tabel bestemme Styrken.

Asa foetida, *Dyvelsdræk,* se *Gummiharpikser.*

a salvo (it.), uskadt, velbeholden.

Asbest el. ***Amiant,*** en Art Serpentin, som bestaar af Kalk, Kiselsyre og Magnesia. Det er en trævlet Masse, hvis Traade er saa bøjelige, at man kan væve ildfaste Tøjer deraf. Asbest anvendes desuden i Form af Snore og Pap til Pakninger og som varmeisolerende Materiale, da det taaler meget høje Temperaturer. Endvidere blandet med Bindemidler og forskellige Stoffer til kunstig Skifer (Eternit) og elektrisk Isolationsmateriale (Bakelit). Produceres hovedsagelig i Ontario (Kanada).

Aseptin, en svagt desinficerende Væske, som bestaar af Borsyre, Alun og Vand.

Aseptiske Stoffer, modvirker Skimmel, Forraadnelse o. l.

Aseptol, et Desinfektionsmiddel, som væsentlig indeholder Karbolsyre.

Asfalt, *Jordbeg,* et i Naturen forekommende sort el. brunsort Stof, som er haardt og sprødt ved alm. Temperatur, men smelter ved 140°. Benyttes i stor Udstrækning til Bestrygning af Metal, Træ og Sten og til vandtætte Rør etc. Findes ved det døde Hav (*syrisk* el. *levantinsk A.*) og paa Trinidad (*amerikansk A.*). Forekommer ikke i i ren Tilstand i Evropa. Den til Gadebelægning anvendte *A.* er en bituminøs Kalksten, som findes i Frankrig, Schweitz (Val de Travers, Neufchatel), Hannover (Limmer) o. fl. St. Ved Udsmeltning vindes *Bjærgtjære. Asfaltbrunt* fremstilles af ren Asfalt, en brun Farve, som snart bliver sort. *Asfaltlak* fremstilles ligeledes af ren Asfalt. *Asfaltmastiks* el. *-kit* fremstilles af pulveriseret Asfaltsten og Bjærgtjære. *Asfaltpapir* faas ved at bestryge begge Sider med Asfalt. *Asfaltpap* med el. uden Sandtilsætning benyttes ligesom Asfaltpapir til Isolation af Murværk, Træ o. a. mod Fugtighed. *Kunstig A.* er Beg af Stenkulstjære, blandet med Kalk og Sand; den er billigere, men ikke saa god som den ægte.

Ashanti-Nødder, se *Jordnødder.*

asiatiske Tobakker, se *Tobak.*

Ask, Træ med hvidgraat, grovaaret, haardt og meget elastisk Ved, hvorfor det særlig anvendes til Vognbygning, Værktøjsskafter, Ski, Aarer o. fl.

Asp, *Poppel,* Træ med lyst, svampet og sejt Ved. Benyttes overalt til Tændstikæsker og ofte til selve Stikkerne. Endvidere til Pakkasser, Værktøj, Vogntræ, Træuld o. m.

as per advice (eng.), ifølge Advis, ifølge given Underretning.

Aspirin, indregistreret Navn for *Acetyl-Salicylsyre,* som bruges mod Feber, Neuralgi o. l.

A/S, Forkortelse af 1) Aktieselskab; 2) After Sight (eng.) Efter Forevisning.

Assam-The, se *The.*

Assement-Selskab, et Forsikringsselskab, hvor Udbetalingerne (til Skader m. m.) dækkes ved, at der efter hvert Regnskabsaars Afslutning opkræves det hertil fornødne Beløb hos de forsikrede efter et vist forud fastsat Forhold (i Modsætning til de Selskaber, der arbejder med fast Præmie, som opkræves forud).

asservere, opbevare.

Assignant, Udsteder af en Anvisning.

Assignat, den, paa hvem en Anvisning trækkes.

Assignatar, den, til hvis Ordre en Anvisning er udstedt.

Assignation, en Anvisning paa Penge, et Surrogat for Papirpenge, anvendt i Norge og Danmark i 1807—13 før Statsbankerotten i 1813. Under Revolutionen i Frankrig i 1789—97 udstedtes lignende *Assignater.*

assignere, give skriftlig Anvisning paa Betaling af Penge eller Udlevering af Varer.

Assmannhäuser, en meget fin, undertiden mousserende, rød Rhinskvin fra Rheingau.

Associé, Kompagnon, Deltager i et Firma.

associere sig, gaa i Kompagniskab om en Forretning eller andet erhvervsdrivende Foretagende.

assortere sig, komplettere sit Udvalg af Varer, forsyne sig med de for Forretningen passende Varesorter.

Assortiment, Udvalg af Varer indenfor vedkommende Forretningsbranche.

Assurance, se *Forsikring.*

Assurandør, Forsikrer, den, der overtager Forsikringsrisikoen.

assurere, forsikre mod Risiko.

Asti spumante, en let musserende, italiensk Vin fra Piemont.

Astrakan, 1) Skind af en Faarerace, som findes i Rusland og Mellemasien. Skindene farves i Regelen sorte. 2) Sort, fløjlsvævet Uldstof, med langkrøllet Luv.

Astralolie, *Kejserolie,* en omhyggelig raffineret Petroleum. Den har et meget højt Antændelsespunkt, er vandklar og svagt lugtende.

at (eng.), som Paategning paa Veksler, ensbetydende med *betalbar hos.*

a tempo (it.), til rette Tid.

Atlas el. ***Atlask,*** et oftest otteskaftet vævet, glinsende Tøj, særlig fint i Silke, fremkommet ved en meget løs Binding af Traadene, saaledes at Kædetraadene træder stærkt frem paa Retsiden. Se Vævning.

Atlasspat, en fintraadet Kalksten, som slibes. Den har silkeagtig Glans, og benyttes til billige Smykker (Perler).

Atlastræ, forskellige Træsorter, som faar silkeagtig Glans ved Polering. Mest bekendt er *satin-wood* fra Portoriko.

à tout prix (fr.), for enhver Pris.

Attaché, se *Handelsattaché.*

Attar, Handelsnavn for ægte Rosenolie.

Au (lat. *aurum*), Guld.

au besoin (fr.), i Nødsfald, den franske Formel for Vekslers Nødadresse (s. d.).

Aubussontæpper, fløjlsagtige Tæpper fra Byen Aubusson i Departementet Creuse.

au courant (fr.), at være »au courant« vil sige at være stadig underrettet, at følge med.

Auernet, *Glødenet* i Form af en Hætte, som ved Ophedning til stærk Hvidglødhede udstraaler meget Lys. De laves af fint Bomuldstrikot, som gennemtrænges med Nitrater af Cerium, Thorium, Zirkonium o. l. Ved Glødning efterlades et Askeskelet, som for at kunne forsendes overtrækkes med Kollodium el. lign.

au fait (fr.), at være »au fait« vil sige at være bekendt med alle Kendsgærninger og Indhold angaaende vedkommende Sag.

Aufgabe (t.) bruges i følgende særlige Betydning af de tyske Børsmæglere, idet de paa Slutsedlerne skriver »Aufgabe« (for (nærmere) Opgave) i Stedet for Købers eller Sælgers Navn, naar Mægleren ikke kan angive det paa Slutsedlen. Det senere af ham nævnte Firma er derefter »die Aufgabe«.

Aufsichtsrath (t.), Bestyrelse, Repræsentantskab (se Charles V. Nielsen: Aktieret (i vore Nabolande)).

Augsburgerarbejder, i Augsburg forarbejdede 13-lødige Sølvgenstande, stemplede med en Grankogle.

Auguili, et i Syrien tilvirket simpelt, bomuldsblandet Lærred, hvoraf de bedste Sorter er farvet blaa. De groveste benyttes kun til Sække.

Augustaroli, de tidligt modne Sorter af italienske Appelsiner og Citroner, som paa Grund af deres gode Kvalitet er dyrere end de almindelige.

Auktion er en særegen Salgsmaade, hvor Prisen paa Varen bestemmes gennem Konkurrence mellem tilstedeværende Personer. Imidlertid taber Fremgangsmaaden ikke sin Karakter af Auktion, fordi det tilsigtede Resultat i det enkelte Tilfælde ikke opnaas, fordi der maaske kun møder en enkelt Liebhaver. De Auktioner, som afholdes ved Statens Embedsmænd, er altid offentlige. Man skælner mellem Tvangsauktioner og frivillige Auktioner.

Ved *Tvangsauktion* forstaas en Auktion, som danner Slutningsleddet i en Tvangsfuldbyrdelse, d. v. s. efter Eksekution, i Konkursbo samt i Gældsfragaaelsesbo, og det samme maa gælde, naar Haandpanthaveren realiserer, da ogsaa her mulige Underpanterettigheder ekstingveres. Alle (andre) Auktioner, der ikke danner et Led i en Retsforfølgning, er frivillige. Saavel Tvangsauktionsloven af $^9/_4$ 1891 og nu Retsplejeloven Kap. 49—52 finder direkte kun Anvendelse paa Tvangsauktioner, til hvilke der knytter sig den særlige Virkning, at Hæftelser, der efter deres Plads ikke dækkes af Auktionssummen, ikke længere kan gøres gældende over det bortauktionerede. Tvangsauktion sker enten efter Udlæg eller Udpant-

ning samt over Haandpant og lovbestemt Pant. Der gælder forskellige Forskrifter, eftersom det drejer sig om Salg af Løsøre (s. d.) og om Salg af faste Ejendomme, og her skal kun omtales Fremgangsmaaden ved Tvangsauktion over *Løsøre*. Auktionen skal forud behørig bekendtgøres mindst 8 Dage før Afholdelsen, og Bekendtgørelsen maa indeholde en Betegnelse af de Genstande, som skal bortsælges. Hvis Varerne er udsat for hurtig Fordærvelse — hvormed formentlig maa ligestilles: stærkt Svind — eller deres Lagring er forbundet med uforholdsmæssige Omkostninger, kan Bekendtgørelsesfristen forkortes. Hvis det paa Stedet er Sædvane ved frivillige Auktioner, at der sker Opslag ved Plakater eller foregaar offentlig Udraab (der findes jo endnu i visse Byer »Trommeslagere«), skal saadant ogsaa ske ved Tvangsauktioner over Løsøre. Rekvirenten har Lov til selv eller ved andre at byde paa Auktionen. Den bydende forpligtes ved sit Bud, indtil Overbud er antaget af Rekvirenten paa Stedet. Har flere gjort samme Bud, kan Rekvirenten frit vælge mellem disse. Budet maa antages inden Auktionens Slutning ved Meddelelse af Hammerslag.

Frivillige Auktioner skal afholdes af samme Embedsmand, der afholder Tvangsauktionerne, men ved særlig Lov kan Privatpersoner autoriseres, men disse har da ingen judiciel Myndighed til at afgøre mulige Tvistigheder. En Indskrænkning i Adgangen til at foranstalte offentligt Auktionssalg er hjemlet ved Lov Nr. 73 af 23. Maj 1873, § 6, hvorefter Haandværkere, Fabrikanter og Handlende kun paa det Sted, hvor de har Borgerskab eller Næringsbevis og har drevet Næring i mindst et Aar, skal være berettigede til at lade Varer sælge ved offentlig Auktion, og alene de Varer, som de ellers er berettigede til at forhandle og i de samme Kvantiteter. Med Hensyn til Mangler ved bortauktionerede Varer, da kan Køberen kun paaberaabe sig, at Genstanden ikke svarer til den Betegnelse, under hvilken den er solgt (hvilket ogsaa gælder ved Tvangsauktioner over Løsøre) eller at Sælgeren har handlet svigagtigt. Denne Indskrænkning i Mangelsansvaret gælder ikke overfor Handlende, der sælger sine Varer ved Auktion (Kbl. § 48). Den for Tvangsauktioner foreskrevne Fremgangsmaade kan ikke anses for bindende. Dog paabydes Opraab 3 Gange efter det højeste Bud. Hvis Køberen misligholder sine Forpligtelser, skal de købte Varer igen sælges paa hans Regning og Risiko.

For Auktionsfordringer kan der foretages Udpantning, naar Auktionsprotokollen tydelig udviser Køberens Navn og Købesummens Størrelse.

Auktionarius kaldes den, som ved Auktionen opraaber Varerne, eller som modtager Varer for at besørge dem solgt ved Auktion.

Auktioner i Verdenshandelen anvendes som en normal Afsætningsmaade for visse Stapelartikler, og afholdes til bestemte Tider paa bestemte Pladser. Nogle af disse Vare-Auktioner har et saadant Omfang og en saadan Betydning, at de er tone-angivende for den mellemliggende Periode i vedkommende Artikel, f. Eks. de store Kaffe-Auktioner, som det nederlandske Handelsselskab hver Maaned lader afholde afvekslende i Amsterdam og Rotterdam, de store Auktioner over australsk Uld i London, Uld-Auktionerne i Havre og Antwerpen, Indigo-Auktionerne i London etc.

Auktionsrekvirent, den, der begærer (rekvirerer) Auktionen afholdt.

aune (fr.), Alen; gammelt Maal. *Pariser-Alen* = 1,1884 m.

Aunis, en god, fransk Rødvin fra det nordvestlige Charente.

au porteur (fr.), til Ihændehaveren. Anvendes ved Transport af Veksler, Effekter etc.

Auramin, gult Tjærefarvestof til Bomuld, Læder og Papir.

Aures, nogle i Frankrig vævede, klædeagtige, kiprede, uldne Stoffer, som er meget holdbare.

Auripigment, *Operment, Kongegult,* en smuk Farve, bestaaende af Arsen og Svovl. Den forekommer i Naturen, men fremstilles mest ad kemisk Vej. Den er meget giftig.

à usance, se *a uso*.

Ausbruchvin, Vin, som er særlig fyldig, fordi Druerne tørres inden Presningen (*Tokayer, Likørvine*).

australsk Maal og Vægt, se britisk Maal og Vægt.

australsk Mønt. »The commonwealth of Australia« har eget Møntvæsen, som imid-

lertid falder sammen med det britiske (s. d.). Foruden de engelske Guld- og Sølvmønter cirkulerer ogsaa Banknoterne fra de forskellige australske Privatbanker.

australske Prisnoteringer. Melbourne noterer i Shilling for Hvede per bushel à 60 lbs, for Byg 50 lbs, Havre per 40 lbs, Malt per 40 lbs.

australske Valutausancer. Af europæisk Valuta kommer kun den engelske i Betragtning, og f. Eks. fransk og tysk Valuta handles kun med Kurstab. Der trasseres sædvanligt 60 el. 90 Dage Sigt med Præmie eller Diskonto. En af australsk Bank paa London trukket Veksel noteres af Banken til den stedlige Køber med ¼—1 % Præmie saaledes, at der for £ 100 London paa Stedet betales £ 100¼—£ 101, medens omvendt Bankerne køber Privatveksler paa London med ¼—¾ % Diskonto, saaledes at de for £ 100 London betaler £ 99¾—99¼. I Uldsaisonen, hvor Australien har store Tilgodehavender i England, køber man Valuta paa England uden Præmie, ja endog franco Kommission, der ellers sædvanlig andrager ½ %. For Inkasseringer betales 1 % Provision. De vigtigste Bankpladser er Adelaide, Melbourne og Sidney.

Autocure, se *Bacon.*

Autografi, Mangfoldiggørelse af Haand- eller Maskin-Skrift ved Stentryk.

Automat eller *Salgsautomat* er en Varebeholder, som ved Indkast af et Pengestykke gør den saaledes betalte Vare tilgængelig for Køberen. Salgsautomaten har særlig i Skandinavien fundet en vid Udbredelse, oprindelig kun for Salg af Cigarer og Cigaretter, senere for Kolonialvarer, Frugter etc.

Automatsalg. Her i Landet er enhver Handlende berettiget til at anvende Salgsautomater, dog ikke for spirituøse Drikke. Forskellige Steder er der Forskrifter for, hvor langt de maa rage frem fra Muren, f. Eks. 6 eller 8 Tommer, og hvor Fortovet er særlig smalt, vil Politiet kunne forbyde Ophængning af Automat. Det er kun de Varer, som vedkommendes Borgerskab omfatter, som han maa sælge i Automater. For Ophængning eller Opstilling paa offentlige Pladser o. l. kræves Koncession. Automaterne maa i Almindelighed ikke ifyldes Varer de befalede Butiks-Lukkedage, men de maa være tilgængelige for Salg til enhver Tid.

Autonomi, Selvstyre; med Hensyn til Toldpolitik betyder Autonomi uhindret Ret for vedkommende Land til at sætte sine Toldtarifer op eller ned, opadtil dog med den Begrænsning, som Folkeretten sætter, at Landet ikke ved prohibitive Toldsatser sætter sig ud af Vareomsætning med andre Lande.

autorisere, bemyndige, anerkende (offentligt), beskikke, gøre berettiget til.

autoriseret Revisor, se *statsautoriseret Revisor.*

Auxey, rød Bourgognevin.

Auxiliærbøger, Hjælpe- eller Bibøger ved Bogføringen, f. Eks. Memorial, Kladde o. l.

a/v, Forkortelse af *a vista* = ved Sigt.

Aval (fr.) eller *avallo* (it.) er en Kautionspaategning paa en Veksel for en af de vekselforpligtede, jf. Vekselloven § 87. Institutet benyttes meget lidt.

Avalist kaldes den, som tegner Aval (s. d.) paa en Veksel. Avalist hæfter vekselretlig kun for, at den af de vekselforpligtede, for hvilken han har tegnet Kaution: »*som Aval*«, opfylder sine Vekselforpligtelser.

Avalkredit, Vekselkaution, som en Bank yder sine Kunder.

Avance, 1) Fortjeneste. For Søforsikring se *imaginær Avance.* 2) Forskud, Forskudsbetaling eller Forskudslevering. I denne Betydning bruges dog Ordet sjældent paa dansk.

Avanturin, en rødlig Varietet af Kvarts, hvori findes fine Glimmerskæl. Anvendes som Smykkesten.

Avanturinglas, rødgyldent Glas, som indeslutter fine Krystalskæl af blankt Kobber. Anvendes til uægte Smykkestene, Knapper o. l.

avarie (fr.), Havari (s. d.).

avdv., Forkortelse for *avoirdupoids* (s. d.).

aventura grossa (it.), Handel med Varer, som er indhandlet for Penge, som Køberen har laant til høj Rente mod Sikkerhed (kun) i Varerne. Et særlig i Middelalderen i de italienske Handelsrepubliker benyttet Institut, da Købmanden selv rejste til Middelhavets Handelshavne med sine Varer.

Aventuriers (fr.), Købmænd, som driver Smughandel.

average (eng.), 1) (i) Gennemsnit, Middel-. 2) Havari.

Avers, Forside, Billedside af Mønter og Medailler.

Aversal(-Sum), Affindelsessum, Overslagsbeløb, det (runde) Beløb, som betales ved Køb *per aversione* (s. d.).

Aversionalsum, se (rigtigere) *Aversal.*

aversione (it.), Slump.

Aversum betyder det samme som *Aversal* (s. d.).

avertere, 1) bekendtgøre, annoncere (s. d.); 2) underrette, sende Meddelelse forud f. Eks. for at henlede Opmærksomheden paa noget, som vil hænde eller indtræffe.

Avertissement, Bekendtgørelse. Ordet bruges nu i Flæng med Ordet: *Annonce* (s.d.), endskønt det sidste nærmest betegner Reklame og det første nærmest Bekendtgørelser.

Avesguano, et lysebrunt Pulver med 73 % Kalciumfosfat. Kommer fra Avesøerne ved Venezuela. Benyttes til Fremstilling af *Superfosfat.*

Avignonkorn, *Gulbær,* de umodne, tørrede Bær af forskellige *Rhamnus*-Arter, Vrietorn. De er af Ærtestørrelse, gule el. grønligbrune. De bedste er de gule *persiske*; derefter kommer *tyrkiske, ungarske* og *franske.* En Ekstrakt kaldes *Saftgult.* Da de ikke er giftige, anvendes de til Farvning af Konditorivarer, endvidere til Tøjtrykning, Farvning af Læder og Papir.

avis, se *advis.*

a viso (it.), efter Sigt, efter Forevisning; a viso-Veksel er en Efter-Sigt Veksel, hvori der angives en Frist for Betalingen efter Forevisningen, f. Eks.: 10 Dage efter Sigt behager De at betale o. s. v. Ved Akcept af a viso-Veksler maa Akcepten dateres med Forevisningsdagens Dato, hvorefter jo Forfaldsdagen bestemmes. Se iøvrigt under *Efter-Sigt Veksler.*

Aviso, hurtigsejlende Skib.

a vista (it.), forkortet: a/v, ved Forevisning; a vista-Veksel skal betales ved Forevisningen og kan ikke præsenteres til Akcept. Den lyder paa Betaling ved Forevisning, f. Eks.: Ved Forevisning (eller a vista, ved Præsentation) behager De at betale o. s. v. Staar der intet i Vekslen om Betalingstid, regnes den for at skulle betales ved Forevisningen.

a vista Kurs er den paa de større Valutapladser noterede Kurs for a-vista Veksler (Sigtveksler).

Avnbøg el. *Hvidbøg* er ikke nogen Bøgeart. Veddet er hvidt, haardt, tungt, tæt og sejt. Det bruges meget til Hjulkamme, Værktøj og Skafter. Det meste kommer fra Tyskland.

avocatorum (lat.), Kontraordre, Kontremandering, Tilbagekaldelse af et Tilbud eller af Akcept paa saadant (se herom under Køb og Salg).

avoir (fr.), Betegnelse paa Kreditsiden i fransk Bogføring.

avoirdupoids eller ***avoirdupois,*** den engelsk-amerikanske Betegnelse for Handelsvægt i Modsætning til *troy*-Vægten (s. d.). Se iøvrigt *britisk Maal og Vægt.*

à vue (fr.), ved Forevisning.

awning-decked (eng.) kaldes et Skib, naar det over Hoved-Dækket har en sammenhængende Overbygning (*awning-deck*) fra for til agter, bestemt til Passagerer (eller Kreaturer), Rejsegods og lettere Varer.

Axminster carpets, bløde, dobbeltvævede Gulvtæpper med lang, opskaaret Luv, som dannes af en særlig Islæt af svagt snoet, tykt Garn (se Væv). De benyttes som Efterligning af Smyrnatæpper.

Ay, meget fine Champagnevine fra Ay og Mareuille ved Ay.

Azairbes, fransk Betegnelse for sønderbrudte Muskatnødder.

Azingrønt er et Tjærefarvestof.

Azoblaat, blaat Tjærefarvestof, som farver ubejdset Bomuld blaat.

Azofarvestoffer, se *Tjærefarver.*

Azoriske Vine. Af de azoriske Øers Vine kan nævnes den madeiralignende *pico* og *vino secco,* som begge fremkommer i højst forskellige Kvaliteter.

Azur, Handelsbenævnelse paa de mørkeste Sorter Ultramarin og Smalte.

Azurblaat, se *Ultramarin.*

B

B. 1) I England betegner et B (better = bedre) paa Møntmetal, at dettes Finhed staar over Standard-Finheden. 2) Paa tyske Kurser betegner B (Brief) Sælgerkursen.

Baand er Benævnelse paa saadanne smalle vævede Stoffer, som har ringe Bredde i Forhold til Længden. Benyttes som Kantebaand (dobbeltvævede), Besætningsbaand, Bindebaand. Smalle Lærreds- og Bomuldsbaand kaldes i Alm. *Bændler* el. *Lidser.*

Baandagat, se *Agat.*

Baandjærn el. ***-staal,*** tyndt og smalt, baandformet udvalset Jærn, som kommer i Handelen i forskellige Numre efter Tykkelsen, der varierer fra 0,8—1,8 mm, mens Bredden sædvanlig er 10—12 Gange saa stor. Benyttes hovedsagelig til Beslag paa Pakkasser og Vareballer, til Tøndebaand og Hjulringe, og i de større Numre som Konstruktionsdele i Bro-, Tag-, Skibs- og Vognbygning.

Baandstager, lange, tynde Grene af sejt Ved af Pil el. Hassel, bestemte til at flækkes til Tøndebaand.

Babbits Metal, *Antifriktionsmetal* (s. d.), som i Alm. bestaar af 80 % Tin, 15 % Antimon, 5 % Kobber.

Babiner, russiske, brune Katteskind, som benyttes til Underfor, navnlig i Pelse og Huer.

Bablah, *indiske Galler,* er Ledbælgene af Akacier fra Indien og Ægypten (*Neb-Neb*). De bruges til Garvning af Faareskind.

Babulgummi, en simplere Sort Gummi arabicum fra Bengalen.

Bacallao, *barcallao,* en spansk Betegnelse for *Kabliau* og *Stokfisk.*

backwardation (eng.), en Kursforskels-Afgift, *deport,* som i Terminshandel med Effekter (s. d.) under visse Forhold erlægges af Baisse-Spekulanten til en Indehaver af vedkommende Papirer.

Bacon er den engelske Betegnelse for letsaltede Flæskesider. Fremstilles navnlig i Danmark, Irland, Holland, Kanada og de forenede Stater af unge, letfedede, lange Svin. Saltningen foregaar i Alm. ved *Autocure*-Metoden, idet Saltlagen indsprøjtes og imprægneres ved Lufttryk. B. eksporteres i Baller paa 4—6 Sider, indsyede i Hessianomslag. En Balle vejer 100—125 kg. Ved længere Forsendelser anvendes Kasser, og Flæsket bestrøs med Boraks for at undgaa Slimdannelse under Transporten.

Bacun, russisk Tobak, som især benyttes til Snustobak og eksporteres over Riga.

Badenske Vine er røde og hvide Vine, i Reglen af god Kvalitet. Forskellige Sorter er Tauber, Markgräfler, Breisgauer, Affenthaler o. fl.

Bados, en rød Bordeauxvin.

bag, engelsk Vægt = 280 lbs Hvedemel.

bagbord, den venstre Side af Skib, regnet fra Roret.

Bagdalin, broget, mønstret Bomuldstøj, som hovedsagelig tilvirkes i Sachsen.

Bagepulver, benyttes til Hævning af Dej istedetfor Gær. Det bestaar i Alm. af surt Natriumkarbonat og Vinsyre eller Vinsten, ofte blandet med Stivelse el. Mel, s. k. *selvhævende* Mel. *Horsfords* B. indeholder surt Kalciumfosfat i Stedet for Vinsten. Se ogsaa *Hjortetaksalt.*

Baggins, Sække og Paklærred af Jutestof fra Skotland.

Bahamasvampe, simple vestindiske, Badesvampe, stærkt brunfarvede paa den Side, hvor de har siddet fast.

Bailloques, naturfarvede Strudsfjer, som er mindre værdifulde end de hvide.

baisse (fr.), Nedgang i Noteringen for Effekter (s. d.) og Varer.

baissier (fr.) el. *Baissist* er Benævnelsen paa den, der spekulerer i Nedgang i Noteringerne for Effekter (s. d.) og Varer.

Baix, en god Roussillonvin.

Baj, *Baize, Bay,* grovt, kipret, stærkt opruet Flonel, ofte filtagtigt, med kort eller længere Luv.

Bajadere bruges som Betegnelse dels

for smaa, lette Sjaler, dels for forskellige tynde Sommerstoffer.

bajersk Øl, se *Øl.*

Bakelit, Resinit el. kunstig Harpiks, fremstilles af Kresol (uren Karbolsyre) og Formalin som en flydende eller sej Masse, der presses i Forme til forskellige Genstande, som saa underkastes en Slags Vulkanisering (se *Kautsjuk*). Det er meget modstandsdygtigt mod Fugtighed og Kemikalier og har høj Isolationsevne overfor Varme og Elektricitet. Raastoffet blandes ofte med Fyldstoffer som Asbest, Cellulose, Farvestoffer o. a. Ved forskellig kemisk Behandling faas det som *Resit* og *Juvelith* og anvendes i Stedet for Rav, Skildpadde, Elfenben, Ebonit o. lgn. til Knapper, Kunstdrejerarbejde, elektrisk Armatur, Lakfernis (Novalak) o. m. a.

Bakerguano, Gødningsstof fra Koraløen Baker o. fl. a. i Stillehavet. Fint brunt Pulver med 70—80 % Kalciumfosfat, Plante- og Koralrester.

Bakusine, urene Mineralolier, som bruges til Indfedtning ved Spinding.

Balais-Rubin, se *Spinel.*

Balance, 1) Ligevægt; 2) Opstilling af Aktiva (s. d.) og Passiva (s. d.) til Sammenligning og for deraf at uddrage Forskellen (*Saldoen*). Den første Balance, som optages ved et Foretagendes Start, men før det træder i (egentlig) Drift, kaldes *Aabningsbalance.*

balancere, gaa op mod hinanden.

Balata, *Surinamguttaperka,* faas af Mælkesaften af et i Guyana voksende Træ (*bullet*). Det anvendes navnlig til Imprægnering af Bomuldsdrivremme (Balata-R.) og til Indblanding i Kautsjuk og Guttaperka.

bale (eng.), se *Balle.*

bale-capacity (eng.), Stykgods-Lasteevne, en Udregning af Kubikindholdet af et Fartøjs Lastrum med Fradrag for Rum mellem Bjælker og Spanter, som man ikke kan benytte fuldt ud til Stykgods-Last.

Ballast, den Vægt, som maa anbringes i et Fartøj for at skaffe det den fornødne Dybgang og gøre det passende stift og manøvredygtigt. Tidligere anvendtes der udelukkende Jærn, Sten og Sand som Ballast, men i Nutidens Skibsbygning anvendes *Ballast-Tanke* eller Cisterner, der fyldes med Vand, hvorved den nødvendige Vægt nemt kan tilpasses, eller man forsyner Skibet med dobbelt Bund, idet det herved fremkomne Rum efter Behov kan fyldes med (eller tømmes for) Vand. Sejler Skibet uden Ladning, maa det være fuldt ballastet, og det siges da »*at gaa i Ballast*«, f. Eks. til Indskibningshavnen.

Balle, 1) et Varekollo, der sammenholdes ved Snore, Jærnbaand, Baandjærn o. l., med eller uden Lærred, Jute, Maatter eller lign. som Indpakningsmateriale. Det er lettere Varer som Bomuld, Letjærn, Blikaffald, Uld, Twist, Tobak, Hø, Halm, Træuld, der presses sammen i særlige Presser for ikke at tage for megen Plads op og gøre Varen mere lethandlelig under Transporten. 2) Et Talmaal for visse Varer, nu forældet. 1 Balle Papir = 10 Ris, 1 Balle Klæde = 12 Stykker.

Ballon, en stor kugleformet Flaske med kort Hals og flad Bund; rummer indtil 70 L. og nedsættes i halmforede Kurve af Vidier eller tynde Jærnbaand. Kaldes ogsaa *Demijohn.* Anvendes til Syrer og andre Kemikalier, men erstattes nu ofte af Jærntromler eller Stentøjsbeholdere.

Ballot, (fr.), lille Balle.

Balsamer, tykflydende Blandinger af Harpikser og æteriske Olier, som findes i mange Planter og vindes ved Indsnit i Barken, saa at Balsamen flyder ud. De vigtigste B. er: *Terpentin, Kopaiva-B., Gurjun-B., Peru-B., Storaks-B., Tolu-B.* De forfalskes ofte, og i Handelen kommer mange *kunstige B.*, som nærmest er en Slags Salver.

Balsamit, et Udtræk af Peru-Balsam-Træets Frugter.

Baltconcertepartiet er et Certeparti (s. d.), der benyttes ved Kulafskibninger fra østengelske og skotske Havne til Havne i Østersøen, Skandinavien og det hvide Hav.

Baltimecharter er et Certeparti (s. d.), udarbejdet af Rederi-Sammenslutningen »The baltic and white-sea conference«.

Baltolin, flydende Harpikssyrer med et ringe Indhold af Kulbrinter og fede Syrer, fremstillet af Affaldslud fra Cellulosefabrikationen. Bruges som Surrogat for Linoliefernis.

Balzoris, 1) tynde Tøjer med Kæde af Silke og Kamgarnsislæt; 2) blaa, trykte Kattuner og Musseliner, som tilvirkes i Frankrig.

Balæniter, se Fiskeben.

Bambus, tærnet, stribet el. mønstret Bomuldstøj, til Veste og Benklæder, som fabrikeres i Manchester og Bøhmen.

Bambusrør er de hule, leddede Stængler af tropiske Græsser af Slægten *Bambusa*. Stivheden skyldes den ejendommelige Bygning med Skillerum mellem Leddene, Haardheden og Holdbarheden et stort Indhold af Kiselsyre. De kan naa en Højde af 40 m og og en Diameter af 30 cm. I Østen bruges de bl. a. til Bygningsbrug. Til Evropa, over London og Hamborg, kommer navnlig de tyndere Rør, som anvendes til lette Møbler, Fiskestænger, Stokke, Piberør o. a. Man skælner mellem *Tonkin*, som har lange Led og ubetydelige Ledringe, *Peberrør* (fra Sydamerika), tyndere, med bredere Ledringe, og *Perlebambus* eller *whangee*, som har ringe Hulrum, ofte tykke Ledringe og er meget sej og elastisk.

Bambusstof, *Bambustrævler*, faas af de unge Skud og anvendes til meget stærkt Papir, *Tshikusa*, i Japan og England.

Bananer er Frugterne af *Pisang*, forskellige Arter *Musa*, som vokser vildt og dyrkes i udstrakt Maalestok i Troperne og Middelhavslandene. Frugtkødet, som indesluttes af en gul, brun, rødlig el. grøn Skal, indeholder Stivelse, Sukker, Æggehvidestoffer og Fedt og er derfor mange Steder et af de vigtigste Næringsmidler. Til Forsendelse over længere Strækninger afskæres Frugtklaserne inden Modningen og ophænges i store Kasser. Store Mængder tørres eller kandiseres, efter at Skallen er fjærnet. *Mel-B.*, som ikke er søde, anvendes til Stivelse (se *Arrowroot*) og Sago, til en Slags Vin, til Kaffesurrogat o. a. Skallerne indeholder Garvestof. Af Bladene faas *Manilahamp* (s. d.).

Banco (it.), Bank; brugt som Betegnelse paa den gamle Hamborger Bankmønt, fork.: *bco*. 1 Mark Banco = 1,5—1,6 Reichsmark.

Bandannos (sp.), trykte Raasilketøjer.

Banderolleskat er en Forbrugsskat, som forlods udredes af Fabrikanten eller Importøren. Den har sit Navn deraf, at de beskattede Varer, f. Eks. Cigaretter, forsynes med et (Papir-)Baand (Banderolle) om Salgsindpakningen, hvorefter dette Baand afstemples, saa at det ikke kan bruges til nye Indpakninger.

Bang, se *Hamp, indisk.*

Banitze, forældet rumænsk Kornmaal; efter det wallakiske var 1 *Banitze* = 0,84375 hl, efter de moldauiske var 1 *Banitze* eller *Dimerli* = 0,204 hl.

Bank, se *Bankvæsen.*

Bankanvisning kaldes de *checks* (s. d.), som trækkes paa Banken for der indestaaende Tilgodehavende (eller indrømmet Kassekredit). Til vedkommende Kundes Brug udleverer Banken denne mod Kvittering herfor et Hæfte med Anvisnings-Blanketter, som for Kontrollens Skyld er forsynet med fortløbende Numre baade paa Anvisningen, der ved Perforering let udskilles af Hæftet, samt paa det i Hæftet fastsiddende Kontrolstykke, paa hvilket Kunden opfører Anvisningens Dato, Beløb og Remittent.

Banka-Tin, se *Tin.*

bank-bills (eng.) er særlig de paa Bank of England i London trukne Veksler, se *Bankveksler.*

Bankchecks kaldes de Anvisninger (s. d.), som Bankerne trækker paa sine udenlandske Bankforbindelser.

Bankdiskonto. Ved Salg (Diskontering, s. d.) af en Veksel vil Prisen være Vekslens Paalydende med Fradrag af Rente (Diskonto, s. d.) fra Salgsdagen til Vekslens Forfaldsdag. Ved Bankdiskonto (officiel Diskonto) forstaas den af et Lands ledende Bank fastsatte Diskontosats for indenlandske Veksler. I Modsætning hertil kaldes den Rentesats, som opstaar ved Omsætning af Veksler mellem private Banker, paa Børsen og mellem Privatpersoner *Markedsdiskontoen.*

Bankebyg, se *Byggryn.*

Bankerot er Betegnelsen for den Tilstand, en Person kommer i, naar han ikke er i Stand til at betale sine Kreditorer. Den retlige Betegnelse herfor er Konkurs; ofte bruges Udtrykket Fallit. B. kommer af det italienske banco rotto = knækket Bænk, idet Udtrykket oprindelig brugtes om Vekslerere, hvis Vekselbord eller Bænk paa Torvet blev slaaet i Stykker, naar de bedrog nogen eller ikke kunde opfylde deres Forpligtelser. I England og Nord-Amerika er *bankruptcy* den eneste legale Betegnelse for Konkurs, modsat *winding up*. I Frankrig benyttes *banqueroute* som Betegnelse for en tilregnelig Konkurs i Modsætning til *faillite.*

Bankers Aktivforretninger kaldes

den Side af Bankvirksomheden, som bestaar i Anvendelse af Bankens egen Kapital og de fra Publikum som Indskud modtagne Midler. De vigtigste Arter af Aktivforretninger er Diskontering af Veksler, der spiller en stadig større Rolle, Udlaan mod Haandpant (Ædle Metaller, Værdipapirer, Varer), Kassekredit, Udlaan i Konto-Kurant samt Udlaan mod Sikkerhed i fast Ejendom (Hypotheklaan). Se nærmere under *Bankvæsen.*

Bankers neutrale Forretninger kaldes saadanne Former for Bankvirksomheden, som i egentlig Forstand hverken er Aktiv- eller Passivforretninger (se disse). Hertil hører Køb og Salg af ædle Metaller, fremmede Mønter, Pengesedler, Kupons, Obligationer og Aktier, Incassation af Veksler og andre Fordringer, Udstedelse af Akkreditiver, Remboursforretninger samt Modtagelse af Værdigenstande og Værdipapirer i Forvaring (Depotforretninger). Se nærmere under *Bankvæsen.*

Bankers Passivforretninger er den Side af Bankvirksomheden, der bestaar i Modtagelsen af Kredit. Den væsentligste Form er Modtagelsen af Indskud (se *Bankindskud*) paa forskellige Vilkaar og under forskellige Navne (Folio, Indlaan, Konto-Kurant og Sparekassevilkaar). Endvidere for Seddelbankernes Vedkommende Seddeludstedelsen, hvorved Banken bliver Skyldner i det Omfang, hvori Sedler udstedes. Mindre betydende Former er Bankakcept og Rediskontering af Veksler. Se nærmere under *Bankvæsen.*

Bank holidays, Bankfridage, en i England benyttet Betegnelse for en Del i 1871 lovfæstede Hviledage for al Bank-, Fabriks-, Told- og Oppebørselsvirksomhed. Saadanne Fridage er: 2. Jule-, Paaske- og Pinsedag samt den første Mandag i August; endvidere d. 26. Dec., hvis denne er en Hverdag, ellers d. 27. Dec.; i Skotland d. 1. Maj, og i enkelte Byer desuden nogle andre Dage.

Bankier kaldes den, som selvstændigt og for egen Regning erhvervsmæssigt driver Bankforretninger.

Bankindskud. Hensigten med at indsætte Penge i en Bank er som Regel enten den at være fri for Ulejligheden og Risikoen ved selv at gemme Pengene eller den at faa en Rente af dem i det Tidsrum, de er overladt Banken. Da det kan være mere eller mindre nødvendigt for Indskyderne at kunne disponere hurtigt over de indsatte Penge, har Bankerne paa forskellig Maade sondret mellem de forskellige Arter af Indskud. Her kan særlig sondres mellem *Bankindskud paa Anfordring* og *Bankindskud paa Opsigelse* (se disse).

Størrelsen af den Rente, Bankerne kan give af Indskud, afhænger dels af den til enhver Tid gældende Rente for bankmæssige Udlaan, dels af de nærmere Betingelser for Indlaanet, navnlig den Tid, i hvilken Pengene skal blive indestaaende. Den laveste Rente gives af Penge, der indsættes paa Anfordring. Rentefoden vil i Reglen vokse, jo længere Opsigelsesfrist Banken betinger sig, dog indenfor en vis Grænse.

Bankindskud paa Anfordring. Her ønsker man at indsætte de Beløb, man i Øjeblikket ikke har Brug for, og atter udtage de Beløb, man til hvert givet Tidspunkt skal bruge til sine Betalinger, kort sagt, at gøre Banken til Opbevarer af sin Kassebeholdning. I dette Øjemed aabnes der Kunden en Konto i Banken (Folio, Konto-Kurant, Girokonto), paa hvilken han kan indsætte og til enhver Tid atter udtage en hvilken som helst Del af sit Tilgodehavende.

Renten af de paa Anfordring indsatte Beløb er lavere end af andre Indlaan. I de europæiske Hovedlande giver de store Centralbanker ingen Rente af saadanne Midler, medens de private Banker giver en efter Diskontoen vekslende Rente. I København er Renten af saadanne Indskud (Foliomidler) i Nationalbanken ½ %, i de større private Banker 1 %, i de mindre 2 %.

Bankindskud paa Opsigelse. Denne Form for Bankindskud anvendes særlig af dem, som lægger Vægt paa at faa Pengene forvaltede og samtidig oppebære en forholdsvis høj Rente, mindre derimod paa til enhver Tid at kunne disponere over Pengene. Opsigelsesfristen eller den Tid, man forud fastsætter for Indlaanet, kan være forskellig (1, 2, 3 eller 6 Maaneder). Naar Pengene indsættes i Banken, udstedes et Indlaansbevis eller en Kontrabog.

Adskillige Banker fungerer som en Art Sparekasser, idet de modtager Penge paa Sparekassevilkaar. I den senere Tid er det

her i Landet meget almindeligt, at der gives dem, der har Penge indestaaende paa Sparekassevilkaar, Ret til at disponere over Beløbene ved Anvisninger (Checks). Derved udviskes Forskellen mellem Indskud paa Anfordring og Indskud paa Opsigelse.

Bankkonto, 1) den Konto, Banken aabner i sine Bøger for hver af sine Kunder; 2) den Konto, den enkelte fører i sine Bøger for det Mellemværende, han har med sin Bankforbindelse.

Bankpolitik. Herved forstaas den Taktik eller den Tendens, et Lands Bankvirksomhed fører eller viser over for Landets hele økonomiske Liv. Den lægger sig særlig for Dagen i Vilkaarene for Bankernes Udlaan. En særlig Rolle spiller her de seddeludstedende Banker, som gennem Seddeludstedelsens Omfang i høj Grad er i Stand til at paavirke et Lands Pengeforhold og hele økonomiske Tilstand. En hensigtsmæssig Fastsættelse af Diskontosatsen er her af stor Betydning.

Bankrembours (paa Fransk: *remboursement*, paa Engelsk: *reimbursement*, paa Dansk: Betaling, Dækning) er en Bankforretning, som faar en stadig større Betydning i den internationale Handel. En udenlandsk Sælger af Varer vil ofte stille Fordring om, at han kan remboursere sig (d. v. s. gøre sig betalt ved at trække Beløbet) paa et kendt Bankfirma, helst paa en af de store Vekselpladser, f. Eks. Hamborg eller London, i Stedet for at trække direkte paa Køberen. Grunden til, at han stiller denne Fordring, kan dels være, at han maaske ikke har tilstrækkeligt Kendskab eller Tillid til Køberen, dels at en Veksel trukket paa Køberen naturligvis er mindre let afsættelig end en Veksel, der er trukken paa et bekendt Bankfirma paa en stor Vekselplads, og som eventuelt tillige lyder paa en Valuta (f. Eks. Dollars, Reichsmark eller Sterling), der har Kurs paa Verdensmarkedet. For saa vidt Køberen ikke selv staar i Forbindelse med et Bankfirma paa den Plads, hvorpaa Sælgeren forlanger at remboursere sig, er Fremgangsmaaden ved Aabning af Rembours i Almindelighed den, at Køberen henvender sig til en Bank paa sin egen Plads, og at denne atter giver sin Forbindelse paa den fremmede Plads Ordre til at akceptere (eller betale) Sælgerens Tratte mod Udlevering af Afladedokumenterne (s. d.). Disse sendes derefter til Køberens Bank, af hvem han igen modtager dem, mod Kontant eller senere Betaling.

Bankrembourstratte kaldes den Tratte, som benyttes, naar en udenlandsk Sælger trækker Fakturabeløbet paa en af Køberen opgivet Bank, en Ordning, udenlandske Huse ofte betinger sig for ikke at være udsat for Tab ved Leverance til ukendte eller uvederhæftige Købere. Ved Akcepten af Sælgerens Tratte faar Banken udleveret Afladedokumenterne (se nærmere *Bankrembours*).

Bankrente, Renten af de i en Bank indsatte Penge. Dens Størrelse afhænger dels af den til enhver Tid gældende Rente for bankmæssige Udlaan, dels af de nærmere Betingelser for Indskudene. (Se *Bankindskud*).

Banksedler eller Banknoter er de af en seddeludstedende Bank udstedte Pengesedler. Banksedlen har Form af et Gældsbevis, hvis paalydende Beløb paa Anfordring udbetales Ihændehaveren i Metal, nu som Regel i Guld. Den repræsenterer saaledes klingende Mønt. Den adskiller sig fra Anvisningen (Checken) derved, at den forbliver i Cirkulation, vandrer fra Haand til Haand, mens Checken kun er bestemt til at fyldestgøre enkelte Betalinger for derefter at præsenteres Banken til Indfrielse. Nationalbanken i København har Eneret til Seddeludstedelse i Danmark. Den er oprettet i 1818, og dens Oktroy er ved Lov af 12. Juli 1907 forlænget paa 30 Aar. Den har herefter Ret til at udstede saa mange Sedler, den vil; men der skal være Dækning i »Metalfonden« for mindst Halvdelen af det udstedte Seddelbeløb; for den udækkede Seddelmængde skal der være Dækning i Værdipapirer, 125 Kr. for hver 100 Kr. i Sedler. Under visse Betingelser kan Fordringer paa Norges Bank, Sveriges Rigsbank og den tyske Rigsbank medregnes i Metalfonden. Ved Kgl. Resolution kan der indrømmes midlertidige Lempelser i Funderingsbestemmelserne, men der skal da af den overskydende Seddelmængde betales en Afgift af 5 % p. a. (beregnet maanedsvis) til Statskassen. Endvidere maa Banken som Vederlag for Seddelmonopolet forlods betale 750.000 Kr. aarlig til Statskassen og endelig en Fjerdedel af det Overskud, der fremkom-

mer, efter at der er sket Henlæggelse til Reservefonden, og Aktionærerne har faaet 6 % i Udbytte. I Funderingsbestemmelserne er der ved Lov af 31. Marts 1915 midlertidig sket Ændring.

Bank-Sola-Veksler, se *Bankveksler*.

Bankveksler er de af forskellige Banker udstedte Veksler, lydende paa Navn og betalbare ved Bankens Hovedsæde og dens Filialer. De anvendes hovedsagelig ved Afgørelse af større Betalinger mellem forskellige Pladser. Af saadanne Veksler kan nævnes de af Bank of England udstedte *bank post bills*, de af Banque de France udstedte »røde Veksler« (*billets à ordre*) og de af Nationalbanken i København udstedte *Bank-Sola-Veksler*. Disse sidste Veksler, som skal lyde paa mindst 1000 Kr., er betalbare »8 Dage fra Dato«. De indfries dog som Regel i København og ved Filialerne ved Forevisning. Deres Anvendelighed forøges derved, at de skal modtages ved alle Betalinger til Statens Kasser og indløses af disse, for saa vidt der er tilstrækkelige Midler dertil. De i England benyttede bank bills er Veksler, som Bankerne trækker paa hverandre. I Sverige benyttes de saakaldte *Postremisveksler*, der finder samme Anvendelse som de af norske Banker udstedte *Postremischecks*. Da de fleste større Banker i Sverige har Filialer rundt om i Landet, trækkes disse Veksler af Filialerne paa Hovedkontoret eller omvendt eller som den enes Tratte paa den anden. Ifølge Aftale mellem alle væsentlige Banker indløses de af alle disse uden Hensyn til, hvilken af dem de er trukne paa. Ogsaa i international Henseende har Bankveksler faaet Anvendelse. Ifølge Overenskomst af 1885 mellem Norges Bank, Rigsbank Sveriges og Nationalbanken i København kan saaledes de nævnte Banker udstede Veksler eller Anvisninger paa hverandre, endog udover deres Tilgodehavende. Vekslerne, som skal lyde paa mindst 5000 Kr., blev oprindelig udstedt uden Provision. Ved en senere Overenskomst mellem de tre Banker er disse imidlertid bleven fritstillede i denne Henseende, saaledes at de efter Behag kan beregne sig Provision ved Udstedelsen, hvorimod Indløsningen af Vekslerne fremdeles foregaar provisionsfrit.

Bankvæsen. Bankvæsenets vigtigste Opgave i vore Dage er den at være Mellemled mellem dem, der søger Anvendelse for Kapital, der er ledig, og dem, der har Brug for Kapital i deres Erhverv eller øvrige Virksomhed. Hovedforretningen for alt Bankvæsen er derfor dels at modtage Laan i Form af Indskud fra nogle Mennesker eller Institutioner, dels at yde Laan til andre.

De forskellige Virksomheder, der falder ind under Bankforretningernes Omraade, udøves dels af private Forretningsmænd — Veksellerere og Bankiers — dels af Institutioner, de egentlige Banker, der i Reglen er Aktieselskaber. En bestemt Grænse mellem de Virksomheder, der henhører under Banker, Vekselllerere og Bankiers, lader sig ikke drage. Skarpest er Grænsen i England, hvor Banker og Indehavere af Bankforretninger (*bank, banker*) endnu for Størstedelen kun giver sig af med Modtagelse af Indlaan under forskellige Former (for Seddelbankernes Vedkommende tillige Udstedelse af Sedler) samt med Vekseldiskontering, Udlaan og de resterende Midlers Anbringelse i rentebærende Papirer. Paa Fastlandet derimod giver vor Tids store Bankinstituter sig derimod af med saa godt som alle Forretninger, der staar i Forbindelse med Mønt-, Penge- og Finansvæsen.

Alle de forskellige Grene af Bankvirksomheden kan samles i tre Hovedgrupper af Forretninger: 1) Passivforretninger, den Side af Bankvirksomheden, der bestaar i at modtage Kredit, 2) Aktivforretninger, der væsentlig bestaar i at yde Kredit, og 3) de neutrale Bankforretninger, som i egentlig Forstand hverken er Aktiv- eller Passivforretninger.

Passivforretninger omfatter som nævnt alle de Maader, hvorpaa Bankerne modtager Kredit, saaledes at de bliver Skyldnere. Den vigtigste Form er den, at Publikum indsætter Penge i Banken (Bankindskud). Endvidere for Seddelbankers Vedkommende Udstedelse af Sedler. Mindre betydende Former er Bankakcept og Rediskontering af Veksler. Endelig kan nævnes Overtagelse af Obligationslaan og af Aktiekapital, hvorved Banken bliver Skyldner i Forhold til Obligations- og Aktieejerne.

Medens Bankerne i ældre Tid kun modtog Penge til Forvaring (Depositobanker), idet Hensigten med at indsætte Pengene i en

Bank udelukkende var den at være fri for Ulejligheden og især Risikoen ved selv at gemme Pengene, er man senere gaaet over til at modtage dem som Laan fra Indskyderen, der ønsker at faa en Rente af dem i den Tid, de er betroet Banken, hvorfor denne maa anvende dem i sin Virksomhed.

Da det i forskellig Grad vil være nødvendigt for Indskyderne at kunne disponere hurtigt over de indsatte Penge, har Bankerne i Almindelighed fastsat forskellige Vilkaar for Indlaanene, eftersom de skal kunne hæves paa Anfordring eller med en kortere eller længere Opsigelsesfrist. Størrelsen af den Indlaansrente, Banken yder som Vederlag for den laante Kapital, afhænger saavel af den i Øjeblikket gældende Rente af Bankens Udlaan som af Længden af den Tid, i hvilken de betroede Midler skal blive staaende i Banken, idet Renten er højere, jo længere Laanets Opsigelsesfrist er; thi Indskud, som atter kan udtages paa Anfordring, vil Banken i Almindelighed ikke kunne anbringe i saa langvarige og dermed fordelagtige Forretninger som Indskud med længere Opsigelsesfrist. I Almindelighed sondres derfor mellem Bankindskud paa Opsigelse og Bankindskud paa Anfordring (se disse). Ved Indskud paa Opsigelse forbeholder Banken sig en vis Opsigelsesfrist for Udbetaling af Beløbet. Denne Opsigelsesfrist kan være af forskellig Varighed, og vil som oftest variere fra 1 til 6 Maaneder. Indlaansrenten paa 6 Maaneders Opsigelse vil i Reglen være $^1/_2$—1 % under den til enhver Tid gældende officielle Bankdiskonto.

Naar Pengene er anbragt paa saakaldte Sparekassevilkaar, undlader Bankerne ofte at benytte deres Ret til at gøre en vis Opsigelsesfrist gældende, idet Indskyderne i Almindelighed kan disponere over deres indestaaende Midler, som om de var anbragt paa Anfordring. Opsigelsesfristen faar egentlig først nogen Betydning for Bankerne, naar Publikum under en Krise skrider til Masseudtagning. Renten her er ofte 1 % eller mere under gældende Bankdiskonto.

Bankindskud paa Anfordring gøres mest af Forretningsfolk, som af praktiske Grunde foretrækker denne Maade at indsætte Penge paa, da de derved naar som helst helt eller delvitt kan raade over de saaledes indsatte Midler uden forudgaaende Varsel, saaledes at Banken i Virkeligheden kun er Opbevarer af deres Kassebeholdning. I Banken aabnes der Kunden en Konto (*Folio*, Kontokurant, Girokonto), paa hvilken han kan indsætte og til enhver Tid atter udtage en hvilken som helst Del af sit Tilgodehavende ved Anvisninger, som han udsteder paa Banken. Renten af de paa Anfordring indsatte Beløb er lavere end af andre Indlaan. I de europæiske Hovedlande giver de store Centralbanker ingen Rente af saadanne Midler, medens de private Banker giver en efter Diskontoen vekslende Rente. I København er Renten af saadanne Indskud (Foliomidler) i Nationalbanken $^1/_2$ %, i de større private Banker 1 %, i de mindre 2 %.

De Beløb, som Kunderne faar tilgode hos Banken, fremkommer ikke alene ved direkte Indbetalinger af kontante Penge. Man kan ogsaa paa sin Konto indsætte Postanvisninger og Checks, som man har modtaget af andre, og endvidere kan Tilgodehavende paa Folio fremkomme ved andre gennem Banken afsluttede Forretninger, ligesom større Firmaer ofte lader deres Kunder indbetale forfaldne Tilgodehavender paa Firmaets Konto i Banken eller endog til den Kunden nærmest liggende Bank, der atter overfører Beløbet til den Bank, hvor Firmaet har Konto; det maa selvfølgelig være en Forudsætning, at de to Banker gensidig har Konto hos hinanden (en simpel Form for *Giro*). Den, der til Banken sælger Værdipapirer eller af Banken modtager Laan under en eller anden Form, kan lade sig Beløbet godskrive paa sin Konto for at disponere over det, efterhaanden som det skal bruges. I adskillige Banker, benyttes denne Fremgangsmaade altid ved Vekseldiskontering.

Bankerne søger at drage Foliomidler til sig ved gratis at yde deres Kunder visse Tjenester. Hertil hører navnlig: at Kunderne har Ret til at gøre deres Akcepter, Regninger o. s. v. betalbare i Banken — hvad dog ikke anvendes i stor Udstrækning — naar de kun giver Underretning i rette Tid og sørger for paa Forfaldsdagen at have tilstrækkeligt Tilgodehavende til Dækning, samt at Banken paatager sig Incassation af Kundernes Anvisninger, Veksler, Regninger, modtager indgaaede Postopkrævningsbeløb

direkte fra Postvæsenet o. s. v., idet den som Vederlag for disse Forretninger kun forlanger, at der til enhver Tid indestaar en passende Saldo paa Kontoen.

Betegnelserne Girokonto, Folio, Kontokurant bruges ofte i Flæng. Nogle Banker bruger dog Kontokurant som Betegnelse for en rentebærende Mellemregning, i hvilken Banken kan være baade Kreditor og Debitor. En Form for Disposition over Tilgodehavender, der særlig betegnes som *Giro*, er de direkte Overførsler fra Konto til Konto i samme Bank. Det er imidlertid ikke i alle Lande, at saadanne Overførsler er i synderlig Brug (se nærmere nedenfor), hvorimod det overalt er Reglen, at man kan disponere over sit Tilgodehavende ved Bankanvisninger (Checks).

Ved Uds*tedelsen af Sedler*, der er en Art Gældsbeviser, hvis paalydende Værdi paa Anfordring udbetales Ihændehaveren, bliver Banken Skyldner i det Omfang, hvori Sedler udstedes. Seddeludstedelsen er et saa bekvemt Middel for en Bank til at skaffe sig Penge, at Fristelsen til at udstede flere, end den i paakommende Tilfælde atter kan indløse, er overmaade stor. Dette gør, at Seddeludstedelsen mindre end de andre Arter af Bankvirksomhed kan overlades til fri Konkurrence, hvorfor Lovgivningen i de fleste Lande har søgt særlig at sikre Sedlernes Indløselighed, selv om den anerkender Friheden som almindelig Regel ved andre Bankforretninger. Seddeludstedelse er i Danmark som i de fleste andre Lande kun tilladt een Bank, nemlig Nationalbanken i København. (Se iøvrigt *Banksedler*).

Ved *Rediskontering af Veksler* forstaas en Banks Diskontering (se denne) i en anden Bank af Veksler, den selv har faaet af sine Kunder. En saadan Rediskontering foretager Bankerne som Regel i Landets Seddelbank, naar de i Øjeblikket har Brug for større flydende Midler, end de disponerer over. Da den Bank, som overdrager Vekslerne, forsyner disse med sit Endossement, bliver den selv ansvarlig for Vekslernes Indfrielse over for den Bank, som overtager dem ved Rediskonteringen.

Den saakaldte *Anbringelse af Veksler i Pension*, d. v. s. en Banks Deponering af sine Veksler i andre Banker, er en Betegnelse for en Banks Rediskontering af en Del af sin Vekselbeholdning (Portefølje) særlig hos udenlandske Forbindelser. Et saadant Skridt vil Bankerne i Reglen kun foretage, naar Diskontoen er højere hjemme end i det Land, hvor Vekslerne sendes i Pension, og naar tillige Kursen paa den udenlandske Valuta (se Aktivforretninger) desuden er saadan, at den ikke gør Rediskonteringen ufordelagtig. — Beslægtet med Rediskontering er de saakaldte *Kommissionsforretninger* eller *Akceptforretninger*, ved hvilke Banken mod en vis Provision akcepterer andres Veksler, som Ejerne derpaa selv omsætter.

Aktivforretninger. Under Passivforretninger er de forskellige Maader bleven behandlet, hvorpaa Banker søger at skaffe sig Virkemidler. Maaden, hvorpaa disse tilligemed Bankernes egne Midler (Aktiekapital, Reservefond o. a.) gøres frugtbringende, henregnes til Bankers Passivforretninger. For saa vidt de Midler, hvormed Bankerne virker, for en stor Del kan forlanges udbetalt paa Anfordring, saa at de i Bankerne indestaaende Beløb kan være underkastet betydelige Svingninger inden for korte Tidsrum, maa Bankerne atter laane deres Midler ud paa Vilkaar, der gør en tilsvarende Bevægelighed mulig. En væsentlig Del af Bankens Aktivforretninger maa derfor bestaa i Laan paa kort Tid, og hermed følger, at Kunderne fortrinsvis maa være Handlende, til Dels Industridrivende, hvis Omsætninger kan baseres paa kortvarig Kredit, derimod i ringere Grad Landbostanden.

Blandt de Former, hvorunder Handelskredit ydes af Bankerne, er *Diskontering af Veksler* den vigtigste. Naar Banken optræder som Køber (Diskontør) af Veksler, udbetaler den Sælgerne Vekslens paalydende Beløb med Fradrag af Forskudsrente (Diskonto, s. d.) for den Tid, Vekslen endnu har at løbe, og eventuelt en større eller mindre Provision (se nærmere under Diskontering af Veksler). Saavel naar man sælger som naar man køber en ikke forfalden Veksel, siges man at diskontere den, men fortrinsvis tjener dette Udtryk dog til at betegne Købet. Man taler kun om at diskontere en Veksel, naar det drejer sig om en Veksel i Landets egen Valuta. Veksler i fremmed Valuta siges man at købe og sælge, og Diskontoen finder her

sit Udtryk i, at den Kurs, der betales for en lang Veksel, er lavere end den, der betales for en kort Veksel. —

Ved *Køb og Salg af fremmed Valuta* optræder Bankerne som Mellemmænd, idet de køber Fordringer af dem, som har Tilgodehavender i Udlandet, for atter at sælge dem til andre, som skal foretage Betalinger i Udlandet. De opkøbte Checks og Veksler paa Udlandet bliver, hvis de ikke sælges, sendt til Incassation eller Diskontering. De Penge, Bankerne paa denne og anden Maade (ved Salg af Obligationer i Udlandet, ved Forsendelse af Mønt, Metal, Pengesedler etc.) faar til Gode i Udlandet, kan de inddrage ved at udstede Checks, Veksler, Akkreditiver o. s. v. Bankernes Køb og Salg af fremmed Valuta giver ogsaa Anledning til de saakaldte *Arbitrageforretninger*, ved hvilke Bankerne søger at opnaa en Kursfordel. Af de indhentede Oplysninger om Kursnoteringer søger de nemlig at finde det Omsætningsmarked for den fremmede Valuta, hvor der er mest at tjene paa de forhaandenværende Kursforskelle.

Medens det ikke henhører til de normale Bankforretninger at give Laan mod Pant i fast Ejendom — saadanne Laan er beregnet paa at staa ude i en lang Aarrække, og Kapitalen bindes derfor ganske anderledes end i almindelige bankmæssige Udlaan; saadanne Laan ydes derfor af særligt indrettede Pengeinstituter, Kredit- og Hypothekforeninger, delvis Sparekasser — giver alle Banker sig af med *Laan mod Haandpant*. Ligesom ved Vekseldiskontering maa det for de egentlige Handelsbanker være et Hovedprincip, at slige Laan ydes under saadanne Former og mod saadan Sikkerhed, at Pengene med kort Varsel kan komme ind igen. Laanet ydes derfor kun for kort Tid eller med kort Opsigelse, og Pantet maa være af den Art, at det om fornødent kan realiseres med kort Varsel. De Panter, som Bankerne laaner paa, er navnlig *ædle Metaller*, *Børspapirer*, *Panteobligationer* og *Handelsvarer*. Som almindelig Regel sætter Bankerne en vis Procent af Pantets Værdi som Maksimum for Laanets Størrelse, og hvis Værdien forringes, medens Laanet løber, forlanges der yderligere Sikkerhed eller Nedbringelse af Laanet. Ædle Metaller, særlig Guld, er naturligvis det sikreste og lettest realisable Pant og følgelig det, hvorpaa der laanes det forholdsvis højeste Beløb og til den laveste Rente. Børspapirer frembyder den Fordel, at deres Værdi til enhver Tid er fastslaaet ved den officielle Notering, og at solide Effekter i Reglen hurtigt kan realiseres ved Salg paa Børsen. Laan paa Varer kan være af stor Betydning for Handelsstanden, men frembyder Vanskeligheder, naar Varerne skal holdes under Bankens Laas og Lukke. Denne Art af Laan lettes derfor i høj Grad ved Benyttelsen af Oplagsbeviser (*Warrants*). Paa Varer, der er under Transport, kan der gives Laan mod Pant i Konossementet, f. Eks. naar Varerne sendes med Sejlskib, medens Konossementet kommer hurtigere frem. Dog er denne Laaneform ikke meget brugt. Derimod er det ikke ualmindeligt, at Sælgeren, der trækker en Veksel for Ladningens Beløb paa Køberen og sælger Vekslen til Banken, tillige overgiver Banken Konossementet og øvrige Afladepapirer, saa at Køberen kun faar Papirerne udleveret mod Akcept eller Betaling af Vekslen. Hensigten hermed er fra Sælgerens Side den at sikre sig sin Dispositionsret over Ladningen, saafremt Køberen ikke akcepterer eller betaler, men denne Fremgangsmaade medfører tillige en Sikring for Banken, der i paakommende Tilfælde har Afladepapirerne at holde sig til, hvis Sælgeren ikke selv optager den nødlidende Veksel. (Se *Bankrembours*).

Renten af kortvarige Laan mod haandfaaet Pant retter sig i Almindelighed efter Vekseldiskontoen og afviger som Regel ikke meget derfra; den vil dog som oftest være noget højere.

Den Kredit, en Bank yder sine Kunder, behøver ikke at have Form af en Sum, der udbetales paa een Gang, men kan ogsaa gives under Form af en Tilladelse til inden for en vis Grænse at hæve Penge, naar man har Brug for dem. Saaledes ved *Kassekredit*. Banken aabner Kunden en Konto, paa hvilken han enten direkte eller gennem Checks kan hæve de Beløb, han skal bruge. Faar han atter Penge ind, kan han indsætte dem paa Kontoen og derved helt eller delvis dække sin Gæld. Han bliver altsaa til enhver Tid kun Debitor for den Sum, som han netop i Øjeblikket behøver, og Banken

beregner sig foruden en aarlig Provision af Kredittens Maksimum (f. Eks. $^1/_2$ eller 1 %) kun Rente af det Beløb, der til enhver Tid virkelig skyldes. Dette er en Fordel for Debitor, idet han ved at lade en Veksel diskontere maa betale Rente af hele Beløbet til Forfaldsdag, selv om han i Mellemtiden faar Penge ind; men til Gengæld er Renten af Kassekredit gennemgaaende noget højere end Vekseldiskontoen. Kassekredit forlanges i Reglen sikret ved Kaution eller Pant. — Af noget lignende Art er Udlaan i *Konto-Kurant*. Herved forstaas i Reglen den Ordning, at Kunden kan indsætte Penge paa sin Konto og trække Checks for et vist Beløb udover sit Tilgodehavende, saaledes at der beregnes en lavere Rente, naar Saldoen er i hans Favør, og en højere, naar den er i Bankens. Da Konto-Kuranten mere og mere bliver den Form, hvorunder Kredit ydes af Bankerne, vil der hos disse være en Tilbøjelighed til, naar deres egne Midler ikke strækker til, indirekte at optage Laan i Markedet. Laantagerne faar da Lov til at trække en Veksel paa Banken, som saa akcepterer den, hvorpaa den diskonteres i Markedet til laveste Diskonto. Som Regel vil Bankerne ved Ydelse af Laan i Konto-Kurant forbeholde sig Ret til at forlange Laanet omsat i en Bankakcept. Paa denne Maade bliver det muligt for Bankerne at faa større Forretning, end de indsatte Midler tillader, ligesom Laantagerne derved opnaar billigere Kredit end gennem Konto-Kurant.

Ofte er der truffet Aftale om, at Kunder, der har Folio i en Bank, kan »overtrække« deres Konto, d. v. s. anvise mere, end de har til Gode, mod at henlægge en Pantesikkerhed og betale Rente.

En anden Form, hvorunder der kan ydes Kredit i løbende Regning, er den, at Kunden uden Tilgodehavende har Ret til at trække lange Veksler, som Banken akcepterer, og som Kunden derefter lader diskontere andetsteds. Trassenten maa da sørge for, at der ved Forfaldstid er Dækning til Stede.

En Kredit, ligegyldig under hvilken Form, som ikke er sikret ved Pant eller ved Garanti af andre Navne end Laantagerens, kaldes *Blankokredit*.

De fleste Banker har som Regel en Del af deres Kapital bundet i *Obligationer og Aktier*. Naar Stat og Kommune skal optage større Obligationslaan, eller industrielle, kommercielle o. a. Foretagender ønsker at udvide Aktiekapitalen, eller helt nye Aktieforetagender skal startes, vil i Almindelighed Ordningen hermed blive overdraget een eller flere Banker i Forening. Ved Optagelse af Obligationslaan overtager Banken (eller Bankerne) som oftest Laanet til en bestemt Kurs og forsøger derefter at afhænde Obligationerne hos Publikum til en højere Kurs for at kunne indvinde en Kursdifference. Undertiden overtager Bankerne kun en Del af Laanet, men forbeholder sig Forkøbsret til den ikke overtagne Del (tager *Option* derpaa). Det kan ogsaa hænde, at Laantageren selv vil sikre sig Resten af Laanet i Haab om senere at afhænde Obligationerne til en højere Kurs. Det bliver ligeledes ofte overdraget Bankerne at afsætte Obligationerne til en højere Kurs, ligesom det ofte bliver overdraget Bankerne at afsætte Obligationerne i de Tilfælde, at disse udbydes for Laantagerens egen Regning. Bankerne faar da opgivet en limiteret Pris, til hvilken de kan sælge, og opnaar en vis Provision som Betaling. Ellers faar Banken, foruden den mulige Kursdifference, Mæglerkurtage samt Godtgørelse af Emissionsudgifterne.

Naar nye Aktieselskaber skal startes, eller bestaaende Selskabers Aktiekapital skal udvides, foregaar Tegningen af Aktiebeløbene som oftest i en Bank, der foruden Godtgørelse for Emissionsudgifterne modtager en vis Provision. Undertiden overtages de ikke tegnede Aktiebeløb af Banken, som senere søger at afsætte dem til højere Kurs, eller betinger sig en *Garantkommission* (s. d.).

Neutrale Forretninger. Hertil regner man saadanne Bankforretninger, som hverken kan karakteriseres som helt passive eller helt aktive, men nærmest bliver af formidlende Art. Hertil hører ogsaa en Del Forretninger, som kan siges samtidig at være af saavel passiv som aktiv Natur. Under Behandlingen af Emission af Obligationer og Aktier er omhandlet en Art Bankforretninger, som nærmest hører hertil, nemlig *Køb og Salg pr. Kommission af Obligationer og Aktier*. En anden tidligere omtalt Forretning af denne Art er *Udstedelse af Checks*, hvorved Kun-

derne kan disponere over saavel indestaaende Midler som over Laan, Banken har ydet dem. I Forbindelse med den store praktiske Betydning, Udstedelse af Checks har for Publikum, kan ogsaa nævnes Bankernes *Girering* eller Overførsel af et Beløb fra en Konto til en anden Konto. Hvis f. Eks. to Personer paa samme Sted benytter samme Bank, kan disse ved indbyrdes Transaktioner i Stedet for at bruge Kontanter enten trække en Check paa vedkommende Bank eller anmode denne om at foretage en Overføring fra den enes Konto til den andens. Benyttes Check, kan Banken debitere Checkudstederen og kreditere Checkejeren for Beløbet i Bøgerne. En anden og ikke mindre praktisk Side ved Girosystemet er, at Bankerne indbyrdes, hvis de staar i Forbindelse med hinanden, kan foretage Overførsler fra en Konto i den ene Bank til en Konto i den anden Bank. — Der kan imidlertid gives Tilfælde, hvor Udbetaling maa finde Sted hurtigere end ved Girering eller Oversendelse af Checks. I saa Fald kan man betjene sig af de saakaldte *Telegrafiske Anvisninger*, idet Banken efter Anmodning og mod en passende Godtgørelse telefonerer eller telegraferer til en Bank paa Udbetalingsstedet og beder denne besørge Udbetalingen. For at hindre Misbrug benyttes der mellem Bankerne aftalte Pasord eller Telegrafnøgler eller en særlig udarbejdet Kode.

De af Bankerne udstedte *Akkreditiver* eller *Kreditiver* er praktiske og bekvemme for Personer paa Rejse. I Stedet for at forsyne sig med de forskellige Slags fremmed eller indenlandsk Mønt kan man i en Bank købe sig et Akkreditiv for det Beløb, man har Brug for. Ved at præsentere Akkreditivet hos Bankens Forbindelser paa de Steder, Akkreditivejeren agter at besøge, kan han faa udbetalt det eller de Beløb, han maatte ønske, indtil en i Akkreditivet fastsat Grænse. For at kunne kontrollere Udbetalingerne sender Akkreditivudstederen den Rejsendes Underskrift til de Banker, hvorpaa Akkreditivet gælder. Ved Udstedelse af *Akkreditiv in blanco* angives ingen Grænse for det Beløb, hvorover der kan disponeres. Paa de saakaldte *Cirkulær- eller Rundrejse-Akkreditiver* kan Indehaveren hæve Penge paa mange Hundrede Steder i Ind- og Udlandet uden at Udstederen giver hver enkelt Forbindelse Meddelelse om Akkreditivets Udstedelse. For hver Udbetaling beregner Banken (Udstederen) sig en passende Godtgørelse. Udstederen af Akkreditivet udstyrer Indehaveren med et lille Hefte, som er forsynet med sidstnævntes Underskrift og saaledes tjener som Legitimation. Cirkulær-Akkreditiverne er meget bekvemme, men Risikoen for Tab er langt større end ved Akkreditiver, der kun er betalbare ved et Faatal af Banker, som har Ejerens Underskrift. De særlig af amerikanske Banker udstedte Rejsechecks (*travellers-checks*, *money-orders*) gør samme Tjeneste som Akkreditiver. De er betalbare i forskellige Landes Mønt efter en fast Omregningskurs.

En Bankforretning, som faar en stadig større Betydning i den internationale Handel, er den saakaldte *Bankrembours* (s. d.). Naar Sælgeren har betinget sig Rembours, indbetaler Køberen Beløbet gennem en Bank paa en af de mere kendte Pladser, saaledes at Sælgeren kan trække Fakturabeløbet paa Banken mod at indsende Afskibningsdokumenterne. Dette kan ske ved 2, 3 eller 4 Maaneders Veksler, som den rembourserende Bank akcepterer, mod at Sælgeren udleverer Afskibningsdokumenterne. En saadan Remboursordning betinger udenlandske Huse sig ofte for at undgaa Tab ved Leverance til uvederhæftige Købere. Arrangementet med den Bank i Hamburg, London, Paris etc., som paatager sig Remboursen, bringes som Regel i Stand af Køberens Bankforbindelse paa Hjemstedet. Banken beregner sig herfor en *Remboursprovision* eller, som den ogsaa kaldes, *Bankkommission*.

En Forretning, der passer udmærket for Bankerne, er *Incasso*. Ved den nøje gensidige Forbindelse mellem Bankerne vil disse med Lethed kunne foretage saavel indensom udenlandske Incassationer, idet de mellem hverandre fordeler saavel deres egne som de af Publikum indgivne Fordringer. For de sidste beregner de sig en *Incassoprovision*, som ved en godt indarbejdet Incassovirksomhed kan være meget indbringende. Desuden frembyder denne Virksomhed den Fordel, at en Del af de indkasserede Beløb i kortere eller længere Tid kan blive staaende i Banken som Indskud. Paa Steder,

hvor der ikke findes Banker, arrangerer Bankerne sig med Kommissionærer, der besørger Incassationerne etc.

Deposita til Opbevaring er en Forretning, som de tidligst eksisterende Banker, de saakaldte Depositobanker, udelukkende gav sig af med, men som ogsaa udføres af Nutidens Banker, om end denne Del af deres Virksomhed i vor Tid nærmest maa betegnes som en Biforretning. Efter Maaden, hvorpaa der deponeres, skelner man mellem aabent Depot, lukket Depot og Boksleje. Ved *aabent Depot* forstaas Overlevering af Værdipapirer til Opbevaring i Bankens Værge. Banken, som er fuldt ansvarlig for Papirerne, udsteder et Modtagelsesbevis (Recipisse) herfor til Ejeren. I dette Tilfælde overtager Banken tillige Forvaltningen af Værdipapirerne, idet den besørger Incassationen af forfaldne Rentekupons og udtrukne Obligationer. Som Godtgørelse herfor beregner den sig $^1/_2$—1 $^0/_{00}$ pr. Aar af den samlede Værdi. Ved Benyttelse af *lukket Depot* overleveres der kun Banken en forseglet Pakke eller aflaaset Kasse med angiven Værdi. Banken skal saaledes kun sørge for det deponeredes Sikkerhed. Ved Ildebrand o. lign. erstatter Banken kun det Beløb, Depotet er angivet at være værd. Da det ofte drejer sig om store Kasser med Sølvtøj, Smykker o. lign., beregnes Afgiften dels efter den Plads, Depotet optager, dels efter den angivne Værdi. Den almindeligst benyttede Form er *Boksleje*, Leje af aflaasede Rum (Bokse) i Bankens Sikkerhedskælder. I Boksen kan Lejeren henlægge, hvad han ønsker. Den aabnes ved Hjælp af to Nøgler, af hvilke Banken og Lejeren har hver een. Afgiften beregnes her kun efter Boksens Størrelse.

Som Bankforretninger af ringere Betydning kan nævnes *Køb og Salg af ædle Metaller, fremmede Mønter, Pengesedler, Kupons* o. lign. Saadanne Forretninger kan ske pr. Kommission, hvorved Banken opnaar en Provision (Kurtage) eller for Bankens egen Regning. Seddelbanker plejer ikke at have deres hele Metalbeholdning bestaaende af indenlandsk Mønt. En væsentlig Del kan fordelagtigt være anbragt i Barrer og fremmede Møntsorter, hvorved det bliver billigere at besørge de uundgaaelige Metalforsendelser mellem Landene.

Efter Udviklingen at dømme synes Bankernes Virksomhed at skulle spænde over flere og flere Omraader. Denne Omstændighed har ogsaa tildels givet Anledning til Oprettelsen af en Række *Specialbanker*. Her kan særlig nævnes *Hypothekbanker*, der udlaaner Penge i lange Laan mod Pant i faste Ejendomme. Laanene tilbagebetales i Reglen afdragsvis gennem et længere Tidsrum. Midlerne til Udlaan bliver for det meste tilvejebragt ved Udstedelse af Ihændehaverobligationer. — De saakaldte *Emissionsbanker* har til Opgave at financiere Aktieselskaber og at udbyde Akter og Obligationer til Publikum samt at overtage Stats- og Kommunelaan og afhænde de Obligationer, som i denne Forbindelse er udstedt. — Banker som *Folkebanker*, *Arbejderbanker* o. lign. har særlig til Hensigt at støtte mindre bemidlede, saasom Smaahandlende, Haandværkere, Arbejdere etc. ved Laan uden at forlange egentlig bankmæssig Sikkerhed. Deres Virkemidler faar de hovedsagelig ved smaa Indskud, der forrentes paa almindelig Maade. — *Byggebanker* giver sig væsentlig af med at yde Byggelaan, *Incassobanker* driver Incassovirksomhed, og *Revisionsbanker* overtager kritisk og regnskabsmæssig Revision, afvikler Forretninger o. lign. — *Boligbanker* (s. d.).

Banu (Flertal: *Bani*), rumænsk Centime (s. d.).

Banyuls, mørkerød, let Portvin fra Sydfrankrig.

Baracco, *Barocco*, se Lakris.

Baranker, se *Faareskind*.

Baras, *Barras*, grovt Paklærred i Stkr. paa ca. 20 m fra Bøhmen og Sachsen.

Baratt eller *Barratt*, af *baratto* (it.), Bytte, Tuskhandel med Varer.

Barcelonavin, stærk, spansk Rødvin, som væsentlig benyttes i Sydfrankrig til Forskæring af de lettere franske Vine.

Barchent, kipret, 3—6-skaftet, tætvævet Bomuldstøj; ofte er det opkradset paa den ene eller begge Sider med overskaaret og friseret Luv, *Biber* el. *Bommesi*. Det bruges enten ufarvet eller trykt med forskellige Mønstre.

Barder, se Fiskeben.

bar draft (eng.), Vandets Dybtgaaende paa Bar'en; forkortes gerne til *B. D.* (s. d.).

Barège, fine, gazeagtig vævede Tøjer til Damekjoler, oprindelig helt af Uld. Nu bruges i Alm. Silkekæde med Kamgarnsislæt eller Bomuldskæde med ulden Islæt, ogsaa helt Bomuld. Tilvirkes i Frankrig og Tyskland.

barile, et Maal for flydende Varer, som endnu benyttes sine Steder, men af afvigende Størrelse. Paa Malta er 1 *barile* = 43,2 l (Vin).

Bark, lat. *cortex,* er det af Bast- og Korkceller bestaaende yderste Lag paa Træer og Grene. Den kan være hel og glat eller stærkt revnet, som paa Korkegen, hvor den let kan afskalles. B. af Eg, Gran o. m. a. har Betydning ved sit Indhold af Garvestof. Se ogsaa Birk, Kanel, Kinabark o. fl.

Bark eller *Barkskib* er et Sejlskib med 3 til 5 Master. En 5-mastet B. har Ræer og Raasejl paa de fire forreste Master; en 4-mastet B. er fuldrigget paa de 3 forreste Master, men har kun Mesan og Gaffeltopsejl samt Mellemstagsejl paa den agterste. Den 3-mastede B. har Ræer paa de to forreste Master.

Barkasse kaldes den største Baad, Skibet medfører.

Barkentine er Navnet paa en 3-mastet Skonnertbrig (s. d.).

Barletta, rød italiensk Vin fra Apulien. Benyttes ogsaa til Forskæring af andre Vine.

Barley (eng.), Byg.

Barmenervarer, Bomulds-, Uld- og Silkebaand, som væves i Barmen og Omegn og anvendes til Seletøj, Forklæde-, Kante- og Besætningsbaand.

Barokperler, uregelmæssigt formede Perler af Perlemuslingen.

barratry (eng.) kaldes skadegørende Handlinger, foretagne af Skipper, Reder eller hans Folk overfor Skibsbefragteren, respektive overfor Ladningen. Barratry antages saaledes at foreligge, naar der sker Deviation (Afvigelse fra Ruten) i den Hensigt at smugle, naar Skibet forlader en Havn uden at betale de der gældende Havneafgifter, saa at Skibet konfiskeres eller sinkes, naar Skibet sættes paa Grund med Forsæt og uden saadan Grund, som vilde berettige dertil efter Reglerne for Groshavari (s. d.), naar Skibet begaar forsætligt Blokadebrud o. l. Mod Ansvar herfor søger Rederne at fri sig ved en særlig Ansvarsfrihedsklausul (s. d.), kaldet *barratry-clause.*

Barre, Stænger eller Klumper af uforarbejdet Guld eller Sølv, hvis Finhed er prøvet af Møntguardein og af ham stemplet herefter. I Bankernes Metalbeholdninger spiller Barrerne en væsentlig Rolle og er Genstand for international Omsætning som Dækning for Seddelomløbet. Under normale Forhold har Bankerne en vis Pligt til at afkøbe Publikum Barrer af det Metal, hvoraf Landets Hovedmønt præges med et vist Fradrag for Prægningsomkostningerne. Denne Forpligtelse var under Verdenskrigen inhiberet i Skandinavien.

barrel (eng.), 1) Tønde, Fad; 2) et Maal for forskellige Varer, f. Eks.: 1 barrel Petroleum i Nordamerika = 170,34 l raa og 158,98 l raffineret, 1 barrel Smør = 224 *lbs* (s. d.), 1 barrel Hvedemel = 196 lbs (s. d.), 1 barrel Sild = 1200 Stk.; 1 barrel salt Kød eller Flæsk = 200 lbs. (s. d.).

barrique (fr.), *bordelaise,* fransk Vinmaal, i Bordeaux = 228 l, i Marseille = 224 l.

Barsac, en af de bedste hvide Bordeauxvine, ligner Sauterne.

Bartholomæi Brand, Betegnelse i Holland og Tyskland for Sild, som fanges fra 24. Aug. til 24. Septbr.

Barutiner-Silke, levantisk Silke fra Bejrut. Udføres over Smyrna til Italien og Frankrig, hvor den bruges til Possementarbejde.

Baryt, *svovlsurt,* se *Tungspat.*

Barytgrønt, Baryummanganat, et giftigt, grønt Farvestof, som benyttes i Tapetfabrikationen.

Barytgult, *Baryumkromat,* et lysegult Farvestof, som ikke angribes af læsket Kalk og derfor anvendes som *Kalkfarve,* bl. a. til Freskomaling.

Basalt, 1) en finkornet, tæt og meget haard Bjærgart, sortfarvet af Jærnforbindelser, ofte udskilt søjleformig. Den bruges til Møllesten (rhinske), Bygningssten, i Glasfabrikationen o. a. 2) (eng.) *egyptian ware,* sort, engelsk Wedgwood Stentøj.

Basaner, *bazanes,* garvede Lamme- el. Kalveskind, som navnlig fremstilles i Frank-

rig. De let barkgarvede, *b. tannées*, bruges til Bogbind, Gyldenlæder, Sadelmagerarbejde o. lgn., de alungarvede, *b. aludes* og *chippées*, til Handsker og Bogbind.

Baselerblaat, et brunt, pulverformet Tjærefarvestof, som opløses i Vand med blaaviolet Farve og anvendes til Blaafarvning af Bomuld.

Baselerlærreder, hvide og brogede Lærreder fra Kanton Bern.

basere, grunde, hvile, bero (paa).

Basin, hvidt, kipret Stof, vævet af Bomuld med eller uden Hørgarn. Benyttes til Sengetæpper, Overtræk o. a.

Basis-Offerte gives ofte for Verdenshandels-Artikler af følgende Art: Afladeren giver sin Agent en nøjagtig Offerte (s. d.) paa Basis af en bestemt Terminspris, og Agenten har herefter at regulere Salgsprisen efter Terminsmarkedets Svingninger.

Bassiafedt, halvfaste Fedtstoffer af Frøene af forskellige indiske og afrikanske Planter, som paa Stedet bruges til Spisefedt, i Europa til Lys- og Sæbefabrikation. Andre Betegnelser er *Sheasmør*, *Illipeolie*, *Malabar-* og *Borneotalg*.

Bassoragummi, se *Gummi*.

Bast, 1) det bløde, langtrævlede og seje Lag, som findes mellem Bark og Ved paa mange Træer, *Sejbast*. Anvendes til Reb, Sække, Maatter, Hatte, Cigarbaand og som Bindebast. *Bastmaatter* fremstilles navnlig i Rusland af Lindebast. Forskellige andre Plantetrævler bruges ogsaa som Bast, f. Eks. *Raphia*, og af tropiske Basttrævler væves ofte fine Stoffer, sammen med Silke og fin Uld, f. Eks. *Bast*, *Foulard* o. m. fl., i Reglen i Form af Tørklæder. 2) Stribet el. tærnet, firskaftet Tøj, helt af Bomuld eller med Kæde af Raasilke.

Bastardwechsel (t.), Ryttervekse l.

Bastbaand, se *Bast*.

Bastersukker, hel eller knust Melis.

Basthamp, se *Hamp*.

Bastmaatter, se *Bast* og *Maatter*.

Bastsæbe, en Opløsning af Sæbe og Soda, som anvendes til at fjærne det limagtige Overtræk, *Sericin*, paa Raasilke (s. d.).

Batatstivelse faas af *Bataten*, sød Kartoffel i Sydamerika, Østasien, Ny-Zeeland. Den kaldes ofte brasiliansk *Arrowroot* (s. d.)

Bath-coating, fast, tykt, opkradset, korthaaret Dyffel, hvidt el. farvet. Benyttes til Undertøj, Kapper og Rejsetæpper. Oprindelig fra England, men fremstilles nu i Sachsen o. fl. St.

Bathman er den tyrkiske Benævnelse paa den persiske *Man* (s. d.).

Bathmetal, *Prinsmetal*, hvidt Messing, med 55 % Kobber og 45 % Zink, benyttes til Lysestager, Knapper, Kander o. l.

Batist, fint, halvtæt, lærredsvævet Tøj; oprindelig af Hør, men nu ogsaa af Bomuld. Det fineste er *Kammerdug*, *Kambric*, fra Nordfrankrig og Flandern. Anvendes til Lommetørklæder o. l.

Batist de laine, fint, fransk Uldmusselin.

Batman, en tyrkisk Handelsvægt, der anvendes hovedsagelig i tyrkisk Lilleasien. 1 B. = 6 Oka = 7,7 kg.

Battens (eng.), norske Fyrreplanker, 5,3—7,5 m lange, 18,3—23,5 cm brede, 6,25 cm tykke.

Bausch und Bogen (t.). Ved Køb *in B. u. B.* forstaas Partihandel, d. v. s. Salg af Vare-Partier »som de forefindes«, uden at Tal, Maal, Vægt, Beskaffenhed eller Kvalitet er bestemt.

Bauxit, *Beauxit*, et Mineral, der bestaar af Lerjord og Jærnilte. Det findes i Frankrig, Ungarn, Nordamerika og er Hovedraastoffet til Fremstilling af Aluminium. Anvendes desuden til *Alundum* (s. d.), ildfaste Sten og flere Aluminiumforbindelser.

Baykogarn, Garn, som er overtrukket med et Metallag ved at dyppe det i en *Celithopl.*, hvori der er udrørt Broncepulver. Anvendes til mange forskellige Tøjer, Borter, Possementarbejde, Broderi o. s. v.

Bayonne-Skinker, fine, letsaltede, røgede Skinker, indhyllede i en Hinde af Okseblære. De tilberedes paa en særlig Maade, som oprindelig stammer fra B.

Bayrum, et Toiletmiddel, fremstillet af Udtræk af Bladene af en vestindisk Myrte, som indeholder den æteriske *Bayolie*.

Bay-wood, se *Mahogni*.

bb, Forkortelse af: 1) *betalbar*. 2) *branch bill*.

B. B., Forkortelse ved Fragtafslutninger for *below bridges* (eng.): Under Broerne.

b/c, Forkortelse af *bill of* (eller *for*) *collection*, Inkassoveksel.

B. C., Forkortelse for: *Bristol Chnnel*.

B. D., Forkortelse ved Fragtafslutninger for *bar draft* (eng.): Vandets Dybtgaaende paa Bar'en. Skibet maa ikke indtage mere Last indenfor Bar'en end at det sikkert kan flyde over denne uden at lægtre.

B/E, Forkortelse af *Bill of Exchange* (eng.), Veksel.

Bean-oil, se Soya-Olie.

bears (eng.), Børsbenævnelse for Baisse-Spekulanter i de anglikanske Lande.

Beauforts, Presenningdug af Hamp, som væves i Frankrig.

Beaumés Arœometer, et i Tyrkiet og Serbien benyttet Alkoholometer, inddelt i 40 Grader og konstrueret for + 12° Réaumur. 1° Beaumé = $2^1/_2$ %. Anvendes ogsaa, inddelt i 66°, til Bestemmelse af Styrken af Syrer og Saltopløsninger. Ved Normaltemp. 15° C. er 66° Bé. = Vgtf. 1,842 (se *Vægtfylde*).

Beaune, se *Bourgognevine*.

Beaux-Monts, se *Bourgognevine*.

Beawers, *Bæver*, *Biber*, tykt, blødt, 4-skaftet Bomuldstøj med lang Luv. Fabrikeres i England, Tyskland og Østrig. Anvendes til billigere Vinterstoffer og For. *Beawerteen* har Luv paa begge Sider, saa at det ligner blødt, uldent Tøj.

Beder, se Roer.

Befragter (eng.: *charterer* eller *freighter*) kaldes den, som betinger sig Udførelsen af en Varetransport tilsøs. (Man bedes mærke sig, at Befragter og Aflader *ikke* er det samme).

Befragtning er en Art af *Værksleje* (s. d.), hvorimod egentlig Tingsleje (s. d.) af et Skib til Varetransport falder udenfor det søretlige Begreb: Befragtning. Dog har den saakaldte *Tidsbefragtning* (s. d.) nogle Berøringspunkter med Tingsleje. Ved Befragtning betinger en Person, Befragteren (s. d.) sig Udførelse af en Varetransport tilsøs af en anden Person, Bortfragteren (s. d.), sædvanligvis mod et Vederlag: Fragt (s. d.). Man skelner mellem *total* og *partiel* Befragtning. Ved den første befragtes alle Skibets til Ladnings Indtagelse bestemte Rum. Partiel Befragtning angaar enten visse af Skibets Lasterum eller en vis Kvota af Skibet, eller et vist Antal Tons eller endelig kun Medtagelse af bestemte Varekolli. Hvis hele Skibet er befragtet: *Totalbefragtning*, skal Befragteren ordentligvis sørge for, at Skibet i hvert Fald faar saa megen Ladning, som det behøver til at sejle paa, og endvidere af en saadan Værdi, at Ladningen om fornødent er tilstrækkelig til at sikre Erlæggelsen af Fragten, hvis denne ikke er betalt forud eller paa anden Maade sikret. (Se iøvrigt om Befragtningskontrakten under *Certeparti*).

Befragtningsagent, se *Skibsmægler*.

Befragtningskontrakt, se *Certeparti*.

Befragtningsprovision eller ***-kommission***, som Skibsmægleren betinger sin for sin Ulejlighed med Bortfragtning. Efter Mæglerforordningen er Skibsmægleren berettiget til 2 % ved partiel Befragtning og 1 % ved Befragtning af helt Skib.

Beg (lat. *pix*), en sort, sej eller skør Masse, der bliver tilbage ved Destillation af Tjære. *Skibs-*, *Skomager-* og *Bryggerbeg* faas af Trætjære. Den fremstilles i Danmark, Sverige, Frankrig, Rusland, Nordamerika o. fl. B. af Stenkulstjære bruges til kunstig Asfalt (s. d.). *Hvid B.*, *Burgunderb.*, se *Harpiks*.

beggars lace, Traadbaand og simple Kniplinger, som fremstilles i Holland.

Begkul, se *Brunkul*.

Begpap, *Begpapir*, tykt Papir af tjæret Tovværksaffald el. overstrøget med Stenkulsbeg. Det er meget stærkt og vandtæt; benyttes til Indpakning af Jærnsager for at beskytte dem mod Rust.

Begunstigelse af Kreditorer. Hvis Debitor dækker enkelte Kreditorer indenfor et vist kortere Tidsrum før Fallitten, vil denne Transaktion kunne afkræftes. Dette Tidsrum er normalt de sidste 8 Uger før Konkursen, og det er i Almindelighed en Betingelse for Afkræftelsen, at Skyldneren paa det afgørende Tidspunkt var insolvent, og Bevisbyrden for, at dette *ikke* var Tilfældet, paahviler Kreditor. Konkursloven nævner i § 20 først Betaling af Gæld, forfalden eller uforfalden, med *usædvanlige* Betalingsmidler, f. Eks. Transport af udestaaende Fordringer, »Køb« af Møbler. Den usædvanlige Fyldestgørelse kan ogsaa ske ved, at Varer, der er solgt paa Kredit, tilbageleveres Kreditor. Endvidere rammer Afkræftelsen *enhver* Betaling af *ikke-forfalden*

Gæld. Ligeledes kan Panterettigheder ifl. Kl. § 21, der er stiftede i det mistænkelige Tidsrum, afkræftes, naar Pantsættelsen tjener til Sikkerhed for tidligere stiftet Gæld. Hvis Pantsætningen gælder Løsøre (s. d.), falder den ubetinget bort. — For at forhindre, at paagaaende Kreditorer ved Eksekution (s. d.) sikrer deres Fordringer, taber dette sin Retsvirkning, naar Konkursen paafølger seneste tiende Dagen derefter. Desuden kan Boet faa afkræftet Udlæg, der er foretaget paa Grundlag af et eksigibelt Forlig eller efter en Dom, naar henholdsvis Forliget er indgaaet i eller Sagen inkamineret indenfor 8 Dage før Fallitten. Det er altsaa Boet, men ikke de enkelte (andre) Kreditorer, som har Adgang til at faa Transaktionerne afkræftede, og Tilbagelevering af det modtagne kan forlanges ikke alene fra Modtageren selv og hans Arvinger, men ogsaa fra hans Bo eller Kreditorer.

Begyndelsen af . . . . Maaned eller *primo . . . . Maaned* er en Angivelse af Leveringstid, der i Almindelighed omfatter Dagene 1.—10., begge inclusive.

Begyndelsesforretning er Benævnelsen paa den offentligretlige Handling, hvormed Skifteretten tager et Bos Aktiver i sin Besiddelse, som oftest ved at anbringe Rettens Segl, samt Bøger, Dokumenter etc. i sin Forvaring.

Behenolie, en fin, gullig, lugtløs Olie af Frøene af *Moringa,* et Træ, som dyrkes i varmt Klima. Den anvendes dels som Spiseolie, dels som *Urmagerolie,* til Pomader o. l., da den ikke let bliver harsk.

Beiruter Pjaster. Paa den vigtige Handelsplads *Beirut* gælder 1 tyrkisk Livre (Pund) = 124,25 Beiruter Pjaster og 1 Sølv Medschidije = 23,05 Beiruter Pjaster, 1 20-Francs Stykke = 180,30 Beiruter Pjaster. Se iøvrigt tyrkisk Mønt og tyrkiske Valuta-Usancer.

bei Sicht (t.), ved Forevisning.

Bejdser, *Mordants,* Opløsninger og Blandinger af mange forskellige Stoffer. 1) I Farveriet: Alun, Jærn- og Tinforb., Garvesyre, Olier, Albumin o. s. v., der skal fæstne Farvestofferne (adjektive) til Taverne. 2) I Garveriet: til Beredning af Huderne. 3) I Metalvarefabrikationen: Syrer, som opløser Metaliltene. 4) Ved Træarbejde o. a.: Opløsninger, som farver Træet. 5) I Landbruget: Væsker, (Kobbersulfat) som dræber Svampesporer paa Kornet.

bekvem Ladning eller *fuld og bekvem Ladning* er en L., der ikke er tungere eller fylder mere end, at et Skib bekvemt kan sejle dermed. Den engelske Beskrivelse af b. L. lyder saaledes: »a full and complete cargo, not exceeding what she can reasonably stow and carry, over and above her tackle, apparel, provisions and furniture«.

belaste er et i Bogholderiet anvendt tysk Ord for at *debitere,* d. v. s. føre vedkommende i Regning et udækket Beløb, han skylder.

belgisk Maal og Vægt hviler paa Metersystemet (s. d.). Af ældre Maal benyttes endnu *aune* (s. d.).

belgisk Mønt hviler paa *Francs*-Enheden (s. d.), idet Belgien staar i *den latinske Møntkonvention* (s. d.).

belgiske Prisnoteringer. For alle Kornsorter, Oliefrø, Mel, Malt og Petroleum (Antwerpen) gælder Noteringerne i *Francs* per 100 Kilo, for Klid (Antwerpen) per 100 Kilo netto, for Huder per 50 Kilo med Angivelse af en vis Vægt per Styk, for Kalveskind per 12 Stykker, ligeledes med Angivelse af Vægt for de enkelte Stykker.

belgiske Valuta-Usancer. Børstiden i *Antwerpen* er fra Kl. 1—3. Ved Renteberegning regner man Maanederne med deres virkelige Dageantal, men Aaret til 360 Dage. Diskonteringsdagen medregnes. Kurtagen andrager $^3/_4$ $^0/_{00}$, betalbar af Sælgeren. I Antwerpen noteres ingen Valuta paa oversøiske Pladser, men derimod noteres paa de oversøiske Handelspladser hyppig Valuta paa Antwerpen.

Belmontin, Parafin udvundet af *Rangoonolie* (s. *Petroleum*), som navnlig i England benyttes til Lys.

Belvedererosiner, en Slags Rosiner fra Kalabrien, ofte trukne paa Snore. Kommer over Livorno til England.

Ben, Knogler af Heste, Hornkvæg, Hjorte o. fl. er en vigtig Handelsvare. De bestaar væsentlig af Kalciumforbindelser, navnlig K.fosfat, Brusk og Fedt, og afgiver Raastof til Fabrikation af Benmel, -lim, -kul, -fedt (s. d.). Endvidere til Drejerarbejde efter at være affedtede og blegede. Til Ben

henregnes ogsaa Tænder af Elefant, Flodhest, Kaskelot o. fl. (se *Elfenben*).

Benaske, *brændte Ben,* er de uorganiske Stoffer, som bliver tilbage, naar Knogler ophedes og brænder i Luften. Asken er et hvidt Pulver, som indeholder 70—85 % Kalciumfosfat, 9—10 % Kalciumkarbonat, Magniumfosfat og Kalciumfluorid. Den anvendes til Polering samt til Fremstilling af Kunstgødning, Emalje og Mælkeglas. Store Mængder fremstilles i Sydamerika.

Benediktinerlikør, D. O. M., en Likør, som oprindelig kun fremstilledes i Klostret Fécamp i Frankrig. Indskriften betyder: »til Ære for den bedste og højeste Gud«. Nu fremstilles den mange Steder af Alkohol, Sukkeropløsning og Essens.

beneficium competentiæ (lat.), se *Trangsbeneficiet.*

Benfedt, vindes af Knogler ved Udkogning (se *Lim*) eller Udtrækning med Benzin o. l. Det udkogte har en gullig Farve og er det reneste. Anvendes til Smørelse og i Sæbefabrikationen.

Benkul, fremstilles ved Glødning af Knogler uden Luftens Adgang i lodretstaaende Jærnretorter. Ved Ophedningen udvikles en Del Gas, ildelugtende Tjære og raa Ammoniak. De tilbageblivende Benkul bestaar af uregelmæssige, porøse, sorte Stykker, som indeholder Kalciumfosfat og fint fordelt Kulstof, hvorved de har stor Indsugningsevne for Salte, Farvestoffer og lugtende organiske Stoffer. De knuses og sigtes, og anvendes navnlig ved Raffinering af Sukker (s. d.), hvor de er uundværlige. Det fineste Pulver, *Bensort, Spodium,* anvendes til Skosværte, Farve og Kunstgødning.

Benmel, fintmalede Knogler, anvendes som Foder -og Gødningsstof. Ofte udtrækkes Fedtet (se *Benfedt*) og en Del af Limen, hvorved Pulveriseringen lettes, men samtidig Kvælstofmængden nedsættes. Jo finere Melet er, desto hurtigere opløses Kalciumfosfatet af det kulsyreholdige Vand i Jorden. I Handelen kommer det i forskellige Kvaliteter: *Normalt B.* eller *Nr. o* med 4—5 % Kvælstof, 19—22 % Fosforsyre, P_2O_5; *Benmel,* 3—4 % Kv., 21—25 % F.; *Aflimet B.,* 1—3 % Kv., 24—30 % F. Ofte blandes det med fintmalet Haar- og Hudaffald, hvorved Kvælstofmængden forøges.

Bensort, se *Benkul.*

Benved, haardt, gulligt Ved af *Euonymus europ.,* et buskagtigt Træ, som ogsaa vokser her i Landet. Anvendes til Træskærer- og Drejerarbejde.

Benzin, *Raabenzin,* er de flygtigere Bestanddele af *Raapetroleum* (s. d.), som destilleres under 150 ° C., og som efter Rensning med Svovlsyre o. a. ved fornyet Destillation deles i en Række Produkter med forskellige Kogepunkter og Vægtfylder: *Petroleumsæter, Keroselen,* Kgp. 40 °—70 °, Vf. 0,65—0,66, anvendes som Opløsningsmiddel for Harpiks, Kautsjuk og Fedt, derfor som »Pletvand«, til Karburering af Gas (for at forøge Lysstyrken); *Gasolin, Kanadol,* Kgp. 70 °—90 °, Vf. 0,66—0,69, bruges til Fedtekstraktion, Opløsning af Fernis, til Belysning o. m. a.; *Benzin,* Ligroin, Kgp. 60 °—120 °, Vf. ca. 0,70, til kemisk Vask, Udtrækning af Olier og Fedt, samt som *Motorbenzin* (Kgp. 80 °—90 °); *mineralsk Terpentinolie,* som Pudseolie og Surrogat for *T.* ved Fremstilling af Fernisser og Oliefarver. Alle disse Væsker er meget letantændelige og skal ved Forhandling være mærkede med *brandfarlig.* De fremstilles i Nordamerika, og i Europa af indførte Raaolier, i Tyskland navnlig af rumænsk, galizisk og ostindisk Raabenzin.

Benzoe, Harpiks af *Styrax Benzoin,* et Træ, der vokser paa Java, Sumatra og i Siam. Den kommer i Handelen, mest over London, som aflange, hvidlige eller brunlige Korn, der lugter som Vanilje og har en ejendommelig Smag. Den forfalskes ofte med andre Harpikser. Anvendes i Parfymeriet og Medicinen, til fotografisk Lak og Fremstilling af Benzosyre (s. d.).

Benzo-Farvestoffer, en Række Tjærefarver, hvortil Benzosyre er Hjælpestof. De bruges navnlig til Farvning af Bomuld. Nogle af de vigtigste er: *B.azurin,* et blaasort Pulver; *B.flavin,* orangegult; *B.grønt; B.indigoblaat,* graat Pulver; *B.oliven,* sort Pulver, farver olivengrønt; *B.purpurin,* brunt Pulver, farver rødt.

Benzol, C_6H_6, *Stenkulsnafta* el. *-benzin,* en letflygtig, brandfarlig, farveløs, ejendommelig lugtende Væske, Kgp. 80 °, Vf. 0,88, som udvindes af Gas ved Vaskning med kolde Tjæreolier og af Letolien ved Tjære-

destillation (se *Tjære*). Den er Udgangsstoffet for Fremstillingen af de s. k. *aromatiske* Forbindelser, bl. a. *Anilin* og *Tjærefarver;* bruges som Erstatning for Motorbenzin, til Opløsning af Kautsjuk, Lak o. a. (*solventnafta*).

Benzosyre, glinsende, hvide Krystalblade el. -naale, som smelter ved 121° og let opløses i Alkohol. Den fremstilles af Benzoeharpiks ved Destillation, mindre ren af Urin eller Toluol (se *Tjære*). Den anvendes i Medicinen, til Fremstilling af Tjærefarver (se ovenf.), forskellige Æterarter og andre organiske Stoffer, som Konserveringsmiddel, ofte i Form af *Benzoater*, benzosure Salte.

Bergamot, 1) en Sort Pærer; 2) en Sort Oranger fra Sydeuropa, pære- eller kugleformet, med bittert Frugtkød og en tynd, guldgul Skal, som indeholder en æterisk Olie, *Bergamotolie*, der anvendes meget i Parfymeriet og til Likører. Den kommer i Handelen fra Italien og Nizza.

Berilltrykt Tøj har svagt ophøjet Mønster, som frembringes ved Paatrykning af en meget stiv Farvemasse, der ikke opløses ved Vask.

Berlinerblaat, *Pariser-, Engelsk-, Preussisk-, Staal-, Turnbullsblaat*, faas ved at blande Opløsninger af Ferro- el. Ferrisalte (Jærnsalte) med Kaliumferri- el. -ferrocyanid (rødt og gult Blodludsalt). Det kommer i Handelen som pladeformede eller uregelmæssige Klumper, ofte med violet el. rødlig Metalglans (smlgn. *Indigo*). Det ødelægges af Alkalier og Sæbe, men angribes ikke af Syrer. Anvendes til Blaaning af Papir, Tøj- og Tapettrykning. Til Malerfarve »strækkes« det ofte med Tungspat, Gibs, Ler, Zinkhvidt o. a.

Berlinergarn, 3—4dobbelt tvundet, *farvet*, blødt Uldgarn (*Strikkegarn*).

Berlinergrønt er i Reglen Betegnelse for grønne Farver, som faas ved Blanding af Berlinerblaat med gule Farver.

Berlinerrødt, en rød Farvelak, som fremstilles af Rødtræekstrakt og Alun. Bruges til Papir, Tapettrykning og Dekorationmaling. Navnet bruges ogsaa for *Engelskrødt*.

Berliner Probe er det nordtyske Kvalitetsmaal for Korn: Antal g per ¼ l. eller per l.

berth terms (eng.), Liggedagsbetingelser ved Fragtafslutninger. Det har sin Særbetydning efter den afsluttede Befragtning. I Sortehavshandelen skal Damperen forsynes med ca. 350 Tons per Arbejdsdag fra den Tid, Skibet er kommet til Liggeplads ved Kajen. Udlosningen skal ske saa hurtig, Skibet kan levere. I Fristaternes Handel skal Damperen lastes saa hurtig, den kan tage imod.

Beryl, en halvhaard Ædelsten, som bestaar af Kiselsyre, Lerjord og Berylliumilte. Den findes som aflange, sekskantede Krystaller. Farven varierer meget, gullig, grøn, blaa, med mange Overgange, og den kan være næsten farveløs. *Smaragd*, græs- eller æblegrøn, findes i Kolumbia, Ural og enkelte Steder i Europa. De smukkeste betales højere end Rubin. *Akvamarin*, bleggrøn, med gullig el. blaalig Tone, faas fra Connecticut i Nordamerika og Brasilien. Farveløse, røde og blaa B. findes i Irland, Elba og Ural.

Besigt. *Køb paa B.* svarer til *Køb paa Prøve* (s. d.).

Beskyttelsestold er en Indførselstold, som paalægges Varer, der tillige produceres i Indlandet. Den sætter den indenlandske Producent i Stand til at faa en saa meget højere Pris for sine Varer, at denne sædvanlig svarer til Verdensmarkedsprisen med Tillæg af Told, Omkostninger ved Klarering, Avance paa Tolden etc. Herved faar Producenterne et Fortrin i Konkurrencen med Udlandet. Hensigten med Beskyttelsestolden er at fremme den indenlandske Foretagsomhed; men Resultatet er som oftest, at der i Ly af Beskyttelsen udvikler sig Truster og Karteller, der i høj Grad udbytter Forbrugerne. Eksempler herpaa har vi i Danmark i Sukker- og Papirindustrien. Af Lande med høj Beskyttelsestold kan nævnes Sverige, Tyskland og U. S. A. Disse Lande er da ogsaa kendt for deres store Monopolsammenslutninger.

Beskøjter, *Skibstvebakker*, laves af Hvede- eller Rugmel og Vand, uden Tilsætning af Salt for ikke at tiltrække Fugtighed. De bages 2 Gange og tørres derefter (se *Biskuit*).

Bessemerstaal, se *Jærn.*

Bessemschon eller *Besemschon* er en handelsmæssig Godtgørelse for de Rester,

som ved Tømning af Fade, Sække, Kasser etc. bliver hængende derved.

Bestyrelse i Aktieselskaber. Vor Aktielov kræver, at ethvert Aktieselskab har en Bestyrelse og forudsætter, at denne bestaar af mere end et Medlem. Baade Mænd og Kvinder kan være Bestyrelsesmedlemmer og den gifte Kone, selv om hendes Mand er under Konkurs. Vedkommende maa ikke være funden skyldig i nogen i den offentlige Mening vanærende Handling og ikke være ude af Raadighed over sit Bo. Der kræves Fuldmyndighed. Bestyrelsens Medlemmer behøver ikke at være Aktionærer, men Flertallet skal have Bopæl her i Riget og derhos enten have Indfødsret eller i mindst 5 Aar have været bosiddende her, ja i Selskaber, hvis Navn indeholder en dansk Sted- eller Nationalitetsbetegnelse, skal samtlige Bestyrelsesmedlemmer opfylde sidstnævnte Betingelser. (Se iøvrigt *Charles V. Nielsen: Haandbog i Aktieret*).

Betalingsbalance kaldes Forholdet mellem 2 Landes gensidige Fordringer, baade af offentligretlig og privatretlig Natur. Betalingsbalancens Natur af aktiv eller passiv vil normalt give sig Udslag i Valutakurserne, idet Dækningen af vedkommende Lands Gæld, som overskrider dets Tilgodehavende, vil skabe forøget Efterspørgsel efter Kreditorlandets Valuta.

Betalingsindstilling eller *Betalingsstandsning* kaldes den frivillige Handling, som en Skyldner foretager, naar han ophører at betale noget til sine Kreditorer, og fra det Øjeblik, hvor han har foretaget nævnte Handling, vil det have et Retsbruds Følger, om han alligevel paa den ene eller den anden Maade skaffer upriviligerede Kreditorer Dækning af egne Midler. Betalingsindstillingen har i Almindelighed den Virkning, at en Kreditor kan begære vedkommendes Bo taget under Konkursbehandling.

Betalingsmaade. Betaling kan enten være betinget kontant eller ved Kredit en vis Tid. Naar Kredit ikke er aftalt, vil Sælgeren som Regel være berettiget til at kræve *kontant Betaling*, hvilket maa forstaas absolut: Penge mod Varer, og Sælgeren er ikke pligtig at modtage Bankanvisning. Dog kan visse Kutymer være saa almenkendte, at Varerne betragtes solgte med den i Branchen sædvanlige Kredit, naar ikke anden Betalingsmaade er aftalt, ligesom der i Almindelighed stiltiende vil være indrømmet Køberen den Kredit, han hidtil har nydt hos Sælgeren. Den almindeligste Kreditform ved Varesalg her i Landet fra Grossister eller Fabrikanter er 3 Maaneders Akcept eller 30 Dages aaben Kredit med eller uden Rabat. Er Varen solgt mod Akcept (alene), kan Sælgeren kræve denne samtidig med Varernes Overlevering. Er Varen solgt mod *Efterkrav*, har Køberen dog Ret til at faa Lejlighed til at se Varerne, forinden Efterkravsbeløbet betales, men har han købt: *mod Dokumenter*, saa skal disse honoreres ved Forevisning, uanset om Varerne er kommet frem, ja selv om Køberen ved, at Varerne undervejs er gaaet tilgrunde, forudsat selvfølgelig, at Dokumenterne er i Orden. I den internationale Handel er Køb paa *Rembours*, *Acceptation-credit* eller *negociation-credit* almindelig (se disse).

Betalingsmiddel er ethvert Omsætningsmiddel, hvorved der kan overføres Værdier fra den ene Person eller Institution til den anden. Betalingsmidler kan som Penge være udmøntede eller udstedte af Staten eller under dennes Kontrol; men de af private Personer eller Institutioner udstedte Betalingsmidler i Form af Checks, Veksler, Anvisninger o. s. v. spiller dog langt den største Rolle i det moderne Forretningsliv. Se i øvrigt under de respektive Ord.

Betalingsregress. Den vekselretlige Regress i Tilfælde af manglende Betaling af en forfalden Veksel er *som Hovedregel betinget af, at der optages Protest* (s. d.) senest anden Søgnedag efter Forfald, uanset om Vekselskyldneren maaske allerede er meldt Konkurs eller han er død, i hvilket Tilfælde Protesten optages overfor hans Bo (Arvinger). Ved domicilierede Veksler optages Protesten hos den angivne Domiciliatus. Er Vekslen domicilieret hos Trassenten selv, skal den protesteres hos ham, ligesom hvor Vekselejeren selv maatte være Domiciliatus. Har Trassenten ved Vekslens Udstedelse paategnet Ord som uden Protest (ohne Spesen, without costs), skal den ikke protesteres. Det er almindelig Kutyme, at der gives de Regrespligtige Notifikation (s. d.) om den udeblevne Betaling. — Selve Regreskravets

Indhold gaar altid ud paa, at den Regrespligtige skal erlægge Betaling. Specificeret gaar Kravet fra første Haand ud paa 1) Vekselbeløbet, 2) 6 % Rente fra Forfaldsdagen, 3) Protestomkostninger og andre Udlæg, 4) Provision $^1/_3$ %. Heri sker der ved Indfrielse af Mellemmand i Regresrækken kun den Tilføjelse, at vedkommende af sine Formænd kan kræve 6 % Rente af det Beløb, han *ialt* selv har maattet betale og fra Betalingsdagen, *plus* egne Udgifter *og* $^1/_3$ % Provision (indtil Maksimum 2 % er naaet). Provisionen maa dels anses for en Godtgørelse for Ulejlighed, dels som Godtgørelse for Ulempen ved at skulle skaffe upaaregnet Dækning. — Ved Veksler i udenlandsk Mønt er de Regrespligtige frit stillede, om de vil erlægge i udenlandsk Mønt eller efter den i Vekselloven fastsatte Beregning for Overførelsen til indenlandsk. — Idet Vekselretten udtrykkelig opregner, hvad Regreskravet omfatter, vil ikke (yderligere) Erstatningskrav kunne rejses for Tab, som lides ved Vekslens Dishonorering (s. d.). — Efter fransk Ret kan den indløsende Regrespligtige kun kræve, hvad han selv har maattet betale, men intet derudover. Efter anglo-amerikansk Ret kan de indløsende tillægge Kurstab, de selv har maattet lide, saa at disse Kurstab sammenlagt tilsidst vil falde Trassenten (s. d.) til Last.

Ifølge Vekselrettens solidariske Ansvar for alle dem, der har skrevet deres Navn paa Vekslen, kan Ejeren (Besidderen) af en nødlidende Veksel, naar han har passet Vekselomgangen (s. d.), kræve *hvem som helst* af sine Formænd og flere af dem eller alle under ét. Samme Ret har den Endossent, som frivilligt eller efter Dom har indfriet Vekslen. Den Regrespligtige kan, naar han opfylder Kravet, forlange sig Vekslen med Protest(-Dokumentet) samt en kvitteret Regning over Omkostninger etc. (*Returregning*) udleveret. Vekselfordringen kan, hvis Akceptanten eller nogen af de Regrespligtige gaar Fallit, anmeldes i Boerne, saaledes at Vekselejeren stadig har Anmeldelsesret for det *fulde* Beløb, indtil han har faaet fuld Dækning.

Angaaende Forholdet, naar den paa den strænge Vekselret hvilende særlige Betalingsregres kan forældes eller prækluderes ved Forsømmelse af Vekselomgangen (s. d.) og derved omdannes til et almindeligt Gældskrav, se »*Vekselkravets Omdannelse*«.

Betalingsstandsning, se *Betalingsindstilling*.

Betalingssted. Som Hovedregel vil, naar intet andet er aftalt eller Sædvane, Kreditor i et Gældsforhold kunne kræve Skylden, Afdrag og Renter erlagt paa det Sted, hvor han har sin Forretning, sit Kontor eller sin Bopæl. I Køb og Salg vil, naar intet andet er aftalt eller Sædvane, dog Leveringsstedet som oftest ogsaa være Betalingsstedet. Iøvrigt udtaler Købeloven af $^6/_4$ 1906 i § 70: Naar kontant Betaling er aftalt, er Køberen pligtig at betale samtidig med, at Salgsgenstanden stilles til hans Raadighed.

Ved *Veksler* anses Trassatens i Vekslen opgivne Adresse for Betalingssted; dog hvis Vekslen er domicilieret, er Domicilstedet Betalingssted.

Betalingstid. 1) *I almindelige Gældsforhold* retter B. sig efter Aftale. Er intet modsat aftalt, anses Gælden at skulle betales ved Paakrav (paa Anfordring). Hvis ikke der er fastsat Klokkeslet, inden hvilket Betalingen paa den bestemte Dag skal erlægges, skal denne blot være præsteret inden Dagens Udløb. Falder Betalingsdagen paa en Søndag eller paa en lovbestemt Lukkedag, skal Gælden betales den følgende Dag. 2) *i Køb og Salg:* Naar intet andet er aftalt eller Sædvane mellem Parterne eller Kutyme i vedkommende Forretningsbranche, falder Betalingstiden sammen med Overdragelsen af de købte Varer eller af Dokumenterne paa disse. 3) *ved Veksler:* Naar der i en Veksel ikke er anført nogen Forfaldstid, skal Vekslen betales ved Forevisning. Hvis — som almindeligt — en Forfaldstid er anført i Vekslen, maa denne være saa nøje angivet, at den ikke kan misforstaas. Vekslen skal præsenteres paa Hverdage mellem Kl. 9—7. Forfalder den paa en Helligdag, regnes paafølgende Hverdag som Forfaldsdag. Ved a dato-Veksler (s. d.) regnes ikke Udstedelsesdagen med, og ved efter Sigt-Veksler (s. d.) regnes ikke Forevisningsdagen med. — Der er i Vekselloven ikke sat nogen Grænse for det Tidsrum, i hvilket en Veksel kan løbe. Tidligere var der hos os fastsat Maksimalgrænser, men nu kan man udstede

en Veksel med hvilken som helst Løbetid, men Betalingstiden skal være en og den samme for hele Vekselsummen (ikke saaledes i engelsk-nordamerikansk Vekselret). Praksis her i Landet har fastholdt den gamle Løbetid af (højst) 3 Maaneder som den almindelige. I Norge og Sverige er længere Løbetid derimod hyppig. Se iøvrigt under *Forfaldstid*.

Betalingsvilkaar. I Køb og Salg kan Betalingsvilkaarene være forskellige. Naar ved Detailsalg der ikke særlig er aftalt Kredit, vil Pengene for Varen kunne kræves samtidig med Varens Overdragelse. Er Varerne af Budet afleveret, men den samtidig præsenterede, kvitterede Regning tilbagevist, vil Sælgeren kunne kræve Varerne tilbage, da hans Ejeret under disse Forhold ikke er opgivet fra hans Side. Ved imidlertid stiltiende at finde sig i, at Regningen ikke betales ved Varernes Aflevering, mister Sælgeren Retten til at kræve Varerne tilbage og har da kun en almindelig Fordring for Beløbet. I visse Brancher, Herreekvipering, Boghandel o. a. er der Kutyme for Kredit, f. Eks. Aarsregning, men der maa da i Almindelighed være truffet Aftale om Aabning af en Konto, hvis ikke Sælgeren ved Tilstilling af ukvitteret Regning med Bemærkning om Krediten anerkender, at saadan er indrømmet. — Hvis Sælgeren lader medfølge ukvitteret Regning uden deri anført Kredittid, vil Beløbet være at betale ved (senere) Paakrav, naar intet andet er aftalt. Noget anderledes stiller Sagen sig i en gros-Handelen. Ved Salg til Kunder, med hvem Grossisten ogsaa forud har handlet, vil den tidligere indrømmede Kredit være Forudsætningen ogsaa for den nye Afslutnings Vedkommende. I visse Brancher er der en sædvanemæssig Kredittid, gærne 3 Maaneder eller 30 Dage, og i sidste Fald da sædvanligvis med en Rabat af 1—2 %. Medens der for 30 Dages Kredit i Almindelighed ikke gives Akcept, er det sædvanligt, at der kan kræves Akcept, naar Køberen vælger den længere Kredittid af 3 Maaneder. Er Varerne solgt mod Betaling eller Akcept enten ved Varernes Overdragelse eller Udlevering kan Sælgeren kræve henholdsvis Betaling eller Akcept samtidig hermed. Det samme gælder, naar Forsendelsesdokumenterne skal honoreres paa en af de nævnte Maader. Køberen har da ikke Ret at udskyde Forsendelsesdokumenternes Optagelse indtil Varerne er kommet frem. — Ved kontant Betaling forstaas her i Landet som i de fleste Lande: den aftalte Betalings Erlæggelse samtidig med Overdragelsen af Varerne. Dette er ydermere fastslaaet i Loven om Køb og Salg af 6. April 1906. Der er imidlertid i Norge og Sverige endnu en vis Kutyme for, at der med kontant forstaas 30 Dage, men dette Forhold er under Indflydelse af den enslydende Bestemmelse i Købelovens § 70 om, at Køberen, naar kontant Betaling er aftalt, er pligtig at betale, naar Varen er stillet til hans Raadighed, ved at svinde.

betinget Akcept. Medens det er tilladt Trassaten (s. d.) at indskrænke Akcepten (s. d.) til at gælde en mindre Sum end den trukne, saa kan han ikke frî sig for Vekselansvar ved at tilføje Vilkaar, Betingelser, Forbehold el. l. til sin Akcept, da alle saadanne Tilføjelser simpelthen anses for uskrevne (Vl. § 22).

betinget Endossement, et Endossement, hvori Endossenten tager Forbehold eller stiller Vilkaar, omhandles kun i angloamerikansk Ret, der siger, at Vekselbetaleren ikke behøver at undersøge, om disse Vilkaar er opfyldt af paagældende (Endossatar, s. d.). Den franske og nordisk-tyske Vekselret tier herom. Det naturligste vil være at anse det tagne Forbehold som uskrevet.

Beton er en Blanding af *Cement* med Sand, Grus eller Skærver, som æltes med Vand og udstøbes i Træforme. Anvendes til Bygningsværker, Gade- og Gulvbelægning, Kloakrør, Mursten, Pæle og Stolper, Skibe o. s. v., idet der ofte indlægges et Skelet af Jærnstænger og Jærntraadsvæv (*armeret B.*, Monier, Hennebique). Cementen danner en meget stærk Forbindelse med Jærnet og beskytter det mod Rust.

Betænkningsfrist 1) ved Vekslens Honorering. Efter nordisk Vekselret maa den betrukne inden 24 Timer efter Vekslens Forevisning til Akcept bestemme, om han vil akceptere eller ikke. Saaledes ogsaa efter fransk Ret, men efter tysk Ret kræves Be-

sked straks. Har den betrukne ikke akcepteret inden Betænkningsfristens Udløb, anses han for at have nægtet Akcept. Paa Søn- og Helligdage kan Akcept ikke kræves. — Med Hensyn til Vekslers Betaling da har Vekselskyldneren *ingen* Betænkningstid, idet Vekslen *kan* protesteres allerede paa Forfaldsdagen, naar den forgæves har været præsenteret til Betaling (eventuelt ved Notarius inden Protestoptagelsen). 2) ved Offerter: se *Handelskontrakt*.

Bevisfordel. Man taler om Bevisfordele, som bestaar i Indførslerne i autoriserede Handelsbøger, idet de skaber en vis Rimelighed for, at Regnskabet forholder sig som det fremgaar af Bøgerne. Men selvfølgelig kan disse Indførslers Rigtighed modbevises eller afkræftes, f. Eks. ved Fremlæggelse af Modpartens korrekt førte Bøger.

Bi. (lat.: *bismuthum*), den kemiske Betegnelse for *Vismut*.

Biasse, levantinsk Raasilke.

Biebricher-Skarlagen, *Nyrødt, Ægte-ponceau B*, et Tjærefarvestof i Form af rødbrunt Pulver, som anvendes til Rødfarvning (Kochenille) af Uld og Silke.

Bigarade, se *Pommerans*.

Bijouterivarer, Smykker o. lgn. af forskellige Metaller og Legeringer, ofte besat med ægte Ædelstene eller Perler.

Bikarbonater, forældet Betegnelse for kulsure Salte, f. Eks. Natriumbikarbonat (se Soda).

Bikromater, se Kaliumdikromat.

Bilbrev for Skibe, en af den stedlige Øvrighed udstedt Attest, hvori det i Henhold til Skibsbyggerens (Værftets) edelige Erklæring angives, hvor, af hvem og for hvis Regning Skibet er bygget. Dette Bilbrev kræves fremlagt, naar Skibet skal registreres eller klassificeres.

Bilinervand, naturligt Mineralvand fra Omegnen af Bilin i Bøhmen.

billets à ordre (fr.), de af Frankrigs Bank udstedte »røde Veksler«, se *Bankveksler*.

bill of collection (eng.), Inkassoveksel.

bill of exchange (eng.), Veksel (s. d.).

bill of lading (eng.), Konnossement (s. d.).

bill of tonnage (eng.), Maalebrev (s. d.).

Billon (fr.), Legering af ædelt og uædelt Metal, hvor det sidste er under Halvdelen, f. Eks. 10-Ører, der bestaar af 60 % Kobber og 40 % Sølv. Bruges ogsaa om selve Mønterne, navnlig kasserede, som skal omsmeltes.

Bimetallisme. Herved forstaas sædvanlig den internationale Bevægelse for den fri Udmøntning af de to ædle Metaller, Guld og Sølv. Hvis Værdiforholdet mellem de to Metaller bevæger sig efter Prisen paa det aabne Marked, kaldes Møntsystemet Parallelmøntfod. Denne er imidlertid upraktisk paa Grund af Værdiforholdets Svingninger og anvendes derfor ikke. Med Dobbeltmøntfod er der sat et lovmæssigt Værdiforhold mellem Guld og Sølv; men naar dette Møntsystem ikke er internationalt med samme Værdiforhold, opstaar den Vanskelighed, at Laan og Betalinger til Udlandet altid vil ske i det Metal, som er mere værdifuldt i det aabne Marked end lovmæssigt fastsat. Hvis det lovmæssige Værdiforhold som i Frankrig er 1 : $15^1/_2$, men i det aabne Marked 1 : 20, vil Guldet blive købt med det billige Sølv og sendt ud af Landet. Sølv vil blive indført og samme Transaktion gentaget til Skade for Omsætningslivet, idet det ene Grundlag for Omsætningsmidlerne, Guldet, forsvinder. Den bimetallistiske Bevægelse fik i øvrigt sin Styrke ved det stærkt faldende Prisniveau i 1880erne og 90erne. Overgangen til Guldmøntfod og den deraf følgende Knaphed paa dette Metal gjorde det naturligt at forøge Pengemængden, for derved at faa stigende Priser. Med to sideordnede Møntmetaller kunde det desuden ventes, at Prisniveauet vilde blive mere stabilt. Særlig har Frankrig og U. S. A. her bestræbt sig for at skabe en international Forstaaelse; men det lykkedes ikke at forene de mange modstridende Interesser — bl. a. voldte det store Vanskeligheder at faa bestemt Værdiforholdet mellem Guld og Sølv. Da Priserne ved Aarhundredskiftet igen steg, tabte den bimetallistiske Bevægelse sit vigtigste Støttepunkt og er vel nu skrinlagt, efter at Guldet har gaaet sin Sejrsgang i næsten alle Lande

som eneste Metal til fri Udmøntning. Sølvet har nu sin væsentligste Betydning som Skillemønt og er som saadan ikke lovlig Betalingsmiddel i ubegrænset Mængde. Dette er dog Tilfældet i den latinske Møntunion (s. d.), men den fri Udmøntning blev allerede ophævet i 1877 paa Grund af det ovenfor nævnte Forhold. Sølvets Betydning som Møntmetal er altsaa meget indskrænket. I U. S. A., hvor man ogsaa har haft en betydelig Udmøntning af Sølv ved Siden af Guldet, er det gaaet paa lignende Maade som i Frankrig.

Bindegarn, se Hampegarn.

Binding, Krydsning af Kæde og Islættraadene i Væv.

Bindsaalelæder, lettere Sorter Underlæder (Saalelæder, s. L.), som benyttes til den indre Saal i sværere Fodtøj, men ogsaa til egentlige Saaler i lettere Fodtøj. De stærkeste faas af *Vildthuder* (s. d.), mindre gode af Huder af tamt Kvæg.

Birk har hvidt, sejt, noget løst Ved. Nordlig vokset er det bedste. En stor Mængde anvendes som Brænde, navnlig i Bagerier, ellers til Vognstænger, Drejerarbejde og Møbler, som dog let angribes af Larver. De tynde Grene, Risene, bruges til Koste, og *Birkebark, Næver,* til Æsker o. l. samt til Garvning.

Birkebarkolie, en æterisk Olie, som vindes ved Destillation af Bark af den *sorte B.*, i Nordamerika. Den benyttes i Parfymeriet og Likørfabrikationen.

Birkes, *Berches,* graa el. sorteblaa, olieholdige Frø af Valmuen, som anvendes til at strø paa Franskbrød.

birmansk Mønt, i britisk Birma gælder samme Mønt som i britisk Ostindien (s. d.).

Birminghamervarer, *Kortevarer* som forgyldte eller pletterede Lamper, Gaskroner, o. l., der fabrikeres i Birmingham, Soho og Omegn. De er bekendte for deres Prisbillighed og smukke Udførelse.

Bisamskind, faas af *Bisam-* el. *Moskusrotten* fra Kanada og Sibirien. De er ca. 30 cm lange, lysebrune, rødgraa til næsten sorte. Haarspidserne paa de lyse Skind »blendes« ofte, d. v. s. farves. Uldhaarene er tætte, Dækhaarene ca. 4 cm lange. Benyttes til Pelse, Muffer, Kraver og Huer.

Bisettes, simple, smalle Traadkniplinger, Husflidsarbejde fra Seine-et-Oise i Frankrig.

Biskopessens, spirituøst Udtræk af Pomeranser. Bruges navnlig til Blanding med Rødvin.

Biskuit, *Biscuit,* betyder egentlig 2 Gange kogt, men benyttes som Betegnelse for 1) *uglaseret Porcelæn* (s. d.), 2) finere, smaat Bagværk af Hvedemel, fremstillet fabrikmæssigt.

Bismarckbrunt, *Vesuvin, Fenylenbr.*, et brunt Tjærefarvestof, som med Syrer giver rødbrun Farve. Anvendes til Uld, Silke, Læder.

Bismer, en Vægt med et Lod, som kan forskydes paa en inddelt Vægtstang.

Bismervægt, *Thieles* med Tragt, bruges til at bestemme *Kvalitetsvægten* (holl. V.) af 6/r Byg og Havre, navnlig nordtysk Havre.

Bisquain, fransk Betegnelse for Faareskind, som er garvede med Ulden paa.

Bissekramhandel eller *Omløben med Varer* er forbudt. Dog findes visse Undtagelser, f. Eks. for hjemmetilvirkede Uldvarer, ligesom det er tilladt at falbyde Landbrugsprodukter, som vedkommende har opkøbt paa Landet.

Bissekræmmer er en Person, som driver Omløben med Varer = Bissekramhandel.

Bister, en brun Vandfarve, som faas ved Udvaskning af Sod.

Bisulfit, *-sulfat,* forældede Betegnelser for sure, svovlsyrlige og svovlsure Salte (se *Natrium-* og *Kalciumsalte*).

Bitter, spirituøst Udtræk af forskellige Plantedele, som indeholder Bitterstoffer, f. Eks. Malurt, Kinabark, Aloe o. m. a.

Bitterchokolade, ristet Kakaomasse (se *Chokolade*), uden Tilsætning af Sukker.

Bittermandel-Olie er en Blanding af Blaasyre (Cyanbrinte) og Benzaldehyd, som fremkommer ved en Slags Gæring i bittre Mandler, Abrikos-, Fersken-, Kirsebærkærner o. fl. Den fremstilles af Abrikoskærner, hvoraf den fede Olie er udpresset, ved Destillation med Vand. Den er meget giftig paa Grund af Indholdet af Cyanbrinte, men denne kan fjærnes ved en særlig Behandling. *Kunstig B., Nitrobenzol,* Mirbanolie, fremstilles af Benzol og er altid meget gif-

tig. *B.* anvendes i Parfymeriet, til Konditorvarer og Likører; *Nitrobenzol* til Fremstilling af Anilin (s. d.) og som Surrogat for B. (Mandelsæbe).

Bittre Mandler, se *Mandler.*

Bituminøse Stoffer er Jord- og Stenarter, som er gennemtrængt med Kulbrinter og tjæreagtige Stoffer. De er brændbare og afgiver ved Destillation Mineralolier, Paraffin o. l. Se *Asfalt, Jordvoks, Petroleum.*

Bivoks, se *Voks.*

Bjælker, tilhuggede el. tilskaarne rette Stammer, med en Tykkelse over 15 cm og Længde 5—10 m, mest af Fyr og Gran. Tværsnittet er nærmest kvadratisk. Naar Træets Runding er bibeholdt paa et længere Stykke, kaldes de *vankantede* i Modsætning til *fuldkantede.* I Skandinavien og Nordrusland tilvirkes store Mængder; de største Dimensioner, *pommerske B.*, faas fra Nordtyskland.

Bjærgblaat, *Azurit, Bremerblaat, Engelskblaat,* bestaar af Kobberkarbonat og Vand; den er giftig. Sælges dels i fugtig Tilstand, *en pate,* dels tørret. Bruges mest til Tapettrykning og Freskomaling. Den bedste Sort kommer fra England.

Bjærgelav. Hvor saadanne er oprettede, har disse Eneret til al Bjærgning af Skibe og dertil hørende Ladning paa deres Strækning, men er da ogsaa pligtige at besørge al Bjærgning, der kan foretages ved Bistand fra Land.

Bjærgeløn. For den af udenforstaaende ydede Assistance ved *Bjærgning* (s. d.) har disse Krav paa Godtgørelse, dog ikke naar de deltager i Bjærgning trods et udtrykkeligt og beføjet Forbud af den, der har Befalingen ombord. Ogsaa de, der har reddet Menneskeliv, har Krav paa Bjærgeløn for de samtidig (af andre) reddede Formueværdier. — Bjærgeløn svares kun af, hvad der bliver bjærget, og hvis Parterne ikke kan enes om Bjærgelønnens Størrelse, bestemmer Retten denne. Bjærgelønnen kan aldrig sættes højere end til det reddedes Værdi. Forsaavidt Bjærgerne ikke kan enes om Fordelingen af Bjærgelønnen, kan Retten fastsætte Fordelingen. Forsaavidt det er et Skib, der paa Søen bjærger et andet Skib (eller dets Ladning), fastsætter Søloven særlige Fordelingsregler.

Bjærggrønt, *Kobbergrønt,* er egentlig pulveriseret *Malakit* (s. d.), men bliver i Alm. fremstillet kunstigt af Kobbersulfat og Soda el. Kalk, *Brunsvigergrønt.* Den er meget giftig.

Bjærgkrystal, krystalliseret Kvarts, SiO_2, forekommer oftest som klare, farveløse, sekssidede Prismer med en sekssidet Pyramide for Enderne. De kan blive ca. 1 m høje og tykke og findes ofte i store Mængder i Krystalhuler i forskellige Bjærgarter. Haardheden er 7 (Halvædelsten). De vigtigste Findesteder er Alperne (*Marmaroscher-Diamanter*), Rhinen, Brasilien, Nordamerika (*Alaska D.*), Indien (Madras) og Madagaskar. Variteter er den gule *Citrin,* den mørktfarvede *Røg-Topas* (*Cairngorn*), den violette *Ametyst,* den sorte *Morion* (se ogsaa Kvarts). *Bornholmske Diamanter* er meget smukke Bjærgkrystaller. — Foruden til Smykkestene anvendes B. til Linser.

Bjærgning er et særligt søretligt Begreb, idet Søloven bestemmer de Tilfælde, hvor den et Skib ydede Hjælp har den særlige Karakter af Bjærgning. Efter den Udformning, som Sølovens § 224 har faaet ved Lov af 29. April 1913, bestemmes, at Enhver, som bjærger Skib, der er forulykket eller stedt i Nød, eller ombord værende Gods eller noget, som har hørt til saadant Skib eller Gods, saa og enhver, som medvirker ved Bjærgningen, har Ret til at faa Bjærgeløn af, hvad der bjærges. Der kræves saaledes, at en Nødstilstand virkelig foreligger, idet Skibet er udsat for at forulykke, hvis der ikke ydes det Hjælp *udefra.* Det er altsaa den *udefra* (af fremmede) ydede Hjælp, der kaldes Bjærgning. Som Hovedregel er efter dansk Ret Foretagelsen af Bjærgning overladt til de privates frie Initiativ ved Udsigten til Bjærgeløn.

Bjærgsalt, *Stensalt, eng. rocksalt,* se Salt.

Bjørneskind faas af forskellige Bjørnearter. De billigste er af den *brune Landbjørn,* som endnu findes mange Steder i Europas Bjærgegne og navnlig i Rusland og Nordasien. Farven er i Reglen mat brun, men kan gaa over i lyse Nuancer til gult. *Guld-* og *Sølvbjørn* kommer navnlig fra Sibirien. Sølvbjørn er ogsaa Betegnelse for den nordamerikanske *Grisslibjørn.* Fra Amerika udføres *brune Sk.* af *Graabjørnen,* og en Mængde

sorte af *Baribalen*. Til Bjørneskind regnes ogsaa *Vaskebjørnens*, der er brunliggraa, og som udføres i store Mængder fra Nordamerika. De største Skind faas af *Isbjørnen* fra Polaregnene, og disse betales med meget høje Priser. Bjørneskind anvendes som Tæpper, til Huer, Frakker o. s. v.

B/L, Forkortelse af bill of lading (eng.), Konnossement (s. d.).

Blaabær, Frugten af en lav, busket Plante, *Vaccinium myrtillus*, der vokser vildt og er meget almindelig i Skandinavien. Anvendes friske eller tørrede i Husholdningen og Medicinen. En *Ekstrakt*, som fremstilles ved Inddampning af et vandigt Udtræk, bruges til Rødfarvning af Vin og Spirituosa. Ved Gæring af de friske Bær kan fremstilles *Blaabærbrændevin*.

Blaa Farver, se *Alizarinbl.*, *Alkalibl.*, *Berlinerbl.*, *Bjærgbl.*, *Blaatræ*, *Blodludsalt*, *Indigo*, *Koboltbl.*, *Lakmos*, *Metylenbl.*, *Nilbl.*, *Patentbl.*, *Smalte*, *Ultramarin*, *Vaskeblaat*.

Blaaolie, 1) raa, galizisk *Mineralolie*; 2) ren *Anilinolie* (se *Benzol*).

Blaar kaldes de korte og urene Taver af *Hør* og *Hamp*, som bliver tilbage som Affald ved Heglingen. Efter fornyet Behandling kan de spindes til *Blaargarn*, hvoraf væves noget ujævnt, men stærkt *Lærred*. Det simpleste af dette anvendes som *Pak*lærred. De grovere B. bruges til simpelt Rebslagerarbejde, og det korteste Affald til Kalfatring og Pakning, samt i Papirfabrikationen.

Blaaræv, se *Rævеskind*.

Blaasand, se *Smalte*.

Blaasyre, se *Bittermandelolie* og *Kaliumcyanid*.

Blaatræ, Kærnen af Kampechetræet, *Hæmatoxylon C*, som vokser paa Antillerne og omkring den meksikanske Havbugt. Det kommer i Handelen som raspede Spaaner med et gyldentgrønt Skær eller som Ekstrakt. Det virksomme Stof er *Hæmatoxylin*, som med Metalsalte (af Jærn, Krom, Aluminium, Kobber) og under Luftens Paavirkning danner sorte, violette, røde og blaa Farver. Bruges til Farvning af Uld og Silke, samt til Blæk.

black Sea Berth note er et Certeparti for Afskibninger fra Sortehavet.

Bladmetaller, *Folie*, tynde Blade af forskellige Metaller, fremstillet ved Valsning og Hamring. — *Bladguld*, *ægte*, Tykkelse ca. 0,0001 mm, rødt, orange, gult, citrongult, grønt og hvidt. Rødt og orange frembringes ved Legering med Sølv og Kobber, de øvrige med forskellige Mængder Sølv. Det indlægges i Hæfter af tyndt Papir, bestrøget med Bolus. 1 Bog indeholder f. Eks. 12 H. à 25 Blade, 1 Blad er 22+89 mm. Det sværeste, *Fabrikguld*, anvendes til Forgyldning af Sølv- og Kobbertraad, Possementmagerarbejder og Plombering af Tænder. Affaldet fra Tilskæringen kan males til *Broncepulver*. De forskellige Slags Bladguld bruges til Forgyldning af Trælister, Skilte, Bogbind, Gibs o. m. a. — *Bladsølv* kan ikke udhamres saa tyndt som Guld. Det tyndeste er ca. 0,0002 mm. Det *ægte*, af Legeringer med forskelligt Sølvindhold, kommer i Handelen som *Sværdfegersølv*, *ordinært* og *Kleinsølv*. Meget bruges til uægte Forgyldning, idet det overstryges med Guldfernis. *Uægte* Bladsølv er Legeringer af Zink og Tin med Antimon og Vismut. Da Bladsølv anløber sort i Luften, har man søgt at erstatte det med *Bladaluminium*, Tykkelse ca. 0,0004 mm el. *Bladantimon*. — *Blyfolie*, Tekassebly, 0,05—0,1 mm tykt, indgnides med Tinpulver. Anvendes til Foring af Tekasser og Poser til Te og Tobak. — *Tinfolie*, *Stanniol*, er ofte blandet med Bly. Tykkelse 0,008—0,5 mm. Det tykkere anvendes (legeret med 2 % Kobber) til Spejlbelægning og Flaskekapsler, det tyndere, ofte farvet, til Indpakning af Ost, Chokolade o. l. Som Erstatning anvendes Bladaluminium, som dog ikke er saa blødt. — *Platinfolie* faas ved at behandle platineret Kobberplade med Salpetersyre, som opløser Kobberet.

Bladmetal fremstilles navnlig i Nürnberg, Fürth, Dresden, Augsburg, Wien og Paris.

Blanc (fr.), *hvid*, betegner 1) i fransk Manufakturhandel *Hvidevarer*; 2) forskellige hvide Farver: *b. de fard*, *d'Espagne* = Vismutforklorid (Sminke); *b. de Meudon*, *de Troyes* = fint slemmet Kridt (Malerfarve og Polermiddel); *b. de plomb. de céruse* = Blyhvidt; *b. de Zinc*, *de neige* = Zinkhvidt; *b. fixe* = Barythvidt.

Blanchetter, tynde Staalbaand med Knapper og Huller til Korsetter.

blanco, se *blanko.*

Blandet Tran, en Blanding af Tran og Mineralolier. Anvendes ved Spinding af Jute.

Blandsæd, Blanding af 2 Kornsorter, dyrkede paa samme Mark, f. Eks. Byg og Havre eller Rug og Havre. Bruges ofte som Grønfoder.

Blankeskind, Skind af unge Sæler, *Svartsider,* som endnu ikke har faaet de sorte Sidepletter, der findes paa ældre Dyr.

Blanket kaldes et — i Almindelighed trykt — Formular til Udfyldning og Signering, f. Eks. Vekselblanketter, Anvisningsblanketter o. l.

Blankets (eng.), hvide, uldne Sengetæpper, i Reglen blegede, som nu fremstilles i de fleste Uldvæverier, men navnlig i Tyskland.

Blanketter, runde, blanke, udhuggede Metalskiver til Fabrikation af Mønter, Knapper o. l.

Blanklæder, *Fedtlæder* og *Fahllæder* (se *Læder*), som med Kødsiden udad benyttes til Overlæder i Fodtøj. Det tyske »*Blankleder*« betyder *Platlæder* (se *Læder*).

blanko, hvid, ren, aaben, ikke udfyldt.

Blanko-Akcept kaldes den Akcept, som ydes af betrukne paa Vekselblanketten, førend denne er udfyldt, eller, hvis udfyldt, da uden at skylde Beløbet.

Blanko-Endossement. 1) Ved *Veksler:* Naar Endossementet ikke er fuldstændig, d. v. s. ikke indeholder Navnet paa den, til hvem Vekslen af Endossenten overdrages (Endossataren), siges Endossementet at ske *in blanco,* men enhver Eftermand har da Ret til at udfylde Endossementet med Navnet paa den efterfølgende Endossent, altsaa med sit eget Navn, hvis ikke der er mellemliggende Endossenter. Ved Blanko-Endossement gøres Vekslen faktisk til et Ihændehaver-Papir, der dog atter kan gøres til et Navne-Papir ved Udfyldning som ovenfor nævnt. Blanko-Endossement, særlig ved den blotte Signatur bag paa Vekslen, sker som oftest af Mageligheds-Hensyn eller naar Modtageren ikke ønsker sit Navn paa Vekslen. Ligeledes lader man Endossementet in blanko, naar man ikke ved, om Vekslen bliver modtaget (diskonteret) af den, hvem den skal overdrages. 2) Ved *Konnossementer* kan der ligeledes foretages Blanko-Endossement, hvorved Konnossementet fra at være et Navne-Papir bliver et Ihændehaver-Papir.

Blankofuldmagt, uindskrænket Bemyndigelse. Hvis Fuldmagten er skriftlig, forstaas ved Blankofuldmagt, at det overlades den bemyndigede selv ved Udfyldelse af Fuldmagtsblanketten at give Fuldmagten ubegrænset eller aftalt Udstrækning. Saafremt den bemyndigede imidlertid overskrider Aftalen og giver Fuldmagtblanketten andet Indhold end aftalt, bliver Bemyndigeren (Fuldmagtgiveren) vel forpligtet overfor godtroende Tredjemand, med hvem Fuldmægtigen indgaar Forpligtelse paa Fuldmagtsgiverens Vegne, men i Forholdet mellem Fuldmægtigen og Fuldmagtsgiveren gælder kun det (bevisligt) aftalte.

Blanko-Kredit, en Kredit, som ydes uden anden Sikkerhed end den, Laantageren i sig selv frembyder — respektive hans Forretning, Bedrift kan yde. Det er altsaa den reneste Form for Personalkredit og beror udelukkende paa Tilliden til Laantageren, der forventes at ville disponere fornuftigt. Ofte betinger dog Laangiveren sig et vist Tilsyn med Laantagerens Dispositioner, Bedrift, Bogføring o. l. Som Følge af Risikoen vil Betingelserne for saadan Blanko-Kredit, hvor Laangiveren ikke kræver et vist Tilsyn med Virksomheden, være noget dyrere end ved Kredit mod Sikkerhed. Instituter, der forretningsmæssigt yder Blanko-Kredit mod at have et vist Tilsyn, vil ofte beregne sig en Godtgørelse for Ulejligheden herved.

Blankosalg er Salg af Varer og Værdipapirer (paa Levering), som Sælgeren i Salgsøjeblikket ikke er i Besiddelse af eller disponerer over; se iøvrigt *Terminsforretninger.*

Blanko-Transport kaldes en Transport af Værdipapirer, f. Eks. Aktier, Obligationer, Gældsbreve etc., i hvilken den, til hvem Overdragelsen sker, ikke anføres, altsaa et lignende Forhold som Blanko-Endossement (s. d.). Ved saadan Blanko-Transport kan et Navnepapir blive et Ihændehaverpapir, men ofte kræves der, for at Transporten kan blive noteret i Udstederens (Kreditforeningens, Aktieselskabets) Bøger, at Transporten udfyldes med Navn.

Blanksværte, flydende el. dejagtig, bestaar som Regel af Melasse, Bensort og lidt Svovlsyre, undertiden med Tilsætning af

Gummi og Olie. *Fedtsværte*, dejagtig, bestaar af Olie, Voks, Harpiks og Kønrøg. Til *selvblankende* Sværter er der tilsat Terpentinolie o. l., som kan fordampe, og i *Skocreme* til lyst Fodtøj er det sorte Farvestof erstattet med andre Farvestoffer.

Blausel, se *Smalte*.

Blegekalk el. ***Blegepulver***, se *Klorkalk*.

Blegevæsker, forskellige Opløsninger, som anvendes til Blegning, Fjærnelse af Pletter o. l. — *Blegvand* er en klar Opløsning af *Klorkalk* (s. d.) i Vand; *Eau de Javelle*, en Opløsning af Klornatron (el. Klorkali); disse Væsker, som faas ved Omsætning mellem Klorkalk og Salte af Magnium, Zink og Aluminium, gaar i Handelen under mange forskellige Navne. Andre er Opløsninger af *Peroksyder* og *Persalte*, f. Eks. *Brintoverilte* (s. d.), *Natriumperborat*.

Blegning kaldes de forskellige Behandlinger, hvorved et Stofs oprindelige Farve tilintetgøres eller omdannes, saa at det bliver hvidt eller gulligt, idet den gullige Tone saa dækkes ved *Blaaning*. Den kan udføres ved Paavirkning af Lys og Luft, *Græsbleg* af Hørlærred, Blegning af *Voks*, *Ben;* eller ved Anvendelse af Kemikalier (se *Blegevædsker*). *Klor* bruges til Bomuldsvarer, Papirmasse, Kunstsilke, *Svovldioksyd* (Svovlsyrlinganhydrid) og *Brintoverilte* til Uld, Silke, Straa o. l., som vilde ødelægges af Klor. Ved Blegning med Svovldioksyd forandres Farven kun, og kommer derfor senere frem igen.

Blegsoda, Blanding af Soda og Klornatron.

Bleichert, *Schiller*, lyserøde Hvidvine, som fremstilles af grønne og blaa Druer (se *Vin*). Kommer bl. a. fra Ahregnene.

Blik, er tyndt udvalsede Metalplader, i Reglen under 3 mm tykke, men Grænserne mellem *Folie* (se *Bladmetaller*), *Blik* og *Plader* er ikke bestemte. 1) *Jærnblik*. *Sortblik* er i Reglen af blødt Staal, med et Overtræk af Jærnilte, *Rørblik* under 2 mm, *Tagblik* indtil 3 mm, *Laaseblik* 0,8—3 mm. Store Mængder kommer som runde Plader til Brug i Blik- og Emaljevarefabrikerne. *Staalblik* er oftest blankt valset og stivere. De finere Sorter til *Urfjedre*, Penne o. l. er af Digelstaal (s. d.). *Hvidblik* (eng. *tinplates*), *alm. Blik*, er fortinnede Jærnplader. De bedste fremstilles i England, store Mængder i Tyskland og Nordamerika. *Brillantblik* er stærkt fortinnet, blankt Hvidblik. Ved Behandling med Syre kan det faa Perlemoderglans (*moirée metallique*). *Kedelblik*, se *Plader*. *Bølgeblik* er valset eller presset, i Reglen galvaniseret, d. v. s. overtrukket med Zink. *Matblik* indeholder Bly i Fortinningen, ligesom man har *forblyet Blik*.

2) *Kobberblik*. *Tagblik*, 0,7—2 mm, *Skibsblik* (til Forhudning), *Rende-* og *Rørblik*. Det tyndeste, under 6 mm,, er *Rullekobber*, *Kobberfolie*, som er blankt. 3) *Zinkblik*, 0,3—2,5 mm, kaldes i Reglen Zinkplader. Anvendes til Tagdækning, Render og Rør, Badekar, Beholdere o. a. Ogsaa i Form af Bølgeblik. 4) *Messingblik*, blankt, matgult el. sort. *Bug-* og *Rullemessing*, 0,2—3 mm; det tyndeste er *Knitterguld*. Særlige Sorter er *Urmager-* og *Tombakblik*. — 5) *Britanniablik*, ca. 1 mm, til Fabrikation af Gasmaalere og forsk. Husholdningsgenstande. — 6) *Pletteret Blik*, Kobber, Messing, Nysølv, som ad galvanisk Vej er overtrukket med Guld, Sølv, Nikkel eller Bly med Tin, enten paa den ene eller begge Sider.

Blodbudding og ***Blodpølser*** fremstilles af Blod, mest Svineblod, som blandes med Fedt, Byggryn, Krydderier og Rosiner.

Blodfoder, Foderstoffer, som fremstilles af Blod og andet Slagteriaffald ved Sammenmaling med Avner, Hakkelse, Tørvemel o. l. *Blodmelasse* er tilsat *Melasse* (se *Roesukker*).

Blodludsalt, *gult* og *rødt*, se Kaliumcyanid.

Blodmel, indtørret Blod, der bruges som Gødningsstof.

Blodsten, *Hæmatit*, en traadet, staalgraa Varietet af Jærnglans fra Thyringen, Vogeserne og Nordspanien. Anvendes som *Jærnmalm* (s. d.), til Polering af Guld- og Sølvgenstande. Slebet bruges den som Smykkesten. I pulveriseret Tilstand er det et rødt Pulver, *Polerrødt*, *Engelskrødt* (s. d.).

Blodtræ, se Blaatræ.

Blokade, en søretlig Repressalie eller Tvangsforholdsregel overfor et andet Land, bestaaende i Landets (eller Landsdeles) Afspærring fra Samkvem tilsøs med Omverdenen. Anvendes *uden* Krigstilstand for at tvinge (svagere) Sømagter til at opfylde

indgaaede Forpligtelser. Saaledes er Tyrkiet og Grækenland ofte blevet blokeret af Stormagterne og særlig bekendt er Frankrigs Blokering af Formosa i 1884, Stormagternes Blokering af Kreta i 1897 og Blokeringen af den albanske Kyst i 1912. Det er omstridt, hvorvidt der ved en saadan Fredsblokade kan formenes udenforstaaende Magter at sejle paa det blokerede Land, eller om Fredsblokaden kun gælder det blokerede Lands *egen* Koffardifart. — Derimod er al Fart paa det blokerede Land forment under krigersk Blokade. Denne kan kun omfatte det fjendtlige Lands Kyster — eller den af Fjenden besatte egne Kyst, men aldrig Adgangen til neutrale Havne og Kyster. Udelukket er Blokeringen af en Del af det aabne Hav saavel som af aabne Stræder. Blokaden maa for at kunne kræves respekteret af udenforstaaende Magter være virksom, d. v. s. opretholdes med en saadan Stridsmagt, som ogsaa faktisk kan hindre eller standse Sejladsen paa den blokerede Kyst. (At disse Regler ikke er overholdt under Verdenskrigen turde være alment kendt). Blokaden maa forud være meddelt de fremmede Magter og maa haandhæves ligeligt overfor disse. Den saakaldte *Stenblokade*, der bestaar i Spærring af Farvande, Indløb o. l. ved Sænkning af Skibe eller Stenladninger har intet med det folkeretlige Begreb: Blokade at gøre og har derfor ved Forcering ikke Blokadebrudets Følger.

Blokadebrud er et Forsøg af et neutralt Skib paa at naa den blokerede Havn eller Kyst eller slippe ud fra denne. Beslaglæggelsen, der har til Forudsætning, at vedkommende *kendte* Blokaden eller burde kende den, maa kun finde Sted indenfor de blokerende Skibes Aktionsomraade. Det neutrale Skib tør derfor ikke beslaglægges, naar det endnu ikke er kommet indenfor det bekendtgjorte Aktionsomraade, selv om det sejler med Kurs imod og er bestemt for den blokerede Havn. Ligeledes er Beslaglæggelse forbudt, selv om Skibet kommer fra en blokeret Havn, naar det dog allerede er sluppet uantastet gennem Aktionsomraadet og ikke umiddelbart derfor forfølges af et af de udstationerede Krigsskibe. Ligeledes er Beslaglæggelse forbudt, naar Skibet — skønt det er kommet indenfor Aktionsomraadet — for Tiden er i Fart til en ikke-blokeret Havn, selv om det efter Anløben af denne er bestemt videre for en blokeret Havn. Opbringningen af Skibet, der er grebet i Blokadebrud efter de folkeretlige Regler, medfører altid dettes Konfiskation, men for Ladningens Vedkommende derimod ikke, *hvis* Befragteren ved Godsets Indladning ikke vidste eller kunde vide, at Skibet tilsigtede et Blokadebrud. Angaaende Berettigelse fælder Priseret (s. d.) Afgørelse, og indtil denne er fældet, kan Mandskabet tilbageholdes.

blokere, 1) afspærre Kyster eller Havne fra Samkvem med Omverdenen ad Søvejen ved en dertil egnet, tilstrækkelig Flaade (se Blokade); 2) hindre Tilgang af arbejdsvillige til et Foretagende, Fabrik el. l.

Bloksukker, se *Glykose.*

Blommer, er Stenfrugterne af forskellige Varieteter af Blommetræet, *Prunus domestica*; de kan være runde, som Mirabeller, Reine Claude o. fl. eller aflange, Svedskeblommer o. fl. og med mange forskellige Farver. De kommer i Handelen friske, henkogte, i Glas og Blikdaaser, eller tørrede med og uden Sten. De aflange tørrede kaldes *Svedsker*. Tørringen (Bagningen) sker i Reglen i Ovne; de fleste forsendes i Kasser eller Fade, de fineste i Kurve og Æsker. De bedste er de *tyrkiske*, fra Bosnien og Nedre Donau, som er svagt syrlige, de franske *Katrinebl.*, *pruneaux de Tours*, og Perdrigonbl., italienske og kaliforniske. Store Mængder produceres ogsaa i Sydtyskland.

Blomster, kunstige, laves af Papir, forskellige Tøjer, Celluloid, o. l. idet Bladene udhugges med Jærnstempler, presses og samles paa Stilke af Jærntraad, som omvikles med Papir, Tøj eller Gummislange. De finere haandmales. Fabrikationen sker navnlig i Paris, Wien o. fl. St. i Tyskland, men ogsaa i ret stor Maalestok i København.

Blomsterløg og ***-knolde,*** som oprindelig væsentlig eksporteredes fra Holland (Haarlem), dyrkes nu ogsaa i store Mængder i Tyskland og Danmark. Ved Opbevaring i Kølehuse kan Spiringen forsinkes, saaledes at de kan bringes i Handelen til Fremdrivning paa enhver Aarstid.

Blonder var oprindelig Kniplinger af Raasilke, som tilvirkedes ved Haandarbejde.

Nu fremstilles de væsentlig paa Maskine af Silke, Uld, Bomuld og Hørgarn.

Bly, Pb, forekommer sjældent gedigent, mest som *Blyglans, PbS* og enkelte andre Malme. Den største Produktion af Blymalme har Australien, Spanien og Tyskland. Blyglansen *ristes*, d. v. s. ophedes under Tilgang af Luft, hvorved Blyet iltes og Svovlet for en Del brænder til Svovlsyrling. Ved videre Glødning med Koks og »Tilslag« faas urent Værkbly, som raffineres til *blødt Bly* eller *Handelsbly*, som kan indeholde ca. 99 %. Det udstøbes i Form af aflange Blokke eller Stænger, ofte med Indsnit og Mærker. Bly er blaaliggraat, Smpkt. 327 °, Vægtfylde 11,3; meget blødt og valseligt. Et friskt Snit er blankt, men i Luften overtrækkes det med en graasort Hinde. Det angribes let af mange Stoffer, og Forbindelserne er giftige. Med andre Metaller, undtagen Zink og Jærn, danner det Legeringer. Efter Jærn er Bly det billigste Metal. Det bruges som Plader til Kamre og Pander i Svovlsyrefabrikerne, til Tagdækning, i Akkumulatorer, som Rullebly (Blik), Rør og Traad, til Projektiler, Tætning af Rørledninger, til mange Legeringer, navnlig med Tin, og Blypræparater (*Blyhvidt, Blysukker, Mønje, Kromgult*) o. a. — Det meste Bly bliver udvundet i England, Spanien, Tyskland, Australien og Nordamerika. Handelssorter er: *Engelsk B.*, Blokke paa 60 kg, stemplede f. Eks. W. Blacket, Darlington, Walkers, Parker & Co., som anses for de bedste, medens ringere Sorter er flintworks, leadworks, Buckley o. fl. *Spansk B.*, halvrunde, stemplede Blokke, gennemgaaende af god Kvalitet, og med Mærker som Figuerroa, T. Goorman, W. Baron, Linarés (meget haardt). Af *tysk B.* er Harzer, Freiberger (Sachsen) og Stolberger mest bekendte, af *østrigsk B.* bøhmisk og Villacher (Kärnthen) i smaa Blokke. *Fransk B.* i Blokke paa 50 kg er af forskellig Godhed. *Abstrichblei*, vindes af Affald, er meget urent og haardere end alm. Bly. *Haardtbly* indeholder 12—25 % Antimon og anvendes navnlig til Fabrikation af Typer, *Skriftstøbegods*. Bly med 3 % Arsen bruges til *Hagl* (s. d.).

Blyanter fremstilles af *Grafit* (s. d.). Denne pulveriseres, slemmes og males sammen med fint Ler og Vand til en dejagtig Masse. Af denne dannes en tynd Stræng, ved at den presses igennem et fint Hul i Bunden af en Cylinder. Strængen deles i passende Længder, disse rettes og glødes uden Luftens Adgang. De saaledes fremstillede *Stifter* lægges i Riller i et tyndt Brædt, ovenpaa dette limes et andet, og ved Snit paa langs udskæres de enkelte Blyanter, som tilrettes, afpudses og oftest lakeres, alt paa Maskiner. Haardheden afhænger af Mængden af tilsat Ler og Brændingen. Træet, *Blyantstræ*, er til finere Sorter Cedertræ (s. d.), til simplere Poppel, Ahorn eller Hvidbøg. De største Fabriker findes i Bayern (Nürnberg, Budweis, Regensburg), Østrig (Wien), Frankrig og Nordamerika, men ogsaa i København fabrikeres nu store Mængder. Gode Blyantsstifter maa ikke smulre i Vand eller smelte eller brænde i en Flamme, hvilket er Tegn paa, at der er anvendt andre Bindemidler end Ler. — Andre *farvede* Blyanter fremstilles af Rødkridt og forskellige Farver, som æltes sammen med Kridt, Ler og Bindemidler, Voks, Stearin, Gummi o. l. Dejen formes til Stifter, som indfattes i Træ eller bruges uindfattede, *Pastelfarver*. I *Blækstifter* er Farven blaa eller violette Tjærefarver, som hæfter saa stærkt ved Papiret, at den vanskelig kan bortviskes.

Blyhvidt, bestaar af Blyilte, Kulsyre og Vand. Paa Grund af sin store Dækkeevne er det en af de mest anvendte Malerfarver. Det er *giftigt* og sværtes af Svovlbrinte i Luften. Det forfalskes i Reglen med Tungspat, Gibs, Ler eller Blysulfat. Fremstilles navnlig i England (Birmingham), i Tyskland (Deutz, Osterrode, Schweinfurt), Kärnthen, og kommer i Handelen som faste Stykker, Pulver og udrevet med Olie. Det reneste er *Kremserhvidt*, i smaa, tavleformede Stykker. *Venetiansk* og *Genueser* bestaar af lige Dele Blyhvidt og Tungspat; *Hollandsk* af 1 D. *B.* og 3 D. Permanenthvidt; *Hamburger* af 1 D. B. og 2 D. Tungspat. *Perlehvidt* er blaanet for at dække en gullig Tone. *Pattinsons hv.* er en Forbindelse Blyilte og Blyklorid.

Blysukker, *Blyacetat*, et meget giftigt Blysalt, som anvendes til Bejdse i Farverier og Tøjtrykkerier, til Fremstilling af Blyhvidt og andre Blyforbindelser.

Blæk. Alm. sort B. er *Jærngallusblæk*, fremstillet af Garvestofudtræk, Ferrosulfat,

Saltsyre og Gummi el. lign. som Fortykningsmiddel. *Alizarinblæk* indeholder tillige Indigoopløsning; *Blaatræblæk*, Ekstrakt af Blaatræ og Ferrosulfat; *Kromblæk*, Blaatrækstrakt og lidt Kaliumkromat, er ikke lysægte. *Blaat Blæk* er Berlinerblaat opløst i Oksalsyre, andre farvede Blæksorter er Opløsninger af Tjærefarver. Til de fleste Sorter Blæk sættes ogsaa lidt Karbolsyre for at de ikke skal skimle. *Kopi-* og *Hektografblæk* er mere koncentreret Blæk med Tilsætning af Sukker, Glycerin o. l. *Mærkeblæk* til Mærkning af Tøj indeholder Sølvsalte, som ved Opvarmning eller i Sollys udskiller sort Sølv i Taverne. Godt Blæk maa ikke kunne afvaskes af Papiret efter nogle Dages Forløb og ikke bleges under Lysets Indvirnning.

Blærefedt, Svinefedt, som forhandles i Blærer, d. e. Urinblæren af Svin, Okser o. fl.

Blæste Olier er gjort tykflydende ved Gennemblæsning af Luft.

Blødstøbt Jærn, *Aduceret Støbegods*, mindre Støbejærnsgenstande, Nøgler etc., hvis Overflade er gjort blødere (afkullet) ved Ophedning med Jærnoksyd.

B/N Forkortelse af Bank Note.

B/O Forkortelse af Branch office (eng.) Filialkontor.

Bo, en juridisk Betegnelse for de samlede Aktiver og Passiver i Forbindelser som Konkursbo, Dødsbo o. l.

Boa, Damehalskrave af Pelsværk eller uldagtige Fjer.

board (eng.), Bestyrelse, Repræsentantskab.

board of trade (eng.) er en officiel engelsk Institution, der har væsentlig samme Opgaver som et Handelsdepartement eller et Handelsministerium.

Bobinet, *Tyll, Blondegrund*, løst Væv med 6-kantede Huller, af Silke eller Bomuld, sjældnere af Uld.

Bodmeri, et fra Oldtiden stammende Retsinstitut, hvorom endnu alle Sølove indeholder Bestemmelser. Der forstaas herved et Penge-Laan, der ydes Skipperen i Nødstilfælde under Rejsen til dennes Fortsættelse eller Ladningens Bevaring eller Viderebefordring imod at han giver Pant i Skib, Fragt eller Ladning saaledes, at Laangiveren, *Bodmeristen*, kun kan holde sig til de forbodmede Værdier, men til Gengæld ogsaa har en særlig privilegeret Søpanteret i disse. Det kan først kræves betalt ved Rejsens Slutning og er de forbodmede Værdier undervejs gaaet tabt, har Bodmeristen dermed tabt sine Penge. Bodmeristen maa ved Grosshavari (s. d.) bære det Havaribidrag, som lægges paa de (reddede), forbodmede Værdier. — I vor Tid, hvor telegrafisk Udbetaling kan ske, har Institutet i det væsentlige tabt sin Betydning.

Bog (Papir) = 24 Ark Skrivepapir eller 25 Ark Trykpapir.

Bogfordringer kaldes de aabne Tilgodehavender i Bøgerne, for hvilke der ikke er udstedt Veksel el. l. Bogfordringen kan dog ved Afbetalingshandel være sikret ved Forbehold om Ejendomsretten til det solgte, indtil hele Fordringen er dækket. I Tyskland o. a. Steder — tildels ogsaa herhjemme, navnlig for Fordringer af sidstnævnte Art — har der udviklet sig en Praksis med Diskontering af Bogfordringer, en Praksis, som ikke er uden Fare for den almindelige Varekredit til de Handlende.

Bogføring kalder man den ordnede Fremstilling (Indførsel) af en Forretnings løbende Regnskab i de dertil bestemte Bøger. Man skælner imellem *Handelsbogføring* (eller købmandsmæssig Bogføring) og *teknisk* (industriel eller Haandværks-) *Bogføring*. Medens den første udelukkende omfatter fastsatte Værdier, gør der sig ved den tekniske Bogføring den Omstændighed gældende, at først efter Gennemførelsen af den tekniske Proces kan Værdiansættelsen af Produkterne ske, hvorved de enkelte Poster i den bogholderimæssige Opstilling først ved Regnskabsafslutning kan sammenfattes til et hele.

De ordensmæssig førte Bøger yder en Bevisfordel ved Retssager om Forretningsanliggender, ligesom de danner Grundlaget for Beregningen af den skattepligtige Indtægt og Formue.

Ved Lov af 10. Maj 1912 er der givet Forskrifter angaaende Bogføringen. Herefter skal der føres en Kassebog, hvori samtlige ind- og udgaaende Pengebetalinger daglig indføres særskilt for hver Post, eller — naar Bibøger føres — med en samlet Sum for de daglige Indførsler i disse Bibøger. Det kontante Salg kan dog indføres med en enkelt

Post hver Dag. Under fornødent Hensyn til Forretningens Omfang og Beskaffenhed skal der føres et saadant Bogholderi (*Hovedbog*), at der deraf klart fremgaar Forretningens Gang, Kreditorer og Debitorer med Angivelse af Størrelsen af de paagældende Tilgodehavender, Driftsomkostninger, Privatforbrug etc. Derimod fordres selvfølgelig ikke, at man til enhver Tid skulde kunne se Status (s. d.) af Bøgerne, da dette jo vilde kræve Optælling af Varelager etc. (i hvert Fald hvor ikke særlig Lagerbog føres), men Bøgerne bør stadig være ført à jour, saa at — om paakrævet — Status til enhver Tid vil kunne optages. — Af Bogføringen skal endvidere fremgaa, hvilke Vekselforpligtelser, der er indgaaet, d. v. s. alle løbende eller udækkede Veksler, paa hvilke Forretningens Indehaver i hvilken som helst Egenskab har tegnet sin Underskrift. I Almindelighed føres i større Forretninger en særlig Vekselbog. Ligeledes skal Kautionsforpligtelser, Pantsætninger etc. bogføres.

Bøgerne — tilligemed alle Forretningspapirer — skal opbevares i 5 Aar.

Undladelse af at føre et ordensmæssigt Bogholderi med Statusopgørelse har baade civilretlige og strafferetlige Følger; blandt de første skal særlig nævnes, at vedkommende udelukkes fra at opnaa Tvangsakkord udenfor Konkurs. I Tilfælde af Fallit kan den bogføringspligtige, som har forvansket, bortskaffet eller tilintetgjort sine Bøger eller som har ført dem paa uredelig Maade eller i svigagtig Henseende undladt at føre dem, straffes med Fængsel paa Vand og Brød eller med Forbedringshusarbejde indtil 2 Aar. For grove Uordener ved Bogføringen kan Fallenten idømmes Bøder eller simpelt Fængsel indtil 6 Maaneder. Loven kræver dog for de strænge Straffe, at der skal foreligge Forsæt eller grov Uagtsomhed, og til grov Uagtsomhed kan ikke henregnes en bestemt Unøjagtighed.

Bogførings-Former. Ved Ulighed saavel i Art som i Størrelse af Forretningerne vil Kravene til Bogføringens Udførlighed og Form være forskellige. Bogføringen er blevet en Videnskab, som stadig finder nye Former, passende til de forskellige Former for Næringsdrift. Her skal nævnes det *italienske Bogholderi*, som danner den oprindelige Bogføringsform med sin Grundbog: Journalen, der kan deles i 2, nemlig for Kasse-Forretningerne og for de Handeler, der først senere afvikles. Endvidere det *tyske dobbelte Bogholderi*, der ligeledes benytter en Samlebog-Journal før Indførelsen af Posterne i Hovedbogen, men desuden fire Dagbøger, og *det franske Bogholderi*, som benytter flere forskellige Special-Journaler foruden en General-Journal, hvori alt, hvad der ikke omfattes af Special-Jorunalerne, indføres direkte, ligesom ogsaa de sammenlagte Poster fra disse passerer General-Journalen for at ende i Hovedbogen. I Modsætning til disse dobbelte Bogføringsarter har man ved det *enkelte Bogholderi* kun at indføre hver Post ét Sted, men derved savnes hele Kontrollen for den rigtige Indførsel. I nyere Tid anvendes i udstrakt Grad *Kolonne-Bogføring*, hvor Posterne med deres Beløb straks henføres under deres bestemte Rubrik, saa at denne Rubrik (Kolonne) kun indeholder de Beløb, som skal føres paa samme Konto i Hovedbogen.

Bogførings-Pligt paahviler ifl. L. af 10. Maj 1912 enhver — Enkeltmand eller Selskab —, der driver *Handel* i det vide Begreb, som Købelovens § 4 omfatter (se *Handlende*); endvidere Mæglere, Sagførere, Brugs- og Andelsforeninger m. v. Undtagne fra Bogføringspligten er de saakaldte Frihandlende (s. d.) og de, der driver Handel med gamle Bøger eller med Klude, Ben og gl. Jærn samt de, der driver »ringe Handel« (s. d.). Ligeledes er Haandværkere, der som Regel ikke beskæftiger flere end 2 Medhjælpere, fritagne for Bogføringspligt.

Bogguld, se *Bladmetaller.*

Boghead el. *Torbanehill-Kul*, bituminøs Skifer fra Skotland, som brænder med stærkt lysende og sodende Flamme og derfor tidligere har været brugt meget til Fremstilling af Belysningsgas.

Boghvede, trekantede, mørkskallede Frø af en Plante, *Fagopyrum*, der hører til Skedeknæfamilien og dyrkes i hele Europa, Nordamerika og Asien. Anvendes navnlig til Gryn, som er sølvgraa eller brunlige med sorte Pletter.

Bogtrykkersværte, en Blanding af kogt Linolie med Kønrøg o. l., ofte tilsat lidt blaat Farvestof og mineralsk Terpentinolie.

Bois durci, fransk *Kunsttræ* (s. d.).

Boks, et indbruds- og brandsikkert Rum (i et Pengeinstitut). Bankerne udlejer særskilte Afdelinger for Opbevaring af Værdier. Disse Afdelinger aabnes med 2 Nøgler, hvoraf Lejeren faar den ene og Udlejeren beholder den anden. Medens oprindeligt Boksen fandtes i særlige Sikkerhedskældere, har man i nyere Tid ogsaa indført Udlejning af Smaarum i særligt solide Pengeskabe, der henstaar i Bankernes Ekspeditionslokaler.

Boligbank, Bank, hvis Formaal er mod lav Rente og offentlig Garanti at udlaane Kapital til Boliger for ubemidlede. I Norge oprettedes ved Lov Arbejderbruk- og Boligbank, der tillige har til Formaal at yde Laan til Oprettelse af Smaabrug til Landarbejdere.

Bolivar, venezuelansk Møntenhed à 100 Centesimos; bærer et Billede af Bolivar med Overskriften »Bolivar Libertador« og paa Bagsiden Nationalvaabnet med Overskriften: »Estados unidos de Venezuela«.

Boliviano, tidligere boliviansk Møntenhed, svarende til 5 Francs Sølv i Metalværdi og i Kurs fikseret til $19^1/_5$ Pence.

bolivianske Valuta-Usancer. I *La Paz* (Hovedstaden i Bolivia) noteres London per Guldpeso i pence, Paris do. i francs og Hamborg do. i Mark alle 90 Dage Sigt.

boliviansk Mønt- og Pengevæsen. Efter tidligere at have haft Sølvmøntfod med *Boliviano* (s. d.) som Møntenhed gik man i 1906 over til Guldmøntfod med *Guldpeso* à 100 Centavos = $^1/_5$ £ som Møntenhed. Forholdet mellem gammel og ny Mønt fastsattes til 1 Boliviano = 40 Centavos Guld. Da der imidlertid ikke prægedes egne Guldmønter, blev Kursen paa Sølv-Boliviano fikseret til $19^1/_5$ d. Ved Betaling af Told o. l. tages Landets Banknoter lig med Guld. Af Sølvmønt præges 20 Centavos à 4 gram Vægt, 50 Centavos à 10 gr., begge af $^{10}/_{12}$ Finhed.

Bolsjer, laves af smeltet Sukker, med Tilsætning af noget Glykose for at Sukkeret ikke skal krystallisere. Endvidere tilsættes Malt, Gummi, Vinsyre, Citronsyre, Farver og Frugtætere og -essenser, o. a.

Bolster el. *Dynevaar,* kipret, oftest treskaftet Stof, som er fjertæt. Det fremstilles helt af Bomuld eller med Hørgarnskæde, men ogsaa af Hørgarn el. Jute.

Bolte, cylindriske Metalstykker af Jærn, Messing el. Kobber, med sekskantet Hovede og Skruegænger (Gevin) i den modsatte Ende, saaledes at der kan paaskrues en Møttrik. Bruges til at sammenspænde Plader og Maskindele. *Bræddebolte* til Sammenspænding af Træ har rundt el. kantet Hovede, og er firkantede nærmest Hovedet for ikke at drejes rundt ved Tilspændingen.

Bolus, en Lerart, som af Jærn er farvet i mange forskellige Nuancer. Rød og gul saakaldt *armenisk B.,* kommer fra Bøhmen og Frankrig og benyttes til Olie- og Vandfarve samt til finere Lervarer. *Terra di Siena* er gulbrun, i brændt Tilstand mørkebrun, *Mahognibrunt. Hvid B.* bruges til Polering.

Bolværkspenge er en gl. Afgift, som erlægges til Ejeren af det Havneanlæg, hvor Skibet fortøjer, i Frihavnen dog til Frihavns-Aktieselskabet. Se i øvrigt Bekendtgørelse Nr. 302 af 26. November 1915 fra Ministeriet for offentlige Arbejder.

Bommesi, se *Barchent.*

Bomolie, *Fabrikolie, ital. olio lavato,* er den simpleste *Olivenolie* (s. d.). Bruges som Maskinolie og i Sæbefabrikationen.

Bomuld, Frøhaarene af forskelligeArter *Gossypium,* af Katostfamilien, er det vigtigste vegetabilske Spindestof. Planten dyrkes som et buskformet Træ eller som et- eller fleraarig urteagtig Busk i varmt Klima. Bomuldshaaret er en 12—50 mm lang Celle, dannet af *Cellulose.* Ved Indtørring bliver det fladt og noget snoet. Farven er i Reglen hvid, men kan være graalig, gul el. rødlig. Frøkapslerne springer op ved Modningen, Bomulden med Frøene pilles ud, skilles i Maskiner fra Frøene, renses delvis og pakkes under stærkt Tryk til *Baller,* som omslaas med Jærnbaand. De forskellige Sorter kan indeholde 3—30 % Urenheder, Løv, Frø, Støv. Godheden afhænger af Længde, Finhed, Styrke, Glans og Krusning. Meget fine er den nordamerikanske *Sea Island* eller *Long Georgia,* og *brasiliansk* (Ceara, Pernambuco). Af Produktionen kommer ca. $^3/_5$ fra Nordamerika, over New-Orleans, Charleston, Savannah, Galveston og New-York.

Endvidere fra Afrika, *ægyptisk* (*Mako*) over Aleksandria, *ostindisk*, over Bombay, Kalkutta, Madras og Kurachee. Nordamerikanske Baller vejer 180—220 kg (Gennemsnit 450 lbs.), ostindiske 140—200 kg Brutto. Hovedpladsen i Europa er Liverpool, hvor Bomulden klassificeres i 7 Klasser, fra *ordinary* (simplest), *middling* til *fair* (bedst) for nordamerikansk; fra middling (simplest), fair (Gennemsnits) til fine (bedst) for ostindisk. — Foruden til Garn bruges B. til Vat og Skydebomuld (s. d.).

Bomuldsfrøolie, eng. *cotton oil*, fed Olie, som vindes af Bomuldsfrø ved Presning eller Ekstraktion. Den raa Olie er mørkebrun, uklar og lidet anvendelig, den raffinerede gullig og klar. Vægtfylden er 0,925. Den anvendes som Madolie, til Forfalskning af Olivenolie og Svinefedt, i Margarinefabrikationen og til Sæbe. Ved Afkøling udskilles *Bomuldsstearin*, som frapresses og anvendes som Surrogat for Talg. Hovedmængden fremstilles i Nordamerika, men ogsaa i Europa presses meget af indført Frø. Presseresterne kommer i Handelen som *Bomuldsfrøkager*, af hvilke de *afskallede* er de bedste. Resterne fra Ekstraktionen er *Bomuldsfrømel*. Begge er vigtige Foderstoffer.

Bomuldsgarn (se *Garn*). Hovedmængden, *Water-*, *Mule-*, *Mediotwist*, kommer i Handelen fra Bomuldsspinderierne som enkelt, snoet, ubleget Garn, opspolet i Form af en lang, tilspidset Cylinder, *Pinkops* (Islæt- eller Skudgarn) og *Warpkops* (Kædegarn), pakket i Baller (eller Kurve) til Brug i Væverierne. *Strikke-* og *Vægegarn* tvindes (sammensnos) løst af flere Garn, ligeledes *Sygarn* (Traad), som derefter bleges og appreteres for at blive glat, og opspoles paa Ruller eller i Nøgler. Meget Bomuldsgarn farves, og ved *Mercerisering*, d. v. s. Behandling med Natronlud og Strækning, faar det Udseende som Silke. Affaldet sælges som *Twist*.

Bomulds-Noteringer sker i Liverpool i d. per lb Brutto samt i New-York og New-Orleans i cents per lb Brutto. For Terminsforretninger er Salgsenheden henholdsvis 100 Baller à 480 lbs (i L.) og 100 Baller à 500 lbs. Typen er i New-York og New-Orleans »middling american«.

Bruttovægten er Ballens virkelige Vægt, inklusive Jærnbaandene. Sædvanlig regnes 1 % franchise.

Bomuldstøjer, kan være ufarvede, ublegede el. blegede, eller farvede. Lærredsvævede tætte er f. Eks. *Katun*, hvortil henregnes *Sirts*, *Kaliko* og *Cretonne*, endvidere *Kambric* og *Shirting* (egentlig Skjortetøj), som er en af den engelske Bomuldsindustris vigtigste Artikler. Sværere Stoffer er *Twistlærred* eller *grey stout*, *Dowlas*, *Domestics*. Mere aabne er *Kanevas*, *Jaconnet* og *Organdy*, endnu klarere *Musselin*, *Tyll*, *Gaze*, *Tarlatan*; *Bobinet* og *Blonder* (s. d.). *Fiskenet* væves paa særlig Maade (fileres) af stærke Traade, tvundet af indtil 32 Garn. Kiprede er *Nankin*, *Drejl* (Efterligning af Hør-D.), *Barchent* (s. d.). Tætte, atlasvævede er *Satin*, *Satinet* og *Moleskin*. *Bolster* (s. d.), *Piké* er vævet med dobbelt Kæde, mønstret med Ophøjninger og Fordybninger. *Bomuldsfløjler* er *Manchester*, *Velveteen* o. fl. *Sejldug* og *Ravndug* er meget faste og stærke. *Gulv-* og *Pudseklude* har Kæde af stærkt Garn og Islæt af tykke Traade af Affaldsgarn.

Bomærke kaldes et af en ikke-skrivekyndig Person i Stedet for Navnetegning benyttet Mærke i Form af Streger, Kryds el. l. Vil, naar Vitterlighedsvidner attestere og eventuelt beedige Rigtigheden af, at det er den i Dokumentet betegnede rette Person, der har underskrevet det med sit Bomærke, kunne tages for gyldig Signatur.

bon (fr.), 1) Anvisning med en vis Løbetid, særlig paa Statskasser, Statsbanker eller Kommuner, udstedt af vedkommende (offentlige) Myndigheder; Gældsbrev, Obligation. 2) Totalisator-Mærke for Indskud. 3) Modtagelsesbevis og Udleveringsseddel for Varer.

bona fide (lat.) i god Tro, efter bedste Overbevisning.

bonded goods (eng.), Varer paa Transitoplag, under Toldlukke.

bonded warehouse (eng.), Varer, som ligger paa Transitoplag, siges paa engelsk at ligge i bonded warehouse, svarende til det franske entrepôt.

bonds (eng.) kalder man i England og Nordamerika de Gældsbreve (Obligationer), der udstedes af Stater, Kommuner, Jærn-

bane- og andre -Selskaber. b. har vedhængende Rentekupons; *convertible bonds* har Indehaveren en Ret til at faa ombyttet med Aktier i det samme Selskab.

Bonevoks, en Blanding af Voks og Terpentinolie. Ved dennes Fordampning efterlades Vokset i Træets Porer.

Boni (it.), Opgæld, Præmie, Overkurs, f. Eks. for Mønter, hvis Handelsværdi staar over Pari.

Bonifikation, Godtgørelse, Skadesløsholdelse, Afslag.

Bonitet, (en Vares) Beskaffenhed, Kvalitet.

bon marché (fr.), godt Køb.

Bonneterie (fr.), strikkede og hæklede Beklædningsgenstande.

Bonus (lat.), 1) Betegnelse for Tilbagebetaling af eller anden Godtgørelse for en Del af Præmien i Forsikringsselskaber, (det overskydende Beløb af Præmie-Reserven). 2) Betegnelse for et vist Rente-Tillæg, der af Banker ydes Indskyderne udover den tilsagte faste Rente, naar Bankens Driftsoverskud tillader det. 3) Ved kooperative Foretagender anvendes Bonus som Andel i Udbyttet i Forhold til vedkommende Andelshavers (Medlems) Omsætning med Foretagendet. 4) Navn paa visse rentebærende Statsobligationer, udstedt f. Eks. af Brasilien.

Books, engelske Musseliner af meget fint Garn, enten bløde eller stivede.

boom (eng.), Agiotage (s. d.) og dens Virkninger.

Boraks, *Natriumbiborat,* $Na_4B_2O_7$, 10 H_2O, fremstilles af Borsyre og Soda (i Toskana), af *Boronatrokalcit* fra Kalifornien og Chile og af *Boracit* fra Stassfurt. Det er halvklare, hvidlige Krystaller (*prismatisk B.*), som ved Ophedning afgiver Vand, *brændt B. Boraksglas.* Anvendes ved Lodning, navnlig af ædle Metaller, til Glas og Glasurer, Hattestivelse, Kaseinlim, som Tilsætning til Sæbe og Stivelse, i Medicinen, som Konserveringsmiddel o. a.

Borater, Salte af Borsyre (s. d. og Boraks).

Bord, 1) den øverste Rand af Skibet; 2) smalle, tynde Brædder til Skibs-, og Baadebygning.

Bordeaux, *B, G* og *S,* røde Tjærefarvestoffer (Syrefarver).

Bordeauxvine, røde og hvide Vine, som produceres i Dep. Gironde og for Størstedelen faar deres endelige Behandling (se Vin) i de store Vinfabriker i og omkring B. En Del af dem regnes for de fineste eksisterende Vine.

Bordeauxvæske, en Blanding af Kobbersulfat og Kalkmælk, som anvendes til Oversprøjtning af Frugttræer og -buske for at ødelægge Larver og Svampe.

Bordine (fr.), Indfatning, Indkantning.

Bording, Smaaskibe, der aftager en Del af de større Skibes Ladning for at disse kan sejle videre med ringere Dybgaaende.

Borgen, gl. dansk Ord for *Kaution* (s. d.).

Borgerskab kræves for Adkomst til at drive *bunden Næring,* d. v. s. saadan Næring, der ikke ifølge Lov eller Vedtægter er Genstand for *fri Næring* eller *Frihandel* (s. d.). Denne Adkomst kaldes i Købstæderne Borgerskab, paa Landet Næringsbevis og udstedes henholdsvis af Magistraten og af Politimesteren. Adgangen staar aaben for Mænd og ugifte Kvinder samt forladte, fraseparerede og fraskilte Hustruer samt Enker. De almindelige Betingelser er, at Vedkommende er fuldmyndig, ikke er under Fallitbehandling, ikke er dømt til Forbedrings- eller Tugthusarbejde (eller under Tiltale for en Handling, der kan medføre saadan Straf), samt at Vedkommende — bortset fra traktatmæssige Undtagelser, hvoraf der findes en Mængde — enten har Indfødsret eller har opholdt og ernæret sig ærligt her i 5 Aar *og* har erhvervet Forsørgelsesret i den Kommune, hvor han vil nedsætte sig som Næringsdrivende. I Stedet herfor kan vedkommende dog nøjes med at stille Sikkerhed for, at han og hans Familie eventuelt vil blive modtaget til Forsørgelse andetsteds. Indenrigsministeriet kan give Dispensation fra disse Bestemmelser. Er der flere ansvarlige Deltagere i samme Firma, skal de hver have Borgerskab. I Almindelighed kan Handelsborgerskab ikke forenes med Haandværkerborgerskab.

Borgerskaberne er inddelt i 5 Klasser med forskellig Betaling plus Stempelafgift, og disse Gebyrer er atter forskellige efter Byernes Størrelse. Paa Landet svares samme Ge-

byrer som for et tilsvarende Borgerskab i den nærmeste Købstad i samme Provins. Udenfor København gives almindeligt *Købmandsborgerskab*, der giver Ret til baade en gros- og en detail-Handel. Paa *Grosserer-borgerskab* maa der ikke handles fra aaben Butik og ikke en detail i mindre Kvanta end særlig fastsat for de enkelte Varer eller til mindre Beløb end 40 Kr. Paa *Detailhandlerborgerskab* maa der kun handles fra aaben Butik og kun en detail, d. v. s. stykkevis eller i Partier, der ikke naar den for Groshandel fastsatte laveste Grænse (undtagen Landbrugsprodukter). De 2 sidstnævnte Borgerskaber kan forenes paa samme Haand. Desuden findes der Borgerskaber. der kun lyder paa Handel med enkelte Varesorter og derfor er billigere.

Medens samme Person kan løse Borgerskab og drive Næring i flere Jurisdiktioner, maa han dog kun have én Butik i hver Jurisdiktion. Ved Flytning fra én Jurisdiktion til en anden maa der løses nyt Borgerskab.

For enkelte Varer som Apothekervarer og Spirituosa gælder særlige Bestemmelser.

Borsyre, H_3BO_3, en Forbindelse af Grundstoffet Bor med Brint og Ilt. Kommer frem af Spalter i Jorden sammen med Vanddamp i vulkanske Egne eller findes som forskellige Salte (se Boraks). Den kommer i Handelen som hvide, flade, glinsende Krystalskæl el. Pulver. Paa Grund af sine aseptiske Egenskaber benyttes den i Medicinen, *Borvand*, *Borvaseline*, samt til Konservering af Levnedsmidler, hvilket dog er ulovligt i Danmark og flere Lande.

Bortfragter, den, som stiller Skib eller Skibsrum til Raadighed.

bortkomne Checks. Reglerne for bortkomne Checks afviger fra Reglerne om bortkomne Veksler (se ndf.) deri, at de *særlige* Beføjelser for Vekselejeren ikke gælder for Checkejeren. Denne kan ikke fordre en ny Check udstedt i Stedet for en bortkommen eller optage Tabsprotest. Derimod kan en bortkommen Check gøres til Genstand for Mortifikation (s. d.). I Praksis vil dog en Meddelelse til den betrukne kunne hindre dens Udbetaling, men ikke dens Cirkulation, men er den uretmæssigt kommen rette Ejer af Hænde, kan den — i Modsætning til Veksler — søges tilbage fra enhver Erhverver.

bortkomne Gældsbreve, se *ekstinktiv Erhvervelse.*

bortkomne Kvitteringer. Aftalelovens § 34 bestemmer: »Er en Kvittering for et Pengebeløb frakommen Fordringshaveren uden hans Vilje, bliver Skyldneren desuagtet frigjort ved Betaling, som han efter Forfaldstid i god Tro erlægger mod Kvitteringens Udlevering«. Opdager en Kreditor, at en Kvittering eller kvitteret Regning er bortkommen fra Forretningen, kan han dog ved Meddelelse til Skyldneren herom forhindre, at en uberettiget inkasserer Pengene.

bortkomne Regninger se *bortkomne Kvitteringer.*

bortkomne Veksler. Medens en Veksel, der er kommet rette Ejer af Hænde, kan kan søges tilbage fra den Besidder, som *ikke* ved Erhvervelsen var i god Tro, respektive har udvist grov Uagtsomhed, haves der forskellige Udveje, naar en Veksel er bortkommet helt eller tilintetgjort. Var Vekslen uakcepteret, kan Vekselejeren kræve Duplikat udstedt af Trassenten (s. d.) og paategnet af Endossenterne (s. d.), men da han ikke kan fremvise Vekslen, støder dette paa praktiske Vanskeligheder. Selvfølgelig kan Vekselskyldnerne udstede ny Veksel med deres Navnepaategninger, men dette gør de da under Risiko af ogsaa at kunne komme til at dække den først udstedte Veksel, der angives at være bortkommen.

Alle Veksler kan mortificeres. Den formelle Fremgangsmaade for Opnaaelse af Mortifikation (s. d.) af Veksler er den samme som for andre Gældsbreve og Mortifikationens Virkninger ligeledes, men Vekselloven af 7. Maj 1880 giver dog Vekselejeren et Par særlige Beføjelser.

a. Naar Stævning i Mortifikationssagen har fundet Sted, kan Vekselejeren (1) fordre ny Veksel udstedt af Trassenten, der da maa udstede den direkte til Vekselejeren, uanset om den bortkomne Veksel lød paa anden Remittent (s. d.). Vekselejeren kan have Interesse heraf, naar den bortkomne Veksel ikke var akcepteret, idet han med den nye kan forlange Akcept og Betaling hos Trassenten og ved Nægtelse heraf optage Protest (s. d.) og søge Regress (s. d.) hos Trassenten. *Dernæst* kan Vekselejeren (2) ved For-

fald kræve Betaling hos Akceptanten, naar han godtgør sin Ret til at oppebære Beløbet. Samme Ret maa Ejeren ogsaa have overfor Domiciliaten. I begge Tilfælde kræves Sikkerhedsstillelse.

b. Forinden Stævningen. Da ovennævnte Ret mod Akceptant og Trassent kan blive unyttig paa Grund af Vekselrettens Fortabelse forinden Stævningens Forkyndelse, gives der Vekselejeren Ret til at optage Protest (Tabsprotest) før Udløbet af den Frist, inden hvilken den bortkomne Veksel skulde have været forevist eller protesteret. Overfor Trassenten er det altsaa kun Retten til at kræve ny Veksel, der reddes. Og overfor Akceptanten faar Tabsprotesten kun Betydning ved domicilierede Veksler for at bevare Vekselretten mod Akceptanten, idet ikke (ellers) Vekselretten mod Akceptant fortabes, men kun forældes.

Derimod er der ikke givet Vekselejeren nogen Ret til Optagelse af Protest (Tabsprotest) hos Endossenterne til Bevaring af Vekselretten mod disse. Ejheller om der allerede *var* optaget Protest for manglende Betaling eller Akcept *før* Vekslens Bortkomst, har Vekselejeren Betalingsregress (s. d.) til Endossenterne. Derimod har han Sikkerhedsregress (s. d.) overfor baade Endossenter og Trassent, naar Vekslen før Bortkomsten var protesteret for manglende Akcept.

Ogsaa Akceptanten (af en Tjenesteveksel) kan faa indfriede, bortkomne Veksler mortificerede for derefter at kunne kræve Beløbet hos den dækningspligtige.

Bortsalg. 1) Naar ved Auktion Tingen er stillet til »absolut Bortsalg«, har Rekvirenten selv paa Forhaand forpligtet sig til at antage det højeste Bud, for saa vidt dette ikke af særlige Grunde kan afvises i Hh. til Auktionsvilkaarene, og Rekvirenten vil da ikke være berettiget til selv at byde paa Tingen. 2) Da Reklameloven har begrænset Adgangen til at foranstalte Udsalg (s. d.), anvender Handlende Udtrykket: Bortsalg, der da er uden særlig Betydning, men kun et Reklamemiddel for Fremme af det normale Salg.

Botschka (russisk), Fad = 40 Vedro = 4,92 hl.

Bouillon-Tærninger, smaa, fast sammenpressede Tærninger af inddampet Kødekstrakt, Urteekstrakt, Kartofler, Krydderier og Salt. Det sidste udgør i Reglen Hovedbestanddelen.

Bouquet, se *Buket.*

Bourgognevine, fyldige, ret stærke, røde og hvide Vine fra Departementerne Côte d'Or, Yonne, Loire og Saone i Midtfrankrig, som tidligere udgjorde Provinsen Bourgogne. Nogle af de bedste Mærker regnes for de fineste Vine, som overhovedet fremstilles.

Bourre de soie (fr.), *Floksilke* (se *Silke*).

Bowenlands-Goed (holl.), Tobak, som forsendes over Rotterdam fra Pfalz, Hessen o. a. tyske Dyrkningssteder.

Boxcalf, se *Kromlæder.*

Boy, se *Baj.*

boycot (eng.), Ban.

Br., den kemiske Betegnelse for Grundstoffet *Brom.*

Brabanterkniplinger fra Bryssel og Antwerpen fremstilles for en stor Del ved Haandarbejde og er af de fineste Kn., som fremstilles.

Bradforderstoffer, Tøjer o. lgn. vævede af hel Uld el. Silke og Kamgarn i meget fine Kvaliteter.

Branche, Gren, Fag. I handelsmæssig Forstand falder Varerne i en Række Grupper, som i det praktiske Forretningsliv er Genstand hver for sin særlige *Branche* af Varehandelen, men denne commercielle Sondring af Varehandelens Grene falder ingenlunde sammen med den lovgivnings- eller vedtægtmæssige Inddeling til Næringsadkomst.

brand (eng.), særlig indarbejdet Mærke.

Brandenburgervine, fra Egnen ved Oder i Nordytskland. Som *nordlige* Vine er de meget tynde og sure, og anvendes til Forskæring af andre Vine.

Brandfarlige Væsker, hertil regnes i Danmark letantændelige Væsker, hvis Flammepunkt (s. d.) er under 23 ° C. Beholdere, hvori de forhandles, skal være mærket *brandfarlig,* og de skal lagres paa særlig Maade.

Brandforsikring, se *Forsikring.*

Brandgods, kasseret Tovværk.

Brandsølv, meget rent Sølv, indeholdende 98,4375 % af dette Metal.

Brandy, oprindelig den engelske Betegnelse for Brændevin, fremstillet ved Destillation af Vin (se *Konjak*). Bruges nu om for-

skellige *Spirituosa* (s. d.), fremstillede af Sprit med Tilsætning af Frugtessenser.

Brasil, Handelsbetegnelse for Kaffe, Tobak og a. V. fra Brasilien. *Brasiltræ*, se *Fernambuk.*

brasilianske Kaffenoteringer, se *Kaffenoteringer.*

brasilianske Nødder, se *Paranødder.*

brasilianske Valuta-Usancer. I Rio noteres 90 Dage Sigt London i Pence per Milreïs, paa Frankrig, Italien og Antwerpen 90 Dage Sigt i Milreïs (og Reïs) per Franc, Hamborg do. per Mark, New York do. per Dollar, Lissabon 90 Dage eller kort Sigt i brasilianske Milreïs per 100 portugisiske Milreïs. Overfartstiden til Europa sættes sædvanligt til 30 Dage. Kurtage betales med $^1/_8$ % af baade Køber og Sælger.

brasiliansk Mønt- og Pengevæsen. Brasiliens forenede Stater har siden 1849 efter Loven haft Guldmøntfod med Milreïs = 1000 Reïs som Penge-Enhed med Tegnet $. Man regner dog ogsaa med Contos de Reïs = 100 Milreïs, og Tegnet herfor er :. Man skriver derfor 15 : 723 $, 170. De oprindelig prægede Guld- og Sølvmønter er forsvundne af Omsætningen, og i Stedet har man kun Papirpenge med Tvangskurs. Man skælner mellem Guvernementsnoter og Banknoter. Først i de senere Aar er Forholdet mellem Landets Penge og Udlandets blevet stabilere ved Indførelsen af *Konversionsfonds* (s. d.)., hvorefter Milreïs fikseredes til 15 pence eller 1 £ = 16 Milreïs. Valuta- og Varenoteringer sker i Seddelpenge.

Bray, *Skibsbeg,* en Blanding af Harpiks (Kolofonium) og Tran, som bruges til Kalfatring (Tætning). Eksporteres fra Bordeaux.

Bredguld, se *Bladguld.*

Bremerblaat, se *Bjærgblaat.*

Bremer-Sandsten, en fintkornet, gullig el. rødlig Sandsten fra Obernkirchen i Westfalen og fl. St.; anvendes som Byggemateriale.

brevet (fr.), Patent. Ved den franske Patentering er der det særegne, at Patenteringen sker uden Forundersøgelse, hvorfor det franske Patentværk ingen Garanti overtager for Patenteringens Holdbarhed eller Retmæssighed eller som det udtrykkes: breveté sans garantie du gouvernement (Fork. B. S. G. D. G.) ɔ: patenteret uden Regeringens Garanti.

Brief (t.), Børsbetegnelse for Sælgerkursen.

Brie-Ost, fin fransk Flødeost, lidet holdbar.

Brig, Sejlskib med to fuldriggede Master.

Brigantine, se Skonnertbrig.

Briketter, fremstilles ved Sammenpresning under meget højt Tryk og Opvarmning af pulveriseret Kul, Brunkul, Tørvemasse el. Koksaffald, undertiden med Tilsætning af et Bindemiddel (Tjære). De større gennemhulles for at lette Forbrændingen. Store Mængder udføres fra Tyskland. Tørvebriketter fremstilles herhjemme.

Brillant, se *Diamant.*

Brillantalizarinblaat, et Tjærefarvestof, der kommer i Handelen som broncefarvet Pulver eller Dej.

Brillantblik, se *Blik.*

Brillantgult, forskellige gule Tjærefarvestoffer.

Brillantine, 1) en Blanding af amerikansk eller Olivenolie med Glycerin, Alkohol og Parfyme til Indfedtning af Haar og Skæg; 2) Polermidler til Metal og Glas.

Brillantponceau, Tjærefarvestof til Rødfarvning med Syrer.

Brillonetter, Ædelstene, som kun er slebne i Brillantform paa Oversiden.

Brint, H_2, et luftformigt Grundstof, som ved Forbrænding danner Vand. Den fremstilles ved at lade Metal paavirke af Syrer eller Natronlud, ved Elektrolyse af Vand el. Acetylen. Den kommer i Handelen, stærkt sammenpresset i Staalflasker. Anvendes til Fyldning af Balloner, ved Lodning og til kemiske Processer.

Brintoverilte, H_2O_2, en farveløs Væske, kommer i Handelen som en 3 % Opløsning, Anvendes til Blegning, Desinfektion o. a.

Brion, *Haut-*, en fin, fyldig, rød Bordeauxvin.

Brisling, *Sprot,* en lille Sildeart, som kommer i Handelen røget, nedlagt i Olie el. med Krydderier. Den sælges ofte som *Ansjos* el. *Sardin.*

bristende Forudsætninger se *Handelskontrakt.*

Bristolpapir, *Isabeypapir,* meget fint Pap, sammenlimet af tynde Papirark og stærkt presset. Anvendes til Akvarelmaling, Tegning og Spillekort.

Bristolstene, *Bristoldiamanter,* farveløse

eller svagt farvede Kvartskrystaller fra Omegnen af B.; de slibes som Ædelstene.

Britanniametal, *Kompositionsmetal, Kassiterin,* en hvid Legering af 93,7 % Tin, 3,8 Antimon og 2,5 Kobber. Anvendes som Blik til Gasmaalere, eller støbt til Kander, Skeer, Lysestager o. l.

british rules (eng.) kaldes de ved engelsk Lov af 1854 fastsatte Regler vedrørende Skibsmaaling.

britisk, se ogsaa *engelsk.*

britisk Honduras Mønt- og Pengevæsen. I denne Republik regner man med nordamerikansk Mønt. Penge-Enheden (Standard-coin) er U. S. A.'s Gulddollar. Som lovlige Betalingsmidler cirkulerer engelske og amerikanske Guldmønter. Af Skillemønter (subsidiary coins) cirkulerer egne Sølvmønter paa 5 til 50 Cents, af Finhed 0,925, hvilke er Landets Hovedbetalingsmiddel, og 1 Cent-Stykker af Bronce. Desuden cirkulerer Statsnoter, der har en betydelig Underkurs.

britisk Honduras Valuta-Usancer. Der noteres London i Dollars og Cents for £ 1 paa 90 Dages Sigt. Sigt og 3 Dage à viso-Veksler paa London, Newyork og New-Orleans handles ogsaa.

britisk Maal og Vægt er som *imperial measures* (Rigs-Maal) fastsat ved Parlamentsakt af 17. Juni 1824, men ventelig vil Verdenskrigen medføre en Overgang til Metersystemet, da de engelske Købmænd længe har følt Ulæmperne ved deres Systems Særstilling.

1) *Længdemaal* (long measures). Enheden er Imperial *yard* = 0,91438 m. Den inddeles i 3 Fod = 36 *inches.* 1 Fod = 0,30479 m. 1 inch = 25,4 mm. 1760 yard = 1 mile = 1609 m. Yard-Maalet spiller endnu en stor Rolle i den internationale Handel, da det endnu er det lovlige Maal i Storbritannien, de forenede Stater, Australien, Kanada, britisk Vestindien, Kaplandet, ligesom det benyttes ved Eksporthandelen, f. Eks. i Tyrkiet, Kina, hollandsk Ostindien, Singapore etc., særlig for de engelske Textilvarer. De fremmede Købmænd i Kina sælger Manufakturvarer kun efter Yard, der i Kina kaldes *Ma.* — I Indien er Maalet *Hath* = $^1/_2$ yard = 0,45719 m, og dette Maal gælder under Navnet *Covid* ogsaa i Bagindien, i Penang, Malakka og Singapore.

2) *Flademaal* (square measure). Enheden er 1 *acre* = 0,4047 ha. Anvendes i Storbritannien, Australien, de forenede Stater, Kanada og britisk Vestindien.

3) *Hulmaal* (dry measure). Enheden er 1 *Gallon* = 4,546 l og er Basis saavel for Kornmaal som for Maal af flydende Varer. — a) *Kornmaal:* 1 *quarter* = 290,8 l = 8 *bushels.* 1 bushel = 36,37 l. b) *Væskemaal:* Her hersker endnu en stor Varietet, hvoraf skal anføres: 1 *tun* = 252 gallons = 1145 l, 1 *pipe* eller *butt* = 126 gallons = 572,5 l. 1 *hogshead* (Oxehoved) = 63 gallons = 286,25 l. Og 1 gallon inddeles her i 4 *quarts* = 8 *pints* = 32 *gills,* saaledes at 1 quart = 1,136 l, 1 pint = 0,568 l, 1 gill = 1,42 dl. — Disse Hulmaal anvendes i Storbritannien, Australien og i Kaplandet. I de forenede Stater, i Kanada og i britisk Vestindien anvendes — førstnævnte Sted endog obligatorisk — de tidligere engelske Hulmaal. Disse er for Korn *Winchester bushel,* nu kaldet *amerikansk bushel* = 35,238 l, og for Væsker den gamle Vingallon, nu kaldet den amerikanske Gallon = 3,785 l. I Handelen mellem England og de forenede Stater regner man usancemæssigt 32 imperial bushels = 33 amerikanske b. og 5 imp. gallons = 6 amerikanske gallons. Endvidere regner man i de forenede Stater gærne 27 am. gallons = 100 l.

4) *Kubikmaal* (cubic measures). Her regner man baade med *cubic-foot* = 0,02832 m^3 og med *cubic yard* = 27 cubic feet = 0,76455 m^3. Den engelske Kubikfavn *cubic fathom* er en Tærning med Sidelængde: 2 yards, altsaa 8 Kubikyards. En *load* eller Ton Planker, Brædder etc. = 50 Kubikfod = 1,416 Stères. For Brænde har man 1 *cord,* der er 8 Fod bred, 4 Fod dyb og 4 Fod høj, altsaa ialt 128 Kubikfod eller 3,6245 Stères (m^3). — De britiske Kubik- og Træmaal anvendes i Storbritannien, Australien og i Kaplandet, men i de forenede Stater benytter man af Træmaalene kun *cord.*

5) *Vægt.* Enheden er the imperial pound avoir du pois (Handelspund), der har følgende Inddeling:

pound = 16 *ounces* à 16 *drams,*
hundredweight = 4 *quarters* à 28 pounds,
ton = 20 hundredweights = 2240 pounds

og derefter svarer 1 ounce til 28,35 gr, 1

hundredweight (Centner) til 50,8024 kg og 1 ton til 1016,048 kg. En quarter kan deles i 2 *stones*. — Den britiske Handelsvægt anvendes officielt i Storbritannien, Australien, britisk Vestindien, Kanada og i Kaplandet. Til Omregning mellem Lande, der benytter henholdsvis britisk Vægt og metrisk Vægt, har man forskellige Usancer:

Triester Usance 1 cwt = 50,75 kg,
Stettiner Usance 1 cwt = 51 kg,
New Yorker Usance 1 cwt = 50 kg.

I de forenede Stater er det engelske Handelspund ligeledes den officielle Vægtenhed; blot har man her erstattet hundredweight med *Cental*, der kun er 100 lbs = 45,36 kg, og Ton regnes til 2000 lbs = 907,2 kg, *short ton* i Modsætning til den ovennævnte engelske *long ton* = 2240 lbs = 1016,048 kg.

Ved Siden af Handelsvægten Avoir du pois har man i England en særlig Vægt, *Troy*-Vægt, der anvendes ved Vejning af Guld, Sølv, Platin samt som Mønt- og Medicinal-Vægt og ved videnskabelige Beregninger. Imperial-troy-pound = 12 ounces à 20 pennyweights = 373,24195 g. 1 Pennyweight = 24 grains. Som Apotekervægt inddeles 1 ounce i 8 drams à 3 scruples à 20 grains. Ved Vejning af Guld og Sølv i Bank of England anvendes Decimaldeling af Unzen.

britisk Mønt- og Pengevæsen. Storbritannien har siden 1816 Guldmøntfod. Enheden er 1 *Pound* eller Livre (£) à 20 *shillings* (s/) à 12 *pence* (d.). Pund Sterling repræsenteres af en Guldmønt, *Sovereign* af $^{11}/_{12}$ Finhed, vejende 7,98806 gr, svarende i Værdi herefter til 25,22 francs ,20,43 Mark, 12,09 holl. Gylden eller 18,1595 Kroner. Tidligere var *Guinea* Hoved-Guldmønten = 21 shillings. Den præges ikke mere, men man regner stadig meget med den i Handel og Vandel. Sølvmønter, hvoraf man er pligtig at modtage indtil 2 £ som lovlig Betaling, er af $^{37}/_{40}$Finhed eller 0,925. Der præges *crown* = 5 sh., *half-crown* = $2^1/_2$ sh., *florin* = 2 sh., *double-florin* 4 sh. foruden 1, $^1/_2$, $^1/_3$, $^1/_4$, $^1/_6$ shillings. Desuden udsteder Bank of England Noter i *Appoints* fra 5 til 1000 £. Under normale Forhold er imidlertid Bankens Guldbeholdning større end dens Seddelomløb.

britisk Ostindiens Maal og Vægt. Som Længdemaal anvendes 1 *hath* = $^1/_2$ yard = 0,45719 m. Vægtenheden er 1 *Tola* = 180 troy-grains = 11,664 gr. Inddelingen er følgende:

1 *maund* eller *mana* = 40 *ser* eller *sihrs*,
1 ser eller sihr = 16 tschittaks = 80 Tolas,
og omregnet er
1 ser = 2,2 lbs = 0,933 kg,
1 *maund* = $82^2/_7$ lbs = 37,3242 kg = 100 eng. Troy-Pund.

Foruden dette Normalvægt-System, ogsaa kaldet *Bazarvægt*, anvendes

i *Kalkutta* factory-maund = $74^2/_3$ lbs = 33,868 kg,

i *Bombay* Bombay-maund = 28 lbs = 12,7 kg og Bombay-candy = 20 maunds = 560 lbs,

i *Madras* Madras-maund = 25 lbs = 11,34 kg og Madras-candy = 20 maunds = 560 lbs,

i *Colombo* candy = 545 lbs,

og usancemæssigt regner man 3 factory-maunds = 8 Bombay-maunds = 2 cwt og 10 Standard-maunds = 11 factory-maunds.

Der blev i 1870 ganske vist forordnet et nyt indisk Maal og Vægtsystem, hvorefter 1 ser = 1 kg og Metersystemet skulde indføres som Maal, men det gennemførtes ikke.

britisk Ostindiens Mønt- og Pengevæsen har selv Sølvmøntfod, men da den engelske Sovereign (Guld) er lovligt Betalingsmiddel, er der derved taget Skridt til Indførelse af Guldmøntfod. 1 Sovereign = 15 *Rupées*. Det indiske Møntsystem hviler paa Kompagni-Rupéen à 16 *Annas* à 12 *Pies*. Som lovligt Betalingsmiddel haves Sølvmønter paa 2, 1 og $^1/_2$ Rupees af $^{11}/_{12}$ Finhed og Vægt per Rupee 1 Tola = 11,664 gr. Af Guldmønter præges *Mohur* = 15 Rupees og Dobbelt-Mohur = 30 Rupees. Ved store Beløb regner man efter *Croves* og *Lacs*. 1 Lac = 100,000 Rupees og 1 Crove = 100 Lacs. Hist og her regner man endnu med Siccarupees, hvoraf 15 Siccarupees = 16 Kompagni-Rupees. (I de franske Besiddelser i Forindien er 1895 Rupee-Systemet indført).

Af Papirpenge udstedes *Government currency notes* i Appoints fra 5 til 10,000 Rupees.

britisk-ostindiske Valuta-Usancer. De Beløb, evropæiske Importører skal betale i Indien, dækkes gærne med *council-bills* (s. d.) eller med *documents* (s. d.) eller Sølvbarrer, nu sjældnere, da den frie Sølvpræg-

ning er standset. Paa de vigtigste Handelspladser noteres Valuta paa følgende evropæiske Pladser:

London for bank bills (s. d.) first class credits (s. d.) og documents (s. d.) Sigt. 15, 30, 60 og 90 Dage Sigt; endvidere cable transfers (s. d.) i sh. og d.

Paris og Hamborg: mercantile bills 3 M. efter Sigt per 100 Rupeer i henholdsvis Francs og Mark.

I Kurtage betaler Sælgeren $^1/_8$ %. Overfartstiden regnes kun til 15 Dage.

I Evropa noteres britisk-ostindisk Valuta kun i London og i sh. og d. per Kompagni-Rupee, Demand (a/v.), 15, 30, 60 og 90 D. S. Kurtage 1 $^0/_{00}$ betalbar af Køber og Sælger, naar ikke førstnævnte kan betinge sig fri. Kommission $^1/_2$—$^1/_3$ %.

britisk Sydafrikas Mønt- og Pengevæsen. Den sydafrikanske Union: Kapkolonien, Natal, Transvaal og Oranje har engelsk Mønt siden 1891. I Oranje-Fristaten cirkulerede egne Mønter svarende til de engelske, men al indenlandsk Mønt tager Bankerne til fuldt Paalydende. Desuden cirkulerer Noter fra en Række derværende Banker.

britisk Sydafrikas Valuta-Usancer. Paa alle større Pladser i Union of south Africa noteres Valuta paa London og England (samt paa Australien) med Præmie (Opgæld) eller perte (Diskonto).

britisk Vestindiens Maal og Vægt, se *britisk* Maal og Vægt.

britisk Østafrikas Mønt- og Pengevæsen. I britisk Østafrika og Uganda er britisk-Ostindiens *Rupee* Normalmønten og lovligt Betalingsmiddel, men der præges egne Hjælpemønter, der deler Rupeen i 100 Cents. Foruden disse Mønter kan »the currency board« udgive saakaldte *currency-notes*; til Sikkerhed for disse Statspengesedler tjener bl. a. Statens Indtægter.

brocherede Tøjer har ophøjede, frit liggende Figurer, som er dannet af en særlig Figurislæt. Ved *egentlige br. Tøjer* dannes Figuren ved at Skytten bevæger sig frem og tilbage indenfor Figurens Grænser. Ved *lancerede Tøjer* bevæger Skytten sig gennem hele Tøjets Bredde, saaledes at Islætten udenfor Figuren ligger løst (flot) paa Vrangen eller kun danner nogle faa Bindinger med Kæden. Ved Gardinstoffer o. l. afklippes den langs Figurens Omrids. Disse Stoffer fremstilles af Silke, Uld og Bomuld og benyttes til Kjolestoffer, Møbelstoffer, Sjaler, Vestetøjer, Baand, Tresser o. s. v.

Brodder, flade, skarpkantede Staalsøm til at slaa under Hestesko i glat Vinterføre.

Broderier, fremstilles dels ved Haandarbejde, dels paa særlige Maskiner ved Gennemsyning med Garn, eller ved Paasyning af Snore, Baand, Tøjstykker o. l. (*Applikation*).

Brokade, stærke, svære Silketøjer med ivævede Figurer af Guld -og Sølvtraad. Tilvirkes bl. a. i Lyon, Paris, Genua, Venedig, Wien og Beirut.

Brokat, er egentlig forskellige Broncepulvere; som Surrogater benyttes kunstig farvet Glimmerpulver eller Ilter og Salte af forskellige Metaller.

broker (eng.), 1) Mægler. Paa de engelske Fondsbørser maa Mægleren ikke selv spekulere (de engelske Bankiers besøger ikke Børsen). 2) Benævnelse paa de indfødte Salgsagenter i Sydafrika, som foruden et fixum (s. d.) erholder en Salgsprovision.

brokerage (eng.), Mæglerkurtage.

Brom, *Br*, er et mørkerødt, flydende Grundstof, beslægtet med Klor. Det udvindes af Restluden fra Saltfabrikationen (se *Salt*) og anvendes som Desinfektionsmiddel og til en Række vigtige kemiske Forbindelser.

Bronce, oprindelig en Legering af Kobber og Tin. Nu tilsættes i Reglen Zink og ofte Bly, Mangan, Nikkel, Jærn, Antimon, Silicium, Fosfor, Arsen. *Aluminiumbr.* (s. d.) og *Manganbr.* indeholder ikke Tin. *Staalbr.* bestaar af Kobber, Aluminium og Silicium. De almindeligste Broncer er: *Kanon-, Klokke-, Mønt-* og *Spejlmetal, Statue-* og *Maskinbronce.*

Brosten, raat tilhuggede Granitklodser af rektangulært el. kvadratisk Tværsnit. Fremstilles paa Bornholm (Hammeren), i Vestsverige (Warberg) o. fl. St., dels ved Haandkraft, dels ved Maskinhugning.

Brouillon (fr.), 1) Kladde, Memorial, Prima-Nota d. e. en Bog, hvori alle Poster, undtagen Kasseposter, indføres for herfra at overføres til de andre Bøger; 2) ethvert raat Udkast til et skriftligt Arbejde.

Brownhemp (eng.), den mørkeste og billigste Manilahamp (s. d.).

brugeligt Pant. Danske Lov 5—7—8 til 10 hjemler Panthaveren Ret til at træde til Pantets Brug. Denne Fyldestgørelsesmaade var forlængst gaaet af Brug, men genoptoges midt i forrige Aarhundrede; den giver ofte Anledning til højst uheldige Forhold og til Forfordeling særlig af Pantedebitor. Indsættelsen af Panthaveren i Raadigheden over Pantet (Ejendommen) sker ved en umiddelbar Fogedforretning, naar Pantekontrakten er misligholdt fra Debitors Side. Panthaverens Overtagelse ændrer dog intet i Lejernes umiddelbare Retsstilling.

Brugsforening, en Sammenslutning af Forbrugere, hvis Formaal er Indkøb og Fordeling af Varer til Foreningens Medlemmer for derved at formindske Mellemhandleravancen. De allerfleste Brugsforeninger har indført Princippet: solidarisk Ansvar, der gør ethvert Medlem interesseret i Foreningens Trivsel. Iøvrigt sælges der til Dagspris, og hvert Aar udbetales Overskuddet (Dividende) til Foreningens Medlemmer i Forhold til Værdien af købte Varer. Hvert Medlem repræsenterer en Stemme ved Afgørelsen af Foreningens Anliggender uden Hensyn til Andel i Foreningens Ejendom.

Af Vanskeligheder indenfor Brugsforeningsbevægelsen kan nævnes den ofte altfor udstrakte Kreditgivning og deraf følgende Tab samt Mangel paa merkantilt uddannede Uddelere og Ledere.

Brugsforeningerne er i Danmark særlig udbredt paa Landet, hvor Læbælterne (s. d.) har fremmet Bevægelsen. De fleste Brugsforeninger (i 1917 ialt 1574) er Medlemmer af »Fællesforeningen for Danmarks Brugsforeninger«, der i 1917 havde en Salgsomsætning paa 81.6 Mill. Kr.

Brunkul er Aflejringer af harpiksholdige Naaletræarter fra en Jordperiode, yngre end Stenkulstiden. De er brune eller sorte, indeholder 2—50 % Aske, indtil 50 % Vand og ofte Svovl. Brændværdien er 3—6000 V.-E., i Reglen er de stærkt smulrende og egner sig derfor ikke til længere Transport og Lagring. Glanskul og Begkul er tættere, og staar nær ved Stenkul. Udstrakte Lejer findes i Tyskland, Østrig, Spanien, Frankrig og Italien. Ogsaa i Danmark findes de, forskellige Steder i Jylland og paa Bornholm, endvidere paa Færøerne, Island og Grønland. I Tyskland og Østrig anvendes store Mængder bl. a. til *Briketter* (s. d.).

Brunsten, *Manganperoksyd,* MnO_2, et brunt el. sort Mineral, som findes i Mellemevropa o. fl. St. Det kommer i Handelen knust el. som Pulver og anvendes ved Fremstilling af Klor, Brom og Jod, til Glas og Glasurer, forskellige Mangansalte og -legeringer, i galvaniske Elementer o. a.

Bruspulver, en Blanding af surt Natriumkarbonat og pulveriseret Vinsyre, ofte med Tilsætning af Citron- og andre Essenser.

Brutto er et i forskellige Forbindelser som Bruttovægt, Bruttofortjeneste etc. brugt Udtryk for et sammenfattet Hele uden Afdrag eller Afkortning af nogen Art.

Brutto for Netto angaar Varens Vægt i Forhold til Prisberegningen. Ved B. f. N. forstaas, at i Varens Vægt medindbefattes Emballage. Dette er Sædvane for en Række Varer — særlig Kolonialvarer som Kaffe, Farin, Sago, Ris etc. —, naar disse under Omsætningen i en gros-Handelen forbliver i den samme Emballage. I Detailhandelen bør Varer ikke sælges B. f. N. uden at Kunderne udtrykkelig gøres opmærksom paa, at i den betalte Vægtmængde er Indpakningen medregnet. — Hvor Salg efter Bruttovægt ikke udtrykkelig er vedtaget (eller Sædvane) maa Handelen antages at være sket efter Nettovægt, Kbl. § 8, jfr. § 1.

Bruttorente er et af den nationaløkonomiske Teori opstillet Begreb, der foruden den egentlige Rente tillige indeholder Vederlag for Risiko og Ulejlighed.

Brutto-Tonnage (eng. gross tonnage, amer. total tonnage, fr. tonnage brut, tysk: Brutto-Raumgehalt) indbefatter Kubikmaalet af alle Skibets Rum, se iøvrigt: *Skibsmaaling.*

Bruttovægt omfatter foruden selve Varen ogsaa dens Emballage. Om Møntmetallers Bruttovægt se *Schrot.*

Brv. Forkortelse af *Brændværdi* (s. d.).

Brygmel, Majsmel el. -gryn til Bryggeribrug.

Brysselertæpper, stærke, fløjlsvævede Gulvtæpper med uopskaaret Flor. Bundvævet er af Hampegarn, mens Floret (Polkæden) er af Kamgarn.

Brædder udsaves af Træblokke, paral

lelt med Træets Akse. Længden er mindst 3 m højst 7,5 m, Tykkelsen 6—45 mm, almindeligst 4 cm, hvoraf igen skæres tyndere, s. k. *gennemskaarne B.* Ved *fuldkantede* er Siderne beskaarne, *vankantede* har Træets Runding. De kommer i Handelen raa eller høvlede, ofte *pløjede*, forsynet med Not (Indsnit) og Fjer (Fremspring) paa Kanterne. *Finér* er de tyndeste (s. d.).

Brænde, mest af Bøg, Naaletræ og Birk. Favnebrænde er *Klov*, det tykkeste og *Fagot*, 10—23 cm, Længde ca. 63 cm. Det deles i Reglen ved 2 el. 3 Snit. Sælges pr. Rummeter, d. v. s. en Stabel, som er 1 m paa alle Ledder. Godt lufttørret Br. har en Brændværdi af 3000—4000 V.-E.

Brændevin, fortyndet *Alkohol* (s. d.).

Brændsel, de virksomme Bestanddele, *Brændstoffet*, er Kulstof og Brint, som brænder til Kulsyre og Vanddamp. *Fast Br.*, som *Antracit* og *Koks* (Cinders) bestaar væsentlig af *Kulstof* og *Aske* (Mineralstoffer); *Kul, Træ, Tørv* indeholder desuden *Ilt*, ofte Svovl og Kvælstofforbindelser. *Flydende Br.*, som *Petroleum, Acetylen* bestaar af Kulbrinter, *Alkohol* tillige Ilt. *Brændværdien* (s. d.) afhænger af den kemiske Sammensætning, Aske- og navnlig *Vand*mægnden, da Vandet bruger megen Varme til Fordampning. Den *nyttige* (virkelige) Brv. er den Varmemængde, som kan afgives ved fuldstændig Forbrænding. *Nyttevirkningen* afhænger af Ildstedets Indretning og Pasning.

Brændværdi, *Brv.*, angives i *Varmeenheder*, V. E., eller *Kalorier*. 1 *Kal.* (*cal.*) er den Varmemængde, som kan opvarme 1 kg (1 g) Vand 1^{0} *C.* (1 Kilogramkal. = 1000 cal.).

Brød, laves af Mel, som ældes til Dej med Vand el. Mælk, Salt og undertiden Sukker. Ved Tilsætning af Gær eller Bagepulver hæves Dejen. Bagningen omdanner Stivelsen til mere velsmagende og lettere fordøjelige Stoffer (Dekstriner), særlig i *Skorpen*, som tillige beskytter *Krummen* mod Indtørring. Det meste Brød sælges friskbagt, men det kan gøres holdbart ved at bages i tyndere Stykker og tørres, f. Eks. *Beskøjter, Tvebakker, Kiks, Knækbrød* (se de forsk. Artikler).

B. S. G. D. G., se *brevet.*

bucketshops (eng.), Forretninger af obskur Art, som i tillidvækkende Form ved Foregøgling af store Avancer ved ringe Risiko, animerer ukyndige Personer til Spekulation i Værdipapirer. De, som gaar i Garnet, taber næsten altid deres Indskud.

Buckskin, klædelignende, ofte kipret, stribet el. tærnet uldent Stof, som efter Vævningen er valket og overskaaret, men ikke opkradset paa Retten. Anvendes til Benklæder. *Bomuldsbuckskin* bliver mest anvendt til Arbejdstøj.

Buddingpulver, Stivelse, blandet med lidt Sukker, Farvestoffer og Frugtætere.

Budget, Overslag over Indtægter og Udgifter i en kommende Regnskabsperiode.

Buffline, meget tæt vævet Benklædestof fra Frankrig.

Buket, *bouquet*, se *Vin.*

Buksbom, meget fast og tæt, bleggult Ved af *Buxus sempervivns*, som i varmere Lande vokser som Træ. Det bedste er det levantiske, som udføres over Poti. Anvendes til Træskærer- og Drejerarbejde, Maalestokke og Instrumenter. Uundværligt til Træsnit.

Bulcon, Særbetegnelse for et af the baltic and white sea conference antaget og af the chamber of Shipping of the United Kingdoms Documentary Comitee godkendt Certeparti for Afskibninger fra Bulgarien.

bulgarsk Maal og Vægt. Officielt og udadtil anvendes det metriske System, indført ved Lov af 1888, men paa Steder med overvejende tyrkisk Befolkning anvendes det tyrkiske Maal *Oka*, ligesom man i Kornhandelen endnu ofte anvender det gamle Maal *Kil* = 12 *Schinik* = 240 l. Ved Eksport sættes imidlertid Prisen efter Usancerne paa Produktbørsen i Braila, da næsten alt Korn udføres over B.

bulgarsk Mønt- og Pengevæsen. Det bulgarske Møntvæsen hviler paa Franc-Systemet. Pengeenheden er *Lew* à 100 *Stotinki* (centimes). Efter det latinske Møntforbunds Forskrifter præges Sølvmønter paa 5, 2, 1 og $^{1}/_{2}$ Lew, og da saa godt som ingen Guldmønt præges, har man i Virkeligheden Sølvmøntfod. Ganske vist skal Told og Skatter betales i Guld, men hertil anvender man fremmede Guldpenge eller egne Banksedler med Disagio, normalt $1^{1}/_{2}$—2 %.

bulgarske Valuta-Usancer. Da der i

Sofia ingen Fondsbørs findes, fastsætter Nationalbanken Valuta-Kurserne i Overensstemmelse med Wiener-Børsen. Veksler, trukne paa Bulgarien, bør indeholde den Klausul, at de er betalbare efter a/v. Kurs for Valuta paa London, Wien, Berlin etc., alt efter den Mønt, de lyder paa, da ellers Betalingen kan erlægges i Landets egne Penge eller i slidte Guldmønter.

bulkhead (eng.), Skillevæg eller Skot i Skib til Adskillelse af forskellige Dele af Ladningen.

Bulkladning er Gods, der indlades løst (*Styrtegods*), saasom Kul, Salt, Korn, Majs etc.

bulls (eng.), se *haussiers*.

bunch (eng.), Garnmaal (se *Garn*).

Bündel (østr.), Garnmaal (se *Garn*).

bunden Næring kaldes saadan Næringsdrift, hvortil der kræves *Borgerskab* (s. d.). Grænsen mellem bunden og fri Næring (s. d.) fastsættes ved særlige Vedtægter for hver Købstad og hvert Amt; de udfærdiges af Indenrigsministeriet efter indhentet Betænkning fra Købstædernes Kommunalbestyrelse og Amtsraadene og revideres hvert femte Aar. Indgribende Ændringer i det efterhaanden fastslaaede er dog sjældne.

bundle (eng.), Garnmaal, se *Garn*.

Bunkers (eng.), Kulrum i Skibe.

Buntmagervarer, færdigt, forarbejdet Pelsværk (s. d.).

Buntpapir er farvet ved Paastrygning eller Dypning paa den ene eller begge Sider.

Bunzlauergut, Stentøj (s. d.), navnlig Krukker, Dunke o. l. fra B. i Schlesien.

bureau veritas, det franske Skibs-Klassificerings-Institut, hvis Ledelse er international, idet der i Bestyrelsen sidder en Hollænder (som Præsident), en Englænder, en Tysker, en Svejtser og 3 Franskmænd. Grundlagt 1828 i Antwerpen, men har siden 1883 Sæde i Paris. Dets Tegn for Skibe af Staal og Jærn er I $^3/_3$, 1, 1 — II $^3/_3$, 1, 1 — III $^3/_3$, 1, 1 og det anvender visse Formler, der nyder international Anerkendelse. For Skibe, der er bygget under Bureauets Tilsyn, haves Tegnet: $\frac{-|-}{1}$

burthen, *of the* (eng.). Naar det angives, at et Skib er »of the burthen of« et vist Antal Tons, menes hermed dets Dødvægtsdrægtighed, Bæreevne (s. d.), altsaa det Antal Tons à 2240 lbs, som Skibet kan bære.

bushel (eng.), Rummaal; i England m. v. = 36,37 l; i de forenede Stater = 35,238 l; se iøvrigt *britisk Maal og Vægt*. Naar Prisen paa Kornsorterne noteres i de forenede Stater paa bushel, regnes dennes Indhold efter en bestemt Vægt, der andrager for Hvede 60 lbs, for Rug og Majs 56 lbs, for Havre 32 lbs, for Byg 48 lbs, alt efter vedkommende Kornsorts Vægtfylde.

Butikshandel. Medens Grossererborgerskab ikke giver Ret til Handel fra aaben Butik, kræves hertil Detailhandlerborgerskab el. l. Butikshandelen er underkastet Lovgivningens Bestemmelser, bl. a. med Hensyn til Lukketid.

butt eller *pipe*, engelsk Vinmaal = 126 gallons og Ølmaal = 108 gallons; se *britisk Maal og Vægt*.

Buttlæder, det bedste engelske Saalelæder.

buying rates. De Storbanker, som befatter sig med den oversøiske Forretning, udsender — i mange Tilfælde daglig — Cirkulærer, hvori de anfører de Indkøbskurser (buying rates), de noterer for de Pladser, paa hvilke de køber Vareveksler, f. Eks. fra en London-Bank:

Bombay per Rupee a/v 1 sh. $4^1/_{32}$ d. 30 D. S. 1 sh. $3^{29}/_{32}$ d., 60 D. S. 1 sh. $3^{13}/_{16}$ d., 90 D. S. 1 sh. $3^{23}/_{32}$ d., tel. Udb. 1 sh. $4^3/_{32}$ d.

og i Almindelighed vil disse buying rates udvise, at Banken fraregnet Renterne beregner sig ca. $^1/_8$ % Provision.

For oversøiske Pladser med engelsk Mønt angiver b. r. en vis Diskonto per £ 100, f. Eks. for Sigtveksler $^1/_4$ %, for 30 D. S. $^1/_2$ % o. s. fr.

Byagent, se *Agentur*.

Byg er den Kornsort, som kan trives længst mod Nord, til 70 ° n. Br. Det dyrkes mest som Vaarsæd, 2radet el. 6r., efter Antallet af Kærnerækker i Akset. Det første har større og vægtigere Korn og leverer det fineste *Maltbyg* (se *Malt*), som navnlig produceres i det østlige England, Skotland og Saaleegnen i Tyskland. Desuden fl. a. St. i Mellemevropa og under gunstige Vejrforhold i Danmark, som derfor snart har Merindførsel, snart Overskudsudførsel. Foruden til

Malt bruges meget som *Foderbyg*, til *Bygmel* og *-gryn* (s. d.).

Byggeforening, en kooperativ Sammenslutning, sædvanlig af mindre bemidlede, hvis Formaal er at skaffe gode og billige Boliger og hindre Spekulation i Byggevirksomhed og Grunde.

Byggelaan kaldes Laan, der optages for Udførelse af Byggeforetagender. De berigtiges gærne, naar Byggeforetagendet har faaet sin Prioritering ordnet.

Byggerente. Medens et Interessentskab opfører Bygninger el. l. før Interessentskabet er kommen i Gang, er det — navnlig i forskellige Landes Aktielove — tilladt at udbetale en vis Rente af Kapitalen, uagtet der endnu intet er indtjent. Det betænkelige herved søges begrænset ved visse Kauteler, i England saaledes ved Fastsættelse af et Maksimum af 4 % og ved at kræve board of trade's (s. d.) Tilladelse. Efter dansk Aktielov er Udbetaling af Byggerente formentlig ikke tilladt.

Byock (eng. *fancies*) er Handelsbetegnelse for Svingfjerene af forskellige Fugle.

Byssus, se *Muslingsilke.*

Bytte. Herved forstaas Handeler, hvor Vederlaget ikke skal erlægges i Penge eller Pengeværdier, men i andre Formuegenstande (Varer etc.). Reglerne for Bytte er de samme som for anden Handel i Køb og Salg, og Byttehandel er udtrykkelig lagt ind under Købeloven af 6. April 1906.

Byttеværdi eller objektiv Værdi er en Tings Værdi i det aabne Marked, hvor der ses bort fra Brugs- eller Nytteværdien for den enkelte.

bz., Forkortelse af *bezahlt* (tysk), der i tyske Børslister angiver, at Omsætning har fundet Sted til den paagældende Kurs.

bz. B. eller *b. B.*, Forkortelse af *bezahlt* (s. d.) og *Brief* (s. d.), og denne Betegnelse i tyske Kurslister betyder, at der fandt Omsætning Sted til paagældende Kurs og at der stadig var Købere til denne Kurs.

Bælgsæd, Bælgfrugter er Fællesbetegnelsen for Frøene af forskellige ærteblomstrede Planter, *Ærter, Bønner, Linser, Lupiner, Vikker* o. fl., som ved deres store Kvælstofindhold er vigtige Næringsstoffer for Mennesker og Dyr.

Bæreevne. Ved Skibes Bæreevne forstaas den Ladningsvægt, som Skibet kan indtage uden at det derved sænkes dybere i Vandet end til dets Ahmingslinie (s. d.) under Bevarelsen af dets Manøvreringsevne. Bæreevnen angives i Tons, idet Ton egentlig er en Vægt-Enhed. Hvis Certepartiet ikke bestemmer andet, vil man regne med engelske Ton à 2240 lbs = 1016,048 kg. For Sejlskibe af Træ regner man, at de kan indtage $1^1/_2$ Tons Dødvægt per Register-Tons. For Sejlskibe af Jærn og Staal $1^3/_4$, for Dampskibe $2^1/_4$—3 og for Dieselmotorskibe $2^3/_4$—$3^1/_4$ Tons D. W. per R. T.

Bærme, se *Mask. Ølbærme* og *Vinbærme* er det Bundfald, der bliver tilbage i Fadene efter endt Gæring. Vinbærmen indeholder bl. a. *Vinsten* (s. d.).

Bæverskind er Pelsen af den i Rusland og Kanada levende Gnaver, Bæveren. Haarlaget bestaar af tætte, silkeagtige, graa eller brune Uldhaar, samt Dækhaar og spredte Børstehaar af forskellig Farve. Ved »Rubning« fjærnes disse. Pelsen er meget værdifuld, og som Surrogat anvendes ofte *Bisamskind* (s. d.). *Bæverhaar* anvendes til de fineste Filthatte (Kastorhatte).

Bødeklausul, se *Konventionalbod* og *penalty clause.*

Bøffelhuder faas af den afrikanske og indiske Bøffel og indføres navnlig til England. *Bøffellæder* er tyndt udspaltet, farvet Læder, som anvendes til Møbelbetræk, og som ofte er lavet af almindelige Oksehuder. — *Bøffelhorn* anvendes til Kamme og Drejerarbejde.

Bøgeaske, se *Potaske.*

Bøgers Autorisation. Kassebog, Hovedbog og Statusbog (hvis saadan særskilt haves) *skal* autoriseres; andre Forretningsbøger *kan* autoriseres. Det er Magistraten (i København 1. Afdeling), som meddeler Autorisation, paa Landet Politimesteren. Gebyret herfor er 1 Kr. og Stempel 1 Krone. Bøger, der skal autoriseres, maa være paginerede (forsynede med paatrykte, fortløbende Sidetal) og gennemdragne med en Lidse, hvis Ende fæstnes med Øvrighedens Laksegl. Der maa tydeligt angives for hver Bog: 1) for hvem og 2) som hvad Slags Bog den skal autoriseres. Brugte Forretningsbøger kan autoriseres, selv om de tidligere har været autoriserede for andre. En-

hver Forretningsdrivende kan, selv om han ikke er bogføringspligtig, forlange as faa sine Bøger autoriseret. — Ved Løsning af Borgerskab forlanges samtidig Autorisation af Bøgerne. (I København henvender man sig i Raadhuset, 1ste Afdeling, og faar udleveret en Seddel med Dag og Tid, naar Bøgerne skal indleveres og vil blive ekspederede).

Bøgetræ er Veddet af *Rødbøgen*, som er det almindeligste Skovtræ i Danmark, og desuden er meget udbredt i Syd- og Mellemevropa, Frankrig og Storbritannien. Det er svagt rødligt, med smaa, brune Pletter (Spejl), fast og haardt, let kløveligt, ikke sejt. Det taaler ikke afvekslende Væde og Tørhed. Anvendes til Skibskøle, til Børstetræ, Vogn-, Snedker- og Stolemagerarbejder. Store Mængder anvendes til Træsko og Tøffelbunde, og navnlig til *Smørdritler*. *Bøgespaaner* bruges i Eddikebryggerierne. Ca. 80 % af Danmarks Produktion af Bøgetræ anvendes som Brændsel (se *Brænde*).

Bølgeblik, *kanneleret Blik*, se *Blik*.

Bølgepap er sammenlimet af et glat og et bølget Lag af tykt Karduspapir, hvorved der opnaas stor Stivhed i Forhold til Vægten. Anvendes til Indpakning af Glas- og andre skøre Sager.

Bønner, Frøene af mange forskellige Arter *Phaseolus*, som hører til de ærteblomstrede. Ved deres Indhold af Æggehvidestoffet *Legumin* har de stor Næringsværdi og er mange Steder det vigtigste Næringsmiddel. De bruges dels halvmodne med Bælgene, som Voksbønner, Snittebønner, dels modne, navnlig *brune B.* fra Ungarn og Holland, hvide fra Tyskland og Italien. *Sojabønner*, (s. d.), *Kaffebønner*, se *Kaffe*.

Børnemel, forskellige Præparater af Stivelse, der er omdannet til Sukker og Dekstrin, hvorved den er gjort let fordøjelig.

Børs, den regelmæssige Sammenkomst af Købmænd, Assurandører, Redere, Speditører, Vekselerere m. fl. for at afslutte Forretninger efter fastslaaede Normer i Effekter (s. d.), Valuta (s. d.), Varer eller dermed forbundne Forretninger som Forsikring, Befragtning o. l. I overført Betydning betegner man ogsaa det sammenfattede Hele af disse Forretningsfolk og deres Handeler som Børs, idet man paa en Maade personificerer Børsen hermed og taler om Børsens Holdning, Stemning, Tendens etc.

a) *almindelige Børser* kaldes saadanne, som f. Eks. Københavns Børs, hvor alle de i ovennævnte Definition anførte Forretninger kan gøres.

b) *Fondsbørser*. Paa disse gøres kun Forretninger i Værdipapirer, Valuta, Mønter, Ædelmetaller, Banknoter og Papirpenge. Af saadanne anføres Effektbørserne i Frankfurt, Madrid, Lissabon, la Bourse de Paris, Stock exchange i London, New York og Chicago.

c) *Produkt- eller Kornbørser*, der omfatter Forretninger i visse reale Varer som Korn, Ris, Olje- og Bælgfrugter, Frø, Kartofler, Løg, Æg, Vin, Honning, Humle, Blommer, Nødder, Hø og Halm samt de af disse Varer fremstillede Produkter, respektive deres Affaldsstoffer, nemlig Mel, Klid, Brød, Malt, Oljer, Alkohol etc. Foruden selve Vareomsætningen gøres der de med denne forbundne Forretninger i Befragtning, Assurance, Sækkeleje etc. Af Produktbørser skal nævnes Kornbørsen i Buenos Aires, Bourse de Commerce i Paris, die Börse für landwirtschaftliche Produkte i Wien, de seks selvstændige Produktbørser i London, de 27 Kornbørser i de forenede Stater, af hvilke produce exchange i New York og Chicago er Verdens største.

d) *Specialbørser*, som kun er indrettede paa en enkelt Verdenshandelsartikel eller enkelte sammenhørende som Bjærgværksprodukter: Jærn og Kul. Af Specialbørser skal nævnes: Sukkerbørsen i Magdeburg, Humlebørsen i Nürnberg, Kaffebørsen i Rio de Janeiro, Bomuldsbørserne i Bremen og Liverpool foruden Specialbørserne i London og New York for Bomuld, Petroleum, Kul, Jærn, Metaller, Læder, Uld etc.

Børsforretninger. I Almindelighed oprettes der om de paa Børserne i Varer afsluttede Forretninger særlige Slutsedler, der udstedes i 2 Eksemplarer. Med Hensyn til Opfyldelsestiden kan Forretningerne inddeles i

1) Afslutninger i *prompte Varer*, der straks skal leveres. I Tyskland kaldes det »Handel in loco«.

2) Afslutninger om *rullende* eller *svømmende Varer*, som i Afslutningsøjeblikket allerede maa være overgivet Banen eller

Rederiet. I den internationale Handel spiller disse Forretninger en fremtrædende Rolle, da det herved gøres muligt at aflade Varer fra fjerne Produktionslande for at benytte Overfartstiden til at søge den gunstigste Anbringelse.

3) Afslutninger om *Varer til Afsendelse* (Afskibning) *indenfor en bestemt Tid*, hvorved Sælgeren forpligter sig til at sørge for Varernes Afgang indenfor en vis — i Slutsedlen fastsat — Tid. Ved en Handel om 3000 Baller indisk Jute med Leveringsfrist $^1/_2$ i Januar og $^1/_2$ i Marts, er denne Leveringsfrist overholdt, hvis Sælgeren sørger for, at Halvdelen aflades paa Konnossement, dateret i Januar, og den resterende Halvdel paa Konnossement, dateret i Marts fra Afskibningshavnen, men ligegyldig hvilken Dato i de paagældende Maaneder.

4) Afslutninger *paa Levering*; ogsaa kaldet Forretninger *paa Tid*, hvorved Sælgeren forpligter sig til at præstere Varens Levering respektive Afsendelse indenfor en vis Tidsfrist. Disse Forretninger har deres Fordele. (En Producent vil kunne levere en vis Mængde i Januar, men da Priserne i November synes ham fordelagtige for Afslutning, sælger han mod Prøve sine Varer allerede da, men til Levering i Januar. Omvendt kan en Køber se sin Fordel ved at inddække senere Forbrug paa et Tidspunkt, der synes ham gunstigt). Ved Leveringsforretningerne maa Opfyldelsen, d. v. s. Overdragelse respektive Overtagelse af Varen ske indenfor en vis Tidsfrist, men Sælgeren maa give Køberen Leveringsvarsel, naar ikke Køberen har betinget sig, at det er ham, der skal give Aftagelsesvarsel. Varslet maa sendes per anbefalet Brev eller ske gennem Børssekretariatet. Varselsfristerne er forskellige paa de forskellige Børspladser efter de lokale Usancer, ligesom man for Betegnelsen af de enkelte Tidsrum har visse tekniske Udtryk, hvis Betydning ikke overalt er den samme, f. Eks.: »i Begyndelsen af Maaneden«, der i Zürich betyder fra den 1ste til den 10de incl., i Wien fra den 1ste til den 9de, i Bremen fra den 1ste til 5te.

Alle de ovennævnte Forretninger er *Effektivforretninger*, hvor Varen virkelig skal leveres, respektive aftages. De afsluttes i Almindelighed paa Grundlag af Prøver, hvor ikke bestemte Standardtyper er fastslaaede. Disse Afslutninger er som Regel ikke overdragelige, og Sælgeren kan i hvert Fald aldrig egenraadigt overføre sine Forpligtelser til Tredjemand. Som en Afart af disse Effektivforretninger er der opstaaet en egen Art Forretninger, de saakaldte *Terminshandeler* (s. d.).

Børsnoteringer. Til Sikring af upartiske Prisnoteringer vil enten Lovgivningsmagten gennem Børs-Forordningerne eller Børsledelserne selv gennem Reglements skabe Kauteler for, at Noteringerne kan blive Udtryk for Varens virkelige Markedsværdi, hvorved man imidlertid maa have in mente, at Spekulationen direkte eller indirekte paavirker Priserne.

Noteringen gælder en bestemt Kvantums-Enhed, for de fleste Verdensartikler efter Vægt, men Mængde-Enheden er (desværre) forskellig paa de forskellige Børser, f. Eks. for Kaffe i Amsterdam per $^1/_2$ kg, i New York per lb, i London per cwt, i le Havre per 50 Kilo, hvilket kræver en sammenlignende Udregning efter en enkelt Enhed. — Videre angives ved Noteringerne Varens Oprindelse og Kvalitet, begge Dele ved bestemte, sædvanemæssige Betegnelser, f. Eks. ved Kaffeterminshandelen i le Havre: »Santos good average«, i London: »Rio fair channel«, i Marseille: »Rio bon ordinaire«. — Endvidere gælder Noteringen ogsaa en bestemt Leveringsmaade, enten

1) franko Waggon, Banegaard eller fob, 2) cf, 3) cif eller 4) ab eller paa offentligt Lager, fortoldet eller ufortoldet, og hvad angaar Betalingen skelnes mellem Kassahandeler og Tidshandeler, de sidste med aaben eller Akcept-Kredit paa bestemt Tid. Se ogsaa under *Kurser* og *Kursnotering*.

Børsorganisation. Man skelner imellem Børser, hvis Organisation i nogen Grad hviler paa Lovgivningen, og Børser, der ledes af rent private Korporationer eller Selskaber. Til den første Gruppe hører Varebørserne paa det europæiske Fastland — bl. a. i København — samt Produktbørserne i Chicago og New York. Disse Børser fremviser en Blanding af offentlig Regulering og Selvstyre, idet de besidder Karakteren af offentlige Korporationer med vidtgaaende Selvstyre. Til den anden Gruppe hører alle de

engelske Børser og de fleste Børser i de forenede Stater. I London findes 15 Varebørser, hvoraf nogle drives af Aktieselskaber, deriblandt Kornbørsen »The baltic«. For Adgang til de amerikanske Børser kræves vel ingen bestemt Næringsdrift, men en Optagelse som Medlem, hvilket ofte koster store Summer, naar Medlemsantallet er begrænset.

I København er Driften af Børsen underlagt Grosserersocietetet ved sin Komité. For Fondsbørsens Vedkommende kræver Handelsministeriet en særlig Kontrol.

Børs-Usancer er saadanne Usancer (s. d.), der fastslaas og anerkendes af Børsledelsen og som derfor anvendes ved de paa Børsen afsluttede Forretninger.

Børstenbindervarer omfatter Børster, Koste, Pensler o. l. De laves nu for en stor Del fabrikmæssigt af Svinebørster, Stikkelhaar af forskellige Dyr, Piassava, Risstraa, Kokostrævler, Metaltraad, Fjer o. s. v., som samles i Bundter og befæstes i gennemhullede Træplader (Børstetræ) eller i Skafter ved Hjælp af Sejlgarn el. Metaltraad.

C

(se ogsaa under K.)

C., 1) anvendes som Forkortelse af følgende Ord: *cent, centime, costs, commission* (se disse) og for *cirka*; 2) Romertal for 100. 3) den kemiske Betegnelse for Kulstof.

ca., Forkortelse af *cirka* (lat.) = omkring, omtrent.

Ca., kemisk Betegnelse for Metallet *Kalcium* (se *Kalk* o. fl.).

Caballeria, gl. spansk Flademaal, der endnu undertiden anvendes i Brasilien. 1 Caballeria = 60 Fanegas Land; 1 Fanega = 64,4 a.

Cabesa, spansk Uld fra Estremadura.

Cabessa, fin ostindisk Silke fra Bengalen.

cable length (eng.), Kabellængde = 240 yards (s. d.).

cable transfers (eng.), telegrafisk Ordre til Udbetaling eller Overførelse.

cabotage (fr.), Kystfart mellem Havne i samme Land.

Cacao, se *Kakao.*

Cachemire, se *Kashmir.*

cadente (it.), forleden.

Caducëus, Navnet paa Merkurstaven.

Caens, 1) fint, kipervævet uldent Stof fra Calvados i Frankrig; 2) mønstret Lærred el. Drejl, som hovedsagelig anvendes til Dækketøj.

caf (fr.), Forkortelse af coût, assecuranse, frêt = Omkostninger, Assurance, Fragt, svarende til det engelske cif (s. d.).

cafisso, Malteser-Ølmaal = $4^1/_2$ emp. gallons = 20,45 l.

Cairens, uldne tyrkiske Tæpper med brogede Mønstre og elastisk Luv.

Cajolithvarer, forskellige marmorlignende Genstande, støbte af *Magnesiacement.*

Calamandertræ, Veddet af et paa Ceylon voksende Træ, *Diospyros quæsita.* Det minder om Ibenholt; Farven er chokoladebrun med lysere Tegninger.

Calamata, italiensk Raasilke, som mest eksporteres over Genua.

Calcavell, *carcavellos,* sød, portugisisk Muskatellervin fra Belem ved Lissabon.

calculo, *in c.:* regnskabsmæssig, *pro c.:* for Regnskabets Rigtighed (indestaas), gennemgaaet.

Caliche, *Raasalpeter,* se *Chilesalpeter.*

call-business (eng.) er en særlig Art Terminshandel i Varer, hovedsagelig Bomuld, idet de anvendes meget af de engelske Spindere. Deres Særegenhed bestaar deri, at Sælgeren forpligter sig til at levere Varen af den vedtagne Kvalitet med et vist Tillæg til den officielle Terminsnotering, medens omvendt Køberen kan bestemme Tidspunktet for Terminens Fiksering. Derved opnaar Køberen at sikre sig en bestemt Vare, men afvente et Tidspunkt for Prisansættelsen, der synes ham gunstigt.

call of more eller *put of more* (eng.) svarer til den Art af Terminshandler, der

benævnes Præmieforretninger med disses Underafdeling, der paa tysk betegnes *Nochgeschäft* (s. d.), i hvilke henholdsvis Køberen kan forlange det dobbelte eller flerdobbelte Kvantum af det afsluttede leveret eller omvendt Sælgeren forlange saadant modtaget til samme Pris. Denne Fordel maa vedkommende betale derved, at Kursen (Prisen) retter sig herefter ved Afslutningen.

calo, Vægttab, Svind; ved Mønter: Vægttabet ved Omsmeltningen gennem det Smuds, som har klæbet ved Mønterne.

Calorit, en Legering af Nikkel, Tellur, Mangan og Krom, med Smeltepunkt ca. 1550° C. Anvendes i elektriske Opvarmningsapparater.

Camarones, tørrede Hjorteskind fra de oversøiske spanske Besiddelser.

cambio (it.), *lettera di c.*, Veksel.

Cambric, *Claires*, *Kammerdug*, fine, aabne Batiststoffer af Hørgarn el. Bomuld fra England, Tyskland og Frankrig.

Camembert, en blød, halvflydende Flødeost, oprindelig fremstillet i Frankrig.

Campas, Halvsilkestof med fin Luv, som skjuler Bomuldskæden. Fabrikeres mest i Wien og anvendes til Tæpper og Møbelbetræk.

campione (it.), Prøve.

Campo, spansk Faareuld fra Aragonien.

Campos, tørrede *Vildthuder* (s. d.).

Canadas, fastvævede, tætvalkede franske Sengetæpper.

Canaigre, et Garvestof, som faas af Rodknoldene af *Rumex hymenosephalus*, som dyrkes i Nordamerika, Kuba, Brasilien og Vest-Afrika.

Canaris, gule, hvidprikkede ostindiske Silkelommetørklæder.

Canari sect, sød, velsmagende, lys Vin fra de kanariske Øer, navnlig fra Teneriffa.

cancelling report (eng.), se *Indentforretning*.

candy, se *britisk Ostindiens Maal og Vægt*.

Canepin, meget tyndt og fint, hvidgarvet Lamme- el. Gedeskind. Faas navnlig fra Paris og Rouen, samt Limerick (i Irland), og bruges til fine Damehansker og andet Skindarbejde.

canned beef (eng.), henkogt Oksekød i Blikdaaser. Kommer i Handelen fra Nordamerika, Argentina og Australien.

Cannelkul, stærkt bituminøse Kul, som brænder med klar Flamme. Findes navnlig i England og Nordamerika (Virginia). Særlig gode Gaskul.

Cannos, fine, hvide, stribede, damaskvævede Haandklædedrejler, som væsentlig væves i Oberlausitz i Sachsen.

Capicciola, italiensk Silketøj med Islæt af Floretsilke, fra Neapel og Sicilien.

Capotklæde el. *Matrosklæde*, meget stærkt og tæt valket Klæde, som navnlig fabrikeres i Nordfrankrig og anvendes til Matrostøj, Hestedækkener o. l.

Capriblaat, Tjærefarvestof i Form af grønt, glinsende Krystalpulver. Bruges til at farve Silke og Bomuld blaagrønt.

Caprivine fra Øen Capri er nogle af de fineste og bedste italienske Vine. Mest skattet er den søde, mørkerøde *Capriata*.

captains copy (eng.), Kaptajnens Kopi (af Konnossementet) erholder gærne Paatrykket »*captains copy not negotiable*« eller blot »*copy not negotiable*«, hvorved betegnes, at dette Eksemplar ikke kan gøres til Genstand for Omsætning. Hyppigt lader Kaptajnen sin Kopi undertegne af Afladeren.

Capucines, de fineste, franske *Kapers* fra Provence.

Caput mortuum eller *Todtenkopf*, se *Engelskrødt*.

Carannaharpiks, fra Venezuela, bruges til Fremstilling af Fernis.

Carapafedt, *Carabolie*, en Frøolie fra Sydamerika o. fl. St.; anvendes i Sæbefabrikationen.

Carbonblack (amerik.), *Lampesort*, se *Kønrøg*.

care of (eng.) fork. c/o., under Adresse . . . . .

Cargador (sp.) el. *Cargadør*, en Funktionær, som følger med Skibet for at føre Tilsyn med Ladningen og varetage Ladningsejerens Interesser, deriblandt sælge Godset paa Bestemmelsesstedet, undertiden ogsaa for at indkøbe Returladning.

cargo (sp. og eng.), 1) Ladning, 2) Fortegnelse over Ladning, 3) halvt afskallet *Ris* (s. d.).

Carisol el. *Créseau*, *Kanevas* af Hør el. Hampegarn, ubleget, bleget, sort eller farvet, fra Alencon og Rennes i Frankrig.

Carnallit, se *Karnallit*.

Carol d'or, rumænsk Guldmønt, svarende til 20 Francs.

Carpettes, simple, ublegede, undertiden stribede Blaarlærreder fra Amiens og Abbeville i Nordfrankrig. Bruges som Paklærred.

Carrageen, se *Karragenmos.*

carriage forward (eng.), Fragten at betale af Modtageren.

Carry el. *curry*, se Karri.

carry over (eng.), prolongere, reportere (s. d.).

carte blanche (fr.) uindskrænket Bemyndigelse svarende til det danske Udtryk: at give nogen »frie Hænder«!

Casco, Skibsskrog, Agterdel af Skib.

Cassia, se *Kanel.*

Cassinet, kipret, ensfarvet, stribet el. tærnet Tøj med Kæde af Bomuldsgarn og Islæt af fint Uldgarn. Fabrikeres navnlip i England og Tyskland.

Castellanes, fine, tørrede Blommer, nedlagte i aflange Trææsker, fra Provence.

Castellio, en god Muskatvin fra Toskana.

castor fiber (eng.), Bæverhaar, se *Bæverskind.*

castoroil, se *Amerikansk Olie.*

Catania, fin rød og hvid Muskatvin fra Ætnas Bjærgskraaninger paa Sicilien.

Catgut, (eng.) oprindelig Betegnelse for Kattetarme. Bruges nu om alle Slags *Tarmstrænge* (s. d.).

Cattivella, tykt, blødt, italiensk Silketøj, fremstillet af tvundet Floretsilke.

Cavage, 1) Oplagring af Varer i Kældere; 2) den derfor betingede Leje eller Afgift.

Cavelinge (holl.), de Kvantums-Enheder, hvorefter Varerne bliver solgt ved de offentlige Vareauktioner.

Cayennepeber, smaa gule el. rødlige Bær af en sydamerikansk *Capsicum*-Art. Se *Spansk Peber.*

Ceara-Voks, se *Karnaubavoks.*

Cebuhamp, se *Manilahamp.*

Cd., kemisk Betegnelse for Metallet Kadmium (se *Kadmiumgult*).

Cedent er Betegnelsen paa dem, som overdrager (en Fordring el. l.).

cedere, overdrage (en Fordring el. l.), overlade, afstaa.

Cedertræ er ikke Veddet af Libanoncederen, men af forskellige sydeuropæiske, vestindiske og amerikanske Naaletræer, som Ene, Thuja, Cypres. Det er blødt og skært, rødligt og med en ejendommelig Lugt. Anvendes til *Blyanter* (s. d.), (eng. *pencil cedar*) og *Finerer* (s. d.). *Kubaceder*, se *Cigarkassetræ.*

Cedertræolie, *Cederolie*, en æterisk Olie, som destilleres af rødt virginsk Cedertræ, *Juniperus virg.* Benyttes til Parfymering af Cedertræsurrogater og Sæbe, Udrøring af fine Farver, og navnlig til Forfalskning af andre æteriske Olier.

Cedrater, en Slags Oranger, se *Sukat.*

Cedrelatræ, se *Cigarkassetræ.*

Ceibauld, Dunhaar af en Plante, *Bombax C.*, som vokser i det tropiske Amerika, Ostindien og Afrika. Kan spindes sammen med Bomuld, men anvendes mest som Stoppemateriale.

Celith, *Acetylcellulose*, fremstilles ved Behandling af Cellulose med Eddikesyre. Det kan opløses i Eddikeæter og anvendes som *Celluloid* (s. d.), bl. a. til Films, hvor dets ringe Brændbarhed er af stor Betydning. *Cellon, Sicoid* er et lignende Stof.

Celluloid, en Blanding af *Nitrocellulose* (s. d.) og Kamfer, som kan formes og til Dels blandet med Fyld- og Farvestoffer anvendes som Surrogat for Elfenben til Galanterivarer, Toiletsager, Knivskafter o. m. a. Det er meget brandfarligt.

Cellulose, udgør Hovedmassen af Cellevæggene i forskellige Plantedele (se *Bomuld*). I uren Tilstand faas det som *Træslib, mekanisk* el. *slebet Træmasse* (s. d.). Ved kemisk Behandling af Træ, navnlig Grantræ, eller forskellige Græsarter, Halm, Esparto, Majs, koges det smaathuggede Raastof under højt Tryk med en Opløsning af Natriumsulfat og surt Kalciumsulfit (*Sulfitcellulose*), eller med Natronlud (*Natroncellulose, Halmcellulose*). *C.* faas herved som en hvid eller gullig, trævlet Masse, der efter Udvaskning formes til tyndt Pap; dette presses sammen i Pakker og forsendes i halvtørret Tilstand (ca. 50 % Vand), med eller uden Lærredsomslag. Hovedanvendelsen er til *Papir* (s. d.), men ved forskellige kemiske Processer kan *C.* omdannes til *Nitrocellulose, Acetyl-* el. *Acetatcellulose* o. s. v.

Cellulosesilke, se *Kunstsilke.*

Cement er et graaligt eller graagrønt Pulver, som efter Udrøring med Vand størk-

ner (hærdner) til en fast, haard Stenmasse, selv under Vand. Naturlig C. findes i vulkanske Egne, f. Eks. *Puzzolano* og *Santorin* i Syditalien. Raamateriale, leret Kalksten, som ved Brænding giver C., findes paa Bornholm, i Sydengland (*Romancement*) o. fl. St. Hovedmængden fremstilles dog nu over hele Jorden ved Blanding af Kalksten, Kridt, Mergel (kalkblandet Ler) o. l. med sandfrit Ler. Raastofferne males og blandes i vaad Tilstand, den fugtige Masse tørres og glødes i roterende Ovne, hvorved der dannes uregelmæssige Smaaklumper, som males til støvfint Pulver. Cementen forsendes i papirforede Fustager (ca. 170 kg Netto) eller Sække (ca. 85 kg) og maa beskyttes mod Fugtighed. Ved Anvendelsen blandes den med Sand, Grus og Skærver (se *Beton*). I Cementstøberierne fremstilles *Cementsten* (Mursten), *Tagsten* (ofte farvede), *Fliser*, *Rør*, *Ornamenter* o. a. Danmark fremstiller meget Cement, med en betydelig Udførsel; størst Produktion har Nordamerika. *Magnesiac.* indeholder brændt Magnesia foruden Kalk. Den er næsten hvid og særlig modstandsdygtig mod Havvand. *Slakkecement* er en Blanding af finmalet Højovnsslakke med fed Kalk. — I Handelen forekommer under Navn af Cement en Mængde Blandinger, der bruges som Bindemiddel ved Fremstilling af kunstige Sten, *Gulvbelægning* (Mosaik), til Tandkit, Samling af Metaller, Porcelæn o. m. a.

Cementstaal, *Blærestaal*, faas ved at gløde Stænger af *Svejsejærn*, indlagt i Kulpulver i Kasser af ildfast Ler. Herved optager Jærnet Kulstof og omdannes til Staal. Fremstilles navnlig i Sheffield, Birmingham o. a. St. i England.

Cent (*centime, Centesimo, Centavo etc.*) er Betegnelsen i forskellige Møntsystemer for en Hundrededel af Hovedmønten, Møntenheden.

Cental, amerikansk Centner = 100 lbs = 45,36 kg. I britisk Vestindien (Jamaica), i Kanada, ja endog tildels i England anvendes Cental i Stedet for den engelske *hundredweight* = 112 lbs.

Centigram = $^1/_{100}$ Gram, *Centiliter* = $^1/_{100}$ Liter, *Centimeter* = $^1/_{100}$ Meter.

Centner, Vægtmaal, 100 Gange Vægtenheden, i Danmark og Sverige = 100 Pund, i Østrig = 100 Pfund.

centrifugal, midtpunktflyende (Kraft).

centripetal, midtpunktsøgende (Kraft).

Centweight (*cwt.*) el. *hundredweight* (eng.) = 4 quarters = 8 stones = 112 lbs = 50,8025 kg.

Cera (lat.), *Voks* (s. d.).

Ceresin, et halvklart, vokslignende, hvidt Stof, der bestaar af Kulbrinter og fremstilles af *Jordvoks* (s. d.) ved Rensning med Svovlsyre og Blegning. Smeltepkt. 56 °—82 °. Anvendes som Surrogat for Voks, til Lys, Bonevoks, vandtæt Papir, Salver, Skocreme, Tavler til Bikuber o. a.

Ceroxylonvoks, se *Palmevoks*.

Certeparti, Befragtningskontrakt. Sølovens Regler om dette Sørettens vigtigste Kontraktforhold er næsten alle kun deklaratoriske, d. v. s. at de viger for modstaaende Aftaler, dog hjemler Loven hver af Kontrahenterne Ret til at forlange *skriftlig* Kontrakt saavel ved total Befragtning som partiel. Dog turde det være fast Regel, at man ved Stykgodsbefragtning navnlig med Rutedampere ikke kan fordre Certeparti udfærdiget, men nøjes med Selskabets Reglementer, Fartplaner, indtil Konnossementet selv kan udfærdiges. For de forskellige Trader og Brancher har der uddannet sig visse faste Certeparti-Former, der under Redernes Monopolstilling under Verdenskrigen har antaget stedse strammere Bestemmelser i Befragternes Disfavør.

Sølovens § 113 fastslaar, at Godset ikke maa forsendes med andet Skib end det omkontraherede undtagen i Nødsfald. Hvis et Dampskibsselskab raader over flere ens Dampere med samme Hastighed, betinger det sig ofte at bytte om paa disse. I Sølovens § 112 udtales, at Befragteren kan overdrage sin Ret efter Certepartiet til Tredjemand, men hæfter stadig for Forpligtelsernes Opfyldelse, som om han selv stadig var Aflader. Dette Forhold er dog kun praktisk, hvor Ladningen (Godset) før Indskibningen skifter Ejer, da Bortfragteren ikke behøver at tillade Indladning af andet Gods end det, Befragteren var berettiget til at indlade, naar Bortfragterens Stilling derved vilde blive ugunstigere, f. Eks. ved at skulle ind-

laste let Jærn i Stedet for Stykgods, Kul i Stedet for Kaffe e. l.

Hvor Sælgeren skal levere de solgte Varer cif (s. d.) eller cf (s. d.), maa han sørge for, at intet i Certepartiet strider mod de for Handelen fastsatte eller usancemæssigt gældende Vilkaar.

Ophævelse af Certepartiet kan ske fra hver af Kontrahenterne i følgende Tilfælde:

a) naar der før Sejladsens Begyndelse udbryder Krig, der gør Skib eller Ladning ufri, eller Skibet belægges med Embargo (s. d.), eller Afgangs-, respektive Bestemmelseshavnen erklæres under Blokade (s. d.) eller Godsets Udførsel fra hin eller Indførsel til denne bliver forbudt, eller Skibets Rejse eller Godsets Forsendelse hindres ved nogen (anden) Foranstaltning af offentlig Myndighed, f. Eks. effektiv Minespærring af bestemt Havn.

b) naar nogen af de ovennævnte Hindringer indtræffer efter at Skibet er afgaaet fra det Sted, hvor Rejsen ifølge Certepartiet begynder.

c) naar Skibet gaar tabt paa Rejsen eller kondemneres, c: erklæres uistandsætteligt, hvilket ogsaa gælder, naar et af disse Tilfælde indtræder før Skibet har tiltraadt den i Certepartiet bestemte Rejse.

og hvor Kontrakten saaledes bortfalder, skal der ikke svares nogen Erstatning, med mindre nogen af de omhandlede Hindringer indtræder *paa* Rejsen, idet Bortfragteren da har Krav paa Afstandsfragt for den allerede tilbagelagte Del af Rejsen. — Derimod kan andre, tilfældig indtrufne ydre Omstændigheder som Strejker, Tilfrysning af Havn el. l. *ikke* berettige Parterne til at sige sig fra Certepartiet, men disse Omstændigheder kan dog medføre en Udskydelse af Tiden for Certepartiets Opfyldelse.

Misligholdelse af Certepartiet. Naar Befragteren misligholder Certepartiets Bestemmelser, f. Eks. naar Godset ikke er det betingede, kan Bortfragteren sejle bort uden dette og dog kræve fuld Fragt med Afkortning for de *særlige* Udgifter, han derved sparer; Bortfragteren er ikke pligtig selv at søge ny Fragt og kan endog afslaa Tilbud herom, men *hvis* han medtager andet Gods, skal han afkorte Halvdelen af den derfor opnaaede Fragt i sit Krav paa den oprindelige Befragter. — Omvendt kan Befragteren altid træde tilbage, naar Skibet ikke er lastklart dér og til den (bestemte) Tid, Certepartiet angiver. Endvidere kan Befragteren ved total Befragtning hæve Certepartiet mod at betale halv Fragt, og er der ingen Last leveret inden Overliggedagenes Udløb, anses Befragteren for at have hævet Certepartiet. Udover den halve Fragt maa han betale for Overliggedagene (s. d.). Den, som kun har fragtet Skibet partielt, har ikke ovennævnte Fordel, men maa betale fuld Fragt.

Delvis Ophævelse af Certepartiet. Hvis Befragteren forlanger sit Gods udlosset i en Mellemhavn, som Skibet af anden Grund anløber, maa han alligevel betale fuld Fragt, hvis *ikke* Skibet paa Grund af Skade har maattet søge Nødhavn, og da kun, naar

1) det ved en af beskikkede Mænd afholdt Forretning skønnes, at Ladningen i det hele eller for dens væsentligste Del vilde blive fordærvet, dersom den skulde opbevares og sendes videre med Skibet efter dets Istandsættelse og

2) ingen af Befragterne — hvis der er flere — forlanger Skibets Rejse fortsat.

Certifikat, Bevisdokument, skriftligt Vidnesbyrd, Attestering o. l. med offentligretlig Gyldighed. Forekommer i Sammensætning med et Lede-Ord, der angiver Art af Certifikat, f. Eks. Skibs-Certifikat (s. d.).

certifying benævnes i de forenede Stater en Attest fra den betrukne Bank om, at vedkommende Check er i behørig Orden; det sker gærne derved, at Banken tværs over Checkens Forside sætter Ordet good og Navnet, hvilket virker som Akcept.

Cession, Overdragelse.

Cessionarius, den, til hvem der overdrages (en Fordring el. a.).

Cessions-Endossement er Betegnelse for det Endossement, der i Modsætning til Prokura-Endossement (s. d.), skaber Ejeret til Vekslen.

Cessus, den, paa hvem en Fordring el. a. overdrages.

Ceylonfiber, se *Kokostrævler.*

Ceylons Mønt- og Pengevæsen. I den engelske Koloni Ceylon er der efter Loven indført britisk Mønt. Omsætningsmidlerne er de engelske Sovereigns og de

engelske Rupées, der har samme Værdi som de indiske, men deles i 100 Cents. Der er samme Forhold paa Ceylon som i Indien mellem Sovereigns og Rupées, nemlig 1 £ = 15 Rupées. Ved Ind- og Udførsel regnes ofte i Rupées.

Ceylons Valuta-Usancer. I Hovedhavnen Colombo (»Østasiens Brevkasse«) noteres Valuta paa London med Procent-Diskonto per 1, 2, 3 eller 6 Maaneder efter Sigt. Desuden noteres Valuta paa Bombay i sh. & d. per Rupée, 30 eller 90 D. S. og paa Kanton i sh. & d. per meksikansk Dollar, 60 D. S. Kommission ved Rimesser andrager 1 %, Delcredere for Veksler $2^1/_2$ %.

CeylonsVægt. 1 candy i Colombo = 545 lbs. Se iøvrigt britisk Ostindiens Maal og Vægt.

cf., 1) cost & freight (eng.), frit ombord inklucive Fragt. Begrebet er fastslaaet i Loven om Køb af 6. April 1906. Sælgeren skal besørge og bekoste den solgte Vares Forsendelse til Bestemmelsesstedet, men Risikoen for selve Transporten hviler paa Køberen. Sælgerens Forretningsplads, hvor Transporten begynder, er saaledes Leveringsstedet, uanset om Transport begyndes som Landtransport og fortsættes som Søtransport eller omvendt. Dette har sin særlige Betydning derved, at om Varen lider af Mangler, sker Bedømmelsen efter Varens Tilstand paa det Sted og til det Tidspunkt, da Risikoen gaar over paa Køberen, ligesom med Hensyn til Kvantiteten. Sælgeren er pligtig at indløse Konnossementet eller Fragtbrevet uanset om Varen endnu er fremkommen til Bestemmelsesstedet eller ej, naar ikke anden Aftale foreligger eller er Sædvane mellem Parterne. Sælgeren behøver ikke at betale Fragten forud — og bør navnlig ved Søbefragtning ikke gøre det —, men Køberen har Ret til at fradrage det udlagte Fragtbeløb i Købesummen; men selv om han derved kommer til at betale dette Beløb tidligere end selve Varen skulde betales, kan han ikke beregne sig Renter eller anden Godtgørelse for sit Udlæg. — 2) Forkortelse af *conferatur* (lat.), man sammenligne . . . .

C. f. o., Forkortelse af *Cork* (*or Channel*) *for order* (eng.). Cork eller Kanalhavn for Ordre (s. d.). Betyder at Skibet skal anløbe der for Ordre om Lossehavn. Skal det herefter losse i England-Skotland, faar Rederen kun den betingede Fragt, men skal det gaa til Fastlandet, skal Rederen have 10 % Tillæg.

cg, Forkortelse af Centigram = $^1/_{100}$ Gram.

Chablis, en fyldig, hvid Bourgognevin med fin Buket. Anvendes meget til Fremstilling af musserende Vine.

Chagrin, farvet Læder med en ejendommelig, kornet Overflade. *Ægte* el. *orientalsk* Ch. laves af Æsel- el. Hestehuder, hvori presses Fordybninger ved Hjælp af haarde Frø. Efter Afslibning bulner de sammenpressede Partier ud ved Hudens videre Behandling. Det meste fremstilles nu af Gede- og andre Skind, ved Presning mellem graverede Valser el. Plader. — *Fiskehudch.* er Hajskind, hvor Piggene er slebet af.

Chagual-, Magueygummi, kommer fra Sydamerika, som hule, cylindriske Brudstykker. Anvendes i Tøjtrykkeriet.

Chakazzi, *Kopal* (s. d.), fra Sansibar.

Chaldron, engelsk Kulvægt, i London = 24 cwt = 1219,26 kg, i Newcastle = 53 cwt = 2692,53 kg.

Chaly, Uldmusselin med Kæde af Silke og Kamgarnsislæt. Anvendes til Damekjoler, Forklæder o. l.

Chambertin, en af de fineste Bourgognevine, med krydret Buket.

Chamberyvine, kraftige Rødvine fra Ch. i Dep. Savoie i Frankrig.

Chamois, gullige, semsgarvede Gemse-, Gede- el. Faareskind.

Chamotte (ital. scarmotti, Skaar), brændt malet *ildfast Ler* (s. d.).

Champagne fremstilles af forskellige unge Vine (se *Vin*), som efter Tilsætning af Sukker og Rengær underkastes en Eftergæring i lukkede, stærke Flasker eller Beholdere, saaledes at Kulsyren bliver i Vinen. Naar Gæringen er færdig og Vinen klar, fraskilles Bundfaldet, og der tilsættes en Likør af Sukker, Konjak og forskellige Essenser, som frembringer den særlige Buket og Karakter, som afpasses efter Smagen i de forskellige Lande. Derefter lagres den paa Flasker 2—5 Aar. Efter Kulsyremængden skelner man mellem *cremant* og *mousseux*, efter Sukkermængden, 8—18 %, mellem tør og sød. Alkoholmængden er 8—11 %. Farven kan være næsten farveløs, gullig el. rød. Til Fabrikationen benyttedes oprindelig Vin

fra Landskabet Champagne i Frankrig, der omfatter Departementerne Ardenne, Aube, Marne og Haut-Marne, hvor de største Fabrikker findes, navnlig i Omegnen af Rheims. Kældrene er ofte indrettet i vældige Udhugninger i Kalkstensunderlaget. Ca. 60 % af Produktionen udføres, pakket i aflange Vidiekurve. Mærkerne er dels Firmanavne som Roederer, Veuve Cliquot o. a., dels Navnene paa Grundvinene, som St. Thierry, Verzenay, Verzy, Mailly o. fl. — Musserende Vine fremstilles nu ogsaa i adskillige andre Lande, navnlig i Tyskland, Østrig, Ungarn, Rusland og Amerika; de billigere Sorter, f. Eks. *Schaumwein*, *Sekt*, ved kunstig Imprægnering af hvide Vine og Æble- el. anden Frugtvin med Kulsyre (sml. *Mineralvand*).

Champignon, en spiselig, hvid Svamp, med brunlig Hat, som vokser vildt, men ogsaa dyrkes, navnlig i Frankrig. Den kommer i Handelen henkogt eller tørret.

Chance, i Handelssproget: Udsigt til Gevinst.

Changeants, kiprede Stoffer med forskelligfarvet Kæde og Islæt, hvorved Tøjet faar forskelligt Udseende, set fra forskellige Sider.

Charcuterie (fr.), Handel med tilberedte Spisevarer, som Pølser, Leverpostej etc.

charge er et gl. fransk Kornmaal = 160 L. (Hvede) eller 240 L. (Havre).

chargeur (fr.), Befragter.

Charpie, løst vævet Bomuldsflonel, stærkt opruet paa den ene Side, fra England.

Charterparty (eng.), Certeparti (s. d.).

chartre, befragte.

Chartreuse, en Likør, som oprindelig blev fremstillet i Klostret La grande Chartreuse i Sydfrankrig.

Check (eng.), Pengeanvisning. I det praktiske Liv forstaar man ved Check: en Anvisning paa en Bank, Bankier, Sparekasse el. a. Pengeinstitut, selv om Checkvæsenet ikke er begrænset hertil. For at lette Dispositionen over indestaaende Pengemidler er Checksystemet indført og har fundet en stor Udbredelse, navnlig i England, hvor endog Husmødre betaler (større) Indkøb med Checks, ligesom Forretningsmænd fører deres Checkhæfte med sig, hvor de færdes, hvilket iøvrigt hænger sammen med den ringe Anvendelse af Pengesedler i England. I forskellige Lande har man gjort Checks stempelpligtige. Hos os er Checks og Transporter paa disse stempelfri.

Før Udbetalingen bliver Checken noteret i den betruknes (Bankens) Bøger og Beløbet afskrevet Kontoen, naar Checken *samtidig* hæves. Derimod er Noteringen ikke nogen Akceptpaategning og betyder kun, at Beløbet i det givne Øjeblik er indestaaende paa Kontoen.

Bankerne afregner — som herhjemme — indbyrdes de indløste eller indsatte Checks, eller de lader denne Mellemregning gaa igennem et clearinghouse (s. d.).

En Check i moderne, kort Form lyder i sin Tekst f. Eks. saaledes:

»Betal mod denne Check til
eller Ordre Kroner
og fraskriv denne Sum paa Bankbog No.
.«

Til Sikring mod Forfalskning af Beløbet perforeres ofte dette ad mekanisk Vej enten helt eller ved ophøjede Prikker. Særlig ved Checks, Banker imellem, anvendes efter tysk Mønster Blanketter med en Talrække trykt paa højre Side, hvoraf afklippes de Checkbeløbet underliggende runde Tal, saaledes, at det laveste efterladte af Tallene angiver, at Checkbeløbet ikke overstiger dette. Hvad Udstederens Underskrift angaar, da er det almindeligt, at han afgiver sin Signatur til Opbevaring og Sammenligning for Banken, og til Sikring mod Uvedkommendes Benyttelse noteres gærne Numrene paa de til vedkommende Kunde udleverede Blanketter paa hans Konto. I Almindelighed hæfter dog Kunden ikke for Bankens Indløsning af falske eller forfalskede Checks. En særlig Sikring mod Misbrug opnaar man ved *crossed checks* (s. d.).

I de angelsachsiske Lande kræver Bankerne Opgivelse af Referencer, naar en ny Kunde henvender sig for at faa aabnet Check-Konto og udleveret Anvisningshæfte, men ikke herhjemme.

Checkbog, Hæfte med Check-(Anvisnings-)Blanketter.

Checkret. Rundt om i Landene er der ved Love fastsat Regler om Checks, i Danmark under 23. April 1897, i det væsentlige i Overensstemmelse med omtrent samtidige

norske og svenske Love i dette Emne. Der bestemmes heri:

1) at Ordet Check skal findes i Teksten (ikke efter engelsk Lov);
2) at Checks ikke kan lyde paa anden Forfaldstid end: ved Sigt (Forevisning),

samt at Checken skal indeholde Beløbet, Udstedelsesdatoen, Udstederens Navn, betruknes Navn og Adresse, men den kan godt lyde paa, d. v. s. være betalbar til Ihændehaveren. Udstedelsessted behøver ikke at angives.

Veksellovens Regler (se de paagældende Steder) om Overdragelse, om Trassentens og Endossenternes Ansvar, om Betaling og Regres ved Dishonorering samt om Forældelse gælder ogsaa for Checks med enkelte Afvigelser, der følger af Checkens Natur: man kan ikke bruge Kopier af Checken for Endossement, Akcept er uden Retsvirkning, og Forældelsesfristen løber fra Udstedelsesdagen.

Paa 2 andre Felter end ovennævnte afviger Checkreglerne fra Vekselreglerne, nemlig deri, at en Check kan søges tilbage fra enhver Erhverver, naar den uretmæssig er kommen rette Ejer af Hænde, hvorimod der for Veksler indtræder ekstinktiv Erhvervelse (s. d.), samt deri, at de *særlige* Regler om Beføjelser for Vekselejeren ved bortkomne Veksler (s. d.) ikke kan overføres paa Checks. En Checkejer kan altsaa ikke fordre en ny Check udstedt for en bortkommen eller optage Tabsprotest. Derimod kan en bortkommen (eller af en Fejltagelse eller Hændelse tilintetgjort) Check kunne gøres til Genstand for Mortifikation (s. d.).

For om muligt at forhindre, at Checken benyttes som stadig løbende Betalingsmiddel (Pengeseddel), er Regressretten gjort afhængig af særlig korte Indkrævningsfrister. En Pladscheck (s. d.) skal forevises til Betaling senest tredje Dag efter den i Checken angivne Udstedelsesdag, og andre her i Landet udstedte og betalbare Checks inden 10 Dage. Protest maa være optaget inden Lovens Forevisningsfrister, men i Stedet kan man nøjes med en Paategning fra betrukne om den forgæves Præsentation. I Checksager angaaende Regreskrav gælder samme Procesregler som i Vekselsager.

Har Trassaten indløst Checken — eller krediteret Checkejerens Konto for Beløbet — har han intet Regresskrav mod Udsteder og Endossenter, med mindre Checken er indløst af — eller indsat i — en anden Afdeling (af samme Bank) end den, paa hvilken den er trukken.

For at udstede eller modtage en Check paa en *senere* Dato eller uden Dato fastsætter Checkloven en Stempelmulkt, hvis ikke Checken er stemplet som lang Veksel.

Angaaende Forholdet til Udlandet indeholder Checkloven en Henvisning til Veksellovens Bestemmelser i saa Henseende (se *Vekselret*) med den Tilføjelse, at en Pengeanvisning anses gyldig som Check ogsaa efter dansk Ret, naar den er affattet efter de Regler, som *paa Betalingsstedet* gælder for Checks, hvilket stemmer med Vedtagelserne paa internationale Konferencer i Haag. De til Udøvelse og Bevaring af Regressretten nødvendige Handlinger retter sig ogsaa efter Reglerne paa det Sted, hvor de skal foretages. Paa Konferencerne hævdedes, at Checks kun burde kunne trækkes paa Banker, Bankiers o. l.

Chenille, bløde, laadne Snore med lang Luv, som stritter ud til alle Sider. Forarbejdes af Silke, Uld og Bomuld, og anvendes til Sjaler, Tæpper o. l.

chèque (fr.), Check.

Cherry brandy og ***cordial,*** Kirsebærlikør.

chest (eng.), Tekiste; i København noteres Prisen for kinesisk Te per $^1/_2$ chest = ca. $27^1/_2$ kg Netto.

cheval vapeur (fr.), Hestekraft.

Cheviot, mørkfarvede, kiprede, uldne Stoffer, vævede og appreterede som Klæde. Bruges baade til Herre- og Dametøj.

Chevreau, sortfarvet, glat Læder, oprindelig af Gedeskind, men nu ogsaa af tynde, spaltede Hestehuder. Anvendes som Overlæder paa let Fodtøj.

Chianti, hvide og røde italienske Vine, med fin Buket og en noget stram Smag, fra Provinsen Siena.

Chiffertelegram, telegrafisk Meddelelse med aftalte Tegn, Forkortelser, Sammenstillinger af Ord, selvlavede eller almindelige Ord med Særbetydning, hvis Tydning kræver en dertil svarende (hemmelig) Nøgle. Anvendes særlig i Udenrigstjenesten. I Privattelegrammer maa Chifferteksten kun være sammensat af de almindelige (arabiske) Tal-

tegn. I Handelslivet anvendes i Stedet Code-Telegrammer (se *Coder*).

Chiffon, meget let, aabent, lærredsvævet hvidt el. farvet Bomulds- el. Silkestof; kaldes ogsaa *Crepe de Chine*.

Chilesalpeter, *Natronsalpeter*, *Natriumnitrat*, $NaNO_3$, findes som udstrakte Lag i Provinserne Tarapaca og Atacama i det nordlige Chile. Raasalpeteret, *Caliche*, som danner rødbrune el. blaalige Klumper, underkastes som Regel en Rensning ved Opløsning i Vand og Udkrystallisation, hvorved faas et noget fugtigt, krystallinsk Pulver. Det udskibes over Iquique og Antofagasta. Hovedanvendelsen er til Gødning, idet Kvælstofindholdet er ca. 15 %. Endvidere til Fremstilling af *Salpetersyre* og *Kalisalpeter* (s. d.).

Chiles Mønt- og Pengevæsen har været Genstand for en Række — udskudte — Reformer, Forsøg paa at komme bort fra Papirmøntfoden med dens svingende Kurser paa Pengene. Endnu er Guldmøntfoden dog ikke gennemført i Virkeligheden. Enheden er en *Peso*, med 1 Condor = 20 Pesos og 5 Doblon = 10 Pesos samt 1 Escudo = 1 Pesos. Ved en Lov af 1895 fastsattes $13^1/_3$ Pesos = 1 £, altsaa 1 Peso = 18 d., men dette Værdiforhold er ikke stabilt, og paa Pengesedlerne er der desuden betydelig Disagio. Lejlighedsvis er der udstedt store Beløb i Sedler med Tvangskurs, men de oprettede Konversionsfonds (s. d.) har skabt en Guldreserve, der virker stabiliserende paa Pengeforholdene. Udførselstolden kræves erlagt med 50 % i Guld og 50 % i 90 D. Valuta paa London efter Omregning 18 d. = 1 Peso. — Af Sølvmønter findes 1 Peso, Vægt 12 g, og $^1/_2$ Peso, Vægt 6 g af $^9/_{10}$ Finhed, foruden mindre Mønter. Statspapirpengene (billetes fiscales) lyder paa 1, 2, 5, 10 og 20 Pesos.

Chiles Valuta-Usancer. De vigtigste Handelspladser er Valparaiso, der har direkte Dampskibsforbindelser med Europa, Iquique og Santjago og paa disse Pladser, noteres Valuta paa London, Paris og Hamborg, alle 90 D. S. for en Peso Papir i henholdsvis shilling, Francs og Mark. Desuden noteres Barresølv (næsten rent). Den største Valutaforretning er paa London. De første Klasses Handelsveksler, »first class commercial« eller »London bills« spiller Hovedrollen for de førende Bankhuse, uagtet Tyskland længe har haft en Række Bankfilialer derovre og skønt disse før Krigen var i Færd med at vinde betydeligt Terræn.

Kreditforholdene i Chile kræver stor Kapital, thi den normale Betalingstid er 9 Maaneder og derover, og 3 Maaneders Kredit regnes for kontant Betaling og kræver en »Kassarabat« paa 6 %. Ved virkelig kontant Betaling afdrages 8 %. — Overfartstiden beregnes til 45 Dage. Som Eksempel paa Agiotagen opstilles følgende Reguladetri-Stykke:

x Mark 90 D. S. = 1 Peso Papir.
1 Peso Papir = $10^5/_{16}$ d. 90 D. S.
100 d. = $98^7/_8$ d. cable transfer (s. d.).
240 d. = 20,445 Mark.
$98^1/_2$ M. = 100 Mark 90 D. S.

0,882 Mark = 1 Peso Papir,

eller vil man udregne Forholdet mellem Guld- og Papirpengene, opstiller man til Eksempel følgende Regnestykke:

x Peso Papir = 100 Peso Guld,
1 Peso Guld = 18 d.,
$98^7/_8$ d. tel. Udb. = 100 d. 90. D. S.,
$10^5/_{16}$ d. 90 D. S. = 1 Peso Papir,

177 Peso Papir = 100 Peso Guld.

China clay, *Kaolin*, Porcelænsler (s. d.).

Chinagrass, se *Ramié*.

Chinchilla, Skind af en Gnaver, *Eriomys chinchilla*, som lever paa Højsletterne i Andesbjærgene i Sydamerika. Skindene er 29—36 cm lange, særdeles bløde og fine. Kommer i Handelen i Pakker à 12 Stkr., sorteret efter Farven, mørkegraa, brunlige, sølvhvide.

Chiné, *flammede* el. *chinerede Tøjer*, fremstilles af Garn, som er farvet pletvis med forskellige Farver i bestemte Mellemrum.

Chinois, smaa, bittre, kandiserede Pommeranser fra Italien.

Chinolingult, Tjærefarvestof i Form af Krystalpulver til Gulfarvning.

Chints, blomstrede Sirtser, som navnlig fremstilles i England.

Chokolade er en Blanding af fintmalede, brændte Kakaobønner, *Kakaomasse*, og Sukker, ofte med Tilsætning af Krydderier, Vanilin, Perubalsam o. a. Til simple Sorter erstattes en Del af *Kakaosmørret* med billigere Fedtstoffer. Blandingen er i varm Tilstand

halvflydendn og hældes i Metalforme, hvor den stivner. *Bitterchokolade* er ren Kakaomasse, hvoraf noget Kakaosmør er udpresset. *Mælkechokolade* er blandet med kondenseret Mælk. Særlig fine Ch. fremstilles navnlig i Schweitz, Frankrig og Italien.

Cholets, *schlesisk Kanevaslærred,* graa, aabne Lærreder, undertiden med farvede Striber, men uden Appretur, fra Frankrig og Tyslkand.

Chomageforsikring, Forsikring mod Tab ved Afbrydelse af Driften paa Grund af indtraadt Skade. o l.

Christiania Standard (Træ) = $103^3/_8$ eng. Kubikfod.

Chrysamin, C og ***R,*** brungule, substantive Tjærefarvestoffer i Pulver- el. Dejform; bruges til Gulfarvning af Bomuld.

Chrysoberyll, *Alexandrit, orientalsk Chrysolith,* en gulgrøn Ædelsten med vekslende Farvespil, fra Brasilien, Ceylon og Ural. Den laves ogsaa ad kunstig Vej.

Chrysoidin, Tjærefarvestof i Form af mørkerøde Krystaller. Farver orangegult.

Chussian, kinesisk Betegnelse for Testøv (eng. *dust*). Anvendes til Murstenste og Fremstilling af *Koffeïn.*

Ch. V., Forkortelse af *cheval vapeur* (fr.), Hestekraft.

Cibalblaat, *Indigobromid,* Tjærefarvestof, som anvendes til Indigofarvning i forskellige Nuancer.

Cider, 1) gæret Æblemost, se *Frugtvin;* 2) gæret Rosinmost, som bruges til Forskæring af Vin og i Eddikefabrikationen.

Cie, (fr.), Forkortelse af *compagnie.*

cif, Forkortelse af Ordene *costs, insurance, freight* (eng.), Omkostninger = frit ombord, Assurance, Fragt. Ved Assurance forstaas kun sædvanemæssig Assurance og ikke særlig af Krigsforhold el. l. nødvendiggjort Ekstraforsikring, altsaa kun for Fakturabeløbet — eventuelt med Tillæg af imaginær Avance — og mod Stranding, Ild og Kollision. Undladelse af at tegne saadan pligtmæssig Forsikring berettiger Køberen til at hæve Købet, men har Køberen taget imod Konnossementet uagtet han ved, at Forsikring ikke er tegnet, kan han ikke træde tilbage af den Grund, men han kan selv forsikre Sendingen paa Sælgerens Bekostning og kræve Erstatning for Skade, som maatte følge af Undladelsen. Ejheller kan Køberen træde tilbage, naar Varen først er oplosset paa Bestemmelsesstedet og det viser sig, at den er i leveringsmæssig Stand. Se iøvrigt *cf,* idet Forholdene ved cif Salg ellers er de samme som ved cf Salg, blot med Tilføjelse af Forsikringen.

cific, Forkortelse af *costs, insurance, freight, interest, commission,* betydet udover *cif* (se ovenfor), at Prisen indbefatter Renter for Tiden mellem Afladning og det Tidspunkt, hvor Betalingen er kommen Sælgeren i Hænde, samt Kommissionsgebyrer.

Cigarer bestaar af *Indlægget,* sammenrullede Tobaksblade, ved ordinære Sorter tillige Affald og Bladribber. Dette holdes sammen af Ombladet og danner en *Vikkel.* Udenom denne lægges skrueformet en smal Strimmel, udskaaret paa langs af et Blad, *Dæk*(*bladet*), som limes fast eller snos i Spidsen. Ved Maskinarbejde presses Vikkelen saa fast i Træforme, at Ombladet kan undværes. De endnu fugtige Cigarer samles i Bundter ved Hjælp af Baand, og presses i Kasserne, hvorefter de tørres. Indlæg og Dæk er i Reglen af forskellige Sorter, f. Eks. Dæk af Manila, Java el. Sumatra, med Indlæg af Habana, Kuba eller Felix o. a. Til simplere Cigarer bruges Dæk af Domingo, Columbia, tysk Tobak. Sorteringen sker efter Kvalitet: *Flor prima, secunda, tertia* el. *Udskud,* og Farve: *oscuro, maduro, colorado maduro, colorado* og *c. claro* (lysest). Ægte Habanacigarer betegnes ofte efter de gamle Firmanavne og efter Formen, som *londres,* smaa, *trabucos* og *trabucillos,* kegleformige, *prensados,* lange og fladtrykte. Se ogsaa *Tobak.*

Cigaretter fremstilles væsentlig paa Maskine (ca. 10,000 i Timen), af finskaaret tyrkisk el. amerikansk Tobak. Hylstret laves af *Cigaretpapir,* fint ulimet Kludepapir. De laves enten stykkevis el. i større Længder, som derefter deles. Til Mundstykkerne, som paaklæbes den færdige Cigaret, anvendes tyndt Karton, Korkstrimler, uægte Guldpapir, Straa o. l.

Cigarillos fremstilles paa lignende Maade som Cigaretter, men i Stedet for Papir bruges et tyndt Tobaksblad til Hylster.

Cigarkassetræ, *Kubacedertræ,* er Veddet af et Løvtræ, *Cedrela odorata,* fra Vestindien og Mellem-Amerika.

Cikorie er Roden af en kurveblomstret Plante, *Cichorium intybus*, som er vildtvoksende og dyrkes, navnlig i det sydlige Jylland, Tyskland, Belgien og Holland. Rødderne optages om Efteraaret, vaskes, ituskæres, tørres og ristes (*brændes*). Anvendes i malet Tilstand som *Kaffetilsætning*, i Reglen blandet med andre Kaffesurrogater. Forfalskes ofte med andre Rødder, Jord, Ler, Benkulaffald o. l.

Cinders, særlig rene *Koks* (s. d.).

Cinnober, *Kvægsølvsulfid*, HgS , findes som Mineral i Spanien (Almaden og Almadenejos), Krain (Idria), Kalifornien, Kina og Japan, eller fremstilles ved Sublimation af en Blanding af Svovl og Kvægsølv. Det kommer i Handelen som et rødt Pulver, med forskellige Nuancer, og anvendes til Oliefarve, Farvning af Segllak, Kautsjuk o. a. Det forfalskes ofte med andre røde Farver. — *Grøn C.* er en Betegnelse for *Kromgrønt*, *Kromc.* for *Kromrødt* (s. d.).

Cira, simpel, makedonisk Bomuld.

Circassiennes, *Circassias*, lettere, uvalkede Uldstoffer, ofte med Kæde af Bomulds- eller Hørgarn. Fremstilles navnlig i England, Frankrig og Tyskland og anvendes til Bordtæpper.

cirka, omtrent. Er en Vare solgt i et omtrentligt Kvantum gennem Angivelser med Tilføjelser som »fra — til« eller »cirka«, har Sælgeren i sit Valg den nærmere Kvantumsfiksering ved Leveringen, men ved cirka dog kun 5 % mere eller mindre, ved Ladning 10 %. (Ved udtrykkelig Aftale kan dette Valg overgaa til Køberen). En særlig Betydning faar cirka, naar det drejer sig om Skadeserstatning, idet Spørgsmaalet da er, om denne kun kan forlanges i Forhold til Minimumskvantiteten, hvilket er dansk og svensk (omstridt) Retsopfattelse, men Handelsstanden her mener, at Erstatningen da maa beregnes af Middelkvantiteten. Ved Skibsbefragtning af fuld Ladning, hvor Aftalen lyder paa *omtrent* et vist Antal Tons, kan Skipperen som Regel forlange 5 %, undertiden dog 10 % mere eller mindre.

Cirkulation, Omløb.

Cirkulationsværdi for en Mønt, Pengeseddel o. l. er den Værdi, hvortil den lovmæssig skal tages ved de offentlige Kasser, særlig ved Erlæggelse af Skatter og Toldafgifter.

cirkulere, gaa fra Haand til Haand.

Cirkulærakkreditiv eller *Rundrejseakkreditiv*, se *Kreditiv*.

Cirkulære, Rundskrivelse, enslydende Meddelelse, som benyttes, naar man ønsker at udsende Beretninger o. l. til en større Kreds. En særlig Betydning har Udsendelsen af Cirkulærer, idet man indenfor Retsvidenskaben formener, at derved sker der ikke en saadan offentlig Henvendelse, som f. Eks. kræver de særlige Kauteler, der (ellers) forlanges ved offentlig Tegningsindbydelse for Aktier. — Det er almindeligt at give Cirkulæret, naar det ikke faar personlig Overskrift, en kollektiv Overskrift som S. T. (salvo titulo = i Stedet for Titulatur) eller S. H. T. (sine honoris titulo = med Udeladelse af (Æres-)Titulatur) eller P. T. (præmissis titulis = forudskikkende (særskilt) Titulatur).

Cisternevogn, en Vogn, hvis Overdel bestaar af en eller flere fastliggende eller -staaende Beholdere, til Transport af Væsker, som Petroleum, Syrer, flydende Luftarter o. s. v.

Citant, Sagsøger.

Citationstegn, Anførselstegn, Gaaseøjne, » «, Tegn, som angiver, at det mellemstaaende er en ordret Gengivelse.

citere, gengive ordret.

cito, ilsomt, hurtigt.

Citrater, Salte af *Citronsyren*.

Citrin, en lys, gul til gulbrun Bjærgkrystal. Kaldes ofte *bøhmisk Topas*. Bruges som Smykkesten.

Citronat, se *Sukat*.

Citronelleolie, en æterisk Olie, som udvindes ved Destillation af Bladene af en Græsart fra Ceylon, Malakka og Østafrika. Anvendes til Parfymering af Sæbe og Pomade.

Citroner er de gule ægformede Frugter af forskellige Arter *Citrus*, stedsegrønne Træer, som dyrkes i Middelhavslandene, Sydasien, Vestindien og Kalifornien. Saften indeholder en betydelig Mængde *Citronsyre* og den glatte el. knudrede Skal en æterisk Olie, *Citronolie*. Frugterne afplukkes grønne og forsendes i Kasser. De vestindiske C., *Lemoner*, er i Reglen mindre og mere sure.

Af Frugtkødet fremstilles Citronsyre, af Skallerne Citronolie. Disse kommer ogsaa i Handelen i tørret Tilstand. Foruden den alm. C. findes en Mængde Varieteter, f. Eks. de meget store *Vokslemoner*, den kuglerunde *Limette* og den saftløse *Lemon*, (Cedrater), hvis Skaller anvendes til *Sukat*.

Citronessens, bestaar af Citronolie og Alkohol. Anvendes navnlig til Citronlimonade, *Citronvand*.

Citronolie, udvindes af de friske Citronskaller ved forsigtig Udpresning eller Sønderrivning af Oliecellerne. Anvendes i Parfymeriet, Husholdningen, til Essens, Sukkervarer o. l. Fremstilles i store Mængder i Italien, lige som *Citronsaft*.

Citronsyre, forekommer i en Mængde forskellige Frugter. Den fremstilles af Frugtkødet af ikke helt modne Citroner, idet Saften udpresses og renses. Fabrikationen sker navnlig i Italien, Tyskland og Nordamerika. Den kommer i Handelen som større og mindre, uregelmæssige, farveløse Krystalklumper eller pulveriseret. Anvendes til kunstige Frugtsafter, Limonader, i Medicinen og Husholdningen.

Citrontræ, Veddet af et vestindisk Træ, el. en gullig Varietet af *Atlastræ* (s. d.).

Cl, den kemiske Betegnelse for *Klor* (s. d.).

City (eng.), 1) By; 2) den indre (ældre) Del af London omkring Bank of Englands Hovedbygning. City er det koncentrerede Forretningskvarter i London med ret gammeldags indrettede Kontorer. Efter Forretningstid er Kvarteret som uddøet, da kun nogle faa Tusinde Mennesker dér har deres Bolig. I andre større Byer har man anvendt Betegnelsen: City for det centralt beliggende Forretningskvarter, i København dog nærmest kun som Reklame for et bestemt Bygningskompleks.

cl, Forkortelse af Centiliter = $^1/_{100}$ l.

c/l, Forkortelse af 1) *conto lovo* (it.) = for deres, vedkommendes Regning; 2) *curso legal*, lovfastsat Kurs.

Claires el. *Clarines*, fint, løstvævet Lærred el. Batist. De finere kommer fra Frankrig, simplere fra Tyskland, navnlig Schlesien. Anvendes til Slør.

Claytonsort, Tjærefarvestof til direkte Farvning.

clean bills (eng.), eller *clean drafts*, kalder man saadan Veksel-Valuta, der ikke ledsages af Afladedokumenter el. l. i Modsætning til documentary bills (s. d.).

clear days (eng.), fulde Dage (til Lastning og Losning).

clearing-house (eng.), se *Afregningssted*.

Cliquot el. *Veuve C.*, bekendt Champagnemærke fra Rheims.

Clochepied, Organsinsilke, bestaaende af 2 sammentvundne Traade, omviklede med en 3die. Benyttes navnlig til *Gaze* (s. d.).

cm, Forkortelse af *Centimeter* = $^1/_{100}$ m; cm^2 = Kvadratcentimeter; cm^3 = Kubikcentimeter.

c/m., Forkortelse af *conto mio* (it.) = min Konto, Regning.

Co., 1) Forkortelse af *Compagni*, se *Kompagni*; 2) den kemiske Betegnelse for Metallet *Kobolt*.

Coal Charter 1908, se *Baltcon*.

Coatings, forskellige glatte eller kiprede klædeagtige, uldne Stoffer, som navnlig anvendes til Vinterfrakker. Ligner *Kalmuk* (s. d.) og kaldes undertiden *Halvkalmuk*. Fremstilles mest i tyske og hollandske Klædefabriker.

c. o. d., Forkortelse af *cash on delivery* (eng.), kontant ved Leveringen.

Code er en Samling af Ord til Telegrambrug. Da hvert af disse Ord har Betydning som en Sætning eller Del heraf, opnaas der ved Benyttelse af Coder en betydelig Besparelse af Telegramudgifterne, ligesom de til en vis Grad yder Sikkerhed mod Misforstaaelser. Intet Codeord maa indeholde mere end 10 Bogstaver. Egennavne maa kun bruges i deres virkelige Betydning. Sætningerne, som Codeordene erstatter, er netop saadanne, som hyppigt forekommer i Handelssamkvemmet, men forudsætter at Modtageren er bekendt med netop *den* Code, som Afsenderen benytter. Derfor aftales enten Coderne forud eller angives paa Brevpapiret. Der findes dels Coder til almindeligt Brug, saasom Liebers, A. B. C., Western Union som Coder for en bestemt Branche, saasom Atlantic Cotton Code, Special Import Code, »A.« o. s. v. For disse Specialcoder er sindrige Metoder udtænkt, der muliggør en rig Udnyttelse af Code-Ordene, f. Eks. ved Omdannelse af det af 10 Bogstaver bestaaende Codeord i et 10-cifret

Tal; det første Tal, Indikator, betyder Numret paa den anvendte Code, det sidste Tal, cheque, er Nier-Resten af Summen af de foregaaende Tal og giver derfor Prøvestenen for, om Depeschen er fremkommen i Orden. Mellemtallene betyder Codeord og danner den egentlige Depesche. Desuden haves private Coder, hvorved man gærne anvender Codeord paa 5 Bogstaver, for at kunne forene 2 Ord, der betyder sammenhørige Sætninger, til ét.

code civil (fr.), oprindelig *code Napoleon*, er den franske borgerlige Lovcodifikation.

Cognac, se *Konjak.*

Coir, se *Kokostrævler.*

Cokes, se *Koks.*

Colbertisme, se *Merkantilisme.*

collationnement, »*anbefalet*« eller *T. C.* er en Tilføjelse i Telegrammer, som bevirker, at Depeschen bliver telegraferet 2 Gange mellem hver af alle de Stationer, som den gaar over saaledes, at Modtagelsesstationen telegrafisk gentager hele Telegrammet for Afsendelsesstationen. Derved faar Afsenderen en Kontrol med, om Telegrammet er kommen rigtig og uforvansket frem.

Colon, Møntenheden i Costa Rica, Vægt 778 mg Guld af 0,900 Finhed, hvorved den i Møntparitet bliver lig 2,68 Francs; se i øvrigt Costa Ricas Mønt- og Pengevæsen.

Compoboard, Plader, sammenvalsede af tynde Brædder og Træmasse med Bindemidler. Anvendes til Fyldinger, Vægbeklædning o. l.

Columbias Mønt- og Pengevæsen har været meget vaklende, dog har Møntenheden længe været 1 *Peso* à 100 Centavos, svarende til 5-Francs-Mønten, indtil man i 1903 gik over til at gøre Peso'en svarende til den nordamerikanske Gulddollar, idet man samtidig gav de omløbende Pengesedler Tvangskurs, forbød Udstedelsen af videre Papirspenge og indsatte en særlig Komité, der skulde fastsætte Værdiforholdet, respektive Dagskurs. Tiltrods herfor er Værdien af Papirpengene gaaet ned og den af Komitéen (*Juntaen*) fastsatte Dagskurs satte Værdien nogen Tid før Verdenskrigen af Papirspesoen til under $^1/_{100}$ Del af den amerikanske Gulddollar, altsaa ikke 4 Øre i danske Penge.

commis interessé (fr.), en i Forretningens Udbytte og Trivsel personlig interesseret Medhjælper, der bl. a. lønnes med Tantieme (s. d.).

commission-agent (eng.), bl. a. Betegnelsen for de Mellemmænd, der i Indien besørger Afslutning af Indentforretninger (s. d.).

commission in full (eng.) har en særlig Betydning i den oversøiske Forretning, idet der derved betegnes, at der til Prisen er lagt en højere Provisionssats, hvori de sædvanlige Omkostninger allerede er mediberegnede.

commis voyageur (fr.), Handelsrejsende.

composite vessels (eng.), Skibe, bygget dels af Træ (udvendig), dels af Jærn eller Staal (udvendig).

Comprador (port.), kinesisk Pladsagent, der er Mellemled mellem de europæiske o. a. Huse og de indfødte Handlende. Compradoren virker kun for ét Hus og benytter ofte selv indfødte Underagenter. For sin Virksomhed oppebærer C. Provision af de afsluttede Forretninger, sædvanlig 1—2 %, foruden en ret minimal fast Gage, han anvender til at betale sine Hjælpere, *schroffs.* Han indestaar Huset for, at Ordregiverne ogsaa aftager og betaler Varerne, hvorfor han hyppig bevæger Køberne til straks at indbetale Købesummen i en stedlig Bank. Firmaerne slutter en detailleret Kontrakt ved Antagelsen af Comprador, som sædvanlig maa stille Kaution fra en Bank eller et anerkendt, kinesisk Firma.

Condor, se *Chiles Mønt- og Pengevæsen* og *Ecuadors Mønt- og Pengevæsen.*

confirmed letter of credit (eng.) kaldes den Bekræftelse angaaende Remboursaabning, som Banken giver Sælgeren (Leverandøren) om, at den vil honorere (akceptere) hans Tratter indtil et vist Beløb mod Overlevering af Aflade-Dokumenterne (s. d.).

conform, ligelydende, overensstemmende. Man siger i Handelssproget: *at gaa conform,* hvormed menes, at man er i fuld Forstaaelse angaaende det omhandlede, jf. *indforstaaet.*

Consolidated exchange i New York

er en Børs, hvor hovedsagelig mindre Afslutninger gøres, f. Eks. under 100 *shares* (Aktier). Det erindres herved, at de engelsk-amerikanske Aktier gærne kun lyder paa Smaabeløb, fra 1—20 Kroner.

Consols, Forkortelse af *consolidated stocks* (eng.), er Betegnelsen for de enkelte Obligationer af Laan, der er opstaaet ved en Sammendragning af forskellige Laanekategorier til et ensartet Laan.

consules electi (lat.), *Valgkonsuler,* saadanne Konsuler (Vicekonsuler), der er udvalgt blandt Købmænd, Redere eller andre dertil egnede paa vedkommende Plads boende Personer. Til Posterne som ulønnede Valgkonsuler skal Danskere foretrækkes, men for største Delen er de ansatte Valgkonsuler Udlændinge, se iøvrigt *Konsulatvæsen.*

consules missi (lat.), *udsendte Konsuler* (Vicekonsuler) eller *Fagkonsuler* er fastlønnede Embedsmænd i Statens Udenrigs-Tjeneste; de skal have dansk Indfødsret og være forretningskyndige Mænd med fornødent Kendskab til Handels- og Sølovgivningen. Se i øvrigt *Konsulatvæsen.*

contango (eng.) = *Report* (s. d.), Kurstillæg; *contango-day* (eng.), Prolongationsdag.

Contatvine, Vine af forskellig Kvalitet fra Omegnen af Avignon og Carpentras i Sydfrankrig.

Cont. (B.-H.), Forkortelse for *Continent, Bordeaux—Hamborg Range* (eng.), Kontinentet, en Havn mellem Bordeaux og Hamborg, begge inklusive.

Cont. (H.-H.), Forkortelse af *Continent, Hâvre—Hamborg Range* (eng.), Kontinentet, en Havn mellem le Hâvre og Hamborg, gbege inklusive.

Conto, se *Konto.*

conto à meta (it.), kaldes Regnskabet over *à meta Forretninger* (s. d.).

conto à tre el. *conto terzo* (it.) kaldes Regnskabet over Forretninger, som 3 Personer gør sammen med lige Andel i Gevinst, Tab og Risiko.

conto dubio (it.), Konto over usikre, tvivlsomme (dubiøse) Fordringer.

conto finto (it.), Prøve- eller pro forma-Regnskab, eksempelvis opstillet Faktura, *fingeret Regning* (s. d.), der giver Grundlag for Udregning om paagældendes Handels Tjenlighed.

conto lovo *mio, nostro, suo, vostro* (it.), (for) deres, min, vor, hans (vedkommendes), Deres Regning.

conto nuovo (it.), (i) ny Regning.

Conto pro diverse (it.), en Konto i Bogholderiet, hvor saadanne Poster henføres, som ikke har hjemme paa nogen af de særlige Konti.

conto pro errata, en Regning, Faktura, der udstedes til Udligning, Rettelse af Fejlskrift eller Fejltagelser.

conto separato, speciel Regning, særlig Konto, f. Eks. for *à meta Forretninger* (s. d.), naar hele Indkøbsbeløbet er belastet à meta Konto (s. d.), men Halvdelen atter krediteres denne og belastes en conto separato for vedkommende à meta-Deltager.

Conto vecchio (it.), (i) gammel Regning.

contremineurs (fr.), Spekulanter, der er interesseret i — og arbejder for at bevirke — Kursfald.

convertible bonds (eng.), Obligationer, udstedt særlig af amerikanske Aktieselskaber med det Forbehold, at Udstederen i et forud bestemt Forhold af Indehaveren kan kræve dem indleverede til Ombytning med Aktier i samme Foretagende. I Almindelighed er der en vis Frist fastsat for denne Konvertering.

Coopers Guld, en smidig, guldlignende Legering af 16 Dele Kobber, 7 Platin og 1 Zink.

Copperah, se *Kopra.*

Cops, *Kops,* se *Bomuldsgarn.*

copy not negotiable (eng.), ikke-omsættelig Kopi er en Paastempling, der for en Sikkerheds Skyld gærne gives det Eksemplar af Konnossementet, som Kaptajnen beholder for at hindre, at dette gøres til Genstand for Omsætning, hvis det skulde komme i urette Hænder; se i øvrigt under Konnossement.

copy not transferable (eng.), ikke-overdragelig Kopi, har samme Formaal som ovenstaaende *copy not negotiable.*

cord, det i de forenede Stater benyttede Maal for Træ. 1 *cord* er 8 Fod bred, 4 Fod dyb og 4 Fod høj, altsaa 128 Kubikfod eller 3,6245 stères (m/).

Cordit, røgsvagt *Krudt* (s. d.) i Form af cylindriske Smaakorn. Det bestaar af en Blanding af 65 % Skydebomuld, 30 % Nitroglycerin, 5 % Vaseline.

Cordonnetsilke, Silketraad sammentvundet af 12—24 enkelte Traade. Anvendes til Maskinbroderi, Strikning, Hækling.

Cordons, i Pelsvarehandelen Betegnelse for et Bundt Zobelhaler med 12—14 Stkr.

Cords (eng.), tætte, glatte el. stribetkiprede Stoffer af Bomuld og Uld el. af Bomuld alene. Fremstilles i mange forskellige Mønstre, navnlig i England.

Cork (or Channel) for order (eng.), Cork (eller Kanalhavn) for Ordre, fork. C. f. o. (s. d.).

Corned beef, henkogt, svagt saltet Oksekød, som forsendes stærkt presset i høje, firkantede Blikdaaser, navnlig fra Nordamerika.

corner (eng.), egentlig: Hjørne, Krog. En Betegnelse paa en Sammenslutning af en gros-Købmænd, som opkøber alle disponible (tilgængelige) Varer — af en vis Art — for fuldstændig at kunne beherske Prisen d. v. s. være Herrer over, til hvilken Pris de selv atter vil sælge. Corners forekommer hovedsagelig i Landbrugs- eller Kolonialprodukter, hvis Mængde ikke lader sig forøge før næstkommende Høst. Ofte er det ogsaa Enkeltmænd, der raader over store Pengemidler — egne eller andres — som iværksætter en saadan forkastelig Spekulation. Hyppigst har Hvede- og Bomuldscorners været dannet eller forsøgt, men der forekommer ogsaa Corners i Sukker eller Kaffe. Endog har man set Corners i Metaller som Tin og Kobber.

Betegnelsen Corner bruges ogsaa om Transaktioner, der gaar ud paa at bringe Modspekulanterne, særlig Baissisterne, i Klemme, f. Eks. ved Masseopkøb, der hindrer Baissisterne i at dække sig og i at kunne præstere Levering.

Cornichons, 1) smaa *Agurker,* nedlagte i Eddike; 2) umodne *Kapers,* nedlagte i Eddike.

Cornimit, Bindemiddel ,fremstillet af Fiskeaffald. Anvendes til Limfarver, og blandet med forskellige Fyldstoffer og Farve til elektrisk Isolationsmateriale.

corn trade association (eng). *i London* er den mest indflydelsesrige af de engelske Voldgiftsretter, og dens Omraade er ikke begrænset til Kornhandelen alene. Denne Association har 52 forskellige Slutseddels-Formularer, der alle indeholder den Voldgiftsbestemmelse (*arbitration-clause*), som Køber og Sælger ubetinget maa underkaste sig.

Corozo, en hvid, elfenbensagtig Masse, som faas af Mælkesaften i Nødderne af en Palme fra Ecuador og Costa Rica. Anvendes som Surrogat for Elfenben.

Cortex (lat.), Frugtskaller el. Bark, f. Eks. *c. citri, Citronskal, c. chinæ, Kinabark.*

Corton, fin, rød Bourgognevin fra Omegnen af Beaune i Dep. Cote d'Or i Frankrig.

Costa Ricas Mønt- og Pengevæsen. Costa Rica forsøgte straks efter sin Konstituering som Fristat i 1896 at stabilisere sit Pengevæsen. Det blev forbudt at præge flere Sølvmønter, og der gjordes Skridt til Indførelse af Guldmøntfod. Den nye Møntenhed er *Colon* à 100 Centimos, indeholdende 778 mg Guld af $^{900}/_{1000}$ Finhed og præges i 2, 5, 10 og 20 Colones-Stykker. Sølvmønterne har derimod kun $^{750}/_{1000}$ Gehalt. Fremmede Guldmønter modtages ved de offentlige Kasser efter et bestemt Værdiforhold, nemlig 1 Sovereign = 10,45 Colones, 20 Francs = 8,25 Colones o. s. fr. Foruden de nye Guldmønter er de gamle Sølvmønter stadig i Omløb, ligesom Banksedler, der endnu kort før Krigen havde en mægtig Underkurs paa over 100 %.

Costa Ricas Valuta-Usancer. I Hovedstaden San José noteres Valuta 3 og 90 D. S. paa London og Paris, 3 D. S. paa Hamborg, 3 og 60 D. S. paa New York og 3 D. S. paa Spanien. Overfartstiden er til Evropa regnet til 30 Dage.

Cotelines, damaskvævede Halvsilkestoffer til Møbelbetræk. Vognhynder o. l.

Cotoniseret, se *Kotonisering.*

Cottonolie, se *Bomuldsfrøolie.*

Cottonwood, se *Poppeltræ.*

coulant (fr.), betyder i Handelssproget: imødekommende i Forretningsanliggender.

coulisse (fr.) er Betegnelsen for en særlig Plads paa Børserne udenfor de autoriserede Mægleres Skranke, frit Marked for Omsætning af Værdipapirer; se i øvrigt under *courtier.*

council bills (eng.) er Tratter, som af India-Council i London udstedes paa de indiske Statskasser. De evropæiske Importører af indiske Varer køber disse Tratter for dermed at betale deres Indkøb i Indien,

medens omvendt India-Council benytter de ved Salget indvundne Midler til at betale de i England betalbare Kupons, Amortisationer o. l. af de indiske Statslaan eller andre engelske Tilgodehavender.

Coupon, se *Kupon.*

courant, se *kurant.*

Courtage, se *Kurtage.*

Courtiers (fr.), (autoriseret) Mægler. Selv om Mægler-Næringen i Frankrig er fri, maa de, der vil medvirke ved Fastsættelse af Kurserne eller som vil opnaa Ret til Afholdelse af Børsauktioner, dog være Medlemmer af en Mægler-Association, der ved et af sin Midte valgt Syndikatkammer udøver sin Disciplinærmyndighed.

Foruden Varemæglerne: *Courtiers de marchandises* findes Fondsmæglerne: *Agents de change,* som faktisk besidder et uhyre Monopol, thi, idet de udmeldes af Præsidenten efter Forslag af Finansministeren, der atter modtager Indstilling fra Mæglerkamret, udgør de paa Fondsbørserne det saakaldte *Parket,* som har Eneret til Omsætningen af de paa Børsen noterede Værdipapirer. Siden 1714, da der noteredes 7 Værdipapirer, udgør deres Antal 60, skønt der nu noteres over 900 Papirer. De officielle Børsmæglere har derfor ikke kunnet overkomme at formidle den uhyre Omsætning og derved opstod den saakaldte *Coulisse,* et frit Marked, hvor — gennem outsiders (s. d.) — efterhaanden $^2/_3$ af Omsætningen blev gjort — trods Lovgivning og Monopol. I 1898 indtraadte der dog en vis Ændring, idet »la coulisse« blev forbudt undtagen for *Rentes* (s. d.), og en ny Forordning for Mægler-Institutionen blev indført og Mæglernes Kurtage blev begrænset og fikseret fra 1 $^0/_{00}$ til $^1/_4$ $^0/_0$. Samtidig blev Mæglernes Antal forøget til 70.

Coutelline, simpelt, drejlsvævet Bomuldstøj, med hvide el. blaa Striber. Fabrikeres i Frankrig, England og Tyskland.

Coutils el. *Coutis,* sildebenskiprede Drejler af Hamp, Hør og Bomuld, navnlig fra Nordfrankrig og Sachsen. Anvendes til Madratser.

Coutume, se *Kutyme.*

Covid, svarer til den indiske *Hath* = $^1/_2$ yard = 0,45719 og er Betegnelsen for dette Længdemaal i Bagindien, i Penang, Malakka og Singapore.

Cowlesbronce, *Staalbronce,* en messinggul, haard Legering af Kobber, Aluminium og Silicium.

Cr den kemiske Betegnelse for Metallet *Krom* (s. d.).

Cran, et engelsk Maal for Fisk: for fersk F. = 45 gallons = 204,461 l, for saltet F. = 37,5 gallons = 170,384 l.

Craquelé (fr.), Porcelæns- og Fajancevarer, hvor Glasuren ved en særlig Behandling er gennemtrukket af fine Ridser.

Creas, *Cres,* tæt vævet Lærred af Hørgarn, som er bleget før Vævningen. En af de vigtigste Artikler i Hvidevarehandelen. Forfalskes undertiden med Bomuld.

Credit, se *Kredit.*

Credit foncier (fr.), Grundkredit, Pengeinstitut for Laan i fast Ejendom, Grundejendom.

Credit mobilier (fr.), Løsørekredit, i Modsætning til Credit foncier et Bankinstitut for Erhvervsvirksomhed, særlig Industrien.

Crèmes, *Huiles* (fr.), Betegnelse for de stærkeste, tykflydende *Likører* (s. d.).

Cremor tartari, se *Vinsten.*

Crêpe, se *Krep.*

Crêpe de Chine, Stof el. Sjaler af hvidgul, krepagtig Silke med fladt Broderi af stiliserede Blomster, fra Kina.

Crepin, krepagtigt, kruset Stof, men tættere, med haardtspundet Kamgarnskæde og løsere Uldislæt.

Crêpine (fr.), smaamønstret el. prikket Silkestof med sort el. forskelligfarvet Bund.

Crètonnes, 1) hvide, tætte Lærreder med Hørgarnskæde og Hampeislæt, fra Dep. Calvados i Frankrig. 2) Sværere, trykte Bomuldsstoffer til Gardiner og Møbelbetræk fra England og Frankrig.

Crocein-Skarlagen, 4BX, Tjærefarvestof i Form af et rødt Pulver. Anvendes til at farve Uld og Bomuld skarlagenrødt.

crossed check (eng.), krydset Check kaldes saadanne Checks, der tværs over Forsiden, mellem 2 (paralelle) Streger, er paategnet Ordene: »Til Bank« (eller Bankier). De kan da kun udbetales af betrukne (Bank el. l.) til et Pengeinstitut og kan af andre kun benyttes til Indsættelse i et saadant. Er et bestemt Pengeinstitut nævnt i Paa-

tegningen — eller et bestemt Bankierhus —, er dette eneberettiget til at hæve Checken. Ligesom *enhver* Checkejer, lige saa vel som Udstederen, kan »krydse« en Check paa fornævnte Maade, kan han ogsaa i en allerede krydset Check tilføje et bestemt Pengeinstituts Navn, men dette sker dog sjældent. Hensigten med Krydsningen er, at Checken paa urette Hænder skal være vanskeligere at gøre i Penge.

Crove, i britisk Ostindien en Benævnelse for Beløbet: 10 Millioner Rupées.

crown (eng.), Sølvmønt = 5 shillings.

Crownleather el. *Kronlæder,* tyndt, lyst Læder, som fremstilles ved en Kombination af Hvid- og Fedtgarvning. Anvendes til Slagremme (i Vævestole) og Syremme til Samling af Drivremme (s. d.).

crt., Forkortelse af *courant* (se *kurant*).

crudum (lat.), raa, ubearbejdet.

c/s, Forkortelse af *conto suo* (s. d.).

ct, Forkortelse af *Credit* (se *Kredit*).

C. T. A., Forkortelse a Communiquez toutes (les) adresses (fr.), meddel alle Adresserne, en Angivelse i Telegrammer af samme Indhold til flere Adresser om, at de enkelte Adressater skal have Meddelelse om alle de Adressater, hvem Telegrammet er tilsendt.

Ct. ct., Forkortelse af *conto courant,* se *Konto-Kurant.*

ct., cts., Forkortelse af *Cents* etc. (s. d.).

Ctr., Forkortelse af *Centner* (s. d.).

Cu. den kemiske Betegnelse for *Kobber* (s. d.)

Cuba, se *Kuba.*

cubic foot, engelsk Kubikmaal = 0,02832 m_3.

Cubit, engelsk Navn for *Covid* (s. d.).

Cubs, i Pelsvarehandelen Skind af unge Dyr.

Cudbear, se *Persio.*

Cuivre poli el. *cuivre jaune poli* (fr.), Betegnelse for forskellige Galanterivarer af Messing- og Tombak-lignende Legeringer, el. simplere af formessinget Zink. Fabrikeres navnlig i Sydtyskland.

Culpa (lat.), romerretligt Udtryk for Uagtsomhed.

Culpareglen, efter Romerretten, at Skyldneren er ansvarlig til Opfyldelsesinteressen (s. d.), naar Umuligheden af at efterkomme indgaaede Forpligtelser skyldes hans Brøde, forsætlig eller uagtsom.

Cumarin, den æteriske Olie i Skovmærke og Tonkabønner. Anvendes til Parfymer og Likører.

Curaçao, *Likør* (s. d.), som indeholder den æteriske Olie af Curacaoskaller og ofte andre æteriske Olier.

Curaçaoskaller, tørrede Pomeransskaller, oprindelig fra den vestindiske Ø Curacao (s. *Pomeranser*). Anvendes i Likørfabrikationen.

Curcumin, Tjærefarvestof i Form af et brunt Pulver. Anvendes til Gulfarvning af Bomuld.

currency (eng.), Betalingsmiddel, omløbende Pengerepræsentativer, særlig Sedler.

currency-certificates (eng.), Pengecertifikater, som paa Grundlag af en Lov af 8. Juni 1872 udstedtes af de forenede Staters Finansministerium (treasury) som Modtagelsesbevis for det Beløb, de amerikanske Seddelbanker skulde deponere af Statsnoter for at have Ret til Seddeludstedelse. Disse Certifikater, der skulde lyde paa mindst 5000 Dollarsi havde ingen Værdi eller Betydning som Omsætningsmiddel. Ved den amerikanske Bankreform i 1913 er det amerikanske Pengevæsen blevet ændret.

Currency-Doktrinen. Et engelsk Udtryk for Læren om, at et Lands Møntmetal skal danne det egentlige Grundlag for Pengemængden, idet der for hver udstedt Bankseddel maa henlægges et tilsvarende Beløb i Guld. Ved saaledes at begrænse Seddeludstedelsen og dermed Pengemængden skulde Prisniveauets Stigning og den deraf følgende Spekulation i Varer og fast Ejendom i det væsentlige kunne undgaas og de økonomiske Kriser forebygges. Currency-Doktrinen hviler paa Teorien om, at Prisniveauet staar i Forhold til Pengemængden. Navnlig i Opgangsperioder vil den rigelige Udstedelse af Banksedler virke stimulerende paa Spekulation; men paa den anden Side spiller Kreditomsætningsmidlerne, Veksler, Checks, Anvisninger o. s. v. en meget betydelig Rolle, og da disse kan udstedes næsten uafhængig af Pengemængden, er her tillige en betydningsfuld Faktor for Spekulation og Omsætning. Den store Anvendelse af Checks og Veksler i England viser dette. Desuden kan der heller ikke udstedes Banksedler i ubegrænset Mængde, idet der til en bestemt Veksel-

diskonto kun vil være Brug for en bestemt Mængde Omsætningsmidler. Spekulation og Kriser kan altsaa fremskyndes og forstærkes ved en rigelig Udstedelse af Banksedler, men kan paa den anden Side ikke forhindres ved, at der kun udstedes Banksedler i Forhold til Møntmetallet. De mere grundlæggende Produktionsforhold spiller her en langt større Rolle. I øvrigt har Currency-Doktrinen haft stor Indflydelse paa den engelske Banklov af 1844, hvorefter der kun maa udstedes for et vist Beløb udækkede Sedler, medens Resten skal være dækkede med tilsvarende Beløb i Guld.

currentis (it.), i løbende, indeværende (Maaned).

Curry, se *Karry.*

Cusiersilke, Sysilke, se *Silke.*

Cut, Garnmaal (eng. System) = 300 yards = 274,3 m (se *Garn*).

Cuttings, 1) grove Paklærreder af Juteaffald; 2) tilskaarne Strimler af Tobaksblade (se Cigarer).

c/v., Forkortelse af *conto vostro* (s. d.).

cwt., Forkortelse af centweight, hundredweight (engelsk Vægt) = 50,8025 kg.

Cy. den kemiske Betegnelse for en Forbindelse af Kulstof og Kvælstof, (et Radikal) som indgaar i en Mængde vigtige, kemiske Forbindelser, *Cyan*forbindelser.

Cyankalium, se *Kaliumcyanid.*

Cyanol, Tjærefarvestof, mørkeblaat Pulver til Blaafarvning af Uld og Silke.

Cyanosin, Tjærefarvestof, brunrødt Pulver til Rødfarvning af Silke.

Cylinderolie, se *Mineralolier.*

Cypervine, *Comthurvine,* lyse Vine med fin Buket fra Øen Cypern.

Córulein, *Antracengrønt,* Tjærefarvestof, farveløst Pulver el. sort Dej til Grønfarvning.

INDUSTRIFORENINGENS BIBLIOTEK

D 1) er i international Telegramtjeneste en Betegnelse for Iltelegram; 2) paa franske Kurssedler Forkortelse af *demandé* = søgt til — — 3) Romersk Bogstavtegn for 500; 4) Betegnelse for *Damper;* 5) Forkortelse af *Deres.*

d. Betegnelse for *penny* eller *pence,* engelsk Skillemønt (af det latinske: *denarius*).

D/A Forkortelse for 1) *documents against acceptance* (s. d.); 2) *discharge afloat* (eng.), (Skibet skal kunne) losse, hvor det kan flyde; 3) days after acceptance; 4) deed of arrangement.

Dadler er Stenfrugterne af Daddelpalmen, *Phønix dactylifera,* som dyrkes i Nordafrika, Arabien, Syrien og Persien, hvor D. ofte er det vigtigste Næringsmiddel. De kommer i Handelen tørrede, pakkede i Kasser el. Kurve, navnlig i stor Mængde fra Havnene ved den persiske Havbugt. De bedste er arabiske og Aleksandriner-D., tørre og mindre gode er Berber-D. De fineste forsendes i aflange Æsker, siddende paa Frugtstilken. *Daddelkærnerne* bruges i malet Tilstand til Kaffesurrogater, Forfalskning af stødte Krydderier o. a.

dag., Forkortelse af *Dekagram* = 10 Gram.

Dags dato, 1) i Handelssproget menes med »en Dags dato« en Kvittering, grundet paa, at Kvitteringer i de trykte Formularhæfter, der kan købes i Boghandelen, begynder med Ordene: Dags dato modtaget . . .; 2) idag, til Dato, til denne Dag.

Dagveksel kaldes en Veksel, hvori selve Forfaldsdagen er direkte angivet, f. Eks.: »Den 3. Januar 1920 behager De at betale denne Veksel . . . .«

Daidzu (jap.), se *Soja.*

dal., Forkortelse af Dekaliter = 10 Liter.

dam., Forkortelse af Dekameter = 10 Meter.

Damara, Strudsfjer af den lille australske Struds.

Damascenerstaal, *Wootzstaal,* fremstilles ved Sammensvejsning og Snoning af tynde Staalstænger eller -traade. Ved Ætsning fremkommer paa Overfladen en ejendommelig, mønstret Tegning. Anvendes f. Eks. til Bøsseløb.

Damask, atlasvævede Stoffer af Uld, Silke, Hør eller Bomuld, hvor enten Kæden el. Islætten danner fremstaaende Mønstre

el. Figurer paa Retten. Bruges til Møbelbetræk, Gardiner, Dækketøj, Haandklæder o. s. v.

Damasquinas, fine, aflange, spanske Citroner.

Dammaraharpiks, *Kauriekopal,* haard, lysegul el. brun Harpiks af australske Træer (Yellow pine) fra Australien, Ny-Zeeland og Ny-Kaledonien. Anvendes til Lakfernis (s. d.). Under samme Navn gaar Harpiks af forskellige østasiatiske Træer i Handelen.

damno, *damnum* (lat.), Tab, Skade, f. Eks. ved Omveksling af Mønter; bruges ogsaa i Betydningen *Disagio* (Underkurs) paa Pengerepræsentativer, Effekter etc.

Dampet Træmasse, *kogt Træmasse* (s. d.).

Dancon, Særbetegnelse for et af The Chamber of shipping of the united Koingdms Documentary Committee godkendt Certeparti (s. d.) for Befragtninger fra Donau, antaget af The baltic and white sea conference fra 1. Januar 1914.

Dansk Maal og Vægt. Ved Meterloven af 4. Maj 1907 blev det *metriske System* (s. d.) for Maal og Vægt indført og har siden 1. April 1912 skullet benyttes ved Beregning af Told og andre offentlige Afgifter. Der holder sig dog stadig en Tilbøjelighed til at anvende de gamle Maal- og Vægt-Enheder, da disse var mindre, og ved den under Verdenskrigen indtraadte uhyre Prisstigning har de Handlende i stort Maal angivet Priserne efter de gamle Enheder. Ligesom man i Aartier efter Indførelsen af Krone-Enheden i Møntsystemet endnu ofte »regnede« med Daler, Rigsort og Mark, kan man, navnlig for Maalenes Vedkommende, tænke sig, at de gamle Maal endnu længe vil have en faktisk Betydning, hvorimod Vægten ved sin lette Omregning fra Pund til Kilo lettere vil skifte i Folkets Bevidsthed. Der skal derfor her anføres *de gamle Maal:*

1) *Længdemaal:* 1 Fod = (12 Tommer à 12 Linier) = 0,31385 m; 1 Alen à 4 Kvarter = 2 Fod; 1 Favn = 3 Alen. — Ved Landmaaling deltes Foden i 10 Tommer à 10 Linjer; 1 Rode = 10 Fod; 1 Mil à 4 Fjerdingvej = 12,000 Alen = 7532 m.

2) *Flademaal:* 1 Kvadratfod = 0,0985 m^2; 1 Kvadratalen = 0,39²4 m. 1 Tønde Land = 8 Skæpper à 4 Fjerdingkar à 3 Album.

3) *Rummaal:* 1 Kubikfod = 0,030916 m^3; 1 Kubikfavn = 6,678 m^3. For Brænde: 1 Favn, der var 3 Alen høj og 3 Alen lang og for dansk Brænde 1 Alen dyb = 72 Kubikfod = 2,226 m^3.

4) *Hulmaal:* 1 Pot = $^1/_{32}$ Kubikfod eller 54 Kubiktommer = 0,9661 Liter. 1 Pot = 4 Pægle; 1 Kande = 2 Potter. — Af *Tøndemaal* skal anføres: *Korntønden* (til Korn, Frugt, Kalk, Salt m. v.) = $4^1/_2$ Kubikfod = 144 Potter = 139,12 l. *Kultønden* = $5^1/_2$ Kubikfod = 176 Potter = 170,04 l, men en Tønde Kul var 192 Potter. — *Sildetønden* = $3^1/_2$ Kubikfod = 112 Potter = 108,21 l. — *Øltønden* (for Øl, Eddike, Brændevin, Rom, Olie o. a. flydende Varer; samt for *Mel,* Talg, Sæbe, Kød m. v.) = $4^1/_4$ Kubikfod = 136 Potter = 131,39 l. Ved Fedevarer som Smør, Talg, Flæsk samt ved Kød og Sæbe regnedes Tønden til 224 Pund Netto, for Mel dog til 192 Pund Netto.

5) *Vinmaal:* 1 Viertel = $^1/_4$ Kubikfod = 8 Potter = 7,729 l; 1 Anker var lovmæssigt 39 Potter, men holdt i Praksis ofte 40 Potter; 1 Fad = 4 Oksehoveder = 6 Ahm = 24 Ankere. Af udenlandske Fustager plejede man at regne omtrentlig 1 Oksehoved (barrique) Bordeauxvin = 236 Potter; $^1/_2$ Pibe Cognac = 320—360 Potter, 1 Pibe Madeira eller Marsala = 416 Potter, 1 Pibe Portvin = 528 Potter, 1 Pibe Sherry eller Malaga = 512 Potter, 1 Bota Sherry = 512 Potter, 1 Ohm Rhinskvin = 160, undertiden dog kun 148 Potter.

Den tidligere *Handelsvægt* var 1 Pund (℔) = $^1/_2$ kg = 100 Kvint à 10 Ort; 1 Centner = 100 ℔.

Dansk Mønt- og Pengevæsen. Pengeenheden er, siden den *skandinaviske Møntkonvention* (s. d.), 1 Krone = 100 Øre. Der præges af 1 kg Finguld 2480 Kroner. Efter Metalpariteten svarer i Guld 1 Krone til 1,12$^1/_2$ Mark og til 13,217 pence. Af Guld præges 20 og 10 Kroner af Finhed 0,900. Som Skillemønt præges i Sølv 2 og 1 Kr. af Finhed 0,800 og endvidere 25 og 10 Øre af Sølv samt 5, 2 og 1 Øre af Kobber.

Nationalbanken har Eneret paa Seddeludstedelsen og udsteder normalt Sedler af Paalydende 500, 100, 50, 10 og 5 Kr. Under Krigen er der dog ogsaa udstedt Sedler paa 1 Kr. for at bøde paa Sølvmangelen. Sed-

lerne gaar ens med Mønterne. Som Byttepenge i Smaamønt er der under Krigen præget 5, 2 og 1 Øre af Jærn.

Ligeledes udstedes under Krigen Statspapirpenge med kort Løbetid og rentebærende.

Danske Prisnoteringer. 1) *Kornvarer og Bælgfrugter.* Københavns Børs noterer (loco, fob, eller cif) Hvede Rug, Byg, Havre i Øre per 100 kg Netto med Angivelse af Kvalitetsvægt; — Majs, Malt, Vikker, Ærter, Boghvede ligeledes i Øre per 100 kg Netto; — Mel (af Hvede, Rug, Byg og Havre), Gryn (af Byg og Havre), Bankebyg i Øre per 100 kg Netto; Sække betales ekstra, men kan dog gærne returneres.

2) *Foderstoffer:* Hvede- og Rugklid samt Maltspirer og Risaffald i Øre pr. 100 kg. Ved indenlandsk Klid betales Sækkene ekstra, men godtgøres ved Tilbagelevering i uskadt Stand med det beregnede Beløb, idet der dog fradrages en Leje af 5 Øre per Sæk for hver paabegyndt Halvmaaned. Engelske Klid noteres som Regel Netto og Sækkene, der næsten altid er nye, betales ekstra og tages ikke tilbage. Nordamerikanske og la Plata-Klid noteres som Regel Brutto, inklusive Sæk. — Af *Oliekager* etc. noteres Raps-Hørfrø-, Hampefrø-, Bomuldsfrø-, Solsikke-, Jordnød-, Sesam-, Kokos- og Palmemelkager, Palmenødmel, Soyakager og Soyaskraa i Øre per 100 kg. For de Kagers Vedkommende, der leveres i originale Sække, sker Salget per 100 kg Brutto, inklusive Sække.

3) *Markfrø:* Der noteres indenlandsk Hundegræs, Rajgræs, Timothe, Engsvingel, Rapgræs, Kaalrabifrø i Øre per kg eller Kr. per 100 kg Netto og udenlandsk Kløverfrø, Rajgræs, Timothe, Hundegræs etc. i Øre per kg eller Kr. per 100 kg Brutto, inklusive Sække.

4) *Oljefrø:* København noterer Raps, Rybs, Hørfrø o. s. v. i Øre per 50 kg.

5) *Oljer, Sæbe, Talg:* Der noteres Raps,-Rybs-, Lin-, Bomuldsfrø- og Palmeolie samt Fernis i Øre per kg; Kokos-, Oliven- og Terpentinolie i Øre per $^1/_2$ kg; — *Tran,* grønlandsk lys Sæltran og islandsk lys og brun Havkalvstran i Kr. per 100 kg, færøisk lys og brun Torsketran i Kr. per 105 kg, uden Beregning for Fadene; — *Petroleum:* russisk og amerikansk i Kr. per 100 kg Netto; for Fadene beregnes normalt 5 Kr. per Stk., der godtgøres ved Returneringer; — *Sæbe,* brun og grøn i Kr. per 100 kg, eksklusive Emballage; — *Talg,* islandsk, noteres i Øre per $^1/_2$ kg.

6. *Viktualier:* Børsnoteringen for *Smør* i Fustager er i Kr. per 50 kg Netto Tara, den virkelige: Træet frit. Smør i Fustager sælges næsten udelukkende fob. Smør i Blikdaaser (boxes, tins) sælges til Udlandet per engelsk Pund, lb, undertiden dog ogsaa per kg, Daasen iberegnet, Brutto for Netto, uden Særberegning af Emballage; — *Margarine* noteres i Øre per $^1/_2$ kg i Baller af forskellig Vægt, udenlandsk og indenlandsk; — *Ost* noteres i Øre per $^1/_2$ kg; — *Æg* til Eksport i Kr. per Kasse à 72 Snese, inklusive Emballagen. For Hjemmemarkedet noteres ogsaa i Øre per Snes eller per $^1/_2$ kg; — *Fedt* noteres i Øre per kg, dels i Blærer, dels i Fade; — *Kreaturer, Kød, Flæsk:* Paa Kvægtorvet noteres Kvier, Køer og Kalve, 1., 2. og 3. Kvalitet i Kr. per 50 kg slagtet Vægt med tilhørende Slagteaffald; Lam, 1. og 2. Kval. ditto; Tyre og Eksportkvæg 1. 2. og 3. Kvalitet i Kr. per 50 kg levende Vægt; Oksekød, dansk, saltet i Bøgetønder à 80 kg noteres i Kr. per Tønde, hvorimod amerikansk saltet Oksekød (mess beef, family beef) noteres i Kr. per Tønde à 200 engelske Pund, lbs; Faarekød, islandsk, noteres per Tønde à 112 kg Netto; Flæsk, dansk, saltet, Spæk og Brystflæsk samt danske Skinker, saltede og røgede noteres i Kr. per 100 kg.

7) *Huder og Skind:* Saltede Kohuder, Kviehuder, Studehuder og Tyrehuder uden Horn og Hale noteres i Kr. per $^1/_2$ kg enten efter fersk eller saltet Vægt; — Saltede Hestehuder med eller uden Hale og Manke noteres i Kr. per $^1/_2$ kg; dog noteres saltede og spilede Spædekalveskind ogsaa i Kr. per Degger (s. d.); — Faareskind noteres i Reglen per Stk.; — Uldskind, spilede, uden Hoved noteres i Kr. per $^1/_2$ kg; — Lammeskind, klippede, noteres i Kr. per Degger.

8) *Uld:* Der noteres i København for jysk Loduld, Lammeuld, Klipuld og Kalkuld i Øre per $^1/_2$ kg; — Islandsk Uld i Øre per kg Brutto; — Færøisk Uld i Øre per kg Netto; franko Emballage.

9) *Kolonial:* i København noteres alle Sorter *Kaffe* i Øre per $^1/_2$ kg ufortoldet.

Tara beregnes for Brasil-Kaffe med $^1/_2$ kg, for alle andre Sorter saavel som for anden Pakning end Sække gives skadesløs Tara; — *Te* noteres i Øre per $^1/_2$ kg, fortoldet, Tara virkelig. Den sædvanlige Pakning, hvori kinesisk Te sælges, er $^1/_8$ Kiste ($^1/_2$ chest) = ca. $27^1/_2$ kg Netto. Indisk og Ceylon-Te noteres ogsaa i $^1/_4$ Kister paa ca. 40 à 45 kg Netto; — *Sukker* noteres i Øre per kg Netto, eksklusive Emballage (Kasser eller Sække) for Melis, Puddersukker og Raasukker, hovedsagelig indenlandsk; vestindisk Sukker (St. Croix, Demerara, Portorico) noteres i Øre per $^1/_2$ kg Netto i Fade og Tønder, Tara 12 %, Udslag (Godvægt) 1 kg per Fad; engelske og skotske Fariner og Rørsukker i Sække noteres i Øre per $^1/_2$ kg Brutto, inklusive Emballage; — *Ris* noteres i Kr. per 50 kg Netto, inklusive Sæk. Tara virkelig.

10) *Spiritus:* Saavel Raa-Spiritus som rectificeret Sprit og Brændevin noteres i Kroner per Liter 100 % Tralle, hvorimod Akvavit noteres i Kr. per Liter uden Angivelse af Styrken, som almindeligvis er 44 % og 47 % Tralle. Fustagerne føres som Regel ikke i Regning, men udlaanes. St. Croix Rom noteres i Kr. per Liter 100 % Tralle og sælges sædvanligvis i original Styrke 60—65 %.

11. *Salt, Kul og Metaller:* Der noteres i Øre per 100 kg saavel indenlandsk, raffineret *Salt* som Salt fra England og Spanien. Dansk raffineret Salt vejer ca. 100 kg per Tønde, engelsk ca. $127^1/_2$ kg per Tønde; — *Kul* noteres som Regel i Kroner per Ton og Koks i Kroner per Hektoliter. En Ton Kul regnes at udmaale $6^1/_2$ à 7 Tønder, gennemsnitlig godt $6^3/_4$ Tønde, og en Tønde vejer altsaa ca. 150 kg; — *Jærn* noteres for Raa- og Stangjærn i Kroner per 100 kg; (andre) *Metaller* noteres som Regel per kg.

Danske Valuta-Usancer. Paa Københavns Børs noteres daglig a/v Stockholm og Kristiania; a/v ,10 d. d. og 3 M. paa Hamborg og London; a/v Paris, Zürich, Antwerpen, Amsterdam, Petrograd, Helsingfors, Wien; a/v og 8 D. S. New York, alt i vedkommende Lands Mønt. Banken sælger Valuta til den noterede Kurs netto, ved Smaabeløb f. Eks. under 1000 Mark beregnes dog en lidt højere Kurs, for Mark: 0,05 per 100.

Danudars, krusede Astrakanskind fra Tartariet.

Dari, se *Durra.*

Darlehnskassenscheine (t.). I forskellige tyske Stater har man under Samfundskriser ydet Laanekredit i Form af særlige Pengesedler: Darlehnskassenscheine, der gaves Laantagerne som (andre) Pengesedler for de belaante Værdier (Varer o. a.), saaledes Prøjsen i 1848, samt under Krigene i 1866, 1870 og under Verdenskrigen, hvor de rangerede med de øvrige Pengesedler og hvor deres Udstedelse har andraget Milliarder.

Data, 1) Flertal af datum (s. d.); 2) Enkeltheder, Kendsgerninger.

data et accepta, Udgift og Indtægt.

datere, angive, indsætte Dato (s. d.).

dato (lat.)., paa indeværende Dag; *a dato,* fra indeværende Dag.

Datoveksel. En Veksel, hvor Forfaldstiden angives i et vist Tidsmaal fra Udstedelsesdagen, f. Eks.: 3 Maaneder fra dato behager De at betale . . . .

Datum (lat.), Tidsangivelse, Dagtal, indeværende Dag, udstedt, givet, udfærdiget paa den og den Dag.

datum ad supra, fork. *d. a. s.*, givet, udfærdiget ovennævnte Dag.

days of demurrage (eng.), Overliggedage.

days of grace (eng.), Respitdage. I England haves — undtagen ved à vista-Veksler — 3 Respitdage, foruden Forfaldsdagen, hvorimod Respitdagene er afskaffet i de fleste nordamerikanske Stater.

D-Banker i Tyskland eller som de sædvanlig kaldes, »de fire store D.'er«, er en Betegnelse for de fire største Privatbanker i Tyskland, hvis Navne alle begynder med D, nemlig: Dresdner Bank, Deutsche Bank, Disconto-Gesellschaft og Darmstädter Bank.

D. B. & B., Fork. af *deals, battens and boards* (eng.), Planker, Battens og Brædder.

D. D., Forkortelse af Dags Dato (s. d.).

D/D Forkortelse af days after date.

dead-weight capacity (eng.), Dødvægt-Bæreevne for Skibe, det efterprøvede Maksimum af Vægt-Tons, som et Skib kan indtage af Vægt-Ladning, se i øvrigt *Lasteevne* og *Bæreevne.*

Deb. Forkortelse af debenture (s. d.).

debenture (eng.), Gældsbrev, Obligation.

Debet (lat.), han skylder (*debent*, de skylder), betegner i Bogholderiet (vedkommendes) Skyld til det bogførende Firma. Alle Transaktioner i Handel har som Regel 2 Sider: En Ydelse og et dertil svarende Vederlag. Man debiterer Modtageren for Ydelsen, fører den til hans Debet i Bøgerne, og krediterer ham, naar han erlægger Vederlaget. Ved de døde Konti (Vare-Konto o. l.) føres de indgaaede Varer op i Debetsiden, hvortil svarer en Postering af lignende Beløb paa Yderens Kreditside og omvendt. Ligeledes i Kassebogen opføres alle Indtægter paa Debetsiden for derfra at overføres paa de enkelte Kontis Kreditside og omvendt opføres alle Udgifter paa Kassebogens Kreditside for derfra at overføres i Bogholderiet paa vedkommende Kontis Debetside.

Debetpost, Bogholderiudtryk for en Regnskabspostering paa vedkommende Persons eller Kontos Debetside.

Debetsaldo. Hvor Beløbene paa Debetsiden af en Konto overstiger ved Sammentællingen Beløbene paa Kreditsiden, kaldes Differencen (Saldoen) i dette Tilfælde: Debetsaldo.

Debetside kaldes den Side af en Konto, hvor alle Poster, der føres Kontoen til Last (Debet), opføres. I dobbeltsidede Bøger er Debetsiden den *venstre* Side

debitere, belaste, føre vedkommende (Person- eller død Konto) noget til Last (Debet), opføre Ydelsen *til* vedkommende paa hans Konto som Poster, han skylder Vederlag for.

Debitor, Skyldner, i gensidige Kontrakter den som har modtaget en Ydelse, men endnu ikke erlagt det tilsvarende Vederlag.

deboursere, lægge ud, betale (for en anden).

decalieren (t.), indtørre og som Følge deraf aftage i Vægt.

Decharge, Ansvarsfrihed, Fritagelse for Ansvar. I Aktieloven af 29. September 1917 kræves det, at der paa de aarlige Generalforsamlinger skal fremlægges revideret Regnskab og Statusopgørelse til Decharge. Er et Forslag om at *nægte* Decharge blevet vedtaget med almindelig Stemmeflerhed, og er der i den Anledning foretaget Revision af nye Revisorer (s. d.), skal Bestyrelsen umiddelbart efter den nye Revisions Tilendebringelse med fjorten Dages Varsel indkalde en ny Generalforsamling til Regnskabets Godkendelse. Generalforsamlingen kan ogsaa i Stedet for at nægte Decharge med almindelig Stemmeflerhed udskyde Spørgsmaalet om Decharge. Da et endeligt Regnskab først kan siges at foreligge, naar det er godkendt af Generalforsamlingen, vil Bestyrelsen ved Nægtelse af Decharge for Regnskabet være afskaaret fra at indgive det i gyldig Stand til Registreringskontoret. Hvis Selskabets Bestyrelse vil undgaa det hermed forbundne Ansvar, maa den træde tilbage.

Decigram, fork.: *dg* = $^1/_{10}$ Gram.

Deciliter, fork.: *dl* = $^1/_{10}$ Liter.

Decimeter, fork.: *dm* = $^1/_{10}$ Meter.

Decistère = $^1/_{10}$ stère.

Decimal, Tal, som staar *efter* Kommaet og angiver Decimalbrøken (s. d.).

Decimalbrøk er en Brøk, hvis Nævner er 10 eller 10 multipliceret med 10 en eller flere Gange. Naar Brøken skrives, udelades Nævneren, idet Antallet af Tal i Tælleren angiver den tilsvarende Nævner. Lyder Tælleren, der skrives *efter* Kommaet, som afslutter Rækken af hele Tal, f. Eks. saaledes 0037, svarer hertil som Nævner et Ettal fulgt af lige saa mange Nuller, som der er Tal i Tælleren, her altsaa 10000. Brøken angiver altsaa $^{37}/_{10000}$, og de 4 Tal i Tælleren angiver Decimalerne.

Decimal-Inddeling er en Inddeling af Mængde- eller Enhedsbetegnelser, som udtrykker $^1/_{10}$ af den større, foregaaende Enhed.

Decimal-System, Titalsystem, se *Decimal-Inddeling.*

Decimalvægt, en Vægt, hvor Varens Vægt angives ved Tidobling af Loddernes.

Decision, Afgørelse, Kendelse om et Regnskabs Rigtighed.

Decisor, den som træffer Afgørelse angaaende det Regnskab, der skal fremlægges. Anvendes en Del i tyske (og engelske) Aktieselskaber.

declaration of tender (eng.), et paa engelske Børser anvendt Udtryk for det Varselsbrev, som ved Terminsforretninger (s. d.) skal gives Medkontrahenten. Der er bestemte Forskrifter for dets Indhold, som nøje maa stemme overens med Slutsedlens Bestemmelt.

decouvert (fr.), Børsudtryk: Tilstedeværelsen af svævende, paa Kursfald rettede Spekulationsforretninger, udækkede Tidshandeler, Blankosalg, hvis Følge kan blive Stykmangel paa Likvidationstiden. Man taler om stor og lille d., eftersom der svæver Baissespekulationer af større eller mindre Omfang. — At sælge *à decouvert* betyder at sælge in blanko, uden i Salgsøjeblikket at disponere over det solgte til (senere) Levering.

Defekt, Mangel, Fejl.

deferred shares (eng.), Aktier uden Forret.

Deficit, Underskud, Underbalance: det Beløb, hvormed Passiverne overstiger Aktiverne.

Defraudation, Underslæb, Bedrageri.

Degger er i Handelen med Huder Betegnelsen for et Antal af 10 Styk.

Degras, *Moellon,* et vandholdigt Fedtstof, som vindes ved Semsgarvning af Skind, idet disse efter Behandlingen med Tran o. l. presses eller udvaskes. Anvendes til Fedtsmørelse til Læder.

Dekagram, fork.: *dag* = 10 Gram.

Dekaliter, fork.: *dal* = 10 Liter.

Dekameter, fork.: *dam* = 10 Meter.

Dekastère = 10 stères.

Dekatering, *Dampning,* er den Behandling med varmt Vand el. Damp, hvorved de færdigvævede og efterbehandlede, klædeagtige Stoffer faar den rigtige Glans, og Krympning forhindres.

Deklaration, Erklæring, Angivelse, navn lig overfor Myndighederne, f. Eks. Toldvæsen.

Deklarations-Certifikat, en Bevidnelse, Attestering fra udenlandsk eller konsulær Myndighed, særlig om Markedspriser for Varer, hvoraf der svares Værditold.

deklaratorisk Forskrift er i Modsætning til *præceptiv F.* (s. d.) en Retsregel, som (kun) kommer til Anvendelse, saafremt modsat ikke er gyldigt vedtaget mellem Parterne. Paa Handelens og Sølovgivningens Omraade er Lovreglerne for det meste deklaratoriske og viger for modsat Aftale, Sædvane el. l. Saaledes bestemmer § 1 i Loven om Køb og Salg af 6. April 1906, at Lovens Bestemmelser i det hele taget kun kommer til Anvendelse, naar ikke andet er udtrykkeligt aftalt eller maa anses indeholdt i Aftalen eller følger af Handelsbrug eller anden Sædvane. Herved maa dog bemærkes, at Lovens Regler netop er bygget over Handels- og Retssædvaner, hvorfor nye, modstridende Sædvaner vil have vanskeligt ved at arbejde sig frem til almen Gyldighed.

Dekort, Afkortning i en Vares Pris eller Vægt, uanset Aarsag og uanset Aftale eller ej.

Dekstrin er et Omdannelsesprodukt af Stivelse, som i Modsætning til denne kan opløses i Vand. Den fremstilles ved Ophedning af tør Stivelse til ca. 220°, hvorved faas et gulligt el. brunt Pulver, eller ved Opvarmning af Stivelsevælling med Salpeter el. Saltsyre under Tryk, *hvid D.* Af Majsstivelse er den lugtløs. Den anvendes som Klæbemiddel, til Appretur o. s. v. i Stedet for Gummi, men tiltrækker Fugtighed fra Luften. *Dekstrinsirup,* fremstillet ved Behandling med Maltudtræk, bruges i Øl- og Frugtvinfabrikationen.

Dekupørarbejde, *Intarsik,* tynde Træplader (Finerer), hvori der er udsavet el. boret Mønstre, og i Hullerne indlagt forskelligt farvede Træsorter, Perlemor o. l. Anvendes til Møbler. Paa lignende Maade laves *Stolesæder,* hvor Hullerne ikke udfyldes.

Delcredere kalder man den Kautions- eller Garantiforpligtelse, som en i de paagældende Handeler interesseret Person overtager overfor den ene Part for, at den anden Part opfylder Aftalen, særligt med Henblik paa Vederlagsydelsen. Vedkommende Garant kan staa helt eller delvis Delcredere, alt efter Overenskomst. Det er ret almindeligt, at Agenter staar delvis Delcredere overfor Firmaet for de gennem Agenterne afsluttede Forretninger.

Delcrederefond kaldes en Fond, hvortil der overføres Midler til Imødegaaelse af Tab paa udestaaende Fordringer eller indgaaede Forpligtelser.

Delcredereprovision, Godtgørelse for at staa *Delcredere* (s. d.).

Delfinblaat, Tjærefarvestof, brunt Pulver el. mørkt farvet Dej. Anvendes til Blaafarvning af Uld.

Delfterfajance, blaamalet hollandsk Fajance fra D.

Delikatessehandel eller rettere *Deli-*

katessevarehandel kaldes Handel med finere Spisevarer (*Delikatesser*), henkogte Sager o. l.

Deltametal, en guligl, smedelig, meget modstandsdygtig Legering af 55 % Kobber, 41 Zink, 2 Jærn og Mangan og 2 Bly. Anvendes til Skibsbeslag, Nøgler, Skruer o. a.

Deltapurpurin, Tjærefarvestof til Rødfarvning af Bomuld og Uld (Purpurfarve).

dely and redely, Forkortelse af *delivery and redelivery* (eng.), Levering og Tilbagelevering, en Klausul, anvendt for Dampere i Tidsbefragtning (s. d.).

demand-draft (eng.) Sigtanvisning uden Respitdage.

Demi-Draps, fine, lette Halvklædestoffer med kort Luv og stærkt pressede. Tilvirkes i Frankrig og Tyskland.

Demijahn, se *Ballon.*

Demonetisering, Ophævelse af et Møntmetals frie Udmøntning og af dets Stilling som lovligt Betalingsmiddel.

demonetisieren (t.), sætte (Penge) ud af Kurs.

demurrage, se *days of demurrage.*

Denaturering foretages ved Varer som *Alkohol, Salt* og *Olivenolie,* naar de skal anvendes til industrielt Brug o. l., for Salts Vedk. ogsaa til Kvægfoder, idet de derved bliver helt eller delvist skattefrie. Som Denatureringsmidler bruges ildelugtende og -smagende Stoffer samt Farvestoffer, som ikke kan fjærnes ved de almindelige Raffineringsmetoder og gør de paagældende Varer uanvendelige til Nydelse (se de forskellige Artikler).

Depeche eller *Depesche,* egentlig hurtig Meddelelse, men anvendes nu i Handelssproget enstydigt med: Telegrammeddelelse.

Deplacement (fr.) er Vægten af den ved fuld Belastning af et Skib fortrængte Vandmasse.

Deponent, den, der giver noget i Forvaring hos en anden, *Depositaren* (s. d.).

deponere (lat.), aflægge, nedlægge, give i Forvaring, indsætte.

Deponeringsret, 1) Hvis en Veksel ikke præsenteres til Betaling ved Forfaldstid, har Akceptanten Ret til at deponere (s. d.) Beløbet i Nationalbanken for Vekselejerens Regning og Risiko, i Norge i enhver sikker Bank. Denne Ret til Deponering har Akceptanten ikke i Sverige og Finland eller efter anglo-amerikansk Ret, men derimod i Tyskland og efter fransk Vekselret. 2) Naar Kreditor vægrer sig ved at modtage et forfaldent Beløb af Skyldneren eller den, som vil frigøre Skyldneren efter dennes Bemyndigelse, kan Beløbet deponeres i Nationalbanken, hvorved Risikoen for Følgerne af Ikke-Betaling bortfalder, hvis deponeret rettidig eller uden ugrundet Ophold.

Deport, Fradrag i Mellemregningen ved Prolongationsforretninger i Effekter, saakaldte *Reportforretninger* (s. d.). Hvis de Renter, som de laante Obligationer o. l. afkaster i Laanetiden, men som ikke hæves af Laantageren, ved Tilbageleveringen af de laante Obligationer udgør et større Beløb end den Godtgørelse, Laangiveren skulde have for sin Tjeneste, tilkommer der Laantageren Differencen, *Deport.* Denne Betegnelse bruges ogsaa sine Steder for selve den Godtgørelse, som Laangiveren betinger sig for at udlaane Stykkerne til næste Afregningstermin.

Depositar, den, der modtager noget i Forvaring.

Depositionsklausul (t.) kaldes den Notering paa Vekselkopien, hvori angives, i hvis Hænder det akcepterede Eksemplar, respektive Originaleksemplaret befinder sig.

Depositum (lat.) eller *Depot:* 1) Ting (Værdipapirer, Værdigenstande, Dokumenter), som gives i Forvaring. 2) Opbevaring af Værdipapirer o. l. Dette er en Gren af Bankvirksomheden, som i nogle Lande er ordnet ved særlig Lov. Man henregner herunder ogsaa Effekter o. l., der er stillet i Sikkerhed for Fordringer, og Effekter, som af en Kunde er indkøbt og deponeret i Banken for fremmed Regning. Herhjemme modtager Bankerne Effekter i enten *aabent* eller *lukket Depot.* Ved førstnævnte forstaas, at Kunden overleverer Banken Papirerne aabne saaledes, at Banken kan give et Modtagelsesbevis (*Recepisse*) for disse. Samtidig overtager Banken Forvaltningen af Papirerne, hæver forfaldne Kupons og inkasserer udtrukne Obligationer, amortiserede Aktier o. l. Banken oppebærer en Godtgørelse, men er ansvarlig for Papirerne, dog undtagen ved vis major (s. d.) Til Hindring af Ombytning, respektive Bankens Udlaaning af Papirerne til Baisse-Spekulation, anbefales det at kræve Papirerne identificerede ved deres Numre

el. l., i Fald de lyder paa Ihændehaveren. Banken har, hvor ikke modsat er aftalt, ikke Stemmeret for deponerede Aktier, lige saa lidt som den i øvrigt kan udøve Deponentens Rettigheder f. Eks. m. H. t. Fortegningsret, Ombytning af Præference-Aktier med ordinære Aktier etc. — Ved *lukket Depot* overleverer Deponenten kun Banken en forseglet Konvolut eller aflaaset Skrin med en angiven Værdi. Banken svarer da kun til denne — vis major undtagen —, men har i øvrigt intet at gøre med det deponerede, som den jo ingen Adgang har til. Godtgørelsen til Banken afhænger dels af den angivne Værdi, dels af den Plads, det deponerede kræver. Se endvidere *Boksleje.* 3) Ved *Depositа* (t.: Depositen) forstaas i Tyskland kontante Indbetalinger i Bankerne, Overførelse af Tilgodehavende, Kreditering af indleverede Effekter, Kupons o. l., medens man i England og Amerika hertil ogsaa henregner indrømmet, men ikke (fuldt) udnyttet Bankkredit.

Depot, 1) se Depositum; 2) Vareoplag, Lager.

Depression, trykket (Børs)-Stemning.

Derelict (eng.) er Betegnelsen paa et Skib eller dets Ladning, som er opgivet og forladt af dem, der skulde have Omsorg herfor, og som der ikke er Haab om at genvinde.

Déroute (fr.), Børsudtryk for vild Ophidselse som Følge af (alle) Værdipapirers Kursfald.

Desalée, en fyldig Vin fra Kanton Genf i Schweiz.

Descloizit, et Mineral, som indeholder *Vanadinsyre* (s. d.).

Desinfektionsmidler er Stoffer, som virker desinficerende, d. v. s. dræber Mikroorganismer (Gærsvampe, Bakterier) eller hæmmer deres Udvikling. De fleste af dem er ogsaa Gifte for den menneskelige Organisme. De vigtigste er Alkohol, Borsyre og Borater, Brintoverilte, Brom, Flusssyre, Formaldehyd (Formalin), Jod og Jodoform, Kaliumpermanganat, Klorkalk, læsket Kalk, Myresyre, Salte af Aluminium, Jærn, Kobber og Zink, Svovlsyrling og Sulfiter, Sublimat (Kvægsølvklorid), Tjære og Tjæreprodukter (Karbolsyre, Karbolineum, Kreolin), de fleste æteriske Olier. I Handelen kommer de ofte i forskellige Blandinger og med Kunstnavne.

despatch loading only (eng.), forkortet: *d. l. o.*, Godtgørelse, se *despatch-money*, for hurtigere Indladning end i Certepartiet bestemt.

despatch-money (eng.), en Godtgørelse, som Bortfragteren betaler Befragteren, Afladeren eller Ladningsmodtageren for hurtigere Lastning eller Losning end det i Certepartiet beregnede Antal Liggedage. Størrelsen af d.-m. er enten forudbestemt i Certepartiet eller bestemmes efter den paa Stedet, hvor Lastningen, respektive Losningen, finder Sted, gældende Sædvane. Det almindelige er, at der i Certepartiet bestemmes, at Afladeren overhovedet ikke kan holde Skibet alle Ladedagene, naar det allerede *er* fuldlastet, eller som den engelske Klausul lyder: if the steamer be not sooner despatched.

Dessatin, russisk Flademaal = 2400 Kvadrat-Saschin = 1,0925 ha.

Dessin (fr.), Mønster, Tegning, Udkast, Ide. Man taler om »at give en Dessin« som Udtryk for, at man giver et Fingerpeg.

Dessous, Underdelen, ***Dessus,*** Overdelen af slebne Ædelstene.

Destillation er Fordampning af et fast eller flydende Stof, og paafølgende Fortætning (Kondensation) af Dampene, ved at disse ledes gennem afkølede Rør (Svaleapparater), hvor de igen omdannes til Væske, *Destillatet.* Afsættes Dampene som fast Stof, kaldes Processen *Sublimation.* Det, der bliver tilbage i Destillationsbeholderen, kaldes *Destillationsresten, Residuum, Remanens.* Paa denne Maade renser man mangfoldige Stoffer for Urenheder, skiller el. koncentrerer Blandinger, hvis Bestanddele har forskellige Kogepunkter, idet de mest flygtige overdestillerer først (Alkohol, Syrer, Petroleum o. s. v.), og fremstiller flygtige Stoffer af deres Forbindelser (Jod, Syrer, Ætere o. m. a.). *Tør D.* er Ophedning af et fast Stof, hvorved dette afgiver Dampe, som kan fortættes (Kul, Træ, Harpiks o. fl.).

Destilleret Vand, H_2O, rent Vand, fremstilles ved Destillation af almindeligt Vand, hvorved de opløste Stoffer, Kalk- og Jærnforbindelser, Luftarter o. a. fjærnes. Det anvendes til Opblanding af Sprit, Konjak o. l., og overalt, hvor man skal bruge *rene* Opløsninger af Kemikalier o. a.

Destinatar, den, hvem afsendte Varer er bestemt, adresseret til.

Destination, Bestemmelse, Hensigt, (et Fartøjs) Bestemmelsessted.

destinere, bestemme, tage Beslutning, afgøre, hvorhen en Sending skal adresseres.

detachere, fraskille. Ved en *detacheret Kupon* forstaas en saadan, som er fraklippet det til Aktien eller Obligationen hørende Kupons-Ark før Kuponens Forfald.

Detailhandel eller Handel *en detail* (fr.), Salg af Varer i Smaapartier direkte til Forbrugerne; se under *Borgerskab*.

Devaluation, se *Devalvation*.

Devalvation, lovmæssig Nedsættelse særlig af Papirpenges Paalydende, en Foranstaltning, som Staterne ofte har truffet under store Stats- eller Finans-Katastrofer, ved umaadeholden Forøgelse af Papirpengene og deraf følgende Disagio (s. d.) paa disse. Devalvation er saaledes foretaget af Danmark, Østrig, Rusland, Nordamerika m. fl. Stater i det 18. og 19. Aarhundrede og i nyere Tid i flere sydamerikanske Stater: Argentina, Brasilien og Chile. Man forsvarer denne Handling dermed, at man kun lovfæster, hvad der allerede er en faktisk Tilstand i Omsætningen, og at derved ingen lider ny Skade, medens man ved atter at ville hæve den sunkne Værdi af Papirpengene kun vilde opnaa at berige dem, der er kommen i Besiddelse af disse til Markedsværdien paa Bekostning af Samfundet som Helhed. Staten kan ogsaa foretage Devalvation for Sølvpengenes Vedkommende, saaledes Østrig i 1892, Rusland i 1895 o. s. fr.

Deviation, et Skibs Afvigelse fra den foreskrevne Rute uden tvingende Grund. I Certepartier findes sædvanligvis en Klausul, der berettiger Skibet til i visse Tilfælde at afvige fra den i Certeparti eller Konnossement fastsatte Kurs efter Bestemmelsesstedet. Klausulen lyder for Dampskibs-Befragtning gærne saaledes: Damperen har Ret til at bugsere og assistere andre Skibe under alle Situationer saavel som at anløbe enhver Havn paa Vejen for Kul eller andre Fornødenheder (og at sejle uden Lods).

Devise er i Tyskland Betegnelsen for Veksler og Anvisninger (Valuta) paa Udlandet, særlig saadanne, der er betalbare paa Pladser, for hvilke der paa tyske Børser finder Valutanotering Sted.

Devoir (fr.), *Debet* (s. d.).

dft Forkortelse af *draft* (eng.) Tratte.

Diagonals, tætte, kipervævede Stoffer, hvor Bindingerne fremtræder som fine, skraa Striber. De uldne anvendes navnlig til Overtøj.

Diamant er den kostbareste og haardeste Ædelsten. Den findes i faste Aflejringer eller løsere Grus og Sand, i Indien, *Sydafrika* og Brasilien. Den bestaar af rent, krystalliseret Kulstof og er oftest farveløs. Krystalfladerne er buede, og ofte er den i raa Tilstand overtrukket med en halvt gennemsigtig Skorpe. Ved Slibningen, som navnlig sker i Amsterdam, tabes ca. Halvdelen af Vægten, men derved fremtræder dens ejendommelige Farvespil (Lysbrydning) og Glans. Værdien afhænger af Slibningens Fuldkommenhed, Vægten og Klarheden (1., 2. og 3. Vand). Vægten angives i *Karat* (s. d.). Til Glasskæring, *Glarmesterdiamanter*, bruges smaa D. med den naturlige, buede Kant, til Gravering afsprængte Stykker. *Uægte D.*, se *Bjærgkrystal; Simili-D.* laves i Reglen af en særlig Sort Glas, *Strass*.

Diamantsort, Tjærefarvestof, sort Pulver, farver Uld blaasort.

Diameter, Tværmaal, egentlig en lige Linie fra et Punkt i en Cirkelperiferi gennem Cirklens Centrum til et andet Punkt i Periferien.

Diaminblaat, BB, substantivt Tjærefarvestof, sort Pulver, farver ubejdset Bomuld blaat med rødligt Skær.

Diaminrødt, substantivt Tjærefarvestof, mørkebrunt Pulver, farver Bomuld karmoisinrødt.

Diaminsort RO og ***BH,*** substantive Tjærefarvestoffer, sort Pulver, farver ubejdset Bomuld blaagraat.

Dianilblaat, B og ***G,*** Tjærefarvestoffer til Blaafarvning.

Diapers, svære Lærreds- og Bomuldstøjer, hvor der ved Kipervævning er frembragt skraatliggende Mønstre af Blomster o. l. Fremstilles i England og Tyskland og anvendes navnlig til Børnetøj.

Diarium, Bogholderiudtryk for Dagbog, Kladde.

Diastafor, Maltpræparat, som anvendes

i Farveriet til at opløse stivelseholdig Appretur i Garn og Tøjer.

Diatoméjord, se *Kiselgur.*

Diazingrønt, Tjærefarvestof, mørkt Pulver, farver bejdset Bomuld grønt i forskellige Nuancer.

dicker (eng.), Deger = 10 Stk.

dicti anni, nævnte Aar.

Dies non (lat.) Dage, paa hvilke der ikke han gøres Forretning el. lign. paa Grund af visse særlige Omstændigheder eller Begivenkeder. Søn- og Helligdage hører til *Dies non.*

Difenylaminorange, *Tropæolin,* Tjærefarvestof, rødbrunt Pulver, farver Uld og Silke orangegule.

Difenylgult, Tjærefarvestof, rødbrunt Pulver, farver ubejdset Bomuld ægte gult.

Difference, Afvigelse, Uoverensstemmelse, Rest, Forskel.

Difference-Forretning er et Udtryk for Børshandeler, hvor de købte og solgte Varer eller Effekter ikke skal leveres, men Handelen afvikles paa Leveringstiden ved Erlæggelse af Differencen mellem Afslutningsprisen og Leveringstidens Kurs, Pris. (Udtrykket er betænkeligt, da de fleste Steder rene Differenceforretninger er forbudt, hvorfor disse optræder under Maske af at være virkelige Leveringshandeler). Hvorledes Afviklingen sker, se under *Terminsforretninger.*

Differentialrente, se *Fortrinsrente.*

Differential-Tarif. Naar visse Distrikter (eller Vareproducenter) opnaar nedsatte Takster ved Godsbefordring over visse Strækninger, kaldes disse Særtarifer for Differential-Tarifer. Herunder kan *ikke* henregnes Zonetarifer (s. d.).

Differential-Told er Toldsatser af forskellig Højde for samme Varepositioner, hvorved nogle Lande faar en Særstilling ved Toldberegningen. Drejer det sig om Toldlettelser for det eksporterende Land ved Indførsel i andet Land, vil saadanne Bestemmelser sædvanlig optages i *Mestbegunstigelses-Traktater* (s. d.), men Differential-Tolden kan ogsaa betyde en Besværliggørelse af Indførselen *fra* det eksporterende Land og i saa Tilfælde foreligger en Form for Repressalie (s. d.) rettet mod det eksporterende Land. Der forekommer ogsaa Differential-Told eftersom Varen indføres ad Søvejen eller over Land, men heri kan der ligge enten en Begunstigelse eller en Repressalie, f. Eks. hvor Vararne fra vedkommende eksporterende Land overhovedet kun kan indføres ad Søvejen. — I Forbindelse med Differential-Told forlanges gærne Oprindelses-Certifikat for de indførte Varer.

differere, afvige, ikke stemme overens.

Digelstaal faas ved Omsmeltning af forskellige Staalsorter i Digler. Anvendes til fint Staalstøbegods, Værktøjsstaal o. s. v. Se *Jærn.*

Digler, *Smeltedigler,* er Beholdere af tungsmeltelige Stoffer, som kan ophedes til høj Temperatur uden at smelte. De mest anvendte er D. af *ildfast Ler* (s. d.) alene eller blandet med *Grafit.* Anvendes til Smeltning af Metaller, Glas o. a. Platin- og Porcellænsdigler anvendes navnlig i Laboratorier.

Digneblommer, franske Blommer fra Omegnen af D. i Dep. Bas-Alpes. De fineste er *Pistolles,* hvoraf Stenen er udtaget. De forsendes tørrede i aflange Æsker.

Dikafedt, et fast, hvidt Fedtstof, som faas af Frøene af *Magnifera gabonensis,* et Træ, som vokser i den franske Koloni Gaboon ved Guineabugten i Vestafrika. Anvendes til Lys og Sæbe og som Surrogat for *Kakaofedt.*

Dikalciumfosfat, se *Superfosfat.*

Dilation, Udskydelse, Opsættelse, Frist.

Dild, en Skærmplante, hvis Blomsterstand i umoden Tilstand bruges ved Syltning af Agurker o. l. Af Frøene udvindes den æteriske *Dildolie,* som benyttes til Parfymering af Sæber og Likører.

Dime, Benævnelsen paa den amerikanske 10 Cent-Mønt.

Dimension, Udstrækning, Omfang.

Dimerli, et i de rumænske Byer Galata og Jassy anvendt Kornmaal; se *rumænsk Maal og Vægt.*

Dinar, den serbiske Penge-Enhed efter Franc-Systemet; se *serbisk Mønt- og Pengevæsen.*

Diorit, *orientalsk Basalt,* en finkornet, sej og holdbar Stenart, som forekommer i de fleste ældre Bjærgarter. Farven er graahvid el. grønlig (*grøn Granit*). Anvendes til Brolægning, Vægbeklædning, Søjler og Gravmonumenter.

Direkte-brunt, gult, orange, sort,

forskellige Tjærefarvestoffer til Farvning af Garn og Stoffer af Bomuld, Jute, Hør, Halv-Uld og -Silke, uden Anvendelse af Bejdse.

Direkte Kurs, den umiddelbare Sammenligning (Udligning) af ensartede Kurser paa 2 Vekselpladser.

Direkte Skatter. Herved forstaas Skatter, som ikke overvæltes af den oprindelige Skatteyder til de følgende Led i den økonomiske Omsætning. Grundskylden og Arveafgiften er de bedste Eksempler herpaa. Indkomst- og Formueskatten vil derimod i mange Tilfælde overvæltes og kan derfor ikke fuldtud regnes som direkte Skatter.

Direktion *i Aktieselskaber.* Ifølge Aktieloven forstaas ved Direktører: Forretningsførere, som forestaar Selskabets daglige Ledelse. Saadanne kræves ikke, og paa den anden Side kan en Sammenblanding af Stillingen som lønnet Direktør ikke forenes med Stillingen som Medlem af Bestyrelsen. Bestyrelsen kan dog delegere sin Myndighed for visse Omraader til et enkelt eller enkelte af sine Medlemmer.

Videregaaende Dispositioner udover, hvad den normale Drift medfører, er Direktionen ikke beføjet til at træffe paa egen Haand. Antagelse af Personale hører i Almindelighed under Direktionen, dog ikke Ansættelse af Prokurister.

En Direktion kan ikke anses for beføjet til paa egen Haand selv at afslutte Forretninger *med* Selskabet.

Direktører skal, for saa vidt de ikke bestyrer Forretningsafdelinger for Selskabet paa udenlandske Pladser, have Bopæl her i Riget og derhos enten have Indfødsret eller i de sidste 2 Aar have været bosiddende her. Fra sidstnævnte Bestemmelse kan Handelsministeren give Dispensation.

En Direktør skal være fuldmyndig og maa ikke være ude af Raadighed over sit Bo eller ved Dom være funden skyldig i nogen efter den offentlige Mening vanærende Handling.

En Direktør hører ikke til de Funktionærer, hvis Lønkrav er privilegeret i Tilfælde af Selskabets Konkurs, og en Direktørs Uopsigelighed bortfalder ved Selskabets Konkurs eller dermed ligestillet Tvangslikvidation. (Se i øvrigt Charles V. Nielsen: Haandbog i Aktieret 1917).

Disagio, Underkurs, Kursen lavere end Pariteten (s. d.), navnlig for Penge. Indenfor samme Land kan der være Disagio mellem de forskellige Omsætningsmidler, f. Eks. paa Sedler i Forhold til Mønt, paa Sølv i Forhold til Guld og Sedler, og mellem Lande af samme Møntsystem mellem deres Penge i Forhold til hinanden.

Disakkarider, $C_{12}H_{22}O_{11}$, kemisk Betegnelse for en Række vigtige Sukkerarter som *Rørsukker, Maltose, Mælkesukker* o. fl.

discharge afloat (eng.), forkortet *D/A* eller som Klausulen i Certepartierne i sin Helhed vil lyde: *vessel must discharge afloat,* Skibet skal kun losse, hvor det kan flyde.

disculpere, borttage Skylden for, se *Culpa.*

Disfavør, Ugunst; *i min Disfavør,* til Ugunst for mig.

Dishonorering, undladt eller udebleven (manglende) Optagelse af Dokumenter, Indfrielse eller Akceptering af Veksel el. l.

diskontabel, som kan *diskonteres* (s. d.), som vil blive modtagen til Diskontering (s. d.)

diskontere, købe Veksler, Tratter med et vist Afdrag for Renten i Tiden til Forfald. I Almindelighed er det kun Veksler i Landets egen Mønt, som diskonteres, medens Veksler i udenlandsk Mønt handles som Valuta efter visse Kurser.

Diskontering *af Veksler,* Salg af en Veksel, sædvanlig i indenlandsk Mønt, saaledes at Køberen betaler Vekslens Paalydende ved Overdragelsen, men med Fradrag af Mellemrente for Tiden mellem Købet og Forfald (Diskonto). Foruden Diskontoen beregner Bankerne ofte en vis Provision, eventuelt ekstra Inkassosalær, og Størrelsen af disse Former for Godtgørelsen til Diskontøren afhænger af Sædvane eller Aftale, hvorved vedkommendes Soliditet — respektive Uafhængighed af Diskontøren — kommer stærkt i Betragtning. I Almindelighed diskonteres herhjemme ikke Veksler med længere Løbetid end 3 Maaneder, medens man i vore Nabolande ogsaa diskonterer længere Veksler, men mod en forholdsvis større Diskonto, idet Diskontøren vil være dækket for den forøgede Mulighed for en Stigning i Diskontoen under den længere Løbetid, ligesom selve Risikoen uvilkaarlig forøges ved den længere Løbetid. — Som

Regel diskonteres Vareveksler (Kundeveksler) lettere end Kreditveksler d. v. s. saadanne, som anvendes for derved at rejse Penge uden at nogen Varehandel eller For retning ligger til Grund som Ekvivalent for vedkommendes Navnetegning (Akceptering eller Udstedelse). Kreditvekslers Diskontabilitet afhænger ofte af Endossenternes Navn og Soliditet.

Diskonto, 1) Rentefod for Tiden mellem Køb og Forfald af Veksel. Herhjemme noterer dels Nationalbanken en saadan Rentesats, og de private Banker ligeledes en Rentesats, som Regel højere. Begge Rentesatser angives gærne fra saa og saa mange Procent, f. Eks. 5, til saa og saa mange Procent, f. Eks. $5^1/_2$ eller 6, saaledes at man taler om lavest og højest Diskonto, særlig ved Nationalbankdiskontoen. Diskontoens Højde retter sig — i hvert Fald i Teorien — efter Pengemarkedet. — 2) Fradraget af Mellemrente for Tiden mellem den købte Veksels Overdragelse og dens Forfald. Aaret regnes herhjemme til 360 Dage og de fulde, mellemliggende Maaneder til 30 Dage, selv om de i Virkeligheden er henholdsvis længere eller kortere. Af en Veksel, der købes (diskonteres) den 15. Januar og forfalder den 18. Marts, beregnes altsaa Diskonto for Tiden

15. Jan.—15. Febr. = 30 Dage
15. Febr.—15. Marts = 30 Dage
15. Marts—18. Marts = 3 Dage
ialt 63 Dage

medens der i Virkeligheden er forløbet 16. Dage (af Januar), 28 Dage (af Februar) og 18 Dage (af Marts), ialt kun 62 Dage. 3) Fradrag i Købesummen for Varer ved disses Betaling nogen Tid før den aftalte Kredittids Udløb, f. Eks. ved Betaling 30 Dage i Stedet for 3 Maaneder: $1^1/_2$—2 %.

Diskonto-Politik. De ledende Bankers Bestræbelser paa at tilsvare Anmodningerne om Diskontering efter Pengemarkedets Tilstand og at muliggøre det, selv i pengeknappe eller vanskelige Tider, for den legitime Handel at faa diskonteret dens Behov paa rimelige Vilkaar.

Dispache, Udfærdigelse, Konstatering, Opgørelse, som foretages ved Groshavari (s. d.) for at fastslaa, hvorledes Bidrag og Erstatning skal fordeles ifølge Retsreglerne. Denne Fordeling sker paa det Sted, hvor Skib og Ladning skilles og efter den der gældende Lov. Hos os er der særlige, beskikkede *Dispachører* (s. d.). Tvistigheder om en Dispache's Rigtighed afgøres af Domstolene. Skipperen er pligtig at sørge for at faa en Dispache foretaget ved indtruffet Groshavari, og enhver deri interesseret er pligtig at give alle Oplysninger etc., som Dispachøren anser for nødvendige.

dispachere, udføre *Dispache* (s. d.).

Dispachør. Havariberegning udfærdiges (opstilles) i de fleste Lande af særlig dertil beskikkede Folk, Dispachører. Hos os maa den, der vil ansøge om det — paa Grund af Dispachørernes ringe Antal — indbringende Hverv, have bestaaet en særlig Eksamen, hvortil vedkommende endda kun har Adgang, naar han godtgør at være i Besiddelse af juridiske Kundskaber.

dispatch-money se *despatch-money*.

Dispensation, Fritagelse (for at være underkastet en Lovbestemmelse). Saaledes kan f. Eks. Finansministeren give Dispensation for visse Skatte- eller Stempel-Paalæg, Handelsministeren for visse Krav ifølge Aktieloven.

dispensere, give *Dispensation* (s. d.).

Disponent, Forretningsfører.

disponibel, rede, tilgængelig, til Raadighed.

Disposition, Raadighed, Forføjelse, Bestemmelse over noget; se videre: *Stille til Disposition*.

Dissousgas, se *Acetylen*.

Distance-Check, en Check, som er betalbar (trukket paa) en anden Plads — Bankplads — end hvor den er udstedt. Er begge Steder her i Landet, skal den for Bevaring af Regressretten være forevist til Betaling senest 10 Dage efter Udstedelsen, ligesom for Checks, der i Udlandet trækkes her paa Landet, idet dog i sidstnævnte Tilfælde Forevisningsfristen er sat til 5 Dage efter Udløbet af den nødvendige Forsendelsestid, hvis Postforsendelsen vil tage mere end 5 Dage.

Distancefragt, se *Afstandsfragt*.

Distancehandel, en Handel, hvor Varen i Salgsøjeblikket ikke befinder sig paa sit Bestemmelsessted ifølge Købet, modsat *Loco-eller Pladshandel*.

distribuere, fordele, omdele, uddele.

Distribution, Fordeling, Omdeling, Uddeling.

ditto (egentlig *detto* = sagt), fork. *do.*, det samme, som ovenfor, ligeledes. Benyttes for at undgaa fulde Gentagelser.

Dividende, 1) den Del af Overskudet i et Interessentskabs-Foretagende, som fordeles til Interessenterne; 2) Fordelingskvoten ved Bo-Opgørelser; se i øvrigt under *Udbytte.*

Dividende-Kupon, Udbytte-Kupon, en Anvisning paa Udbetaling af det deklarerede respektive af Generalforsamlingen fastsatte Udbytte til Aktionærerne.

Dividende-Udlignings-Fond, Udbytte-Udlignings-Fond, et Fond, hvortil man i Aktieselskaber henlægger en Del af Overskudet i gode Aar for deraf at supplere en mindre Dividende, som et daarligt Aar kunde afkaste, saaledes at man undgaar for store Svingninger fra Aar til Aar i det til Udbetaling kommende Udbytte, der herved egaliseres. Kaldes ogsaa Dividende-(Udbytte)-Egaliserings-Fond.

Dividivi, *Libidibi*, brunrøde, tørre Bælgfrugter af *Cæsalpinia coriaria*, et ærteblomstret Træ, som vokser i det nordlige Sydamerika, paa de vestindiske Øer og i tysk Østafrika. Anvendes ved Rødgarvning af Underlæder. Kommer ogsaa i Handelen som Ekstrakt.

Dl, Forkortelse af *Deciliter* = $^1/_{10}$ Liter.

d. l. o., Forkortelse af *despatch loading only* (eng.), Godtgørelse, se *despatch-money*, for hurtigere Indladning end i Certepartiet bestemt.

Dm, Forkortelse af *Decimeter* = $^1/_{10}$ Meter = 10 Centimeter = 100 Millimeter.

do., Forkortelse af *ditto* (s. d.).

Dobbelt Bogholderi har som Særkende, at hver enkelt Post opføres paa 2 korresponderende Konti, saa at det i Modsætning til enkelt B. ikke alene omfatter de personlige Gælds- eller Fordringsforhold, men ogsaa en systematisk Regnskabsføring over de tilsvarende Poster paa de døde Konti (s. d.). Tænker vi os, at Firmaet har solgt 1000 Pd. af en Vare à 37 Øre per Pd. til N. N., saa debiteres N. N. for Varerne med 370 Kr., medens Varekonto (generel eller speciel) crediteres de udgaaede Varer med samme Beløb; derved imidlertid, at de samme Varer tidligere er debiteret Vare-Konto med et ringere Beløb, f. Eks. à 32 Øre per Pd. (Indkøbsprisen), udviser Varekonto Brutto-Avancen paa de solgte Varer.

Dobbeltfløjl, er enten opskaaret paa begge Sider og da af forskellig Farve paa de to Sider, el. kun opskaaret paa den ene Side (se *Fløjl*).

Dobbelt-Forsikring foreligger, naar samme Forsikringsobjekt for samme Tidsrum — respektive for samme Transport — er forsikret mod samme Farerisiko i forskellige Selskaber saaledes, at de sammenlagte Forsikringsbeløb overstiger Forsikringsværdien. Hvis der herved foreligger svigagtig Berigelseshensigt, er samtlige Kontrakter uforbindende for Selskaberne, men ellers hæfter Selskaberne efter Forholdet mellem Forsikringsværdien og den samlede Forsikringssum, saaledes at det enkelte Selskab for sin Polices Paalydende hæfter pro rata. Dette dog kun, hvis Policerne alle er tegnet samme Dag, men ellers kommer den senere Forsikring kun op for, hvad den tidligere ikke maatte have dækket af Forsikringsværdien. (Det synes urimeligt, at et ofte tilfældigt Moment her skal være afgørende for Selskabernes Hæftelse, men vore Retsregler herom er dog kun deklaratoriske). Se i øvrigt *Overforsikring.*

Dobbeltguld, se *Bladmetaller.*

Dobbelt Møntfod, se *Bimetallisme.*

Dobbelt-Præmie-Forretning er en Form for betingede Terminsforretninger (s. d.). Ved Betaling af en vis Præmie har Kontrahenten Ret til i sit Valg enten at levere selv det omhandlede Parti Varer til den fastsatte Pris eller fordre Levering af Medkontrahenten af samme Parti til samme Pris eller endelig at undlade begge Dele; se iøvrigt *Reugeld.*

Dobbeltvæv, forskellige Stoffer som Piké og Tæpper, vævede med to Lag Kædetraade.

Doblon, 1) Møntenheden i Uruguay. 1 *Gulddoblon* = 10 *Sølvpesos*. Landet har dog endnu ikke præget egne Guldmønter, se i øvrigt Uruguays Mønt- og Pengevæsen. 2) Chilensk Mønt = $^1/_2$ Condor = 10 Pesos = 2 Escudo. Se chilensk Mønt- og Pengevæsen.

docks, engelske Oplagspladser og Pakhuse, som staar i Forbindelse med særlige

Havneindretninger, der letter Skibenes Losning.

dock-warrant, et af de engelske docks (s. d.) udstedt Modtagelsesbevis for oplagte Varer. Se *Warrant-Systemet.*

documentary er et paa New-York-Børsen benyttet Udtryk for de der kursnoterede Vare- eller Agenturveksler, som trækkes ved Eksport og ledsages af et Eksemplar af Konnossementet samt Police.

documents er et i Indien paa Børserne der anvendt Udtryk for Vare- eller Agenturveksler, som trækkes ved Eksport og ledsages af et Eksemplar af Konnossementet samt Police.

documents against acceptance (eng.) forkortet *D/A.*, er i oversøisk Eksporthandel Benævnelsen for Vareveksler, som med tilhørende Aflade-Dokumenter (s. d.) udleveres Destinataren mod hans Akcept.

documents against payment (eng.), forkortet *D/P.*, er i oversøisk Eksporthandel Benævnelsen for Vareveksler, som med tilhørende Aflade-Dokumenter (s. d.) udleveres Destinataren mod Betaling.

Doeskind, tyndt, kipret Kamgarnsstof, lettere end *Buckskin.* Anvendes til Herreklæder. Fabrikeres i England og Tyskland.

Dogskind, svært Handskeskind, nu mest af Faareskind, navnlig af Kapfaar.

Dog-wood, forskellige lysebrune og rødlige Træsorter af oversøiske *Kornel-* og *Eukalyptus*-arter, som bruges til finere Snedker- og Drejerarbejde.

Doit, 1) engelsk Vægt ved Handel med ægte Metaller = $^1/_{480}$ troygrain = 0,135 mg; 2) (fr.), skylder, Debet.

Dok, et Vandbassin til Skibe, hvor Vandet ved Sluseværker kan holdes i bestemt Højde, eventuelt lukkes ind og omvendt tømmes. Se i øvrigt *Flydedok, Handelsdok, Tørdok.*

Doli, russisk Vægt = $^1/_{96}$ Solstnik, se russisk Maal og Vægt.

Dollar, Mønt i en Række oversøiske Stater. 1) I de *forenede Stater* Møntenheden = 100 Cents. 1 Gulddollar indeholder 1,505 g Guld og svarer herefter til 5,183 Francs. Finhed 0,900 af de prægede Mønter. 1 Sølvdollar = 24,0566 g Sølv. Præges af 0,900 Finhed. Værdiforholdet mellem Guld- og Sølvdollar er herefter ca. 1 : 16. 2) I Sultanatet *Zanzibar* kurserede tidligere den amerikanske Dollar i Omregningsforholdet 47 Dollars = 103 Rupées. 3) I *Hongkong* er Standardmønterne den meksikanske og den nye britiske Dollar. Denne har en Normalvægt af 26,633 g og er 0,900 fin. 4) I *Kina,* hvor en Række fremmede Mønter kurserer, er den hidtidige i Canton prægede Sølvdollar af 0,900 Finhed ved Lov af 1910 gjort til Enhedsmønt under Navnet *Yuan.* 5) I *Meksiko* er Pengeenheden den meksikanske Dollar à 100 Centavos, indeholdende 24,433 g Sølv og præget 0,902$^7/_9$ fin. Den meksikanske Dollar kurserer meget i Østen. 6) Paa *Filippinerne* kurserede tidligere den gamle spanske Sølvdollar og de meksikanske Dollars. Nu er den filippinske Guldpeso = $^1/_2$ amerikansk Gulddollar Møntenhed. 7) I den engelske Koloni *Straits Settlements* har man indført egen Straits-Dollar af 0,900 Finhed og 20,217 g Sølvvægt. Hvis Vægten daler under 19,958 g, er den ikke længere lovligt Betalingsmiddel. — *Se i øvrigt de betræffende Landes Mønt- og Pengevæsen.*

D. O. M., se *Benediktinerlikør.*

Domestics, svære, tætte og glatte Bomuldstøjer, ublegede, blegede og trykte, oprindelig fra Nordamerika. Væves nu ogsaa i Tyskland og England og anvendes navnlig til Skjorter.

Domiciliatus kaldes den, hos hvem en Veksel ved Domiciliering (s. d.) er gjort betalbar.

Domiciliering af Veksler. Naar en Veksel gøres betalbar andetsteds end hos Trassaten, kaldes dette Domiciliering af Vekslen. Det er Trassenten, der har Ret hertil, og ikke Trassaten, idet denne kunde gøre Vekslen ringere af Værdi ved at gøre den betalbar et vilkaarligt Sted, hvor tilmed en Protestoptagelse ikke vilde have den tvingende Virkning som overfor Trassaten selv. Derimod kan Trassaten nok ved sin Akcept tilføje, hvem der paa *samme* Plads vil betale Vekslen for hans Regning f. Eks. hans Bank, men dette regnes ikke for Domiciliering, og Vekslen maa alligevel protesteres hos Trassaten, hvis den ikke honoreres. Naar Trassenten overlader til Trassaten selv at bestemme Domiciliatus paa den af Trassenten valgte Plads, saa er dette baade praktisk og høfligt. Den hyp-

pigst forekommende Domiciliering sker for Veksler, hvor Trassaten ikke bor paa nogen Plads, hvor der er Bank eller Bankfilial. I saa Fald gøres Vekslen — som oftest efter Aftale — betalbar hos en Bank i en nærliggende By.

Domicil-Veksler, hvori Trassenten ikke har opgivet, hos hvem Betalingen paa det fremmede Sted kan kræves — og naar Trassaten ikke har tilføjet dette — skal forevises Trassaten til Akcept før Forfald, og hvis hans Akcept ikke opnaas, protesteres i den Anledning. Akcepteres Vekslen, skal Akceptanten angive Domiciliatus, hvis han ikke selv vil indfri Vekslen paa Domicilstedet (upraktisk).

Domiciliatus hører ikke til de vekselforpligtede, da han ikke paaskriver Vekslen. — Domicilierede Veksler skal præsenteres paa Domicilstedet og ved Dishonorering protesteres der for den opgivne Domiciliatus. Er Vekslen domicilieret hos Trassenten selv skal den protesteres hos ham, ligesom hvor Vekselejeren selv er Domiciliatus.

Domicil-Provision er den Godtgørelse, som Domiciliatus beregner sig for sin Ulejlighed.

Domicilsted, det Sted, hvor en Veksel ved Domiciliering er gjort betalbar; se *Domiciliering af Veksler.*

Domicilveksel er en Veksel, som paa den i Vekselloven foreskrevne Maade er gjort betalbar andetsteds end hos Trassaten; se *Domiciliering af Veksler.*

Domingohamp, Bladtrævler af forskellige Agavearter; se *Aloehamp.*

Dongolalæder, tyndt Læder, fremstillet af Gede-, Kalveskind eller Kohuder, ved en Blanding af Rød- og Hvidgarvning. Anvendes som Overlæder til finere Fodtøj.

dont (fr.), hvoraf. Dette franske Pronomen anvendes saavel paa franske som paa andre kontinentale Børser ved Præmieforretninger i en særlig Betydning. Ved Angivelse af Prisen inklusive Præmie: *dont prime* (hvoraf Præmie) udelades det sidste Ord, og Slutsedlen angiver f. Eks. blot 107,75 dont 1,75 eller endnu kortere 107,75 d/1,75 (Forpræmie). Se i øvrigt *Præmieforretninger.*

Donum, tyrkisk Flademaal = 0,0752 ha.

Doppelkrone (t.), 20-Mark-Stykke.

Doppelzentner (t.) = Metercentner = 100 kg.

Dos, det siamesiske 10-Tikal-Stykke af Finhed 0,900; se *siamesisk Mønt- og Pengevæsen.*

Double-Eagle, den amerikanske 20-Dollars, Guldmønt af Finhed 0,900.

Double-florin, den engelske 4-Shillings, Sølvmønt.

Doubléguld, *Plaquéguld,* tynde Sølv- el. Messingplader med et Overtræk af 14 Karats Guld.

doublures, den franske Betegnelse for *Nochgeschäfte* (s. d.), en Art Præmieforretninger.

do ut des (lat.), jeg giver, for at du skal give. Ved *do ut des Politik* forstaas en Toldpolitik, hvor Parterne ved Traktatforhandlingerne møder med visse Normal-Tarifer, paa Basis af hvilke Parterne »handler« med hinanden, sædvanlig dog begrænset af visse Minimal-Satser.

Dowlas, oprindelig den engelske Betegnelse for tætte *Creas*-Lærreder fra Schlesien og Lausitz i Tyskland. Nu fremstilles store Mængder i England og navnlig Irland af Bomuld.

Dowra, en simpel Sort *Jute.*

Dr. Forkortelse af *debtor* (eng.) Debitor.

D/R, Forkortelse af: (for) Deres Regning.

Draa, den tyrkiske Alen = $^3/_4$ Yard = 0,6858 m.

Dra Arbi, ældre Alenmaal i Tripolis og Tunis for Lærredsvarer = 0,484 m.

Drachme, den græske Møntenhed efter Francsystemet.

Drachme som Vægtbetegnelse: 1) I England *dram* efter Handelsvægt, se *britisk Maal og Vægt;* 2) i Ægypten *Dramm* = 3,09 g; 3) i Grækenland *Drami* = 3,2 g; 4) i Tyrkiet *Dramm* = 3,2 g.

Dra Endelsy, i Tripolis og Tunis ældre Længdemaal for Silkevarer = 0,637 m.

draft (eng.), Tratte.

Drageblod, mørkerøde Harpikser af forskellige tropiske Træer, navnlig af Rotangpalmen fra de ostindiske Øer. Kommer i Handelen som »Taarer«, Klumper eller Stænger, indrullede i Blade. Anvendes til Lakfernis, Politur o. l.

Dragéer, Sukkervarer, hvis Kærne er

Bonbons, Frugter, Mandler, Anisfrø o. l., overtrukket med en hvid el. farvet Dej af Sukker, Tragantgummi og Stivelse.

drahten (t.), telegrafere.

Dram, engelsk Handelsvægt, se *britisk Maal og Vægt.*

Drami, græsk Vægt = 3,2 g.

Dramm, Vægt 1) i Tyrkiet = 3,2 g; 2) i Ægypten = 3,09 g.

Drammen Standard, Trælastmaal = $121^{7}/_{8}$ eng. Kubikfod.

Drape, Kamgarnsstof, appreteret som Klæde. Bruges meget til Herretøj.

Draphavre, en havrelignende Græsart med graagrønne Smaaaks, som dyrkes til Foderbrug.

Dra Turki, i Tripolis og Tunis ældre Længdemaal for Uldvarer = 0,667 m.

Draufgabe el. *Draufgeld* (t.), Haandpenge.

drawback (eng.), Toldgodtgørelse, Refundering af erlagt Told paa Raavarer, der atter udføres i hel- eller halvbearbejdet Stand.

»dreading« option general cargo (eng.), Valgfrihed (for Befragteren) til at afskibe Stykgods. Certeparti-Bestemmelse.

dreje, om Liggedage: begynde at løbe.

Drejl var oprindelig Betegnelsen for mønstervævede Hørgarnsstoffer. Nu benævnes ogsaa halvlinnede og Bomuldsstoffer, som er kiper- el. atlasvævede, Drejl. Det kommer i Handelen ubleget eller bleget, ofte med Striber af farvet Garn. Simplest er *Sækked.*, finere *Haandklæded.* og *Dækketøjsdrejl.* Se ogsaa *Bolster.*

D. R. G. M., Forkortelse af *Deutsches Reichs Gebrauchs-Muster* (t.), en Betegnelse for tysk Mønsterbeskyttelse.

Driftsherregevinst eller *Driftsherreindtægt* er den Del af Produktionsudbyttet, der bliver til Rest, naar Arbejdsløn, Jordrente og Kapitalrente fradrages. Medens disse er ret konstante, er Driftsherregevinsten meget svingende, idet den er afhængig baade af de økonomiske Konjunkturer og det tekniske Held, hvormed et Foretagende drives. Driftsherregevinsten, der iøvrigt kan være negativ, har stærk Tendens til at blive kapitaliseret. Ved et Aktieselskab vil Aktierne stige i Kurs, eller der kan gives Friaktier (Udvanding af Aktiekapital), naar Udbyttet overstiger den almindelige Kapitalrente. For Landbrugs- og Byejendomme vil Driftsherregevinsten ved Omsætning give sig Udslag i højere Grundpriser. Derfor er Driftsherregevinsten altid af mer eller mindre midlertidig Natur; men med de stærkt svingende Konjunkturer og den tekniske Udvikling kan der dog ikke ses bort fra den i det nationaløkonomiske System som en bestemt Del af det samlede Produktionsudbytte.

Driftskapital i snævrere Forstand er de flydende eller diskontable Midler, som haves til Raadighed eller i hvert Fald let og hurtigt kan omsættes i Penge.

Driftsomkostninger er alle de med Driften *som saadan* forbundne Omkostninger eller Generalomkostninger, herunder ikke Skatter, ligesom ejheller den paa de enkelte Varepartier faldende Told, Fragt etc.

Drittel, oprindelig en Fustage af Træ, rummende $^{1}/_{3}$ Tønde. *Smørdritlen* (af Bøgetræ) rummer 50,75 kg Smør.

Drittelstaver, se *Tøndestaver.*

drittura, se *à drittura.*

Drivremme bruges til at overføre en omdrejende Bevægelse fra en Aksel til en anden, idet de lægges om en Remskive paa hver Aksel. De sammensys af Stykker af særlig behandlet, stærkt Læder ved Hjælp af *Syremme,* smalle, tynde Læderstrimler af *Crownlæder.* I Stedet for Læder anvendes ogsaa Sejldug, fastvævet Uldstof (Kamelhaarsr.) og *Bomuldsremme.* Disse imprægneres for at modstaa Fugtighed. *Balataremme, Gummiremme* bestaar af flere Lag Bomuldsvæv med Indlæg af Balata eller Kautsjuk. Ogsaa lange sammennittede Baand af tynde Staalplader benyttes som Erstatning for Læderremme.

Droger, forskellige tørrede Plante- og Dyrestoffer, eller Udtræk deraf, som anvendes i Medicinen og Husholdningen.

Drogerihandel, Forretning med *Droger.*

droit de Pavillon (fr.), Afgift paa Varer, indført under fremmed Flag.

D. R. P., Forkortelse af *Deutsches Reichs Patent* (t.), tysk Rigspatent, hvilket Mærke kun maa anbringes paa de i Tyskland patentanerkendte Artikler og kun i Forbindelse med vedkommende Patents Registreringsnummer.

Druesukker, $C_6H_{12}O_6$, er en Sukkerart, som forekommer i mange søde Frugter og Plantesafter, navnlig i Vindruer; se *Glykose.*

drug in the market (eng.), Betegnelse for Varer, der er usælgelige paa Grund af Overflod paa Markedet.

Drægtighed, Benævnelse for et Skibs Lasteevne. D. bestemmes nu efter Skibets Rumindhold og udtrykkes i Tons af Størrelse som den engelske Registerton = 100 engelske Kubikfod = 91,59 danske Kubikfod, tidligere i Kommercelæster à 2 Registertons. Drægtigheden angives dels som *Brutto-Tonnage,* inkluderende *alle* Rum i Skibet eller hele Skibets indvendige Rumfang, eller i Netto-Tonnage, hvor der sker Fradrag for alle Rum i Skibet, der ikke er beregnede paa Indtagelse af Last. — Idet man regner med 4 forskellige Slags Tonnage i Søfartskredse: Brutto-Tonnage, Netto-Tonnage, Bæreevne og Deplacement (se disse) vil rundt regnet et Skib paa 9000 Tons Dødvægt have 5000 T. Brutto-Tonnage, 3000 T. Netto-Tonnage og 12,000 T. Deplacement.

Drænrør, korte, porøse, brændte Lerrør (se *Teglværksprodukter*) uden Krave. Anvendes til Afvanding af fugtig Undergrund.

D./S. Forkortelse af *Days after Sight* (eng.) se nedenfor.

D. S., Forkortelse af . . . *Dages Sigt,* idet man foran sætter et Tal, der angiver Dagenes Antal. Derved angives Forfaldstiden fra Præsentationen, respektive fra Akcepteringen, der skal dateres.

ds., Forkortelse af *dennes,* egentlig af det tyske: *dieses* (*Monats*).

dubiøs, tvivlsom, usikker.

Dublet, 1) Ædelsten, som er sammenkittet af to Stykker; 2) Jagtbøsse med 2 Løb.

Dublon, se *Doblon.*

Dukat, Guldmønt, mest af ældre Dato; præges endnu som Handelsmønt, f. Eks. i Østrig, af Vægt 3,4909 g og af $^{71}/_{72}$ Finhed, altsaa indeholdende 3,44241 g rent Guld.

Dulcin, *Sucrol, Fenetolkarbamid,* et Sødestof, beslægtet med Tjærefarvestofferne. Kommer i Handelen som et hvidt Pulver, hvis Sødeevne er 200 Gange Rørsukkerets (smlgn. *Sakkarin*).

Dult (t.), Messe. Udtrykket Dult bruges særlig i Sydtyskland.

Dun, de korte, bløde Fjer, uden Bistraaler, som danner den varmeisolerende Del af Fuglenes Fjerbeklædning (se *Fjer*). De fineste og dyreste er *Edderdun,* fra Edderfuglens Rede. Denne Svømmefugl yngler navnlig ved Kysterne af Nordskandinavien, Færøerne, Island og Grønland.

Dunst, et Maleprodukt, som i Kornstørrelse staar mellem Gryn og Mel.

Duodecimal, delelig med 12.

Duplekspapir, farvet Papir, som anvendes til forede Konvolutter.

Duplikat, Dobbeltskrift, Dobbeltformular, Dobbeltcertifikat, Dokument udstedt i 2 Eksemplarer.

Duplokvittering, Dobbeltkvittering for samme Beløb.

duplum, (lat.), dobbelt.

durabel, varig, holdbar.

Duralumin, en Legering af Aluminium med 4 % Kobber og 0,5 % Magnium. Anvendes i Lufttekniken.

Duranametal, en Slags meget stærkt Messing med Tilsætning af lidt Aluminium, Antimon, Jærn og Tin. Anvendes i Skibsbyggeriet og Lufttekniken.

Duraxglas, borsyreholdigt Glas, anvendes til Vandstandsglas og Lampeglas (Cylindre) til Auerbrændere (se *Auernet*).

Duro, gl. spansk Pjaster (5-Frankstykke).

Durol, en Blanding af Lim og Kromforbindelser, der bruges som Ferniserstatning.

Durrah, *Sorgho-* el. *Negerhirse,* gullige el. rødlige Frøkorn af en 3—5 m høj Græsart, *Sorghum,* som dyrkes i Sydeuropa, *Afrika,* Asien og Nordamerika. Anvendes som Brødkorn (den vigtigste Kornsort i Afrika) og til Foderbrug (amerik. *broom corn*). Plantestænglerne anvendes til Cellulose, Stilkene af Kornene til Koste og Børster. Se *Risrod.*

Durubit, Slibemiddel, se *Alundum.*

d. u. s., Fork. af *datum ut supra* (lat.), givet, udstedt, dateret som ovenfor anført.

Dusin, Talmaal = 12 Stykker = $^1/_{12}$ Gros.

Dvælg, grovt, løst Hør el. Hampelærred, oftest ubleget og stærkt appreteret. Bruges til Mellemfor i Klæder.

dwt., forkortet Betegnelse for *pennyweight*

idet penny her betegnes med sit sædvanlige Tegn: d. Se *britisk Maal og Vægt.*

Dybgaaende af et Skib afmærkes paa Stævnen i Fod.

Dyffel, tæt, langhaaret Uldstof, glat el. kipervævet. Det er ikke overskaaret, men fast valket og stærkt appreteret, med glinsende Overflade. Fabrikeres i Tyskland og England og anvendes til Vintertøj.

Dykker, Søm med smaa Hoveder, saa at de kan bankes helt ind i Træet.

Dynamit, et Sprængstof, hvis væsenlige Bestanddel er *Nitroglycerin,* ca. 75 %, som er opsuget af et indifferent Pulver, *Kiselgur,* hvorved Eksplosionsfaren ved Behandling og Transport er formindsket. Kommer i Handelen i Jærntromler og Patroner (se *Sprængstoffer*).

Dynamoer, Maskiner, som omdanner mekanisk Kraft til elektrisk Strøm, enten *Jævnstrøm* (ensrettet) eller *Vekselstrøm.*

dz., Forkortelse af *Doppelzentner* (t.) = 100 kg.

Dæk, 1) *Dækblad,* se *Cigarer;* 2) gængse Betegnelse for Cykledæk og Automobildæk.

Dækkenstof, groft, glat el. kipervævet Uldstof, stærkt opruet, men ikke overskaaret. Anvendes til Hestedækkener, Fodtæpper o. l.

Dækketøj, Duge og Servietter, fremstilles sædvanlig som *Drejl* eller *Damask* (s. d.), ofte i afpassede Stykker.

Dækning er et Handelsudtryk for Erlæggelsen af, eventuelt Sikkerhedsstillelse for det for en Ydelse stipulerede Vederlag, den for et Laan betingede Tilbagebetaling, Optagelse af Veksel o. l.

Dækningskøb, en Børsspekulants Indkøb af Varer, Effekter etc., han har solgt paa Levering eller solgt in blanko uden selv at være Ejer af det solgte i Salgsøjeblikket. Paa Københavns Børs leverer Baissespekulanterne Køberen gærne straks paagældende Papirer, som Sælgeren har laant til dette Øjemed hos Bankiers o. a., og maa da senere foretage Dækningskøb, naar Udlaaneren forlanger Papirerne tilbage, som deres rette Ejer forlanger udleveret.

Dækslast er en Benævnelse paa den Del af et Skibs Ladning, som anbringes paa det øverste Dæk. Ved Befragtning af Skib ifølge Søloven omfatter Befragtningen ikke Skibets *aabne* (i Modsætning til det overbyggede) Dæk, saaledes at Befragteren kun ifølge særlig Aftale har Ret til at fordre Dækslast medtaget.

døde Konti, i dobbelt Bogholderi: upersonlige Konti.

Dødfragt er i Modsætning til *Fautfragt* (s. d.) en virkelig Fragt, som erlægges for det ikke-indladede Gods, naar Befragteren ikke sørger for at levere hele den betingede Ladning. At Dødfragt i juridisk Forstand er en virkelig Fragt, ses bl. a. deraf, at den ikke er fortjent før ved Rejsens Slutning og forudbetalt Dødfragt skal tilbagebetales, hvis Skibet gaar tabt under Rejsen, ligesom Dødfragten bærer sin Andel af Havarifordelingen.

Saafremt Skipperen medtager andet Gods i Stedet for det af Befragteren ikkeleverede, skal Halvdelen af den nye Fragt trækkes fra i det Beløb, den forsømmelige Befragter skulde betale i Dødfragt.

død Kapital, opsamlede Værdier, der ikke tjener noget Formaal.

Død Uld faas af selvdøde Faar. Bruges ogsaa som Betegnelse for *Kalkuld,* Garveruld (s. d.). Er mindre elastisk end klippet Uld.

Dødvægt, Vægten af det »døde« Gods — i Modsætning til det »levende« eller bevægende Skibs Egenvægt —, som Skibet kan bære. Den maales i engelske Tons à 2000 lb. Dødvægten er lig Vægten af den ved fuld Belastning fortrængte Vandmasse (Deplacement) minus Skibets Egenvægt.

Døglingtran, *arktisk Spermacetolie,* et voksagtigt Fedtstof, som findes i den arktiske Næbhvals, *Andehvalens* Hovede. Den bruges til Forfalskning af Spermacetolie (s. d.)

Døjt, egentlig den hollandske Skillemønt *duyt* = $^1/_8$ Styver.

Dørmaatter, *Gulvmaatter,* forfærdiges af Kokosgarn, flækket Spanskrør, Siv o. l. ved Sammensyning eller Fletning. Endvidere bruges en Slags Væv af galvaniseret Jærntraad, Læderstumper trukket paa Jærnstænger og gennemhullede Kautsjukplader.

E

E., 1) betyder paa franske Fakturaer o. l.: *entrepôt*, Toldlager, Frilager og angiver, at Varen ikke er fortoldet. 2) romersk Bogstavtegn for Tallet 250.

Eagle, Guldmønt i de forenede Stater paa 10 Dollars (s. d.). Der findes ogsaa double eagles = 20 Dollars og half eagles = 5 Dollars.

earmarked (eng.) kaldes Penge, der indbetales i bestemt angivet Øjemed, og som ikke maa bruges til andet Formaal. Er de saaledes indsendt til en Kreditor eller en Bank for at optage en Veksel el. lign. kan de ikke bruges til Afskrivning paa Tilgodehavende.

Eau de Cologne, *Kølnervand*, en Parfyme, oprindelig fremstillet i Køln af Johan Maria Farina i Begyndelsen af det 18. Aarh., men nu Fællesnavn for lignende Blandinger af Spiritus, Vand, æteriske Olier og andre flygtige Stoffer, som ved Opvarmning og navnlig længere Lagring faar deres særlige Karakter.

Eau de Javelle, en Blegevæske, Klornatron opløst i Vand, hvis virksomme Bestanddel er Natriumhypoklorit.

Ebonit, *Haardtgummi*, vulkaniseret *Kautsjuk* (s. d.) med stort Svovlindhold. I Reglen er der tilsat Farvestoffer, og ofte tillige forskellige Fyldstoffer som Kalk, Kaolin, Zinkhvidt, Træmel, kunstig Kautsjuk o. m. a. Anvendes til Kamme, Knivskafter, Penneholdere, elektrisk Isolationsmateriale o. m. a.

Ebullioskop, et Apparat til Undersøgelse af Alkoholmængden i Øl og Vin ved Bestemmelse af Kogepunktet.

Eburit, bleget Ebonit med Tilsætning af Zinkhvidt. Anvendes som Surrogat for Elfenben.

e. c., Forkortelse af *exempli causa* (lat.), for Eksemplets Skyld.

écart (fr.), Børsudtryk for Forskellen mellem Præmie- og Ultimokursen.

écheance (fr.), Forfald.

Echeveau, fransk Garnmaal = 720 m.

Economist, engelsk, verdenskendt Ugeblad, hvis sammenlignende Pristal for de vigtigste Artikler gengives Verden over. Disse Pristal angiver Svingningerne i Priserne paa det engelske Verdensmarked.

écru (fr.), raa, ubleget, naturfarvet.

Ecruesilke, *Raasilke*, se *Silke*.

Ecuadors Mønt- og Pengevæsen. Ecuador havde Sølvmøntfod indtil en Lov i 1898 paabød Indførelsen af Guldmøntfod. Pengeenheden er 1 *Sucre* à 100 Centavos, nøjagtig svarende i Vægt og Finhed til den franske 5 Francs. Guldmønterne fremstilles efter engelsk Sterling og svarer i Vægt, 8,136 g per *Condor*, indeholdende 7,3229 g Finguld, til den engelske Sovereign. Kurssvingningerne er næsten ophørt. Seddeludstedelsesret har den vigtigste Bank: Banco del Ecuador.

Ecuadors Valuta-Usancer. Valutaomsætningen foregaar i Hovedstaden Guyaquil, der noterer paa London, Paris, Hamborg og New York i Procent Præmie ved fast Ansættelse af

1 £ = 5 Sucres,
5 Frcs. = 1 Sucre,
4 Mk. = 1 do.
1 U. S. A. Dollar = 1 Sucre.

Der noteres 3, 30, 60 eller 90 D. S. Overfartstiden regnes til 30 Dage.

Eddike er en Blanding af Vand og *Eddikesyre* (s. d.). Den fremstilles af fortyndet Alkohol ved en Gæringsproces. Som Udgangsmateriale bruges Sprit, sur Vin, gæret Maltudtræk, Rosinmost (Cider) og Frugtsaft. *Vineddike* har en særlig Aroma og er gullig. Dette efterlignes i anden E. ved Tilsætning af Sukkerkulør. *Krydddereddike*, *Estragone*. o. l. er tilsat Essenser eller Planteudtræk. Forfalskning sker med Svovlsyre, Saltsyre eller Vinsyre, derimod regnes Blanding med fortyndet Eddikesyre ikke for Forfalskning. *Husholdningseddike* indeholder 2,5—4 %, *Vineddike* 6—8 %, *Eddikesprit* (Eddikeessens, koncentr. E.) 12—14 % Eddikesyre. — *Eddikeaal* i fordærvet E. er Kolonier af Svampe o. l.

Eddikesyre, $C_2H_4O_2$, lat. *acidum aceti*, fremkommer ved tør Destillation af Træ som *raa Træsyre*. Ved Raffinering af denne, som er ildelugtende og mørktfarvet, faar man *renset E.*, *kemisk ren E.* og *Iseddike* (vandfri E.), som stivner ved 17° C. Eddikesyren anvendes i Farveriet, Tjærefarvefabrikationen, Medicinen, til Fremstilling af Ætere og andre kemiske Præparater (Acetater, Toileteddike) samt i fortyndet Tilstand som *Eddike* (s. d.).

Eddikeæter, *Ætylacetat* er en farveløs, flygtig Væske med en behagelig forfriskende Lugt, som fremstilles ved Destillation af en Blanding af Alkohol, Eddikesyre og Svovlsyre. Anvendes til Frugtætere, Toiletmidler og som Opløsningsmiddel.

E. E., Forkortelse af *errors excepted* (eng.), med Forbehold for mulige Fejltagelser. En sædvanemæssig Tilføjelse under Slutbeløbet paa Fakturaen.

E. & O. E., Forkortelse af *errors and omissions excepted* (eng.), med Forbehold for mulige Fejl eller Udeladelser. En sædvanemæssig Tilføjelse under Slutbeløbet paa Fakturaer, Opstillinger og Konto-Udtog, svarende til det herhjemme anvendte, retlig overflødige S. E. & O. (s. d.).

Effektarbitrage kaldes den Arbitrage (s. d.), hvor Effekter (s. d.) benyttes til Udligning af Mellemværende eller i Mellemregning med Udlandet. Arbitragen bestaar i at udregne hvilke Effekter, der egner sig bedst i Henseende til deres Omsættelighed, Kurs, Stempel etc., hvad enten det drejer sig om Dækning for en indkasseret Fordring eller Betaling, Afdrag paa Gæld.

Effektbørs, et særlig i Tyskland benyttet Udtryk for *Fondsbørs*.

Effekter, 1) en i Børssproget benyttet Fællesbetegnelse for Værdipapirer af varig Natur og som forrentes eller hvoraf der normalt er beregnet Udbytte. I Almindelighed medfølger Kuponsark og Talons til nye Ark, og Effekter skal lyde paa Ihændehaveren eller i hvert Fald kunne overføres paa Erhververen. 2) Løsøre, Papirer etc.

Effektgarn, løst tvundet Garn i lysere Farver, der indvæves spredt i forskellige Tøjer, saa at det fremtræder som tynde Striber eller Nopper.

Effektiv, virkelig, faktisk.

Effektiv-Forretninger kaldes i Børssproget de Afslutninger, hvor Varen virkelig skal leveres af Sælgeren og modtages af Køberen. De forekommer i 4 Former: for prompte Varer = Loco Varer, for rullende eller svømmende Varer, paa Afsendelse indenfor en vis Tid, paa Levering; se iøvrigt *Børsforretninger*.

Effektiv-Klausul paa Veksler. Ved Tilføjelse af Ordet effektiv efter Beløbet vil man opnaa, at Vekselbeløbet erlægges i den Møntsort, Vekslen lyder paa. Om Tilføjelsen behøver at respekteres, afhænger af Vekselovgivningen paa det Sted, hvor Vekslen er betalbar. For Veksler trukne fra Udlandet paa Danmark og lydende i udenlandsk Møntsort kan Trassenten ved en Tilføjelse som ovennævnte forlange Beløbet erlagt (her) i den fremmede Møntsort, ellers har Trassaten Valget imellem denne og danske Penge efter a/v Kursen her for den fremmede Møntsort, saaledes som Kursen er fastsat paa Børsen den sidste Noteringsdag før Forfaldsdagen.

Effektiv-Rente, den Rente, som et Værdipapir afkaster i Forhold til den betalte Kurs.

Effektiv-Vare, forhaandenværende Vare, hvorover Sælgeren disponerer i Salgsøjeblikket.

Effektkul, Glødestifter til elektriske Buelamper, som indeholder forskellige Metalforbindelser, hvorved de giver farvet Lys. Se *Elektroder*.

effektuere, udføre (en Ordre el. l.).

Effektuering, Udførelse (af en Ordre el. l.).

Efterakcept. Vil Trassaten — efter at der er optaget Protest for manglende Akcept — give fuld Akcept (*Efter-Akcept*), bortfalder Vekselejerens og Endossenternes Krav paa Sikkerhedsstillelse fra deres Formænds Side, se *Regress for Akceptmangler*.

Efterkrav er en paa en Forsendelse hvilende Pengefordring, som kræves betalt ved Varernes, respektive Fragtbrevs eller Afladedokumenters Aflevering. Skal i den indenlandske Handel en Vare sendes til Køberens Plads, maa der gives ham Frist til, forinden han betaler, at anstille saadan Undersøgelse af Salgsgenstanden, som kan foretages ved selve Modtagelsen. Anderledes,

hvis Varen er solgt at betale *før* eller *ved* Afsendelsen. — Opkrævningen sker enten ved Fragtføreren (Jærnbane-, Postvæsen, Rederi, Fragtmand etc.) eller for Afladedokumenters Vedkommende sædvanlig gennem Bank.

Eftermænd paa en Veksel kaldes for den enkelte Endossents Vedkommende alle, som efter ham tegner sig som Endossenter paa Vekslen eller qua Endossatar bliver Indehaver.

Efter Sigt, *à viso*, efter Forevisning.

Efter Sigt-Veksler eller *à viso-Veksler* er saadanne, hvis Forfaldstid er angivet som et vist i Vekslen angivet Tidsrum, efter at Vekslen er præsenteret for Trassaten, f. Eks. »10 Dage efter Sigt behager De at betale o. s. v.«. Efter Sigt-Veksler skal præsenteres til Akcept inden den i Vekslen af Udsteder eller Endossent eventuelt herfor satte særlige Frist, men da det jo er Vekselejerens Interesse at indhente Akcept for at fremskynde Forfaldstiden, angives i Almindelighed ikke Frist i Vekslen herfor. I saa Fald *skal* den imidlertid være præsenteret til Akcept inden 6 Maaneder fra Udstedelsesdatoen ved Veksler, trukne paa Indlandet eller fra paa Evropa, undtagen Island og Færøerne, hvilke falder under 1 Aars Fristen, der gælder for Veksler, trukne fra eller paa Steder udenfor Evropa. — Til Fiksering af Forfaldstiden maa Akcepten ved Eftersigtveksler dateres, og Undladelse af saadan Datering kræver særlig Protestoptagelse herfor, hvilken Protest — ligesom ved Nægtelse eller Undladelse af Akcept — skal optages inden ovennævnte Fristers Udløb, og Forfaldstiden af Vekslen regnes fra Protestdagen.

Efterspørgsel, se *Tilbud* (*og Efterspørgsel*).

E. G., Forkortelse af *eingetragene Genossenschaft* (t.), indregistreret Andelsselskab.

e. g. Forkortelse af exempli gratiâ (lat.), for Eksempel.

egalisere, gøre ens.

Egebark, af forskellige Egearter er et af de vigtigste Garvematerialer. Den afskrælles, naar Træerne er fældet om Foraaret, tørres, og kommer i Handelen hel eller malet til grovt Pulver. Den bedste er *Spejlbarken* af yngre Træer, med indtil 14 % *Garvesyre*. Ogsaa *Ekstrakt* med 23—26 % *G.* kommer i Handelen.

Egen Veksel, se *Solaveksler*.

Egernskind, den graa Vinterpels af Egernet, navnlig fra Sibirien. Anvendes til Pelsværk (Graaværk).

Egetræ, Veddet af Sommereg el. Stilkeg, Vintereg o. fl. a. Arter. Kærnen er gulgraa, Splinten hvidlig, meget haardt, fast og holdbart Ved, med flammet Spejl og grove Porer. Nordlig, langsom vokset Eg er som Regel bedre end sydligere, derfor er svensk og russisk stærkere end dansk, og denne bedre end tysk. Anvendes til Skibs- og Møllebygning (Krumtømmer), Sveller, Hegnspæle, Snedker- og Bødkerarbejde (se *Tøndestaver*), samt som Brænde. *Egestokke*, *Egespir*, laves af unge ugrenede Stammer. Danmark producerer en Del Egetræ, men Hovedmængden kommer fra Sverige, Tyskland og Rusland. Amerikansk E., som er lyst, bruges meget til Snedkerarbejde.

Egetræ-Ekstrakt, garvesyreholdigt Udtræk af Egetræ, kommer navnlig fra Slavonien og Bosnien. Anvendes til Garvning.

e/i, Forkortelse af *endorsement irregular*.

Eimer, ældre Maal for flydende Varer i Tyskland og Østrig-Ungarn m. fl. Lande af højst forskellig Størrelse.

Einfuhrscheine (t.), Indførselscertifikater. I Tyskland faar man ved Udførsel af Korn, Mel eller Malt (mindst 500 kg) af Toldmyndighederne et Certifikat, som berettiger Indehaveren til indenfor et Tidsrum af 6 Maaneder toldfrit at indføre en til Toldbeløbet svarende Mængde af samme eller anden Kornsort, undtagen Majs. Under yderligere 6 Maaneder kan disse Einfuhrscheine anvendes ved krediteret Told (Kreditoplag) paa bestemte Varer som Kakao, Sild, Petroleum, raa Kaffe etc.

Eingang vorbehalten (t.), forkortet *E. v.*, med Forbehold af (Beløbets) Indgang, ved forlods Kreditering af Inkasso-Anvisninger o. l.

Eingeschrieben (t.), anbefalet, rekommanderet (Brev el. l.).

Einheitspreise (t.), Enheds-Priser. I de senere Aar er der særlig i Tyskland, men ogsaa herhjemme Detailforretninger, Bazarer, hvor Varerne er inddelt i bestemte Prisklasser uden Hensyn til Varernes for-

skellige Art, f. Eks. sælges alle Varer for 1 Krone per Styk eller 10 Øre per Styk, og ofte fører Forretningen overhovedet kun Varer til en enkelt Enhedspris. Denne Forretningsform virkede i Begyndelsen paa et naivt Publikum, men har ingen rationel Værdi.

Ejendomsskyld. Aarlig Afgift til Stat eller Kommune af fast Ejendom, Jord og Bygninger, der paalignes efter Ejendommens Værdi i Handel og Vandel, idet der aarligt eller med Aars Mellemrum foretages Vurderinger.

Ejsengarn, som Regel sort, stærkt appreteret og glinsende Garn el. Traad. Anvendes som Sygarn og Kædegarn.

ejusdem (lat.), samme (Maaned, Aar).

ekscerpere, gøre Uddrag, Udtog.

Ekscerpt, Uddrag, Udtog.

Eksekution er et Led i den retlige Tvangsfuldbyrdelse. For at foretage Eksekution ved Fogeden kræves en vis Klarhed i Grundlaget, i Almindelighed Domme, Retsforlig eller ratihaberede Forlig, tinglæste Pantebreve (jf. Rpl. § 478). Visse Formuerettigheder er i Almindelighed undtagne fra Eksekution: Stats- og Kommune-Embedsmænds Gage og Pension ifl. Rpl., Underholdspenge og Understøttelser, Livs- og Ulykkesforsikring, Klasselotterigevinster samt under visse Omstændigheder hvad Tredjemand maatte have overladt Skyldneren til eget Behov.

Eksekutionens Formaal er ved Udlæg (til Forauktionering) at opnaa en vis Sikkerhed i Skyldnerens Ejendele, men Kreditors endelige Fyldestgørelse kan først ske gennem en ny Akt, i Almindelighed Tvangsauktion.

Overfor Konkursbo kan der ikke gøres Eksekution, ligeledes ejheller i et Dødsbo, saalænge Gælden i dette ikke er vedgaaet.

Der tilkommer Skyldneren Paavisningsret med Hensyn til, hvad der kan gøres Eksekution i, dog kan han ikke henvise Kreditor til at gøre Eksekution i Løsøre, naar der findes rede Penge eller at gøre Eksekution i fast Ejendom, naar der findes (tilstrækkeligt) Løsøre. Der maa ikke gøres Eksekution i en Skyldners Haandværksredskaber eller andre Ting, han behøver til sin Næringsdrift, saalænge der findes anden Dækning for Eksekutionen. Endvidere kan Skyldneren gøre *Trangsbeneficiet* (s. d.) gældende.

Eksekutor, Fuldbyrder, Administrator af et Dødsbo.

eksklusive, undtaget, ikke-medregnet, ikke-indbefattet.

ekspedit, hurtig, flink, adræt.

Eksplosivstoffer, se *Sprængstoffer.*

Eksport, Udførsel til fremmed Land.

Eksportafgift, en Afgift, der kan paalægges Udførselsvarer. Dens Formaal er dels at bringe Penge i Statskassen og dels at besværliggøre Udførselen; den vil derfor være af særlig Betydning i vareknappe Tider, og naar Udlandets Priser er høje.

eksportere, udføre til fremmed Land.

Eksportforeninger er Sammenslutninger af Købmænd og Fabrikanter o. l. til Fremme af Eksporten, navnlig ved Oprettelse af Eksportprøvelagre i Ind- eller Udland, ved Udsendelse af Repræsentanter til fremmede Pladser, ved Udgivelse af Eksport-Tidsskrifter paa fremmede Sprog, ved Oprettelse af Informationsbureauer o. l. Herhjemme findes ogsaa en Eksportforening.

En udvidet Form har Bevægelsen antaget fra Belgien og de forenede Stater, hvor Fabrikanter og Eksportører i ikke-konkurrerende Artikler slutter sig sammen for Anlæg af Varehuse i Udlandet.

Eksport-Prøvelagre er et navnlig i Tyskland benyttet Propaganda-Middel. Særlig i Hamborg og Berlin (i og omkring Kvarteret: Alexandrinenstrasse) underholder Fabrikerne — ofte flere tilsammen af beslægtede Brancher — Prøvelagre, hvor Eksportagenter og Indkøbere fra Udlandet kan tage de forskellige Fabrikata i Øjesyn, saa at videre Rejse til selve Fabrikerne rundt om i Landet kan spares.

Ekspress, særlig hurtig Besørgelse.

Ekspressbreve besørges af Postvæsenet mod Ekstra-Porto. De afgaar med de sædvanlige Posttog, men udbringes straks efter Ankomsten.

Ekspressgods. Forlanges Stykgods sendt med bestemte Tog eller saa hurtigt som Køreplanen tillader det, forsendes det som Ekspressgods. Der er fastsat visse Grænser baade for Vægten og for Omfanget af saa-

dant Stykgods. Fragten er normalt det dobbelte af Ildgodsfragten.

Ekspropriation. en ifølge Lovhjemmel af det offentlige gennemført Tvangsafstaaelse af Ejendom, særlig fast Ejendom (Jord). En af Samfundshensyn anerkendt Indskrænkning af den private Ejeret.

Ekstinktiv Erhvervelse kaldes saadan Erhvervelse ved Overdragelse i levende Live af et Værdipapir el. l., hvorved Rettigheder over dette eller i Forbindelse med dette ekstingveres (fortabes). Herom er fastsat bestemte Regler for.

a) Gældsbreve, *Obligationer*, jf. Forordn. 28. Juli 1841 for ikke-paategnede Rettigheders Vedkommende overfor godtroende Erhververe. For Kreditforeningsobligationer ekstingveres Rettighederne uden Hensyn til Erhvervsmaaden ifl. Forordn. af 21. Juni 1844.

b) *Veksler.* Ifølge Vekselloven § 76, jf. §§ 39 og 95, er den, der har erhvervet en Veksel med en i Formen lovlig Adkomst, ikke pligtig at udlevere den til den, fra hvem den er bortkommen, med mindre han *ved Erhvervelsen* ikke har været i god Tro eller har handlet med grov Uagtsomhed, *uanset* om Rettigheden har været paategnet eller ikke.

c) *Konnossementer* og visse *Oplagsbeviser*, for hvilke samme Regel gælder som for Veksler. Derimod gælder Vekselloven § 76 *ikke* for *Checks*.

ekstradere, udlevere, afgive et Bo til Arvinger eller Skyldner, der hidtil har været behandlet af Skifteretten, se iøvrigt *Ekstradering*.

Ekstradering, Skifterettens Udlevering, Afgivelse af et Bo, der hidtil har været under dens Behandling, til Arvinger eller Skyldner, henholdsvis af et Dødsbo og et Konkursbo. Et Konkursbo kan ekstraderes, naar Skyldneren har faaet Akkord med Kreditorerne eller naar disse er blevet dækkede.

ekstrahere, gøre Uddrag.

Ekstrakt, Uddrag, Udtog af Regnskab.

Ekstrakt el. *Alpaka*, Kradsuld af Klude af halvuldne Stoffer, hvor Plantetrævlestofferne er fjærnet ved Behandling med Kemikalier. Se *Kunstuld*.

Ekstrakter, Udtræk af forskellige Raastoffer ved Hjælp af Vand, Spiritus, Æter, Benzin o. a. Opløsningsmidler (*Ekstraktion*). Ved delvis eller fuldstændig Fordampning af Opløsningsmidlet, ofte i luftfortyndet Rum (Vakuum), faas det udtrukne Stof i flydende el. fast Form. Eksempler er Farve-, Garve-, Kød-, Maltekstrakt, samt mange E. til medicinsk Brug.

Ekviperingsforretning, Handel med Person-Beklædningsgenstande.

Elain, se *Oliesyre*.

Elastik, kipret og valket elastisk Uldstof, af klædelignende Udseende. Anvendes til Ridebenklæder o. l. 2) Forskellige vævede Stoffer, navnlig i Baandform, med indvævede Gummitraade.

Elektroder, cylindriske, tilspidsede Kulstænger til Buelamper, elektrolytiske Apparater og Ovne. De laves af Petroleumskoks, Kønrøg, Antracit, Retortkul o. l., som finmales, og med Tilsætning af Bindemidler o. a. St. presses i Stangform, hvorefter de glødes stærkt. Som Elektroder anvendes ogsaa forskellige Metaller.

Elektrolytkobber, meget rent Kobber, som er udvundet ved *Elektrolyse* (Sønderdeling ved Hjælp af elektrisk Strøm) af Kobbersulfat, idet den positive Pol bestaar af Raakobber. Se *Kobber*.

Elektrostaal, Støbestaal, som er omsmeltet i elektrisk Ovn.

Elemé, de fineste levantiske Rosiner. Kommer fra Smyrna i Lilleasien som Klaser el. uden Stilke i Æsker paa 6—12,5 kg.

Elementarforsikring, Forsikring mod Ting-Skade, modsat Personforsikring.

Elemi, forskellige bløde, tropiske Harpiksarter fra Manila og Meksiko, som anvendes til Lakfernisser og litografisk Farve.

Elfenben, Elefantens Stødtænder, har paa en Snitflade en ejendommelig rudret Tegning. Det meste kommer fra Afrika over England og Antwerpen. Det vestlige, fra Guinea og Kongo, er slankere, haardere og mere gennemskinnende end østafrikansk, fra Mozambique, Sansibar, Ægypten. *Fossilt* E. stammer fra den uddøde Mammut i Sibirien. Elefantens Kindtænder kan ogsaa anvendes, ligeledes *Narhvalens* Stødtand (Enhjørningshorn), *Hvalrossens*, *Flodhestens* Hjørnetænder og *Kaskelottens* kegleformede Tænder. E. bruges til Drejerarbejde Klavertangenter, Indlægning, Billedskæring o. l. Som Surro-

gater bruges hærdet *Gelatine, Celluloid, Eburit, Galalith* o. a. l., samt *Elfenbensnødder.*

Elfenbensnød, *Stennød, vegetabilsk E., Corozo,* de brune Frø af forskellige Palmearter, navnlig fra Syd- og Mellemamerika (Ecuador og Costarica). Det indre af Frøet har Farve og Haardhed som Elfenben. Anvendes til Smaagenstande, navnlig Knapper.

Ell (eng.) Alen = 1,14297 m.

Elle (t.), Alen (s. d.) af forskellig Længde.

eller Ordre, som Tilføjelse i en Veksel efter Remittentens, respektive Endossatarens Navn er i og for sig overflødigt, da vedkommende ogsaa denne uden Tilføjelse kan overdrage Vekslen videre; se omvendt: *Rektaklausul.*

Elletræ, Veddet af *Rød-* og *Hvidel* er let, blødt, rødligt; holder sig godt under Vand. Anvendes til Træsko, Skovle o. l. samt til Cigarkasser, ofte farvet.

Elsdyrskind, fra Skandinavien, Rusland og Nordamerika; bruges til Pelsværk, men navnlig semsgarvet til Skindtøj. Ogsaa Takkerne af og Knoglerne Elsdyret, Elgen, anvendes til Drejerarbejde, Knivskafter o. l.

Emalje, en farveløs eller farvet, gennemsigtig el. ugennemsigtig Glasmasse, der bruges som Overtræk paa eller Indlægning i Metaller (Smykker og Brugsgenstande). Se ogsaa *Glasur.* Den bruges i Form af Pulver og *brændes* fast, idet den smeltes ved Ophedning.

Emaljelak, forskellige Lakopløsninger (se *Lak*), som giver et emaljelignende Overtræk.

Emaljerede Varer, forskellige Brugsgenstande af Støbejærn eller navnlig af Sortblik (tynde Staalplader), som er overtrukket med Emalje. Som Regel bestaar Overtrækket af 2 Lag, det underste gennemsigtigt, det yderste uigennemsigtigt, hvidt el. farvet.

Emballage, Indpakning, d. v. s. det Omslag, Hylster etc., hvori Varen er anbragt, indpakket, omvundet saasom Fade, Kasser, Baller, Sække, Maatter, Jærnbaand, Jute, etc. Toldmæssig skælnes ofte mellem *indre* Emballage: Papir, Æsker o. l., der ikke fradrages ved Vægttold, og *ydre* Emballage: Kasser o. l.

emballere, indpakke.

Emballering, Indpakning, Emballage (s. d.).

Embargo, offentligretlig Beslaglæggelse af en fremmed Stats eller dens Undersaatters Ejendom, særlig af Skibe og Ladninger, der tilhører fjendtlige Staters Undersaatter. Efter Sølovens § 159-160 giver Embargo paa Skibet baade Befragter og Bortfragter Ret til at træde tilbage fra det indgaaede Certeparti (s. d.).

Embossed, (eng.) Tøjer, hvor Mønstret er frembragt ved Presning.

Emission, Fremlæggelse, Udstedelse, Udbyden af Obligationslaan eller Aktiekapital for Tegning enten ved Henvendelse til Offentligheden eller til en begrænset Kreds, f. Eks. de gamle Aktionærer. Emissionen kan være sikret ved Garanter (s. d.) helt eller delvis.

Emissionskurs, den Kurs, hvortil Obligationslaan eller Aktiekapital udbydes for Tegning.

Emittere, udstede, fremlægge, udbyde Obligationslaan eller Aktiekapital for Tegning.

Emulsion, en smørelseagtig el. flydende Blanding, f. Eks. Fløde, Fedtstoffer sammenrørt med Vand el. Alkohol, hvor det *emulgerede* Stof ikke er opløst, men saa fint fordelt, at det ikke skiller sig ud.

Emulsionspapir, fotografisk Papir, som er overstrøget med et lysfølsomt Lag, i Reglen *Sølvklorid,* emulgeret i Gelatine- eller Kollodiumopløsning. *Emulsionsplader* er Glasplader, behandlet paa lignende Maade med Emulsion af *Sølvbromid.*

Enbank-Systemet gaar ud paa, at kun en enkelt Bank eller en Enhed af sammenhørende Banker har Ret til at udstede Pengesedler i vedkommende Land.

en bloc (fr.), under et. Ved Køb en bloc forstaas Køb af et helt Vareparti uden Hensyn til dets Størrelse, de enkelte Varers Kvalitet etc., men dog efter en bestemt Pris per Maal- eller Vægtenhed.

en detail (fr.), i smaat, se *Detailhandel.*

Endossatar kaldes den, til hvem et Dokument overdrages ved Endossement.

Endossement kaldes den Paategning, hvorved et Dokument overdrages fra den til hvis Ordre det er udstedt eller derefter er overdraget. Endossement af Veksler, Konnossementer, Anvisninger, Checks o. l. sker

ved Navnetegning paa Rygsiden (italiensk: in dorso eller dosso).

Endossement af Veksler har følgende vekselretlige Virkninger: Ved trukne Veksler kan hver ny Endossent betragtes som ny Trassent, idet han overfor sine Eftermænd har samme Ansvar som Trassenten (s. d.); dog kan Endossenten forhindre dette ved at tilføje Ordene: »uden obligo«, »uden Ansvar«, »uden Forbindende« el. l., men det gør jo Endossementet værdiløst.

Der er i og for sig intet til Hinder for, at Veksel endosseres »tilbage« til tidligere Paategnere, ja endog til Trassat (Akceptant), men derved befries alle denne nye Endossatars oprindelige Eftermænd for deres vekselretlige Ansvar overfor *ham*, men deres Ansvar overfor de andre genopstaar ved Videre-Endossement.

Et Endossement kaldes fuldstændigt, naar det er udfyldt med Endossatarens Navn, som Regel saaledes: »For mig at betale til Herr N. N. eller Ordre. Valuta modtaget (eller i Regning)« — men ved Endossement in blanco har enhver Eftermand Lov at udfylde det paagældende Navn.

Se endvidere *Prokura-Endossement*, *Rektaklausul*, *Betinget Endossement*, *Pant-Endossement*.

Endossent kaldes den, som overdrager til Tredjemand et til hans Ordre udstedt eller transporteret Dokument ved Paategning paa dette.

endossere, overdrage et Dokument ved Endossement (s. d.).

Enebærolie, en æterisk Olie af Frugterne af *Enen*, *Juniperus*, et meget udbredt Naaletræ. Anvendes til *Genever* og Likører. Ved Gæring af Frugterne og Destillation faas Enebærbrændevin.

Enebærtræ, Veddet af *Enen*, gulligt el. rødligt, blødt men sejt. Anvendes til Snedker- og Drejerarbejde, de tynde Stammer til Stokke. *Virginsk E.* se *Ceder*.

en espèces (fr.), i kontante Penge.

En for alle og alle for en, en Paategning, som skaber solidarisk Gældsforhold, hvorved Kreditor kan holde sig til hvem som helst af Underskriverne efter sit Valg.

Engagement, 1) Ansættelse; 2) Forpligtelse ifølge indgaaede Handeler.

engelsk, se ogsaa *britisk*.

Engelskblaat, se *Berlinerblaat*.

engelsk Bogholderi deler Journalen i flere Specialjournaler, hvorfra dog Overførslerne sker direkte til Hovedbogen.

Engelske Prisnoteringer. *Kornvarer* noteres i shillings og som Regel per Imperial quarter, dog saaledes, at der herved som oftest forstaas ikke et Maal, men en bestemt Vægt, der er ansat efter Gennemsnittet af, hvad den paagældende Sort plejer at veje. *London* noterer Mandag, Onsdag og Fredag engelsk *Hvede* pr. 504 lbs, kalifornisk per 500 lbs, østersøisk og australsk per 496 lbs, Sortehavs og ostindisk per 492 lbs, nordamerikansk og Laplata per 480 lbs; Terminsnotering per 100 lbs (amerikansk Cental). Af *Rug* noteres Sortehavs til Kontinentet per 448 lbs og engelsk per 480 lbs. *Byg* noteres per 448 lbs for engelsk, dansk, svensk, tysk, østrigsk og kalifornisk, per 416 lbs for fransk, per 100 lbs for kanadisk, Sortehavs og Donau. *Havre* engelsk, dansk, svensk, finsk, russisk som Regel per 336 lbs; dog noteres svensk og finsk ogsaa per 320 eller 304 lbs, amerikansk per 320 lbs. *Majs* nordamerikansk, Laplata og afrikansk per 480 lbs. Sortehavs per 480 eller 492 lbs. *Ærter* per 504 lbs, *Bønner* per 532 lbs, *Malt* per 336 lbs, *Hvedemel* i Sække per 280 lbs (inkl. Sæk); *Bygmel* per 336 lbs, *Havremel* per 240 lbs, *Majsmel* per 280 lbs. — I *Liverpool* noteres *Hvede* per 100 lbs (Cental) eller per 480 lbs, *Byg* per 60 lbs eller per 448 lbs (hos enkelte Sorter per 400 lbs), *Havre* per 45 lbs eller per 336 eller 320 lbs, *Majs* per 100 lbs (Cental) eller per 480 lbs, *Bønner* per 100 lbs eller per 532 lbs; *Ærter* per 100 lbs eller per 504 lbs, *Hvedemel* per 280 lbs, *Majsmel* per 240 lbs. — Desuden er der Kornnoteringer i Hull, Newcastle, Leeds og Wakefield.

Af *Foderstoffer* noterer London m. fl. Byer *Klid* og *Maltspirer* i £ per Ton. Til Danmark sker Forsendelsen gærne i nye Sække, der betales ekstra eller Klidene sælges B. f. N. inkl. Sæk. London og Liverpool noterer alle Slags *Oliekager* i £ per Ton.

Af *Markfrø* noterer London Kløverfrø, Lucerne, Timothe og Rajgræs i sh per cwt. Netto, Sækkene beregnes sædvanligvis ikke.

Af *Oliefrø* noterer London Raps i sh. per 424 lbs, Hørfrø i sh. per 416 lbs eller 410

lbs, Hampefrø per 336 lbs, Bomuldsfrø derimod i £ per Ton.

Olier noteres alle i London i £ per Ton eller i sh. per cwt. Tran i £ per Ton. Petroleum noteres i pence per Gallon for russisk à $8^1/_4$ lbs, for amerikansk à 8 lbs.

De engelske *Smør*-Noteringer er i sh. per cwt. Netto, ligesom for Margarine. *Æg* noteres efter 120 Stk. (long hundred) i sh. — Den i Telegrammerne noterede Pris for *Oksekød* fra Islington Kvægmarked gælder i sh. per Stone (8 lbs) slagtet Vægt. *Flæsk* noteres i sh. per Stone (8 lbs), hvorimod *Bacon* fra Kontinentet i sh. per cwt. Kød og Flæsk noteres ogsaa i sh. per Tierce eller Barrel af forskellig Vægt, saasom Beef, irish, India à 336 lbs, United States og Canada à 304 lbs, Pork irish, India à 318 lbs. Newcastle noterer dansk og amerikansk Flæsk, Sider og Skinker i pence per cwt.

Huder noteres i London i pence per lb. *Uld*, indenlandsk, i £ per Balle à 240 lbs, kolonial og fremmed i pence per lb.

Bomuld noteres i Liverpool i pence per lb, Tara 6 %. For Terminshandelen er Salgsenheden (unit) 100 Baller à 480 lbs.

Kaffe noteres i London i sh. per cwt. Salgsenhed (unit) ved Terminsforretninger 250 Sække. *Te* noteres i London i pence per lb. *Sukker*, *Ris* i sh. per cwt.

Tobak noteres i sh. per lb, *Salt* i sh. per Ton, *Kul* og *Koks* i sh. per Ton.

Jærn noteres i England (Middlesborough) og Skotland (Glasgow) i sh. per Ton, *Kobber*, *Zink* og *Bly* i £ per Ton, Tin dels per Ton, dels per cwt., Kobbertraad og Yellowmetal i pence per lb.

Engelske Valuta-Usancer. Hovedomsætningen i Valuta sker i London. Den engelske Valuta tages overalt i Verden som Betaling og paa London udsteder alle fremmede Bankpladser Veksler. Noteringen sker 2 Gange ugentlig (Tirsdag og Fredag) paa Royal Exchange. Betalingen af de købte Veksler erlægges den følgende Dag. Renteberegning sker efter Maanedernes virkelige Dageantal og Aaret beregnes til 365 Dage. Medens man for udenlandske Veksler ikke tager Hensyn til Respitdagene ved Renteberegningen, regnes der for engelske Veksler Rente lige til sidste (tredje) Respitdag. Veksler med kortere Løbetid end den noterede, fradrages Mellemrente efter den omtrentlige Privatdiskonto paa den fremmede Plads. Veksler længere end 3 Maaneder er ikke Genstand for Omsætning, og Veksler trukne paa Udlandet ,men domicilierede i London, diskonteres ikke.

Engelsk Læder, *Satin, Satinet, Moleskin,* meget tæt, kipret, atlaslignende Bomuldsstof. Retsiden er opruet og overskaaret, Vrangen kun opruet. Det kan være hvidt eller ensfarvet. Fremstilles i Tyskland og England.

Engelskrødt, se *Jærnrødt.*

english ell, engelsk Alen = $1^1/_4$ yard = 1,14297 m.

Eng-Rapgræs, -Rævehale, -Svingel, forskellige Græsarter, der dyrkes til Foderbrug.

en gros (fr.), i stort, Handel i større Partier til Næringsdrivende for Videresalg eller til Bearbejdning.

Enhedspriser, se *Einheitspreise.*

Enkelt Bogholderi er en simplificeret Bogføring, hvor Hovedbogen kun indeholder personlige Konti saa at man vel kan se, hvad Forretningen har til Gode eller skylder bort, men ikke døde Konti, hvoraf Omsætning etc. kan ses.

Enkeltforsikring, Forsikring for en *bestemt* Varetransport for sig, modsat Generalforsikring.

Enkeltmands Firma behøver ikke at anmeldes til Handelsregistret. Det skal indeholde Indehaverens Efternavn, og maa ikke indeholde noget, der antyder et Selskabsforhold el. lign. Derimod kan man godt give Navnet andre Tilføjelser, f. Eks. »J. Chr. Hansens Manufakturlager«. *Naar* det anmeldes, skal Forretningens almindelige Beskaffenhed angives ,f. Eks. om Handel eller Haandværk, om en gros eller en detail.

en rouche (fr.), rund Sum, et Udtryk, som navnlig benyttes ved Skibsbefragtning, svarende til det engelske *lumpsum,* naar Fragten ansættes til et rundt Beløb i Stedet for per Ton.

entrepôt (fr.), Told-Pakhus, Oplag, Frilager. I Tidens Løb anvendes Ordet paa enhver Havn eller Handelsplads, over hvilken Import og Eksport for et større Omraade passerer.

Eolienne, let, ensfarvet, naalestribet (se *Rips*) Silketøj.

Eosin, Tjærefarvestof i Form af et rødt Pulver. Benyttes til Rødfarvning af Uld, Silke og Bomuld. — *Eosinskarlagen* bruges navnlig til Uld.

Epphygrit, Magniumklorid, $MgCl_2$, Affaldsprodukt fra Kalisaltfabrikationen (se *Stassfurtersalte*), anvendes til Støvbinding paa Veje.

Ergin, en Blanding af Benzol og Spiritus, Erstatning for Motorbenzin.

Eriometer, Apparat til Maaling af Uldhaars Tykkelse for at bestemme Kvaliteten (Finheden).

Erlangerlæder, fine, glinsende, hvidgarvede Skind af unge Gedekid eller Lam. Anvendes til Hansker.

erledige, en Germanisme i Handelssproget, Udtryk for at færdigbehandle, behandle udtømmende.

error in calculo (it.), Regnefejl, Faktureringsfejltagelse.

Errors excepted (eng.), forkortet: E. E., med Forbehold af Fejltagelser.

Errors & omissions excepted (eng.), forkortet: med Forbehold af Fejltagelser og Forglemmelser.

Erts, se *Malme*.

eruiren (t.), udfinde, udforske, udgrunde.

Eschel, blaat Farvepulver, den fineste Sort *Smalte* (s. d.).

escompte (fr.), Diskonto (s. d.).

Escudo, chilensk Mønt = 5 Pesos, se *Chiles Mønt- og Pengevæsen*.

Esparto, *Alfa-Alfa, Halfa,* er de sammenrullede Blade af en Græsart, *Stipa tenacissima,* som vokser i store Mængder i de vestlige Middelhavslande (Sydspanien, Algier, Tunis, Tripolis). De anvendes til Fremstilling af Spindemateriale, Flettearbejde og navnlig til Papirraastof, *Alfa-Cellulose*. Som Surrogat fremkommer ogsaa Bladene af en anden Græsart, *Lygeum Spartum, Espartobast* o. fl.

Ess-bouquet, en fin, fransk Parfyme af forskellige Blomsterekstrakter og æteriske Olier.

Essenser, 1) Opløsninger af æteriske Olier o. l., æteriske eller spirituøse Udtræk af Droger og Blomster. Betegnelsen bruges i Flæng om Ekstrakter, *Esprits* o. s. v. 2) Den fineste Tokayervin.

Essito-Told, Udførselstold.

Estaras, Sivtæpper, som navnlig fremstilles i Valencia i Spanien.

et (lat.), og.

etablere, oprette, grundlægge, stifte.

etablere sig, nedsætte sig som (selvstændig) Næringsdrivende.

Etageforretning kaldes Handel fra *private* (Sals-) Lejligheder. Det regnes ikke for saadan Næring — selv om Borgerskab haves — der kan give Ret til offentlig Auktionering af de Varer, »Forretningen« fører.

etalieren (t.), udstille, fremlægge i Butiksvinduer o. l.

Est-Est-Est, en sød, italiensk Muskatellervin fra Montefiascone i Provinsen Roma.

Etamine, et let, gazeagtigt Stof af Bomuld el. Silke. Anvendes som Kjoletøj.

et. bz. B., Forkortelse af *etwas bezahlt und Brief* (t.) angiver ved de tyske Børsnoteringer, at kun en mindre Del af de limiterede Salgsordres kunde udføres til den noterede Kurs.

et. bz. G., Forkortelse af *etwas bezahlt und Geld* (t.) angiver ved de tyske Børsnoteringer, at kun en mindre Del af de limiterede Købeordres kunde udføres til den noterede Kurs.

etc., Forkortelse af *et cetera* (lat.), og saa videre, med mere.

Etikette, Prisseddel, Indholdsseddel paa Varer.

Etmaal, 24 Timer.

et seq. Forkortelse af *et seqventia* (lat.), og følgende.

Eucalyptusolie, en vellugtende, æterisk Olie, som udvindes af *E. globulus,* et australsk Gummitræ, som nu dyrkes i Ostindien, Kalifornien og Middelhavslandene. Anvendes i Parfymeriet og Sæbefabrikationen.

Eucalyptustræ, lysere eller mørkere brunt, meget fast og holdbart Ved af forskellige australske Gummitræer. Anvendes til Vandbygningsarbejder, Sveller, Træbrolægning, Trappetrin o. a. l., til Dels under Navn af *australsk Mahogni*. Barken bruges som Garvemateriale.

E. v., Forkortelse af *Eingang vorbehalten*

(t.), Indgang forbeholdt, f. Eks. af allerede godskrevne Anvisninger.

Ex., se ogsaa *Eks.*

ex all (eng.) angiver ved Salg af Aktier, at Sælgeren beholder Retten til deklareret Dividende, Bonus, Tegning af nye Aktier etc.

Exch. Forkortelse af *exchange* (se ndf.).

exchange (eng.: Veksling, Børs) bruges ved oversøisk Handel i en særlig Betydning som omfattende hele det Afdrag, som Banken tager for Renter, Provision, Stempel, Incasso-Omkostninger etc. ved Udbetaling af Tratter (med Aflade-Dokumenter) paa oversøiske Pladser. Denne *exchange* lægges ofte til Fakturabeløbet, og Tratten kommer derved til at lyde paa det hermed forhøjede Beløb; se iøvrigt *buying rates.*

exchange-clause. Da exchange (s. d.) ofte ikke forud lader sig beregne, saa at Sælgeren kunde lide Tab ved en Forhøjelse af Bankernes exchange inden Tratten kan afgives, giver man Tratterne en Tilføjelse: *exchange-clause* med Ord som: »*exchange to be added*« eller »*payable with exchange for negociating bills on the colonies at current rates and all stampduties*«. Banken lægger da selv sin exchange til Vekselbeløbet, saa at Sælgeren faar Trattens fulde Beløb straks udbetalt.

exchequer-bills (eng.), engelske korte Skatkammerveksler, modsat faste Laan.

exekutieren (t.) har i tysk Børsverden en særlig Betydning for det Selvhjælpsalg eller -køb, som en Kontrahent lader foretage gennem Mægler, naar Medkontrahenten ikke opfylder sine Aftage- eller Leveringsforpligtelser.

expected ready to load (eng.), forventet rede til at laste, er den almindelige Vending i Certepartier (s. d.), naar Rederen ikke kan eller vil angive nogen *bestemt* Dag, paa hvilket Skibet vil være lastklart.

Expert, Sagkyndig.

Expertise, Syn og Skøn ved Sakgyndige.

exploitere, udnytte, udbytte.

Exposé (fr.), Fremstilling, Beretning.

ex rights (eng.), eksklusive Ret til Tegning af ny Aktier el. l.

ex ship (eng.), fra Skib(et). Sælgerens Risiko ophører, naar Varerne er kommet over Skibets Side ved Losningen.

Exzerpt, Udtog.

F

F., den kemiske Betegnelse for Grundstoffet Fluor.

f., Forkortelse for 1) *florin, Gylden* (s. d.); 2) *fin*; 3) *fillér*, ungarsk Smaamønt; 4) *franc.*

f. a. a., Forkortelse for *free of all average* (s. d.).

Faarekød, se *Kød.*

Faareskind kommer i Handelen i store Mængder, med og uden Uld. *Uldskindene* anvendes til Pelsværk, Tæpper o. l., navnlig *Lammeskind* af unge eller nyfødte Dyr, *Smasker*, fra Island, England, Holland og Argentina. De fineste Sorter kommer fra Asien, navnlig fra Buchara, f. Eks. *Baranker*, fint, krøllede silkeglinsende Skind af ufødte Lam, *Persianer* og *Halvpersianer* fra Persien, *Talupper* fra Thibet og *Astrakan* fra de mellemasiatiske Stepper. Disse Skind farves som Regel sorte. Hovedmængden af Faareskind anvendes garvet, som tyndt Læder til finere Fodtøj, Sadelmagerarbejde, Lædervarer, som Hanskeskind og Vaskeskind (se *Læder*).

Faareuld, se *Uld.*

Fabrikat, *Industriprodukt*, en Vare, som er fremstillet ved fabrikmæssig, mekanisk el. kemisk Behandling af Raastoffer, Flertalsform: *Fabrikata* el. *Fabrikater.*

Fabrikata, se *Fabrikat.*

Fabrikguld, det sværeste Bladguld, se *Bladmetaller.*

Fabrikmærke, et Stempel eller andet, sædvanlig mod Efterligning beskyttet Tegn eller Mærke, hvormed en Fabrik forsyner sine Varer for at adskille dem fra andre Fabrikata.

Fabrikolie, uren Olivenolie. Se *Bomolie* og *Olivenolie.*

Fabriksalt, *denatureret* (s. d.) *Salt*, bestemt til teknisk Brug.

Fabrikvasket Uld, er Uld vasket efter Klipningen (se *Uld*).

Facon bezahlen (t.), i tysk Børssprog menes hermed at betale en Opgæld for at erholde »smaa Stykker« af Effekter, f. Eks. Obligationer à 100 Mark, eller ved Stellageforretninger (s. d.) med meget »skæv Midte« at betale højere Stellageafgift end den kursmæssige.

Façonjærn og ***Façonstaal*** er Valseværksprodukter af Jærn, som har andet Tværsnit end firkantet eller cirkelrundt, f. Eks. Vinkel-J., Oval-J., Jærnbjælker, Jærnbaneskinner o. fl. (se *Jærn*).

façonnerede Tøjer kaldes Tøjer, hvori der er frembragt Mønstre eller Figurer ved at en Del af Traadene stribevis bindes paa anden Maade end i Grundvævet. Modsætning til glatte Tøjer.

Façonvin, Vin, som helt eller delvis er fremstillet af Vand, Alkohol, Sukker, Æterarter o. l.

facultés (fr.), Børsudtryk for *Nochgeschäfte* (s. d.).

Fad, ældre Hulmaal = 4 Oksehoveder = 24 Ankere = 904,3 L.; for Øl = 2 Tønder = 262,7846 L. Se iøvrigt under *Fustage*.

Faden, Garnmaal, østrigsk System (se *Garn*). 1 F. = 3 Wiener Ellen = 2,333 m.

faggot, engelsk Vægt for Staal = 120 eng. Pund, lb = 54,431 kg.

Fahllæder, usværtet Overlæder af Kohuder, som anvendes med Kødsiden udad til Blanklædersfodtøj.

fair (eng.), Messe, Marked.

fair play (eng.), fri Paavirkning af alle samfunds-økonomiske Faktorer ved Prisdannelse, Handelstransaktioner o. l.

fair trade (eng.), Betegnelsen for en i 80erne i England rejst Bevægelse mod Frihandelen, da denne umuliggjorde det for England ved Toldpolitik at opnaa *gensidige* Handelsfordele, som »redelig Handel« formentlig krævede for at Englands Industri kunde stilles paa lige Fod med Industrien i Lande, der havde Beskyttelsestold (s. d.).

fair trial (eng.), redelig Prøve. At give nogen *fair trial* vil sige, at han faar Anledning til at vise, hvad han duer til.

Fajance er Lervarer med porøs, hvid el. svagt farvet Grundmasse og gennemsigtig Glasur. Denne er ofte blyholdig, og da den har en anden Sammensætning end Grundmassen, faar den let fine Ridser, navnlig ved Ophedning. Dekorationen er i Reglen paaført under Glasuren, ved Maling eller Trykning. Fin F. nærmer sig til *Porcelæn* (s. d.). Simpel Fajance har farvet Grundmasse og uigennemsigtig Glasur, *emaljeret F.* Af lignende Art er *Majolika*, *Fliser* til Vægbeklædning og *Ovnkakler* (til »Porcelænsovne«). F. fabrikeres navnlig i England (Staffordshire), Tyskland (Metlach), Sverige (Gustafsberg og Rörstrand), Norge (Egersund) og Danmark (Aluminia).

Faksekalk, en porøs el. tæt, haard Koralkalksten, som forekommer i Fakse Bakke i Sydsjælland og ved Annetorp i Skaane. Anvendes til Kalkbrænding (se *Kalk*) og *Kalciumsulfit* (s. d.).

Faksimile, nøje Gengivelse, overført Haandskrift eller Signatur.

Faktis er et Kautsjuksurrogat, som fremstilles af Linolie og andre Olier ved Kogning med Svovl (*brun F.*), eller ved Behandling med Svovlklorid (*hvid F.*). Bruges navnlig til Indblanding i Kautsjukvarer.

Faktor, Lederen af et Faktori (s. d.), egentlig den som gør noget (for en anden), af det latinske Ord: *facere*.

Faktori er oprindelig en Betegnelse for de af Købmændene i de italienske Handelsrepubliker anlagte Filialer for Køb og Salg paa fremmede, særlig udenlandske Pladser. Bruges nu som Betegnelse for oversøiske Filialer.

Faktura (it.) er oprindelig Betegnelsen for de Notaer, som Handelshusene tilstillede deres Faktorier (s. d.). Bruges nu i en gros-Handelen om specificerede Regninger, der tillige indeholder Betalings- og Leveringsvilkaar.

fakturere, udskrive Faktura (s. d.).

falbyde, udbyde til Salg.

Falerner, rød italiensk Vin fra Omegnen af Neapel.

falholde, gammeldansk Ord for at udbyde til Salg.

Fallent, Person, hvis Bo er eller har været under Konkursbehandling og ikke er ekstraderet (s. d.).

Fallit, *Konkurs* (s. d.).

Falls bei . . . für (t.), tysk Formel for Nødadresse paa Veksler, hvori indføjes Navnene paa Nødadressaten og den for hvem han skal optage Vekslen.

false pretences (eng.), falske Foregivender (s. d.).

Falsifikat, Forfalskning, bedragerisk Efterligning, særlig af Penge.

falske Foregivender eller som de i Handelsverdenen benævnes: *false pretences,* der ikke fuldt dækkes af det danske Udtryk, vil der være Anledning til at præcisere efter deres almindelige Opfattelse. f. F. er *forsætlige* og særlige Anbringender — af en eller anden som *eksisterende* foregiven Kendsgærning eller Omstændighed —, som Fremsætteren véd er usande. Om de fremsættes i Ord, Skrift eller angives ved Handling, Opførsel eller Tavshed er ligegyldigt. Ikke et blot Løfte eller Anbringende med Hensyn til *Fremtiden* er et falsk Foregivende, undtagen det grundes paa eller forudsætter en vis allerede eksisterende Kendsgerning. For at gøre Forretningen ugyldig vil dog som Regel kræves, at den foregivne Kendsgerning eller Omstændighed var af væsentlig Betydning for Afslutningen af Forretningen, idet Medkontrahenten har troet herpaa og tillagt det Betydning. Dog vil Hensynet til gode Sæder i Handelslivet kunne kræve Tilsidesættelsen af en Forretning, selv om det falske Foregivende har været mindre væsentligt i Relation til den paagældende Forretning, naar det i sig selv er af ondartet Natur.

Falske Foregivender vil kunne straffes som Bedrageri; se Straffelovens § 251 (3) jf. § 256, 257.

Er den anførte Kendsgerning eller Omstændighed vel urigtig, men har den, som har fremsat den eller benyttet den ved Handelens Afslutning, været i god Tro, vil Forretningen kunne anfægtes som indgaaet under en urigtig eller bristende Forudsætning, se *Handelskontrakt.*

falske Varemærker, se *Omsætningsfalsk* og *urigtig Varebetegnelse.*

Faltsch, ældre Flademaal i Moldau = 1,41 ha.

family beef (eng.), amerikansk, letsaltet Oksekød (Bryst og Sider). Noteres paa Børsen i København i Tønder à 2 Centals = 200 lbs.

Fan, kinesisk Vægt = 10 Li (Kasch) = 0,38 g.

fancy goods (eng.), Modevarer.

Fanega, gl. spansk Kornmaal = c. 55 l og Flademaal. Anvendes i Sydamerika som Kornmaal af højst forskellig Vægt, f. Eks. i Valparaiso = $90^3/_4$ l.

Fantasigarn, hvidt el. forskelligt farvet Garn, spundet af Blandinger af Uld med Bomuld eller Silkeaffald.

faq, Forkortelse af *fair average quality* (eng.), god Gennemsnitsbeskaffenhed.

Farin, se *Sukker.*

Faro, en fyldig, hvid Vin fra Algarve i Portugal.

farthing, engelsk Mønt = $^1/_4$ Penny (s. d.)

Farvand, Vand, hvor Sejlads (Skibsfart) kan foregaa. Udtrykket bruges ikke om det aabne Hav.

Farvebaand, til Skrivemaskiner, er tynde Bomuldsbaand, gennemtrukket med en Blanding af kogt Linolie og Farvestof.

farvede Varer kaldes i Manufakturhandelen *ensfarvede* Stoffer, *garnfarvede* el. *stykfarvede,* navnlig i Modsætning til *trykkede Varer,* hvor Mønstret er frembragt ved Trykning med mønstrede Valser.

Farvelakker, Forbindelser af forskellige Farvestoffer og Metalilter, som ved Tøjfarvning udskilles i selve Taverne. Bruges ogsaa direkte som Vand- eller Oliefarver.

Farver, Efter Oprindelsen skelnes mellem *uorganiske Farvestoffer,* som dels findes naturligt, *Mineral-, Jordfarver,* dels fremstilles kunstigt, og *organiske F.,* som udvindes af Planter el. Dyr, men dog overvejende fremstilles ad kemisk Vej, se *Tjærefarver.* Gennemsigtige Farver kaldes *Lasur-* el. *Saftfarver,* de er opløselige, medens *Dækfarver* udrøres med Vand, forskellige Bindemidler, Fernis, Terpentin o. s. v.; se *Akvarel-, Vand-, Olie-, Lakfarver.* Mange Farver er *giftige* (Arsen- og Metalforbindelser, Anilinfarver), *Lys-* og *Vaskeægthed* meget forskellige. Forfalskning er meget almindelig, navnlig *pyntes* Malerfarver ofte med Tjærefarver. F. kommer i Handelen som *tørre, udrevne* eller som Dej, *en pâte,* til Kunstmaling ofte i *Tuber.* — *Adjektive F.,* se *Bejdser; Substantive F.,* s. d.

Farvestifter, *Pastelfarver, Kulørte Blyanter,* se *Blyanter.*

Farvetræ, Kærneveddet af forskellige Træer, som indeholder Farvestoffer, f. Eks. *Blaatræ, Fisettræ, Gultræ, Rødtræ, Sandeltræ* (s. d.). De kommer i Handelen i raspet Tilstand, ofte ogsaa som *Farvetræekstrakter*, fremstillet ved Udludning af Træet med Vand og Inddampning af Opløsningen (se *Ekstrakter*).

f. a. s., Forkortelse af *free alongside ship* (eng.), frit til Skibsside.

Fasson bezahlen (t.), betale Opgæld, Agio. Se iøvrigt *Façon bezahlen.*

Faste Forretninger, Børsudtryk for Terminsforretninger (s. d.), der *skal* afvikles til den fastsatte Termin og til den gældende Likvidationskurs.

Fast Kapital, den Del af Produktionskapitalen, der bruges efterhaanden ved Produktionen, og som derfor kun delvis indgaar som en Del af det enkelte færdige Produkt. Som Eks. kan nævnes Bygninger, Maskiner og Trækdyr.

fathom, engelsk Længdemaal = 2 yards.

Fautfragt (af fransk *faux frét* = uegentlig Fragt eller maaske af *faute de frét* = i Mangel af Fragt) maa *ikke* forveksles med Dødfragt. Naar Certepartiet (s. d.) af Befragteren hæves, skal den Erstatning, som han derfor skal erlægge ($^1/_2$ Fragt, ev. Overliggedage o. l.), betales samtidig, og det er denne Affindelsessum, der kaldes Fautfragt.

Favn, ældre dansk Maal for Brænde. 1 Favn B. var 3 Alen høj og 3 Alen lang; ved dansk Brænde var den 1 Alen dyb, altsaa lig 72 Kubikfod = 2,226 m³.

Favør, Fordel, *i Deres Favør,* til Deres Fordel.

fco, Forkortelse for *franco,* se *franko.*

Fe, (lat.), *ferrum,* den kemiske Betegnelse for Jærn.

Fearnought el. *nothing fear stuff* (eng.), tykt, langhaaret, uldent Stof, som ligner *Dyffel.*

f. d., Forkortelse af *free despatch* (eng.), Bortfald af (Krav paa) despatch-money (s. d.), fri for Godtgørelse for hurtigere Ekspedition end i Certepartiet beregnet.

Fed, et vist Antal Omgange af en Garnhaspe. For engelsk Bomuldsgarn 80 Gange = 120 yds = 109,7 m. Dansk er for Hør 1 Fed = 120 Traade = 264 m; for Uldgarn = 80 Tr. = 150,6 m. (se Garn.)

Feddan, ældre, men endnu hyppig brugt Flademaal i Ægypten = 0,4459 ha.

Fede Olier og ***Fedt,*** se *Fedtstoffer* og *Olier.*

Federal Reserve Banks, den i de forenede Stater i 1913 oprettede Bankinstitution til Konsolidering af Pengevæsenet; se *forenede Staters Mønt- og Pengevæsen.* Udsteder Seddelpenge under Betegnelsen »National Currency« i Modsætning til »Silver-Certificates«, greenbacks (s. d.).

Federleinen, (t.), stribet *Barchent* med Kæde af bleget Hørgarn og Islæt af fint Bomuldsgarn. Striberne fremkommer ved, at Bindingen skifter mellem Kipring og glat Vævning.

Fedevare-Noteringer, se *Smør-, Fedt-, Flæske- & Margarine-Noteringer.*

Fedtgarvet Læder, se *Læder.*

Fedtlæder, færdiggarvet Læder, som er imprægneret med Fedtstoffer, navnlig *Dégras,* for at blive vandtæt.

Fedt-Noteringer i *København* noteres i Øre per kg, dels i Blærer, dels i Fade. I *Hamborg* noteres i Mark per 50 kg. For *New York* og *Chicago* gælder Telegramnoteringerne i Dollars per 100 engelske Pund Netto, inklusive Fad. De to sædvanlige Sorter amerikansk Fedt »Steam Lard« og »Refined Lard« leveres almindeligvis i tierces (Fade) à 320 eng. Pd. Brutto med 17 % Tara. Unit (s. d.) er 50,000 lbs.

Fedtsten, et blødt, hvidt, graat el. graagrønt Mineral, som anvendes til Ornamenter, Gasbrændere og »Skrædderkridt« til Tegning paa Tøj. Smlg. *Talk.*

Fedtstoffer er kemiske Forbindelser af *Fedtsyrer* (s. d.) og *Glycerin* (s. d.), navnlig *Stearin, Palmitin* og *Olein* (s. d.). De findes i alle Dyr og i mange Planter, dels i *fast,* dels i *flydende* Tilstand som *fede Olier* (s. d.). Ved Paavirkning af Lys og Luft optager de Ilt og bliver harske, med en ubehagelig Lugt, idet der dannes forskellige fede Syrer. De vigtigste *dyriske F.* er *Benfedt, Svinefedt, Talg* (og Smørfedt); de udsmeltes ved Ophedning eller Kogning, hvorved de indesluttende Cellehinder sprænges. Af *Plantefedtst.* kan nævnes *Bomuldsfrø-, Hampe-, Jordnød-, Lin-, Mandel-, Nødde-, Oliven-, Raps-, Ricinus-, Sesam-, Solsikke-* og *Sojaolie,* som er flydende, og de halvfaste *Kakao-*

smør, Palme-, Palmekærne- og *Kokosolie*. De udvindes ved kold eller varm Presning, eller Ekstraktion (s. d.). Raaolierne *raffineres* ved Behandling med Svovlsyre, undertiden Blegningsmidler, Vaskning og Filtrering. Foruden som meget vigtige Næringsmidler anvendes F. til Fremstilling af Belysningsmidler, Smørelse, Sæbe, Glycerin o. a.

Fedtsyrer, de organiske Syrer, som udgør Hovedbestanddelen af Fedtstofferne (s. d.). De faas ved *Spaltning*, navnlig af de faste Fedtstoffer, ved Behandling med Vanddamp og Kalk el. Svovlsyre. Herved udskilles *Glycerinet* (s. d.), og Fedtsyrerne kan atter ved Presning adskilles i fast *Stearin* (s. d.) (Palmitin- og Stearinsyre) og flydende *Oliesyre* (se ogsaa *Sæbe*).

Fejlskrift eller ***Fejltagelser*** ved Afgivelse af Offerter se *Handelskontrakt*.

Felspat, et krystallinsk Mineral, som bestaar af Kiselsyre i Forbindelse med Ilter af Alluminium, Kalium, Natrium og Kalcium. Farven kan være hvid, graalig, rød el. blaalig. Den findes i de ældste Bjærgarter og udgør en væsentlig Bestanddel af *Granit* (s. d.). Anvendes til Porcelæn og Glas. De halvt gennemsigtige Varieteter, som *Adular* el. *Maanesten* (s. d.), og den blaalige *Labradorit* anvendes til Smykkestene.

Fennikel, Frugterne af en Skærmplante, som vokser i Mellem- og Vestevropa. Form og Lugt minder om Anis. Anvendes som Krydderi, navnlig til Likører, Konditorvarer o. l.

Fenol, se *Karbolsyre*.

Fernis fremstilles af *Linolie* og andre *tørrende Olier* (s. d.) ved Kogning med Iltningsmidler, f. Eks. Bly og Manganforbindelser, Borsyre o. a. Disse egentlige el. *Olielernisser* faar derved den Egenskab, at de stivner, naar de i tynde Lag udsættes for Luftens og Lysets Paavirkning. Som Surrogater anvendes forskellige *Harpiksolier* (s. d.). Bruges til Fernisering og Udrøring af Oliefarver. *Lakfernisser* er Blandinger af Oliefernis og opløste Harpikser.

Fernispapir, Papir som er gjort vandtæt ved Behandling med Fernis. Anvendes som Mellemlag i Kopibøger og til Malerskabeloner.

Ferro- og ***Ferri***-Forbindelser, forskellige kemiske Præparater, som indeholder Jærn.

Ferromangan, en særlig Sort Raajærn, som indeholder 25—85 % Mangan, og anvendes til Smedejærn og Staal (se *Jærn*).

Ferroniagummi, *ægte ostindisk Gummi*, af Elefantæbletræet, bruges til Fremstilling af Akvarelfarver.

Ferrosilicium, Raajærn, som indeholder 5—16 % Silicium. Anvendes til Staal og særlige Arter af Støbegods (se *Jærn*).

Ferskner, næsten kuglerunde, fløjlshaarede, saftige Stenfrugter af Ferskentræet, *Persica*, oprindelig fra Vestasien. De forsendes dels friske, fra Sydevropa, dels syltede el. tørrede fra Kalifornien. *Ferskenkærner* anvendes som Surrogat for *bittre Mandler*, til Fremstilling af fed Olie og *Bittermandelolie* (s. d.).

festes Geld (t.), Laan fra én Maaneds Udløb til næste Maaneds Udløb.

Festmeter (t.), forkortet *fm.*, Kubikmeter.

fest und offen (t.) er et tysk Børsudtryk for Afslutninger paa Tid, hvorved den, som har Valget, kan kræve — hvis Køber — at faa leveret det dobbelte af de købte Effekter, eller — hvis Sælger — at levere og faa aftaget det dobbelte af de solgte Effekter.

ff., 1) Forkortelse for *finfin*; 2) (t.) . . . og følgende Sider.

f. g., Forkortelse for *fint Guld* (s. d.).

f. g. a., Forkortelse for *free of general average* (eng.), fri for (Fordringer ved) Groshavari, en Klausul ved Søforsikring, hvorefter Selskabet ikke dækker for Groshavarifordringer.

Fiber, 1) *Bæverhaar* el. *-pels*; 2) Betegnelse for alle Slags Taver eller Trævlestoffer til Spinding og Fletning. *Meksikansk F.*, se *Agave*. *Vulkaniseret F.*, *Unica-F.*, Trælcellulose, som er imprægneret med Zinkklorid og Farvestoffer. Anvendes til Tætnings- og Isolationsmateriale, som Surrogat for Læder eller Gummi.

fidieren (t.), betro, skænke Tiltro, give Kredit.

Fido (t.), Tiltro, Tillid, Kredit.

Fierant (t.), Markeds- eller Messebesøgende.

Figen, er Frugtstanden med smaa Nødder af Figentræet, *Ficus Carica*, som vokser i Sydevropa, Middelhavslandene og andre

varmt tempererede Egne. De tørres i Reglen uden kunstig Varme. *Smyrna-F.* fra Lilleasien er særlig fine. De er store, runde, gule, blødhudede og fladtrykte, nedlagte i Trææsker eller Kurve. *Kalamata-F.*, Kransfigen, fra Morea (Grækenland) er trukket paa Sivsnore i Antal 50—100. Spanske F. er smaa, med tyk Hud, brune eller hvide. De bedste er *Sevilla-F.*, som kommer i Kasser, medens *Malaga-F.* i Bastkurve er noget ringere. F. er meget nærende, de indeholder ca. 60 % Glykose, der ofte udskilles som et hvidt Pulver paa Overfladen. De er ikke holdbare mere end 1 Aar, bliver syrlige ved Gæring og angribes af Midder o. l. — *Figenkaffe* er et Kaffesurrogat, hvis Hovedbestanddel er »brændte« F. og Malt. — *Figenbrød* el. *-ost* er en presset Blanding af ituskaarne F., med Mandler, Pistaciekærner, Krydderier o. l.

Fiksativ, en Opløsning af Mastiks el. Sandarakgummi, som anvendes til Fæstning af Blyantstegninger o. l. til Papiret.

fikse, Børsudtryk for at sælge in blanco (s. d.) eller sælge »laante Stykker«, d. v. s. Aktier o. l., som laanes hos Ejere eller hos Banker eller Vekselerere, der har dem liggende i Laanedepot (Lombardering).

Fiksernatron, *Fiksersalt, Natriumtiosulfat,* $Na_2S_2O_3 + 5\ H_2O$, et vandholdigt, krystalliseret, hvidt Salt, som bruges i Fotografien til »Fiksering« af Billedet, idet det opløser Sølvforbindelser, som ikke er omdannet af Lyset.

Fiksforretning, Handel, hvor Varen er bestemt at skulle leveres til eller inden en bestemt Tid.

File, Værktøj af hærdet Staal, hvis Overflade bestaar af Rækker af parallele skarpe Tænder. Den ene Ende, Angelen, som er beregnet til at indsættes i et Skaft, er ikke hærdet. Efter Tværsnittet kaldes de flade, firkantede, trekantede, runde, halvrunde, spidse o. s. v. *Fugletunger* er smaa, spidse F. med ovalt Tværsnit, *Sletfile* med fint Hug, *Grovfile* med større Afstand mellem Tænderne.

Filerede Stoffer bestaar af Masker, som dannes af en enkelt Traad ved Sammenslyngning og Knytning. De fremstilles som Haandarbejde, hvor Maskerne dannes over en flad Pind ved Hjælp af en særlig formet Naal, eller paa særlige Maskiner med flere Traade, f. Eks. *Fiskenet.*

Filet, det benfri Lændestykke af Slagtedyr el. benfri Stykker af store Fisk.

peso, indeholdende 12,9 Gran Guld af Finhed 0,900, af samme Metalværdi som en halv amerikansk Gulddollar, hvorfor de amerikanske Guldpenge er lovligt Betalingsmiddel. Desuden haves Sølvpesos, 416 Gran Sølv af Finhed 0,900, lig den amerikanske og britiske Dollar, og de har ubegrænset Betalingskraft, hvorfor et meget betydeligt Beløb Sølvpesos er i Omløb. Faktisk har Filipinerne Dobbelt-Møntfod.

Filipinernes Valuta-Usancer. I Manila er Fondsbørs. Der noteres Valuta paa London for Filipiner-Pesos i sh. og d., Bankveksler 4 M. S. og Kredit-Veksler 6 M. S., og paa Paris for Filipiner-Pesos i Francs, 6 M. S. Den sædvanlige Betaling er 4 M. S. Veksler paa Evropa. Overfartstiden regnes til 45 Dage.

Filling-up, (eng.) en tyk Oliefarve el. Kit, som bruges til Grunding og Udfyldning af Ujævnheder i Flader, som skal males eller lakeres.

Films, oprullede, gennemsigtige Strimler af *Celluloid* (s. d.) eller *Celith* (s. d.), som er gjort lysfølsomme ved Imprægnering med Sølvforbindelser (smlg. *Emulsionspapir*). Anvendes til Fotografering, navnlig af »levende Billeder« (Kinematografi).

Filt er en Slags Vat af forskellige Dyrehaar, navnlig stærkt kruset Uld, som er gjort sammenhængende ved stærk Æltning og Opvarmning. Anvendes navnlig til Hatte (s. d.), Dækkener, Tæpper, Sko, Filtrerposer, Underlag o. m. a. Som F. betegnes ogsaa løst vævet Uldstof, som er stærkt opruet og derefter underkastet Filtningsprocessen. *Tagfilt* er groft Filt, imprægneret med Tjære el. Asfalt.

Filtermateriale, til *Filtrering,* d. v. s. Fraskilning af de i en Væske udrørte faste Bestanddele, kan være *Sand, Asbest, Glaspulver, Trækul, Benkul, brændt Ler, Papirmasse, Filtrerpapir* (ulimet Bomuldspapir), *Filt,* tætte *lærredsvævede Stoffer,* fin *Messingtwist* o. fl.

Filtgarn, svagt snoet, blødt Garn af Kamuld (se *Uld*), som er filtet. Anvendes

Filial, en med en vis handelsretlig Selvstændighed udstyret Afdeling af Hovedforretningen, i Almindelighed beliggende andet-

steds end denne selv og i hvert Fald i det ydre tydelig adskilt fra denne. Omfanget af Filialens (dens Leders) Dispositionsret afhænger af Kontraktforholdet.

Filialer af udenlandske Aktieselskaber. Udenlandske Aktieselskaber kan have en eller flere egne Filialer her i Landet, og for saadanne har Aktieloven af 29. September 1917 givet forskellige Forskrifter. Saaledes maa Selskabet selv være gyldig stiftet ifølge sit Hjemlands Love, og dette Land maa give Filialer for danske Aktieselskaber samme Ret til Etablering indenfor sit Omraade. — De maa ikke drive Detailhandel, og deres Ledere skal være bosatte her og være fuldmyndige efter dansk Ret. De maa ikke være Fallenter eller dømte for en vanærende Handling. Lederne er ansvarlige overfor dansk Lov og Ret. Ansvarlige Firmaer d. v. s. Firmaer med personligt ansvarlig Deltagere eller Indehavere kan ikke anmeldes som Ledere. Se iøvrigt Charles V. Nielsen: Haandbog i Aktieret.

filière (fr.), det ved Terminsforretninger (s. d.) indenfor Leveringstiden fordrede Varselsbrev, for hvilket der paa Terminsbørserne er givet særlige Forskrifter.

Filigranarbejder, Smykker af Guld- og Sølvtraad.

Filigranglas, Glassager med indsmeltede, forskelligt farvede Glastraade.

Filipinernes Mønt- og Pengevæsen. Møntenheden er siden 1903 *Filipiner-Guld-* til Islæt og Possementarbejder.

Finalfaktura kaldes den af *Køberen* udfærdigede endelige Opgørelse, hvor Sælgeren kun har kunnet udstede en *provisorisk Faktura*, f. Eks. naar der har manglet Opgave om den udlossede Vægt, hvorefter Varen er solgt.

financial trusts (eng.), Selskaber, hvis Opgave er en spredt Anbringelse af deres Kapital i Aktier o. l. for derved at skaffe Deltagerne et jævnere Udbytte, end om de direkte anbragte deres Penge i bestemte Effekter eller Foretagender.

Financier (fr.), Pengemand, Person, som tilskyder eller skaffer Pengene til et Foretagende og sædvanlig bevarer en vis Kontrol med dette.

financiere eller ***finansiere,*** se *Financier.*

Finanstold, Indførselstold, der paalægges Varer, som ikke produceres i Indlandet. Da den saaledes ikke beskytter nogen indenlandsk Produktion mod Udlandets Konkurrence, er Hensigten kun at skaffe Penge i Statskassen. Finanstolden med Omkostninger ved Klarering o. s. v. betales vel direkte af Importøren, men betragtes som Handelsomkostninger og overvæltes paa Forbrugerne af de indførte Varer.

Finansvidenskab, Læren om Ordningen af den offentlige økonomiske Husholdning, navnlig Skatternes Art og deres Virkning paa det økonomiske Samfundsliv.

Finansvæsen, den offentlige økonomiske Husholdning.

Finerer, tynde Træplader, 0,8—5 mm, af finere Træsorter. De fremstilles ved Skrælning af det dampede Træ, enten ved at dette føres paalangs, eller drejes rundt mod en fastsiddende Kniv. Anvendes til Snedkerarbejde, idet de limes paa Underlag af simplere Træ.

fingeret Regning (it.: conto finto) eller (rettere) Eksempel-Faktura, hvoraf man benytter sig i den udenrigske Handel. Vil man vide, hvorledes Forholdene eller Betingelserne for Salg af en Vare paa en vis Plads ligger, lader man sig sende en fingeret Salgsregning fra et Kommissionshus der paa Pladsen, hvoraf man kan se, hvad Varen dér Netto kunde udbringes til. Ligeledes kan man, før man indkøber Varer paa en fremmed Plads, hvis Usancer eller Forhold man ikke kender, lade sig tilsende fra et Kommissionshus en fingeret Indkøbsregning, hvoraf man kan se, hvad Varen inklusive alle Omkostninger vil komme til at staa en i. Ofte sender Kommissionsfirmaer paa fremmede Pladser deres Kommittenter uopfordret fingerede Indkøbs- eller Salgsregninger for at opmuntre disse til henholdsvis at lade indkøbe eller sende for Salg de paagældende Varer.

Finhed eller *Fingehalt* af Guld og Sølv angiver den Mængde af ædelt Metal, som findes i Legeringer. I Nutiden angives Finheden gerne i Tusindedele af Bruttovægten, tidligere i Fireogtyvende-Dele, saakaldte *Karat* for Guld, eller i Sekstende-Dele, saakaldte *Lod* for Sølv. Genstande maa kun stemples

som Guld eller Sølv, naar de indeholder henholdsvis $^{585}/_{1000}$ Guld og $^{826}/_{1000}$ Sølv.

finsk Maal og Vægt hviler siden 1886 paa det metriske System, som ogsaa siden 1892 er obligatorisk i den private Handel og Vandel. Man regner sædvanemæssig 100 kg = 235 finske Pund. 1 finsk Pund = 425 g. 1 Lispund = 20 ℔ = 8,5 kg, 1 Skippund = 20 Lispund = 170 kg.

finsk Mønt- og Pengevæsen. Pengeenheden er den finske Mark à 100 Penni efter Francsystemet. Landet har Guldmøntfod.

Finsprit, raffineret Spiritus med et Indhold af 95—97 % *Alkohol* (s. d.).

fint Guld, forkortet: *f. g.*, er Guld i ublandet Tilstand.

Finvægt, Vægtmængden af det ædle Metal i en Barre eller Mønt. Den findes ved at multiplicere Vægten med Finhedstallet (se ovenfor).

Firkin, engelsk Hulmaal = 9 gallons = 40,8922 L. 1 Firkin Smør = 56 lbs = 25,4012 kg.

Firma er den Betegnelse eller Handelsnavn, hvorunder en eller flere Næringsdrivende fører Forretning, og hvis anmeldt, kan klage eller indklages. For at hindre Misbrug har Firmaloven af 1. Marts 1889 truffet visse Bestemmelser. Ingen maa i sit Firma uden Hjemmel optage Andenmands Navn eller Navnet paa Andenmands faste Ejendom. Et Firma maa ikke indeholde Angivelse af Foretagender, der ikke staar i Forbindelse med Forretningen, f. Eks. maa et Handelsfirma ikke angive sig som Fabrik. Hvis Firmanavnet angiver en bestemt Virksomhed eller Art af Forretning maa det ændres, naar Virksomheden omlægges, f. Eks. et Firma: Nordisk Glashandel maa ændres, hvis det opgiver Forretningen i Glasvarer og gaar over til Handel i elektriske Artikler.

Om *Enkeltmands Firma* bestemmes, at det skal indeholde hans (hendes) Efternavn med eller uden Fornavn, uden nogen Tilføjelse, der tyder paa et Selskabsforhold eller begrænset Ansvar.

Ved Firmaer, der drives i *Kompagni* af ansvarlige, d. v. s. personligt fuldt hæftende Personer (*ansvarligt Selskab*) skal Firmaet enten angive alle Deltagerne eller mindst en af Deltagernes Navne. Hvis det ikke indeholder Navnene paa alle de ansvarlige Deltagere, skal det have et Tillæg, som antyder et Interessentskabsforhold, f. Eks.: & Co.

Et *Kommanditselskab*, d. v. s. et Interessentskab, hvor der findes Deltagere (passive Kompagnoner, sleeping partners) uden personlig Hæftelse udover deres Indskud eller Interesse i Firmaet, skal indeholde Navnet paa mindst en af de *ansvarlige* Indehavere samt i alle Tilfælde desuden en Tilføjelse, der angiver et Interessentskabsforhold, f. Eks.: & Co., Kommandite. Er det et Kommanditselskab, hvor de uansvarlige Deltageres Indskud er fordelt i Aktier, skal Firmaet angive sig som Kommanditaktieselskab. Intet Kommanditselskab maa indeholde Navnet paa en uansvarlig Deltager. Sker dette dog med vedkommendes Vidende og Vilje vil han eventuelt blive personlig ansvarlig i hvert Fald overfor dem, der i god Tro indlader sig med Firmaet i Tillid til hans Navn. Se videre under *Aktieselskab*. Andre Selskaber med begrænset Ansvar end de ovenfor nævnte maa i deres Firma ikke indeholde noget Personnavn, men skal optage et Virksomheden betegnende Udtryk, f. Eks. Dansk Andels-Hudeeksport.

En meget ulogisk og mod Lovens Formaal stridende Bestemmelse er optaget i § 12, der bestemmer, at hvis nogen indtræder som Deltager — ansvarlig eller uansvarlig — i en bestaaende Forretning, der har ansvarlig(e) Deltager(e), kan Firmaet bibeholdes uforandret, og det samme gælder, naar en Deltager — ansvarlig eller uansvarlig — udtræder af et ansvarligt Selskab (Kompagniskab) eller Kommanditselskab. I sidste Tilfælde maa dog hans Navn kun bibeholdes med hans — eventuelt hans Arvingers — Samtykke. Ved Overdragelse kan det vedtages, at den nye Indehaver — respektive de nye Indehavere — angiver det hidtidige Firma med en Tilføjelse, der angiver Efterfølgerforholdet, men det kræves altsaa *ikke*.

Enke, som fortsætter sin afdøde Mands Forretning, samt Ægtemand, som fortsætter den af hans Hustru før eller under Ægteskabet drevne Forretning, kan benytte Firmaet uforandret.

Mod Efterligninger af registrerede Firmanavne træffer Lovens § 10 visse Bestemmelser.

Firma-Anmeldelse. Naar flere driver Virksomhed (Handel, Haandværk eller Fabrikation) under et Firma, skal dette anmeldes til Handelsregistret, uanset hvorledes Ansvaret maatte være fordelt mellem Deltagerne. Er det derimod en enkelt, der driver Forretning uden Kompagniskab af nogen Art, behøver han ikke at anmelde sin Forretning til Handelsregistret. For Handelsdrivendes Vedkommende paahviler Anmeldelsespligt dog kun, hvis Næringen kræver Borgerskab (og endda er visse Næringer som Høkere, Marskandisere o. a. (s. d.) undtagne). I Anmeldelsen skal angives de *ansvarlige*, d. v. s. personligt hæftende Deltageres Navn etc., og desuden Kommanditisternes Navne og hver af disses Indskud, men kun de førstnævnte Deltagere offentliggøres. Alle Ændringer i det anmeldte skal eftermeldes, ligesom der ved Flytning til anden Kommune skal ske helt ny Anmeldelse i denne. — Anmeldelser sker i København til Magistraten, og udenfor København hos Politimesteren, og Anmeldelsen skal være skriftlig og være ledsaget af Gebyret. Hvis Anmelderne ikke giver personligt Møde skal deres Underskrifter være notarielt bekræftede. Anmeldelserne offentliggøres i Statstidende og i lokale Blade.

Firma-Register eller *Handelsregister* kaldes den Fortegnelse, som af paagældende Myndighed føres over de i Kommunen foretagne Firma-Anmeldelser (s. d.). Naar det registrerede er kundgjort skal det registrerede anses for at være kommet til Tredjemands Kundskab, hvis ikke Omstændighederne giver Grund til at antage, at han hverken har været eller burde have været vidende derom. Hvis han med Forsæt eller af Skødesløshed ikke lægger Mærke til Bekendtgørelsen maa han lade det registrerede gælde imod sig.

Firma-Tegning. Kun Deltagere i et Firma kan tegne — d. v. s. ved deres Underskrift forpligte — selve dette, andre kan faa Fuldmagt af Indehaverne, se *Prokura*. For anmeldte og anmeldelsespligtige Firmaer med flere Deltagere gælder, at de skal angive til Registret, hvem af Deltagerne, der kan tegne Firmaet, hvis ikke hver enkelt af de ansvarlige Deltagere har Ret dertil. Ligeledes skal det opgives, om kun flere i Forening kan tegne Firmaet. Vedtagelser indbyrdes om Indskrænkninger i Retten til at forpligte Firmaet kan ikke gøres gældende mod godtroende Fredjemand og kan heller ikke registreres. Hvis f. Eks. et Firmas Indehavere vilde have optaget i deres Kontrakt indbyrdes, at ingen af Indehaverne maa afslutte Befragtninger, paategne Veksler etc. uden de andres Vidende og Vilje, bliver dette et indre Anliggende, og Overtrædelser kan kun medføre, at de øvrige Deltagere kan gøre Ansvar gældende mod deres Kompagnon.

firmieren (t.), undertegne med (sit) Firmas Navn.

Firskaaret, Bjælker, Planker, Brædder og Lægter, som ved Savning er udskaaret saaledes at Tværsnittet er firkantet.

first class credits (eng.), første Klasses Kredit (-Veksler) er saadanne Veksler, som Bankiers udsteder i løbende Regning.

first costs (eng.), første Omkostninger. Naar man i oversøisk Handel betjener sig af Kommissionshus, maa Anstillingerne forhøjes med Kommission og Omkostninger.

first rate (eng.), første Rang, Kvalitet.

Fiscus var i Rom Betegnelsen for Kejserens Privatkasse i Modsætning til Statskassen. I Nutiden bruges Ordet kun som Benævnelse for den egentlige Statskasse.

Fisettræ, *ungarsk Gultræ*, Veddet af Paryktræet, *Rhus cotinus*, fra Sydevropa. Anvendes til Finerer, men navnlig til Fremstilling af et gult Farvestof, *Fisetin*. Dette udtrækkes ved Behandling med Svovlsyre og bruges under Navnet *Kubaekstrakt* til Farvning af Læder og Uld.

Fisk er en betydelig Handelsvare. I frisk Tilstand transporteres den levende i Vandbeholdere (Hyttefade og Damme) eller pakket med Is i Kasser. Eller den fryses, tørres, nedsaltes, røges, nedlægges med Krydderier og konserveres i Blikdaaser ved Kogning (se de forsk. Artikler).

Fiskeben, de spaltede, hornagtige Barder af store Bardehvaler (Grønlands- og Sydhavshvalen). Anvendes til Piskeskafter, Børster, Stivere i Dametøj. Som Surrogat bruges *Wallosin*, flækket Spanskrør, imprægneret med Kautsjukopløsning. *Fiskebenshaarene*, af de flossede Bardekanter, anvendes som Polstringsmateriale.

Fiskeboller, lavet af finthakket Fisk, navnlig Torsk, med Tilsætning af 3—6 % Mel, eksporteres henkogte i Blikdaaser i stor

Mængde fra Norge, Færøerne, Nordamerika o. fl. St.

Fiskeguano fremstilles af Affaldet fra Fiskesaltningen og Hvalfangsten, idet Fedtet først fraskilles ved Dampning, medens Resten tørres og males. Store Mængder faas fra Norge og Sverige. Anvendes som Gødning.

Fiskelim, *flydende Lim, Syndetikon,* fremstilles af Fiskeaffald eller almindelig Lim (s. d.) ved Behandling med Salpetersyre el. Eddikesyre. Forfalskes undertiden med Melasse (s. d.).

Fiskemel, pulveriseret, tørret Fiskekød. Eksporteres, pakket i Blikdaaser, navnlig fra Norge og anvendes til Fiskeboller o. l. En ringere Sort fremstilles af Fiskeaffald, som koges under Tryk, hvorved Fedtet, *Fiskeolie,* skilles fra, Resten tørres og males sammen med Cellulose til Kvægfoder.

Fiskenet fremstilles ved Filering (se *Filerede V.*) af stærkt Garn, sammentvundet af indtil 32 enkelte Traade. Som Regel imprægneres de, før Brugen, med Tjære el. Garvestoffer.

Fiskeolie, *Menhadenolie, Fisketran* (se *Tran*), vindes af Fiskeaffald (se ovfr.), navnlig af Sild og Sardiner, og Hajlever, i Nordamerika, Island, Norge, Japan, Frankrig og Spanien. Anvendes til Fernis, Sæbe, Belysning o. a. Ved Afkøling fraskilles *Fisketalg,* som bruges til Lys, Sæbe, Smørelse o. l.

Fittings (eng.), korte støbte el. pressede Forbindelsesstykker, *Muffer, Nipler, Bøjninger, T-Stykker, Propper* o. l. af Jærn o. a. Metaller, med Skruegænger til Samling af Rørledninger, eller glatte til Cyklestel.

fix (t.), fast.

fix per ultimo cr, at regulere ved den løbende Maaneds Slutning.

fixum, et forud fast ansat Beløb, Løn.

Fjedre, elastiske Metalstykker af hærdet Staal, Messing og Bronce. *Bladf.* er flade, rette eller buede, *Laasef., Vognf., elektriske Afbrydere, Korsetf.* o. l. *Spiralf.* er flade Baand, oprullede i Spiral og derefter hærdede, f. Eks. *Urf. Skruef.* er snoede af Traad efter en Skruelinie, f. Eks. *Ventilf., Møbelf.,* de sidste oftest dobbelte og tillige spiralsnoede.

Fjer kommer i Handelen som *Sengefjer* og *Pyntefjer.* De fineste Sengefjer er *Edderdun* og andre *Dun* (s. d.). Dækfjerene af Gæs, Ænder, Høns o. a. afribbes, hakkes og dampes. *Levende F.* el. *Sommergods* er Fjer, som plukkes af de levende Dyr, *døde F.* el. *Vintergods* af slagtede. De første er som Regel de bedste. *Penneposerne,* d. v. s. den nederste hule Del af Fjerskaftet, bruges til Cigaretmundstykker og Tandstikkere. — *Pyntefjer* faas af Hønse- og Svømmefugle, Strudse, Storke, Paradisfugle, Lyrehaler, Kolibrier o. m. a. De vaskes; ofte bleges, farves og kruses de, og kommer i Handelen som *Aigretter, Pleureuser, Esprits, Fjerbuske* og *-kraver.* I Nordamerika er Brug og Indførsel af Pyntefjer af vilde Fugle forbudt.

Fjerding, ældre dansk Maal: for Øl = $^1/_4$ Tønde = 34 Potter = 32,848 L.; for Smør = $^1/_4$ Tønde = 56 Pund = 28 kg.

Fjerdingkar, ældre dansk Maal = $^1/_4$ Skæppe = 4,3475 L.; som Markmaal = 1,7238 ar.

Fladjærn, Smedejærn og blødt Staal af rektangulært Tværsnit.

Flagdug, aabent, lærredsvævet Stof af stærkt Uldgarn i forskellige Farver. Ofte bruges farvet Bomuldslærred.

Flaget dækker Ladningen er en af neutrale Stater krævet Ret, hvorefter fjendtligt Gods i neutralt Skib ikke kan antastes af de krigsførende, naar det ikke er Kontrabande (s. d.).

Flaget konfiskerer ikke Ladningen, en af neutrale Stater krævet Ret, hvorefter neutralt Gods i fjendtlige Skibe ikke kan antastes, naar det ikke er Kontrabande (s. d.).

Flagets Ret er et Krav, hvorefter alle søretlige Overtrædelser skal afgøres efter det Lands Lovgivning, hvis Flag Skibet — med Rette — bærer i Overtrædelsesøjeblikket.

flammede Tøjer, se *Chiné.*

flamsk Lærred, *flems,* tætvævet, stærkt Lærred af sachsisk Hørgarn, som navnlig fremstilles i Sydrusland og i Dundee i Skotland.

flanderske Lærreder, *brabands, hollandais* o. fl., meget fine Hørlærreder, som navnlig fremstilles i Flandern, Nordfrankrig og Holland, men ogsaa i Bielefeldt i Tyskland og Belfast i Irland.

Flavin, Farveekstrakt af Barken af *Farvegen, Quercus tinctoria,* fra Nordamerika.

Anvendes i Uldfarveriet og Kattuntrykkeriet til Gulfarvning.

Flavopurpurin, Tjærefarvestof i Form af guldgule Krystalnaale. Anvendes til at farve bejdset Bomuld og Uld purpurfarvet el. rødgult.

flemish ell, engelsk Alenmaal = $^3/_4$ yard.

Flettematerialer, som saadanne bruges *Straa* af Hvede og andre Kornsorter, *Blade* af Palmer, Pisang, Esparto, Bast, *Trævler* af Piasava, Agave, Kokos o. fl., *Grene* og *Spaaner* af Pil og Poppel, *Siv*, flækket *Bambus* og *Spanskrør*, *Hestehaar*, *Cellulosesilke* o. a. Se *Kurvemagerarbejde*, *Straahatte* og forskellige andre Artikler.

Flint, uregelmæssige Lag og Knolde af Kiselsyre, som er aflejret i Kridt. Den er meget haard, Farven er graa, gul, brun el. sort. Anvendes til Underlag i Veje. *Kugleflint*, Flintknolde, som er rullet af Bølgeslaget, samles ved Kysterne, navnlig ved Stevns og Møens Klint, sorteres og bruges i Kuglemøller i Cement- og Lervarefabriker, samt, efter at være glødet, til *Vandglas*, *Fajance* og *Glasurer*.

Fliser, regelmæssigt tilhuggede og afglattede flade Sten af Granit, Sandsten, Skifer, Kalksten, Marmor o. fl. Bjærgarter. Anvendes til Fortovs- og Gulvbelægning. De laves ogsaa af forskellige Cementblandinger (se *Cement*), eller af brændt Ler, ofte mønstrede i forskellige Farver og med Riller. *Væggefliser* og *Kakler* (til Kakkelovne) er ligeledes af brændt Ler, glaserede el. emaljerede (se *Majolika*).

floating letters of credit (eng.), aabne Kreditbreve. Anvendes f. Eks. af Importører af Ladningsvarer fra Sydafrika, idet de sender deres Indkøbere eller Eksportfirmaerne saadanne Kreditbreve, hvis Fordel bestaar i, at de paa Sydafrika arbejdende Banker, naar de ogsaa overtager Delcredere fra Kreditbrevets Udstedelsesdag, først kræver Betaling, naar der indtræffer Telegram fra deres oversøiske Korrespondenter om, at Ladningen er indladet og Købesummen er udbetalt. Paa denne Maade sparer Importøren en Del Renter.

Flodholt, se *Kork*.

Flonel, let, blødt Uldstof, svagt valket og opruet, men ikke overskaaret. Kæden er af Kamuld el. Bomuld, Islætten af Karteuld. Anvendes baade til Over- og Underbeklædning.

Flor, se *Gaze*.

Floretbaand, simple, smalle Halvsilkebaand, vævede af *Floretsilke* (se *Silke*), blandet med Bomuld. Fremstilles navnlig i Basel, Barmen og Elberfeld. Anvendes som Kantebaand.

Florin, forkortet: *fl.*, 1) hollandsk Mønt: *Gylden*; 2) engelsk To-shilling Mønt.

Flormel, Handelsbetegnelse for fint Hvedemel (se *Mel*).

flottantes Material, tysk Børsudtryk for Værdipapirer, som »svømmer i Markedet«, d. v. s. endnu ikke har fundet blivende Anbringelse.

Floxin, Tjærefarvestof, brungult Pulver, anvendes til Rødfarvning af Silke.

Fluefangere, *Fluepapir*, Papirstrimler, overstrøget med en Blanding af *Kvassia*-Ekstrakt, *Formalin* (s. d.) eller andre Giftstoffer og Sukker, Gummi, Glycerin o. l.

Fluktuationer, Svingninger i Værdien.

fluktuere, svinge i Værdi.

flush deck (eng.). Ældre Dampere har, ligesom Sejlskibene, gerne et fra for til agter løbende øverste Dæk, *flush deck*, uden Opbygninger.

Flusspat, CaF_2, et Mineral, som forekommer krystalliseret og lagdelt i ældre Bjærgarter, i Derbyshire (England), Sachsen, Harzen, Nordamerika o. fl. St. De smukkeste Krystaller, som kan have mange forskellige Farver, anvendes til Smykkestene, Skrivebordsgarnityrer, o. l. Ellers anvendes det til Glas, Emalje, Glasurer o. l. samt til Fremstilling af:

Flussyre, en farveløs Opløsning af Fluorbrinte i Vand. Den angriber de allerfleste Stoffer og kan derfor kun opbevares i Bly-, Guttaperka- el. Ebonitflasker. Anvendes til Ætsning af Glas og som et kraftigt Desinfektionsmiddel.

Flydedok, en Jærnkonstruktion i Form af en firkantet Beholder eller Bassin uden Endestykker. Saavel Sider som Bund er hule, men i de hule Rum kan Vand indledes, hvorved Flydedokken sænkes ned i Vandet og Skibet kan sejle ind imellem Siderne. Derefter udpumpes Vandet af Hulrummene, og Flydedokken hæver sig da med

Skibet, der saaledes kan blive Genstand for Behandling udvendig.

flydende Kapital, den Del af Produktionskapitalen, som straks forbruges ved Produktionen eller fuldtud indgaar i de færdige Varer. Som Eks. kan nævnes Bomuld, Raajærn og Varer i Omsætning.

Flyndere, *Fladfisk,* fladtrykte Blødfinnefisk med fint Kød, hvide paa den flade Underside, graabrune paa den mere hvælvede Overside, hvor begge Øjne findes. De er Bundfisk, fanges i store Mængder i Nærheden af Kysterne og forhandles mest i fersk Tilstand. De vigtigste Sorter er: *Rødspætte, Skrubbe, Pig-* og *Slethvar, Tunge* og *Hellefisk* (s. d.).

Flæsk, *Svinekød,* kommer i Handelen *ferskt,* ofte i hele, opskaarne Kroppe, eller *saltet, røget* og henkogt, *Bacon* (s. d.). Saltet F. kommer i store Mængder fra Nordamerika, navnlig fra Chikago, som *short clear* (Mellemflæsk), *short fat backs* (Flæskesider) i Kasser à 550 lbs og *Mess pork* (forskellige Stykker) i Tdr. à 80 kg. *Pølser* og *Skinker* (s. d.).

Flæske-Noteringer. I *København* noteres Flæsk, dansk, saltet, Spæk og Brystflæsk samt danske Skinker, saltede og røgede, alt i Kroner per 100 kg. *Hamborg* noterer Flæsk og Skinker i Mark per 50 kg. I *London* noteres Flæsk i sh. per Stone (s. d.). Bacon noteres i sh. per cwt. (s. d.). I *Newcastle* noteres for dansk og amerikansk Flæsk, Sider og Skinker i sh. per cwt. (s. d.). Telegramnoteringerne fra *New York* og *Chicago* gælder i Dollars per 100 lbs (*short ribs*) og per Barrel à 200 lbs Netto (*Mess pork*).

Fløjl, *ægte F., Velour,* bestaar af glat eller kipret Grundvæv, som er fuldstændig dækket af en Luv af Nopper eller fremstaaende Haar. Disse fremkommer ved, at en særlig Kæde (Polkæde) danner Løkker over indlagte Naale af Metaltraad, som efterhaanden trækkes ud. Ved *opskaaret Fløjl* overskæres Løkkerne. F. kan ogsaa væves som *Dobbeltvæv* med 2 Lag Kædetraade; efter Vævningen overskæres Forbindelsestraadene. *Plyds* er langluvet F. *Silkefløjl* har Luv af Silke, andre F. som *Astrakan* o. l. ulden Luv. I Bomuldsfløjler, *Manchester, Jærnbanef., Velveteen, Cords,* dannes Luven af en særlig Islæt, som kan være Bomulds- el. Uldgarn. *Mønstret F.* har Figurer, dannet ved Vævningen, i *presset F.* frembringes de ved varm Presning. *Dobbeltfløjl* har Luv paa begge Sider. Se ogsaa *Tæpper.*

Fløjlsbaand væves som Fløjl, med jævn eller flosset Kant. Kæden er ofte af Hørgarn, Islætten af Silke, Uld el. blandet med Bomuld.

Fløjlsgræs, en havrelignende Græsart, som dyrkes til Foderbrug.

fob., forkortet af *free on board* (eng.), frit om Bord, frit over Skibsside. Sælgeren skal levere Varen til det af Køberen befragtede eller angivne Skib. Ved Forsendelse af Stykgods i faste Ruter kan det i Reglen anses for stiltiende Aftale, at Godset af Sælgeren forsendes med første, belejlige Baad paa Ruten; og i saa Fald er det Sælgeren, der skal anmelde Godset paa Ruteselskabets Kontor.

Ved fob Salg er Indskibningsstedet Leveringssted, og Sælgerens Risiko for Varen ophører først, naar Godset af ham er bragt over Skibets Bord c: Ræling. Fareovergangen indtræder altsaa før Leveringen er faktisk fuldbyrdet c: før Varen er kommen til sit — Sælgeren bekendte eller ubekendte — Bestemmelsessted. I Princippet er det ogsaa Varens Tilstand, Mængde, Emballering paa det Tidspunkt, den har passeret Skibssiden, som er afgørende ved Disputer, men Købelovens § 62, 5 forlænger Reklamationstiden til Varen er fremkommen paa Bestemmelsesstedet. Ved denne Bestemmelse i Køberens Favør maa dog tages i Betragtning, at han ofte vil have Vanskelighed ved at bevise, at Mangler, der ikke fremgaar af Konnossementet, allerede fandtes ved Skæringstidspunktet (Fareovergangen). Ved større og vigtigere fob-Køb — ligesom ogsaa ved cif Salg — er det derfor ret almindeligt, at Køberen lader Varen modtage paa Leveringsstedet for straks at konstatere mulige Mangler.

Fod, det Bundfald, som kan afsætte sig i Oliebeholdere og -tønder ved Henstand, navnlig i Kulde. Det bestaar af faste Fedtstoffer og Urenheder (se *Olier*).

Fod, ældre dansk Længdemaal = 0,31385 m.

Foderstoffer er dels de i Agerbruget almindelige, *Halm, Hø, Kløver, Korn, Blandsæd, Bælg-* og *Rodfrugter,* dels Biprodukter fra forskellige Fabrikationer som *Kager, Mel* og *Skraa* af *Bomulds-, Hampe-, Hør-, Sesam-,*

Solsikke- og *Ukrudsfrø*, *Sojabønner*, *Jordnødder*, *Kokos-* og *Palmekærner*. Endvidere *Avner*, *Affaldsmel* og *Klid* af Kornsorterne og Kartofler, *Maltspirer*, *Mask*, *Majsspirer* og *-gluten*, *Roesnitter*, *Melassefoder*, *Fiskemel*, *Cellulose* o. fl. De nævnte *Kraftfoderstoffer* forhandles iflg. Lov af 26. Marts 1898 med skriftlig Garanti for Renhed og Indhold af de vigtigste Næringsstoffer: *Kvælstofholdige St.*, *Fedt* og *Ekstraktst.* paa Grundlag af mikroskopisk og kemisk Analyse, jf. Bkg. af 27. Maj 1908. Værdien angives i *Værdistof-Enheder*, beregnet af Procenttallene af de nævnte Næringsstoffer efter Forholdstallene 2 : 2 : 1.

Foderstof-Noteringer. I *København* noteres Hvede- og Rug-*Klid*, Maltspirer og Risaffald i Øre per 100 kg; se iøvrigt under *danske Prisnoteringer*. — *Nordtyske Handelspladser* noterer Klid i Mark per 1000 kg Netto, gerne løst i Skib. I *Antwerpen* noteres Klid i francs per 100 kg Netto. I *Håvre* noteres Klid per 100 kg eller 1000 kg Netto i Francs. Forsendelser til Danmark sker sædvanligvis løst i Skib. *London*, *Hull* og *Newcastle* noterer Klid og Maltspirer i £ per Ton. Forsendelsen til Danmark sker gerne i nye Sække, der betales ekstra eller Kliddene sælges Brutto, inklusive Sække. I *Rusland* noteres Klid i Mark per 1000 kg. Forsendelsen næsten udelukkende løst i Skib. *Nordamerika* og *Laplata* noterer Klid i engelsk Valuta per Ton eller i tysk Valuta per 1000 kg, inklusive Sække. — *Oliekage-Noteringer* findes i *København* for Raps-, Hampefrø-, Bomuldsfrø-, Solsikke-, Jordnød-, Sesam-, Kokos- og Palmenød- og Soja-Kager, samt Sojaskraa og Palmenødmel i Øre per 100 kg. I *Tyskland* noteres Oliekager i Mark per 1000 kg med Undtagelse af Rapskager fra Stettin og Danzig, der noteres per 100 kg og Palmekager fra Hamburg per 50 kg. Forsendelse løst i Skib. I *London*, *Hull* og *Liverpool* noteres Oliekager i £ per Ton. I *Rusland* sættes Prisen til Eksport i Mark per 1000 kg, medens i *Nordamerika* Prisen noteres i sh. per 2240 lbs Brutto, inklusive Sæk. I *Frankrig* noteres i Francs per 1000 kg. *Laplata* noterer i tysk eller engelsk Valuta henholdsvis per 1000 kg eller per Ton Brutto inklusive Sæk.

Fodmærker, Mærker paa Skibsstævnen, hvoraf Skibets Dybgaaende kan ses.

Fodtøj fremstilles nu overvejende fabrikmæssigt. Det vigtigste Materiale er Læder og Skind, enten alene eller i Forbindelse med Lærred, Tøj, Filt, Pap, Gummi og Træ, ogsaa udelukkende Træ. Man skelner mellem *randsyet* (*Welt*), *gennemsyet* og *pløkket*, og *vendt*. Ved randsyet F. er *Skaftet* (Overdelen) og *Bindsaalen* først sammensyet med en indlagt Læderstrimmel, *Randen*, og den egentlige *Saal* derefter syet til; ved gennemsyet (durknejet) F. samles alle 3 Dele paa en Gang ved Jærnstifter, Træpløkke og Syning; ved vendt F. (blødere Sko) sammensys Skaft og Saal paa Vrangen, Skoen krænges og en Bindsaal fastlimes i Bunden. Til Overlæder anvendes blødere, lettere Læder- og Skindsorter, *Boxcalf*, *Chevreaux*, *Saffian* eller sværere, *Blanklæder* og *Smurtlæder*, til Saal og Hæl stivere *Underlæder*.

Foerstoffer til Klæder er ublegede el. blegede stærke Lærreder, farvet og stærkt appreteret Lærred, f. Eks. *Sarsenet*, *Glanslærred*, *Stivlærred*, *Gaze*, ensfarvet og stribet *Lasting* og andre lette Uldstoffer, *Taft* o. fl.

foire (fr.), Marked, Messe.

Foliae (lat.), tørrede Blade af forskellige Planter.

Folie, tynde Plader af Tin, Bly, Aluminium, Sølv, Guld o. a. Metaller (se *Bladmetaller*).

foliere, forsyne med Sidetal.

Folio, 1) med Pagina forsynet Side i en Regnskabsbog; 2) Folio i en Bank, se *Bankindskud*.

folio recto (it.), forkortet *fo. ro.*, (paa) forreste Bladside.

folio verso (it.), forkortet *fo. vo.*, (paa) bagerste Bladside, Bagside.

Folkeforsikring, se Forsikringsarter.

Fond (af lat.: *fundus*, Grundlag), Samling af Værdier, henlagt eller sat til Side i særligt Øjemed, navnlig til Sikring, Fundering o. l.

Fonds, Effekter, Børspapirer, specielt Stats-Gældsforskrivninger, Obligationer med fast Rente, udstedt af Kommuner, Kreditforeninger, Hypotekinstituter o. l. Fonds er uopsigelige fra Besidderens Side, men kan af Udstederen opsiges, respektive konverteres,

hvis ikke Myndigheden i en eller begge af disse Retninger udtrykkelig er frafaldet eller begrænset.

Fondsbørs eller *Effektbørs* (t.) er en Børs, hvor Omsætning og Notering sker i Fonds (s. d.) og Aktier, Valuta o. l.; se *Børs*.

foot, engelsk Længdemaal = $^1/_3$ yard = 0,3048 m.

f. o. r., Forkortelse af *free on rail* (eng.), frit paa Bane (s. d.).

Forbindstof, blødt, aabent, lærredsvævet Stof af bleget Hør el. Bomuld, hvor Islættraadene ligger langt fra hinanden. Det er svagt opruet og kommer ofte i Handelen som Strimler af forskellig Bredde og Længde, oprullet og indpakket i Papir og derefter steriliseret (Gazebind).

forbodme, optage *Bodmerilaan* (s. d.) i Skib o/e Ladning.

Forbrugsforening, se *Brugsforening*.

Forbørs, den fri Omsætning i Tiden før den officielle Omsætning og Kursnotering.

force majeure (fr.) eller *vis major* (lat.), *høhere Gewalt* (t.), Indtræden af Naturbegivenheder, som Oversvømmelse, Stormskade, Jordskælv, Lynild o. l., af overordentlige Hændelser eller Tildragelser, hvorover den enkelte (forpligtede) ikke selv er Herre, som Krig, Embargo, og som *umuliggør* det for den forpligtede overhovedet at opfylde indgaaede Forpligtelser eller dog i *hvert* Fald kun tillader ham Opfyldelse ved et urimelig stort Formue-Offer. Den Omstændighed derimod, at f. Eks. en Varesending, hvoraf han havde beregnet at opfylde indgaaede Leverancer, gaar tabt, er ikke force majeure, naar der findes andre Partier tilgængelige, som vilde kunne skaffes i Stedet. Omvendt hvis en Fabrik, der alene fremstiller en bestemt Artikel, er nedbrændt eller ødelagt under Oprør, vil Fabrikanten ikke kunne tilpligtes at levere Varerne rettidig, selv om Fabriken kunde tænkes — men kun ved ekstraordinære, ekshorbitante Udgifter — at kunne genoprejses og udstyres, saa at den *kunde* levere Varerne rettidig.

foreløbig Protest. Hvis Medvirkning af vedkommende Embedsmand (Notarius, Retsskriver) ikke kan erholdes i betimelig Tid til at udføre den offentligretlige Akt: Protestoptagelse for Veksel, kan Protesten optages ved 2 uvildige, lovfaste Vidner, hvis Protestoptagelse dog inden 2 Dage skal godkendes (protokolleres) af den nævnte Embedsmand, som kan afslaa Godkendelse, hvis ikke Formaliteterne er overholdt.

forenede Staters (U. S. A.) Maal og Vægt svarer i System til *britisk M. & V.* (s. d.) med visse Afvigelser, som er anført samme Sted, men hvoraf her dog anføres, at 33 amerikanske *bushels* (Kornmaal) svarer til 32 engelske og 6 amerikanske *Gallons* (Maal for flydende Varer) svarer til 5 engelske Imperial-Gallons i Handel og Vandel.

forenede Staters (U. S. A.) Mønt- og Pengevæsen hviler efter Loven paa Dobbeltmøntfod. Pengeenheden er en Dollar à 100 Cents. Gulddollar indeholder 1,505 gr Finguld og svarer i Guldparitet til 4,11 sh (ikke 4 sh 11 d), 4,198 Mark og 5,183 Francs. Metalfinheden er 0,900, og der præges af Guldmønter Double-Eagle = 20 Dollars, Eagle = 10 Dollars, Half-Eagle paa 5 Dollars etc. Sølvdollaren præges i Finhed 0,900 og indeholder af rent Sølv 24,0566 gr. Efter Vægtforholdet er Værdiforholdet mellem Guld og Sølv som 1 til 15,988. Det vigtigste af de kurserende Betalingsmidler i Omsætningen er dog Sedlerne, hvoraf *greenbachs* er Statssedler, medens iøvrigt indtil 1913 henved 7000 Privatbanker havde Seddeludstedelsesret, hvilket imidlertid da blev ændret ved Oprettelsen af 12 Statsbanker, rundt om i Staterne, de saakaldte *federal reserve banks*.

forenede Staters (U. S. A.) Prisnoteringer. New York noterer *Hvede* i Cents per bushel à 60 lbs, *Majs* per b. à 56 lbs, *Byg* per b. à 48 lbs, *Havre* per b. à 32 lbs, *Mel* i Dollars per barrel à 196 lbs Netto. Chicago noterer Hvede og Majs som New York. Ved Terminsforretninger er Salgsenheden (unit) 5000 bushels for Hvede og Majs.

For *Foderstoffer* noteres *Klid* i engelsk Valuta per Ton eller i tysk Valuta per 1000 kg Brutto, inkl. Sæk. *Foderkager* (Bomuldsfrø-, Hørfrø-, Raps-, Jordnød-Kager) noteres i sh. per engelsk Ton (2240 lbs) inkl. Sæk. I nyere Tid afskibes Bomuldsfrøkager løst.

Petroleum noteres i New York in bulk (s. d.) eller i Fade, beregnet i *Cents* per amerikansk Gallon ($6^1/_2$ lbs). Ved Notering i Fade,

inkluderes Fadet i Prisen. Telegramnoteringerne omfatter Petroleum in cases for Østasien, Standard white i Fade (barrels) og Petroleum in bulk (Tanks). I Terminshandelen noteres Prisen per 100 lbs og Salgsenheden (unit) er 100 Fade = 40,000 lbs.

Fedt. Noteringen i New York og Chicago for de 2 almindeligt handlede Sorter, *Steam lard* og *refined lard*, er i Dollars per 100 lbs Netto, men inkl. Fad. Forsendelsen sker i Fade (tierces) paa ca. 320 lbs Brutto med 17 % Tara. Ved Terminshandelen er Salgsenheden (unit) 50,000 lbs.

Kød og Flæsk. I New York og Chicago noteres *short ribs* i Dollars per 100 lbs eller i Cents per lb, *Mess beef*, *Family beef* (saltet Oksekød til Skandinavien) samt *Mess pork* i Dollars per barrel à 200 lbs Netto. I Terminshandelen gælder hver unit (s. d.) 50,000 lbs.

Bomuld noteres i New York og i New-Orleans (Centret for Bomuldsdistrikterne) i Cents per lb Brutto. Ved Terminshandler er hver unit (s. d.) 100 Baller à 500 lbs og af Type: »middling american«. — *Kaffe*-Noteringen i New York gælder per lb i Cents, i Terminshandelen per 100 lbs i Dollars. Unit (s. d.) er 250 Sække og Typen :Rio No. 7, men andre Sorter kan dog leveres i Stedet i et vist Prisforhold.

Sukker. New York er Hovedsædet for Handelen med vestindisk og sydamerikansk Sukker. Prisen noteres i Cents per lb. Kvalitetstypen for Terminsforretningen er »fair refining Muscovado«. — *Tobak* noteres i Cents per lb, Tara virkelig.

Forenede Staters (U. S. A.) Valuta-Usancer. I New York noteres Veksler paa *London* per Pund Sterling i Dollars og Cents, *Francs*-Veksler paa Paris, Antwerpen, Svejts og Italien per Dollar i Francs og Centimer, *Mark*-Veksler paa Hamborg og Berlin per 4 Mark i Cents, *Hollandske* Veksler per hfl. i Cents, *Krone*-Veksler paa Skandinavien per Kroner i Cents, *Russiske* Veksler per Rubel i Cents og Veksler paa *Wien* per ø. Krone i Cents. Alt 60 D. S. — Tillige noteres dog cable transfer (s. d.) paa London samt Checks paa Paris, London samt efter Sigt paa Hamborg, Paris og Amsterdam. — Samtlige Vekselnoteringer er *uden Rentegodtgørelse.* Er derfor de paagældende Veksler længere eller kortere end 60 D. S., maa man aftale en Diskonto, da en officielt noteret Bankdiskonto (som i Evropa) ikke findes. Courtagen er for engelske Veksler $^1/_8$ % og for Veksler paa det evropæiske Fastland $^1/_4$ %. Overfartstiden regnes til 15 Dage, i den senere Tid dog ofte kun til 10 Dage. Ved Omregning til telegrafisk Udbetaling beregnes derfor henholdsvis 70 eller 75 Dages Rente.

Omvendt noteres Valuta *paa* New York paa en Række evropæiske Bankpladser.

forfait (fr.), *à forfait* paa Veksler betyder uden Regress.

Forfaldsdag er den Dag, en Fordring kan kræves betalt, bortset fra Respitdage. En Veksel er altsaa forfalden til Betaling paa selve den af Vekslen fremgaaende Forfaldsdag, selv om man i Handel og Vandel holder denne Dag for »første Dag« af Hensyn til, at Protesten som Regel ikke optages før tredje Dag, men *kan* optages forinden. Se iøvrigt: *Betalingstid.*

Forfalskning af Varer foreligger, naar et fremmed Stof, d. v. s. et saadant, som overhovedet ikke bør tilsættes den bestemte Vare, er blandet i Varen, eller naar et Stof, som man vel plejer at tilføre en Vare, er iblandet udover den Mængde, som efter Lov, Sædvane, tekniske Regler etc. kræver eller tilsteder, alt under Forudsætning af, at Varen bliver *daarligere.* Det er ligeledes Forfalskning, naar noget, der skal findes i Varen, borttages. Med denne egentlige Forfalskning af Varer maa sidestilles Eftergørelse af ægte Varer, d. v. s. ved Behandling af et Stof eller ved Tilsætninger til et Stof at give det Udseende af en anden og bedre Vare, end det i Virkeligheden er, samt Falbyden af forfalskede eller eftergjorte Varer. Med ovennævnte Eftergørelse maa ikke sammenstilles den *aabne* Efterligning (Imitation) af kendte Varer. Strafferetlig kræves den Hensigt at *skuffe* Kunderne. Særlige Lovregler findes for Forfalskning af Levnedsmidler samt for at underkaste fordærvede Levnedsmidler en Behandling, der er beregnet paa at skjule deres fordærvede Tilstand.

Til Afgrænsning af Begreberne Vareforfalskning og Bedrageri ifølge Straffeloven skal anføres et Eksempel (Højesteretstidende 1891, S. 667). Indblanding af amerikansk

Svinefedt, der vel var billigere, men ikke daarligere, er ikke Vareforfalskning, men Bedrageri.

Se videre *Omsætningsfalsk* og *urigtige Varebetegnelser*.

Ved mange Varer har visse *sædvanemæssige* Behandlinger og Tilsætninger vundet Hævd og regnes ikke for Forfalskning, f. Eks. Tilsætning af Fyldstoffer til Kautsjuk og Sæbe, Dampning, Farvning og Glacering (med Sukker) af Kaffebønner, Oliering af Ris, Blaaning af Sukker og Stivelse, Besværing af Silke- og Bomuldsstoffer, Farvning og Tilblanding af Vand, Spiritus og Æterarter til Rom og Konjak o. s. v.

Forfragter, Bortfragter (s. d.).

Forgrebsbefragtning, en i det ældre Lovsprog benyttet Betegnelse for *Totalbefragtning* (s. d.).

Forgylderfernis, en *Lakfernis*, bestaaende af en god, tørrende Fernis, Terpentinolie og en ringe Mængde Kopal. Anvendes til at fastklæbe Bladmetaller til Underlaget ved *Forgyldning*, *Forsølvning* og *Broncering* af Træ, Gibs o. l.

Forgyldning, Forsølvning o. l. sker enten ved Paaklæbning og Fastgnidning af Bladmetaller, navnlig paa ikke-metalliske Stoffer, eller ved Paabrænding (se *Glas* og *Porcelæn*). Ved Metalgenstande bruges i Reglen Plettering ved Hjælp af elektrisk Strøm (se *Elektroplet*).

forgyldte Lister er Trælister af forskelligt formet Tværsnit (Profil), som paa et Stykke af Overfladen er belagt med *Bladguld* eller *Bladsølv*, overtrukket med *Guldfernis*. Ofte er de først belagt med en »Grund« af Limvand, Kridt og Gibs, hvori der ved Valsning er indpresset Mønstre. Anvendes til Bygningsbrug, Rammer og Gardinstænger.

Forhaling, se *Forsinkelse*.

Forhandlings-Regning kaldes den Opgørelse, som en Kommissionær sender sin Kommittent over for hans Regning solgte Varer.

Forhøjelse af Aktiekapital. Ifølge Aktieloven kan Forhøjelse af Aktiekapital ikke tilstedes, før den tidligere angivne Aktiekapital er fuldt indbetalt, eller der er udstedt Forskrivninger for den ikke-indbetalte Del, *hvor* fuld Indbetaling — navnlig i Forsikringsselskaber — ikke skal finde Sted indenfor en *bestemt* Frist. Beslutning om Forhøjelse kan kun tages af Generalforsamling. Se iøvrigt *Charles V. Nielsen: Haandbog i Aktieret*.

Forint er den ungarske Betegnelse for den tidligere østrig-ungarske Gylden.

Forkobring, Formesning, Fornikling o. l. Overtrækning med et tyndt Lag Metal udføres i Alm. ad galvanisk Vej, se *Elektrolyse*. Nu anvendes ogsaa Paasprøjtning af Metallet i smeltet Tilstand som støvfine Draaber.

Forkortelser, *Abbreviatur*. Af de i Handelssproget forekommende Bogstavforkortelser skal her anføres følgende, idet der iøvrigt henvises til de paagældende Steder i Bogen:

A i de paa Fransk affattede Kurssedler = argent.

a, Forkortelse af det lat. ad = til, indtil.

a. = anno, i Aaret.

a. c. = anni currentis, i det løbende Aar.

a/c = 1) à conto (s. d.); 2) Account Current.

Acce = Acceptance.

a. d. = 1) à dato (s. d.); 2) after date.

A. D. = anno Domini.

Adr. = Adresse.

a. f. = anni futuri, i det paafølgende Aar.

Afd. = Afdeling.

a gov. = a governo, til Underretning.

Agt. = Agreement.

alm. = almindelig; Alm. = Almindelighed.

a. m. = ante meridiem, før Middag.

Andg. = Anordning.

ang. = angaaende.

Anl. = Anledning.

Anm. = Anmærkning.

Ansv. = Ansvar.

Anv. = Anvisning.

A/o. = Account of.

a. p. = anni passati el. anno passato, i det (sidst) forløbne Aar.

apt., appt. = appoint (s. d.).

A. R. = Antwerpen, Rotterdam.

Art. = Artikel.

A/S. = 1) Aktieselskab; 2) After sight.

a/s. = Account sales.

Assigt. = Assignment.

Ats. = At the suit of.

a/v. = a vista (s. d.).

avdp. = avoirdupois (s. d.).

Avoir. = avoirdupois.
B. B. = below bridges, under Broerne.
b. b. = betalbar.
B. B. = Branch Bill.
B. C. = Bristol Channel.
b/c. = bill of collection (s. d.).
B. D. = Bill discounted.
B/E. = bill of exchange, Veksel.
Beholdn. = Beholdning.
Beretn. = Beretning.
Bes. = Besiddelse.
Besv. = Besvarelse.
Bkg. = Bekendtgørelse.
b/l. = bill of lading, Konnossement.
bmk. = Bancomark.
B. N. = Bank Note.
B. O. = Branch office, Filial.
Bo. = Brutto.
B. P. B. = Bank Post Bill.
B/S. = Bill of Sale.
B. S. G. D. G. = breveté sans garantie du gouvernement.
b. t. = berth terms, Liggedagsbetingelser.
C. = 1) Celsius; 2) Centrum; 3) City; 4) Copper; 5) County; 6) Coupon; 7) Currency.
ca. = cirka, omtrent.
C/A el. C. a/c. = Current Account.
cbm. = Kubikmeter.
ccm. = Kubikcentimeter.
c. d. = cum dividend, inkl. Udbytte.
cf. = cost & freight.
cfm. = konform (s. d.).
cie. = Compagnie.
c. i. f. = costs, insurance and freight.
C. f. o. = Cork (or Channel) for order (s. d.).
c/l. = conto lore (it), Deres Regning.
c/l. = curso legal, lovfastsat Kurs.
cm. = Centimeter.
cmm. = Kubikmillimeter.
Comp., Co. = Company, Kompagni.
Cont. (B-H) = continent, Bordeaux—Hamburg range.
Cont. (H-H) = continent Havre—Hamburg range.
c/o. = care of, Adresse.
C. O. = Cash order.
c. o. d. = cash on delivery.
C. of B. = Confirmation of Balance.
C. P. = Charterparty.
cr. = Creditor.
c. r. = cum rights.
crt. = courant, kurant.
ct. = cent, centimes.
ct. = kurant (Mønt).
C. T. A. = communiquer toutes adresses.
ct-ct., cto-ct. = Konto Kurant.
ctg. = courtages (s. d.).
Ctnr. = Centner.
cto. a m. = Konto à meta (s. d.).
cum div. = c. d. (s. d.).
cwt. = hundredweight (s. d.).
d. = penny, pence, denier.
D/A. = 1) documents against aceptance; 2) days after acceptance.
d. A. = dette Aar.
dal. = Dekaliter.
dat. = dateret.
D. B. & B. = deals, battens and boards.
d. d. = de dato, fra Dagen.
dec. = Dekort (s. d.).
Dft. = Draft.
Disk. = Diskonto (s. d.).
div. = diverse.
dl. = Deciliter.
d. l. o. = despatch loading only (s. d.).
do. = ditto.
D. O. = der obige el. die obigen.
doll. = Pjaster, Dollar.
D/P. = documents against payment.
dr. = Debitor.
Ds. = Dusin.
D/S. = days after sight.
duc., duk. = Dukater.
d. v. = dicti valoris, nævnte Værdi.
dwt. = pennyweight (s. d.).
e. c. = exempli causa (lat.), for Eksempel.
E. C. U. K. = East coast og United Kingdom.
e. e. = errors excepted, Fejl forbeholdt.
eff. = effektiv.
eff. = ekstrafin.
e. g. = exempli gratia, for Eksempel.
E/I. = Endorsement irregular.
ekskl. = eksklusive.
Em. = Eftermiddag.
e. S. = efter Sigt.
etc. = et cetera, og saa videre.
et seq. = et sequentia, og følgende.
ev. = eventuelt.
E. v. = Eingang vorbehalten (s. d.).
excl. = eksklusive.
Ex.-div. = eksklusive Udbytte.
F. = Fahrenheit (s. d.).

f. = fin.
f. A. = forrige Aar.
f. a. a. = free of all average.
f. a. s. = free alongside ship.
fco. = franco.
f. d. = free despatch (s. d.).
f. Eks. = for Eksempel.
f. f. = fin fin, (t.) folgende Seiten.
f. g. a. = free of general average.
fh. = forhenværende.
fl. = florin, Gylden.
Fm. = Formiddag.
f. M. = forrige Maaned.
f. o. b. = free on board, frit ombord.
Fol. = Folio.
forb. = forbindtligst.
fo. ro. = folio recto (s. d.).
fo. vo. = folio verso (s. d.).
f. o. w. = first open water, første aabne Vande.
frk. = franko.
f. s. = faire suivre, eftersende.
f. s. = fint Sølv (s. d.).
f. t. = full terms (s. d.).
G. (eller g.) = 1) gram; 2) Geld (s. d.); 3) grand cabotage (s. d.); 4) Gold; 5) Guarantee.
Ggw. = (t.) Gutgewicht.
gr. = Gram.
Hhd. = Hogshead.
HK. = Heste Kraft.
hl. = Hektoliter.
H. O. = Head Office.
ho. = Hekto.
høfl. = høfligst.
i. A. = (t.) im Auftrage.
ib. = ibidem, sammesteds.
id. = idem, samme.
ifl. = I Følge.
incl. = inclusive, indbefattet.
Ins. = Insurance.
inst. = instant, denne Maaned.
int. = interest.
inv. = invoice.
irr. = irredeemable.
i. V. = in Vertretung.
jfr. = jævnfør.
jun., jr. = junior.
Kap. = Kapitel.
Kap. ,Kpt. = Kaptajn.
kar. = Karat.
kbm. = Kubikmeter.
kg. = Kilogram.
km. = Kilometer.
km² = Kvadratkilometer.
Ko., Komp. = Kompagni.
Kop. = Kopek.
Kr. = Krone.
k/s. = kort Sigt.
Ktkr. = Kontokurant.
L. = Lov.
l. = Liter.
l/. = last (s. d.).
lb. = librum (lat.), pound (eng.), Pund.
l. c. = lire corrente.
L. C. = 1) London Cheque; 2) Letter of Credit.
L. H. A. R. = London, Hull, Antwerpen, Rotterdam.
L. H. B. = Liverpool, Havre, Bremen.
litr. = litra, Bogstav.
Lmt. = Limiteret, begrænset (Ansvar, Hæftelse).
L. S. = Locus sigilli, Plads til Segl.
ltd. = limited.
ltq. = livre turque.
M. = 1) Mark; 2) Mille, Tusind.
m. = Meter.
m² = Kv. Meter.
m³ = Kubikmeter.
M. A. = Mangels Akcept.
M/C. = 1) Marginal Credit; 2) Metalling Clause (s. d.).
m/c. = mio conto, min Konto.
M/D. = months after date.
mg. = Milligram.
m. H. t. = Med Hensyn til.
milli. = Million.
m. m. = med mere.
m. m. m. = med meget mere.
mm. = Millimeter.
M. O. = money order.
m. p., m. pt. = mensis praeteriti (lat.), forrige Maaned.
M. S. = months after sight.
Mskr. = Manuskript.
m. v. = med videre.
M/Z. = Mangels Zahlung.
N/A. = 1) New Account; 2) No Advice; 3) No Account; 4) Non-acceptance.
N. B. = notabene, vel at mærke.
N/E. = No effects.
N/F. = No funds.
N/N. = not to be noted.

INDUSTRIMUSEET BIBLIOTEKET

N. N. = nomen nescio (s. d.).
No., Nr. = Nummer.
n. p. f. = not provided for.
N/S. = not sufficient.
nto. = Netto.
O/ = Ordre.
O. A. = Old account.
o. c. = open charter.
O/D. = Overdraft.
o. K. = ohne Kosten.
O. K. = all correct.
op. = Opus, Arbejde.
ord. = ordinær.
O/s. = outstanding.
o. S. = ohne Spesen.
o. s. v. = og saa videre.
ovf. = ovenfor.
oz. = ounce (s. d.).
p. = papier.
p. A. = per Adresse.
p. a. = per annum, om Aaret.
pa., pma. = prima.
pag. = pagina.
p. b. = par bonté.
P/C. = price current.
p. c., pct., % = pro cent, af Hundrede.
Pd. = Pund.
pm., ‰ = pro mille, af Tusinde.
p. m. = post meridiem, efter Middag.
Pm. = premium.
P/N. = promissory note.
p. p. = praemissis praemittendis (s. d.).
p. p. = picked ports (s. d.).
p. p., pr. pr., p. po. = per procura (s. d.).
P. O. = 1) Postopkrævning; 2) Postal order.
pr. = per, for.
pr. kont. = per kontant.
Prov. = Provision.
pr. pr. = praeter propter, omtrent.
P. S. = post scriptum, Efterskrift.
pt. = pro tempore, for Tiden.
pto. = passato, foregaaende.
pwt. = pennyweight (s. d.).
qr., qtr. = quarter (s. d.).
q. v. = quod vide, jævnfør.
Qy. = query.
r. r., Rub. = Rubel.
R. A/= Refer to Acceptor.
Rab. = Rabat.
R/D. = refer to drawer (s. d.).
R/E. = repayable to either.
Ref. = refererende, Reference.
Rem. = Remisse.
Ren. = Rimessen.
resp. = respektive.
rp. = réponse payée, Svar betalt.
R. & R. = Regning & Risiko.
rs. = reïs (s. d.).
Rw. = Reichwährung.
Rx. = ten rupees.
S. = Silver.
s. a. = sine anno, uden Aarsangivelse.
S. B. = 1) Special Bargain; 2) Sub branch; 3) Short Bill.
s/d. = sea damaged.
S. E. & O. = salvo errore et omissione (s. d.).
sen. = Senior.
Ser. = Serie.
sh. = shilling.
S. & H. exct. = Sundays and holidays excepted (s. d.).
S. H. T. = sine honoris titulo (s. d.).
sign. = signere.
Sign. = Signatur.
s.o = siehe oben.
soc. an. = société anonyme (s. d.).
s. p. = senza prejudicio, sans préjudice (s. d.).
S. P. = supra protest.
S. P. A. = sundry persons account.
S. p. d. = steamer pays duties, Dampe-ren betaler Afgifterne.
spf. = superfin.
s. r. = Sølvrubel.
s/s. = steam ship, Dampskib.
S. S. = special settlement.
S. T. = salvo titulo (s. d.).
sterl. = Sterling.
Stk. = 1) Stykke; 2) Stock (eng.).
S. u. = Svar udbedes.
succ. = successor(es), Efterfølger(e).
S. V. = Surrender Value.
s. v. a. = so viel als.
Sy. Crs. = Sundry Creditors.
Sy. Drs. = Sundry Debitors.
s. Z. = seiner Zeit.
t. = tara.
Te. (t) = Tratte.
Tfr. = Transfer.
T. O. = Turnover.
t. q. = tel quel.
Trp. = Transport.

T. T. = telegraphic transfer.
u. = ultimo, uso (s. d.).
U./A = Underwriting account.
u. a. = und anderes mehr.
U. A. w. g. = um Antwort wird gebeten.
u. dgl. = und dergleichen (mehr).
u. F. = under Forbehold.
U. K. f. o. = United Kingdom for orders.
ult. = ultimo, af sidste Maaned.
u. o. = uden obligo.
u. P. = uden Protest.
U. S., U. S. A. = United States of America.
u. s. F. = under sædvanlig Forbehold.
U/w. = Underwriter.
v. = versus, imod.
W. = Wert.
W. B./E. J. = West Britain/East Ireland.
v. c. = vostro conto, Deres Konto.
W. C. = West Coast (England).
viz. = videlicet, nemlig.
w. p. a. = with particular average, med partikulært Havari.
v. s. g. = Vær saa god.
Wt. = 1) weight; 2) Warrant.
v. v. = vice versa, omvendt.
W. W. = Warehouse Warrant.
X. C. = ex coupon.
X. D. = ex dividend.
X. In. = ex interest.
X. N. = ex new (q. v.).
X. r. = ex rights.
Y/A. = York-Antwerp Reglerne.
z. D. = zur Disposition.
z. H. = zu Händen.
z. T. = zum Teil.
z. Z. = zur Zeit.
æ/ = ærede.
ærb. = ærbødigst.
$ = Dollar.
£ = livre, pound sterling (s. d.).

Forlagsboghandel. Selve Virksomheden som *Forlægger*, d. v. s. Køb af Forfatteres Manuskripter o. l. med Ret til Udgivelse heraf er fri Næring. Derimod er Boghandel som saadan bunden Næring, der kræver Borgerskab.

Forlig, se *frivilligt Forlig.*

Forligsprøve. Enhver civil (borgerlig i Modsætning til strafferetlig) Retssag skal som Regel indledes med Forligsprøve enten for selve Retten eller for en særlig, sideordnet Forligskommission. Medens denne Forligsprøve hidtil er blevet behandlet ret stedmoderligt, synes Retterne i den senere Tid at ville kræve en *virkelig* Forligsprøve, navnlig i smaa Gældssager, og efter Retsplejeloven, der træder i Kraft 1. Oktober 1919, kan det ventes, at Rettens Fordringer til Forligsprøve vil skærpes.

Forløfte, gammel-dansk Ord for Kaution (s. d.).

Formalin, *Formol*, er en vandklar Opløsning af ca. 40 % *Formaldehyd*, CH_2O. Dette er en Luftart med en ejendommelig stikkende Lugt, og fremstilles ved Iltning af *Metylalkohol*. F. anvendes som Desinfektionsmiddel, til Konservering og Hærdning af naturhistoriske og anatomiske Præparater, ved Fremstilling af hærdet Stivelse, Gelatine, *Galalith*, *Bakelit* (s. d.), *Glasspejle* o. a.

Formiater, myresure Salte. (se *Myresyre*).

form O., amerikansk Certeparti for Bomuldsladninger. Fragten betales efter Skibets Netto Register Tonnage.

Formsten, Mursten og ildfaste Sten, som ved Presning har faaet en særlig Form (se *Lervarer*).

Formue, det nationaløkonomiske Udtryk for alle økonomiske Værdier som Jord, Kapital og Goder til direkte Forbrug. Aktier eller andre Værdipapirer er kun Formue for Ejeren, men ikke for Samfundet, da disse kun er Bevis paa Ejendomsret til Formue; i sig selv har de ingen Værdi.

Formueskat, en Skat, der, sædvanlig efter stigende Skala, paalægges Formuen, idet visse Arter af Formue dog kan være skattefri (i Danmark f. Eks. Indbo).

Formænd paa Veksler. Herved forstaas de, der før Vedkommende har sat Navn paa Vekslen og hæfter for dennes Honorering overfor Vedkommende og hans Eftermænd (s. d.).

Fornyelsesveksel eller Prolongationsveksel kaldes den Veksel, som gives i hel eller delvis Betalings Sted for en forfalden Veksel, forsynet med de samme Navne i samme Orden.

»***for Ordre***«, se *Ordrehavn.*

Forpræmie. Hvis *Køberen* ved en Præmieforretning (s. d.) betinger sig Ret til at træde tilbage fra Afslutningens Opfyldelse, naar Likvidationsdagen kommer, fastsættes

ved Afslutningen herfor en Præmie: Forpræmie. Køberen har da i sit Valg enten at modtage det købte eller at betale den stipulerede Forpræmie. Ved Præmienoteringer udtrykkes Præmien selv ved Ordet *dont* efter Paris-Børsens Mønster, f. Eks. $78^7/_8$ dont $2^1/_2$; dette betyder en Afslutningskurs paa $78^7/_8$ % med en fastsat Forpræmie i givet Tilfælde paa $2^1/_2$ %.

Forretningsnævn er Betegnelsen paa de i Hh. til Huslejelovgivningen af Kommunalbestyrelserne nedsatte Nævn til Afgørelse af Opsigelser og Lejepaalæg fra Ejerens Side vedrørende Forretningslokaler. De er sammensat af 2 Ejere og 2 Lejere samt en Formand, der udmeldes af Retten. Af Lejerne skal den ene være Repræsentant for større Forretningsdrivende og den anden for mindre Forretningsdrivende, og ved Valg af Repræsentanter for Udlejerne skal samme Hensyn tages.

Forsendelsesforretning er Betegnelsen paa saadanne Forretninger, der virker for Salg ved Udsendelse af (illustrerede) Priskataloger, efter hvilke Folk kan indsende Bestillinger, som derefter udføres per Efterkrav.

Forsikring eller Assurance kalder man den Virksomhed, ved hvilken der mod en vis Afgift ydes Erstatning for mulig Skade af en vis Art. For enhver kan der under visse Omstændigheder indtræde ugunstige Ændringer i de økonomiske Forhold. Dels er det skadevoldende Naturbegivenheder (Lynnedslag, Hagel, Storm), dels skadevoldende menneskelige Handlinger, og endelig er det Sygdom, Ulykke og Død, der truer det enkelte Individ i dets økonomiske Eksistens.

Den økonomiske Virkning ved disse skadevoldende Begivenheders Indtræden kan give sig forskellige Udslag: i et direkte Formuetab (Brand, Tyveri), i en uforudset Formueanvendelse, f. Eks. gennem en Forpligtelse til at udrede en Erstatning (Ansvarspligt) eller gennem Nødvendigheden af at afholde anden ekstraordinær Udgift (Sygdom, Ulykke), endelig i Udeblivelsen af en forventet Gevinst (Forlis af Handelsvarer).

Det Tab, den skadevoldende Begivenhed bringer den enkelte, vil ofte være saa stort, at det truer hele hans økonomiske Eksistens. Tidligere maatte derfor Velgørenheden træde hjælpende til. Nu til Dags er Forsikringen, der er en Sammenslutning af dem, der er udsat for den samme økonomiske Fare, i Stand til at fordele det Tab, der rammer den enkelte, paa samtlige Medlemmer (de Forsikrede) af Sammenslutningen (Forsikreren, Forsikringsselskabet).

Ved *Forsikringskontrakten* (se denne) forpligter Forsikringsgiveren sig til mod en fastsat Afgift, *Forsikringspræmien*, at yde Forsikringstageren Erstatning for mulig Skade af den Art, Forsikringen dækker.

Forsikringsgiveren er som Regel et Selskab, men ogsaa Enkeltpersoners (Lloyds) eller det offentlige (Stat, Kommune) kan optræde som Forsikrer. Forsikringsselskaberne kan enten være Aktieselskaber eller gensidige Selskaber. I Aktieselskabet er det en Kreds af Personer, der i Erhvervsøjemed opretter Selskabet, vælger Ledelsen og har Ret til det eventuelle Overskud samt Pligt til med Selskabets Aktiekapital at dække et eventuelt Underskud, saaledes at de Forsikrede, naar de en Gang har betalt deres Præmier, er sikret mod Efterbetaling.

Det gensidige Selskab oprettes derimod af og for de forsikrede selv; disse vælger Ledelsen og fordeler Overskudet mellem sig eller dækker eventuelt Underskud alt i Forhold til Forsikringssummernes Højde. Efterhaanden som Præmieberegningen bliver nøjagtigere, vil den *herpaa* beroende Forskel mellem de 2 Selskabsarter blive af mindre Betydning, men de mindre, gensidige Selskaber for en enkelt Forsikringsart vil have Fordelen af en enkel og billig Administration. Af Konkurrencehensyn indrømmer Aktieselskaberne nu ofte de forsikrede Andel i Overskudet (Bonus), dog hovedsagelig kun ved Livsforsikring.

Da det i Forsikringen — navnlig for Brand- og Søforsikringsselskaber — ofte drejer sig om Overtagelse af meget store Beløb paa en enkelt Risiko, vilde Forsikringen her ofte slet ikke komme i Stand, hvis de paagældende Selskaber ikke havde Adgang til at afgive en Del af Risikobeløbet i *Genforsikring* til andre Selskaber. De fleste Forsikrere har nu fastsat et Højestebeløb (Maksimum) for den Risiko, de selv ønsker at løbe. Naar de da, fordi Forsikringstageren af praktiske

Grunde ønsker at kontrahere med kun een Forsikrer, maa overtage en Forsikring til et højere Beløb end det fastsatte Maksimum, afgiver de det overskydende (Excedentet) til en anden Forsikrer, mod at denne faar forholdsmæssig Andel i Præmien. Den anden Forsikrer kan atter, hvis det anses for hensigtsmæssigt, paa lignende Maade overføre (retrocedere) Dele af den overtagne Risikosum til en tredje Forsikrer. Hele denne Genforsikringsproces er som Regel Forsikringstageren ganske ubekendt og ham i hvert Fald for saa vidt uvedkommende, som han kun har den oprindelige (direkte) Forsikrer at holde sig til. Genforsikringen er med andre Ord for de direkte Forsikrere et indre Forretningsanliggende, som de ordner mellem sig indbyrdes. Genforsikringen er enten tvungen (obligatorisk), naar det direkte forsikrende Selskab ved Kontrakt er forpligtet til hos den samme Genforsikrer at dække en vis Procent eller en bestemt Kvote ($^1/_2$, $^1/_4$ o. s. v.) af alle af det overtagne Risikoer, el er tvangfri (fakultativ), naar Overdragelsen af de Beløb, der ønskes genforsikret, ordnes i hvert enkelt Tilfælde for sig. Hele Forsikringsvæsenet faar gennem Genforsikringen en udpræget international Karakter; der hidføres gennem den en international Risikoudjævning, der lader de økonomiske Virkninger af Katastrofer spores til de fjernest liggende Egne af Kloden.

Det Beløb, for hvilket den Forsikrede hos Forsikreren køber sig Sikkerhed for Dækning af et eventuelt fremtidigt Tab, kaldes *Forsikringspræmien*. Dennes Højde retter sig først og fremmest efter det Forsikredes (Forsikringsobjektets) Værdi og efter Faregraden, d. v. s. den større eller mindre Sandsynlighed for, at Forsikringsobjektet rammes af den skadevoldende Begivenhed, man vil sikres imod.

Man skelner i Forsikringen mellem *Bruttopræmie* og *Nettopræmie*. Bruttopræmien er den af den Forsikrede udredede Præmie, der ogsaa, naar den er beregnet for en Række forskellige Tilfælde, findes opført i særlige af Forsikringsselskaberne udarbejdede Præmietabeller, Tarifer, kaldes *Tarifpræmien*. Nettopræmien er den Del af Bruttopræmien, der netop svarer til den Risiko, Forsikreren overtager, altsaa Bruttopræmien med Fradrag af Erhverv (Provision) og Administration. Samtlige til Forsikreren indbetalte Nettopræmier er med andre Ord netop tilstrækkelige til at dække samtlige indtrædende Skader. Forsikringspræmien betales almindeligvis af den Forsikrede første Gang ved Policens Modtagelse og derefter besørges Opkrævningen almindeligvis af Præmier enten ved Selskabets Inkassatorer eller gennem Postvæsenet paa de i Policen fastsatte Betalingsterminer ($^1/_1$, $^1/_2$, $^1/_4$-aarlig o. s. v.). *forud* for hver ny begyndende Termin. Hvis den Forsikrede ikke betaler rettidig, træder Forsikringen i Almindelighed ud af Kraft, og en Skade, der er indtraadt efter den ikke overholdte Forfaldsdag, berettiger derfor sædvanligvis ikke til Erstatning.

Naar en Skade af den paagældende Art indtræffer, indtræder Forsikrerens Erstatningspligt. For denne danner den i Policen nævnte *Forsikringssum* den højeste Grænse. Forsikringssummen maa i Almindelighed ikke overstige Forsikringsobjektets *Forsikringsværdi*, d. v. s. dens efter rent objektive Momenter fastsatte fulde Værdi. Det er nemlig en Hovedregel, som gælder for al Forsikring: *Forsikringen skal principielt kun erstatte Tab, men maa derimod ikke føre til Gevinst.* I Søforsikringen er det dog tilladt ud over de forsikrede Varers Værdi at medforsikre den paa disse Varers Omsætning forventede Gevinst. I Livsforsikringen er Forholdet et særligt. Da et Menneskeliv nemlig ikke lader sig vurdere efter objektive Momenter, er der ingen anden Grænse for den Sum, for hvilken en Person kan forsikre sit Liv, end den, hans økonomiske Evne sætter for Præmiebetalingen, og tillige naturligvis den Risiko, Forsikreren er villig til at løbe paa ham.

Efter det Forhold, hvori Forsikringssum staar til Forsikringsværdi, taler man om *Overforsikring* og *Underforsikring*. Hvis Forsikringssummen overstiger Forsikringsværdien, foreligger Overforsikring, som i Henhold til den foran nævnte Hovedregel i Almindelighed gør Forsikringen retslig ugyldig. Er Forsikringssummen derimod mindre end Forsikringsværdien, foreligger Underforsikring, der vel er tilladt, men farlig for den Forsikrede, da han her selv bærer Risikoen for den ikke-forsikrede Del af Vær-

dien. Dette betyder, at en indtruffen Skade fordeles mellem Forsikreren og Forsikringstageren efter det Forhold, hvori Forsikringssummen staar til Forsikringsværdien. Naar den samme Interesse i den samme Genstand er forsikret mod den samme Fare hos to eller flere Forsikrere samtidig, taler man om *Dobbeltforsikring* (s. d.); denne er naturligvis ikke tilladt, hvis de sammenlagte Forsikringssummer overstiger Forsikringsværdien.

Forsikringsarter. De nu saa talrigt forekommende Forsikringsarter (Forsikringsgrene) kan man i Almindelighed henføre til en af de to Hovedgrupper: *Skadeforsikring* (eller Elemantarforsikring) og *Personforsikring*. Til den første Gruppe henregner man alle de Forsikringsarter, hvor den Begivenhed, af hvis Indtræden Forsikrerens Erstatningspligt afhænger, har Beskadigelsen af en Genstand, en Ting, til Følge. En udtømmende Opremsning af alle herhenhørende Forsikringsarter kan vanskeligt gives, men eksempelvis kan nævnes: Sø- og Transportforsikring, Brandforsikring, Indbrudstyveriforsikring, Glasforsikring, Ansvarsforsikring, Hagelskadeforsikring, Kreaturforsikring o. s. v.; desuden en Mængde mindre betydende Forsikringsgrene. Til Personsforsikringen henhører: Livsforsikring, med hvilken undertiden forbindes Invaliditets- og Pensionsforsikring, og Ulykkesforsikring, hvortil naturligt slutter sig Sygeforsikring.

Af de Forsikringsarter, som særlig har Interesse for Handelsmanden, skal de vigtigste nærmere omtales i det følgende:

Transportforsikringen, der omfatter *Søforsikringen* og *Landtransportforsikringen*, yder Erstatning for saadanne Skader, der opstaar ved, at en skadevoldende Begivenhed rammer selve Transportmidlerne, de ved deres Hjælp transporterede Varer (men *ikke* Personer) eller begge Dele i Forening. I Søforsikringen taler man, efter som det drejer sig om Transportmidlets eller om indladede Varers Forsikring, henholdsvis om *Kasko-* og *Kargoforsikring*. Ogsaa i Landtransportforsikringen, hvor man oprindelig ikke forsikrede Transportmidlet, benytter man nu ofte disse Betegnelser — navnlig efter at Automobilet, med hvis Brug der er forbundet særlige Farer, har faaet Betydning som Transportmiddel og derved gjort Trangen til en Landkaskoforsikring levende. Efter Forretningskontraktens Art betegner man Transportforsikringen som *Enkeltforsikring* eller *Generalforsikring*. Om Enkeltforsikring taler man, naar der oprettes Forsikringskontrakt for hver enkelt Forsikring for sig, om Generalforsikring (Pauchalforsikring, Abonnementsforsikring, løbende Forsikring) derimod, naar en Række fremtidig faldende Transporter forsikres samtidig ved een enkelt Kontrakt.

Med Hensyn til Forsikrerens Heftelse forekommer det i Søforsikringen ofte, at den er indskrænket ved en saakaldt *Franchiseklausul*. Forsikringstageren bærer da selv Risikoen for en vis Procentdel (almindeligt fra 3 til 15 %) — Franchisen — af det Forsikredes Værdi. I Reglen er der i Policerne optaget en Franchisetabel, der angiver Franchisen for de enkelte Varer.

Transportforsikringens Præmier fastsættes under Hensyntagen til en Mængde Forhold, der har Betydning for den af Forikreren overtagne Risiko. Nævnes kan her bl. a. Transportmidlets Art — om Sejl-, Damp- eller Motorskib —, dets Bygningsmaade, Alder og Rederi (1ste Klasses Liniedampere betaler lavere Præmier end 1ste Klasses Fragtdampere), de transporterede Varers Art (Kalcium-Carbid er f. Eks. meget dyrere end Korn), Rejseruten, Aarstiden (Vinterpræmier højere end Sommerpræmier) o. s. v.

Som en særlig Art af Transportforsikring kan nævnes *Forsikring af Prøvekufferter*, *Rejselagre* og *Passagereffekter*. Denne Forsikring omfatter alle Skader, som rammer de forsikrede Genstande af de nævnte Arter under deres Transport paa Jernbaner, med Post- og Privatkøretøj eller med Passagerdampere, naar disse Skader skyldes Uheld med selve Transportmidlet, Brand, Tyveri o. s. v.

Ved en anden Form af Transportforsikring, den saakaldte *Valorenforsikring*, drejer det sig om Forsikring af *Værdiforsendelser*, der er ekspederede *pr. Post* (med Jernbane eller Damper). Ved Værdiforsendelse forstaas her enhver Forsendelse af Værdipapirer (Aktier og Obligationer), Veksler, Checks, Kupons, Papirpenge, Guld og Sølv i møntet eller forarbejdet Stand eller i Barrer, Bijouterier, Ædelstene, ægte Perler o. s. v. For-

sikring kan tegnes for hver enkelt Forsendelse for sig eller paa een Gang for en Række Forsendelser ved en Generalpolice med længere Varighed.

Brandforsikringens Opgave er at yde Erstatning for Skade, der ved Ildebrand, Lynnedslag og Eksplosion af Gas tilføjes Forsikringsobjekterne paa Forsikringsstedet. Undertiden udvides Forsikringen til at omfatte forskellige andre Eksplosionsskader, f. Eks. saadanne, der er foraarsaget ved Dampkedelsprængninger, Sprængning af Eksplosionsmotorer og andre Motorer. Til de ved Branden lidte direkte Tab, for hvilke der ydes Erstatning, regnes ogsaa de ved Redningsforanstaltninger, Slukning, Nedrivning og Udflytning, samt ved Tyveri under Branden forvoldte Skader, saavel som de Udgifter, den Forsikrede under Ildebrand i god Tro omend uden Resultat har afholdt for at formindske Brandskaden.

I Almindelighed er de ved en Brand foraarsagede indirekte Tab ikke indbefattede under Forsikringen; nogle af dem er dog saa nøje knyttede til det direkte Tab, at de kan medforsikres mod Tillægspræmie. Dette gælder saaledes ved Varer, der, selv om de ikke direkte berøres af en Brand, værdiforringes derved, at Maskiner og Apparater, der tjener til deres Konservering, ødelægges ved Brand eller Eksplosion. Det indirekte Tab, der skyldes en Virksomheds Standsning (maaske i en særlig travl Tid) paa Grund af Ildebrand, indbefattes derimod ikke i Brandforsikringen; dette Tab, Driftstab, er imidlertid ofte saa skæbnesvangert for den Brandlidte, at Trangen til dets Forsikring maa tilfredsstilles. Dette sker gennem den i den nyere Tid opstaaede *Driftsforsikring* (*Chomageforsikring*), der drives som særlig Branche med særlige Policer og særlige Forsikringsbetingelser.

Glasforsikringens Formaal er at erstatte den Forsikrede saadanne Tab, som han maatte lide ved, at der sker Brud paa færdigt indsatte Glas (Spejlglasruder i Butikker og Udstillingslokaler, Dørruder, Spejle, Firmaskilte, endvidere Ruder i almindelige Beboelseslejligheder), naar Bruddet er en Følge af Storm, Haglvejr, Gaseksplosion, undskyldelig Uforsigtighed fra den Forsikredes egen eller anden Persons Side eller forsætlig ond Vilje fra Tredjemands Side. Særegen for Glasforsikringen er det, at Erstatningen kan ydes in natura.

Ved *Indbrudstyveriforsikring* hæfter Forsikreren for saadanne Tab, der paaføres den Forsikrede gennem Indbrud. I Almindelighed er under Forsikringen indbefattet Beskadigelser (f. Eks. af Pengeskabe, Møbler etc.), der er en Følge af Indbrud i de forsikrede Lokaler, og saadanne Skader — ikke blot de faktisk stjaalne Genstandes Værdi — erstattes da ogsaa.

Kautionsforsikringens Formaal er i første Linie at beskytte Arbejdsgiveren — Købmand, Bank, Industridrivende o. s. v. — mod alle Tab, der gennem hans Funktionærer kan paaføres ham ved disses uredelige Omgang med betroede Penge, Værdipapirer eller Varer. Det er for Forsikringen som saadan en Biting, under hvilken Betegnelse Funktionæren gør Tjeneste. Prokurister, Forretningsførere, Sekretærer, Kasserere, Bude, Incassoagenter, Rejsende, Bogholdere, Lagerforvaltere o. s. v. — alle kan de indbefattes under en Kautionsforsikring, der af Principalen kan tegnes for hver enkelt Funktionær for sig eller for et givet Antal Funktionærer under eet. Forsikringen kan imidlertid ogsaa tegnes af Funktionærer og byder i anden Linie disse betydelige Fordele. For Ansættelsen i adskillige vellønnede Stillinger, der er særlig betroede, og som derfor ogsaa rummer en særlig Fare for Besvigelser fra deres Indehaveres Side, er det ofte en Betingelse, at der stilles Kaution. Er en iøvrigt maaske fortrinlig kvalificeret Ansøger om en saadan Stilling nu ikke i Besiddelse af saa velhavende Forbindelser eller af saa megen privat Formue, at den forlangte Kaution kan stilles i Værdipapirer, Kontanter eller som Borgen fra Familie eller Venner, vilde han være udelukket fra Ansættelsen, hvis ikke Kautionsforsikringen her kom ham til Hjælp.

I Almindelighed maa den, der har Ansvaret for en bestemt skadegørende Handling, yde den Skadelidte en vis Erstatning, der fastsættes af Domstolene og ofte kan være saa betydelig, at den kan ødelægge Paagældendes hele økonomiske Stilling. Da det desuden ikke alene er for Skader, man personlig har forvoldt, men ogsaa for saadanne, der er forvoldt af Personer (Børn, Funktionærer,

Arbejdere), for hvilke man i saaHenseende bærer Ansvaret, samt for Skader, forvoldt af ens Husdyr, at man kan idømmes Erstatning, er det kun naturligt, at man gennem Forsikring, *Ansvarsforsikring*, søger Værn mod de økonomiske Følger af Erstatningsansvaret.

Hensigten med *Kreditforsikringen* er at erstatte Forsikringstageren saadanne Tab, som han maatte lide ved sine Skyldneres eventuelle Betalingsudygtighed. Ved Kreditforsikringens Gennemførelse paa Varekredittens Omraade har man i Udlandet hidtil benyttet to forskellige Metoder, idet man enten har forsikret enkelte Kunder — eller endog enkelte Fordringer — eller ogsaa har forsikret Forsikringstagerens samtlige Fordringer.

Ulykkesforsikringens Formaal er at værne Personer mod de økonomiske Følger af saadanne ved Ulykkestilfælde hidførte Legemsbeskadigelser, der medfører Døden, en vedvarende eller forbigaaende Ophævelse af eller Indskrænkning i Erhvervsevnen.

Ulykkesforsikringen forekommer som *Enkeltforsikring*, ved hvilken den enkelte navngivne Person forsikres paa egen eller paa en andens (Principals, Arbejdsgivers) Initiativ, og som *Kollektivforsikring*, ved hvilken en Arbejdsgiver forsikrer de i hans Tjeneste beskæftigede Personer (Arbejdere) under eet mod Følgerne af Ulykkestilfælde, indtraadt under Arbejdet og de dertil knyttede Forhold.

Beskyttelsen af de mindre bemidlede Klasser mod Følgerne af Ulykkestilfælde under Arbejdet har man i nyere Tid anset for saa samfundsmæssigt betydningsfuld, at man nu i de fleste civiliserede Lande gennem Love har givet Regler for Arbejdernes Ulykkesforsikring. Vor Lovgivning herom begyndte i 1898, og de nugældende Regler findes i »*Lov om Forsikring mod Følger af Ulykkestilfælde af 6. Juli 1916*«. I Følge denne Lov har enhver, der her i Landet driver Virksomhed, eller som i sin Tjeneste beskæftiger andre, f. Eks. Arbejdere, Funktionærer, Kontor- og Butikspersonale, Tyende m. m., Forsikringspligt over for disse. Over for Tilsynshavende, Kontorpersonale o. lign. har Principalen dog kun Forsikringspligt, saafremt deres aarlige Vederlag i Virksomheden ikke overstiger 3000 Kr. Fra Rederes Forsikringspligt er undtaget enhver, hvis faste Vederlag i Penge for Tjeneste paa Skibet overstiger 2700 Kr. aarlig.

I Forbindelse med Ulykkesforsikring og som et Supplement til denne drives ofte Sygeforsikring, der gaar ud paa at sikre den Forsikrede Dagpenge og (eller) Medicin, Lægehjælp, Hospitalsophold for det Tilfælde, at han rammes af almindelige Sygdomme og derved bliver arbejdsudygtig.

Maskinforsikring er en Forsikringsart, der yder Erstatning i Tilfælde af Havari paa Maskiner og mekaniske Anordninger, naar Havariet ikke skyldes Konstruktionsfejl, Slidtage eller Ælde.

Ved *Livsforsikring* forstaar man en Forsikring, ved hvilken Forsikrerens Ydelse paa en eller anden Maade er gjort afhængig af det menneskelige Livs Varighed. Ydelsen bestaar i Udbetalingen af en bestemt Forsikringssum een Gang for alle (*egentlige Livsforsikringer*) eller i en Række periodisk stedfindende Udbetalinger (*Renteforsikringer*). Af lignende Art som Livsforsikringen er de i den nyeste Tid saa hyppigt forekommende Forsikringsgrene: *Konfirmations-*, *Udstyrs-*, *Militærtjeneste-* og *Etableringsforsikring*. — *Folkeforsikring* omfatter forskellige Former af Livsforsikring med ganske smaa Forsikringssummer og maanedlige eller ugentlige Præmiebetalinger.

Forsikringskontrakten eller Forsikringspolicen er det Dokument, der udstedes ved Stiftelse af et Forsikringsforhold, og som indeholder Betingelserne for dette, saavel de almindelige (de for alle Forsikringer af vedkommende Art gældende) som de særlige (de der kun gælder for det enkelte Forsikringstilfælde). Forsikringskontraktens Gyldighed begynder, hvis ikke et tidligere eller senere Tidspunkt udtrykkelig er aftalt, sædvanligvis med Forsikringstagerens Indløsning af Policen mod Betaling af første Præmie, eventuelle Policepenge og Stempelafgifter. Dens Varighed bestemmes ved Aftale mellem Parterne.

En almindelig Lovgivning paa dette Omraade er et Emne for den skandinaviske Formueretskommission og en almindelig Lovgivning vil være en tiltrængt Beskyttelse.

Forsinkelse i Køb og Salg 1) *fra Sælge-*

rens Side. Omhandles i Loven om Køb og Salg af 6. April 1906, §§ 21—27. Forsinkelse med Levering foreligger, naar Sælgeren har oversiddet det Tidspunkt, da han ifølge Handelen var pligtig at levere (Leveringstiden) uden at denne Oversidden skyldes Køberen eller en hændelig Begivenhed, som Køberen bærer Risikoen for. (Hvad der gælder om stedfunden Forsinkelse, maa finde tilsvarende Anvendelse, naar det paa Forhaand viser sig, at Forsinkelsen vil indtræde). I Tilfælde af Forsinkelse fra Sælgerens Side kan Køberen dog stadig fordre det solgte leveret eller hæve Købet, men han har intet Krav paa Afslag i Købesummen. Er et Parti Varer solgt til successiv Levering, kan Køberen ikke annullere Ordren for senere Leveringers Vedkommende, fordi en af Leveringerne forsinkes, med mindre ogsaa Forsinkelse af senere Leveringer med Grund kan ventes, eller med mindre Partiet er sammenhørende f. Eks. et Butiksudstyr. Det bemærkes, at Køberens Ophævelsesbeføjelse *ikke* er afhængig af, om Forsinkelsen er Sælgeren tilregnelig. Naar Køberen hæver Købet, men fastholder selve Aftalen, kan han foretage Dækningskøb under forsvarlige Former, men særlig Underretning til Sælgeren herom kræves ikke, men er dog almindelig. — 2) *fra Køberens Side.* Omhandles i hævnte Lov §§ 28—37. Undlader Køberen at opfylde Betalingsvilkaarene ved Leveringen eller før denne, har Sælgeren Ret til at hæve Handelen, men han kan ogsaa fastholde denne og forlange Betaling plus Strafrente, begge Dele uanset om Køberen er ansvarlig for Forsinkelsen. Ophævelsesbeføjelsen indtræder allerede, naar Fakta forud indicerer, at Betalingsvilkaarene ikke vil blive opfyldt. Sælgeren er berettiget til Selvhjælpsalg. — Ved Køberens Ikke-Aftagelse af Varerne er dog Sælgeren pligtig til, for Køberens Regning, at drage Omsorg for det solgte, saa længe han selv raader over det. Har han opfordret Køberen til at sørge for det solgte eller kan han ikke uden væsentlig Omkostning eller Ulempe selv vedblive at sørge for det solgte, kan han foretage Selvhjælpssalg, hvorom han dog maa give Køberen betimeligt Varsel.

For begge Parter gælder det, at vedkommende kan kræve Erstatning og til Konstatering af Tabets Størrelse kan det være nødvendigt at foretage henholdsvis Dækningskøb eller Selvhjælpssalg, naar det ikke drejer sig om Varer med officiel Markedsnotering.

Forsinkelse *ved Telegrambesørgelse.* Gaar et Telegram helt tabt eller forsinkes det saa meget, at dets Befordring er langsommere end Brevposten, eller overskrides dets Fremkomst til Adressestationen med 12 Timer mellem Grænselande eller Lande, der staar i direkte Telegrafforbindelse med hinanden, med 24 Timer mellem andre evropæiske Lande og et Par enkelte udenevropæiske Steder og med 3 × 24 Timer mellem alle andre Lande, kan Afsenderen forlange det erlagte Telegramgebyr tilbage. I de nævnte Tidsfrister medregnes ikke den Tid, i hvilken medvirkende Stationer er lukkede. For Iltelegrammer nedsættes de to sidstnævnte Tidsfrister til det halve. Disse Bestemmelser gælder under normale Forhold, og de kan ophæves bl. a. derved, at Telegrafvæsenet tager Forbehold.

Forskudsforening. en Sammenslutning af Landbrugere, hvis Formaal er mod solidarisk Ansvar at faa Del i de kortvarige Driftslaan, som Staten mod lav Rente stiller til Raadighed. Se Lov Nr. 65, 26. Marts 1898.

Forskæring er Sammenblanding af Vin med anden Vin eller Sprit, af Konjak, Rom, Arrak med Vand, Sprit, Essenser og Farvestoffer (se *Vin*).

fortinnede Blikvarer fabrikeres af Staalblik, (Sortblik, s. *Blik*) som ved Presning, Falsning og Nitning formes til færdige Genstande. Disse bejdses med Syre og dyppes i smeltet Tin, hvorved dette dækker alle Sammenføjninger som et sammenhængende Lag. Saadanne Genstande er derfor mere holdbare end alm. Blikvarer, som er samlede af Hvidblik. Anvendes som Husholdningsgenstande, Mælkespande, Centrifuger, Rør o. a. Paa lignende Maade fremstilles mindre Genstande af *forfinnet Kobber*, medens større som Kedler, Beholdere, Rør m. m. fortinnes ved Paasmeltning. Paa Jærn beskytter Tinlaget mod Rustdannelse, paa Kobber mod Dannelse af giftige Kobberbindelser (Ir).

Fortoldning af Varer. Angivelse (indeholdende Sendingens Mærker, Afsendelsessted, Indhold etc.) over de ankomne Varer (trykte Blanketter hertil kan bl. a. faas paa

Toldboderne) skal først protokolleres i paagældende Told- eller Pakhuskontor. Samtidig med Angivelsen indleveres Konnossementet, Fragtbrevet, Udleveringssedlen el. l. til Afstempling. Derefter undersøges Varerne i Toldbodens Vejerbod, udpakkes og vejes under Toldassistentens Tilsyn. Assistenten anfører Vægt, Brutto Tara og Netto, samt Toldposition paa Angivelsen, der derefter viseres af Toldkontrolløren. Angivelsen indleveres derefter paa Toldkassererkontoret, og enten der — eller som i København paa et særligt Kontor — indgives en statistisk Anmeldelse (paa lyserøde Blanketter, der kan faas paa Toldstedet) over Varernes Art, hvorfra de stammer, deres Indkøbspris omregnet til dansk Mønt, om betalte Fragt samt Toldpositionen. Mod Kvittering for den berigtigede Told, Arbejdspenge etc. kan Varerne derefter fordres udleveret.

Fortrinsrente, Nettooverskuddet i en Bedrift, naar Kapitalrente og sædvanlige Driftsomkostninger er udredet. Den fremkommer paa Grund af visse Fordele ved Produktionen som bedre Jord, central Beliggenhed, stor Bedrift, Beskyttelsestold, Patenter o. s. v., idet man gaar ud fra de mindst rentable Bedrifter som Norm for Minimaludbyttet. Hvis en Td. Ld. ved Dyrkning af Rug f. Eks. giver 15 Td. i Udbytte, og der paa den daarligste Jord med tilsvarende Beliggenhed og Drift kun avles 10 Tdr. pr. Td. Ld., bliver Fortrinsrenten 5 Tdr. Rug eller med en Pris af 20 Kr. pr. Td. 100 Kr., der ogsaa kaldes Jordrente.

For Industriens Vedkommende kan der opnaas en Fortrinsrente enten ved den lavere Produktionspris pr. Enhed end i de daarligste Bedrifter eller ved den højere Pris, der kan tages ved Beskyttelsestoldens Hjælp. De danske Sukker- og Papirfabrikker er f. Eks. i Stand til at tage 25—30 % mere for deres vigtigste Produkter end den normale Pris paa det fri Verdensmarked. Fortrinsrenten giver sig her Udslag i det store Aktieudbytte, Henlæggelser til Reservefond etc. og kan nærmest betegnes som Monopolrente.

Handelen maa sædvanlig udrede Fortrinsrenten i Form af højere Husleje for Butikker i de stærkt befærdede Gader, hvor Omsætningen og Nettofortjenesten bliver større end i Gader med mindre Færdsel. Noget tilsvarende gælder Beboelseshuse, idet Huslejen staar i Forhold til Ejendommens mere eller mindre centrale og fashionable Beliggenhed. Grundrente er det særlige Navn for denne Art Fortrinsrente, der spiller en stor Rolle, især i de større Byer.

fortune de mer (fr.), Søformue. Begrebet har Betydning i Søretten, hvor det drejer sig om, hvorvidt Rederen kun hæfter med sin Søformue (Værdien af Skib og Fragt) eller tillige med sin øvrige Formue, *fortune de terre*, Landformue.

Forvanskning af Telegram. Hvis et indenlandsk Telegram forvanskes saa meget, at det ogsaa efter Telegrafvæsenets Skøn aabenbart forfejler sin Hensigt, erstattes de betalte Gebyrer paa Forlangende. Ogsaa i international Telegrafkorrespondance gælder i Hovedsagen samme Regel.

Hvad de retlige Følger angaar, da er Afsenderen ikke bundet ved et Tilbud, som under Telegrambesørgelsen forvanskes, men kan han af Antagelsen se, at der er sket Forvanskning, maa han straks gøre Antageren opmærksom herpaa.

Forvaring, se *Depositum.*

Forzinkning, *Galvanisering* af Jærnvarer og ***Forblying*** sker i Reglen ved Dypning (sml. *fortinnede Varer*), dog ogsaa ved Paasprøjtning (se *Forkobring*) el. Elektrolyse (s. d.). Anvendes navnlig ved Plader, Bølgeblik, Spande, Skibs- og Bygningsbeslag, Rør, Søm, Bolte o. a. Zinklaget angribes af Luften, men beskytter Jærnet fuldstændig mod Rust, i Modsætning til Tin. Til Beholdere for Næringsmidler egner det galvaniserede Jærn sig ikke, da der kan dannes giftige Zinkforbindelser.

Forældelse. *Præskription* af *almindelige* Gældskrav (Laan o. l.) sker paa 20 Aar, uanset om Skyldneren meget godt vidste, han skyldte Pengene bort, og selv om Fordringshaveren p. T. ikke vidste noget om Fordringen, som han maaske har arvet. Statsobligationer og andre offentlige Obligationer forældes ligeledes paa 20 Aar, dog skal der for førstnævnte yderligere være forløbet 3 Aar efter den Rentetermin, til hvilken den sidste af de udgivne Renteanvisninger er forfalden til Indløsning. Forældelsesfristen løber fra den Dag, Gælden (Laanet) stiftes, og en

Vedtagelse af en længere Forældelsesfrist er ugyldig. *Forældelsesfristen for Kaution* regnes fra *denne* Forpligtelses Indgaaen, uanset hvornaar den Gæld er stiftet, som Kautionen dækker, og uanset, hvornaar Skyldneren maatte have vist sig insolvent.

Forældelsen afbrydes ved *enhver* (eventuelt: bevislig) Mindelse af Skyldneren om Fordringen, men ved solidariske Gældsforhold vil Paamindelse overfor en af Skyldnerne ikke afbryde Forældelsesfristen overfor de andre.

Ligeledes afbrydes Forældelsen ved enhver (eventuelt: bevislig) Anerkendelse fra Skyldneren. Bevisbyrden for Afbrydelsen af Forældelsen hviler paa Fordringshaveren.

Virkningen af Forældelsen er, at Fordringsretten er ophørt.

Ved Lov af 22. December 1908 er der fastsat en *kortere Forældelsesfrist: 5 Aar*, for en Række Fordringer, navnlig *Varegæld, Lejeafgifter, Lønkrav, Skatter* etc., for hvilke der ikke er udstedt Gældsbrev eller tilvejebragt andet særligt Retsgrundlag, f. Eks. Dom eller Fordringen paa anden Maade skriftlig er anerkendt eller fastslaaet. I sidstnævnte Fald gælder den ovennævnte 20aarige Forældelsesfrist.

Den korte Forældelsesfrist løber fra *Forfaldsdagen*, ikke som den 20aarige fra Stiftelsesdagen, respektive fra Gældsbrevets Udstedelse. Hvis den oprindelige Fordringshaver har været ude af Stand til at gøre sit Krav gældende, fordi Skyldnerens Opholdssted ikke kunde oplyses, løber Forældelsen først fra den Tid, hvor han har haft Lejlighed til at stille sit Krav.

Afbrydelse af den korte Forældelse skal ske enten gennem Skyldnerens Erkendelse af Fordringen eller ved, at Fordringshaveren ad Rettens Vej gennemfører en Afgørelse.

For *Veksler* gælder særlige Forældelsesregler. Veksel-Fordringer mod *Akceptanten* forældes 3 Aar efter Forfaldsdagen. *Regress*-Fordringer for *Vekselejere* forældes 6 Maaneder efter Vekslens Forfaldsdag ved Veksler paa Evropa, undtagen Island og Færøerne, og 1 Aar efter Forfaldsdagen for Veksler paa udenevropæiske Pladser samt Island og Færøerne. *Endossentens Regressfordring* forældes paa samme Tidsrum, men regnet fra den Dag, han har indfriet Vekslen, respektive fra den Dag, han er blevet stævnet eller Fordringen er anmeldt i hans Bo.

Til *Afbrydelse af Vekselforældelse* kræves fra Vekselejerens Side Forkyndelse af Stævning eller Anmeldelse i Skyldnerens Bo. Den Indstævnede kan afbryde Forældelsen overfor sine Regresspligtige ved Procesvarsel (litis denunciatio).

Den forældede Vekselfordring kan dog som almindelig Gældsfordring gøres gældende overfor den Vekselpaategner, som er Vekslens endelige (egentlige) dækningspligtige, hvilket Fordringshaveren maa bevise.

For *Checks* gælder samme Forældelsesregler som for Veksler med de af Forholdene følgende Modifikation; saaledes løber Forældelsesfristen for Checkejerens Regressfordring fra Checkens Udstedelsesdag.

Fosfater, *fosforsure Salte*, se *Apatit, Ben, Fosforiter, Gødningsstoffer, Thomasslagge.*

Fosfor, P, er et Metalloid, som forekommer i Form af *Fosfater* i forskellige Mineralier, *Apatit, Fosforit*, i Frugter og Frø, i *Knogler*, Nerveorganer og Mælk. Det udvindes som *gult* el. *hvidt* F. af Kalciumfosfat, ved Glødning med Kvarts og Koks i den elektriske Ovn, hvorved Fosforet frigøres og destilleres over. Det kommer i Handelen i Form af Stænger, som forsendes i vandfyldte Blikdaaser paa 5—6 kg. F. er halvklart gulligt, lyser i Mørke, er meget *giftigt* og *brandfarligt*, antændes ved 60° C. Anvendes i Medicinen og Fyrværkeri, til Rottegift, *rødt F.* og andre kemiske Præparater, medens Anvendelsen til Tændstiksats nu er forbudt i de fleste Lande, i Danmark ved Lov af 14. Febr. 1874. Ved længere Tids Opvarmning til 250° i lukkede Beholdere omdannes hvidt F. til det *røde, amorfe Fosfor*. Dette er ikke giftigt, antændes vanskeligt ved Gnidning og anvendes derfor navnlig i Tændstikfabrikationen (s. d.) til Satsen paa Strygefladerne.

Fosforbronce, en Legering af Kobber med 9—11 % Tin og lidt Fosfor. Den er meget haard og sej. Anvendes til Slibeskiver, Skyts, Tappelejer, Tandhjul o. l. (Maskinbronce).

Fosforiter, som mest bestaar af Kalciumfosfat, findes som Korn indsprængte i mange Bjærgarter og er derfra gaaet over i Agerjorden, hvor de efterhaanden opløses og tilføres Planterne. Ofte er de aflejret i sammen-

hængende mægtige Lag, der ogsaa kan bestaa af Knogler og Ekskrementer af Krybdyr fra tidligere Jordperioder. Indføres i store Mængder til Evropa fra Florida, Vestindien, Nordafrika, indiske og Stillehavsøer, til Fremstilling af *Superfosfat* (s. d.).

Fosforsyre, halvklare, farveløse Stænger el. Klumper, som er stærkt vandsugende. Den fremstilles af Kalciumfosfat ved Behandling med Svovlsyre, eller ren ved at ilte rødt Fosfor med Salpetersyre. Anvendes til forskellige kemiske og medicinske Præparater. *Opløselig F.* se *Gødningsstoffer.*

fotografiske Plader og ***Papir,*** se *Emulsionspapir.*

Foulard (fr.), let, lærredsvævet Silkestof med Kæde af Raasilke og Islæt af Floretsilke.

f. o. w., Forkortelse af *first open water* (eng.), (ved) første aabne Vande, ved Skibsfartens Begyndelse om Foraaret efter at Isen er borte fra vedkommende Farvande eller Havne.

f. p., Forkortelse af *fully paid* (eng.), betalt det fulde Beløb.

f. p. a., Forkortelse for *free of particular average* (eng.), fri for (Fordringer ifølge) partikulært Havari, en Klausul, hvorved Forsikringsselskaber betegner, at Policen kun dækker mod hel eller delvis Skade ved Stranding, Sænkning, Ildebrand eller Kollision. Derimod dækker Forsikringen ikke mod de almindelige Søskader, selv om Varerne ved en saadan maatte blive aldeles værdiløse.

fr, frc, frcs, Forkortelser for *franc, francs.*

fra første Haand, umiddelbart fra Producenten.

Fragt, Vederlag for Transport af Gods. Kan beregnes efter Varernes Maal, Styktal, Vægt, sjældnere efter Rejsens Varighed, eller fastsættes til et rundt Beløb (lump sum), hvilket sidste dog væsentlig kun benyttes ved Totalbefragtning. Er Fragten angivet at skulle betales efter Godsets Kvantitet, skal den beregnes efter *udlosset* Kvantum, naar intet modsat er aftalt. Efter Søloven skal der ikke betales Fragt for Gods, der gaar tabt under Rejsen, naar Tabet ikke skyldes Afladeren, f. Eks. ved mangelfuld Indpakning eller er begrundet i Godsets Beskaffenhed, f. Eks. levende Dyr, som dør undervejs. Derimod skal der betales fuld Fragt for Gods, der kommer til Bestemmelsesstedet, omend i beskadiget, men ikke værdiløs Tilstand. Se endvidere under *Befragtning, Afstandsfragt, Dødfragt, Fautfragt.*

Fragtbrev, Følgeseddel med Gods, der forsendes per Bane. Skrives paa Banernes egne Formularer, der gerne har forskellig Farve eftersom det drejer sig om Ekspresgods (brunt), Ilgods (rødt) eller Fragtgods (hvidt). Indeholder Angivelse af Forsendelsen, Afsenderen, Modtageren etc.

Fragtbørs. Afslutninger af Befragtninger foregaar i stor Udstrækning paa Varebørserne rundt om, men man har desuden lokale Fragtbørser, særlig i Tyskland, hovedsagelig for bestemte Befragtninger, særlig Flodfart, f. Eks. i Ruhrort og Aussig.

Fragtforskud. Ofte aftales, at Befragteren eller Afladeren skal betale noget af Fragten i Forskud, navnlig saa meget som Bortfragteren har Brug for til Skibets Udrustning til paagældende Fart. Saadant Forskud skal dog betales tilbage, naar Godset ikke bringes frem, med mindre modsat er aftalt, hvilket kan ligge deri, at Befragteren eller Afladeren forsikrer Fragtforskudet paa Bortfragterens Regning.

fragtfrit, se *cf.*

Fragtgods kaldes Gods, som paa Jærnbanen befordres med almindelig Hurtighed; se modsætningsvis *Ilgods* og *Ekspressgods.*

Fragtnotering sker paa Børserne ligesom Varenotering efter sædvanemæssige Regler for Maal, Vægt og Valuta, almindeligvis efter Vægt, undtagen for Trælast og let Gods. De Dampskibsselskaber, som har faste Ruter, fastsætter gærne bestemte Takster, særlig for Stykgods efter Rummaal eller Vægt, men ogsaa disse Takster veksler efter Fragtmarkedet. — Fra Danmark noteres Kornfragten i Regelen i sh og d, for Hvede per 504 eng. lbs, for Byg per 448 lbs, for Havre per 336 lbs, alt udlosset Vægt. Ofte fragtes alternativt til en vis Række af Pladser, naar Afladeren i Befragtningsøjeblikket ikke ved bestemt, til hvilken Havn Ladningen destineres. Der betinges da gerne straks en vis Forskel i Fragten. Mellem danske Havne noteres Fragten per 100 kg, ligesom til Norge og Sverige, hvorimod der til Tyskland noteres efter 1000 kg, alt udlosset Vægt.

Fra New York til Evropa noteres i Ster-

ling per 480 lbs Hvede eller Majs. I de daglige Telegrammer noteres Fragt fra New York til Liverpool med Rutedamperne i Pence per bushel Hvede à 60 lbs Vægt. Fra San Francisco til Evropa noteres sh per Ton. Fra La Plata til Danmark noteres for Majs Fragt per Ton à 1016 kg.

Fragtskalaer. Da Befragtning ofte sker uden samtidig Angivelse af Ladningsgodset, er der paa de forskellige Pladser Usancer for, hvorledes Fragten *indbyrdes* stiller sig ved Afskibning af de forskellige Varesorter, beregnet efter disses Bestuvningsevne. Ved Vægtgods koster de lette Varer forholdsvis mere end de svære Varer, da de første tager mere Plads op. Er omvendt Fragten sat for Maalegods, vil det Gods, som vejer mest per Rummaal, koste mere i Fragt end det, som tager mere Plads op, men vejer mindre. Af de almindeligste Fragtskalaer skal anføres »*Riga printed rates*«, »*London baltic printed rates*« (s. d.).

Fragtton betegner *Rumme*-Evnen og andrager 40 eng. Kubikfod = 36,636 danske Kubikfod = 3,133 m³. I nyere Tid anvendes stedse hyppigere *Kubikmeter* i Stedet for Fragtton.

Franc, forkortet: *fr.*, *frc.*, er Møntenheden for den latinske Møntunion (s. d.). I Hh. til den franske Lov af 28. Marts 1803 skal en Guldfranc indeholde 0,29032 g Fintguld, svarende til 9,516 pence eller 0,81 Mark. Sølvfrancen skal indeholde 22,5 g Fintsølv, saaledes at Værdiforholdet mellem Guld- og Sølv-Franc bliver som 1 til $15^1/_2$. Disse Vægt- og Værdiforhold af Franc-Mønten gælder for Udprægningen i alle den latinske Møntunions Lande: Frankrig, Belgien, Italien, Svejts, Grækenland, Spanien, Rumænien, Serbien, Bulgarien.

Franchise-Klausul kaldes den Bestemmelse i Forsikringskontrakten, at Forsikringstageren — respektive den forsikrede — selv bærer Risikoen for en vis Procent-Del, *Franchisen*, af det forsikredes Værdi. Forsikreren har da kun at udbetale Erstatning, hvis Skaden overskrider den Del, som den forsikrede selv løber Risikoen for; se iøvrigt under *Forsikringsarter*.

franco, *leveret* eller *frit*, er en Salgsbetingelse, hvorefter Varen for Sælgerens Regning og Risiko og ved hans Foranstaltning skal leveres frit paa det ved Afslutningen angivne Sted, jf. Kbl. § 65. Reklamationer sker efter Varens Tilstand ved Fremkomsten til Leveringsstedet, og Varens Maal, Vægt eller Tal beregnes efter Mængden paa Leveringsstedet. Ved Salg franco kan Dækning af Købesummen, det være sig ved kontant Betaling, ved Akceptering el. a., først forlanges efter Varernes Fremkomst til Leveringsstedet. Om de herfra skal videresendes af Køberen, er derimod Sælgeren uvedkommende.

Det bemærkes, at franco *ikke* er enstydigt med fragtfrit. En Forvirring kan nemt ske derved, at Statsbanernes Godsbreve indeholder en Rubrik: franko, hvorved der blot menes Forudbetaling af Fragten: fragtfrit, men ikke det handelsretlige: franco.

franco tout (fr.), fri for alle Omkostninger, Prisen inklusive Slutseddelstemplet.

frankere, forsyne med Frigørelsesmidler (Frimærker, Banemærker o. l.) ved Forsendelser.

Frankervine, lyse, tyske Vine fra Maindalen. De ligner Rhinskvine, men er stærkere og har mindre Buket. En af de mest kendte er *Steinwein*.

Frankfurter-Messen er det oprindelige Hovedmarked for det tyske Klæde.

Frankfurtersort, en fin, sort Farve, fremstillet ved Forkulning af *Vinbærme* (s. d.). Anvendes til Kobber- og Stentryksværte.

franko se *franco*.

franko Kurtage, uden Mæglerprovision.

Franko-Marked, en særlig i Tyskland brugt Betegnelse for den Plads paa Børsen, hvor Kassaforretninger afsluttes uden Mæglere.

Franko-Seddel er en Forespørgsels-Seddel om Portoen ved Pakker til Udlandet, for hvilke Afsenderstationen ikke kan angive Portoen forud. Naar Frankosedlen kommer tilbage med fornøden Oplysning kan Afsenderen betale den saaledes fastslaaede Porto. Det samme gælder om Indførselstold til Bestemmelseslandet.

Frankotvang. En Forpligtelse til Forudbetaling af Portoen (Frankering) findes for visse Postforsendelser. I Indlandet for anbefalede Breve, Postanvisninger, Postopkrævninger o. l., Ilpakker samt Pakker af Vægt indtil 5 ko, Ekspresforsendelser, Forsendelser til offentlige Myndigheder o. l.; i hvert Fald

delvis Frankering kræves for Tryksager, Prøver og til Udlandet desuden for Forretningspapirer og blandede Forsendelser. Alle andre Forsendelser kan afgaa helt eller delvis ufrankerede.

fransk Bogholderi har som Særkende en Udstykning af Journalen i endnu højere Grad end i engelsk Bogholderi (s. d.) ved Special-Journaler for Varesalg, Varekøb, Kasse, Veksler, Anvisninger, Akcepter etc. Dog samles alle disse Journalers Poster hver Dag i en General-Journal

Fransk-Brændevin, se *Konjak.*

franske Møllesten fremstilles af en særlig Slags Kvarts, som navnlig faas fra Dep. Marne i Frankrig. Stykkerne kittes sammen og fastholdes af omlagte Jærnbaand.

franske Prisnoteringer. *Korn* og *Oliefrø* noteres i Francs per 100 ko, *Mel* Brutto inkl. Sæk. *Klid* noteres i Havre per 100 el. 1000 ko Netto, Forsendelse sædvanligvis løst i Skib, ligesaa for *Oliekager*, der noteres per 1000 ko. *Markfrø* noteres per 100 ko Brutto. *Raps-* og *Linolie* noteres per 100 ko. *Kaffe* noteres per 50 ko med Unit (s. d.) 500 Sække og Type »Santos good average« i Håvre og »Rio bon ordinaire« i Marseille. *Sukker* noteres i Paris per 100 ko inkl. Sække. *Vin* noteres i Bordeaux per Tonneau à 4 barriques (Oksehoveder) à 225 Liter. *Spiritus* noteres i Paris per hl à 90 %, ekskl. Fad.

franske Skruer, store Jærnskruer med grove Skruegænger og firkantede Hoveder, til Indskruning i Træ.

fransk Guld er lyse eller mere rødlige Guldlegeringer eller svagt forgyldte *Tombak*lignende Legeringer. Anvendes til Bladguld, Galanterivarer, Urkæder og Smykker.

fransk Maal og Vægt hviler paa det metriske System (s. d.).

fransk Mønt- og Pengevæsen. Frankrig har Dobbelt-Møntfod efter Forholdet 1 til $15^1/_2$. Pengeenheden er 1 *Franc* à 100 *centimes*. Af Guld præges 100, 50, 20, 10 og 5 Francs, af Sølv 5 Francs (*cent sous*) samt som Skillemønt kun: 2, 1, $^1/_2$ og $^1/_5$ Franc. Medens Guldmønterne og den legale Sølvmønt er af 0,900 Finhed, har Skillemønterne kun 0,825 Gehalt. Af Papirpenge cirkulerer Sedlerne fra Banque de France, normalt begrænset til 5800 Millioner, men under Verdenskrigen er Maksimum overskredet flere Gange ved optagne Statslaan i Banken.

fransk Ton, Meterton = 1000 ko.

fransk Valuta-Usance. Paa Børsen i Paris noteres evropæisk Valuta 3 Maaneder eller à vista. Courtage 1 $^0/_{00}$ baade ved Køb og Salg. Valuta paa New York noteres per 100 Dollars og da kun à vista, men ogsaa i Francs kort eller lang Sigt.

fra—til som Kvantumsbestemmelse lægger Valget — indenfor de givne Grænser — ved fob Salg gerne i Køberens Haand, naar *han* skal fragte Skib, men ellers sædvanligvis i Sælgerens Haand; se iøvrigt *cirka*.

free board (eng.), *Fribord* (s. d.).

free despatch (eng.), fri for Godtgørelse for hurtigere Ekspedition (Lastning eller Losning) end i Certepartiet beregnet.

free of all average (eng.), fri for alle Fordringer ifølge Havari, forkortet *f. a. a.*, en Klausul i Forsikringspolicen, hvorefter Selskabet kun dækker for Totalskade.

free of general average (eng.), se *f. g. a.*

free of particular average (eng.), se *f. p. a.*

free on board, se *fob.*

free on board and trimmed (eng.) er en Bestemmelse ved Kullevering, hvorefter Kullene (Bunkerkul) skal bringes *fob* og *stuves.*

free trade (eng.), Frihandel, ingen Toldgrænse mellem Landene.

Fregat, *fuldrigget Sejl-Skib* med tre Master, Raasejl og Mærs paa dem alle.

Freihandverkauf (t.), Selvhjælpssalg af Varer, med hvis Aftagelse Køberen er i Mora (s. d.). Efter tysk Handelsret kan Selvhjælpssalg kun ske for Varer, der har en Markeds- eller Børspris.

Freizeichen (t.), de Varemærker, som var frit i Brug før den tyske Varemærkelov af 30. Novbr. 1874, og derfor ikke kan registreres, samt Vaaben, Tal, Bogstaver o. l.

Frembefragtning. Naar et tidschartret Skib atter fragtes bort af Tidsbefragteren, kaldes dette i Retssproget: Frembefragtning. I Handelssproget kaldes den andenhaands Befragter for *Rebefragteren* og Certepartiet om Frembefragtningen: Sub-Certepartiet (efter det engelske *sub-charter*). Mellem Reder og Rebefragter er altsaa intet direkte Kon-

traktforhold, men fra det Øjeblik, at Rederen (Skipperen) har modtaget Rebefragterens Gods, hæfter Rederen direkte overfor Rebefragteren (og dennes Sukcessorer) i Henhold til det udstedte Konnossement o. l. Navnlig kan Rederen ikke uden at ifalde Ansvar overfor Rebefragteren trække Skibet tilbage, fordi Tidsbefragteren ikke betaler Tidsfragten (Maanedsfragten), naar Rederen (Skipperen) allerede har udstedt Konnossement el. l. til Rebefragteren.

Fremkaldevæsker er forskellige reducerende Opløsninger, f. Eks. af Ferrosulfat, Formalin, Pyrogallol, hvori den fotografiske Plade dyppes, efter at være belyst, for at gøre Billedet synligt.

Fremlager, Udtryk for lang Leveringstid.

frequentes Geschäft (t.), livlig Forretning.

frequente Waare (t.), søgt, livlig efterspurgt Vare.

Fribord eller *Dækshøjde*; herved forstaas Hoveddækkets Højde over Vandet midtskibs; bruges som Maalestok for, hvorvidt Skibet er overlastet.

Fridok, en Dok, Havnebassin med tilhørende Grunde og Pakhuse, hvor Varer kan henligge paa Frilager (s. d.).

Fries, *Coating* (eng.), stærkt, grovt, glat- el. kipervævet Uldstof, tæt valket, med lang Luv paa Retten. Anvendes til Overtøj og Herreklædninger. *Damefries* er mere glat og finere.

fri for Læk, Bræk eller Skade, en af Sølovens Ansvarfriheds-Klausuler (s. d.) for det Tilfælde, hvor Skipperen ikke ved Modtagelsen af Godset kan kontrollere dettes Tilstand. Klausulen lægger Bevisbyrden for, at Godset er beskadiget *undervejs*, over paa Ladningsejeren, og dækker fuldt ud for Ansvaret for Godsets Tilstand ved Modtagelsen, naar Beskadigelsen ikke var synlig.

Frihandel, den fri Handelsomsætning mellem to eller flere Lande, saaledes at denne ikke hindres ved Toldpaalæg eller andre Ydelser, der ikke kan betragtes som virkelige Omkostninger ved Transporten af Varer. Indtil Verdenskrigens Udbrud var England et udpræget Frihandelsland, da kun meget faa Varer som Vin, Tobak, The m. v. var toldbeskattede. I 1913 ophævede eller nedsatte U. S. A. Tolden for et stort Antal vigtige Varer. I Danmark er der Frihandel for et stort Antal vigtige Raavarer som Jærn, Kul, Bomuld, o. s. v. Sidste Toldtarif er af 5. Maj 1908.

fri Handel, den fri Handelsomsætning indenfor Landets Grænser, saaledes at den sker uden Bevilling og uden det offentliges Indgreb ved Fastsættelse af Priser, Omsætningens Størrelse, Varernes Fordeling. Medens der i Danmark har været fri Handel med de fleste Varer (se Næringslovene af 29. Dec. 1857, 23. Febr. 1866, 23. Maj 1873, samt Beværterloven af 10. Maj 1912), har Stat og Kommune under Verdenskrigen i høj Grad reguleret Handelsomsætningen og indskrænket den fri Handel.

Frihandlende, se *fri Næring*.

Frihavn, Havn med tilhørende ofte ret betydelige Arealer, hvor der uden Hensyn til Landets Toldvæsen oplagres, ompakkes eller bearbejdes Varer, som igen kan udføres. De paa Frihavnsterrænet beliggende Pakhuse, Fabrikker etc. betragtes derfor toldmæssigt som Udland. København, Hamborg og Bremen har Frihavne, der har haft stor Betydning for Handelsomsætningen, især Transiten.

Fri-Konkurrence betegner sædvanlig, at Produktion og Omsætning foregaar uden Indgreb fra Statens og Kommunens Side. Den virkelige Fri-Konkurrence eksisterer imidlertid kun, naar Produktion og Omsætning ikke besværliggøres eller hindres af Truster, Karteller, Storgrundejere, Grundspekulanter o. s. v.

Frilager, Statens Lagerhuse, hvori der under Toldvæsenets Kontrol tillades Importører at ompakke og bearbejde indførte Varer, før Tolden betales. Betydelige Beløb til denne kan derved ofte spares. Der findes Frilager i København og 5 Provinsbyer.

fri Næring. Ifølge Næringsloven sættes Grænserne mellem bunden Næring, hvortil kræves Borgerskab el. lign., og fri Næring ved Vedtægter, der udfærdiges af Indenrigsministeriet. Dog er visse Erhverv absolut fri Næring, nemlig:

a) Handel med Landbrugs-, Have- og Fiskeriprodukter o. l., navnlig mellem Producenterne indbyrdes, og ellers naar de er opkøbt paa Landet og der ikke holdes Udsalgssted.

b) Handel med Heste, Kvæg og fersk Fisk.
c) Handel med faste Ejendomme.
d) Handel med Agerbrugs-Redskaber.
e) Handel med visse Husholdningssager og Fedevarer som Mælk, Æg, Grøntsager, Tørv og Sand.
f) i København: Handel med Brænde.
g) Haandværkere og Fabrikanter har Ret til at forhandle andres Varer i samme Branche
h) Beværtere har Ret til at sælge indenlandsk skattefrit Øl ud af Huset. Har han »Brændevinsbevilling« maa han ogsaa sælge indenlandsk skattepligtigt Øl og indenlandsk Brændevin ud af Huset.
i) Konditorer har Lov at sælge Chokolade o. l. samt alle Slags Drikkevarer, undtagen stærke Drikke, ud af Huset. Se iøvrigt som for h ovenfor.
j) Skippere har under visse Betingelser Ret til at sælge fra deres Skib.
og henvises iøvrigt til de paagældende Love, særlig Næringsloven af 23. Maj 1873, og til Ministerialtidende 1913, S. 130 ff.

Frist, se *Betænkningsfrist.*

frit, se *franko.*

fritblivende *Tilbud* forstaas Tilbud med visse angivne eller underforstaaede Forbehold, særlig at Varen endnu er usolgt ved Akceptens Indtræffen.

frit fra Skib, Lager, Fabrik angiver, at Køberen skal bære Risiko og Omkostningerne ved Varens Modtagelse (og Viderebesørgelse) fra Skibets Ræling, Lagerhusets Dør, Fabrikens Læsserampe.

frit ombord, se *fob.*

frit paa Bane anses i Almindelighed at være ensbetydende med *frit paa Banevogn* (s. d.).

frit paa Banevogn svarer til den ved Vareforsendelser tilsøs benyttede Angivelse: *fob,* saaledes at Sælgeren bærer Omkostninger og Risiko, indtil Varen er aflæsset i Banevognen.

frit paa Vogn har lignende Betydning som frit paa Banevogn, kun at det her gælder Arbejdsvogn.

frit Skib, frit Gods, se *Flaget dækker Ladningen,* jf. Pariserdeklarationen af 1856.

Fritteporcelæn, tyndt, halvgennemsigtigt, *blødt Porcelæn* (s. d.).

frit til *Skib, Pakhus* o. l. angiver, at Sælgeren skal bringe Varen *til* Skibet (men ikke over Skibssiden), eller til Pakhusets Dør, respektive Aflæsningsrampe, og indtil da bærer Risiko og Omkostninger.

frit tilkørt er et Udtryk af samme Betydning som *frit til* (s. d.).

frivillig Auktion, se *Auktion.*

frivilligt Forlig er en Form for Skyldanerkendelse, der ved Ratihabering for Retten forlenes med Retskraft til — om det ikke overholdes — at gennemtvinges ved Eksekution (s. d.).

Frugt forhandles i *frisk* Tilstand, *tørret* med el. uden Skal, *henkogt* el. *syltet* med Sukker, ofte tilsat Konserveringsmidler, i Glas og Blikdaaser. *Bærfrugt,* som Jordbær, Hindbær, Solbær, Ribs, Tyttebær, Blaabær, Tranebær, Kirsebær o. fl. afplukkes i moden Tilstand, medens Stikkelsbær og *Træfrugt* som Bananer, Blommer, Kvæder, Pærer, Æbler, der ofte forsendes over lange Strækninger, afplukkes halvmodne. *Sydfrugter* (s. d.). Store Mængder Frugt kommer nu fra Kalifornien.

Frugtessenser, se *Essenser.*

Frugtmos, en dejagtig Masse, fremstillet ved Indkogning med eller uden Sukker af Frugtkødet af saftige Frugter, navnlig Æbler og Blommer. Ved Hindbærmos er en Del af Saften afpresset.

Frugtsafter er enten *sure,* som faas ved Presning af den friske Frugt, eller *søde,* som i Reglen er fremstillet ved Kogning med Sukker og Filtrering i Filterpresser. Ved kortvarig Kogning af Saften med samme Vægt Sukker stivner den ved Afkøling til *Frugtgélé* paa Grund af indeholdte Pektinstoffer. *Frugtmarmelade* faas som en halvfast Masse ved stærk Indkogning, hvorved en Del Vand fordamper. Sur Saft er mindre holdbar end sød Saft. For at forøge Holdbarheden tilsættes ofte Salicylsyre, Myresyre, Benzoesyre o. l. eller Saften pasteuriseres, og for at forøge Farvestyrken tilsættes naturlige eller kunstige Farvestoffer.

Frugtsukker, se *Invertsukker.*

Frugtvin fremstilles ved Gæring (s. d. og *Vin*) af den udpressede Saft af Æbler, Pærer, Ribs, Stikkelsbær, Solbær, Blaabær o. fl., ofte med Tilsætning af Sukker og Alkohol. En Del Frugtvin anvendes til Forskæring af anden Vin og til Fremstilling af billig Champagne.

Frugtætere, *Frugtessenser*, er Blandinger af forskellige *sammensatte Æterarter*, d. v. s. Forbindelser af Alkoholer og Syrer, f. Eks. *Eddikeæter*, (s. d.) *Ananasæter*, smørsur Amylæter, *Pæreæter*, eddikesur Amylæter, *Romæter*, myresur og smørsur Ætylæter. I Reglen blandes de tillige med Alkohol for at forøge Holdbarheden og kaldes da Essenser, f. Eks. *Arrak-*, *Konjak-*, *Romessens* (s. d.). Anvendes til *kunstige Frugtsafter* (Bruslimonade), *Sukkervarer*, *Parfymer*, *Spirituosa* o. a.

Fræser, haarde Staalskiver med korte Tænder paa Omkredsen. Anvendes i Maskinværksteder og -snedkerier til Indskæring af Skruegænger, Riller, Furer o. l., idet de anbringes paa en hurtig omdrejende Aksel.

Frø af mange forskellige Planter er nogle af de vigtigste Varer i Verdenshandelen. De indeholder Stivelse, Sukker, Fedt og kvælstofholdige Stoffer. Mange har navnlig Betydning ved deres Indhold af fede el. æteriske Olier, Farvestoffer, medicinske Stoffer o. a. — Frø til Saaning kaldes *Markfrø*, af Foderplanter, Sukkerroer, Raps o. fl., *Havefrø* af Blomsterplanter, Græs, Køkkenurter og Grønsager, *Skovfrø* af Skovtræer. De fleste Sorter forhandles nu med Garanti for *Renhed* og *Spireevne*, efter Undersøgelser af Prøver i særlige Kontrolanstalter.

Frømel, se *Foderstoffer*.

F. S., Forkortelse for 1) fint Sølv; 2) *faire suivre* (fr.), lade følge, eftersende.

ft., Forkortelse for *foot*, *feet* (eng.), Fod.

f. t., Forkortelse af *full terms* (eng.) (s. d.).

f. T., Forkortelse af *for Tiden*.

Fuglefrø er forskellige Frøsorter som *Kanari-* (en særlig Græsart), *Hampe-*, *Hør-*, *Hirse-*, *Solsikkefrø* o. fl.

Fugleskind, hvor de stivere Dækfjer er fjærnet og Skindet alungarvet, anvendes til Pelsværk (s. d.) og Tæpper. De mest anvendte er af *Gæs*, *Edderfugle*, *Svaner*, *Lappedykkere* (*Grebes*), *Pingviner* og unge *Strudse*.

Fugleøjetræ, lyst Ved af *Sukkerahorn*, *Acer saccharinum*, fra Nordamerika, bruges til Skibsbygning, Snedker- og Drejerarbejde. De masrede Stykker, som paa Grund af en Mængde Knaster har en ejendommelig Tegning, bruges navnlig som *Finér* (s. d.).

Fuksin, Tjærefarvestof i Form af et grønligt Pulver; anvendes til Rødfarvning. *Fuksin S.*, *Syrefuksin*, har en noget anden Sammensætning og bruges navnlig til Rødfarvning af Uld.

fuldkantet Træ, Tømmer og anden Trælast, som er beskaaret paa alle fire Sider, i Modsætning til *barkkantet* (s. d.).

Fuldmagt er det Retsforhold, hvor en Person, *Fuldmægtigen*, bemyndiges til at afslutte Retshandler for en anden, *Fuldmagtsgiveren*. I Forretningslivet maa Fuldmagtsgiveren i Almindelighed være fuldmyndig for at kunne antage Fuldmægtig til for sig at foretage Afslutninger. Derimod behøver Fuldmægtigen ikke at være fuldmyndig.

Bestemmelserne om Handelsfuldmagt findes i Aftaleloven af 8. Maj 1917, Kapitel 2.

Fuldmagten kan foreligge paa mange Maader *bortset* fra det særlige Prokura-Forhold (s. d.), men særlig skælnes imellem, om Fuldmagten kun er meddelt Fuldmægtigen selv eller om Fuldmagten er meddelt Tredjemand (Kunderne, Leverandørerne), med hvem Fuldmægtigen skal træde i Forbindelse. Endelig medfører selve Stillingen i Forretningen en vis Fuldmagt for vedkommende Funktionær, f. Eks. for Lagerforvalteren til at kvittere for Modtagelsen af Varer, for Kassereren til at betale Fakturaer, Kørselsregninger o. a., for Ekspedienten til at sælge Varerne i Butiken, for Kusken til at afhente Varer etc.

Stillinger, hvori vedkommende har særlig Anledning til at afslutte Handeler for Firmaet som Handelsrejsende og Agent, omhandles under de paagældende Rubra.

Firmaet bindes som Regel kun ved Fuldmægtigens Optræden (Handlinger) indenfor Fuldmagtens Grænser, og naar Tredjemand indser eller burde indse, at Fuldmægtigen overskrider sin Beføjelse, bindes Fuldmagtsgiveren (Firmaet) i hvert Fald aldrig. En Kusk, der vilde sælge Varer fra sin Arbejdsvogn, en Lagerforvalter, som vilde modtage Penge fra en Vekselskyldner, en Ekspedient, som vilde skrive paa en Veksel etc. overskrider aabenbart deres Beføjelser.

Fuldmagten bringes til Ophør paa samme Maade som den er bragt til Eksistens.

Fuldmyndighed opnaas i Almindelighed med det fyldte 25de Aar, men kan erhverves tidligere ved Bevilling. Enker er dog uden Hensyn til Alder fuldmyndige og lige med Enker i saa Henseende sættes fraskilte og fraseparerede Hustruer.

Fuldrigger eller *fuldrigget Skib, Fuldskib*, har lutter fuldriggede Master (s. d.).

fuldrigget Mast har baade Mærs og Saling. Masten bestaar af Undermast, Mærsestang, Bramstang, Røjlstang og undertiden Stagsejlstang med tilsvarende Ræer og Sejl.

full terms (eng.), alle Betingelser, forkortet *f. t.*, en Certepartibestemmelse ved Ertsbefragtninger, hvorved Despatchmoney (s. d.) fra begge Sider, d. v. s. baade fra Laste- og Lossesteder, indbefattes.

funderet Gæld, se konsolideret Gæld.

Fundering, Grundlæggelse, Sikring særlig af Foretagender med privatøkonomisk Formaal ved Henlæggelse af Midler. *Seddelfundering* kaldes de mere likvide eller realisable Værdier, der af Seddelbankerne henlægges som Grundlag for de cirkulerende Sedler.

fungible kaldes Varer, der ikke handles som Enkeltvarer af bestemt, individuel Beskaffenhed, men kun som Varesorter efter Maal, Tal eller Vægt.

Fuselolier, forskellige ildelugtende Alkoholer og sammensatte Æterarter, som dannes samtidig med Alkohol (s. d.) ved Gæring, navnlig af Kartofler og Majs. De fraskilles ved Raffineringen af Raaspriten og anvendes til Fremstilling af *Frugtætere* (s. d.) og i Lakfabrikationen (se *Lak*).

Fusion *af Aktieselskaber*. Et Aktieselskab kan overdrage sin Formue som Helhed til andre (*uegentlig Fusion*) eller sammensmeltes med et andet Aktieselskab (*egentlig Fusion*). Beslutning herom *skal* tages af Generalforsamling og senest otte Dage herefter anmeldes til Aktieselskabsregistret; se iøvrigt: *Charles V. Nielsen: Haandbog i Aktieret*, S. 86 ff.

Fustager, *Fade*, har mest Tøndeform. Til flydende Varer samles de i Reglen af Egetræsstaver (se *Tøndestaver*), til Smør af Bøg (se *Dritler*), til tørre Varer ogsaa af simplere Træsorter, Gran, Fyr, Asp o. fl. Mindre F. er ogsaa cylindriske, lavede af Finerer af simpelt Træ, eller ovale (til *Margarine*). F. af Jærnplader kaldes i Reglen *Tromler*.

Fusti er en Betegnelse for det Fradrag i Vægten, som gøres for ubrugelige eller urene Bestanddele af Varen (Stene, Stilke etc.).

Fustik, se *Fisettræ*.

Fyldningskoefficient er et Tillæg ved Beregning af Kornets Kvalitetsvægt, naar der vejes en Prøve af Partiet, idet en Hektoliter vilde »falde mere sammen« end en Prøve paa maaske nogle faa Hektogram.

Fyrreharpiks, se *Harpiks*.

Fyrretræ, det almindeligst anvendte er Veddet af *alm. Fyr, Pinus silvestris*, som vokser i Skandinavien, Rusland, Sibirien, Tyskland og Frankrig. Veddet har rødlig Kærne og hvid Splint, som kan blive blaalig ved daarlig Lagring. Det kan være tæt el. løst, mere eller mindre harpiksholdigt og er let spalteligt. Det er det mest anvendte Materiale til Hus- og Skibsbygning, Sveller, Bødker- og Snedkerarbejde. *Bjærgfyr* egner sig bedst til Brænde. Fra Nordamerika indføres *red pine*, rødligt Træ af *Pinus resinosa*, *yellow pine*, gulligt, af *P. mitis*, *pitch pine*, meget harpiksholdigt, af *P. australis*.

Fyrværkerisager er krudtlignende Blandinger, *Satser*(se *Tændstikker* og *Krudt*), hvori endvidere findes Metaller og Metalforbindelser, som giver Flammen forskellige Farver. Satsen fyldes i Hylstre af sammenrullet Papir, og samtidig indlægges en Tændsnor. Handelen med F. er underkastet særlige Lovbestemmelser.

Fysiokratisme, der egentlig betyder Naturens Herredømme, er en samfundsøkonomisk Bevægelse, der fremstod i Frankrig i Slutningen af det 18. Aarhundrede, Fysiokraterne krævede, at alle Lavs- og Toldskranker skulde fjernes, for at Næringslivet og Handelen frit kunde udvikle sig. Idet de gik ud fra, at Jorden var Kilden til al Rigdom, og at der kun herfra kunde være Tale om Nettooverskud ved Produktionen, krævede de tillige, at alle Skatter skulde afløses af en Skat paa Jorden i Forhold til det Nettoudbytte, den gav. Størst Betydning har Fysiokratismen haft for de betydelige Landboreformer, der gennemførtes i Danmark, Frankrig, Prøjsen og Østrig i Slutningen af det attende og i Begyndelsen af det nittende Aarhundrede.

Fæhaar, de ved Hudernes Forberedelse til Garvning (s. d.) afskrabede Haar. Anvendes til grove Tæpper, Isolationsmateriale og Gødningsstoffer.

Fællesforeningen for Danmarks

Brugsforeninger, en Sammenslutning af 1574 danske Brugsforeninger, hvis Formaal er Storindkøb og Produktion af Varer. I 1917 var Salgsomsætningen 81,6 Mill. Kr. og Vareproduktionen i egne Fabrikker 16,4 Mill. Kr. Foreningen har haft betydelig Fremgang i de sidste Aartier.

Følgeseddel er en Seddel, der afgives ved Aflevering af Varer; den indeholder gerne fra hvem og til hvem Varen leveres. Varernes Art, Pakning og Mærke samt Leveringsdatoen. Ofte lader Leverandøren Modtageren kvittere for Modtagelsen paa en Kopi af Følgesedlen.

Føring kaldtes tidligere Skipperens Ret til at disponere over et vist Rum af Lasten til Medtagelse af Gods for egen Regning, senere et Gratiale som Erstatning for denne Rets Bortfald. I vor Tid kendes Føring ikke mere, men vel *gratuity, Kaplak* o. l.

G

G., Forkortelse for 1) *gram*; 2) *Geld*, Betegnelsen for Køberkursen paa tyske Børser; 3) *grand cabotage* (fr.), udvidet Kystfart; 4) *Gold* (eng.); 5) *Guarantee* (eng.).

gachieren (t.), sløjtre, undersælge.

Gagat, *Jet*, en Slags tæt, med Jordvoks gennemtrængt Kul, som findes i Spanien, Frankrig, England o. fl. St. Anvendes til Ornamenter, Smykker, Perler o. l. Som Surrogater anvendes sort Cannelkul, Ambroid, Glas o. a.

Gage, Løn ved løbende Ansættelse.

Galalith, *hærdet Kasein* (s. d.), er en hvidgul, benagtig, halvt gennemskinnende Masse. Anvendes paa samme Maade som *Celluloid* (s. d.), og er ikke brandfarligt. Endvidere til Emaljelak.

Galangarod, *Galgant*, tørrede Rodstokke af en østasiatisk Plante fra Siam, Java og Kina; anvendes ved Fremstilling af Bittere, Likører og i Medicinen paa Grund af sit Indhold af krydrede Stoffer.

Galanterivarer, Fællesbetegnelse for en Mængde forskellige mindre Luksus- og Nytteting.

Galdesæbe, en *Sæbe* (s. d.) med Tilsætning af Oksegalde; bruges til Vask af farvede Stoffer, navnlig af Silkestoffer.

Galease, tomastet Sejlskib uden Ræer.

Galipot, se *Harpiks*.

Gallaminblaat, Tjærefarvestof i Form af en graagrøn Dej el. Pulver; anvendes til at farve Uld blaaviolet.

Galler, se *Galæbler*.

Gallisering, Tilsætning af Sukker og Vand til Vinmost for at formindske Surheden (se *Vin*).

Gallocyanin, *Solidviolet*, Tjærefarvestof i Form af Dej el. Pulver. Farver Uld meget ægte violet.

Gallon, engelsk Rummaal, holder 10 lbs destilleret Vand, vejet i Luften ved en Temperatur af 15½° C. Rummeevnen er 277,274 cubic ins, for den amerikanske G. dog kun 231 cubic ins. *Se iøvrigt britisk Maal og Vægt.*

Gallussyre, en organisk Syre, som findes i forskellige *Garvestoffer* (s. d.). Den danner farveløse, silkeglinsende Krystalnaale og anvendes ti Fremstilling af Blæk, Farver, i Fotografien og Medicinen.

Galmej, Zinkmalme, *Zinkspat, ædel G.*, og *Zinksilikat, alm. G.* Begge bruges til Fremstilling af *Zink* (s. d.).

Galoscher og andet ***Gummifodtøj*** fremstilles ved at overtrække forskelligt farvet Trikotagestof med sortfarvet Kautsjuk. Heraf udskæres Stykkerne til Overdelen, og disse samles med en Kautsjuksaal over en Jærnform, hvorefter det hele vulkaniseres og overtrækkes med et Lag sort Lak.

galvaniseret Jærn, se *Forzinkning*.

Galæbler er Udvækster paa Grene, Stilke og Frugter af forskellige Træer, navnlig Eg, fremkomne ved Stik af Galhvepse og Bladlus ved Æglægningen. Kun G. fra varme Egne indeholder tilstrækkelig *Garvesyre*, indtil 70 %. De mørke, som endnu indeholder Æg eller Larve er som Regel bedre end de lyse. De bedste er *levantiske* fra Aleppo, Smyrna og Mossul i Lilleasien. De forfalskes

ved at lyse G. lægges i en Jærnopløsning, hvorved de bliver mørke, eller Hullerne i de gennembrudte udfyldes. *Knopper, ungarske Kn.*, er G., som fremkommer paa Frugten (Agern), navnlig i Ungarn, Slavonien og Bukowina. De kommer baade hele, malede og som *Ekstrakt*. G. bruges ved Farvning og Garvning, til Fremstilling af Garve- og Gallussyre, Blæk (s. d.).

Gambier, en gulbrun, fast Ekstrakt af forskellige indiske Buskvækster. Anvendes til Garvning af lyst Læder.

Gambin, Tjærefarvestof i Form af en olivengrøn Dej. Bruges til Grønfarvning af Uld og Bomuld.

Gambohamp, Basttrævlerne af en i Ostindien voksende Plante af Katostfamilien, *Hibiscus cannobinus*. De ligner *Jute* (s. d.) og kommer i Handelen under forskellige Navne som Bombay-, Javahamp, Bastard-Jute o. fl. Anvendes til Tovværk og Garn.

gammelt Jærn, *Jærnaffald*, er dels *kasseret Støbejærnsgods*, som Maskingods, Kakkelovne o. l. samt Drejespaaner, som bruges i Jærnstøberierne, dels smeddeligt Jærn, som kasserede *Skinner, Staalstøbegods, Pladejærn, Baandjærn*, Hestesko, Søm, Jærntraad o. l. samt Affald fra Maskinværksteder og Blikvarefabriker, Dreje- og Høvlspaaner, Strimler af Sortblik o. l., som anvendes i Staalværkerne til Fremstilling af *Martinjærn* (se *Jærn*). Efter Tykkelsen skelner man mellem *svært* og *let J.*, henholdsvis over og under ca. 7 mm ($^1/_4$″). Det sidste presses ofte i Bundter for at optage mindre Plads ved Forsendelsen. Affald af galvaniseret Jærn og Hvidblik maa først befries for Zink- eller Tinlaget (Aftinning). Gamle Blikdaaser og emaljeret Jærn er næsten værdiløst.

Gant (t.), Konkurs, Tvangsauktion.

ganten (t.), sælge ved Auktion.

Garant kaldes den, som indestaar for Opfyldelsen af et Løfte, for Reusseringen af et Foretagende, for Tegning af udbudt Aktiekapital etc., alt under de i det enkelte Tilfælde fastsatte Betingelser.

Garanti *for Varer* kan enten gaa ud paa, at Varen har særlige Egenskaber eller at den i hvert Fald har de Egenskaber, man normalt kan kræve af den paagældende Varesort til det paagældende Brug. Herved erindres, at Købere af Varer almindeligvis vil »trække noget fra«, naar Sælgeren »garanterer« det ene eller det andet, f. Eks. at et Stykke Tøj er uopslideligt.

Fabrikations-Garanti ydes i mange Brancher, særlig i Maskin-Branchen, for den solgte Vares Holdbarhed i Brug et vist Aaremaal, indenfor hvilket Sælgeren gratis erstatter defekte Dele eller reparerer Fejl, afhjælper Mangler, som maatte hidrøre fra Fabrikations- o/e Materialefejl. Det er Sædvane, at de defekte Dele indsendes franko, og Køberen har i Almindelighed ikke Ret til selv at lade foretage Reparationer paa Sælgerens Regning. Som Regel forbeholder Sælgeren sig selv at skønne over, hvorvidt Fejlene eller Manglerne hidrører fra Forhold, der falder under Garantien.

Pro rata-Garanti ydes paa den Maade, at der ydes Erstatning i Forhold til den Tid, Brugeren allerede har haft Nytte af den. Herefter erstattes f. Eks. en Brugsgenstand for hvilken der er givet et Aars Garanti, kun for saa vidt med en (ny) Genstand, som Brugeren f. Eks. maa betale halv Pris for denne, naar han har haft Nytten af den defektblevne Genstand i et halvt Aar.

Garantprovision kaldes i Almindelighed den Godtgørelse eller Risikopræmie, som Garanterne kræver, særlig ved Emission af Kapital til Aktieselskaber.

Gardiner, er mest klare, bobinetvævede Bomuldsstoffer, Moll (s. d.) med Maskinbroderier, Musselin ell trykkede Katuner. Mørke G. væves af Bomuld, Uld, Jute, Silke o. a., farvede, mønstervævede eller trykkede.

Garn, *Traad*, fremstilles nu mest ved Maskinspinding (se *Spinding*) af mange forskellige Trævlestoffer (Taver, Fibre) som *Bomuld, Uld, Jute, Hør, Hamp, Silke, Papirstrimler* o. fl. Ved Spindingen lægges Taverne nogenlunde parallelt og sammensnos. Efter Spindingen gennemgaar Garnet forskellige Behandlinger, *Blegning, Farvning, Appretering, Mercerisering* (s. d.), og til nogle Anvendelser, *Kæde-, Sy-, Strikke-, Væge-, Hækle-, Filere-, Binde-, Seglgarn* og *Snore* tvindes (snos, slaas) flere Garn eller Traade sammen. Garn kommer i Handelen opspolet som spidse Nøgler (pin- og warpcops), løse og paa Paphylstre, eller ordnet (skaaret) og oprullet paa Træbomme, til Brug i Væverierne. Sygarn o. l. opspoles paa Ruller eller

opvikles som Dukker, Nøgler eller paa Papvindsler, Strikkegarn o. l. opvindes (haspes) i bestemte Længder, som afbindes, snos sammen, presses og bindes i Bundter. Garnets Finhed angives ved et *Nummer*, $^1/_2$—700, som angiver Antallet af Længdeenheder paa en vis Vægt (se *Garnmaal*), saa at det fineste Garn har de højeste Numre, eller for *Silke* Vægten af en vis Længde. Ved flertraadet (tvundet) Garn angiver Nummeret den enkelte Traads Finhed.

garnfarvede kaldes vævede Stoffer af *farvet Garn* i Modsætning til *stykfarvede* og *uldfarvede* (s. d.).

Garnmaal. I Spinderierne afmaales det færdige Garn ved Opvikling paa en stor Haspe (Garnvinde) el. Tromle, forsynet med Tælleværk. Omkredsen af denne, som har forskellig Længde i de forskellige *Nummersystemer*, kaldes *1 Traad* (*thread, Faden, tour*). — *a. Bomuldsgarn.* 1) *Det engelske System: 1 hank = 7 leas = 560 threads à 1,5 yards. Nummer* = Antallet af hanks pr. *lb.* (eng. Pund). Dette er det almindeligst brugte. 2) *Det franske S.: 1 echeveau = 10 echevettes = 700 tours = 1000 m. Nummer = écheveaux* pr. $^1/_2$ *kg.* Benyttes i Frankrig, Italien og Belgien. 3) *Det internationale Systems* (s. ndf.) Numre er det dobbelte af de franske. — *b. Kamuldgarn:* 1) *Eng. S.: 1 spindle = 18 hanks = 126 skeins = 10080 threads à 1 yd. Nummer* = hanks pr. lb. 2) *Det internationale S.* (se ndf.) bruges i Belgien, Italien, Rusland, Schweitz, Tyskland og til Dels i Frankrig. 3) *Det ældre franske S.: 1 echeveau = 720 m. Nummeret* = echeveaux pr. $^1/_2$ kg. — *c. Karteuldgarn.* 1) og 2) som Kamuldgarn. 3) *Berliner S.: 1 Strähn = 460 Fäden à 2,5 Berliner-Ellen* (ca. 1,67 m). *Nummer* = Strähne pr. *Zollpfund* ($^1/_2$ kg). 4) *Wiener-S.: 1 Strähn = 880 Fäden à 2 Wiener-Ellen* (ca. 1,56 m). *Nummer* = Strähne pr. *Wienerpfund* (560 g). 5) *Gammelt fransk S.: 1 ech. = 968 tours = 1494 m. Nummer = ech.* pr. *Pariserpund* ($^1/_2$ kg). 6) *Cockerills S.: 1 Strähn = 560 Fäden = 1494 m. Nummer* = Str. pr. $^1/_2$ kg. Bruges i Tyskland og Belgien. 7) *Dansk S.: 1 Streng = 10 Fed = 800 Traade = 2400 Alen = 1506 m. Nummer = Strænge* pr. $^1/_2$ *kg.* — *d. Hør-, Hampe-* og *Jutegarn.* 1) *Engelsk S.: 1 bundle = 20 hanks = 200 leas* (*cuts*) = *24000 threads* à $2^1/_2$ *yds. Nummer = hanks* pr. *lb.* Bruges i England (*1 bunch = 3 bundles*), Tyskland (*1 Schock = 12 bundles*), delvis i Belgien og Frankrig (*1 paquet = 3 bundles*). For grovere Garn *1 spindle = 4 hanks = 48 leas = 5760 threads* à $2^1/_2$ *yds. Nummer* = Antal *lbs.* pr. *spindle.* Det eng. S. anvendes overalt for *Jutegarn.* 2) *Det internationale S.:* Forholdet mellem Numrene i dette og engelske Numre er omtrent som 3 : 5. 3) *Det franske S.: 1 Schock = 10 bundles = 500 km. Nummer = km* pr. $^1/_2$ *kg.* Bruges i Belgien og Frankrig. 3) *Det østrigske S.: 1 Schock = 12 Bündel = 240 Strähne = 4800 Gebinde = 288000 Fäden à 3 Wiener-Ellen* (ca. 2,33 m). *Nummer* = Strähne pr. *10 lbs.* (8,1 W.-Pfund). — *e. Silke.* 1) *Gammelt fransk S.* (*ancien titre*)*: Nummer = grains* el. *deniers* (0,0531 g) af 1 Stræng paa 476 m. Paris. 2) *Nyt fr. S.* (*nouveau titre*)*: grains* pr. 500 m. Lyon. 3) *Nyt Turiner S.:* Antallet af $^1/_2$ dg pr. 450 m. 4) *Gammelt Milaneser S.:* Antal *denari* paa 476 m. Milano og Wien. 5) *Internationalt S.: dg* pr. *1000 m.* — For at komme bort fra de mange forskellige Systemer har man opstillet et *internationalt Nummereringssystem* paaGrundlag af Metersystemet. I dette er Haspens Omfang ligegyldigt, men for alle Garnsorter er *1 Stræng = 1000 m* og *Garnets Nummer = Antal m pr. 1 g. Silkens Nummer* er Vægten i *dg* af *1000 m.* Det er til Dels gennemført for Uldgarn og Silke, dog ikke i England. Garns *Konditionering* (s. d.).

Garnvægt, en Vægt, hvor man paa Skalaen kan aflæse Garnets Nummer, naar en Streng af en bestemt Længde lægges paa Skaalen.

Garvematerialer er navnlig forskellige Plantedele og *Ekstrakter* deraf, som indeholder *Garvestoffer*, d. v. s. Forbindelser af *Gallus-* og *Garvesyre* (s. d.). Som G. bruges *Bark* (af Eg, Birk, Pil, Naaletræer, Mimoser, Mangrove, Eukalyptus o. fl.), *Ved* (af Farveeg og Quebracho), *Blade* (Sumak), *Frugter* (Bablah, Dividivi, Myrobalaner, Valoner) og patologiske (sygelige) *Udvækster* (Galæbler, Knopper). Endvidere anvendes *Alun-*, *Jærn-* og *Krom*-Forbindelser, *Æggeblommer* og *Fedtstoffer*, som Olier, Tran, Talg og Degra. Se de forsk. Artikler og *Garvning.*

Garveruld, *Kalkuld*, uren, mindre værdi-

fuld Uld (s. d.), som fremkommer i Garverierne ved Afhaaring af Uldskind (s. *Faareskind*).

Garvestaal, raffineret *Svejsestaal* (se *Jærn*).

Garvesyre, *Digallussyre, Tannin*, et hvidt el. gulligt, let Pulver, som udvindes af Galæbler. Med Jærnsalte danner den en sort Forbindelse og med Kalk, Zinkilte, Lerjord, Lim, Æggehvide o. fl. St. uopløselige Forbindelser. Herpaa beror Anvendelsen af Garvestoffer (se ovfr.) til *Farvning, Garvning*, Fremstilling af Blæk og Klaring af Vin. Endvidere anvendes G. i Medicinen.

Garvning kaldes den Opsugning af Garvestof o. a. (se *Garvematerialer*) i de paa forskellig Maade tilberedte Huder og Skind, hvorved Hudfibrene bevarer deres Bøjelighed og beskyttes mod Forraadnelse og Udtørring (se *Læder*).

Gaskalk, svovlholdigt Affaldsprodukt fra Gasværkerne, som anvendes til Afhaaring af Huderne i Garveriet.

Gaskul, Stenkul, som særlig egner sig til Gasfremstilling. Kommer navnlig fra Newcastle, Skotland og Nord-Wales (sml. *Cannelkul*).

Gasolin, se *Benzin*.

Gasrensemasse er mest *Myremalm* (s. d.). *Brugt G.* indeholder Svovl- og Cyanforbindelser. Anvendes i Svovlsyrefabrikationen og til Fremstilling af *Rhodan*-Forbindelser (s. d.).

Gasvand, urent Ammoniakvand fra Vaskningen af Gas, er det vigtigste Raastof til Fremstilling af *Ammoniak* (s. d.).

gaufrerede Tøjer er forskellige vævede Stoffer, som ved Presning mellem opvarmede, mønstrede Valser har faaet en foldet og rynket Overflade.

Gavntræ, den Del af Træernes Ved, som kan bearbejdes, i Modsætning til *Brænde*.

Gay-Lussacs Alkoholometer (s. d.) angiver Alkoholstyrken i Volumenprocent. Bruges i Belgien, Frankrig, Norge, Sverige og Portugal.

Gaze, aabent Væv af Bomuld, Hør el. Silke, hvor Kædetraadene er dobbelte og sammenslyngede mellem Islættraadene, saa at der dannes firkantede Huller. *Tarlatan* er appreteret, tyndt Bomuldsgaze. *Sigteflor* til Mølleribrug er Gaze med forskellig Maskevidde, vævet af stærkt tvundet Uldgarn og Silke.

Geben und Nehmen (t.) er en Børsforretning: *Dobbelt Præmieforretning*, engelsk *put and call* se *Præmieforretning*.

Gebinde, tysk og østrigsk *Garnmaal* (s. d.)

Gedeskind, hvide, graa, sorte, ofte farvede, bruges som *Pelsværk* til Kraver, Tæpper o. a. De afhaarede og garvede Skind, *Kidskind, Chevreaux*, til finere Fodtøj og Glacéhandsker (se *Læder*). Store Mængder kommer fra evropæiske Bjærglande, særlig langhaarede fra Kavkasusegnene (*Mufloner*) og Kina. Se ogsaa *Angora* og *Kashmir*. *Gedehaar* bruges til Pensler, Indblanding i grovere Uldgarn, Stopning o. a.

gedigent (t.), Metal, som findes i metallisk Form, i Modsætning til *Malme* (s. d.).

Gegenwert (t.), Modværdi, er et i Handelskorrespondance ofte anvendt Udtryk for den *Dækning*, som erlægges for en Skyld.

Gehalt, Indhold, Værdi; bruges særlig om Mængden af ædelt Metal i Mønter og andre Guld- og Sølvlegeringer (se *Finhed*).

Geheimbuch (t.), privat Hoved- og Statusbog, som et Firmas Indehaver fører, saaledes at Personalet ikke faar fuldt Indblik i Firmaets Fortjeneste eller Stilling.

Gelatine er fin, særlig renset *Lim* (s. d.). *Fransk G.* er brune, firkantede, tykke Stykker, men det meste kommer i Handelen, efter at være bleget og ofte farvet rødt, som aflange, tynde Blade, med Indtryk af det Netværk, hvorpaa de er tørret. Anvendes i Stedet for *Husblas* (s. d.) i Husholdningen, til Gelatinekapsler, fotografiske Plader og Papir, Klaring af Vin o. a. *Vegetabilsk G.*, se *Agar-Agar*.

Geld (t.), Penge, Betegnelsen for Køberkursen paa de tyske Børser.

Genappegarn, *Ispahan*, stærkt tvundet, glinsende, engelsk Kamgarn.

Gencon, Forkortelse af *The Uniform General Charter*, Certepartiformular fra the baltic and white sea conference for almindelig Fart.

Gendarhydrometer, et *Alkoholometer* (s. d.) med Inddeling 50—200, som bruges i De forenede Stater. Tallene angiver Alkoholstyrken i halve Rumfangsprocent.

Generalagent er egentlig en Agent (s. d.), som paa sit Rayon atter har Under-

agenter, som kun staar i Forbindelse med ham, altsaa er hans Medhjælpere, for hvis Virksomhed Generalagenten staar til Ansvar. Ofte er dog Betegnelsen »Generalagent« kun et tomt Skilt som Reklame.

Generalforsamling i *Aktieselskaber*. Herom har Aktieloven af 29. Sept. 1917 givet forskellige Forskrifter.

Indkaldelsen skal ske paa den Maade, som er angivet til Registret med det i Vedtægterne fastsatte Varsel. *Dagsordenen* skal angives i Indkaldelsen.

En Gang aarlig skal Bestyrelsen indkalde til Generalforsamling for Regnskabsaflæggelse, og Aktionærer, der raader over $^1/_4$ af Aktiekapitalen — eller den *mindre* Brøkdel, som Vedtægterne maatte bestemme — kan kræve ekstraordinær Generalforsamling indkaldt. Se iøvrigt *Charles V. Nielsen: Haandbog i Aktieret.*

Generalfuldmagt er en efter Omstændighederne ubegrænset *Fuldmagt* (s. d.).

Generalkonsul er en *Konsul* (s. d.), hvem de øvrige Konsuler i samme Land eller indenfor Generalkonsulatets Område er underlagt. Undertiden vil der være tillagt Generalkonsulen en vis diplomatisk Karakter udover Hvervet som Varetager af sit Lands økonomiske Interesser.

Generalkvittering er en Erklæring, hvorefter Fordringshaver i *alle* Retninger frigør Debitor for sit (sine) Krav paa Debitor, saa vidt Fordringshaver selv er raadig over Kravet. Bruges ogsaa som Betegnelse for en endelig, samlet Kvittering til Afløsning af en Række Enkelt-Kvitteringer, udstedt for Afdrag eller à conto-Betalinger paa et Mellemværende.

Generalomkostninger kaldes de af selve Forretningens Drift opstaaende Omkostninger, f. Eks. Udgifter til *Lokaler, Personale, Kørsel, Forretnings-Assurancer, Porto, Inventar, Reklame, Rejser, Lys* og *Brændsel*, Rente af Kapitalkredit etc.

generisk bestemt siges en Vare at være, naar den kun er angivet ved visse Artsmærker og derfor kan erstattes med lignende Varer af samme Sort, f. Eks. Sortehavsrug, Para-Gummi, westfalske Kul etc.

Genever, hollandsk Brændevin af Rug og Bygmalt, som er destilleret med Tilsætning af Enebær, se *Spirituosa.*

Genforsikring, se *Forsikring.*

gennembrudte Stoffer, vævede Stoffer, hvori der er frembragt Aabninger af forskellig Form og Størrelse ved Udtrækning el. Overklipning af en Del af Traadene.

gennemgaaende Konnossementer udstedes gerne af første Transportør, som paatager sig den videre Spedition og Overgang til de andre Transportører indtil Varens Fremkomst paa det endelige Bestemmelsessted. Det søretlige Ansvar ifølge gennemgaaende Konnossement er ulovbestemt.

Gennemsnits-Tara er Gennemsnitsvægten af flere ensartede Kollis Emballage.

Genoa, en Betegnelse i engelske Væverier for svære Uld- og Bomuldstøjer med kipret Grund, f. Eks. *Genoa cords* o. fl.

gensidig Forsikring er en Forsikringsart, hvor de forsikrede gennem Kooperation er deres egne Assurandører.

Genuskøb, Køb af Varer efter Art eller Sort, modsat Køb af individuelt bestemte Genstande. Se iøvrigt: *generisk.*

geografisk Mil = 7421,43 m.

Georgeisme. En samfundsøkonomisk Bevægelse, der har faaet sit Navn efter Amerikaneren Henry George (1839—1898). George gaar ud fra, at alle Mennesker fødes med lige Ret til Jorden, som intet Menneske har skabt. I det udviklede Samfund fremstaar desuden Jordværdien, der skabes og opretholdes af Samfundet, og som derfor ogsaa bør tilhøre dette. Da Ligeretten til Jorden ikke lader sig praktisere, ved at hvert Menneske faar sit Jordstykke, foreslaar George, at Samfundet indkræver Renten af Jordens samfundsskabte Værdi i Stats- og Kommunekasserne og anvender den til fælles Bedste. Da Arbejdet desuden bør have sin fulde Løn, kræver George, at alle Skatter paa Virksomhed og Forbrug ophæves. Herved vilde Erhvervsvirksomheden blomstre, og Varepriserne falde. I sin praktiske Udformning bliver Georgeismen altsaa en Skattereform, hvorefter Skatterne lægges paa de samfundsskabte Jordværdier, medens al Told og Skat paa Arbejdsindkomster af enhver Art ophæves.

I Udlandet har man med Held indført Skattereformer i georgeistisk Retning. Her i Landet har de georgeistiske Ideer paavir-

ket alle politiske Partiers Programmer mere eller mindre.

Geraniumolie, en vellugtende æterisk Olie, som faas ved Destillation af Stængler og Blade af forskellige *Pelargonium*-Arter fra Sydfrankrig, Spanien o. fl. St. Bruges til Indblanding i Rosenolie og Parfymering af Toiletsæbe.

german rule (eng.), tysk Reglement for Maaling af Skibe, der endnu anvendes i Sverige og Belgien; fra først af anvendt i Danmark, men senere optaget af Tyskland.

Gevinst- og Tabs-Konto angiver Resultatet af Forretningens Drift i paagældende Periode, idet der paa denne Konto opføres al Art af Fortjeneste og omvendt alle Omkostninger og Tab. Saldoen paa Gevinst- og Tabs-Konto overføres til Kapitalkonto.

G. F., Forkortelse af *Government Form* (s. d.).

Ggw, Forkortelse af *Gutgewicht* (t.), Godvægt (s. d.).

Gibs, et Mineral, som bestaar af Kalciumsulfat og Vand. Den forekommer som Bjærgart, *Gibssten*, i udstrakte Lag i Mellem- og Sydevropa, samt Rusland. En særlig Varietet er *Alabast* (s. d.). *Brændt Gibs* faas ved Ophedning af Gibssten el. -pulver til ca. 130°, hvorved det meste ($^3/_4$) af Vandet uddrives. Naar den br. G. udrøres med Vand, stivner Blandingen hurtigt til en fast, porøs Masse, idet der gendannes krystallinsk Gibs. Herpaa beror Anvendelsen til Støbning af Statuer, Ornamenter (Stukkatur), Forme til Brug i Lervareindustrien, Tinstøbning o. l. Til Bygningsbrug blandes G. ofte med Limvand og Træmel, *Træstuk*, ligesom der ved Tilblanding af Kalk, Alun, Boraks, Farvepulvere o. l. fremstilles forskellige marmorlignende Kunststen, *Parian*, *Tripolit* o. fl. Da G. er lidt opløselig i Vand, gøres Gibsgenstande afvaskelige ved Imprægnering af Overfladen med Baryt- el. Fluorforbindelser, Voks (*Kalipasta*), Sæbe, Zaponlak o. l. *Dødbrændt G.* er ophedet, saa at alt Vand er uddrevet. Den hærdner vanskeligt. *Raa G.* anvendes ogsaa som *Kunstgødning* (s. d.).

Giftmel, se *Arsensyrling*.

Gill, engelsk Maal for flydende Varer = $^1/_{32}$ imperial Gallon = 0,142 l (amerikansk = 0,1183 l).

gilt-edged (eng.), guldrandet, kaldes Værdipapirer, der anses for absolut sikre, saa at umyndiges Midler kan anbringes deri.

Gingham, *Gingam*, Bomuldstøjer med garnfarvede, stribede og tærnede Mønstre. De finere kaldes ogsaa *Indiennes*. Anvendes til Damekjoler.

Girant (t.), Endossent (s. d.).

girere, 1) endossere s. d.); 2) overføre Penge ved Noteringer af henholdsvis samme Debet og Kreditpost paa forskellige Konti, se *Giro*.

Giro, Overførsel af et Beløb, som Vedkommende har til Gode, til Kontoen for en anden Person (ofte i anden Bank) til dennes Kredit.

Gitterjærn, Stangjærn af kvadratisk Tværsnit. Se *Jærn*.

Givers on (eng.), et Børsudtryk for en Fondsmægler, der laaner Værdipapirer til en anden Fondsmægler, naar denne skal bruge saadanne til at opfylde Levering. Udlaaneren *betaler* Rente af de Penge, som Styk-Laaneren har deponeret for sit Laan af Papirerne.

Gjorder, 2—15 cm brede, svære Baand, lærreds- el. kipervævede. De simpleste laves af grovt, ubleget Hampegarn (se *Sejlgarn*), de finere, ofte mønstervævede, af ensfarvet el. forskelligt farvet Bomulds-, Hør- og Uldgarn. Anvendes til Bæreseler, polstrede Møbler og Madratser, Buggjorde, Seletøj o. l.

»Gjort til« angiver i danske Kurslister den Kurs, hvortil der i vedkommende Papir er sket Omsætning under Noteringen.

Glacédongola, *Nappa*, en Slags Hanskeskind (se *Dongolalæder*).

Glacélæder er tyndt, hvidgarvet Læder (s. d.), fremstillet af *Lammeskind* (se *Faareskind*), og som navnlig bruges til *Hansker* (s. d.).

Glansblik, se *Blik*.

Glansgarn, Glacégarn, tvundet, stærkt appreteret og glittet Bomuldsgarn. Anvendes navnlig som Sygarn (se *Garn*).

Glansgaze, -lærred, aabne Stoffer, som er stærkt appreterede med Stivelse, Lim, Albumin, o. l. saa at Aabningerne er dækkede. Anvendes til Overtræk mod Støv o. l.

Glanskul, lets paltelige, glinsende Stenkul.

Glanspap, *Presspaan*, tykt, stærkt, presset og glittet, fint Pap, som anvendes som Mellemlæg ved Presning af Klæde (s. d.).

Glanspapir, hvidt el. farvet Papir, som er overtrukket med Albumin, Lak el. lgn.

Glansstivelse, Stivelse, tilsat lidt Stearinsyre, som smelter ved Strygningen og derved giver Tøjet mere Glans.

Glansstof, en Slags *Kunstsilke* (s. d.), fremstillet ved Opløsning af affedtet Bomuld.

Glas er en sammensmeltet Blanding af Kiselsyre med Alkalier, Kalk, Baryt, Zink-, Bly- eller Aluminiumilte (Lerjord) o. fl. St. Foruden Kiselsyre og undertiden Borsyre bruges mindst to, ofte flere af de nævnte Stoffer. Efter Sammensætningen skelner man mellem flg. Hovedsorter: 1) *Bøhmisk Krystalglas* (Kali-Kalkglas), farveløst, haardt, tungsmelteligt. 2) *Vinduesglas, fransk* og *Thüringerglas,* hvidt, d. v. s. farveløst el. halvhvidt (svagt grønligt af Jærn); hertil hører *Kronglas* og *Spejlglas,* som dog ofte er en Blanding af 1 og 2. 3) *Krystalglas* (Kali-Blyglas), som er blødt, tungt og har stærk Klang, Glans og Brydningsevne for Lys. Bruges navnlig til slebne Sager og til *Strass,* som ved Tilsætning af Borsyre og Metalilter faar forskellige Farver og anvendes til kunstige Ædelstene. 4) *Flaskeglas, Bouteillegl.* (Lerjord-Kalk-Kali-Natronglas) af urenere Raastoffer og derfor jærnholdigt, grønt, rødgult, sortebrunt. Som Raastoffer til finere Glas bruges Kvarts, rent Sand, renset Potaske, kaleineret Soda, Kridt, Boraks, Flusspat og Mønje; til simplere Glas: alm. Sand, Natriumsulfat, raa Potaske, Kalksten, Mergel, Granit, Lava, Pimpsten, Felspat, Slakke o. fl. samt *Glasskaar.* Desuden for at affarve Glasset smaa Mængder af Brunsten, Salpeter, Arsensyrling. *Farvet Glas* faas ved Tilsætning af Metalforbindelser, f. Eks. giver Jærn *rødbrun* el. *grønlig,* Mangan *rødviolet,* Kobolt *blaa,* Kobber el. Guld *rubinrød,* Sølv og Uran *gul* Farve. *Mælke*farvet og *Opal*-Glas faas ved Tilsætning af Kryolith, Tinilte, Felspat. Ofte er Farvningen frembragt ved *Overfang,* idet ufarvet Glas er overtrukket med et tyndt Lag af farvet Gl. Raamaterialerne finmales, blandes og smeltes i store Kummeovne eller Digler af ildfaste Stoffer ved saa høj Temperatur, 12—1300° C., at Glasmassen bliver tyndflydende, saaledes at Urenheder og navnlig Luftblærer kan fjærnes. *Hulglas,* Flasker, Drikkeglas, Krukker, Lampekupler o. l. blæses og tildannes enten paa fri Haand eller i en Form. *Vinduesglas* blæses som en lang Cylinder, der opklippes og rulles ud, andet *Tavleglas* støbes og valses, ofte med Mønstre, *Spejlglas* (raat) støbes og valses. Naar det skal bruges til Ruder eller Spejle, afslibes og poleres det paa begge Flader. *Folieret Gl.* se Spejle. *Traadglas* (Monierglas) er Spejlglas med Traadnet indstøbt mellem to Lag Glas. *Presset Gl.* fremstilles ved Presning af Glasmassen i en hul Form med Trykluft el. Stempler. Anvendes til simple Drikkeglas, Skaale, Prismeglas o. l. Dekoration af Glasset udføres ved Paabrænding af forskelligt farvede Glaspulvere (*Glasmaleri*), ved *Slibning* (*facetteret Glas*), ved *Ætsning* med Flussyre eller *Sandblæsning* (*matteret Glas*). *Kvartsglas* er smeltet *Kvarts* (s. d.). Det er i Reglen hvidligt (af Luftblærer) og udmærker sig ved stor Modstandsdygtighed mod Temperaturforandringer og kemiske Paavirkninger. Anvendes derfor i Form af Skaale, Digler, Rør o. l. i Laboratorier og kemiske Fabriker. — Almindelige Glasvarer fabrikeres i de fleste Lande; det bedste Glas til teknisk Brug faas navnlig fra Tyskland (*Jenaglas*), Spejlglas fra Mannheim, Aachen, Belgien og Nordamerika, finere Glassager fra England, Frankrig, Belgien, Tyskland, Bøhmen, Sverige og Italien.

Glaspapir, *Sandpapir,* stærkt Papir, hvorpaa er limet Glaspulver. Anvendes til Slibning, i 10 Finhedsnumre.

Glasperler fremstilles af tykke Glasrør, som afskæres i kortere eller længere Stykker og rundes og afglattes ved Rulning i Tromler i glødende Tilstand. *Franske* P. er smaa hule Glaskugler med et indvendigt Overtræk af Perleessens, en af Fiskeskæl med Bindemidler lavet Masse.

Glasrør fremstilles ved at strække en tykvægget Cylinder af halvsmeltet Glas.

glasset Korn viser paa en Snitflade et halvklart, hornagtigt Udseende; se *Byg* og *Hvede.*

Glasuld, *Glasvat,* fine, bøjelige Glastraade. Anvendes til Sammenspinding med Silke og som Filtermateriale.

Glasur, en ufarvet eller farvet Glasmasse, som ved Smeltning danner et tæt, glat Overtræk paa *Ler-* og *Jærnvarer* (se *Lervarer* og *emaljeret Jærn*). De letsmeltelige er i Reglen blyholdige, *Blyglasur.* Ugen-

sigtige Gl. kaldes ofte *Emalje* (s. d.). Navnet bruges ogsaa om Harpiksopløsninger, som anvendes til Tætning af Træfade.

glat Prolongation ved Børsspekulation kaldes den Prolongation (s. d.), for hvilken der ikke fra nogen af Siderne betales Godtgørelse.

glatt sein (t.), Børsudtryk for at være ude af sine Engagementer (s. d.).

Glaubersalt, se *Natriumsulfat*.

glidende Lønskala. Lønningsmetode, hvorefter Lønnen stiger og falder automatisk efter Prisen paa Livsfornødenheder. Lønnen efter Kapiteltakst paa Korn o. s. v. var en grov Udformning af dette Princip. Systemet er særlig anvendeligt for Statens og Kommunens Embedsmænd og Funktionærer, medens det vanskeligere lader sig praktisere overalt i det private Erhvervsliv, hvor Lønnen i højere Grad retter sig efter Tilbud og Efterspørgsel paa Arbejdsmarkedet.

Glimmer, *Mica*, et lagdelt, glinsende Mineral, som findes i Form af større og mindre Skæl i Granit, Gnejs, Ler og Sand, men ogsaa som mere sammenhængende Lag. Det bestaar af Kiselsyre og Ilter af Aluminium, Kalium, Magnium, Jærn o. fl. St. Farven kan være lys el. mørk, og det kan spaltes i tynde, gennemsigtige, elastiske Blade. Det udvindes navnlig i Sibirien, Skandinavien, Mellemevropa og Kalifornien. Det klareste anvendes til Ovnruder, Automobilbriller, Lampehætter o. l., andre Sorter til *elektrisk Isolationsmateriale* under forskellige Navne som *Mikanit*, *Megohmit* o. fl. I Pulverform anvendes det som *Diamantstøv* og til *Brokat*.

Gloria, tæt, glat, kipervævet Stof med Bomulds- eller Kamgarnskæde og Islæt af Silke. Anvendes navnlig til Paraplyer.

Gluten, de kvælstofholdige Bestanddele af Kornsorternes Frø. Det er en graalig, sej Masse, som væsentlig bestaar af Gliadin (Plantelim) og Glutenin, og vindes som Biprodukt ved Fabrikation af Hvede- og Majsstivelse (se *Stivelse*). Anvendes til *Glutenbrød*, *Makaroni* og *Nudler*, som Bindemiddel (Skomagerlim), til Appretur o. l.

Glycerin, $C_3H_5(OH)_3$, udgør en væsentlig Bestanddel (10—14 %) af Fedtstoffer og Olier, i Form af *Glycerider*, d. v. s. Forbindelser af Glycerin med Palmitinsyre, Stearinsyre og Oliesyre. Det vindes som Biprodukt, Glycerinvand, ved Spaltning af Glyceriderne, i Stearin- og Sæbefabrikationen (s. d.). Glycerinvandet renses og koncentreres, hvorved faas *raa G.*, som er mørkfarvet og ildelugtende. Dette raffineres ved Destillation og Filtrering gennem Benkul, og kommer i Handelen i forskellige Renhedsgrader. Det *kemisk rene G.* er en tykflydende, vandklar Væske, af Vægtf. 1,27, det har en stærk sød Smag og tiltrækker Fugtighed. Det forsendes i Jærntromler eller Glasbeholdere og anvendes til *Nitroglycerin* (s. d.), i Tekstil- og Papirindustrien, som Smøremiddel, i Medicinen, som Tilsætning til Likører, Vin, Kopiblæk, elastisk Lim (Valser og Hektografmasse) o. m. a.

Glykose, *Druesukker*, *Dekstrose*, $C_6H_{12}O_6$, findes i mange søde Frugter og Honning, men det meste fremstilles ved at koge Stivelse (af Kartofler og Majs) med svovlsyreholdigt Vand under Tryk. Ved Tilsætning af Kridt udskilles Svovlsyren som Gibs; Opløsningen filtreres og affarves ved Hjælp af Benkul og indkoges til en hvid eller gullig Masse, som fyldes i papirforede Kasser, hvor den stivner. Det kommer i Handelen som *Stivelse-* eller *Bloksukker*. Ved at foretage Forsukringen paa en lidt anden Maade faar man *dekstrinholdig*, tykflydende *Kapillærsirup*, hvor Sukkermængden kan gaa ned til 40 %. Sødningsevnen er knap det halve af Rørsukkerets. Det anvendes til *Sukkerkulør*, (s. d.), i Vin- og Ølfabrikationen, til Konditorvarer, Bolsjer, Likører o. l. Det indeholder ofte lidt Arsen (fra Svovlsyren), men i Reglen i uskadelig Mængde (indtil 1 $^0/_{00}$).

Glødelamper, elektriske, er aflange eller kugleformede, lufttomme Glasbeholdere, hvori er anbragt en Kultraad eller nu i Reglen en meget tynd og lang Traad af et tungsmelteligt Metal, *Wolfram* (s. d.), som er ophængt paa et Stativ af Glas og *Molybdæn*-Traade. Enderne af Glødetraaden fortsættes i to Traade af Nikkeljærn, som er indsmeltet i Glasset, og udvendigt loddet til en lille Plade og en Hætte med Skruegænger, adskilte ved en isolerende Masse. Herigennem føres den elektriske Strøm til og fra Glødetraaden, som ophedes til ca. 2400° C., hvorved den udstraaler stærkt Lys. I nogle Lamper er Traaden skruesnoet for at optage mindre Plads. Lysstyrken angives i Hefner-Lys, 6, 10, 16, 25

o. s. v. *H. L.* el. *H. K.*, Spændingsforskellen 73, 110, 127 og 220 *V.* (Volt). Varigheden af gode Lamper er 1000—1500 Brændetimer med et Forbrug af 1,0—1,2 Wattimer pr. H. L. Lysstyrken aftager efterhaanden (10 à 15 %), fordi noget af Metallet fordamper og afsætter sig paa Glasset. Ved Fyldning med forskellige Luftarter kan dette til Dels undgaas, og Elektricitetsforbruget formindskes. *Halvwattlamper* er fyldt med *Kvælstof* (Nitrogen). Strømforbruget er 0,5 W. pr. H. L., men de kan kun laves til store Lysmængder (200—2000 H. L.).

Glødenet, se *Auernet.*

G. m. b. H., Forkortelse for *Gesellschaft mit beschränkter Haftung* (t.), Interessentskab med begrænset Ansvar, er en i Tyskland ved Lov af 20. April 1892 indført Interessentskabsform, som har naaet stor Udbredelse, omend Tilliden er ret vaklende. Interessenternes Antal er mindst 2 og deres solidariske Ansvar indskrænker sig til den fulde Indbetaling af Selskabskapitalen, mindst 20,000 Mark, og til dens uberettigede Formindskelse. Fordelen fremfor almindeligt Kompagniskab (aabent Handelsselskab) er den, at ingen af Interessenterne behøver at være aktiv Deltager og at deres Ansvar er begrænset som ovenfor nævnt. Omvendt gælder de strænge Aktieselskabsregler om Regnskabs-Offentliggørelse, tvunget Tilsynsraad, Revision af Stiftelse etc. ikke for G. m. b. H., saa at Kreditorerne ikke faar Indblik i Virksomhedens Stilling.

Gnejs er en stærkt lagdelt Bjærgart, som navnlig i Skandinavien udgør en Del af Urfjældet. Den bestaar af Kvarts, Felspat og Glimmer (smlgn. *Granit*). Den bruges til Kantsten, polerede Vægplader og Gravmonumenter.

Gobeliner, *Arazzi*, er haandvævede Tæpper med Figur- og Blomstermønstre i mange forskellige Farver, bestemte til Vægbeklædning. De fineste og kostbareste er *Hautelissetapeter*, som fremstilles paa en lodret udspændt Kæde af Hør- eller Kamgarn med Islæt af Uld og Silke ved Haandbrodering. *Basselissetapeter* væves paa vandret Kæde og mere fabrikmæssigt. *Gobelinstoffer* er stærke, vævede, ribbede Stoffer med Efterligning af Gobelinsmønstre til Møbelbetræk.

Gods, 1) Betegnelse for Varer under Transport. Ved Søtransport skelnes mellem *svært Gods* (Vægtgods), Varer, som ved helt eller delvis at udfylde Lasterummene nedtrykker Skibet til dets dybeste Vandlinie, Ahmingslinien, og *let Gods* (Rumgods, Maalegods), Varer, som omvendt ikke nedtrykker Skibet til Ahmingslinien, selv om Lastrummene fyldes dermed. Ligeledes inddeles Gods i: *Styrtegods*, Varer, som indlades løst i Skibet, og *Stykgods*, Varer, som forsendes i Pakning (colli). 2) et tysk-dansk Ord, udledet af det tyske *Guss*, Støbegods; bruges særlig i Forbindelser som: Godstykkelse o. l.

godskrive, anføre paa vedkommendes Kreditside.

god Tro. En Person siges at være i god Tro som Deltager i (ved)en Retshandel, naar han er uvidende om, at der ved samme Retshandel sker en Krænkelse af et Retsforhold. Han er dog *ikke* i god Tro, hvis han lukker sine Øjne for Kendsgerninger, der forelægges ham, eller skubber en Mistanke fra sig uden at anstille Undersøgelser.

Godvægt, Differencen mellem den i Virkeligheden større Vægt og den beregnede Vægt. Fremstaar ofte som et procentvis Afdrag ved Faktureringen, enten af Bruttovægten eller — almindeligvis — af Nettovægten, sædvanlig $^1/_2$—2 %. Den kan have forskellig Oprindelse og Hensigt, f. Eks. som Godtgørelse til Detaillisten for Svindet ved Udvejning (Udmaaling) i Smaapartier. Se iøvrigt *Bonifikation, Refaktie, Fusti, calo.*

Gold Bonds er Obligationer, udstedt i Amerika af Jærnbaneselskaberne, at tilbagebetale i Guld, ligesom Renten erlægges i Guldmønt.

Gomo-Gomo, *Sugrarno*, en japansk Havalge, hvoraf Trævlestoffet bruges som Erstatning for Bomuld.

Gontjes, flettede Sivkurve eller Maatter, som i Ostindien anvendes til Emballage for Kaffe og Krydderier.

good average (eng.), god Middelkvalitet.

goodwill (eng.). Et i Handelsverdenen internationalt Udtryk for, hvad en Forretning el. l. er værd udover den nøgne Værdi af Aktiver minus Passiver. Goodwill er saaledes til enhver Tid, navnlig ved Afstaaelsen, den økonomiske Fremtids-Værdi af det i Forretningen allerede nedlagte Arbejde, saaledes som dette giver sig Udslag igennem

Kundekreds, det kendte Firmanavn, de indarbejdede Varer eller Varemærker, den kendte Beliggenhed etc.

Goudron, en tjæreagtig Masse, der vindes som Biprodukt ved Destillationen af Mineralolier, Brunkul, Jordvoks o. l. Anvendes til kunstig Asfalt, Isoleringsmateriale, Vognsmørelse o. l.

Gourde (Pjaster) à 100 Cents er Møntenheden i Republiken Haïti. Sølvmønten svarer i Metalværdi til 5 Francstykket.

Government currency notes (eng.), de indiske Statspapirpenge paa 5 til 1000 Rupées, hvis Dækning bestaar for 10 Millioner i Værdipapirer og for det overskydende cirkulerende Seddelbeløb i Metalpenge (Barrer).

Government Form kaldes et Certeparti for Tidsbefragtning i evropæisk og oversøisk Fart.

G. P. er en af Telegrafvæsenet benyttet international Angivelse paa Telegrammer, der skal henlægges paa *Post*kontoret for Adressatens Afhentning.

G. P. R. er en Udvidelse af *G. P.* (se ovenfor), hvorefter Telegrammet henlægges paa Postkontoret som rekommanderet, anbefalet. Herfor opkræves et Tillægsgebyr af 20 Øre ved Telegrammer fra Danmark til Udlandet.

Graaværk se *Egernskind.*

Grader, °, 1) *Bredde-* og *Længdegrader,* 2) *Termometerinddelinger,* (180° Celsius = 80° Reaumur = 180° Fahrenheit + 32°); 3) *Styrkegrader,* se *Beaumé, Alkohol, Klorkalk, Syrer, Sæbesyderlud, Sukker.* 4) *Finhedsgrader,* se *Uld* og *Silke.*

Grafit, et blødt, metalglinsende, sort Mineral, som findes i de ældste Bjærgarter, og bestaar af næsten rent Kulstof. Den findes i Sibirien, paa Ceylon, i Kalifornien, Kanada, Grønland, og mange Steder i Europa. Den vigtigste Anvendelse er til *Blyanter* (s. d.), endvidere til *Digler* (s. d.), Kulplader i galv. Elementer, Kulstifter til Buelamper og elektriske Ovne, Kakkelovnssværte, Smøre- og Poleremidler o. a. *Kunstig G.* fremkommer ved Jærnudsmeltning i Højovne og i elektriske Ovne ved Omdannelse af Koks samt som haardt *Retortkul* (s. d.) i Gasværkerne.

grain, engelsk Vægt efter Troy-Systemet, se *britisk Maal og Vægt;* oprindelig svarende til et Hvede- eller Bygkorn; 1 gram svarer til 15,432349 grains.

grain capacity (eng.), et Skibs Rummeevne for Styrtegods, løst indladet Gods.

Gram, forkortet *g, gr* = $^1/_{1000}$ Kilo.

Granalier, granuleret, Metaller i Form af uregelmæssige Draaber eller Korn.

Granat, en rødlig eller brun, krystalliseret Ædelsten, som findes i ældre Bjærgarter, navnlig i Glimmerskifer, og bestaar af Kiselsyre, Aluminiumilte, Jærnilte o. fl. St. De vigtigste Findesteder er Syrien og Ceylon, desuden findes den i Grønland og flere Steder i Evropa. Bruges som Smykkesten. Slibes som Brillant, Rosensten eller rund, navnlig i Bøhmen, hvor der findes en Varietet, *Pyrop,* som er meget gennemsigtig og blodrød.

Granbark, af Hvid- og Rødgran, bruges som *Garvemateriale* (s. d.).

grande vitesse (fr.), Il(gods).

Granit hører til de ældste Bjærgarter. Den bestaar af *Kvarts, Felspat* og *Glimmer* (s. d.) i vekslende Forhold. Naar den er lagdelt, kaldes den *Granitgnejs.* Felspaten giver den en hvid, rød eller graagrøn Farve. Er der udskilt større Krystaller i kornet Grundmasse, kaldes den *Porfyr. Sort G.* indeholder de mørke Mineraler Augit og Hornblende. G., navnlig den gnejsagtige, udgør Hovedbestanddelen af Skandinaviens Bjærge. I Danmark findes den som Istidsblokke, *Søsten* og *Marksten,* som fast Klippe kun paa Bornholm. Vægtfylden er 2,6—2,7, og paa Grund af sin Styrke og Holdbarhed anvendes G. til Brolægning, Vejsten, Bygningsarbejde og Møllesten. Slebet og poleret G. anvendes til Mindesmærker og Skilteplader, f. Eks. Porfyr fra Elfdalen i Dalarne, blaalig Labrador fra Larvik i Norge, rød, grøn og sort G. fra forskellige Steder i Sverige. Fra betydelige Brud paa Bornholm (Hammeren, Rønne o. fl. St.) faas rød, graa og sort Granit.

Granité, ensfarvet, nupret, uldent Møbelstof.

Grantræ er i Alm. Veddet af *Rødgranen, Picea excelsa,* som er et vidt udbredt Naaletræ i det mellemste og nordlige Evropa og Asien. Veddet viser ingen Forskel paa Splint og Kærne, er lyst, blødt og elastisk, mindre harpiksholdigt end Fyrretræ og ikke saa varigt under vekslende Fugtighedsforhold. Det er et af de vigtigste Bygningsmaterialer, og

anvendes desuden i stor Maalestok til Pæle, Pakkasser, Snedkerarbejde, Træmasse, Cellulose, Træuld, samt som Brændsel. Af andre Arter bruges navnlig *Hvidgran*, som er stærkere, men ofte kroget, og *Ædelgran*, som bliver indtil 60 m højt, og hvis Ved er gulligt, harpiksfattigt og meget elastisk.

Grass-cloth (eng.), fint, glinsende Lærred, vævet af *Ramie* (s. d.).

Gratifikation, Godtgørelse, Pengegave, Tillæg udover stipuleret Betaling, f. Eks. ved Befragtning, naar der tilsiges Skipperen en Gratifikation udover den stipulerede Fragt. Gratifikationen kan gøres afhængig af visse Betingelser, f. Eks. at Skibet bliver tidligere lasteklart, fuldfører Rejsen under en vis Tid o. l.

gratuity (eng.), Gratifikation (s. d.).

Graves, let, hvid Vin fra Omegnen af Bordeaux.

great dozen (eng.), stort Dusin = 13 Styk.

great gross (eng.), stort Gross = 12 Gross = 1728 Stk.

great hundred (eng.), stort Hundrede = 120 Stk.

great thousand (eng.), stort Tusinde = 1200 Stk.

Greenbacks, den populære Betegnelse for de amerikanske Stats-Pengesedler, *United States notes*. Betegnelsen hidrører fra Sedlernes mørkegrønne Farve, særlig paa Bagsiden.

gregorianske Kalender, den hos os og i de fleste andre Lande, fraset særlig Rusland, benyttede Tidsregning. Den gregorianske Kalender har 365 Dage i Aaret, men 366 Dage normalt hvert fjerde Aar (Skudaar), nemlig de Aarstal, der er delelige med 4.

Gremium, en navnlig i Østrig benyttet Betegnelse for Korporation.

Grenadine, 1) stærk tvundet Silke, som anvendes til Possementarbejde; 2) fransk Silketaft; 3) aabent, gazeagtigt Lærreds- el. Bomuldsstof; 4) en Likør.

greyhounds (eng.), Mynder; en populær Betegnelse for de hurtigsejlende Atlanterhavsbaade.

Greys (eng.), ublegede Bomulds- og Linnedvarer, i Modsætning til *Whites*.

Grifler faas af en fin, letspaltelig Skifer, som navnlig findes ved Sonneberg i Thüringerwald. *Patentgrifler*, som er blødere, fremstilles af Skiferpulver og Griffelaffald ved Presning.

Grits (eng.), Majsgryn, som anvendes til *Øl* (s. d.).

Groschen, oprindelig en særlig tysk Mønt, nu en dagligdags Betegnelse for 10 Pfennig-Mønten.

Groshavari bestemmes i Sølovens § 187 som »enhver Skade, som *forsætlig* tilføjes Skib eller Ladning for at søge Frelse fra en *begge* truende Fare saavelsom alle andre Opofrelser, der gøres i nævnte Øjemed, samt Skade og Omkostninger, der have været forbundne med eller været en umiddelbar Følge af saadanne Foranstaltninger«. Som Eksempler paa Groshavari skal nævnes Overbordkastning af Gods for at lette Skibet i Havsnød (eng.: jettison), Bjærgeløn, Tagen af Grunden, Udgifter ved at søge Nødhavn etc. Følgerne af Grosshavari skal bæres af alle de i Transporten med Gods eller Skib interesserede, fordi Opofrelsen sker i fælles Interesse og for at undgaa en vilkaarlig Optræden fra Skipperens Side. Groshavari-Skaden paalignes de ovennævnte interesserede ifølge Loven efter Reglerne herfor paa det Sted, hvor Skib og Ladning skilles, men sædvanlig dog efter »York-Antwerp Rules of 1890« (s. d.), idet en Klausul herom indføres i Certepartierne.

En særlig Form for Opofrelse er holdt udenfor Groshavari, nemlig Skade, som ved Slukningsforanstaltninger paaføres *allerede* selvantændt, varm eller allerede af Ild ombord angrebet Ladning. Endvidere undtages fra Grosshavari Kastning af *Dækslast*, undtagen naar Skibet allerede er kommet paa Grund. Se iøvrigt *Havaribidrag* og *Havarifordeling*.

Gross, Stykketal = 12 Dusin = 144 Stk. *Stort Gross* = 12 Gross = 1728 Stk. Ordet stammer fra det latinske: crassus gennem det franske: gros.

Grosserer, se *Borgerskab*.

grosses Gross (t.), stort Gros = 12 Gros = 1728 Styk.

Grosshandel er et Led i Vareomsætningen, nemlig mellem Producenten af den færdige Vare og Detailhandelen eller mellem Raavare-Producenten og Fabrikanten. Se iøvrigt under *Handel* og *Borgerskab*.

Grosshundert (t.), stort Hundrede = 120 Styk.

Grosstausend (t.), stort Tusinde = 1200 Styk.

gross-tonnage (eng.), Brutto-(Register)-Tonnage. Se *Tonnage*.

Grudekoks, (tysk), fremkommer ved Destillation af Brunkul (sml. *Koks*). Brændværdien er 6—7000 Kal.

Grundaktier, se *ordinære Aktier*.

Gründer (t.), Stifter, Grundlægger. Benyttes sædvanlig som Betegnelse paa et Projekts Fædre, hvis Opgave kun er at starte et Selskab paa Projektet, inkassere Stifterfortjenesten og derefter trække sig ud af det hele.

Grundfond (norsk), et Aktieselskabs (tegnede) Kapital

Grundfond-Forskrivning kræves af Aktionæren, naar Selskabet giver ham Aktiebrev, før Beløbet herfor er fuldt indbetalt. Forskrivningen udstedes da for det endnu ikke indbetalte Aktiebeløb.

Grundkapital, et Aktieselskabs ordinære Aktiekapital.

Grundkredit, Kredit, hvorigennem der skaffes Kapital til Etablering eller Køb af en Bedrift, navnlig til Anskaffelse af Jord og Bygninger. De vigtigste Institutioner til Formidling af Grundkrediten her i Landet er Kredit- og Hypotekforeningerne.

Grundrente, se Fortrinsrente.

Grundskyld, en aarlig Skat eller Afgift af Jordens samfundsskabte Værdi i Byerne.

Grundspekulation finder særlig Sted i de voksende Byers stærkt stigende Grundværdier, idet der opkøbes store Arealer, for i saa høj Grad som muligt at kunne beherske Markedet og være i Stand til at sælge Grunde til stigende Priser.

Grundværdi, den samfundsskabte Værdi af Byernes Jord, bortset fra Bygninger og Forbedringer paa denne. Dens Størrelse staar i Forhold til Grundrenten (s. d.), der, kapitaliseret efter den gængse Rentefod, vil være den sædvanlige Pris for en Grund, idet der dog maa tages Hensyn til paahvilende Skatter, Afgifter etc.

Grundværdistigningsskat. Skat paa den ved Samfundets Udvikling eller Konjunkturerne skabte Grundværdistigning. Der findes to Hovedformer, idet Skatten enten kan betales aarlig med en bestemt Procent af den til enhver Tid stedfundne Grundværdistigning, eller en betydelig Del af den samlede Stigning kan indbetales en Gang for alle, naar den er konstateret ved Salg eller Vurdering. I Danmark, Tyskland og England er indført Grundværdistigningsskatter, men ingen Steder har de haft nogen finansiel eller social Betydning, da de har været for lidet omfattende i Anvendelsen og upraktiske i Gennemførelsen.

Grus, Smaasten, 2—10 mm Tværmaal, fremkommet ved Forvittring af ældre Bjærgarter, i Reglen Granit. *Strandgrus*, som er rullet af Bølgeslaget, indeholder ofte Flint og Kalksten. Skarpkantet Grus faas ved Frasigtning i Skærvefabrikationen. Anvendes til Vejmateriale, Ballast paa Jærnbanerne, Betonstøbning, Bygningsbrug o. a.

Gryn er afskallede Korn, *hele, valsede* flade eller *brækkede* i mindre Stykker, af *Boghvede, Byg, Havre, Hvede, Majs* og *Ris*. Ved Børstning, Sigtning og Blæsning fjærnes Skaldele og Mel. Hvedegryn kaldes *Semoule*. *Perlegryn* og *Bankebyg* er Byggryn (s. d.). *Risgryn* indfedtes ofte med Olie og poleres. *Sagogryn* (se *Sago*).

Græsfrø, Frugterne af forskellige Græsarter, som anvendes til Foderbrug og Græsplæner. De vigtigste Sorter er *Agerhejre, Blød Hejre, Draphavre, Fioringr., Fløjlsgr., Hundegr., Kamgr., Alm.* og *Italiensk Rajgr., Rapgr., Rævehale, Svingel, Timothegr.* (se *Frø*).

græsk Maal og Vægt. Grækenland har ganske vist indført metrisk Maal og Vægt, men Systemet anvendes ikke i Handelen hidtil. Den nye Vægt *Mna* blev erstattet med den *nye Oka*, der ansattes til $1^1/_4$ kg, men den *gamle Oka* = 1280 gr blev ikke fortrængt. Af det nationale System anføres derfor:

Længdemaal: 1 Pik = 8 Rup = 0,648 m; Korntønden: Kiló = 35,27 l; Vægt: 1 Oka = 400 Dramia à 3,2 g. 1 Kantar (Centner) = 44 Oka = 56,32 kg.

Desuden anvendes for visse Artikler som Korender, Svovl etc. det gamle venetianske Pund Libragrossa under Navnet gammelgræsk Pund, der holder 150 Dramia = 480 g.

Paa de joniske Øer anvendes engelsk Maal og Vægt, men under græske Benævnelser, f. Eks. kaldes bushel for Kiló.

græsk Mønt. Grækenland har *Francsystemet* (s. d.), som Medlem af det latinske Møntforbund (s. d.), efter hvis Forskrifter Guld- og Sølvmønterne præges. Mønten kaldes *Drachme*. Hovedbetalingsmidlet er dog Banksedler, der gerne har betydelig Disagio.

græske Valuta-Usancer. I Athen noteres London per 1 Pd. Sterling à vista og 3 Maaneder Hamborg, per 100 Mark à vista og 3 Maaneder, Paris per 100 Francs à vista og 3 Maaneder, Amsterdam per 100 hollandske Gylden 3 Maaneder, Wien—Triest per 100 østrigske Kroner à vista og 3 Maaneder i Drachmer Papirpenge. Kurtage 1 ‰ erlægges saavel ved Køb som ved Salg. Overfartstid regnes til 8 Dage. Athen har Fondsbørs.

græske Vine er dels lettere røde og hvide Vine, af Bordeaux- eller Bourgognetype, dels stærkere og søde. De bedste kommer fra Øerne, f. Eks. *Samos*, *Xanthos* o. fl.

Grævlingeskind er Pelsen af den til Maarfamilien hørende alm. Grævling, som lever i Evropa og Vestsibirien. En anden Art findes i Nordamerika. Haarlaget er temmelig stridt, tættest og hvidgraat paa Rygsiden, sort paa Bugsiden og Benene. Anvendes til Fodposer, Tornystre o. l. Haarene anvendes til Børstenbinderarbejde.

Grønsager, friske Rødder, Rodstokke, Knolde, Løg, Stængler, Blade, Bælge, Frugter o. l., bestemte til menneskelig Ernæring. Store Mængder kommer i Handelen som *Konserves* (s. d.), enten henkogte eller tørrede.

Guano, et Gødningsstof, som væsentlig bestaar af Ekskrementer af Søfugle, og findes aflejret i Sydamerika paa Kysterne af *Peru*, de nærliggende Øer, Bolivia, Patagonien, i Ægypten og nogle Øer ved Sydafrikas Vestkyst. I regnfulde Egne er de opløselige Stoffer bortført af Regnvandet, Resten, *Guanofosfat*, har Værdi ved Indholdet af Kalcium fosfat og bruges som Raastof til *Superfosfat* (s. d.). Ofte behandles Peruguanoen i Evropa med Svovlsyre, hvorved den bliver til et tørt Pulver, som efter Maling og Sigtning forhandles under Navn af *opløst* P. *Afrikansk G.* kommer mest fra Itschabo-, Possession-Island og flere andre Smaaøer ved Afrikas Vestkyst, Nord for Oranjefloden. *Flagermusguano* findes i Teksas, Arkansas o. fl. St. i Nordamerika. *Fiskeguano* (s. d.).

Guatemalas Mønt. Republikken Guatemala har officielt Dobbelt-Møntfod med *Peso* = 5 Francs efter Metalparitet som Møntenhed, men i Virkeligheden har Landet Papir-Møntfod. Papirpengene var indtil 1897 af samme Værdi som Sølvpengene, men der kom et Dekret, der gav Papirpengene Tvangskurs — og i samme Øjeblik forsvandt Sølvpengene eller fik en betydelig Agio!

Guatemalas Valuta-Usancer. Der noteres London per 4 sh, Hamborg per 4 Mark, Paris per 5 Francs, alt 90 Dage Sigt og i Procenter, hvorved 100 % regnes = 1 Peso Papir. Overfartstiden beregnes til 30 Dage. Kursen paa Papirpengene og dermed paa Valutaen er underkastet store Svingninger.

Guavabær, gullige Bær af en Myrteart, som dyrkes i Vestindien og andre tropiske Egne. Kommer i Handelen syltede hele eller som Gelé. Anvendes ogsaa som Tilsætning til *Guavarom* (se *Rom*).

Guilders, hollandske Gylden.

Guinea, ældre engelsk Guldmønt = 21 shilling. I Handel og Vandel regnes endnu meget med Guineas, og Priserne angives ofte herefter ved Butikssalg. Navnet stammer fra, at Mønten, der ikke er præget siden 1817, blev præget af Guld, der førtes hjem fra Guineakysten.

Guineagrønt, Tjærefarvestof, lyse- eller mørkegrønt Pulver. Anvendes til Grønfarvning af Silke og Uld.

Guinea pig (eng.), Slangudtryk for en betitlet Person, der lader sig bruge som Staffage i en Bestyrelse mod at oppebære Honorar.

Gulasch, oprindelig Betegnelse for en ungarsk Kødret med Løg og *Paprika* (s. d.). Bruges om Kødragout, henkogt i Blikdaaser.

Gulbær, *Avignonkorn, persiske,* grønlige eller brune Bær af Vrietorn, *Rhamnus*, som indeholder et gult Farvestof. Dette kommer i Handelen som Dej eller udrørt med Gummi, *Saftgult*. Anvendes til Farvning af Konditorvarer, men ogsaa til Tøj, Læder og Papir.

Guld, *Au*, hører til de ædle Metaller. Det findes mest *gedigent*, indsprængt i kvartsholdige Bjærgarter, *Bjærgguld*, eller som Klumper, Korn og Støv i Grus- og Leraflejringer, *Guldsand*. Ofte findes det blandet med andre Metaller, navnlig med Platinmetallerne og Sølv, samt i smaa Mængder

i mange Malme. De vigtigste Produktionssteder er Sydafrika (Transvaal), Kalifornien o. fl. St. i de forenede Stater, Australien, Rusland og Sibirien, Meksiko, Britisk Indien, Brit. Nordamerika (Klondyke), Kina. Udvindingen sker ved *Vaskning* (Slemning) med strømmende Vand, *Amalgamering* (Opløsning i Kvægsølv) eller *Udludning* (Opløsning i Kaliumcyanid). Guldets Vægtfylde er 19,5, Smeltepunkt 1050° C. Det er meget blødt og maa derfor til Mønter og Smykker legeres med Kobber, rødt G., Sølv, lyst G., eller Jærn, blaaligt og graaligt. *Farvet G.* er paa Overfladen behandlet med en Opløsning af Salpeter og Salt i Saltsyre. Rent Guld anvendes til forskellige Guldpræparater, f. Eks. *Guldklorid* og *Guldsalt* til fotografisk Brug, endvidere til Plombering af Tænder, Farvning af Glas, Dekoration af Porcelæn og Fajance, samt til Forgyldning, Guldtraad og *Bladguld* (se *Bladmetaller*). *Guldbronce*, se *Aluminiumbronce*.

Guldagio er en Betegnelse for Guldpengenes større Købeevne end de tilsvarende Papirpenges. I mange Stater med ustabilt Pengevæsen vil navnlig Guldpengene blive foretrukket for Papirpengene, saaledes at man ikke bytter disse lige op mod hinanden, men f. Eks. for en Guldmønt, lydende paa 10 Møntenheder, forlanger 2 Pengesedler, lydende hver paa de samme 10 Møntenheder; i saa Fald er der en Guldagio paa 100 %.

Guldcertifikater eller rettere *Gulddepot-Certifikater* kaldes de af de forenede Stater udstedte Pengesedler uden Tvangskurs.

Gulden, se *Gylden*.

Guldfernis, Fernis eller Spirituslak, som er farvet gulrøde med Gummigut, Drageblod o. l. og giver navnlig Messing et guldlignende Udseende.

Guldlister, se *forgyldte Lister*.

Guldmedschidije eller *Osman-Lire* er det tyrkiske Pund (Mønt). Af en *Oka* (s. d.) Fintguld udmøntes 192 Stykker Guldmedschidijer, der deles i 100 Pjaster; se iøvrigt tyrkisk Mønt- og Pengevæsen.

Guldmøntfod. Den frie Udmøntning af Guldet og dette Metal som gyldigt Betalingsmiddel i ubegrænset Mængde. Da Guldet saaledes bliver den eneste Værdimaaler i Omsætningen, vil Prisniveauet stige og falde i omvendt Forhold til dette.

Guldparitet, se *Møntparitet*.

Guldpunkt. Den Kurs paa fremmede Landes Veksler og andre Omsætningsmidler, ved hvilken det betaler sig at importere eller eksportere Guld i Stedet for at sælge eller købe disse til de henholdsvis lavere eller højere Kurser end Guldpunktet. Der tales om det *øvre* og det *nedre* Guldpunkt, idet det første er Parikursen (s. d.) med Tillæg af Forsendelsesomkostninger, Prægning o. s. v., medens det sidste er Parikurs med Fradrag af disse Omkostninger. Hvis Kursen paa en udenlandsk Veksel staar højere over Pari end disse Omkostninger, vil det betale sig at eksportere Guld til Betaling af Gæld i Stedet for i en Bank at betale den høje Kurs paa den udenlandske Veksel. Hvis Kursen derimod staar lavere under Pari end disse Omkostninger, vil det betale sig for udenlandske Debitorer at sende Guld til Afvikling af Gælden i Stedet for at maatte nøjes med den lave Kurs paa dens Penge her i Landet. Under normale Forhold beløber Forsendelsesomkostninger, Prægning, Provision o. s. v. sig til 3—5 ‰ mellem Skandinavien og de omliggende Lande. Derunder og derover vil Vekselkurserne paa disse Landes Veksler altsaa heller ikke normalt kunne falde eller stige, da der i saa Tilfælde vil blive importeret eller eksporteret Guld. Under Verdenskrigen har der været et langt videre Spillerum, dels fordi Omkostninger ved Forsendelse har været saa store og dels fordi den frie Udveksling af Guld mellem Landene næsten helt har været standset. Efterhaanden som denne genoprettes og Forsendelsesomkostningerne synker, kan det ventes, at Vekselkursernes Svingninger igen vil blive meget mindre.

Gulerod, *Karot*, er den rødgule el. hvide Pælerod af en Skærmplante, *Daucus carota*. Den indeholder ca. 2 % Sukker og en Del andre Næringsstoffer. Anvendes til Husholdningsbrug og som Foderplante.

gult Blodludsalt, *gult Cyanjærnkalium*, se *Kaliumcyanid*.

Gultræ, Kærneveddet af Farvemorbærtræet fra Vestindien, Meksiko og Mellemamerika. Det kommer i Handelen raspet eller malet, og indeholder et gult Farvestof, der

benyttes til Uldfarvning i forskellige Nuancer, ogsaa sort.

Gulvmaatter, se *Dørmaatter*.

Gulvtæpper, se *Tæpper*.

Gummi er et Stof, som flyder ud af forskellige Træer og størkner i Luften. Den er af lignende Sammensætning som *Kulhydrater* (s. d.), gullig eller brunlig, i ren Tilstand farveløs og gennemsigtig, opløselig i Vand, men uopløselig i Alkohol. *Arabisk G.*, g. arabicum, faas af forskellige Akacier fra Sennar, Kordofan o. fl. St. i Nordøstafrika. *Senegalg.* fra Vestafrika, ligeledes af Akacier, bestaar af smaa Korn eller tynde, ormelignende Stykker, der er revnet paa Overfladen. De mørke Sorter bliver ofte bleget med Svovldioksyd. Den kommer i Handelen over Bordeaux og Marseille. *Tragantg.* faas af Astragalusarter (ærteblomstrede) fra de østlige Middelhavslande (levantisk G.). Den kommer i Handelen som Blade, Traade eller Knolde. *Smyrna-Tr.* regnes for den bedste. Tr. bestaar af en opløselig og en uopløselig Del, Bassorin, saa at den kun bulner ud i Vand til en Slim. De simpleste Sorter kaldes *Bassorag. Kirsebærg.* af Kirsebær-, Blomme- og beslægtede Træer er mindre værdifuld. Den bruges bl. a. til Forfalskning af de andre Gummiarter. — Gummi anvendes som Binde- og Klæbemiddel, i Medicinen, i Tøjtrykkerier, Silkefabrikker, Stentrykkerier, til Blæk o. m. a.

Gummi elasticum og ***Gummivarer,*** se *Kautsjuk*.

Gummiharpikser er *Harpikser* (s. d.), som foruden æterisk Olie indeholder Gummi (s. d.). De vigtigste er *Ammoniakgummi, Asant, Bdellium, Galbanum, Gummigut, Myr-Asant, Bdellium, Galbanum, Gummigut, Myrra, Olibanum* (Virak). De anvendes til Kit, i Medicinen, til Røgelse o. l.

Gummilak, *Lak,* en voksholdig Harpiks, som fremkommer paa forskellige ostindiske Træer, navnlig *Ficus-* og *Crotonarter*, ved Stik af Lakskjoldlusens, Coccus lacca, Hun. De afbrækkede Grene, besat med den rødbrune Harpiks, som indeslutter Dyrenes Rester, kaldes *Stoklak*. De renere Smaastykker kaldes *Kornlak* (eng. *seed-lack*). Ved Kogning med Sodalud udvindes et rødt Farvestof, *lack-dye*. Resten smeltes og giver *Skællak* (s. d.).

Gunny bags (eng.), Sækkelærred, vævet af simpel Jute. Fremstilles navnlig i Ostindien og Dundee i Skotland, og anvendes til Indpakning af Bomuld samt som Sække til Korn, Frø, Salt o. a.

Gurjunbalsam, *Træolie,* en tykflydende, fluorescerende *Balsam* (s. d.) af ostindiske Træer, *Dipterocarpus*. Anvendes til *Lakfernisser* (s. d.), Forfalskning af Kopaivabalsam og æteriske Olier.

Gurkemeje, *Kurkuma, Gul Ingefær,* er Rodstokken af en Krydderurt, *Curcuma longa,* fra Kina og Ostindien. Den indeholder bl. a. *Stivelse* (s. d.) og et gult Farvestof, *Kurkumin,* som anvendes til *Kurkumapapir,* der farves rødbrunt af Alkalier og Borsyre; endvidere til Farvning af Fernis, Likører o. a. De pulveriserede Knolde udgør ofte en væsentlig Bestanddel af *Karri* (s. d.).

Guttaperka, et kautsjuklignende Stof, som udvindes af Mælkesaften i Stammer og Blade af ostindiske Træer, *Palaquium* og *Payena gutta,* paa Malakka og Sundaøerne. Mælkesaften, som er udflydt ved Indsnit i de fældede Stammer, indtørres, hvorved faas urene, brunlige Blokke; de knuste Blade og Stilke *ekstraheres* med Petroleumsæter, hvorved faas en meget renere Vare i Pladeform. G. har en ejendommelig Lugt, og er kun lidt elastisk. Den er uopløselig i Vand, men bliver plastisk i varmt Vand, saa at den er let at forme. Ved Vulkanisering (se *Kautsjuk*) kan den gøres fastere og elastisk. Anvendes til Haner, Rør, Skaale, kirurgiske Apparater og navnlig til Isolation i undersøiske Telegrafkabler og underjordiske Ledninger. *Guttaperkapapir,* til Forbinding, er tyndt udvalsede Guttaperkablade. Hovedpladsen for Guttaperkahandelen er Singapore paa Malakka.

Gylden, *Gulden, florin,* forkortet *f., fl., hfl.* 1) hollandsk Møntenhed: *Guilders* à 100 Cents; 2) den tidligere østrig-ungarske Møntenhed *Gulden* (ungarsk: *Forint*) à 100 Kreuzer.

Gyldenlæder, tyndt, spaltet Læder med ophøjede Mønstre i Forgyldning og Farver, som er frembragt ved mønstrede Valser, og derefter overtrukket med Guldfernis. Efterligninger udføres af *Læderpapir* o. l.

Gældsbalance, Oversigt over den af et Land aarligt stiftede Gæld og erhvervede Tilgodehavender i Udlandet. En saadan

Oversigt, der i det væsentlige vil omfatte Køb og Salg af Værdipapirer og ubetalte Varer, vil kunne vise, om et Lands økonomiske Stilling overfor Udlandet er bleven forringet eller forbedret i Aarets Løb. Under Verdenskrigen har Danmarks Gældsbalance været gunstig, da der her i Landet er købt en stor Mængde Obligationer, der før laa paa udenlandske Hænder. Tillige er den danske Handelsgæld bleven betalt.

Gær bestaar af mikroskopiske encellede, Svampe, *Saccharomyces*, som formerer sig ved Knopskydning og under Væksten omdanner Sukker til Alkohol og Kulsyre. Den kommer i Handelen som *Pressegær*, der dels fremstilles i Gærfabrikker og dels faas som Biprodukt ved Overgæring (se *Alkohol* og *Øl*). Den vaskes og presses, og kommer i Handelen som en graalig, smulrende Masse, der anvendes til *Hævning* af Dej i Bagerierne og Husholdningen. *Rendyrket Gær* bruges ved Fremstilling af *Spirjtus*, *Vin* og *Øl*. Af *Undergær* udvindes, efter Vaskning og Afbitring, *Gærekstrakt*, der bruges som *Kødekstrakt* (s. d.).

Gæs, af forskellige Racer, som rimeligvis stammer fra Graagaasen, opfedes til Slagtning om Efteraaret. En Del letfedede paa 5—6 kg eksporteres til England, og mange indføres fra Rusland og Polen. Bryst- og Laarstykker kommer i Handelen røgede, Fødder, Hals og en Del af Indvoldene som *Kraaser*. Af Leveren af kunstig fedede G. tilberedes *Gaaseleverpostej*, blandet med noget Kødfars, med og uden Trøfler, navnlig fra Omegnen af Strassburg. Gaasefjer, se *Fjer* og *Dun*.

Gødningsstoffer, *kunstige*, er dels naturligt forekommende, dels Affalds- og ad kemisk Vej fremstillede Stoffer, som tilfører Jorden de for Planterne nødvendige Ernæringsstoffer, navnlig Fosforsyre, Kvælstof, Kalium og Kalcium. De vigtigste er *Ammoniumsalpeter* og *-sulfat*, *Benmel*, *Chilesalpeter*, *Guano*, *Kalisalte*, *Kali-* og *Kalksalpeter*, *Kalkkvælstof*, *Nitragin*, *Superfosfat* og *Thomasfosfat* (se de enkelte Artikler). Handelen med *G.* foregaar paa Grundlag af Analyser, iflg. Lov af 26. Marts 1896.

Gøteborg-Standard, Trælastmaal for *props* = 180 engelske Kubikfod. Anvendes ved Befragtninger paa Sverige og Finland.

H

H., Forkortelse af 1) *Heller*, den østrigske Smaamønt. 2) *Haben* (t.), Kredit. 3) *Hydrogenium*, den kemiske Betegnelse for det luftformige Grundstof *Brint* (s. d.).

ha, Forkortelse af *hektar*, Flademaal (s. d.).

Haandkøb, Salg fra Apotek uden Recept.

Haandpant (D. L. 5.—7. — $^1/_4$) er en Pantsætning af Ting, som er eller bringes i Panthaverens Besiddelse eller dog saaledes, at han *udelukker* Pantsætteren fra Raadigheden derover. I Almindelighed kan man kun gyldigt haandpantsætte egne Ting eller andres ifl. Bemyndigelse, men for de paa Assistenshuset haandpantsatte Ting gælder, at de ikke kan fordres tilbage af rette Ejer, uden at han dækker Assistenshusets Krav.

Nogen Formforskrift for Haandpantsætning gives ikke saaledes som for Prioritering; kun for Skibe er der foreskrevet en Registrering af Haandpantsætningen.

Har Pantsætteren forbeholdt sig Dispositionsretten over det haandpantsatte, foreligger der ikke nogen gyldig Pantsætning, men det pantsatte kan derimod godt befinde sig i Tredjemands Værge. Saaledes pantsættes Varer i Skib ved Konnossementets Pantsætning og Varer paa (offentligt) Pakhus ved Modtagelsesbevisets, respektive Oplagsbevisets Pantsætning. Ellers maa Tredjemand udtrykkelig have forpligtet sig overfor Panthaveren til ikke at udlevere Pantet uden Panthaverens Ordre.

Ved Overladelse af Pantet til Pantsætteren selv rent midlertidigt bortfalder Panteretten, men indtræder dog paany over det tilbageleverede.

Faste Ejendomme kan ikke gives i Haand-

pant, men derimod Pantebreve ligesom andre Dokumenter eller Ting, men Haandpant i Pantebrevet giver ikke Haandpanthaveren nogen Ret til at realisere *Pantet* som Haandpant, men kun Pantebrevet. Derimod kan der formentlig ikke skabes Haandpant i Bogfordringer, idet Pantsætning af saadanne følger Reglerne om Underpant i Løsøre.

Haandpanthaveren kan viderepantsætte Haandpantet, men ikke for højere Beløb end det, Ejeren skal tilsvare ham, idet Ejeren ogsaa hos den, hvem Haandpanthaveren har viderepantsat det til, kan kræve det tilbage paa samme Betingelser, som de, paa hvilke han vilde have kunnet kræve det tilbage fra den, til hvem han selv har overdraget det til Haandpant.

Indfrier Ejeren ikke sit Haandpant til Tiden eller oversidder han iøvrigt i væsentlig Grad sine Forpligtelser, kan Haandpanthaveren realisere Pantet eller tage det til Ejendom efter Vurdering. Den overskydende Værdi skal udbetales Ejeren. Ved Realisationen kan Panthaveren vælge offentlig Auktion eller for Børseffekter Salg gennem Vekselmægler, med 8 à 14 Dages Varsel til Ejeren (Pantsætteren). Skriftlige Fordringer (Gældsbreve o. l.) kan Panthaveren selv indkassere, uden at Skyldneren dog derved tilpligtes at præstere Fyldestgørelse paa anden Maade end den, Ejeren (Kreditor, Pantsætteren) kunde kræve.

Haandpanthaveren har Ansvar for det ham til Haandpant overdragne, dog ikke overfor »Hændelse« (Ildebrand, Tyveri el. l.), naar han ikke har vist Skødesløshed eller Forsømmelse overfor det pantsatte.

Haandskrift. I gammelt Lovsprog ofte benyttet som Udtryk for skriftlig Skyld-Anerkendelse, Gældsbrev.

Haar. Dyrehaar er hornagtige Dannelser, som bl. a. indeholder Kvælstof og Svovlforbindelser, hvorved de kan kendes fra Silke og Plantestoffer. De vokser fra neden, idet de sidder i en Haarsæk, d. e. en Fordybning i Læderhuden. Man skelner mellem *Uldhaar*, som er bløde og ofte krusede (se *Uld*), *Dækhaar*, *Stikkelhaar*, *Børster* og *Pigge*. Se *Fæhaar*, *Hestehaar*, *Menneskehaar*, *Svinebørster* og *Børstenbindervarer*. — *Plantehaar* er langstrakte Celler, væsentlig bestaaende af Cellulose; de vokser i Spidsen. Se *Bomuld*, *Kapok*, *vegetabilsk Silke* og *Uld*.

Haardug, glatte lærredsvævede Stoffer af *Hestehaar* (s. d.), undertiden med Bomuldskæde. Efterligninger laves af stærkt snoet og appreteret, tyndt Bomuldsgarn. Bruges navnlig som *Sigtedug*.

Hab, siamesisk Vægt = 60,48 kg.

haben (t.), Betegnelse for Kreditering.

Habilitet, i Retssproget: formel o/e materielretlig Handleevne.

Hagl er runde Smaakugler af Bly med 0,3—0,8 % Arsen. De fremstilles ved at lade smeltet Bly dryppe igennem et Slags Sold. De sorteres i 10 à 12 Numre med 0,6—6 mm Diameter. Efter Sorteringen rulles de med Grafitpulver for at blive blanke og bedre modstaa Luftens Paavirkning. De fineste er *Dunst* og *Spurvehagl*, de groveste *Dyrehagl* og *Svaneknopper*.

Haglskadeforsikring er en Forsikring (s. d.) mod Skade paa Afgrøde ved Hagl byger.

Haikwan-Tael er den officielle Regerings-Tael i Kina, indeholdende 37,783 g Fintsølv; se iøvrigt *Kinas Mønt- og Pengevæsen*.

Haïtis Mønt- og Pengevæsen. Republiken Haïti har Sølvmøntfod med Møntenheden *1 Gourde* (Pjaster) à 100 Cents. Sølvmønten præges af 0,900 Finhed og vejer 25 g per Gourde saaledes at den i Sølvparitet svarer til den franske 5 Franc. Foruden Sølvpengene har man Papirpenge (ligesom den franske Bank i Port au Prince har *Ret* til at udstede Sedler). Begge Sorter Penge har Disagio, men samme, idet den virkelige Hovedmønt i Landet er den amerikanske Dollar.

Haïtis Valuta-Usancer. Noteringerne sker paa Grundlag af et fast Værdiforhold til den amerikanske Dollar, nemlig

1 £ = 4,80 $,

1 $ = $5^1/_3$ Francs og $4^1/_4$ Mark

og derefter i Procenter Præmie eller Tillæg. Alle Valutakurserne er for 90 Dage Sigt. Overfartstiden (s. d.) regnes til 30 Dage. Der findes ingen Børs, men Kurserne sættes af Mæglerne, der vandrer fra Kontor til Kontor. Hovedforretningen gøres i Franc-Valuta, da Haïti stadig har bevaret en vis Tilknytning til Frankrig fra den Tid, H.

var fransk Koloni, samt i Dollar-Valuta, idet Størstedelen af Importen sker fra de forenede Stater. Kurserne afhænger meget af Kaffehøsten og Kaffepriserne.

Halfa, se *Esparto.*

Halm, det aftærskede Straa af de dyrkede Græsarter, navnlig Kornsorterne. Bruges som Foder (Hakkelse) og Strøelse, som Indpakningsmateriale, til Tækning, Fremstilling af (snoede) *Halmbaand,* Fletninger til *Straahatte, Cellulose* (s. d.) o. a. *Langhalm* fra Haandtærskning er stærkere end Affaldshalmen fra Maskintærskning. Til Forsendelse presses den ofte i Bundter.

haltende Dobbeltmøntfod, se *Dobbeltmøntfod.*

Halvdamask, smaamønstret, damaskvævet Hørgarnsdrejl.

Halvfabrikata, Varer som har gennemgaaet en fabrikmæssig Behandling, men er bestemte til videre Forarbejdning, f. Eks. Garn, Læder, Cellulose, Raajærn, o. m. a. Trinfølgen er: *Raastof, Halvfabrikat, færdigt Produkt.*

Halvkamgarn, *Rasmagergarn,* Garn af lang Uld, som kun er kartet, saaledes at de korte Uldhaar ikke er kæmmet fra. Det er derfor mere ru end *Kamgarn* (s. d.). Bruges navnlig som Strikke- og Broderegarn.

Halvklæde, *Demidrap,* let, svagt valket uldent Stof, som er tæt overskaaret og stærkt presset. Bruges til Sommertøj.

Halvsilke, vævede Stoffer, hvor enten Kæde eller Islæt er af Silke.

Halvtømmer, paa langs gennemskaarne Bjælker af rektangulært Tværsnit, hvor Højden er det dobbelte af Bredden.

Halvuldgarn (s. k. Merinog.), Bomuldsgarn med indblandet Uldgarn i Forholdet 2 : 1. Bruges navnlig som Strikkegarn.

Halvuldsort, Tjærefarvestof i Form af sortebrunt Pulver. Bruges til Sortfarvning af halvuldne Stoffer.

Halvædelstene, forskellige Mineraler, der bruges som Smykkestene, men har mindre Haardhed, Gennemsigtighed og Glans end de egentlige *Ædelstene* (s. d.), f. Eks. forskellige Varieteter af *Felspat* og *Kvarts, Agat, Jade, Jaspis, Yet, Lasrsten, Rav* o. m. a.

hammerbart Støbegods, *aduceret St.,* er mindre Støbejærnsgenstande, som ved Glødning med Jærniltepulver er afkullet, hvorved det kan taale at presses og hamres. Bruges til Nøgler, Fittings, Laasedele o. a.

Hammerskæl er den Skal af Jærnmellemilte, som dannes paa Jærn ved Glødning og falder af ved den videre Bearbejdning. Bruges til Afkulning af *Jærn* (s. d.), til Slibepulver og Jærnkit.

Hamp er den for Bark og Stængeldele befriede *Bast* af en til Nældefamilien hørende etaarig, tvebo Plante, *Cannabis sativa.* Den dyrkes i de tempererede Egne af Evropa og Nordamerika, og kan blive indtil 3 m høj. Hanplanten er noget mindre end Hunplanten og giver finere Hamp. Planterne trækkes op inden Modningen og behandles paa lignende Maade som *Hør* (s. d.). Taverne er som Regel stærkere men grovere end Hørrens, og bruges mest til Rebslagning, Paklærred og Sejldug. Den raa, uskættede Hamp kaldes *Bast-* eller *Pashamp,* den heglede sorteres efter Finhed. Hovedmængden kom fra Rusland, over Petrograd og Riga. Fra Preussen og Polen udføres en Del over Königsberg og Danzig. En fortrinlig Sort, *rhinsk H.,* kommer fra Baden og Elsass. Finest er *italiensk H.,* som er meget lang, stærk og sølvhvid. — *Nældehamp* har i de senere Aar faaet nogen Betydning. — *Manilahamp* (s. d.); *Sunnhamp* (s. d.); *Kalkuttahamp* (se *Jute*).

Hampefrø er de nødagtige Smaafrugter af Hampeplanten (s. ovfr.). De er 3—4 mm lange, ægformede, med en graalig, glat Skal. Kærnen indeholder 30—35 % Olie, som vindes ved Presning eller Ekstraktion. Presseresterne er *Hampefrøkager* (se *Oliekager*). Olien, som er grønlig, senere gulbrun (Vf. 0,928), bruges til Smøresæber (se *Sæbe*) og Fernis. Frøene bruges ogsaa som Fuglefrø (s. d.) og i Medicinen. Hovedmængden af Frø og Olie kommer fra Rusland og Mandschuriet.

Hampelærred, finere Drejlsstoffer, helt af Hamp eller med Hørgarnsislæt, eller simplere Lærred, som anvendes til Madratser og Paklærred. Stærkere og varigere end Hørlærred, men stivere og vanskeligere at blege.

Hampeolie, se *Hampefrø.*

Hamsterskind, de sammensyede Skind af en lille, ca. 30 cm lang Gnaver, som lever i Mellemevropa, Rusland og Sibirien, og ofte

gør stor Skade paa Kornmarkerne. Skindene er brungule paa Ryggen, hvid- eller gulplettede paa Siderne og sorte under Bugen. Bruges til Foer i Kaaber o. l.

Handel kaldes den Virksomhed at formidle Omsætning af Varer erhvervsmæssigt. Handelen har sin samfundsmæssige Berettigelse deri: at fremskaffe Forbrugeren de for ham fordelagtigste Varer til den rette Pris og kun saavidt Handelens Udøvere varetager og fremmer Forbrugernes sande Interesser gør de samfundsmæssig Gavn og har Krav paa et Udbytte af deres Arbejde i Forhold til den Dygtighed og Energi, der udvises.

Handelen letter Produktionen, idet denne sparer det store Fordelingsapparat, kan arbejde støt og i Almindelighed forud være sikret Aftagelse. Den fremmer Produktionen ved, at denne kan specialisere sig og derved fremstille Varerne i større Mængde og med mindre Omkostninger, ligesom den øger Afsætningen ved at finde nye Markeder, nye Felter. Paa den anden Side er Handelen til Nytte for Forbrugerne. Den skaffer dem Varerne frem fra Produktionsstederne, holder Lager og Udvalg, leverer saa smaa Kvanta ad Gangen, som Midler og Behov kræver, og paa den Tid, hvor Behovet er til Stede. Den skaffer endvidere Varerne, som Forbrugerne vil have dem eller bedst er tjent med dem.

Handelens Arter. Idet Handelen anføres som den erhvervsmæssige Formidling af Vareomsætningen, falder Handel med faste Ejendomme og Skibe udenfor det retlige Handelsbegreb og omfattes da heller ikke af Købeloven. Til Handel henregnes herefter:

1) *Varehandelen* i alle dens Former og med alle dens Forgreninger samt de Erhverv, der accessorisk knytter sig til Varehandelen: Forsikring, Befragtning, Spedition, Pakhusforretning, Transport m. v.

2) *Handel med Penge* og Penge-Repræsentativer, Bank- og Bankiervirksomhed, der for saa vidt angaar Valutahandel, Udlaan af Kapital, Diskontering og Remboursering træder i direkte Samvirke med Varehandelen, men som desuden danner en særlig Handelsart for Køb, Salg og Belaaning af Fonds, Forrentning af Indskud, Opbevaring i Depot, Køb og Salg af umøntet Pengemetal m. v.; se iøvrigt under *Bankvæsen*.

3) *Bog-, Musikalie- og Kunst-Handel*, der hvad angaar selve de rørlige Ting: Bøgerne etc. følger de almindelige Regler for Vareomsætningen, men som med Hensyn til Aandsproduktet som saadant: Kompositionen, Kunstværket, det forfattede Værk er underkastet særlige Lovregler i væsentlig Tilslutning til international Ret (Bernerkonventionen).

Handelens Genstand. Efter vor Ret vil man for den erhvervsmæssige Handel kræve, at de omsatte Ting skal have Formueværdi; Handelen kan omfatte saavel eksisterende Genstande som saadanne, der først skal fremstilles.

Handelsagent, se *Agent*.

Handelsattaché er en handelskyndig Medhjælper, der knyttes til Legationerne til særlig Varetagelse af sit Lands Handelsinteresser i paagældende Stat. Ogsaa Danmark har betraadt denne Vej, som Stormagterne længe har benyttet.

Handelsbalance, Forholdet mellem Værdien af de af et Land udførte og indførte Varer, idet H. kaldes *passiv*, hvis Indførselen er større end Udførselen og *aktiv*, hvis det modsatte er Tilfældet.

Et Lands passive Handelsbalance kan foruden Handelsstatistikens Mangler bl. a. skyldes, at det er Kreditorland, idet Debitorlandet da maa betale Renten af Gælden i Varer, uden at der bliver nogen Indførsel til Gengæld. England er f. Eks. et udpræget Kreditorland med passiv Handelsbalance, da der i Udlandet er anbragt store Kapitaler, hvoraf der betales Renter til de engelske Kapitalister. I Norge skyldes den passive Handelsbalance for en Del den store Skibsfart for udenlandsk Regning.

De forenede Stater har paa den anden Side hidtil været et med aktiv Handelsbalance udpræget Debitorland, i hvis naturlige Rigdomskilder Udlændinge har anbragt store Kapitaler. Gennem Udførselen sker Rentebetalingen altsaa i Varer uden at der til Gengæld bliver nogen Indførsel. Da Handelen kun er en Del af et Lands økonomiske Omsætning med Udlandet, kan det ikke af Handelsbalancen ses, om dets økonomiske Status gaar frem eller tilbage.

Handelsberetning. Grosserersocietetet udgiver en aarlig Handelsberetning, der foruden at give en almindelig økonomisk Oversigt over det forløbne Aar tillige indeholder Specialmeddelelser fra enkelte Brancher, Oversigter over de til Komitéen knyttede Institutioner og Virksomheder, Skrivelser til og fra Komitéen af almindelig Betydning o. s. v.

Handelsberettigelse, se *Borgerskab, fri Næring.*

Handelsbetjent kaldes den, som i Butikshandelen enten alene eller i Forbindelse med Indehaveren besørger det daglige Salg ved Ekspedition af Kunderne. Benævnes ogsaa Kommis, Medhjælper, Ekspedient, Ekspeditrice, tidligere: Svend, Jomfru.

Handelsbøger, se *Bogføring.*

Handelscoutume, se *Handelssædvane.*

Handelsdok kaldes en vaad Dok (s. d.), der bruges i Havne med vekslende Vandstand, Tidevand, for at Skibene kan ligge uforstyrret heraf og navnlig for at de ikke ved Lavvande skal komme til at hvile paa Havnebunden.

Handelsdomstol, se *Sø- og Handels-Retten.*

Handelsfuldmagt, se *Fuldmagt, Prokura.*

Handelsgeografi omfatter i det væsentlige de forskellige Landes Produktion, Eksport og Import, Skibsfart, Transithandel, de for Handelen og Søfarten vigtigste Byer, Landenes Toldforhold, Kommunikationsmidler, Handelsinstitutioner, Valutaforhold, kort sagt alt af Interesse for Omsætningen af Varer og Penge.

Handelsgymnasie er en videre Undervisning paa Mellemskolens Grund i handelsteoretisk og almendannende Henseende i Lighed med den akademiske Uddannelse i andet Øjemed. Omend vi ikke herhjemme har nogen saadan almindelig Gymnasieretning ved Skolerne, har Demittenterne ved Niels Brocks Handelsskole i København dog erhvervet Ret til ved at aflægge en Tillægsprøve at blive Studenter af den saakaldte nysproglige Retning, der af Sprog omfatter mindst 2 af Verdenssprogene (engelsk, fransk, tysk) samt Latin. I øvrigt har vi i den saakaldte *Modenhedsprøve* en Form for Studentereksamen, der tillader Folk i noget fremrykket Alder at erhverve den akademiske Grad, d. e. blive Student og derefter faa Adgang til at tage de forskellige Embedseksaminer ved Universitetet, og er det krævede Stof noget omlagt, idet der kræves noget mindre af Latin og ingen *mundtlig* Prøve i Matematik, men til Gengæld stilles der *meget* store Fordringer til Kundskaberne i de levende Sprog og disses Literatur og Literaturhistorie.

Handelshøjskole kaldes højere Undervisningsanstalter af offentlig Natur, hvor der gives en særlig Uddannelse i kommerciel Viden af teoretisk og teknisk Art. Ligesom ved Universiteterne foregaar Undervisningen gennem Forelæsninger og Laboratorieøvelser og Vægten lægges paa Socialøkonomi og Statistik med særligt Henblik paa alt, hvad der er af Betydning for Vareomsætningen, Handelsgeografi, Handelspolitik og Handelsteknik foruden en almindelig Begrebstilegnelse af Handelsret. Uddannelsen her er gærne 2—3 Aar med paafølgende Afgangsprøve. Højskolerne virker enten selvstændigt eller som Afdeling (Fakultet) ved Universiteterne. Skønt vi herhjemme har højere Undervisningsanstalter for Ingeniører, Landmænd, Forstmænd etc., har vi ikke nogen Handelshøjskole, men vel nogle private Anstalter af forskellig Kvalitet. Den første Handelshøjskole blev oprettet i Antwerpen i 1852 og er der nu snart virkelige Handelshøjskoler i næsten alle civiliserede Lande.

Handelskalender er almindeligvis en paa Annonceindtægt baseret Adressebog over Forretningsdrivende, hvori der er indflettet forskellig Tekst. En Del Kalendere lader sig betale for Optagelse, hvorved Adresserne faar en tilfældig Karakter. Af internationalt Omfang er de engelske: Kellys, Moody, Lloyds, Stubbs og Perrys »Directories« samt den franske Didot-Botin.

Handelskammer. Til Varetagelse af et Lands Handels-(og Industri-)Interesser har man rundt om dannet Handelskamre, dels i selve Landet, dels i Udlandet. De indenlandske Handelskamre er gærne underkastet særlige Love, som f. Eks. i Tyskland, Østrig, Frankrig etc., eller en vis Autorisation, som f. Eks. i Norge og England. Det første Handelskammer oprettedes i Marseille i 1650 som fri Institution. Der er i Frankrig nu

117 Handelskamre samt 6 i Kolonierne, men foruden disse *Chambres de Commerce* bestaar særlige Industrikamre: Chambres consultatives des arts et manufactures. De engelske Handelskamre, hvoraf mange har bestaaet allerede i Aarhundreder, er stadig frie Korporationer, som dog registreres, og i selve Landet eksisterer 86 Handelskamre. I Tyskland bestaar der ved Siden af Handelskamrene endnu visse Købmands-Institutioner, hvis Myndighed dog stadig indskrænkes til Fordel for Handelskamre, hvoraf der findes 144. Her i Landet findes intet Handelskammer, idet Handelens Udøvere her er organiseret adskilt i Korporationer for en gros-Handelen (Grosserer-Societetet) og for Detailhandelen (De samvirkende danske Købmandsforeninger etc.), med et vist Fællesorgan: »Den danske Handelsstands Fællesrepræsentation«. Udenfor Evropa har man særlig i Amerika, men ogsaa i Østen oprettet indenlandske Handelskamre.

De udenlandske Handelskamre eller rettere de i Udlandet virkende Handelskamre er af 2 forskellige Arter; enten Sammenslutninger af Købmænd, Filialledere o. l. fra et enkelt Land, som virker for dettes Handelsinteresser det paagældende Sted, eller Sammenslutninger af saadanne Personer (Firmaer) med det paagældende Lands egne bosiddende Købmænd, som har en Interesse i Handelssamkvemmet med Udlandet, f. Eks. i Petrograd de svensk-russiske og russisk-engelske Handelskamre. Det første Land, hvorfra i Udlandet bosatte Købmænd oprettede et saadant Handelskammer, var Østrig-Ungarn, idet der i Konstantinopel i 1870 oprettedes et østrig-ungarsk Handelskammer, men allerede i 1872 oprettede engelske i Paris bosatte Købmænd et engelsk Handelskammer der, som har vundet stor Anseelse og Indflydelse. Nu har engelske Købmænd over 30 egne Handelskamre i Udlandet foruden over 100 i de engelske Kolonier og Dominions. Ogsaa franske, amerikanske, belgiske, italienske, svenske o. a. Købmænd har fulgt Eksemplet, saaledes er der 35 franske ,20 italienske etc. Handelskamre i Udlandet. Det er naturligvis navnlig paa de store Handelspladser, hvor Købmænd af alle Nationer slaar sig ned enten som selvstændige Næringsdrivende eller som Filialledere, at disse Handelskamre er dannet, saaledes er der i London baade et fransk, svensk, nordamerikansk, spansk, norsk, belgisk, hollandsk, østrigsk Handelskammer.

Tyskland har derimod ikke betraadt denne Vej, da hidtil Maksimen hos den tyske Regering har været, at Staten ordnede alt, i dette Tilfælde gennem et, for Resten ypperligt, Konsulatvæsen.

Der er ingen danske Handelskamre i Udlandet.

Handelskamrene har virket til overordentlig stor Gavn for Udviklingen og Stabilisering af Handelssamkvemmet mellem Landene.

Handelskontrakt. For Indgaaelsen af Handeler er der ikke i Loven foreskrevet nogen Form, men for Gyldigheden af de indgaaede Aftaler gælder vor Lovgivnings almindelige Regler. — Om selve *Afslutningen* af Forretninger er nu visse Regler fastslaaede i Loven om Aftaler og andre Retshandeler paa Formuerettens Omraade af 8. Maj 1917, et Led i den fællesskandinaviske Lovgivning. Den Bemærkning forudskikkes dog, at nævnte Lov ingenlunde er udtømmende.

Lovens Paragraf 1 udtaler, at Tilbud og Svar (Akcept) paa Tilbud er bindende for Afgiveren. Herved kommer imidlertid alle vore øvrige Retsregler til at spille ind, nemlig de, som afgør, om der ikke i det paagældende Tilfælde foreligger nogen Ugyldighedsgrund: Tvang, Falsk, Umyndighed, bristende Forudsætninger etc. Den mundtlige Aftale, herunder ogsaa den stiltiende, som eventuelt kan udledes af vedkommendes konkludente Handlinger, er lige saa bindende som den skriftlige, men denne er langt lettere at bevise, baade at den har fundet Sted og hvad den gaar ud paa. Derfor stadfæstes gærne mundtlige (telefoniske) Afslutninger af Forretninger skriftlig, ligesom de kortfattede Telegramordres nærmere udlægges og stadfæstes i et følgende Brev.

En *mundtlig Offerte* maa akcepteres paa staaende Fod, naar ikke udtrykkeligt en Betænkningstid indrømmes.

En *telegrafisk Offerte* maa som Regel akcepteres ved Telegramsvar, hvis ikke Akcepten paa anden Maade (f. Eks. telefonisk) vil komme lige saa hurtigt frem som Telegramsvaret. Dette sidste gælder formentlig selv om

der i Telegrafofferten maatte være forlangt telegrafisk Akcept (Drahtaccept, wireacceptance), naar ikke Offertegiveren efter Sædvane eller efter Forholdene i det konkrete Tilfælde maatte have lagt Vægt paa netop at faa Svar ad telegrafisk Vej. I Almindelighed kræves Svaret afsendt den Dag, i hvis Forretningstid Tilbudet er modtaget.

Lyder Offerten paa, at den maa være akcepteret *senest en vis Dag*, skal Akcepten være *kommet frem* til Offertegiveren senest den angivne Dag, naar det ikke udtrykkelig er angivet eller fremgaar af Omstændighederne, at blot Afsendelsen af Svaret skal være foretaget til nævnte Tid og ad den krævede Vej (per Post, Telegraf etc.). Derimod er Forstaaelsen af, hvad der menes med, at Akcepten kræves *inden en vis Dag*, ikke fast og ejheller fastslaaet i Loven. I Handel og Vandel vil der dog hermed som Regel være ment *det samme som: senest*, naar ikke andet fremgaar af Forholdene.

Er der angivet en *Betænkningsfrist paa et vist Dageantal*, regnes Fristen fra, men ikke iberegnet den Dag, Offerten er givet, henholdsvis Brevet er dateret, saafremt ikke andet fremgaar af Omstændighederne. Her maa dog skælnes, hvorvidt Adressaten modtager Offerten — eller beregnes at modtage den — samme Dag, som den afgives, eller først en følgende. I førstnævnte Tilfælde maa Dagen, naar en *flere* Dages Frist er indrømmet, formentlig medregnes i Fristen, saaledes at der paa et den 15de afgivet og modtaget Tilbud, for hvilket der er forlangt Svar inden 5 Dage, maa gives Akcept senest den 19de, men kan en Offerte ikke være kommet Modtageren i Hænde før *efter* Tilbudsdagen, den 15de, maa den sidste Dag for Akcepten blive den 20de.

Ved Udtrykket *Svar inden 8 Dage* skal Svaret være fremkommet, respektive afgivet, senest den 7de Dag, d. v. s. Ugedagen efter Offerten, uanset om Offerten er kommet til Modtagerens Kundskab den første Dag eller senere.

Ved Svar *inden en Maaned* forstaas Akcepts Indgang senest Maanedsdagen efter Tilbudets Dato.

Svar per omgaaende vil i Almindelighed kræve, at Svaret sendes med Posten samme Dag som Tilbudet er kommet (indenfor den normale Forretningstid), udenbys fra med første gennemgaaende Post.

Prompt Svar vil kræve en af Omstændighederne fremgaaende hurtig Afgivelse af Svar. Nogen Sædvane for Betydningen af »prompt Svar« kan ikke antages at have dannet sig, selv om det i Samhandel mellem Grossister og Detaillister i Almindelighed vil have samme Betydning som »omgaaende Svar«.

Ved begge de sidste Formler maa dog erindres, at hvis Tilbudet er afgivet telegrafisk, vil Udtrykkene ofte kunne betyde, at Afsenderen venter Svar ad samme Vej, selv om det dog kan siges, at Tilbudgiveren i Almindelighed da udtrykkeligt vil kræve Telegrafsvar.

Ved et brevligt eller telegrafisk Tilbud *uden Akceptfrist* maa Akcept dog være fremkommen inden Udløbet af det Tidsrum, som af Tilbudgiveren (ved Tilbudets Afgivelse) kunde paaregnes at ville medgaa. Saaledes bestemmer Aftalelovens § 3. Ved Beregningen af dette Tidsrum forudsættes, at Tilbudet kommer frem i rette Tid, hvormed menes, at Postgangen eller Telegrafbesørgelsen er normal, idet Driftsforstyrrelser vil forlænge Tidsrummet. Desuden tillægges der Tilbudets Modtager en rimelig Betænkningstid (Lovens Udtryk). Dennes Længde afhænger af Omstændighederne, af Sædvane i sin Almindelighed og af Sædvane mellem Parterne. Som Regel vil man i Handelslivet dog ikke anse den offererende Part for bunden, hvis ikke Modtageren af en Offerte i kurante Varer giver Svar saa hurtigt, som Omstændighederne tillader ham. Hvad angaar Svarets Befordring maa imidlertid dets Afsender tage ham bekendte Driftsforstyrrelser i Betragtning, saa at han f. Eks. ved standset Postgang sender Telegram, eller afgiver Akcepten per Telefon.

Hvad angaar *Helligdages Indflydelse paa Akceptfristen*, da bliver der kun Tale herom ved kortere Akceptfrister end 1 Uge. Er der krævet omgaaende Svar vil dette dog først kunne forventes afgivet den første Hverdag, Tilbudet er modtaget (i Forretningstiden), og dette gælder ogsaa, hvor sammenhængende Helligdage vilde gøre en Akceptfrist paa et tilsvarende Antal Dage illusorisk. Ellers vil mellemliggende Helligdage ikke med-

føre en tilsvarende Forlængelse af Akceptfristen.

Forsinket Akcept vil, naar Svaret er afsendt saaledes, at det — Afsenderen bevidst — ikke kan naa frem inden Akceptfristens Udløb eller endog er afsendt *efter* denne, betyde i Almindelighed, at Afsenderen gærne endnu vil gøre Forretningen, hvis Offertegiveren stadig er aaben herfor, og den forsinkede Akcept kan da efter Omstændighederne anses for at være et selvstændigt Tilbud, der kræver prompt Svar, hvis det antages. Er Akcepten vel indgaaet forsinket, men fremgaar det af Omstændighederne, at Afsenderen har været i god Tro til, at den kom tidsnok frem, vil en Afvisning kræve omgaaende Meddelelse herom. Omvendt kræves ingen Meddelelse, hvis den ubevidst forsinkede Akcept antages, ikke engang om Afsenderen *efter* Afsendelsen maatte være bleven klar over, at Akcepten maatte komme for sent frem. — Ved Afvisning af den forsinkede Akcept er det *ikke* nok at meddele, at den er kommen for sent frem, men der maa udtrykkelig skrives, at den afvises. Har Offertegiveren *efter* Akceptfristens Udløb allerede sendt Underretning til Tilbudmodtageren om, at Akcept ikke er modtaget og Offerten derfor er bortfalden, behøves ikke ny Meddelelse efter den forsinkede Akcepts senere Fremkomst.

Afvigende Akcept foreligger, naar vel selve det offererede Vareparti til den offererede Pris antages, men der bevidst betinges andre Vilkaar for Levering, Kredit, Garanti el. l. I Almindelighed vil den afvigende Akcept være ugyldig som Akcept, ligesom den »Akcept«, der gaar ud paa anden Pris eller andet Parti (større eller mindre, hvis ikke Offerten tillader delvis Kvantumslevering) end i Offerten omhandlet, overhovedet ikke kan regnes for Akcept. Som Hovedregel gælder i Handelsforhold, at *en Offerte kræver fuldstændig Akcept*. Noget andet er, at Tilbudmodtageren inden Akceptfristens Udløb kan forespørge, om ikke dette eller hint Vilkaar kunde ændres. — Kan Offertegiveren se, at Afvigelsen i Akcepten er sket ubevidst, maa han prompt give Afsenderen Besked om Afvigelsen som Grunden til Afvisningen, da ellers Handelen anses for afsluttet i Overensstemmelse med Akcepten. — Den afvigende Akcept kan i Almindelighed anses som et selvstændigt Tilbud, der efter Omstændighederne kræver prompt Svar, hvis det antages.

Skriftlig Stadfæstelse af mundtlig eller telegrafisk Akcept kræves i Handelsbrugen, hvor Offerten enten betinger saadan skriftlig Stadfæstelse (eller Form) af Akcept eller er af en saadan Art, at den for at undgaa Misforstaaelser maa anses for nødvendig.

En Tilføjelse i en telegrafisk Akcept som: *nærmere per Brev* el. l. giver Akcepten en saa usikker Karakter, at den, hvis Brevet ikke indtræffer inden Akceptfristens Udløb og glat stadfæster Enkelthederne i fuld Overensstemmelse med Offerten, maa betegnes som en *bebudet Afvigelse*, og den telegrafiske Akcept maa derfor anses for ugyldig med saadan Tilføjelse.

Offerte uden Krav om udtrykkelig Akcept enten med Udtalelse om, at Modtagerens Tavshed (»hvis jeg ikke hører modsat fra Dem«) anses som Akcept, eller hvor det af Forholdene fremgaar, at Akcept ikke ventes særlig udtalt, vil efter Omstændighederne — navnlig hvis der er en vis Handelsforbindelse mellem Parterne — kunne kræve prompt Afslag, hvis Offerten ikke antages, men som Regel bindes Tilbudmodtageren ikke ved sin Tavshed. Hvis Offertegiveren senere opfordrer Tilbudmodtageren til at udtale sig, maa denne give prompt Svar, hvis han vil gøre Forretningen.

Fritblivende Offerte eller Offerte »uden obligo«, »uden Forbindende« (ikke det i Loven brugte frygtelige Ord: uden »Forbindtlighed«) anses alene som en Opfordring til Modtageren om at udtale sig, hvorvidt han kunde ønske at gøre saadan Forretning, som i den uforbindende Offerte omhandlet. En indenfor rimelig Tid fremsendt Akcept af en saadan kræver dog prompt Svar, hvis den ikke antages.

Tilbagekaldt Offerte. En Offerte kan efter Omstændighederne trækkes tilbage, men Tilbagekaldelsen maa være kommet frem inden (eller samtidig med at) Offerten er kommet til Adressatens Kundskab. Offertegiveren har eventuelt Bevisbyrden for sin gyldige og rettidige Tilbagekaldelse, hvilket bevirker, at man maa regne med, at Tilbagekaldelsen

praktisk talt maa være Adressaten i Hænde forinden han *kan* have modtaget Offerten.

Tilbagekaldt Akcept. For denne gælder tilsvarende Regler som for Tilbagekaldt Offerte (se ovf.).

Cirkulærer og Kataloger med Priser etc. maa anses som uforbindende Tilbud, naar ikke det modsatte fremgaar af Omstændighederne. I det»Tilbudet« spredes til en Kreds af Personer, vil det i Almindelighed derved miste Præget af direkte Offerte, som kunde vække Tillid til, at Cirkulærets Afsender endnu er i Besiddelse af Varerne til de nævnte Priser, naar Bestilling indløber, end sige vilde være i Besiddelse af praktisk talt ubegrænsede Kvanta, hvis ikke Cirkulæret fremtræder som Realisation af visse angivne (Rest-)Partier. Man taler derfor i Handelsverdenen ikke om at sende Akcept paa Cirkular- eller Katalog-Tilbud, men at indsende Bestilling efter disse. Noget andet er, at Velanstændighed byder at opretholde saadanne Tilbud, saalænge disponible, usolgte Partier efter samme Kalkulation forefindes, naar Bestillingen indløber enten inden rimelig Tid eller førend »Tilbudet« er tilbagekaldt ved Udsendelse af nyt Katalog eller Cirkulære.

Ugyldighedsgrunde. Herom har Aftaleloven optaget en Del Bestemmelser, idet den dog heller ikke paa dette Felt er udtømmende.

a. *Urigtige eller bristende Forudsætninger.* I engelsk og skandinavisk Ret giver Loven ingen Opregning over de væsentlige Forudsætninger, hvis Bristen gør Afslutningen ugyldig, men stiller Dommerne aldeles frit i deres Afgørelse. Medens en Vildfarelse i Bevæggrunden i Almindelighed ikke gør den afsluttede Handel ugyldig, saa *kan* Forudsætningen, naar den har været Medkontrahenten bevidst som Bestemmelsesgrund, ved sit Bortfald eller sin vitterlige Urigtighed gøre Handelen ugyldig.

b. *Tvang.* Saavel den absolute Tvang, der fører en anden Persons Haand over Papiret til Underskrift, som Trusler (i Ord eller Gærning) af retsstridig Art bevirker Handelens Ugyldighed. Bevæger saaledes nogen en anden Person til at gøre en Forretning med sig under Trusel om at ville anmelde en af ham begaaet alvorligere Lovovertrædelse, er Forretningen ugyldig. Er det ved Tvang fra Tredjemands Side (C), at A indgaar paa en Handel med B, som intet ved om den af C udøvede retsstridige Pression, maa A prompt reklamere overfor B, da han ellers bindes overfor denne; men han vil da kunne fordre Skadeserstatning af C.

c. *Svig.* En Handel, som er gjort ved Svig fra Medkontrahenten eller — ham bevidst — fra Tredjemand, er ugyldig. Hvad der i det givne Tilfælde maa anses for Svig, kan der ikke opstilles nogen almindelig Regel for, men indenfor Handelsstanden vil man i Almindelighed ikke være i Tvivl om, hvorvidt givne Forhold maa anses for stridende mod almindelig Hæderlighed i Handel og Vandel. Udnyttelse af sin paa legitim Maade erhvervede bedre Viden er alt Initiativs Spore og selvfølgelig berettiget, men hvis denne bedre Viden er erhvervet paa Medkontrahentens Bekostning, f. Eks. ved at bevæge hans Personale til at give saadanne Oplysninger, som vedkommende ved strider mod Principalens Interesser, maa Handelen blive ugyldig. Svigen kan ogsaa bestaa i Fortielse af Omstændigheder, som almindelig Hæderlighed byder at omtale.

d. *Utilbørlig* Udnyttelse eller *Udbytning af anden Persons Underlegenhed*, d. v. s. civilretlig Aager, svarende til det moderne, strafferetlige Begreb Aager, som er indført i norsk og svensk Straffelov og ligeledes foreslaaet indført i vor Straffelovgivning. Aftaleloven udtrykker det saaledes: Naar nogen har udnyttet en andens Nød, Letsind, Enfoldighed, Uerfarenhed eller et mellem dem bestaaende Afhængighedsforhold til at opnaa eller betinge Fordele, som staar i aabenbart Misforhold til, hvad derfor ydes o. s. v. Herunder kan saaledes falde det Forhold, at en Kreditor bevæger sin af ham faktisk afhængige Debitor til at købe Varer enten til ublu Priser eller som ellers er usælgelige. Det samme gælder, hvis en Vekselerer formaar en Haandværker til at købe Papirer, om hvis Værdi denne ingen Anelse har, til en urimelig Pris, men som Vekselereren selv er brændt inde med. Hvis A udnytter en af B overfor C fremkaldt Situation af civilretlig Aager, er Handelen ogsaa ugyldig. (Grosserersocietetets Komité havde ønsket hele Paragrafen slettet af Lovforslaget af Hen-

syn til muligt Misbrug ved Sigtelser af nævnte Art).

e. *Fejlskrift eller Fejltagelser* ved Afgivelse af en Offerte eller ved Antagelse af en saadan gør ikke den indgaaede Handel ugyldig, naar Adressaten er i begrundet god Tro. Lyder et Tilbud f. Eks. paa 100,000 Mursten à 85,75 per Tusind *og* Markedsprisen ligger deromkring, bliver Offertegiveren bundet ved Adressatens rettidige og fuldstændige Akcept, selv om Offertegiveren kun ved en Fejlskrift eller Fejltagelse hos sig selv eller sit Personale har tilbudt til 85,75, skønt han havde villet forlange 86,75. (Saaledes er gældende Ret i Skandinavien, men *ikke* i Tyskland, Frankrig og Svejts). Ovennævnte Regel gælder, hvad enten Fejltagelsen er undskyldelig eller ikke. Er en telegrafisk Offerte undervejs af Telegrafvæsenet blevet forvansket, ligesom naar en gennem Bud (Agent) mundtlig overbragt Offerte af Budet er blevet forvansket, er Offertegiveren dog ikke bundet ved Offerten i den forvanskede Skikkelse, hvis han — saa snart han bliver opmærksom paa den skete Fejltagelse — straks gør Adressaten opmærksom herpaa. Efter tysk Ret maa Offertegiveren dog tilsvare Adressaten Erstatning for det Tab, denne maatte lide ved i god Tro at antage Offerten (og maaske videresælge), men i skandinavisk Ret vil man for Erstatning i saa Tilfælde væsentlig se paa, om Offertegiveren eller hans Personale har udvist nogen Forsømmelighed eller Skødesløshed, da *han* i saa Fald er nærmest til at tage Følgerne.

Stridende mod almindelig Hæderlighed. Efter Aftalelovens § 33 vil et Tilbud, Akcept eller lignende Tilsagn ikke kunne gøres gældende, naar det paa Grund af Omstændigheder, som forelaa, da Tilsagnet kom til Modtagerens Kundskab, og hvorom han maa antages at have været vidende, vilde stride mod almindelig Hæderlighed, om han vilde gøre det gældende. Det er en Bestemmelse, som giver Domstolene en vidtgaaende Beføjelse til frit Skøn over, hvad Ret og Billighed maatte tilsige i det enkelte Tilfælde. Bestemmelsen maa anses som en Udvidelse af ovennævnte Bestemmelse angaaende Svig og utilbørlig Udbytning af andre. Det bliver den til enhver Tid i *Samfundet* (altsaa ikke i Handelsverdenen alene) raadende Opfattelse af, hvad der anses for Hæderlighed i Handel og Vandel, som bliver bestemmende. Idet Paragrafen udtaler: »Selv om en Viljeserklæring ellers maatte anses for gyldig . . .« udelukker den ikke, at Tilsagnet ogsaa kan være ugyldigt, selv om Modtageren maatte være i absolut god Tro, idet da de andre Ugyldighedsgrunde kan spille ind.

Hvad endelig angaar Forholdene for *Afslutninger med udenlandske Firmaer*, da vil en Vedtagelse mellem Parterne om, at Medkontrahenten underkaster sig Søgsmaal i den anden Parts Hjemland, som Regel være bindende. En Angivelse af »Opfyldelsessted« fra den ene Part er dog ikke at anse som en Vedtagelse. I Praksis vil Sagen gærne blive rejst i det Land, hvor den ikke-opfyldende Part bor, men ogsaa i saa Tilfælde kan det vedtages, at Sagen dog afgøres paa Grundlag af Lovgivningen i Sagsøgerens eget Land.

Handelskutymer, se *Handelssædvane.*

handelskyndig Tillidsmand, se *Tillidsmænd ved Tvangsakkord.*

Handelsmedhjælper, se *Handelsbetjent.*

Handelsministerium. Herhjemme er i 1908 blevet oprettet et Ministerium for Handel og Søfart, hvorunder er henlagt en Række Sager vedrørende Handel og Søfart i Almindelighed, Bankvæsen, Aktievæsen, autoriserede Revisorer, Handelstraktater, Varemærker og Mønstre, Maal og Vægt, Justervæsen, Handelsstandens Organisationer, Handelsskoler, Forholdsregler mod illoyal Konkurrence, Varetagelse af Haandværkets og Industriens kommercielle Interesser i al Almindelighed, Forhyringsvæsenet, Sønæring, Bogføringslove, Sparekasser m. m. Handelsministeriet er delt i et Sekretariat, Handelskontoret, Søfartskontoret og Styrelsen af Haandværks- og Industrinæringen.

Under Verdenskrigen var det dog Inden- og Udenrigsministeriet samt Justitsministeriet, som i Forbindelse med Grosserersocietetet og Industriraadet ordnede de inden- og udenrigs Handelsforhold. — Overhovedet har Handelsministeriet ikke været den Faktor for Handelens og Søfartens Udvikling, som et Handelsministerium kunde have været, hvilket hænger noget sammen med den uheldige Ordning, at vort Konsulatvæsen

udelukkende er henlagt under Udenrigsministeriet og derved har faaet en bureaukratisk og ikke kommerciel Karakter.

Handelsmusæum er en Institution til Handelens Fremme og ikke — som man af Ordet »Musæum« efter dansk Sprogbrug kunde tro: et Samlingssted for Sager vedrørende Handelens Historie, Udvikling, Genstande el. l. Saadanne Objekter kan vel finde Optagelse som et Led eller en Afdeling af et Handelsmusæum, men dettes Opgave er særlig at virke i sit Lands Handels Tjeneste, navnlig ved dets Import og Eksport, ved Information af alle Arter, Eksport-Prøvelagre, Publikationer, Oplysninger, Ansporinger, Vink, Raad og Vejledning etc. Handelsmusæerne er gærne statsunderstøttede eller underlagt Landets Handelsministerium. I det enkelte gaar deres Virksomhed ud paa

1) at skaffe og udbrede Kendskab til Forholdene paa udenlandske Handelsmarkeder i deres Almindelighed: Landets Natur, Folk, Handelssædvaner, Valutaforhold, Varebehov, Produktion, Transportforhold, Handelsret etc.

2) at skaffe Underretning om Afsætningssteder og Afsætningsmuligheder for enkelte Artikler, Indkøbskilder for opgivne Raastoffer, ny-aabnede Markeder, Ændringer i Handelsforholdene, egnede Forbindelser det paagældende Sted, Toldforhold, Transportomkostningerne, nye Artikler og Raastoffer, ny Anvendelse af kendte Raastoffer, nye Maskiner etc.

3) at fremskaffe og udstille Prøver af importerede Raastoffer fra Produktionslandene, af importerede Artikler (for at gøre de hjemlige Fabrikanter bekendt med disse, saa de kan lave lignende), af Artikler, der bruges i Udlandet og som det kunde lønne sig at optage Fabrikationen af, af indenlandske Raastoffer og Varer (til de fremmede Importørers Vejledning), af fremmed, bedre arbejdende Maskiner etc.

foruden en Mængde andre Opgaver.

Af eksisterende Handelsmusæer skal nævnes: *Philadelphia* commercial Museum, som udgiver en indenlandsk »Weekly Bullettin« foruden et stort Eksport-Maanedsskrift: »Commercial America« og er installeret i monumentale Bygninger, *Londons* »Commercial intelligence branch of the Board of Trade«, som staar i Forbindelse med det indiske Handelsmusæum i *Kalkutta*, »Musée commerciale« i *Bryssel*, »Musée nationale du commerce et de l'industrie« samt »Office national du commerce exterieur« i *Paris*, det østrigske i *Wien*, det i 1904 af Detailhandlerforeningerne i Liège oprettede, storslaaede Handelsmusæum, foruden saadanne Musæer i Budapest, Stuttgart, Nürnberg (hvor det udgør en Afdeling af germanisches Museum), Köln, Mannheim, Frankfurt a/M, Lybæk, Marseille (for Kolonierne), Bordeaux, Nantes, Håvre, Milano, Turin, Rom, Stockholm, Meksiko, Agram, Madrid, Rio de Janeiro, Belgrad, Bukarest, Yokohama, Tokio, Kobe, Manila etc.

I Danmark findes intet Handelsmusæum.

Handelsmønter. Til Brug ved Handelen i mindre civiliserede Lande har Forretningsfolk gærne i deres eget Land ladet præge Sølv- og Guldmønter, saakaldte Handelsmønter. Heraf skal nævnes den østrigske

Maria-Theresia-Thaler, ogsaa kaldet *Levantiner-Thaler*, da den bruges i Levanten, Vægt 28,0668 g af Finhed $^5/_6$, altsaa Indhold af Fintsølv: 23,389 g. Denne Mønt er præget siden 1751 og kurserer endnu i Levanten i Millionvis.

Gulddukater af Vægt 3,4909 g og Finhed $^{71}/_{72}$, altsaa Indhold af Fintguld: 3,44241 g, svarende i Guldværdi til 11 Frcs. 86.

Franz Josephs-d'Or af Indhold i Fintguld: 5,80645 g og derfor i Guldværdi svarende til den franske 20 Francs.

Viergulden, ogsaa af Guld, svarende i Guldværdi til den franske 10 Francs.

De 2 sidstnævnte præges dog ikke siden 1892.

I Østen anvendes i Indochina, der omfatter Cochinchina, Kambodsja, Annam og Tonkin den i Paris prægede Handelsdollar *piastre de commerce* af 0,900 Finhed og oprindelig af Vægt 27,215 g. Denne Mønt var imidlertid lødigere end de andre Dollarsmønter, der gik i Landene, hvorfor den blev omsmeltet. Man nedsatte derfor Vægten til 27 g. Mønten er nu eneste lovligt Betalingsmiddel der og har derved mistet sin særlige Karakter af Handelsmønt. Endvidere anvendes i Østen *meksikanske Dollars*, *Hongkongdollars* og *Straitdollars*, hvorom nærmere under de betræffende Landes Mønt- og Pengevæsen.

Handelsomkostninger, se *Omkostninger.*

Handelspas. Fremmede Handlende saavel som danske Agenter, der vil rejse rundt i Landet og falbyde Varer til Levering fra udenlandske Huse, skal paa Toldkontoret løse et Adgangsbevis, der betales med 160 Kr. for det første og 80 Kroner for hvert af de efterfølgende Huse, han repræsenterer.

Handelspolitik, den Politik, et Land fører overfor Udlandet med Hensyn til Vareomsætningen med dette. For at skaffe sig Indtægter eller for at vanskeliggøre den frie Omsætning kan et Land lægge en Indførselstold (s. d.) paa de fra Udlandet kommende Varer. Denne kan ikke alene ved sin Størrelse, men ogsaa ved den ofte omstændelige Klarering efter de mange og indviklede Toldpositioner være meget generende for Handelen, *Protektionssystem.* Helt at forbyde Indførsel af Varer fra andre Lande gribes der kun til under ekstraordinære Forhold, f. Eks. for at hindre Udbredelse af smitsomme Sygdomme eller Indførsel af samfundsfarlige Varer som Vaaben eller Ammunition eller som Repressalie. Ved at sætte Toldsatserne meget høje kan Indførselen af Varer dog ogsaa praktisk talt forhindres, hvorved der, som ved fuldstændig Forbud, tales om *Prohibitivsystem.* Hvis der er fri Indførsel til et Land, saa der kan handles uden Afgifter eller andre kunstige Hindringer, har dette *Frihandelssystem.*

Udførselen kan paa tilsvarende Maade være mere eller mindre fri. I den nyere Tid er det dog som Regel kun under ekstraordinære Forhold som Krig, Misvækst el. l., at der gribes til Eksportafgifter eller Udførselsforbud for derved at besværliggøre eller helt at standse Udførselen af de i Indlandet værende Varer. Omvendt kan der ved Udførsel af Varer gives Eksportpræmier eller lavere Takster paa Statens Jærnbaner og Dampskibe for at fremme denne. Om alle disse Afgifter i Forbindelse med Handel over Landegrænserne kan det siges, at de som oftest er paalagt med andre Formaal end Hensynet til Handelen, og at denne bliver mere eller mindre hindret derved. Hidtil har Tyskland i særlig Grad grebet ind i Handelsomsætningen med Udlandet, medens England indtil 1914 har ført en meget fri Handelspolitik.

Handelsrejsende er — ifl. Loven af 8. Maj 1917 No. 243 § 85 — den, som for en Handlende (Handelshuset), jf. Kbl. § 4, har paataget sig det Hverv at rejse fra Sted til Sted og derunder virke for Afsætning af Varer, som ikke medføres, ved at optage Købetilbud (Ordres) til Handelshuset eller ved at sælge Varer i dettes Navn.

Lovens Definition er kun beregnet paa de i denne omhandlede Bestemmelser. I det praktiske Liv henregnes til Handelsrejsende ogsaa Rejsende for Fabriker og industrielle Virksomheder, og man vil ligeledes til Handelsrejsende henregne de Rejsende, som *opkøber* Varer for deres Firma.

Derimod er der en Forskel mellem den *faste Rejsende* og *Provisionsrejsende,* skønt Forholdet ofte er stærkt blandet.

Den *faste Rejsende* antages at være ansat med 3 Maaneders Opsigelse og maa ikke uden sit Firmas Samtykke arbejde for andre end dette.

Den *Provisionsrejsende* er efter Loven ligestillet med Agent (s. d.) hvad Provisionen angaar, idet Lovens § 68—70 ogsaa gælder for ham, hvilket ogsaa er Tilfældet med den faste Rejsende, som helt eller delvis er lønnet med Provision. Den Rejsende kan saaledes forlange Provision af Leveringer, der skal ske sukcessive, efterhaanden som de enkelte Leveringer har fundet Sted og er likviderede. Hvis Køberens Forpligtelse ikke overholdes, er den Rejsende dog berettiget til Provision, saafremt dette skyldes Firmaet eller en Hændelse, som Firmaet ikke kan paaberaabe sig som Frigørelsesgrund overfor Køberen. At Købesummen ikke indgaar, fordi Firmaet har givet Køberen Henstand, betager ikke den Rejsende hans Ret til (rettidig) Udbetaling af Provisionen, naar han ikke selv har indvilliget i, at Firmaet gav Køberen Lov at udskyde Betalingen. Det vil dog ofte udtrykkelig eller stiltiende være aftalt mellem Firmaet og den Rejsende, at Firmaet selv bestemmer, om det vil forny Veksler eller give Kunderne anden Henstand, idet det som Regel maa anses at være baade i Firmaets og den Rejsendes Interesse, at Firmaet stiller sig kulant overfor Kunderne i saa Henseende. Derimod maa Firmaet altid

godtgøre den Rejsende fuld Provision af antagne Ordres, naar de med eller uden Aftale med Kunden sletter Ordres, forudsat at den Rejsende ikke udtrykkelig har indvilliget heri. Dette gælder som Regel ogsaa, hvor Firmaet maatte blive betænkelig ved at yde Kunden Kredit af den Højde, naar ikke Kunden selv ved at anmode om Henstand eller iøvrigt ved at vise bestemte Tegn paa svækket Betalingsevne, har givet Firma grundet Anledning til ikke at udføre resterende Ordres paa de aftalte Kreditvilkaar. Hvis Kunden kun delvis betaler Varerne, har den Provisionsrejsende i Almindelighed ikke Ret til nogen Provision heraf, med mindre Restgælden er mindre end Provisionen, da i saa Fald Differencen maa udbetales.

Rejsende, som mod Provision (og Rejsetilskud) arbejder for flere Firmaer er i Almindelighed stillet som en Agent (s. d.).

Den Rejsende er som Regel ikke bemyndiget til at forpligte sit Firma ved Køb og Salg, men de optagne Ordres er underkastet Firmaets Sanktion. Ganske vist udtaler Lovens § 88: »Er den Handelsrejsende af Handelshuset forsynet med Slutseddelsblanketter, der indeholder Handelshusets Navn og efter deres Affattelse maa antages, naar de er udfyldte af den Rejsende, at skulle tjene som Bevis for, at Salg er afsluttet, er en Aftale, som den Rejsende under Udfyldelse af en saadan Blanket indgaar, lige saa bindende for Handelshuset, som om dette udtrykkelig havde bemyndiget den Rejsende til at afslutte Aftalen«, men denne Bestemmelse maa læses i snæver Sammenhæng med Lovens § 1, der lader Sædvaner gaa forud for Lovens Bestemmelser. Selv om derfor en Rejsende — som almindeligt — er forsynet med Firmaets trykte Ordrebøger, er de optagne Ordres dog sædvanligt — og særlig med Hensyn til indrømmet Kredit — underkastet Firmaets Sanktion. Men Firmaet maa omgaaende meddele Kunden, hvis det *ikke* antager Ordren.

Den Rejsende er ikke berettiget til at foretage Inkasso, selv om han maatte have Afslutningsfuldmagt, ligesom han ikke kan indrømme Kunderne Henstand, gøre Afslag i Prisen for købte eller fakturerede Varer el. lign. Dog maa Firmaet straks meddele Kunden, at det ikke anerkender den til den Rejsende erlagte Betaling, og har Firmaet éngang aabent eller stiltiende anerkendt Kundens Betaling til den Rejsende, vil Kunden vedblivende kunne betale til denne, indtil Firmaet giver Kontra-Ordre.

Reklamationer kan fremsættes overfor den Rejsende, naar denne er hos Kunden, men den Rejsende kan ikke selv afgøre Reklamationen paa sit Firmas Vegne.

Handelsrente. Ved Loven om Køb og Salg af 6. April 1906, et Resultat af den skandinaviske Obligationsretskomité, blev det fastslaaet, hvad der skulde være Renten i *Handelskøb* (s. d.) ved Oversiddelse af Betalingstiden, for Danmarks Vedkommende 6 % p. a. Denne Rente begynder at løbe fra den aftalte Betalingstid. Er en bestemt Betalingstid ikke fastsat, har Køberen at svare Renten fra den Dag, da Levering har fundet Sted, eller, om (Varernes) Levering paa Grund af *hans* Forhold er bleven forsinket, fra den Dag, Forsinkelsen indtraadte. I *andre* Køb er Renten kun 5 %. Dette sidste gælder særlig ved Detailsalg, og naar Kunden her har faaet Regning fra Sælgeren paa et Tidspunkt, hvor denne kunde kræve Købesummen betalt, paaløber Renten fra Regningens Modtagelse (— det samme maa gælde, hvis Køberen hindrer Regningens Aflevering —).

I *Vekselloven* er fastsat Rentens Størrelse i 2 Tilfælde. Hvis Vekslen ikke betales (fuldt ud), kan Vekselejeren kræve 6 % (Strafrente) fra Forfaldsdagen. Er der erlagt en Del af Beløbet, kan der kun kræves Strafrente for det resterende. Ved Sikkerhedsregres (s. d.) kan den regrespligtige, som foretrækker at dække Vekselforpligtelsen (straks), fratrække Rente efter 5 % p. a. for den Tid, som Vekslen endnu har at løbe.

Handelsret. Nordisk Ret er ikke bundet til Love som de Retssamfund, der hviler paa Romerretten i større eller mindre Grad, f. Eks. Tyskland, Østrig, Frankrig og tildels Svejts. I de romanistiske Retssamfund har Staten givet Love af udtømmende Karakter, saa at Dommeren i alle Tilfælde har at rette sig efter den skrevne Lov og ved hvert foreliggende Retstilfælde maa følge denne Lov, hvor han ved, at han kan finde et Lovbud, efter hvilket Sagen skal afgøres. Paa den anden Side hviler nordisk Ret heller ikke paa den næsten fuldstændige Bedøm-

melsesfrihed som engelsk-nordamerikansk Ret, hvor kun ganske enkelte Omraader af Handelsretten, f. Eks. Konkurs, er ordnet ved Lov, og da Retsvidenskaben ikke har opstillet Regler for de øvrige Omraader, er Dommerne frit stillede ved Bedømmelsen, en Frihed, som ofte har affødt forskelligartede Afgørelser. I skandinavisk Ret gaar Udviklingen henimod at inddrage stedse flere Omraader under Loven, men endnu er dog Forholdet dette, at den uskrevne Ret, som støttes af de af Retsvidenskaben opstillede Regler, er overvejende. Og ligesom Lovene paa deres Omraader ikke kan anses for udtømmende, er Dommerne paa den anden Side (heller) ikke bundet ved de af Retsvidenskaben opstillede Regler, naar disse — maaske ved Forholdenes Udvikling — synes ham at stride mod den materielle Retfærdighed. Da vor Handelslovgivning ikke er nogen systematisk Kodifikation (s. d.), kan ikke den absolute Modsætningsfortolkning anvendes. Til Forstaaelse af, hvad der menes hermed, skal følgende Eksempel anføres: I Købelovens § 23 bestemmes: »Angaar Købet en bestemt Genstand, og bliver denne ikke leveret i rette Tid, har Sælgeren at svare Skadeserstatning, medmindre det oplyses, at Forsinkelsen ikke kan tilregnes ham«. Ved stringent Modsætningsfortolkning kunde man deraf udlede, at naar Forsinkelsen ikke kan tilregnes Sælgeren, d. v. s. naar der ikke hos ham foreligger Forsæt eller Uagtsomhed, er (omvendt) Sælgeren ikke pligtig at svare Skadeserstatning, men efter dansk Ret staar Sagen saaledes, at Dommeren i saa Fald er fritstillet ved Bedømmelsen, da dette Forhold ikke er omfattet af Lovbestemmelsen, og der gælder i dansk Ret (ogsaa) andre Ansvarsgrunde end de nævnte. Endnu et Eksempel skal anføres. I Loven om Aftaler etc. af 8. Maj 1917 § 32 siges, at Viljeserklæringen (Løftet, Tilbudet etc.) ikke er gyldig, naar Løftemodtageren er i ond Tro, men man kan efter dansk Rets Standpunkt ikke — som f. Eks. i tysk Ret — deraf nødvendigvis slutte, at Viljeserklæringen er *absolut* bindende, naar Løftemodtageren er i god Tro, men kun, at Løftet da *i Almindelighed* er bindende.

De Omraader af Handelsretten, som er blevet kodificeret herhjemme, har for største Delen været Genstand for fællesskandinavisk Kommissionsbehandling og er overvejende enslydende i de 3 skandinaviske Lande. Fra forrige Aarhundrede skal nævnes Konkursloven af 25. Marts 1872, Vekselloven af 7. Maj 1880 og Søloven af 1. April 1892. I 1901 blev der paa den svenske Regerings Initiativ nedsat en (ny) Kommission for Lovgivning paa Formuerettens Omraade — der findes ogsaa en lignende Kommission paa Familierettens Omraade —, og som Resultater af dennes Arbejde foreligger Loven om Køb og Salg af 6. April 1906, Loven om Aftaler og andre Retshandler paa Formuerettens Omraade, Loven om Afbetalingshandler samt Loven om Kommission, Handelsagentur og Handelsrejsende, alle af 8. Maj 1917. Udenfor disse fællesskandinaviske Love skal nævnes Loven om Tvangsakkord udenfor Konkurs af 14. April 1905, Aktieloven af 29. September 1917, Lov om Bogføring af 10. Maj 1912, Lov om Forældelse af (visse) Fordringer af 22. December 1908 og Loven af 20. Marts 1918 om Straf for Brug af urigtig Varebetegnelse, der bærer stærkt Præg af sit tyske Mønster.

Handelssager, se *Sø- og Handelsretten.*

Handelsselskab, se *Interessentskab, Aktieselskab, Kompagniskab, Kommanditselskab* m. v.

Handelsstatistik er en talmæssig Redegørelse for Vareomsætningen i Indlandet og med Udlandet. Paa Grund af de ringe Oplysninger om den indenrigske Omsætning vil H. væsentlig vedrøre Omsætningen med Udlandet. Oplysninger herom indsamles gennem Toldvæsenet, idet Varemodtagere og Vareafsendere er forpligtet til at give Meddelelse om Varernes Art og Mængde, det Land, hvor de er indkøbt, eller hvortil de er solgt, samt for de udførte Varer tillige Oplysning om, hvorvidt disse er af dansk eller fremmed Oprindelse. Paa Grundlag af disse Oplysninger udarbejdes der i Statistisk Departement for hvert Kalenderaar en meget specificeret Opgørelse over Danmarks Vareomsætning med hvert enkelt Land baade, hvad Værdi og Mængde angaar. I Statistiken skelnes der desuden mellem General-, Special- og Transithandelen, idet Generalhandelen omfatter al Ind- og Udførsel. Specialhandelen omfatter til Udførsel kun de i Landet producerede Varer og til Indførsel kun

dem, der forbruges i Landet. Forskellen mellem General- og Specialhandelen bliver Transithandelen, der omfatter alle Varer, som indføres for igen at udføres. Ved en Sammenligning mellem de forskellige Landes H. viser det sig, at Værdien af den samlede Indførsel for alle Lande overstiger den samlede Udførsel. Den væsentligste Aarsag hertil er, at der ved Indførselen regnes med cif Priser, medens Udførselsvarerne opføres til fob Priser, der er forholdsvis mindre end cif Priserne.

Handelssædvaner. I Handelslivet som paa andre Omraader i Samfundet kan Foreteelser ved stadig Gentagelse overalt, hvor vedkommende Forhold giver Anledning dertil, blive saa almindelige og almenkendte, at de fremtidig skaber en dertil svarende Ret: Sædvaneret, som dog viger for udtrykkelig modsat Aftale. Handelslivet giver, trods sin Mangfoldighed, maaske særlig Anledning til Dannelse af Sædvaner. Der gør sig en vis Konservatisme gældende. Nye Firmaer vil netop indpasse sig under de i Forretningslivet gældende Sædvaner og særlig maaske under de i Branchen gældende. Navnlig i Handelslandet England har Sædvaner dannet sig og er derfra ført ud over store Dele af Verden. Den angelsachsiske Handelsret hviler i Hovedsagen paa Sædvaner. Omvendt vil Konkurrenter paa Verdensmarkedet netop antage de Sædvaner, som gælder de paagældende Steder, da de derved lettere faar Indpas paa vedkommende Marked.

Herhjemme gælder i Handelslivet en ikke ringe Sædvaneret, og det maa vel erindres, at Loven om Køb og Salg i Hovedsagen er bygget over Sædvanerne og har i det væsentlige blot givet disse Lovform. Hertil kommer, at Lovens Bestemmelser overhovedet kun gælder, *for saa vidt* ikke andet kan siges at være Sædvane. Der vil dog paa de Omraader, der saaledes *er* kodificeret, d. v. s. hvor Sædvaner allerede er blevet lovfæstede, vanskelig opstaa nye Sædvaner, der vinder saadan Hævd og anvendes saa almindelig, at de ophæver Lovens Bestemmelser. Domstolene vil derfor vanskelig erkende saadanne nye Sædvaner. Men udenfor de kodificerede Sædvaner kan nye meget vel opstaa.

Som Eksempel paa Sædvaner kan nævnes, at det i en Branche kan være Sædvane, at der ydes en vis *Kredit*. Skønt Købeloven bestemmer, at Betalingen skal ske kontant, naar ikke andet er aftalt, vil Sædvanen ophæve Lovreglen. I visse Brancher kan det være *Leverings-Sædvane*, at Varerne bringes Køberen frit i Hus, og Sælgeren kan da ikke forlange, at Køberen afhenter dem, naar ikke dette udtrykkelig er aftalt. Sædvane kan gaa ud paa, at der for en Vare leveres et overskydende Kvantum som Godvægt, eller at Varen leveres Brutto for Netto etc. For visse Arter af Varer har der dannet sig bestemte *Kvalitetstyper*, navnlig for Korn og Kolonialvarer. Andre Varer leveres sædvanemæssig med en vis *Garanti*, f. Eks. Cycler.

I Børshandelen vil man i de autoriserede Slutsedler optage en Del af de gældende Sædvaner og ved Optagelse af nye Bestemmelser efter Branchens Beslutning kan disse blive Sædvaner.

Efter det forudgaaende kan man tale om (a) *almindelige Sædvaner*, der gælder for al Handel, enten paa Verdensmarkedet som Helhed eller dog i vedkommende Land, om (b) *Branche-Sædvaner*, der kun gælder i vedkommende Branche, men over et større eller mindre Marked, om (c) *lokale Sædvaner*, der kun gælder paa vedkommende Sted. *Børs-Sædvaner* kan atter falde under et eller flere af de ovennævnte Rubra.

Sædvanen vil herhjemme særlig for en gros-Handelens Vedkommende ofte være fastslaaet ved *Responsa* (s. d.).

Det er ikke alene paa selve Handelens Omraade, at Sædvaner maa respekteres, men det gælder ogsaa de Erhverv, der akcessorisk knytter sig til Handelen: Transport, Forsikring, Spedition etc.

En Særstilling indtager *Forretnings-Sædvaner*, idet disse er Betingelser, som det enkelte Firma opstiller og som særlig giver sig Udslag i de saakaldte: *Katalogbetingelser*. Saalangt disse følger de ovennævnte Sædvaner indtager de dog ingen Særstilling, men hvor de gaar ud herover, kan der overfor Firmaets Forbindelser dannes en Række særlige Sædvaner, der ganske vist kun gælder i Samhandelen med det enkelte Firma — — og kun, naar ikke andet er særlig aftalt —, men som derfra kan brede sig først til Branchen og derfra videre ud i Forretningslivet.

Ogsaa skal nævnes *Licitations-Sædvaner*, hvor offentlige eller større private Institu-

tioner indhenter Tilbud. Fra oprindelig at være Betingelser kan de ved stadig at opretholdes blive til Sædvaner, som maa opretholdes af Parterne, selv om de i det enkelte Tilfælde ikke maatte være særlig nævnt.

I øvrigt vil en Række Sædvaner være omtalt rundt om i denne Bog, bl. a. under Levering, Køb og Salg, Betalingstid, Handelskontrakt, Indentforretning etc.

Handelsteknik er Læren om, hvorledes Handelen foregaar, om Handels-Institutioner (Markeder, Messer, Børser, Handelskamre, Handelsmusæer, Eksportforeninger), om Handelens Former (Varehandel, Spekulation, Pengehandel), om Mønt- og Valutaforhold etc.

Handelstraktat, Overenskomst mellem to eller flere Lande angaaende Ordningen af Handelsforhold, der dog sædvanlig gaar ud paa en gensidig Nedsættelse af Toldsatserne for Indførselsvarer. Et Land, der har Handelstraktater med andre Lande, har derfor to eller flere Toldtariffer, nemlig en *Generaltarif*, der gælder overfor de Lande, med hvilke der ikke er afsluttet Handelstraktat, og en eller flere *Konventionaltariffer*, der giver lavere Toldsatser for Traktatlandene end for de øvrige Lande. I Handelstraktater er ofte optaget den saakaldte Mestbegunstigelsesklausul, der gaar ud paa, at alle de Rettigheder, et Land inden for det Omraade, Traktaten omhandler, giver et eller flere andre Lande, ogsaa skal gælde for det Land, som har Mestbegunstigelsesretten. Hele denne Traktatpolitik, der hidtil har spillet saa stor en Rolle i Europas Handelspolitik, er særlig fremkommet ved den Toldbeskyttelse, som de fleste evropæiske Lande siden 1879 i stedse stigende Grad er slaaet ind paa. Danmark har kun i meget ringe Grad været med i disse Traktataftaler og har ingen Konventionaltarif; dog har vi Mestbegunstigelsesret med flere Lande, bl. a. Tyskland. Under Verdenskrigen med de omfattende Udførselsforbud har Danmark afsluttet flere midlertidige Traktater angaaende Udveksling af Varer, bl. a. med England, Norge og Sverrig.

Handlende kaldes den, som selvstændig driver Handel (s. d.) erhvervsmæssigt. I vor Lovgivning har dette fundet forskellige Udtryk, saaledes i *Konkursloven* af 25. Marts 1872 efter den ved Loven af 10. Maj 1912 skete Ændring af § 45, hvorefter der ved Handlende (Fabrikanter og Skibsredere) forstaas de, som har Bogføringspligt (s. d.), og enkelte af Konkurslovens Regler gælder kun for saadanne. — *Ifølge Købelovens* § 4 anses som Handlende enhver, der gør sig til Bedrift at afhænde dertil indkøbte Varer, at drive Vekselerer- eller Bankforretning, Forsikringsvirksomhed, Kommissionshandel, Forlagsvirksomhed, Apotek, Beværtning, Haandværk eller Fabrik, at overtage Udførelse af Bygnings- eller Anlægsarbejder eller at befordre Personer, Gods eller Meddelelser, *saaledes at* de Køb og Salg, saadanne Personer afslutter i eller for deres Bedrift, anses som *Handelskøb* og derved bliver underkastet Lovens Bestemmelser med Hensyn til Reklamationer, Mora etc., *se iøvrigt Køb og Salg*. Derimod regnes i saa Henseende *ikke* som Handlende den, som uden anden Medhjælp end sin Ægtefælle, sine Børn under 15 Aar og sit Hustyende driver Beværtning, Haandværk, Befordringsvirksomhed eller saadan ringe Handel, hvortil der ikke kræves særlig Adkomst (Næringsbevis) eller hvortil Borgerskab udstedes uden Betaling. — Efter *Sø- og Handelsretsloven* af 19. Febr. 1861 § 13 forstaas ved Handlende enhver ,der driver Handelsforretninger som Næringsvej, medens der omvendt ved Handelssager forstaas en Række Handeler mellem de fleste af de i Købeloven med Handlende ligestillede Næringsdrivende; *se iøvrigt Sø- og Handelsretten*. — Efter *Firmaloven* af 1. Marts 1889 § 35 falder følgende under Lovens Bestemmelser angaaende Handlende og de hermed ligestillede, nemlig: Enhver, Enkeltmand eller Selskab, som driver Handel i Hh. til Borgerskab eller Næringsbevis paa Handel (undt. Brændevinshandel) Vekselerere, Banker, Speditører, Assurandører og Sparekasser, medens Høkere o. l. Smaahandlende undtages. — *Loven om Kommission*, Handelsagentur og Handelsrejsende af 8. Maj 1917 har til de i Købeloven (se ovf.) nævnte Personer yderligere til Handlende efter denne særlige Lov henregnet: enhver som er Handelsagent. Med denne Udvidelse omfattes alle de nævnte af § 36, 2. St. i Loven om Retshandler paa Formuerettens Omraade No. 242 af 8. Maj 1917 med Hensyn til paatagen Konventionalbod.

Handtratte (t.), den af Sælgeren ud-

stedte Tratte paa Køberen uden noget Endossement eller Giro.

Hank (eng.), *Garnmaal* (s. d.).

Hansker fremstilles af Skind, Stof eller som Trikotage (strikkede). Til *Skindhansker* anvendes navnlig *Glacéskind* (s. d.), *Vaskeskind*, Dogskin og Ruskind (se *Læder* og *Skind*). Stykkerne udhugges ved særlig formede skarpe Stempler og sammensys. Paa lignende Maade laves *Stofhansker* af forskellige elastiske Uld- og Bomuldsstoffer. *Strikkede H.* fremstilles ved Sammensyning af trikotvævede Stykker eller strikkes helt af Bomuld, Uld og Silke.

hard cash (eng.), Betegnelse for Penge*stykker* i Modsætning til Penge*sedler*, der undertiden kaldes »soft money«.

Hareskind af *Sneharen* (Polarharen), navnlig fra Rusland, Sibirien og det nordlige Skandinavien, er hvide eller blaagraa. De bruges, ofte farvede, til Efterligning af kostbarere Pelsværksorter. Af Skindene af den almindelig udbredte *Graahare* faas *Harehaar*, som anvendes til *Filt* (s. d.) eller sammenspindes med andre fine Haar, Bomuld og Silke til Garn (Effektgarn). Selve Skindet bruges til *Lim* (s. d.) og simpelt Vaskeskind (s. d.).

Harpiks er Fællesnavn for Stoffer, som opløst i æteriske Olier udsveder af forskellige Træer eller flyder ud ved Indsnit i disse. Man skelner sædvanlig mellem *egentlige H.*, *Gummiharpikser* (s. d.) og *Balsamer* (s. d.). De egentlige H. bliver tilbage ved Fordampning af den æteriske Olie som en sprød Masse med glasagtigt Brud. De vigtigste er *Akaroidh.*, *Benzoe*, *Damarh.*, *Drageblod*, *Elemi*, *Fyrreharpiks*, *Gummilak*, *Kanadabalsam*, *Kopal*, *Mastiks*, *Perubalsam*, *Sandarak*, *Storaks* og *Tolubalsam* (se de forsk. Artikler). — *Alm. Harpiks*, *Fyrreharpiks*, vindes af *Terpentin* (s. d.), ved frivillig Fordampning som *Raaharpiks* (Galipot), der afskrabes af Træerne og renses ved Smeltning og Filtrering; *hvid Beg*. Ved Destillation af Terpentinen bliver Harpiksen tilbage som en brun eller gul, sprød Masse, *Kolofonium*. Den bedste faas fra Sydfrankrig, en Del fra Sverrig og Mellemevropa, store Mængder fra Nordamerika. Harpiks giver ved Kogning med Alkalier *Harpikssæbe* (Resinater), som anvendes til Indblanding i andre Sæber og til *Harpikslim* i Papirfabrikationen (se *Papir*). Desuden anvendes H. til *Bryggerbeg* (s. d.), *Fernis*, *Segllak*, *Kit* m. m.

Harpiksolie fremstilles ved Destillation af Harpiks, dels som *Harpiksessens*, *Pinulin*, som er gullig og tyndflydende, dels mere tykflydende lyse eller mørke Olier. De bruges til Vognsmørelse og Bogtrykfarve, som Erstatning for Terpentinolie og til Forfalskning af Olier og Fernis.

Harter-act, Kongres-Act i U. S. A. af 13. Februar 1893 frakender Redernes Ansvarsfrihedsklausel, den saakaldte negligenceclause (s. d.), Gyldighed m. H. t. Ansvarsfrihed for Besætningens Fejl og Forsømmelse ved den »købmandsmæssige« Behandling af Godset, modsat Fejl ved Navigering o. l.

Hartkorn, Betegnelse for Landbrugsjordens Bonitet, idet Tønder, Skæpper o. s. v. anvendes ved Mængdeangivelser. Da den sidste Hartkornsansættelse foretoges i 1820-erne er den især for Jyllands Vedkommende, hvor saa store Arealer siden den Tid er opdyrket, ikke et nøjagtigt Udtryk for Jordens virkelige Bonitet. H. har særlig været anvendt som Skattegrundlag, men anvendes ogsaa ved Handel med Landbrugsejendomme og ved statistiske Opgørelser over Ejendomspriser o. s. v.

Hasselnødder er Skalfrugterne af den almindelige *Hassel*, der vokser som Træ eller Busk i hele Europa, Middelhavslandene o. fl. St. Af de mange Varieteter kan nævnes *Lambertsnødden*, stor og aflang med en lang Hase, der omslutter Nødden helt. Den største Mængde kommer i Handelen uden Haser, navnlig fra Italien, en Del ogsaa afskallede. Kærnerne indeholder 60—80 % fed Olie, *Hasselnødolie*, som udvindes ved Presning. Den bruges som Madolie og til Forfalskning af Mandelolie; den varmt pressede i Sæbefabrikationen.

Hasseltræ er lyst, sejt og let spalteligt. Anvendes til Hammerskafter o. l. Rodskuddene bruges til Stokke og Tøndebaand.

Haster som Paaskrift uden paa Breve bevirker ikke en hurtigere Besørgelse fra Postvæsenets Side.

Hath, Længdemaal i britisk Ostindien = $^1/_2$ yard = 0,45719 m. Maalet bruges ogsaa under Navnet *Covid* (eng. *cubit*) i Britisk-Bagindien, Penang, Malakka og Singapore.

Hatte. *Filthatte* laves af Haar af Bisamrotte, Bæverrotte, Ged, Hare, Kanin samt Uld- og Bomuldsaffald, som ved Kartning dannes til tyndt Flor. Dette vikles op og filtes (se *Filt*) over en Form. Ved Gennemtrængning med Skællakopløsning gøres Hatten stiv. Simple Filthatte fremstilles enten af Uldfilt eller ved at overdrysse en Papirform med Uldstøv og Haar. *Cylinderhatte* formes af Lærred eller Pap, gennemtrukket med Skællak, og overtrækkes med Silkeplyds ved Strygning med et varmt Jærn. *Stofhatte* sammensys af forskellige vævede Stoffer og presses i en Form. *Straahatte* (s. d.).

Hausse, Kurs- eller Pris-Stigning paa Varer o/e Effekter.

Haussier kaldes i Børssproget den, der spekulerer i Kurs- eller Pris-Stigning paa Varer o/e Effekter.

haute banque (fr.) er i Bankverdenen Betegnelse for de fineste Veksler, d. v. s. Veksler med de solideste Paategnere.

haute finance (fr.), »Højfinansen« i Form af Storbankerne, Pengematadorerne o. l.

Hautelissetapeter, se *Gobelins.*

Havari, se *Groshavari* og *partikulært Havari.*

Havariklausulen i Certepartier bestemmer gærne, at eventuelt Groshavari skal opgøres efter York-Antwerp-Reglerne af 1890 (s. d.). Dog findes forskellige andre Havariklausuler, f. Eks. *free of all average, free of particular average,* hvorom se disse Steder.

Havne, se *Havnepladser* og *Verdenshavne.*

Havneafgifter eller *Havnepenge* er Afgifter, som betales for Benyttelse af Havne, Kajer, Bolværksplads etc. og hviler dels paa Ladningen, dels paa Skibene; se iøvrigt f. Eks. W. T. Lundgreens Havneleksikon.

Havnepladser. Over Havnepladserne rundt om i Verden findes særlige *Havneleksika,* hvoraf særlig skal nævnes W. T. Lundgreens, der omfatter 25,000 Havnepladser med alle ønskelige Oplysninger om Besejlingsforholdene, Gebyrer etc.

Havre er Frøkornene af en Græsart, *Avena,* som dyrkes i alle Verdensdele i henved 200 Varieteter og er den Kornsort, der kan trives længst mod Nord (70° n. Br.). Den dyrkes mest som Vaarsæd. Kærnen, som er besat med fine, glinsende Haar, er ikke sammenvokset med Frøskallen, som ved andre Kornsorter, men den er tæt omsluttet af Avnerne, som ikke falder af ved Tærskningen, saaledes at Skal og Avner udgør 12—40 % af Kornets Vægt. Farven kan være hvid- el. graagul, graa, brun el. sort. Undertiden svovles den for at frembringe et lysere Udseende, ligesom den »spidses«, d. v. s. at Stakken og Spidsen af Avnerne afklippes. De i Danmark dyrkede Sorter er mest de lyse *Beseler-, Grenaa-, Heines-, Provsti-* og *Ø-Havre.* Af andre Sorter kan nævnes *Sværdhavre,* med ensidig Top, og den nøgne *engelske H.* Mørke Sorter dyrkes i Sverrig, Norge, Sydevropa og Nordamerika. Kærnen indeholder ca. 6 % Fedt (mere end i nogen anden Kornsort) og ca. 12 % kvælstofholdige Stoffer. Den vigtigste Anvendelse er til Foderbrug. I Norge, Irland og Skotland anvendes den meget som Brødkorn. Afskallet Havre kommer i Handelen som *Havregryn,* hele, brækkede, knuste og valsede (se *Gryn*) og som *Havremel.* (se *Mel*) Danmark indfører en Del Havre fra Tyskland og Sydsverrig, men udfører ogsaa i gode Høstaar til forskellige Lande.

heavy goods (eng.), svært Gods, sædvanlig ved Befragtning kaldet *Deadweight cargo,* er alle Varer, hvoraf en Ton gros (1015 kg) ikke optager mere end 40 engelske Kubikfod Laderum, idet de da ved fuld Last vil nedtrykke Skibet til den dybeste Vandlinie.

Heer (eng.), se *Garnmaal.*

Heft (t.), 100 Ark.

Hejre, *Agerhejre,* en Græsart, der dyrkes som toaarig Plante til Foderbrug.

Hektar, forkortet *ha,* Flademaal efter det metriske System (s. d.) = 10,000 Kvadratmeter = 1,8128 Tønder Land.

Hekto betegner i det metriske System Multiplikation med Hundrede. Benyttes ogsaa i Detailhandelen som enstydig med Hektogram = 100 gram.

Hektograf, et Apparat til Mangfoldiggørelse af Breve, Cirkulærer o. l., som er skrevet med en særlig Slags Blæk, *Hektografblæk. Hektografmassen* bestaar af Lim med Tilsætning af Glycerin, Sukker og en ringe Mængde antiseptisk Stof.

Hektogram, forkortet *hg* = 100 gram = 20 Kvint.

Hektoliter, forkortet *hl* = 100 Liter. =

0,7188 Korntønde = 0,55881 Kultønde (= 103,507 Potter).

Hektometer, forkortet *hm* = 100 Meter = 318,62 Fod.

Hektowatt, forkortet *H-W*, Maaleenhed for elektrisk Strømforbrug.

Helfabrikata, *færdige Varer*, se *Halvfabrikata.*

Hellefisk, en stor Fladfisk (se *Flyndere*), som fanges ved Grønland. Kommer i Handelen saltet og røget. Kødet ligner Laksens, men er hvidgult.

Helleflynder, den største Flynderart, lever i de nordlige Have. I Danmark fiskes den i Vesterhavet og sælges mest i fersk Tilstand, da Kødet er holdbart og fast. Finnerne og Bugen saltes og røges.

Heller, østrigsk Skillemønt = $^1/_{100}$ østrigsk Krone.

Helligdag *som Forfaldsdag.* Efter Vekselovens § 91 bliver den paafølgende Søgnedag Forfaldsdag, naar Vekslen forfalder paa en Helligdag. I Handelsverdenen ellers kræves i Almindelighed Betalingens Erlæggelse paa den forudgaaende Søgnedag, naar Forfaldsdagen vil blive en Helligdag. For Husleje vil formentlig først kunne kræves Betaling den følgende Søgnedag, se Højesteretsdom af 4. Juni 1910.

Helt, se *Laks.*

Helvedessten, se *Sølvnitrat.*

Hemlockekstrakt, Garvestof af Barken af den nordamerikanske Hemlockgran. Den indeholder 22—30 % rødligt Garvestof og bruges navnlig til Garvning af Saalelæder.

Henkogte Varer, se *Konserves.*

Herba (lat.), *Urt*, Betegnelse for tørrede, overjordiske Plantestængler med Blade og Blomster (se *Droger*).

hereingeben (t.) kaldes det i Terminsspekulationen at træde til med Laan af Effekter, som Laantageren skal levere, men ikke disponerer over.

Hereingeber (t.) kaldes i Terminsspekulation den, som laaner Effekter til en, som ifl. afsluttet Handel er forpligtet at levere saadanne til en vis Termin, men ikke disponerer over dem selv.

hereinnehmen (t.) kaldes det i Terminsspekulationen at laane Effekter, som er solgt til Levering, men som Sælgeren ikke disponerer over.

Hereinnehmer (t.) kaldes i Terminsspekulationen den, som laaner Effekter af en *Hereingeber* (s. d.) for at opfylde en Leveringspligt.

Herfra Original eller: *Hertil Kopi* er en Tilføjelse, som gøres paa Vekselkopien for at angive Grænsen, hvor Originalpaategningerne begynder.

Hermelinskind er Skindene af to Dyr af Maarfamilien, den store Væsel, *Lækatten*, og den lille V., *Bruden*, som lever i de nordlige Lande. Det er Vinterpelsen, som er hvid med sort Halespids, der bruges som Pelsværk. De bedste kommer fra Sibirien. Som Forfalskning anvendes hvide Kaninskind.

Hermitagevine, fine, røde og hvide, Bordeaux- og Bourgogne-lignende Vine fra Omegnen af Tain i Dep. Drome i Frankrig.

Hermetik, se *Konserves.*

Herringbone (eng.), spidskiprede, s. k. *sildebensvævede* Stoffer.

Hertil Kopi, se: *Herfra Original.*

Hessians (eng.), lærreds- eller kipervævet Jutestof, der anvendes som Paklærred og til Sække.

Hestehaar af Hestens Manke og Hale bruges til *Krølhaar* (s. d.), til Vævning af stærke Tøjer (se *Haardug*), til Violinbuer, Pibeslanger o. a. De kommer navnlig fra Rusland, Nordtyskland og Sydamerika. Som Surrogat anvendes Traade af Kunstsilke eller Bomuldstraade o. l., overtrukket med et Lag af Viskose, Kunstsilke o. l.

Hestekastanie, *Aesculus hippocastanus. Barken* anvendes som Garvemateriale; *Frugterne* indeholder en stor Mængde *Stivelse* (s. d.), og andre Næringsstoffer og kan bruges som Foderstof, efter at et Bitterstof er udtrukket. Veddet, som er let, lyst og blødt, bruges som Gavntræ.

Hestekraft, forkortet H. K., er en af *Watt* indført Maaleenhed for mekanisk Arbejde. En H. K. = 75 Sekund-Kilogram-Meter = 736 Watt.

Hestekødtræ er Veddet af flere forskellige, navnlig tropiske Træer, som er tungt, tæt, haardt og med et Udseende som friskt Kød. Anvendes til finere Snedkerarbejde, Stokke o. l.

Hestelæder bruges, i Reglen spaltet, med Narvsiden udad til lettere Fodtøj (se *Læder*).

hf., hfl., Forkortelser for *hollandske Gylden.*

hg., Forkortelse for Hektogram = 100 gr = $^1/_{10}$ kg.

Hg., den kemiske Betegnelse for *Kvægsølv* (s. d.).

Hickorytræ, *amerikansk Valnøddetræ,* er Veddet af nordamerikansk Valnød, *Carya.* Det er lysebrunt, med mørk Kærne, let at bearbejde og meget holdbart. Det kommer i Reglen som Bjælker af ca. 6 m Længde, og bruges i Vogn- og Pianofabrikationen, til Værktøjskafter o. l.

hier genommen (t.), aftaget her, ab her.

Hindbær, den af smaa Stenfrugter sammensatte røde (el. gule) Frugt af en 2-aarig Buskplante, *Rubus idæus,* hørende til Rosenfamilien, som vokser vildt og dyrkes i en stor Del af Evropa. Kommer i Handelen friske eller syltede som *Gelé, Mos, Marmelade,* sur og sød *Saft* og *Hindbæreddike* (se Frugtsafter).

Hindbæressens, et spirituøst Udtræk af Hindbær, med Tilsætning af Hindbær- og Eddikeæter (s. d.). Anvendes til Limonader, Sukkervarer o. l.

Hindbæræter, en Blanding af Amylacetat og -butyrat (se *Frugtætere*).

hineingeben (t.), enstydigt med *hereingeben* (s. d.).

hire (eng.), Leje; Ordet bruges om Betalingen ved Tidsbefragtning (s. d.).

Hirse, haarde, glinsende, gullige, rødgraa eller sorte Korn af en Græsart, *Panicum,* som i Mellemevropa, Frankrig og Nordamerika bruges som Brødkorn. I Danmark anvendes de som *Fuglefrø* (s. d.).

historisk Skole, nationaløkonomisk Retning, der hævder, at der i Nationaløkonomien ikke kan gaas ud fra almengyldige Grundsætninger, da Menneskene vil handle forskelligt alt efter de forskellige Tider og Forhold. Gennem historiske og statistiske Undersøgelser af de enkelte Tilfælde skal det undersøges hvilke Kræfter, der bevæger det økonomiske Liv, og deraf skal Resultaterne for Nutiden kunne udledes efter de for Øjeblikket herskende Forhold. Skolens videnskabelige Metode er altsaa induktiv. Dens betydeligste Repræsentanter har været Tyskere.

hjemle, forskaffe den, man har overdraget et Formuegode, den tilsagte Ret herover og, hvis denne bestrides af Tredjemand, fornøden Legitimation for denne Ret.

Hjemmelsansvar, se *Vanhjemmel.*

Hjemmelspligt er Pligten til at forskaffe den, man har overdraget et Formuegode, den (fulde), tilsagte Ret herover samt i fornødent Fald forsyne ham med Legitimation herfor, hvis denne Ret bestrides af Tredjemand.

Hjorteskind, af forskellige Hjortearter, bruges dels til Pelsværk, Tæpper o. l., dels afhaarede til *Vaskeskind* (se *Læder*).

Hjortetakker, *Hjortehorn,* bruges til Knivskafter, Drejerarbejde o. l.

Hjortetaksalt, se *Ammoniumkarbonat.*

Hjultræ, forskellige Træsorter, som anvendes til Vognhjul. Til Eger bruges Eg, Hickory og Ask; til Fælge, Bøg og undertiden Ask; til Nav Eg, Elm og Ask (s. d.).

Hjælpebøger eller *Auxiliærbøger* i Bogholderiet kaldes de Bøger, der enten føres ved Siden af det egentlige Bogholderi, dels i Forbindelse med dette, f. Eks. Vekselbog, Lille-Kasse, Portobog, Forsikringsjournal, Reskontro, Lagerbog, Akceptbog, Emballagebog, Afregningsbog o. l.

h/K, Forkortelse af *hans Konto.*

H. K,. Forkortelse af 1) Hestekraft (s. d.); 2) *Hefner Kerze* (t.), Maaleenhed for Lysstyrke (se *Glødelamper*).

hl, Forkortelse for *Hektoliter* = 100 Liter.

hm, Forkortelse for *Hektometer* = 100 Meter.

Hochheimer, *Hock,* en Rhinskvin fra Omegnen af Wiesbaden. *Sparkling H.* er musserende.

Hofmannsviolet, et Tjærefarvestof i Form af mørkt, grøntglinsende Pulver. Bruges til Violetfarvning af Uld, Silke og bejdset Bomuld.

hogshead, eng. Vinmaal = 63 imp. Gallons = 286,25 l.

Hollands, *hollandais,* se *flandersk Lærred.*

hollandske Prisnoteringer. 1) *Korn.* Amsterdams og Rotterdams Noteringer er i fl. for Hvede per 2400 kg, for Rug per 2100 kg, for Byg per 2000 eller 1950 kg, for Havre per 100 kg og for Majs per 100 kg, men ogsaa per 2000 eller 2100 kg, for Mel per 100 kg Netto. 2) *Markfrø.* Kløver-

frø noteres i Rotterdam i fl. per 50 kg Brutto. 3) *Oljefrø* noteres i fl. per 2000 kg. 4) *Olier.* Amsterdam og Rotterdam noterer i fl. Rapsolie, Tran (russisk, norsk og newfoundlandsk) og Petroleum per 100 kg. 5) *Huder.* Okse- og Kohuder noteres i Rotterdam i cents per $^1/_2$ kg med en vis Vægt per Styk, Hestehuder i fl. per Styk. 6) *Uld.* Alle Sorter noteres i Amsterdam og Rotterdam i cents per $^1/_2$ kg. Terminsforretningerne drejer sig dels om Java, dels om Santos-Kaffe. 8) *Te* noteres i Amsterdam og Rotterdam i fl. per 50 kg eller i cents per $^1/_2$ kg Netto (kommer for saa vidt ud paa ét). 10) *Tobak* noteres gærne i cents per $^1/_2$ kg, desuden nordamerikanske Stilke i Fade i fl. per 50 kg Netto. 11) *Sprit.* Javasprit noteres i fl. per hl 100 % Tralle. 12) *Metaller.* Banca og Billiton Tin noteres i fl. per 50 kg, Bly per 100 kg.

hollandsk Maal og Vægt hviler paa det metriske System (s. d.). De ældre Maal- og Vægt-Systemer anvendes dog endnu i Kolonierne, hvorom se hollandsk Ostindiens Maal og Vægt.

hollandsk Mønt- og Pengevæsen. Holland har efter Loven Dobbeltmøntfod (s. d.), men i Virkeligheden haltende Guldmøntfod. Pengeenheden er *Gulden* (Guilders) à 100 Cents. Guldmønterne præges af Finhed 0,900 og af Vægt: 6,72 g per Gulden, saaledes at denne svarer i Guldparitet til 2,0832 Guldfranc. Sølvgulden er 10 g svær og 0,945 fin. 1 *Rijksdaler* = $2^1/_2$ Sølvgulden. Af Papirpenge haves dels Statssedler paa 10 og 50 Gulden, som har Tvangskurs, og som udstedes *normalt* ikke til større Beløb end 15 Millioner Gulden. Desuden findes Banksedler fra Nederlandske Bank i Amsterdam af Paalydende 25 til 1000 Gulden.

hollandske Valuta-Usancer. Hovedbørspladserne er Amsterdam og Rotterdam. Førstnævnte Sted noteres om Mandagen: alle fremmede Pladser, undtagen London; om Tirsdagen: London; om Torsdagen: alle fremmede Pladser undtagen London og Hamborg; om Fredagen: London og Hamborg. Hovedforretningen i Valuta ligger paa London og Paris. Kort Sigt er ikke over 8 Dage. Maanederne regnes efter deres virkelige Dageantal ved Renteberegning, men Aaret kun til 360 Dage. Kurtagen er sædvanlig 1 ‰. Dog betales i Reglen for Valuta paa London og Hamborg kun $^3/_4$ ‰, undtagelsesvis endog kun $^1/_2$—$^1/_4$ ‰.

hollandsk Ostindiens Maal og Vægt. Den lovmæssige Vægtenhed er den kinesiske Pikul = 100 Kättis, men tilpasset efter gammel Amsterdamervægt, som man benyttede i Moderlandet, da dette underlagde sig Kolonierne. Derfor svarer en *Java-Pikul* til 125 gamle Amsterdamer-Pund, som var noget mindre end vort danske Pund, nemlig kun 494,1 g. Herefter er en *Java-Pikul* = 61,76 kg eller usancemæssig regnet til 136 engelske lbs.

hollandsk Ostindiens Mønt- og Pengevæsen. De hollandske Kolonier har samme Pengesystem som Moderlandet. Tidligere kurserede dog, foruden de hollandske Penge, en Masse fremmede, navnlig Dollarsmønter, men herfor blev der i det væsentlige sat en Stopper ved en Forordning af 27. April 1909. Af hollandske Seddelpenge cirkulerer kun ringe Beløb i Kolonierne, men Java-Banken i Batavia har Seddeludstedelsesret.

hollandsk Ostindiens Valuta-Usancer. De 2 vigtigste Handelspladser er Batavia og Sourabaja, hvoraf den første har Børs, hvor hovedsagelig noteres: *London* per £ i hfl., 4 og 6 Maaneder efter Sigt; — *Paris* per 100 hfl. i Francs, 3 M/S.; — *Berlin* per Mark i hfl. 3 M/S.; — *Hollandske Pladser* per 100 hfl., 6 M. Dato i hfl.; — *Singapore* per Straitdollar i hfl. efter Sigt; — *Hongkong* per britisk Dollar i hfl. efter Sigt. Kurtage 1 ‰. Diskontoen plejer at være høj.

hollandsk Vægt, se *Kornvægt.*

Hollænderhvidt, en Malerfarve, bestaaende af 1 Del *Blyhvidt* og 3 D. *Permanenthvidt* (s. d.).

Homespun (eng.), grovt, brunfarvet, noget opruet, klædeagtigt Stof af Karteuld.

Hondura, se *britisk Hondura.*

Hongkongs Mønt- og Pengevæsen. Hongkong har Sølvmøntfod med den meksikanske og den nye britiske *Dollar* som Standardmønt. Den sidstnævnte har en Normalvægt af 26,957 g og maa som lovligt Betalingsmiddel ikke (ved Slid etc.) synke under 26,633 g. Finheden er 0,900. Mønten præges i Bombay og spredes derfra over store Dele af Østen. Endvidere cirkulerer Banknoter

fra de 3 engelske Banker, og for disse Sedler skal mindst 50 % Dækning forefindes i Sølv.

Bestræbelser har været fremme for at faa indført Guldmøntfod, men paa Grund af Hongkongs store Handel med Kina har Regeringen ikke ment at kunne gennemføre denne Reform før Kina selv gik over til Guldmøntfod.

Hongkongs Valuta-Usancer. Den ledende Bank saavel i Hongkong som overhovedet i Østasien er den i 1865 grundlagte Hongkong and Shanghai Banking Corporation. Ogsaa andre engelske samt japanske, franske og tyske Banker findes. Der noteres Dollar-Valuta paa: *London* i sh. og d., on demand, 4 eller 6 Maaneders Sigt, eller telegrafisk Udbetaling; paa *Paris* i Francs à vista, 4 eller 6 M/S.; paa *Hamborg* i Mark à vista, 4 M. S. eller telegrafisk Udbetaling. Endvidere noteres Valuta paa oversøiske Pladser: New-York, San Francisco, Bombay, Kalkutta, Shanghai, Manila, Saigon, Batavia, Yokohama og Sidney, hvilket viser Hongkongs Betydning som Stapelplads for Østens Handel. Renteberegning: Kalendermaaneder og Aaret til 365 Dage. Kurtage $^1/_8$ %.

Endvidere noteres i Hongkong ogsaa engelske Sovereigns i meksikanske Dollars.

Honning er den i Biernes Honningmave omdannede Blomstersaft, som de opgylper og fylder i Vokscellerne til Vinternæring. I Reglen udslynges den af Vokskagerne ved Centrifugering. Den er tykflydende og bestaar væsenlig af *Invertsukker* (s. d.), indtil 20 % Vand og smaa Mængder aromatiske og syrlige Stoffer. Ved Kogning med noget Vand og Klaring med Æggehvide el. l. faas *renset H.*, som ikke bliver stiv af udkrystalliseret Sukker. Farven, Lugten og Smagen afhænger af, hvilke Blomster den stammer fra. *Linde-* og *Raps-H.* er lysegul, *Boghvede-H.* grønlig, *Lyng-H.* brunlig. Danmark indfører en Del H. fra Mellem- og Sydevropa, samt fra Amerika. H. forfalskes ofte, navnlig med *Glykose* (s. d.). *Kunsthonning* er mest *Invertsukker* (s. d.) med Tilsætning af lidt Honning eller. H-Essens. H. bruges i Husholdningen, til Honningbrød o. l.

Honningfarver, se *Akvarelfarver.*

Honorant kaldes den Nødadressat eller Intervenient, som har akcepteret eller optaget en Veksel; se iøvrigt *Nødadresse* og *Intervention.*

Honorat kaldes den Vekselskyldner, til Fordel for hvem en Nødadressat eller en Intervenient akcepterer eller optager en Veksel; se iøvrigt *Nødadresse* og *Intervention.*

honorere, beskytte, optage, betale, indfri en Veksel eller en Fordring eller akceptere en Tratte.

Horn. Til Hornarbejder bruges Horn, Klove og Hove af Tamkvæg og Heste; bedre er det, som faas af de halvvilde Hjorde i Sydamerika. Størst Værdi har *Bøffelhorn* fra Sydevropa, Asien og Afrika. De massive Hornender bruges til Drejerarbejde, medens den hule Del, lige som Klove og Hove, blødgøres i varmt Vand, opskæres og presses til Plader. Heraf udskæres Kamme o. l. Affaldet pulveriseres og presses i opvarmet Tilstand til Knapper o. a. under Navn af *Preshorn.* Som Surrogat anvendes *Celluloid, Cellit* og *Kunstharpikser* (s. d.).

Horntræ, se *Avnbøg.*

hors de concours (fr.), udenfor Præmieæskning. En Udstiller siges at være hors de concours, naar han ikke i Lighed med andre Udstillere ønsker at lade sine udstillede Varer prisbedømme.

horsepower (eng.), Hestekraft (s. d.).

Hovedbog er den Bog i Bogholderiet, hvori alle Poster samles paa de respektive Konti.

Hovedstol er Betegnelsen for selve Gældens Beløb bortset fra Renter, Omkostninger, Pönalstipulation, Følger af eventuel Mora etc.

h/R, Forkortelse for *hans Regning.*

Hucks (eng.), simpelt Bygkornsdrejl af Hampe- og Blaargarn. Fremstilles navnlig i Skotland og bruges til Haandklæder.

Hude- og Skind-Noteringer. 1) I *København* noteres saltede Kohuder, Kviehuder, Studehuder og Tyrehuder uden Horn og Hale i Kroner per $^1/_2$ kg (Pd.) enten efter fersk eller saltet Vægt. Saltede Hestehuder med eller uden Hale og Manke noteres i Kr. per Stk. Fede- og Kalveskind noteres i Kr. per $^1/_2$ kg; dog noteres saltede og spilede Spædekalveskind ogsaa i Kr. per Degger. Faareskind noteres i Reglen per Styk. Spilede Uldskind uden Hoved noteres i Kr. per

$^1/_2$ kg. Klippede Lammeskind noteres i Kr. per Degger.

2) *Hamborg* noterer sydamerikanske, afrikanske m. v. tørrede eller saltede Okse- og Kohuder i Pf. per $^1/_2$ kg; saltede Hestehuder i Mark per Styk. Tørrede og spilede Kalveskind i Pf. per $^1/_2$ kg. Priserne forudsætter en vis Vægt per Styk. Faare- og Lammeskind noteres i Mark per Degger.

3) *Antwerpen* noterer Huder i Francs per 50 kg med Angivelse af en vis Vægt per Styk saaledes: saltede sydamerikanske som Buenos Aires 20/25 kg; St. Helena 25/32 kg o. s. fr. Kalveskind noteres i Francs per 12 Styk, ligeledes med Angivelse af Vægt, f. Eks.: Montevideo, tørrede $3^1/_6$ kg.

4) *Rotterdam* noterer Okse- og Kohuder i Cents per $^1/_2$ kg efter en vis Vægt per Styk. Hestehuder i hfl. per Styk.

5) *Håvre* noterer alle Sorter tørrede og saltede Okse- og Kohuder i Francs per 50 kg. Hestehuder i Francs per 50 eller 100 kg.

6) *London* noterer alle Sorter Huder i d. per lb.

7) *Buenos Aires* noterer alle Sorter Huder i Peso per Styk af en vis Vægt, f. Eks.: Matadoros 11 kg, Campos 10 à $10^1/_2$ kg.

Huder kaldes Skindene af større Dyr som Okser, Bøfler, Heste og Svin (sml. *Skind*), bestemte til Garvning. De bruges enten friske, *ferske*, eller *saltede*. Ryggen og Siderne, *Kærnen*, giver det bedste Læder. Ar efter Saar, Bremsestik, Piskeslag og Fejlsnit ved Slagtningen forringer Værdien betydeligt. De vigtigste er *Oksehuder*. Af disse er *Stude-* og *Kviehuder* de værdifuldeste; de anvendes til svært Underlæder og Remme. *Kohuder* er tyndere og anvendes til lettere Læder. *Tyrehuder* er meget ujævne og derfor mindst værd. Den bedste og sværeste Slags er *Vildthuder* af det halvvilde Kvæg paa de sydamerikanske Sletter. De kommer i Handelen under Mærkerne Mataderos, Saladeros, Campos, Rio de Janeiro, Buenos Aires o. fl. Til Evropa indføres fra Ostindien store Mængder *Kips* af Zebu- el. Pukkeloksen og *Bøffelhuder*, og fra Avstralien, Kina og Japan Oksehuder. — *Hestehuder* er tyndere og bruges navnlig til Overlæder. Den bageste Del, *Spejlet*, er finest og sælges ofte for sig. — *Svinehuder* anvendes til Sadelmagerarbejde og Galanterivarer.

Humle er de kogleformede Frugtstande (Kopperne) af Humleplanten, *Humulus lupulus*, som hører til Hampefamilien og dyrkes i Mellemevropa, England, Rusland og Nordamerika, lidt i Danmark (Fyen). Paa Indersiden af Bladskællene findes en Mængde fine Kirtelhaar, som udsondrer et harpiksagtigt Stof, *Humlemel* el. *Lupulin*, af en krydret, bitter Smag; desuden indeholdes Garvestof og æteriske Olier. Høsten finder Sted i Aug.-Septbr., og Udfaldet er meget vekslende, Priserne derfor stærkt svingende. De afplukkede Kopper tørres og presses haardt sammen i Sække, Baller eller Jærnbeholdere. Undertiden behandles Humlen med Svovldioksyd (svovles) for at give den et lysere Udseende og gøre den mere holdbar. Som den bedste regnes *Saazer* og *Auschaer* fra Bøhmen og *Spalt* fra Bayern. Anvendes til *Øl* (s. d.).

Hummer er et Krebsdyr, som lever i Havet ved Evropas og Nordamerikas Kyster. Kommer i Handelen dels levende, dels henkogt (Kløer og Hale) i Blikdaaser. De henkogte er navnlig *Helgolænder-* og *New-Foundlands-H.* fra Nova Scotia.

Hunde (t.), smaa Erts- og Kul-Vogne.

Hundegræs, en Græsart med ru Stængel og ret brede Blade. Bruges til fleraarige Græsmarker. Frøet er i Reglen omsluttet af de graagule Inderavner (se *Græsfrø*).

Hundeskind bruges til Pelsværk og Læder (se *Dogskind*).

hundredweight (eng.), forkortet *cwt.*, Centner à 4 quarters (à 2 stones) à 28 pounds, lbs, svarende til 50,8024 kg.

Husblas er den indvendige Hinde af Svømmeblæren af forskellige Fisk, navnlig Støren. Den russiske *Astrakan*, er den bedste; fra Brasilien, Ostindien og Mellemevropa kommer mindre gode Sorter. H. indeholder Limstof, *Glutin*, og anvendes til Klaring af Øl og Vin, i Husholdningen, som Klæbemiddel o. a. Den erstattes ofte med *Lim* (s. d. og *Gelatine*).

Husholdningsforening, se *Brugsforening*.

Husmandskreditforening, Kreditforening (s. d.), hvorigennem mindre Landbrugere faar Laan mod Pant i fast Ejendom med under 12,000 Kr.s Taksationsværdi.

Staten yder en 4 %'s Rentegaranti foruden andre Begunstigelser.

Husskat, en Skat, der i de danske Købstæder paalignes Husene efter en vis Brøkdel af Assurancеværdien.

Hvalrav, *Spermacet,* et fast, hvidt, glinsende Fedtstof eller Voksart, som findes opløst i en Olie, *Spermacetolie,* i Kaskelottens (en Hvalart) Hovede og Krop. Sp. anvendes til Salver og Pomader, Olien til Maskinsmørelse, Sæbe o. l.

Hvalroshud giver meget tykt og stærkt Læder, som anvendes til Sadelmager- og Vognarbejde, Pumpeklapper og Slibeskiver.

Hvalrostænder, se *Elfenben.*

Hvede er Frugterne af en Græsart, *Triticum vulgare,* som dyrkes i subtropiske og tempererede Egne i alle Verdensdele; i Evropa til 65° n. Br. Den om Efteraaret saaede H., *Vinterhvede,* giver bedre udviklede Korn og større Udbytte end *Sommerhvede,* (eng.) *spring wheat,* som saas om Foraaret. Der findes ca. 350 Sorter. Den almindelige H. er *nøgen,* d. v. s. at Avnerne falder af Kærnerne ved Tærskningen. Efter Farven skelnes mellem *hvid, rød,* og *blandet* (*mixed*) H. De røde Sorter er i Alm. mere haardføre end de hvide. Hvede fra varmere Klima er mere *glasset* end den nordligere, hvilket er af stor Betydning ved Formalingen (se *Mel*). Den skotske *Squarehead-H.* dyrkes mest i Danmark, endvidere i Sverrig og Mellemevropa, hvor den ofte kaldes *dansk H. Buttet, engelsk H.* har opsvulmede Avner og buttede Korn. *Glashvede, haard H.,* har smaa, aflange, meget haarde Korn. *Polsk H.* har lange, løse, stakkede Smaaaks, og en langstrakt *Kærne,* større end alle andre Sorters; disse dyrkes navnlig i Middelhavslandene. Efter Produktions- og Udførselsstederne skelner man mellem *dansk, engelsk, østersøisk, russisk, Sortehavs, kalifornisk, Walla-Walla* (Nordamerika), *kanadisk, Laplata* (Sydamerika), *ostindisk, avstralsk* og *nyzeelandsk H.* Den største Produktion har Nordamerika, derefter Rusland, Frankrig, Ostindien. Hveden er i disse og flere andre Lande det vigtigste Brødkorn. Desuden anvendes den til *Stivelse, Gluten, Makaroni* o. l. (s. d.). Se ogsaa *Gryn, Klid, Mel.*

Hvedestraa, se *Straahatte.*

Hvergarn, oprindelig et hjemmevævet, mørktfarvet Stof med Hørgarnskæde og Islæt af Uld. Nu fremstilles en lignende simplere Vare fabriksmæssigt af Bomuldsgarn og Kunstuld (s. d.).

Hvidblik, alm. *Blik* (s. d.).

Hvidbøg, se *Avnbøg.*

Hvidevarer, blegede og ublegede Hørgarns- og Bomuldsvarer, i Modsætning til farvede.

hvidgarvet Læder, Skind med og uden Haar, som er garvet med Alun og Kogsalt (se *Læder* og *Skind*).

Hvidkobber, se *Nysølv.*

Hvidtmetal, se *Antifriktionsmetal.*

H.-W., Forkortelse af *Hektowatt* (s. d.)

Hyacint, 1) en Løgplante af Liliefamilien. Løgene udføres navnlig fra Haarlem i Holland. 2) En gulrød Ædelsten, *ædel Zirkon,* fra Ceylon.

Hydrargyrum, *Hg,* (lat.) Betegnelse for Kvægsølv (s. d.).

hydraulisk Kalk, se *Cement.*

hygroskopiske Stoffer er Stoffer, som let opsuger Fugtighed, f. Eks. affedtet Bomuld o. m. a.

Hyldeblomster, de tørrede Blomster af *Sambuccus niger.* Anvendes til Te. *Hyldebær.* De grønne Bær bruges undertiden som Surrogat for *Kapers* (s. d.). De modne, sorte Bær anvendes *friske* eller *tørrede,* til Fremstilling af *Hyldebærsaft.*

Hypotek, Underpant i fast Ejendom.

Hypotekbank, Bank, der udsteder Obligationer, til hvis Sikkerhed der er Panteret i fast Ejendom. En særlig Stilling indtager den ved Lov af 6. April 1906 oprettede »Kongeriget Danmarks Hypotekbank«, der ved Salg af de udstedte Hypotekbankobligationer skaffer Kapitaler til Indkøb af de forskelligartede danske Obligationer, der er vanskeligere at afsætte i de smaa Partier, hvori hver Art udbydes. Som Grundfond og Garanti har Staten ydet 20 Mill. Kr. i Statsobligationer til Banken, der er en Statsinstitution.

Hypotekforening. Forening af Laantagere, der med solidarisk Hæftelse optager Laan mod Pant i fast Ejendom af indtil 75 % af Værdien. Da der for disse Laan kun er sekundær Panteret og altsaa mindre Sikkerhed, er Renten højere end for Kreditforeningslaan med første Prioritet og Amortisa-

tionstiden kortere, sædvanlig 25—30 Aar. I Henhold til Lov af 18. Dec. 1897 nyder Hypotekforeningsobligationerne visse Stempelbegunstigelser. Se iøvrigt Kreditforening.

Hyre kaldes 1) den Løn, der ydes Søfolk og om hvilken Søloven giver visse Regler; 2) Ansættelse paa Skib som Mandskab etc.

Hyssing, tyndt Reb eller Snor, slaaet af tre Hampegarn, ofte tjæret.

Hægt, tæt, stærkt og godt (eng. *tight, staunch and strong*) er en i *Certepartier* (s. d.) forekommende Klausul, hvorved Rederiet garanterer Skibets Sødygtighed ved Rejsens Begyndelse, en Garanti, som iøvrigt paahviler Rederiet efter Søloven. Klausulen har ofte et Tillæg om, at Skibet i enhver Henseende skal være udrustet (egnet) til Rejsen (eng.: *every way fitted for the voyage*).

Hæmatit, *Blodsten,* se *Jærnglans.*

Hæmatitjærn, Støbejærn med ringe Fosforindhold, som navnlig udføres fra Tyskland over Lübeck (se *Jærn*).

Hævd i retlig Forstand er en Erhvervelse af Ejendom eller andre tinglige Rettigheder gennem Udøvelse af den til Rettigheden svarende, uhindrede Raadighed i et vist længere Tidsrum, 20 Aar eller Alderstid.

Hævert, *Stikhævert,* et Rør af Blik eller Glas med en beholderformet Udvidelse, bestemt til at udtage mindre Væskemængder af Fustager og andre større Beholdere.

høhere Gewalt (t.), *vis major* (s. d.).

Høkerhandel, Handel navnlig med Fødevarer af indenlandsk Oprindelse. Ordet er af tysk Oprindelse. Ved Høker forstaar man i Tyskland den stabiliserede Form for Gadehandel, hvor Høkeren fra en Bod, en Port, en Stand ell. lign. sælger Smør, Æg, Grøntsager, Blomster, Frugter, Fisk, Fjerkræ etc.

Høns kommer i Handelen mest friskslagtede, men ogsaa som Konserves. Fra Rusland udfør(t)es store Mængder i frosset Tilstand under Navn af *Volgahøns. Kapuner* er Høns, som er fedede ved kunstig Madning.

Hør er Basttaverne af Stænglen af Hørplanten, *Linum usitatissimum,* som dyrkes i de fleste europæiske Lande, Ægypten o. fl. St. Planten rykkes op, inden Frøet er modent, og efter at Frøkapslerne er fjærnet, *rødnes* Stænglerne ved Henliggen i varmt Vand, hvorved de træagtige Dele bliver møre. De fjærnes ved at *brydes* mellem riflede Valser og ved *Svingning,* idet et Bundt holdes over Kanten af et Brædt og slaas paa langs med et skarpkantet Bræt, *Skættekniven.* Tilsidst *hegles* den over et Bræt med spidse Tænder eller paa Heglemaskiner. De korte og mindre rene Taver, som bliver siddende, kaldes *Blaar* (s. d.). Det heglede Hørbundt sammenbøjes paa Midten og snos til en fast *Dukke.* Længde, Styrke, Finhed og Glans er forskellig efter Dyrknings- og Behandlingsmaaden. Efter Finhed sorteres den i Numre fra $1^1/_2$—6, 7, 8. Farven skal helst være blond og glinsende, gullig el. staalgraa; grønlig, graa- og rødbrun er i Reglen simplere Sorter. Som de fineste regnes *belgisk, bøhmisk, fransk, hollandsk* og *irsk.* Fra Rusland udføres betydelige Mængder. Den sorteres i forskellige Klasser af edfæstede Vragere. Den bedste er *livlandsk* og *lithauisk,* som udføres over Riga. Fra de tyske Østersøprovinser og Polen udføres en Del over Königsberg og Danzig. *Ægyptisk* Hør er graagul, meget lang og grov. Danmarks Avl og Indførsel er ringe.

Hør, nyzeelandsk, *Kurati,* Basttaverne af *Hørliliens* Blade fra Nyzeeland, Sydaustralien, Ostindien og Sydafrika: Bruges til Rebslagerarbejde og Sejldug.

Hørfrø, *Linsæd,* Frøet af Hørplanten (s. d.), er smaa, flade, glinsende, brunlige Frø med en grønlig el. gullig Kærne, som indeholder 30—35 % Olie (se *Linolie*). Modent Frø til Udsaaning kommer navnlig fra Pernau og Riga. — *Hørfrøkager,* se *Oliekager.*

Hørgarn, *Linnedgarn,* spindes mest paa Maskine, tørt, halvtørt eller vaadt. Det sidste er jævnere, men mindre glansfuldt og bliver ru ved Brugen. Det bleges, i 4 Nuancer, farves undertiden og gummeres, naar det skal bruges til Sytraad. Det anvendes til *Hørlærred* (se *Lærred*), *Damask, Kniplinger,* som Kæde- og Islætgarn til blandede Stoffer, til Sy- og Strikkegarn (se *Garn*). Numrene er 10 Gange Hørnumrene (se iøvrigt *Garnnummer*).

Høstbaand, se *Halm.*

I

I., Forkortelse for *interest* (eng.), Rente.

Ibenholt er Vedet af forskellige tropiske Træarter. Det er mørktfarvet eller sort og meget tungt. Splinten, som er lys, er i Reglen fjærnet. Det bedste faas fra Bombay, Ceylon og Madagaskar. *Gult* og *grønt I.* er amerikanske Træsorter. Det efterlignes ved Farvning af andre Træsorter, men det ægte er ikke saa tungt, og Aarringene kan ses. I. anvendes til Drejer-, Snedker- og Instrumentmagerarbejde.

Ibenholtsort, et blandet Tjærefarvestof i Form af et mørkt Pulver, som er opløseligt i Vand og bruges til Sortfarvning af Bomulds- og halvuldne Stoffer.

Icopal, Tagpap imprægneret med en Asfaltblanding uden Tjære.

ifølge Advis, se *Advis.*

ifølge eller uden Advis, se *Advis.*

Ihændehaver-Papir, et (Værdi-)Papir, som lyder paa Ihændehaveren eller som denne ifølge Paalydendet har Dispositionsret over. Navne-Papirer kan ved Transport in blanko gøres til Ihændehaver-Papirer, naar ikke Papiret efter sit øvrige Indhold, efter Lov eller Reglement *skal* lyde paa bestemt Navn, for at Rettighederne kan udøves.

I-jærn, se *Profiljærn.*

ikke-bestilte Varer er man i Almindelighed ikke pligtig at modtage, endsige betale. Har man modtaget *og* forbrugt dem, er man pligtig at betale deres Fakturapris, hvis denne er Varens gængse Pris. Har man kun modtaget dem, bliver man ikke derved forpligtet at beholde eller betale dem, men de bør holdes til Afsenderens Disposition. Selv om Afsenderen skriver, at han, hvis han ikke faar Varerne retur eller ikke hører fra Dem, vil betragte Dem som Køber, behøver dog Modtageren ikke at ulejlige sig med Returnering, men kan overlade Afsenderen selv at sørge for deres Afhentning. Er Varerne fejlsendte, d. v. s. egentlig bestemt for en anden, vil Adressaten, under Godtgørelse for sin Ulejlighed, være pligtig — hvis han har modtaget dem — at returnere dem, naar der ikke hertil kræves særlige Foranstaltninger. Bestaar der mellem Afsender og Modtager en Forretningsforbindelse, vil dette Forhold kunne medføre en vis Omsorgs- og Reklamationspligt.

ikke over. Ved Afslutning om *en Ladning ikke over . . .* er Køberen pligtig at modtage en Ladning af hvilken som helst Størrelse indtil den angivne Højestgrænse.

Ikke til Ordre som Vedføjelse i et Endossement el. l. forhindrer Dokumentets Videre-Overdragelse.

i. l., Forkortelse af *in loco* (lat.) paa Stedet (boende eller værende).

Ilderskind er de mørkebrune eller gullige Skind af en Maarsort, Ilderen, *Mustela,* som lever i de tempererede Egne af Europa og Asien, i Danmark navnlig i Jylland. Skindene af den *sibiriske* Flodilder, *Kolinsky,* er de fineste. Anvendes til Pelsværk, Halehaarene til Pensler.

ildfaste Sten kan udsættes for meget høj Temperatur uden at smelte. De laves af *ildfast Ler* (se *Ler*) og *Chamotte* (s. d.) og anvendes i Ovne.

ildfaste el. *brandsikre Stoffer* er dels Asbestvæv (se *Asbest*), dels forskellige Tøjer, som er imprægnerede med Salte, f. Eks. Ammoniumfosfat el. -sulfat, Magniumsulfat, Boraks, Alun, Vandglas, Gibs o. fl.

Ildkassekobber, Kobberplader til Fyrstedet i Lokomotiver (se *Plader*).

Ildslukningsvæsker er Opløsninger af surt Natriumkarbonat og andre Salte, som ved Ophedning afgiver Kulsyre og andre ildkvælende Luftarter og danner en uforbrændelig Skorpe.

Ildtændere er sammenrullede Høvlspaaner, Træstykker, Papir o. l., imprægnerede med Harpiks, Tjæreprodukter o. l.

Ilgods er en fremskyndet Forsendelsesmaade for Banegods. Banerne bestemmer, med hvilke Tog Ilgods (og Fragtgods) sendes, saa at Ilgods ikke kan paaregnes sendt med første Persontog, hvad man ofte fejl-

agtig antager. Ilgods kan enten sendes som Stykgods eller i Vognladninger, begge Dele paa rødt Fragtbrev. Pakker under 25 kg kan sendes som Frimærkepakker.

Ekspressgods kan kun gaa som Stykgods, men kan forlanges sendt med et bestemt Tog (hvis rettidig indleveret) eller saa hurtigt som Køreplanen tillader det. Der anvendes brunt Fragtbrev.

Halv-Ilgods er en Mellemting med Ilgods og Fragtgods, der ikke anvendes herhjemme, men derimod f. Eks. i Tyskland.

Illaten (t.), bestemte, ikke kontant erlagte Indskud af Aktionærer, ogsaa kaldet *Apports* (s. d.).

Illats, let, hvid Vin fra Omegnen af Bordeaux.

Illipeolie, se *Bassiafedt*.

illoyal Konkurrence betegnes ofte paa dansk med *Smudskonkurrence*. En Del Bestemmelser i dette Emne findes i den saakaldte Reklamelov, nu af 20. Marts 1918, hvormed vi herhjemme er gaaet langt ud over det tyske Forbillede. Foruden Bestemmelser om urigtig Varebetegnelse (s. d.) indeholder Loven Regulativer om Udsalg (s. d.), om Auktioner, om Tilgift (s. d.) etc., Bestemmelser, som man egentlig ikke kan henføre under Begrebet: illoyal Konkurrence. Derimod findes der herhen hørende Bestemmelser om

a. *Tilvendelse af Andenmands Navn, Firma, Forretningskendetegn* el. lign. saavel som Anvendelse af en lovlig Betegnelse o. l. paa en skuffende Maade. Herfor er fastsat Bødestraf indtil 1000 Kroner.

b. *Udspredelse af urigtige Meddelelser* om sin(e) Konkurrent(er) for at tilvende sig hans Kundekreds, hvad enten disse urigtige Meddelelser angaar Forretningens Indehaver, dens Varer el. a. Straffen herfor er Bøder indtil 4000 Kroner under skærpende Omstændigheder simpelt Fængsel indtil 6 Maaneder.

c. *Ubeføjet Benyttelse af Forretnings- eller Driftshemmeligheder*, erhvervede i nuværende eller tidligere Plads eller Kompagniskab, straffes i Tilfælde af Forsæt eller grov Uagtsomhed paa samme Maade som ovenfor. Først ud i sine Konsekvenser *efter Bogstaven* kunde Paragrafen anvendes som en aldeles utilbørlig Hæmsko paa Personale, der forlod deres Stillinger og tog Plads hos Konkurrenter, i skarpeste Modstrid med det ellers i vor Lovgivning fastholdte Handlefriheds-Princip. En Begrænsning i Tid er dog indført ved Bestemmelsen om, at Straffrihed indtræder, hvis Kontraktforholdet er opløst for mere end 3 Aar siden.

d. *Urigtige Angivelser af, at Varen er blevet prisbelønnet* eller har faaet Anbefalinger fra Myndigheder eller er eller har været patentbeskyttet, medmindre Angivelsen var rigtig, da Betegnelsen blev anbragt. Imidlertid »arrangeres« der nu rundt om »Udstillinger«, hvor Deltagerne sikres en Medaille el. lign., et Forhold, som konsekvent burde kunne rammes af den ovennævnte Bestemmelses Analogi. Ligeledes maa Anbringelsen af Patentskilt paa en Vare, som ikke hører hjemme paa denne, men paa en lignende af Firmaet fremstillet, stilles ens med Bibeholdelse af Patentskilt paa nye Varer, efter at Patentet er bortfaldet. Om Straffen se Lovens § 1 og senere under: urigtige Varebetegnelser.

Men *ogsaa paa mange andre Maader kan illoyal Konkurrence føres*. Her skal nævnes følgende, hovedsagelig i fremmed Retsvidenskab behandlede Forhold:

e. Foregivelse af at være Opfinder af en »ny« Vare eller af at have bragt noget nyt paa Markedet.

f. paatagen Titel, der bibringer Publikum den Tro, at vedkommende er særlig faguddannet, f. Eks. Titelen af Ingeniør uden at have nogen Eksamen som Polytekniker eller som Konstruktør.

g. Uberettiget Angivelse af Eneforhandling, Filial, Depot el. lign., som i Publikums Øjne vil give Forretningen et Plus fremfor Konkurrenterne.

h. Tricks, Manøvrer, ufine Anbringender, bevidste Fortielser etc. fra Agenters og Rejsendes Side for at erhverve Ordres. Herom alene kunde skrives et helt Værk.

Ilpakker modtages af Postvæsenet indtil $^1/_2$ Time før Postens Afgang fra vedk. Postkontor. Adressebrev og Pakke maa paaskrives Ordet: Ilpakke. Forsendelsen sker ofte med Hurtigtog, der ellers ikke medtager Pakkepost. Ønskes en Ilpakke udbragt straks efter Ankomsten til Bestemmelsesstationen, maa den yderligere behandles som *Ekspresspakke*, der skal frankeres forud og paategnes:

Ekspress. Saadanne besørges ogsaa til Tyskland, de større Byer i Sverige, Norge o. fl. Lande mod et Tillægsgebyr.

Ilsamtaler kan faas baade gennem Statstelefonen og Selskaberne indenfor deres Omraade. Gebyret er til Indlandet det dobbelte af Samtaletaksten, til Udlandet det tredobbelte. Bestilling paa en almindelig Samtale kan senere ændres til en Bestilling paa Ilsamtale.

Ilt, *Oxygenium*, O_2, et luftformigt Grundstof, som udgør ca. $^1/_5$ af den atmosfæriske Luft, $^8/_9$ af Vandet og ca. $^1/_2$ af de fleste Sten- og Jordarter. Den fremstilles ved Elektrolyse af Vand eller ved Destillation af flydende Luft og kommer i Handelen i stærke Staalcylindre under et Tryk af 100—150 Atm. Anvendes ved Autogensvejsning og -skæring, til Sprængpatroner, i kemiske Laboratorier og Fabriker.

Iltelegram kan udveksles mellem alle danske Stationer samt mellem Danmark og alle under det europæiske Takstsystem hørende Lande, undtagen England. Taksten er den tredobbelte. Svar kan forudbetales enten som Iltelegram eller som almindeligt Telegram. — Betegnelsen for Iltelegram er *Urgent* eller *D*, der sættes foran Adressen.

im., Forkortelse af Imitation, imiteret. Anvendes særlig paa Varer, fremstillet i tyske Fabriker som Efterligning af i Tyskland ikkepatentbeskyttede Varer, f. Eks. Westwood im. (Cyclefælge).

imaginær Avance betyder egentlig: indbildt, forud antaget eller forestillet Avance, men ved Søtransport kan der udover Fakturabeløbet forsikres nogle Procent af dette som en yderligere Avance udover den i Fakturaprisen indeholdte, idet Køberen herved vil dækkes for den Avance, han atter har opnaaet eller vil kunne opnaa ved Videresalg. Det er saaledes Sædvane, at Sælgeren af Korn og Foderstoffer skal give Police for 5 % over Fakturabeløbet, i Kulbranchen paa 10 %.

imaginær Værdi, forestillet Værdi.

im Fall eller *im Notfall* (t.), Nødadresse ved Veksler.

Imitation, Efterligning.

imitere, efterligne.

immateriel Produktion, den Del af det menneskelige Arbejde, hvorved Behovene tilfredsstilles uden Bearbejdning af Stof, f. Eks. Opfinderens og Embedsmandens Tankearbejde, Sang og Musik, visse Arter af husligt Arbejde o. l.

Immedialblaat, -gult, og ***-sort*** Tjærefarvestoffer, som giver meget ægte Farver paa Bomuld.

Immobilien (t.), fast Ejendom.

Imperial, 1) russisk Guldmønt = 10 Rubler; 2) Papirformat, 58 × 84 cm (se *Papir*).

imperial bushel = 36,37 l.

imperial gallon, eng. Hulmaal = ca. 4,546 l.

imperial measures, se *britisk Maal og Vægt.*

imperial quarter, eng. Hulmaal = 64 Gallons = ca. 290,8 l.

imperial troy-pound = 5760 grains.

imperial yard = 0,91438 m.

Import, Indførsel (af Varer) fra Udlandet.

Imprægnering kaldes en Behandling, hvorved man gennemtrænger porøse Stoffer med smeltede eller Opløsninger af faste Stoffer, f. Eks. for at gøre dem lettere forbrændelige eller mindre brændbare, vandtætte, fedttætte, mere modstandsdygtige mod Forraadnelse o. s. v. Det sker enten ved Neddypning eller ved at indpresse Væsken under stærkt Tryk. Se *Konserves, Læder, Tændstikker, Træ, Tøjer* o. fl.

in., Forkortelse af *inch*, eng. Tomme = ca. 2,54 cm.

in blanko, ikke udfyldt, aaben; se iøvrigt Ordforbindelserne med *Blanko-*.

in bulk (eng.), se *Bulkladning.*

Incasso, Indkassering.

inch (eng.), Tomme = $^1/_{12}$ foot = ca. 2,54 cm.

Indantrenblaat, -gult, -oliven, -violet, meget lysægte Tjærefarvestoffer.

Indazin, pulverformet Tjærefarvestof, som farver Bomuld indigoblaat.

Indbetaling paa Aktier. Efter Aktieloven skal mindst 10 % af den nominelle Aktiekapital — i Forsikrings-Aktieselskaber mindst 25 % — være indbetalt for at Selskabet kan registreres, d. v. s. lovgyldig eksistere som Aktieselskab. Handelsministeriet kan dog give Dispensation herfra. Endvidere bestemmer Aktieloven, at det indbetalte Be-

løb skal udgøre mindst 5000 Kr., for Forsikringsselskaber mindst 12,500 Kr. — Det bemærkes, at det er paa *hver* tegnet Aktie, der skal være indbetalt mindst 10 %, respektive 25 %, og Lovens Krav er derfor ikke opfyldt med, at der paa nogle Aktier er betalt mere, paa andre mindre, men dog tilsammen den krævede Minimumskapital (se iøvrigt *Charles V. Nielsen: Haandbog i Aktieret*).

. . . inden. Naar der er forlangt Svar paa en Offerte *inden* et vist Dagetal, vil dette Dagetal kunne lægges til Offertens Dato, men maa være fremkommet til Offertegiveren senest den saaledes udfundne sidste Dag. Dog maa »8 Dage« forstaas som krævende Svar senest Ugedagen efter.

indenbyes Veksel er en Veksel, som er udstedt og trukket paa samme Plads.

Indent (eng.), 1) egentlig et Dokument, affattet paa et Dobbeltark med Originalen paa den ene Side og Kopien paa den anden og derefter revet over *in dents*, i Takker, saa at man senere kunde bevise Kopiens Ægthed ved at lægge de to Dele sammen. 2) En Liste over Varer sendt fra oversøisk Forbindelse til Indkøber hjemme for Køb af de paagældende Varer bedst mulig. 3) Ud fra 2) har der i Handelen med Indien og Østasien udviklet sig en særlig *Indentforretning* (s. d.).

Indentforretning er oprindelig opstaaet ved de i Østasien etc. indfødte Købmænds Bestræbelser efter at gøre Forretning direkte med Eksportørerne og undgaa Importfirmaerne derude. For denne Forretningsmaade har der dannet sig bestemte Sædvaner. Den indfødte Købmand placerer sine Ordres enten direkte hos den europæiske eller amerikanske Eksportør eller gennem en »Commission-Agent«.

Blandt Betingelserne er gærne en lang Leveringsfrist og Ordrens sukcessive Udførelse, for at Køberen (Indentor) ikke skal have Behov at tage mere hjem ad Gangen, end han efterhaanden afsætter, samt yderligere Ret til at forlænge Leveringsfristen. Omvendt forpligter Indentor sig til ikke at gøre Indsigelser af nogen Art før eller mod Afladedokumenternes Optagelse, at reklamere inden en kort Frist efter Varernes Ankomst og at underkaste sig Voldgift af en af europæiske Købmænd sammensat Voldgiftsret derude. Endvidere forpligter Indentor sig til ogsaa at aftage (kun) en Del af de bestilte Varer, hvis Eksportøren ikke *kan* levere hele Partiet, og han er bundet ved sin Indent (s. d.) en vis Tid, sædvanlig 3 Uger, fra Listens Modtagelse af Eksportøren. Men Udviklingen gaar i Retning af at skabe stedse fordelagtigere Betingelser for Indentor, idet de store Sammenslutninger af indfødte Købmænd derude arbejder herpaa.

Eksportøren maa enten give en *cancelling report*, hvis han ikke vil udføre Ordren (eller ikke kan skaffe Varerne) til de i Indent'en anførte Priser, Betingelser etc., eller en *placing report*, hvis han antager Ordren.

For disse reports lige som for selve Indenten anvendes gærne bestemte Formularer.

Index numbers, engelsk Udtryk for Prisniveauets Højde udtrykt ved et Forholdstal, der i Danmark udregnes af Statistisk Departement ved at tage Priserne for 38 af de i Produktion og Omsætning vigtigste Varer. Ved Udregning af Prisniveauet tages der Hensyn baade til Varens Betydning og Prissvingningens Størrelse. Til Sammenligning har man sat det gennemsnitlige Prisniveau for 1890—1900 til 100. Paa lignende Maade udregnes I. n. af det engelske Finansorgan Economist, idet der kun anvendes 22 af de vigtigste Varer, hvoraf hver som Gennemsnit for Perioden 1901—05 er sat til 100, hvorved Gennemsnitstallet for dette Tidsrum ialt bliver 2200.

Indførselsforbud, se *Handelspolitik.*

Indførselstold, en Afgift, der enten kan være Beskyttelses- eller Finanstold (se disse), paa de fra Udlandet indførte Varer.

Indhold ubekendt er en Fraskrivelse af Konnossement-Ansvaret for saa vidt som Klausulen lægger Bevisbyrden for Indholdet, dets Art og Tilstand over paa Afladeren. Skipperen (Rederiet) har dog kun Ret til at indføre saadan Klausul, naar han ikke har *kunnet* kontrollere Indholdet, idet Godset er leveret ombord i indpakket Stand, Fustager, Kasser o. l.

Indiapapir, tyndt, stærkt Trykpapir af Linnedklude med ca. 30 % Fyldstof. Bruges til Bibler, Salmebøger o. a. Bøger, hvis Vægt skal være ringe.

Indien, se *britisk Ostindien* og *hollandsk Ostindien.*

Indiennes, se *Gingham.*

Indigo, *Indigotin,* er det vigtigste blaa Farvestof. Det vindes ved Gæring af forskellige ærteblomstrede Planter af Slægten *Indigofera,* som dyrkes i Ostindien, Java, Sydamerika og Vestindien. I. kommer i Handelen som smaa mørkeblaa Stykker, med kobberfarvet Skær. Den er blandet med fremmede Stoffer, der dels stammer fra selve Planten (I.brunt og -rødt), dels er Forfalskning. Indholdet af I. kan variere fra 20—90 %, i Reglen er det 40—50 %. *Bengal-I.,* den bedste Sort, *Manila-* og *Madras-I.* kommer over London, *Java-I.* over Amsterdam og Rotterdam, de amerikanske Sorter *Guatemala-I.* o. fl. over Bremen og Hamborg. Det i Europa rensede Farvestof, ***Indigokarmin,*** *opløselig I.,* en Forbindelse af Indigo med Svovlsyre og Natrium, gaar i Handelen *en pate* (dejagtig) eller som Pulver. ***Indigotin*** er renset endnu mere og sælges som et tørt Pulver, ***Indigoekstrakt.*** — Indigo er lysægte og modstaar Indvirkning af Alkalier og Syrer, undtagen Salpetersyre. Den anvendes til Blaa- og Sortfarvning af Bomuld og Uld, samt til Tøjtrykning. Den erstattes efterhaanden af Tjærefarverne *Alizarinblaat* (s. d.) og *kunstig Indigo,* ***Indigosalt-T,*** en hvid Dej, og ***Indofor,*** et graagrønt Pulver, som ved Luftens Indvirkning omdannes til Indigotin, samt ***Indigo rein,*** Dej el. Pulver, som bestaar af rent Indigotin.

indirekte Skatter kaldes saadanne Skatter, der — som Told- og Forbrugsskatter — overvæltes fra den oprindelige Skatteyder paa Forbrugeren, der kommer sidst i Omsætningsrækken. For saa vidt en Skat, som f. Eks. Indkomstskatten, overvæltes, hvilket ofte er Tilfældet, vil den ogsaa være at regne til de indirekte Skatter.

Indkomstskat, en Skat, der — sædvanlig efter en stigende Skala — paalægges Indkomster, som kan beskattes forskelligt efter Kilden, hvorfra de hidrører, idet Arbejdsindkomster kan beskattes lavere end Indkomster af Kapital. I., der i Danmark blev indført som Statsskat ved Lov af 15. Maj 1903, men som bl. a. i England er af gammel Dato, har i de senere Aar faaet en stedse større Betydning med de stigende finansielle Krav og Modstanden mod at forhøje Told- og Forbrugsafgifterne.

Indkøbsregning er den Regning, som Kommissionæren sender sin Kommittent over de for dennes Regning indkøbte Varer.

Indlaan *i Banker,* se *Bankindskud.*

Indlaansbevis kan udstedes, lydende paa Navn, af Banken, hvor Pengene indsættes. Transport er i Almindelighed tilladt.

Indlæg, se *Cigarer.*

Indofor, se *Indigo.*

Indoin, et Tjærefarvestof i Form af Dej el. Pulver, som bruges til Blaafarvning af bejdset Bomuld.

Indokinas Maal og Vægtsystem svarer i det væsentlige til *Kinas* (s. d.); dog er *Pikul* her fastsat til en Vægt af 60 kg. Metrisk System er officielt indført.

Indokinas Mønt- og Pengevæsen. Fransk-Indokina omfatter *Cochinkina* med Hovedstaden Saigon, *Kambodscha, Annam* og *Tonkin.* Pengeenheden er den i Paris prægede Sølvdollar *Piastre de commerce* à 100 Cents. Den udmøntes nu af 27 g Vægt og af 0,900 Finhed. Udførsel af Mønterne er forbudt, og de franske Piastres (og Skillemønter) er eneste lovligt Betalingsmiddel. *Banque de l'Industrie,* som har Sæde i Paris, men Filialer rundt om i Indokina, har Eneret paa Seddeludstedelse og dens Sedler har lige Betalingsevne med Mønten.

Indokinas Valuta-Usancer. Den vigtigste Handelsplads i fransk Indokina er *Saigon,* hvor Bankerne sætter Valutakurserne. Der noteres London per Piastre de commerce i sh og d, a/v eller 3, 4 til 6 Maaneders Sigt, og det samme for Paris i Francs og Centimes.

Induliner, forskellige Tjærefarvestoffer, som giver indigolignende, graablaa Farvenuancer. Nogle af dem er opløselige i Spiritus. Anvendes i Tøjtrykkerier, Farverier og til Blæk.

Indult (t.), Frist, Udsættelse, Moratorium.

in duplo (it.) i to (enslydende) Eksemplarer.

Industri, Betegnelse for den Fabriksvirksomhed, hvor man ved mekaniske og kemiske Hjælpemidler omdanner og forædler Raastoffer.

industriel, alt hvad der vedrører *Industri* (s. d.).

in full (eng.), en Tilføjelse til Fragtsatser, der angiver, at der til den fastsatte Fragt ikke kommer noget Tillæg, modsat »*primage*« (s. d.).

Infusoriejord, forældet Betegnelse for *Kiselgur* (s. d.).

Ingefær er den tørrede Rodstok af Ingefærplanten, *Zingiber officinale*, som dyrkes i Kina, Øst- og Vestindien, Afrika og Australien. Den indeholder 2—3 % æterisk Olie og et skarpt Stof, *Gingerol*. Den kommer i Handelen sort, *uskrællet* og *skrællet*; undertiden er den dyppet i Kalk eller Gibs. Den skal være tung, noget sej, fri for Støv og Ormehuller. Ogsaa *syltet I.* kommer i Handelen i Krukker, Bojaner, fra Kina og Vestindien, eller i Fustager fra Bengalen. Den i Europa syltede Vare er ringere. I. bruges som Krydderi, syltet eller pulveriseret, til *Ingefæressens* (se *Essenser*) og *Ingefærolie*, som faas ved Destillation og anvendes i Parfymer.

Ingots (eng.), Blokke af udstøbt Metal, navnlig *Staal* og *Kobber*, smlgn. *Barrer*.

Ingrainfarver, forskellige Tjærefarver til Direktefarvning af Bomuld.

Ingrediens, Bestanddel.

Inkasso, Indkassering, Opkrævning af kontante Penge.

Inkasso-Anvisningen er en Penge-Anvisning, Tratte, som ingen Regress kan skabe, da den er beregnet at skulle afregnes efter Beløbets Indgang. Der paahviler dog ogsaa Indehaveren (Banken el. l.) en vis Diligens- og Adviseringspligt, hvis Oversiddelse eventuelt kan medføre Erstatningsansvar.

Inkasso-Endossement kaldes det (sidste) Endossement paa en Veksel (Tratte, Check etc.), som angiver, at vedkommende Endossatar kun har faaet Vekslen etc. overdraget for at indkassere Beløbet, men ikke har Ret til at videreoverdrage den paa anden Maade end til Inkasso (Sub-Inkassation). I Endossementet skrives blot: » . . . . banken til Inkasso«.

Inkassokommission er Kommissionærens Bemyndigelse til for Kommittenten at indkassere Tilgodehavender etc.

Inkassoprovision er en Godtgørelse for Ulejligheden og Ansvaret ved Inkasso (s. d.).

Inkassotarif. De fleste europæiske Storbanker, som befatter sig med Inkasso af oversøiske Tratter udgiver udførlige Oversigter over, hvad Inkasso-Omkostninger og -Provision andrager paa de forskellige, alfabetisk efter Landene ordnede Pladser. Der angives gærne i første Række Inkasso-Speserne i $^0/_0$ eller $^0/_{00}$ med Angivelse af et vist Minimum i følgende Rubrik; dernæst Porto og herefter Provisionen i $^0/_0$ eller $^0/_{00}$, ligeledes efterfulgt af Angivelse af et vist Minimum.

Inkassoveksel er en Veksel, som er overdraget kun til Inkassation, men *ikke* til at indkræve Beløbet ad Rettens Vej som Vekselejer.

inkl. Div., Forkortelse af *inklusive Dividende*, en Angivelse af, at Udbyttet paa den først forfaldende Udbytte-Kupon følger med ved Overdragelsen af Aktien.

inkludere, medregne, mediberegne, indbefatte.

inklusive, mediberegnet, indbefattet.

Inlaid, *Linoleum* (s. d.) med indlagte Mønstre.

Inlet, tætvævet (duntæt) Lærred, ofte stribet eller mønstret, fra Sachsen. Bruges til Puder og Dyner.

in loco (lat.), paa Stedet, her.

i Nota, bestilte, men endnu ikke aftagne Varer, siges at staa: i Nota.

in regular turn (eng.), Certepartibestemmelse, særlig ved Kulbefragtning, om at det befragtede Skib paa Indladningsstedet skal laste efter sin Tur.

in rotation (eng.). Hvis et Skib skal anløbe flere Havne for enten Lastning eller Losning betinges gærne, at disse skal anløbes efter deres geografiske Beliggenhed: in rotation.

Insektpulver, de tørrede og pulveriserede Blomster af forskellige *Chrysanthemum*-arter fra Persien, Kavkasien Armenien, Dalmatien og Montenegro. Bruges til Udryddelse af Insekter. Det gule, *dalmatiske*, er det stærkest virkende.

Insektvoks, se *kinesisk Voks*.

Inserat, Forretningsannonce.

in solidum (lat.). Ansvar eller Hæftelse *in solidum* betyder, at hver enkelt hæfter fuldt ud for den indgaaede Forpligtelse, enstydigt med *en for alle og alle for en*.

in solutum, i Betalings Sted.

Insolvens, manglende Evne til at dække sin Gæld, efterhaanden som den forfalder, eller i lige Maade opfylde (andre) økonomiske Forpligtelser, der gaar ud paa eller kan omsættes til Betaling.

insolvent, se *Insolvens.*

instradieren (t.), lede Godsforsendelser ad foreskrevne Ruter.

in summa (lat.), i det hele.

Intarsia (ital.), indlagt Træarbejde.

Integralen, hollandske Statspapirer.

Interessent, Deltager, Medindehaver, Parthaver. Se *Interessentskab* og *sleeping partner.*

Interessentskab, en Sammenslutning af Personer som Indehavere af eller Deltagere i et Foretagende med økonomisk Formaal og i Almindelighed i Erhvervsøjemed. Den almindeligste Form for et Interessentskab i købmandsmæssig Henseende er *Kompagniskab* eller *ansvarligt Interessentskab.*

Kompagniskab kan etableres saaledes, at alle Deltagere er fuldt ansvarlige Indehavere, selv om deres Navne ikke alle fremgaar af Firmaet, der imidlertid da kræver en Tilføjelse, som antyder Kompagniskabet, f. Eks. & Co. (hvilket er langt det almindeligste). Kompagnonerne kan ordne deres Forhold indbyrdes som de vil, baade med Hensyn til Indskud, Arbejde og Udbytte, og Undladelse af at opfylde gensidig indgaaede Forpligtelser kan efter Omstændighederne medføre Kompagniskabets Opløsning samt Mora- og Erstatningsansvar for den forsømmelige. I Almindelighed vil hver ansvarlig Deltager (Kompagnon) have Ret til at tegne Firmaet og træffe de til Forretningen hørende Dispositioner, men hver enkelt kan ved sin Nægtelse forhindre Foretagender, som han ikke synes om, hvor ikke Kontrakten giver Majoriteten af Kompagnonerne Bestemmelsesret. Dog vil en saadan Majoritetsret kun blive anerkendt for Bestemmelser, der angaar Firmaets normale Drift og Formaal. Den enkelte Kompagnon har *ikke* Ret til desuden at være interesseret i konkurrerende Foretagender, og han kan ikke uden videre tage, hvad han anser for sin Andel, idet en gensidig Regnskabspligt kræves.

En Optagelse af nye Kompagnoner kan kun ske efter enstemmig Beslutning og enhver af Deltagerne kan modsætte sig, at en Kompagnon vil sætte en anden (ny) Deltager i sit Sted.

En Kompagnon kan ikke dække privat Gæld med Firmaets (fælles) Midler, hverken kontante Penge, Fordringer eller Varer, og de sidste kan eventuelt kræves tilbage fra Modtageren. Derimod kan den enkelte Kompagnons (private) Tilgodehavende hos en af Firmaets Kreditorer med hans Samtykke fratrækkes vedkommende Kreditors Tilgodehavende hos Firmaet, og ligeledes vil den enkelte Kompagnons Debitor, der søges af ham, kunne fratrække sit Tilgodehavende hos Firmaet.

Firmaets Kreditorer er fortrinsberettigede til Dækning af Firmaets (Kompagnonernes fælles) Masse, fremfor de enkelte Kompagnoners private Kreditorer, og disse kan i Almindelighed ikke røre Firmaets Aktiver, men maa nøjes med eventuelt at gøre Arrest i deres Debitors Andel i Fællesformuen, men kan intet kræve heraf, før Firmaet opløses.

Et Kompagniskab kan til enhver Tid opløses ved Kompagnonernes enstemmige Beslutning uden dog at derved indgaaede Forpligtelser overfor Tredjemand kan bringes til Ophør. Den enkelte Kompagnon kan ogsaa fordre Firmaets Ophævelse paa Grund af bristende Forudsætninger, det tilstræbte Formaals Uopnaaelighed, indtrædende Insolvens (s. d.). Firmaets Opløsning vil normalt være paakrævet ved en Kompagnons Død, naar ikke vedkommende ved Interessentskabskontrakten har truffet Dispositioner i saa Henseende.

En Kompagnons (private) Fallit vil i Almindelighed give de andre Deltagere Ret til at kræve hans Udtræden eller Firmaets Opløsning, men Fallenten selv har ikke noget saadant Retskrav.

Om andre Former for Interessentskab se Kommanditselskab, sleeping partner og *Aktieselskab.*

Interimsbevis, midlertidig skriftlig Anerkendelse. Ved Tegning af Aktier, som indbetales i Rater, *skal* der udstedes Interimsbevis af Selskabets Bestyrelse eller den (dem), hvem Bestyrelsen bemyndiger hertil. Interimsbeviset skal angive:

1) Selskabets Navn,

2) Aktiens Størrelse med den stedfundne Indbetaling med Datoangivelse,

3) de Tider, til hvilke Restbeløbet kan fordres indbetalt

og eventuelt skal yderligere Oplysninger fremgaa af Interimsbeviset, se herom *Charles V. Nielsen: Haandbog i Aktieret.*

Interimsdividende, à conto-Udbytte.

Interimskvittering, foreløbig skriftlig Modtagelseserklæring bestemt til (senere) Ombytning med endelig, bindende Kvittering.

Interhalarzinsen (t.), Byggerenter (s.d.)

internationale Tarifer er Tarifer (Fragtsatser) for Godsbefordring mellem eller gennem Landene ad de mest direkte Linier. Særlig anvendt paa det europæiske Kontinent. Gods, der forsendes paa internationale Tarifer skal ledsages af Tolddeklaration, Ladeliste og Anmeldelsesseddel. Ladelisten gælder Waggonens hele Indhold, og hvis Waggonen indeholder Kolli, der ikke staar paa Listen, betragtes det som Toldsvig. Anmeldelsessedlen kræves af statistiske Hensyn.

Intervention *ved Veksler.* Det kan — særlig ved Veksler paa Udlandet — være af Interesse for de regresspligtige, at Vekslen ikke kommer Retur paa Grund af Trassatens Dishonorering, da derved Omkostninger foraarsages, og særlig har Udstederen en Interesse i, at hans Kredit ikke bliver svækket, naar han har diskonteret Vekslen (Tratten) eller paa anden Maade omsat den. Enhver af de regresspligtige kan derfor paategne Vekslen en Anmodning til en Tredjemand paa den Plads, hvor Vekslen skal honoreres om for hans Regning at honorere den, hvis Trassaten svigter (*Nødadressat*).

Frivillig Intervention er, naar Tredjemand, efter at baade Trassat og Nødadressat har nægtet Akcept, træder til og honorerer til Fordel for en af de regresspligtige, men medens Vekselejeren ikke kan afslaa en Nødadressats Akcept, kan han selvfølgelig afslaa en Intervenients Tilbud om Akcept, men ikke om Indfrielse.

Intervenienten hæfter overfor *dens* Eftermænd, til Fordel for hvem han har akcepteret.

Ved Indfrielse indtræder Intervenienten i Vekselejerens Sted med Regress til den, for hvem han har interveneret, samt til dennes Formænd, Trassaten indbefattet.

Ogsaa Trassaten kan — skønt han *som saadan* nægter at honorere Vekslen — dog som Intervenient honorere den for Udstederens eller en Endossents Regning.

in the customary manner (eng.), en Certepartibestemmelse, hvorefter Lastning og Losning skal foregaa paa den Maade, som er almindelig for bestemte Ladninger i (paagældende) bestemte Havne.

in triplo (lat.), i tre (enslydende) Eksemplarer.

Inventar, 1) Genstande til Kontor- og Pakhusudstyr o. l.; 2) af det franske *inventaire,* Lageropgørelse, Optagelse af Aktiver og Passiver for Statusopgørelse.

Inventar-Konto eller *Inventarie-Konto* er den Konto i Bogholderiet, hvor Nyanskaffelser, Reparationer, Afskrivninger etc. for Inventargenstande i Kontor, Pakhus etc. opføres.

inventory (eng.), se *Inventar* 2.

Inventur (t.), Lageropgørelse, Optagelse af Aktiver og Passiver for Statusopgørelse.

Invertsukker er en Blanding af *Frugtsukker* og *Glykose* (s. d.), fremstillet af Rørsukker ved Kogning med fortyndede Syrer. Da det ikke let krystalliserer, bruges det til Likører, Kunsthonning, Bolsjer o. l.

investere (af det engelske: *invest*), anbringe Penge i et Foretagende.

Iridium, et sjældent Metal, beslægtet med *Platin* (s. d.) og endnu mere modstandsdygtigt end dette. Anvendes som Legering med Platin i Elektrotekniken og til Normalmeteren, samt til s. k. »Diamantspids« paa Guldfyldepenne.

Irisolie, en æterisk Olie, som faas ved Destillation af Rodknoldene af en italiensk Irisart, *Violrod.* Det er en violduftende, gulhvid Masse, som anvendes til Parfymer.

Irlandsk Mos, *Karagen,* tørrede, brunlige el. gullige Havalger fra Atlanterhavskysterne. Ved Kogning med Vand danner det en geleagtig Masse. Hovedmængden kommer pakket i Baller fra Irland over Liverpool og fra Nordfrankrig over Håvre og Dunkerque. Bruges som Klaringsmiddel, til Vand- og Limfarver, i Papirfabrikationen, til Appretur o. l.

Is. Naturlig Is anvendes til Afkøling i

Mejerier, Konditorier og Husholdningen, blandet med Salt til Kuldeblandinger (Frysemaskiner). Fra Norge og Kanada eksporteres store Mængder som udskaarne Blokke af ca. 0,5 m Tykkelse. I Byerne erstattes den ofte med *kunstig Is*, *Krystalis*, frosset af filtreret eller destilleret Vand i Ismaskiner, hvor Afkølingen sker ved Fordampning af flydende Ammoniak eller Kulsyre.

Isabeypapir, se *Bristolpapir*.

Isbjørneskind, se *Bjørneskind*.

Iseddike, se *Eddikesyre*.

Isenkram, mindre Jærn- og Metalvarer, som Værktøj, Søm, Skruer, Beslag, Husgeraad o. l.

Isenkramhandel omfatter Værktøj, Artikler for Haandværkere, Landbrugs- og Haveredskaber, Husgeraad, Metalvarer m. m.

Isgarn, stærkt glinsende Kamuldgarn, som bruges til Hækling og Strikning.

Isklausul i Certepartier gaar ud paa, at om den Havn, hvortil Skibet er bestemt, er utilgængelig paa Grund af Is, skal Skibet være berettiget til at anløbe den nærmeste isfrie Havn og der oplosse Ladningen eller videresende denne over Land for Befragterens (Afladerens) Regning, medens Rederiet kræver fuld Fragt, som om Ladningen af Skibet var bragt frem til Bestemmelsesstedet.

Islæt, *Skudgarn*, de Traade, som i vævede Stoffer gaar paa tværs af Tøjets Længderetning (se *Vævning*).

Isoleringsstoffer, *Isolationsmateriale*, Stoffer som skal forhindre Tab eller Tilgang af Elektricitet, Varme eller Fugtighed. Til elektrisk Isolation bruges f. Eks. Bomuldsgarn, Silke, Papir, Fiber, Glimmer, Porcelæn, Skifer, Fernisser, Paraffin, Olier, Harpiks, Kopal, Skællak og andre Lakker, Bakelit, Galalith, Guttaperka, Kautsjuk, Ebonit og forskellige Kompositioner af disse Stoffer. Som Varmeisolatorer Filt, Fæhaar, Korksmuld, Risskaller, Tørvemel o. l.; ved højere Temperatur Sand, Asbest, Kiselgur o. l. Mod Fugtighed Asfalt, Tagpap o. l.

Ispapir, Papir el. Karton overtrukket med et tyndt Lag krystalliseret *Blyacetat* (s. d.).

italiensk Bogholderi er den oprindelige Form for dobbelt Bogholderi. Den har en kronologisk ført Bog, Journalen, der indeholder alle Poster, og hvorfra daglig Overføring sker til Hovedbogen, som indeholder baade døde og personlige Konti. Hver Post føres i Journalen baade til Debet og til Kredit, f. Eks.:

An: Vare Konto
per: Larsen & Co.

2000 Ruller Tapet à $27^1/_2$ Øre = Kr. 550.

hvorefter Varekonto i Hovedbogen debiteres for de fra Larsen & Co. købte 2000 Ruller Tapet, medens Larsen & Co.'s (personlige) Konto i Hovedbogen krediteres for Posten. Omvendt, naar Betaling har fundet Sted, opføres i Journalen:

An: Larsen & Co.
per Kasse-Konto
kontant . . . . . Kr. 550.

hvorefter Posterne indføres i Hovedbogen, henholdsvis til Debet for Larsen & Co. og til Kredit for Kasse-Konto.

italienske Vine er af meget forskellig Art. Mange af dem har kun ringe Holdbarhed paa Grund af mindre god Behandling ved Fremstillingen, og der tilsættes derfor ofte Salicylsyre o. l., men Produktionen er stadig stigende, ogsaa i Kvalitet. De stærkt farvede Rødvine bruges meget til Forskæring af andre Rødvine, navnlig i Sydfrankrig. Af mellemitalienske Vine kan nævnes den røde *Chianti* og lyse *Vino santo* fra Toskana, samt den let musserende, hvide *Montefiascone*. Fra Syditalien, Apulien, kommer kraftige Rødvine, som *Barletta* og *Bari*. Fra Omegnen af Neapel Likørvinen *Lacryme Christi* og den røde *Falerno rosso*, fra Sicilien hvide *Ætnavine*, den madeiralignende *Marsala* og forskellige Likørvine, ligeledes fra Capri, Ischia og Sardinien. En særlig Sort er *Vermouth*, som fremstilles ved Tilsætning af Malurt og andre Krydderurter til hvid Vin.

italiensk Mønt- og Pengevæsen er baseret paa *Francsystemet*, se *Franc* (Lire), idet Italien staar i den latinske Møntunion (s. d.). Af Pengesedler findes baade Statssedler paa 5, 10 og 25 *Lire* med Tvangskurs og Sedlerne fra Banca d'Italia, Banco di Napoli og Banco di Sicilia, men de normerede Beløb for Seddeludstedelsen er under Verdenskrigen langt overskredne. For de ikkemetaldækkede Banksedler skal Bankerne svare 1 % Statsskat.

Itinerarie, Vejkort, navnlig over Oldtidens Karavan-Veje.

J

J., kemisk Betegnelse for Grundstoffet *Jod*.

Jacarandatræ, se *Palisander*.

Jaconet, *Bastardmusselin*, tyndt, lærredsvævet, rundtraadet Bomuldsstof, mindre aabent end Musselin. Det er hvidt eller med farvede Striber. Bruges som Kjoletøj, Forbindstof og til Dækning af Smør i Fustager.

Jade, *Nefrit*, et haardt, sejt, halvt gennemsigtigt Mineral, som findes i Kina, Birma og Ny-Zeeland. Farven er hvidlig, gullig el. grønlig, og det anvendes til Knapper, Perler, smaa Skaale og andre Kunstgenstande, som vurderes højt.

Jagt, et Sejlskib med kun én Mast, der ovenfor Godset er lavet tyndere op til Flagknappen. Det bedste Kendetegn er den rette og brede Agterende. Jagt er en dansk Skibsbygning.

Jahrmarka (russ.), Messe.

Jamaikapeber, se *Allehaande*.

Janusfarver, en Gruppe Tjærefarvestoffer, som farver baade dyriske og vegetabilske Taver, saaledes at de kan bruges til blandede, f. Eks. halvuldne Stoffer.

japansk Maal og Vægt er i Hovedsagen ens med *kinesisk* (s. d.). I Toldtarifen af 1910 har man fastsat Tolden af Vægttoldsvarer gennemgaaende efter 100 *Kin*, hvorimod Tolden for Vin i Fade angives efter 100 Liter, for raffineret Petroleum o. l. per 10 am. Gallons og for Rudeglas per 100 m². Ved Beskatning af Alkohol, Vin, Øl o. l. anvendes som officielt Væskemaal *Koku* = 10 *To* = 100 *Schoo* = 1,8148 hl.

japansk Mønt- og Pengevæsen hviler paa Guldmøntfod, som indførtes i 1897. Møntenheden er (Guld-) *Jen* eller *Yen* à 100 *Sen* à 10 *Rin*. Den nye Guld-Yen indeholder 11,574 Troygrain = 0,75 g Finguld og svarer derfor til 2,583 Francs eller 24,58 d. Den nye Guld-Yen er nøjagtig halv saa vægtig som den tidligere. Efter senere givne Love udstedes af Guldmønter: 5, 10 og 20 *Yen*, af Sølvmønter 10, 20 og 50 *Sen*. Guldmønterne skal være af 0,900 Finhed og Sølvmønterne af 0,800 Finhed, de smaa 10 Sen dog kun 0,720. Af Sølvmønt er indtil 10 Yen lovligt Betalingsmiddel, af Skillemønt kun indtil 1 Yen. Man vil se, at der herefter ikke er præget nogen 1 Yen-Mønt. — Hovedbetalingsmidlet er dog Statsnoterne fra Nationalbanken, Nippon Ginko, paa 1 til 1000 Yen. Disse Pengesedler gaar lige med Guld, hvoraf der indtil Verdenskrigen fandtes meget lidt i Landet.

japanske Valuta-Usancer. Hoved-Handelspladsen og Havnestad er Yokohama. Fondsbørser eksisterer dog paa alle større Pladser, ligesom Børser for Olje og Ris, men disse Børser maa hidtil kun besøges af Japanere. De fremmede Købmænd besørger deres Valutaforretninger gennem evropæiske, men deres Vareforretninger gennem japanske Mæglere. Valutaforretningerne i Yokohama besørges derfor direkte af de der repræsenterede Banker: Comptoir d'Escompte de Paris; the Chartered Bank of India, Australia and China; the Oriental Bank Corporation; the Chartered Mercantile Bank of India, London and China; the Hongkong and Shanghai Banking Corporation og den russisk-kinesiske Bank. Den ledende japanske Bank *Shokin Ginko* har dog erhvervet sig en stor Kundekreds blandt de evropæiske Firmaer ved en udmærket og liberal Ledelse, og betaler gærne noget højere Kurs for Afladetratter. De af Bankerne fastsatte Valutakurser offentliggøres i de engelske og franske lokale Aviser. Der noteres:

a) London i Shillings og Pence per 1 Yen, telegrafisk Udbetaling, à vista, 30, 60, 90 Dage og 4 og 6 Maaneder efter Sigt.

b) Paris i Francs per 1 Yen, 4 M. Sigt.

c) Hamborg i Mark per 1 Yen, 4 M. Sigt.

d) New-York i Cents per 1 Yen, à vista og 4 M. Sigt.

Man regner Maaneden til 30 Dage og Aaret til 360 Dage som hos os. Kurtagen andrager $^1/_2$ % fra begge Sider. Overfartstiden regnes i Bankomsætningen til 30 Dage, i Varetransporten til 60 Dage.

Japanlak, *Urushi*, en graalig, tykflydende

Lak, som udvindes af Laktræet, *Rhus vernicifera*, i Østasien. Anses for den bedste eksisterende Lak (s. d.)..

Japanvarer, forskellige Nytte- og Luksusgenstande, som Bakker, Æsker, Skaale, fremstillet af Træ, Metal eller Papiermaché og overtrukket med et eller mange Lag Lak, som fæstnes og hærdnes ved Ophedning i en Ovn.

Japanvoks el. ***-talg***, et hvidt Plantefedtstof, som faas ved Kogning af Frøene af en Sumakart, *Rhus succedanea*. Smeltepunktet er 30° C. Ved længere Opbevaring bliver det gult el. brunligt. Det kommer i Handelen i store Blokke eller flade Skiver fra Japan, Hongkong, Shanghai og Singapore og anvendes som Surrogat for Bivoks.

Jarrah, det rødbrune Ved af et til Myrtefamilien hørende Træ, *Eucalyptus marginata*, fra Vestaustralien. Bruges til finere Snedkerarbejde, i Skibsbygningen og til Træbrolægning.

Jasminolie, æterisk Olie af Blomsterne af *Jasminum grandiflorum*, navnlig fra Sydfrankrig.

jaspérte Stoffer, se *Chiné*.

Jaspis, en Varietet af *Kvarts* (s. d.), som findes i ældre Bjærgarter i Mellemeuropa, Nordamerika, Sibirien og Ostindien. Farven kan være rød, *Blod-J.*, brun, grøn, gul. *Baand-J.* har forskelligt farvede Striber. Bruges til Mosaik og som Smykkesten.

Javalærred, aabent, lærredsvævet, hvidt eller farvet Stof af Hør, Bomuld eller Uld, med slyngede Kædetraade. Bruges til Broderi, Kaffeposer o. a.

Jeannets, tætte, kipervævede, stærkt appreterede Bomuldsstoffer, der bruges som Forstoffer.

Jen eller ***Yen*** se japansk Mønt- og Pengevæsen.

Jeres, se *Sherry*.

Jet, se *Gagat*.

Jobber. 1) De Medlemmer af London-Børsen, som muliggør Udførelsen af Ordrerne gennem Mæglerne, fordi de til enhver Tid er beredt til at købe og sælge Værdipapirer. 2) Børsspekulant uden egentlig Kendskab til, hvad han handler i.

Jod, J, et Grundstof, som findes i Havalger, Raasalpeter og enkelte Saltkilder. Det udvindes af Tangaske eller af Affaldsluden fra Fremstilling af Chilesalpeter (s. d.), og danner graalige, metalglinsende Krystalblade, som ved Ophedning omdannes til violette Dampe. Anvendes til forskellige kemiske Præparater, i Tjærefarvefabrikationen og opløst i Spiritus som *Jodtinktur*.

Jodider er Forbindelser af Jod med Metaller, f. Eks. *Kaliumjodid*, *Sølvjodid* (Jodsølv).

Johannesbrød, *Karober*, er tørrede, brune Bælge af et ærteblomstret Træ, *Ceratonia siliqua*, som vokser i Middelhavslandene. Bruges i Produktionslandene og England som Næringsmiddel, endvidere til Kaffesurrogater (s. d.) og Skraatobakssauce.

joniske Øers Maal og Vægt. Paa de joniske Øer (Korfu, Kefalonia, Zante etc.) anvendes *britisk Maal og Vægt* (s. d.), hvis Betegnelser i Almindelighed dog er ombyttet med græske, f. Eks. Kiló = Imperial bushel. I den græske Toldtarif ansættes det paa de joniske Øer anvendte engelske Handelspund til $142^1/_2$ Dràmia = 456 g.

Jonon, kunstig fremstillet æterisk Olie med Violduft til Parfymer.

Jordbeg, se *Asfalt*.

Jordbær, den kødede Frugtbund af Jordbærplanten, *Fragaria*, som dyrkes i mange forskellige Varieteter, med runde eller aflange Frugter, enkelte Sorter næsten hvide. Størstedelen bruges friske, mange bruges til Frugtvine, Likører og syltede hele eller som Saft.

Jordbæressens, et spirituøst Udtræk af Skovjordbær med Tilsætning af Jordbær- og Eddikeæter (se *Frugtætere*). Bruges til Limonader og Sukkervarer.

Jorden eller Naturens Rigdomskilder er et nationaløkonomisk Udtryk for den ene af de tre for Produktionen nødvendige Faktorer, hvoraf Kapitalen og Arbejdet udgør de to andre. J. omfatter saaledes de Rigdomskilder, der ikke er frembragt af Menneskehaand som den dyrkelige eller beboelige Jordoverflade, Minerallejer, Vandkraft, Fiskevande o. s. v.

Jordfarver, forskellige Jordarter og Mineraler, som finmales, slemmes eller sigtes, og undertiden glødes. Som Eksempler kan nævnes *hvide: Kridt* under forskellige Benævnelser, *Pibeler, Talkum, Tungspat; røde: Bolus, Engelskrødt, Okker; brune: Kasselerbrunt, Mahognibrunt, Terra di Siena, Umbra;*

gule: Ler, Okker; grønne: Bjærggrønt, Malakitgrønt; blaa: Bjærgblaat, Kobberlasur; sorte: Grafit, Sortkridt. En Del Jordfarver fremkommer ogsaa som Affaldsprodukter fra forskellige kemiske Fabrikationer. Ofte pyntes de med Tjærefarvestoffer o. a. Farver (se *Jordfarver* og de forsk. Artikler).

Jordgods, se *Tobak.*

Jordmandler, 1) aflange, rødlige, cylindriske el. tøndeformede, smaa Knolde af en Halvgræs, *Cyperus esculentus,* fra Afrika, Ostindien, Amerika og Sydeuropa. De indeholder Stivelse, Olie, Sukker og Gummi og har derfor stor Næringsværdi; 2) nøddeformede, sorte, smaa Knolde af en Art Fladbælg, *Lathyrus tuberosus,* med sødlig Smag og svag Duft. Bruges som Næringsmiddel og til Kaffesurrogater.

Jordnødder faas af en i Troperne og Sydeuropa dyrket ærteblomstret Plante, *Arachis hypogæa,* hvis Frugter borer sig ned i Jorden og modnes der. De runde, aflange Frø, *pea nuts,* som er omgivet af en tynd Skal og indeholder ca. 55 % Olie, spises ristede. Hovedmængden, som navnlig indføres fra Afrika og Ostindien til Marseille, bruges til Fremstilling af *Jordnødolie, Arachidolie* (se *Olier*), som er lys, med en behagelig Lugt og Smag. Den bruges i stor Maalestok til Madolie og Forfalskning af andre Olier, navnlig Olivenolie, den simplere til Sæbe. Fremstilles navnlig i Frankrig, Tyskland og Østrig.

Jordnødkager, Presseresterne fra Fabrikationen af Jordnødolie (se ovfr.), fremkommer *afskallede* eller *uafskallede.* De indeholder ca. 46 % kvælstofholdige Stoffer og ca. 9 % Fedtstof og er et vigtigt Foderstof.

Jordrente, se *Fortrinsrente.*

Jordskokker, *Jordæble,* Knoldene af en kurveblomstret Plante, *Helianthus tuberosus,* som dyrkes i hele Europa, som Foderplante og for Knoldenes Skyld. De minder om Kartofler, men er mere sødlige og vandholdige. Bruges som Næringsmiddel og i Spritfabrikationen.

Jordskyld, en Afgift af den nøgne Jords samfundsskabte Værdi til Stat eller Kommune. J. er ogsaa en gammel fast Grundafgift paa visse Ejendomme til Kirker eller andre Institutioner.

Jordvoks, *Ozokerit,* en sort, fedtet Masse, som findes i det galiziske Oliedistrikt og Kalifornien. Bruges til Fremstilling af *Ceresin* (s. d.).

Jou-Jou-Guld, en Guldlegering med 250 ‰ Guld. Bruges til billige Smykker og Galanterivarer.

jour (fr.), Dag. Anbragt paa Il-Telegrammer betyder *jour* i international Telegramudveksling, at Telegrammet ikke skal udbringes om Natten. Almindelige Telegrammer udbringes som Regel overhovedet kun om Dagen, naar ikke Ekstragebyr er erlagt.

Journal er den Bog i det *dobbelte* Bogholderi, hvorigennem alle Poster passerer til Hovedbogen. Den kan være fælles for alle Sorter Posteringer, eller man kan have visse Specialjournaler, hvorfra Overførslerne da sker direkte til Hovedbøgerne eller via en Samle-Journal; se iøvrigt *engelsk, fransk* og *italiensk Bogholderi.*

jours de planche (fr.), Liggedage.

jours feriés (fr.), de af Staten bestemte Dage, hvor Bankvirksomhed ikke maa finde Sted.

jr., Forkortelse af *junior,* den yngre.

Jubis, *Kasserosiner,* fine, gule, kødfulde Rosiner (s. d.) fra Provence i Sydfrankrig.

Juften-, Juchtenlæder, se *Ruslæder.*

Julianske Kalender, ogsaa kaldet *gammel Stil,* har en Forskel paa 13 Dage fra den gregorianske Kalender (*ny Stil*). Ved Fastsættelsen af Forfaldsdage for Veksler med Rusland maa altid først Udstedelsesdagen omregnes fra ny til gammel Stil eller omvendt og derefter Forfaldsdagen bestemmes.

Julienne, en Blanding af tørrede Grønsager (s. d.) og Urter. Bruges til Supper.

junge Aktien (t.), nye Aktier, der udstedes af et allerede bestaaende Aktieselskab ved Ny-Emissioner af Aktiekapitalen.

junior, forkortet *jr., jun.,* den yngre.

Jurançonvine, røde, stærke, og hvide, lette Vine fra Pau i Dep. Basses-Pyrénées i Sydfrankrig.

juridisk Person kaldes en Helhed af Individer, Samling af Personer, Aktieselskaber, Stiftelser, Legater o. l., der netop som Enhed har Retssubjektivitet.

Justering af Maale- og Vejeredskaber gaar ud paa at se, om disse er i Overensstemmelse med Lovens Forskrifter, og at

stemple Redskaberne, hvis dette er Tilfældet. Benyttelse i Handel og Vandel af ikke-justerede Maale- og Veje-Redskaber er strafbart. I *Danmark* sorterer Justervæsenet under Staten (Handelsministeriet).

Fra Justervæsenet udgaar: Maalestokke i et Stykke paa $^1/_2$ Meter, inddelt i Centimeter, *Maalekar* af Træ paa 2 hl, 150 l, 1 hl, 50, 20, 10, 5, 2 og 1 Liter, Maalekar af Blik paa 20 l, af Blik og af Kobber paa 10 og 5 l, af Blik, Kobber og Aluminium paa 2, 1 og $^1/_2$ dl, 2, 1 og $^1/_2$ l, 2 og 1 cl, *Lodder* af Jærn paa 50, 20, 10, 5, 2, 1 og $^1/_2$ kg samt 200 g 100 g (1 hekto) og af Messing paa $^1/_2$ kg, 200, 100, 50, 20, 10, 5, 2 og 1 gram m. m.

Indleveres til Justering kan Maalestokke paa et helt Antal Meter, fra 1—5, samt paa $^1/_2$ m, 2 og 1 dm, Staalmaalebaand paa 25, 20, 15, 10, 5, 2 og 1 m samt Maalekar efter nærmere Regler. Endvidere *Viservægte*, der er justeringspligtige, Decimal, Centesimal- og Skydelodsvægte samt visse autoriserede Registreringsvægte.

Det er Politiet paalagt af og til at foretage Eftersyn af de Handlendes Maale- og Veje-Redskaber.

Jute, *Kalkuttahamp*, er Basttrævlerne af en ostindisk, indtil 4 m høj Plante af Lindefamilien, *Corchorus capsularis*, som nu ogsaa dyrkes i Østasien, Algier og Nordamerika. Stænglerne afskæres eller oprykkes før Frugtmodningen og behandles paa lignende Maade som Hør og Hamp (s. d.); Raajuten sorteres i Kalkutta og forsendes i Baller paa 182 kg (400 lbs) til London, Dundee, Bremen, Hamborg, Triest, Boston, New-York o. fl. St. Hovedpladserne for Forarbejdelsen er Dundee i Skotland, Massashusetts og Rhode-Island i Nordamerika. Taverne er meget lange, indtil 4,5 m, hvidgule el. sølvgraa, silkeglinsende; Rodenderne, *Cuttings*, som behandles for sig, mørkere, rødligbrune og mindre smidige. De blødgøres ved Behandling med Tranblandinger, hvorved de faar en ubehagelig Lugt. De finere Sorter anvendes i stadig stigende Mængde som Garn til Møbelstoffer, Portierestoffer, Gulvtæpper o. s. v., enten alene eller blandet med Bomuld, Uld, Hamp og Hør. Af grovere J. laves *Paklærred*, *Hessians*, *Baggings*, *Gunny* (s. ds.). Affaldet bruges i Papirfabrikationen og til Forbindstof (Tjærejute o. l.). *Jutegarns* Nummerering, se *Garnnummer*.

Juveler, se *Ædelstene*. Om Vægten se *Karat*.

Juvelith, en Kunstharpiks, se *Bakelit*.

Juvelvægt. Handelen med Ædelstene og Perler skal siden Metersystemets Indførelse foregaa efter den metriske Karat svarende til 200 Milligram.

Jærn er et af de mest udbredte Grundstoffer og det for Menneskene vigtigste Metal. I Naturen findes det navnlig i Forbindelse med Ilt som *Jærnmalme* (s. d.), af hvilke det udvindes ved Ophedning med Trækul, Cinders el. Antracit, i Højovne. Der tilsættes ogsaa *Tilslag* (Kalksten o. a.), som med Urenhederne fra Bjærgarten og Brændslet danner *Slakke*. Denne smelter og dækker det flydende Jærn, *Raajærn*, som udstøbes i Sandforme til aflange Blokke (pigs, Masseln) af halvrundt el. firkantet Tværsnit. Raajærnet er, ligesom alt andet teknisk anvendt Jærn, ikke rent, men indeholder andre, dels skadelige dels nyttige Stoffer. Det vigtigste af disse er *Kulstof*, som altid findes, og hvis Mængde væsentlig bestemmer Egenskaberne. Jærn med 0,04—0,6 % K. er tungsmelteligt (ca. 1500 °), sejt, smedeligt og svejseligt, ikke hærdeligt. J. med indtil 1,5 % K. har disse Egenskaber i forskellig Grad, med over 2,3 % K. er det let smelteligt (ca. 1100 °), sprødt og kan ikke smedes eller svejses. I alt Raajærn og Støbejærn findes *Silicium*, som dog fjærnes ved Jærnets videre Omdannelse. *Mangan*, som findes i mange Malme, gør Jærnet stærkere og mere værdifuldt. Af *Svovl* kan taales indtil 0,2 % i Støbejærn, større Mængder gør det tykflydende. Det gør *smedeligt J.* »rødskørt«, d. v. s. skørt i Glødhede. *Fosfor* forbedrer Støbejærn; over 0,08 % gør *Staal* koldskørt. — *Graat Raajærn*, Vf. 7,2, Smp. ca. 1200 °, indeholder 2,5—4,5 % K., næsten helt udskilt som Grafit. Det anvendes til *Jærnstøbegods*, da det er tyndflydende, udvider sig ved Størkningen og er let at arbejde i. *Hvidt Raajærn*, Vf. 7,5, Smp. ca. 1050 °, indeholder indtil 3,5 % K. i kemisk Forbindelse med Jærn. Det bruges navnlig til Fremstilling af de forædlede Jærnsorter (se ndf.) Jærnsorter. *Spejljærn*, med stærkt glinsende Brud, indeholder indtil 20 % Mangan. — *Svejsejærn*

og *-staal* fremstilles ved *Herdfriskning* (i Sverige) eller *Pudling* (i England), idet man omsmelter Raajærn og gennemrører det under Tilstrømning af Luft, hvorved det meste Kulstof brænder bort. *Saksestaal* er Svejsestaal, *Cementstaal* er Svejsejærn, som har optaget Kulstof ved Glødning med Trækulpulver. — *Blødt Staal*, Vf. 7,85 og *Haardt St., hærdeligt St.*, fremstilles i flydende Tilstand og udstøbes som Blokke, *ingots* el. færdigt *Staalstøbegods*, i Forme. Ved *Bessemer-Processen* blæses hed Luft gennem det smeltede Raajærn, hvorved Kulstof og Silicium brænder saa hurtigt, at det færdige Jærn holdes flydende. Ved fosforholdigt Raajærn tilsættes Kalk, *Thomas*-Processen, som forbinder sig med Fosforsyren til *Thomasslakke*, der anvendes som Gødning (s. d.). Ved *Siemens-Martin*-Processen smeltes Raajærn og *Jærnaffald* sammen i en Flammeovn til flydende Staal. *Elektrostaal* faas ved Smeltning i elektrisk Ovn. Ved Tilsætning af nikkelholdigt Materiale faas *Nikkelstaal*, som er særlig stærkt. — *Digelstaal*, Vf. 7,8—7,9, fremstilles ved Sammensmeltning af forskellige Sorter Staal i Digler. Herved kan ogsaa tilsættes andre Metaller som *Krom* og *Wolfram*, hvorved faas *Specialstaal, Taylor-White-St., Hurtigdreje-St.* o. fl., som baade er sejt og haardt, og derfor særlig anvendeligt til Værktøj. De forskellige Jærnsorter, undtagen Støbejærn, tildannes foreløbig ved Hamring og Valsning. — *Støbejærn* anvendes, hvor Styrken er af mindre Betydning, f. Eks. til Kakkelovne, Komfurer, Forme o. a. Til Maskinfundamenter o. l. erstattes det mere og mere af blødt Staal. *Svejsejærn* valses til *Plader, Stænger*, (runde og firkantede), *Traad* (Jærntraad), men fortrænges af bl. Staal. *Svejsestaal* fremkommer som *Stænger* (runde, 4- og 8-kantede) til Værktøj. *Blødt Staal* er den vigtigste Sort forædlet Jærn. Bruddet er finkornet, blaaliggraat. Det fremstilles som *Stangjærn, Nitte-* og *Sømj., Plader, Traad, Rør, Fladj., Baandj., Profilj.* (se de forsk. Artikler). — *Haardt Staal* anvendes til *Jærnbaneskinner*, endvidere som *Stænger* og *Plader* til Værktøj for bløde Stoffer (Træværktøj, Spader, Plove). Det bliver haardere end Svejsestaal ved Hærdning. — *Digelstaal* anvendes til Værktøj for haarde Stoffer, til særlig stærk Traad (Kabler) og stærkt *Staalstøbegods*. Det fremkommer som Stænger med forskelligt Tværsnit, ofte som *Fodstaal*, 305 mm (1 eng. F.) lange. — Svejse-, Haardt- og Digelstaal kan *hærdes* ved Glødning og pludselig Afkøling. Derved bliver det skørt (f. Eks. File), men gengives Sejheden ved *Anløbning*, d. v. s. Opvarmning til 225°—310°, lysegul og mørkeblaa Farve. — Den største Raajærnsproduktion har Nordamerika, derefter kommer Tyskland, Storbrittanien, Frankrig, Rusland, Østrig-Ungarn, Belgien, Sverige og Spanien. I Danmark fremstilles Jærnstøbegods og noget Martinstaal og Elektrostaal. — Jærn beskyttes mod Rust ved at overtrække det med Tjære, Oliefarve, Lak, Tin, Zink, Kobber, Bly, Emalje o. fl. (se *Fortinning, Galvanisering, Emaljering*).

Jærnalun, se *Alun*.

Jærnbaneskyld, en Afgift af Grundværdistigninger, der skyldes Jærnbaneanlæg. J. blev indført i Danmark ved Lov af 18. April 1910.

Jærnbejdser, forskellige opløselige Jærnforbindelser, der anvendes som *Bejdser* (s. d.) i Farverierne.

Jærnbjælker, se *Profiljærn*.

Jærnblik, se *Blik*.

Jærnbrunt, en lys- og luftægte Okkerfarve, som bruges baade som Vand- og Oliefarve.

Jærnkit, Jærnfilspaaner blandet med Syre, Svovl o. a., der bruges til at sammenkitte Jærn med Jærn eller Sten.

Jærnmalme er mest Forbindelser af Jærn med Ilt. De vigtigste er *Magnetjærnsten* med 72 % Jærn; findes i Mellemsverige og svensk Lapland ved Gellivara, Kirunuvara og Luossovara (udføres navnlig over Narvik i det nordligste Norge), Rusland, Tyskland og Nordamerika. *Jærnglans, Rødjærnsten, Hæmatit*, med 70 % Jærn, i Sverige, Rusland, Tyskland, Spanien, Elba, Nordamerika. *Brunjærnsten*, med 50 % Jærn, i Tyskland, Lothringen, Luxemburg. *Jærnspat*, 25—45 % Jærn, i Steiermark, Kärnthen, Tyskland og som *Kuljærnsten* i Ungarn, Tyskland, England og Skotland; endvidere *Myremalm* og *Bønnemalm*, som indeholder meget Vand, i Sverige, Finland o. fl. St.

Jærnnoteringer. I *København* noteres Raa- og Stangjærn i Kroner per 100 kg;

England og *Skotland* noterer Jærn i Shillings per Ton; de *tyske* Noteringer er normalt i Mark per 1000 kg ab Værk; Hamburg-Noteringen er dog per 100 kg; *Sverige* noterer alle Sorter Jærn i Kroner per 100 kg.

Jærntræ, Veddet af mange forskellige tropiske Træer, som udmærker sig ved særlig Haardhed og Styrke.

Jærnvitriol, *Ferrosulfat,* $FeSO_4$ $7\,H_2O$, et grønt, krystalliseret Salt, som fremstilles ved at brænde Svovlkis, og lade den henligge i fugtig Luft. Anvendes i Farverier, Garverier og til Blæk. Det rene Salt er et bleggrønt Krystalpulver, som anvendes i Fotografien, Medicinen og til kemiske Præparater.

K

K., Forkortelse for 1) østrig-ungarsk *Krone,* 2) *Kopek,* 3) *Kalorie,* 4) kemisk Betegnelse for Metallet *Kalium.*

Kaal er forskellige Variteter af en til de korsblomstrede hørende Plante, *Brassica oleracea,* der dyrkes som Køkkenurter og til Foderbrug. Af *Grønkaal* bruges Bladene; af *Hvid-, Rød-, Spids-, Savoj-, Blom-* og *Rosenkaal Hovederne,* d. v. s. den af fortykkede Svøbblade omgivne uudviklede Blomsterstand. Af *Kaalrabi, Knudekaal* bruges den roeformigt opsvulmede, kødede Stængel. Amager-Hvidkaal og Rødkaal eksporteres i betydelige Mængder, ligesom tørret Hvid- og Rødkaal (se *Grønsager*) og *Frø* af de forskellige Sorter er vigtige Handelsartikler.

Kabel, 1) Betegnelse for de sværeste Sorter *Tovværk* (s. d.); 2) *elektrisk Ledningskabel,* til *Telegrafering, Telefonering* og Overføring af *stærk elektrisk Strøm* (navnlig under Vand eller i Jorden), dannet af en eller flere Kobbertraade, som er omgivet af *Isolationsmateriale* (s. d.) og forstærket ved indlagte Jærntraade eller et udvendigt Blyrør.

Kabellængde, 100 Favne = 185,2 m = $^1/_{10}$ Sømil.

Kabeludbetaling, telegrafisk Udbetaling.

Kabinetvine, særlig fine Rhinskvine (s. d.).

kable, afsende Telegram ad undersøiske Linier.

Kabliau, se *Torsk.*

Kadettøj, svært, atlasvævet Bomuldstøj, i Reglen blaat- og hvidstribet.

Kadmium, *Cd,* et sjældent, blaaligthvidt, blødt Metal, som findes i Zinkmalme. Anvendes til letsmeltelige Legeringer (se *Woods Metal*) og forskellige kemiske Præparater.

Kadmiumgult, *CdS,* findes som Mineral, *Greenockit,* eller fremstilles kunstigt. Det er en af de bedste, men dyreste *gule* Farver. Anvendes navnlig som Oliefarve. Ved Blanding med Ultramarin og Berlinerblaat faas *Kadmiumgrønt,* der bruges som Olie- og Vandfarve.

Kadrejer (holl.), Handlende, der fra Baad prajer indsejlende (Sejl-)Skibe for at gøre Forretning med disse og deres Mandskab.

kaducere, erklære for forfalden eller hjemfalden.

Kaducering, Kraftløs-Erklæring.

Kaffe er Frøene af to Træarter, *Coffea arabica* og *liberica,* oprindelig vildtvoksende i henholdsvis Øst- og Vestafrika, men nu dyrket som forskellige Varieteter næsten overalt i Troperne. Frugten er en violet eller sort Stenfrugt, hvis Frugtkød omslutter en Sten, som indeholder to Frø, *Kaffebønnerne,* der vender den flade Side mod hinanden. Undertiden udvikles kun det ene, som da bliver langagtigt rundt (*Perlekaffe*). Hver Bønne er omgivet af en gul, pergamentagtig Skal og indenfor denne en tynd, graalig Frøhinde, som i Længdefuren paa den flade Side gaar ind i Frøet. Frugterne afplukkes i Reglen halvmodne, tørres og befries ved Valser el. lign. for Kødet og Skallerne, undertiden efter en svag Gæring. Ved den saakaldte *West-India-Bereiding,* anvendt i Vestindien og Brasilien, bortskaffes Kødet ved Henliggen i og Vaskning med Vand, hvorefter følger Tørring, Afskalling og Polering. Man skelner ogsaa, ved amerikanske Sorter, mellem *trillado* (naturel) og *lavado* (vasket). Fine

Sorter forsendes undertiden i Skallerne. De vigtigste Sorter er, 1) *Arabisk K., Mokka*, som er en af de fineste; smaa Bønner af forskellig Farve. Hovedpladsen er Aden. Den ægte kommer sjældent til Evropa. Over London sælges som Mokka *Levantiner-K.* fra Abyssinien eller smaa Java- og Ceylonbønner. 2) *Afrikansk K.* Bedst er *Bourbon* fra Øen Réunion og *Usambara* fra engelsk og tysk Østafrika, der staar Mokka nær i Kvalitet. Fra *Liberia* i Vestafrika kommer store, flade, gule Bønner af god Kvalitet. 3) *Østasiatisk K. Java-K.* anses for at være den fineste efter Mokka. Bønnerne er ret store. Farven, brun, guldgul, blaagrøn eller bleggrøn, danner Grundlaget for Sorteringen. Brun og højgul betinger højst Pris. Efter Produktionsegnene betegnes den *Batavia* (Malang), *Tagal, Preanger* o. fl.; ringere Sorter er *Cheribon* og *Samarang. Menado* fra *Celebes* er af god Kvalitet, *Padang* fra *Sumatra* mere ordinær. 4) *Sydamerikansk K. Brasil* i ca. 200 Sorter fra Brasiliens forskellige Provinser udgør ca. 75 % af Verdensproduktionen og er af meget forskellig Kvalitet. Den bedste er *Santos*, derefter *Bahia* og *Ceara*, ligeledes er *Rio* i Reglen en god Vare. Høstaaret regnes fra 1. Juli og Udførslen sker navnlig over Rio de Janeiro og Santos. 5) *Centralamerikansk K.* Herunder indbefattes Kaffe fra nordlige sydamerikanske Egne, som *Surinam, Demerara, Venezuela* (*Laguayra, Maracaibo, Puerto-Cabello*), endvidere *Costarica, Guatemala* og *Nicaragua* i Mellemamerika, samt *Meksiko*. Heraf er mange særdeles gode Kvaliteter, som til Dels fortrænger Javakaffen. 6) *Vestindisk K.* Til Europa kommer mest fra *Domingo* (fra Haiti) og *Portorico*; gode Sorter er ogsaa *Kuba* og *Jamaika*. Foruden de nævnte, dyrkes Kaffe paa Ceylon, Sandwichøerne, *Filippinerne*, Madagaskar o. fl. St. — Forsendelsen af Kaffe sker i Sække eller Baller af Jute, Straa, Bomuld o. l. à 50—150 kg, ogsaa i Kasser og Fade. Ved Lagring, for finere Sorter indtil 3 Aar, ved simplere 6—10 Aar, forandres den raa, bitre Smag til en finere og mildere. Ofte *appreteres* den ved Behandling med Vanddamp og hurtig Tørring, hvorved Bønnerne bliver større, eller *farves* med Talkum, Kulstøv, Indigo, Okker, Kromgult (giftigt), Tjærefarver m. m. og poleres med Savsmuld, Paraffin o. l. — Ved Sortering fremkommer *Triage*, som mest bestaar af sorte og itubrækkede Bønner, blandet med Skaller. *Havareret* er Kaffe, naar den har lidt Skade ved Transporten, *marineret*, naar den er beskadiget af Søvand. *Kunstige* Kaffebønner fabrikeres af Bønnemel, Fedt, lidt Kaffe, Ler o. a. — K. indeholder Sukker, kvælstofholdige Stoffer, fede Olier, Garvestof, Træstof, forskellige opløselige Stoffer, lidt mineralske Stoffer og ca. 1 % *Kaffein* (s. d.). Den bruges altid som *Brændt K.* Brændingen, d. e. Ristning, sker ved Hjælp af ophedet Luft i lukkede Tromler, hvorved dannes *Karamel*, en æterisk Olie *Kaffeol*, og Bønnerne bliver mere porøse og lettere at pulverisere. Den *rene* K. indeholder ca. 25 % opløselige Stoffer. Ved Brændingen er Svindet 18—20 %, hvorfor den ofte forfalskes ved *Glasering*, d. v. s. at Bønnerne før Brændingen fugtes med 5—25 % Sirup, navnlig af *Glykose* (s. d.). Den br. K. males før Brugen. Forfalskning af den malede Kaffe er nu sjældnere.

Kaffein, *Coffein, Tein*, et *Alkaloid* (s. d.), som findes i Kaffebønner og -blade, Te, Kolanødder o. fl. I smaa Mængder virker det stimulerende, i større som Gift.

Kaffenoteringer. I *København* noteres alle Sorter i Øre pr. $^1/_2$ kg, ufortoldet. Tara beregnes for Brasil Kaffe; for alle andre Sorter saavel som for anden Pakning end Sække gives skadesløs Tara. — I *Hamborg* noteres per $^1/_2$ kg i Pf. Type for Terminshandler er »Santos good average«. Salgsenhed 500 Sække. — I *London* noteres per cwt. Type for Terminshandler er »Santos good average« med Salgsenhed 250 Sække. — De *hollandske* Noteringer er per $^1/_2$ kg i Cents. Der gøres Terminsforretning i Amsterdam og Rotterdam baade i Santos- og i Java-Kaffe. — I *Håvre* og *Marseille* noteres i Francs per 50 kg. Terminstypen er i Håvre »Santos good average«, i Marseille »Rio bon ordinaire«. Salgsenhed 500 Sække. — *New-York* noteres i Cents per lb. For Terminshandler er Noteringen i Dollars per Cental (100 lb). Type er Rio No. 7, men andre Sorter kan leveres i Stedet efter et vist indbyrdes Prisforhold. Salgsenheden er 250 Sække. — *Brasilien* noterer i Reïs per 10 kg. Der noteres dog ogsaa i sh og d per cwt (112 lb) c & f evropæiske

Pladser med Ret til Arbitrage paa Ankomstpladsen (London, Håvre, Hamborg). — I *hollandsk Ostindien* noteres i hfl per Pikul (her 136 lbs). For den direkte Eksport — udenom Verdensauktionerne i Amsterdam og Rotterdam — noteres gerne sh og d per cwt = $50^3/_4$ kg c & f.

Kaffesurrogater er en Mængde forskellige Plantedele, som ved Ristning og Maling faar nogen Lighed med brændt og malet Kaffe, og bruges som *Kaffetilsætning* eller helt som Erstatning. Det vigtigste er *Cikorie* (s. d.), endvidere bruges Kaffefrugtens Kød og Skaller (*Sakka*kaffe), Kakaoskaller, Rug, Majs (Saladinkaffe), Figen, *Malt*, Kartofler, Daddelkærner, Roer, Bønner, Lupinfrø, Kassiafrø (Negerkaffe), Nødder o. m. a. De fleste Surrogater indeholder flere Ekstraktstoffer, navnlig Sukker og omdannet Stivelse, som ikke findes i ren Kaffe.

Kainit, et Mineral, som bestaar af Magniumsulfat og Kaliumklorid. Det findes som mægtige Lag sammen med andre Salte ved Stassfurt i Anhalt og i Elsass. Det bruges i malet Tilstand som et vigtigt Gødningsstof (s. d.) paa Grund af sit Indhold af Kalium, i Reglen 12 % K_2O.

Kakao er Frøene af Kakaotræet, *Theobroma Cacao*, som især dyrkes i det tropiske Amerika, men ogsaa i Afrika, paa Ceylon, Java, Filippinerne, Samoa o. fl. St. Frugten, som ligner en Asie, har svampet, spiseligt Kød, der indeholder flere hundrede mandelformede Frø, *Kakaobønner*. Frøskallen er rødbrun, tynd og sprød; Kærnen er mørkebrun, glinsende, med bitter, aromatisk Smag. Frøene tørres enten i Solen, *Solkakao*, eller underkastes først en Gæring i Hobe eller nedgravede i Jorden, hvorved de mister Spireevnen og den raa, bitre Smag, *Jordkakao*. I afskallet Tilstand indeholder de ca. 46 % *Kakaosmør*, 10,5 % kvælstofholdige Stoffer, 9 % Stivelse, Ekstraktstoffer, Gluten o. l., hvorfor de er meget nærende, samt ca. 1,5 % *Theobromin*, et Alkaloid af lignende Art som *Kaffein* (s. d.). — Af de forskellige Sorter regnes *Soconusco* fra Meksiko og *Esmeralda* fra Ecuador for de fineste, men de kommer sjældent til Europa, endvidere *Caracas* og *Maracaibo* fra Venezuela. Almindeligst i europæisk Handel er *Guayaquil* fra Ecuador, flade uregelmæssige Bønner med graabrun Skal, sortebrun Kærne og noget bitter Smag, samt *Brasil* i flere Sorter, af hvilke de fedtrige Marañon og Para er de bedste, Bahia simplere, *Surinam*, *Trinidad* o. fl. Fine Sorter kommer ogsaa fra *San Thomé* og *Kamerun* i Afrika og fra de ovennævnte østlige Produktionssteder.

Kakaomasse fremstilles af Kakaobønner (s. ovfr.), ved at disse ristes, afskalles og males varmt til en Dej. Undertiden tilsættes før Malingen smaa Mængder Alkalier (Hollandsk K.). Af Kakaomassen fremstilles *Chokolade* (s. d.), *Kakaopulver* og *Kakaosmør*.

Kakaopulver faas som et lysere eller mørkere brunt Pulver ved Presning af Kakaomasse i varme Presser, hvorved ca. $^2/_3$ af Fedtstoffet fjernes. Pressekagerne finmales og sigtes. Det mindre fedtholdige Pulver er lettere fordøjeligt. Undertiden tilsættes lidt surt Natrium-, Ammonium- el. Magniumkarbonat, for at det lettere kan udrøres med Mælk eller Vand.

Kakaoskaller, de ristede Skaller af Kakaobønner (s. ovfr.), bruges til Forfalskning af Kakaopræparater, som Kaffe- og Tesurrogat.

Kakaosmør (s. ovfr.) er et fast, hvidt el. gulligt Fedtstof, med kakaoagtig Smag og Lugt. Smp. ca. 30°. Anvendes til Overtrækschokolade, Pomade, Salver o. l., da det ikke let bliver harskt. Det forfalskes ofte med Kokosfedt o. l.

Kalabreservine, syditalienske Muskatvine fra Kalabrien.

Kalcedon, se *Kvarts*.

kalcineret *Potaske* og *Soda* (s. d.).

Kalcium, Ca, Grundmetallet i *Gibs*, *Kalk*, *Marmor* o. m. a. St.

Kalciumacetat, *eddikesur Kalk*, *træsur Kalk*, en graalig Masse, som fremstilles af *Træsyre* (s. d.) ved at neutralisere denne med Kalk. Ved Omkrystallisering kan Saltet faas som et hvidt Krystalpulver. Udføres i store Mængder fra Nordamerika og anvendes i Farveriet og til Fremstilling af *Eddikesyre* (s. d.).

Kalciumcyanamid, *Kalkkvælstof*, fremstilles navnlig i Norge og Tyskland af Luftkvælstof, Kalk og Kul ved Ophedning til ca. 2000°. Det er et graaligt Pulver, der anvendes som Gødningsstof og til Fremstilling af *Ammoniak* (s. d.).

Kalciumfosfat, *fosforsur Kalk,* $Ca_3(PO_4)_2$, udgør Hovedbestanddelen af *Apatit* og *Fosforiter, Thomasslakke, Ben* og *Benaske* (se de forsk. Art.). Ved Behandling med Svovlsyre omdannes det til *surt Kalciumfosfat,* se *Superfosfat* og *Gødningsstoffer.*

Kalciumkarbid, CaC_2, fremstilles ved Ophedning i elektrisk Ovn af en Blanding af knust Koks og brændt Kalk. Det er en graalig krystallinsk Masse, som bringes i Handelen knust, i Tromler eller Blikdaaser. Af Luftens Fugtighed sønderdeles det og anvendes til Fremstilling af *Acetylen* (s. d.) og *Kalciumcyanamid* (s. ovfr.).

Kalciumkarbonat, $CaCO_3$, findes i Naturen som *Kalkspat, Kalksten, Kridt, Marmor,* i *Mergel* o. l. Fremstillet ad kemisk Vej, som et hvidt Pulver, bruges det i Medicinen og til Tandpulver.

Kalciumklorid, $CaCl_2$, er i ren Tilstand hvide, vandholdige Krystaller, som anvendes til kemiske Præparater og i Mineralvandsfabrikationen. Det fremkommer i store Mængder som Biprodukt ved Fabrikationen af Ammoniak og Soda som en graalig, klumpet, stærkt vandsugende Masse, der anvendes til Støvbinding paa Veje, Tørring af Luftarter o. a.

Kalciumnitrat, $Ca(NO_3)_2$, se *Kalksalpeter.*

Kalciumsulfit, surt, *Kalciumbisulfit, sur svovlsyrlig Kalk,* fremstilles af Svovldioksyd og Kalksten. Anvendes til Blegning og navnlig ved Fremstilling af *Cellulose* (s. d.)

Kalender, 1) Tidsregning, se *gregoriansk* og *juliansk* Kalender. 2) En Bog el. l. med Aarets Dage i kronologisk Rækkefølge til Noteringer o. l.

Kalenderaar løber fra 1. Januar til 31. December, begge Dage inklusive.

kalfatre (Skib), udbedre, tætte.

Kali, egentlig Betegnelse for *Kaliumilte,* K_2O; i sammensatte Ord betyder det, at Stoffet indeholder *Kalium* (s. d.), f. Eks. *Kalisalte, Kaligødninger, Kalisæber* o. s. v. Ofte bruges det fejlagtig som Betegnelse for *Kaliumhydroksyd, Kaliumklorat* o. fl.

Kaliaturtræ, se *Sandeltræ.*

kalieren (t)., tabe i Vægt.

kaliforniske Vine, mørke, fyldige, stærke Vine med god Buket af lignende Karakter som sydfranske og spanske Vine. De fortrænger efterhaanden en Del af de europæiske Vine fra det amerikanske Marked og udføres i stigende Mængde til Europa. De bedste kommer fra Los Angelos.

Kaliko, se *Kattun.*

Kalipasta, se *Gibs.*

Kalisalpeter, *Kaliumnitrat,* KNO_3, se *Salpeter.*

Kalium, K, *Potassium,* findes i Naturen kun som Forbindelser, i Felspat, Glimmer, navnlig i *Stassfurtersaltene* og i alle Planter. Det er et hvidt, blødt Metal, lettere end Vand, og maa opbevares under Petroleum, da det hurtig omdannes af Luftens Fugtighed.

Kaliumcyanid, KCy, *Cyankalium, blaasurt Kali,* kommer i Handelen som Stænger el. Plader af en hvid krystallinsk Masse. Det sønderdeles i Luften under Udvikling af den giftige Cyanbrinte (Blaasyre) og er meget giftigt. Med Metaller danner det opløselige Dobbeltsalte og anvendes derfor i stor Maalestok til Udvinding af *Guld* (s. d.), ved Forgyldning, Forsølvning og Fornikling, i Fotografien og til andet kemisk Brug.

Kaliumdikromat, $K_2Cr_2O_7$, *rødt kromsurt Kali,* fremstilles af *Kromjærnsten* (s. d.) som orangerøde Krystaller. Anvendes i Farveriet, Blækfabrikationen, Fotografien og til Fremstilling af andre Kromforbindelser, bl. a. *Kaliumkromat,* K_2CrO_4, som danner lysegule Krystaller. Erstattes ofte af *Natriumdikromat.*

Kaliumferricyanid, K_3FeCy_6, *rødt Cyanjærnkalium, r. Blodludsalt,* et Salt i Form af mørkerøde Krystaller, som er let opløselige i Vand. Med Ferrosalte giver det *Berlinerblaat.* Anvendes i Laboratorier, Tøjtrykkerier og til Blaakopiering af Tegninger.

Kaliumferrocyanid, K_4FeCy_6, *gult Cyanjærnkalium, g. Blodludsalt,* fremstilles af Gasrensemasse og danner gule, vandholdige Krystaller, som er let opløselige i Vand. Med Ferrisalte danner det *Berlinerblaat* og anvendes derfor til Fremstilling af dette, endvidere til Fremstilling af andre Cyanforbindelser (s. ovfr.). Det erstattes ofte af *Natriumferrocyanid.*

Kaliumhydroksyd, KOH, *Ætskali, kaustisk Kali,* fremstilles af *Kaliumklorid* (s. d.) ved Elektrolyse eller af *Potaske* ved Kogning med Kalk. Det kommer i Handelen

som hvide, cylindriske Stænger eller uregelmæssige Stykker i forskellige Renhedsgrader. En Opløsning deraf, *Kalilud*, virker stærkt ætsende paa Huden, Glas og Porcelæn. Anvendes navnlig til *Kalisæber* (se *Sæbe*).

Kaliumkarbonat, se *Potaske*.

Kaliumklorat, $KClO_3$, *klorsurt Kali*, faas ved Elektrolyse af *Kaliumklorid*, som farveløse, glinsende Krystalblade. Det afgiver let Ilt og bruges derfor til Fremstilling af denne, Sprængstoffer, Tændstiksats, i Farveriet og Medicinen.

Kaliumklorid, KCl, *Klorkalium*, *Kalisalt*, findes i Naturen som Mineralerne *Sylvin* og *Karnallit* (s. d.), af hvilke det fremstilles som smaa tærningformede, farveløse Krystaller. Det bruges til Fremstilling af Kalisalpeter, Potaske, Alun og som et vigtigt Gødningsstof (se de forsk. Art.).

Kaliumtartrat, se *Vinsten*.

Kalivandglas, *Kaliumsilikat*, se *Vandglas*.

Kalk, CaO, *Kalciumoksyd*, *brændt Kalk*, *Stenkalk*, faas ved Glødning (Brænding) af *Kalksten* (s. d.), renest af *Marmor*, hvorved Kulsyren uddrives. Den tiltrækker Fugtighed af Luften og falder derved hen til et hvidt Pulver, *Melkalk*. Ved Overhældning med Vand, »Læskning«, forener den sig med dette og danner en dejagtig Masse, *læsket Kalk*, *Kalciumhydroksyd*, som ved Blanding med Sand giver *Mørtel* til Murbrug. Desuden anvendes den som *Kalkmælk* i Sukker-, Ammoniak-, o. m. a. kemiske Fabrikationer. — *Hydraulisk K.*, se *Cement*.

Kalkerlærred, tyndt Bomuldslærred, overtrukket med Klister og stærkt glittet. *Kalkerpapir*, tyndt, stærkt gennemsigtigt Papir. Anvendes til Kopiering ved Overtegning.

Kalkfarver, forskellige Farvestoffer, som ikke forandres ved Indvirkning af læsket Kalk, og derfor bruges til Freskomaleri og Blanding med Hvidtekalk.

Kalkgrønt, forskellige opblandede Nuancer af *Bjærggrønt* (s. d.), *Schweinfurtergrønt* (s. d.), eller grønne Tjærefarver.

Kalkgødning, forskellige kalkholdige Stoffer, som *Kalksten*, *Mergel* o. l., endvidere Affaldsstoffer som *Melkalk*, *Sukkerkalk* fra Sukkerfabrikationen o. a., der navnlig anvendes paa Mosejord for at neutralisere de organiske Syrer. *Kalkkvælstof*, se *Kalciumcyanamid*.

Kalksalpeter, *Kalciumnitrat*, $Ca(NO_3)_2$, se *Norgesalpeter*.

Kalksandsten, kunstige Sandsten, i Reglen af Murstensform, som fremstilles ved Presning i Forme af en Blanding af rent, skarpt Bakkesand og læsket Kalk. De hærdnes ved Hjælp af Kulsyre og Vanddamp under stærkt Tryk.

Kalksten, bestaar væsentlig af *Kalciumkarbonat*, $CaCO_3$, der i ren Tilstand forekommer krystalliseret som *Arragonit* og *Kalkspat*. Den reneste Form er *islandsk Dobbeltspat*, som kan være fuldstændig gennemsigtig. *Marmor* (s. d.) Kalksten er meget udbredt, dels som faste Bjergmasser, dels som løse Blokke fra Istiden, ofte rullede. De tætte og haarde, f. Eks. den svenske *Ølandssten* fra Kinnekulle ved Venern og Øland, som er lerholdig, graalig eller rødbrun og indeholder nogle ejendommelige Forsteninger, anvendes til Fliser og Bygningsbrug. *Limsten* fra Stevns Klint bestaar af sammenkittede Koralnaale, den er mindre haard og udsaves til aflange Blokke, der bruges under Navn af *Kridtsten*. *Faksekalk* fra Fakse i Sydsjælland og Annetorp i Skaane er Koralkalk, oftest noget porøs, men meget fast. Anvendes til Kalkbrænding og Kalciumsulfit (se *Cellulose*). *Saltholmskalk* er tæt og haard. Den brydes ved Kagstrup o. fl. St. paa Sjælland, paa Djursland, i Thy og ved Limhamn o. fl. St. i Skaane. Anvendes til Kalkbrænding. *Kridt* (s. d.).

Kalkulation, Udregning, Beregning. Hvad angaar Vare-Kalkulation da gaar denne i Almindelighed ud paa at udfinde, hvad paagældende Vare per Enhed staar Køberen i paa det Sted og til den (omtrentlige) Tid, han atter skal sælge den. De Faktorer, som bestemmer Kalkulationsprisen, er navnlig *Indkøbsprisen*, eventuelt omregnet i Salgsstedets *Mønt*, *Fragten* eller Transporten til Salgsstedet (se ovenfor), hvis ikke franko leveret der, *Emballage*, *Svind*, *Assurance*, *Rentetab* foruden alle de øvrige enkelte Omkostninger. Ved Varekalkulation, der gaar ud paa at konstatere, hvad Varen som ovenfor staar Køberen i, tages der ikke Hensyn til Forretningens Generalomkostninger, men kun de selve det paagældende

Parti vedrørende Omkostninger og Bekostninger. Skal Varens Salgspris herefter udregnes procentvis, maa dog Generalomkostningerne for saa vidt tages i Betragtning, som disses Andel, beregnet procentvis paa *hele* Omsætningen, altid maa dækkes af Avancen, og det er en fejl Kalkulation ved Avanceberegningen at se bort helt eller delvis fra Generalomkostningerne.

Kalkuld, se *Garveruld.*

kalkulere, beregne, udregne.

Kalkuttahamp, se *Jute.*

Kalmuk, tykt, stærkt opruet Bomuldsstof, appreteret som Uldstoffer (sml. *Fries*).

Kalorie, fork. *Kal.* el. *Cal.*, se *Brændværdi.*

Kaluihamp, se *Ramie.*

Kambio-Konto, Veksel-Konto.

Kamelgarn, se *Angorauld.*

Kamelhaar, graabrune Uldhaar af Kamelen og Dromedaren, anvendes i Asien og Afrika til Spinding og Vævning af finere Uldstoffer. De grovere bruges til Presseklæder (se *Olie*) og Drivremme.

Kamelot, fine, lærredsvævede Stoffer af Angorauld el. fint Kamgarn. Billigere Varer har Bomulds- el. Hørgarnskæde. *Silkekamelot* har forskelligt farvet Kæde og Islæt.

Kamfedt faas ved Kogning af Hestekroppe og andre Kadavere under Damptryk og Afskumning. Anvendes til Indfedtning af Uld, til Maskin- og Vognsmørelse samt Sæbe.

Kamfer er af lignende Art som æteriske Olier (s. d.), men fast. Den udvindes af Veddet af et Lavrbærtræ, *Laurus camphora*, i Japan, Kina og paa Formosa. Den raa Kamfer omdestilleres i Japan eller Europa og kommer i Handelen i Form af mathvide, halvklare Kager eller Tærninger, som let fordamper. Den fremstilles ogsaa *syntetisk* af Terpentinolie. Anvendes til Fremstilling af *Celluloid* (s. d.), i Medicinen og Fyrværkeriet, som Beskyttelsesmiddel mod Møl m. m. Som Biprodukter ved Destillationen faas *let* og *tung Kamferolie*, der anvendes i Stedet for Terpentinolie og til Sæber.

Kamgarn, se *Uldgarn.*

Kamgræs, *Cynosurus*, en Svingel-lignende Græsart, som navnlig bruges til Græsplæner.

Kamillete, de tørrede Blomster af en til de kurveblomstrede hørende Plante, *Chamomilla.*

Kammerdug, se *Batist.*

Kammersyre, se *Svovlsyre.*

Kampechetræ, se *Blaatræ.*

kanadisk Mønt- og Pengevæsen. Kanada har Guldmøntfod. Hovedbetalingsmidlet er dog Stats-Papirpengene og de fuldstændig sikrede Banknoter fra de 30 kanadiske Seddelbanker. Bemærkes maa dog, at der gerne er en Kursforskel paa nogle faa % mellem kanadiske og nordamerikanske Seddelpenge i de sidstes Favør. — Pengeenheden er *Dollar* (à 100 Cents), der i Metalparitet svarer til den nordamerikanske. Som fast Omregning med engelsk Mønt sættes 1 Pund Sterling = 4,86$^2/_3$ kanadisk Dollar. Af Guldmønter kurserer de nordamerikanske *Eagles*. Af Sølvmønter præges 50, 25, 20, 10 og 5 Cents. I selve Landet gælder Sedler og Mønt ens. Statspengesedlerne lyder paa 1 til 1000 Dollars, og Banknoterne paa 5 til 100 Dollars.

kanadiske Valuta-Usancer. Den vigtigste Handelsplads i Kanada er *Montreal*, hvis ledende Bank atter er the bank of Montreal. Der findes paa Stedet baade en Fonds- og en Varebørs. Der noteres følgende Valuta-Kurser:

a) *London*, à vista og 60 D. S. for 1 Pd. Sterl. i Dollars og Cents.

b) *Paris*, à vista og 60 D. S. for 1 Franc i Cents.

c) *Hamborg*, à vista for 1 Mark i Cents, 60 D. S. for 4 Mark i Cents.

d) *Amsterdam*, à vista for 1 hollandsk Gylden i Cents.

e) *Wien* à vista for 1 østrigsk Krone i Cents.

Ved Renteberegning tages Maanederne efter deres virkelige Dagetal og Aaret til 365 Dage. Overfartstiden sædvanlig sat til 15 Dage. Kurtage $^1/_8$ % af Køber og Sælger.

Kanariefrø, *Glansfrø*, smaa, aflange, haarde, glatte, gullige Korn af Glansgræs, *Phalaris canariensis*, som dyrkes navnlig i Sydeuropa. Anvendes som Fuglefrø.

Kanarivine, madeira- og sherrylignende Vine fra de kanariske Øer. Mest bekendt er den søde, lysegule *Canari sect* fra Teneriffa. Vinene fra Øen *Madeira* (s. d.) betegnes ikke som Kanarivine.

Kandis, se *Sukker.*

kandiserede Frugter, hele eller ituskaarne Frugter, som er overtrukket med krystalliseret Sukker. Ofte er de først gennemtrukket med Sukker. Er Overtrækket glat, kaldes de *glaserede.*

Kanel er Inderbarken af nogle til Lavrbærfamilien hørende tropiske Træer, *Cinnamomum. Ægte K.* faas af *C. ceylonicum* fra Ceylon, Vestindien og Sydamerika. To Gange aarlig afskæres de unge Grene, disse afbarkes, og efter nogen Tørring afskrabes Overhuden og Korklaget. Ved den fuldstændige Tørring ruller de papirtynde Barkstykker sig sammen til Rør i flere Lag. Disse pakkes sammen i Bundter à 20—35 lbs, hvoraf 3 atter samles i Baller med Lærredsomslag. Den fineste er *Ceylon K.*, 8—10 papirtynde Rør, sammenrullede fra begge Sider. Farven er bleg gulbrun, Smagen mildt krydret, noget sødlig. Ringere Sorter er Tellirhery (ogsaa fra Ceylon), Cayenne, Réunion og brasiliansk. *Uægte K., Cassia lignea, Kassiabark, kinesisk K.*, af *Cinn. Cassia*, dyrkes især i Kuangsi i Sydkina, paa Sumatra og Java. Den er mindre fin end den ægte, men billigere og den almindeligst brugte. Rørene er enkelt sammenrullede, sjældent i flere Lag, de er tykkere, mørkere rødbrune, ofte med graa Korkpletter og meget skøre. Smagen er skarpere, ikke sødlig. Langt ringere er *Malabarkanel, Trækassia*, en Blanding af forskellige Kaneltræers Bark. Den er mørkebrun, oftest med Overhud, som er graagrøn, Rørene er enkelte eller dobbelte, undertiden spiralsnoede. Smagen er peberagtig. — *Stødt Kanel* er den fintmalede Bark; den er ofte forfalsket. — *Kanelblomster*, de visne, tørrede Blomster af Kaneltræet, bruges ogsaa som Krydderi.

Kanelolie, den æteriske Olie i Kanel, vindes ved Destillation af Affaldet af Barken og Bladene. Kommer navnlig fra Kina og anvendes til Likører og Parfymer.

Kanevas, aabent, lærredsvævet Stof, i Reglen af Bomuld, bestemt til Uldbroderi (se *Stramaj*).

Kaninen, *Lepus cuniculus*, en Art Gnaver, beslægtet med Haren, holdes i mange forskellige Varieteter, fra 3—10 kg, som Husdyr og halvvild i særlige Indhegninger eller paa Smaaøer. Kødet anvendes i store Mængder navnlig i Frankrig, Belgien, England og Australien, ogsaa en Del i Danmark. *Kaninskind* bruges til Pelsværk, ofte efter en særlig Behandling og Farvning til Efterligning af kostbarere Skind, som Søløve o. a. *Kaninhaar*, som løsnes fra Skindene ved Bejdsning (se *Garvning*) eller ved Kæmning af de levende Dyr, bruges til Hatte og Indblanding i Garn.

Kanister, firkantet Blikdunk, som navnlig bruges til Forsendelse af Olier, Fernis, Lak o. l.

Kanne, et ældre Hulmaal; anvendes endnu i hollandske Ostindien ved Maaling af Spirituosa, der sælges per *Legger* = 388 Kannen i Batavia; 1 Kanne = 1,49 l. I Praksis regner man 1 Legger til 600 l = 134 Imp. Gallons.

kannelieren (t.), udhule.

Kantar, Centnervægt; 1) i Grækenland lig 44 Oka = 56,32 kg, 2) i Tyrkiet = 44 Oka = c. 56,4 kg, omtrent som den tidligere østrigske Centner, 3) i Ægypten = 36 Oka = 100 Rottel = 44,5 kg, 4) i Tripolis og Tunis = 100 Rottel (Pund). Rottelvægten er imidlertid ikke ens overalt, men svinger fra 16 til 20 Unzer. De almindeligste er dog Rottel Altari = 506,9 g og Rottel Sucki = 568,4 g.

Kantonist (t.). En usikker Kantonist er Betegnelse paa en daarlig Betaler.

Kanton-Tael, kinesisk Mønt (s. d.). Man regner i en gros-Handelen 98 Haikwan-Taels (den officielle Mønt) lig med 100 Kanton-Taels.

Kaolin, *Porcelænsjord, China clay*, er et Forvitringsprodukt af de ældste Bjærgarter, Granit, Gnejs, Porfyr (se *Ler*). Den er et støvfint, hvidt Pulver, som ved Slemning skilles fra Kvartskorn og uforvitrede Klumper, og kommer i Handelen som itubrudte Pressekager. De vigtigste Aflejringer findes i Bøhmen, Sachsen, Cornwall, ved Limoges i Frankrig og ved Rønne paa Bornholm. Den raa Kaolin bruges til *Chamotte* og ildfaste Sten, den *slemmede* til Porcelæn og Fyldmasse i Papir og Sæbe.

Kapers er Blomsterknopperne af en i Middelhavslandene og navnlig Sydfrankrig dyrket Busk, *Capparis spinosa.* De grønne, peberkornslignende Knopper nedlægges i Ed-

dike med lidt Salt og anvendes som Krydderi.

Kapillærsirup, se *Glykose.*

Kapital. Skønt man i daglig Tale ved K. forstaar al Formue, der giver Udbytte, saasom Aktier, Obligationer eller Pengeanbringelser i Landbrug og Søfart, omfatter Kapitalbegrebet dog kun den arbejdsskabte Del af Formuen, som anvendes i Produktionen. K. benævnes derfor ofte Produktionskapital til Forskel fra andre Kapitalværdier. Som Eks. paa K. kan nævnes Landbrugs- og Fabriksbygninger, de Handlendes Varelager, Jordens arbejdsskabte Forbedringer som Dræning og høj Kultur. Det forstaas heraf, at Rigdomskilder fra Naturens Haand ligesaa lidt som de samfundsskabte Jordværdier, der for en stor Del er repræsenteret i Aktier og Obligationer, kan medregnes til K. Heller ikke den Del af en Akties Kapital eller Kursværdi, der skyldes Aktieselskabets eller Trustens Monopolisering af Produktion og Handel, Toldbeskyttelse, Patenthemmeligheder o. l. er K. Paa alle Omraader maa der saaledes skarpt skelnes mellem virkelig K. og den Kapital eller Kursværdi, der fremstaar overalt i det samfundsøkonomiske Liv, hvor der kan faas Udbytte ud over almindelig Kapitalrente (s. d.).

Kapitalisation er en Omregning af det aarlige Nettoudbytte af Formue til Kapitalværdi, idet man gaar ud fra den i det aabne Marked gældende Rentefod. Er f. Eks. Nettoudbyttet eller Jordrenten af et Jordstykke 1000 Kr. og Rentefoden 4 %, der giver en Kapitalisationsfaktor (s. d.) paa 25, bliver Jordens Kapitalværdi altsaa 25,000 Kr. Hvis Nettoudbyttet stiger til 2000 Kr., vil Jordens Værdi være 25 . 2000 = 50,000 Kr. Paa lignende Maade vil Udbyttet af en Aktie give sig Udslag i en bestemt Kapitalværdi (Kurs) af denne. Jo højere det aarlige Udbytte er, desto højere bliver altsaa Kapitalisationsværdien. Her saavel som ved det aarlige Udbytte af Jord eller andre Formueobjekter regnes der dog altid med Forventning om stigende eller faldende Udbytte, der giver sig Udslag i tilsvarende lavere eller højere Kapitalværdier.

Kapitalisationsfaktor, det Tal, hvormed det aarlige Udbytte af et Formueobjekt multipliceres for at faa dettes Kapitalværdi. K. er afhængig af den gængse Rentefod, idet denne divideres ind i 100. Saaledes giver 4, 5 og 6 % altsaa en K. paa henholdsvis 25, 20 og $16^2/_3$.

kapitalisere, se *Kapitalisation.*

Kapitalisering, se *Kapitalisation.*

Kapital-Konto. Ved en Forretnings Start oprettes i Bøgerne en Konto for den indskudte Kapital, og for hver Aarsafslutning afskrives eller tilføjes henholdsvis Underskud og det ikke hævede Overskud.

Kapitalrente er Udbyttet af Kapital, og dens Størrelse udtrykkes sædvanlig i Procent af denne. K. tilligemed Løn og Jord- og Monopolrente er de tre Dele, hvori Produktionen fordeles mellem Kapitalist, Arbejder og Jordejer. I det økonomiske Liv er K. ofte saaledes sammenblandet med Jord- og Monopolrente, at disse ikke skarpt kan adskilles. Renten af en Obligation bestaar saaledes sædvanlig af Jord- og Kapitalrente, medens der i Aktieudbyttet foruden K. ofte er en meget stor Monopol- eller Fortrinsrente. Jord- og Monopolrenten maa derfor adskilles fra den virkelige K., naar der tales om dennes Berettigelse eller Højde.

Grundlaget for K. er det forøgede Udbytte, der kan faas ved Anvendelse af Kapital i Produktionen. Ganske vist gaar ikke hele det forøgede Udbytte til Kapitalrenten, da forøget Udbud giver lavere Priser; men en Del maa gaa til Kapitalen, da denne ellers ikke vilde blive frembragt. Angaaende Kapitalrentens Højde, der kan udregnes af Kursen paa Kreditforeningsobligationer, gælder den Hovedregel, at Løn og K. stiger og falder med hinanden, medens der er et Modsætningsforhold til Stede mellem K. og Jordrenten. Der maa være Ligevægt mellem Løn og K., da der ikke vil blive produceret Kapital, medmindre Udbyttet ved dens Anvendelse svarer til Arbejdet ved dens Frembringelse. Hvis Lønnen er høj, vil der f. Eks. blive anvendt langt flere arbejdsbesparende Maskiner end hvis Lønnen er lav. I Lande som f. Eks. det vestlige Nordamerika, hvor Lønnen er høj, er K. ogsaa høj, og det samme gælder overalt, hvor der er Tale om virkelig K. Om en Kapitalist selv anvender sin Kapital eller udlaaner den har ingen Betydning for Kapitalrentens Højde. At Kapita-

listen tilsyneladende faar højere K. ved selv at anvende sin Kapital end ved at udlaane den til andre skyldes, at man sædvanlig fejlagtig regner Driftslederlønnen til K.

Kaplaken (holl.), egentlig »Stof til en Kavaj«, et Gratiale, som Skipperen fik af Afladeren for at sørge godt for det indladede. Senere er dette Gratiale dels forandret til en *gratuity* til Kaptajnen, dels af Rederne benyttet som et procentvis Tillæg til den stipulerede Fragt.

Kapok, *Ceibauld, Plantedun,* Frøulden af forskellige til Planteslægten *Bombaceæ* hørende Træer og Buske. Haaret er en indtil 1,5 cm lang luftfyldt Celle (smlgn. Bomuld), men skørt, hvorfor K. ikke egner sig til Spinding. Derimod bruges den i stadig stigende Mængde som Polstringsmateriale, navnlig til Redningsbælter, -puder og -madratser, paa Grund af sin store Bæreevne og Upaavirkelighed af Vand. Hovedmængden indføres til Europa over Amsterdam fra Australien, Ny-Zeeland, Vestindien og Sydamerika. — *Kapokolie* faas af Frøene og anvendes til Sæbe.

kapores gehen (t.), blive insolvent, gaa Fallit.

Kaprubin, se *Granat.*

Kapruse (et Ord af formentlig hollandsk Oprindelse) er en Betegnelse for Sammenslutninger mellem bydende (Tilbudgivende) ved Auktioner eller Licitationer gaaende ud paa en paafølgende Fordeling af de af Kaprusens Medlemmer erhvervede Varer eller opnaaede Leverancer med Udbetaling af en Fortjenesteandel til dem, som ikke faar direkte Part heri.

Kapsler, Flaskehætter, presses af tykt *Stanniol* (s. d.) med 2—3 % Bly. De lukker Flasken lufttæt og forhindrer, at Proppen udtørres, naar Flasken staar op.

kaput. Efter tysk Handelssprog taler man ogsaa herhjemme om at være eller gaa *kaput* som Udtryk for ikke længere at kunne klare Forretningerne, Forpligtelserne.

Kapvine, fyldige, stærke Vine fra Kaplandet; en af de bedste er *Konstantia* fra et Bjærg af samme Navn i Nærheden af Kapstaden *Capetown.*

Karagen, se *Irlandsk Mos.*

Karamel, en sortebrun, glasagtig Masse, som faas ved at opvarme Glykose eller Rørsukker over 200 ° C. Anvendes til Konditorvarer og *Kulør* (s. d.).

Karat, Juvelvægt, gl. Juvelkarat = 4 *gren* (grains) = 10,2055 g; nu *metrisk Karat* eller Dobbelt-Decigram (0,2 gram).

karatieren (t.), blande, erstatte, tilsætte navnlig andre Metaller i Guld.

Karbider, Forbindelser af Kulstof og andre Grundstoffer, f. Eks. *Kalciumkarbid* (s. d.), *Siliciumkarbid* (se *Karborundum*).

Karbolineum, et Tjæredestillationsprodukt (se *Stenkulstjære*), undertiden med Tilsætning af Zinkklorid, som anvendes til Imprægnering (s. d.) af Træ mod Forraadnelse.

Karbolsyre, C_6H_5OH, *Fenol, Fenylalkohol,* udgør Hovedbestanddelen af *Kreosotolie,* som faas ved Destillation af *Stenkulstjære* (s. d.). I ren Tilstand danner den farveløse Krystaller. Den har en ejendommelig skarp Lugt og er meget giftig. Anvendes til Fremstilling af mange Tjærefarver (s. d.), Salicylsyre og Pikrinsyre (s. d.), samt opløst i Vand som antiseptisk Middel i Medicinen, som Tilsætning til Blæk o. a.

Karbonater, *kulsure Salte,* se *Soda, Potaske, Kalksten, Marmor, Kalkspat, Jernspat.*

Karbonpapir, tyndt Farvepapir til Skrivemaskiner.

Karborundum, *Siliciumkarbid,* SiC, fremstilles ved Glødning i elektrisk Ovn af en Blanding af Sand el. Kvartspulver og knust Koks. Det danner blaalige el. grønlige, halvgennemsigtige, spidse Krystaller, hvis Haardhed nærmer sig Diamantens. Det kommer i Handelen efter at være knust og slemmet som Korn og Pulver i forskellige Finhedsgrader, som Skiver og forskelligt formet Værktøj til Slibning og Skærpning. Paa Grund af den større Haardhed arbejder det hurtigere end Smergel (s. d.).

Kardemomme er de trekantede Kapselfrugter af en indisk Krydderplante, *Elettaria cardamomum.* Kapslen indeholder en Del brune, kantede Frø med en aromatisk Olie, *Kardemommeolie,* af en ejendommelig Lugt og Smag. Den vigtigste Sort er den *lille, runde Malabark.* fra Forindien og Ceylon. Andre Sorter, som faas af en nærstaaende Plante, *Amomum,* kommer fra *Kamerun* i Afrika og *Siam.* Bruges navnlig som Krydderi i Bagværk.

Karensforsikring, Livsforsikring uden

foregaaende Lægeundersøgelse. Forsikringen træder først i Kraft (helt eller delvis) efter en vis *Karenstid*.

Karmin er et rødt Farvestof, som udvindes af *Kochenilleskjoldlusen, Coccus cacti*, som lever paa forskellige Kaktusarter i Meksiko, Mellemamerika, Afrika o. fl. St. De ved Opvarmning dræbte Dyr kommer i Handelen som blaalig røde, halvrunde Korn og anvendes til at farve Silke, Uld og Bomuld rødt og violet i forskellige Nuancer, endvidere til Fremstilling af *rød* og *violet Karmin*, der bruges som Vand- og Oliefarve, til Farvning af Papir, Sukkervarer o. l.

Karnallit, et Mineral, som bestaar af Kalium- og Magniumklorid, ofte rødfarvet af Jernforbindelser. Det findes som mægtige Lag i Stassfurtersaltene (s. d.), ved Kalusz i Galizien og i Elsass. Anvendes som *Kaligødning* (s. *Gødningsstoffer*) og til Fremstilling af *Kaliumklorid* (s. d.).

Karnaubavoks, Plantevoks, som udskilles paa Bladene af en brasiliansk Viftepalme, *Copernicia cerifera*. Det har en svag grønliggul Farve og bruges som Erstatning for Bivoks til Segllak, Fonografvalser, Skocreme o. l.

Karotter, se *Gulerod*.

Karri, *curry* (eng.), stødt Krydderi, oprindelig fra Ostindien. Det bestaar af en Blanding af alm. eller spansk Peber, Gurkemeje, Ingefær, Kardemomme, Nelliker m. m.

Karteboller, de tørrede Blomsterstande af Kartetidslen, *Dipsacus fullonum*, som dyrkes i Syd- og Mellemeuropa. Bægerbladene ender i en Pig med tilbagebøjet Spids, og de anvendes til Opkradsning (Opruning) af Uldhaarene paa Filt og Klæde, hvorved Luven dannes. De bedste faas fra Avignon i Sydfrankrig.

Kartegarn, se *Uldgarn*.

Kartel, Overenskomst, sædvanlig mellem de store Industridrivende i samme Branche, om ensartede Priser, Fordeling af Marked eller Produktion o. l. for derved at hæmme eller helt at ophæve den frie Konkurrence og holde Priserne oppe. Til Forskel fra Trusten (s. d.), der i det væsentlige har samme Formaal, har det enkelte Medlem af K. iøvrigt fuld økonomisk Selvstændighed og Raadighed over sin Bedrift. Naar K. har overtaget Salget af de færdige Produkter for Medlemmerne, kaldes det et Syndikat. Kartellerne findes i de vidt fremskredne Industrilande, særlig Tyskland, hvor Kul- og Jernproducenterne er sammensluttede i mægtige Syndikater, der til Skade for Forbrugerne kan holde Konkurrencen ude. Beskyttelsestolden fremhjælper Dannelsen af K., da Producenterne ved derigennem at udelukke Konkurrencen bedre kan udnytte Beskyttelsen for den indenlandske Industri. Se ogsaa *Kontingenterings-Kartel*.

Kartoffelmel er egentlig Mel, som fremstilles af afskallede og knuste Kartofler, og anvendes til Brød. I Alm. bruges det som Betegnelse for *Stivelse* (s. d.) af Kartofler.

Kartoffelnotering sættes i København af Landbrugsudvalgets Noteringsudvalg. Der noteres Priser for *Spisekartofler, Læggekartofler* og saakaldte *Fabrikskartofler* til Konservering (Bouillonterninger).

Kartoffelsago, se *Sago*.

Kartoffelsirup og ***-sukker***, se *Glykose*.

Kartofler er de knoldformet opsvulmede Spidser af underjordiske Skud paa en Plante, *Solanum tuberosum*, som hører til Natskyggefamilien. Den stammer fra Peru, men dyrkes nu overalt i tempererede Egne og kan trives paa meget mager Jord. Der eksisterer henved 1000 Sorter, *lange* og *runde, hvide, gullige, rødlige*, af hvilke de *tidlige* modnes i Juli—August, de *sildige* i Septbr.—Oktober. Hovedindholdet er *Stivelse*, 12—28 %, og Vand, men de indeholder kun lidt kvælstofholdige Stoffer og Fedt. Foruden som et meget vigtigt Fødemiddel anvendes store Mængder til Fremstilling af *Kartoffelmel* og *-stivelse* (s. d.), samt til Spiritus (s. *Alkohol*). *Tørrede Kartofler* er ituskaarne eller valsede K., som derefter er tørret ved varm Luft. Holdbarheden forøges og Transportudgifterne formindskes derved i betydelig Grad. *Sød K.*, se *Batater*.

Karton, fint, stivt, limet Papir, ofte stærkt glittet eller mønstret ved Presning mellem Valser (se *Papir*).

Kartonnage, Æsker, Hylstre o. l. af Karton og Pap, bestemt til Indpakning.

Kartotek er en Kortsamling i alfabetisk Orden i forskelligt Øjemed. Kortene stilles paa Højkant i dertil passende Skuffer, der atter kan samles til Skabe. Kortene anvendes f. Eks. til Medlemsfortegnelser i Foreninger,

til Kundefortegnelser, til Adresser for Udsendelse af Kataloger og Cirkulærer etc.

Kasein, *Ostestof*, er et Æggehvidestof, som forekommer opløst i Mælk og giver denne den hvide Farve. I Komælk findes 3—5 %. Ved Tilsætning af *Osteløbe* udskilles det (se *Ost*); ligeledes ved Syrer, som fortyndet Svovlsyre eller Eddikesyre. Ved Frapresning af Vallen og delvis Tørring faas det som en sej, hvid Masse. Det anvendes til Indblanding i Foderstoffer og forskellige Næringspræparater, f. Eks. *Sanatogen* o. l. Endvidere til *Galalith* (s. d.), *Kaseinlim*, *Kasinat* o. l.

Kaseinlim, en Blanding af Kasein og læsket Kalk, ofte med Tilsætning af forskellige Salte, bruges til Limfarver, Kit for Lervarer og Porcelæn, til Limning af Finerer o. l. En Opløsning af K. med Boraks og Vand eller Natriumhydroksyd, *Kasinat*, bruges til Limning af Papir, i Tøjtrykkeriet og som Tilsætning til Sæbe.

Kashmir, *Cachemire*, oprindelig et fint, blødt, kipret, uldent Stof fra Orienten, vævet af den tibetanske Geds Uld. Nu fremstilles det i Europa af fin, alm. Uld, ofte med Kæde af Bomulds- eller Hørgarn. Bruges navnlig til Kjoletøjer.

Kaskoforsikring er Forsikring af Skibet med dets Inventar og Udstyr (Baade, Sejl, Tove o. l.).

Kassa, kontant Betaling.

Kassaforretninger, Kontantforretninger. Ved børsmæssige Kassaforretninger sker Afviklingen af den gjorte Forretning prompt, herhjemme for Effekter gerne den følgende Dag.

Kassation af Stempelmærker sker, hvor ikke Stempelpapirsforhandlerens eller Autoriteters Kassation kræves, af den private ved, at Stempelmærket forsynes med Dato og Signatur skrives (stemples) dels paa, dels udenfor Stempelmærket. Saaledes f. Eks. for Veksler.

Kassatorisk Klausul kaldes ved Vekselduplikater (s. d.) den Indføjelse i Vekslen, hvorved de andre udstedte Eksemplarer udelukkes fra Honorering, f. Eks. ved Ordene: secunda og tertia ikke.

Kassava, se *Arrowrootstivelse*.

Kassebeholdning, det til enhver Tid i Forretningen forhaandenværende Beløb i kontante Penge eller Pengerepræsentativer (Checks, Kupons el. lign.).

Kassebog er den af Bogholderiets Bøger, hvori Ind- og Udbetalinger indføres (kronologisk: i Tidsfølge). Udbetalingerne føres paa højre Side (Kreditsiden) og Indbetalingerne paa venstre Side (Debetsiden).

Kassedifference-Konto anlægges, naar Kassebeholdningen ikke stemmer med Kasse-Saldoen. Differencen opføres paa ovennævnte Konto, men føres til Afgang, naar senere Fejlen findes, ellers opføres Differencen paa Vindings- og Tabs-Konto ved Aarsopgørelsen.

Kassekonto kaldes den (døde) Konto i Hovedbogen for Kasseposteringerne.

Kassekredit er en løbende Kredit til et vist Maksimumsbeløb. I Bankerne beregner man sig foruden en Provision af Maksimumsbeløbet ($^1/_2$—1 %) kun Rente af det Beløb, som til enhver Tid skyldes, men denne Rente er gerne noget højere end Vekseldiskontoen. Kassekredit forlanges som Regel sikret ved Kaution eller Pant.

Kasselerbrunt, en Art jordagtig *Brunkul* (s. d.), som ved Maling og Slemning giver et mørkebrunt Pulver, der bruges til Vand- og Oliefarver, samt Bejdser til Træ.

Kassemanko, det Beløb, som mangler i Kassebeholdningen i Forhold til, hvad denne efter Kassebogens Udseende skulde udgøre.

Kasseobligation, se *Obligation*.

Kassesaldo er Differencen mellem Kassebogens Kreditside (for Indbetalinger) og Debetside (for Udbetalinger) og hvormed Kassebeholdningen skal stemme overens.

Kasseseddel kaldes den daglige Optælling af Butikskassen (Kontrolapparatet), og fra Kassesedlen indføres det kontante Salg med én enkelt Sum i Kassebogen, medens Udbetalingerne indføres specificerede:

Kassiabark, se *Kanel*.

Kassiterin, se *Britanniametal*.

Kastanieekstrakt, en mørkebrun, flydende Ekstrakt af Veddet af den ægte Kastanie (s. ndf.) eller af Barken af den nordamerikanske Kastanieeg, *Quercus castanea* (eng. *chestnut oak*). Anvendes til Hurtiggarvning (se *Læder*).

Kastanier, ægte, er Frugterne af det i Frankrig, Mellem- og Sydeuropa dyrkede og vildtvoksende Kastanietræ, *Castanea vul-*

garis, som er beslægtet med Rødbøgen. I mange Egne er de det vigtigste Næringsmiddel, da de indeholder ca. 44 % Stivelse, 2—3 % Fedt og 4—10 % kvælstofholdige Stoffer. De største og bedste kommer fra Sydfrankrig, Spanien (Bilbao) og Italien. — Veddet, som ogsaa kommer fra Nordamerika, er lyst, let og varigt under Vand. Bruges til Vandbygningsarbejder, Snedkerarbejde og Vinfustager. — *Hestekastanie* (s. d.).

Kastor, 1) se *Bæverskind*. 2) Bløde, haarede Uldstoffer.

Katalog over Varer, indeholder gerne Beskrivelse, eventuelt med Afbildning, af de af Firmaet førte Varer, i en gros-Handelen enten uden vedføjede Priser, der da angives i en særlig Prisliste med korresponderende Numre efter de i Katalogens ved Varerne angivne, eller med vedføjede Brutto- eller Nettopriser. Angiver Katalogen Bruttopriser, anføres gerne Forhandlerrabatten foran i Katalogen (procentvis) eller paa løst Blad.

Katalogtilbud anses i Almindelighed ikke for bindende for Firmaet, men kun som en Opfordring til Katalogmodtageren til at indsende Bestillinger paa de i Katalogen anførte Varer; hvilke Bestillinger imidlertid anses som Købstilbud, der sædvanlig kræver Firmaets Akcept (direkte eller indirekte f. Eks. ved Effektuering af Ordren) eller Afslag.

Katechu, en mørkebrun, fast Garvestofekstrakt af Veddet af *Acacia Catechu* fra Ostindien og tysk Østafrika. Anvendes til Brun- og Sortfarvning af Bomuld og Silke, til Imprægnering af Fiskenet og Garvning.

Katteskind faas af Huskatten, *Felis domestica*, som navnlig opdrættes i Holland, Rusland, Tyskland, Steiermark og Tyrol. *Sorte* og s. k. *Cypernskind*, med sort Rygstribe, anses for de bedste. Anvendes som Pelsværk, navnlig til Foer og Muffer. — Vildkatteskind er graagule med sorte Tværstriber; de er større og mere langhaarede.

Kattun er tætte, glatte, lærredsvævede Bomuldstøjer, ofte ensfarvede og stærkt appreterede, f. Eks. *Bogbinderlærred*, *Foerkattun*, *Sarsenet*. *Sirts* er Kattuner trykte med forskellige Farvemønstre, men ogsaa ensfarvede. Trykte K. kaldes i England *Kaliko*, i Frankrig *Indiennes*. K. er en af de største Artikler paa Bomuldsvarernes Omraade.

Katty, det engelske Navn for *Kin*, se kinesisk Maal og Vægt.

Kaurikopal, se *Kopal*.

kaustisk Kali og ***Natron*** el. ***Soda***, se *Kalium-* og *Natriumhydroksyd*.

Kaution i Handelsforhold er en Indestaaelse, hvorved en Person (Kautionist) paatager sig at erlægge en Ydelse eller opfylde en Forpligtelse for det Tilfælde, at denne Ydelse ikke erlægges eller denne Forpligtelse ikke opfyldes af den, som direkte (egentlig) er pligtig hertil (Hovedskyldneren).

a. *Kautionsforpligtelsen stiftes* gerne ved et Tilsagn, skriftligt eller mundtligt fra Kautionisten til Fordringshaveren, Kredityderen, Kreditor. Har en Person givet en Skyldner Løfte eller Tilsagn om at ville være hans Kautionist og særlig naar dette Tilsagn har en bestemt Form, d. v. s. omhandler et bestemt Kreditforhold, en opgiven Kreditor, en bestemt Ydelse eller Forpligtelse el. l., vil Kautionisten blive bundet, naar Skyldneren med hans Vidende og Vilje meddeler Kreditor, at vedkommende har givet et Tilsagn af nævnte Indhold. Tilsagnet kan gælde saavel for en allerede stiftet Forpligtelse som for fremtidige Forpligtelser. Foreligger dette Tilsagn til Skyldneren i skriftlig Form vil Tilsagnsgiveren eventuelt ogsaa blive bundet, selv om Skyldneren paa det givne Tidspunkt benytter det mod Tilsagnsgiverens Vidende og Vilje, naar dog Tredjemand i god Tro handler efter Kautionstilsigelsen. Hvis A opfordrer B til at yde C et Laan vil der heri efter Omstændighederne ligge en Kaution fra A's Side. Dette kan ogsaa være Tilfældet, hvor Opfordringen gælder Ydelse af Varekredit.

b. For at kunne indgaa økonomiske Kautionsforpligtelser kræves Fuldmyndighed, respektive Myndighedsbevilling.

c. *Simpel Kaution* gaar ud paa, at Kautionisten kun er forpligtet at betale, hvad Kreditor ikke kan erholde hos Skyldneren, og Kreditor maa derfor, før han kan forlange Dækning hos Kautionisten, eftervise, at det Kautionisten afkrævede Beløb er uerholdeligt hos Skyldneren, f. Eks. ved egen (eller andres) Eksekution uden Udlæg. Er Skyldneren gaaet Fallit, kan Kreditor kun

afkræve Kautionisten den Del af det omkautionerede Beløb, der ikke dækkes af Boet, og Kreditor maa derfor vente til Boet er opgjort (se Dom i U. f. R. 1912 S. 89). Omvendt, hvis Kreditor har konstateret Fordringens Uerholdelighed efter Forfald, kan Kautionisten ikke henvise Kreditor til, at Skyldneren senere atter er blevet betalingsdygtig. — Hvor Kautionisten ikke særlig eller udtrykkelig har paataget sig en videregaaende Forpligtelse, vil Formodningen være for, at han kun er simpel Kautionist. Selv ved Udtryk som »sædvanlig« Kaution maa Kreditor bevise, at der hermed er ment mere end simpel (subsidiær) Kaution.

d. *Delcredere.* Som Regel vil man anse den, som staar Delcredere, for at være Selvskyldnerkautionist (se ndf.) for det Beløb eller den Del af Gælden, for hvilken han har overtaget Delcredere.

e. *Selvskyldnerkaution.* Betydningen heraf ligger i Ordet for saa vidt som Kautionisten umiddelbart kan behandles som Skyldner, naar den egentlige Skyldner ikke rettidig opfylder sin Forpligtelse. Selvskyldnerkautionisten kan saaledes ikke som den simple Kautionist henvise Kreditor til ved Skyldnerens Mora først at søge Dækning, helt eller delvis, hos denne, men Kreditor kan straks afkræve Kautionisten det skyldige Beløb, som Kautionen omfatter, naar Skyldneren har oversiddet sin Handlingstid. Derimod kan Kautionisten ikke kræves før Forfald (i Hovedforholdet), selv om Skyldneren forinden maatte dø eller gaa Konkurs, naar ikke disse Omstændigheder i sig selv medfører Gældens (tidligere) Forfald i Hh. til Aftale.

f. *Omkostninger ved Gældsinddrivelsen hos Hovedskyldneren* er Selvskyldnerkautionisten uvedkommende, men maa betales af den simple Kautionist, overfor hvem Konstateringen af Skyldnerens Insolvens paa denne Maade har været nødvendig.

g. *Flerhed af Kautionister.* Har flere paataget sig Kaution for samme Gældsforhold, vil de i Almindelighed have gjort det med Vidende og under Hensyn til dette Kautions-Fællesskab. Ved Kautions-Fællesskab hæfter Samkautionisterne gærne solidarisk — hvilket dog maa fremgaa af Aftalen — saa at en enkelt eller nogle enkelte af Kreditor kan søges for hele Kautionsforpligtelsen, men selve denne kan enten være simpel eller Selvskyldnerkaution. Mellem Samkautionisterne indbyrdes haves Regress, og kan nogen af disse ikke svare sin Anpart af Kautionsforpligtelsen, maa Tabet herved fordeles paa de øvrige (betalingsdygtige) Samkautionister. Mangler Kautionsdokumentet Underskrift fra nogen af de som Kautionister anførte Personer, hæfter de øvrige kun pro rata (jf. Dom i U. f. R. 1913 S. 839). — Har flere uden Solidaritet kautioneret for samme Gældsforhold, hæfter de i første Omgang (principalt) anpartsvis, men derefter (subsidiært) solidarisk, d. v. s. at den enkelte kommer op for, hvad de andre Kautionister ikke har betalt, men faar da Regress mod disse. — Har derimod flere Personer, hinanden uafvidende, kautioneret for samme Gældsforhold, kan Kreditor holde sig til hvem af dem, han vil, og vedkommende Kautionist faar ikke Regress mod de andre Kautionister. Stiller Forholdet sig saaledes, at A ikke ved, at B medkautionerer, men B netop tegner sin Kaution under Hensyn til, at A er Medkautionist, vil B, hvis Kreditor holder sig til ham, kunne fordre, at A betaler sin Andel af det udredede Beløb.

h. *Kontrakaution* kaldes Indestaaelsen for, hvad selve Kautionisten maatte komme til at udrede. Ofte er det en Kautionist, der saaledes garanterer sine Medkautionister for Tab, særlig hvor Kreditor kræver disses Ansvar overfor *sig* og ikke vilde nøjes med vedkommendes Kaution alene.

i. *Efterkaution* kaldes Indestaaelsen for, at selve Kautionisten opfylder sin Kautionsforpligtelse overfor Kreditor.

j. *Henstand.* Hvis Kreditor giver Skyldneren kontraktmæssig Henstand udover den ved Kautionsforpligtelsens Indgaaelse angivne Forfaldstid uden Kautionistens Samtykke, bortfalder dennes Kautionsforpligtelse (selv om det i Virkeligheden (ogsaa) er i hans Interesse, at Henstanden gives), med mindre Henstanden kun er et naturligt Led i Gældsafviklingen.

k. *Indfrielse* af Kautionistens Forpligtelse medfører overfor Skyldneren, at Kautionisten indtræder i Kreditors Krav paa Skyldneren for det Beløb, han har *maattet* udrede.

l. *Partiel Kaution* opfattes i Almindelighed

som Kaution for den tilsvarende sidste Del af Gælden. Her kan Kreditor i Skyldnerens Bo anmelde sit fulde Krav og bagefter holde sig til Kautionisten for det fulde af ham indestaaede Beløb, som Kautionisten derefter ikke efter Indfrielsen kan anmelde i Debitors Bo.

m. *Proportionel Kaution.* Hvis Kautionisten hæfter for en Brøkdel af Gælden, kan han ikke komme op for mere end denne Brøkdel. Har flere Samkautionister indestaaet i et vist Forhold overfor Kreditor, gælder det samme, men der bliver i saa Fald ikke Tale om indbyrdes Regress eller om Ansvar for de Kautionister, der ikke kan opfylde deres Andel af Kautionsforpligtelserne.

Kautionsforsikring, se *Forsikringsarter.*

Kautsjuk, *Gummi elasticum,* eng. *India rubber,* findes i Mælkesaften af mange forskellige tropiske Træer og Slyngplanter, navnlig af Morbærfamilien, f. Eks. *Ficus elastica,* Gummitræet, og Vortemælkfamilien, f. Eks. *Hevea*arter. Disse dyrkes i stigende Grad i Plantager, hvorfor man skelner mellem *vild K.* og *Plantagek.* Mælkesaften, *Latex,* som flyder ud i smaa Bægere ved Indsnit i Stammen, indeholder 1—16 % Kautsjuk, foruden Vand, Harpiks og forskellige opløste Stoffer Ved Skumning, Koagulering (Sammenløbning) eller Indtørring udskilles Kautsjukken som en sej, hvid, elastisk Masse, som ældes eller presses til Skiver, Baand eller Klumper. Paa Overfladen er den oftest sortebrun paa Grund af Røgning eller Indvirkning af Luftens Ilt, og den vilde K. er i Reglen stærkt forurenet. Den har en ejendommelig Lugt, Vægtf. 0,92—0,96, er meget elastisk og modstandsdygtig mod Vand og Kemikalier. Den er opløselig i kogende Linolie; i Kulstofsulfid, Benzol, Kloroform o. l. svulmer den op og opløses delvis, *Solution.* — Hovedmængden kom tidligere fra Brasilien; *Para* er den bedste af alle Sorter. Andre brasilianske Sorter er *Ceara, Bahia* og *Rio.* Fra Peru, Kartagena, flere mellemamerikanske og vestindiske Egne samt Yucatan kommer ogsaa en Del *amerikansk K.* Produktionen i Bagindien og paa de indiske Øer er stadig stigende; den *indiske K.* er i Reglen noget klæbrig og mindre værdifuld. *Afrikansk K.* stammer mest fra Slyngplanter, *Lianer;* den er i Reglen meget uren, men overgaar i Mængde den indiske og vestindiske. — Kautsjuks særlige Egenskaber og Anvendelighed forøges i høj Grad ved *Vulkanisering,* d. v. s. at den efter at være renset og tørret blandes med indtil 14 % Svovl eller Svovlforbindelser og formes til forskellige Genstande, som derefter ophedes under Tryk indtil en Temp. af 135°. For at undgaa Paabrænding indgnides Formene med Talkum. Vulkaniseringen kan ogsaa udføres ved at dyppe Genstandene i smeltet Svovl eller en Opløsning af Klorsvovl. Ofte tilsættes ved Æltningen Farve- og store Mængder Fyldstoffer, endvidere tilblandes *afvulkaniseret,* d. v. s. renset, brugt Gummi, eller *Faktis* (s. d.). Disse Tilsætninger forringer i Reglen Elasticiteten og Holdbarheden. Ved Anvendelse af mere Svovl, indtil 50 % og højere Temperatur faas *Ebonit, Haardtgummi,* som er hornagtigt og haardt. Vulk. K. anvendes til de mangfoldigste *Gummivarer,* som Propper, Pakninger, Gummiskiver, Elastik, Galoscher, Legetøj m. m., men den største Mængde bruges til *Slanger* og *Dæk* til Cykler og Automobiler. Ebonit bruges til Kamme, Haandtag, elektriske og kirurgiske Apparater o. m. a. — *Syntetisk K.* kan fremstilles ad kunstig Vej, men det er endnu tvivlsomt, om Fabrikationen kan betale sig.

Kavage (t. — fr.), Lejeafgift for (Kælder-) Lagring af Varer.

Kavelinge, se *Cavelinge.*

kavellieren (t.), atter at dele Andele.

Kavent (t.), Kautionist.

kavere, indestaa for, kautionere.

Kavet (t.), Kaution.

Kaviar er den rensede og let saltede Rogn af forskellige Arter Stør. Den bestaar af smaa, runde, halvklare, noget klæbrige Korn (Æg), er i frisk Tilstand lysegraa, men bliver grønlig mørk ved Opbevaring og Forsendelse i Blikdaaser. Den russiske fra Astrakan og Krim er den bedste. Som K. sælges ogsaa Rognen af andre Fisk, f. Eks. Sterlet og Laks.

Keel, Kulvægt i England = $21^1/_5$ eng. Ton, benyttes særlig ved Kulfragt paa Sejlskibe.

Kellerwechsel (t.), Veksel, der akcep-

teres eller endosseres af formueløse Personer mod en ringe Godtgørelse.

Kemikalier, forskellige Stoffer, baade Grundstoffer og kemiske Forbindelser, som fremstilles ved kemiske Processer og opfylder bestemte Betingelser med Hensyn til Renhed. Handelen med *K.* er i Reglen forenet med *Droge*handelen, se *Materialvarer*.

Ken eller *Khen*, siamesisk Længdemaal = $^1/_2$ Wa eller Mai Wa = 2 Sok = 0,99 m.

Kendingsbogstaver, se *Skibsregistrering*.

Kenn, koreansk Pund = 604,8 g.

keeping house (eng.), holde sig inde. En Debitor siges at »keep house«, naar han lukker sig inde og nægter at modtage eller tale med nogen af sine Kreditorer, selv om disse søger ham i hans sædvanlige Forretningstid. Den retlige og kommercielle Betydning af Udtrykket bestaar deri, at hvis en Skyldner saaledes begynder at »keep house«, begaar han en Fallithandling, der kan begrunde en Fallitbegæring.

Kefir, et Gæringsprodukt af Mælk, fremstillet ved Tilsætning af Gærsvampe, som frembringer Mælkesyre, Alkohol og Kulsyre.

Keramik er oprindelig Betegnelsen for alle *Lervarer* (s. d.), men bruges nu mest om kunstnerisk formede og dekorerede Genstande.

Keroselen, se *Petroleumsæter*.

Kerosin, Betegnelse for russisk *Petroleum* (s. d.).

K. F. A., Forkortelse af *Kost, Fracht & Assecuranz* (t.), samme Betydning som *cif* (s. d.).

kg, Forkortelse af *Kilogram*.

Khaki, oprindelig lerfarvet ostindisk Bomuldstøj. Bruges nu ogsaa som Betegnelse for *Kirsei* (s. d.) i forskellige graagule el. -brune Nuancer, som navnlig anvendes til Soldatertøj.

Khandi eller *candy*, Vægt i britisk Ostindien, regnes i Bombay og Madras til 560 lbs, men i Colombo til 545 lbs.

Khen, se *Ken*.

Kidderminstertæpper, *Kidders*, dobbeltvævede Gulvtæpper (se *Tæpper*).

Kidskind, se *Gedeskind*.

Kiepe (t) = Ol = 4 Snese.

Kiks laves af en Dej af Mel, Stivelse, Vand, Mælk, Sukker og Krydderier. Den valses til tynde Plader, som udstikkes ved Hjælp af hule Stempler og gennemstikkes med et Naalestempel for ikke at blæres op ved Bagningen.

Kil, æ. Kornmaal i Bulgarien = 12 Schenik = 240 l.

Kila, æ. Kornmaal i Rumænien: *Braila-Kila* = 8 Banitze = 6,75 hl; *Galatz-Kila* = 2 Merzas = 20 Banitze eller Demerli = 4,16 hl. Man regner usancemæssig 2 Braila-Kila = 3 Galatz-Kila, og 1 Braila-Kila = 19 Konstantinopel-Kilé. — I *Jassy* regnes 1 Kila = 22 Banitze eller Demerli = 4,57 hl og i Bessarabien regnes 1 Kila til 5,20 hl.

Kilderkin, eng. Ølmaal = 18 imp. Gallons = $^1/_2$ barrel = 81,8278 l.

Kilé, ældre tyrkisk Kornmaal = 8 Pintar eller Schini. Man skelner mellem

Konstantinopel-Kilé = 36,11 l (omtrent 1 Imp.-bushel),

Smyrna-Kilé = $1^1/_2$ Konstant.-Kilé,

Saloniki- og Varna-Kilé = 4 Konstant.-Kilé,

Rahowa-Kilé = 3 Konstant.-Kilé,

Schumbol-Kilé = 5 Konstant.-Kilé.

Kilo, ældre græsk Kornmaal = 35,27 l.; se ogsaa *Kil, Kilâ* og *Kilé*.

Kilo, 1) angiver i det metriske System et Multiplum med 1000; 2) anvendes i daglig Tale som enstydig med Kilogram (s. d.).

Kilogram, forkortet *kg* eller *ko*, metrisk Vægtmaal = 1000 gram.

Kilogramprocent angiver Mængden af ren Alkohol (s. d.) i Blandinger. Den faas ved at multiplicere Vægten med Styrken, angivet i *Vægtprocent* (sml. *Literprocent*).

Kiloliter, forkortet: *kl.* = 1000 Liter (s. d).

Kilometer, forkortet *km* = 1000 Meter = 0,13276 danske Mil.

Kin eller *Katty*, kinesisk Vægt = 16 Liang (Tael, Unzer) = $1^1/_3$ lb = 604,8 g.

Kinabark, *Cortex chinæ*, den tørrede Bark af et til Krapfamilien hørende Træ, *Cinchona*, som oprindelig vokser vildt paa Andesbjergenes Skraaninger i de ækvatoriale Egne af Sydamerika, Chile, Peru, Bolivia og Columbia, men nu ogsaa dyrkes i Algier, paa Ceylon, Java o. fl. St. Den indeholder nogle faa Procent *Kinin* og andre Alkaloider (s. d.), som udtrækkes paa forskellig Maade og anvendes i Form af *Kinadraaber, Kinavin,*

Roboransdraaber, Piller o. s. v., som styrkende og feberstillende Middel.

Kinasølv, se *Nysølv.*

Kinesisk Maal og Vægt er i Hovedsagen hvilende paa et Decimalsystem, men Størrelsen af de enkelte Maal og Vægte er ikke alene forskellig paa de forskellige Pladser i Østen, men ogsaa varierende efter deres Anvendelse i de forskellige Erhverv. Dette har foranlediget, at de enkelte europæiske Stater i deres Handelstraktater med Kina ogsaa har ordnet Maal og Vægtrelationerne for Handelen med *Udlandet.* (Den første Overenskomst blev truffet mellem det engelsk-ostindiske Kompagni og Hongkong-Købmændene i 1770). Overenskomsterne gælder imidlertid kun Længdemaal og Vægt, fordi kun disse 2 Arter af Maal anvendes ved Toldberegningerne.

a. *Længdemaal* efter engelsk Traktat:

Tschi (Fod) = 10 Tsun (Tommer) = 14,1 inches = 0,3581 m.

Tschang = 10 Tschi = 11 feet 9 inches = 3,581 m.

Yin = 10 Tschang = 100 Tschi = 35,81 m. (Det egentlige Alenmaal er Tschi, der almindeligt anvendes i Handelen, men varierer meget betydeligt.)

Efter andre Traktater, f. Eks. med Tyskland, Frankrig og Italien er *Tschi* kun sat til 0,355 m, altsaa $^7/_8$ % kortere end i Overenskomsten med England.

b. *Vægt* efter engelsk Traktat:

Tan eller *Pecul* = 100 Kin (Pund) = $133^1/_3$ lbs = 60,479 kg.

Kin (Katty) = 16 Liang el. Tael = $1^1/_3$ lb = 604,8 kg.

Tael el. *Liang* = 10 Tschin (Maces) = 37,8 g.

Tschin = 10 Fan (Candareens) = 3,8 g.

Fan = 10 Li (Cash) = 0,38 g.

og heraf benyttes *Tael* eller *Liang* for de mere værdifulde Varer som Enhed, *Kin* eller *Katty* for de mindre værdifulde og *Pecul* eller *Tan* for de almindelige Handelsartikler. De af Europæerne benyttede engelske Betegnelser er de ovenfor medanførte: Pecul (Pikul), Katty, Tael, Mace, Candareen, Cash.

I den internationale Handel og i de offentlige Statistiker anvendes kun Pecul, (Tan) og Katty (Kin).

I Traktaterne med andre Stater som Frankrig, Tyskland og Italien er Pecul eller Tan sat til 60,453 kg og usancemæssig regner man i den europæiske Handel paa Kina 1 Pecul eller Tan til $60^1/_2$ kg.

Danmark har ikke sluttet nogen Overenskomst med Kina i saa Henseende.

kinesisk Mønt- og Pengevæsen. Tidligere havde Kina Guldmøntfod, men uden præget Guldmønt. Pengeenheden er *Tael,* kinesisk *Liang,* men Tael er en Vægtenhed af Sølv, der igen deles i 10 Maces, kinesisk Tien à 10 Candarines à 10 Cash, kinesisk Li (jf. kinesisk Vægt). Den officielle Tael er den saakaldte *Yue-Haikwan Tael* af Vægt 37,783 g Fintsølv. Men ved Siden af denne Tael eksisterer et Utal af andre Taels, hvoraf *Shanghai-Tael* er den vigtigste for Udenrigshandelen. 111,4 Shanghai-Taels svarer til 100 Haikwan-Taels. I en gros-Handelen regner man ogsaa med 100 *Kanton-Taels* = 98 Haikwan-Taels.

I Omsætningen træffer man følgende Penge eller Pengerepræsentativer:

a. *Shoes,* kinesisk *Sycee,* er Barresølv, der er udvejet i 50 Taels Vægt og formet som en kinesisk Sko; de skal være af 0,992 Finhed (Kung-Ku-Sølv) og prøvet af Myndighederne, men de smeltes af importeret Sølv.

b. *Sølvdollar,* præget i Mønten i *Kanton,* af Finhed 0,900. Dens Udstykning er 20, 10 og 5 Cents.

c. *Sølvdollar,* præget i Mønten i *Wuchang* og som ligeledes udstykkes i 20, 10 og 5 Cents.

d. *meksikanske Dollar,* der importeres, men skal forsynes med et Ægthedsstempel (»gechoped«).

e. *britiske eller Strait-Dollars,* som dog gerne har 3—5 % Disagio (da lettere).

f. *Kobbermønt* fra Mønten i Hangtschau.

g. *Banknoter* lydende i Dollars, udstedt af Hongkong—Shanghai Banken og af Banque de l'Indo-Chine. Disse har ingen Disagio og ingen Tvangskurs. Desuden findes Banknoter fra den kinesiske Bank i Shanghai uden Dækningsforskrift og fra flere andre Banker. Endvidere findes Papirpenge fra Kanton-Regeringen, som har en lille Disagio paa 1 à 2 %, skønt indløselige med Sølv.

Imidlertid sattes kort før Verdenskrigen en Reform i Gang, hvorefter Rigsbanken skulde

være eneste Seddelbank, for hvis Sedler Dækning dels i Møntmetal, dels i Værdipapirer er foreskrevet.

Dollars anvendes hovedsagelig kun i Detailhandelen, medens Tael er den egentlige Regningsenhed i Handelsomsætningen, der noteres. *I 1908 indførtes officielt Sølvmøntfoden* og med Tael af 0,980 Finhed som Møntenhed. Men i 1910 kom et nyt Edikt, der fastsatte *Yüan* (»den runde Mønt«) = *Dollar* som Møntenhed, af Finhed 0,900, af Vægt 0,72 Tael. Udprægning af alle andre Mønter end Yüan med dens Inddelinger i 10 *Chio* à 10 Fen (Cents) à 10 Li (Cash) blev forbudt og de kurserende Sølvmønter etc. skal efterhaanden inddrages. Disse nye Mønter bærer paa den ene Side en kinesisk Inskription, men paa den anden i latinske Bogstaver Betegnelserne: Dollar, $^1/_2$ Dollar, $^1/_4$ Dollar, $^1/_{10}$ Dollar.

Paa Grund af Sølvets Værdistigning under Verdenskrigen vil det kinesiske Møntvæsen have nydt en tilsvarende Bedring. Videre Reformer er iøvrigt senere vedtaget, men næppe gennemført.

kinesisk Talg, et Plantefedtstof, som udsveder af Frøene af Talgtræet, *Sapium sebiferum*, som fra Kina er overført til Nordindien og Sydkarolina i Amerika. Det er en haard, hvid, sprød Masse, som bruges til Lys og Sæbe.

kinesiske Valuta-Usancer. Der findes ingen Børs paa Hoved-Handelspladsen: Shanghai, hvor en Række ledende europæiske o. a. Banker har Kontorer. Paa Basis af de fra London overtelegraferede Valuta-Kurser udsender Vekselmæglerne de lokale Kurser for Valuta paa

a. *London:* telegrafisk Udbetaling, à vista, 4 M. Kreditveksler, 4 og 6 Maaneders Vareveksler med Dokumenter.

b. *Paris:* à vista Bankveksler, 4 Maaneders Vareveksler med Dokumenter.

c. *Tyskland:* telegrafisk Udbetaling, à vista Bankveksler, 4 Maaneders Vareveksler med Dokumenter.

d. *Newyork:* à vista Bankveksler, 4 Maaneders Vareveksler med Dokumenter,

alt per Tael i henholdsvis shillings, Francs, Mark og Dollar Guld. Endvidere noteres

e. *Hongkong:* Bankveksler og 3 D. S. Handelsveksler per 100 britiske Dollars i Tael.

f. *Japan:* Bankveksler og 3 D. S. Handelsveksler per 100 Jen i Taels.

g. *Peking:* Bankveksler og 3 D. S. Handelsveksler med Diskonto i %.

Kurtage $^1/_8$ % af Sælgeren. Overfartstid 45 Dage.

kinesisk Voks, *Insektvoks*, faas af en Skjoldlus, som lever paa forskellige Buske i Kina og Japan. Det ligner Hvalrav (s. d.), og anvendes til Politur o. l.

Kino, farve- og garvestofholdige Ekstrakter af Saften af forskellige tropiske Træer, navnlig fra Malabarkysten og Amboina i Indien. Bruges til Farvning, Garvning og i Medicinen.

Kioskforretning omfatter Handel med Postkort, Aviser, Frimærker, Køreplaner o. l. samt Besørgelse af indenbys Breve og »Telegrammer«.

kipervævet, *kipret* kaldes Tøjer, hvor Mønstret er frembragt ved at *Bindingen*, d. e. Krydsningen af Kæde og Islæt, flyttes en Traad til Siden for hver Islættraad. Derved fremkommer skraa eller siksakformede Striber (se *Vævning*).

Kips, Huder (s. d.) af Zebu- eller Pukkeloksen.

Kirat, persisk Juvelvægt = $^1/_{23}$ Muskal = 0,2 g.

Kirsebær er den kødfulde Stenfrugt af Kirsebærtræet, som hører til Mandelfamilien. De *søde K.* faas af det forædlede Fuglekirsebærtræ, *Prunus avium*, Morel, og spises mest friske, dog ogsaa henkogte i Blikdaaser. *Sure K.*, *Syltebær*, faas af *Pr. cerasus* og bruges til Syltning, med og uden Sten, til *sød* og *sur Kirsebærsaft* og *Kirsebærlikør* (se *Cherry Brandy*). *Tørrede K.* kommer i store Mængder fra Syd- og Mellemtyskland, samt Italien over Hamborg.

Kirsebærgummi er en lysegul el. mørkere brunlig Masse, som udsveder af Kirsebær-, Abrikos-, Fersken- og Mandeltræer. Den har mindre Klæbeevne end almindelig Gummi og bruges som Surrogat for denne, navnlig i Tekstilindustrien og til Tøjtrykning.

Kirsebærtræ er Veddet af forskellige Arter af Fuglekirsebærtræet (se ovfr.). Kærnen er gulrød, Splinten lysere, og det egner sig godt til Polering. Bruges til finere Snedker-, Drejer- og Instrumentmagerarbejde.

Kirsej, *Kersej*, grovt, kipervævet, klædeagtigt Uldstof, som navnlig anvendes til Militærbrug.

Kiselgur, *Diatoméjord*, en hvid, graalig el. brunlig, løs Jordart, som er dannet af de mikroskopiske Kiselhylstre af Alger (Diatoméer) i tidligere Jordperioder. Den reneste findes ved Oberohe i Hannover, desuden findes den flere Steder i Mellemeuropa og som mægtige Lag i Amerika. I Danmark findes den som *Moler*, blandet med noget Ler, ved Limfjordens Kyster o. a. St. i Jylland. Den reneste anvendes til *Dynamit* (s. d.); ellers bruges den paa Grund af sin Lethed og ringe Varmeledningsevne til Paknings- og Isolationsmateriale (s. d.). Moler bruges til lette, ildfaste Sten (s. d.), Cement, Støbeforme, Papmaché o. a.

Kiste benyttes som Tal- eller Vægtmaal for forskellige Varer, f. Eks. Blikplader: 225 Styk, The i England: 38 kg, fransk Rødvin: 48 Flasker.

Kit er mange forskellige Blandinger af Fernis, Harpiks-, Kautsjuk-, Glycerin-, Asfalt-, Kasein-, Lim-, Vandglas- og andre Opløsninger med forskellige Pulvere, som Kridt, Blyforbindelser, Zinkhvidt, Magnesia, Ler o. a., som stivner og derved virker sammenbindende. Alm. Kit, *Glarmesterkit*, er en Blanding af Linoliefernis og slemmet Kridt, *Mønjekit* af Fernis, Mønje og Blyhvidt.

Kite (eng.), almindeligt Navn paa Akkomodations-Veksler (Tjenesteveksler).

Kite-flying, (eng.) Forretning med fiktive Veksler eller Tjenesteveksler.

kl., Forkortelse af *Kiloliter* = 1000 Liter.

Kladde er en Hjælpebog i Bogholderiet til Undgaaelse af (direkte) Fejlindførsler i Journal etc. og for senere Ordning af Indførslerne i de autoriserede Bøger.

Klafter, østrigsk Længdemaal = 6 Fuss.

klarere, et Skib henholdsvis ind- og udklarerer af en Havn ved Forevisning af Skibspapirerne samt ved Bortsejling tillige Kvittering for de lovlige Afgifter. Om Klarering af Varer se *Fortoldning*.

Klarering, se *Fortoldning*.

Klaret, afsmeltet, renset Fedt (se *Fedtstoffer*) til Husholdningsbrug.

Klaringsmidler er forskellige faste Stoffer eller Opløsninger, som enten tiltrækker Urenheder i en Væske eller danner uopløselige Forbindelser med nogle af dens Bestanddele, og idet de synker til Bunds medtager Urenhederne. Til den første Gruppe hører Papirmasse, Træspaaner, Kaolin, spansk Jord, Benkul, Trækul, Gibs o. a., til den anden Albumin, Gelatine, Kasein o. a.

Klasselotterisedler *som Handelsvare.* Det er ved Lov forbudt alle andre end de autoriserede Kollektører at drive Handelsforretninger med det danske Klasselotteris Sedler.

Klassifikation af Skibe. Alt efter et Skibs Alder, Bygningsart, Materiale og Sødygtighed fastsættes dets Kvalitet eller *Kapacitet*, der udtrykkes ved, at Skibet anføres i en vis *Klasse*. Denne Ansættelse sker ved særlige, autoriserede Instituter, der dog ikke er egentlige Statsinstitutioner, men hvis Autoritet hviler paa den Tillid, man nærer til deres Uangribelighed og Upartiskhed.

De 2 største Instituter er *Lloyds Register* of British and Foreign Shipping in London, grundlagt i 1834, og *Bureau Véritas* i Paris, oprindelig grundlagt i Antwerpen i 1828. Der bestaar desuden Germanische Lloyd i Berlin, Norske Veritas i Christiania, Record of american shipping i New-York, Veritas Hellenique i Athen, Nederlandsche Vereenigung i Amsterdam, Registro Italiano i Genua o. fl.

I alle større Havne har disse Instituter Repræsentanter, som under Tilkaldelse af sagkyndige Skibsteknikere fastslaar Skibets Klasse efter et vist, nøjagtig specificeret Reglement. Over hvert af Institutet saaledes klassificeret Skib fører dets Hovedsæde et fuldstændigt Register.

Klassifikationen gælder kun for et vist Aaremaal, og indenfor dette maa Skibet desuden underkaste sig periodiske Besigtigelser, *surveys*.

Det er almindeligt, at et Skib under Bygning allerede da underkastes Klassifikation og faar da i Certifikatet en Tilføjelse (Tegn) herom.

Instituterne deler Skibene i 2 Grupper:

a. Skibe af Træ,

b. Skibe af Jern eller Staal,

og indenfor hver Gruppe sker derefter en Deling i 3 Klasser. Som Betegnelser anvendes visse almenkendte Tegn, sammensat af Bog-

staver og Tal. Saaledes anvender British Lloyd følgende Tegn for Skibe af Jern og Staal:

100 A 1
95 A 1
—
90 A 1
85 A 1
—
80 A 1
75 A 1

og har, som man vil se, altsaa delt hver af de 3 Klasser i 2 Underklasser.

De af Bureau véritas anvendte Tegn ser saaledes ud:

I $^3/_3$ 1. 1.
II $^3/_3$ 1. 1.
III $^3/_3$ 1. 1.

medens andre bruger rene Symboler; se endvidere *Lloyds Register*.

Klassifikations-Certifikat. Om Undersøgelsens Resultat (se ovf.) udsteder Institutet et Certifikat i 2 Eksemplarer, hvoraf Rederen selv opbevarer det ene, medens det andet skal opbevares af Kaptajnen og befindes ombord paa Skibet. Disse Certifikater respekteres af Domstole og Myndigheder Verden over. Naturligvis spiller disse Klassifikationscertifikater efter deres Indhold en stor Rolle ved Befragtning af Skibene, ved Forsikring baade af Skib og Ladning, ved Forhyring af Mandskab, ved Salg eller Pantsætning o. s. v.

Klassisk Skole, den særlig af Englænderne Adam Smith og Ricardo repræsenterede nationaløkonomiske Skole, der hævdede Frikonkurrencen som den bedste Spore til den enkeltes og Samfundets økonomiske Fremgang; derfor krævedes Ophævelse af de Baand, som Lavstvang, Ind- og Udførselsforbud o. s. v., der hindrede den fri Udfoldelse af det økonomiske Liv. Den praktiske Gennemførelse af disse Idéer naaede sit Højdepunkt omkring Midten af det 19. Aarhundrede.

Klausul, begrænsende Bestemmelse, Betingelse, Forbehold i en gensidig Kontrakt, f. Eks. Certeparti, eller ved en ensidig Forpligtelse, f. Eks. Konnossement.

klausulbehæftet er en navnlig under Verdenskrigen anvendt Betegnelse for, at Varer, der var indført fra den ene Part (af de krigsførende) ikke maatte udføres i samme eller anden Tilstand til den anden Part. Ved Overenskomst mellem Repræsentanter for Grosserer-Societetet og Industriraadet og de allierede maatte Importørerne afgive en Erklæring, hvori det bl. a. hed: at Varerne skal være bestemt for Danmarks Behov, at de ikke maa udføres i nogen Form fra Danmark uden i de Tilfælde, som Overenskomsterne med Tillæg maatte tillade, samt at Importøren indestaar for, at de omhandlede Varer kun vil blive indført til Danmark og altsaa *ikke* ved *Omdestination* efter Afsendelsen tilført noget andet Land. For Udførsel af klausulbehæftede Varer krævedes i hvert enkelt Tilfælde en af de nævnte Institutioners Tilladelse. Overtrædelse af Klausulbehæftelsen medførte høje Bøder foruden det dobbelte af de omhandlede Varers Værdi, men Størstedelen af de udfundne Klausul-Overtrædere viste sig at være insolvente eller Straamænd, saa at kun en Brøkdel af de idømte Bøder etc. indgik.

Klejnsølv, se *Bladmetaller*.

Klid er de ved Formaling af Korn til Mel og Gryn fraskilte Skaldele. De indeholder en større eller mindre Del af Frøhviden, som er kvælstofholdig og er derfor et vigtigt Foderstof. Størst Betydning har *Hvede-* og *Rugklid*. Desuden anvendes *Bygklid* (*Svinemel*), *Risaffald*, *Majs-* og *Boghvedeklid*. *K.* anvendes ogsaa til Bejdse i Farverier og Garverier.

Klinker, haardt brændte, tætte Mursten (s. d.), som bruges til Fortovsbelægning og Vandbygningsarbejder.

Klipfisk og ***Klipnakker,*** se *Torsk*.

Klipuld kaldes Ulden af levende Dyr, i Modsætning til *død Uld* og *Garveruld* (se *Uld*).

Klister er et Omdannelsesprodukt af *Stivelse*, idet Stivelsekornene ved Opvarmning med Vand sprænges og omdannes til en geléagtig Masse (Forklistring). Den fremstilles navnlig af Hvede, Rug og Majs, hvorved ogsaa det indeholdte Gluten spiller en Rolle. Bruges som Klæbemiddel og til Appretur.

Klistrin, et Bindemiddel, fremstillet af den brugte Sulfitlud fra Cellulosefabrikationen (se *Cellulose*).

Klor, Cl_2, er et luftformet Grundstof, som nu i Reglen fremstilles ved at lede en elek-

trisk Strøm gennem en ren Kogsaltopløsning (Elektrolyse), hvorved tillige vindes *Natriumhydroksyd* (s. d.) og Brint. Det er en gulgrøn, meget giftig Luftart, som ved Tryk og Afkøling fortættes til en gul Væske, som kommer i Handelen i Staalflasker. Det er det vigtigste *Blegningsmiddel*, navnlig til Bomuld og Papirmasse, og anvendes desuden som Desinfektionsmiddel og til Fremstilling af en Mængde Klorforbindelser, samt til Udvinding af Guld og Aftinning af Blikaffald.

Kloraminblaat, -grønt, -gult, Tjærefarvestoffer, som bruges til Farvning af Uld og Bomuld.

Kloraminsort, Tjærefarvestof i Form af et bronceglinsende Pulver, som bruges til at farve Bomuld, Halvuld og Halvsilke graat og sort.

Klorammonium, se *Salmiak.*

Kloranilin, se *Anilinsalt.*

Klorater, *klorsure Salte,* Salte af en ubestandig Syre, *Klorsyre,* som indeholder Klor og Ilt, f. Eks. *Kaliumklorat* (s. d.).

Klorbrinte, HCl, se *Saltsyre.*

Klorguld, se *Guld.*

Klorider, Forbindelser af Klor med andre Grundstoffer o. l.

Klorkalcium, se *Kalciumklorid.*

Klorkali og ***Klornatron,*** se *Blegevæsker.*

Klorkalium, se *Kaliumklorid.*

Klorkalk, *Blegekalk,* et hvidt el. graaligt Pulver, som fremstilles ved at lede luftformigt *Klor* (s. d.) til tør, læsket Kalk. Det sønderdeles let af Syrer, selv af Luftens Kulsyre, og maa derfor opbevares beskyttet mod Luft og Lys. Værdien afhænger af Mængden af *aktivt* el. *virksomt Klor,* som angives i %, i Reglen 24—36 %. *Franske* Grader angiver det Antal Liter Klor, som kan faas af 1 kg. De omregnes til % ved Multiplikation med 0,317763. Klorkalk er et af de vigtigste *Blegnings-* og *Desinfektionsmidler* (s. d.) og anvendes til Fremstilling af en Mængde kemiske Præparater.

Klornatrium, se *Salt.*

Kloroform, $CHCl_3$, en olieagtig, let flygtig, farveløs Væske, fremstilles af Alkohol og Klorkalk. Anvendes som Opløsningsmiddel for Kautsjuk og Guttaperka, samt i Medicinen.

Klortin, se *Stanniklorid.*

Klorzink, se *Zinkklorid.*

Klovefedt, se *Benfedt.*

Klude, brugte og Affald fra Tilskæring af Tøj, er en vigtig Handelsartikel. *Bomulds-, linnede* o. l. bruges til *Papir* (s. d.); *Uld-* og *Silke-K.* kradses op, se *Kunstuld* og *Silke.*

Klæbersten, se *Fedtsten.*

Klæde er forskellige tætte, uldne Stoffer med kort, glat Luv, som fuldstændigt skjuler Grundvævet. Det fremstilles af Karteuld (se *Uld*), lærreds- el. kipervævet. Stoffet underkastes en kraftig *Valkning* (s. d.), hvorved det trækker sig sammen 30—50 % i Bredden og 25—40 % i Længden. Efter Vaskning, Skylning og Tørring kradses Luven op og overskæres, hvorefter det dekateres og presses (se *Appretur*). *Halvklæde* har Bomuldskæde og Kartegarnsislæt.

Kløtzel, *Stivlærred,* stærke, ublegede Hampelærreder, stivede og glat appreterede. Fremstilles navnlig i Tyskland og bruges til Foer i Klæder og til Sadelmagerarbejde.

Kløverfrø er smaa, æg- el. nyreformede Frugter af forskellige Arter *Trifolium,* som hører til de ærteblomstrede og dyrkes som en vigtig Foderplante. Mest brugt er *Rødkløver, T. pratense, tidlig* eller *sildig,* af europæisk el. nordamerikansk Oprindelse. Andre Arter er *Alsike, Svenskk.* med hvidligrøde Blomster og *Hvidkløver,* med krybende Stængler. Kløverfrø indføres navnlig fra Mellemeuropa, Rusland og Nordamerika. Se endvidere *Lucerne, Rundbælg, Sneglebælg,* som i Frøhandelen kaldes Kløverfrø.

km, Forkortelse af *Kilometer* = 1000 Meter.

km^2, Forkortelse af Kvadratkilometer.

km^3, Forkortelse af Kubikkilometer.

Knaldsats indeholder *Knaldkvægsølv* el. *Knaldsølv,* som er meget eksplosive Forbindelser. Bruges til Fænghætter, Patroner, Knallerter o. l.

Knapmetal, en hvidgul Legering af 80 % Zink og 20 % Kobber.

Knappenaale fabrikeres af Messing- el. Jærntraad paa lignende Maade som Synaale (s. d.). Hovedet paa Messingnaale frembringes enten ved Stukning (Fortykkelse ved Slag i Længderetningen) eller ved Omvikling med en tynd Traad, som klemmes sammen, hvorefter de hvidkoges og pudses. Jærnnaale, som enten er sværtede eller blaat

anløbne, laves som *Traadstifter* (se *Søm*) eller som Synaale, idet de i Stedet for Øje forsynes med et Hovede af farvet Glas. Fabrikationen er særlig udviklet i England, Tyskland og Østrig.

Knapper fabrikeres af mange forskellige Materialer. *Massive Metalknapper* støbes eller udstemples af Plader af Bly, Tin, Messing o. a. Legeringer, gennemhulles eller forsynes med en paaloddet Øsken. *Hule* Metalknapper samles ved Falsning af 2 Blikskiver (Blanketter) med Mellemlag af Pap, eller fyldes med en Kitmasse. *Overtrukne Kn.* laves paa lignende Maade, af Tøj, Pap og Blik, *Lærredskn.* har et Indlæg af Metalblik, i Reglen forsølvet Messing. *Overspundne Kn.* laves paa særlige Maskiner over Forme af Metal eller Træ. Knapper af formbare Stoffer, som Bakelit, Celluloid, Ebonit, Glas og Porcelæn, Træmel o. l. presses i Forme. Ben, Elfenben, Horn, Perlemor, Kokosskal, Træ og de forskellige Erstatningsstoffer for disse, som Galalith, Elfenbensnødder o. a. tildannes først som Plade, hvoraf Knapperne udskæres og viderebehandles i en Række Maskiner. — Knapfabrikationen sker navnlig i England, Tyskland og Frankrig.

Kniplinger er et Slags aabent Figurvæv, fremstillet ved Sammenslyngning af en Række Traade, ved Syning paa en vævet Grund af *Tyll* o. l. med Traad eller ved *Applikation* (se *Broderi*). *Ægte* el. haandforarbejdede Kn. fremstilles paa et Kniplebrædt, hvor Traadene, som er opviklede paa Spoler (Kniplepinde), fastholdes og ordnes ved Hjælp af Knappenaale. Mest bekendte er *franske* fra Valenciennes, Chantilly, Lyon o. fl. St., *belgiske* fra Bryssel og Omegn, *venezianske*, *irske*, *maltesiske* og *russiske*. Materialet var oprindelig det fineste Hørgarn, Silke, Sølv- og Guldtraad, nu bruges meget Bomuldsgarn o. a. Store Mængder Kn. fabrikeres nu ved sindrige Maskiner, som sammenslynger Traadene paa lignende Maade som ved Haandarbejde.

Knive fremstilles mest af Staal ved Presning eller Valsning. Efter Tilfiling og Slibning hærdes Bladet, medens Anglen, hvormed det skal fæstes i Skaftet, holdes blød. Foruden de almindelige *Bord-* og *Lommeknive* fremstilles en Mængde forskelligt formede Knive, som *Barber-*, *Brød-*, *Vugge-* og *Hakkelseknive*, *Baandknive* med 2 Angler og Knive til Brug i forskellige Fabrikationer og Kirurgien. Undertiden fornikles eller forsølves de, hvilket formindsker Skarpheden, eller de fremstilles af Sølvlegeringer, Bronce, Ben og Horn, som ikke angribes af Syrer o. l. De mest bekendte Fabriker findes i England (Sheffield, Birmingham, London), Tyskland (Solingen, Remscheid o. m. a.), Frankrig (Paris, Chatellerault, Rouen), Østrig (Wien, Nixdorf o. fl.), Sverige (Eskilstuna), Danmark (Raavad).

Knob, eng. *knot*, fr. *noeud*, Knude. Skibes Fart maales ved en Logline, der er inddelt i ligestore Længder, der er adskilt ved Knuder (Knob). Det Antal Knob, der løber af Logrullen i 28 Sekunder svarer til en Fart af samme Antal Sømil per Time.

Knopper, se *Galæbler*.

knot, (eng.) Sømil, ca. 2025 yards, se ogsaa *Knob*.

Knot eller *Gereh*, persisk Længdemaal = $^1/_{16}$ Kongealen (Zer i Shah) = 0,065 m.

Knækbrød bages navnlig i Sverige af grovere el. finere *Rugmel* (s. d.) i Form af store, runde el. aflange firkantede Plader (sml. *Kiks*).

Kobber, *Cu*, findes i Naturen gediget, men mest som *Kobbermalme* (s. d.) i ældre Bjærgarter. Af Malmene udvindes det paa lignende Maade som Jærn (s. d.), men maa omsmeltes flere Gange for at fjerne Urenhederne, som navnlig bestaar af Jern, Bly, Arsen, Svovl og Ilt. Mængden af disse bestemmer i høj Grad Handelsvarens Værdi og Anvendelse. Udvindingen eller Raffineringen sker ogsaa ved Opløsning i Svovl- eller Saltsyre og Udskilning af Kobberet ved Tilsætning af Jern, *Cementkobber*, eller ved elektrisk Strøm, *Elektrolytkobber*. Det rene Kobber har Vgtf. 0,9, Smp. 1085° og rød Farve. Det er meget blødt og sejt, og egner sig derfor til Hamring, Valsning og Traadtrækning, men ikke til Støbning, fordi det indsuger Luft, som afgives igen ved Størkning. Det kan ikke svejses, men loddes med Tin eller Messing. Ved Ophedning overtrækkes det med et Lag af sort Kobberilte; Luftens Fugtighed og Kulsyre omdanner det til grønt *Ir* og det angribes af Syrer som Eddike, Fedtsyrer o. a. Da Forbindelserne er giftige, beskyttes det ofte ved *Fortinning*.

Næst efter Sølv er *K.* den bedste Leder for Varme og Elektricitet. Det kommer i Handelen som Skiver (Rosetkobber), Blokke, Barrer og Stænger og Plader, der anvendes til Kedler, Blik, Rør, Traad, Nagler, Pletsager, Mønter, o. s. v. og i mange forskellige *Legeringer*, f. Eks. *Messing*, *Tombak*, *Nysølv*, *Broncer* (s. d.). Elektrolytkobber, som er det reneste, er navnlig af Vigtighed i *Elektrotekniken*. Den største Produktion har Nordamerika (Montana, Kalifornien, Egnene ved de store Søer o. fl. St.), derefter Sydamerika (Peru, Chile, Bolivia), Japan, Spanien (Rio Tinto), Mexiko, Australien, Tyskland (Mansfeld), Kanada; mindre Mængder kommer fra Rusland, Østrig-Ungarn og Skandinavien.

Kobberblik, se *Blik.*

Kobbermalme. *Kobberglans* bestaar af Kobber og ca. 20 % Svovl. Den er sort og findes i Cornwall, Mellemeuropa og Nordamerika. — *Kobberkis*, ca. 35 % K., 30 % Jern og Svovl, er den vigtigste. Farven er messinggul. Findes i Skandinavien (Røraas, Falun, Ørebro), Spanien, Mellemeuropa, Nordamerika. *Kobberlasur*, blaa, og *Malakit*, grøn, bestaar af Kobberilte, Kulsyre og Vand. Findes ofte sammen med andre Kobbermalme. Anvendes ogsaa som Smykkestene.

Kobberskifer er en sort Skifer, som indeholder smaa Mængder af Kobbermalme. Findes ved Mansfeld i Tyskland og i Thüringen.

Kobolt, *Kobalt*, Co, er et Metal, som findes i mange Malme, navnlig i Forbindelse med Nikkel, Arsen, Jern og Svovl. Det er staalgraat, haardt og sprødt, men har endnu kun ringe Betydning som Metal. Derimod bruges *Zaffer*, *Koboltoksyd*, *Koboltilte*, som er et sortegraat Pulver, til Fremstilling af Koboltforbindelser, navnlig forskellige Farver, som *Koboltblaat*, *-grønt*, *-gult*, *-rosa*, samt *Smalte* (s. d.), som navnlig finder Anvendelse til Glas og Dekoration af Lervarer.

Kochenille, se *Karmin.*

Kodolie, egentlig Betegnelse (eng.) for Levertran. Bruges ogsaa som Navn for forskellige Harpiksolier (s. d.).

Koffein, se *Kaffein.*

Koffardi (af tysk: Kauffahrtei), Handels-Søfart.

Koffardiskib, et Skib, der er bygget og anvendes til Handelstransport af Varer.

Kogsalt, se *Salt.*

Kohaar, se *Fæhaar.*

Koir, se *Kokostrævler.*

Kokaté er Bladene af en i Sydamerika, Vest- og Ostindien dyrket Busk, *Erythroxylon Coca*, som indeholder et Alkaloid, *Kokain*. Bruges som Te eller som Udtræk med Vin, *Kokavin*.

Kokolith, Kunststen, som bestaar af *Kokostrævler* (s. d.) og Gibs. Bruges i Form af Plader til Skillerum o. l.

Kokoner, se *Silke.*

Kokosnødder er Stenfrugterne af Kokospalmen, *Cocos nucifera*, som vokser vildt og dyrkes i fugtige Tropeegne. Antallet af dyrkede Træer anslaas til 210 Mill. Naar Nødden er moden, danner Frugtkødet et brunt, trævlet Lag, *Kokostrævler* (se ndf.), som omslutter en brun, tæt og meget haard *Skal*, der anvendes til Drejerarbejder. Paa dennes Inderside findes Frøhviden som en fast, hvid Masse, hvis Hulrum er fyldt med *Kokosmælk*, en sødlig Væske. En Del Nødder kommer hele, navnlig fra Vestindien, men Hovedmængden afskrælles og afskalles paa Produktionsstederne, Kærnerne ituskæres, tørres og forsendes som *Kopra* (s. d.).

Kokosolie, *Kokossmør* el. *-fedt*, *Ceylonolie* m. m. er et fast, hvidt Fedtstof, som indeholdes i Kokosnøddens Kærne i en Mængde af 60—70 %. Smp. 20—30° C., Vgtf. 0,925. Den udvindes ved Presning af de friske Kærner eller i Europa af *Kopra*. Ved Raffinering fremstilles forskellige Produkter, der kommer i Handelen som *Palmin*, *Vegetaline*, *Nukoline*, *Plantefedt* o. fl. og anvendes i Husholdningen, til Margarine og Chokolade, i Sæbefabrikationen. Presseresterne, *Kokosnødkager*, er et vigtigt Foderstof (se d.).

Kokostrævler, *Coir*, faas af Kokosnøddens tørre Frugtkød. Dette lægges i Vand nogle Uger, og behandles derefter ved Bankning eller Valsning, hvorved det adskilles i grove, brune, indtil 33 cm lange Taver. De kommer navnlig fra Ostindien fastpressede i Baller og anvendes til Tæpper, Maatter o. l. samt til Tovværk, som udmærker sig ved Lethed og ikke kan raadne.

Koks, *Cokes*, er en sortegraa, porøs Masse, som bliver tilbage ved Glødning af Kul i

lukkede Beholdere, hvorved Gassen uddrives. De faas derfor som et vigtigt Biprodukt fra Gasværkerne. De fremstilles ogsaa ved ufuldstændig Forbrænding (sml. *Trækul*) i særlige Ovne, idet Gassen bruges som Brændsel i Gasmaskiner, Smelteovne og til Inddampning af Saltopløsninger. K. bestaar væsentlig af Kulstof og Aske, Brdv. 6—7000 V.-E. De brænder næsten uden Flamme, giver ingen Røg, men stærk Varme. *Cinders* indeholder mindre Aske, er svovlfri og bruges derfor navnlig til Udsmeltning af Jærn og andre Metaller, samt til Lokomotivfyring. Koks og Cinders udføres mest fra England og Tyskland (westfalske C.).

Koksnoteringer, se *Kul- og Koksnoteringer.*

Koku, japansk Væskemaal = 10 To = 100 Schoo = 1,8148 hl. Anvendes officielt ved Beskatning af Vin, Alkohol og Øl etc.

Kolanødder er Frøene af en i Tropерne dyrket Plante, *Sterculia acuminata.* De indeholder Alkaloiderne *Kaffein* og *Theobromin* (s. d.) og anvendes bl. a. til Kaffesurrogater.

Kolinsky, se *Ilderskind.*

Kollationering, se *collationnement.*

kollationieren (t.) at sammenligne Overførsler i Bøgerne eller Udtog af disse, for at prøve deres Rigtighed ved samtidig Aflæsning.

Kollektion, Samling.

Kollektiv-Mærke eller *Fællesmærke* er Varemærker, der registreres for visse Erhverv eller for Staten som Varetager af Erhvervsinteresser; f. Eks. Lurmærket for dansk Smør.

Kollektiv-Prokura, en Bemyndigelse til flere Personer til *sammen* at kunne forpligte Firmaet ved deres Underskrift. Prokuraen kan ogsaa gives til en Flerhed af Personer, saaledes at nogle af disse (2 eller flere) kan ved deres Underskrift i Fællesskab forpligte Firmaet .Skal anmeldes til Firmaregistret.

Kollektivsignatur, flere bemyndigedes Underskrift i Fællesskab paa Firmaets Vegne. Bemyndigelsen kan gælde i enkelte Retninger, modsat Prokura, men kan da ikke anmeldes til Firmaregistret.

Kolli, Flertal af *Kollo.*

Kollo, Stykke Fragtgods, f. Eks. Balle, Kasse, crête el. l.

Kollodium, en Opløsning af Kollodiumuld (se *Nitrocellulose*) i en Blanding af Æter og Alkohol. Bruges til fotografiske Plader og i Kirurgien.

Kollograf, se *Hektograf.*

Kolofonium, se *Harpiks.*

Kolonialhandel eller *Kolonialvarehandel* omfatter foruden egentlige Kolonialvarer (s. d.) en Række af de i Husholdningen anvendte Varer. Udtrykket bruges ofte enstydig med Urtekramhandel. Saa vel en gros som en detail gaar Udviklingen i Retning af en Adskillelse i en Række Brancher.

Kolonialvarer, oprindelig Betegnelse for Varer fra de europæiske Kolonier og andre oversøiske Pladser, f. Eks. Farvestoffer, Kaffe, Krydderier, Ris, Sukker, Te. Nu henregnes ogsaa hertil *Sydfrugter,* som Appelsiner, Citroner, Figen, Mandler, Rosiner o. l.

Kolonne-System i Bogholderiet gaar ud paa en Forenkling af Bogføringen, dels gennem en Begrænsning af Konti, hvoraf der selv i brede Kolonne-Kassebøger normalt ikke kan afsættes mere end ca. 10, dels i en nem Oversigt over de samlede Posteringer paa disse kolonnemæssig rubricerede Konti.

Kolumbiasort B, F og ***R,*** Tjærefarvestoffer i Form af mørke Pulvere, som anvendes til Sortfarvning af Bomuld i forskellige Nuancer.

Kolzaolie, se *Rapsolie.*

Kommandit-Aktieselskab er et Interessentskab (s. d.), hvori der er en eller flere personlig hæftende (ansvarlige) Deltagere, Komplementarer, samt en eller flere Kommanditister, der kun hæfter med deres Indskud, som her er fordelt i Aktier. For at falde under Aktieloven af 29. Septbr. 1917 maa Selskabet være erhvervsdrivende.

Ved *Stiftelse* af Kommandit-Aktieselskaber skal alle de personlig hæftende Deltagere, Komplementarer, høre til Stifterne foruden yderligere 3 andre, der skal have tegnet mindst én Aktie hver og iøvrigt opfylde de Krav, som Aktieloven stiller til Stiftere (s. d.).

Ansvaret for Anmeldelse til Registret paahviler altid alle de personlig hæftende Deltagere, selv om der foruden, af Kommanditisterne, skulde være indsat en Bestyrelse,

hvis Magtomraade i saa Fald maa kontraktlig afgrænses overfor Komplementarerne.

Der skal til Registret, foruden Kommandit-Kapitalen, angives den af Komplementarerne indskudte (egne) Kapital, hvorledes Fordelingen af Gevinst og Tab skal ske mellem de 2 Grupper samt hvorledes disses indbyrdes Stemmeret skal være.

Denne Interessentskabsform er lidet anvendt herhjemme.

Kommandite (t.), Filial.

Kommanditselskab er en særlig i Frankrig (paa Grund af, at Aktieselskabsformen en Overgang der var saa godt som forbudt) og i Tyskland anvendt Interessentskabsform, hos os nærmest beslægtet med det franske société en commandite.

Kommanditselskaber kan anmeldes til Firmaregistret og skal da optræde under et Selskabsfirma, og omvendt hvis de gør dette, skal de anmeldes.

Kommanditselskabet bestaar af 2 Slags Deltagere.

1. *Komplementarer*, en eller flere. Er der flere Komplementarer danner de indbyrdes et navngivent Interessentskab eller Kompagniskab.

2. *Kommanditister*, en eller flere, der er stille Deltagere, som hæfter fuldt ud for Kommanditselskabets Forpligtelser, selv om ingen Anmeldelse angaaende Optagelse har fundet Sted, og selv om det benyttede Firma intet oplyser om saadan Deltagelse.

Idet Interessentskabskontrakten, da vi ikke herhjemme har Lovbestemmelser om Kommanditselskaber, vil kunne ordne Forholdene mellem Deltagerne ret frit, skal her kun gøres nogle almindelige Bemærkninger, der gælder i Almindelighed.

De ansvarlige Deltagere har Ledelsen, men de er ikke berettigede til paa egen Haand at optage hverken nye ansvarlige Deltagere, Komplementarer eller nye Kommanditister. Mellem Kommanditisterne indbyrdes bestaar intet Retsforhold.

Interessentskabsformuen er i Sameje mellem alle Deltagerne.

Hvis Kommanditistens Navn med hans Vidende og Vilje optages i Firmaet, bliver han at betragte som Kompagnon og altsaa fuldt *personlig* ansvarlig.

Kommen er Smaafrugterne af en i tempererede Egne vildtvoksende og dyrket Skærmplante, *Carum Carvi*, der bruges som Krydderi. De indeholder 3—7 % æterisk Olie, *Kommenolie*, som kan afdestilleres. En ringere Olie faas af Avner og Affald. Kommen forfalskes undertiden med de afdestillerede, værdiløse Frø, Olien med Alkohol, Terpentinolie o. l. Den bruges til Spirituosa (s. d.) og Parfymering af Sæbe. K. indføres fra Tyskland (Halle), Finland og Holland.

komme op for, Handelsudtryk for at være ansvarlig, at hæfte for (noget).

Kommercelæst, et Vægtmaal = 5200 Pund ved Skibsmaaling i tidligere Tid.

Kommission, 1) se *Kommissionshandel*; 2) Ordet anvendes ofte enstydigt med Provision, Godtgørelse.

Kommissionshandel er nu ordnet ved Lov af 8. Maj 1917 No. 243, et Resultat af det skandinaviske Samarbejde paa Lovgivningens Omraade.

Ved *egentlig Kommissionshandel*, som her omhandles, forudsættes, at Kommissionæren og Kommittenten selv er Handlende, d. v. s. *erhvervsmæssig* formidler Vareomsætning.

Kommissionæren handler i eget Navn, men for fremmed Regning.

Loven omfatter kun Køb og Salg af Varer eller andet Løsøre samt af Værdipapirer, men ikke af faste Ejendomme eller Skibe. Den, for hvis Regning Kommissionæren handler, kaldes Kommittent, og Kommissionæren skal ved Hvervets Udførelse varetage dennes Interesser, følge hans Forskrifter, saa vidt mulig, give ham Underretning om Forhold eller Omstændigheder, der influerer paa Hvervets Udførelse i den ene eller den anden Retning, om afsluttede Aftaler etc., samt aflægge Regnskab og afgive til Kommittenten, hvad der tilkommer denne. Selv om Kommittenten for Køb eller Salg har angivet et vist Limit, bør Kommissionæren alligevel bestræbe sig for fordelagtigere Afslutning; ufordelagtigere Afslutning har Kommissionæren dog ogsaa Ret til, naar han selv straks dækker Differencen, og naar ikke Skade derved kan ske for Kommittenten.

Gods, der tilstilles eller overlades Kommissionæren til Salg, skal denne besigtige, og Mangler skal meddeles Kommittenten prompt, da Kommissionæren ellers selv kan komme op herfor.

Naar Kommissionæren ikke opgiver Kommittenten Navnet paa den, med hvem han har gjort Afslutningen, kan Kommittenten kræve, at Kommissionæren selv opfylder Aftalen. Har Kommissionæren ubeføjet givet Kredit eller Henstand med Betaling, er han, hvis Afslutningen af den Grund ikke afvises af Kommittenten, selv pligtig at betale til foreskreven Tid.

Gods, som Kommissionæren har indkøbt, er Kommittenten pligtig til prompt efter Modtagelsen at besigtige, og, hvis det lider af Mangler, maa Kommittenten straks reklamere. Denne Reklamationspligt haves ogsaa ved forsinket Levering i Lighed med almindeligt Køb og Salg.

Ret almindeligt staar Kommissionæren Delcredere (s. d.) for Betalingen af det for Kommittentens Regning solgte Gods, men erholder da gerne en særlig Provision, Delcredereprovision, herfor.

For de opfyldte Afslutninger har Kommissionæren Krav paa Provision, hvis Størrelse er meget forskellig i de forskellige Brancher, og maa bero enten paa Aftale eller Sædvane. Hvis ikke Provisionen ogsaa skal dække Kommissionærens Speser (Porto, Telegrammer, Assurance o. l.), har Kommissionæren Krav paa at faa saadanne Specer godtgjort af Kommittenten.

Har Kommissionæren givet Kommittenten Forskud paa de ham til Salg overladte Varer, har han Sikkerhed i disse, saa vidt han besidder eller disponerer over dem. Panteretten udstrækkes ogsaa til andre af Hvervet følgende Krav samt saadanne, der hidrører fra tidligere udførte Kommissionshandler.

Omvendt, hvis Kommissionæren har indkøbt Varer for Kommittenten, har han for udlagte Penge eller andre Krav som ovenfor Tilbageholdelsesret i Godset.

Kommissionæren har for sine Krav eventuelt ogsaa Tilbageholdelsesret i Prøver o. l.

Ret til *Selvindtræden* har Kommissionæren kun, hvis Aftale eller Sædvane tillader det, men Kommittenten maa dog straks protestere, naar Kommissionæren giver ham Meddelelse om saadan Selvindtræden, hvortil Kommittenten ikke mener, at han har Ret. Kommissionærens Pligt til at varetage Kommittentens Interesser gælder dog ogsaa ved Selvindtræden, medens han omvendt bevarer Krav paa Provision og eventuelt paa Specer.

Hvis ikke Hvervet er overdraget eller paataget paa en vis Tid, kan begge Parter til enhver Tid vilkaarlig ophæve det, ligesom det bortfalder ved en af Parternes Konkurs. Opsiges Hvervet i Utide, har Modparten Krav paa Erstatning for det Tab, han derved lider, hvis han ikke selv er Skyld i Opsigelsen.

Det Kommissionæren overladte Gods vedbliver at være Kommittentens Ejendom, indtil Ejendomsretten er overgaaet til Tredjemand eller Kommissionæren selv (se ovf.) er indtraadt i Handelen. Ligeledes bliver Gods, som Kommissionæren erhverver for Kommittentens Regning, dennes Ejendom. Kommissionærens Dispositioner til Fordel for Tredjemand staar dog i Almindelighed ved Magt, naar denne ved Erhvervelsen var i god Tro. Dette gælder dog ikke ved en af Parternes forinden bekendtgjorte Konkurs.

Ved de Afslutninger, som Kommissionæren gør i eget Navn, erhverver Tredjemand ingen Ret mod Kommittenten, og Tredjemand erhverver ikke ved Kommissionærens Konkurs nogen Ret til at indtræde i dennes Fordring paa Kommittenten.

Men omvendt kan Kommittenten indtræde i Kommissionærens Ret overfor Tredjemand ifl. Afslutningen, naar visse Betingelser herfor foreligger, nemlig:

1) hvis Tredjemand ikke rettidig opfylder sin Forpligtelse,

2) hvis Kommissionæren ikke har opfyldt sin Afregningspligt overfor Kommittenten. (Her vil der i Almindelighed ikke længere haves noget Krav paa Tredjemand),

3) hvis Kommissionæren har handlet svigagtigt mod Kommittenten.

4) hvis Kommissionæren er gaaet Fallit. hvorhos bemærkes, at Kommittenten behørig maa underrette Kommissionæren om, at han vil gøre dennes Ret mod Tredjemand gældende, hvilket Kommissionæren derefter kan hindre ved selv at opfylde Kravet. Kommissionærens Krav mod Kommittenten skal desuden først fyldestgøres.

Den Betaling, som indgaar til Kommissionærens Konkursbo, skal afgives til Kommittenten, og Kommissionærens Kreditorer kan ikke gøre Udlag i Retten mod (Kravet

paa) Tredjemand, saa længe Kommittenten ikke er dækket. Mod Kravet i Kommittentens Haand kan Tredjemand dog sædvanlig opstille sine Modkrav paa Kommissionæren.

I *Verdenshandelen* spiller Kommissionshandelen en stor Rolle, delvis paa Grund af, at Afladeren af kostbare Varepartier ved Trassering paa Kommissionæren kan gøre disse i Penge, uagtet de endnu ikke er solgt. Omvendt vil Kommissionæren ogsaa ved Indkøb ofte staa i Forskud og nøjes med at inddrage det udlagte Beløb med Afladedokumenterne ved disses Præsentation hos Kommittenten. Dette Kreditmoment er imidlertid ofte ikke uden Betænkelighed og afholder ofte Kommittenten fra selv at gøre fordelagtigere Afslutninger. Men Hovedgrunden til Kommissionshandelens Betydning ligger selvfølgelig i dens egen Natur og i den naturlige Opgave, den har, som et nyttigt Led i Vareomsætningen, hvor, som i oversøisk Handel, Køber og Sælger ved Ukendskab til hinanden og til Sæder og Skik paa hinandens Plads ellers vanskelig vilde kunne komme til Afslutninger i gensidig Interesse. Man bør i Handelsverdenen dog gøre sig klart, at man fra begge Sider af Havet stræber efter at komme i direkte Kontakt, ligesom de store Handelshuses Filialer gør Kommissionshusene Rangen stridig.

Kommissionstratte kaldes en Tratte (Veksel), som Trassenten ifølge Bemyndigelse fra Tredjemand trækker paa en af ham angiven Trassat, der debiterer vedkommende Tredjemand for Beløbet. I Tratten angives Tredjemanden kun ved sine Forbogstaver, som den for hvem Tratten er udstedt. I daglig Handel og Vandel mellem Købmænd vil disse Tratter være sjældne, men som *Bankrembourstratter* spiller de en væsentlig Rolle. I den oversøiske Handel ordner Køberen det ofte saaledes, at Sælgeren kan trassere for hans Regning paa den af Køberen opgivne Bank, der da enten accepterer eller indløser Kommissionstratten (ledsaget af Afladedokumenter) eftersom nu Aftalen er. Disse Tratter er ogsaa højere betalt Valuta end Tratter paa de private Købmænd.

Kommissionær, 1) en *Fragtmand,* en Mand, der mod en vis Godtgørelse fra en mindre By, hvor han bor, regelmæssig rejser til en større By, f. Eks. København, og der besørger de Hverv, som han har faaet overdraget, særlig Afgivelse af Ordres og Afhentning eller Modtagelse af Pakker, hvis Forsendelse han derefter sørger for. 2) Indenfor Handelsverdenen: Den, som erhvervsmæssig paatager sig at sælge eller købe Varer o. a. for fremmed Regning; se iøvrigt *Kommissionshandel.*

Kommittent, den for hvis Regning Kommissionæren indkøber eller sælger Varer o. l.

kommittieren (t.), bestille, bemyndige, overdrage Hverv.

Kompagnon, Firmadeltager, personlig hæftende Deltager i et navngivent Interessentskab.

Kompagniskab, en Sammenslutning af flere som ansvarlige Deltagere i et navngivent Interessentskab, se *Interessentskab.*

Kompensation, en Ydelse til Gengæld, Udligning, Udjævning f. Eks. af en Fordring ved en Modfordring, Form for Afvikling af Terminsforretninger (s. d.).

Komplementar, ansvarlig Deltager i et Kommanditselskab (s. d.).

komplettere, fuldstændiggøre, udfylde det manglende.

komposite Skibe kaldes Fartøjer, hvis udvendige Dele er af Træ, medens Spanter og alle indvendige Forbindelser er af Jern eller Staal.

Kompositionsmetal, se *Britanniametal.*

Koncession, Bevilling.

Kondemnation kaldes den retlige Afgørelse, som gaar ud paa, at et havareret Skib ikke lader sig reparere, respektive at Reparationen af Skibet vilde andrage *mere* end, hvad Skibet efter dennes Foretagelse vilde blive værd. Befragtningskontrakten bortfalder ved Skibets Kondemnation, men Afstandsfragten skal betales, hvilket ofte er et stort Tab for Afladeren.

Kondition, 1) Vilkaar; 2) Tilstand; 3) Tjeneste.

Konfektionshandel kaldes Forretning med færdige Beklædningsgenstande, særlig færdigsyede Dragter og Overtøj.

Konditionering kaldes i Garnhandelen Bestemmelse af *Fugtighedsmængden* i Garnprøver, som udføres i særlige Laboratorier, Konditioneringsanstalter, ved Udtørring med

varm Luft af en bestemt Temperatur og Vejning.

konditionieren (t.), staa i Tjeneste, have en Stilling, særlig: underordnet.

Konfirmation, Bekræftelse, Stadfæstelse.

Konditorvarer er foruden alle Slags Kager, Chokolade, Sukkervarer, Limonader o. l.

Konfekt, Konfiture, finere Sukkervarer, som Bonbons, kandiserede Frugter o. l.

Konfektion, Konfektionsvarer, Betegnelse for færdige Beklædningsgenstande.

Konfiskation, Beslaglæggelse, Ejendomsberøvelse, Fratagelse, Inddragning, særlig fra Statens Side; se *Fiskus.*

Kongealen eller *Zer i Shah,* persisk Længdemaal = 16 Knot eller Gereh = 1,04 m.

Kongevand, en Blanding af stærk Salpetersyre og Saltsyre, som kan opløse Guld og Platin.

Kongokorinth B, et Tjærefarvestof, som farver Bomuld brunviolet.

Kongorødt, et Tjærefarvestof, som farver Bomuld og Papir rødt. Det bliver blaat med Syrer, hvorfor *Kongopapir* anvendes som Prøvemiddel (Indikator) for disse.

Kongresstof, lærredsvævet, aabent Uldel. Bomuldsstof af stærkt Garn, ofte med gennembrudte Striber. Bruges navnlig til Broderier.

Konjak, *Cognac, Franskbrændevin* er en Spiritus med 45—60 % Alkoholindhold, som fremstilles ved Destillation af simple eller mislykkede Vine, oprindelig i Arrondissementet Cognac i Dep. *Charente* i Sydfrankrig, men nu ogsaa i forskellige Vinegne i andre Lande, navnlig Østrig-Ungarn. Farven og den ejendommelige Buket fremkommer ved fleraarig Lagring paa Egetræsfustager. Af de franske Sorter regnes *Grand Champagne* for den fineste. I Reglen blandes Konjaken med Vinsprit og Vand, ligesom store Mængder fabrikeres af Spiritus med Tilsætning af Vand, Konjakessens, Kulør, Garvestof etc.

Konjaksolie, *Ønantæter, Vinbærolie,* er en Blanding af forskellige Æterarter og udgør en Bestanddel af Buketten i mange Vine. Den fremstilles ved Destillation af *Vinbærme* (s. d.), eller af Kokosolie med Alkohol og Svovlsyre. Den bruges til forskellige Spirituosa og navnlig til *Konjakessens,* sammen med Eddikeæter, Salpeteræter, Kulør, Garvestof o. a.

Konjunkturer, Sammenspil af Aarsager, der medfører stigende eller faldende Priser paa Varer, Ejendomme o. s. v. idet der da tales om henholdsvis gode eller daarlige K.

Konjunkturgevinst, Indtægter, der fremkommer ved Handel under stigende Priser paa Varer eller Ejendomme paa Grund af større Efterspørgsel, mindre Udbud eller Pengemængdens Forøgelse. Under ekstraordinære Forhold som Krig, Dyrtid e. l. kan K. give betydelige Indtægter. Med faldende Priser fremkommer Konjunkturtab.

Konjunktursvingninger, se *Konjunkturgevinst.*

Konkurrence, Kappestrid, Bestræbelser efter at erhverve en Fordel eller et Forspring fremfor andre i samme Næring. Den kendte Tysk-Amerikaner Karl Schurz har givet en træffende Karakteristik i følgende Ord: »Der gives i Konkurrencen to Slags Handelspolitik, der er betegnende for Forretningsmanden og hans Karakter. Den ene Politik bestaar i Underbyden af Priserne med Devisen »billigt og daarligt« — en Politik, der er en hæderlig Mand og et hæderligt Folk uværdigt. Den anden Politik gaar ud paa et Overbud i Værdi under Devisen: »Bedste Varer for tilsvarende Pris«. Det er den vidsynede og karakterfaste Forretningsmands Politik; det er den Politik, som kan erobre og *beholde* Verdensmarkedet.«

Konkurrenceforbud forekommer særlig: 1) Ved Afstaaelse af en Forretning; 2) ved Fratræden af en Stilling; 3) imellem bestaaende Forretninger indbyrdes.

Hvad angaar Gruppe I bestemmer Loven om Aftaler af 8. Maj 1917 No. 242, S. 38, 1. Stk., at har nogen forpligtet sig til af Konkurrence-Hensyn ikke at maatte drive Forretning eller anden Virksomhed af en vis Art eller tage Ansættelse i en saadan, er Vedtagelsen ikke bindende for ham, for saa vidt den med Hensyn til Tid, Sted eller andre Forhold gaar videre end paakrævet for at værne imod Konkurrence eller utilbørligt indskrænker den forpligtedes Adgang til Erhverv. I sidstnævnte Henseende skal Hensyn tages ogsaa til den Interesse, den berettigede har i, at Vedtagelsen efterkom-

mes. — Sager angaaende paatagne Konkurrenceforbud kan, hvis ikke anden Afgørelsesmaade (Voldgift el. a.) er vedtaget, anlægges ved eller fordres henvist til Sø- og Handelsretten i København.

Hvad Konkurrenceforbud overfor Funktionærer angaar, da gælder iøl. Lovens § 38, 2. Stk. — foruden det ovennævnte —, at Forbudet bliver uvirksomt, hvis Funktionæren opsiges eller afskediges uden at have givet rimelig Anledning dertil, eller hvis han selv fratræder sin Stilling, *naar* Chefens Undladelse af at opfylde *sine* Forpligtelser overfor Funktionæren har givet denne gyldig Grund til at fratræde.

Konkurrenceforbud af Gruppe 3 kan forekomme i mangfoldige Former, navnlig som *Karteller*, *Syndikater* o. l. (s. d.)

Konkurrenceforbud spiller i Nutidens Erhvervsliv en overordentlig stor Rolle og indskrænker faktisk den fri Adgang til det bedst passende Erhverv for Tusinder og atter Tusinder af Mennesker til stor Skade for Samfundets Interesse i, at Arbejdet udføres *der*, hvor Forholdene er de gunstigste, og af *den*, som er bedst egnet til at udføre Arbejdet.

Konkurs er en under offentlig Ledelse foretagen Afvikling af en insolvent Skyldners økonomiske Forhold, gennem Realisation af hans Aktiver og Fordeling af disses Provenue blandt Fordringshaverne efter en vis Orden.

Lovgivningen Landene over er endnu præget af det gamle Snæversyn, at det var en *Brøde* ikke at kunne opfylde sine Forpligtelser, et Snæversyn, der bl. a. gav sig Udslag i Gældsfængslerne. I Nutiden, hvor man indser, at Forholdene (f. Eks. Sygdom, Konjunktursvingninger, Konkurrence) uforskyldt kan medføre en Insolvens, gaar Bestræbelserne i Retning af at mildne Bestemmelserne om Konkursen samt at muliggøre det for den insolvente Skyldner at faa en Ordning med sine Kreditorer udenfor Konkurs.

Vor *Konkurslov af 25. Marts 1872*, som i høj Grad trænger til at ændres i ovennævnte, mere humane Retning, opretholdes imidlertid ogsaa i alt væsentligt under den nye Retspleje, idet dog det Beløb, Skyldneren kan beholde Værdier for, er noget forhøjet. Selve Konkursloven har til Forbillede den prøjsiske Konkurslov af 1855.

a. *Konkursbegæring fra Skyldneren selv.* Efter Kl. § 40 kan enhver, der tror sig ude af Stand til at fyldestgøre sine Gældsforpligtelser, fordre sit Bo taget under Konkursbehandling. Forudsætningen er dog, at Skyldneren ikke i Virkeligheden *er* solvent, samt at der i hvert Fald er Aktiver nok til at dække Omkostningerne ved Konkursens Aabning. — En *Pligt* til at melde sig Konkurs har enhver Handlende, Fabrikant o. l., der er pligtig at føre Bøger (se *Bogføringspligt*), naar Forretningen i de sidste 3 Aar har vist stadig Tilbagegang *og* Underbalancen derved er naaet op til 30 % af Aktivmassen. Undladelse af at efterkomme denne Pligt medfører formentlig dog kun Fortabelse af Retten til Tvangsakkord under Konkurs.

b. *Konkursbegæring fra Kreditorer.* For *alle* Skyldnere gælder ,at naar de er ude af Stand til at dække deres Forpligtelser, efterhaanden som de, uden at Prolongation kan paaregnes, forfalder, kan deres Bo begæres Konkurs af Kreditorer, der har *forfaldne* Fordringer, som ikke er sikrede ved Pant. Insolvensen maa dog selvfølgelig være konstateret af Kreditor selv eller andre, hvis ikke Skyldneren selv erkender sin Insolvens. — For *Handlende* etc. (se ovf.) gælder desuden, at deres Bo kan begæres Konkurs, naar — og saalænge — de har standset deres Betalinger officielt eller stiltiende, ogsaa af Kreditorer, hvis Fordringer endnu *ikke* er forfaldne. Selv om Skyldneren ikke har standset Betalingerne, kan en Kreditor med en forfalden, usikret og ubestridt (eller bevist) Fordring give Skyldneren en notariel Beskikkelse (eller ved Stævningsmænd), og hvis han da ikke betaler inden 14 Dage, begære hans Bo taget under Konkursbehandling inden andre 14 Dage. Den sidste Fremgangsmaade er ikke meget benyttet.

Hvis Skyldneren er undveget af Riget eller holder sig skjult, uden at hertil kan formodes anden Grund end Gæld, skal Skifteretten tage hans Bo under Konkursbehandling paa en hvilken som helst af hans Kreditorers Opfordring, for saa vidt der er Grund til at befrygte, at Udsættelse hermed vilde

komme hans Kreditorer til Skade, hvad vedkommende Kreditor maa eftervise.

Konkursbegæringen skal være skriftlig.

Tilbagetagelse af Konkursbegæring er tilladt saalænge Skifteretten endnu ikke har taget Beslutning om Boets Optagelse til Behandling, men efter den Tid kan en Kreditor ikke tage sin Begæring tilbage, hvorimod Skyldneren endnu kan trække *sin* Begæring tilbage forinden Indkaldelsen af Kreditorerne, naar han gør det antageligt, at han (alligevel) er i Stand til at fyldestgøre sine Kreditorer. I sidste Tilfælde er Skifteretten berettiget til at hæve Konkursdekretet, naar de mødte Kreditorer ikke modsætter sig det, men ikke forpligtet.

Herved erindres, at Skifterettens Konkursdekret kan appelleres.

d. *Konkursens Indtræden* regnes fra den Dag og det Klokkeslet, da Begæringen er indgivet, saafremt denne tages til Følge.

e. *Konkursmassen* omfatter Skyldnerens Aktiver ved Konkursens Begyndelse og hvad han under Konkursen maatte blive Ejer af, dog ikke ved egen Virksomhed. Undtaget er dog de Formuegenstande, der ifølge privat Viljeserklæring (f. Eks. forud sikret Arv eller Legat, Gave el. l.), ved Lov (Pensioner, Livsforsikring) eller i andet særligt Øjemed er undtaget fra Eksekution (s. d.) (se Rpl. § 512 ff.). Endvidere er undtaget Trangsbeneficit (s. d.). Lever Fallenten i Fællesbo med sin Hustru, gaar hele dette med under Konkursboet, dog Hustruens eventuelle Selverhverv undtaget. Nogen egentlig *Underholdspligt* mod Skyldneren har ikke Boet, men det er sædvanligt, at der tilstaas ham en Understøttelse navnlig for den Tid, hvor Boet lægger Beslag paa hans Arbejdskraft.

f. *Fallentens Pligter* gaar navnlig ud paa at give alle Oplysninger til Bobestyrelsen og at være til Stede ved Fordringernes Prøvelse. Han maa ikke uden Skifterettens Tilladelse forlade Retskredsen under Boets Behandling. Til Gennemtvingelse af disse Pligter kan Skifteretten bestemme, at Skyldneren skal hensættes i simpelt Fængsel indtil 6 Maaneder, en Bestemmelse, der i sin Strænghed tjener til liden Ære for vort Retssamfund.

g. *Kreditorernes Stilling og Rangorden.*

1) *Haandpanthaverne* berøres som saadanne slet ikke af Fallitten, men de vil kunne søge Fyldestgørelse i deres Pant. Ligestillet med Haandpanthavere er de, som har lovlig Tilbageholdelsesret over noget af Boets Aktiver for deres Fordring, eller som *før* Konkursen har opnaaet Udlæg (Udpantning) el. l.

2) *Panthavere* i fast Ejendom har en Særstilling i Hh. til Rpl. Kap. 60.

3) *Massekrav* er de under selve Konkursbehandlingen som Følge af denne opstaaede Fordringer og eventuelt Begravelsesudgifter for Fallenten, samt selve Skiftegebyrerne. Disse Massekrav gaar forud for de egentlige Kreditorers Fordringer.

4) *privilegerede Fordringer* falder i 3 Klasser, nemlig:

Klasse 1. Krav mod offentlige Kassebetjente og umyndiges Krav mod deres Værger.

Klasse 2a. Leje af Beboelsesværelser og andre Lokaler (Forretningslokaler heri indbefattet), dog ikke for længere Tid *tilbage* end et Aar fra den sidste Fardag før Konkursens Begyndelse, men frem i Tiden sædvanlig, ifølge en ikke uangribelig Retspraksis, indtil Lejemaalet kunde have været opsagt (et aldeles uberettiget Konkursprivilegium, som ikke kendes i andre Lande).

Klasse 2b. Skatter, Afgifter og Tiendeafløsning.

Klasse 2c. Personalets Krav paa Løn og Kostpenge, dog ikke for længere Tid tilbage end et Aar fra den sidste Skiftedag før Konkursens Begyndelse og ligeledes Svendes, Arbejderes, Lærlinges og Daglejeres Krav for Arbejde ydet i det sidste Aar. I Almindelighed vil Personalet ikke af Boet kunne kræve Løn længere *frem* i Tiden end 3 Maaneder, selv om Kontrakten maatte lyde paa længere Tid, men vedkommende kan eventuelt som *almindelig* Fordring anmelde et Erstatningskrav.

Klasse 3. Fordringer for Sygehjælp: Lægehonorarer o. l.

Alle Fordringer under de enkelte Klasser rangerer ens.

5) *de uprivilegerede eller almindelige Fordringer* eller alle andre Krav end de ovennævnte, herunder ogsaa den Del af Panthavernes Fordringer, der ikke dækkes af deres Pant.

6) *Gaveløfter*, der kun kan fordres opfyldt,

naar alle andre Krav er dækket, d. v. s. hvis Boet er (mere end) solvent.

Er Panthaveren ikke Separatist, se ovf. 1 og 2, sker Fyldestgørelsen for selve Panteretten gennem Konkursbehandlingen ved en af Boet foretagen Realisation af Pantet.

Underpant i Løsøre, som ikke er sikret ved særlige Lovbestemmelser, men beror paa en Kontrakt mellem Kreditor og Debitor, maa om fornødent staa tilbage for de privilegerede Fordringer.

h. *Afkræftelse af Transaktioner før Konkursen.* Fristelsen ligger nær for Kreditorerne til at forsøge paa at redde for sig selv saa meget som mulig, naar en Kunde staar paa svage Fødder, og omvendt vil Skyldneren ofte holde Forretningen gaaende længere end fornuftigt i Forventning om at kunne ride Stormen af. Skyldneren vil ud fra dette Motiv let lade sig forlede til at dække paagaaende Kreditorer eller betale en Fordringshaver gammel Gæld for mulig at kunne faa en ny (større) Post Varer paa Kredit.

Denne *Begunstigelse af enkelte Kreditorer* aabnes der derfor Adgang til at afkræfte, saa at det af vedkommende Kreditor modtagne maa gives tilbage til Boet, men Kreditor vil sjældnere ifalde kriminelt Ansvar for at have forledt Debitor til at foretage Transaktioner paa Falderebet til sin Fordel, uagtet Skyldneren kan ifalde Strafansvar efter Straffelovens § 261 herfor. (Selvfølgelig er begge Parter at dadle, men maaske mest den Skyldneren overlegne Kreditor, som derfor ogsaa burde iklæde sig mindst samme Straf-Ansvar). *Transaktioner kan afkræftes, naar Kreditor har været vidende om sin Skyldners Insolvens,* hvad enten nu Skyldneren maatte være undveget for Gæld, eller hans Bo begært taget under Konkursbehandling, eller han maatte have standset sine Betalinger, søgt Akkord, eller der maatte være gjort forgæves Eksekution hos ham. I nævnte Tilfælde er der ingen Tidsgrænse sat, hvor gammel Transaktionen skal være, men paa den anden Side maa Konkurs være paafulgt som Følge af den Kreditor bekendte Insolvens. Transaktionen kan godt have været den naturligst mulige, f. Eks. Betaling af forfalden Gæld med sædvanlige Betalingsmidler eller Betaling af en forfalden Veksel. For Veksler gælder dog, at Tilbagefordring af den af Fallenten (før Konkursen) erlagte Betaling ikke kan ske, for saa vidt Vekselejeren derved er blevet hindret i at søge Regress mod andre Vekselskyldnere, men Boet kan paa den anden Side fordre Vekselbeløbet refunderet hos den, hvem Vekslens Betaling tilsidst vilde komme tilgode, idet *han* ellers havde maattet udrede Beløbet, *hvis* han, da han begav eller udstedte Vekslen, var vidende om Skyldnerens Insolvens. Det vil herefter som Regel være Udstederen (Leverandøren af Varerne), der i saa Fald kommer til at tilbagebetale Boet det til Tredjemand (Bank eller Endossent) af Fallenten før Falliten betalte Vekselbeløb. — Bevisbyrden for Kreditors Viden om Insolvensen paa ovennævnte ret objektive Grundlag paahviler i ovenstaaende Tilfælde Boet.

Derimod er det for *Transaktioner, der falder indenfor 8 Uger før Konkursen,* Kreditor, som skal bevise eller sandsynliggøre, at han var i god Tro, d. v. s. intet vidste om, at Skyldneren paa det givne Tidspunkt var insolvent, eller Kreditor maa i hvert Fald afkræfte den Formodning, som Loven her opstiller om, at han *ikke* har været i god Tro. Disse Transaktioner kan være af forskellig Art, saasom

1. *Betaling med usædvanlige Betalingsmidler,* f. Eks. ved Transport paa udestaaende Fordringer, »Køb« af Møbler, Transport paa Tilgodehavende og paa Provenu af Varer, der er af Skyldneren givet Tredjemand i Forhandling, Tilbagelevering af Varer, der er solgt paa Kredit, Akcepter fra Tredjemand, der skulde overtage Skyldnerens Forretning herfor etc.

2. *Forlods Betaling af ikke forfalden Gæld,* selv om dette sker med sædvanlige Betalingsmidler. Det vil jo altid være noget mistænkeligt, naar Kreditor pludselig faar travlt med at faa et Tilgodehavende hjem, der ikke endnu er forfaldent, særlig hvis han gennem Diskontering af Skyldnerens Akcept ellers vilde have kunnet gøre Fordringen i Penge.

3. *Pantsætning for tidligere stiftede Forpligtelser.* Fristelsen ligger nær, naar ikke likvide Midler haves til Dækning, da at gribe til at pantsætte Varer eller andre Aktiver. Derfor kan ogsaa saadanne Pantsætninger, selv om Varer etc. er givet i Haandpant, af-

kræftes, naar den er sket indenfor 8 Uger før Konkursen. Noget andet er, hvor Skyldneren *samtidig* optager det Laan el. l., for hvilket han stiller Sikkerhed. Dog gælder det for *Underpant* i Løsøre, at dette under *alle* Omstændigheder er ugyldigt, naar Konkursen indtræder inden 8 Uger efter Pantsætningen.

4. *Udlæg el. l.*, der er gjort efter et Forlig, som er indgaaet, eller efter en Dom i en Sag, der er anlagt i de sidste 8 Uger før Konkursen. Disse Udlæg kan altsaa søges afkræftede af Boet, men for at afskære Manipulationer bestemmes endvidere, at Udlæg o. l. altid bortfalder af *sig selv*, naar Konkurs paafølger inden 10 Dage.

i. *Afkræftelse af Gaver.* Ofte vil en Handlende, der mærker, at han ikke kan holde Forretningen oven Vande, søge at sikre sine Nærmeste eller vise sig gavmild overfor andre, navnlig naar han selv direkte eller indirekte kan have Fordel deraf. Derfor kan Gaver, som Skyldneren har skænket paa en Tid, hvor han var insolvent, afkræftes, naar det sandsynliggøres, at Modtageren vidste Besked hermed. Ligeledes vil Livsforsikringer, Livrenter, Overlevelsesrenter, paa hvis *Stiftelse* Fallenten i det sidste Aar før Konkursen har anvendt et efter hans Formuetilstand uforholdsmæssigt Beløb, kunne fordres opløste, *hvis* der derved kan vindes en Indtægt for Boet.

j. *Afkræftelse af Afhændelser.* Som ovenfor nævnt ang. Gaver, da kan Skyldneren ogsaa opnaa det samme Formaal gennem Afhændelser til Paarørende. Disse kan derfor — uanset deres Karakter: Salg, Pantsætning, Gave, Bytte etc. — afkræftes, hvis Skyldneren paa det paagældende Tidspunkt var insolvent og Medkontrahenten vidste dette. En Forudsætning for Afkræftelsen er selvfølgelig, at Afhændelsen har været til Skade for Boet. Transaktionen skal være sket mellem Ægtefæller, f. Eks. ved Overførelse til Hustruens Særeje fra Fællesboet, eller mellem en Arvelader og hans egne Intestatarvinger.

I alle de nævnte Tilfælde (h—i) *ifalder Medkontrahenten fuldt Erstatningsansvar*, naar han har været vidende om Insolvensen.

j. *Bedragelige Transaktioner.* De ovennævnte Transaktioner vil i Almindelighed — i hvert Fald i Formen — være foregaaet paa normal, uangribelig Maade, men — udover disse Konkurslovens Bestemmelser — haves i Danske Lov en Bestemmelse, hvorefter Transaktioner i Konkursboer er ugyldige, naar de maa stemples som Bedragelighed, og ved Transaktionerne er ment saadanne, der kan skade Boet i sin Helhed uden i og for sig at udgøre nogen Begunstigelse af enkelte Kreditorer paa de øvriges Bekostning.

Desuden bestemmer Straffelovens § 260 Straf for den Skyldner, som paa en Tid, hvor han maatte forudse sin forestaaende Fallit i egennyttig Hensigt foretager noget, der gaar ud paa, at Boets lovlige Ejendele eller Fordringer ikke kommer samme til Gode eller at urigtige Fordringer paa Boet gøres gældende. Nogen Tidsbegrænsning er ikke givet, og det forlanges end ikke, at Boet faktisk skal være insolvent. Bestemmelsen rammer særlig Forstikkelser og Proformatransaktioner før Fallitten, og vil selve Transaktionen samtidig kunne afkræftes.

Konkursbehandling. I Tilknytning til det ovenfor om selve Konkurs-Institutet anførte skal selve Konkursbehandlingens Gang nærmere belyses.

a. *Begyndelsesforretning*, gaaende ud paa at sikre Skyldnerens tilstedeværende Aktiver, afholdes umiddelbart efter, at Skifteretten har dekreteret sin Overtagelse af Boet. Lokalerne forsegles gerne og Bøgerne tages i Forvaring, hvor ikke Boet foreløbig fortsætter Forretningen for gunstigst Realisation af Aktiverne.

b. *Bekendtgørelse* skal af Skifteretten indrykkes i Statstidende og — hvis Fallenten ejede faste Ejendomme — tinglæses ved disses Værneting. Bekendtgørelsen skal indeholde Meddelelse dels om et første (forberedende) Møde den 3die eller 4de paafølgende Søgnedag, dels om en egentlig (første) Skiftesamling 2—3 Uger efter Bekendtgørelsen.

c. *Midlertidig Bestyrer* ansættes gerne straks og kan betragtes som Skifterettens Befuldmægtigede. Han tilsender alle bekendte Kreditorer en Kopi af ovennævnte Bekendtgørelse. Hans Virksomhed varer kun til første Skiftesamling.

d. *Registrering* foretages af alle Boets Ejendele sammen med en *Vurdering*, der

gennemgaaende er lav, da Værdierne sættes med Bortauktionering for Øje. (Vurderingen er derfor gerne væsentlig lavere end den af den sagkyndige Tillidsmand ved Tvangsakkord udenfor Konkurs optagne.)

e. *Skiftesamlinger.* Kreditorerne udøver deres Myndighed i Boets Anliggender paa Skiftesamlingen, hvor Skifteretten fører Forsædet. Indkaldelsen foretages ogsaa af Skifteretten. Til Beslutninger kræves i Almindelighed en Majoritet over Halvdelen i Tal og Vægt af de bekendte — respektive anmeldte — Fordringshavere, og Skiftesamlingen er iøvrigt underkastet de almindelige Retsregler med Hensyn til sin Kompetence, saa at den ikke kan træffe Bestemmelser, der f. Eks. strider mod Tredjemands Ret eller mod den lovforeskrevne Fremgangsmaade.

f. *Kreditorernes Indkaldelse* sker ved Skifteretten gennem offentlig Bekendtgørelse om at anmelde Fordringerne inden 6 Uger, eventuelt 4 Maaneder. Ved Eftermelding af en Fordring vil dog Kreditor endnu kunne faa sin Dividende, *hvis* der hertil endnu er Midler nok i Boet .

g. *Kurator(er).* Paa første Skiftesamling træffer Kreditorerne Bestemmelse om, hvorvidt der skal beskikkes Kurator i Boet, og samtidig vælges en saadan. Hvis der imidlertid her ikke er repræsenteret mindst $^1/_3$ af Fordringshaverne, bestemmer Skifteretten selv, om Kurator skal ansættes. Ellers vælger Fordringshaverne efter Tal en Kurator, som dog Skifteretten kan forkaste. Der kan vælges flere Kuratorer. Samtidig med Valget træffes der gerne af Skifteretten Bestemmelse om, hvad Sikkerhed Kurator(erne) skal stille. — Kurator kan afsættes af Skifteretten, men ikke af Kreditorerne, som hvis Fuldmægtig han ellers handler.

Kurator sørger for *Statusopgørelse*, Indberetning om Fallentens Forretningsførelse, *Realisation* af *Aktiverne* etc., men i vigtigere Sager skal han konferere med Kreditorudvalget, subsidiært Skifteretten.

Kurator honoreres.

h. *Kreditor-Udvalg.* Hvis der kun vælges *én* Kurator, skal der — ved samme Fremgangsmaade som ved Ansættelse af Kurator — vælges Kreditor-Udvalg paa 3 Personer, der intet Honorar oppebærer og som kan afsættes af en senere Skiftesamling. Vælges der flere Kuratorer, kan det vedtages, at der intet Kreditorudvalg nedsættes. Det er Udvalgets Opgave at føre et almindeligt Tilsyn med Kurators Ledelse af Boet og Udvalget kan bl. a. til enhver Tid kræve sig Kassebogen forelagt.

i. *Inkassator.* Hvis der ingen Kurator er ansat, saa at Skifteretten faar hele Bobestyrelsen og Realisationen paa sig, kan Retten ansætte en Inkassator som sin Medhjælper mod Honorar.

j. *Fordeling af Boets Aktiver.* Hvis Boet ikke allerede sluttes, naar det viser sig, at der ikke er Midler nok til at dække Omkostningerne, eller hvis Boet ikke ekstraderes (udleveres) Fallenten, som har ordnet sig med Kreditorerne, eller endelig hvis Fallenten ikke opnaar en Tvangsakkord (s. d.), skal Boets Midler fordeles.

Panthavere, som ikke er Separatister, fyldestgøres gennem Boet efter særlige Regler. De privilegerede Kreditorer kan fordre Dækning, naar der bevislig er tilstrækkeligt til deres Dækning, efter at de forud rangerende Krav (Massekrav etc.) er tilgodeholdte. Om Udlodning til de simple Kreditorer udarbejder Skifteretten, med Kurators Bistand, et Udkast, som ligger til Eftersyn i 14 Dage, hvorefter der skrides til Fordeling. En Paaanke af Udkastet behøver ikke at standse Udbetalingerne.

k. *Efterlodning.* Er et Fallitbo sluttet, skal der dog foretages en Efter-Udlodning, hvis der tilfalder Boet Midler, f. Eks. en ved Fallittens Indtræden ikkefalden Arv eller indgaar en som uerholdelig anset (større) Fordring.

Konnossement, af fransk: *connaissement,* der betyder Anerkendelse, Tilstaaelse (for Modtagelse), er et Dokument, hvori Skipperen — eller i hans Sted Rederkontoret el. anden dertil bemyndiget — erkender at have modtaget de af vedkommende Aflader leverede Varer ombord i sit Skib samt forpligter sig til at udlevere disse Varer paa Bestemmelsesstedet (hvis dette naaes). Konnossementet er altsaa samtidig baade et Modtagelsesbevis og en Udleveringsseddel. — Skipperen er først pligtig at udstede Konnossement, naar *alt* Godset ifl. vedkommende Certeparti *er* leveret, men da eventuelt pligtig at udstede forskellige Konnossementer

for tilsvarende Dele af Ladningen. De udstedte foreløbige Kvitteringer: *mates receipt's* (s. d.) maa da samtidig tilbageleveres.

Konnossementet skal indeholde:

1) *Angivelse af det indladede Gods*, hvorhos enhver af Parterne kan forlange anført dets Art, Beskaffenhed, Vægt, Mængde og Mærker for nærmere at identificere Godset samt for nærmere at angive Omfanget af Skipperens Garanti i saa Henseende.

2) *Udstedelsesdagen*, d. v. s. den Dag, da alt det paagældende Gods er indladet. Den rigtige Dato kræves bl. a. ogsaa for at kunne eftervise, om Afskibning rettidig har fundet Sted (jfr. Loven om Køb af 6. April 1906, § 69, 2. Stk.: Er Konnossementet udfærdiget og fremgaar det ikke af dettes Udvisende, at Indladningen er sket i rette Tid, kan Køberen afvise Varen). Rederen er ubetinget ansvarlig for den Skade, der tilføjes Tredjemand ved Konnossementets Fejldatering.

3) *Sted for Udstedelsen*, d. v. s. det Sted, hvor Skibet har indtaget det Gods, Konnossementet lyder paa.

4) *Skibets Navn*,

samt paa en af Parternes Forlangende

5) *Skibets Hjemsted*,

6) *Oplysning om Sejl- eller Dampskib*,

7) *Afladerens Navn*,

8) *Skipperens Navn*,

og er det almindeligt, at ogsaa de under 6—8 anførte Oplysninger indføjes i Konnossementet uden særlig Anmodning herom.

En Bemærkning maa her gøres angaaende de Konnossementer, som udstedes før Godset er indladet, og som derfor lyder: modtaget til Indladning (»received for shipment«, »received to be transported«). De er *ikke* Konnossementer i stræng Forstand efter Søloven (kfr. dog Sø- og Handelsretsdom i U. f. R. 1918, S. 16). Den svenske Højesteret fældede, jfr. nytt jur. Arkiv 1912, S. 21, den Dom, at et saadant Modtagelsesbevis *ikke* var noget Konnossement (4 Stemmer mod 3). Og i Modstrid med Sølovens Bestemmelser udsteder Rederierne Konnossementet allerede ved Varernes Modtagelse paa Kajen, naar Pladsformanden har kvitteret paa Ladesedlen.

Konnossementet qua Udleveringsseddel skal indeholde:

9) *Bestemmelsesstedet*, eventuelt blot ved Angivelse af Ordrehavn.

10) *Modtager*, enten bestemt Person eller Ordre eller Ihændehaver, og indeholder desuden gerne:

11) *Betingelser for Udlevering af Godset*, f. Eks. Betaling af Fragt eller omvendt Fritagelse for Forpligtelsen ved Godsets Undergang el. l.

Efter Søloven er Skipperen (Rederen) ansvarlig for, hvad Konnossementet angiver angaaende Godset, men i Praksis tages saa mange Forbehold eller Ansvarsfrihedsklausuler (s. d.), at Rederens Ansvar reduceres (ad absurdum); se endvidere »*negligence clause*«, *Harter-act* og *Konnossementsklausuler*.

Konnossementklausuler tilsigter alle en Begrænsning i det efter Søloven (deklaratorisk) strenge Ansvar, som paahviler Reder o/ el. Skipper for det indladede Gods. Allerede Søloven omtaler saadanne Klausuler, f. Eks. »Indhold ubekendt«, »Vægt ubekendt«, »Fri for Læk, Bræk og Skade«.

Af andre Klausuler kan nævnes Bødeklausulen, se penalty clause, Isklausulen, Havariklausulen, Krigsklausulen, Strejkeklausulen og negligence-Klausulen. Alle de nævnte Klausuler omhandles under den paagældende Betegnelse.

De store Ruteselskaber har egne Konnossementer, der udførligt omtaler alt, hvad Selskabet *ikke* er ansvarligt for, og alle de Pligter og alt det Ansvar, som paahviler Aflader og Modtager selv, ligesom Selskaberne ifølge disse Klausuler faktisk tiltager sig Ret til at gøre med Godset omtrent, hvad de vil.

Konnossement-Overdragelse. Et Konnossement kan overdrages ved Transport (Endossement), hvis det ikke allerede lyder paa Ihændehaveren, hvilket meget sjældent er Tilfældet. Overdragelsen medfører i sig selv baade Kravet paa Skipperen (Rederiet) om Godsets Udlevering og Ejeret over Godset, idet »Godset følger Konnossementet«.

Paa Bestemmelsesstedet eller i Ordrehavnen er ét af de udstedte Konnossementer tilstrækkelig Legitimation, men hvis der melder sig flere Modtagere med hver sit Konnossement i behørig Orden, skal Skipperen oplægge Godset og underrette Parterne.

Udenfor Bestemmelsesstedet er kun den, der

møder op med alle de Afladeren overgivne Eksemplarer af Konnossementet berettiget til at træffe Dispositioner.

Ellers gives, ved Sammenstød, det Konnossement-Eksemplar, som først er *afsendt*, Forrangen, men den godtroende Konnossement-Erhverver, som allerede maatte have modtaget Godset paa *sit* Konnossement-Eksemplar, kan beholde Godset uanfægtet.

Nogle særlige Regler er givet for *nummererede Konnossementer*, der imidlertid saa godt som ikke benyttes i Praksis.

Konserver, *Conserves*, er Næringsmidler, som ved en særlig Behandling eller Tilsætning er gjort holdbare for længere Tid, idet de indeholdte Gærsvampe og Forraadnelsesbakterier er dræbte eller hæmmede i deres Udvikling. De vigtigste Konserveringsmetoder er *Tørring* eller *Kondensering*, i fri Luft, ved opvarmet Luft el. Inddampning i luftfortyndet Rum, hvorved det meste af Vandet bortskaffes; *Røgning* med varm eller kold Brænderøg eller Dypning i tjæreholdig Træeddike o. l.; *hermetisk Henkogning*, d. v. s. Opvarmning over 100 ° (Sterilisering), i Glas med tætsluttende Laag eller Blikdaaser, som tilloddes. Herved dræbes tilstedeværende Kim, Luften uddrives og Tilgang af nye Bakterier el. Svampe hindres; *Frysning* el. stærk *Afkøling* virker kun konserverende, saa længe Temperaturen holdes i Nærheden af 0 °; ved *Syltning* el. Nedlægning med Sukker, Eddike, Olie, Krydderier o. l. virker dels Kogningen, dels de nævnte Stoffer konserverende; *Saltning* udtrækker Vand, men da mange Bakterier ikke paavirkes af Salt, kan der i saltet Kød fremkomme meget giftige Forraadnelsesprodukter. Ofte kombineres de forskellige Metoder, f. Eks. Saltning og Røgning, eller der tilsættes smaa Mængder af særlige *Konserveringsmidler*, som virker aseptisk eller antiseptisk, f. Eks. Benzoesyre, Borsyre, Flussyre, Myresyre, Salicylsyre, Svovlsyrling eller Salte deraf, endvidere Brintoverilte, Aldehyder o. m. a. (se de forsk. Artikler).

Konsignant, den, som sender eller overlader Varer i *Konsignation* (s. d.).

Konsignatar, den, som modtager Varer i *Konsignation* (s. d.).

Konsignation, 1) se *Kommissionshandel*. 2) *Kredit-Konsignation* adskiller sig paa forskellige Punkter og efter selve Forholdets Natur fra den Varekonsignation, der finder Sted ved Kommissionshandel. Konsignationen ydes ved K. K. dels i Konsignatarens Interesse, naar denne ikke vilde kunne faa de paagældende Varer paa Kredit, dels i Konsignantens, som ikke kan faa nogen Forhandler til at købe i fast Regning paa den paagældende Plads, og som bevarer Ejeretten til de endnu usolgte Konsignationsvarer. Varerne leveres en Forhandler i Konsignation saaledes, at han, saasnart han sælger deraf, skal betale Leverandøren dennes Fakturapris, medens Forhandleren enten selv bestemmer sin Udsalgspris eller forpligter sig til at overholde den af Leverandøren fastsatte Detailpris. Om noget lovhjemlet Krav paa Provision og Speser — saaledes som ved Kommission — er der altsaa her ikke Tale.

Den retlige Ordning af *dette* Konsignations-Institut er ikke fastslaaet som for Kommissionsforholdet, skønt det i Handelen med Indnstrivarer har en langt større Betydning. Konsignationskontrakterne bør derfor være aldeles klare og minutiøse, og der bør i disse paalægges Konsignataren at holde de for Konsignationsvarerne indkommende Betalinger i Kontant eller Veksler i en særlig Kasse med Konsignantens Navn.

Hvor Forholdet frembyder sikker Lighed med Konsignation i Kommissionshandelen vil det være berettiget at anvende de for denne givne Bestemmelser.

Konsignations-Konto kaldes den for Konsignations-Varer oprettede Konto. Den bærer gerne Navn af henholdsvis Konsignanten og Konsignataren.

konsignere, sende eller overlade nogen Varer i Konsignation (s. d.).

Konsistent-Fedt, en salveagtig Smøreolie, som bestaar af Kalksæbe og Olie, ofte med Tilsætning af tykflydende Mineralolier.

konsolideret Gæld, den faste Stats- og Kommunegæld, for hvilken der er udstedt Obligationer eller andre Gældsbeviser af mere varig Natur (se *offentlig Gæld*).

Konsortialforretning, en Forretning, som flere Firmaer el. l. afslutter for fælles Regning og Risiko i Hh. til nærmere Aftale om Andelen.

Konsortium, en Sammenslutning af flere Firmaer el. l., særlig for Afslutning af

Forretning(er) i Fællesskab eller om Optræden i fælles Forstaaelse.

Konstantiavine, se *Kapvine.*

Konstantinopel kilé, tyrkisk Hulmaal = 0,361 hl.

Konsular-Akademi, en særlig Uddannelsesanstalt for Fagkonsuler og udsendte Konsuler. Et saadant Akademi findes f. Eks. i Belgien.

Konsulatafgift betales i Henhold til Lov af 10. Marts 1905 af Damp- og Sejlskibe med henholdsvis 50 og 12 Øre aarlig pr. Register Ton netto for Skibe, der sejler i udenrigsk Fart. Navnet skriver sig fra, at Afgiften tidligere opkrævedes af Konsulerne til Dækning af Udgifterne til disse. Opkrævningen sker nu gennem Toldvæsenet.

Konsulatvæsen, et Lands Repræsentation til Varetagelse særlig af de enkelte Borgeres økonomiske og juridiske Interesser i Udlandet. Konsulerne kan enten være udsendt af Regeringen som lønnede Embedsmænd (Fagkonsuler) eller udnævnt blandt de paa Stedet boende (Valgkonsuler). Af de sidste er der et stort Antal i de større Byer, men savnes ofte paa mere afsides, men vigtige Handelscentre. Udsendte Konsuler, der findes paa de vigtigste Pladser (New York, London, Hamborg, Kristiania, Stockholm o. fl.) er derimod ifølge Lov Nr. 123 af 27. Maj 1908 begrænset til 6 Generalkonsuler, 5 Konsuler og 7 Vicekonsuler.

Konsulernes Opgave er nærmere bestemt i Konsularinstruktionen af 18. Januar 1912. De skal bl. a. give Oplysninger saavel til Private som til offentlige Myndigheder om Handelsforhold, Told- og Skibsafgifter, Høstens Størrelse og lignende, der kan have Betydning for Hjemlandet. I Kystbyerne skal de paa forskellig Maade gribe ind ved Forbrydelser ombord paa Hjemlandets Skibe og Tvistigheder mellem Skibsførere og Mandskab samt kontrollere Skibenes Bemandingslister. Desuden skal Konsulerne foretage Vielser, udstede Attester, varetage Arvingers Interesser ved Dødsfald o. l.

Konsum, Forbrug.

Konsument, Forbruger (af Varer).

konsumere, forbruge.

Konsumtion eller *Konsumption,* Forbrug.

Konsumtionskredit. De paa Kredit overladte Varer er her bestemt til Tilfredsstillelse af løbende Behov, til Livsunderhold, Fortæring.

Konsumtivkredit (t.), se *Konsumtionskredit.*

kontant, gangbar Mønt og dermed ligestillede Pengesedler.

kontant Betaling, Beløbets Erlæggelse ved Overdragelse, Overlevering af Varerne (eller Udleveringsdokumenterne paa disse) i rede Penge; se iøvrigt *Betalingsvilkaar.*

Kontantforretning, se *Kasseforretning.*

Kontantrabat er en Godtgørelse for Erlæggelse af Betalingen ved Varernes Overdragelse, hvor Vareprisen er beregnet efter en vis Kredittid.

Konti, Flertal af *Konto.*

Kontingenterings-Kartel. Det fastsættes, hvor meget alle de i Kartellet (s. d.) staaende Virksomheder som Helhed maa producere og derefter, hvor meget heraf hver enkelt Virksomhed maa fremstille. Hvert Medlem faar altsaa sin bestemte Produktionsquote, om hvis Størrelse der ofte staar haarde Kampe indenfor Kartellets Medlemmer.

kontinueret Generalforsamling. Hvis en Generalforsamling ikke faar ført sin Dagsorden til Ende og derfor skal fortsættes en senere Dag, anses den dog som en Helhed og *de,* som er mødt den første Dag, kan medregnes, naar Vedtægterne forlanger et vist Fremmøde for Beslutningsdygtighed, selv om de ikke indfinder sig ved Generalforsamlingens Fortsættelse. Ved denne kan kun de give Møde og afgive Stemme, der havde saadan Ret ved Generalforsamlingens Begyndelse (se iøvrigt *Charles V. Nielsen: Haandbog i Aktieret*).

Konto, Flertal *Konti,* er et i 2 Afdelinger (Sider) fremstillet Regnskabsafsnit, hvoraf den ene Afdeling angiver Gælden, Debetsiden, og den anden Afdeling angiver Tilgodehavendet, Kreditsiden.

1) *Personkonti* er det Regnskab, som føres over Mellemværende med Forretningsforbindelserne.

2) *døde Konti* er det Regnskab, som føres over Formuegenstandene, Omkostninger etc.

Kontiene kan enten føres dobbeltsidede: *folierede* eller enkeltsidede: *paginerede* samt, sjældnere, med forenet Debet og Kredit-

Kolonne midt paa Siden, hvilken Kolonne fungerer som Reskontro.

Konto . . . . se *conto.*

Konto-Kurant, løbende (Mellem-)Regning, 1) en for en bestemt Forretningsven indrettet Konto i Konto-Kurantbogen, paa hvilken Regnskabet med ham føres. Anvendes særlig i tysk Bogholderi. 2) Opstilling over løbende Mellemværende .3) Form for Bankkredit. Kunden har løbende Regning med Banken saaledes, at han trækker paa denne et vist Beløb udover sit Tilgodehavende mod at svare en højere Rente end den, han faar af Banken, naar Saldoen er i hans Favør.

Konto-Kurant Kredit, Kredit i løbende (Mellem-)Regning.

Kontrabande i Betydningen: *Krigskontrabande* er Varer, hvis Transport i en vis Udstrækning er belagt med Forbud fra de krigsførendes Side. De deles i *absolut Kontrabande,* der omfatter alle de i Haagkonventionen Artikel 22 anførte Varer (Vaaben etc.), og i Listen herover kan efter bekendtgjort Erklæring andre Varer, som anvendes udelukkende i Krigsøjemed, optages, og *relativ* eller betinget Kontrabande, der omfatter de i Haagkonventionen Artikel 24 optalte Genstande (Levnedsmidler, Jernbanemateriale etc.), medens andre Varer, som kan tjene saavel krigerske som fredelige Øjemed, kan optages blandt relativ Kontrabande ifølge bekendtgjort Erklæring. Af særlig Interesse er de under Verdenskrigen af England opstillede Lister over absolut og relativ Kontrabande, hvorfor disse Lister her gengives med Oversættelse.

1) *absolut Kontrabande:*

Abrasive materials. (See »Emery.«) Slibematerialer.

Acetic acid and acetates. Eddikesyre og Acetater (eddikesure Salte).

Acetic anhydride. Eddikesyreanhydrid.

Acetic ether. Eddikeæter.

Acetones, and raw or finished materials usable for their preparation. Acetoner, og raa eller færdige Stoffer, som kan benyttes til Fremstilling deraf.

Aircraft of all kinds, including aeroplanes, airships, balloons, and their component parts, together with accessories and articles suitable for use in connection with aircraft. Luftfartøjer af enhver Art, inkl. Flyvemaskiner, Luftskibe, Balloner, og Dele deraf, samt Tilbehør og Genstande egnede til Brug i Forbindelse med Luftfartøjer.

Albumen. Albumin.

Alcohols, including fusel oil and wood spirit, and their derivatives and preparations. Alkohol, inkl. Fuselolie og Træspiritus, samt Derivater og Præparater deraf.

Aluminium, and its alloys, alumina, and salts of alumina. Aluminium og Legeringer deraf, Aluminiumoxyd (Lerjord) og Aluminiumsalte.

Ammonia. Ammoniak.

Ammonia liquor. Ammoniakvand (Salmiakspiritus).

Ammonium salts. Ammoniaksalte.

Aniline and its derivatives. Anilin og Derivater deraf.

Animals, saddle, draught, and pack, suitable, or which may become suitable, for use in war. Ride-, Træk- og Pakdyr, egnede, eller som kan blive egnede, til Krigsbrug.

Antimony, and the sulphides and oxides of antimony. Antimon samt Antimonsulfider og Antimonilter.

Apparatus which can be used for the storage or projecting of compressed or liquefied gases, flame, acid, or other destructive agents capable of use in warlike operations, and their component parts. Apparater, som kan anvendes til Opbevaring eller Udkastning af komprimerede eller flydende Luftarter, Flammer, Syrer, eller andre ødelæggende Midler, som kan anvendes i Krigsoperationer, samt Dele deraf.

Armour plates. Panserplader.

Arms of all kinds, including arms for sporting purposes, and their component parts. Vaaben af enhver Art, inkl. Sportsvaaben, og Dele deraf.

Arsenic and its compounds. Arsen og Forbindelser deraf.

Arsenical ore. Arsenmalm.

Asbestos. Asbest.

Asphalt. Asfalt.

Balata. (See »Rubber.«) Balata.

Bamboo. Bambus.

Barbed wire, and the implements for fixing

and cutting the same. Pigtraad og Redskaber til Anbringelse og Overklipning af samme.

Barium chlorate and perchlorate. Bariumklorat og Bariumperklorat (klorsur Baryt og kloroversur Baryt).

Barium sulphate (barytes). Bariumsulfat (Bariumilter).

Bauxite. Bauxit.

Benzine. (See »Mineral Oils.«) Benzin.

Benzol and its mixtures and derivatives. Benzol samt Blandinger og Derivater deraf.

Bitumen. Bitumen.

Bleaching powder. Blegepulver.

Bone black. Bensort.

Bones in any form, whole or crushed; bone ash. Ben i enhver Form, hele eller knuste; Benaske.

Borax, boric acid, and other boron compounds. Boraks, Borsyre, og andre Borforbindelser.

Bromine. Brom.

Cadmium, cadmium alloys, and cadmium ore. Kadmium, Kadmiumlegeringer og Kadmiumerts.

Calcium acetate, nitrate, and carbide. Kalciumacetat (eddikesur Kalk), Kalciumnitrat (salpetersur Kalk) og Kalciumkarbid.

Calcium sulphate. Kalciumsulfat.

Camp equipment, articles of, and their component parts. Lejrudrustningsgenstande og Dele deraf.

Camphor. Kamfer.

Capsicum. Spansk Peber.

Carbolic acid. (See »Phenol.«) Karbolsyre.

Carbon disulphide. Svovlkulstof.

Carbon, halogen compounds of. Halogenforbindelser af Kulstof.

Carborundum. (See »Emery.«) Karborundum.

Carbonyl chloride. (See »Phosgene.«) Karbonylklorid.

Cartridges. (See »Projectiles.«) Patroner.

Caustic potash. Kaustisk Kali.

Caustic soda. Natron (kaustisk Soda).

Celluloid. Celluloid.

Cerium, and its alloys and compounds. Cerium og Legeringer og Forbindelser deraf.

Charges. (See »Projectiles.«) Projektilladninger.

Cheques. (See »Gold.«) Checks. (Se Guld).

Cloride of lime. Kalciumklorid (Klorkalcium).

Chlorides, metallic (except chloride of sodium), and metalloidic. Metalklorider (undtagen Natriumklorid) og Metalloidklorider.

Chlorine. Klor.

Chromium and its alloys, salts, compounds and ores. Krom samt Legeringer, Salte og Forbindelser deraf, Krommalme.

Clothing and equipment of a distinctively military character. Beklædning og Udrustning af udpræget militær Karakter.

Cobalt and its alloys, salts, compounds and ores. Kobolt samt Legeringer, Salte og Forbindelser deraf, Koboltertser.

Copper pyrites, and other copper ores. Kobberkis og andre Kobbermalme.

Copper, unwrought and part wrought; copper wire; alloys and compounds of copper. Kobber, ubearbejdet og delvist bearbejdet; Kobbertraad; Kobberlegeringer og Kobberforbindelser.

Cork, including cork dust. Kork, inkl. Korksmuld.

Corundum. (See »Emery.«) Korund.

Cotton, raw, linters, cotton waste, cotton yarns, cotton piece-goods, and other cotton products capable of being used in the manufacture of explosives. Raa Bomuld, Linters, Bomuldsaffald, Bomuldsgarn, Bomuldsvarer og andre Bomuldsprodukter, som kan bruges til Fremstilling af Sprængstoffer.

Coupons. (See »Gold.«) Kuponer.

Credit notes. (See »Gold.«) Kreditnotaer.

Cresol and its mixtures and derivatives. Kresol samt Blandinger og Derivater deraf.

Cyanamide. Cyanamid.

Debit notes. (See »Gold.«) Debetnotaer.

Diamonds suitable for industrial purposes. Diamanter, som egner sig til industrielt Brug.

Electrical appliances adapted for use in war and their component parts. Elektriske Apparater egnede til Krigsbrug, og Dele deraf.

Electrolytic iron. Elektrolytisk Jern.

Emery, corundum, carborundum, and all other abrasive materials, whether natural or artificial, and the manufactures thereof. Smergel, Korund, Karborundum og alle andre Slibematerialer, naturlige eller kunstige, og Fabrikater deraf.

Equipment. (See »Clothing.«) Udrustning.
Explosives, materials used in the manufacture of. Materialer til Fremstilling af Sprængstoffer.
Explosives specially prepared for use in war. Sprængstoffer specielt fremstillet til Krigsbrug.
Fatty acids. Fedtsyrer.
Felspar. Felspat.
Ferro-alloys of all kinds. Jernlegeringer af enhver Art.
Ferro-silicon. Ferrosilicium.
Fibres, vegetable, and yarns made therefrom. Plantefibrer og Garn fremstillet deraf.
Financial documents. (See »Gold.«) Værdipapirer.
Flax. Hør.
Forges, field, and their component parts. Feltesser og Dele deraf.
Formic acid and formates. Myresyre og Formiater (myresure Salte).
Formic ether. Myresyreæter.
Fusel oil. (See »Alcohols.«) Fuselolie.
Gases for war purposes and materials for production thereof. Luftarter til Krigsbrug og Stoffer til Fremstilling deraf.
Glycerine. Glycerin.
Gold, silver, paper-money, securities, negotiable instruments, cheques, drafts, orders, warrants, coupons, letters of credit, delegation, or advice, credit and debit notes, or other documents which in themselves, or if completed, or if acted upon by the recipient, authorise, confirm, or give effect to the transfer of money, credit, or securities. Guld, Sølv, Seddelpenge, Obligationer, Omsætningspapirer, Checks, Tratter, Anvisninger, Kreditoplagsbeviser, Kupons, Akkreditiver, Gældsoverdragelsesdokumenter eller Advisbreve, Kredit- og Debetnotaer, eller andre Dokumenter, som i sig selv, eller i udfyldt Stand, eller anvendt af Modtageren, bemyndiger til, bekræfter, eller gør Overdragelse af Penge, Kredit, eller Obligationer effektiv.
Godlbeaters' skin. Guldslagerhud.
Gun-mountings and their component parts. Kanonaffutager og Dele deraf.
Gutta-percha. (See »Rubber.«) Guttapercha.
Hæmatite iron ore. Hæmatit.
Hæmatite pig-iron. Hæmatit-Raajærn.
Hair, animal, of all kinds, and tops, and noils and yarns of animal hair. Dyrehaar af enhver Art, Tops, Blaar, og Garn af Dyrehaar.
Harness, of all kinds, of a distinctively military character. Alle Slags Seletøj af udpræget militær Karakter.
Hemp. Hamp.
Hides of cattle, buffaloes, and horses. Kvæg-, Bøffel- og Hestehuder.
Hydrocloric acid. Saltsyre.
Implements and apparatus designed exclusively for the manufacture of munitions of war, or for the manufacture or repair of arms or of war material for use on land or sea. Redskaber og Apparater konstrueret udelukkende til Fabrikation af Krigsammunition, eller til Fabrikation eller Reparation af Vaaben eller Krigsmateriel, til Brug til Lands eller til Vands.
Incendiary materials for war purposes. Antændende Stoffer til Krigsøjemed.
Insulating materials, raw and manufactured. Isolationsstoffer, raa og forarbejdede.
Iodine and its compounds. Jod og Jodforbindelser.
Iridium and its alloys and compounds. Iridium samt Legeringer og Forbindelser deraf.
Iron (electrolytic). Jærn (elektrolytisk).
Iron pyrites. Svovlkis.
Kapok. Kapok.
Lathes, machines, and tools, capable of being employed in the manufacture of munitions of war. Drejebænke, Maskiner og Værktøjer, som kan anvendes til Fabrikation af Krigsammunition.
Lead and lead ore. Bly og Blymalm.
Leather, undressed or dressed, suitable for saddlery, harness, military boots, or military clothing. Læder, ugarvet eller garvet, egnet til Sadeltøj, Seletøj, Militærstøvler eller Militærbeklædning.
Leather belting; hydraulic leather; pump leather. Læderremme; Læderpakninger til hydrauliske Anlæg og Pumper.
Letters of credit, delegation, or advice. (See »Gold.«) Akkreditiver, Gældsoverdragelsesdokumenter eller Advisbreve.
Light producing materials for war purposes. Lysfrembringende Stoffer til Krigsøjemed.
Limbers and limber-boxes and their compo-

nent parts. Forstillinger og Ammunitionskasser og Dele deraf.
Lithium. (See »Strontium.«). Lithium.
Lubricants. Smøremidler.
Machines. (See »Lathes.«) Maskiner.
Manganese and manganese ore. Mangan og Manganmalm.
Manganese dioxide. Brunsten.
Maps and plans of any place within the territory of any belligerent, or within the area of military operations, on a scale of 4 miles to 1 inch or any larger scale, and reproductions on any scale, by photography or otherwise, of such maps or plans. Kort og Planer af et hvilket som helst Sted indenfor nogen krigsførende Magts Territorium, eller indenfor det militære Operationsfelt, i Maalestok 4 eng. Mil : 1 Tomme, eller i nogen større Maalestok, og Reproduktioner i en hvilken som helst Maalestok, fotografiske eller andre, af saadanne Kort eller Planer.
Mercury. Kvægsølv.
Metallic suplhites and thiosulphates. Sulfiter og Thiosulfater.
Mineral oils, including benzine and motor-spirit. Mineralolier, inkl. Benzin og Motorsprit.
Molybdenum and molybdenite. Molybdæn og Molybdænglans.
Monazite sand. Monazitsand.
Motor-spirit. (See »Mineral Oils.«) Motorsprit.
Motor vehicles of all kinds, and their component parts and accessories. Motorkøretøjer af enhver Art, Dele deraf og Tilbehør dertil.
Naphtha. (See »Solvent Naphtha.«) Nafta.
Naphthalene and its mixtures and derivatives. Naftalin samt Blandinger og Derivater deraf.
Negotiable instruments. (See »Gold.«) Omsætningspapirer.
Nickel and its alloys, salts, compounds and ores. Nikkel samt Legeringer, Salte og Forbindelser deraf, Nikkelmalme.
Nitrates of all kinds. Nitrater (salpetersure Salte) af enhver Art.
Nitric acid. Salpetersyre.
Oleum. (See »Sulphuric Acid.«) Oleum.
Orders. (See »Gold.«) Anvisninger.
Osmium and its alloys and compounds. Osmium samt Legeringer og Forbindelser deraf.
Oxalic acid and oxalates. Oxalsyre og Oxalater (oxalsure Salte).
Palladium and its alloys and compounds. Palladium samt Legeringer og Forbindelser deraf.
Paper-money. (See »Gold.«) Seddelpenge.
Peppers. Peber.
Phenates. Fenolater.
Phenol (carbolic acid) and its mixtures and derivatives. Fenol (Karbolsyre) samt Blandinger og Derivater deraf.
Phosgene (Carbonyl Chloride). Fosgen (Karbonylklorid).
Phosphorus and its compounds. Fosfor og Fosforforbindelser.
Photographic films, plates, and paper, sensitised. Præparerede fotografiske Films, Plader og Papir.
Pitch. Beg.
Platinum and its alloys and compounds. Platin samt Legeringer og Forbindelser deraf.
Potassium salts. Kaliumsalte.
Powder specially prepared for use in war. Krudt, som er specielt fremstillet til Krigsbrug.
Projectiles, charges, cartridges, and grenades of all kinds, and their component parts. Projektiler, Ladninger dertil, Patroner og Granater af enhver Art, og Dele deraf.
Prussiate of soda. Natriumferro- og ferricyanid.
Quebracho wood. (See »Tanning substances.«) Quebrachotræ.
Quillaia bark. Quillajabark.
Ramie. Ramie.
Rangefinders and their component parts. Afstandsmaalere og Dele deraf.
Rattans. Spanskrør.
Resinous products. Harpiksprodukter.
Rhodium and its alloys and compounds. Rhodium samt Legeringer og Forbindelser deraf.
Rubber (including raw, waste, and reclaimed rubber, solutions and jellies containing rubber, and any other preparations containing balata and guttapercha, and the following varieties of rubber, viz.: Borneo, Guayule, Jelutong, Palembang, Pontianac, and all other substances containing caoutchouc), and goods made wholly or partly of rubber. Kautsjuk (inkl. Raakautsjuk,

Kautsjukaffald og regenereret Kautsjuk, Opløsninger og Geléer indeholdende Kautsjuk, og hvilkesomhelst andre Præparater indeholdende Balata og Guttapercha, og følgende Kautsjukarter, nemlig: Borneo, Guayule, Jelutong, Palembang, Pontianac, og alle andre Stoffer, som indeholder Kautsjuk), og Varer fremstillet helt eller delvist af Kautsjuk.

Ruthenium and its alloys and compounds. Ruthenium samt Legeringer og Forbindelser deraf.

Sabadilla seeds and preparations thereof. Sabadillefrø og Præparater deraf.

Searchlights and their component parts. Projektører og Dele deraf.

Securities. (See »Gold.«) Obligationer.

Selenium. Selén.

Silk, artifical, and the manufactures thereof. Kunstsilke og Fabrikater deraf.

Silk, in all forms, and the manufactures thereof; silk cocoons. Silke i enhver Form og Fabrikater deraf; Silkekokoner.

Silver. (See »Gold.«) Sølv.

Skins of calves, pigs, sheep, goats, and deer. Kalve-, Svine-, Faare-, Gede- og Hjorteskind.

Smoke-producing materials for war purposes. Røgfrembringende Stoffer til Krigsøjemed.

Soap. Sæbe.

Soda lime. Natronkalk.

Sodium. Natrium.

Sodium chlorate and perchlorate. Natriumklorat og Natriumperklorat (klorsur Natron og kloroversur Natron).

Sodium cyanide. Natriumcyanid (Cyannatrium).

Solvent naphta and its mixtures and derivatives. Solventnafta samt Blandinger og Derivater deraf.

Starch. Stivelse.

Steel containing tungsten or molybdenum. Staal indeholdende Volfram eller Molybdæn.

Strontium and lithium compounds and mixtures containing the same. Strontium- og Lithiumforbindelser og Blandinger indeholdende samme.

Submarine sound-signalling apparatus. Undervands-Lydsignaliseringsapparater.

Sulphur. Svovl.

Sulphur dioxide. Svovlsyrling.

Sulphuric acid; fuming sulphuric acid (oleum). Svovlsyre; rygende Svovlsyre (Oleum).

Sulphuric ether. Æter.

Talc. Talkum.

Tanning substances of all kinds, including quebracho wood, and extracts for use in tanning. Garvestoffer af enhver Art, inkl. Quebrachotræ og Garveekstrakter.

Tantalum and its alloys, salts, compounds and ores. Tantal samt Legeringer, Salte og Forbindelser deraf; Tantalmalme.

Tar Tjære.

Thiosulphates. (See »Metallic Sulphites.«) Thiosulfater. (Se Sulfiter).

Thorium and its alloys and compounds. Thorium samt Legeringer og Forbindelser deraf.

Tin; chloride of tin; tin-ore. Tin; Tinklorid; Tinmalm.

Titanium and its salts and compounds; titanium ore. Titan samt Salte og Forbindelser deraf; Titanmalm.

Toluol and its mixtures and derivatives. Toluol samt Blandinger og Derivater deraf.

Tools. (See »Lathes.«) Værktøjer.

Tungsten and its alloys and compounds; tungsten ores. Volfram samt Legeringer og Forbindelser deraf; Volframmalme.

Terpentine (oil and spirit). Terpentin (Olie og Spiritus).

Tyres for motor vehicles and for cycles, together with articles or materials especially adapted for use in the manufacture or repair of tyres. Ringe til Motorkøretøjer og til Cykler, samt Genstande eller Materialer, som særlig egner sig til Anvendelse i Fabrikationen af Ringe eller til Reparation af samme.

Uranium and its salts and compounds; uranium ore. Uran samt Salte og Forbindelser deraf; Uranmalm.

Urea. Urinstof.

Vanadium and its alloys, salts, compounds and ores. Vanadin samt Legeringer, Salte og Forbindelser deraf, Vanadinmalme.

Vegetabile fibres. (See »Fibres.«) Plantefibrer.

Waggons, military, and their component parts. Militærvogne og Dele deraf.

Warrants. (See »Gold.«) Kreditoplagsbeviser.

Warships, including boats and their com-

ponent parts of such a nature that they can only be used on a vessel of war. Krigsskibe inkl. Baade og Dele deraf af en saadan Art, at de kun vil kunne bruges paa Krigsskibe.

Waxes of all kinds. Voks af enhver Art.

Wire, barbed. (See »Barbed wire.«) Pigtraad.

Wire, steel and iron. Staal- og Jerntraad.

Wood spirit. (See »Alcohols.«) Træspiritus.

Wood tar and wood-tar oil. Trætjære og Trætjæreolie.

Woods of all kinds capable of use in war. Træ af enhver Art, som kan bruges i Krig.

Wool, raw, combed, or carded; wool waste; wool tops and noils; wollen or worsted yarns. Raauld, Kamuld, Kardeuld; Uldaffald; Uldtops og -Blaar; almindeligt Uldgarn og Kamgarn af Uld.

Xylol and its mixtures and derivatives. Xylol samt Blandinger og Derivater deraf.

Zinc and its alloys. Zink og Zinklegeringer.

Zinc ore. Zinkmalm.

Zirconia. Zirkonjord.

Zirconium and its alloys and compounds. Zirkonium samt Legeringer og Forbindelser deraf.

Betinget Kontrabande:

Algae, lichens, and mosses. Tang, Lav og Mos.

Barrels and casks, empty, of all kinds, and their component parts. Tomme Tønder og Fustager af enhver Art, og Dele deraf.

Bladders. Blærer.

Boots and shoes, suitable for use in war. Fodtøj egnet til Krigsbrug.

Casein. Kasein.

Casings. Overtræk.

Casks. (See »Barrels.«) Fustager.

Charcoal. (See »Fuel.«) Trækul.

Chronometers. Kronometre.

Clothing and fabrics for clothing, suitable for use in war. Beklædning og Beklædningsstoffer, som er egnede til Krigsbrug.

Docks, floating, and their component parts; parts of docks. Flydedokker og Dele deraf; Dele af Dokker.

Explosives not specially prepared for use in war. Sprængstoffer, som ikke specielt er fremstillet til Krigsbrug.

Field glasses. Feltkikkerter.

Foodstuffs. Levnedsmidler.

Forage and feeding-stuffs for animals. Furage og Foderstoffer for Dyr.

Fuel, including charcoal, other than mineral oils. Brændsel inkl. Trækul, men undtagen Mineralolier.

Furs utilisable for clothing suitable for use in war. Pelsværk anvendeligt til Beklædning, der egner sig til Krigsbrug.

Gelatine and substances used in the manufacture thereof. Gelatine og Stoffer, som anvendes til Fremstilling deraf.

Glue and substances used in the manufacture thereof. Lim og Stoffer, som anvendes til Fremstilling deraf.

Guts. Tarme.

Harness and saddlery. Seletøj og Sadeltøj.

Horse-shoes and shoeing materials. Hestesko og Skoningsmaterialer.

Lichens. (See »Algae.«) Lav.

Mosses. (See »Algae.«) Mos.

Nautical instruments, all kinds of. Alle Slags nautiske Instrumenter.

Oils and fats, animal, fish, and vegetable, other than those capable of use as lubricants, and not including essential oils. Alle andre animalske, Fiske- og vegetabilske Olier og Fedtstoffer end de, der kan anvendes som Smøreolier, og ikke indbefattende æteriske Olier.

Oleaginous seeds, nuts, and kernels. Olieholdige Frø, Nødder og Kærner.

Powder not specially prepared for use in war. Krudt, som ikke specielt er fremstillet til Krigsbrug.

Railway materials; both fixed and rolling stock. Jernbanemateriel, baade fast og rullende.

Sausage skins. Pølseskind.

Skins utilisable for clothing suitable for use in war. Skind anvendelige til Beklædning, der egner sig til Krigsbrug.

Sponges, raw and prepared. Svampe, raa og bearbejdede.

Telegraphs, materials for; materials for wireless telegraphs. Telegrafmateriel; Materiel for traadløs Telegrafi.

Telephones, materials for. Telefonmateriel.

Telescopes. Teleskoper.

Vehicles of all kinds, other than motor vehicles, available for use in war, and their component parts. Køretøjer af enhver

Art (med Undtagelse af Motorkøretøjer), som kan bruges til Krigsøjemed, og Dele deraf.

Vessels, craft, and boats of all kinds. Skibe, Fartøjer og Baade af enhver Art.

Yeast. Gær.

Kontrabog er en Bog, som den Handlende fører over et Mellemværende med en Kunde, der nyder Varekredit hos ham. Ofte er det saaledes, at de forskellige Næringsdrivende indbyrdes leverer hinanden Varer paa Kontrabog, som *bør* opgøres regelmæssig for Konstatering af, hvorledes Mellemværendet staar.

Kontrahent, Part i et Kontraktforhold.

kontrahere, afslutte en Overenskomst, Kontrakt.

Kontraforsikring, se (*Genforsikring* under) *Forsikring.*

Kontra-Kaution kaldes den Kaution, som stilles overfor en (Hoved-)Kautionist for det Tab, han maatte komme til at lide ved sin Kautionsforpligtelse. Ofte er det en Medkautionist, som saaledes paatager sig — underhaanden — ogsaa den anden Kautionists Forpligtelse, naar maaske dennes Navn kræves, for at Skyldneren kan opnaa den tilsigtede Kredit el. l.

Kontraktinteresse. I Juraen har man dannet et Begreb: *negativ Kontraktinteresse,* som en Kontrahent i visse Tilfælde skal kunne kræve. Denne n. K. gaar ud paa, at *vedkommende Kontrahent skal stilles økonomisk som om han slet ikke havde indgaaet paagældende Kontrakt,* saa at f. Eks. der for allerede afholdte Udgifter eller trufne Foranstaltninger i Anledning af Kontrakten ydes vedkommende Kontrahent Erstatning.

Kontraordre, Modordre.

Kontrebande, se *Kontrabande.*

kontremandere, tilbageholde (en given Ordre, Bemyndigelse el. l.).

Kontremine (Børsudtryk), Helheden af Spekulanter, der ved Blankosalg modarbejder de Spekulanter, der arbejder paa Kursernes Stigning, eller omvendt.

Kontravention, Overtrædelse af eller Handling i Strid med en Overenskomst el. l.

Konventionalbod, egentlig *Kontraventionalbod.* Det forekommer hyppigt i Handelslivet, at 2 kontraherende gensidig eller særlig den ene Part ensidig forpligter sig til at erlægge en Bod for det Tilfælde, at han ikke — eller ikke tilbørligt — opfylder en indgaaet Forpligtelse, som kan være af positiv eller negativ Natur, Handle- eller Undladelsespligt.

Da der er en Tendens til at fastsætte urimelig høj Konventionalbod »for en Sikkerheds Skyld«, bestemmer Loven om Aftaler af 8. Maj 1917 § 36 følgende:

»Har nogen lovet at erlægge en Bod, bestaaende af Penge eller andet, for det Tilfælde, at han ikke opfylder en ham paahvilende Forpligtelse eller iøvrigt foretager eller undlader en Handling, kan Boden nedsættes, hvis det findes aabenbart ubilligt, om den skulde erlægges i sin Helhed. Ved Afgørelsen heraf skal der tages Hensyn ikke blot til det Tab, som den efter Løftet berettigede lider, men ogsaa til den Interesse, han iøvrigt har i Handlingens Foretagelse eller Undladelse, saavel som til de øvrige foreliggende Omstændigheder«.

I sidste Sætning ligger, at man bør tage den forpligtedes Forhold selvstændigt i Betragtning og se, om ikke Omstændighederne gør hans Pligtbrud undskyldeligt. Ligeledes bør det tages i Betragtning, om en Undladelsespligt ikke i utilbørlig Grad krænker den forpligtedes Handlefrihed og strider mod Samfundets Interesse i, at den enkeltes Evner udnyttes paa den for Samfundet gavnligste, mest produktive Maade.

Det er Forholdene paa den Tid, Boden skal erlægges, som bliver at tage Hensyn til, og ikke til Forholdene ved Kontraktens Indgaaelse. Det kan jo være, at den berettigedes Interesse i at opretholde Medkontrahentens Forpligtelse helt er bortfalden, og bør han da heller ikke kunne erholde Konventionalbøden.

Er Boden (allerede) erlagt uden Forbehold, er der i Almindelighed intet at gøre.

Sager om Konventionalbøder i Handelsforhold kan hver af Parterne anlægge eller fordre henvist til Sø- og Handelsretten i København, hvis ikke udtrykkelig anden Afgørelse (Voldgift el. l.) er vedtaget.

Konversionsfonds. I forskellige sydamerikanske Stater har man til Sikring af Landets Pengevæsen oprettet saakaldte Konversionsfonds, hvori der særlig af Toldindtægterne, som indgaar i Guld, henlægges

aarlig visse Beløb i Guld til Indløsning eller Metaldækning af Stats-Pengesedlerne. Saadanne Konversionsfonds er oprettet i Chile, Argentina og Brasilien.

konvertere, se *Konvertering.*

Konvertering, Nedsættelse af Renten paa Obligationslaan, naar Markedsrenten er lavere end den faste Obligationsrente. En Betingelse for at K. kan ske, er, at Laanet er opsigeligt fra Debitors Side, der saa kan optage Laan til lavere Rente, hvis Kreditor ikke bevilger denne. Den lave Markedsrente i 1880erne og 90erne medførte Konvertering af store Beløb, der tidligere var optaget til højere Rente. I Danmark skete dette bl. a. med to Statslaan.

Konverture, *Overtræksmasse,* en Blanding af Chokolade og Kakaofedt, som bruges til fyldte Chokoladebonbons o. l.

Konvoi, i folkeretlig Betydning: Handelsskibe under Bedækning, Eskorte, af Krigsskibe.

konzedieren (t.), indrømme, tilstaa, bevillige.

kooperative Foretagender, økonomiske Sammenslutninger af Forbrugere eller Producenter med det Formaal 1) at bringe de 2 Parter i nærmere Forbindelse med hinanden for derved at undgaa unødvendige Mellemmænd, 2) at føre en effektiv Konkurrence med Monopolsammenslutninger og 3) at opnaa Stordriftens Fordele.

Anlægskapitalen skaffes som oftest til Veje ved Medlemmernes Indskud og ved Laan, for hvilke disse hæfter solidarisk. Iøvrigt har hvert Medlem een Stemme uden Hensyn til sin økonomiske Andel, og Udbyttet fordeles i Forhold til Køb af Varer eller Levering af Raaprodukter. Af k. F. kan som de vigtigste i Danmark nævnes *Andelsmejerier,* hvoraf der i 1914 var 1168 med ca. 1 Mill. Køer og *Andelsslagterier,* af hvilke der i 1917 var 45 med en aarlig Slagtning paa ca. 2 Mill. Svin. Af andre k. F. kan nævnes Brugsforeninger (s. d.), Andelsindkøbsforeninger til Indkøb af Foderstoffer, Kunstgødning, Maskiner etc., Æg- og Smøreksportforeninger og Andelsboligforeninger. Til Finansiering af de k. F. er der i 1914 oprettet en Andelsbank.

Kopaivabalsam er en lysegul, tykflydende Balsam (s. d.), som faas af forskellige tropiske Træer af Slægten *Copaifera,* navnlig fra Brasilien og Venezuela. Anvendes til Fernis og Lak, til Kalkerpapir og i Medicinen. Den forfalskes ofte med Olier, Terpentinolie, o. a. B.

Kopal er forskellige gule, klare el. halvklare Harpiksarter af tropiske Træer, til Dels af usikker Oprindelse. Nogle er fossile, d. v. s. stammer fra tidligere Jordperioder (sml. *Rav*). De er haardere end almindelige *Harpikser* (s. d.), vanskeligt opløselige i Alkohol, men let opløselige i Linolie og Terpentinolie, hvorfor de anvendes til *Fernis* og *Lak.* Den bedste K. kommer fra Østafrika over *Zanzibar.* Den findes i Jorden som uregelmæssige Stykker, der er overtrukket med en gaasehudlignende Skorpe. Den er saa haard, at den kan bruges til Drejerarbejde, som Surrogat for Rav, og giver det stærkeste Lakovertræk. Smp. 340 °—360 °. Nærmest denne staar K. fra *Sierra Leone, Angola, Benguela* o. fl. St. paa Afrikas Vestkyst, hvorfra der dog ogsaa kommer blødere Sorter. Til disse hører ogsaa *Kaurikopal* fra Nyzeeland, Manilla- og sydamerikansk K.

Kopek, russisk Mønt = $^1/_{100}$ Rubel.

Kopi, Afskrift, Aftryk.

Kopiblæk, se *Blæk.*

Kopibog er en Bog for Optagelse af Aftryk paa særlig dertil lavet Papir. I en gros-Forretninger haves Brevkopibog og Fakturakopibog og jævnlig endnu flere, f. Eks. en særlig Kopibog for Korrespondancen med et enkelt Firma. I nyere Tid erstattes Kopibøgerne derved, at der af Brevene, naar de skrives paa Maskine, tages Gennemslag, som indsættes i Brevhæftet sammen med det besvarede Brev.

Kopi-Maskine er en Afløsning for Kopipressen, hvor Brevene aftrykkedes paa de fugtede Sider i Kopibogen, idet Kopi-Maskinen selv fører Brevet ind i Maskinen, aflægger det igen og afskærer Kopien, der kan tages vaad eller tør alt efter Kopimaskinens Indretning.

Kopipapir er svagt limet tyndt Papir (s. d.), som kan indsuge Blækskrift, uden at Skrifttrækkene løber ud. — Sml. ogsaa *Kalkerpapir* og *Karbonpapir.*

Kopra, *Copperah,* de itubrudte, tørrede, brunlige Kærner af *Kokosnødder* (s. d.).

Kops, *Cops,* se *Bomuldsgarn.*

Koral, *Ædelkoral*, uregelmæssige Stykker af det grenformede Kalkunderlag, som de kolonidannende Koraldyr (Polyper) udskiller. Farven er lysere el. mørkere rød, hvid el. blaalig. De fiskes hovedsagelig ved Middelhavskysterne og Vestafrika. Anvendes i mer eller mindre forarbejdet Tilstand, til Halsbaand, Perlekranse, o. a. Smykker. De efterlignes af Celluloid, en Blanding af Gibs og Gummi, Stennødder, Ben o. l.

Koraltræ, let, svampet, gulligt Ved af et ærteblomstret Træ, *Erythrina corallodendron*, fra Vestindien og Sydamerika. Anvendes til *Spunse* (s. d.).

Korderoy, *Corduroy*, *Cordelet*, 1) tykt, stærkt, uopskaaret Bomuldsfløjl (se *Fløjl*); 2) flerfarvede, hel- el. halvuldne, klædeagtige Stoffer.

Kordonnet, Sygarn, tvundet af 4—6 Bomuldstraade og appreteret med Voks. *Kordonnetsilke*, stærkt appreteret og snoet Sysilke.

Korduan, farvet, fint, mat Læder af Gede- og Bukkeskind, ofte med kunstig Narv (se *Læder*). Anvendes til finere Lædervarer.

koreansk Maal og Vægt. I Korea haves samme Længdemaal og samme Vægt som i *Kina* med samme traktatmæssige Størrelse, blot under egne Betegnelser.

Tja (Fod) = 10 *Tschi* (Tommer) = 100 *Hpun* (Linier).

Kenn (Pund) = 16 *Nyang* (Tael) = $1^1/_3$ lb = 604,8 g.

Korender er de tørrede, kærneløse Bær af en særlig Varietet af Vindrueplanten, som navnlig dyrkes paa de joniske Øer og Morea. Efter at Drueklaserne er tørret, skilles Bærrene fra Stilkene og stampes fast sammen i murede Beholdere. De udføres under Navn af *xantiske* og er en af de vigtigste Udførselsartikler fra Grækenland. Fra Syditalien og Sicilien kommer en ringere Sort, lipariske og sicilianske, med tykkere Skal og Kærner. K. anvendes i Bagværk, og naar Høsten er rigelig, til Konjak, eller hvis de er blevet for gamle, til Eddike.

Koriander er smaa, runde, graabrune Frugter af en i Syd- og Mellemeuropa dyrket Skærmplante, *Coriandrum sativum*, som indeholder en æterisk Olie. Anvendes som Krydderi i Bagværk, til Likører, Bittere og i Medicinen.

Kork er Yderbarken af *Korkegen*, *Quercus Suber*, et stedsegrønt Træ, som vokser i Middelhavslandene og navnlig danner store Skove i Spanien, Portugal, Algier og Marokko. Korklaget afskrælles hvert 8—10 Aar, i Reglen i Stykker ca. 1,5 m lange og 0,3 m brede, ca. 5 cm tykke. Naar Bastlaget ikke beskadiges, kan Træet blive 150 Aar gammelt, trods stadige Afskrælninger. Korken opblødes i Vand, presses og tørres, i Spanien ved Flammeild (sort K.). Den forsendes i Bundter (Baller), samlet med Esparto- el. Jærnbaand. *Spansk* (fra Katalonien) og *portugisisk* Kork anses for den bedste, men Hovedmængden kommer fra *Algier*. God Kork er meget elastisk, Vægtf. ca. 8,25; den svulmer op ved Indsugning af Vand, men bliver derved uigennemtrængelig for Luft og Vand, og er meget modstandsdygtig mod Forraadnelse. Den vigtigste Anvendelse er til *Propper*, som nu i Reglen fremstilles ved Maskiner, enten ved Udskæring eller Udboring, saaledes at de med Smuld fyldte aflange Porer kommer paa tværs af Proppens Længde. Proppens Diameter bestemmes af Pladens Tykkelse. For at tætne dem gennemtrænges de ofte med Paraffin, navnlig større flade Propper, som maa udskæres paa den anden Led. Disse laves ogsaa af Korkaffald med et Bindemiddel, f. Eks. Kunstharpiks o. l. En Del anvendes som Korkplader eller i Form af papirtynde Strimler i Hatte, til Cigaretmundstykker, Haandtag o. a. *Korkaffaldet*, ca. 70 % af Raamaterialet, bruges som Polstringsmateriale, til *Linoleum* og Linotol, som Isoleringsmateriale, Brændsel o. a. *Flaadkork*, som anvendes i Fiskeriet, er i Reglen den først afskallede s. k. *mandlige* Kork.

Korksten fremstilles ved at blande malet Korkaffald med forskellige Bindemidler som Ler, Kalk, Gibs, Beg o. a. Anvendes navnlig som Varmeisolationsmateriale til Kedler, Rør o. a.

Korn er en Betegnelse for Vægten — *Finvægten* — af det i Mønter indeholdte ædle (fine) Metal.

Kornbrændevin er fortyndet *Alkohol* (s. d.), fremstillet af Rug og Byg.

Kornel, Veddet af forskellige Buske og

Træer af *Cornus*, som er beslægtet med Vedbend. Det er lysere eller mørkere rødbrunt, haardt og tæt og kan modtage smuk Politur. Anvendes til Drejerarbejder, Skomagerpløkke o. a.

Kornhandelen er den vigtigste Gren af Verdenshandelen. Foruden de egentlige *Kornsorter* (s. ovfr.), omfatter den *Bælgsæd* og *Oliefrø* (s. d.), og ofte *Mel* og *Malt* (s. d.), men i Reglen ikke *Ris* (s. d.). I Høstberetningerne opgives *Udbyttet* af Korn pr. Enhed af det gældende Markmaal, i Alm. *Hektoliter* pr. *Hektar*, undertiden Tdr. pr. Td. Land, i Fold af Udsæden eller % over og under Middelhøst; i Rusland Tschetwert (el. Pud) pr. Desjatin; i England og dets Kolonier Quarters pr. Acre; i Foren. Stater amerik. Bushels pr. Acre.

Kornnoteringer. Korn og Bælgfrugter noteres paa Børserne Verden over; her skal anføres:

1. *København* noterer (loco, fob eller cif) Hvede, Rug, Byg, Havre i Øre pr. 100 kg Netto med Angivelse af Kornvægt; Majs, Malt, Vikker, Ærter, Boghvede, ligeledes i Øre per 100 kg Netto, Mel (af Hvede, Rug, Byg og Havre), Gryn (af Byg og Havre), Bankebyg i Øre per 100 kg Netto; Sække betales ekstra, men kan som Regel returneres.

2. *Norge* og *Sverige* noterer i Kr. per 100 kg.

3. *Nordtyskland* noterer Hvede, Rug, Byg, Havre, Majs i Mark per 1000 kg Netto, men Bælgfrugter per 1000 kg Brutto, inkl. Sæk; Mel noteres i Mark per 100 kg Brutto, inkl. Sæk.

4. *Rusland*. Til Eksport noteres sædvanlig i tysk eller engelsk Valuta henholdsvis for 1000 kg og for Imperial-Vægt.

5. *England* noterer sædvanlig i shillings per quarter, hvorved imidlertid forstaas ikke et Maal, men en vis bestemt Vægt, der er ansat efter Gennemsnittet af vedkommende Kornsorts Kvalitetsvægt; se iøvrigt *engelske Prisnoteringer*.

6. *Frankrig*. Korn noteres i Francs per 100 kg, Mel per 100 kg Brutto, inkl. Sæk (toile perdue).

7. *Nordamerika*. New York noterer Hvede i Cents per bushel à 60 lbs Kvalitetsvægt, Majs i Cents à 56 lbs Kvalitetsvægt, Byg i Cents per bushel à 48 lbs Kvalitetsvægt, Havre i Cents per bushel à 32 lbs Kvalitetsvægt. Endvidere Mel i Dollars per barrel à 196 lbs Netto.

Til Eksport noteres cif i sh og d per 480 lbs. Betaling under normale Forhold 60 Dages Rembours paa respektive engelske eller tysk Bankplads.

Chicago noterer Hvede og Majs som New York.

Ved Terminsforretninger i New York og Chicago noteres i Cents per bushel. Salgsenheden er 5000 bushels baade for Hvede og Majs.

San Francisco noterer Hvede i Cents per 100 lbs (Cental), men til Eksport ogsaa i engelsk Vægt og engelsk Valuta.

8. *Laplata* noterer til Eksport Hvede, Majs og Havre dels i tysk Valuta per 1000 kg, dels i engelsk Valuta og engelsk Vægt.

9. *Australien*. Melbourne noterer Hvede i sh per bushel à 60 lbs Kornvægt, Byg per bushel à 50 lbs Kornvægt, Havre og Malt per bushel à 40 lbs Kornvægt.

Kornprøve, se *Kornvægt*.

Kornprøver, et Apparat til Undersøgelse af Kornets Udseende i et Tværsnit. Det bestaar af 2 Plader, den ene med ca. 50 Fordybninger, den øverste med tilsvarende Huller. Naar et Korn er anbragt i hvert Hul, drejes en pladeformet Kniv ind mellem de to Plader, hvorved Kornene skæres igennem paatværs.

Kornsorter, Kornvarer er Smaafrugterne af en Række forskellige Græsarter, *Byg*, *Havre*, *Hvede*, *Majs* og *Rug*, ligeledes *Durra*, *Hirse* og *Ris*, medens *Boghvede* hører til Syrefamilien. Navnet Korn bruges ofte særlig om en enkelt Kornsort, i Skandinavien Byg, i Skotland Havre, i hvededyrkende Egne Hvede o. s. v. Næringsværdien beror navnlig paa Frøhvidens Indhold af *Stivelse*, kvælstofholdige Stoffer (Gluten), Fedt og Fosfater. Kvaliteten afhænger af Klima, Jordbundsforhold, Agerbrugets Udviklingstrin og navnlig af Vejrliget i Høsttiden. Bliver det ikke fuldmodent, er den ringe og Saakornets Spireevne usikker. Stor Skade forvoldes ved Angreb af Insekter, f. Eks. *Kornorm*, d. e. Larver af et Møl og en Bille, ligeledes af Snyltesvampe, *Rust*, *Brand*, *Meldrøje*, som frembringer en ube-

hagelig Lugt og Smag, og til Dels er giftige. De modvirkes ved Bejdsning med Kobbervitriol. *Lagerfastheden*, d. v. s. passende Tørhedsgrad, 11—12 %, opnaas ofte ved kunstig Tørring med varm Luft. Hyppige Forureninger er Jærnstumper, Ukrudtsfrø, Avner, Støv og brækkede Kærner, som fraskilles i Rensemaskiner. Lagringen sker nu i Reglen i *Siloer*, d. v. s. store lodrette Beholdere, som fyldes fra oven ved Hjælp af Elevator eller Sugerør; under Lagringen røres og luftes Kornet ved jævnlig at tømmes ud forneden og atter fyldes i foroven. Store Mængder forsendes løst i Skibsrum, ellers i Sække.

Korntønde, ældre dansk Hulmaal til Korn, Frugt, Kalk, Salt m. m. = 139,12 l.

Kornvægt. Køb og Salg af Korn sker paa Basis af *Kvalitetsvægten*, d. v. s. Vægten af et bestemt Rumfang Korn (se ndf.). 1) *Metrisk K.* angiver *Kilogram, kg* pr. *Hektoliter, hl.*; bruges i *Belgien, Frankrig* (i Marseille pr. *Charge* = 1,6 hl), *Holland, Italien, Portugal, Schweitz, Spanien, Syd- og Vesttyskland, Østrig-Ungarn.* 2) *Hollandsk K.*, holl. Troy-*Pund* (100 Pd. = 94,2 kg) pr. holl. *Zak* (= 0,83 hl); bruges i *Danmark* og det øvrige *Skandinavien, Hamborg, nordtyske* og *russiske Østersøhavne, Petrograd.* 3) *Engelsk K., Pounds, lbs* pr. *Imperial bushel*; bruges i *Storbrittanien* og til Dels *Sortehavslandene* og *La Platastaterne.* 4) *Nordamerikansk K., lbs* pr. *amerik. bushel*; bruges i *De foren. St.* og *Kanada.* 5) *Berliner K., Gram, g.* pr. *Liter, l*, med Tillæg for Hvede 3,6 %, Rug 4,7 %, Byg 4,9 %, Havre 4,7 % (se ndf.). 6) *Russisk K., Pud* (40 Pund) pr. *Tschetvert.* — [1]) 50 kg pr. hl svarer omtrent til [2]) 84,8 Pd. holl., [3]) 40,1 lbs pr. Imp. b., [4]) 38,8 lbs pr. amerik. b., [5]) 500 g pr. l., [6]) 256,3 Pd. pr. Tsch. — Da Bestemmelsen af Kvalitetsvægten sker med mindre Prøver, 0,23—1 l. i Rummaal, men Kornet falder mere sammen i en stor Beholder, anvendes særlige Vægte, hvor enten Loddernes Vægt er reduceret eller den fundne Vægt skal have et Tillæg (se Berlinsk K.). *Holl. V.* bestemmes i Danmark for Hvede, Rug og 2r. Byg ved *Ehlers lille holl. Børsvægt*, en Skaalvægt, hvis Maal rummer 0,23 l. Til 6r. Byg og Havre bruges *Thieles Bismervægt* med en Beholder, der rummer 0,5 l. Undertiden bruges ogsaa *Ehlers st. K.* (holl. Havrevægt), en Skaalvægt med Beholder paa ca. 0,93 l. Thieles regnes at give henholdsvis 2 Pd. og 1—1,5 Pd. højere Vægt end Ehlers lille og store K.

Korona, det ungarske Navn for *Krone*, den østrig-ungarske Fællesmønt.

korresponderende Reder, bestyrende Reder, se iøvrigt *Partsrederi.*

Korsakskind, russiske *Rævеskind* (s. d.).

Korsbaand er af Postvæsenet falholdte frankerede Omslag til Tryksags-Forsendelser o. l., se *Tryksags-Omslag.*

korsikanske Vine, søde, lyse Vine, som navnlig bruges til Forskæring af andre franske Vine (se *Vin*).

Kortevarer, Fællesbetegnelse for mange forskellige Varer, som væsentlig sælges efter Antal, f. Eks. Knapper, Naale, smaat Isenkram, Legetøj, mindre Galanteri- og Bijouterivarer.

korte Veksler, se *Kort-Sigt-Veksler.*

Kortpapir, se *Bristolpapir.*

Kort-Sigt-Veksler eller *korte Veksler* kaldes Veksler, der skal betales ved Forevisning eller i Løbet af 8—14 Dage; maa *ikke* forveksles med *short bills* (s. d.), men korte Veksler betegnes paa engelsk med Udtrykket: *short exchange*, der dog navnlig anvendes for udenlandsk Valuta og betegner à vista Veksler samt Veksler, der forfalder 8—10 Dage efter Sigt. Derimod haves en engelsk Betegnelse: *short-dated paper*, der betegner en Veksel med en Løbetid af ikke over 3 Maaneder.

Korund, *Diamantspat*, er et graaligt, uigennemsigtigt Mineral, der bestaar af urent Aluminiumilte og hvis Haardhed nærmer sig Diamantens. Den findes navnlig ved Ontario i Kanada. Bruges som Slibemiddel, sml. *Smergel.* Kunstig fremstillet kaldes den *Alundum* (s. d.). *Ædel Korund* er dels *Rubin* og *Safir* (s. d.), dels forskellige grønblaa, violette, grønne og gule Varieteter, der bruges som Ædelstene under Navn af *orientalsk Akvamarin, o. Ametyst, o. Smaragd* og *o. Topas* (s. d.).

Korzec, polsk Korntønde = 128 l.

kosmetiske Midler, *Cosmetica*, er forskellige *Pomader, Pudder, Salver, Sminker* og *Vaskemidler* (s. d.), som anvendes til Rensning og Blødgøring af Huden og Haaret.

Kosmosfibre el. ***-uld,*** blandede, korte Taver af Hør-, Hampe- og Juteblaar, ogsaa af Humle, Nælde o. a. Bruges ufarvede og farvede, blandede med Uld til simpelt Klæde.

Kost, Fracht, Assecuranz (t.), forkortet K. F. A., betegner det samme som *cif* (s. d.).

Kostgeschäft (t.), Børsudtryk for *Reportforretning* (s. d.).

Koyang. I Handelen med Østasien regner man ofte ved større Partier (Ladninger), særlig af Ris, med et Multiplum af Pecul, Tan, hvilket benævnes Koyang, men (desværre) er dette Multiplum forskelligt, f. Eks. i Batavia 27, i Samaraj 28, i Soerabaya 30 (Java-) Peculs à 61,76 kg; i Penang og Singapore 40 (Kanton-)Peculs à 60,5 kg.

Kr., Forkortelse for Krone(r).

Krach (t.), Sammenbrud.

Kradsuld, se *Kunstuld.*

Kraftstof, Træmasse, slebet af kogt Træ. Anvendes til Indpakningspapir (se *Papir*).

Krak, se *Kriser.*

Kram, ældre Betegnelse for Varer, som sælges fra aaben Bod, Butik. Deraf *Kramhandel, Isenkram, Urtekram* og *Kræmmer.*

Krap er Rodstokken af Krapplanten, *Rubia tinctorum,* fra Asien, Syd- og Mellemeuropa. Den kommer i Handelen uskrællet, skrællet eller pulveriseret, *Kraprod.* Den var tidligere den vigtigste Kilde til Fremstilling af *Kraprødt* (se *Alizarin*), men da dette nu fremstilles kunstigt, er Dyrkningen af Krap gaaet meget tilbage. Den anvendes væsentlig til en Farvelak (s. d.), *Kraplak,* som i forskellige røde Nuancer bruges som Olie-, Vandfarve og til Tapettrykning.

Kreaturnoteringer. Paa Kvægtorvet i *København* noteres Kvier, Stude, Køer, Kalve, 1., 2. og 3. Kvalitet i Kroner per 50 kg slagtet Vægt med tilhørende Slagteaffald; Lam 1. og 2. Kvalitet i Kroner per 50 ko slagtet Vægt med tilh. Slagteaffald; Tyre og Eksportkvæg 1. 2. og 3. Kvalitet i Kroner per 50 kg levende Vægt. — Saltet, dansk Oksekød i Bøgetønder à 80 kg noteres i Kroner per Tønde, ligesom amerikansk O. i Tønder per 200 lbs. Islandsk Faarekød noteres i Tønder à 112 kg Netto.

London-Noteringen for Oksekød gælder i Sh per butchers stone (8 lbs) slagtet Vægt.

Kredit. Ordet har sin Oprindelse fra det latinske *credo: jeg tror* og er Udtryk for den Tillid, en Kreditor har til, at en Debitor betaler Rente og eventuelt Afdrag af Laan. Den sædvanlige Sikkerhed mod Laan er Pant, særlig i fast Ejendom, og kaldes *Realkredit,* idet Kreditor holder sig til Pantet for at faa sine Betalinger af Debitor. *Personalkredit* bygger derimod alene paa en Persons Dygtighed eller hans almindelige økonomiske Forhold. Desuden kan der skelnes mellem *Forbrugs-* og *Produktionskredit,* idet Brugen af de laante Midler til direkte Forbrug eller til Produktion her gør Udslaget. En meget betydelig Del af Krediten er baseret paa Rettigheder til Jord- og Monopolrenter, hvis kapitaliserede Værdier sættes i Pant som Sikkerhed for Laan. Krediten har stor Betydning derved, at Kapital kan overlades til den, som bedst kan udnytte den i Produktionen. Se iøvrigt *Kreditforening* og *Bankvæsen.*

Kredit, Godskrift.

kreditere, godskrive (en Konto).

Kreditforening, Forening af *Laantagere,* der skaffer Kapital ved Udstedelse af Kasseobligationer mod Pant i fast Ejendom og solidarisk Ansvar indenfor de enkelte Laaneserier. Da K. kun giver Laan paa højst $^3/_5$ af Pantets Værdi, bliver Kreditforeningsobligationer et sikkert Anbringelsespapir. Fordelen ved Kreditforeningerne er altsaa, at de bringer Laantager og Laangiver i Forbindelse med hinanden; desuden sikrer de Laantageren imod Laanets Opsigelse, medens Laangiveren eller Obligationsejeren til enhver Tid kan faa sin Kapital disponibel ved at sælge sine Obligationer. I Henh. t. Lov af 20. Juni 1850 er der indrømmet Stempelfrihed ved Udstedelse og Transport af Kasseobligationer. I 1909 var der gennem de danske Kreditforeninger anbragt 1418 Mill. Kr. eller omtrent Halvdelen af den samlede Prioritetsgæld i fast Ejendom. I 1918 var Beløbet steget til ca. 1950 Mill. Kr.

Kreditformer, se *Kredit, Betalingsvilkaar, Blankokredit, Kassekredit, Konsumtionskredit, Konto-Kurant, Meliorationskredit, Negociationskredit, Personalkredit, Produktionskredit, Realkredit.*

Kreditforsikring, se *Forsikringsarter.*

Kreditiv eller *Akkreditiv,* et Udbetalingsbevis, udstedt af et Pengeinstitut og hvorpaa

Indehaveren kan faa udbetalt hos Pengeinstitutets Forbindelser i Udlandet Beløb i paagældende Lands Mønt, se nærmere under *Bankvæsen*.

Kreditkasse, Forening af Laangivere, der imod Pant i fast Ejendom giver Laan til Ejendomsbesiddere.

Kreditmiddel, Banksedler, Veksler, Obligationer o. l., hvorved der kan gives Kredit.

Kreditnota, Godskrifts-Regning ved Returnering af Varer, ved Afslag, Fejlberegning o. l.

Kreditomsætningsmiddel, Anvisninger, Banksedler, Checks, Veksler e. l., der i den økonomiske Omsætning kan træde i Stedet for Penge, hvorved Brugen af disse i høj Grad kan indskrænkes. Paa Grund af Risikoen ved at opbevare Penge, Arbejde ved Optælling o. s. v. er der store Fordele forbundne med Brugen af K. især i Storhandelen.

Kreditoplag, Oplag i Importørens Varehus af toldpligtige Varer, for hvilke Tolden ikke betales, før Varerne er solgt. Hvert Kvartal undersøger Toldvæsenet Varelageret, og Tolden maa betales af det manglende Kvantum med Fradrag af det, der bevises at være udført. For de Varers Vedkommende, der ikke er nævnt i Toldloven som kreditoplagsberettigede, kan Toldbestyrelsen give Tilladelse, naar der er Trang dertil og Toldvæsenet kan føre betryggende Kontrol.

Kreditoplysning, se *Oplysning*.

Kreditor, Fordringshaver.

Kreditorforening, se *Akkordforening*.

Kreditorland, et Land, hvis Kapitalanbringelse i Udlandet er større end dets Gæld til dette, hvorved Renteindtægten fra Udlandet overstiger Rentebetalingerne dertil. England og Frankrig var her typiske Eksempler, nu formentlig Nordamerikas forenede Steter i særlig Grad.

Kreditorudvalg, se *Konkursbehandling*.

Kreditrubel, russisk Pengeseddel i Modsætning til Møntrubel.

Kremserhvidt, se *Blyhvidt*.

Kreolin, Blandinger af Tjæreolier og Harpikssæbe, der bruges som Desinfektionsmidler.

Kreosot, Kreosotolie, Destillationsprodukter af Træ- og Stenkulstjære. Bruges til Imprægnering af Træ.

Krep, *Crepe*, aabne, gazeagtige Stoffer med en ejendommelig, kruset Overflade; oprindelig fremstilledes de af Silke, men nu ogsaa af Halvsilke, fin Uld, *Crepon*, ofte med Iblanding af Bomuld. Sml. *Chiffon* og *Crepe de Chine*.

Kresol, et Destillationsprodukt af Tjære, der fremkommer som Biprodukt ved Fremstilling af *Karbolsyre* (s. d.) og bl. a. indeholder smaa Mængder af denne, men er mindre giftigt. Anvendes til Imprægnering af Træ og som Desinfektionsmiddel, ofte blandet med Kalisæbe under Navn af *Lysol, Sapokresol*, som er opløseligt i Vand.

Krida (østr.), Konkurs.

Kridar, Samskyldner.

Kridt, *Skrivekridt*, er en blød, afsmittende, hvid el. graalig Kalksten (s. d.), som er dannet i dybt Vand af Kalkslam, undertiden med Lag af Flint. Det findes som Bjærgmasser i Tyskland, Nordfrankrig, Sydengland og danner Underlaget i mindst 8—900 m Dybde i Skaane og Danmark, hvor det ogsaa kommer frem i Overfladen i Møens Klint og Stevns, ved Mariagerfjord, Aalborg o. fl. St. i Jylland. Det brydes de tre sidstnævnte Steder, og anvendes til *Cement* og *Glas* (s. d.), samt efter at være slemmet, som *vandrevet Kridt* til Malerfarver, Kit, Pudsemidler o. a. (smlg. *Blanc.*). *Tavlekridt* til Skrivebrug udskæres af Kridtmassen eller formes og presses af slemmet Kridt med Tilsætning af Bindemidler, Farvestoffer, Kaolin, Gibs o. l. — *Blegekridt*, se *Kalksten. Sortkridt* (s. d.), *Rødkridt* (s. d.). — *Brianconer-, spansk, veneziansk K., Skrædderkridt*, se *Fedtsten*.

Kridtpiber fabrikeres navnlig i Vesttyskland, Holland og England af *Pibeler* (s. d.) med Tilsætning af fint Sand. De formes og brændes (se *Lervarer*); ofte imprægneres de efter Brændingen med en Blanding af Gummi, Voks og Sæbe. Tyrkiske og ungarske Pibehoveder fremstilles paa lignende Maade af *Bolus* (s. d.).

Krigsforsikring er en Forsikring for saadan Transportrisiko, der er en Følge af Krigsforhold, og som vil falde udenfor, hvad almindelig Transportforsikring dækker.

Krigsklausul, 1) se *klausulbehæftet*; 2)

Certepartibestemmelse om, at hvis Skibets Hjemland kommer i Krig eller Navigationen af den Grund i det hele taget kommer i Fare, har hver af Parterne Ret til at hæve Certepartiet, og Skibet er berettiget til at losse Ladningen enten i Ladehavnen selv eller, hvis undervejs, i nærmeste sikre Havn.

Krigskontrabande, se *Kontrabande*.

Krimmer, fine russiske *Faareskind* (s. d.).

Krise, et nationaløkonomisk Udtryk for den stærke Nedgang, der sædvanlig med ca. 10 Aars Mellemrum opstaar i det økonomiske Liv, idet Produktionen formindskes, Arbejdere afskediges o. s. v. Heraf følger Nedgang i Lønninger og Priser og Standsning i Omsætning af fast Ejendom. Hovedaarsagen til disse Forstyrrelser skyldes Spekulation i Jorden, Naturens Rigdomskilde, der som Grundlaget for al Produktion stiger i Pris ved den stigende Efterspørgsel paa Livsfornødenheder. Haab om fortsat Stigning giver Spekulationen Vind i Sejlene, hvorved Arbejdet og Kapitalen faar stigende Vanskeligheder med at faa Adgang til Jorden. Prisstigningen paa Varer opsluges nemlig af den endnu stærkere Jordværdistigning, hvorved Arbejdsløn og Kapitalrente trods Fremskridt stadig forbliver relativt lave. Omsider er alle økonomiske Værdier steget saa stærkt, at Boblen brister ved en Fallit, der bliver Signalet til mange andre. Spekulationen særlig i Jorden har da naaet sit Højdepunkt, og Værdierne gaar overalt tilbage, indtil der atter kommer Tillid til, at fordelagtig økonomisk Virksomhed kan drives.

Krokodilleskind, navnlig af den amerikanske *Alligator*, bruges til finere Læderarbejder.

Krom, *Cr.*, et Metal, der navnlig findes i Forbindelse med Jern og Ilt som *Kromjærnsten*. I metallisk Tilstand anvendes det til vigtige Legeringer, som *Kromstaal* (se *Jærn*) og *Kromnikkel*, en haard og meget tungsmeltelig Legering, der kan bruges som Erstatning for Platin. Af Kromjærnsten fremstilles en Mængde vigtige *Kromforbindelser* (se ndf.).

Kromalun, se *Alun*.

Kromater, *kromsure Salte*, f. Eks. *Kaliumkromat* og *-dikromat*, *Kromgult* (s. d.).

Krombenzobrunt og ***Kromblaat*** er Tjærefarvestoffer.

Kromcinnober, se *Kromgult*.

Kromgrønt er oprindelig *Kromilte*, Cr_2O_3, et mørkegrønt Pulver, som bruges meget i Glasfabrikationen og til Porcelænsmaling. I Handelen bruges det foruden som Navn for en Mængde forskellige grønne Farver, navnlig som Betegnelse for en Blanding af *Berlinerblaat* og *Kromgult* (s. d.), tilsat store Mængder af Tungspat, Gibs og andre Farvestoffer, hvorved der fremkommer Nuancer med mange forskellige Navne. — Et brunt Tjærefarvestof til Grønfarvning af Uld kaldes ogsaa Kromgrønt.

Kromgult, *Blykromat*, faas ved at blande Opløsninger af Blyacetat og Kaliumkromat i mange forskellige Nuancer. Ved Blanding med Gibs og Blysulfat faas *Kølnergult*, og ved at anvende Kalciumklorid i Stedet for Blysalte faas *Kalkkromat*, som er billigere og ikke paavirkes af svovlbrinteholdig Luft. *Kromorange*, *Kromcinnober*, *Kromrødt* faas paa lignende Maade ved Tilblanding af Alkalier.

Kromlim, *Kromgelatine*, er Lim blandet med Kromforbindelser. Naar den udsættes for Lyset, bliver den fast og uopløselig. Anvendes til Trykplader ved fotografisk Reproduktion.

Kromlæder, *kromgarvet Læder* (s. d.).

Kromopapir, Buntpapir (s. d.) til litografisk Brug. Betegnelsen bruges ogsaa om massefarvet *Papir* (s. d.).

Krone, 1) Møntenheden i Danmark, Norge og Sverige (*Krona*) = 100 Øre. Udmøntes i Guld: 10 og 20 Kroner samt i Sverige desuden: 5 Kroner. I Sølv 1 og 2 Kr. samt Smaamønt. Enheden repræsenteres nu ogsaa ved 1 Krone-Sedler. 2) Benævnelse paa den tyske 10 Mark-Guldmønt. 3) I Østrig-Ungarn Møntenheden = 100 Heller (h) i Østrig og = 100 Fillér i Ungarn.

Krudt. *Sort* el. *brunt Krudt* er en Blanding af ca. 75 % Salpeter, 12,5 % Trækul, 12,5 % Svovl, men Sammensætningen varierer efter Anvendelsen. Kullet skal være af bløde, lette Træsorter med ringe Askemængde. Det fremstilles ved Glødning i Jærnretorter, ofte ved saa lav Temperatur, at det kun bliver brunt. Raastofferne finmales, blandes og trykkes sammen til Kager efter Fugtning med lidt Vand. Kagerne kornes mellem Valser, Pulveret sorteres ved

Sigtning, poleres ved Rulning i en Tønde, ofte med Grafitpulver, tørres og Støvet sigtes fra. Det pakkes i Papirhylstre, Blikdaaser eller tætte, stærke Fustager. *Jagtkrudt* er det fineste. Kornene skal være ensartede, glatte og ikke afsmittende. *Sprængkrudt* er større, uregelmæssige Korn. — Det sorte Krudt afløses efterhaanden af *røgsvagt K.* (Filit, Cordit o. fl., som fremstilles af *Nitrocellulose* (s. d.). Ved Opblødning af denne i Acetone el. Eddikeæter, eller ved at blande den med *Nitroglycerin*, faas en geléagtig Masse, som formes til Strimler, Traade eller Rør. Efter Tørring deles disse til smaa Blade eller Korn, som poleres (se ovfr.). Dette forbrænder uden at efterlade nogen Rest og giver meget lidt Røg.

Krumholt, *Krumtømmer*, Stammer eller Grene, navnlig af fransk *Eg*, som er vokset krumt. Kommer ofte i Handelen plant tilhugget paa de 2 Sider og bruges i Skibsbygning.

Krupon, *Croupon*, Kærnestykket i Huder.

Kruschka, russisk Hulmaal for flydende Varer = $^1/_{10}$ Wedro (Spand) = 1,2299 l.

Krydder eddike, se *Eddike.*

Krydderier er forskellige Plantedele, Rødder, Stængler, Bark, Blade, Blomster, Frø og Frugter, som indeholder ejendommeligt smagende og lugtende Stoffer, i Reglen æteriske Olier, f. Eks. Allehaande, Anis, Dild, Fennikel, Ingefær, Kanel, Kapers, Kardemomme, Kommen, Laurbærblade, Merian, Muskat, Mynte, Nelliker, Oranger, Peber, Safran, Sennep, Timian, Vanille (se de forsk. Artikler). *Stødte*, d. v. s. fintmalede *K.*, er meget udsatte for Forfalskning.

krydset Check. Til Sikring mod en Checks Udbetaling til urette Besidder, kan man paategne Checken: »Til Bank« eller »Til Bankier« ved at skrive (stemple) dette tværs over Checkens Forside mellem 2 parallele Streger. Checken kan da kun *indsættes* i et Pengeinstitut.

Kryolit (Issten) er et hvidt, uigennemsigtigt Mineral, som bestaar af Natrium, Aluminium og Fluor. Det brydes kun ved Ivigtut i Grønland. Det bruges som Hjælpestof (Flusmiddel) ved Fremstilling af Aluminium (s. d.), til Emalje og Mælkeglas.

Krystal, *Krystalglas*, se *Glas.*

Krystaller. Faste Stoffer, som udskilles af en Opløsning eller efter at have været smeltet, danner ofte Krystaller, som er begrænset af plane Flader, der støder sammen under bestemte Vinkler. Krystallernes Form og Udseende er ofte et godt Kendetegn paa f. Eks. Ædelstenes Ægthed, eller ved Salte o. a. St. for Renheden. Ved langsom Udskilning dannes store Krystaller, f. Eks. Kandis (se *Sukker*), ved hurtig Udskilning smaa K .(se *Trublering*). *Krystallinsk* kaldes et Stof, naar det bestaar af sammenvoksede smaa K., f. Eks. Marmor, Melis, i Modsætning til *amorft*, f. Eks. Harpikser, Flint o. m. a.

Krystallose, se *Sakkarin.*

Krystalviolet, *Metylviolet*, et grønlinsende Tjærefarvestof, som bruges til Farvning af Silke, Uld, Læder og bejdset Bomuld.

Kræmmer, se *Kram.*

Krølhaar, *ægte K.* er mest Halehaar af Hesten, som krølles ved Behandling med kogende Vand og Snoning. Bruges som Stoppemateriale til Madratser o. l. De forfalskes med Halehaar af Okser, Æsler o. a. *Vegetabilske K.* er Bladtrævler af forskellige Palmer, men særlig Basttrævler af en til Ananasfamilien hørende Plante, *Tillandsia*, fra det tropiske Amerika. Den vokser som Snylteplante med indtil 3 m lange, tynde, leddede Grene paa forskellige Træer. De kommer i Handelen under mange forskellige Navne, dels afbarkede, dels raa, og anvendes som Hestehaar samt til Indpakning af Glas og Porcelæn.

K. S., Forkortelse for *Kort Sigt*, se *Kort-Sigt-Veksler.*

Kt. kt., Forkortelse for *Konto-Kurant.* (s.d.)

Kubas Mønt- og Pengevæsen. Fra den Tid Kuba hørte til Spanien, kurserer endnu i Havanna og i den vestlige Del af Øen de spanske Mønter, og tidligere var Møntenheden den spanske Pjaster (Peso) = 100 Centavos. 25 spanske Pesetas (Guld) tages for 5,30 Pjaster. Nu fortrænger den amerikanske Mønt efterhaanden den spanske. For Ombytning eller Omregning tages 1 Pjaster for 60 am. Cents og 1 Alfonsino (25 Pesetas Guld) for 4 Dollars 82 Cents.

Kubas Valuta-Usancer. I Havanna er der en Fonds- og Varebørs. Valutanoteringerne sker med Præmie (Opgæld) paa Basis

af et fast Værdiforhold mellem den inden- og udenlandske Valuta. Dette Værdiforhold var hidtil

100 £ Sterl. = 444 kubanske Pjaster Guld
500 Francs = 100 do.
400 Mark = 100 do.
100 Doll. am = 100 do.

Kurtagen andrager $^1/_4$ %, betalbar af Valutasælgeren. Overfartstiden usancemæssig 30 Dage. Noteringerne gælder 60 og 3 Dage efter Sigt. Den almindeligste Valuta er Vekslerne paa London, da disse lettest kan omsættes, og ved Eksport fra Havanna sker Udligningen gerne ved Tratter (Bankrembourstratter) paa London, for hvilke der i London betales en Bankprovision paa ca. $^1/_2$ %.

Kubatræ, se *Cedertræ* og *Gultræ*.

Kubikalen = 8 Kubikfod = 0,2473 m³.

Kubikfavn = 216 Kubikfod = 6,6778 m³.

Kubikfod, 1) dansk = 0,030916 m³, 2) engelsk = 0,02832 m³.

Kubikmeter, metrisk Maale-Enhed som Rummaal, *m³*, fransk: stère, svarer til 0,14975 Kubikfavn og 32,34589 Kubikfod ældre Maal; og som Hulmaal = 1000 Liter (kl) svarende til 7,188 Korntønde og 5,881 Kultønde, ældre Maal.

Kubik-Saschén, russisk Favnemaal = 343 r. Kubikfod = 9,712 m³. Kubik-Saschén er det lovforeskrevne Brændemaal. Omregnet efter engelsk Maal svarer 1 Kubik-Saschén til 12,7 Cubicyards = 1,588 Cubicfathoms.

Kuf er en hollandsk, tomastet Skonnert, fladbundet og bred til begge Ender. For at formindske Afdriften har den et »Sværd« paa hver Side, der rager flere Fod nedenfor Skibets Bund, naar det er nedfiret.

Kul er et Omdannelsesprodukt af Planterester, som i tidligere Jordperioder er aflejret under Vand og i lange Tidsrum har undergaaet en delvis Forbrænding under stærkt Tryk af de overliggende Bjærgmasser. (Sml. *Tørv*). De bestaar af Kulstof (indtil 98 %), Brint, Ilt, Aske (mineralske Stoffer), lidt Svovl og Kvælstof. *Kullejerne* bestaar som Regel af mange Lag (undertiden flere Hundrede) over hinanden, adskilte ved Lag af Skifre og Sandsten, og med en Udstrækning, f. Eks. i Amerika og Rusland, af flere Tusind km². Lagenes Tykkelse kan veksle fra faa *cm* til 10 *m.* og mere, almindeligst er den 0,3—1,5 m. Se iøvrigt *Antracit, Brunkul, Stenkul.*

Kûl (Sæk), russisk Kornmaal, omtrent 1 Tschetvert (2,099 hl), men af lovbestemt Vægt for de forskellige Kornsorter.

kulant, imødekommende.

Kulbrinter er kemiske Forbindelser af Kulstof og Brint i forskellige Forhold. De kan være luftformige, flydende el. faste. Petroleum, Paraffin, Asfalt o. l. bestaar af Kulbrinter; de udgør en væsentlig Bestanddel af mange Slags Kul og af Gas, og de forekommer i Harpiks, Kautsjuk o. l.

Kulhydrater er kemiske Forbindelser af Kulstof med Brint og Ilt i samme Forhold som i Vand. De danner Hovedbestanddelen af de faste Stoffer i Planterne i Form af *Cellulose, Gummi, Stivelse* og *Sukkerarter*. Se ogsaa *Dekstrin* og *Mælkesukker*.

Kuljærnsten, se *Jernmalme.*

Kuller, se *Torsk.*

Kulmaal, *engelske.* Ifølge den engelske Vægt- og Maallov af 1889 skal Kul sælges efter Vægt, med mindre Køberen skriftlig gaar ind paa at købe anderledes. Foruden den almindelige Avoirdupois-Vægt, se britisk Maal og Vægt, regner man med: 1 *Sack* = 1 Hundredweight, 1 *large Sack* = 2 Hundredweights, 1 *Room* = 7 Tons, 1 *Barge* eller *Keel* = 21 Tons og 4 Hundredweights, 1 *Shipload* = 20 Keels.

Kul- og Koksnoteringer. *København* noterer som Regel Kul i Kroner per Ton og Koks i Kroner per hl. En Ton Kul regnes at udmaale $6^1/_2$ à 7 Tønder, gennemsnitlig godt $6^3/_4$. — *Tyskland* noterer baade Kul og Koks i Mark per Ton og England—Skotland ligeledes per Ton i engelsk Valuta.

Kulstifter, se 1) *Elektroder,* 2) *Sortkridt.*

Kulstof, C, er et Grundstof, der findes i Naturen i Form af *Diamant* og *Grafit* (s. d.) og udgør en væsentlig Bestanddel af *Kul, Kulbrinter, Kulsyre, Kulhydrater* og alle andre *organiske Stoffer*, endvidere af *Benkul, Karbider, Karbonater, Koks, Kønrøg, Retortkul, Trækul* o. a. Se de forsk. Artikler.

kulsure Salte, se *Karbonater.*

Kulsyre, *Kuldioksyd,* CO_2, er en farveløs, syrligt lugtende Luftart, der dannes ved Forbrænding af kulstofholdige Stoffer, ved Formuldning og Gæring; den findes i Jorden i Form af *Karbonater* (s. d.), i Kildevand, og

kommer mange Steder frem af Jorden. I Luften findes ca. 0,03 %. Den fremstilles ved Glødning af Karbonater eller Forbrænding af Koks, og anvendes i Soda-, Sukker- og Blyhvidtfabrikationen. I Handelen kommer den som *flydende K.*, idet den, efter at være renset, fortættes ved Tryk og Afkøling, og fyldes i stærke Staalflasker, der rummer 4—30 kg. 1 kg flydende K. giver ca. 500 l. luftformig. Denne bruges navnlig i Mineralvandsfabrikationen, ved Ølaftapning, til Kuldemaskiner (se *Is*) og i Metalstøberier.

Kultønde, dansk Hulmaal = 5,5 Kubikfod = 170,04 l; der gaar ca. $6^3/_4$ Tønder Kul paa en Ton; altsaa vejer en Tønde Kul ca. 150 Kilo.

Kulør, *Sukkerkulør*, er Karamel (s. d.) el. Opløsninger deraf. *Spritkulør* er opløselig i Alkohol, *Eddike-* el. *Ølkulør* derimod ikke, men opløselig i Vand. Anvendes til Gul- el. Brunfarvning af Spirituosa, Øl, Eddike, Sukkervarer o. l. samt i Husholdningen, til Dels i Stedet for *Soja* (s. d.).

Kumarin, et aromatisk Stof, som findes i Skovmærke (Bukkar) o. fl. a. Planters Blade, men udvindes af *Tonkabønner* (s. d.) eller *syntetisk* af Salicylsyre. Bruges opløst i Alkohol til Parfymer, til imiteret Weichseltræ, som Middel mod Møl o. a.

kumulativ, opsamlende; ved *kumulative Preference-Aktier* forstaas, at den garanterede Mindste-Dividende, som ikke har kunnet udbetales det ene Aar, vil være at efterbetale, saa snart en Regnskabsafslutning tillader det, sammen med Udbyttet for dette (nye) Aar.

Kumys, gæret Hoppemælk, se *Kefir.*

Kunstgødning, se *Gødningsstoffer.*

Kunstharpikser, se *Bakelit, Juvelith, Resit.*

kunstige Ædelstene, se *Rubin.*

Kunstlæder er egentlig Betegnelsen for en Masse, som fremstilles af Læderaffald. Dette sønderdeles og blandes med Kautsjukopløsning, Lim o. a., hvorefter Massen presses til Plader under stærkt Tryk. Som *imiteret Læder* bruges mange forskellige Stoffer, *Filt, Asbest, Fibre, Filt, Papir, Pegamoid, Vat, Voksdug* o. l. (s. d.), som imprægneres med Bindemidler, Lak o. s. v. og paatrykkes en kunstig Narv (se *Læder*).

Kunstsilke fremstilles ved at presse seje Opløsninger ud gennem Rør med meget fine Aabninger, hvorved der dannes Traade paa lignende Maade som Silkeormens Spind (se *Silke*). Efter de Raamaterialer, der anvendes, skelnes mellem *Chardonnet-* og *Lehnersilke* af Nitrocellulose (Kollodium), *Glansstof* og *Viskose* af Cellulose, *Acetatsilke* af Celluloseacetat (Cellestron), og *Vandurasilke* af Gelatine. Kunstsilken er i Reglen ikke saa stærk som ægte Silke. Den anvendes til Strikke- og Effektgarn, Slips, Possementarbejde, Kniplinger og Blonder og som Islæt til vævede Stoffer, endvidere til Gasglødenet og kunstige Krølhaar. Se ogsaa *merceriseret* Bomuld.

Kunstsmør, se *Margarine.*

Kunststen er Betegnelse for *Cementsten, Kalksandsten* (s. d.) o. l. Bygningssten, i Modsætning til Natursten og Mursten.

Kunstuld, *Kradsuld*, faas ved Opkradsning af uldne Klude og andet Affald af Uldvarer. *Zephyr* faas af fine, strikkede Varer, *Shoddy* af grovere Trikotage og Kamgarnsstoffer, den korteste og mindst værdifulde af Klæde og andre stærkt valkede og overskaarne Stoffer. Slidte Klude giver en daarligere Vare end nye. *Ekstrakt* er Kradsuld af blandede Stoffer, som behandles med Kemikalier (Karbonisering), hvorved Plantestofferne bliver møre og kan fraskilles. Kunstulden benyttes til Indblanding i ny Uld (s. d.). Affaldet, *Uldstøv*, bruges til Fløjlstapeter og simple Filthatte (s. d.). — Som K. bruges ogsaa *Kosmosfibre* (s. d.).

Kuping-Tael, kinesisk Sølv-Mønt efter Vægt = 37,301 g.

Kupon, 1) Bevis, der medfølger Obligationer og Aktier, for Rente- eller eventuelt Udbyttekrav, med Angivelse af det Tidsafsnit (Aar), Kuponen angaar. Kuponerne er gerne trykt i hele Ark, der slutter med en »Talon«, mod hvis Aflevering ny Kuponsark udleveres. 2) Helt eller delt Stykke af vævede Tøjer.

Kuponskat er indført i en Række Lande, op til $^1/_5$ af Kuponens Paalydende.

Kupri- og ***Kupro-Forbindelser,*** kemiske Forbindelser af Kobber, f. Eks. *Kupriacetat, eddikesurt Kobberilte, Kuprioksyd*, sort *Kobberilte, Kuprisulfat, svovlsurt Kobberilte, Kobbervitriol* (s. d.).

kurant, gangbar, let sælgelig.

Kurator, 1) Raadgiver for en personlig myndig eller mindreaarig: 18—25 Aar og medbestemmende ved Bestyrelsen af den mindreaariges Formue, ikke selverhvervet; 2) Bestyrer af et Bo; se *Konkursbehandling.*

Kurkuma og ***Kurkumin,*** se *Gurkemeje.*

Kurkumein S, et Tjærefarvestof i Form af et brunt Pulver. Farver Bomuld, Silke og Uld i guldgule Nuancer.

Kurs, Værdien i Handel og Vandel paa Værdipapirer, særlig Aktier, Obligationer og Udlandets Valuta. Hvis Kursen er den samme som Papirets nominelle eller paalydende Værdi, kaldes den Parikurs.

kursere, være i Omløb.

Kursliste er en Liste over de paa Børserne noterede Kurser over Obligationer og Aktier samt Valuta og Bankdiskonto. For Optagelse paa Børsens Kursliste, der omfatter dels daglig noterede Effekter, dels en særlig Torsdagsliste over Effekter, der kun noteres en Gang om Ugen, maa Andragende indgives til Vekselerernes Kursnoteringsudvalg, som derefter sammen med Grosserersocietetets Komité bestemmer om Papiret skal optages. Det kræves for Aktiers Optagelse til Notering, at der for Selskabet skal foreligge mindst 1 Aars Regnskab, godkendt af Generalforsamlingen, ligesom Aktierne som Regel skal have været offentlig fremlagt til Tegning. For Optagelse ved den ordinære (daglige) Notering skal Aktiekapitalen være mindst 1 Million Kroner og for Optagelse ved den ekstraordinære (ugentlige) Notering skal Aktiekapitalen være mindst $^1/_2$ Million Kroner.

Kursnotering. Prisnoteringerne paa Børserne er i stedse højere Grad Genstand for Myndighedernes Regulering, hvilket utvivlsomt ogsaa har været paakrævet. Hvad Noteringerne for Varer angaar henvises til *Børsnoteringer.*

Her skal gøres nogle Bemærkninger om Kursnoteringerne paa Effekter, Fonds. Kursnoteringen gælder som Regel det Beløb, som betales per 100 Kroner Paalydende, naar ikke Effekterne sælges stykvis, som f. Eks. Aktier i Store Nordiske Telegrafselskab. Paa Københavns Børs noteres ingen udenlandske Aktier, medens det er almindeligt, at der paa Verdensbørserne noteres ledende udenlandske Fonds: Canadian Pacific-Aktier, russiske Jernbaneobligationer etc. og ligeledes Fonds fra mindre Lande, f. Eks. danske Statsobligationer i London, Paris, Hamborg og visse danske Aktier, som f. Eks. Østasiatisk Kompagni, Store nordiske, Landmandsbank, Forenede etc., uagtet udenlandske Fonds gerne kræver en ikke ubetydelig Stempelafgift, der vanskeliggør de engang udvandrede Effekters Tilbagevenden, da derved den erlagte (fremmede) Stempelafgift gaar tabt.

Paa *Københavns Børs* ligger Noteringen i Hænderne paa en sluttet Kreds af Vekselerere, de saakaldte: noteringsberettigede, og kun efter skriftlig Ansøgning og kun »efter Behov« optages nye Deltagere.

Ved Lov i Efteraaret 1919 underlagdes Fondsbørsen et Udvalg, hvortil Veksellererne vælger 3 og Grosserersocietetets Komité andre 3 Medlemmer, medens Handelsministeren vælger Formanden. Der ansættes en Børskommissær og Handelsministeren udfærdiger Vedtægt for Fondsbørsen.

Fremgangsmaaden er auktionsmæssig. Alle Bud og Tilbud gælder en Salgsenhed, gerne 4000 Kroner Nominalpaalydende. Det mindste Tillæg og Afslag i Budene er $^1/_4$ %, og er Afstanden (tilsidst) mere end 2 %, noteres ingen Kurs. Ved den ekstraordinære Notering én Gang ugentlig er de tilsvarende Tal henholdsvis $^1/_2$ % og 5 %.

Kurstabsforsikring ved Udtrækning. Mod Kurstab, naar udtrukne (opsagte) Obligationer tilbagebetales til en lavere Kurs end den i Øjeblikket gældende samt mod Udtrækning af Præmieobligationer med »Gevinster«, der er lavere end Præmieobligationens Salgsværdi, paatager, navnlig tyske, (Banker og) Bankiers sig Forsikring, hvis Præmie retter sig efter Forholdene.

Kurtage eller *courtage* (fr.), Mæglerprovision, Bank- og Vekselerer-Provision ved Valuta- og Fondsforretninger.

For Skibsmæglere varierer Befragtnings-Kurtagen fra $1^1/_4$ % til 5 % af Fragtbeløbet, alt efter Befragtningens Art og eftersom der har været en eller flere Mæglere om at bringe Afslutningen i Stand. Kurtagen betales — i hvert Fald formelt — af Rederiet. Se iøvrigt Plakat af 24. December 1817.

Ifl. Forordning af 1808 andrager Varemæglernes Kurtage ved en Salgssum af ind-

til 2000 Kroner: $^5/_6$ %, fra 2000 til 4000: $^3/_4$ %, fra 4000 til 8000: $^2/_3$ % og naar Beløbet overstiger 8000: $^1/_2$ %.

For Køb og Salg af Obligationer er Kurtagen 1 $^0/_{00}$ af Kursværdien; for Aktier $^1/_8$ % eller, hvis Kursen er under Pari, $^1/_8$ af Normalbeløbet.

Kurvemagerarbejde fremstilles ved Fletning af Vidjer, Bambus, Spanskrør, Enebærris, Esparto, Palmeblade, Bast o. l. Til Torve- og Ballonkurve bruges Vidjerne med Barken, ellers afskrælles den, og til tyndere Varer bruges de forskellige Materialer udspaltede. — Ballonkurve laves ogsaa af Jærnbaand, som sammennittes.

kurze Briefe (t.), Betegnelse for *Kort-Sigt-Veksler* (s. d.).

Kutyme, se *Handelssædvane.*

Kuxe (af bøhmisk *Kukux*), Andel i Bjærgværksforetagende, ideelle Andele i Modsætning til Aktier, der lyder paa vist Beløb.

Kvadratalen, ældre dansk Flademaal = 0,394 m².

Kvadratfavn, ældre dansk Flademaal = 3,5461 m².

Kvadratfod, ældre dansk Flademaal = 0,098504 m².

Kvadrat-Kilometer = 1,000,000 Kvadratmeter, m² = 0,017625 Kv.-Mil.

Kvadratmaal, se *Kvadratalen, -favn, -fod, -meter-, -mil.*

Kvadratmeter, m², metrisk Flademaals-Enhed = 2,53797 Kvadratalen.

Kvadratmil, ældre dansk Flademaal = 557383 m².

kvalificeret Akcept eller *modificeret Akcept,* se *betinget Akcept.*

kvalificeret Endossement, se *betinget Endossement.*

Kvalitet, Godhed, Beskaffenhed. I Vareomsætningen vil man i Almindelighed have købt Varer af en vis Kvalitet, et vist Mærke eller efter Prøve, men det forekommer, navnlig i Børshandelen, at Varerne sælges efter en Gennemsnitskvalitet, der finder sit Udtryk i Betegnelser som: gode, sunde Varer eller almindelig gode Handelsvarer. Herved erindres, at man for Terminshandelen paa de forskellige Børser, hvor denne er tilladt, har fastsat visse Varetyper (Santos good average, Upland middling) som Genstanden for Spekulationsforretningen. — Ved Kvalitetsmangler vil Sælgeren eventuelt enten kunne hæve Købet og krævé Erstatning eller fordre Afslag i Købesummen, men Kvaliteten maa, for at Køberen skal kunne træde tilbage, dog være saa meget ringere end beregnet, at hans Interesse ikke er opfyldt ved at faa den ringere Vare, som han maaske ikke kan levere videre eller anvende til den tilsigtede Brug, hvor den ikke vilde fyldestgøre sin Hensigt. Berettigelsen af Køberens Reklamation, og hvor vidtgaaende Krav han kan stille, hvis Varen er af ringere Kvalitet end købt, maa afgøres i de enkelte Tilfælde. Saaledes er det Sædvane i den internationale Handel og anerkendt i de danske Korn- og Foderstof- og andre Brancher, at, bortset fra udvist Svig, maa Køberen nøjes med et Erstatningskrav ved cif-Handeler, uanset hvor meget ringere Kvaliteten er. Se iøvrigt *Mangler ved Varen.*

Kvalitetsbetegnelse har til Hensigt at karakterisere Varens Beskaffenhed, Egenskaber etc., og dette vil ofte til en vis Grad ogsaa kunne opnaas ved at angive, hvorfra Varen stammer, idet der efterhaanden i den internationale Varehandel ud fra visse Oprindelses- og Kvalitetsbetegnelser har dannet sig en Sædvane, der herfor kræver en ganske bestemt Vare af en ganske bestemt Kvalitet, for Eks. for Bomuld: Upland middling, for Kaffe: Rio bon ordinaire, for Hvede: Haard Vinterhvede No. 2, for Gummi: Para No. 1. — Derimod vil Betegnelser som prima, fin, udsøgt A. 1., No. 00 etc. i Almindelighed være af problematisk Værdi. Efterhaanden har man overbudt — ofte sig selv — ved prima-prima, ekstra-prima, og man vil i Handelsverdenen ikke tillægge disse Betegnelser nogen selvstændig Værdi, men lægge Vægten paa, *hvem* der betegner Varen. Ofte er ret højtklingende Kvalitetsbetegnelser paatrykt eller paastemplet selve Varen, navnlig Industrivarer, hvorved et naivt Publikum ofte skuffes, navnlig herhjemme, hvor det brede Publikum er tilbøjelig til at ville købe »billigt«.

I Handel med Børsvarer vil dog visse Kvalitetsangivelser, navnlig naar disse angiver en vis Behandling, Varen er undergaaet, sædvanemæssig kræve en vis tilsvarende Kvalitet, f. Eks. renset, harpet, afskallet, sorteret etc.

Paa visse større Handelspladser findes officielle Vareeksperter til Undersøgelse af Varepartier og Afgivelse af Attest om disses Kvalitet.

I stadig stigende Grad bestemmes Kvaliteten, d. v. s. Indholdet af en bestemt Vare, ved *Analyser*. Saaledes ved Raasukker efter *Rendement* (s. d.), og ved Handelen med Gødningsstoffer, Frø, Foderstoffer, Alkalier, Soda, Klorkalk o. s. v.; se de forskellige Artikler.

Se endvidere *Finhed, Konditionering, Titre.*

Kvalitetsmaal er en Fastsættelse af en Vares Kvalitet ved Forholdet mellem Rumfang (Maal) og Vægt. Saaledes f. Eks. for Korn, hvor i Almindelighed Vægten er proportional med Kvaliteten. Se iøvrigt *Garnmaal* og *Kornvægt.*

Kvalitetsmangel, se *Mangel ved Varen* og *Kvalitet.*

Kvalitetsvægt, se *Kornvægt.*

Kvantitet eller Kvantum, Mængde. Under *Børsnoteringer* er omtalt, at Prisen fastsættes for en vis Mængdeenhed. Dette gælder overhovedet i al Varehandel, og for visse Varer kan denne Mængdeenhed være saa fastslaaet, at man vil antage, at Tilbud i en gros-Handelen altid gælder den sædvanlige Mængdeenhed, naar ikke en anden udtrykkelig angives. Saaledes for en Række Masseartikler: Eger, Nipler, Skruer, Slutskiver etc. i Jern- og Metalbranchen gerne per Tusind Stk., medens i Manufakturbranchen Priserne for Masseartikler gerne sættes i Gros.

Hvis ikke Brutto for Netto er vedtaget eller Sædvane, antages Forretningen at være gjort efter Nettovægten.

Se iøvrigt *cirka* og *Kvantitetsforskel.*

Kvantitetsforskel. Hvis Sælgeren leverer mere, end han efter Afslutningen er berettiget til, vil Køberen som Regel være berettiget til at fraskille det for meget leverede og stille det til Disposition, hvorved imidlertid maa tages i Betragtning, at en Udsortering *ikke* maa finde Sted, med mindre Kvalitetsmangel skulde berettige saadan. Det er dog sjældnere ved fast Forretningsforbindelse, at Køberen vil gøre denne Ret gældende ved mindre Overskridelser.

Omvendt hvis Sælgeren leverer for lille Kvantum kan Køberen forlange Resten efterleveret paa saadan Maade, at Partiet ikke derfor vil kalkulere mere, end hvis det hele, som det burde, var kommet paa en Gang. Efter Loven kan Køberen ogsaa nægte at modtage et for ringe Kvantum og eventuelt endda forlange Erstatning for Misligholdelse af Handelskontrakten, men det er i Handelsverdenen — med Rette — betragtet som Chikane at gøre dette gældende, naar der iøvrigt ikke kan lægges Sælgeren noget til Last, f. Eks. som værende til *beregnet* Fordel for ham, og naar det drejer sig om ret uvæsentlig Mindrelevering. Overhovedet er der ved at udvikle sig en god Handelssædvane, der gaar ud paa, at en vis rimelig Kvantumsforskel op eller ned ikke anses som nogen væsentlig Misligholdelse (med Ret til at hæve Købet etc.) — trods Købelovens Bestemmelser i saa Henseende —, naar Sælgeren ikke søger en beregnet Fordel paa *Køberens* Bekostning.

Se iøvrigt *cirka.*

Kvantum, Flertal *Kvanta,* Mængde; se *Kvantitet.*

Kvart, Papirformat, Højde 26—28 cm, Bredde 20—22.

Kvarter, ældre dansk Længdemaal = $^1/_4$ Alen.

Kvartmil, dansk (misforstaaet) Betegnelse for Sømil. Idet den engelske Sømil, hvormed man almindeligt regner, er $^1/_{60}$ Middel-Meridiangrad, medens den tyske Sømil (geografisk M.) regnes til $^1/_{15}$ Meridiangrad, har man i Danmark og Norge uden Grund taget denne som Norm og er derved kommet til at betegne den internationale (engelske) Sømil som Kvartmil, da den kun er en Fjerdedel af den tyske.

Kvarts er et haardt Mineral, der bestaar af Kiselsyreanhydrid, SiO_2, og findes meget udbredt, idet det udgør en væsentlig Bestanddel af Granit o. l. Bjergarter, Sandsten og Sand. Den reneste Form er *Bjærgkrystal* (s. d.). Forskellige Variteter er den hvide, halvklare *Mælkekvarts,* den blegrøde *Rosenkvarts,* grønliggraa *Katteøjesten, Jaspis* (s. d.), *Kalcedon,* den blodrøde *Karneol* og den stribede *Onyks.* — *Agat* er dannet af forskellige, farvede Kvartslag, ofte med ejendommelige Tegninger, *Baandagat, Fæstningsagat.* Den findes i Bøhmen, Ungarn, Ostindien, Sydamerika, Sibirien. De forskellige Kvarts-

varieteter bruges slebne, undertiden farvede, til Smykkestene, Signeter o. l.; Agaten desuden til smaa Riveskaale, Underlagsplader paa fine Vægte og andre Instrumenter. Endvidere anvendes Kvartsen til *Glas*, *ildfaste Sten* og som Tilslag i Højovne.

Kvassia, *Bittertræ*, Veddet af et buskagtigt Træ, *Quassia amara*, fra Syd- og Mellemamerika og Vestindien. I raspet Tilstand bruges det til Fluegift (se *Fluefangere*).

Kvillajabark, *Sæbebark*, er den knuste Inderbark af en i Peru og Chile voksende Busk af Rosenfamilien, *Quillaja saponaria*. Den indeholder *Saponin*, som skummer stærkt. Et Udtræk med Vand bruges til Vask af Stoffer, som ikke kan taale Sæbe, til Haarvask o. l.

Kvint, ældre dansk Vægt = 5 gram.

kvittere, 1) skriftlig anerkende Modtagelse af Varer, Penge el. l. 2) opgive, forlade (bruges dog sjældent i denne Betydning.)

Kvæde, gule, æble- el. pæreformede Kærnefrugter af Kvædetræet, *Cydonia vulgaris*, som stammer fra Vestasien, men nu dyrkes i hele Europa, og ofte anvendes som Podestamme for Pærer. Frugterne syltes som Gelé, Marmelade o. l. (Kvædekonfekt). — *Kvædeæter* er en kunstig fremstillet æterisk Olie, som bruges til Sukkervarer og Limonader.

Kvægsølv, Hg, *Kviksølv*, *Hydrargyrum*, et flydende Metal; forekommer gedigent, men mest i Forbindelse med Svovl som *Cinnober*. De vigtigste Findesteder er Kalifornien, Spanien (Almaden), Østrig (Idria) og Toskana. Vægtf. 13,6; Frysepkt. ÷ 39,5 ° C.; Kgpkt. 357 ° C. Det rene Kv. faas ved Destillation. Selve Metallet og dets Forbindelser er meget giftige. Det opløser andre Metaller undtagen Jern, Nikkel og Platin; disse Legeringer kaldes *Amalgamer*. Det anvendes til Indvinding af Guld og Sølv, i Barometre, Termometre og mange andre fysiske Instrumenter, til Knaldkvægsølv, Cinnober samt mange andre kemiske og medicinske Præparater (se *Merkuri-* og *Mérkuro*-Forbindelser). Kv. kommer i Handelen i Jærnflasker à ca. 35 kg Netto, mest over London.

Kvælstof, N, *Nitrogenium*, er et luftformigt Grundstof, farveløst og uden Lugt el. Smag. Det udgør ca. 79 % af Luften, og findes bundet i Ammoniaksalte, Salpeter og andre Nitrater, Guano, Gødning og mangfoldige andre organiske Stoffer. For Planternes og Dyrenes Ernæring er kvælstofholdige Stoffer uundværlige. Det udvindes som *flydende Kv.* af Luften og Forbrændingsluft ved stærkt Tryk og Afkøling (sml. *Ilt*) og anvendes i denne Form til Fremstilling af *Ammoniak*, *Cyanforbindelser* og *Kalciumcyanamid* (s. d.) samt til Fyldning af elektriske Glødelamper. Det vindes ogsaa direkte af Luften ved Fremstilling af *Norgesalpeter* (s. d.).

Kystfart (fr.: *cabotage*) er Fart mellem et Lands egne Havne, saaledes at der indlosses i en og udlosses i en anden indenlandsk Havn.

Kæde kaldes Længdetraadene i vævede Stoffer (se *Vævning*); *Kædegarn*, det dertil anvendte Garn (s. d.).

Kædehandel. Herved forstaas en fordyrende, uproduktiv Varehandel, hvorved Varen gaar fra Haand til Haand i *samme* Omsætningsled eller maaske endog tilbage fra f. Eks. Detaillist til Grossist, eller der indskyder sig helt nye, ellers udenforstaaende Mellemhandlere som Mellemled.

Kællingetand, en ærteblomstret Plante, beslægtet med Kløver; dyrkes som Foderurt.

Kænguruskind, *Wallabys*, brungraa el. sølvgraa Skind af forskellige australske Kænguruer. Anvendes til Foer og Besætning, men er ikke særlig holdbart.

Kære er en ved Retsplejeloven indført simplificeret Appel af Kendelser og Beslutninger, der ikke paaankes i Forbindelse med selve Dommen.

Kærneved, den inderste Del af Træernes Ved, som ofte er anderledes farvet og tættere end det yderste Lag, Splinten.

Køb, se *Handelskontrakt*.

Køb efter Prøve er det almindeligste i en gros-Handelen, enten nu Prøven kun *forevises* (af Rejsende, Fabrikanter) eller den overleveres. Ofte lader Køberen sig tilstille et mindre Prøveparti (f. Eks. 5 Kilo Postpakke) af de Varer, hvoraf Prøven er ham forevist, og om saadanne Prøvepartier gælder da de samme Regler, som naar selve Afslutningen er sket ved Prøvens Overlevering.

Det særlige ved Køb efter overleveret Prøve er, at Køberen sikrer sig, at de senere

i Henhold til Prøven leverede Varer svarer til denne. For det Tilfælde, at Sælgeren vil bestride, at den Prøve, som Køberen fremlægger som den ham af Sælgeren overleverede, er den rigtige, anbefales det at sikre sig nogle Bevisligheder, f. Eks. ved at begge Parterne sætter deres Segl paa Prøven. Hvis Sælgeren vægrer sig herved, afskærer han sig fra at bestride Prøvens Ægthed. Lader Forsegling sig ikke gøre, kan Prøve ved Industrivarer forsynes med Sælgerens Fabrikmærke og Fabrikationsnummer (Styknummer), ligesom Produkter kan forsynes med Sælgerens Stempel og Bemærkning om, at det netop *er* en Prøve og leveret den og den Reflektant (Køber) den og den Dag. Køberen selv kan styrke sin Paastand med Hensyn til Prøvens Ægthed ved straks at sætte et Mærke ved den med underskreven Angivelse af, fra hvem og hvornaar modtaget. Ved Varer i Prøveposer (Twist, Spaaner, Metalaske, Korn etc.) anbefales det at dele Prøven i 2, hvoraf den ene Del forsegles under ovenstaaende Angivelser til eventuel Retsbrug, medens den anden, frie Del af Prøven anvendes ved Sammenligningen med Varepartiet. Prøvens Identitet kan selvfølgelig ogsaa bevises ved Vidner.

Spørgsmaalet er dernæst, *hvad* Prøven skal vise, og dette er ikke mere, end hvad *umiddelbart* fremgaar af denne. Er der saaledes leveret Prøve af en forniklet Jerngenstand, vil Køberen meget vel kunne gøre gældende som Kvalitetsmangel ved de leverede Varer, at Rusten slaar igennem som Følge af Fejlbehandling før eller ved Forniklingen, selv om Prøven ogsaa maatte være rustet siden Overdragelsen paa Grund af samme Fejl, der ikke kunde ses ved almindelig købmandsmæssig Bedømmelse af Prøven. Kornprøver viser nærmest kun Farve og Udseende, Tøjprøver: Kvalitet, Farve, men ikke Stykkernes Bredde, hvilket dog gerne angives ved en Prøven paahæftet Seddel eller medfølgende Liste. Produktprøver maa som Regel betragtes som visende Partiernes *Gennemsnits*-Kvalitet, men denne angives ofte desuden ved almindelige Udtryk (se *Kvalitetsbetegnelser*). Er det om at gøre at faa leveret en absolut ensartet Vare (i Produkter), maa man i Afslutningen optage dertil sigtende Bestemmelser, men selv om man kun kan kræve, at Partiet i Gennemsnit svarer til Prøven, saa vil dog for store Afvigelser fra denne indenfor de enkelte Dele af Partiet (i Fade, Fustager, Baller etc.) kunne klassificere Varen i *forskellige* Varekvaliteter, hvad Køberen ikke behøver at modtage, men maa han i saa Fald gerne kræve Omlevering af hele Partiet, hvis han ikke benytter sig af andre Beføjelser, se *Køberens Ret*, og kan ikke udsortere og beholde, hvad der er *bedre* end Prøven og refusere, hvad der er ringere; det ene maa følge med det andet.

Ved visse Børsvarer er visse Afvigelser sædvanemæssig tilladt, eventuelt mod Afslag i Prisen.

Ved fortsat Forretningsforbindelse vil ofte nye Ordres lyde paa Varer af samme *Kvalitet som tidligere leveret*. Ogsaa her vil det imidlertid være forsynligst paa ovennævnte Maade at sikre et Identitetsbevis for en af Køberen af det betræffende tidligere leverede Parti udtagen Prøve.

Købeloven af 6. April 1906 er et Resultat af skandinavisk Samarbejde, og de 2 omtrent samtidige Love i Norge og Sverige stemmer næsten overens med den danske.

Selve Købeloven er ingenlunde udtømmende, men paa Handelens Omraade gælder ogsaa vore almindelige Retsregler om Forpligtelser, ligesom nævnte Lov særlig maa suppleres med de 3 Love af 8. Maj 1917 1) om Aftaler, 2) om Kommission og Agentur, særlig dennes §§ 78, 80/3, 3) om Afbetalingshandeler.

Det bemærkes, at Købeloven ikke omfatter Handeler med faste Ejendomme og Skibe, og at Købelovens Regler, der i sig selv i Hovedsagen er bygget over Handelssædvaner, ikke gælder i Modstrid med andre eller nyere Handelssædvaner. Lovens Bestemmelser gælder ogsaa for Byttehandel.

Køberens Ret, d. v. s. hvad Køberen kan kræve ifl. Afslutningen. Disse Krav gaar ud paa:

1) *den solgte Vare.* Er det en bestemt Ting, der er solgt, behøver Køberen ikke at modtage en anden, selv om denne er lige saa god eller endog bedre. En anden Sag er, at en Nægtelse let vilde faa Karakter af forkastelig Chikane. Det er *Ejeretten* over det solgte, Køberen kan kræve, og ikke blot den uforstyrrede Besiddelse.

2) *leveret rette Sted.* Hvor Leveringsstedet er, afhænger af Betingelserne for den indgaaede Handel. I indenlandsk en gros-Handel vil en Tilsendelse ved Sælgerens Foranstaltning være det almindeligste, selv om Køberen skal betale Fragt el. l.; se iøvrigt *Levering.*

3) *leveret i rette Tid.* Indtræffer Varen, før han faktisk har Anvendelse for den, vil det dog ofte stride mod Velanstændighed, om han rejser Krav i Anledning af for tidlig Levering, naar Sælgeren stiller Valutaen fra den rigtige Leveringstid. Se iøvrigt *Levering.*

4) *leveret paa aftalte Betingelser*, hvad enten disse nu gælder Betaling, Emballage, Garanti, Udstyr, Montering etc.

Købestævne, Varemesse, se *Messe.* Her i Landet finder kun Købestævne Sted i Fredericia, men er der Bestræbelser oppe for at skabe Bygninger af tidssvarende Størrelse (bl. a. en Hal paa 10,000 Kvadratalen Gulvflade) i København. I Göteborg og Kristiania m. fl. Byer i Skandinavien afholdes nu Købestævner, og Tidens Krav rundt om i Landene gaar i den Retning.

Købmandsborgerskab kan kun faas udenfor København; giver en almindelig, omfattende Ret til at drive Handel en gros og en detail med alle Slags Varer, saavel fra aaben Butik som fra andre Lokaler. (Undtaget er Medicinal- og Marskandiserhandel).

Købmandshandel, se *Købmandsborgerskab.*

Køb og Salg er en gensidig bebyrdende Retshandel, hvori den ene Part tilsiger den anden en Ydelse: Levering af en Vare mod den anden Parts Erlæggelse af et Vederlag. Om Indgaaelse af Køb og Salg som Forretning, se *Handelskontrakt.*

Køb paa Approbation, se *Køb paa Prøve.*

Køb paa Besigt. Herom indeholder Købeloven (§ 60) følgende Bestemmelse: Er en Genstand købt paa Prøve eller paa Besigtigelse, og er den leveret, bliver Køberen bundet ved Købet, saafremt han ikke inden aftalt Tid eller, om ingen Tid er aftalt, inden passende Frist har meddelt Sælgeren, at han ikke vil beholde Genstanden. Saalænge Køberen har Genstanden til Prøve eller Besigtigelse, bærer han Faren for den.«

Ved Køb paa Prøve er Sælgeren bundet ved sit Tilbud om at ville sælge den paagældende Vare paa de offererede Betingelser, medens Køberen kan afslaa eller acceptere Handelen, hvis Varen ikke passer ham. Køberen kan vel siges at have indgaaet Handelen, men under en udskydende Betingelse, nemlig at han efter selvstændigt Skøn billiger den leverede Vare.

Er Varen *ikke* leveret, men kun en Prøve af den, vil Køberens (Reflektantens) Tavshed betyde Afslag.

Begrebet dækkes i sidstnævnte Tilfælde ikke ganske af *Levering paa Prøve* (s. d.), idet bl. a. Køb paa Prøve kan finde Sted af Varer, der ikke ligefrem tages i Brug for at undersøge Kvaliteten eller Anvendeligheden. Paa den anden Side har Begrebet: Køb paa Prøve en tilsvarende Hensigt som bindende, beprøvet Tilbud.

Køb paa Levering, se *Leveringsforretning.*

Køb paa Prøve, se *Køb paa Besigt.*

Kødekstrakt, oprindelig foreslaaet fremstillet af den tyske Kemiker *Liebig* for at udnytte de store Mængder halvvildt Kvæg paa Pampassletterne. Den fremstilles som Kødsuppe, der inddampes til en tykflydende Masse, navnlig i La Platastaterne, Teksas og Australien. Den har væsentlig Betydning som Krydderi, da den kun indeholder meget lidt egentlig Næringsstof. I Europa fabrikeres ogsaa en Del, med Tilsætning af Salt, Urte- eller Gærudtræk o. l. (se *Bouillonterninger*).

Kødhandelen omfatter navnlig *Okse-* og *Faarekød,* desuden Kødet af Heste, Kaniner og Rensdyr og i videre Forstand Flæsk, Vildt og Fjerkræ. Af større Dyr udgør Kødet 40—60 % af den levende Vægt. Den største Mængde forhandles som *ferskt Kød,* idet man til Opbevaring og Forsendelse mere og mere anvender Kølehuse, Kølevogne og Skibe, hvor Rummene holdes afkølet ved Hjælp af Is eller Kølemaskiner. *Ferskt Oksekød* forsendes som halve Kroppe, indpakket i Lærred, fra Danmark til Tyskland og Norge. I og fra Nordamerika (Chikago) og Kanada, og til Dels fra Argentina forsendes det som *chilled beef,* d. v. s. stærkt afkølet, medens det meste fra Sydamerika, Ny-Zeeland og Australien kommer i *frosset* Tilstand, navn-

lig til England. Dette er dog i lavere Pris, da Smagen lider ved Frysning og Optøning. — *Faarekød* udføres som hele Kroppe, ophængt i Tremmekasser eller indpakket i Lærred, fra Danmark til Norge og England. Dette Land faar dog den største Mængde fra Australien, Ny-Zeeland og La Platastaterne i frosset Tilstand. *Saltet Oksekød* udføres navnlig fra de Forenede Stater, som *Beefhams* og *-clods* (Bag- og Forkød), *Family beef* (Bryst- og Sidekød), *Pocket beef* (tyndere Bryst) og *Mess beef* (Hals og Slag) i Tdr. à 180 og 200 lbs. Fra Danmark udføres noget letsaltet Oksekød i Tdr., navnlig til Pølsefabrikation. — Henkogt Oksekød, *canned beef*, udføres ogsaa i store Mængder fra Nordamerika, Australien og Sydamerika, og fremstilles i de fleste Lande (se *Konserves*). — *Saltet Lammekød* i Tdr. à 112 kg udføres fra Island. *Saltet Hestekød* udføres fra Amerika og England. En Del *Okse-*, *Faare-* og *Hestekød* sælges ogsaa *røget*. Foruden Kødet er *Slagteriaffaldet*, som Hoveder, Tunger, Lever o. s. v. i fersk, saltet, røget og henkogt Form, vigtige Handelsartikler. *Pølser* (s. d.), *Tarme* (s. d.). Handelen med Kød og Slagteriprodukter er underkastet særlige Kontrolbestemmelser, dels ved Lov af 24. April 1903, dels ved de forskellige Sundhedsvedtægter.

Kødkonserver i Form af *tørret Kød*, *Kødmel*, *Kødpulver*, *Pemmikan* fremstilles forskellige Steder, navnlig beregnet til Proviantering. Se ogsaa *Konserves*.

Kølnergult, se *Kromgult*.

Kølnermark, ældre Møntvægt = 233,855 g; som Sølvvægt dog = 235,294 g.

Kølnervand, se *Eau de Cologne*.

Kølnsk Jord, se *Umbra*.

Kønrøg er Kulstof (Sod), som udskilles ved ufuldstændig Forbrænding navnlig af harpiksholdigt Træ, Beg o. l. Fabrikeres i Sverige, Norge og Tyskland, som har store Fyrreskove, og renses paa forskellig Maade for Tjærebestanddele o. l. Den fineste er *Lampesort*, amerikansk *Carbonblack*, som faas ved at lade Soden af osende Olie eller Gas afsætte sig paa Blikplader, samt *Acetylensort*. Bruges til Tryksværte, Oliefarver, Blanksværte, og Tusch (s. d.).

Kørvel, de krusede Blade af en Skærmplante, *Anthriscus cerefolium*, som dyrkes til Husholdningsbrug.

BIBLIOTEK

L

L eller ***l***, Forkortelse for: 1) *Liter*; 2) *last* (zur Last), 3) *Lira*, italiensk Franc; 4) *long cours*, en af Bureau Veritas benyttet Betegnelse for Fart over hele Verden; 5) *less*, en engelsk Betegnelse for, at Møntmetal er ringere end Standardfinheden; 6) *lettres*, Betegnelse for Sælgerkursen paa franske Kurslister.

£, Pund Sterling, Livres; £ *e*, egyptian Pound.

Laan, se *Bankvæsen og Kreditformer*.

Laberdan, grøn Kabliau, saltet, ikke tørret *Torsk* (s. d.).

labil, usikker, svingende.

Lac, 100,000 Rupées. (s. d.)

Lac-dye (eng.), se *Gummilak*.

Lacrima el. *Lagrime Christi*, en lys, buketrig, stærk Likørvin fra Omegnen af Vesuv.

Lade-, se ogsaa *Laste-*.

Ladebrev, et sjældent benyttet dansk Ord for Konnossement (s. d.).

Ladeevne for Skibe strækker sig i 2 Retninger: *Bæreevne* (s. d.) og *Rummeevne* (s. d.). Den første bestemmes som den Godsvægt, der nedtrykker Skibet til den dybeste Vandlinje, hvor det (endnu) er sødygtigt og styrbart; den anden bestemmer Skibets Netto-Rumindhold eller Register-Tonnagen med Fradrag af de Rum, som ikke anvendes til Gods.

Ladeseddel. Ved Afskibning af Gods med de faste Rutedampere afhentes paa disses Kontor en Ladeseddel, som Pladsformanden eller Styrmanden kvitterer, og hvorefter Konnossementet da kan forlanges.

Ladning. Er der solgt en Ladning — i Modsætning til et »Parti« — maa Sælgeren

ifl. Kbl. § 67 ikke sende andre Varer med samme Skib, og endnu mindre Tredjemand. Sker det alligevel *og* saaledes, at det volder Køberen Ulæmpe, kan han nægte Modtagelse og kræve Erstatning.

Sælgeren er pligtig at indlade saa meget i Skibet, som dette kan tage (se Ladeevne), dog indenfor det afsluttede Maksimum (se cirka).

Ved *svømmende Ladning* forstaas i Almindelighed en indladet Ladning, for hvilken Konnossement er udstedt, selv om Skibet endnu ikke maatte have forladt Indskibningshavnen.

Ved *bekvem Ladning* forstaas Gods, der let og praktisk lader sig stuve i Skibet, saa dettes Ladeevne fuldt ud kan udnyttes.

Lady-cloth, en Slags stærkt *Shirting* (s. d.).

Lady-twist, meget tyndt spundet, svagt saucet Skraatobak (se *Tobak*).

Lager (t.): 1) Vareoplagsted; 2) selve de paa Oplagsstedet beroende Varer.

Lagerbevis, se *Oplagsbevis*.

Lagerbog er en Bog over indgaaede og udgaaede Varer, af hvilken Lagerbeholdningen til enhver Tid skal kunne ses, fraset Svind, Defekter el. l. Lagerbogen inddeles med Sider for de enkelte Varesorter, Forretningen fører. I Forretninger med en stor Varietet af Varer (Galanteri, Isenkram, Cycletilbehør etc.) er en Lagerbogs Føring ofte næsten uoverkommelig, hvorfor man her gærne indskrænker Lagerbogen til enkelte af de vigtigste Artikler.

lagre, lægge Varer paa Oplagssted.

Lahn, *Lan,* flade, smalle Strimler af ægte eller uægte Sølv og Guld, som bruges til Omvikling af Bomulds- eller Silketraade, og til Juletræspynt (Englehaar).

laissez faire, laissez passer (eller *aller*) er et sammentrængt Udtryk fra den økonomiske Frigørelsestid, hvis Betydning i sin Helhed er denne: Lad (Industrien) tilvirke og lad (Handelen) omsætte. Kravet gaar altsaa ud paa Ophævelse af alle (de gældende) Indgreb og Regulativer fra Statens og Laugenes Side. Kravet, Sætningen blev første Gang fremsat af Franskmanden Legandre i 1680, men blev optaget af Manchester-Skolen (s. d.).

Lak, 1) se *Gummilak, Skællak.* 2) *Segllak,* bestaar af sammensmeltede Blandinger af *Harpikser, Terpentin, Voks* o. l. med Tilsætning af mineralske *Fyldstoffer,* som Kridt, brændt Magnesia og Tungspat, samt *Farvestoffer,* Cinnober, Mønje, Engelskrødt, Bensort, Kønrøg, Berlinerblaat, Okker, Kromgult o. a. De bedste Sorter indeholder Skællak, til simplere bruges i Stedet Voks, Paraffin, Ceresin eller Beg. Undertiden parfymeres fin Lak med Benzoe, Peru- el. Tolubalsam. 3) *Flydende Lakker, Lakopløsninger,* danner et fast, blankt Overtræk paa Træ, Metaller og Papir ved at Opløsningsmidlet fordamper eller stivner ved Luftens Paavirkning. *Lakfernisser,* se *Fernis.* De bedste er *Kopallakker* (se *Kopal*). *Ovnlak* er forskellige L., som stivner ved Ophedning. — *Spirituslakker* er Opløsninger af Lak eller Harpiks i stærk Alkohol el. Træspiritus. Som Opløsningsmiddel kan ogsaa bruges *Terpentinolie, Benzin* o. l. *Emaljelak* og *Japanlak* (s. d.). — *Asfaltlak* er Opløsninger af Asfalt, Tjærebeg o. l. — *Bakelitlak* er Opløsninger af *B.* (s. d.) i alm. og Amylalkohol, navnlig til Anvendelse paa Metal. — *Galalithlak* er Opløsninger af *G.* (s. d.) i Ammoniak. Ved Tilsætning af Formalin, Blyacetat og Zinkklorid, faas *Galalithemalje.* — *Zaponlak* er Opløsninger af *Celluloid* (s. d.) alene, eller med Farvestoffer, Broncepulvere o. l. De 3 sidste kaldes med fælles Navn *Novolakker.*

Lakerede Varer er Fællesbetegnelse for mange forskellige Varer af Træ, Blik, Papiermaché o. l., som har faaet et, ofte af flere Lag bestaaende Overtræk af Lak. I Reglen grundes de først ved Maling og Afslibning. Slm. *Japanvarer.*

Lakfarver, Forbindelser af organiske Farvestoffer og Tjærefarver med Stivelse, Aluminiumhydroksyd, Gibs, Tungspat o. l., som binder Farvestoffet. Anvendes til Tøjtrykning, som Vand- og Oliefarver. Sml. *Farvelakker, Karmin-* og *Kraplak.*

Laklæder fremstilles af letsmurt, rød- eller kromgarvet Læder af Huder, Kalveskind el. Spalt (se *Læder*). Lakken skal være meget bøjelig; i Reglen anvendes Olielak, til *sort L.* en Blanding af kogt Linolie og Berlinerblaat. Efter gentagen Paastrygning Tørring og Afslibninger faas Glansen ved Strygning med Linoliefernis.

Lakmos, *Lakmus,* et violet Farvestof,

som udtrækkes af forskellige Lavarter, som findes ved Middelhavs- og Atlanterhavskysterne. Det farves *rødt* af Syrer, *blaat* af Alkalier, og bruges derfor som et vigtigt Prøvemiddel for disse, i Form af *Lakmosopløsning* og *Lakmospapir*.

Lakrisrod er de gullige, trævlede Rødder af en fleraarig, ærteblomstret Plante, *Glycyrrhiza glabra*, som dyrkes i Sydrusland, Lilleasien, Syd- og Mellemeuropa og paa Bermudas-Øerne. Den indeholder et ejendommeligt, sødt smagende Stof, *Glycyrrhicin*, beslægtet med Sukker og bruges bl. a. til Indblanding i Tobak. Hovedmængden anvendes til *Lakris*, idet Rødderne udkoges med Vand og Ekstrakten inddampes til en fast, sortebrun, glinsende Masse. Denne formes som Blokke eller korte, runde Stænger, 2—3 cm tykke, eller ganske tynde, *engelsk L.* En af de bedste Sorter er den italienske *Barracco*. Udførslen sker navnlig fra Syditalien over Neapel og Palermo, fra Spanien (*spansk B.*) og Lilleasien over Smyrna. Lakris bruges til forskellige Hostemidler og Slikkeri, *Bændellakris*, samt som Tilsætning til Porter.

Laks, en indtil 1,5 m lang Blødfinnefisk, med graalige, sølvglinsende Skæl, som lever i de nordlige Have og Indvande, hvorfra den vandrer op i større Vandløb for at kaste Rognen. Ved Danmark fanges den omkring Bornholm, i Kattegat og Skagerak, ligeledes ved Grønland. Laks sælges fersk, saltet eller røget, endvidere kommer store Mængder, navnlig fra Vestkysten af Nordamerika, henkogt i Daaser eller i *frosset* Tilstand. En Del af denne saltes og røges her, men giver ikke saa fin en Vare som den friskfangede. *Laksørred*, se *Ørred*.

Laktater, Salte af *Mælkesyren* (s. d.).

Laktose, *Mælkesukker*, se *Mælk*.

Lallemantiaolie, faas af Frøene af en i Persien og Lilleasien voksende Plante, *Lallemantia iberica*. Olien er stærkt *tørrende* hvorfor den navnlig anvendes til *Fernis* (s. d.).

Lama, flonelsagtige Stoffer af Karteuld. med kort eller lang, ikke overskaaret Luv, paa den ene Side. Bruges til Damefrakker, Foer o. l.

Lamaskind, *Guanako*, faas af den sydamerikanske, med Kamelen beslægtede *Auchenia huanaco*. De er graabrune, med hvid Bug; Skindene anvendes til Læder, og Ulden under Navn af *Alpakkauld* (s. d.).

Lambertske Nødder, se *Hasselnødder*.

lame duck (eng.), Børsudtryk for en fra Børsen udvist Spekulant, der ikke har opfyldt indgaaede Forpligtelser.

Lammeskind, se *Faareskind*.

Lampesort, se *Kønrøg*.

Lampevæger, tykke, vævede Baand el. Rør af Vægegarn, d. v. s. blødt, svagt tvundet Bomuldsgarn, Nr. 12—30.

Lana (lat.), Uld.

lancerede Stoffer, se *brocherede Tøjer*.

Landhandel eller Købmandshandel paa Landet omfatter gærne en Række Brancher, der i Byerne er adskilt, hvorfor der kræves en omfattende Varekundskab og Kendskab til de fordelagtigste Indkøbssteder.

Ved Næringsfrihedens Indførelse i 1857 blev der reserveret de daværende Provinsbyer et Læbælte (s. d.)

Landing order (eng.), Tilladelse til at bringe Godset i Land. Naar et Skib ankommer i (engelsk) Havn undersøges først, hvilke toldpligtige Varer, det har ombord, og naar dette er bragt paa det rene og de toldpligtige Varers Modtager har ordnet Tolden, faar Kaptajnen en Ordre, der tillader ham at bringe Varerne i Land.

Landing weight (eng.), oplosset Vægt, den virkelige Vægt af Godset, Ladningen, *efter* Oplosningen.

Landrejsende kaldes en Handelsrejsende (s. d.), der besøger »Landet« i Modsætning til Provinsbyerne. En Landrejsende anvender gærne eget Befordringsmiddel, som dog sædvanlig stilles ham til Disposition af Firmaet.

Landsoverskatteraad. Et i Henhold til Indkomst- og Formueskatteloven af 8. Juni 1912 oprettet Raad, der bestaar af 9 Medlemmer, hvoraf de to som Formand og Næstformand er Embedsmænd. Tre af Raadets Medlemmer vælges af Finansministeriet og fire af Rigsdagen, to af hvert Ting. L's Opgave er som sidste udenretlige Instans at afsige Kendelser i Klager over Indkomst- og Formueansættelserne. Desuden har Raadet vejledende Myndighed angaaende Ligningsarbejdet og fører Kontrol med, at dette sker efter ensartede Principper.

Landvine, lette, mindre holdbare Vine,

som i Reglen fremstilles paa de mindre Gaarde i Vinegnene og er beregnet til Forbrug i Nærheden af Produktionsstederne, i Modsætning til Chateauvine (Slotsvine) og de i de store Centrallagre, f. Eks. i Bordeaux o. a. St. fremstillede Vine (s. d.).

lange Veksler kaldes efter tysk Børssædvane i Valutahandelen Veksler, der endnu har en Løbetid: 1) paa New York: af mindst 45 og højst 100 Dage; 2) paa andre Pladser: af den noterede lange Sigt (60 eller 90 Dage) minus 15 Dage.

Langgods. Ved Godsforsendelse paa Statsbanerne regnes særlig Fragt for Genstande over 6 Meter lange.

Langkatolie, Raapetroleum fra Sumatra, Borneo og Java (se *Petroleum*).

Lang-Sigt-Veksler, Veksler med 2—3 Maaneders Løbetid.

Languedocvine, røde og Likørvine fra Engene omkring Garonne i Sydfrankrig. En Del af dem udføres over Bordeaux.

Lanolin, *Uldfedt, Adeps lanæ,* et gulligt, ejendommeligt lugtende Fedtstof, som udvindes af den i Faareuld indeholdte *Uldsved* ved Vaskning eller Ekstraktion. Det *raa Uldfedt* anvendes til Indsmøring af Læder og Jute. Ved Rensning faas rent Lanolin. Dette bliver ikke harskt og optages let af Huden, hvorfor det særlig anvendes til Salver o. l. samt som Tilsætning til Sæbe.

Lansetræ, let, stærkt Ved af nogle vestindiske Laurbærtræer. Anvendes som Vogntræ og til Billardkøer.

Lapis (lat.), Sten, f. Eks. *L. infernalis,* se *Helvedessten, L. pumicis,* se *Pimpsten.*

Lard-oil (amer.), den flydende Del af *Svinefedt* (s. d.).

last, forkortet l/, er en Sammentrækning af *zur Last* (t.) . . paa (den eller den betrukne). Betegnelsen bruges ved Fremsendelse af Veksler eller Anvisninger til Kreditering, Diskontering eller Inkasso.

Last, se *Ladning.*

Lastadie, Lade- og Losseplads for Skibe.

Lastelinie, se *Lastemærke.*

Lastemærke eller *Lastelinіemærke* angiver ved Skibe det største Dybgaaende, hvortil Skibet maa lastes. Mærket anbringes udenpaa Skibet; se iøvrigt Lov Nr. 114 af 14. Maj 1909 med dertil knyttede kgl. Anordning Nr. 232 af 1909 og Bkg. Nr. 236 af 1909.

Lasting, tæt, atlasvævet Stof af haardt Kamgarn, Bomuld eller Halvuld med Bomuldskæde. Anvendes som Foer- og Møbelstof.

Lasurfarver, se *Farver.*

Lasursten, *Lapis lazuli,* et uigennemsigtigt, blaat Mineral, som væsentlig bestaar af Aluminium-, Natrium- og Kalciumsilikat. Den findes i Sibirien og Chile, og bruges som Smykkesten, til Mosaik o. l.

Latakia, tyrkisk Tobak fra det nordlige Syrien (se *Tobak*).

Latex, Mælkesaften, hvoraf *Kautsjuk* (s. d.) udvindes.

latinske Møntunion, Overenskomst mellem Frankrig, Belgien, Italien og Schweiz om et fælles Møntsystem ved Konvention af 23. Decbr. 1865. Konventionen tiltraadtes i 1868 af Grækenland, og Reglerne i denne følges ogsaa i Spanien, Rumænien, Bulgarien Serbien, Finland, Luxemburg og en Del af de centralamerikanske og sydamerikanske Stater.

Medens Navnene for Møntenhederne er forskellige (i Frankrig Franc og Centime, i Italien Lira og Centesimo, i Spanien Peseta og Centesimo o. s. v.) er Enhederne af samme Størrelse, idet der udmøntes $3444^{4}/_{9}$ Francs af et Kilogram Guld, med Finhed 900. Den fri Udmøntning af Sølv blev ophævet i 1878, men det er stadig lovligt Betalingsmiddel i ubegrænset Mængde i Landene. En Franc er 100 Centimes, og den samme Deling findes i andre Lande.

Konventionslandenes Hovedmønt er gensidig lovligt Betalingsmiddel ved de offentlige Kasser, men ikke Mand og Mand imellem, undtagen i Italien, Schweiz og Grækenland.

Lauentlærreder, *Løwenlærreder,* stærke, tætte Hampe- el. Hørlærreder, som fremstilles i Hannover og Westfalen. Bruges til Madrasser, Sække o. l.

Laurbær, de tørrede Frugter af et stedsegrønt Træ, *Laurus nobilis,* som dyrkes i forskellige Varieteter i Middelhavslandene og Kalifornien. De er ægformede, mørke, fint rynkede og glinsende, med en hvid Kærne. Bruges som Krydderi og til Udvinding af *Laurbærfedt,* et grønt, smøragtigt Fedtstof med bitter Smag og aromatisk Lugt.

Laurbærblade, de tørre, grønlige Blade af Laurbærtræet (s. ovfr.), De indeholder Garvestof og en æterisk Olie med en ejendommelig Lugt og Smag. Indføres navnlig fra Italien, Spanien og Frankrig, fastpressede i Baller, og bruges som Krydderi og til *Laurbærolie.* Denne fremstilles ved Destillation af Bladene (og Frugterne), og anvendes til Parfymer.

Laurbærtræ, Veddet af det alm. Laurbærtræ (s. ovfr.), er meget haardt, tæt og tungt. Bruges til finere Snedker- og Drejerarbejde. Særlig værdifuldt er *Greenheart,* mørkegrønt Ved af et beslægtet Træ fra Guyana, som ogsaa bruges til Vandbygningsarbejde.

Laurelnødolie, *Dombaolie* m. m., er et halvflydende Fedtstof, som udvindes af Frøene af et Træ, *Calophyllum inophyllum,* som vokser paa Madagaskars og det tropiske Østafrikas og Asiens Kyster. Den bruges navnlig til Sæbe.

Lava er den smeltede Masse, som strømmer ud af Vulkaner og størkner til en fast, ofte porøs, men ogsaa glasagtig Masse, *Basalt* (s. d.). I Handelen kommer, navnlig fra Italien, en Mængde Broscher o. l., udskaaret i en forskelligt farvet Kalksten, som *uriqtigt* kaldes Lava.

Lavendelolie, faas ved Destillation af Blomsterne af Lavendlen, *Lavandula officinalis.* Det er en gullig eller grønlig æterisk Olie, som navnlig udvindes i Sydfrankrig af vilde L., men ogsaa i England. Den anvendes meget i Parfymeriet, og forfalskes ofte, bl. a. med *Spikolie,* som faas af *Lavandula Spica* fra Middelhavslandene. Den lugter mere af Rosmarin og Kamfer, og anvendes til Parfymer.

lavieren (t.), sno sig forsigtigt igennem eller frem, holde noget igen, tøve.

Lawn (eng.), lette, aabne Stoffer af Bomuld, sjældnere af Hør, noget lignende som Cambric, Musselin o. a. De forskellige Kvaliteter kaldes Victoria-, Bishops-, Silesia-Lawn.

lb, Forkortelse af *librum, libra* (lat.), Pund, som anvendes i britisk Vægt som Forkortelse for engelsk Pund avoirdupois-Vægt. 22 lbs regnes almindeligt til 10 kg.

Det danske, norske og tyske Tegn: ℔ er i Virkeligheden en Sammenskrift af l og b.

L. C. Telegram er ekstraeuropæiske Telegrammer til nedsat Takst; de befordres først efter fuldt betalte T. og Pressetelegrammer. Ordtaksten er den halve af den for alm. Tel. gældende.

L. E. eller £ *e,* Forkortelse af *egyptian £ivre.*

Lea (eng.), se *Garnmaal.*

League som geografisk Længdemaal i England og Frankrig omfatter 3 Sømil à 6080 feet.

Leblade laves af særlig sejt Staal (se *Jærn*), navnlig i Østrig og Tyskland.

Ledger (eng.), Hovedbog.

Leergut (t.), tom Emballage.

Leerverkäufe (t.), Blankosalg af Effekter som Baisse-Spekulation.

legal Akceptfrist, se *Handelskontrakt.*

legal tender (eng.), lovligt Betalingsmiddel, som skal modtages i Betaling efter sit Paalydende, Guldmønt, Sølvmønt til et vist Beløb, samt Pengesedler, udstedte af Staten eller af Nationalbanken.

Legeringer er sammensmeltede Blandinger i forskellige Forhold af to eller flere Metaller eller med Grundstoffer som Kulstof, Silicium, Fosfor o. a. Mange Metaller faar først de rette Egenskaber ved Indhold af større eller mindre Mængder af andre Stoffer. En Legering har altid lavere Smeltepkt. end et af de sammensættende Metaller. *Eutektisk L.* kaldes den Legering af 2 eller flere bestemte Metaller, som har det laveste Smeltepkt. Se *Bronce, Messing* og de forskellige Metaller.

Legger, Vinmaal i hollandsk Ostindien = 388 Batavia Kander à 1,49 l. I Praksis regner man 1 Legger = 600 l = 134 Imperial Gallons.

legitimere, bekræfte, yde eller føre Bevis for at være den paagældende, den berettigede.

Lei. Pengeenheden i Rumænien er *Lei* (Franc) à 100 Bani (Centimes).

Leipziger-Messe, se *Messe.*

Lejemetal, se *Antifriktionsmetal.*

Lemoner, vestindiske Citroner (s. d.).

Lemongræsolie, en æterisk Olie fra Ostindien, som udvindes ved Destillation af *Citrongræs, Andropogon citratus,* og bruges til Parfymer.

Leoniske Varer, oprindelig fra den spanske By *Leon,* uægte Guld- og Sølvtraad

(sml. *Lahn*), som anvendes til Tresser, Possementarbejder, Broderi o. l.

Lepton, græsk Mønt = $^1/_{100}$ Drahme (Franc).

Ler er vandholdigt Aluminiumsilikat. Det er fremkommet ved Forvittring af ældre Bjærgarter, navnlig Felspat, og forekommer renest som *Kaolin* (s. d.), endvidere som *ildfast Ler*, *Pibeler* (s. d.), *Blaa-* og *Rødler*. Farven skyldes Indhold af forskellige Jærnforbindelser eller Kulstof. Ofte er det blandet med Sten, Grus, Sand, Glimmer o. l. Det anvendes til *Lervarer* (se ndf.), *Cement* (s. d.), Modellering, Fyldmasse o. a.

Lervarer, *keramiske V.*, fremstilles af naturligt forekommende Ler (s. ovfr.) med eller uden forskellige Tilblandinger; ved Ældtning, Formning og *Brænding*, d. v. s. stærk Tørring og Glødning, hvorved Massen bliver sammenhængende. Ofte dækkes den med *Glasur* (s. d.), som kan være gennemsigtig, saaledes at Grundmassens Farve træder frem, eller uigennemsigtig, hvid eller farvet (Emaljeglasur). Efter Grundmassens Beskaffenhed skelner man mellem *porøse L.*, som er gennemtrængelige for Vand og Luft, og hvor Brudfladen er ujævn og sugende, og *tætte L.* med ugennemtrængelig og glasagtig Grundmasse, som kan være saa haard, at den ikke ridses af Staal. Til den første Gruppe hører *Fajance*, *Majolika*, *Pottemagervarer*, *Terrakotta* og *Teglværksprodukter*, til den anden *Porcelæn* og *Stentøj*. Se de forsk. Artikler.

letfordærvelige Varer, som Banegods, betragtes frisk Brød, fersk Fisk, levende Fisk, røget Fisk, fersk eller letsaltet Flæsk og Kød, friske Frugter, Bær og Grøntsager, Mælk, Ost, Æg, Smør og Øl. — Disse Varer besørges med fremskyndet Hurtighed, saaledes som Ilgods paa Fragtgodsfragtbrev og til Fragtgodstakster.

let Last er et særligt Sømandsudtryk for Last, hvis specifike Vægt er mindre end Vandets; i Modsætning hertil kaldes Last, hvis specifike Vægt er større end Vandets, for tung Last.

lette *et Skib* bestaar i udenfor Lossehavnen at overføre en Del af Ladningen til Pramme, Lægtere etc., saa at Skibet med den resterende Last kan flyde sikkert i Lossehavnen.

letter of credit (eng.) kaldes den Erklæring, som en Bank paa en Kundes Foranledning udsteder til en Eksportør om, at Banken vil købe Eksportørens Tratter, ledsaget af Afladedokumenter, paa Kunden indtil et vist Beløb. Vil Banken endog *akceptere* Sælgerens Tratter udstedes et saakaldt *confirmed* l. o. c.

Med sit letter of credit i Haanden vil Eksportøren paa sin egen Plads let kunne anbringe sine Tratter og straks sælge disse som Valuta.

Ved *floating* l. o. c., der anvendes ved Indkøb i Sydafrika, forstaas saadanne letters of credit, hvorefter de paa Sydafrika arbejdende Banker, naar de ogsaa staar Delcredere straks fra Kreditbrevets Udstedelsesdag, først forlanger Betaling af Kunden, naar der fra deres Filial eller Forbindelse kommer Telegram om, at Ladningen er indtaget og Beløbet for denne udbetalt. Sælgeren (Eksportøren) kan kun faa Pengene udbetalt paa det ham overgivne floating letter of credit mod et Certifikat fra Kaptajnen eller Rederiets Repræsentant.

lette Varer som Banegods kræver gennemgaaende 50 % Fragttillæg. Eksempelvis nævnes: Barnevogne, Hø og Halm, Kork, Landbrugsmaskiner, Kurve, Vat etc.

lettre de change (fr.), Veksel.

lettre d'indication (fr.), Legitimationsbrev ved Kreditiver o. l.

lettres, forkortet *L.*, anvendes ligesom *papier*, *P.*, som Betegnelse for Sælgerkursen paa franske Børslister.

Levantine, glat, firskaftet kipervævet Silkestof, som navnlig fremstilles i Frankrig, Schweiz og Tyskland.

Levantiner-Thaler, se *Maria-Theresia-Thaler*.

leveret. Er det ved en Afslutning betinget: *leveret* (der og der), bestemmer Købelovens § 65, 1. St., at Levering da ikke anses for at være sket, førend Varen er kommet frem til dette Sted; men indenfor dette Sted kan der atter ved Tilføjelser være bestemt f. Eks. leveret til Pakhus, leveret mastfrit, leveret paa Kaj etc., saaledes at Varen paa Bestemmelsesstedet endvidere dér maa være leveret efter disse yderligere Vedtagelser, forinden Leveringen kan anses for fuldbyrdet. Risikoovergangen sker paa Bestemmelsesstedet og Reklamationer sammesteds efter Varens Tilstand dér.

I Sammensætninger med fragtfrit, cif, cf har Anvendelsen af Ordet »leveret« ingen selvstændig Betydning. Fragtfrit leveret Odense betyder altsaa kun: Fragt betalt til Odense, men uden at Odense derfor bliver Leveringsstedet.

Se iøvrigt *franko*.

Levering paa Prøve. I Almindelighed vil Leverandøren være bundet en vis Tid, indtil Reflektanten har haft Lejlighed til at prøve det leverede efter sit Formaal, medens Modtageren ikke er bundet, før han giver Besked om, at han akcepterer Tilbudet. Vil imidlertid Reflektanten forsøge at »handle« med Leverandøren, er denne ikke længere bundet. Ofte vil det være Sædvane, f. Eks. ved Lastautomobiler, at Reflektanten maa betale den Nytte, han har haft ud af sin Prøvebrug, og i Almindelighed vil Reflektanten selv have at bære alle Omkostningerne ved Prøvebrugen.

Levering paa Tid er en Handel, hvorved Køberen sikrer sig Varen paa et for Indkøbet fordelagtigt Tidspunkt, men til Levering, naar hans Forbrug kræver det.

Levering prompt er en Afslutning om Levering af forhaandenværende Varer eller saadanne, som Sælgeren disponerer over eller vil kunne disponere over i Løbet af faa Dage. Nogen ensartet Forstaaelse af Tiden for Opfyldelse af prompt Levering haves ikke.

Leveringsforretning eller Leveringshandel er en Afslutning, efter hvilken Varerne er solgt »paa Levering«, d. v. s. efter nærmere Aftale angaaende Levering om kortere eller længere Tid efter Afslutningen, men *ikke* samtidig med denne. Leveringen kan være aftalt at skulle ske paa en Gang i en enkelt Post eller successive i flere Poster, og i begge Tilfælde enten til forud fastsat Tid eller efter Køberens nærmere Ordre. Er der aftalt, at den nærmere Ordre om Aftagelsen skal være sket fra Køberens Side inden en vis Tid, er det en Misligholdelse, hvis han ikke overholder Fristen herfor.

Se iøvrigt *Leveringstid*.

Leveringshandel, se *Leveringsforretning*.

Leveringssted. Som Lovregel er Stedet, hvor Leveringen skal foregaa, der hvor Sælgeren ved Afslutningen havde sin Forretning, med mindre Parterne handlede om en Genstand, der ogsaa var Køberen bekendt at befinde sig andet Steds, idet i saa Fald dette andet Sted skal anses for Leveringsstedet, f. Eks. hvor Varerne er oplagret paa Toldbod eller offentligt Pakhus.

Sædvane har dog medført nogle ogsaa i Loven optagne Modifikationer heri. Er det Aftale, at Sælgeren skal sørge for Varens Afsendelse til (Køberens) Bestemmelsessted, bliver Leveringsstedet forskudt til Banestation, Skib el. l. paa Sælgerens Plads i Stedet for Forretningens Lager, Pakhus, Toldbod etc.

Derimod forrykker de sædvanlige Salgsklausuler cf, cif, fragtfrit el. l. ikke Leveringsstedet, hvorimod Klausulerne *leveret, frit* eller *franko* gør Bestemmelsesstedet til Leveringssted.

Bor Sælger og Køber paa samme Plads og har Sælgeren paataget sig at bringe Køberen Varen, bliver *Køberens* Forretningssted Varens Leveringssted.

Den retlige Betydning af *Leveringssted* er en flersidet. Paa Leveringsstedet gaar Risikoen for Varen over paa Køberen. Er saaledes en Vare solgt fra København cf Gefle, hvor Køberen har Forretning, gaar Risikoen for Varen over paa Køberen, naar Varen i Københavns Havn er bragt over Skibets Side. Varens Tilstand paa Leveringsstedet (og til Leveringstiden) er afgørende for Bedømmelsen af Reklamationer, selv om det maatte være tidsnok, at Køberen rejser Reklamationen efter Varens Ankomst til Bestemmelsesstedet.

Er Varen tilfældigt gaaet tabt eller til Grunde paa Vejen fra Leveringsstedet til Bestemmelsesstedet eller paa Vej til Leveringsstedet, ophører Sælgerens Pligt, hvis Varen er en individuelt bestemt Genstand, men hvis en generisk bestemt Vare (Korn, Kolonial etc.) gaar tabt eller til Grunde paa Vej *til* Leveringsstedet, maa Sælgeren fremskaffe anden, tilsvarende Vare.

Endvidere er det som Regel Varens Tal, Maal og Vægt paa Leveringsstedet, der danner Grundlaget for Faktureringen eller for, hvad Køberen er pligtig at betale for.

Leveringstid. Er ingen Leveringstid aftalt eller stiltiende forudsat — som ved Butikssalg: prompt — skal Levering ske ved Paakrav (Kbl. § 12).

Vilde Leveringsdagen eller sidste Leve-

ringsdag falde paa en Helligdag, maa Leveringen have fundet Sted (senest) den nærmest foregaaende Søgnedag.

Hvad de gængse Tidsbestemmelser angaar, da er det i Købeloven fastsat, at man herhjemme i *Vare*handelen skal forstaa ved

primo: den 1.—10. i Maaneden, begge inklusive;

medio: den 11.—20. i Maaneden, begge inklusive;

ultimo: den 21.—sidste i Maaneden, begge inklusive;

men ellers er disse Betegnelser ikke af ensartet Betydning i Verdenshandelen eller paa Børserne. »I Begyndelsen af en Maaned« betyder det samme som primo, i Midten af en Maaned: medio, og i Slutningen af en Maaned: ultimo. Derimod vil man ikke kunne sige, »de første Dage af en Maaned« er ensbetydende med de første 10 Dage eller, at de sidste Dage er ensbetydende med de sidste 10 Dage. Ved disse Udtryk vil snarere forstaas — i Overensstemmelse med visse Børser — henholdsvis de første 5 og de sidste 5 Dage af Maaneden.

»Inden 8 Dage« vil give fulde 8 Dages Leveringsfrist ved Børshandeler, men ellers vil man derved forstaa en Uges Leveringsfrist. En Leveringstid »om 8 Dage« vil i Almindelighed være enstydig med *cirka* en Uge.

Hvis der for Leveringen er fastsat et vist Spillerum, kan Sælgeren bestemme Leveringstiden indenfor det givne Spillerum (Kbl. § 13), naar ikke modsat er aftalt. Det er saaledes Sædvane, at det er Køberen, som ved fob Salg bestemmer Tiden (Skibslejligheden) indenfor det givne Spillerum. Iøvrigt vil Overskridelser af Leverings- eller Afsendelsestiden anses for Misligholdelse, selv om cif-Sælgeren maatte have *begyndt* Indladning rettidig.

Levering sukcessive er en Bestemmelse i en Leveringsforretning, hvis Betydning maa tages efter Ordene: Levering efterhaanden i visse med en vis Regelmæssighed paa hinanden følgende Partier.

Leveringsvarsel kræves ved børsmæssige Leveringsforretninger, se *Børsforretninger*.

Levering til Prøve er det samme som Prøvelevering, hvor en Reflektant lader sig sende et mindre Prøveparti af nogle Varer, forinden han paa Basis af Prøven og med den i Mellemtiden gjorte nærmere Erfaring, bestemmer sig for Køb af Varen i efterfølgende, virkelig Leverance(r).

Levertran, se *Tran*.

Lew, den bulgarske Møntenhed (Franc) = 100 Stotinki (Centimes).

L. H. A. R., Forkortelse af Destinationen: London, Hull, Antwerpen, Rotterdam.

L. H. B., Forkortelse af Destinationen Liverpool, Hâvre, Bremen.

Li, 1) den kemiske Betegnelse for Metallet *Lithium*; 2) kinesisk Vægt, engelsk: *Cash* = 0,038 g.

Liang, kinesisk Vægt, engelsk: *Tael* = 37,8 g.

Libauer-Pund = 417,86 g.

Liberierung (t.), Befrielse, Fritagelse, særlig for Aktionærernes Forpligtelse til at indbetale det fulde Beløb paa Aktierne.

Libidibi, se *Dividivi*.

Libra, Pund, ældre Vægt i forskellige Lande: 1) Spanien, Meksiko, Central- og Sydamerika (undt. Brasilien); spansk libra = 460 g. 2) Brasilien portugisisk libra = 459 g. 3) græsk libra grossa = 480 g.

Libra, Møntpund: 1) Libra peruano de oro, se peruansk Mønt- og Pengevæsen. 2) se Livre.

Licens (eng.: *licence*) er en Bemyndigelse, Bevilling eller Tilladelse, der gives til at foretage noget, som uden den givne Bemyndigelse vilde være en Overtrædelse af en Forskrift eller af Andenmands Rettighed. Ordet anvendes særlig som Betegnelse for af offentlige Myndigheder udstedte Bemyndigelser eller Bevillinger til Foretagelse af Handlinger paa (ellers) forbudt Omraade.

Licitant, den som giver Tilbud ved en Licitation (s. d.).

Licitation er en Form for Auktion, men i Almindelighed ordnet saaledes, at de bydende indenfor en opgiven Tidsfrist indgiver *skriftligt* Tilbud, der da aabnes, ofte i de bydendes Nærværelse, ved Fristens Udløb. Meningen er, at de bydende indbyrdes ikke skulde vide noget om de indgivne Tilbud, men dette gøres jævnlig illusorisk ved Forhaandsaftaler mellem de interesserede.

licitere, udbyde i Licitation (s. d.).

Lidser, smalle, dobbelt- el. rundvævede Baand (s. d.), ofte af tvundet Garn af Bom-

uld, Hør, Silke og Uld. Til Snørelidser forsynes de med Dupper af Metal.

Liebfraumilch, en fin Rhinskvin fra Omegnen af Worms.

Liebhaberpreis (t.) er en over den gængse Værdi, ifølge Forkærlighed eller særlig Interesse for den paagældende Genstand, angiven Pris.

Liggedage. Befragteren af et Skib behøver selvsagt et vist Antal Dage for at kunne losse og lade det, saakaldte Liggedage. Antallet af disse kan direkte eller indirekte være vedtaget i Certepartiet, f. Eks. ved »indenfor saa og saa mange Dage«, eller »at the rate of so many tons per day« eller ved Henvisning til almindelig eller lokal Sædvane. Er intetsomhelst bestemt skal dog Ladning og Losning ske indenfor rimelig Tid.

Liggedagene begynder at løbe, naar Skipperen har underrettet Afladeren om, at Skibet er færdigt til at indtage Lasten paa den behørige Lasteplads. Liggedagene begynder dog først den paafølgende Søgnedags Morgen eller hvis Skipperens Underretning først kommer efter Kl. 6 om Eftermiddagen, eller paa en Søn- og Helligdag, først fra *anden* Søgnedags Morgen.

Hindringer fra Skibets Side afbryder Liggedagene, men ikke Hindringer, der rammer Godset ved Indladningen eller Losningen, (Regnskyl el. l.). Dog vil der gærne være truffet Bestemmelser herom i Certepartierne. Et almindeligt Udtryk er, at kun *working days,* Arbejdsdage eller Hverdage, skal regnes for Liggedage, men w. d. er ikke noget uforanderligt. W. d. i en Havn er ikke det samme som w. d. i en anden, og w. d. i et Land ikke de samme som w. d. i et andet. Der kan være lokale Ferie-, Fri- eller Helligdage et Sted, og andre et andet Sted. Derfor er Certeparti-Bestemmelsen working day underkastet, hvad herom gælder i de paagældende Havne, hvor Lastning og Losning skal foregaa. Da man derfor ikke fandt Udtrykket working days — der saaledes rettede sig efter den lokale Havns Sædvaner — tilfredsstillende, brugte man Udtrykket: *running days,* løbende Dage, der i Modsætning til working days angiver, at det paagældende Antal Dage skal forstaas absolut: som omfattende baade Hellig og Søgn.

Er der blot anvendt Udtrykket: Dage, vil man herved forstaa det samme som løbende Dage og ikke som Arbejdsdage, med mindre Sædvane paa sine Steder gør Dage enstydig med Arbejdsdage.

Liggedagspenge er et (fejl) Udtryk for den Godtgørelse, der skal ydes for Overskridelse af Liggedagene ved Benyttelse helt eller delvis af *Overliggedagene* (s. d.).

light goods (eng.), *let Gods* eller Rumgods er saadant Gods, som kan fylde Lasterummene helt uden at nedtrykke Skibet til Ahmingslinien (se d.).

Lignum (lat.), Træ, f. Eks. *L. Quassiæ, Kvassia*spaaner (s. d.).

Ligroin, se *Benzin.*

likvid, egentlig: flydende, men i figurlig Betydning: rede, til Raadighed, til Stede, navnlig om Betalingsmidler.

Likvidation er en Opløsning af et Foretagende el. l. for dettes Afvikling. Ved frivillig Likvidation forstaas sædvanlig den af solvente Firmaer selv valgte Afvikling; ved tvungen Likvidation den af Kreditorerne overtagne Afvikling i Tilfælde af Insolvens. Se videre *Likvidation af Aktieselskaber.*

Likvidation af Aktieselskaber. Om frivillig Likvidation af Aktieselskaber giver Aktieloven af $^{30}/_{5}$ 1917 forskellige Bestemmelser.

Beslutningen skal tages paa en Generalforsamling og maa følgelig have staaet paa dennes Dagsorden. Til at forestaa Likvidationen vælger Generalforsamlingen en eller flere Likvidatorer, der træder i Bestyrelsens Sted, men der er dog intet i Vejen for at vælge Medlemmer af den afgaaende Bestyrelse til Likvidatorer.

Likvidatorerne har samme Myndigheder, Pligter og Ansvar som en Bestyrelse og skal straks optage Status. Se iøvrigt Charles V. Nielsen: Haandbog i Aktieret.

Likvidationskasser er nogle paa større Terminsbørser oprettede Afregningsbureauer, ved hvilke Afviklingen af indgaaede Engagements finder Sted.

Likvidationskurs, den af vedkommende Noteringsudvalg paa Opfyldelsesdagen fastsatte Kurs for Afvikling af Leveringsforretninger (Termins-Spekulationer) i paagældende Vare eller Effekter.

Likvidatorer, de som forestaar en Likvidation (s. d.).

likvidere, foretage Likvidation (s. d.).

Likviditet, se *likvid.*

Likører bestaar af Blandinger af Sukkeropløsninger med 20—55 % Alkohol og med Tilsætning af aromatiske, ejendommeligt lugtende og smagende Stoffer, samt Farvestoffer, og ofte Glycerin, som giver Fyldighed og Sødme. De stærkeste og fineste betegnes ofte som *Creme* eller *Huile.* Se *Benediktiner, Chartreuse, Cherry Brandy, Curacao, Kakao, Maraschino, Ratafia.*

Likøressenser er Blandinger af Alkohol og æteriske Olier, som er bestemt til ved Blanding med Vand og Sukker i passende Forhold at give de forskellige Likører (s. ovfr.).

Likørvine, fyldige, meget søde Vine. Se *Ausbruch, Muskateller* og *Vin.*

Lille-Kasse kaldes en Bibog, hvori alle løbende Smaaudgifter i Forretningen opføres, undertiden tillige Porto. Man undgaar derved at fylde den egentlige Kassebog med alle disse Poster, idet man blot opfører de runde Beløb, der efter Behov udbetales Lille-Kasse, som gærne passes af en af Kontoristerne, ikke af Kassereren selv.

Lim fremstilles af forskellige dyriske Affaldsstoffer, som Hudaffald (fra Garverierne) og afhaarede Skind, *Hud-* el. *Læderlim,* eller af Knogler, Sener o. l., *Benlim.* Raastofferne, *Limgodset,* behandles med Kalk eller Svovlsyrling, som virker opløsende og blegende, vaskes og tørres. Derefter udkoges Limen med Vand. Limopløsningen klares eller filtreres og udstøbes i Kasser eller flade Bakker, hvor den ved Afkøling stivner (gelatinerer) til en geléagtig Masse. Blokkene skæres i Skiver, som tørres paa udspændte Seglgarnsnet og danner gullige eller brune, tynde Plader, med Indtryk af Maskerne. De tyndeste og klareste har størst Bindeevne, lige som Hudlim er bedre end Benlim. *Snedkerlim* er en Blanding af begge. *Køllnerlim* er ren Hudlim. *Russisk L.* er hvidlig og ugennemsigtig paa Grund af Tilsætning af Blyhvidt, Tungspat o. l., som forøger Vægten. *Flandersk L.* er tynde, gullige Plader; den anvendes navnlig til Limfarver og Appretur. *Patentlim* er tykke, mørkebrune Kager af Benlim. *Hattemagerlim* er urene, mørke, bløde Sorter Benlim. *Klaringslim* er tykke Kager af ren Benlim (se *Gelatine* og *Husblas*). *Flydende L.,* se *Fiskelim. Elastisk L.,* som er tilsat Glycerin o. l. bruges til *Hektografer* (s. d.) og Farvevalser. *Kromlim* (s. d.). *Plantelim,* se *Gluten. Vegetabilsk L.* er Harpikssæber, som bruges til Limning af *Papir* (s. d.).

Limaolie, Petroleum fra Indiana og Ohio i Nordamerika.

Limette, se *Citroner.*

Limetteolie, æterisk Olie, som udvindes af Skallerne dels af den sydeuropæiske *Limette,* dels af den vestindiske.

Limit. (eng.): 1) Prisgrænse; 2) i den engelske Finansverden: det største Beløb, en Bankier vil tillade en Kunde at overtrække Kontoen.

Limited (eng.), forkortet *ltd.,* begrænset Ansvar. Efter engelsk Ret Betegnelse for *Aktieselskab.*

limited partnership (eng.), Kompagniskab med begrænset Ansvar, svarer i det væsentlige til vort *Kommanditselskab* (s. d.), saaledes ,at *the general partner* svarer til Kommanditaren og *the limited partner* svarer til Kommanditisten, hvis Død eller Fallit ikke kræver Firmaets (Selskabets) Opløsning. Hans Samtykke er ikke nødvendig til Optagelse af nye Kommanditister.

limitere, angive Prisgrænse.

Limitum, Prisgrænse.

Limkalk, Affald fra Limfabrikationen (se *Lim*), der bruges som Gødningsstof.

Limlæder, Garveriaffald, der bruges til Fremstilling af *Lim* (s. d.).

Limoner, se *Lemoner.*

Limsten, se *Kalksten.*

Lindetræ er Veddet af forskellige Arter Lind, *Tilia,* som vokser i en stor Del af Europa. Det er lyst, let og ensartet; anvendes til Billedskærerarbejde, i Piano- og Vognfabrikationen, til Tilskærerbrædder, Sigter, Legetøj o. s. v. *Lindebast,* se *Bast.* Af Blomsterne faas en æterisk Olie, som bruges til Parfymer.

Line, engelsk Længdemaal = $^1/_{10}$ *inch.*

Linehuder, svært Platlæder (se Læder), som bruges til Seletøj.

Lingeri, Fællesbetegnelse for Blonder, Kniplinger, Tyll og broderede Varer af Hør, Bomuld og Silke, samt færdigsyet, navnlig hvidt Damelinned.

Linie, ældre Længdemaal i Danmark = $^1/_{12}$ Tomme.

Linie-Rederier, se *Ruteselskaber*.

Linnedgarn, se Hørgarn.

Linoleum bestaar af grovt Jutevæv, paa hvilket der under stærkt Tryk med ophedede Valser er fastpresset et elastisk Lag, som bestaar af stærkt indkogt og iltet Linolie (se *Fernis*) blandet med Korkpulver og Farvestoffer. Det fremstilles *ensfarvet* eller *mønstret* idet Mønstret kan være trykt paa Overfladen eller paalagt (eng. *Inlaid*) som Mosaik med forskelligt farvede Masser, saa at det ikke forsvinder ved Slid. Anvendes mest til Gulvbelægning.

Linolie faas ved Presning eller Ekstraktion af *Hørfrø* (s. d.), som indeholder c. 26 %. Det er en gullig eller brunlig fed Olie (s. d.), af Vgtf. 0,935. Den koldt pressede Olie bruges i nogle Lande, f. Eks. Polen og Rusland, som Madolie; ellers bruges den til Fernis, Faktis, Linoleum, Bogtrykkerfarve, Sæbe o. a. (se de forsk. Artikler). Den forfalskes ofte.

Linon, fint, løst vævet Stof af Bomulds- eller Hørgarn. Det kan være glat eller mønstret og anvendes navnlig til Damekjoler.

Linotol, en Blanding af brændt Magnesia og Magniumklorid (*Sorels* Cement) med Kork- og Træmel samt Farvestoffer. Det bruges til Gulvbelægning, idet det stivner til en linoleumlignende, men haardere Masse.

Linser, 1) smaa, cirkelrunde, flade Frø af en ærteblomstret Plante, hørende til Vikkefamilien. Farven er grønlig eller rødlig. Indføres fra Tyskland og Middelhavslandene og anvendes som Næringsmiddel. 2) Slebne Glasstykker med buet Overflade, som bruges til Briller, Kikkerter, Mikroskoper og andre optiske Apparater.

Linsæd, se *Hørfrø*.

Linters (eng.), kort Bomuld, som faas ved Pudsning af Bomuldsfrøene.

Lipowitzmetal, en letsmeltelig Legering, Smpkt. 60°, af 15 Dele Vismut, 8 Bly, 4 Tin, 3 Kadmium.

Lira, italiensk Møntenhed = *Franc*.

Lispund, ældre Vægtmaal i Danmark og Norge = 16 ℔.

liste de chargement (fr.), Belæsningsliste, en i den internationale Jærnbanetrafik anvendt Fortegnelse over det i Waggonen indladede Stykgods med Numre, Mærker, Bruttovægt og Handelsbetegnelse. Det er Afsendelsesstationens Kontor, der udfærdiger Listen paa Grundlag af Fragtbrev og tilhørende Told-Udførselsangivelse.

Lister udskæres paa langs af Planker og Brædder og tilhøvles i mange forskellige Tværsnitsformer, *profilerede L.*, ved Hjælp af Maskiner, f. Eks. *Fod-* og *Haandlister* (til Gelændere). *Rammel.* forsynes ofte med Mønstre ved Valsning eller Fræsning, eller belægges (se *forgyldte L.*), males og lakeres. Fremstilles ogsaa af Jærn, Zink og Messing.

Liter, forkortet *l*, Maaleenhed i det metriske System.

Literprocent angiver Mængden af *absolut Alkohol* (s. d.) i Blandinger af Alkohol og Vand. Den findes ved at multiplicere Styrken angivet i Rumfangsprocent med Antallet af Liter.

Lithiumsalte, forskellige Forbindelser af Metallet *Lithium*, som bl. a. forekommer i Lithiumglimmer og hører til Alkalimetallerne (se *Alkalier*). De anvendes i Fotografien og Medicinen.

litografiske Sten er tilslebne, tykke Plader af en tæt, meget finkornet Kalksten, som navnlig brydes ved *Solnhofen* i Bayern.

Litopon, en hvid Farve, som bestaar af Zinksulfid og Baryumsulfat. Den har stor Dækkraft og sværtes ikke af Svovlbrinte.

Litra, egentlig *littera*, Bogstav, der angiver en Række eller Serie.

Livre, 1) Møntbetegnelse i England, Tyrkiet og Ægypten. 2) Betegnelse i Belgien for Kilogram.

Livre usuelle (fr.), fransk Vægt = $^1/_2$ kg.

Livret Chaix er den franske Godstarifbog, der udkommer hvert Kvartal.

Livsforsikring, se *Forsikring*. Angaaende Livsforsikringssummers Undtagelse fra Eksekution og Konkurs se de paagældende Steder.

Lloyds er en engelsk Forsikrings-Institution af særegen Art; det er en Forsikringsbørs, hvor Privatfolk og Assurandører kan tegne (underskrive) Søforsikringer. Medlemmerne er dels non-underwriting, der betaler et Indskud af £ 12, og dels underwriting, som betaler i Indskud £ 100, ligesom de — efter Omstændighederne — maa deponere Værdier for £ 5000—£ 10,000 som Sikkerhed for Opfyldelsen af deres Forpligtelser. Forsikringstegningen foregaar saaledes, at de autori-

serede Mæglere skriver paa et Skema Skibets Navn, Fører, Rejse, Forsikringsgenstand og dennes Værdi og gaar hermed fra Underwriter til Underwriter, der hver for sig paategner Listen, hvor megen Risiko, han vil tage, og naar Beløbet saaledes er dækket, er Forsikringen perfekt.

Lloyds er Hovedcentret foral Oplysning om Verdens Skibsfart. De har Agenter i hver større Havneby (i København: det forenede Dampskibsselskab) Verden over, der dels skal varetage Assurandørernes Interesser ved indtræffende Skader, dels holde Centralen underrettet om alt af Betydning vedrørende Skibsfarten, deriblandt ind- og udgaaende Skibe. Disse Meddelelser indføres i *Lloyds books* og er kun tilgængelige for Medlemmerne, som ikke maa tage Afskrifter heraf. Senere aftrykkes Meddelelserne i *Lloyds Lists*, hvis *Morning-Sheet* er tilgængelig for Subskribenterne, der betaler et Indskud samt £ 5 aarlig, men som senere paa Dagen optages i *Shipping and Merchantile Gazette* og derved bliver tilgængelige for Publikum.

Lloyds Register er en Publikation af *British Lloyd* (se Klassifikation af Skibe), der indeholder alle hos L. klassificerede Skibe over 100 Tons og giver desuden Oplysning om alle fremmede Skibe, om de engelske Rederier og de vigtigste fremmede Rederier, om Tør- og Flydedokker i de vigtigste Verdenshavne. Lloyds Register er grundlagt af *Lloyds Underwriters* (se ovf.) i 1834.

Load, engelsk Maal, 1) for Last af Tømmer og Planker = 50 cubic feet for squared timber og 40 cubic feet for unhewn timber. 2) for Mursten = 500.

Lockout er en af Arbejdsgiverne iværksat Udespærring af Arbejderne.

Locohandel, Pladshandel, er Omsætning af Varer, der er til Stede paa den Plads (By), hvor Køberen har sin Forretning. Det er, hvor ikke andet er aftalt, Køberen, der maa sørge for Afhentning af Varerne, hvor disse findes paa Pladsen, men har Sælgeren paataget sig at bringe Varerne, anses de ikke for leveret før de er kommet i Køberens Besiddelse, d. v. s. afleveret paa hans Pakhus, Lager etc.

Lod, ældre dansk Vægt = $^1/_{32}$ Pund.

Lodder, 1) se *Præmieobligationer*; 2) *Vægtlodder*. Fra Justervæsenet forhandles Jærnlodder paa 50, 20, 10, 5, 2, 1 og $^1/_2$ kg samt 200 og 100 g, og Messinglodder paa $^1/_2$ kg, 200, 100, 50, 20, 10, 5, 2 og 1 g, samt Skivelodder til Decimalvægte.

Loddetin er Legeringer af Tin og Bly. Den almindeligste, *Sneltin*, er 2 D. Tin og 1 D. Bly, med Smpkt. 181°.

Loduld, Vinteruld, se *Uld*.

Lokaltelegrammer kaldes Telegrammer indenfor Landsdelene; de koster 3 Øre per Ord, Minimum 30 Øre.

lombardere, optage Laan mod Haandpant.

Lombardlaan er en almindelig Form for Optagelse af Laan i Banker o. lign. Pengeinstituter. Til Sikkerhed gives Fonds, Obligationer og Aktier — fortrinsvis børsnoterede — eller Varedokumenter: Oplagsbeviser, Konnossementer, Fragtbreve, Udleveringssedler el. lign. Banken belaaner ikke Sikkerheden for dens fulde Værdi, men lader altid en Rest, Margin, staa aaben, undertiden — for at støtte Hausse-Spekulation i Aktier — kun 10 %, undertiden — for at modvirke en vild Hausse — betydeligt mere. Lombardrenten er gærne $^1/_2$—1 % højere end den almindelige Bankrente.

Navnet Lombardlaan kommer fra de italienske Bankiers fra Norditalien (Lombardiet), der i det 14de Aarhundrede nedsatte sig paa alle større Handelspladser i Europa og drev denne Forretning.

Lombardrente, se *Lombardlaan*.

London baltic rates, en i Verdenshandelen almindelig anvendt Fragtskala. Enheden er en Quarter Hvede, og andre Kornsorter, Bælgfrugter etc. sættes i Vægtforhold hertil, f. Eks. betales for Rug $7^1/_2$ % og for Havre $22^1/_2$ % mindre end for Hvede.

London Chaldron, engelsk Kulmaal = $1^1/_5$ Ton = 24 cwts = 36 Kulbushels.

London corn exchange committee of arbitrators er den ældste Børs-Voldgiftsret i London.

London corn trade association er den dominerende blandt Voldgiftsretterne i England, hvor disse Retter har Form af Arbitragekamre. A. er ikke Voldgiftsret for Korn alene, men omfatter tillige en Række andre Handelsvarer. A. har 52 Slutseddelsformularer, der alle indeholder Voldgiftsklausulen. Voldgiften afgøres paa Grundlag

af Standardkvaliteter, som Kamrene opstiller for de forskellige Varer.

London Standard, engelsk Tømmermaal = 120 *cubic feet* (s. d.).

Longan, *Lungan*, er Frugten af et Træ, *Nephelium longanum*, som navnlig vokser i Kina. Den er af Størrelse som Valnødden, med en brunlig, læderagtig Skal og velsmagende Frugtkød. Den udføres over Kanton dels med Skal, dels som Mos.

Long cours, forkortet *L*, er en af Bureau Véritas benyttet Betegnelse for Fart over hele Verden.

long dated bill (eng.) eller (sjældnere) *long dated paper* angiver i Almindelighed Veksler paa *over* 3 Maaneders Løbetid.

long dozen (eng.), 13 Styk. I visse Brancher: Bagere, Forlæggere etc. gives 13 Styk paa et Dusin.

long firm (eng.) er et Navn, hvormed betegnes et Svindelforetagende, der etableres med flot Brevpapir med fine Referencer paatrykt, nobel Beliggenhed etc., alt for at pudse nogle mindre forsigtige Leverandører.

long in stock (eng.), et amerikansk Udtryk. Man taler om en Mand, der er »long in stock«, og menes hermed en Haussist (s. d.).

long rate kaldes Kursen for fremmed Valuta paa 60 eller 90 D. S.

Long ton, engelsk Ton = 2240 lbs = 1016,048 kg i Modsætning til short ton, amerikansk Ton = 2000 lbs = 907,2 kg.

Losskind, sortfarvede, langhaarede Skind af den til Kattefamilien hørende Los, *Felis lynx*, fra Sibirien og Kanada, bruges til Pelsværk.

lothringske Vine, bruges mest til Fremstilling af tysk Champagne.

lotnote, se *Warrant-Systemet*.

Louis d'or, fransk Guldmønt à 20 Francs.

lovligt Betalingsmiddel er de af Staten udstedte eller autoriserede Mønter, Banksedler o. s. v., hvormed Gældsforpligtelser lovligt kan afgøres. Guldmønter og Banksedler er i Danmark l. B. i ubegrænset Mængde, medens der af Sølv kun skal modtages indtil 20 Kr. i 1 og 2 Kr. Stykker og indtil 5 Kr. i mindre Mønt.

lowry er en aaben Banegodsvogn, der hovedsagelig bruges til Kultransport og efterhaanden er kommen til at betegne et Kulmaal.

loyale et marchande *marchandise* (fr.), god, brugbar Handelsvare.

L. S., Forkortelse for *Lang Sigt* (s. d.).

Lucerne, *Foder-Sneglebælg*, en Kløverart med blaa Blomster, der bruges som Grøntfoder og Hø. Frøet indføres navnlig fra Ungarn.

Ludfisk, *Bergfisk*, Tørfisk som er opblødt i Soda- eller Potaskelud.

Luffa, *Loofah*, netformede Plantetrævler af Frugterne af en Græskarart, som dyrkes i Japan, Vestindien og Vestafrika. Frugtkødet mørnes ved en Slags Gæring og fjærnes ved Udblødning og Vaskning. Bruges som Svampe, til Tropehatte, Indlægssaaler, som Flettemateriale o. l.

Lugger, et Fartøj med en Mast, ofte en aaben Baad, der anvendes til Fiskeri, særlig Sildefiskeri.

Lugtesalt, se *Ammoniumkarbonat*.

lukrativ, indbringende.

Lumber (am.), Tømmer.

lump sum, (Ansættelse af Fragten for et Skib til) et rundt Beløb.

Lupiner, forskellige Arter af en Bælgplante, *Lupinus*, som hører til de ærteblomstrede. Frøene er store, flade, nyreformede Bønner, hvide, graa eller brunlige, ofte prikkede eller plettede. De bruges som Grøntfoder, men dyrkes oftest paa mager Jord som Gødningsplante, idet der paa Rødderne findes Bakterier, som kan binde Luftens Kvælstof (s. d.).

Lustre, *Lyster*, 1) kipervævede Kjoletøjer med Bomuldskæde og Islæt af haardt Kamgarn eller af Alpakka- og Mohairgarn i bedre Kvaliteter. De har mat Glans og er i Regelen »changeants« (s. d.). — 2) metalglinsende, forskelligt farvet Glasur paa keramiske Varer.

Lustrine, stærkt glinsende, atlasvævede Silke- eller Kamgarnstøjer.

Luv, det fremstaaende Haarlag paa vævede Stoffer (se *Appretur*).

Lyng. De seje, træagtige Stængler af Hedelyng, *Calluna vulgaris*, bruges som Surrogat for *Piassava* (s. d.) til Koste o. l. Af Toppen fremstilles *Lyngmel*, blandet med Blod o. l. til Kreaturfoder, ligesom det har været brugt som Surrogat for Te. — Det seje, brune Rodved af Lyngtræet, *Erica ar-*

borea, Bruyèretræ, fra Pyrenæerne, Korsika og de kanariske Øer, bruges til Pibehoveder.

Lys, fremstilles af brændbare, let smeltelige Stoffer, som Stearin, Paraffin og Ceresin, Talg, Voks og Spermacet (se de forsk. Art.). De støbes som Regel omkring flettede Væger af Bomuldsgarn, som er imprægnerede med Boraks o. l. for at lette Bortbrændingen. Til Talglys, Tællelys bruges løst snoede Væger. Voksstabler og -traad (til Vokstændstikker) dannes ved at trække en lang, snoet Væge gennem smeltet Voks og efter Størkning gennem et rundt Hul i en Plade. *Britannialys* bestaar af en Blanding af Stearin og Talg, *Kompositionslys* af forskellige Blandinger, navnlig med Plantevoks. *Farvede Lys* faas ved Tilsætning af Tjærefarvestoffer, opløste i Alkohol.

Lyse, norsk Betegnelse for *Tran* (s. d.) af Fiskelever.

Lysol, se *Kresol.*

Læbælte, et Bælte paa $1^1/_2$ Mil fra Købstædernes Akseltorv, hvor der i Henhold til Næringsloven af 29. Dec. 1857 § 54 ikke maa findes Groshandel, Købmands- og Detailhandel. For Høker- og Marskandiserhandel er Bæltet efter Lovens §§ 55 og 57 dog kun 1 Mil. Disse Bestemmelser gælder ikke for København og 7 andre Byer og er efter Forslag af Kommunalbestyrelsen af Indenrigsministeriet (nu Handelsministeriet) ophævet for 16 af de største Købstæders Vedkommende. Læbælterne har i særlig Grad fremmet Oprettelsen af Brugsforeninger i disse.

Læder fremstilles ved *Garvning* af *Huder* og *Skind*. Den raa Hud er i tør Tilstand stiv og haard, mens den i fugtig Tilstand let raadner. Garvningen, hvorved Haarlaget i Reglen fjærnes, bevirker, at den bevarer sin Bøjelighed og opnaar stor Holdbarhed. Paa det færdige Læder fremtræder Haarsiden som en jævn, prikket Flade, *Narven*, medens Kødsiden er mere ujævn og flosset. Ved nogle Lædersorter, som Vaskeskind og Spalt (se ndf.), mangler Narven. Efter de anvendte Garvematerialers Art skelnes mellem *rødgarvet, hvidgarvet* og *kromgarvet* (mineralgarvet) samt *semsgarvet Læder*. I alle Tilfælde underkastes Huderne først en Udblødning, Rensning og Beskæring. Haarene løsnes ved Behandling med læsket Kalk og andre Kemikalier og afskrabes. Derefter følger en Gæringsproces, som fremmes ved Anvendelse af forskellige Bejdser og Syrer, som fjærner Kalken, saa at de opsvulmede Hudfibre igen trækker sig sammen. — 1) Til *Rødgarvning* anvendes Opløsninger af Garvestoffer (s. d.), hvori Huderne hænges og bevæges, hvorved de opsuger Garvestoffet. De tykkere Huder til *Underlæder* (Saalelæder) og *Platlæder* (Sadelmagerl.) nedlægges derefter i Gruber lagvis med Garvematerialer, i $^1/_2$—1 Aar, eller behandles i roterende Tromler med stærke Garveekstrakter (Hurtiggarvning). Efter Tørring fortættes og glittes de ved Stødning og Valsning under stærkt Tryk. *Overlæder* efterbehandles ved »Tougning«, d. e. Udvaskning og Udpresning af den overflødige Garvevæske, Afhøvling, Indfedtning og Farvning med Tjærefarvestoffer. Ofte indpresses en *kunstig Narv* ved Hjælp af mønstrede Valser. Tykke Huder spaltes undertiden ved særlige Maskiner før eller efter Garvningen, *Spalt.* — 2) *Hvidgarvning* sker med Salt og Alun, til *Glacéskind* (s. d.) desuden en Dej af Mel og Æggeblomme. Efter Tørring blødgøres Skindene ved Strækning (Stolning). Farvningen sker med Plante- og Tjærefarver. Anvendes mest ved Faare- og Gedeskind samt til Pelsværk. — 3) Til *Kromgarvning* bruges Opløsninger af forskellige *Kromsalte* (se *Krom*) der gaar i Handelen under Kunstnavne som Cromalin, Corin o. fl. *Kromlæderet* bliver grønt. Efterbehandlingen bestaar i Neutralisering af Syren med Boraks o. l., Indgnidning med Garvestoffer, Sæbe og Fedtstoffer, Farve o. s. v. Det fortrænger efterhaanden det rødgarvede L., navnlig til Overlæder og lettere Underlæder, men ogsaa til Drivremme, da det er stærkere og bedre taaler Varme. Dog er de indre Lag mindre tætte, og det kan ikke udblødes og formes, naar det er tørret. — 4) *Semsgarvet L., Vaskeskind*, fremstilles af Faareskind, Spalt, Hjorteskind o. l. ved Valkning og Gæring med *Tran* (s. d.), hvorved en Del af dennes Bestanddele optages i Huden, saaledes at de ikke igen kan udvaskes. Overskuddet af Tran presses eller vaskes ud, hvorved man faar *Dégras* (s. d.). — *Fedtlæder* (s. d.). *Fedtgarvet L.* er Hud, indsmurt med Fedtstoffer. Mange Lædersorter fremstilles ved Kombination af de forskellige Garvemetoder. — *Kunstl.* og *imiteret L.* (s. d.).

Læderlim, se *Lim.*

Læderlærred, forskellige Slags stærkt, tætvævet Lærred.

Læderpapir, stærkt, brunt Papir af kogt Træslib (se *Papir*).

Lædersmørelse, en Blanding af Dégras, Talg og Tran, som bruges til Indfedtning af Fedtlæder, Sele- og andet Lædertøj.

Lægter er svære Trælister med rektangulært Tværsnit, Længde 6—9 m, Bredde 5—8 cm, Tykkelse 3—4 cm. *Skaarne L.* faas ved Gennemskæring af Tømmer eller Planker. *Toplægter,* som faas ved Tilhugning paa de 2 Sider af tynde Stammer, er barkkantede, mindre regelmæssige, men stærkere.

Lækage, Utæthed af Fustager og deraf opstaaet Krav om Godtgørelse for Svind af Indholdet.

Lærketræ, Veddet af den almindelige Lærk, *Larix europæa,* et Naaletræ, som vokser i hele Europa. Farven er rødgul el. brunlig. Det er ret blødt, let spalteligt og elastisk og særdeles holdbart. Bruges til Hus-, Skibs- og Vandbygning, Landbrugsmaskiner, Telegrafpæle og Sveller. Af Træet faas ogsaa *Terpentin* (s. d.), og Barken bruges som Garvemateriale (s. d.).

Lærred er oprindelig glatvævet, toskaftet Tøj af Hør-, Blaar- el. Hampegarn, hvor Islættraadene gaar skiftevis over og under 1 Kædetraad, saa at der fremkommer det størst mulige Antal Bindinger (se *Vævning*). Nu bruges ogsaa Jute- og Bomuldsgarn, og Stoffer, der er vævet paa denne Maade, kaldes *lærredsvævede.* Man skelner mellem *rent L.* (Hørgarn), *Hampel., Blaarl.* og *blandede* Stoffer. De sidste kan være *halvlinnede,* med Blaargarnsislæt, eller *halvbomulds* (s. k. irsk L.). Lærred kommer i Handelen *ubleget* el. *bleget* (ved Græsbleg el. Klor), garnfarvet, stykfarvet og trykt. Ofte er det stærkt appreteret, med Stivelse, Sæbe, Stearin o. l. og glittet. Lettere Sorter er *Batist, Forl., Glansl., Skjortel.,* samt *Creas* og *Lommetørklædel.,* sværere *Drejl, Kløtzel* og *Sejldug* (se de forsk. Art.). Finheden og Tætheden bestemmes ved Antallet af *Gange* i Bredden, idet 1 Gang = 40 Traade. De vigtigste Fabrikationsegne er Westfalen (Bielefeldt), Schlesien (Freiburg og Neustadt), Sachsen (Lausitz), Belgien (Braband og Flandern), Irland.

Læst, ældre dansk Hulmaal; for Kul = 18 Tønder.

Læster, Forme af haardt Træ, i Reglen Hvidbøg, til Fodtøj (s. d.).

Løbedage eller *Respitdage* udover Forfaldsdagen haves i Almindelighed ikke. En Fordring maa efterkommes paa den Dag, hvor Fordringshaveren kan kræve den opfyldt efter Aftalen.

En Særstilling indtager *Terminsfordringer,* der for saa vidt har 8 Løbedage, eftersom de rettidig opfyldes ved Betaling den sidste af de 8 Løbedage. Terminsfordringer findes sjældent udenfor Realkrediten.

For Veksler findes ingen Løbedage. Derimod er det tidsnok, at Protest optages »paa tredje Dag«, men kan lige saa vel optages første Dag, d. v. s. paa selve Forfaldsdagen. Se ogsaa *days of grace.*

løbende Forpligtelser, de til enhver Tid udækkede Forpligtelser af økonomisk Natur: Gæld, Kaution etc.

løbende Forsikring er en Form for Transportforsikring, hvorved Selskabet til forud aftalte Præmier forud tilsiger at ville — efter Opgave — forsikre visse Varepartier mellem bestemte Havne fra eller til det kontraherende Firma.

løbende Regning, Forretningsforbindelse, hvor ikke de enkelte Regningsposter for sig udlignes, men føres paa Konto, som opgøres i bestemte Tidsafsnit, hvor Saldoen da udlignes eller føres frem i ny Regning; se ogsaa *Konto-Kurant.*

Lødighed, ældre Betegnelse for Sølvvarers *Finhed* (s. d.). 1 Mark rent Sølv = 16 Lod. 11-lødigt = $^{11}/_{16}$ fint Sølv.

Løg, de underjordiske, fortykkede Stængeldele af forskellige Arter Lilier, *Allium.* De indeholder en Del Næringsstoffer og en svovlholdig, æterisk Olie, *Løgolie.* De vigtigste Arter er *Rødløg* i forskellige Varieteter med rødlig og gullig Farve og kraftig, skarp Smag; *spansk L.* kan veje indtil $^1/_2$ kg og har en mildere Smag. *Porre* har et aflangt, hvint, *Skalotten* et lille, hvidt Løg. *Hvidløg* der æsten kugleformet, knudret, med meget gennemtrængende Lugt og Smag. Af *Purreløg* bruges de smaa, runde Stængler. Løg kommer ogsaa i Handelen »picklede«, d. v. s. nedlagt med Eddike og Krydderier. De dyr-

kes her i Landet og indføres fra Mellemeuropa og Middelhavslandene. *Blomsterløg* (s. d.).

Løn, se *Ahorn.*

løs Ladning eller *Bulkladning* er Gods, der indlades løst, f. Eks. Svært-Jærn, Kul, Mursten etc.

Løsøre, Formuegenstande, der frit kan bringes fra et Sted til et andet, modsat fast Ejendom med deri mur- og nagelfast anbragte Genstande.

Løvetand, Pæleroden af den almindelige Mælkebøtte, som hører til de kurvblomstrede; bruges som *Kaffesurrogat* (s. d.).

M

M eller ***m,*** Forkortelse for: 1) *Mark,* 2) *Meter,* 3) *Maaned,* 4) *more,* engelsk Betegnelse for finere Gehalt af Møntguld eller -sølv end Standard, 5) *Middelhavsfart* efter Bureau Véritas.

m℔, mærket:

Ma, kinesisk Ord for *yard* (s. d.).

Maal og Vægt, se de forskellige Landes Maal og Vægt. I alle Kulturstater maa kun anvendes de af Statsmagten anerkendte, og er der ligeledes truffet Bestemmelser til Sikring af, Justering af, og Kontrol med Anvendelsen. Man skælner af Maal mellem Længdemaal, Flademaal og Kubikmaal, herunder ogsaa Hulmaal for tørre eller flydende Varer. Indenfor Vægt gøres Forskel paa Handelsvægt, Medicinalvægt, Møntvægt el. l.

Maalebrev. For at konstatere et Skibs Rummeevne eller Kubikindhold foretages en Opmaaling. Ikke alene af Hensyn til Beregning af Havneafgifterne er dette nødvendigt, men i første Række af Hensyn til Befragtningen. Herhjemme bliver alle nye Skibe over 20 Tons desuden registrerede. I København er der en særlig Skibsmaaler. Om Maalingen udstedes et Maalebrev.

Skibsmaalingen foregaar nu næsten overalt efter Regler, der i Hovedsagen svarer til de engelske af 1854 efter det *Moorsomske System,* og har vundet international Anerkendelse. Da imidlertid Fradragene fra Bruttotonnagen er meget rigelige efter M.s Regler (*British Rule*), hvorved Netto-Tonnagen sættes lavere og Afgifterne bliver mindre, har man dannet 2 andre Maaleregler i *saa* Henseende, nemlig *Donaureglen,* der kun anvendes ved Suezkanalen og Donau, samt den *tyske Regel,* der kun anvendes af Belgien og Sverige.

Maalegods, se *let Gods.*

Maaleredskaber, se *Justering.*

Maaler og Vejer. I Danmark skal i hver Købstad beskikkes offentlige Maalere og Vejere, hvis Attester er bindende for Parterne, for saa vidt som de nyder, hvad man kalder: offentlig Troværdighed. Ogsaa udenfor Købstæderne beskikkes ofte Maaler og Vejer ved større Stationspladser.

Maaling af Skibe, se *Maalebrev.*

Maalingsdæk, eng. *tonnage deck,* det Dæk, som i Skibe med ikke flere end 2 Dæk er det øverste og som i Skibe med flere end 2 Dæk er det andet fra neden.

Maanedsbalance kaldes den maanedlige Raabalance, en Afstemning af Indførslerne i paagældende Maaned ved dobbelt Bogholderi.

Maanedsbefragtning er den alm. Benævnelse for Tidsbefragtning (s. d.), da Lejen ved denne gærne stipuleres maanedsvis.

Maanesten, *Adular,* en farveløs eller svagt farvet Varietet af *Felspat* (s. d.), som bryder Lyset med en ejendommelig Glans. Den findes paa Ceylon, i Brasilien, Virginien o. fl. St. og bruges som Smykkesten.

Maarskind faas af forskellige Arter af Maar, *Mustela,* og anvendes til fint Pelsværk. De værdifuldeste er af *Skovmaaren, Ædelmaaren,* som forekommer i det nordlige Europa, Asien og Amerika; med den lange, buskede Hale kan den blive ca. 65 cm lang. Farven er kastaniebrun, Struben gul, Hale og Fødder mørkebrune. De norske og skotske anses for de bedste, og de mørkeste sælges undertiden som *Zobelskind* (s. d.). *Hus-* el. *Stenmaaren* er mindre, brunlig til graa, med hvid Strubeplet. Den lever i Mellemeuropa, ogsaa i Danmark, og i Asien. Haarspidserne

farves ofte mørke (blendes). Andre Maararter, der ligeledes afgiver Pelsskind, er *Hermelin, Ilder, Jærv, Mink, Nerts* (se de forsk. Artikler).

Maatter flettes, væves eller sys af Bast, Halm, Siv, Kokostrævler, Palmeblade o. a. l. *Bastmaatter* (se *Bast*) til Indpakning laves navnlig i Rusland og udføres over Arkangelsk og Østersøhavnene. Finere tynde Maatter, ofte med farvede eller flettede Mønstre, kommer navnlig fra Ostindien, Japan og Kina. *Esteras* (s. d.) og *Gontjes* (s. d.); se ogsaa *Dørmaatter*.

Mace, engelsk Ord for den kinesiske Vægt *Tschin* = ca. 3,8 g.

Macis, se *Muskat*.

Madapolam, *Elsass renforcé,* simpelt, kipret Bomuldstøj, som navnlig fremstilles i England.

made bill er en særlig Benævnelse for en Veksel — trukket i England paa Udlandet —, som fra Provinsen sendes til en Forretningsforbindelse i London, der endosserer og begiver den.

made in Germany. Da i 80erne Bevægelsen for fair trade kontra free trade satte ind i England, var et af Midlerne, man greb til for at værge sig mod de Lande, hvis Industri var begunstiget i sit eget Land af Toldmure, der udelukkede Konkurrencen udefra, en Lov om Handelsmærker, hvorefter bl. a. i Tyskland fremstillede Industrivarer skulde bære Stemplet »made in Germany«.

Madeiravine, fyldige, meget buketrige, sødlige eller tørre Vine, fra den portugisiske Ø Madeira. Farven er guldgul, de er meget holdbare og forædles ved Lagring. Kendte Mærker er Bual, Çama de Lobos, Malvoisier, Malmsey, Sercial o. fl. Mange saakaldte Madeiravine stammer fra de nærliggende kanariske Øer, men er af ringere Kvalitet (se *Kanarivine*).

Madolie, *Salatolie,* er oprindelig *Olivenolie* (s. d.), men mange andre fede Olier, som Bomuldsfrø,- Jordnød-, Sesam- og Sojaolie bruges nu i Stedet for. Ved længere Opbevaring (over 1 Aar) taber Olien i Kvalitet.

Madras, en Slags Bomuldslærred.

Madras-Maund, ostindisk Vægt = 25 lbs = 11,34 kg.

Magasin, 1) Oplagssted, Pakhus, Lagerbygning. 2) Varehus af stort Omfang, f. Eks. Harrods (London), Wertheim (Berlin), Bon marché (Paris) og de amerikanske Wanamaker, Siegel, Cooper & Co. etc. Sædvanligvis er disse Varehuse anlagt paa en stor Varietet af Varer (lige fra Fødevarer til Automobiler) og særligt beregnet paa det Damepublikum, for hvem det: »at gaa i Butiker« er en Fornøjelse, men byder paa den anden Side (ogsaa for Mænd) en let Adgang til at dække forskelligt Behov paa ét Sted.

magasinere, oplægge, lagre paa Pakhus eller (lukket) Lager.

Magasinering, se *magasinere*.

Magdalarødt, Tjærefarvestof i Form af mørkebrunt Pulver el. grønt metalglinsende Krystalnaale. Bruges til at farve Silke rosaviolet.

Magdeburgergrønt, se *Kromgrønt*.

Mageskifte, ombytte fast Ejendom med anden, med eller uden yderligere Vederlag for Difference i Værdi.

Maggipræparater, se *Bouillontærninger* og *Kødekstrakt*.

Magnalium, en Legering af Aluminium og Magnium, som udmærker sig ved sin ringe Vægtfylde.

Magnesia, *Magniumoksyd,* MgO, *brændt Magnesia,* er en Forbindelse af Magnium og Ilt. I ren Tilstand er det et løst, hvidt Pulver, som anvendes i Medicinen og til Tandpulver. Til teknisk Brug fremstilles det ved Glødning af *Magnesit* (s. ndf.) og anvendes til *Cement,* Linotol o. a. Gulvbelægningsmateriale, til Digler og Ovne.

Magnesiahvidt bestaar af en Blanding af Magniumhydroksyd og Kalcium- el. Baryumsulfat. Anvendes navnlig som Fyldstof i Papirfabrikationen.

Magnesit, *Bitterspat, Magniumkarbonat,* $MgCO_3$, ligner *Kalkspat* (s. d.) og findes blandet med denne som *Dolomit*. Farven er hvid, dog ofte gullig el. graalig af Indblandinger. Den forekommer som udstrakte Lag i Mellemevropa, Middelhavslandene, Kanada o. fl. St. Anvendes till Fremstiling af Kulsyre, Magnesia og andre Magniumforbindelser, i Papirfabrikationen m. m.

Magnetjærnsten, Fe_3O_4, se *Jærnmalme*.

Magnettes, mellemfine Lærreder, som væves i Belgien, Schlesien og Westfalen. Ef-

ter at være blegede i Holland, forhandles de som *hollandske L.*

Magnium, Mg, findes som Salte i mange forskellige Mineralier, f. Eks. Dolomit, *Magnesit, Karnallit, Asbest, Merskum, Talk* (s. d.), endvidere i Havvand og Mineralkilder (Bittersalt) samt i ringe Mængde i alm. Kildevand. Det fremstilles ved Elektrolyse af Karnallit. Det er et hvidt, glinsende, blødt Metal med ringe Vægtfylde, 1,7. I Luften overtrækkes det med et hvidligt Lag af Magnesia. Det kommer i Handelen som Blokke, Traad, Baand og Pulver, og anvendes til stærk Lysudvikling i Fotografien og Fyrværkeriet, til Legeringer, Rensning af Metaller og til kemiske Processer.

Magniumklorid, *Klormagnium,* $MgCl_2$, er et Salt, der faas som Biprodukt af *Stassfurthersaltene* (s. d.). Det rene Salt danner hvide, vandholdige og vandsugende Krystaller. Hovedmængden kommer i Handelen som en koncentreret Opløsning og anvendes til Magnesiacement (se *Cement*) og Kunststen, til Ildslukningsvæsker, i Bomuldsværerier o. a.

Magniumoksyd, se *Magnesia.*

Magniumsulfat, $MgSO_4$, *Engelsk Salt, Bittersalt,* udvindes af *Kieserit* (se Stassforthersalte), Havvand og Mineralkilder. Det danner hvide, vandholdige Krystaller eller et tørt, hvidt Pulver. Det bruges til Appretur, Imprægnering, i Medicinen og til Fremstilling af andre Magniumforbindelser.

Mahogni er det rød- eller gulbrune Ved af et tropisk Træ, *Swietenia Mahagony,* som vokser i Mellemamerika, Mexiko og Florida. Det er en af de værdifuldeste Træsorter, da det kun svinder lidt, ikke revner eller angribes af Orm, modstaar Slid godt og kan modtage smuk Politur. De masrede Blokke skæres mest til Finér. Det bedste kommer fra Bjærgegnene paa de vestindiske Øer, navnlig San Domingo og *Kuba, spansk Mahogni,* som skarpkantede Blokke af 4,2 m's Længde og 25—60 cm i Kvadrat. Det er tæt, tungt, haardt og smukt rødbrunt og anvendes i Skibsbyggeriet og til Møbler. Ringere er *Honduras-M.,* Blokke af 6—12 m's L. og 30—60 cm i Kvadrat. Dette er noget porøst, men elastisk, ligeaaret og ensfarvet. Løsest er *Bay-wood* fra Sydkysten. *Mexikansk M.* ligner Honduras-M. — Under Navn af Mahogni kommer ogsaa flere andre Træsorter, f. Eks. *afrikansk* M. og det vestindiske *hvide M.,* som begge anvendes i Skibsbyggeriet, samt *Kap-M.,* lysegult, haardt, udmærket Møbel- og Bygningstræ. Beslægtede Træsorter er *Kubaceder* (se *Cigarkassetræ*) og *Whitewood* (s. d.).

mailday (eng.), Postdag, sædvanlig for Afgang af oversøisk Post.

main (fr.), Bog (Papir) à 25 Ark.

Main courante (fr.), Memorial, Hjælpebog for alle Poster, der ikke vedrører Kassebogen.

Main propre, forkortet *M. P.,* angiver, i et Telegram, at dette kun maa udleveres til Adressaten personligt.

Maison de roulage (fr.), Transport- og Speditionsforretning.

Mai wa, siamesisk Maaleenhed for Længdemaal = 1,98 m.

Majolika, se *Fajance.*

Majroer, se *Turnips.*

Majs er Frøkornene af forskellige Varieteter af en Græsart, *Zea mays,* som oprindelig stammer fra Amerika (Indian corn), men nu dyrkes i de varmt tempererede Egne af Evropa, Asien, Afrika, Australien og navnlig Nordamerika, hvor Produktionen er mindst 3 Gange saa stor som Hvedemængden. Det er den af Kornsorterne, som giver størst Udbytte. Kornene sidder i et Antal af indtil, 350, samlede i en kolbeformet Frugtstand. De er flade el. runde, fladtrykte ved Grunden, haarde, glinsende, gule, rødlige eller mørktfarvede. Man skelner efter Kornets Beskaffenhed, mellem *dent* (Hestetand), *flint, popping* (Spring), *soft* el. *Tuskarora* (blød), *sweet* (Sukker) *corn.* Kimen er meget fedtholdig (se *Majsolie*). M. indeholder gennemsnitlig 65 % Stivelse, 10 % Æggehvidestoffer, 5 % Fedt. *Kvalitetsvægten* er for *storkornet* 70—78 kg, for smaakornet ca. 87 kg. Da Majsen ikke altid er tilstrækkelig tørret før Indskibningen, er den tilbøjelig til at mugne ved Lagringen. Kunstig Tørring giver den en ejendommelig, ubehagelig Lugt. I Produktionslandene bruges den grønne M. som Foder og de grønne Kolber anvendes som Gemyse, friske, henkogte eller tørrede. Den modne Majs er vigtig som Brødkorn, i Form af *Gryn* (ital. *Polenta*) og *Mel* eller ristet. Til Brød maa Majsmelet helst blandes med andet

Mel. I Nordeuropa anvendes M. væsentlig til Foderbrug, samt i Øl- og Spritfabrikationen. Til sidstnævnte Brug maa de fedtholdige Spirer være fjærnede eller der bruges nogle af nedennævnte *Majsprodukter*. *Maizena* og *Mondamin* er Majsstivelse, *Zea* afskallet, grovt malet M. *Brygmel*, *Grits*, er Majsgryn, *Flakes* (Majsflager) og *Quickmalt* er forklistret Majs, som er tørret. Til Danmark indføres navnlig *nordamerikansk Hestetandmajs*, store, forskelligt farvede og stribede Korn (mixed), endvidere *sydamerikansk* (La Plata), middelstore, runde, halvklare, gullige Korn, samt *Odessa-*, *Sortehavs-* og *Donaumajs* (Galfox), smaa, runde, gule Korn. — Stængler og Blade bruges som Halm, Kolbeskederne til Polstringsmateriale og Papirraastof.

Majsgluten er Affaldsprodukter, som fremkommer ved Fabrikationen af Majsstivelse (se *Stivelse*). Bruges til Kvægfoder.

Majsolie er en fed gul el. rødbrun Olie, som faas af *Majsspirerne* (se *Majs*) ved Udpresning eller Ekstraktion. Den anvendes til Sæbe, Smørfarve, Indblanding i Fedt o. s. v. Presseresterne bruges som Kvægfoder.

Makaroni, se *Nudler*.

Makrel er en Pigfinnefisk, hvis bageste Finner er opløst i en Række Smaafinner. Den er sølvglinsende med mørke Tværstriber. Den findes som store Stimer i Atlanterhavet, Middelhavet og Østersøen og kan blive indtil $^1/_2$ m lang. Den er fedest i Eftersommeren. Den fordærves let og maa derfor forsendes paa Is eller i saltet og røget Tilstand.

Maksimalarbejdsdag, Arbejdstid pr. Dag, særlig i Fabrikker, Miner o. l., der ikke maa overstige et vist Antal Timer, sædvanlig 8, hvilket nu er eller søges gennemført i et stort Antal Lande. Australien og New Zealand har været foran i denne Bevægelse.

Maksimalavance kaldes den Procentfortjeneste, som af det offentlige fastsættes for Varer ved deres Omsætning fra Producent eller Importør til Konsument. Procentfortjenesten ansættes gærne specificeret for hvert Led i Omsætningen. Ved Forordningen af 1. Februar 1917 sattes imidlertid en almindelig Maksimalavance i de forskellige Led svarende til den i 1916 af de samme Led opnaaede Avance paa samme Varer.

Maksimalpris, en — sædvanlig af Autoriteterne — paabudt Varepris, der ikke maa overskrides. I Nutiden anvendes M. under ekstraordinære Forhold som Krig, Dyrtid o. l. og kan i det lange Løb være et tvægget Sværd for Samfundet, da Produktionen indskrænkes, hvis M. er under Markedsprisen. Mod pludselige stærke Prisstigninger kan M. dog i høj Grad beskytte Forbrugerne mod Udbytning.

Makulatur er kasseret trykt og beskrevet Papir. En Del Avismakulatur bruges som Indpakningspapir, men Hovedmængden bruges i Papirfabrikationen.

Malabartalg, *Valeriafedt*, grønligt, fast Plantefedt af Bønnerne af en ostindisk Plante. Bruges til Lys og Sæbe.

mala fide (lat.), i ond Tro.

Malagavine er Likørvine fra Bjærgegnene omkring Malaga i Spanien. *Almindelig M.* er mørk ravfarvet og meget sød; ved Lagring bliver den mere tør og faar finere Buket. *Vino di tinto*, af tørrede Druer, er mørkfarvet, meget sød og velsmagende. Særlig fin og buketrig er *Pedro Jimenez*; *Malvasir* og *Lacrima* er mindre holdbare. De tørre, lyse Vine sælges som *Sherry*.

Malakit, se *Kobbermalme*.

Malakitgrønt, forskellige Tjærefarvestoffer, som anvendes til Grønfarvning af Tekstilstoffer, Læder, Træ o. a.

Malerguld, se *Bladmetaller*.

Mallas, Rørsukkermelasse (se *Sukker*).

Malletbark og ***-ekstrakt,*** af en vestaustralsk *Eucalyptus*-Art, bruges til Garvning.

Malm bruges (fejlagtigt) som Betegnelse for *Bronce* (s. d.).

Malme, *Ertser*, Mineralier, hvoraf man udvinder de tunge Metaller.

Malotter, flade Bundter af Tobak (s. d.), omviklet med Bastbaand.

Malt fremstilles af Korn, næsten altid Byg, som man udbløder i Vand og lader spire, idet Bunkerne jævnligt vendes. Ved Spiringen udvikles et s. k. Enzym, *Diastasen*, som kan omdanne Stivelsen til *Maltose*, *Maltsukker*. Spiringen standses ved Tørring med Luft, enten ved alm. Temp., *Grønmalt*, *Luftmalt*, eller ved højere Temp., *Tørmalt*, *Køllemalt*, *Farvemalt*. Ved Tørringen udvikles forskellige aromatiske Stoffer, og Malten bliver brunfarvet (Karamel), hvis Op-

hedningen er stærk. *Maltspirerne*, d. v. s. Kimplanten og Rødderne frarenses og bruges som et udmærket Kvægfoder. Malt bruges først og fremmest til *Øl* (s. d.), i Spiritusfabrikationen, til Maltekstrakt og andre Maltpræparater og som Kaffesurrogat (s. d.).

Maltekstrakt, *Maltsirup*, faas ved at udtrække Maltens opløselige Stoffer med Vand og inddampe Opløsningen, saa at den kun indeholder ca. 25 % Vand. Den bruges som diætetisk Middel, ofte blandet med forskellige Lægemidler. Navnet benyttes ofte om *Maltekstraktøl*, en Blanding med Øl, ofte tilsat forskellige Bitterstoffer, Glycerin o. a.

maltesisk Maal og Vægt. Kornmaal: Malteser *Salma* = Imperial quarter = 290,78 l; Vinmaal: *Barile* (Fad) = $9^1/_2$ Imperial Gallons = 43,2 l; Oliemaal: *Cafisso* = $4^1/_2$ Imperial Gallons = 20,45 l. 56 Cafisso = 1 Tun.

Af Vægt benyttes i Grosshandelen mest engelsk, men ogsaa lokal, nemlig *Quintele* (Centner) = 100 Rottoli (Pund) = 175 lbs = $79^3/_8$ kg; herefter svarer 1 Rottolo til 793,8 g.

Malthus' Lære gaar ud paa, at Befolkningen stadig har Tendens til at formere sig ud over dens Evne til at producere Livsfornødenheder, da Naturens Karrighed stadig vil gøre sig gældende. Dette skulde være Hovedaarsagen til den fremherskende Fattigdom og Nød i Verden. Da Produktionen af Livsfornødenheder normalt fuldtud er paa Højde med Befolkningsantallet, har Tiden altsaa modbevist Rigtigheden af denne Lære.

Maltpræparater, se *Maltekstrakt.*

Malurt, tørrede Stængler, Blade og Blomster af en kurveblomstret Plante, *Artemisia Absinthium*, som indeholder en æterisk Olie, *Malurtolie*, og et Bitterstof, *Absintin*. Bruges til Fremstilling af *Absint*, *Vermuth*, *Likører* o. l., samt i Medicinen.

Man er en i hele Mellemasien anvendt Vægt, stammende fra Persien, og reciperet i britisk Ostindien under Navnet *Maund*. Størrelsen af Vægtmaalet er imidlertid højst forskellig. Den officielle persiske saakaldte gamle Tebrizer-Man har 640 Mishel = 2,944 kg, men i Tebriz selv anvendes en anden, den nye Tebrizer-Man med 1000 Mishel = 4,6 kg, og man maa derfor søge oplyst, hvor mange Mishel, vedkommende Man indeholder.

Mana, se *Maund.*

Manchesterskolen, den nationaløkonomiske Retning, der mest udpræget hylder den fri Konkurrences Princip som gavnligst for den enkelte saavel som for Samfundet. Overfor Udlandet skal der være fri Ind- og Udførsel og i Indlandet den friest mulige Adgang til Erhvervsvirksomhed uden det offentliges Indgreb. Skolens mest betydende Mænd, bl. a. Cobden (1804—65) var fra Byen Manchester. Disse økonomiske Frihedsideer har haft meget stor Betydning for Englands og andre Landes Told- og Næringspolitik i det 19. Aarhundrede.

Manchuolie, af Sojabønner (s. d.), bruges navnlig til Margarine.

Mandant, Fuldmagtgiver, Bemyndiger, Hvervgiver.

Mandat, Fuldmagt, Hverv, Bemyndigelse.

Mandatar, Bemyndiget, Befuldmægtiget, Hvervindehaver.

Mandariner, se *Appelsiner.*

Mandaringult, *Orange II, Tropæolin*, et Tjærefarvestof i Form af gule Krystalblade. Bruges i forskellige Nuancer til Gulfarvning.

Mandelmasse, malede Mandler, som bruges til *Marcipan* og Kager.

Mandelolie faas ved Presning af søde eller bitre *Mandler* (s. ndf.). Den anvendes til Toiletmidler, i Medicinen og i ringe Mængde til fin Sæbe. Den erstattes eller forfalskes med Abrikos- og Ferskenkærneolie, eller forskellige andre fede Olier, som Valmue-, Sesam-, o. a. Presserestерne er *Mandelklid*, som bruges til Blødgøring af Huden.

Mandelsæbe er oprindelig Sæbe, fremstillet af Mandelolie. Den meste er hvid Kokossæbe, som er parfymeret med Bittermandelolie eller (det giftige) Nitrobenzol.

Mandler er Stenfrugterne af Mandeltræet, *Amygdalis communis*, som dyrkes i hele Sydevropa og i Amerika. Frugtkødet er haaret og tørt, og falder af ved Modningen. Den haarde Skal, som omslutter Kærnen, fjærnes som Regel, inden de bringes i Handelen. De forekommer i to Varieteter, *søde* og *bittre M.* Søde M. indeholder 24 % kvælstofholdige Stoffer og 50—56 % fed Olie, hvorfor de er meget nærende. Fine Sorter er sydfranske, *Provence*, spanske, *Malaga*,

Alicante og *Valencia*, samt italienske, *Avola* fra Sicilien, *Bari* fra Apulien og *Ambrosia* fra Florensegnen. Middelgode, mindre Sorter kommer navnlig fra Sicilien og de ringeste, *berberiske*, fra Marokko. *Krakmandler* med tynd (raspet) Skal kommer navnlig fra Provence og Kalifornien. *Bittre* M. indeholder 40—45 % fed Olie og ca. 3 % *Amygdalin* (se *Bittermandelolie*), som kan gøre dem giftige. De er mindre end søde M. Hovedmængden kommer fra Sicilien og Nordafrika; de erstattes ofte med Abrikos- og Ferskenkærner. — *Jordmandler* (s. d.).

Mangan, Mn, findes i Mineralier som *Brunsten* (s. d.), Manganspat o. fl., næsten altid sammen med Jærnmalme. Det er et hvidgraat, haardt Metal, Vgtf. 8, Smp. 1250° C., som navnlig bruges til Legeringer med stor Haardhed, f. Eks. Ferromangan, Spejljærn, Manganbronce, Sølvbronce (se *Jærn* og *Bronce*).

Manganfarver er dels naturligt forekommende Jordfarver, dels fabrikmæssigt fremstillede kemiske Forbindelser af Mangan med Ilt og forskellige Syrer, f. Eks. *Manganbrunt, -grønt, -hvidt* og *-violet*.

Mangler ved Varen bedømmes efter Varens Tilstand paa Leveringsstedet (s. d.), men Beviset kan eventuelt føres senere. Ligestillet med Mangler stilles det Tilfælde, at Sælgeren har leveret (væsentlig) mindre Kvantum end solgt, og det leverede er ment at skulle være fuld Levering. Købelovens Regler er følgende:

1) Køberen kan *nægte Modtagelse af Varen*, respektive stille Varen til Disposition, naar Manglen er væsentlig, uanset om Sælgeren har kendt Mangelen eller ikke, samt under alle Omstændigheder naar Sælgeren har handlet svigagtigt.

2) Køberen kan kræve *forholdsmæssigt Afslag* i *Købesummen* i Overensstemmelse med Reglerne om bristende Forudsætninger. Prisen maa beregnes efter, hvad Køberen maatte antages at ville have givet for Varen uden Manglen, og det er Varens Værdi i Leveringsøjeblikket, ikke paa Afslutningstiden (som efter tysk Ret), det kommer an paa. Denne Ret har Køberen uanset om Manglen er væsentlig eller ikke.

3) Hvis Varen ved Afslutningen savnede Egenskaber, som maa anses tilsikrede af Sælgeren, kan Køberen kræve *Erstatning for det Tab, han lider ved Mangelen*. Den samme Beføjelse har Køberen, hvor Sælgeren har handlet svigagtigt. Der behøver ikke at være givet nogen udtrykkelig Garanti, men de paagældende Egenskaber kan være en naturlig Forudsætning eller deres Tilstedeværelse paakrævet af Forholdets, Varens eller dens Anvendelses Natur. Denne Beføjelse svarer til, hvad man kalder *Opfyldelsesinteressen*.

Ved *Genussalg* (Korn, Salt, Kul og lignende almindelige Massevarer) *er Reglen endda noget strængere*. Her kan Køberen saaledes ogsaa nægte Modtagelse, respektive stille Partiet til Disposition, hvis Sælgeren har kendt Manglen paa et Tidspunkt, hvor han uden urimelig Opofrelse kunde have skaffet en fejlfri Vare. Under iøvrigt samme Forhold som for her nævnte Køberret kan Køberen desuden kræve *Omlevering*. Ved for lille Levering kan Køberen dog kun kræve Efterlevering og naturligvis ikke Omlevering.

Den Omstændighed, at Køberen hjemtager Varen fra Bane eller Toldbod, anses ikke for nogen Godkendelse af Kvaliteten.

Iøvrigt bestemmer Købeloven, at hvis Køberen før Afslutningen har undersøgt Salgsgenstanden eller uden skellig Grund undladt at efterkomme Sælgerens Opfordring til at undersøge den, eller er der før Købets Afslutning givet ham Lejlighed til at undersøge en Prøve af Salgsgenstanden, kan han ikke, naar han intet Forbehold tager ved Afslutningen, paaberaabe sig Mangler, der ved saadan Undersøgelse burde være opdaget af ham (medmindre Sælgeren har handlet svigagtigt). Se nærmere herom under *Køb efter Prøve*. Kun skal bemærkes, at hvis Sælgeren ved, at Køberen, i god Tro eller i Tillid til Sælgeren, ikke trods Opfordring har underkastet Varen eller Prøven en nøjere Undersøgelse, der kunde eller endog sandsynligt vilde have lagt Mangelen blot, kan han ikke vælte Ansvaret for Kvalitetsmangelen fra sig.

Ved Salg af en Vare »som den forefindes«, »tel-quel«, »in Bausch und Bogen«, »Ramsch« etc. kan Køberen i Almindelighed ikke paaberaabe sig Kvalitetsmangler, med mindre Sælgeren eller andre paa hans Vegne har handlet svigagtigt. Men netop ved disse Handler, der »indbyder« til Uregelmæssigheder, er der Anledning til at se Sælgeren

stærkt paa Fingrene, baade købmandsmæssigt og retligt. Auktionssalg ligestilles i saa Henseende med Salg af Vare »som den forefindes«, med mindre det er en Handlende selv, der realiserer Varer ved Auktion.

I Almindelighed kan Sælgeren *ikke* undgaa de ovennævnte Følger af mangelfuld Levering ved at søge Manglen afhjulpet ved Ombytning, Omlevering, Reparation, Erstatning af Dele etc., da Køberen som Regel ikke behøver at finde sig heri. Noget andet er, at det ofte vil være blot Chicane, om Køberen vilde afvise Sælgerens Tilbud om Ombytning og Redressering af Mangler, og sikkert langt de fleste Kvalitetsmangler ved Leveringer udlignes ved Afhjælpning.

Som Hovedregel har Køberen Bevisbyrden for Kvalitetsmangelen ved den leverede Vare, idet han har lettest Adgang til at føre et positivt Bevis, hvorimod det for Sælgeren vilde være meget vanskeligt at føre et »negativt« Bevis for en Vare, han ikke længere disponerer over. Paa den anden Side maa det stadig erindres, at det er Varens Tilstand paa Leveringsstedet og i Leveringsøjeblikket, det gælder.

Mangrovebark, af et tropisk Sumptræ, *Rhizophora Mangle,* bruges som Garvemateriale. Veddet af forskellige lignende Træarter bruges til Skibsbygning, Snedkerarbejde o. l.

Manifest, 1) offentlig udstedt Erklæring; 2) Fortegnelse over Skibets Ladning under Kaptajnens Ansvar.

Manihot, *Maniok,* se *Arrowroot.*

Manilahamp, *Cebuhamp, Avaka,* er Bladtrævlerne af forskellige Bananarter, navnlig *Musa textilis* fra Filippinerne. Den er hvidlig, silkeglinsende og giver meget let og holdbart Tovværk. De finere Sorter, *Tupoz,* anvendes til Vævning og Fletning.

Manilapapir, stærkt Indpakningspapir af ubleget Sulfitcellulose (se *Papir*).

Manko, Mangel i Kvalitet.

Manna, den indtørrede Saft af Mannaasken, *Fraxinus ornus,* fra Middelhavslandene. Den indeholder en fast Alkohol, *Mannit,* har en sødlig Smag og bruges navnlig i Medicinen.

Mannheimerguld, se *fransk Guld.*

Manufakturvarer, spundne og vævede Stoffer, som Garn, Hvidevarer, farvede og trykte Bomulds-, Uld- og Silkevarer, Trikotage o. s. v.

manu propria (lat.), forkortet *m. p.* eller *m. pr.,* egenhændig (underskrevet).

Manuskript (af Latin: *manu scriptum,* skrevet med Haanden), Haandskrift.

Marantastivelse, se *Arrowroot.*

Maraschino (Rosoglio di Maraschino), oprindelig en italiensk Likør, fremstillet af sure Kirsebær fra Dalmatien. Ofte fremstilles den af *Maraschinoessens* (se *Essenser*), som bl. a. indeholder Bittermandelolie.

Marceline, *double Florence,* tæt, lærredsvævet Silkestof med enkelt eller dobbelt Kæde og dobbelt eller tredobbelt Islæt. Det er blødere, tyndere og mindre glansfuldt end *Taft* (s. d.). Anvendes til Foer, Lampeskærme o. l.

marchandises de cubage (fr.), Maalegods, Rumgods, let Gods, d. v. s. Varer, som beregnes efter den Plads, de indtager, og ikke efter deres Vægt.

marchandises de poids, svært Gods, tungt Gods, d. v. s. Varer, hvoraf 1015 kg ikke optager 40 engelske Kubikfod Laderum.

marché à terme (fr.), Terminsforretning (s. d.).

Marcipan, en Blanding af fint malede, søde Mandler med Sukker, lidt bittre Mandler og ofte Rosenvand.

Margarine, *Kunstsmør,* er det vigtigste Surrogat for Smør. Den fremstilles ved varm Sammenrøring af Oleomargarine (s. d.) og forskellige Planteolier, som Jordnød-, Kokos-, Bomuldsfrø-, Soja- og Sesamolie, med Smørfarve og syrnet Mælk. Blandingen ledes ud i koldt Vand, hvorved Margarinen udskilles som Smaaklumper, der sammenæltes under Tilsætning af Salt (sml. *Smør*) og undertiden Smør. *Plantemargarine* fremstilles alene af vegetabilske Fedtstoffer. Fabrikationen og Handelen med Margarine er underkastet særlige Indskrænkninger, i Danmark ved Lov af *19. April 1907* og *12. April 1911,* som bl. a. fastsætter Bestemmelser om Tilsætning af Sesamolie som Røbestof, Farvestyrke, Indpakningsmaterialets Form og Mærkning, Undersøgelsesmetoden o. s. v.

Margarine-Noteringer. I *København* noteres dansk og udenlandsk Margarine i

Øre per ℔. I *Hamborg* noteres i Mark per 50 kg. I *London* noteres i sh. og d per cwt.

Margarit, Erstatningsstof for Margarine, fremstillet af Hvalolie (se *Tran*).

Margin, 1) Kant, Rand, Bælte; 2) i overført Betydning Forskel (Spænding) mellem Køber -og Sælgerkurs; 3) en Sikkerheds-Dækning indenfor en vis Højde for Følgen af Kurssvingninger, f. Eks. ved Vekselereres Indkøb for Kunders Regning af Effekter, der ikke overtages af disse.

Margin-Forretninger *efter amerikansk System.* Hver af Kontrahenterne kan af Medkontrahenten forlange, at denne indbetaler en Del af det Beløb, Afslutningen andrager, til en Tredjemand, gærne en af Børsen anvist Bank — i Chicago gærne 10 % —, og dette Indskud kan han forlange holdt i samme Højde ved, Medkontrahenten modgaaende, Kurssvingninger.

Velstillede Firmaer giver ofte gensidig Afkald paa Indbetaling af Original-Marginen, men de senere Indskud ved Kurssvingninger skal altid præsteres.

Hvis Parten ikke opfylder Pligten til Indbetaling af Marginen, kan hans Medkontrahent skride til respektive Selvhjælpssalg eller -køb. For Indbetalingen udsteder Banken et Depotbevis og kan Beløbet kun hæves ved begge Parternes Kvittering paa dette. Vægrer den opfordrende Part sig uberettiget ved at medunderskrive, saa at Deponenten efter Afviklingen af Forretningen kan faa sine Penge tilbage, ifalder vedkommende en Dagmulkt af 1 % af det deponerede Beløb.

Forretningen efter dette Marginsystem er udartet til at blive — ikke en Spekulation i Varerne — men et Kreditspørgsmaal om de betydelige Marginbeløb, hvorved den kapitalstærkeste oftest vil vinde.

Maria Theresia Thaler er en i Levanten hidtil meget benyttet Handelsmønt, der udmøntes for privat Regning i Østrig af Sølv, 28,0668 g Vægt ved $^5/_6$ Finhed, svarende derfor til c.a 1,96 østrigske Kroner under normale Forhold.

Marieglas er oprindelig tynde, gennemsigtige Gibsplader, udspaltede af Gibskrystaller (se *Gibs*). Nu bruges det mest om *Glimmer* (s. d.).

Marinelim, en Blanding af Kautsjuk, Skællak og Asfalt, opløst i Tjæreolier og tilsat Kalkpulver. Bruges som Tætningsmiddel (Kalfatring) i Skibsbyggeriet.

marineret, Betegnelse for Fisk, navnlig Sild, som er nedlagt med Eddike, Krydderier, Løg o. l. 2) Betegnelse for Beskadigelse ved Søvand, f. Eks. marineret Kaffe.

Mark, Møntenhed i Finland à 100 Penninge og i Tyskland à 100 Pfennig.

Marked 1) (sv.: *marknad*, t.: *Markt*, russ.: *Marka*, fr.: *marché*, eng.: *market*) er den ældste Institution til Handelens Fremme, idet i Oldtiden Købmændene eller Producenterne samledes visse Steder og til forud bestemte Tider for at omsætte deres Varer gensidigt. Det er en Efterlevering heraf, naar der i Nutiden holdes Aars-, Maaneds- eller Ugemarkeder. Ogsaa herhjemme florerer endnu Markeder i Provinsen og paa Landet, ligesom vore »Torve« er en Reminiscens af Markederne i gamle Dage. I vore Dage fastsætter Myndighederne, naar og hvor Markederne skal holdes (se *Torvedage*, *Torvehandel* og *Markedshandel*). 2) I overført Betydning betegner Marked: Afsætningssted eller -omraade for Varer, og man taler om Markedet — ligesom om Børsen — som noget personligt ved at tale om Markedets Stemning, Tendens etc. Se endvidere *Messe*.

Markedsberetning er en Oversigt over Forholdene paa et bestemt Afsætningsomraade med Prisdannelser, Tilbud og Efterspørgsel, Tilførsler, Lagre, Afgang af Varer etc.

Markedsdiskonto kaldes den af de private Banker (og Bankiers) noterede Vekseldiskonto i Modsætning til den af Seddelbanken noterede Bankrate.

Markedshaller, se *Torvehaller*.

Markedshandel. De gamle *Krammarkeder* herhjemme ophørte i 1882, men der holdes stadig *Heste- og Kvægmarkeder* efter Handelsministeriets Tilladelse. Paa disse Markeder maa enhver — foruden Heste og Kvæg — falbyde Produkter af Landbrug o. l., opkøbte paa Landet, samt Agerdyrkningsredskaber. Endvidere maa enhver i en Købstad eller paa en Handelsplads bosat Næringsberettiget paa ethvert Marked, der afholdes paa hans Hjemsted, falbyde de Varer, som han ellers er berettiget til at sælge, ligesom enhver Bager maa handle med Brød

paa Markeder — en Reminiscens fra det 16de Aarhundrede.

Markedsplads, se *Marked* 1).

Markedspris er den Pris, som en Vare betinger i det aabne Marked, hvor Tilbud og Efterspørgsel normalt vil gøre Indflydelse gældende paa Prisdannelsen. Man kan selvfølgelig kun tale om en Vares Markedspris paa saadanne Steder, hvor der virkelig er Marked for den, d. v. s. finder regelmæssig (og betydelig) Omsætning Sted i paagældende Vare.

Markedsrente. Den Rente, der maa gives for sikre Laan i det aabne Marked, og som almindeligvis kan udregnes efter Kursen paa Kreditforenings- eller Statsobligationer, idet denne stiger og falder i omvendt Forhold til Rentens Højde. Er den faste Rente af en Obligation f. Eks. 4 % og Kursen 80, vil M. være 5 %, medens en Kurs paa 100 viser, at M. ogsaa er 4 %.

market overt (eng.), aabent Marked. Efter engelsk Ret er enhver Butik, hvor en vis Vare regelmæssigt handles, aabent Marked for denne. Det forudsættes, at paagældende Vare fremlægges i Lighed med andre og ikke holdes skjult eller lagt til Side.

Markfrø, se *Frø.*

Markfrønoteringer. I *København* noteres indenlandsk Hundegræs, Rajgræs, Timothe, Engsvingel, Rapgræs, Kaalrabifrø i Øre per kg (eller Kr. per 100 kg) Netto og udenlandsk Kløverfrø, Rajgræs, Timothe, Hundegræs o. s. v. i Øre per kg (eller Kr. per 100 kg) Brutto, inkl. Sæk. — *London* noterer Kløverfrø, Lucerne, Timothe og Rajgræs (se dog ndf.) i sh og d per cwt Netto. Sækkene beregnes ikke. Kvalitetsvægten af Rajgræs angives i lbs per bushel, og Rajgræs noteres sædvanlig per Balle à 2 cwt Netto. — Desuden noteres Kløverfrø i Hamborg, Stettin og Prag i Mark per 50 kg Brutto, i Rotterdam i fl. — Ungarn noterer Kløverfrø og Lucerne i østr.-ung. Kroner per 50 kg Brutto.

Markgräfler, se *Badenske Vine.*

marking (eng.) kaldes paa Fondsbørsen i London Anførelsen af de Priser, hvortil Omsætning er sket i Tiden mellem 11 og 3.

Mark Lane, to under dette Fællesnavn sammensluttede Produktbørser i London for den lokale Omsætning.

Marmelade, en Blanding af Frugtsaft og Sukker, som er indkogt til en tykflydende eller halvfast Masse (russ. M.). *Orangem.*, som navnlig fremstilles i stor Mængde i Storbrittanien (skotsk M. fra Dundee), indeholder desuden fintskaaret Appelsin- og Pomeransskal.

Marmor er tæt, kornet, krystallinsk *Kalksten* (s. d.), som kan poleres. Det kan være hvidt, graaligt, blaaligt, gulligt, rødligt, sort eller broget, oftest med Aarer af en anden Farve end Grundmassen. *Ægte Marmor* er dannet af smaa Kalkspat- eller Dolomitkrystaller (magnesiaholdig). Det kan være grovt- el. fintkornet, og er i tynde Stykker gennemskinneligt. Det hvide *Statuemarmor, Statuario,* faas fra Burd i Omegnen af Carrara o. fl. St. i Modena i Norditalien, samt fra *Laas* i Tyrol. Berømt er ligeledes *parisk M.* fra den græske Ø Paros og *pentelisk M.* fra Athens Omegn. Hovedmængden af det italienske og tyrolske M. er graaligt el. gulligt og anvendes til mere haandværksmæssigt Billedhuggerarbejde, Søjler, Plader til Vægbeklædning, Gravtavler, Trappetrin, Bordplader o. l. I det nordlige Norge findes store Brud ved Salten, Ofoten o. fl. St., ligeledes i Nordamerika. — Mange saakaldte Marmorsorter er tætte, mere el. mindre farvede Kalksten. Belgisk M. kommer navnlig fra Namur og Omegn, i rødbrune, graa, sorte og hvide aarede Variteter. Fra Italien og Tunis faas gule og fra Frankrig røde, marmorlignende Kalksten. *Breccie-M.* bestaar af Brudstykker, kantede eller rullede, som er kittet sammen af gennemsivende, kalkholdigt Vand. *Imiteret M., Kunst-M.,* fremstilles af Gibs, Magnesiacement o. l. (sml. *Kunststen*).

Maroquin, se *Saffian.*

Marron, forskellige brune Tjærefarvestoffer.

Marsala, en mørkegul el. rød siciliansk Likørvin (se *ital. V.*).

Marsala Pipe regnes i Praksis til ca. 416 d. P.

Marskandiserhandel, Handel med (visse) brugte Sager, herunder dog ikke brugte Bøger; kræver særligt Borgerskab.

Martinsgult, *Manchesterg., Saffrang.,* forskellige gule Tjærefarvestoffer, som navnlig bruges til Farvning af Silke og Uld.

Marv, af Okseknogler bruges, efter at være renset, til Pomader.

Marvolie, oprindelig den flydende Del af Oksemarv. Hvad der nu gaar i Handelen under dette Navn er fremstillet af Svinefedt el. Benfedt, ofte blandet med Planteolier. Anvendes som Smørelse og til Indfedtning af Uld i Spinderierne.

Mask, et Affaldsprodukt fra Bryggerierne, som bestaar af Skallerne og det uopløste af *Malten* (s. d. og *Øl*). Den er et udmærket Foderstof, men kan ikke bære lang Transport paa Grund af det store Vandindhold, hvorfor den undertiden tørres. Navnet bruges nu ogsaa om *Bærme* fra Spiritusfabrikationen (se *Alkohol*).

Maskindagbog, er en Bog som skal føres af Dampskibe i samme Farter som kræver Føring af Skibsdagbog (s. d.). I Maskindagbogen indføres Skibets Forraad af Brændsel og andre Maskinfornødenheder ved Afsejling fra Havn, Brændselsforbrug for hvert Døgn og iøvrigt alt, som vedrører Maskinen, dens Gang og Pasning.

Maskinforsikring, se *Forsikringsarter.*

Massa, se *Merskum.*

Masse, se *Konkurs.*

Masseartikler kaldes saadanne Industrivarer, som hovedsagelig fremstilles paa Automatbænke i Masseantal uden Omstilling og i en eller faa Manipulationer: Søm, Knappenaale, Nipler, Hægter etc.

Massekrav, Gældskrav, som er en Følge af selve Konkursbehandlingen (samt Begravelsesomkostninger for Fallenten). Disse Krav gaar forud for alle andre Krav fra Kreditorerne, saafremt disse ikke er Separatister (s. d.), d. v. s. staar med uangribelig Sikkerhed, hvori de kan gøre deres Fordring gældende trods Konkursen.

Massekreditor kaldes den, som har Massekrav (s. d.) paa Boet.

masters receipt, Kaptainens Kvittering for Godsets Modtagelse.

mastfrit, frit fra Skibsside leveret (paa Bestemmelsesstedet).

Mastiks, en Harpiks, som udvindes af *Pistacia lentiscus,* et Naaletræ, der vokser ved Middelhavskysterne. Den kommer i Handelen som runde el. aflange, gullige el. grønlige Korn, navnlig fra den græske Ø *Kios.* Bruges til Tandkit, Lak og Fernis.

Masut, se *Petroleum.*

Mataderos, se *Huder.*

Maté, *Paraguayte,* er de ristede og pulveriserede Blade af en Kristtornart, *Ilex paraguyensis,* som vokser i Sydamerika. Den indeholder indtil 3 % Koffeïn og en Del Garvestof. Bruges som Surrogat for Kaffe og Te.

Materialhandel kaldes Forretning med Droger, Farvevarer, Kemikalier, herunder upræparerede Medicinalvarer, som ikke er forbeholdt Apotekerne. En gros gælder sidstnævnte Begrænsning ikke.

Materialist kaldes den, der driver Materialhandel (s. d.).

materialistisk Historieopfattelse, en særlig blandt Socialisterne anerkendt Lære, der gaar ud paa, at de ydre økonomiske Forhold, hvorunder Menneskene lever, er afgørende for de historiske Begivenheder, medens Ideerne kun faar Betydning, naar de falder sammen med den naturlige økonomiske Udvikling. Den franske Revolution skyldes efter den m. H. ikke Filosoffernes Friheds- og Lighedsideer, men den økonomiske Udviklings Krav. Paa samme Maade fremstaar den socialistiske Samfundsform, naar det kapitalistiske System overlever sig selv og ikke paa Grund af de socialistiske Ideers Udbredelse.

Materialprøvning. I stadig stigende Maalestok sker Leverancer af forskellige Varer paa Grundlag af bestemte *Normer* for Materialets Sammensætning, Sejhed, Styrke o. s. v., som prøves efter fastsatte internationale Metoder i særlige *Prøveanstalter.* Dette gælder navnlig Bygningsmaterialer, forarbejdede Metaller og Tekstilstoffer, Papir o. a. (sml. *Konditionering, Titre*).

Materialtold, Told paa Raavarer eller Hjælpestoffer, der ved Genudførsel som oftest tilbagebetales (se *Toldgodtgørelse*).

Materialvarer er navnlig Droger, Farver, Fernis, Lak, Kemikalier, Parfymer, Sæber, Svampe o. l.

materiel Produktion, Uddragning og Bearbejdning af *Stoffer* for derved at gøre disse mere tjenlige til at tilfredsstille menneskelige Behov.

mates receipt, Styrmandens (foreløbige) Kvittering for Modtagelse af indlastede Va-

rer. *mates receipt's* ombyttes senere med Konnossement (s. d.).

Matjes- el. *Maikenssild* kaldes de unge, fede Sild, uden Mælke eller Rogn, som fanges i Foraaret og giver de fineste saltede Sild.

Matrikel, Fortegnelse over Hartkornsansættelserne i Danmark (se *Hartkorn*).

Matrosklæde, tykt, fastvævet, loddent Uldstof, som navnlig fremstilles i Tyskland. Bruges til Vintertøj og Tæpper.

Matta, et Pulver, som fremstilles fabrikmæssigt af Hirseklid, tørrede Pærer o. a. Bruges til Forfalskning af Krydderier.

Maund, Vægt i Ostindien, officielt = $82^2/_7$ lbs = 100 eng. Troy Pund = 37,3242 kg (Bazarvægt). Ved Siden af denne Maund eller Mana anvendes i Handelen:

a) i Kalkutta: *factori-Maund* = $74^2/_3$ lbs = 33,868 kg.

b) i Madras: *Madras-Maund* = 25 lbs = 11,34 kg.

c) i Bombay: *Bombay-Maund* = 28 lbs = 12,7 kg,

og man plejer at regne 3 factori Maunds = 8 Bombay Maunds = 2 cwt, og 10 Standard Maunds = 11 factori Maunds.

Mauritiushamp er Bladtrævler af en tropisk Liljeart fra Amerika og Øst-Afrika. De ligner *Agavetrævler* (s. d.), men er ikke saa stærke.

Maximalbesatz (t.), Angivelse af den største Procentsats af ringere eller værdiløse Bestanddele, som Ukrudt o. l., som maa indeholdes i Korn (sædvanlig 3 eller 4 %).

measurement goods (eng.), Maalegods (se *Letgods*).

Medicinalvarer er navnlig Droger, Kemikalier og tilberedte Lægemidler, som væsentlig kun maa forhandles af Apotekerne.

Medicinalvægt eller Apotekervægt er ofte forskellig fra Handelsvægten, saaledes i England: Troyvægten, se *britisk Maal og Vægt*. I Rusland er Apotekerpundet $^7/_8$ af Handelspundet (*Funt*) og deles i 12 Unzer à 8 Drachmer à 3 Skrupler à 20 Gran. I Danmark anvendes det metriske System ogsaa for Medicinalvarer.

medio er en Tidsangivelse, hvorved vi herhjemme i Varesalg forstaar fra 11te til 20de i Maaneden, begge Dage inklusive; Ved Effektsalg forstaas den 15de i Maaneden.

Mediotwist, fint, svagt snoet Bomuldsgarn, som bruges til Kædegarn.

Medoc, røde Bordeauxvine fra Landskabet M. i Sydfrankrig.

Medschidije Mønt, se *tyrkisk Mønt- og Pengevæsen*.

Megohmit og ***Megotalc,*** elektriske Isolationsstoffer, hvis væsentlige Bestanddel er *Glimmer* (s. d.).

Mehs, tysk Benævnelse for *Tschin*, kinesisk Vægt efter det engelske Ord for denne: *Mace* = 3,8 g.

Meile, ældre tysk Mil = gl. dansk Mil.

meksikansk Fiber, se *Agavetrævler*.

meksikansk Mønt-og Pengevæsen. Indtil 1905 havde Meksiko Sølvmøntfod med den meksikanske Sølvdollar, Pjaster eller Peso à 100 Centavos som Pengeenhed. Mønten prægedes $902^7/_9$ fin og indeholdt 21,433 g Fintsølv. Denne Mønt anvendtes som Handelsmønt i Østasien, Afrika og i visse amerikanske Stater, men siden 1905 er fri Udprægning ophørt.

I 1905 indførtes *Guldpeso* med Indhold 75 cg Fintguld, svarende i Møntværdi til $^1/_2$ amerikansk Gulddollar, saaledes at Meksiko i Virkeligheden har indført nordamerikansk Mønt. Overfor Udlandet har herefter Meksiko Guldmøntfod, men i Indlandet Dobbeltmøntfod. Efter denne Reform er store Beløb af Guldmønt blevet præget og ligeledes store Beløb af Skillemønt blevet inddraget, og ved Valutakursernes Notering er Forholdet til meksikansk Mønt stabiliseret saaledes, at Værdisvingningerne gærne kun andrager $^1/_4$ %.

Der cirkulerer Sedler (*Billets*) fra Banco Nacional de Mexico, en med Privilegier i den Grad udstyret Bank, at man kan betragte den som Statsbank. Desuden har Bank of London and Mexico Seddelemissionsret og ligeledes nogle mindre betydende Banker.

meksikanske Valuta-Usancer. De vigtigste Handelspladser i Republiken Meksiko er Hovedstaden af samme Navn og Havnepladsen Vera-Cruz, men ogsaa Havnepladserne Tampico, Coatzacoalcos, Manzanillo og Salma-Cruz kan nævnes. De 2 førstnævnte Steder noteres følgende Valuta per meksikansk Guldpeso: London, Paris, Hamborg, New York, Spanien, og paa alle Pladserne: Efter-Sigt og 90 D. S.

Rentefoden er gærne meget høj (9—10 %). Lovfastsat Kurtage $^1/_4$ % betales af Sælgeren. Størst Forretning gøres i Valuta paa London og New York.

De store europæiske Eksportfirmaer har sædvanligvis Konto-Kurant med de store meksikanske Importfirmaer, hvorfor Veksler *paa* Meksiko er forholdsvis sjældne.

Mel fremstilles ved Maling af stivelseholdige Plantedele, først og fremmest af Kornsorterne. I Reglen underkastes Kornet først en omhyggelig Rensning for Ukrudtsfrø, Støv, Avner, Jærnstumper o. l., endvidere Spidsning og Polering, hvorved en Del af Skallen, Kimspirer, Svampesporer, Haar o. s. v. fjærnes. Malingen sker i Kværn mellem flade, rillede Møllesten, Platmølleri, eller paa Valsestol med Staal el. Porcelænsvalser, Højmølleri, ungarsk Maling. Den sidste Metode anvendes navnlig til fint Mel af haarde Kornsorter. Ved Malingen sønderrives og findeles Skallen med den vedhængende Del af Frøhviden, som giver *Klid* (s. d.), medens den mere stivelseholdige Kærne knuses. Ved Sigtning og Blæsning skilles Klid og Melstøv fra Kærnerne, disse males gentagne Gange og sorteres i forskellige Finheder. — Til *Hvedemel* blandes forskellige Sorter haard og blød Hvede, og Melet sorteres i indtil 12 Numre, 000, 00, 0, 1 o. s. v., som ved Blanding giver Handelssorterne *Stjerne-* el. *Kærnemel*, *Mel Nr. 1* og *Flormel*. *Bagerimel* er forskellige Blandinger. *Strømel* er de fineste, frasigtede Kliddele. — *Grovt Rugmel* indeholder alt Klid; ved *halvsigtet R.* er det groveste sigtet fra. *Sigtemel* er fremstillet som Hvedemel. — *Havre-* og *Bygmel* bruges under almindelige Forhold kun i mindre Mængder i Danmark; i Norge, Sverige o. fl. St. bruges de meget til Brød. — *Rismel* (se *Ris*) kommer i Handelen som *Stjernemel* og *alm. R.* — *Majsmel* (se *Majs*). — *Kartoffelmel* males af tørrede Kartofler. Navnet bruges oftest om *Kartoffelstivelse* (se *Stivelse*). — *Sagomel* (se *Sago*). — *Selvhævende Mel* er Hvedemel med Tilsætning af *Bagepulver* (s. d.). — Af Ærter, Bønner, Hirse, Durra, Bananer, Kastanier og forskellige Rodknolde fremstilles ogsaa Mel. — Mel forsendes som Regel i Sække; til Proviantering dog ogsaa i Fustager, efter at være tørret ved ca. 60° C.

Mel (lat.), Betegnelse for Honning.

Melange, Blanding af forskellige Sorter af en Vare, f. Eks. Te, Tobak, Uld.

Melasse, en mørk, ildelugtende Sirup, der faas som Affaldsprodukt ved Roesukkerfabrikationen (se *Sukker*). Den indeholder Sukker, forskellige Salte, navnlig Kalisalte, og kan bruges til Fremstilling af Spiritus og Potaske. Hovedmængden anvendes dog til *Melassefoder*, idet den blandes med Roesnitter, Tørvesmuld, Avner, Palmekærnemel o. l. Affald; endvidere med Blod og andet Slagteriaffald, *Blodmelassefoder*.

Meldolablaat, et Tjærefarvestof i Form af brunt Pulver. Farver Bomuld blaagraat.

melerede Stoffer er vævet af forskellig farvet Garn, saaledes at der ikke fremkommer noget egentlig Farvemønster i Tøjet.

Meliorationskredit kaldes Laan eller Kredit, der ydes til Foretagelse af Forandringer og Forbedringer, hovedsagelig af varig Natur.

Melis, hvidt, raffineret Sukker; sælges som *Top-*, *skaaret*, *hugget* og *stødt M.* (se *Sukker*).

Mellemguld, Bladguld med Underlag af Sølv (se *Bladmetaller*).

Mellemhandel, 1) Enstydig med Transithandel: Omsætning af Varer mellem fremmede Lande; 2) alle Led i Vareomsætningen fra Producent til Konsument.

Mellemhandler, se *Mellemhandel* 2).

Mellemregning. Ved Handel i M. sker der Ydelser fra begge Sider, sædvanlig Varelevering, f. Eks. hvor Grossisten leverer Fabrikanten Raavarer og aftager hans Fabrikata.

Melvægt, *engelsk.* Man regner med
1 *Peck* eller *Stone* = 14 Pounds,
1 *Boll* = 40 Pounds,
1 *bushel* = 56 Pounds,
1 *barrel* = 196 Pounds,
1 *Sack* = 280 Pounds.

Memorandum (lat.), 1) Meddelelse; 2) Brevpapir i Oktav til Afgivelse af kortere Meddelelser, der sjældent underskrives saaledes som Breve.

Memorial, »Huskebog«, er en Bog, hvori Poster eller Anførsler, der ikke hører hjemme i Kassebogen, indføres som Forbog, Kladde, for Journalen.

Merblanc, et af Baltic & white Sea Conferences Documentary Council til Brug for

sine Medlemmer antaget Certepartiformular, som er godkendt af The Chamber of shipping of the United Kingdoms Documentary Committee, for Skibninger fra Hvidehavet til Storbritannien.

mercer (am.), en Købmand, der driver Forretning med Silke- og Uldvarer.

Mercerisering, en Behandling af Bomuldsgarn og -tøj med Natronlud, hvorved det faar silkeagtig Glans, bliver stærkere og mere elastisk.

Mergel, kalkblandet Ler, der bruges til Forbedring af Sand- og Tørvejord.

Merian, de tørrede, graagrønne, haarede Blade af forskellige Arter af en læbeblomstret Plante, *Origanum*, der dyrkes som Køkkenurt og vokser vildt i Evropa og Lilleasien. De bruges som Krydderi og til Fremstilling af en æterisk Olie, der anvendes til Parfymering af Sæber og Likører. Af de vilde Planter faas s. k. *spansk Humleolie*, som anvendes paa samme Maade.

Merindkomstskat, en ved Lov af 10. Maj 1915 og senere Love paabudt særlig Beskatning af de under Verdenskrigen fremkomne store Merindkomster, idet der sammenlignes med Aarene forud. Paa Grund af de store Konjunkturstigninger har det finansielle Resultat af denne Beskatning været særdeles godt.

Merino, lette, kipervævede Stoffer af blødt Kamgarn. De erstattes ofte af *Halvmerino*, *Paramatta*, med Bomuldskæde.

merkantil, Handelen vedrørende.

Merkantilisme, en særlig i det 17. og 18. Aarhundrede herskende nationaløkonomisk Opfattelse, der i sine Hovedtræk gik ud paa, at et Lands Velstand forøgedes ved stor Udførsel af færdige Produkter, medens det gjaldt om at formindske Indførselen af disse for at bevare Arbejdet for Landets Befolkning og forøge Mængden af ædelt Metal, idet der gennem disse Bestræbelser skabtes en gunstig Handelsbalance (s. d.). Staten maatte derfor gribe ind med høj Indførselstold eller Indførselsforbud for færdige Varer og Udførselstold eller -forbud for Raa- og Hjælpestoffernes Vedkommende, for at disse kunde forbeholdes den indenlandske Industri. Desuden støttede Staten Industrien ved Tilskud eller ved at give Monopoler og fremmede Befolkningstilvæksten bl. a. ved Præmier for mange Børn og Skat paa Pebersvende, for derved at skaffe Industrien billig Arbejdskraft. M. betyder altsaa Statens Indgreb i Erhvervslivet for ved Hjælp af en bestemt Toldpolitik o. s. v. at fremhjælpe dette. En af Systemets vigtigste Repræsentanter var den franske Statsmand Colbert (1619—1683), hvorefter det ofte kaldes Colbertisme. En indgaaende videnskabelig Bearbejdelse har M. dog ikke faaet, men har haft meget indgribende Betydning for Datidens Handels- og Erhvervsliv. Som Systemets Modsætning staar Manchesterskolen (s. d.).

Merkuri- og *Merkuro*-Forbindelser er kemiske Forbindelser af *Kvægsølv* (lat. Mercurius). De er giftige og bruges mest i Medicinen. *Sublimat* er Merkuriklorid. Merkurisulfid, se *Cinnober*.

Merskum, *Sepiolit*, et blødt, porøst, lerlignende Mineral, som bestaar af Magniumsilikat, og navnlig findes i Lilleasien. Farven er hvid, ofte med en gullig el. rødlig Tone. Anvendes til Pibehoveder og Cigarrør, idet det ved Forarbejdningen koges med Voks eller Spermacet. Affaldet males til Pulver og blandes med Pibeler og Alun. Ved Presning faas *uægte M.*, *Massa*.

Messagerie (fr.), Transport af Rejsende og Gods.

Mess beef og ***pork,*** se *Kød* og *Flæsk*.

Messe er en videre Udvikling af Markederne (s. d.), som af Hensyn til de langvejs fra kommende Købmænd udstraktes over 8 eller 14 Dage og gærne til Tider, hvor de store Kirkehøjtider alligevel i de centralt beliggende Kirkebyer samlede store Skarer af Besøgende. (Selve Navnet er dannet af de Slutningsord, som den Nadveren uddelende Præst anvendte: missa est ecclesia).

Messerne opstod i Frankrig i den senere Middelalder og berømte var Messerne i *Reims*, Chalôns, Besançon, *Lyon*. Senere afholdtes Messer i Italien (Sinigaglia og Piacenza), og i vor Tid synes Messe-Væsenet at skulle tage en ny Opblomstring.

Medens man til Markederne bragte Varerne med og leverede dem til Køberen paa Stedet, er Nutidens Messer nærmest store Prøveudstillinger, særlig af Industrivarer; men endnu holdes dog sine Steder virkelige Varemesser, f. Eks. de store Aarsmarkeder i Nischnij-Novgorod m. v.

I Tiden umiddelbart før Verdenskrigen havde Leipziger-Messen vundet Verdensry. Det synes imidlertid som om man rundt om vil efterligne denne ved Afholdelse af Messer, hvortil man dog savner de store, faste Bygninger (Messepaladser), saa at de rundt om improviserede Messer gør et ret ufærdigt og tilfældigt Indtryk.

Dels har man i gamle Messebyer som Basel, Utrecht, Frankfurt a/M., Lyon lagt sig i Selen paany, dels melder »nye« Byer (Birmingham, Malmø, Gøteborg etc.) sig nu med Messer.

Messing er forskellige Legeringer af Kobber og 20—36 % Zink. Farven er gul, lysere med stigende Zinkmængde. Messing smelter lettere end Kobber, Smp. ca. 850 °; kan støbes, valses til *Plader* og *Blik* (s. d.), trækkes til *Traad*. Som Blik er det meget smidigt, kan optrykkes, presses, præges og faar smuk Glans ved Polering. Ang. lignende Legeringer se *Aichmetal, Aluminiummessing, Bathmetal, Cuivre poli, Deltametal, Muntzmetal, Rødgods, Slaglod, Tombak, Yellowmetal.*

Mestbegunstigelse. Ved Afslutning af Traktater af økonomisk Natur, særlig Handelstraktater, er det almindeligt, at de kontraherende Lande betinger sig Fordele ved den gensidige Toldbehandling af Varerne, og dette gøres sædvanlig derved, at de kontraherende tilsiger hinanden alle de Told- og Tariflettelser, som de maatte indrømme eller have indrømmet Tredjemand (-Land). Mestbegunstigelsen omfatter gærne Lettelser eller Fordele ved Import- og Eksportforhold, ved Varetransitering, ved selve Toldbehandlingen, ved den gensidige Behandling af de kontraherende Landes Undersaatter etc.

meta, se *à meta.*

Metal, Benævnelsen bruges ofte i Betydningen Maskinbronce (se *Bronce*). Sml. *Hvidtmetal.*

Metalbørser. Den første Metalbørs blev grundlagt i 1860 i London, som stadig har bevaret Suprematiet paa Metallernes Omraade, Senere oprettedes Metalbørser i New York, i Hamborg (Kobber og Tin), og Produktbørsen i Håvre er et vigtigt Marked for Kobber, ligesom Børsen i Rotterdam for Banca-Tin; se iøvrigt *Børser.*

Metaller. *Ædle M.* kaldes de Metaller, der selv ved stærk Ophedning ikke forbinder sig med Luftens Ilt, f. Eks. Sølv, Guld, Platin. De *uædle M.* omdannes ved Ophedning til *Metalilter, Metaloksyder.* Efter Vægtfylden skelner man mellem *tunge M.* og *lette M.*, hvis Vgtf. er mindre end 5, f. Eks. Aluminium og Magnium. — I Handelen regnes metallignende Grundstoffer som Antimon og Vismut (s. d.) til Metallerne.

metalliserede kaldes Varer af Metal, Træ, Læder, Papir o. a., som ved Paasprøjtning af flydende Metal efter Schoops Metode er overtrukket med et tyndt Metallag.

Metalloider kaldes ikke-metalliske Grundstoffer, f. Eks. Fosfor, Jod, Kulstof, Svovl o. fl., som er faste, Brom, som er flydende, og Luftarterne Brint, Ilt, Klor og Kvælstof.

Metalnoteringer. I *København* noteres *Metaller* i Reglen per kg, i *London* noteres Kobber, Zink, Bly i £ per Ton, Tin dels per Ton og dels per cwt, Kobbertraad og Yellowmetal i d per lb; i *Rotterdam* noteres Tin i fl per 50 kg og Bly per 100 kg.

Jærn noteres i *København* per 100 kg, i *England—Skotland* per Ton. *Sverige* noterer per 100 kg og *Tyskland* per 1000 kg ab Værk; alt i de respektive Landes Mønt.

Metaltraad fremstilles af Jærn, Kobber, Messing og andre Legeringer, Nikkel, Aluminium, Sølv, Guld, Platin og flere sjældne Metaller, noget ogsaa af Bly og Zink. Tværsnittet er almindeligst cirkelrundt, med Diameter 0,2—12 mm. Tildannelsen sker ved *Trækning* af en tilspidset Stang eller en tyk, udvalset Traad gennem en Række Huller med aftagende Diameter. Disse er udboret i Jærn eller til den fineste Traad i Rubin. Af letsmeltelige Metaller kan Traad ogsaa fremstilles ved Udpresning af det smeltede Metal gennem et Hul i et Stempel. *Facon-el. Dessintraad* har Tværsnit af anden Form, f. Eks. *Brilletraad*, til Indfatning af Brilleglas, *riflet* Traad, til smaa Tandhjul i Ure o. a. *Lahn* og *leoniske Varer* (s. d.). Ved Trækningen bliver Metallet haardt og stift, *haardtrukket T.* Dette kan ophæves ved Udglødning, *blød T.*, som ofte er sort af det dannede Iltelag. Den meste Traad gaar i Handelen oprullet i Ringe, fin Traad ogsaa paa Træruller. — *Jærntraad* er enten blank, stiv Traad, *Staaltraad*, eller sort, blød Traad. Den fineste kaldes *Blomstertraad.* Ofte er den

galvaniseret, forkobret, fortinnet el. *forniklet.* — Traadtykkelsen angives ved Numre paa en *Traadlære*, d. e. en tynd Plade med Indsnit af forskellig Vidde. Ved den *tyske* Lære er Tykkelsen $^1/_{10}$ af Numret, f. Eks. Nr. 10 har en Diameter af 1 mm. *Engelsk L.*, betegnet *B. W. G.* (Birmingham Wire Gauge), har Numre 00—36, svarende til Diameter 9,652—0,102 mm, medens *L. S. W. G.* (Legal Standard W. G.) har Numre $^7/_0$—50, Diameter 0,5—0,001 eng. Tommer. *Fransk L.* har Numre 1—30, Diameter 0,1—10 mm.

Metalværdi af Mønter: Værdien af det ædle Metal i Mønten.

Meter, forkortet m, er Enheden for Længdemaal i det metriske System. En Meter skulde ifølge Beslutning af Nationalkonventet i 1791 være en Timilliontedel af Jordmeridiankvadranten, men sattes af det lærde Kollegium i 1795 til lidt under den i 1791 angivne Længde, og der forfærdigedes en Platinstok, som Kollegiet overrakte Regeringen, og som denne derefter erklærede for Standard meter, Metre prototype, og lod henlægge i Statsarkivet. Længdeenheden en Meter er derfor intet Maal strikte efter Naturen.

Metercentner = 100 kg.

Meterkilogram, *mkg*, *Kilogrammeter*, Maaleenhed for mekanisk Arbejde (sml. *Hestekraft*).

Meterkonvention. I 1875 afsluttedes i Paris af 17 Kulturstater en Overenskomst om Oprettelse af et internationalt Maal- og Vægtbureau til Fremme af det metriske System.

Metersystemet er et Resultat af den franske Revolution, idet det var Nationalforsamlingen, som den 8. Maj 1790 vedtog Indførelsen.

Enheden for baade Maal og Vægt er *Meteren* (s. d.). Meteren er i sig selv Enheden for Længdemaalet og over den dannes Kvadrat- og Kubikmaal, ligesom Hulmaal: *Literen*, som er lig $^1/_{1000}$ Kubikmeter og *Kilogrammet*, som er Vægten af $^1/_{1000}$ Kubikmeter (1 Liter) destilleret Vand i et lufttomt Rum ved 4 ° Celsius.

Inddelingen er rent Decimal. Enhederne *deles* paa den ene Led med 10, 100 etc., og omvendt forstørres ved at multipliceres med 10, 100 etc.

Benævnelserne er for Delingstallenes Vedkommende de latinske Talord, f. Eks. Decimeter, Centigram, medens man til Multipla af Enheden valgte græske Talord, f. Eks. Dekaliter, Hektogram. (Ved disse af Hollænderen van Swinden til det franske Akademi foreslaaede Benævnelser fik Metersystemet sit internationale Præg, som har lettet dets Fremgang betydeligt).

Udbredelse. I vore Dage er Metersystemet, enkelte Steder dog med ret ubetydelige Afvigelser, blevet indført i samtlige europæiske Stater, med Undtagelse af England (der endnu staar paa Skillevejen mellem sit tunge System og det enkle Metersystem), i alle Amerikas Stater, med Undtagelse af U. S. A. og Canada, hvor endnu britisk Maal og Vægt — (i U. S. A. med visse Modifikationer) — anvendes, og i de fleste af Afrikas Stater. Det sidste af Europas Lande, fraset England, der er kommet med, er Danmark (og endda kun hinkende).

Tegn. Til Lettelse i Skriftsproget har den internationale Komité for Maal og Vægt i Paris (se Meterkonventionen) udarbejdet en overalt benyttet Tavle over Forkortelser og Tegn for Benævnelserne.

Inddeling. Maal og Vægt efter Metersystemet inddeles som følger:

Længdemaal:

1 Myriameter (mrm.)	er	10000	Meter,
1 Kilometer (km.)	-	1000	—
1 Hektometer (hm.)	-	100	—
1 Dekameter (dam.)	-	10	—
1 Meter (m.)	-	1	—
1 Decimeter (dm.)	-	0,1	—
1 Centimeter (cm.)	-	0,01	—
1 Millimeter (mm.)	-	0,001	—
1 Mikron (μ)	-	0,001	Millimeter.

Flademaal:

1 Kvadrat Kilometer (km²) er 1 Mill. Kv. M. (m²).
1 — Decimeter (dm²) er 0,01 Kvadrat Meter.
1 — Centimeter (cm²) er 0,0001 —
1 — Millimeter (mm²) er 0,000001 —
1 Hektar (ha) er 100 ar el. 10,000 —
1 ar (a) er 100 Kv. Meter.

Rummaal:

1 Kubik Meter (m³)	er	1	Kubikmeter.
1 — Decimeter (dm³)	-	0,001	—
1 — Centimeter (cm³)	-	0,000 001	—
1 — Millimeter (mm³)	-	0,000 000 001	—

Hulmaal:

1 Kiloliter (kl) er 1000 Liter = 1 Kub. Meter.
1 Hektoliter (hl) er 100 Liter = 0,1 Kub. Meter.
1 Dekaliter (dal) er 10 Liter = 0,01 Kub. Meter.
1 Liter (l) er 1 Liter = 1 Kub. Decimeter.
1 Deciliter (dl) er 0,1 Liter = 0,1 Kub. Decimeter.
1 Centiliter (cl) er 0,01 Liter = 0,01 Kub. Decimeter.
1 Milliliter (ml) er 0,001 Liter = 0,001 Kub. Decimeter.
1 Mikroliter (λ) er 0,001 Milliliter.

Vægt:

1 Met. Ton (t) er 1000 Kilogram.
1 Met. Centner (q) er 100 —
1 Kilogram (kg) er 1000 Gram.
1 Hektogram (hg) er 100 —
1 Dekagram (dag) er 10 —
1 Gram (g el. gr) er 1 —
1 Decigram (dg) er 0,1 —
1 Centigram (cg) er 0,01 —
1 Milligram (mg) er 0,001 —
1 Mikrogram (n) er 0,001 Milligram.

Meterton = 1000 kg.

metiér (fr.), Fag, Erhverv, Haandværk, Næring.

Metikal eller *Miskal*, ældre tyrkisk Vægt for kostbarere Varer = 1,5 Dramm = 4,81 g. 208 Metikal = 1 kg.

Metist (t.), à meta Deltager i et Foretagende.

Metlacherfliser, Stentøjsplader (se *Lervarer*), ofte med indlagte Farvemønstre, som fremstilles ved Sammenpresning af en pulverformet Lermasse og paafølgende Brænding. Kommer fra Metlach i Rhinprovinsen.

metrisk Centner = 100 kg.

metrisk Karat er en Vægtenhed = 2 dg ved Handel med Diamanter, fine Perler og Ædelstene.

metrisk Pund er en Betegnelse for $^1/_2$ kg = 1 d. ℔.

metrisk System, se *Metersystemet.*

metrisk Ton = 1000 kg.

Metylalkohol, CH_3OH, *Træspiritus*, faas ved tør Destillation af Træ (sml. *Eddikesyre*). Vf. 0,81, Kgpkt. 66,8° C. I ren Tilstand er det en farveløs Væske med en ejendommelig Lugt. Den er meget giftig. Bruges til Fremstilling af *Formalin* (s. d.), Tjærefarvestoffer og andre Metylforbindelser, til Fernis, Lak, Politur, som Brændspiritus og til Denaturering af Alkohol.

Metylenblaat, et Tjærefarvestof i Form af et mørkeblaat Pulver eller kobberglinsende Krystaller. Anvendes til Farvning af Bomuld, Uld og Silke.

Metylengrønt, et Tjærefarvestof i Form af et mørkebrunt Pulver, til Farvning af Uld.

Metylviolet, et Tjærefarvestof i Form af grøntglinsende Krystaller. Bruges til Farvning af Bomuld, Uld, Silke og Læder.

Mg., den kemiske Betegnelse for *Magnium* (s. d.).

mg, Forkortelse for Milligram = $^1/_{1000}$ Gram.

Middelsigt er en Betegnelse for Veksler med Løbetid mellem kort Sigt (s. d.) og lang Sigt (s. d.).

midlertidig Protesthandling. Hvis vedkommende Embedsmands Medvirkning (se under *Protest*) ikke i betimelig Tid kan faas, kan Protest optages af 2 lovfaste Vidner, hvis Protestoptagelse dog inden 2 Hverdage skal meldes til vedkommende Embedsmand, som vil kunne afslaa at godkende den. Saaledes er f. Eks. en Banks Optagelse af Protest ved 2 af sine Kontorister kendt ugyldig.

Mikanit, en stærkt sammenpresset Blanding af Glimmerblade og Lak, der bruges som elektrisk Isolationsmateriale.

Mikrogram (ν) = en Milliontedel Gram.

Mikroliter (λ) en Milliontedel Liter.

Mikron (μ) = en Milliontedel Meter.

Mil, Længdemaal efter ældre Systemer i Danmark = 12,000 Alen = 7532 m. Om de særlige *Sømil* og *Kvartmil* se disse.

mile, engelsk Længdemaal = 1760 yard = 1609 m.

mille (fr.), Tusind. Anvendes internationalt.

Millefiori, *Glasmosaik*, Glasgenstande, som er dannet af sammensmeltede, tynde Glasstænger el. -stykker, overtrukket med farveløst Glas.

Millefleur, 1) forskellige vævede Stoffer, Jaconet, Sirtser o. l., med paatrykte smaa Blomster o. l. 2) Parfyme, sammensat af

mange forskellige Blomsteressenser og andre æteriske Olier.

Millerolle, gl. fransk Maal. Som Oliemaal anvendt i Marseille = 64 l. Som Vinmaal = 63,436 l. Anvendes i Tunis.

Milliard, 1000 Millioner.

Millième, $^1/_{1000}$ ægyptisk Pund.

Millier metrique (fr.), 1000 kg.

Milligram, forkortet mg = $^1/_{1000}$ Gram.

Milliliter, forkortet ml = $^1/_{1000}$ Liter.

Millimeter, forkortet mm = $^1/_{1000}$ Meter. eller $^1/_{10}$ Centimeter.

Milreïs, Pengeenheden i Brasilien = 1000 Reïs. Efter Guldparitet svarer Milreïs til 26,94 d eller ca. Kr. 2,04.

Mimosa- eller *Wattlebark,* af forskellige Akasiearter fra Australien og Sydøst-Afrika, indeholder ca. 32 % Garvestof. Kommer ogsaa i Handelen som Ekstrakt. Bruges til Garvning og farver Læderet lyst rødligt. — Af de samme Træer faas ogsaa *Gummi.*

mindreaarig kaldes Personer, som vel er personlig myndige, men endnu ikke har naaet Fuldmyndighed. Se iøvr gt *Myndighed,* særlig med Hensyn til deres Forpligtelsesevne.

Mineralblaat, se *Bjærgblaat.*

Mineralfarver, se *Jordfarver.*

Mineralhvidt, fint malet Tungspat, som bruges til Indblanding i andre Farver og til Fyldstof i Papirfabrikationen.

Mineralolier bestaar væsentlig af Kulbrinter. Hovedmængden fremstilles af *Raapetroleum* (se *Petroleum*). Men en Del vindes ogsaa ved tør Destillation af Ben (se *Benkul*), Tørv, Brunkul, Ozokerit og bituminøse Skifere (f. Eks. Alunskifer), som Raaolie, der ved Rensning og gentaget Destillation giver *Benzin, Solarolie, Paraffin, Karbolineum* o. fl. Se de forsk. Artikler.

Mineralsyrer kaldes de uorganiske Syrer som *Svovl-, Salt-, Salpeter-, Fosforsyre* o. fl.

Mineralvand er Kildevand fra dybtliggende, ældre Jordlag, og som indeholder større Mængder opløste Mineralstoffer, samt i Reglen *Kulsyre,* undertiden Svovlbrinte o. a. Luftarter. Saadanne Kilder, hvis Vand bruges til Bade og som diætetisk Middel, findes navnlig i Mellemevropa, Sydfrankrig og Sydsverige, og fra en Del af dem forsendes store Mængder aftappet paa Stentøjs- eller Glasflasker, ofte under Kulsyretryk. Nogle af disse Vande bruges mest som Forfriskningsdrik paa Grund af Kulsyreindholdet, f. Eks. *Apollinaris* (s. d.), andre, *alkaliske,* indeholder Natriumkarbonat og forskellige andre Salte, f. Eks. *Emserv.* (Böhmen), *Vichyv.* (Frankrig), *Karlsbaderv.* (Böhmen) tillige Natriumsulfat. Bittervande indeholder Magniumsulfat, f. Eks. *Hunyadi Janosv.* (Ungarn). Andre Slags er *Jærnvande, Kalkvande* og *Svovlvande,* som i Reglen er lidet holdbare. *Mineralvandssalte,* som *Emser-, Karlsbader-, Vichysalt* faas ved Inddampning af de paagældende Kilders Vand, men er i Alm. kunstigt fremstillede Blandinger. — *Kunstige Mineralvande* fremstilles i Mineralvandsfabrikerne af destilleret Vand, som imprægneres under stærkt Tryk (3—8 Atm.) med Kulsyre og tilsættes forskellige Salte, saa at Produktet faar samme Sammensætning som det naturlige. Mest fabrikeres dog af almindeligt, rent Vand med vilkaarlige Blandinger af ren Soda, Kogsalt og smaa Mængder andre Klorider, *Apollinaris-, Soda-* og *Seltersvand,* samt s. k. *søde Vande, Bruslimonader,* af Kulsyrevand med forskellige Safter. Disse bestaar af Sukkeropløsning, Citron- el. Vinsyre, Essenser og Farvestof.

Minimalløn, den laveste Løn, sædvanlig pr. Dag, Time eller Enhed, der i Henhold til Lønoverenskomst eller Lov maa betales for udført Arbejde.

Minks, nordamerikanske, japanske og kinesiske Flodilderskind (se *Ilderskind* og *Nerts*)

Minuthandel (sv.), Detailhandel.

Mirabeller, se *Blommer.*

Mirbanolie, se *Nitrobenzol.*

Mirza, ældre rumænsk Kornmaal = $^1/_2$ Galatzer Kila = 2,08 hl.

miscellaneous series (eng.), blandede Serier, er en Benævnelse paa de engelske Konsulatberetninger udenfor Aarsberetningen.

Miskal, 1) persisk Vægtenhed = 4,6 g, 2) tyrkisk Vægt = 4,81 g, ogsaa kaldet *Metikal.*

Mitisgrønt, se *Schweinfurtergrønt.*

Mitsumata, Basttrævler af et med Pebertræet beslægtet Træ, som bruges til japansk Papir (se *Papir*).

Mjød, fremstilles ved Gæring af fortyndet Honning med forskellige Krydderier.

mkg, Forkortelse af *Meterkilogram* (s. d.).

ml, Forkortelse af *Milliliter*, $^1/_{1000}$ Liter.

mm, Forkortelse af Millimeter, $^1/_{1000}$ Me-

mm², Forkortelse af *Kvadrat-Millimeter*.

mm³, Forkortelse af *Kubik-Millimeter*.

Mn, den kemiske Betegnelse for Metallet *Mangan* (s. d.).

mobilier (fr.), Løsøre, rørlige (flyttelige) Ejendele.

Modfordring, se *Modregning*.

Modkrav, se *Modregning*.

Modregning. Naar et Krav gøres gældende, vil Skyldneren i Almindelighed kunne forlange fradraget, hvad han selv har tilgode hos Fordringshaveren, uanset at de 2 Fordringer har ganske forskellig Oprindelse. Ogsaa en Fordring, som er købt eller overtaget fra Tredjemand, kan bringes i Modregning.

Der kræves, at Fordringen, der benyttes som Modregning, maa være forfalden, og ikke forældet i det Øjeblik, den gøres gældende.

Hvis Modkravet er større end Kreditors Fordring, kan Modkravets Indehaver faa Dom for Differencen til sin Fordel. At man har lovet kontant Betaling kan i Almindelighed ikke udelukke Adgang til Modregning, men har man købt en Vare per Efterkrav eller kontant mod Afladedokumenter, kan man *ikke* fremsætte Modkrav til hel eller delvis Udligning.

Tinglige Krav kan *ikke* mødes med Modkrav. Endvidere bemærkes, at processuelle Regler indskrænker Adgangen til at opstille Modkrav mod Veksler, Haandskriftkrav under den for saadanne Krav anlagte Proces.

For *Konto-Kurant* og Mellemregning gælder, at Fordringerne, saa vidt Beløbene rækker, af sig selv ophæver hverandre.

Overfor Konkursboets Krav kan dets Debitor afkorte, hvad han selv har at fordre i Boet. Modfordringen maa være erhvervet *før* Fallitten og uden Kendskab til vedkommendes Insolvens.

Modtagelsesbevis, 1) for *Effekter* o. l., der deponeres i en Bank, udstedes *Recipisse*, der, naar Depotet kræves udleveret igen, maa tilbageleveres Banken i kvitteret Stand; 2) for *Varer*, se *Oplagsbevis* og *Warrant*; 3) for Postforsendelser, se *Postkvittering*.

Modveksel, *Returveksel*, *Recambioveksel*. Regreskravet ifølge en Veksel, som ikke er behørig honoreret, kan inddrages ved en særlig Veksel, som Regresshaveren trækker paa en Regresspligtig, men den nødlidende Veksel, Protest og Returregning maa medfølge. Disse Bestemmelser bruges ikke meget i Skandinavien.

Moëllon, se *Degras*.

Mohair, se *Angora*.

Mohur, indisk Guldmønt = 15 Rupées, af Vægt 1 Tola = 11,664 g og Finhed $^{11}/_{12}$.

Moiré, *Mor*, *Morin*, vævede Stoffer af Bomuld, Uld og Silke, som ved Presning mellem graverede Valser faar en ejendommelig vatret Overflade med uregelmæssigt løbende Bølgelinier (sml. *gauffrerede Tøjer*). *Guld-* og *Sølvmor* er Silkestof med indvævede Metaltraade, som er moireret.

Mokka, se *Kaffe*.

Moleskin, *engelsk Læder*, tykt, tætvævet, kipret Bomuldsstof, i Reglen stærkt appreteret. Bruges til Arbejdstøj.

Molér, se *Diatoméjord*.

Moll, *Mull*, se *Linon*.

Molton, se *Mullum*.

Moment, 1) Øjeblik, Tidspunkt; 2) Omstændighed.

Monacit, et Mineral, som indeholder Fosfater af *Cerium*, og andre sjældne Metaller. Bruges til Fremstilling af Auernet (s. d.).

Mondamin, se *Majs*.

Monellmetal, en meget stærk og sej Legering af Nikkel med 30,5 % Kobber og 1,5 % Jærn. Bruges til Skibsskruer o. l.

money (eng.), Penge, Angivelse af Køberkursen paa engelske Børslister.

money-orders 1) eller *travellers cheques* benyttes meget af Amerikanere paa Rejse i Udlandet i Stedet for Akkreditiver. Checkene lyder paa visse Beløb og indløses i Udlandet efter en paa Checken angiven Omregningskurs og paa de paa Checkens Bagside angivne Indløsningssteder. 2) Postanvisninger, der udstedes af engelske Postkontorer for Beløb mellem £ 1 og £ 40, og som vedkommende selv sender i Konvolut til Adressaten. Disse Anvisninger kan krydses til Bank ligesom krydsede Checks (s. d.).

monieren (t.), erindre (nogen) om, paaminde, reklamere.

Monitum (t.), Paamindelse, Reklamation.

monnaie (fr.), Smaapenge, Mønt.

Monometallisme, Brugen af eet Metal,

sædvanlig Guldet, i Møntsystemet som lovligt Betalingsmiddel og Retten til den fri Udmøntning af dette. M. er nu indført i de fleste Lande (se iøvrigt *Bimetallisme*).

Monopol, egentlig Enehandel eller Eneret og som saadan en Persons, et Selskabs eller Samfundets udelukkende Ret til et Erhverv eller naturlige Rigdomskilder. Haves der f. Eks. Eneret til Sporvejs- eller Jernbanedrift ved Koncession, kaldes Monopolet *retligt*. Det *naturlige* Monopol fremkommer, hvis en enkelt kan lægge Beslag paa alle naturlige Rigdomskilder af en bestemt Art, f. Eks. Petroleumskilder, Vandkraft eller Diamantlejer. Det *kunstige* Monopol opstaar ved, at alle Producenter af en bestemt Vare slutter sig sammen i Truster eller Karteller (s. d.) og bestemmer Salgsprisen, idet Konkurrence er udelukket.

Medens Monopolet i foran nævnte Tilfælde er *absolut*, bliver Told- og Jordmonopoler som oftest kun *relative*, da der ikke er Tale om fuld Udelukkelse af Konkurrence, men kun om en vis Forret, som den indenlandske toldbeskyttede Producent har fremfor den udenlandske, der skal konkurrere paa Markedet. Paa samme Maade har Jordejeren Magt til at udelukke andre fra sin Jord, hvorved denne faar en særlig Eneret-Værdi. I samme Grad som der er let Adgang til Jord, taber Jordmonopolet dog sin Betydning. Monopoler opstaar saaledes, hvor der paa Grund af særlige Rettigheder eller Fordele varigt kan tages højere Priser for Varer eller Tjenesteydelser, end det koster at frembringe disse.

Monopolrente, det aarlige Udbytte af et Monopol, der tillige er bestemmende for dettes Kapitalværdi.

montan, Bjærgværker vedrørende.

Montanvoks, *Bjærgvoks*, en brunlig, vokslignende Masse, Smpkt. 83°, som faas af bituminøse Brunkul, navnlig fra Sachsen, ved Ekstraktion med Benzol. Bruges til Fonografvalser, elektriske Kabler, Skocreme o. l.

Montenegros Mønt- og Pengevæsen Indtil 1909 havde man intet selvstændigt Møntvæsen, men de østrigske Penge gik som Landets egen. Nævnte Aar gik man imidlertid over til eget Møntvæsen, men den nye Enhed, *Perpera*, svarer baade i Guld- og Sølvmønterne til de østrigske Kronemønter.

Moquettestoffer, uopskaaret Uldfløjl med enkelt, 2- el. 3-dobbelt Grundkæde af forskelligt farvede eller trykte Traade (se *Fløjl*). Bruges navnlig til Tæpper.

Mor og *Morin*, se *Moiré*.

Mora, Forsinkelse; *at være i Mora* kan paa Dansk bedst udtrykkes ved: *at være bagud*.

1) *Skyldnermora* bestaar deri, at Skyldneren, d. v. s. den, der er pligtig at erlægge en Ydelse, hvad enten det gælder Levering af Varer eller Betaling af Gæld, lader det Tidspunkt, *Handlingstiden*, hvor han burde have erlagt Ydelsen, hengaa uden at præstere Ydelsen, naar ikke Udskydelsen skyldes Modpartens, Fordringshaverens, Optræden eller Forhold.

2) *Fordringshavermora* bestaar deri, at den, som kan kræve en Ydelse erlagt, selv ved sit Forhold eller Optræden bevirker, at Skyldneen ikke kan opfylde sin Ydelsespligt paa den Tid, hvor Skyldneren kunde gøre Fordring paa at blive frigjort ved Levering eller Betaling.

Om Følgerne af Mora i Køb og Salg se *Forsinkelse*.

Morarente. Ifølge Købelovens § 38 svarer Køberen 6 % Morarente fra Betalingstiden. Er saadan ikke aftalt, svares Renten fra Leveringen eller, hvis denne af Køberen selv er forsinket, fra Forsinkelsens Indtræden. Denne Bestemmelse gælder kun ved Handler mellem Næringsdrivende i og for deres Bedrift.

Ved Salg til private betaler disse 5 % Morarente, og denne Rente kan beregnes fra den Dag, Regning er tilstillet Kunden, forudsat at Regningen ikke er sendt før Tiden.

Moratorium, Betalingshenstand, Ophævelse af Følgerne af Skyldnermora, se *Mora*.

1) *frivilligt Moratorium* foreligger, naar en Skyldner ordner sig med sine Kreditorer, saaledes at de indrømmer ham en vis Tids Henstand med Opfyldelsen af sine Betalingsforpligtelser o. l.

2) *offentligretligt Moratorium*. Samfundsforholdene til en given Tid kan være af den Natur, at de omstøder alle mulige Forudberegninger, hvorfor det vilde være noget urimeligt, om Debitorerne alligevel punktlig skulde efterkomme deres Forpligtelser, naar de For-

anstaltninger, de vilde have kunnet træffe i den Anledning, er umuliggjorte af disse ændrede Samfundsforhold. Derfor udstedtes den 20. August 1914 en Lov, der gav Dommeren Ret til at udskyde Forfaldstiden af en indstævnet Fordring fra før 1. August ved at udsætte Sagens Behandling i indtil 3 Maaneder. Rundt om i Landene er der under Verdenskrigen udstedt Moratorier.

Morbær er de sorte, hindbærlignende Frugter af et Træ, *Morus nigra*, som dyrkes i Asien, Evropa og Amerika. Bruges til Syltetøj og Saft. Bladene af det hvide Morbærtræ, *M. alba*, som dyrkes i Kina og Sydevropa, bruges til Føde for Silkeorme (se *Silke*). Veddet, som er brunt, let og glinsende, bruges til Pløkke, i Vogn- og Møbelfabrikationen. — Andre beslægtede Træer er Figentræet, Gultræ (s. d.) og *Papirmorbærtræet*, hvis Bast bruges til Papir.

Mordants, se *Bejdser*.

Morgen, ældre polsk Markmaal = 0,56 ha.

Morkler, se *Svampe*.

Morseller, en Sukkervare, som fremstilles ved at blande en stivkogt Sukkeropløsning med forskellige hakkede Krydderier, Mandler, Farvestof, Essenser o. l. og udstøbe Dejen til flade Kager, som deles i aflange, firkantede Stykker.

mortgage (eng.), Pantesikkerhed i fast Ejendom.

mortificere, erklære for død og magtesløs.

Mortifikant, den som opnaar *Mortifikation* (s. d.) for sig.

Mortifikation, Kraftløs-Erklæring. Ved bortkomne Dokumenter af økonomisk Natur har Fordringshaveren en Interesse i, dels at ikke andre uberettiget kan gøre hans Krav gældende, dels, at han trods Dokumentets Bortkomst, kan gøre sit Krav gældende. Paa den anden Side er Skyldneren interesseret i, at han ved Opfyldelsen af sin Forpligtelse ogsaa bliver frigjort for denne. Der er derfor i Lovgivningen aabnet Adgang til at faa bortkomne Dokumenter erklæret kraftløse, hvorved Dokumentet ophører at være Bærer af Fordringen, og Mortifikanten bliver legitimeret til at gøre sit Krav gældende, saa at Skyldneren frigøres ved Erlæggelse *i god Tro* til ham.

Skulde Mortifikanten ikke være rette Ejer, bliver han naturligvis erstatningspligtig, og hvis Skyldneren har Tvivl i saa Henseende, maa han fremsætte denne. Melder en Indehaver sig under Sagen med Dokumentet, er Mortifikation udelukket, men det maa da afgøres ved særlig Retssag, hvem der er Ejer.

Ikke alene Skylddokumenter som Gældsbreve, Panteobligationer, Kontrakter, Udleveringssedler etc., men ogsaa Fuldmagter kan nu (efter Loven af 8. Maj 1917 Nr. 243 § 17) mortificeres. Særlige Regler er givet for Mortifikation af Bankbøger ved offentlig Indkaldelse i Statstidende af Indehaveren inden 12 Uger, for Oplagsbeviser, for Veksler (se *bortkomne* Veksler), for Policer samt for Konnossementer.

Ved Retsplejereformen faldt de justitsministerielle Bevillinger til at anlægge Mortifikationssag bort, og det er Retten selv, der efter de forelagte Oplysninger ved Kendelse afgør, om offentlig Indkaldelse til Mortifikation kan tilstedes. Indkaldelsesvarslet maa ikke være kortere end 12 Uger og ikke længere end et Aar (fra tredje Indrykning i Statstidende). Retten giver da paa den bestemte Retsdag sin Dom.

Mosaik sammensættes af flade, forskelligt farvede Smaastykker af Sten, Metaller, Glas, Træ, Læder o. l., som kittes, limes, fastbrændes eller stiftes paa et Underlag, og ofte afslibes og poleres. Anvendes som Dekoration til Gulv- og Vægbeklædning, Glas- og keramiske Varer, Møbler, Smykker, Lædervarer o. s. v. Sml. *Intarsia*.

Moselvine er lette, lyse Vine fra Egnene omkring Mosel og dens Bifloder Saar og Ruwer, mellem Koblenz og Metz. De er noget syrligere end Rhinskvinene, svagt grønlige med fin Aroma. De fremkommer under mange forskellige Mærker, f. Eks. Erdener, Moselblümchen, Piesporter, Trarbacher, og ofte musserende, *M. sparkling*.

Moskus er en brun, kornet eller salveagtig Masse, med en meget gennemtrængende, ejendommelig Lugt. Den udskilles i en Hudpung paa Bugen af Hannen af Moskushjorten, en lille Hjorteart paa Mellemasiens Højsletter. Bruges til Parfymer.

Moskusrotteskind, se *Bisam*.

Most, udpresset, ikke gæret Druesaft.

Navnet bruges ogsaa om Frugtvin (s. d.) af Æbler og Pærer.

Moulinégarn er tvundet af forskelligt farvede Garn eller af Uld- og Bomuldsgarn, som ved senere Farvning antager forskellige Farver.

M. P., Forkortelse af 1) *mains propres* (fr.), egenhændigt, en Angivelse i Telegrammer, hvorefter disse kun maa udleveres til Adressaten personlig; 2) *med Protest*, se under *Protest*.

m/R, Forkortelse for *min Regning*.

mrm, Forkortelse for *Myriameter* = 10,000 Meter.

M/S, Forkortelse for *Motorskib*.

Muffer, korte Rørstykker med indvendig Skruegang til Samling af Rør.

Muk, ensfarvet, blødt, tætvævet, kipret Bomuldstøj.

Muletwist, se *Bomuldsgarn*.

Mull, se *Linon*.

Multiplum (lat.), Flertal *Multipla*, Mangefold.

Multum, *Molton*, tætvævet, grovt Uldflonel. Det kan være ufarvet eller farvet, glat- el. kipervævet, opruet paa den ene eller begge Sider. Kæden kan være af Bomuld, og det kan være helt af Bomuld (sml. *Barchent*).

Mun, se *Maund*.

mundieren (t.), renskrive.

Mungo, se *Kunstuld*.

Muntzmetal, en messinglignende Legering af ca. 60 % Kobber og 40 % Zink. Let støbelig og smedelig. Bruges navnlig til Aksellejer og Beslag.

Murmelskind er Pelsen af *Murmeldyret*, en Gnaver, som lever i Alperne, Karpaterne og Pyrenæerne. Farven er graagul med mørk Ryg.

Mursten er Teglværksprodukter, som fremstilles af magert (sandholdigt) Ler. Dette æltes og formes enten ved Haandkraft, *haandstrøgne Sten*, eller ved Maskinkraft. Efter Tørring *brændes* Stenene (se *Lervarer*). Jo højere Temperatur, de har været udsat for, desto tættere, haardere og fastere bliver de, hvilket kendes paa Klangen. *Halvbrændte* Sten smulrer let under Paavirkning af Væde og Frost. Ved helbrændte Sten er Farven *gul* eller *rød*, afhængig af Lerets Beskaffenhed; *flammede* Sten er som Regel mindre værdifulde. Normalstørrelsen er ca. 23 × 11 × 5,5 cm. De regelmæssige *Form-* el. *Facon-sten* fremstilles ved Presning; til Facader bruges ofte særlig farvede Sten (Forblændere) og *glacerede* Sten. Særlige Former er *Brønd-sten* og Sten til runde Skorstene, som er Stykker af Cirkelringe, samt *Kilesten* til Hvælvinger. Til let Murværk anvendes hule Sten, formede som firkantede Rør, eller Sten af Ler, som er blandet med Diatoméjord, *Molersten*, Kulaffald, Savspaaner o. l. *Klinker* er meget haardbrændte Sten, som bruges til Fortovsbelægning og Vandbygningsarbejder. *Fliser* (s. d.). Da almindeligt Ler smelter ved høj Temperatur, anvendes i Ovne *ildfaste Sten* af en Blanding af knust Chamotte (s. d.) og ildfast Ler eller Kvarts. Alm. Mursten produceres i stor Mængde i Danmark; paa Bornholm fabrikeres Klinker og Chamottesten (Kaolinsten). Fra Tyskland, England og Sverige (Nordskaane) indføres ildfaste Sten. Som Mursten bruges ogsaa en stor Mængde *Cementsten* og *Kalksandsten* (s. d.).

Muscovado, mørkt Kolonialraasukker (se *Sukker*).

Muskatblomme, se *Muskatnød*.

Muskateller, *Muskatvine*, faas af forskellige Variteter af Muskatellervindruen. De er røde el. lyse, har en fyldig, sød Smag og en kraftig, ejendommelig Aroma. De mest kendte franske er *Rives-Altes* og *M. Lunel* fra Perpignans Omegn, af italienske kan nævnes *Aleatico* fra Toskana og Elba. Gode M. faas ogsaa fra Malaga, Cypern, Teneriffa, Kaplandet og Kalifornien. — Muskatel-*Rosiner* (s. d.).

Muskatnød er Kærnen af Stenfrugten af *Myristica fragans*, et Træ, som stammer fra Molukkerne, men nu navnlig dyrkes paa den hollandsk-ostindiske Ø Banda o. fl. St. Frugten ligner en Fersken el. Aprikos; ved Modningen brister det yderste kødede Lag. Indenfor dette, omgivende Stenen, ligger en uregelmæssig fliget, rødgul Frøkappe, som i tørret Tilstand giver *Muskatblomme*, som indeholder 4—10 % æterisk Olie, med en anden Smag og Aroma end Kærnen. Denne er mørkebrun, stærkt rynket udvendig og marmoreret i et Tværsnit. Den er ofte kalket, for at beskytte den mod Insektangreb. Muskatnødden indeholder indtil 35 % Fedt, *Muskatsmør*, som vindes ved Udpresning, og 8—15 % æterisk Olie. Af Nød og Blomme

udvindes ved Destillation en æterisk Olie, *Muskatnødolie*, som bruges i Parfymeriet. — Som højt vurderede Krydderier er de meget udsat for Forfalskning. Hovedmængden kommer fra Banda, over Holland og London.

Muslinger er Bløddyr med to sammenhængslede Skaller. Blaamuslingen, som lever i Kolonier paa Sten og Pæle, navnlig i de jyske Fjorde forhandles dels friske med Skallerne, dels henkogte (Vejle Pælemuslinger). *Østers* (s. d.). *Perlemusling* (se *Perler* og *Perlemor*).

Muslingsilke, *Byssus*, er de brune Hæftetraade af Skinkemuslingen *Penna nobilis*, som lever ved Frankrigs og Italiens Kyster. Anvendes til Strømper, Hansker o. l.

Musselin, aabent, let Stof, vævet af de fineste Numre Bomuldsgarn, svagt tvundet Uldgarn eller Silke. Det fremstilles baade glat og mønstret, i Reglen hvidt, sjældnere trykt. Sml. *Batist*, *Jaconnet* o. l., som ofte kaldes *M.*

mutatis mutandis (lat.), efter Ændring af det, som skulde ændres; med aftalte Ændringer.

Myndighed er Evnen til at kunne forpligte sig økonomisk og/eller personligt med Hensyn til Arbejde o. l.

a. *personligt myndige* er saadanne, der kan indgaa Forpligtelser om Arbejde, Tjeneste, men i Almindelighed ikke Betalingsel. l. Forpligtelser. Den, som ikke er fyldt sit 18de Aar er i saa Henseende som Regel underkastet enten Forældremagt eller Værgemaal.

b. *mindreaarige* er saadanne, der vel er raadige over deres Person: Arbejdsevne, men ikke til at indgaa økonomiske Forpligtelser i Almindelighed, da hertil sædvanlig vil kræves en Kurators Samtykke. Mindreaarigheden er efter dansk Ret fra 18—25 Aar.

c. *fuldmyndige* er saadanne, som kan eneraadig forpligte sig baade økonomisk og personligt. Efter dansk Ret er Fuldmyndighedsalderen 25 Aar, men yngre Personer kan faa Myndighedsbevilling. Uden Hensyn til Alder er Enker, fraskilte og fraseparerede Hustruer fuldmyndige. Derimod er den 25-aarige Hustru ikke raadig over Fællesboet.

Se iøvrigt under *umyndiges Forpligtelser.*

Myndigheds-Bevilling. Personer, saavel Mænd som Kvinder (jf. L. Nr. 36 af 13. Marts 1903) kan opnaa Fuldmyndighedsbevilling. Er Vedkommende 22 Aar gammel, udfærdiges Bevillingen respektive af Amtmændene udenfor København og af Overpræsidenten i København. Der kræves Attester for, at vedkommende har fornøden Modenhed, og der maa opgives en rimelig Grund til, at vedkommende ønsker at blive myndig, før Alderen dertil er naaet, f. Eks., at han vil begynde Forretning, skal være Direktør i Aktieforetagende (hvortil efter Aktieloven kræves Fuldmyndighed) el. l. Har vedkommende Formue, kræves Anbefaling paa Andragendet fra Kurator (Fader). Er Ansøgeren under 22 Aar, *kan* Justitsministeriet give Bevilling.

Mynt, se *Mønt.*

Myremalm, *Sømalm*, *Bønnemalm*, urent Ferrihydroksyd (Brunjærnsten), findes meget udbredt i Naturen. I Skandinavien er den vigtig som Jærnmalm (s. d.), dansk M. bruges som Gasrensemasse.

Myresyre, HCOOH, *Acidum formiacum*, findes i fri Tilstand i Myrer, Brændnældehaar, Grannaale o. a. Den fremstilles af Kulilte og er en vandklar Væske med stikkende sur Lugt. Den virker stærkt ætsende. Kgpkt. 100,8° C. Handelsvaren indeholder 40—50 % Vand. Den bruges til Konservering af Levnedsmidler og Frugtsafter, i Farveriet, ved Fremstilling af Kunsthonning, Kautsjuk o. fl. Af Saltene, *Formiater*, har navnlig *Ætylformiat*, som fremstilles ved Destillation med Alkohol, Betydning. Det er en flygtig, vellugtende Væske, som anvendes til *Romæter* sg kunstig *Arrakessens*, Likører, Bonbons o. l.

Myreæg er Myrepupper. De kommer bl. a. fra Nürnberg og Riga, og bruges som Foder for Stuefugle, Fasaner o. l.

Myriagram, 10,000 Gram.

Myriameter, forkortet: mrm = 10,000 Meter.

Myricavoks, ofte kaldet *Myrtevoks*, er et Plantefedtstof, som udsveder paa Frugterne af buskagtige Planter, *Myrica*, i Amerika, Abessinien og Sydafrika. Det anvendes som *Bivoks* og *Karnaubavoks* (s. d.).

Myrobalaner er de sortebrune Frugter af et til Vortemælksfamilien hørende Træ fra Østasien. De indeholder ca. 30 % Garvestof og bruges i Garveriet og til Sortfarvning.

Myrrha er den brunlige, indtørrede Gummiharpiks (s. d.) af *Balsamodendron Myrrha*, Træer som vokser i Abessinien, Somaliland og Sydarabien. Bruges i Medicinen, til Myrrhatinktur, Røgelse o. l.

Myseost er den inddampede Valle fra Fremstillingen af *Ost* (s. d.) af Gede- og Komælk.

Mægler er en offentlig autoriseret og edsvoren Mellemmand ved Afslutning af Forretninger. (De saakaldte Ejendomsmæglere eller blot: »Mæglere« har kun annekteret Benævnelsen). Det er i Reglen Mægleren forbudt at gøre Forretninger for egen Regning samt drive Kommissions- eller Agenturforretning. For København gælder endnu — i hvert Fald i Principet — Mæglerforordningen af 22. Decbr. 1808. Magistraten kan beskikke saa mange Mæglere, som den finder fornødent. Vedkommende maa fremlægge Vandelsattest og have taget Mæglereksamen (som i mange Aar slet ikke blev afholdt) under Grosserersocietetet. Beskikkelsen, der koster ca. 240 Kroner, kræver kgl. Stadfæstelse. Der findes Vare-, Veksel-, Skibs- og Assurance-Mæglere.

Mæglerne skal føre autoriseret Protokol og senest 4 Timer efter Handelens Afslutning udstede og egenhændig underskrive *Slutseddel*, som tillægges en vis Beviskraft.

For en Del Købstæder er der givet kgl. Stadfæstelse paa særlige Mæglerartikler, der gærne stemmer nogenlunde med ovennævnte Forordning bortset fra, at Mæglereksamen ikke kræves, og at der ingen Inddeling er af Mæglerne.

Angaaende Mæglernes Provision se *Kurtage*.

Mæglerkurtage, se *Kurtage*.

Mægler-Slutseddel. De autoriserede Mæglere (s. d.) er forpligtede inden 4 Timer efter Forretningens Afslutning egenhændigt at udstede og underskrive Slutseddel paa denne. Der tillægges en saadan Slutseddel en vis Beviskraft, men bestemte Regler herfor er ikke givet. Dog maa Indsigelser mod Rigtigheden af det i Slutsedlen anførte som Regel fremsættes, saa snart vedkommende Part har faaet den.

Mælk, *Sødmælk*, som Handelsvare er Komælk. Sammensætningen varierer en Del, afhængigt af Racen, Dyrenes Fodrings- og Sundhedstilstand o. s. v. Gennemsnitligt er den: ca. 87 % *Vand*, 3,6 % *kvælstofholdige Stoffer*, 4,9 % *Mælkesukker*, 0,7 % *uorganiske Salte* og 3,7 % *Fedt* (Smørfedt). De førstnævnte Stoffer findes i opløst Tilstand, medens Fedtet kun er opslemmet (emulsioneret) som mikroskopiske Smaakugler. Mælkens Vægtfylde er 1,029—1,034. Ved rolig Henstand samler Fedtpartiklerne sig i Overfladen og danner *Fløde*. Hurtigere, fuldstændigere og renere udskilles Fløden i Centrifuger, hurtigt roterende Beholdere (indtil 10,000 Omdrejninger i Minuttet), hvor den *skummede Mælk* samler sig yderst, Fløden nærmest Aksen, saa at de kan bortledes hver for sig. Ved at variere Tilløbs- og Omdrejningshastigheden faas mere eller mindre fedtrig Fløde, *Piskefløde* Nr. 1 og 2. Fedtindholdet i Skummetmælken kan bringes ned til ca. 0,06 %. Den er mere blaalig end Sødmælk, Vgtf. 1,033—1,036. — Mælk bliver hurtig sur, navnlig i Varmen, idet tilstedeværende Bakterier omdanner Mælkesukkeret til Mælkesyre, hvorved Kaseïnet udskilles som en sammenhængende Masse, Tykmælk, eller Klumper (se *Ost*). I afkølet Tilstand kan frisk M. forsendes paa længere Afstande, og den kan gøres mere holdbar (og smittefri) ved *Sterilisering* (s. d.) eller *Pasteurisering* (s. d.) og lufttæt Tillukning af Flaskerne. Fedtets Udskilning forhindres ved *Homogenisering*, d. v. s. at Mælken eller Fløden under højt Tryk presses igennem meget fine Spalter, saa at Fedtkuglerne udtværes (*Eksportfløde*). — *Kondenseret Mælk* fremstilles, med eller uden Tilsætning af Sukker, ved Bortdampning af indtil 65 % af Vandet i luftfortyndet Rum, hvorved Bestanddelene ikke forandres. Den fyldes i Flasker eller Blikdaaser og bruges navnlig til Skibsproviantering og Forsendelse til Steder, hvor Mælk vanskelig kan skaffes. *Mælkepulver* faas paa lignende Maade. Det anvendes ligeledes til Skibsbrug, i Bagerier og til Mælkechokolade. — Mælkehandelen er i de fleste større Byer underkastet særlige Kontrolbestemmelser og Tilsætning af Konserveringsmidler behandles næsten overalt som Forfalskning. — *Kærnemælk*, se *Smør*.

Mælkesyre findes i sur Mælk. Den fremstilles ved Gæring af Sukkeropløsning med Tilsætning af sur Mælk og gammel Ost, og

kommer i Handelen som en vandklar eller gullig, tykflydende Væske. Bruges i Tøjtrykkeriet, ved Hudernes Forberedelse til Garvning samt i Medicinen. Saltene kaldes *Laktater*.

Mærkefalsk, se *Omsætningsfalsk*.

Mærkning 1) af *Pakker*. Disse skal bære Modtagerens fulde *Adresse* og Bestemmelsesposthusets Navn skal være anført særlig stort og tydeligt. Værdiangivelse og Opkrævningsbeløb skal anføres (ogsaa) paa Pakken. Alt skrives med Blæk eller Sværte. 2) af *Banegods*. Stykgods skal være forsynet med tydelige og varige Mærker og Bestemmelsesstationen angives fremhævet. Forveksling eller Fejltagelser, der opstaar fra ældre, ikke fjærnede Mærker, bærer Banerne intet Ansvar for. Flere ensartede Kolli med samme Mærke og Destination skal forsynes med Løbenumre. Flere ensartede Kolli til samme Station, men forskellige Modtagere der, skal være forskelligt mærkede.

Møllesten er flade, runde Sten, navnlig til Kornmaling. De danner parvis en Kværn, hvor den underste, *Liggeren*, er fast, medens den øverste, *Løberen*, er anbragt paa en Aksel. Malefladerne er forsynet med et System af Furer, Bilningen, hvis skarpe Kanter skærer Kornet i Stykker. Materialet maa være stærkt, for at Melet ikke skal forurenes med Stenstøv. De billigste, men mindst gode, er haarde Sandsten, som brydes mange Steder i Tyskland og England (Newcastle). *Rhinske M.*, fra Omegnen af Andernach, bestaar af en haard, mørkegraa, porøs Lava og bruges meget, navnlig i Landmøller. De bedste er *franske M.*, som sammenkittes af større og mindre Stykker af en porøs *Kvartsart*, der findes ved la Ferté sous Jouarre i Dep. Marne. — I Mølleværker, hvor det kommer an paa Knusning, f. Eks. af Mineralier, Chamotte, Papir, Oliefrø o. l., bruges store, tunge Sten af Granit eller Kvartsporfyr. Stenene er da glatte og Løberen kantstillet, saa at den ruller paa Liggeren.

Møn, se *Man*.

Mønje, Pb_3O_4, er en kemisk Forbindelse af Bly og Ilt, som mest fremstilles af Sølverglød (s. d.) ved Ophedning under Tilgang af Luft. Det er et gulligt- eller mørkerødt, tungt Pulver. Fremstillet af Blyhvidt (s. d.) kommer det i Handelen under Navne som *Pariserrødt*, *Mineralorange*, *Saturncinnober*, o. fl. Det anvendes til *Glas*, *Glasurer*, *Oliefarve* (den bedste Rustbeskyttelsesfarve), Tændstiksats, Kit, Farvning af Segllak samt til Plaster. — *Jærnmønje* er Ferrioksyd (sml. *Engelsk-*, *Jærnrødt*, *Hæmatit*).

Mønsterbeskyttelse. Ifølge international Overenskomst kan ogsaa herhjemme Forbilleder for Industrifrembringelsers ydre Udstyr og Skikkelse beskyttes som Mønstre ved Registrering; se Lov af 1. April 1905 Nr. 107 og Reglement Nr. 178 1915 for Mønstres Anmeldelse og Registrering. Fordringshavere kan ikke gøre Udlæg i Retten til at anmelde et Mønster, men vel i den ved en saadan Anmeldelse opnaaede Ret, d. v. s. i denne Rets økonomiske Værdi.

Ligesom ved Patenter kræves, at Mønstret ikke maa være forud kendt eller offentliggjort.

mønstervævede kaldes Tøjer, hvor Mønstret er frembragt ved Variation af *Bindingerne* (s. d.), f. Eks. kipret, atlasvævet, i Modsætning til *glatvævede*, *lærredsvævede* (se *Lærred*).

Mønstervævede Stoffer har Mønster, som er frembragt ved selve Vævningen, f. Eks. kipret, atlasvævet, i Modsætning til *mønsterfarvede*, *trykte* eller *pressede*.

Mønt er Betegnelsen 1) paa offentlige Omsætningsmidler, præget af Metal; 2) paa det Sted, hvor Prægningen, Udmøntningen foregaar.

Ordet menes at stamme enten fra det latinske Tilnavn til Juno: *moneta*, idet denne Gudindes Tempel i Rom anvendtes som Prægningsanstalt: Mønt, eller fra det angelsaksiske Ord *mynet*, Penge.

Se iøvrigt under de forskellige Landes Mønt- og Pengevæsen og under *Møntmærker*.

Møntbeskadigelse. Medens Slid paa Mønterne og dermed følgende Forringelse af disses Metalværdi i Almindelighed falder Staten til Last, hvorimod med Vold foretagne og ulovlige Beskadigelser, der forsætlig tilføjes Mønten, f. Eks. Affiling, Beklipning, Ætsning o. l. bevirker, at Mønten ikke længere er lovligt Betalingsmiddel.

Mønter udhugges som runde Skiver (Blanketter), der efter at være renset ved Behandling med Syrer, *præges* med graverede og polerede Staalstempler. For at hindre Be-

klipning (Affiling) forsynes de med Kruskant, som frembringes ved at Understemplets flade Fordybning er forsynet med Riller i Kanten, eller der indpræges Skrift paa Omkredsen ved Hjælp af en delt Prægering.

Møntfod har to Betydninger. For det første forstaas herved det Metal eller de Metaller, der i udmøntet Stand er lovligt Betalingsmiddel, i ubegrænset Mængde, og hvoraf der er fri Udmøntning. Guldmøntfod er nu trængt igennem i de fleste Lande, medens Sølv- og Dobbeltmøntfod stadig taber Terræn. Dernæst betyder Møntfod det Størrelsesforhold, hvori Hovedmønterne præges. Af et Kilogram fint Guld udmøntes der f. Eks. 2480 Kr., $3444^4/_9$ Francs og 2790 Mark, idet der saaledes tales om Kronemøntfod, Francmøntfod o. s. v.

Møntforbund, se *latinsk* og *skandinavisk M.*

Mønthandel. Prisen paa *Guldbarrer* sættes i England per ounce Standardgold ($0{,}916^2/_3$), i Skandinavien, Frankrig og Hamborg per kg fint Guld, i Berlin per metrisk Pund ($^1/_2$ kg).

Paa *Sølvbarrer* sættes Prisen i England per ounce Standardsilver (0,925), i Amerika derimod per ounce fint Sølv; Skandinavien, Hamborg og Frankrig noterer per kg fint Sølv, Berlin per Metapund ($^1/_2$ kg).

Normalt vil Prisen paa Guld være stabil af Hensyn til Guldmøntfoden, men under Krigen har Guldet betinget en væsentlig højere Pris end Guldmønternes paalydende Værdi. Prisen paa Sølv er steget overordentlig under Verdenskrigen, men herved erindres, at Sølvmønternes Metalværdi normalt kun er omtrent Halvdelen af deres Paalydende.

Møntkonvention, se *latinsk* og *skandinavisk Møntforbund.*

Møntmetal. De Metaller, som Kulturlandene anvender til Mønt, er *Guld, Sølv, Kobber*, hvortil for Skillemønt kommer *Nikkel, Aluminium*-Legering og *Jærn* (under Verdenskrigen). De førstnævnte Møntmetaller kommer i Handelen i Form af Barrer eller Blokke, sjældent i ren Tilstand, hvorfor Barrerne proberes.

For at gøre Metallet haardere til bedre at modstaa Slid iblandes i Guld og Sølv gærne Kobber og dette sidste blandes gærne med Tin eller Zink til *Bronce.* Sølv, der er særlig stærkt blandet med uædelt Metal, kaldes *Billon.*

Møntmetalhandel, se *Mønthandel.*

Møntmærke er et Tegn eller Bogstav, der præges i Mønterne og angiver, fra hvilket Møntværk de er udgaaede. De danske Mønter bærer et Hjærte som Mærke, de norske: 2 korslagte Hamre, de svenske: St. Eriks Hoved.

Møntparitet. Naar 2 Lande har Guldmøntfod (eller samme Art Møntfod), saa bestaar der et Lighedspunkt for Værdiforholdet mellem de 2 Landes Pengeenheder, svarende til Forholdet af det Kvantum rent Guld (Møntfodsmetal), der ligger til Grund for de respektive Pengeenheder. Dette Lighedspunkt kaldes Møntparitet.

Under de forskellige Landes Mønt- og Pengevæsen i nærværende Handelsleksikon er denne Møntparitet omtalt adskillige Steder. Se Eksempel under *Møntregning.*

Møntpund eller metrisk Pund = $^1/_2$ kg; anvendes særlig i Berlin.

Møntregale. I Almindelighed er det Staten som saadan, der har monopoliseret Møntprægningen for sig for at sikre Folket i saa Henseende; dette kaldes Møntregale.

Møntregning kaldes den Beregning, der dels har til Opgave at fastslaa Møntpariteten (s. d.), dels at udregne Pris af Metallegeringer efter Notering i rent Metal eller af rent Metal efter Notering for en bestemt Legering. Regnestykkerne opstilles gærne som Reguladetri.

Møntvægt er undertiden et fra Handelsvægt forskelligt System, saaledes i England: Troyvægten. I Skandinavien er det metriske System ogsaa anvendt som Møntvægt.

Mørtel er almindeligst en Blanding af læsket Kalk med Sand og Vand, som bruges til at sammenbinde Stenene i Bygninger, idet den hærdner under Paavirkning af Luftens Kulsyre. Den fremstilles nu ofte i særlige Fabriker. *Bastardmørtel* indeholder tillige Cement. *Hydraulisk Mørtel*, som hærdner under Vand, er en Blanding af Sand og Cement (s. d.).

Møttriker er 4- el. 6kantede Metalstykker, forsynet med et Hul med fordybede Skruegænger. *Fløj-M.* har to flade Fremspring, saa at man kan dreje dem med Fingrene.

N

N., a) Forkortelse af 1) *Netto*, navnlig i Sammensætningen B. f. N.; 2) (sjældnere) af *Nummer*. b) Den kemiske Betegnelse for *Kvælstof* (s. d.).

Na, den kemiske Betegnelse for *Natrium* (s. d.).

Naale. De vigtigste Arter er *Knappenaale* (s. d.) og *Synaale* (s. d.). *Haarnaale* fremstilles af blaat anløbet eller sortlakeret Jærntraad, Skilpadde, Celluloid o. l. Andre særlige Former er *Filer-*, *Hækle-*, *Strikke-*, og *Sikkerhedsnaale*.

Naalepapir, *Rustpapir*, fremstilles af tjæret Tovværksaffald eller af Pakpapir, som imprægneres med Tjære. Bruges til Indpakning af Naale og andre Jærngenstande for at beskytte dem mod Rust.

Naaletræ er Betegnelsen for Ene, Fyr, Gran, Lærk o. fl. Træarter, hvis Blade er naaleformede.

Nachgeschäft (t.), se *Præmieforretning d) og e)*.

Nachod (pers.) Ært, en Vægt = $^1/_{24}$ Mishal = 0,1917 g.

nach Sicht (t.), efter Sigt, efter Forevisning.

Nafta, 1) *Raapetroleum*, navnlig russisk (se *Petroleum*); 2) forskellige, letflygtige Destillationsprodukter af Petroleum, Tjære o. l. (se *Benzin*), (eng.) *solvent naphta*; 3) forældet Betegnelse for *Æter* (s. d.).

Naftalin, $C_{10}H_8$, en fast Kulbrinte, som udvindes ved Destillation af Stenkulstjære. I ren Tilstand danner det hvide, glinsende Krystalblade, som fordamper ved alm. Temp. med en ejendommelig Lugt. Smpkt. 79 ° C., Kogepkt. 218 ° C. Det brænder med stærkt sodende Flamme. Det bruges mod Møl, til Ildtændere, som Tilsætning til Celluloid, i Medicinen og navnlig til Fremstilling af mange *Tjærefarvestoffer* (s. d.).

Naftalinrosa og ***-rødt,*** se *Magdalarødt*.

Naftolgrønt B, et Tjærefarvestof i Form af mørkegrønt Pulver, som bruges til Uldfarvning.

nail, engelsk Klædemaal = 2¼ inches.

Nankin, oprindelig svært kinesisk Bomuldstøj af stærkt snoet, gul Bomuld. Nu fremstilles det i de fleste Bomuldsvæverier af farvet Bomuld, glat eller kipret og ofte med andre Farver, stribet, meleret o. s. v. Lettere vævet kaldes det *Nankinet*.

Nantesvine, fra Bredderne af Loire, er lette, hvide, velsmagende.

Nappa, se *Glacédongola*.

Narbonnevine, røde, velsmagende Vine fra Dep. Aude i Frankrig.

Narv, Haarsiden af *Læder* (s. d.).

Narhvaltand, se *Elfenben*.

narkotiske Stoffer virker i smaa Mængder oplivende, i større Mængde lammende paa Nervesystemet. De fleste er *Alkaloider* (s. d.) og findes i forskellige Plantedele, f. Eks. Kaffe, Kakao, Te, o. m. a.

Nationalbanken i *København* har Seddelmonopol. Aktiekapitalen er 27 Millioner Kroner.

Ifølge Lov af 30. Aug. 1919 (No. 483), der ændrer Oktroyloven af 12. Juli 1907, skal Dækningen af Seddelmassen bestaa i

a) en Metalfond paa mindst $^1/_3$ af Seddelmængden og mindst 30 % i Guld.

b) For Resten skal Banken disponere over let realisable Aktiver, herunder Tilgodehavender paa Anfordring hos Norges Bank og Sveriges Rigsbank, samt lignende Fordringer paa andre, af Bankkommissæren (en af Ministrene) godkendte, udenlandske Banker og Bankhuse, dog saadanne Fordringer højst til et Beløb af 12 % af den cirkulerende Seddelmasse. Øvrige Aktiver skal haves i Forholdet 122 Kr. Aktiver for hver 100 Kroner i Sedler. Til de sidste henregnes Lombardlaan, Veksler, Panteobligationer, Obligationer, Statsgældsbeviser ete.

Nationalbankens Pligt til at afkøbe Folk Guld efter Kr. 2480 per kg fint Guld (÷ ¼ % i Prægningsafdrag) ophævedes under Verdens-Krigen.

Bestyrelsen bestaar af et Repræsentantskab paa 15 Medlemmer, der vælges af Aktionærerne, og en Direktion paa 4 eller 5 Med-

lemmer, hvoraf Kongen udnævner de 2 og Repræsentantskabet vælger de øvrige. Af Bankens aarlige Udbytte udbetales forlods 750,000 Kr. til Staten samt efter Henlæggelse til Reservefond (5 % indtil Rf. har naaet 40 % af Aktiekapitalen) og efter at Aktionærerne har faaet 6 %, ¼ af det yderligere Overskud, se Lov Nr. 483 af 30. August 1919.

National banks kaldes de henved 7000 Banker i de forenede Stater, som hidtil havde Seddel-Udstedelsesret; se nu *Federal Reserve Banks*.

National Currency, nordamerikanske Pengesedler, se *Federal Reserve Banks*.

Nationalformue. Hertil kan med Rette kun regnes et Lands arbejdsskabte Værdier som Bygninger, Besætninger, Maskiner, Varelagre, Jordens Grundforbedringer o. s. v. med Fradrag af udenlandsk Nettogæld. Jordens og Monopolers Kapitalværdi kan ikke regnes hertil, da denne kun er et Udtryk for Retten til uden Vederlag at tilegne sig reelle Værdier.

Nationalindtægt. Samtlige et Lands Indkomster ved Erhverv som Handel, Haandværk, Landbrug, Skibsfart o. s. v. Derimod kan Indkomster for den enkelte, der fremkommer ved Børs- eller Grundspekulation, ikke henregnes til Nationalindtægt, da Gevinsten for den ene Part giver et tilsvarende Tab for den anden.

Danmarks Nationalindtægt i 1918 vil kunne anslaas til omkring 2000 Mill. Kr.

Nationalitetscertifikat. For alle her i Landet registrerede Skibe (over 20 Tons) udstedes et Nationalitets- og Registrerings-Certifikat, hvormed følger Ret for Skibet til at føre dansk Flag.

Nationaløkonomi. En Videnskab, hvorunder hører Undersøgelsen og Bestemmelsen af Naturlovene for det økonomiske Samarbejde som f. Eks. Lønloven, Prisloven, Jordrenteloven, Kapitalrenteloven o. s. v. I den enkelte Bedrift er det altsaa kun økonomiske Forhold overfor andre Mennesker, der hører under N., medens tekniske Spørgsmaal o. l. henregnes til Fagøkonomi, medens de enkelte Husholdningers Økonomi henregnes til Privatøkonomien.

Nationaløkonomiens Politik kan af Nationaløkonomien som Videnskab faa Svar paa Løsningen af de økonomisk-politiske Samfundsopgaver og er saaledes den praktiske Anvendelse af Nationaløkonomiens Teorier.

Natives, se *Østers*.

Natrium, *Na*, er et let Metal, som ikke findes frit i Naturen, men i mange forskellige Forbindelser, som Salt, Salpeter, Soda, Boraks, Kryolith, Felspat o. m. a. Mineralier. Det er uundværligt for den dyriske Organisme og findes i mange Planter. Det fremstilles ved Elektrolyse af Natriumhydroksyd eller Natriumklorid som et hvidt, blødt Metal, Vf. 0,985 (lettere end Vand), Smpkt. 95,6 ° C., Kgpkt. 742 ° C. Da det let forbinder sig med Luftens Ilt og Vand, forsendes og opbevares det i tæt tillukkede Blikhylstre fyldt med Brint, i Glas under Petroleum, eller overtrukket med Paraffin. Det bruges til Udvinding af Guld, ved Fremstilling af rene Natriumforbindelser og mange organiske Stoffer.

Natriumacetat, *eddikesurt Natron*, er i ren Tilstand en hvid, bladet, krystallinsk Masse. Bruges til Fremstilling af Iseddike (se *Eddikesyre*), i uren Tilstand som Bejdse i Farveriet.

Natriumaluminat er en graalig eller hvid Masse, der bruges som Bejdse i Farveriet og Tøjtrykkeriet, til Lakfarver, Limning af Papir o. a.

Natriumbenzoat, se *Benzoesyre*.

Natriumbikarbonat, se *Soda*.

Natriumbi- el. ***dikromat,*** fremstilles og bruges som *Kaliumdikromat* (s. d.).

Natriumborat, se *Boraks*.

Natriumcyanid, *Cyannatrium*, NaCy, fremstilles og bruges som *Kaliumcyanid* (s. d.)

Natriumferrocyanid, sml. *Kaliumferrocyanid*.

Natriumfosfat, *Dinatriumfosfat, fosforsurt Natron* er klare, vandholdige Krystaller eller et tørt, hvidt Pulver. Det bruges til Glasurer, som Bejdse i Tøjtrykkeriet, til kemiske og medicinske Præparater.

Natriumhydroksyd, NaOH, *Natronhydrat, Ætsnatron, kaustisk Natron* el. *»Soda«* fremstilles ved at koge Sodaopløsning med Kalkmælk, eller ved Elektrolyse af Natriumklorid. Det er stærkt ætsende, idet det opløser Huden, Fedtstoffer og de fleste andre organiske Stoffer. Det rene kommer i Handelen som runde, hvide Stænger, men det

meste er rødligt el. grønligt farvet af Jærnforbindelser og forsendes i Jærntromler eller som en Opløsning i Vand, *Natron-* el. *Sæbesyderlud*. Da det forbinder sig med Luftens Vand og Kulsyre til Soda, maa det opbevares godt tillukket. Det bruges til Sæbe (s. d.), ved Fremstilling af Cellulose (s. d.) og mange kemiske Præparater, som Rensningsmiddel o. a. Hovedmængden indføres fra England og Tyskland.

Natriumkarbonat, se *Soda*.

Natriumklorat, fremstilles og bruges som *Kaliumklorat* (s. d.).

Natriumklorid, se *Salt*.

Natriumnitrat, se *Salpeter*.

Natriumperoksyd, NaO, et hvidt el. gulligt Pulver, afgiver let Ilt og bruges derfor til Blegning og i den kemiske Industri. Paa lignende Maade anvendes *Natriumperborat* (*Blegepulvere*).

Natriumsulfat, Na_2SO_4, *svovlsurt Natron, Glaubersalt,* findes i mange Mineralkilder og blandet med Gibs og andre Salte som Bjærgart, i Spanien, Kaukasus o. fl. St. Det fremstilles ogsaa af Natriumklorid (se *Soda*) og Stassfurtersaltene (s. d.). Det kommer i Handelen som klare, vandholdige Krystaller eller som tørt Pulver, *Sulfas natricus siccatus*. Det bruges i *Soda-* og *Cellulose*-Fabrikationen til Glas, Ultramarin, Tjærefarver, i Medicinen. — *Surt Natriumsulfat, Vinstenspræparat,* bruges i Farveriet.

Natriumsulfid, Na_2S, *Svovlnatrium,* bruges til Afhaaring af Huder (se *Læder*).

Natriumsulfit, Na_2SO_3, *svovlsyrligt Natron,* klare, vandholdige Krystaller eller et hvidt Pulver, bruges til fotografiske *Fremkaldervæsker* og til Afvulkanisering (Afsvovling) af Kautsjuk (s. d.). Endvidere anvendes det, lige som *surt Natriumsulfit, Natriumbisulfit,* til Blegning og som *Antiklor* (s. d.).

Natriumthiosulfat, $Na_2S_2O_3$, *Natriumhyposulfit, svovlundersyrligt Natron,* klare el. hvide, vandholdige Krystaller, bruges til Blegning af Straa, Uld o. l., til Bejdse i Tøjtrykkeriet som *Antiklor* (s. d.) og *Fiksersalt* (se *Fiksernatron*).

Natron er oprindelig Betegnelse for Natriumoksyd, men bruges ofte som Betegnelse for Natriumhydroksyd (s. d.) og fejlagtigt for surt Natriumkarbonat og Natriumthiosulfat.

Natronhydrat og ***Natronlud,*** se *Natriumhydroksyd*.

Natronvandglas, se *Vandglas*.

Nattelegram. De indenlandske Stationer kan mod en Afgift forlanges holdt aaben om Natten for Telegrambesørgelse.

naturalia negotii (lat.). Ved Afslutning af en Kontrakt vilde det være ugørligt at medtage *alle* de Bestemmelser, som skulde gælde. Derfor vil enhver Aftale naturligt suppleres med de Bestemmelser, som sædvanligt gælder for lignende Forhold: naturalia negotii.

naturaliserede Skind, hele, beredte Skind, med udstoppet Hovede, Hale, Tær og Kløer.

Naturaløkonomi, det Stade i den økonomiske Udvikling, da den økonomiske Omsætning sker direkte ved Bytning af Varer.

Naturlak, se *Japanlak*.

Naturpapir kaldes Papir, som er lavet af farvede, ublegede Klude.

Naturuld, Uld, som har den naturlige Farve, navnlig brun og sort.

Nautik, Søfartskundskab, Søvæsen.

nautical mile (eng.) Sømil = 6080 eng. Fod.

navicerts (eng.), Passersedler, udstedt af engelske Gesandter under Verdenskrigen for at den engelske Blokadeflaade skulde lade Varer passere til de neutrale.

Navneaktier, Aktier, der lyder paa Navn og er noteret paa dette i Selskabets Bøger.

navngivent Interessentskab er et Interessentskab eller Kompagniskab, hvor alle Deltagerne staar som fuldt personlig ansvarlige Indehavere; se iøvrigt *Interessentskab* og *Firma*.

Navr, se *Ahorn*.

NB, nota bene, bemærk vel, anvendes ogsaa som Tegn paa rekommanderede, anbefalede Breve.

Neapelrødt, Jærnrødt, som er nuanceret med Mønje.

Neb-Neb, se *Bablah*.

Nedskrivning af Aktiekapital. Hvor Selskabet har lidt Tab, saa at dets Aktivers Overskud over Passiverne ikke længere svarer til den indskudte Kapital, vil Aktiekapitalen kunne nedskrives ved en Generalforsamlings Beslutning uden at de særlige Bestemmelser om *Nedsættelse af Aktiekapitalen* (s. d.) kan kræves overholdt.

Nedsættelse af Aktiekapital. Uden Handelsministerens Samtykke maa Aktiekapitalen ikke nedsættes under 5000 Kr. (Ang. Forsikrings-Aktieselskaber se Charles V. Nielsen: Haandbog i Aktieret, S. 43).

Saafremt en Nedsættelse af Kapitalen vil medføre en Tilbagebetaling eller Udbetaling til Aktionærerne eller Bortfald af nuværende eller tidligere Aktionærers Forpligtelse til at gøre Indbetaling, som ikke er hjemlet ved nogen Bestemmelse, hvorom der mindst et Aar forud er foretaget Anmeldelse til Registret, skal Selskabets Kreditorer, ved en Bekendtgørelse, der indrykkes 3 Gange i Statstidende, opfordres til at anmelde deres Krav inden 3 Maaneder, for saa vidt angaar Fordringshavere i Kongeriget, og inden 6 Maaneder, forsaavidt angaar andre Fordringshavere.

Beslutningen tages af en Generalforsamling.

Saa længe de forfaldne Krav, som er *anmeldte*, ikke er fyldestgjorte, eller der ikke *paa Forlangende* stilles Sikkerhed for uforfaldne eller omtvistede Krav, kan Nedsættelsen (med paafølgende Udbetaling til Aktionærerne o. l.) ikke lovligt foretages.

Nefrit, en graagrøn, sej Stenart, som findes i Centralasien, Birma og Nyzeeland, og hvoraf der i Kina fremstilles Knivskafter, Signeter, smaa Skaale, Vaser, Figurer o. l.

negativ Kontraktinteresse er et juridisk Udtryk ,der antyder, at Kontrahenten i visse Forhold kun kan kræve at blive stillet, som om han ingen Kontrakt havde indgaaet, men hverken kræve Opfyldelse eller Opfyldelsesinteressen (s. d.).

negligence clause, se Ansvarsfrihedsklausuler.

negotiabelt, omsætteligt, regelmæssig Genstand for Omsætning uden særlig Undersøgelse om Legitimation hos Overdrageren; se *negotiable Papirer*.

negotiable Papirer o. l. er Værdirepræsentativer eller Dokumenter, hvortil Ejeretten overføres til godtroende Modtager ved Overdragelsen, selv om Overdrageren i Virkeligheden ikke maatte være dispositionsberettiget. Navnlig i Handelslivet kræves en Regel om, at man kan modtage og videregive Værdirepræsentativer eller Dokumenter uden at behøve at undersøge, om Overdrageren har behørig Legitimation til Overdragelsen. Verden over anerkendes derfor Overdragelse af Penge (Mønter og Sedler), Veksler, Checks, Statsobligationer, Konnossementer etc. som gyldig, naar blot Modtageren er i god Tro og Overdrageren ved Besiddelse, Transport el. lign. *staar som* dispositionsberettiget.

Deres retlige Særkende er:

1) at Ejeretten og ikke alene Besiddelsen overføres ved Overdragelse.

2) Den nye Indehaver er uberørt af Vanhjemmel eller Mangler ved Dispositionsretten hos Overdrageren eller nogen Forgænger.

3) Indehaveren kan rejse og forfølge Kravet efter Dokumentet.

negotiere, formidle.

Nektariner, en Varietet af *Ferskner* (s. d.) med glat Skal.

Nellikekanel er den mørke Bark af et til Lavrbærfamilien hørende Træ, *Dicypellium caryophyllatum*, fra Brasilien. Den lugter af Kanel og Krydderneliker og anvendes ligesom den deraf fremstillede æteriske Olie til Likører.

Nelliker, *Krydderneliker*, er de brune, tørrede Blomsterknopper af et til Myrtefamilien hørende Træ, *Jambosa caryophyllus*, som oprindelig stammer fra Molukkerne, men nu dyrkes paa Penang, Singapore, Bourbon, Zansibar, i Sydamerika og Vestindien. De kan indeholde indtil 18 % æterisk Olie og bruges som Krydderi. De bedste er hollandske fra *Amboina* og *Penang*, men Hovedmængden kommer fra *Zansibar*, i Sivsække à 65 kg. Ved Destillation fremstilles *Nellikeolie*, som er tykflydende, gullig, med en fin Lugt. Den bruges til Likører og Parfymer; af en Syre, *Eugenol*, som den indeholder, fremstilles *Vanilin* (s. d.). De afdestillerede Nelliker indblandes undertiden som Forfalskning, men kendes paa, at de lægger sig paa Siden i Vand og ikke afgiver Olie ved et let Tryk. — Nellikestilke indeholder lidt Olie; de bruges til Likører samt Forfalskning af stødte Nelliker. — *Modernelliker* er de ægformede, brune, rynkede Frugter.

Neroliolie, en fin, æterisk Olie, som fremstilles i Sydfrankrig ved Destillation af Pomeransblomster. Bruges til Parfymer.

Nerts, *Nørz*, (russ.) *Norka* (Mink), er Skindet af forskellige Arter *Flodilder* (se *Ilderskind*). Haarlaget er tæt, glat og glinsende,

med kastaniebrun Farve. Bruges til fint Pelsværk. Imiteres med *Murmel* (s. d.).

Netteldug, oprindelig fint lærredsvævet Stof af *Nældehamp* (s. d.). Bruges nu som Betegnelse for aabne blegede el. ublegede Battister og Musseliner (s. d.).

Netto (it.), ren, uden Afkortning.

Netto-Avance kaldes det Overskud, en Forretning afkaster, naar alle Omkostninger som er forbundne med denne og med de handlede Varer el. l., er fradragne Brutto-Overskudet.

Netto-Indtægt af en Forretning, se *Netto-Avance.*

Netto Kassa betyder, at Fakturabeløbet skal betales ved Forevisning og uden Afkortning af nogen Aarsag.

Netto kontant = *Netto Kassa* (s. d.).

Nettoprovenue. Noget absolut dækkende dansk Udtryk for Provenue (fr.) haves ikke, men det maa oversættes med en Sætning: hvad der kommer ud af (et Aktiv el. l.), f. Eks. hvad der tilkommer Kommittenten efter Kommissionærens Bortsalg af hans Varer minus Salær, Udlæg, Omkostninger etc. eller hvad der tilkommer Fordringshaveren, der lader en Tratte eller Veksel inkassere gennem Bank, eller lignende Forhold.

Nettopræmie ved Forsikring er den Del af den erlagte Præmie, Bruttopræmien, som svarer til den forsikrede Risiko.

Nettotara. Hvis Taraens *virkelige* Vægt fradrages Bruttovægten, taler man om ren eller Nettotara, i Modsætning til *Usøtara,* hvor man tager Taraens Gennemsnitsvægt.

Netto-Register-Tonnage er det samlede Kubikindhold af alle Skibets Rum minus Mandskabets Lukafer, Messer o. l., Maskin-, Kedel- og Kulrum samt de Dele af Lastrummene, der ikke lader sig bestuve.

Netto-Tonnage er et videre Begreb end Netto-Register-Tonnage (s. d.), idet der fra Bruttotonnagen kun trækkes Tonstallet af de Rum, der benyttes udelukkende til Brug eller Ophold for Mandskabet eller til Navigeringen samt af de Rum i s/s og m/s, der optages af Drivkraften.

Netto-Vægt er principielt selve Varens Vægt, hverken mere eller mindre, men i Handelen er Afdragsreglerne for Taraen forskellige, se *Usøtara, Nettotara, Supertara,* og ved Fortoldning sker Fradraget for Tara gærne efter særlige Bestemmelser, der ofte er givet for at spare Udpakning i Vejerboden.

Neuries (t.) = 10 Ries à 10 Buch à 10 Bogen. 1 Neuries er altsaa 1000 Ark.

Neutral lard (amer.), renset Svinefedt (s. d.).

Ni, den kemiske Betegnelse for *Nikkel.*

Nicaraguas Mønt- og Pengevæsen er i Hovedsagen som i *Guatemala* (s. d.).

Nigerolie, en lys, fed Olie, som udvindes af Frøene af en kurveblomstret Plante, *Guizotia oleifera* fra Abessinien, Ostindien og Østafrika. Den tilvirkes navnlig i Marseille og Hull, og bruges som Madolie og til Sæbe.

Nikkel, *Ni,* forekommer sammen med mange andre Metaller samt Svovl og Arsen som forskellige Malme i Skandinavien, Kanada og Nykaledonien. Det fremstilles mest af *Garnierit* fra Nykaledonien. Det er et glinsende, sølvhvidt Metal med svagt gulligt Skær, Vgtf. ca. 9, Smpkt. ca. 1450 ° C. Det har i det hele samme Egenskaber som Jærn, men angribes ikke af Luften og modstaar langt bedre andre kemiske Paavirkninger. Saltene deraf er giftige. Det kommer i Handelen som smaa Tærninger, Plader, Traad, smaa Skaale o. a. Det bruges som Overtræk paa andre Metaller, især Jærn og Messing, *Fornikling* (s. d.), og til mange vigtige Legeringer, f. Eks. *Nysølv, Nikkelbronce, Nikkelin, Monellmetal, Nikkelstaal* o. fl. (se de forsk. Art.).

Nikkelblik er tynde Nikkelplader. Betegnelsen bruges dog ofte om forniklet Messing og Jærnblik.

Nikkelbronce er en sølvhvid Legering af 75 D. Kobber og 25 D. Nikkel. Bruges som Møntmetal (se *Skillemønt*). Lignende Legeringer med indtil 50 % Ni bruges til s. k. Nikkelvarer som Skeer, Gafler o. m. a.

Nikkelin er Nysølv (s. d.) med stort Nikkelindhold. Bruges til elektriske Modstandstraad, Laasegreb o. l.

Nikkeloksyd, *Nikkelilte,* et grønligt el. sort Pulver, som bruges til Glasurer og Maling af Porcelæn og Stentøj.

Nikkelsalte er grønne el. blaagrønne. *Nikkelammoniumklorid* og *-sulfat* bruges til galvanisk Fornikling.

Nikkelstaal, meget haardt og sejt Staal

BIBLIOTEK

af Jærn og Nikkel, som navnlig bruges til Panserplader o. l.

Nikotin, et giftigt Alkaloid (s. d.), som findes i Tobak.

Nilblaat, et Tjærefarvestof i Form af broncelignende Pulver, som bruges til Blaafarvning af Bomuld og Silke.

Nipler, korte Rørstykker med udvendig Skruegang. Bruges til Forbindelse af Rør.

Nippon Ginko, Nationalbanken i Tokio.

Nischnij-Nowgorod Messen har endnu bevaret Karakteren af Varemesse, idet Varerne bringes til, respektive leveres paa Stedet, medens Messerne i Midteuropa og Vesteuropa har antaget Karakteren af Prøvemesser. Til denne Messe er der ligeoverfor paa den anden Bred af Floden Ok bygget en særlig Bydel, som ikke maa bebos udenfor Messetiden, der strækker sig fra 27. Juli til medio September. I 1913 beløb Værdien af de Markedet tilførte Varer sig til over 200 Millioner Rubler og de Varer, som her omsættes, er Pelsværk, Skind, Kattun, Manufaktur, Uld, Haar, Fajance, Porcellæn, Maskiner etc. De Tilrejsendes Antal var nævnte Aar over $^1/_2$ Million.

Messen oprettedes i 1816. Ved Byen mødes 7 store Handelsveje. Vareomsætningen er baade en gros og en detail og Kredit fra den ene Messe til den anden (10. August) er almindeligt, og saadanne Messeveksler diskonteres af de russiske Banker.

Nitrater, *salpetersure Salte*, f. Eks. *Kalium-, Natrium-, Kalciumnitrat*; se *Salpeter*.

Nitriter, salpetersyrlige Salte.

Nitrobenzol, $C_6H_5NO_2$, fremstilles af *Benzol* (s. d.) ved Iltning med Salpetersyre. Det er en gullig Væske med Lugt af *Bittermandelolie* og meget *giftig*. Bruges under Navn af *Mirbanolie* el. *-essens* til Parfymer og i stor Maalestok til Fremstilling af Tjærefarver (sml. *Anilin*).

Nitrocellulose faas ved at nitrere, d. v. s. behandle Cellulose (s. d.), i Reglen affedtet Bomuld, med Salpetersyre, hvorved Cellulosen omdannes, uden at den ydre Beskaffenhed forandres. Den mindst omdannede bruges til *Kollodium, Celluloid, Kunstsilke* o. l. (s. d.). Den mere omdannede kaldes *Skydebomuld* og bruges til *Sprængstoffer* som røgsvagt *Krudt* (s. d.), Ballistit, Cordit o. fl.

Nitrogenium, se *Kvælstof*.

Nitrogenlamper, se *Glødelamper*.

Nitroglycerin, *Sprængolie*, fremstilles ved at *nitrere* (sml. *Nitrocellulose*) Glycerin. Det er en farveløs, olieagtig Væske, som er meget giftig og eksplosiv. Bruges til Dynamit, Sprænggelatine o. a. Sprængstoffer (s. d.).

Nitrum (lat.), Betegnelse for Salpeter o. a. salpetersure Salte.

Nitter, *Nitnagler, Klinker*, er korte, cylindriske Bolte med halvkugleformet Hovede. Bruges til Sammenføjning af Plader, Baadebord o. l.

Nizzaolie, se *Olivenolie*.

N. N., Forkortelse for nomen nescio (lat.), jeg kender ikke Navnet d. v. s. *Navnet ubekendt*.

Nochgeschäft (t.) er en Form for Præmiefordeling (Terminsforretning), hvorefter enten Køberen kan forlange det købte Kvantum fordoblet eller flerdoblet til aftalt Pris, Tid etc., eller Sælgeren kan forlange aftaget et Multiplum af det solgte Kvantum.

non liquet (lat.), forkortet n. l., ikke klar, ikke tydelig.

Nofanol, et Fedtstof, som fremstilles af Hvalolie og bruges i Sæbefabrikationen.

no hooks (eng.), ingen Kroge, er et almindeligt Advarselsmærke paa Baller, Sække o. l., som angiver, at Indholdet kan blive beskadiget, hvis Havnearbejderne sætter deres Haandkroge i Emballagen.

Noir vidal, et svovlholdigt, meget ægte Tjærefarvestof i Form af et mørkt Pulver. Farver Bomuld blaagraat el. sort.

nombres (fr.), Tal, særlig Rentetal.

nominal value (eng.), nominel Værdi (s. d.).

Nominativ-Aktie (t.), Navneaktie (s. d.)

nominel, af Navn, i Modsætning til reel, virkelig.

nominel Kurs er en fiktiv Kursnotering, idet i Virkeligheden ingen Omsætning kunde ske til denne.

nominel Værdi, paalydende Værdi, der ikke udsiger noget om eller behøver at svare til den virkelige.

Nonpareilles (fr.), Betegnelse for 1) de største og smukkeste Diamanter; 2) fine, store Mandler; 3) de fineste Kapers.

non plus ultra (lat.), uovertruffen.

Nonvaleurs (fr.), en international Betegnelse for Aktier og lignende Papirer uden

Værdi eller af meget ringe Værdi. Eksempelvis kan anføres ordinære Aktier, som har maattet træde tilbage gentagne Gange ved Optagelse af Panteobligationslaan, Preference-Aktier etc. for at holde Selskabet gaaende.

Norgesalpeter, Kalksalpeter med ca. 13 % Kvælstof, som fremstilles af Luftens Kvælstof og Ilt i elektrisk Ovn (se *Salpeter*). Bruges som Gødningsstof.

Norgine, et Klæbemiddel, som udtrækkes af Tang ved Hjælp af Alkalier. Bruges til Papir, Appretur o. s. v.

Norka, russiske Ræveskind (s. d.) af unge Dyr.

Normal-Meter, se *Meter*.

Normer, Betingelser ved Leverancer, navnlig af Bygningsmaterialer (se *Materialprøvning*).

Norske Prisnoteringer. 1) *Korn-* og *Melvarer*. Kristiania noterer alt i Kroner pr. 100 kg ÷ 2 % kontant (Kornmarkedet: loco el. Levering). Kartoffelmel noteres i Kroner per Sæk à 100 kg fob; ved Køb af 100 Sække paa én Gang reduceres Prisen med Kr. 0,50 per Sæk, ved Køb af 25 Sække med kr. 1,50 per Sæk (per 30 Dage ÷ 2 %). 2) *Frugter*. Frisk Frugt noteres for Appelsiners Vedk. i Øre pr. kg, for Æbler og Vindruers Vedk. i Kroner per Fad (fob Kra.). Tørrede Frugter noteres i Øre per kg (fob Kra.). 3) *Sæber* noteres i Kroner per 100 kg. 4) *Olier* (i Originalfustager) i Øre per kg. 5) *Malervarer* noteres i Øre per kg. 6) *Sukker* noteres i Øre per kg. 7) *Fedevarer* i Øre per kg. 8) *Saltet Kød*. Norsk Faarekød noteres i Kroner per Tønde à 85 kg; islandsk Faarekød i Kroner per Tønde à 112 kg; amerikansk Oksekød og Flæsk i Kroner per Tønde à 200 lbs. 9) *The* og *Kaffe*. The noteres i Kroner per Kasse à 25 kg; Santos- og Riokaffe i Kroner per Sæk à 60 kg og Salvadorkaffe i Kroner per Sæk à 70 kg. 10) *Smør* noteres i Kroner per 100 kg. 11) *Fisk*. Sild noteres i Kroner per Tønde; Makrel i Kroner per Tønde à 8 Snese; salt Fisk og Tørfisk i Kroner per 100 kg. 12) *Ris* (amerikansk) noteres i Kroner per Sæk à 100 lbs. 13) *Raps*, *Rybs*, *Linfrø* o. m. noteres i Kroner per 100 kg. 14) *Foderstoffer* noteres i Kroner per 100 kg. 15) *Græsfrø* noteres i Øre per kg. 16) *Uld* noteres i Øre per kg. 17) *Huder* og *Skind*. Store Huder noteres i Kroner per km², mindre Huder i Øre per Kvadratfod; Skind i Øre per Kvadratfod. I den indenlandske Omsætning noteres ogsaa store Huder (Læder) i Kroner per kg; alm. naturfarvede (barkede) Faareskind i Kroner per Deger. 18) *Jærn* (Raa- og Stangjærn og Jærnplader) noteres i Kroner per 100 kg.

norske Veritas, det norske Skibsklassificerings-Institut i Kristiania.

norsk Mønt- og Pengevæsen svarer til dansk og svensk, idet Norge i 1875 tiltraadte den mellem Danmark og Sverige afsluttede Møntkonvention. Enheden er 1 Krone ved Guldmøntfod. Sølvmønterne er af 0,800 Finhed, Guldmønterne af 0,900. Norges Bank har Eneret paa Seddeludstedelse.

norsk Standard = 270 eng. Kubikfod.

norsk Valuta-Notering. Norges Bank noterer Køber og Sælgerkurs for a/v London, Hamborg, Paris, New York, Amsterdam, Svejts, Antwerpen, Finland, Stockholm og København.

not., Forkortelse af *notatum* (s. d.).

Nota, Regning over Effekter o. l.; i Varehandelen vil man i Detailhandelen ofte kalde Regningerne for Notaer, men i en gros-Handelen for Fakturaer (s. d.).

Notarius publicus (lat.), en Embedsmand i København, hvem visse Beføjelser af offentligretlig Natur, der i Provinsen er henlagt til Retsskriverne, er tillagt, saaledes til at attestere Testamenter, optage Vekselprotest, udføre Beskikkelser o. l.

notatum (lat.), forkortet *not.*, bemærket, noteret, bogført.

Notering, se *Børsnoteringer* og de forskellige Landes *Prisnoteringer*.

Notifikation *for nødlidende Veksler*. Underretning til de regrespligtige kræves ikke for Bevaring af den vekselretlige Regres, men Forsømmelse medfører kun, at man ikke kan kræve Omkostningerne etc. Derimod kan den regrespligtige kræve Erstatning for den Skade, han maatte have lidt ved ikke at have faaet behørig Underretning om udebleven Honorering. Dette Erstatningskrav, som kan fremsættes som Modfordring under Vekselsagen, kan dog kun omfatte den Skade, som staar i Forbindelse med Inddrivelsen af Vekselsummen, f. Eks. at en af Indstævntes Formænd er gaaet Fallit i Mellemtiden,

BIBLIOTEK

men ikke indirekte Skade, f. Eks. at Vedkommende har givet Vekselskyldneren Varer paa Kredit eller Laan i Uvidenhed om dennes Dishonorering af forfalden Veksel.

Notifikation bør imidlertid altid gives og er ogsaa almindelig Kutyme.

Efter anglo-amerikansk Ret sættes hele Regresretten paa Spil ved Forsømmelse af Notifikation. (Har en engelsk Bank haft en Veksel til Inkassation, er det dog selvfølgelig nok, at den sender den — som dishonoreret — retur). Ved udenbys Veksler skal Notifikation i England ske samme Dag med Posten, og i Amerika den følgende Dag. Er der allerede notificeret Protest for manglende Akcept, behøver den senere Protest for manglende Betaling ikke at notificeres. I Frankrig skal den protestoptagende Embedsmand underrette Udstederen (eller ved Solaveksler Remittenten) om Protesten ved rekommanderet Brev, naar vedkommendes Adresse fremgaar af Vekslen. I Rusland skal den Notar, der besørger Protesten, give alle de regrespligtige, hvis Adresser fremgaar af Vekslen, Notifikation. Tysk Ret kræver lignende Notifikation som i nordisk Ret ved Ikke-Betaling. Finsk Ret kender ikke Notifikation.

Selve Notifikationen kan — næsten i alle Lande — ske med Posten, og der kræves i Almindelighed ikke anbefalet Brev. Noget andet er, at Postkvittering for et saadant er et Bevis for dets Afsendelse. Har der paa Grund af Trassentens Tilføjelse: »uden Protest« ikke været optaget Protest, skal der dog gives Notifikation om, at Betaling er begæret, men ikke opnaaet. (Det bemærkes, at Tilføjelsen: »uden Protest« ikke forhindrer Vekselejeren i at optage Protest og kræve Omkostningerne herfor). Det er den nærmeste af sine Formænd, som Indehaveren skal give Underretning og endda kun, naar der findes Stedbetegnelse (By) ved hans Navn. Er dette utilstrækkelig Postadresse, undgælder han selv derfor. Vedkommende lader saa Underretningen gaa videre i Rækkefølge indtil Trassenten. At den, der kræves, ikke har faaet Notifikation fra *sin* nærmeste Eftermand, kan ikke berettige ham til noget Skadeskrav overfor den Indehaver, som har givet Notifikation til *sin* nærmeste Formand (jfr. U. f. R. 1897, S. 1013 — 1900, S. 268). Der er 2 Søgnedages Frist — efter Protestdagen — for Notifikationens Aflevering til Posten, og ligesaa ved dens Videregivelse.

Er en Veksel protesteret hos Domiciliatus, skal Udstederen, naar Underretningen naar ham, underrette Akceptanten. —

Not sufficient (eng.), Ikke tilstrækkelig: underforstaaet Beløb paa Checktrassentens Konto til at dække Checken, som derfor tilbagevises af Banken med den forkortede Paategning N/S.

Nouveauté (fr.), Nyhed.

Nougat, Konfekt af Sukker, hakkede Mandler, Nødder, Pistaciekærner o. l.

Novolakker, se *Lak.*

N/S, Forkortelse af *Not sufficient* (s. d.).

Nt., Nto., Forkortelse for *Netto* (s. d.).

Nudler fremstilles af Hvedemel, ofte med Tilsætning af Gluten, som æltes med kogende Vand til en Dej. Undertiden tilsættes Æggeblommer, men Farven skyldes oftest tilsatte gule Farvestoffer. De formes ved at presse Dejen gennem Huller i Bunden af en Beholder til tynde Traade, *Vermicelli*, eller Rør, *Makaroni*, som derefter tørres stærkt. Andre Former er flade firkantede, linseformede og *Stjerne*-Nudler. Oprindelig fabrikeredes de i Italien, men fremstilles nu i de fleste Lande.

Nuits, en rød Bourgognevin (s. d.).

Nukoline, se *Kokosolie.*

Nummerering af Garn, se *Garnmaal, Metaltraad* (s. d.), *Papir* (se Papirformater), *Plader* (s. d.).

Nussin, se *Kokosolie.*

Nutria er de tilberedte Skind af den sydamerikanske Bæverrotte, som er en af de største Gnavere. Farven er paa Ryggen kastaniebrun, paa Bugsiden mørk, rødlig. Bruges til Pelsværk og Filt.

Nutrose, et Næringspræparat, som væsentlig bestaar af Kaseinnatron (se *Kasein*).

N. X. P. Telegrammer, der i Indlandet ønskes udbragt per Bud fra Landstation o. l. forsynes med Bogstaverne X. P. For Telegrammer, der indleveres om Aftenen efter 7 om Vinteren og efter 8 om Sommeren og som ønskes udbragt samme Aften forsynes med Bogstaverne N. X. P. ,og der erlægges da dobbelte Budpenge eller 1 Kr. 30 Øre.

Nyang, koreansk Vægt = $^1/_{16}$ Kenn = 37,8 g.

Nyblaat bruges som Betegnelse for 1) forskellige blaa Tjærefarvestoffer, f. Eks. Meldolablaat; 2) Berlinerblaat (s. d.); 3) en Blanding af Stivelse og Indigokarmin, der bruges som *Blaanelse* til Vasketøj.

Ny Guineas Mønt- og Pengevæsen. Som tysk Koloni var den tyske Mønt indført, idet de af Ny-Guinea-Compagniet udstedte Mønter sattes ud af Kurs.

Nymetylenblaat, et Tjærefarvestof i Form af et graat Pulver. Bruges til Blaafarvning af Bomuld.

Nypatentblaat, et Tjærefarvestof i Form af blaagraat el. rødligblaat Pulver. Bruges til Blaafarvning af Uld i forskellige Nuancer.

Nyrnbergergrønt, en Blanding af Krom grønt med Krom- el. Zinkgult og Tungspat. Bruges som Malerfarve.

Nyrnbergerguld, billige, guldlignende Legeringer af Kobber (ca. 90 %) med Sølv el. Aluminium og lidt Guld.

Nyrnbergerrødt er Engelskrødt, Bolus el. rød Okker. Bruges som Malerfarve.

nyzealandsk Hør, se *Hør, nyzealandsk.*

Nysølv er forskellige sølvlignende Legeringer af Kobber og Zink med 12—25 % Nikkel og ofte mindre Mængder af andre Metaller. Det bruges til Bordservice, Nipsgenstande, Beslag o. m. a., ofte forsølvet, og betegnes da med mange forskellige Navne som *Argentan, Alfenid, Alpakkametal, Christophle, German silver, Hvidkobber, meksikansk* el. *Perusølv* o. m. a. Sml. *Monellmetal, Nikkelbronce, Nikkelin.*

Nældefibre er Basttrævlerne af forskellige Nældearter, *Urtica urens* og *dioica,* som er meget udbredt i Evropa, Nordasien og Nordamerika. Efter at de var fortrængt af Bomulden, har man i de senere Aar igen begyndt at udnytte dem, navnlig til Indblanding i *Kosmosfibre* (s. d.). De fremstilles paa samme Maade som Hør og Hamp, og ligner disse. Sml. *Netteldug.*

Næring, se *Borgerskab.*

Næringsbevis, se *Borgerskab.*

Nødadressant, den som giver en Veksel Nødadresse (s. d.).

Nødadressat, den, der i en Veksel er opgivet som Nødadresse (s. d.).

Nødadresse. Ved Veksler (særlig paa Udlandet) kan det være af Interesse for de regrespligtige, at Vekslen ikke kommer Retur paa Grund af Trassatens Dishonorering, da derved foraarsages Omkostninger, og særlig har Udstederen en Interesse i, at hans Kredit ikke svækkes, naar han har diskonteret eller paa anden Maade benyttet Vekslen i Omsætningen. Enhver af de regrespligtige kan derfor paategne Vekslen en Anmodning til en Tredjemand paa den Plads, hvor Vekslen skal betales, om for hans Regning at honorere den, hvis Trassaten svigter (Nødadressat). For Vareveksler forekommer det dog sjældent, da i vor Tid Telegrafrimesse staar til Raadighed, eventuelt gennem Bank, hvorfor der ingen Grund er til her nærmere at uddybe Sagen.

Nødhavn.

nødlidende kaldes Veksler, Kupons og lignende Dokumenter, der som Bærere af Fordringer ikke honoreres.

Nøddeolie faas ved Presning af Valnøddekærner. Den har en meget mild og behagelig Smag. Foruden som Madolie bruges den til Fernis til finere Oliemaling, da den er hurtigere tørrende end Linolie (se *Fernis*). Fremstilles navnlig i Sydevropa, Østrig og Rhinegnene.

Nødder, se *Hassel-, Kokos-, Para-, Valnødder.* Se ogsaa *Jordnød, Muskatnød.*

Nøddesten, se *Singels.*

Nøddetræ er Kærneveddet af Valnøddetræet, *Juglans regia.* Det er mørkt, ret haardt, tungt og tæt, og anvendes til Møbler, Drejerarbejder, Geværkolber og Finér. Kommer navnlig fra Italien og Kaukasus. *Amerikansk N.* er dels *Hickory* (s. d.), dels *sort Valnøddetræ,* som er noget grovere end det evropæiske.

Nørz, se *Nerts.*

BIBLIOTEK

O

O, a) Forkortelse af 1) *offert* (fr.), tilbudt; 2) *offered* (eng.), tilbudt. b) den kemiske Betegnelse for Grundstoffet *Ilt* (s. d.).

O/, Forkortelse for *Ordre.*

Obligation, en som oftest fra Kreditors Side uopsigelig Gældsforskrivning, hvoraf der ydes fast Rente af Debitor. Sikkerheden for Betaling af Rente og eventuelt Afdrag er forskellig, idet de fleste O. udstedes mod Pant i fast Ejendom, for hvilke Kreditforeningerne udsteder de saakaldte Kasseobligationer, der sælges paa Markedet. For Stats- og Kommuneobligationer er der Sikkerhed i det Offentliges Ret til Beskatning og i den Aktivmasse, med hvilken der kan drives Erhverv. De fleste af Kreditforeningernes Kasseobligationer saavel som Stats- og Kommuneobligationer udstedes og transporteres stempelfri, hvorimod Panteobligationer maa stemples efter 2. Kl.s Takst, $^1/_2$ % af Beløbet.

Da Renten af O. er fast og sædvanlig sat efter den gængse Rentefod paa Udstedelsestidspunktet, vil Kursen paa disse staa i omvendt Forhold til denne. Stigende Rentefod vil nemlig føre til Salg af O. og Pengeanbringelse i mere rentable Papirer. Eksempelvis vil saaledes en O. til 4 % Rente staa i en Kurs af 80, hvis Rentefoden er 5, da 40 Kr. i Rente af en O. til 1000 Kr. svarer til 5 % af Kursværdien. Nær forestaaende Udbetaling af O. vil dog ogsaa have nogen Betydning for Kursen, da den gærne sker efter den nominelle Værdi eller højere og ikke efter Kursværdien. I saa Tilfælde vil Kursen uden Hensyn til Rentefoden være nær Pari. Med Obligationerne følger der som Rentebevis de saakaldte Kupons, der kan indløses i de fleste Pengeinstituter.

Næsten al Gæld i fast Ejendom i Danmark er formidlet ved Obligationer, og disse spiller saaledes en meget stor Rolle i det økonomiske Liv saavel for Laansøgeren som for det kapitalanbringende Publikum. Se iøvrigt *Kreditforening.*

obligatorisk, bindende, foreskreven, forpligtende.

Obligo, Forbindende, Forpligtelse.

o. c., Forkortelse af *open charter,* aabent Certeparti.

Ochr-el-Gersch, ægyptisk Mønt = $^1/_{10}$ Tarifpjaster = $^1/_{1000}$ ægyptisk Pund.

o/e, Forkortelse af *og/eller,* hvorved i Sammensætninger angives, at Sammensætningen baade kan tages som omfattende begge Dele eller kun en af Delene.

Odderskind. De mørkebrune, paa Bugsiden graalige Skind af Fiskeodderen og de mere sortbrune Skind af Havodderen bruges en Del til Pelsværk. De lange, stride Haar hos den almindelige Odder anvendes til Malerpensler.

Ofenervine, se *ungarske Vine.*

off coast, vessel at port awaiting orders (eng.), Certeparti-Bestemmelse, hvorefter Skibet ved Ordrehavnen afventer Instruktioner udenfor denne.

offentlig Gæld, Staters og Kommuners Gæld, der sædvanlig stiftes ved Udstedelse af Obligationer, der enten overtages til Udbud af Pengeinstitutter eller udbydes direkte til Publikum. Medens Anledningen til kommunale Laan ofte skyldes store Anlæg som Gas- eller Elektricitetsværker el. l., er Aarsagen til Statslaanene oftest de voksende Udgifter til Krige eller andre militære Formaal, der burde betales gennem Skatterne og ikke paalægges den kommende Slægt som en Rentebyrde, for hvilken der da intet ydes til Gengæld. Ved Foretagender, der til Fordel for Samfundet skaber forøgede Grundværdier eller paa anden Maade kan forrente sig, er offentlige Laan, som afbetales indenfor et rimeligt Tidsrum, forsvarlige og til Gavn for den økonomiske Udvikling.

offentlig Tegning *af Aktier* skal ifølge Aktieloven ske paa en vis foreskreven Maade for Indbydelsernes Vedkommende, idet den skal indeholde en Række Oplysninger; se Charles V. Nielsen: Haandbog i Aktieret, S. 26 o. fl.

Om hvad der skal forstaas ved *offentlig* i denne Forbindelse er Meningerne delte. For-

mentlig vil en Henvendelse i Cirkulærer indenfor en Forening, en Branche eller Stifternes Bekendtskabskreds ikke kunne regnes for offentlig.

offentlig Kredit kaldes Laan, som Stat, Kommuner, offentlige Korporationer o. l. optager.

offerere, tilbyde, anstille (Germanisme).

Offerte, Tilbud, se *Handelskontrakt.*

officiel Diskonto eller *Bankdiskonto* er den af et Lands Hovedbank (her: Nationalbanken) noterede Vekseldiskonto.

officinel, Betegnelse for Varer o. a., som er anerkendt til Brug i Apotekerne, i Medicinen.

of the burthen of (eng.). Naar et Skib angives at være »of the burthen of« saa og saa mange Tons, forstaas derved dets Dødvægtsdrægtighed, eller det Antal engelske Tons à 2240 lbs, som Skibet kan bære.

og/eller, se *o/e.*

Ohm, ældre Hulmaal; anvendes endnu bl. a. i Rusland, hvor 1 Ohm = 12 Wedro = 147,6 l.

ohne Kosten eller *ohne Protest* (t.), uden Omkostninger, er en Tilføjelse i en Veksel, hvorefter vedkommende for sin Del frafalder Protestoptagelse, men det fritager ikke vedkommende fra alligevel at betale Protestomkostningerne, hvis Vekselejeren optager Protest.

ohne Präjustiz (t.), uden Forpligtelse til at yde Erstatning for nogen Ulæmpe eller (rettere det uoversættelige) Nachteil.

o. K., Forkortelse af *ohne Kosten* (s. d.).

Oka, Vægt 1) i Ægypten = 400 Dramm = 1236 g; 2) i Rumænien og Tyrkiet den tyrkiske Oka = 4 Litra = 400 Dramm = 1282 g; 3) i Grækenland = 400 Dramia = 1280 g.

Okker er brune eller gule *Jordfarver* (s. d.), hvis Farve hidrører fra Jærnilte, Ferrioksyd, og i enkelte Tilfælde af tilblandede Manganoksyder. O. anvendes enten saaledes som den findes eller i brændt Tilstand; ved Brændingen bliver Farven mørkere. Af forskellige Sorter kan nævnes *gul* og *brun Okker, Umbra* og *Terra di Siena* (s. d.).

Oksalsyre findes ikke i fri Tilstand i Naturen, men som *Oxalater,* oksalsure Salte, i mange Planter. Fremstilles fabrikmæssigt ved Iltning af Sukker med Salpetersyre eller ved Ophedning af Cellulose med en Blanding af Kalium- og Natriumhydroksyd. O. er farve- og lugtløs samt meget giftig; dens mest benyttede Forbindelse er *Syresalt,* surt oksalsurt Kali, som bl. a. bruges til at fjærne Rustpletter. Anvendes meget i Farverierne og Tøjtrykkerierne.

Oksehoved, ældre Hulmaal; 1) i Danmark = ¼ Fad = 236 Potter; 2) i Frankrig = barrique = 228 l.

Oksyder er Grundstoffernes Iltforbindelser, hvoraf mange er teknisk vigtige, f. Eks. Svovlsyrling, Kulsyre, Kalciumilte (brændt Kalk), Magnesia, Manganperoksyd (Brunsten), forskellige Jærnoksyder (se Okkere).

oksyderet Sølv, Sølv som er overtrukket med Svovlsølv (Sølvsulfid), hvorved det har faaet en sort Farve.

Oktav, Papirformat; O. = 1/8 Ark. Da Arkene (»Bikube«, »Propatria« etc.) veksler i Størrelse, er Betegnelsen O. ogsaa varierende; se under *Papirformat.*

Oktroi, offentlig Bevilling eller Privilegium.

Okubavoks, et fra Brasilien stammende Plantevoks, som hovedsagelig anvendes til Fremstilling af Lys.

Ol, dansk Talmaal = 4 Snese = 80 Stykker.

Olden er en Fællesbetegnelse for Frugterne af Eg og Bøg. Ved deres store Fedtrigdom er de særlig egnede til Kreaturfoder. Den af Bøgens Frugter pressede Olie anvendes undertiden som Forfalskning af Mandelolie.

old lady of Threadneedle street (eng.), den gamle Dame i T. s., Øgenavn for Bank of England og dens Direktion. Udtrykket siges at stamme fra William Cobbett og skal angive, at den Gang søgte Direktionen, ligesom Mrs. Partington, en klassisk, amerikansk Kvindetype, at holde Fremskridtsbølgerne tilbage med Kosten.

Olein, *teknisk Oliesyre, Elain, Stearinolie,* der fremkommer som Biprodukt ved Stearinfabrikationen, anvendes ved Fabrikationen af Sæbe og Pudsemidler, samt til Indfedtning af Uld.

Oleomargarin, *Oleo, premier jus,* et Fedtstof, udpresset af renset Oksetalg ved ca. 25 ° C. Det anvendes sammen med andre Fedtstoffer ved Fabrikationen af *Margarine*

(s. d.). Pressesterne er *Pressetalg*, som bruges til Lys.

Oleum (lat.) *Olie*, Betegnelse for 1) flydende Fedtstoffer, 2) Blandinger af koncentreret Svovlsyre med frit Svovlsyreanhydrid (»rygende Svovlsyre«), der anvendes en Del i Farveindustrien.

Olibanum, *Virak*, en Gummi-Harpiks (s. d.), som udvindes af *Boswellia*-Arter (Burseraceae); anvendes som Røgelse og til enkelte Medikamenter.

Olie er Fællesbetegnelse for en hel Række flydende og faste Stoffer, som kan henføres under flere, indbyrdes forskellige Grupper, nemlig *æteriske*, *fede* og *Mineralolier*, og som finder en udstrakt Anvendelse baade i Husholdningen og Tekniken. O. lader sig ikke blande med Vand. a) *æteriske Olier* = flygtige Olier. De fleste æ. O. er færdigdannet i Planterne, er fuldstændig flygtige ved højere Temperatur og lader sig destillere med Vanddampe. Da mange æ. O. er vellugtende, finder de en udstrakt Anvendelse til Parfymer, ved Sæbe- og Likørfabrikationen, f. Eks. Bergamot-, Citron-, Kanel-, Lavendel-, Nellike- og Rosenolie. — Terpentinolien finder udstrakt Anvendelse ved Malerfarver. (Se de forsk. Artikler). b) *fede* (*ikke flygtige*) *Olier* (se *Fedtstoffer*) inddeles i *animalske* ɔ: de, som stammer fra Dyreriget, og i *vegetabilske* ɔ: de, som udvindes af Planteriget. De efterlader blivende Fedtplet paa Papir o. a. Blandt de animalske Olier kan nævnes Marvolie, Levertran, Sæltran og Hvalolie (se *Tran*). Af vegetabilske Olier spiller navnlig Bomuldsfrø-, Hampe-, Jordnød-, Kakao-, Kokos-, Lin-, Oliven-, Palme-, Palmekærne-, Raps-, Sesam-, Soja- og Solsikkeolie en vigtig Rolle til Ernæring og i Industrien. — Til Malerfarve anvendes de saakaldte *tørrende* Olier, hvoraf Linolien og Valmueolien er de mest brugte; de optager Ilt af Luften og tørrer efterhaanden ind til en fast Masse (se *Fernis*). c) *Mineralolier* (s. d.).

Oliefarver er Blandinger af fintrevne Farver med Linolie eller Fernis. For at fremskynde Tørringen er der sædvanlig tilsat Terpentinolie og *Sikkativ* (s. d.).

Oliefrønoteringer. I *København* noteres Raps, Rybs, Hørfrø etc. i Øre per 50 kg. — *London* noterer engelsk, hollandsk og fransk Raps i sh per 424 lbs, Hørfrø, Laplata og Bombay, per 416 lbs; Calcutta per 410 lbs, russisk Hampefrø per 336 lbs, Bomuldsfrø i £ per Ton. — *Hull* noterer Raps i sh per 424 lbs, Hørfrø, russisk, per 424 lbs, Calcutta per 410 lbs, Bombay per 416 lbs, Bomuldsfrø i £ per Ton. — *Holland* noterer i fl per 2000 kg. — *Göteborg* noterer i Kroner per 100 kg. — *Tyskland* noterer i Mark per 1000 kg, for Raps og Rybs dog ogsaa per 50 kg. — Rusland, Frankrig og Belgien noterer som for Kornvarer.

Oliekager kaldes Presseresterne fra Presningen af olieholdige Frø (Hørfrø, Bomuldsfrø, Jordnødder, Raps, Solsikkefrø o. s. v.); ved deres Indhold af kvælstofholdige Stoffer og lidt Fedt er de meget vigtige som Kreaturfoder (se *Foderstoffer*).

Olienoteringer. I *København* noteres Kokos-, Oliven- og Terpentin-Olie i Øre per $^1/_2$ kg, medens Raps-, Rybs-, Lin-, Palme- og Bomuldsfrø-Olie samt Fernis noteres i Øre per kg. — *Göteborg*-Noteringerne er per 100 kg i Kroner. — *Hamborg* noterer Raps- og Linolie i Mark per 100 kg, Olivenolie per 50 kg og finere Olier per kg. — *London* noterer alle Olier i £ per Ton eller i sh per cwt. — *Frankrig* noterer Raps- og Linolie i frcs per 100 kg. — *Holland* noterer Rapsolie i fl per 100 kg.

Oliesyre er en organisk Syre, som i Forbindelse med Glycerin forekommer i de fleste Fedtstoffer (s. d.). Oliesyren er i ren Tilstand en farveløs Vædske.

Olietøj er Bomuldslærred, som er gennemtrængt med Fernis eller en Opløsning af Kautsjuk og Guttaperka i kogt Linolie. Bruges til vandtætte Overklæder, Presenninger og Indpakning.

Oliven er Stenfrugterne af et med Asken beslægtet Træ, *Olea europæa*, som dyrkes i Middelhavslandene og de varmt tempererede Egne i Amerika. Farven er brunlig- el. violetgrøn. Efter at være behandlet med Saltvand, nedlægges Frugterne med eller uden Kærne i Glas eller smaa Træfustager med Saltvand, undertiden ogsaa med Krydderier og Olie. De udføres navnlig fra Norditalien og Provence. — Af Frugterne udvindes

Olivenolie, *Bomolie*, der bruges som Madolie, til Belysning, Smøreolie og Sæbe. Den fineste, *Jomfruolie*, vindes ved den første Presning af haandplukkede Frugter, hvoraf

Kærnen er fjærnet. Denne kommer navnlig fra Nizza. Den følgende Presning giver en mindre fin, men god Spiseolie, *Provence-* og *Luccaolie*. Af Resterne faas ved Behandling med kogende Vand *Bomolie*. Olivenolie forfalskes hyppigt, navnlig med Bomuldsfrø-, Sesam-, Jordnødolie o. a.

Oliventræ, Veddet af Olietræet, er gulliggrønt med mørkere Aarer og Pletter. Det er tæt og haardt og modtager smuk Politur. Anvendes til Snedker- og Drejerarbejde.

Olmerdug, *Bolster*, meget tæt, kipervævet Bomuldsstof, ofte med røde og blaa Striber. Bruges til Dyne- og Pudevaar.

O. M., Forkortelse for Old Measurement, (eng.), gammel Skibsmaaling.

Omadressering *af Postsager* kan uden særlig Porto ske ved Angivelse af ny Adresse for Modtageren, men denne selv kan ikke ombyttes. Er Taksten højere til det nye Adressested, erlægges Differensen. Ved Postvæsenets Forespørgsel angaaende utilstrækkelig eller fejlagtig adresserede, udenbys Forsendelser maa dog erlægges Svarporto. — Afsenderen kan desuden standse en endnu ikke udleveret Postforsendelse og adressere den om eller faa den Retur, naar han henvender sig paa Indleveringsstedet.

Omblad, se *Cigarer*.

Ombrés, *ombrerede Stoffer*, stribede, farvede uldne Stoffer, hvor den enkelte Stribe er mørkest i Midten og lysere til begge Sider. Samme Mønster anvendes ogsaa paa Bomuldstøjer og nogle Sorter Buntpapir.

Ombytning *af makuleret Stempelpapir*. Hvis Stempelpapir eller stemplede Blanketter ved Fejlskrift el. l. er gjort uanvendeligt, kan det eventuelt faas ombyttet mod en Afgift af 10 Øre.

omgaaende Svar, se *Handelskontrakt*.

Omkostninger. Man deler disse i 2 Hovedgrupper: Generalomkostninger og Vareomkostninger.

a. *Generalomkostninger*.

Herunder henregnes alle de almindelige (staaende) Omkostninger, der følger med Forretningens Drift som saadan.

Disse er saa mangeartede, at en fuldstændig Opregning vilde være umulig. Her skal derfor kun omtales følgende:

1) *Lokaler*. Haves disse paa Lejemaal, har man derved Udgiften fastsat. Benyttes egen Ejendom, maa man beregne, hvad der vil være passende Leje i Forhold til Ejendommens Værdi og Forrentning. — Til Lokaler henregnes Kontorer, Lagre, Butikker, Oplagspladser m. v., men den for særlige Tilfælde ekstra lejede Lagerplads henregnes til de særlige Omkostninger paa de der lagrede Varer. — Renholdelse og Pasning af Lokaler falder under Generalomkostninger.

2) *Personale*. For det faste Personale regnes Løn, Gratiale, Omsætningsbonus o. l. til Generalomkostningerne, hvorimod ikke den af Overskudet beregnede Tantième. Endvidere medregnes de Omkostninger, som Personalet foraarsager: Kost og Logis, Frokostdrikke, Forsikring o. s. v.

3) *Kørselsudgifter*, hvad enten Forretningen selv har Vogne eller betaler andre for Varetransporten. Transportudgifter, særlig Hjemkørsel fra Toldbod, Bane eller Skib, vil dog gerne blive beregnet til Vareomkostningerne.

4) *Assurance*. Her skal nævnes Forsikring mod Brand, Ansvar, Driftsstandsning, Kredittab, Vandskade m. v. I vore Dage, hvor nye Forsikringsarter og Lovforsikringer stadig opstaar, er Udgifterne til Assurance stadig stigende.

5) *Porto* af Breve og Telegrammer, Telefon o. l.

6) Inventar, baade Nyanskaffelse og Vedligeholdelse.

7) *Reklame*,

foruden Udgifter til Lys, Brændsel, Rejser m. v. Personlige Skatter kan ikke henregnes til Generalomkostninger.

Med Hensyn til Forrentningen af den i Forretningen staaende Kapital maa der sondres. Tilhører denne de i Forretningen interesserede Deltagere, kan Forrentningen ikke medregnes blandt Generalomkostningerne. Derimod vil Renten af Kapitalkredit høre til disse.

b. *Vareomkostninger*.

Herhen hører alle særlige Omkostninger, der hviler paa de enkelte Varer eller Vareposter, uanset om Køber eller Sælger skal bære dem. De almindeligst forekommende Vareomkostninger er følgende:

1) *Told*, hvad enten dette nu er Indførselstold eller Finanstold. Hertil medregnes ogsaa

Udgifterne paa Toldboden, der løber paa, selv om Varen er toldfri.

2) *Fragt*, herunder ogsaa *Omladning*.

3) *Emballage* (s. d.).

4) *Transportforsikring* (s. d.).

5) *Forringelse og Svind*, der skyldes Varen selv.

6) *Spedition*.

7) *Kommission* og *Provision*, herunder ogsaa Mæglerkurtage og Remboursprovision.

8) *Rentetab*. Hvor det drejer sig om større Vareposter, f. Eks. i Kornhandelen, i Maskin- og Automobilbranchen vil man tage i Betragtning: Renten af de mod Konnossement eller ved Aabning af Rembours udlagte Penge indtil Varernes Ankomst til Bestemmelsesstedet, eventuelt deres Oplosning.

9) *Pakhus- og Pladsleje*. Naar Varerne oplægges paa fremmed Omraade, træder denne Udgift frem direkte som en særlig Vareomkostning.

10) *Ompakning*,

og er der desuden Vareomkostninger som Vejerpenge, Lægterpenge, Ind- og Udladningsomkostninger, Klarering, Udtagning af Prøver etc.

Omkostnings-Konto er den Konto i Bogholderiet, hvor alle Omkostninger føres til Debet og godtgjorte Udlæg til saadanne godskrives. Det er dog ret sædvanligt, at de enkelte Arter af Omkostninger føres paa særlige Konti, f. Eks. Reklame-Konto, Løn-Konto, Brændsel- og Belysnings-Konto etc.

Omkostningsnota kaldes den af Spditør, Agent el. l. udstedte Nota over afholdte Omkostninger, der kræves godtgjort.

omkring, se *cirka*.

Omlevering af Varer. Ved Forretning om Artsvarer (Kul, Jærn, Bomuld etc.) har Køberen Ret til at forlange Omlevering, naar han har afvist en ukontraktmæssig Sending eller stillet denne til Disposition. Er Afvigelsen i Kvalitet uvæsentlig, har Køberen dog kun denne Ret, saafremt Sælgeren har handlet svigagtigt eller har kendt Kvalitetsmanglen paa et Tidspunkt, hvor han uden urimelig Opofrelse kunde have skaffet dadelfri Vare.

Derimod kan Sælgeren som Regel ikke afværge Følgerne af ukontraktmæssig Levering ved at tilbyde Levering af andre, dadelfrie Varer. Vilde Sælgeren imidlertid endnu have Tid nok at løbe paa til Foretagelse af saadan Omlevering, og det ikke kan medføre Omkostninger eller Ulempe for Køberen, har Sælgeren Ret til at omlevere. Selv om Loven imidlertid her stiller sig paa Køberens Side, idet Omlevering vel næsten altid kan siges at medføre Ulempe for Køberen, saa maa det dog anses som Chikane at ville unddrage sig indgaaede Købsforpligtelser under Paaskud heraf.

Køberen, der kræver Omlevering, har ikke Ret til at holde det leverede tilbage indtil den nye Levering har fundet Sted.

Omløben med Varer. I Almindelighed er Omløben med Industrivarer o. l. forbudt. Derimod tillades Omløben med, paa Landet opkøbte, Produkter af Landbrug og Husflid samt med Hvedebrød. Desuden kan der erholdes Tilladelse til at falbyde visse Varer som Børstenbindervarer, Fotografier og Bøger (Kolportage).

Omregning *fra britisk Maal og Vægt* til Metersystemet sker sædvanligvis paa følgende Maade:

a) *yards til Meter*. Idet 100 yards = $91^1/_2$ Meter, fradrages $8^1/_2$ % af yard-Antallet. I Praksis regner man ofte 11 yards = 10 m, saaledes at Yard-Antallet omskrives til Meter ved at fradrage $^1/_{11}$. Vil man gøre Resultatet nøjagtigere, lægger man $^2/_3$ % til det udkomne.

b) *Meter til Yard*. Man lægger $9^1/_3$ % til Meter-Antallet. I Praksis regner man ofte 11 Yards = 10 Meter og lægger altsaa 10 % til Meter-Antallet. Vil man have et nøjagtigere Resultat fratrækkes $^2/_3$ % fra det udkomne.

Nøjagtigere endnu er at regne 35 Yards = 32 m.

c) *lbs til kg*. Ved at regne 22 lbs = 10 kg faar man lbs omregnet til kg ved at tage Halvdelen af lbs-Antallet og formindske det med $^1/_{11}$.

d) *kg til lbs*. Ved at regne 10 kg = 22 lbs faar man kg omregnet til lbs ved at fordoble kg-Antallet og lægge 10 % af dette fordoblede Antal til.

Ved store Vægttal kan man gøre Resultatet nøjagtigere ved henholdsvis at formindske og forøge Resultaterne med $2\ ^0/_{00}$.

Omsætningsfalsk kaldes den svigagtige Krænkelse af Samfundets Interesser med

Hensyn til ærlig Maal og Vægt i Vare-Omsætningen.

Efter Straffelovens § 277, 1. Stk. er følgende Handlinger strafbare som Bedrageri (Fængsel paa Vand og Brød op til 2 Aars Forbedringshus):

1) i svigagtig Hensigt at forfærdige urigtige Maale- eller Vægtredskaber.

2) i svigagtig Hensigt at forandre rette Maale- og Vægtredskaber, d. v. s. *anordnede*, ikke blot justerede.

3) at benytte saadanne falske (1) eller forfalskede (2) Redskaber til dermed at bedrage andre.

For Strafbarhed kræves egentlig ikke Berigelseshensigt, men denne vil være et vigtigt Moment ved Strafudmaalingen.

Efter § 277, 2. Stk. er det strafbart at benytte Maale- eller Vægtredskaber, som ved Tid eller Brug er blevet forandrede (slidte). Herfor er Straffen dog ikke saa stor som efter § 277, 1. Stk., men som for Brug af ujusterede Maale- og Vægtredskaber i Handelen, nemlig :første Gang Bøde indtil 200 Kroner, men i Gentagelsestilfælde højere Bøder eller Fængsel.

on' change (eng.), et Udtryk, der henty-der til *Royal exchange*, hvor Valutaforretningerne gøres, og ikke til Fondsbørsen: Royal Stock Exchange.

on demand (eng.), efter Sigt, ved Forevisning.

on presentation (eng.), ved Forevisning.

Onyks, Ædelsten med forskelligt farvede Lag; nær beslægtet med Agat og Kalcedon (s. d.) og bestaar overvejende af Kiselsyre.

Opal, Mineral, der forekommer i farveløse eller farvede, glasagtige Masser og bestaar hovedsagelig af vandholdig Kiselsyre (se *Kvarts*). Bruges som Smykkesten.

Opbevaring af Breve etc. Ifølge Bogføringsloven skal Bøger, Breve, Fakturaer og andre Bilag opbevares i mindst 5 Aar. Det samme gælder Kopierne af *udgaaede* Breve, Fakturaer etc.

open check (eng.), aaben Check i Modsætning til krydset Check (s. d.).

opening a crossing (eng.), aabnende en Krydsning. Krydsningen af en Check »til Bank eller Bankier« kan ophæves efter engelsk Praksis ved at Udstederen overstreger Krydsningen og skriver Ordene: *pay cash* tværs over Checken, idet han samtidig sætter sine Forbogstaver eller sit Navn under de nævnte Ord.

Opfyldelsesinteressen er den Erstatning, der stiller Kontrahenten økonomisk som om Opfyldelse fra Medkontrahenten havde fundet Sted ifølge Kontrakten.

Opfyldelsessted, se *Leveringssted.*

Opgørelse. I Aktieloven er indført en Bestemmelse om, at Regnskabet skal indeholde et Driftsregnskab og en Statusopgørelse, udvisende Selskabets sande Stilling efter Bestyrelsens bedste Skøn. (Se iøvrigt Charles V. Nielsen: Haandbog i Aktieret). Man vil formentlig heller ikke i andre Former for Handelsdrift kunne kræve mere, end at Opgørelsen foretages med en Forretningsmands Omhu og Kyndighed, og at Værdierne optages efter forsvarligt Skøn. Derimod vil man kunne kræve absolut Nøjagtighed med Hensyn til Angivelsen af Passiver.

Opium, den indtørrede Mælkesaft af Valmuens Frugtkapsler. Fremkommer i Kager af forskellig Størrelse og Form, der indeholder ca. 10 % Morfin og en Del andre Alkaloider (s. d.). Anvendes paa Grund af søvndyssende, smertestillende Egenskaber. Lilleasien, Persien og Indien leverer den meste Opium.

Oplagsbevis. Hvad enten det er fortoldede eller ufortoldede Varer, der oplægges paa offentlige Pakhuse, har Ejeren en Interesse i at kunne disponere over dem, uden at de flyttes om. I den Anledning har man i England indført det saakaldte »Warrant System« med et dobbelt Sæt af Papirer, der benyttes ved Salg eller Pantsætning. Dette søgtes indført herhjemme ved Frihavnens Oprettelse, men er aldrig blevet benyttet. Ligeledes søgtes ved Lov af 23. Februar 1866 om Oplagshuse indført særegne, autoriserede Oplagsbeviser, men heller ikke disse anvendes. I Stedet derfor udstedes der Modtagelsesbeviser, der for Frihavnsselskabets Vedkommende har følgende Indhold:

»Dags Dato modtaget til Oplægning for Regning de forenede Rebslagerier To Tusinde Sække Hamp ex S/S Otranto fra Boston.

Paa Grundlag af dette Modtagelsesbevis, der ikke kan transporteres, kan der ud-

stedes Ordre til Udlevering af Varerne, helt eller delvis, og det afgiver derfor ikke noget Bevis for, hvor meget af det oplagte Kvantum der til enhver Tid er til Stede.«

Modtagelsesbeviser af lignende Ordlyd anvendes ogsaa af andre Pakhusselskaber (f. Eks. A/S Larsens Plads). Ved Belaaning lader Varernes Ejer da Modtagelsesbeviset udstede i Laangiverens Navn, f. Eks. en Bank, og Varerne kan da ikke udleveres uden imod Udleveringsordre fra Laangiveren. Da Beviset ikke kan transporteres, kan dette ikke anvendes i Omsætningsøjemed. Men ogsaa som en Slags Kvittering for Varernes Modtagelse anvendes Modtagelsesbeviset, og, idet den, paa hvis Navn det lyder, kan give Udleveringsordre paa Dele af Partiet, kan ved Salg disse Udleveringssedler overgives Køberen.

Oplysningsbureauer er Institutioner, der paatager sig at foretage Undersøgelser af Forretningsforhold, særlig i Kreditspørgsmaal, for at tilvejebringe Oplysninger, der f. Eks. kan vejlede Forespørgeren i hans Afgørelse om, og i hvilken Udstrækning, han bør indlade sig i Kreditforbindelse med den omspurgte. O. giver dog ogsaa Vejledning i Bedømmelsen af Forretningers og Ejendommes Værdi, Agenters Kvalifikationer, fremskaffer Adresser paa Leverandører af bestemte Varer i Ind- og Udland etc., hvorimod Undersøgelser af mere privat Natur henvises til Detektivbureauer, med hvilke O. ikke maa forveksles.

Oplysningerne, som afgives under gensidig Diskretion, bør selvfølgelig være affattede objektivt, og bør derfor være indhentede fra saa mange Kilder som muligt, saa at en af personlig Sympati eller Antipati farvet Oplysning undgaas. Til O. er for de større Bureauers Vedkommende som Regel ogsaa knyttet en Incassoafdeling, og ogsaa herigennem, men i det Hele taget ved en Samvirken mellem O. og saa mange Forbindelser som muligt blandt Forretningsmænd, Banker, Sagførere, ved egne rejsende Sekretærer, og ved fra offentlige Kontorer at holde sig à jour med Indberetninger, saasom Tinglæsninger, Proklama, Firmaanmeldelser etc., tilvejebringes et omfattende Materiale, der danner Grundlaget for Bedømmelsen. Enkelte af de største, moderne Bureauer herhjemme udgiver tillige Tinglæsningslister og saakaldte Soliditetsbøger over de forskellige Brancher indenfor Handel og Haandværk, hvor der foruden diverse Oplysninger om Forretningens Art, Størrelse m. v. tillige anføres et Soliditetstal, fastsat ved en Bedømmelse af samtlige foreliggende Forhold.

Ved Udsendelse af Spørge- eller Referencebreve giver O. ogsaa den paagældende selv Lejlighed til at opgive Referencer og til at fremkomme med Udtalelser om sin økonomiske Stilling, meddele Status etc., hvorved mulige fra anden Side fremkomne mindre gunstige Udtalelser kan kontrolleres og eventuelt give Anledning til yderligere Undersøgelser. Saadanne Udtalelser, ledsaget af Referencer til Forretningsforbindelser, Banker etc., kan enhver Forretningsmand ogsaa uopfordret indsende til Oplysningsbureauer, naar han har Formodning om, at der vil blive søgt Oplysninger om ham, hvilket praktisk talt altid i vore Dage vil ske, ikke blot fra nye, men ogsaa Tid efter anden fra ældre Forbindelser.

Foruden Abonnement paa skriftlige Oplysninger kan man som Regel ved de større Bureauer tegne Abonnement paa mundtlige Oplysninger per Telefon paa Basis af det i Arkivet værende Materiale.

Opoponax er en Gummiharpiks, som vindes af nogle i Persien voksende *Opoponax*-Arter; myrrha-lignende Lugt og Smag. Anvendes til Parfymer.

Oportovine, se *portugisiske Vine.*

Opossum er Skindene af den *virginske Pungrotte,* som lever i Mellemamerika og det sydlige Nordamerika. De bruges brunfarvede navnlig til Imitation af Skunk (s. d.). *Australsk O.* er bløde, gulgraa Skind af et australsk Pungdyr, *Thricosurus vulpinus,* som i stor Mængde anvendes til For i Rejsepelse.

Oprindelsesattest kaldes en af kompetent Myndighed udstedt Bevidnelse af, hvorfra de paagældende Varer stammer.

Opsigelse 1) af Tjeneste. For Handels- og Kontorfolk, der er ansatte med Maanedsløn, kræves nu som Regel 3 Maaneders Opsigelse, naar ikke andet er aftalt. 2) af Kaution. Naar ikke modsat er aftalt, kan Kautionisten opsige Debitor sin Kaution. Han maa dog give saadant Varsel, at Debitor i

rette Tid kat opsige Kreditor, hvis Varsel til denne kræves fra Debitor. Ogsaa overfor Kreditor kan Kautionisten, naar ikke andet er aftalt, opsige sin Kaution, naar der gives Kreditor saa lang Tid, at han kan opsige og inddrage sit Tilgodehavende ved Forfald.

Optagelsespligt. For Varer, der er solgt: Akcept eller Betaling mod Konnossement, er Køberen pligtig at optage Tratten med Afladedokumenterne ved Forevisning, uanset om Varerne er kommet frem eller ikke. Hvis han véd, at Varen er mangelfuld, er han ifølge Retspraksis i vore Nabolande, som har samme Købelov som vi, ikke pligtig at optage Dokumenterne. Indenfor Børshandelen synes man dog at være af modsat Mening.

optieren (t.), gøre Brug af sin Ret til at kræve Levering.

Option (eng.), Valg el. Valgret mellem 2 (eller flere) Bestemmelser, Ret til at kræve Levering eller Opfyldelse.

Oranger, Fællesbetegnelse for *Appelsiner, Citroner* og *Pomeranser* (s. d.).

ordinære Aktier eller *Stamaktier* (t.) er i Almindelighed et Aktieselskabs Grundlag, og i de fleste Aktieselskaber forekommer kun ordinære Aktier. Aktielovens Krav til Aktiekapitalen (s. d.) vedrører derfor sædvanligvis kun den ordinære Kapital. For Størrelsen af de ordinære Aktier er der ingen Grænse hverken opad eller nedad foreskrevet. I England er Aktier paa 1 sh almindelige, men Aktiebrevet lyder da gærne paa en Flerhed af Aktier. Herhjemme lyder Aktierne gærne paa 100 eller paa 1000 Kroner, men der er intet i Vejen for, at et Aktiebrev kan lyde paa 1000—5000 eller 10,000 Kroner, selv om 100 Kroner udgør en Aktie (Andel). Aktiebrevet skal stemples med 1 %.

or doublé, se *fransk Guld.*

Ordre, Besked, Bemyndigelse, Hverv, Bestilling.

Ordrehavn. Hvis endelig Destination ikke kan angives ved Afsejlingen, faar Skibet gærne Besked om at anløbe en bestemt Havn for der at afhente en i Mellemtiden given Besked om, hvor Skibet skal gaa hen. Der er visse internationalt anvendte Ordrehavne, f. Eks. St. Vincent (paa de kapverdiske Øer) for Sydamerika, Cork for England og Fastlandet.

Ordreklausul kaldes den Tilføjelse »eller Ordre«, som gives efter Remittentens Navn paa Veksler, Konnossementer, Anvisninger etc. for at betegne, at Remittenten kan stile Vekslen etc. til anden Indehaver (Ordre). Tilføjelsen er i og for sig overflødig, da Remittenten ogsaa uden denne har nævnte Ret. Omvendt ved *Rektaklausulen:* »ikke til Ordre« kan Vekslen etc. ikke videretransporteres til ny Ejer.

Organdy, *Organdin,* fine, hvide el. farvede, løst vævede Bomuldstøjer, som bruges til Underfor.

Orienten. Ved Orienten forstaar man Landene omkring den østlige Del af Middelhavet: Balkanlandene, Lilleasien over til Indien, Ægypten, Tripolis og Tunis.

orientere (sig), vinde Overblik over noget.

original bill (eng.), Originalveksel. Udtrykket betegner en Tratte eller Veksel uden Endossenter.

Oriolgult, et Tjærefarvestof i Form af et mørkerødt Pulver, som bruges til Gulfarvning af Bomuld.

Orlean, *Annato,* et rødt Farvestof, som udvindes af Frøene af *Bixa orellana,* der vokser i Sydamerika. Bruges som *Smør-* og *Ostefarve.*

BIBLIOTEK

Orleans, lærredsvævede, halvuldne Stoffer med Bomuldskæde og Islæt af Kamgarn el. Mohair. Bruges som Forstof, Frakke- og Kjoletøj.

Orseille, *Persio,* er et rødviolet Farvestof, der fremstilles af forskellige Lavarter og benyttes til Farvning af Uld.

Ortoceratitkalk, se *Kalksten.*

Osmanli-Lire, en Benævnelse for det tyrkiske Pund, Guld Medschidije = 100 Pjaster à 40 Para; se *Tyrkisk Mønt- og Pengevæsen.*

Osmium, Os, et Metal af Platingruppen. Vægtf. 22,5. Er mere tungsmelteligt end Platin. Dampene af flere Os.-Forbindelser er meget flygtige og temmelig giftige. O.salte bruges til Imprægnering af Traade til Glødelamper.

Ost fremstilles ved at sætte Osteløbe (s. d.) eller Syre til Mælk ved ca. 35 ° C., hvorved Kaseïnet udfældes. Vallen fraskilles, Ostemassen saltes, formes ved Presning og lagres; undertiden tilsættes Ostefarve. I Modningsprocessen under Lagringen medvirker

Bakterier. — Ost kan inddeles i *Fløde-, Sødmælks-, halvfede* og magre el. *Skummetmælks*-Oste. Endvidere skelner man mellem haarde og bløde Oste. Saavel Mælkens Sammensætning som dens Indhold af forskellige Mikroorganismer (Bakterier, Skimmelsvampe) spiller en væsentlig Rolle ved Lagringen, og der er saaledes i de forskellige Lande opstaaet en Række typiske Ostesorter, der som Regel benævnes efter Produktionsstedet, men ogsaa efterlignes her i Landet. Af bekendte Mærker kan nævnes den *»ægte« Schweizerost* (Emmenthaler, Gruyère), de franske *Camembert-* og *Roquefortoste* samt *fromage de brie*; de hollandske *Eidammer-, Gouda-* og *Limburgeroste*, den italienske *Gorgonzola-* samt den engelske *Stilton-, Chester-* og *Cheddarost*. Den norske Myseost er inddampet Valle.

Ostefarve, se *Orlean.*

Ostelærred er tyndt, stærkt, aabent Lærred, som bruges til at lægge om Ostemassen ved Presningen (se ovfr.).

Osteløbe er et Ferment, som udvindes af Kalvemaver, og anvendes ved Ostefabrikationen, idet den, tilsat svagt opvarmet Mælk, faar denne til at løbe sammen (koagulere) O. fremstilles ved at udtrække de finthakkede Kalvemaver med Saltlage, og faas i Handelen i forskellige Koncentrationer, flydende, i Pulverform eller som Tabletter.

Ostenoteringer. København noterer i Øre per Pund = $^1/_2$ kg, Hamborg i Mark per Centner = 50 kg, Rotterdam i hfl per 50 kg, London i sh og pence per cwt., New York i Cents per lb.

Ostevægt, *engelsk,* se *Smør- og Ostevægt, engelsk.*

Ostindien, se britisk og hollandsk Ostindien.

otte Dage. Dette Udtryk tages i Almindelighed i samme Betydning som 1 Uge.

Otting, ældre dansk Hulmaal = 16,424 l for Øl og 14 kg for Smør.

Ottingkar, ældre dansk Hulmaal for tørre Varer = $^1/_2$ Fjerdingkar = $^1/_8$ Tønde = 2,174 l.

ounce, engelsk Vægt: 1) efter *Handelsvægten* Avoir du poids er 1 ounce = $^1/_{16}$ lb = 16 Drams = 28,35 g. 2) efter *Medicinal- og Møntvægten* Imperial Troy er 1 ounce = 20 pennyweights = $^1/_{12}$ Troypund = 31,1035 g. I Bank of England har man Decimaldeling af Unzen, og som Apotekervægt har Unzen 8 Drams à 3 Scruples à 20 Grains.

Forkortelsen for ounze er *oz.*

outsiders (eng.), udenfor (en snævrere Kreds eller et Erhverv) staaende, f. Eks. ikke-noteringsberettigede Vekselllerere.

ouvert (fr.), aaben. Som Paategning paa et Telegram betyder det, at Telegrammet skal udleveres Adressaten aabent, ikke sammenklæbet.

overdue bill (eng.), »overforfalden« Veksel, Tratte. Udtrykket betegner en Veksel eller Tratte, der ikke er betalt ved Forfald. Tratter, der er betalbare ved Forevisning, siges at være »overdue«, naar de efter Dateringen kan ses at have været i Omløb i urimelig lang Tid. Herover skønnes efter de konkrete Omstændigheder.

Overforsikring. Hvis en Interesse forsikres udover sin Værdi, er Forsikringen uforbindende for Selskabet, respektive Selskaberne, hvis den er tegnet i svigagtig Hensigt, men ellers bindende for Forsikringsselskabet indenfor det Beløb, som svarer til Forsikringsværdien; se ogsaa *Dobbeltforsikring.*

Overføringsbilleder, *Metakromatypi,* farvetrykte Billeder og Ornamenter paa Papir, dækkede af et tyndt Lag Gummi el. l. Bruges til Dekoration af Blik og Trævarer, Fajance o. l., samt som Legetøj, idet Papiret, efter at være klæbet paa Genstanden, fjærnes ved Fugtning af Bagsiden.

Overførsel, se *Giro.*

overhead price (eng.), en Pris, der indbefatter alt, hvad der ellers plejer at komme til som ekstra Tillæg til Grundprisen.

Overliggedage. I Certepartierne bestemmes gærne, hvor lang Tid der maa medgaa til Skibets Lastning og Losning uden Godtgørelse for disse Liggedage (Sølovens § 137) samt yderligere en vis Tid, *Overliggedage,* der sædvanligvis begrænses til 10 Dage, mod en vis Betaling. I Mangel af anden Aftale er efter Søloven (§ 120) Overliggedagenes Antal det halve af Liggedagenes og Godtgørelsen 30 Øre om Dagen for Sejlskib og 40 Øre om Dagen for Dampskib per Registerton Netto.

Oversea-Trade Department er et i 1918 oprettet engelsk Oplysningskontor, som er delt i en Mængde Afdelinger og Under-

afdelinger, saaledes at en fuldstændig Specialisering er gennemført. Kontoret er en Reorganisation af tidligere Oplysningsvirksomheder under Handels- og Udenrigsministerierne. Under Kontoret sorterer Handelsattachéer og Trade-commissioners i Udlandet, hvilke ligesom Konsulerne sender deres Indberetninger om kommercielle Forhold til Kontoret. Under Kontoret sorterer ogsaa den britiske Varemesse i London, som skal være en varig Institution. — Beretninger o. l. offentliggøres enten i Board of Trade Journal eller distribueres konfidentielt.

Overskyldraad, et i Henhold til Lovene af 15. Maj 1903 og 21. Dec. 1918 oprettet Raad, bestaaende af ialt 16 Medlemmer, hvoraf Formanden og de 7 Medlemmer udnævnes af Kongen, de øvrige 8 af Rigsdagen. Næstformanden udpeges af Finansministeren. O.s Opgave er at give Vurderingsformændene over hele Landet den nærmere Vejledning ved Ejendomsskyld- og Jordvurderingerne. Efter at disse er foretaget, revideres de af O. og kan eventuelt ændres. Desuden er O. sidste Instans i Klagesager over Ejendomsskyld- og Jordværdiansættelser.

Overskæring. Ved Hjælp af en Maskine beskæres Luven paa vævede Stoffer, saa at den bliver ensartet lang (se *Appretur*).

Overskøn, se *Syn og Skøn.*

oversøiske Varer, Varer fra fremmede (andre) Verdensdele.

Ovnlak, 1) en Slags Røgelse, formet som smaa Stænger; 2) se *Lak.*

Ovnsværte, Grafit, blandet med Fedtstoffer.

Oxfords, lyse, stribede Bomuldsstoffer til Sportsskjorter.

Oxhoft = *hogshead,* engelsk Hulmaal = 63 Imperial Gallons = 286,25 l.

Oz, Forkortelse for *ounze* (s. d.).

Ozokerit, se *Jordvoks* og *Ceresin.*

INDUSTRIFORENINGENS BIBLIOTEK

P

P eller *p,* Forkortelse for 1) *Fosfor,* 2) *papier* (fr.), Sælgerkursens Betegnelse paa franske Kurslister, 3) *petit cabotage* (fr.), indskrænket Kystfart, en af Bureau Véritas anvendt Forkortelse.

p. a., Forkortelse af 1) *per annum, pro anno* (lat.), om Aaret; 2) *par acquit* (fr.), Beløbet modtaget.

paa faste Hænder. Man taler om at Effekter ligger paa faste Hænder, naar Besiddere har anlagt Penge som fastere Anbringelse deri, modsat Spekulation.

paa Haanden. Et Tilbud gives eller haves paa Haanden, naar Tilbudgiveren erklærer sig bundet ved Tilbudet mod Akcept inden en vis Tidsfrist.

paaholden Pen, den ikke-skriftkyndiges Underskrift ved at holde med paa Penneskaftet, medens en anden underskriver hans Navn. Til Bevis herfor kræves i Almindelighed Vitterlighedsvidner. Det bør fremgaa ved en Tilføjelse, f. Eks. m. p. P., at Underskriften er fremkommet paa denne Maade, da ellers Tredjemand som Transporthaver paa Dokumentet kan afvise den forpligtedes Indsigelse om, at han var uskriftkyndig, hvilket ellers giver ham en særlig Retsstilling ogsaa overfor Cessionaren.

Paakrav. I Købelovens § 12 bestemmes: Er Tid for Købesummens Betaling eller Salgsgenstandens Levering *ikke* bestemt, og fremgaar det ikke af Omstændighederne, at Opfyldelse skal ske snarest mulig, skal den ske ved Paakrav.

paa Skrømt. I Lov No. 242 af 8. Maj 1917 § 34 bestemmes: »Er en skriftlig Viljeserklæring oprettet paa Skrømt, og har den, til hvem Erklæringen er afgivet, overdraget en Ret ifølge samme til en godtroende Tredjemand, kan det ikke overfor denne gøres gældende, at Erklæringen var afgivet paa Skrømt«. Se iøvrigt *Skrømt.*

Pace, engelsk Længdemaal: 1) militært = $2^1/_2$ feet; 2) geometrisk = 5 feet.

Pacotille, Varer, som af Skibets Mandskab medtages for egen Regning, Bilast.

Paddy, se *Ris.*

Pagament kaldes gammelt Guld og Sølv, der skal omsmeltes.

Pages Væske, en ca. 4 % Opløsning af Ferrosulfat, hvortil er sat mindre Mængder Svovlsyre og Salpetersyre; anvendes til at meddele Jærnvarer en gullig Farve.

Pagina, forkortet *pag.*, Bladside, Sidetal.

paginere, forsyne med fortløbende Sidetal.

Pakfong, kinesisk *Nysølv* (s. d.).

Paklærred kaldes simple Lærredssorter af Hamp, Jute o. l., der anvendes som Indpakningsmateriale.

Palisandertræ kaldes flere tropiske Træsorter, der anvendes til Møbler; Farven varierer fra rødbrun til violetbrun med mørkere eller lysere Aarer; det violette kaldes ogsaa *Violtræ* eller *Kongetræ*. Brasilien, Meksiko og Ostindien leverer det meste P.

Palm, engelsk Længdemaal = 3 *inches* (s. d.).

Palmarosaolie eller *Gereaniumolie* faas af *Andropogon Schoenanthus*, der vokser i Vestafrika og Ostindien; anvendes meget i Parfymeriet.

Palmeblade, *Palmegrene*, Blade af *Cycas revoluta*, en fra Japan stammende Koglepalme; anvendes særlig til Kranse.

Palmefedt kaldes forskellige Fedtstoffer, som faas af forskellige Palmers Frugter, saaledes *Kokosolie* og *Aouraolie* (s. d.), endvidere *Palmeolien* af Frugtkødet af *Elaeis guineensis*. — *Palmekærneolie* af Kærnerne, hvilken bruges i Margarinefabrikkerne og som Spisefedt (»Palmin«). Resterne fra Fedtudpresningen, *Palmekager*, anvendes som Kreaturfoder.

Palmekager og ***Palmekærnemel,*** se *Palmefedt*.

Palmekærneolie og ***Palmeolie,*** se *Palmefedt*.

Palmettofibre, *afrikansk Krølhaar*, Bladtrævler af en Dværgpalme, *Chamærops*, fra Middelhavslandene.

Palmevoks bruges navnlig som Betegnelse for *Karnauba-* og *Okubavoks* (s. d.) samt for en fra Sydamerika stammende Voksart af *Ceroxylon andicola*.

Palmin, se *Palmefedt*.

Palmitin, en Forbindelse af Palmitinsyre og Glycerin, som sammen med Stearin udgør Hovedbestanddelen af faste Fedtstoffer.

Palm sect, se *kanariske Vine*.

Panamas er glat vævede Tøjer med Islæt af Uld og som oftest med Bomuldskæde; minder i Udseende om Straafletning. Se ogsaa *Straahatte*.

Panamas Mønt- og Pengevæsen. Republiken Panama, som i 1903 udskiltes fra Republikken Columbia, har til Møntenhed 1 *Bilbao*, der svarer til den nordamerikanske Gulddollar. Dog bibeholdtes som Sølvmønt Pjaster eller Peso, svarende i Metalværdi til det franske 5 Franc-Stykke. Pesoen er delt i 100 Centavos og skal tages lig $^1/_2$ Gulddollar. Udførsel af Sølvmønt af enhver Art er forbudt.

Pandeplader, galvaniserede Jærnplader, 200 × 81 cm, 0,56—0,74 mm tykke. Bruges til Tagdækning.

Pandt, et undertiden centimetertykt, hvidt Lag af *Mycoderma vini* og *Eddikebakterier*, der vokser paa Overfladen af Vine med under 12 % Alkohol; opstaar ved mangelfuld Pasning.

Panik i børsmæssig Betydning: Betegnelse for en Stemning, hvorunder alle vil sælge, realisere, trække sig ud af Engagementer.

Panneaux, fløjlsagtige Stoffer af Uld, eller med Kæde af Organsinsilke. Fabrikeres navnlig i Frankrig og Nederlandene.

Pant repræsenterer *Realkrediten* med Adgang til at søge Fyldestgørelse af Pantets Omsætningsværdi i Modsætning til *Personalkredit*, hvor Kreditor staar med det blotte Krav. Dermed være ikke sagt, at Kreditor ikke ved Personalkredit kan have Sikkerhed, men denne er stadig kun af personlig Art: Kaution, Vekselendossement o. l., ligesom Fordringen kan være privilegeret endog fremfor visse Pantsætninger (se *Konkurs* og *privilegerede Fordringer*).

a) *Pant i fast Ejendom* kan gives enten gennem *Prioritering* i Kreditforeninger (s. d.) og Hypothekbanker (s. d.) eller hos private Laangivere (gærne for de sidste Prioriteters Vedkommende) eller gennem Udstedelse af *Skadesløsbrev* (s. d.). For industrielle Ejendomme findes særlige Kreditforeninger. Tinglæsning er den retssikrende Akt. Er Maskininventar medindbefattet i Pantsætning skal Tinglæsningen ifl. Konkursloven § 153 ske inden 2 Uger.

b) *Pant i Skibe* skal registreres i Skibsregisteret og antages at omfatte Skibet med alt dettes egentlige Tilbehør.

c) *Underpant i Løsøre.* Man kan pantsætte Varer, Inventar, Møbler etc., men Pantebrevet skal tinglæses inden 2 Uger, ellers bliver det ugyldigt. Dog kan det ratihaberes og blive gyldigt ved Tinglæsning inden 2 Uger fra Ratihaberingsdagen. Pantebrevet skal underskrives af Debitor i 2 Vidners Overværelse, og disse skal særlig kunne bevidne Dateringens Rigtighed. Skal Pantebrevet ratihaberes som ovenfor nævnt, maa Ratihaberingen ogsaa ske i 2 Vidners Overværelse, men det behøver ikke at være de samme Vidner, som var til Stede første Gang.

Naar Pantsætteren skifter Bopæl, skal Pantebrevet ligeledes inden 2 Uger læses ved hans nye Værneting, men derimod skal der ikke foretages ny Tinglæsning, fordi de pantsatte Varer flyttes til en anden Retskreds.

For Varer o. l., der tilhører flere, f. Eks. tilhører et Firma med flere ansvarlige Indehavere, skal Pantebrevet tinglæses ved hver enkelt af disse Indehaveres Værneting. Derimod vil Pantsætning af et Aktieselskabs Varer kunne tinglæses blot ved Aktieselskabets Værneting.

Fyldestgørelsen er omstændelig og sker derved, at Panthaveren maa erhverve Dom for sin Fordring og i Hh. til Dommen gøre Udlæg i sit Pant, og derefter stille det til Tvangsauktion. Har Pantsætteren (ulovligt) overdraget det pantsatte til Tredjemand, behøver Panthaveren dog ikke først at erhverve Dom over *sin* Skyldner, men kan rette Sagen mod nuværende Besidder.

Underpanthaveren i Løsøre maa om fornødent vige for de privilegerede Kreditorer ved Fallit.

d) *Underpant i Fordringer.* Ved Pantsætning af Dokumenter som Bærere af Fordringer overgives sædvanlig Dokumentet som Haandpant (Lombardlaan), men Pantsætning kan ogsaa ske efter samme Regler som for Pant i Løsøre, idet det dog yderligere kræves, at Dokumentet faar en Paategning om Pantsætningen for at hindre ekstinktiv Erhvervelse (s. d.). Hvad angaar Pantsætning af Bogfordringer, da maa denne tinglæses i rette Tid og for at sikre sig imod, at Bogskyldneren affinder sig eller regulerer med *sin* Kreditor, Pantsætteren, maa der gives Bogskyldneren Meddelelse om den skete Pantsætning af Fordringen.

e) *Haandpant* sker ved Overlevering af Varer, Dokumenter, Købekontrakter etc. i Panthaverens Værge eller i hvert Fald saaledes, at Pantsætteren afskæres fra at disponere over det pantsatte, f. Eks. ved Varers Opmagasinering paa et Lager (der godt kan tilhøre Pantsætteren), men hvortil *kun* Panthaveren har Nøglerne. Haandpantet kan godt være i Tredjemands Besiddelse, naar blot denne f. Eks. erklærer at ville holde Varerne til Panthaverens Disposition. Men medens Haandpant stiftes i Varer o. l. ved Overlevering af Konnossement, Fragtbrev eller Oplagsbevis paa samme, stiftes ikke Haandpant i Effekter ved Overlevering af Recepissen. Haandpanthaveren kan frempantsætte Pantet for det samme Beløb, han selv har udlaant paa det. Haandpanthaveren kan søge umiddelbar Fyldestgørelse i sit Haandpant, hvis Pantsætteren ikke opfylder sine Forpligtelser. Haandpanthaveren kan derfor enten tage Pantet til Eje efter forsvarlig Vurdering af 2 Mænd, hvoraf Pantsætteren skal opfordres til at udvælge den ene, eller bortsælge det ved offentlig Auktion, for noterede Effekter dog ved Salg gennem Vekselmægler, men Parterne kan desuden vedtage anden Fyldestgørelsesmaade, f. Eks. Overtagelse til en fikseret Sum, Salg i aabent Marked el. l.

Pantebog er den af det offentlige (Retsskriveren) førte Protokol over faste Ejendomme med de paa samme hvilende Hæftelser. Enhver kan (gratis) selv slaa efter i Bøgerne paa Kontorerne.

paper (eng.), Betegnelse for Sælgerkursen i engelske Kurslister.

papier (fr.), forkortet *p*, er Betegnelsen for Sælgerkursen i franske Kurslister.

Papir, 1) Ordet benyttes ofte i Betydningen Værdipapir som Betegnelse for Effekter, Fonds, Veksler, Tratter etc. 2) I overført Betydning angiver man ofte Personer som fint eller daarligt »Papir«. 3) som Vare, se nedenfor.

Papir fremstilles af mange forskellige Raastoffer, som *Klude, Cellulose, Træmasse* (s. d. Art.), undertiden Fyldstoffer (Kaolin, Sti-

velse, Tungspat o. a.) samt *Lim* (Harpiksopløsning og Alun) og Farvestoffer. Raastofferne males og blandes sammen med Vand i en saakaldt »Hollænder«, undertiden bleges Massen. Af Papirvællingen fremstilles *haandgjort Papir*, Bøttepapir, ved at den hældes i en flad Kasse med en løs Bund af fint Metaltraadsnet (Messingtwist), hvor Vandet skilles fra, medens den filtede Papirmasse danner et Ark. Dette overføres paa et Stykke Filt, presses og tørres. Hovedmængden laves dog som *Maskinpapir*, idet Papirvællingen strømmer ud paa en Metaltraadsdug, som hurtigt føres hen over en Række Ruller, samtidig med at den rystes. Papirlaget presses, tørres og glittes ved Hjælp af en Række Valser og oprulles. De største Maskiner kan frembringe en Papirstrimmel indtil 4 m br., 150 m pr. Minut, 30,000 kg i 24 Timer. — *Vandmærker* frembringes ved Hjælp af Forhøjninger eller Fordybninger i Metaltraadsdugen, hvorved der fremkommer lysere eller mørkere Partier i det færdige Papir. — Man skelner mellem *Skrivepapir*, som er limet; *Trykpapir*, halv- el. ulimet, særlig stærke og svære Sorter er Tegne-, Node- og Kobbertrykpapir; *Trækpapir* og *Filtrerpapir*, ulimet; *Silke-* og *Kopipapir*, svagt limet. *Indpakningspapir* er baade limet og ulimet. *Kinesisk P.* fremstilles af Bambustrævler og Bast af Papirmorbærtræet; *Japansk P.* af forskellige Basttrævler; *Rispapir* af Marven af en Araliaart fra Formosa. *Pergamentpapir* fremstilles af ulimet Papir ved Behandling med Svovlsyre, hvorved de enkelte Fibre klistres sammen. *Imiteret P.* og *Pergamyn* er Sulfitstofpapir; ved Tilsætning af *Stearin* bliver det *fedttæt* (Smørrebrødspapir). *Buntpapir* er farvet eller mønstret ved Paastrygning el. Trykning (Tapeter, Forsatspapir, Glanspapir o. l.). — *Pap* kaldes Papir, som er mere end 0,5 mm tykt. Det fremstilles ved Sammenpresning af flere Lag fugtigt Papir. Det fineste er *Karton*, dannet af tynde, sammenlimede Papirark. — Papir kommer i Handelen som Ruller (Trykpapir til Rotationspresser og Tapeter, Indpaknings-, Pergament-, Tegne- og Telegrafpapir) eller tilskaaret i *Ark* af forskellig Størrelse (se *Papirformater*). Salget sker i det store efter Vægt, idet Papiret klassificeres efter Vægt pr. m².

Papirformater. Af de almindelig brugte Papirformater skal her nævnes *Bikube*, 366 × 457 mm, og *Propatria*, 340 × 419 mm. I nyere Tid er man imidlertid kommet ind paa at betegne P. med Numre:

Papirnumre.

Nr.	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.
Højde. cm.	33	34	36	38	40	42	44	46	48	50	54	57
Bredde. -	42	43	45	48	50	53	56	59	64	65	68	78

Papirgarn. Ved de under Verdenskrigen opstaaede Vanskeligheder for Tilvejebringelsen af Raastoffer til Sejlgarn har Fremstillingen af Papirgarn taget et stort Opsving. Det fremstilles ved Sammensnoning af fugtige, smalle Papirstrimler, men har den Ulempe ikke at kunne taale Fugtighed. Et bedre Produkt er *Tekstilose*, lavet af Papirstrimler med paaklæbet Bomuld. Kan anvendes som Islæt til Sækkelærred, forskellige Tøjer o. s. v.

Papirhandelsmaal i den oversøiske Handel er vore gamle Maal, som endnu anvendes i England, Holland og Kolonierne. Disse er:

1 Balle à 10 Ris à 20 Bøger,

og 1 Bog omfatter henholdsvis 24 Ark Skrive-, Post-, fint Karton- og Tegnepapir eller 25 Ark Tryk- eller Indpakningspapir. Prisen bestemmes per Ris, Vægten angives i engelske Pund og Formatet i engelske (Yards og) inches.

Papirnormer. Da visse Raastoffer, Træslib, daarlig Cellulose, Fyldstoffer o. l. giver Papir af ringe Styrke og Varighed, klassificerer man det efter Modstand ved *Sammenkrølning*, *Bristningslængde*, *Udvidelse* og *Sammensætning*. Bristningslængden er Længden af en Papirstrimmel, som vilde briste ved sin egen Vægt, hvis den ophængtes i den ene Ende. Den prøves i en Maskine, som ogsaa angiver Udvidelsen i %. 1. Kl. Bristningsl. 6000 m, Udvidelse 4,5 %. — 6. Kl. Bristningsl. 1000 m, Udv. 1,5 %. Sammensætning (4 Stofklasser): 1. Kl. kun Klude, ikke over 2 % Aske (Mineralstoffer); 2. Kl. Klude og indtil 25 % Cellulose; ikke Træslib, indtil 5 % Aske; 3. Kl. ikke Træslib, indtil 15 % Aske; 4. Kl. alt andet Papir. — Ved Reglementer er der fastsat de Fordringer, som maa stilles til Papir, der skal anvendes til forskellige Dokumenter o. a., ligesom der til Pengesedler, Vekselblanketter o. l. anvendes særligt fremstillet, haandgjort Papir.

Papirpenge kan enten være Sedler, udstedte af Staten, eller Sedler, udstedt af koncessionerede Banker. De sidstnævnte Banksedler eller Banknoter kan atter nyde Statens Garanti og Udstedelsen er i hvert Fald gærne under offentlig Kontrol, hvad Mængde og Dækning angaar. Under Verdenskrigen er Mængden af Papirpenge steget til en Højde, man aldrig før har kendt, og som i enkelte Lande — som Rusland — har vendt op og ned paa alle Værdibegreber.

Naar Papirpengene har Tvangskurs, siges Landet at have Papirmøntfod.

Papmaché, *papier maché*, er Papirmasse, som udblødes i kogende Vand og æltes sammen med Fyldstoffer og Bindemidler. Ved Formning, Presning og Tørring fremstilles heraf mange forskellige Genstande, som males og lakeres. Bruges til Galanterivarer, Legetøj, Bakker, Fade, Skaale, Spande, Spoler, Rammer, Ornamenter o. m. a. Fabrikationen sker navnlig i stor Maalestok i Tyskland, Nordamerika, Japan og Kina.

Paprika, se *spansk Peber*.

Paquet, *Garnmaal* (s. d.).

Para, 1) serbisk Centime; 2) $^1/_{40}$ tyrkisk Pjaster; se *Serbiens* og *Tyrkiets Mønt- og Pengevæsen*.

Paradisæbler, Frugter af et Dværgæbletræ, *Malus præcox*.

parafere, med sin Underskrift bekræfte et Dokuments rigtige Udfærdigelse til Betryggelse for den, som skal give Dokumentet bindende Kraft ved sin Underskrift.

Paraffin er et hvidt, vokslignende Stof, som udvindes af Raapetroleum, Jordvoks og Skiferolie og bestaar af Kulbrinter. Benyttes til Lys, Imprægnering af Tændstikker o. a.

Paraffinolie, en klar, farve- og lugtløs Væske af lignende Sammensætning som Paraffin, men med lavere Smeltepunkt. Bruges ogsaa som Navn for Belysningspetroleum.

Paragræs, se *Piassava*.

Paraguays Mønt. Paraguay har som Regningsenhed 1 Peso, der skal svare til 5 Francs.

Paraguaythe, se *Maté*.

Paragummi, den bedste Sort *Kautsjuk* (s. d.).

Parallelmøntfod, se *Bimetallisme*.

Paramatta, se *Merino*.

Paramenthandel omfatter de ved kirkelige Handlinger benyttede Klæder og andre Genstande.

Paranødder, *brasilianske Nødder*, Frøene af *Bertholletia*-Arter (Myrtefamilien). Voksesteder: Sydamerika, Trinidad. Frøhviden indeholder henved 70 % Fedt.

Parfymer, *Parfymerivarer*, kaldes en Del Toiletartikler, Eau de Cologne, Essenser, Pomader, Lugtepulver o. s. v., fremstillede af vellugtende Stoffer, Alkohol, Fedtstoffer o. l. Raastofferne hertil faas baade fra Planteriget: *æteriske Olier*, *Balsamer*, *Harpikser*, og Dyreriget: *Moskus*, *Ambra*, *Zibet*. I de senere Aar anvendes tillige *syntetiske*, c: ad kemisk Vej fremstillede kunstige Lugtestoffer.

pari, éns, tilsvarende, enslydende, samme Værdi; *al pari*, af samme, tilsvarende Værdi som den paalydende. Man siger om et (noteret) Værdipapir, at det staar i pari, naar Kursen svarer til den paalydende Værdi, ellers henholdsvis over og under pari.

Pariacement, en Blanding af *Gibs* (s. d.) og *Boraks*, som hærdner langsomt.

Parian, uglaseret, gulligt Porcelæn (s. d. og *Biskuit*).

Parikurs kaldes Kursen paa Penge og Værdipapirer, naar Omsætnings- eller Markedsværdien er lig den nominelle Værdi.

Pariserdeklarationen er et Værk af Napoleon III efter Krimkrigen. Den udstedtes i 1856 og undertegnedes af England, Frankrig, Østrig, Prøjsen, Rusland, Kongeriget Sardinien og Tyrkiet. Ved denne Overenskomst afskaffedes Kaperiet og der indførtes Bestemmelser om Søfarten under Krig, nemlig:

a) neutralt Flag dækker fjendtlig Vare med Undtagelse af Kontrabande (s. d.).

b) neutral Vare, Krigskontrabande undtagen, under fjendtligt Flag maa ikke tages.

c) Blokade skal være fuldt virkende, saaledes at Adgangen ad Søvejen til den fjendtlige Kyst faktisk er forhindret.

Pariserrødt kaldes forskellige Sorter *Engelskrødt*, kunstig *Cinnober*, rent *Ferrioksyd* eller meget ren *Mønje* (se de forsk. Artikler).

Paritet, Ligestilling i Værdi, se *pari*.

Parket, se *courtiers*.

Partialobligation, Andel i Prioritet, Pant. Naar et Interessentskab, særlig et

INDUSTRIFORENINGENS BIBLIOTEK

Aktieselskab, vil tilvejebringe Obligationskapital ved offentlig Tegningsindbydelse, vil almindeligvis Emissionshuset forblive Besidder af Original-Panteobligationen, medens de enkelte Tegnere vil modtage Partialobligationer. Se iøvrigt Charles V. Nielsen: Haandbog i Aktieret.

partiel Akcept, se *betinget Akcept.*

partielt Endossement, se *betinget Endossement.*

partikulært Havari i Modsætning til *Groshavari* (s. d.) er saadan Søskade, der opstaar ved:

a) *Stranding* (medens selve Omkostningerne ved at tage Skibet af Grunden falder under Groshavari).

b) *egentlige Søfarer* som Storm etc.

c) *Paasejling.*

d) *Plyndring,*

og ved Søforsikring af Skibet falder ikke Skader, der skyldes Skibets egen daarlige Kvalitet eller Tilstand, herunder.

I Almindelighed vil Kaptajnen sørge for, at der optages Søforklaring om det skete Havari.

Om det partikulære Havari gælder i det store og hele Formuerettens almindelige Regel om, at Tabet bæres af (Ejeren af) den eller de Genstande, som Skaden rammer eller Omkostningen vedrører.

Partivarer, Varer købt »i Parti«, under et, paa Slump eller ved samlet Realisation af et Lager, Bo el. l.

Partner (eng.), Medindehaver, Deltager, Kompagnon.

Partrederi er en Form for Interessentskab, som i tidligere Tid har spillet en stor Rolle for Søfarten, og det var af Partrederierne, at de store hollandske Sø- og Handelsselskaber opstod omkring Aar 1600.

I Søloven af 1. April 1892 er der givet udførlige Regler for Partrederiernes indre og ydre Forhold, Bestemmelser, der særlig har haft juridisk Værdi som Rettesnore for, hvad man paa andre Omraader af Interessentskabslæren kunde gaa efter ved Analogislutninger.

paschen (t.), smugle.

passato, fork. *pto.*, forrige (Maaned etc.).

Passervægt er den mindste Vægt, en Mønt skal holde for stadig at kunne gaa og gælde i Omsætningen. Her i Skandinavien ophører vore Sølvmønter at være lovligt Betalingsmiddel, naar de er saa slidte, at man ikke kan se, hvilket Land de stammer fra, og Guldmønterne er ikke længere gangbare, naar de har tabt $^1/_2$ % af Vægten, men tages de dog af Statskasserne her og i Norge, selv om de er slidt mere, i Sverige dog kun indenfor 2 % Vægttab.

I den latinske Møntunion ophører 5 Francen at være gangbar, naar den har tabt 1 % i Vægt, og Guldmønterne, naar de har tabt $^1/_2$ %.

I Tyskland maa Guldmønterne ikke have tabt mere end $^1/_2$ % i Vægt.

I England er Mindstegrænsen for 1 Sovereign 122,5 troy grains (ved Normalvægt 123,274 grains) og for $^1/_2$ Sovereign 61,125 grains (ved Normalvægt 61,637 grains), den tilladte Undervægt altsaa henholdsvis ca. $^5/_8$ og ca. $^5/_6$ %. Sølvmønterne ophører at være lovligt Betalingsmiddel, naar de er saa slidte, at Præget ikke kan kendes.

Passiv, *Passiva*, Gæld, Forpligtelser af økonomisk Art.

passiv = uvirksom. Et Lands Handelsbalance (s. d.) er passiv, naar Værdien af Indførselen er større end Værdien af Udførselen.

Passivforretninger, en Banks Forretninger, hvor den som Modtager af Penge bliver vedkommendes Skyldner; se iøvrigt *Bankvæsen.*

passiv Handel. Et Lands Udenrigshandel siges at være passiv som Handelsbalance, naar Landet indfører Varer for større Beløb end det udfører (egne) Varer for.

passiv Interessent, se *sleeping partner* og *Kommanditselskab.*

passiv Kompagnon, se *sleeping partner.*

Passivwechsel (t.), Veksel, man selv har akcepteret, Solaveksel.

Pastelfarver, se *Blyanter.*

Pasteurisering af en Væske sker ved Opvarmning til højst ca. 90 ° og hurtig Afkøling, for at dræbe Gærsvampe og Bakterier og derved forøge Holdbarheden. Anvendes ved Eddike, Mælk, Vin og Øl (sml. *Konserves* og *Sterilisering*).

Pastiller, smaa, flade, runde Kager af Chokolade eller Sukker, som ved Hjælp af et rørformet Stempel udstikkes af en flad Dejplade og tørres. Sukkerpastillerne faar

en Tilsætning af Gummi o. l. Bindemidler, og ofte af forskellige Medikamenter, *Sodapastiller*, eller æterisk Olie, *Frugtp.* og *Pebermynter*; sml. *Tabletter*.

Patchouliolie benævnes en i Parfymeriet anvendt æterisk Olie, som fremstilles af Bladene af *Pogostemon patchouli*, læbeblomstrede Planter, der hovedsagelig dyrkes i Bagindien.

Patentblaat, Tjærefarvestof i Form af brunrøde Pulvere i flere Nuancer. Anvendes til Blaafarvning af Uld.

Patentret er en autoriseret Eneret til Udnyttelse og Fremstilling af visse Varer, Artikler eller at benytte en vis Fremgangsmaade i Produktionen. I Danmark blev Patentvæsenet lovordnet ved Patentloven af 13. April 1894, hvortil senere er kommet Ændringer og Tilføjelser. Patentet gælder for 15 Aar, og der svares en aarlig Afgift fra 25—300 Kroner.

Om Betingelserne for at erhverve Patent henvises til paagældende Love.

Kreditorer kan ikke søge Fyldestgørelse i Retten til at erhverve Patent, men vel i den erhvervede Patentret.

Som et Led i den internationale Privatret indgik en Række Stater Pariser-Konventionen af 20. Marts 1883, og disse Stater forpligter sig til at yde hinandens Undersaatter samme Beskyttelse som egne med Hensyn til industriel Ejendom, og der oprettedes et Bureau i Bern, der bl. a. udgiver et Ugeskrift, »La propriété industrielle«. De paagældende Stater var Belgien, Brasilien, Spanien, Frankrig, Holland, Italien, Portugal, Serbien, Svejts, Guatemala og Salvador. Senere er Konventionen tiltraadt af Storbritannien, Sverige, Norge, Tunis, de forenede Stater, Japan, *Danmark*, Tyskland (fra 1903), Østrig-Ungarn (fra 1909).

Desuden er der sluttet en Række Traktater mellem enkelte Lande, i den sidste Tid ogsaa omfattende Omraadet: Kina.

Pauschale (t.), Betaling under ét, paa Slump, uden Hensyn til Maal, Antal eller Vægt af Varerne.

Pauschalforsikring, løbende Transportforsikring, Generalforsikring.

Pausch und Bogen (t.), se *Bausch und Bogen*.

Pb, den kemiske Betegnelse for *Bly* (s. d.).

p. b., Forkortelse af *par bonté* (fr.), af Godhed. Udskrift paa Breve, der besørges ved Overbringelse som en Vennetjeneste.

p. c., Forkortelse af *par couvert* (fr.), i Kuvert(en) indlagt.

P. C., Angivelse i Telegram foran Adressen, hvorved kræves telegrafisk Ankomstbevis.

P. C. D., som ovenfor, men Ankomstbeviset kræves her per Iltelegram.

P. C. P., som P. C., men Ankomstbeviset kræves her sendt med Posten.

pCt., Forkortelse for *pro Cent*, af Hundrede.

Pd., Forkortelse for Pund (s. d.).

Pea-nuts (eng.), se *Jordnødder*.

Peber, Frugterne af Peberbusken *Piper nigrum*. *Sort* P. er de umodne, medens *hvid* P. er de modne, afskallede Frugter af samme Plante; meget brugt Krydderi. *Malabar-P.* er den bedste, ringere Sorter kommer fra Malakka, Sumatra og Java. *Lang P.* er de tørrede Frugtstande af andre Arter.

Pebermynteolie, en æterisk Olie, som udvindes ved Destillation af Bladene af forskellige Arter *Mynte*, læbeblomstrede Urter af Slægten *Mentha*. Disse dyrkes navnlig i Nordamerika (Michiganolie). Olien indeholder en Kamferart, *Menthol*, og bruges til Likører, Pebermynter og i Medicinen.

Peberolie, den æteriske Olie i Peber, vindes nu som Biprodukt ved Fremstillingen af Lugtestoffet Piperonal (Heliotropin).

Peberrod, Roden af *Cochlearia armoracia*, Køkkenplante; stammer fra Østevropa.

Peberrør, se *Bambus*.

Peck, engelsk Kornmaal = ¼ bushel = 2 Gallons.

Pecul, det engelske Navn for den kinesiske Vægt *Tan* = 133⅓ lbs = 60,479 kg. Det skrives og udtales, Østen over, ogsaa som *Pikul*.

pekuniær (af lat.: *pecunia*, Penge), hvad der angaar Penge.

Pelsvarer, Pelsværk er Fællesbetegnelse for Huder eller Skind (ogsaa af Fugle), som forhandles uden at være berøvet Haar el. Fjer. De sælges enten i raa Tilstand eller alun- el. semsgarvede (se *Læder*); foruden Garvningen underkastes Skindene ogsaa forskellige andre Behandlinger, Røgning og Rubning, som tilsigter at befri dem for Fedt

og Stikkelhaar; ofte farves de ogsaa. De almindeligst anvendte Arter Pelsværk er fra Nordamerika (Hudson Bay Comp.), Bjørn, Ræv, Ulv, Maar, Odder, Jærv, Los, Bæver, Bisam, Skunk, Zobel, Nerts og Bøffel samt fra Stillehavskysterne (russisk-nordamerik. Komp.) Søløve, Odder, Bæver, Los, Zobel, Bjørn og Ræv. Sydamerika leverer Chinchilla og Bæverrotte, Australien Kænguruh (Wallabys) og Bæverrotte. Fra Sibirien kommer Egern, Hermelin, Kolinsky, Blaaræv, Zobel og Snehare, fra Java Abeskind. Danmark udfører rød Ræv, Husmaar og Odder, samt hvid og blaa Ræv, Isbjørn, (Sæl) og Edderfugl fra Grønland. Af tamme Dyr bruges Katte-, Faare-, Gede-, Kanin- og Hundeskind (se iøvrigt de forsk. Artikler). — Hovedpladserne for Pelsvarehandelen er New-York, London, Irbit, Nischnij-Nowgorod, Moskva, Petrograd, Warschau, Leipzig og København.

Pemmikan, tørret, hakket og revet Kød, som er blandet med Fedt og presset haardt sammen. Det er meget holdbart og nærende.

penalty clause (eng.), Bødeklausul, Certepartiklausul gaaende ud paa, at den Part, som ikke opfylder Certepartiet, i Bøde skal betale det deraf opstaaede Tab, dog ikke udover Fragtbeløbet.

pence, Flertal af *penny* (s. d.).

Penge, de af Staten udmøntede, udstedte eller autoriserede Omsætningsmidler, der er lovligt Betalingsmiddel. Herunder hører altsaa Mønter, Banksedler og Papirpenge. Omsætningsmidler som Veksler, Checks o. l., der er udstedt af private Personer eller Selskaber, kan ikke regnes til Penge, da Indløsningen her er afhængig af den økonomiske Solvens hos de enkelte, som er ansvarlige for Beløbet.

Penge-Anvisning, se *Anvisning* og *Check.*

Pengebrev eller *Værdibrev.* I Indlandet maa Pengebreve ligesom almindelige Breve ikke være over 40 cm × 30 cm, men Tykkelsen 3 cm kan undtagelsesvis overskrides noget. Vægten maa ikke være over 500 gram. Til Udlandet er der ingen Grænser for Formatets Størrelse eller Brevets Vægt. Af Mønter maa der ikke være mere end 50 Kroner i Guld, 9 Kroner i 2 og 1 Krone-Stykker, 90 Øre i Sølvskillemønt og 9 Øre i Kobber (Jærn). I Pengebreve til Udlandet, undtagen Sverige, Norge, Tyskland, Østrig og Ungarn, maa der ikke indlægges Møntstykker. Selve Mønterne skal pakkes fast og fladt og anvendes hertil gærne særlige Serie-Poser, og alle Penge eller Værdipapirer skal være indpakket i stærkt Papir, før de lægges i Konvoluten. Værdiangivelsen maa ikke overstige den virkelige Værdi af det indlagte, men behøver ikke at angive den fulde. Ofte angives saaledes 200 Kroner, medens det overskydende forsikres i særligt Selskab, men kan ogsaa forsikres hos Postvæsenet. Værdien skal angives i danske Penge, baade med Tal og Ord. Mellem de enkelte Frimærker skal der være $^1/_2$ Mærkes Mellemrum. Værdibreve skal være saaledes konvoluterede og forseglede, at man ikke uden synlig ydre Beskadigelse af Konvolut eller Segl kan komme i Berøring med Indholdet. — *Indholdet af et Værdibrev.* Ved Indlevering paa Posthuset kan man i Almindelighed forlange Indholdet eftertalt af Postvæsenet.

Pengehandel omfatter den af Banker, Bankiers, Sparekasser, Pengeinstituter o. l. drevne Omsætning af Penge og Penge-Repræsentativer. For saa vidt angaar Valutahandel, Udlaan af Kapital, Diskontering, Remboursering o. l. træder Pengehandelen i direkte Samvirken med Varehandelen; men den danner desuden en særlig Handelsgren for Køb, Salg og Lombardering (Belaaning) af Fonds, Forrentning af indskudte Midler, Opbevaring i Depot etc.

Pengeinstitut, se *Bankvæsen.*

Penge-Surrogater er en undertiden benyttet Fællesbetegnelse for Obligationer, Aktier, Valuta etc.

Pengeøkonomi, det Stade i den samfundsøkonomiske Udvikling, da den økonomiske Omsætning sker ved Hjælp af Penge.

Pennepose, se *Fjer.*

Penni, finsk Mønt = $^1/_{100}$ finsk Mark.

penny, Flertal *pence,* forkortet *d,* engelsk Mønt = $^1/_{12}$ shilling; se *britisk Mønt- og Pengevæsen.*

pennyweight, engelsk Medicinal- og Møntvægt af *Troy*-Systemet = $^1/_{20}$ ounce; se *britisk Maal og Vægt.*

Pensionering af Veksler. Naar en Bank rediskonterer en Del af sin Veksel-

beholdning hos sine udenlandske Forbindelser, siges den at anbringe sine egne Veksler i Pension. Pensionering af Veksler finder i Reglen kun Sted, naar Diskontoen i vedk. Land, hvor Vekslerne sendes i Pension, er lavere end Hjemlandets Diskonto. Desuden er ogsaa en saadan Transaktion betinget af, at Kursen paa den udenlandske Valuta ikke er uforholdsmæssig høj. Denne Fremgangsmaade vil i Almindelighed en Bank kun benytte sig af, naar den i Øjeblikket ikke magter med egne disponible Midler at imødekomme de Krav, som stilles til den.

Pensler fremstilles ved at Dyrehaar samles i Bundter og indfattes i Træ, Metal eller Penneposer. Til grovere P. bruges sædvanligt Svinebørster og Hundehaar, til finere P. Haar af Grævlinger, Maar, Zobel o. l.

Pepsin er et Ferment, som udvindes af Kalve- og Svinemaver (sml. *Osteløbe*). Det kan opløse og omdanne Æggehvidestoffer, og kommer i Handelen som et gulligt, kornet Pulver eller forskellige Præparater, som bruges til at fremme Fordøjelsen.

Pepton er et hvidgult el. brunligt Pulver, som fremstilles ved Behandling af magert Oksekød, Albumin o. l. med Pepsin (se ovfr.). Det kommer i Handelen under forskellige Navne som *Kødpepton*, *Bovril*, *Toril* o. fl. og bruges som letfordøjeligt, styrkende Ernæringsmiddel.

per, se *pr.*

perch, engelsk Afstandsmaal = 1 *rod* = $5^1/_2$ yard.

perfekt, fuldkommen, afsluttet. En Afslutning siges at være perfekt, naar Parterne er (endelig) overenskomne om Pris, Vilkaar, Kvalitet etc. uden at nogen af dem har taget Forbehold om endnu at kunne træde tilbage.

perforerede Plader, Metalplader, hvori er udhugget Huller af forskellig Form. Bruges til Tørreanlæg, Møllerimaskiner, som Siplader o. s. v. *Strækmetal* (s. d.).

Pergament, Skind af Faar, Geder, Æsler, Kalve, Sæl eller Svin, som er behandlede med Kalk, afhaarede, tørrede og afslebne. Bruges til Trommeskind, Bogbind og Syremme (til Drivremme).

Pergamentpapir, se *Papir.*

Perkal, fint, lærredsvævet Bomuldsstof, tættere end Musselin. Kan være stribet, ribbet, tærnet. Det groveste er *Trykperkal* (sml. *Katun*).

Perleaske, se *Potaske.*

Perlehvidt, forskellige Sminker, hvortil navnlig anvendes Vismut- og Zinkforbindelser. Se ogsaa *Blyhvidt.*

Perlemor, det indre, indtil 2 cm tykke Lag i Skallerne af Perlemuslingen, som hovedsagelig fiskes ved Kysterne af det indiske Ocean, samt i Floder i Mellemevropa og Kalifornien.

Perler, ægte, er de af Perlemor dannede Udskilninger, der findes fastvoksede paa Indersiden af Perlemuslingens Skal. — *Uægte P.* fremstilles af smaa Glaskugler, som indvendigt overtrækkes med Perleessens og fyldes med Voks.

Peroksyder, *Overilter.*

Perpera, den montenegrinske Møntenhed, svarende til den østrigske Krone (s. d.).

per procura, se *Prokura.*

Perseabark, Barken af et i Chile voksende Træ, *Persea lingue*; bruges som Garvemateriale, navnlig til *Valdivialæder.*

Persianer, se *Faareskind.*

Persille er en toaarig, urteagtig Skærmplante, oprindelig fra Sydevropa. Baade Roden og Bladene bruges. Af Bladene udvindes den æteriske *Persilleolie*, der bruges til Suppeterninger o. l.

Persio, se *Orseille.*

Persiskgult, *Tjærefarvestof* i Dejform; anvendes ved Uldfarvning.

persisk Maal og Vægt. Da de i Brug værende Maal og Vægte indbyrdes afveg betydeligt, maatte Regeringen fastsætte visse Normalmaal og tillige angive disses Forhold til det metriske System:

a) *Længdemaal.* Den persiske Kongealen *Zer-i-Shah* = 16 *Gereh* = 1,04 m. 1 Gereh = 0,065 m. Men i Bazarhandelen regner man 100 Zer-i-Shah til 105 m. Foruden Zer-i-Shah bruges meget *Tebriz*-Alen = 17 Gereh og derfor = 1,105 m.

b) *Vægt.* Enheden er *Miskal* = 4,6 g, som Multipla findes: *Man* = 640 Miskal = 2,944 kg, og *Sir* = 16 Miskal = 73,6 g, og Miskal deles i 24 *Nachod* (Ært) og 96 *Gendum* (Hvedekorn), saaledes at 1 Nachod = 4 Gendum = 0,1917 g, og 1 Gendum = $^1/_4$ Nachod = 0,0479 g. Men Flerheden *Man* holder et forskelligt Antal Miskal foruden

de ovennævnte Tal 640. Saaledes holder den *nye Tebrizer-Man* 1000 Miskal = 4,6 kg, men varierer Man ellers fra 710 til 1440 o. fl. Miskal.

Som Juvelvægt haves *Kirât* = $^1/_{23}$ Miskal = 0,2 g.

persisk Mønt- og Pengevæsen. Regningsenheden er 1 *Kran* (Sølv), der inddeles i 2 Panabat à 10 Shahi eller i 1000 Dinâr. Kranen skal i Sølvværdi svare til 1 Franc. Af Guldmønt haves 2 *Toman* = 20 Kran, Vægt 6,4516 g, Finhed 0,900, svarende i Metalværdi til Guld-20-Francs. Sølvmønten 1 Kran vejer 4,603 g og er af Finhed 0,900.

I Landet har som internationale Penge særlig russisk Mønt og østrigske Handelsmønter gaaet.

Personalkredit kaldes den Kredit, som udelukkende hviler paa Tillid til Kredittageren personlig, respektive hans, Firmaets Betalingsdygtighed.

personlige Konti eller *levende Konti* er de, som oprettes for Forretningsforbindelser i Modsætning til de, som føres over Varer, Omkostninger etc.

perte (fr.), Afslag, Dekort.

Perubalsam er en mørkebrun, sirupstyk Væske, der lugter vanilleagtig og smager brændende bittert; indvindes af *Toluifera Pereira*, som vokser i San Salvador. Anvendes i Parfyme- og Likørfabrikationen.

Perus Mønt- og Pengevæsen. Indtil 1897 havde Peru Sølvmøntfod med 1 *Sol* = 100 Centavos som Enhed. Sølvmønten svarede i Metalværdi til 5-Francen. Paa Grund af Sølvets da synkende Værdi blev Forholdene imidlertid efterhaanden for ustabile. I Landet cirkulerede desuden Cirkularchecks fra Banken i Lima, hvilke Checks efterhaanden gik som Pengesedler.

Nu er Guldmøntfoden indført ved Lov af 1901. Møntenheden er *Libra peruana de oro* à 10 Soles à 10 Dineros à 10 Centavos. Den tidligere Møntenhed er derved blevet $^1/_{10}$ Libra (Pund). Guldmønten 1 Libra svarer i Metalværdi til 1 Sovereign, er altsaa 7,988 g tung og af $^{11}/_{12}$ Finhed. Sølvmønterne er af Finhed 0,900. Man værnede om Møntmetallet ved at forbyde Udførsel (Medtagen) af mere end 10 Soles og ved at belægge Guldmønterne med en Udførselstold fra 3 til 20 %. Nu er Møntforholdene i god Orden med Værdier svarende til de engelske. 1 Sol er saaledes lig 2 sh (tidligere = 5 Francs).

Perus Valuta-Usancer. Baade i Hovedstaden *Lima* og i Havnebyen *Callao* noteres Valuta paa London med procentvis Præmie (Opgæld) eller Diskonto (Dekort), hvorimod Valuta paa Paris, Hamborg, Spanien og Italien noteres per Libra peruana 90 D. S. og paa New-York 30 D. S. De vigtigste Banker er: Banco del Peru y Londres, Banco Internazional del Peru og Banco Italiano. I Lima findes en Fondsbørs, hvor Valutanotering finder Sted som ovenfor anført, medens Valutahandelerne i Callao sker direkte mellem Import- og Eksportfirmaerne. Overfartstiden regnes til 30 Dage.

Perusølv, se *Nysølv*.

Peseta, den spanske Møntenhed efter Franc-Systemet og af samme Metalværdi som Franc-Mønten.

Peso, Mønt i 1) Bolivia, hvor Guldpeso = $^1/_5$ Pund Sterling; 2) Chile; 3) Columbia, svarende til Sølv-5-Francen; 4) Argentina, hvor Guldpeso og Sølvpeso begge svarer i Metalværdi til 5 Franc i tilsvarende Metal; 5) Filippinerne, svarende til $^1/_2$ amerikansk Dollar; 6) Uruguay, hvor Sølvpesoen vejer 25,48 og er af 0,917 Finhed; 7) Guatemala, svarende til 5-Francen i Metalværdi; 9) Costa Rica, svarende til 5-Francen i Metalværdi.

Se iøvrigt under de paagældende Landes Mønt- og Pengevæsen.

Petinet, gazeagtigt vævede Stoffer af Silke og Bomuld, eller forskellige lette Tøjer, forsynede med aabne Mønstre. Bruges til Gardiner, Strømper, Hansker o. s. v.

petite vitesse (fr.), Betegnelse for Vareforsendelse som *Fragtgods*.

Petitgrainolie, en gullig, æterisk Olie, som vindes ved Destillation af Grene, Blade og Frugter af Pomeranstræet, *Citrus vulgaris*, i Sydfrankrig og Paraguay. Dens Lugt minder om Neroliolie. Bruges til Parfymer.

Petrograd Standard, Trælastmaal, som for høvlet og savet Last er Betegnelsen for 120 Stk. Brædder, 12' lange, $1^1/_2$" tykke, 11" brede, hvilket svarer til 165 engelske Kubikfod.

Petrol, *petrolene*, (eng.-amerik.) Betegnelse for *Benzin* (s. d.) o. l.

Petroleum, *Kerosin*, *Paraffinolie*, er den

almindeligt benyttede Betegnelse for et Destillat af den naturligt forekommende *Raapetroleum, Nafta, Stenolie,* som findes i Sandsten- og Skiferlag i store Dele af Jorden. De vigtigste Oliedistrikter er de amerikanske. Det først udnyttede, det *pennsylvanske,* strækker sig fra Kanada til Tennessee paa Vestsiden af Alleghanybjærgene; her er de oprindelige Kilder efterhaanden udtømte, og de nyere giver daarligere Olie; nu kommer Hovedmængden fra Kalifornien og Oklahoma, men ogsaa Teksas, Illinois, Louisiana, og Ontario i Kanada er vigtige Produktionssteder. I Meksiko findes paa begge Sider af Andesbjærgene petroleumførende Lag, som langt overgaar de hidtil kendte, og udnyttes stærkt. I den gamle Verden strækker et mægtigt Oliefelt sig fra Galicien mod Sydøst gennem Rumænien, Krim, Kaukasien videre ind i Asien. Galicien og Rumænien leverer betydelige Mængder, men det vigtigste Produktionssted er Halvøen Apscheron paa Vestsiden af det kaspiske Hav med *Baku* som Midtpunkt. Desuden findes Raaolie i Tyskland, Middelhavslandene, Nordrusland, Bagindien og holl. Indien, i Australien, Kina, Japan o. fl. St. — Olien fremskaffes ved Boring, indtil 800 m dybt. Nogle Steder springer den frem, men maa som Regel pumpes op. Fra Kilderne føres den gennem mægtige Rørledninger til Raffinaderierne. *Raaolien* er mørktfarvet, ildelugtende og meget brandfarlig. Ved Destillation deles den i 3 Mellemprodukter, *Raabenzin,* lette Oliер (se *Benzin*), med Kgpkt. under 150 ° C., *Petroleum* (Lysolie), Kgpkt. 150 °—300 °, og *Masut, Residuum, Petroleumsrester,* (amerik.) *tar,* Kgpkt over 300 °.

Mængden af Petroleum er ofte ringe, højst 50 %, men kan forøges ved *Cracking*-Processen, hvorved en Del af de tunge Olier spaltes. Den udvundne P. renses ved Behandling med koncentreret Svovlsyre, Vaskning med Vand og Natronlud, undertiden Filtrering og Blegning. Herved faas de forskellige Kvaliteter *Water white, superfine white, prime white, Standard white* og *good merchantable.* Farvestyrken bestemmes ved Sammenligning med farvede Glasstykker, idet Petroleumen hældes i et højt Cylinderglas. Men Olier af forskellig Oprindelse har forskelligt Skær (Fluorescens) i tilbagekastet Lys, grønligt ved amerikansk, blaaligt ved russisk, meget svagt ved galicisk og rumænsk. Meget vigtigt er *Flammepunktet,* d. v. s. den Temperatur, ved hvilken der udstrømmer antændelige Dampe fra Væsken. I Danmark er det 23 ° C. (sml. *brandfarlige Væsker*). — Forskrifter om Opbevaring og Forhandling af Petroleum o. l. findes i Lov af 26. Novbr. 1870, Tillæg 4. Juli 1891. — Petroleums Vgtf. er ca. 0,8. Russisk P. har større Vgtf. end de andre, hvilket har Indflydelse paa Lampernes Konstruktion. — Hovedmængden af Petroleum o. l. Produkter forsendes nu i *Tankskibe,* hvorfra Olien pumpes ind i store Jærnbeholdere, som ligger isolerede og omgivne af en Grav af Hensyn til Brandfaren. Pr. Jærnbane foregaar Transporten i *Cisternevogne.* En mindre Del forsendes i indvendig glaserede Træfade eller Jærntønder à ca. 155 l (40 Gallons). Den amerikanske Produktion er næsten helt behersket af *Rockefeller Standard Oil Company,* som ogsaa væsentlig forsyner Danmark. Hovedudførslen sker over New-York og Filadelfia. Den russiske Produktion udføres over Baku—Tiflis—Batum pr. Jærnbane og Rørledning, samt over Petrowsk—Novorossisk pr. Tankdampere og Jærnbane. — *Petroleumsresterne* og flere amerik. Raaolier, *crude oil,* bruges som Brændsel i Raffinaderierne, Dampskibe og Motorer. Brændværdi indtil 11000 Kal. Ved fornyet Destillation kan ogsaa udvindes *Paraffin, Vaselin, Smøreolier,* ligesom Olier til Lysgas (se de forsk. Artikler og *Mineralolier*).

Petroleums-Fragtnoteringer. Fra New-York og New-Orleans noteres Fragten i sh og d per Fad til Europa. Ved Afladning per Tankdamper betinges Fragten gærne per udpumpet Ton.

Petroleumsnoteringer. I *København* noteres russisk og amerikansk Petroleum i Kroner per 100 kg Netto. For Fadene beregnes normalt 5 Kroner per Styk, der godtgøres ved Returneringen. I *Hamborg* og Bremen noteres P. i Mark per 50 kg inklusive Fad; Tara 20 %; i Berlin per 100 kg. I *Antwerpen* noteres P. i Francs per 100 kg og i *Amsterdam* og *Rotterdam* i hfl per 100 kg. I *London* noteres P. i d per Gallon, nemlig amerikansk à 8 lbs per Gallon og russisk à $8^1/_4$ per Gallon. *New-York* noterer P. in bulk eller i Fade (inkl.) i Cents per amerikansk Gallon ($6^1/_2$

lbs). Telegramnoteringerne omfatter 1) *in cases* for Østasien, 2) *Standard white* in barrels, 3) Tanks (in bulk) og er saaledes at forstaa, at f. Eks. 1065 læses 10 Dollars 65 Cents. — Terminsnoteringen er i Dollars og Cents per 100 lbs. Salgsenheden, unit, er 100 Fade = 40,000 lbs.

Petroleumsæter, se *Benzin.*

Pfennig, tysk Mønt = $^1/_{100}$ Mark.

Ph., se *F.*

Ph. Dan., *Pharmacopoea Danica,* en autoriseret Bog med Fortegnelse over de Stoffer og Sammensætningen af Lægemidlerne, som bør findes paa et dansk Apotek. Den for Tiden gældende Ph. Dan. udkom i 1907.

Piassava, *Paragræs,* Bladskedetrævler af forskellige Palmearter, navnlig fra Sydamerika og Afrika. P. anvendes til Gadekoste, Børster og Pensler.

Piaster, se *Pjaster.*

Pibeler, graaligt el. hvidt, bestaar næsten udelukkende af Aluminiumsilikat og bliver hvidt ved Brænding. Findes ved Køln, Liège o. fl. St. i Mellemevropa. Bruges til Kridtpiber, Digler o. a.

picked ports, (eng.) forkortet *p. p.,* udsøgte Havne (Certepartiudtryk). Disse er f. Eks. Antwerpen, Rotterdam, Amsterdam, Dunkerque, London, Hull, Liverpool, Glasgow, Newcastle, Cardiff m. fl.; omvendt er *udskudte* Havne, f. Eks. Hamborg, Bremen, Bordeaux, Hâvre, Londonderry, Limerick, Kings Lynn etc.

Pickers, korte, svære Læderremme af det stærkeste Læder, som bruges til Slagremme i Væve.

Pickles, Grønsager, syltede i Eddike, sædvanlig med Tilsætning af spansk Peber og Sennep.

Pie, Mønt i britisk Ostindien = $^1/_{12}$ Anna = $^1/_{192}$ Rupee.

Pighvarren, *Rhombus maximus,* hører til Flynderne; P. er i Stedet for Skæl besat med store, benagtige Knuder. Fiskes i Nordsøen; skal kunne opnaa en Vægt af ca. 100 kg.

Pigjærn, Raajærnsbarrer (se *Jærn*).

Pik, Alenmaal i 1) *Tyrkiet* = $^3/_4$ Yard = 0,6858 m, svarende til den gamle Brabanter-Alen, hvorefter Holland i sin Storhandelstid handlede paa Orienten. 2) *Grækenland* = 8 Rup = 0,648 m. 3) *Ægypten* = 0,677 m for Uld og Silkevarer (Pik Stambuli), men = 0,638 m for Bomulds- og Lærredsvarer (Pik Endasch). Af den første regnes 27 Pik S. = 20 Yards, af den sidste 23 Pik E. = 20 Yards.

Se iøvrigt under de paagældende Landes Maal og Vægt.

Piké, *piqué,* dobbeltvævet, mønstret Stof, mest af Bomuld, hvor Mønstret fremkommer ved at Bundkædens Traade med visse Mellemrum kommer frem paa Tøjets Overflade.

Pikrinsyre, *Trinitrofenol,* fremstilles af Karbolsyre ved Behandling med Salpetersyre og danner gule, glinsende Krystalblade el. -naale. Den er meget giftig. Bruges til Gulfarvning og Sprængstoffer. Saltene kaldes *Pikrater.*

Pikul, engelsk *Pecul,* er en i Østen almindelig benyttet Vægt, men stærkt vekslende. 1) I *Kina* (og *Japan*) = *Tan* à 100 *Kin* (Katties, Pund) = $133^1/_3$ lbs = 60,479 kg. 2) britisk *Birma* som Kina. 3) *Straits Settlements* som i Kina. 4) I *Indochina,* hvor man i 1904 indførte Metersystemet, regnes Pikul = 60 kg. 5) *Siam,* hvor den bærer Benævnelsen *Hab,* deles den i 50 Tschang Tai (siamesiske Pund). 6) Paa *Filippinerne,* hvor Metersystemet er indført, deltes Pikul i 100 Katties = $63^1/_4$ kg eller 140 lbs. 7) I *hollandsk Ostindien* er den kinesiske Pikul tilpasset efter gl. Amsterdam-Vægt saaledes, at 1 Pikul à 100 Katties sættes lig 125 gl. Amsterdam-Pund (494,1 g), svarende til 61,76 kg eller usancemæssigt 136 lbs. 8) *Kanton*-Pikul = 60,5 kg = $133^1/_3$ lbs. 9) *Java*-Pikul = 61,76 kg = 136 lbs.

Piletræ, Veddet af forskellige Arter *Salix,* har lys Splint og brunlig Kærne. Det er blødt, ret sejt og let spalteligt. Bruges til Pakkasser, Bremseklodser og Papirmasse. *Grenene, Vidjer,* af forskellige Pilearter, der dyrkes som Buske, anvendes til *Kurvefletning, Tøndebaand* o. l. — *Barken* bruges som Garvemateriale, navnlig til finere Lædersorter (se *Ruslæder*). *Basten* bruges til Maatter.

Pillow, engelsk *Barchent* (s. d.).

Piment, se *Allehaande.*

Pimpsten, porøse vulkanske Bjærgarter. Anvendes i hele Stykker til Slibning, i Pulverform som Bestanddel af Skurepulvere; faas navnlig fra Italien.

Pincops, 1) se *Garn;* 2) Betegnelse for hele Havregryn.

Pinjekærner, Frøkærner af Pinjen (*Pinus Pinea* el. *P. Cembra*), fra Sydevropa. Fedtholdige, smager som Mandler.

Pink-colour, *Rosasalt*, en lyserød Farve, som bl. a. indeholder Tinilte. Bruges som Maler- og Trykfarve samt til Porcelænsmaling.

Pint, engelsk Hulmaal for flydende Varer = $^1/_2$ Quart = $^1/_8$ Imperial Gallon. 1 Pint er herefter lig 0,568 l.

Pintar, tyrkisk Kornmaal = $^1/_8$ Kilé; se *tyrkisk Maal og Vægt*.

pipe eller *butt*, engelsk Hulmaal for flydende Varer = 126 Imperial Gallons = 572,5 l.

pipe lines (amerik.), Rørledninger til Petroleum (s. d.).

Piperonal, *Heliotropin*, fremstilles af Kamfer; farveløse smaa Krystaller af stærk heliotropagtig Lugt; anvendes til Parfymer.

Pi-sagh, tyrkisk: gode Penge, er en tyrkisk Mønt (s. d.).

Pistacier, *grønne Mandler*, spiselige Frø af *Pistacia vera*, som vokser vildt i Persien og Syrien og dyrkes i Sydevropa. Bruges til Konditorvarer.

Pitchpine, se *Fyr*.

Pitchamp, se *Agavetrævler*.

Pitje, hollandsk Navn for den kinesiske Smaamønt; se *Kinas Mønt- og Pengevæsen*.

Pitprops, se *Props*.

pix pinus, Certeparti i Brug ved pitchpine-Afskibninger fra Golfen.

Pjaster, en Mønt 1) i *Ægypten* = $^1/_{100}$ ægyptisk (Mønt-) Pund, her officielt kaldet *Tarifpjaster* à 10 Ochr' el. Gersch (Tiendedele). 2) i *Chile*, *Meksiko* og andre amerikanskspanske Stater kaldes Møntenheden *Peso* (s. d.) ofte for Pjaster. 3) i *fransk Indochina* (Saigon) kaldes den i Paris prægede officielle Mønt for *Piastre de commerce*, Vægt 27 g, af Finhed 0,900. 4) i *Tyrkiet* Pengeenheden = 40 Para.

Se iøvrigt under de paagældende Landes Mønt- og Pengevæsen.

placere, af det franske *placer*, anbringe.

placing report, se *Indentforretning*.

Plader af forskellige Metaller fremstilles som Regel ved Valsning. *Tynde Pl.* (se *Blik*) nummereres efter Lære (se *Metaltraad*). — *Jærnplader*, Tykkelse 5—40 mm, Bredde højst 3 m, Længde meget varierende. *Beholder-* og *Kedelplader* er firkantede el. runde. Ved de sidste spiller Styrken en stor Rolle. *Panserplader*, af Nikkelstaal, kan være over 40 mm tykke. *Perforerede*, *Pande-*, *Pukkelplader*, *Sildebensjærn* og *Strækmetal*, se de forsk. Artikler. *Riflede* Pl., *Dørkplader* er støbte. Bruges som Gulvplader, til Trapper o. s. v. — *Kobberplader: Kedelpl.* til Bryggerikedler er over 2,5 cm. *Fyrkassekobber* til Lokomotivbrug er af *Haardtkobber*, med 0,1—0,2 % Nikkel, lidt Bly og Arsén. — *Blyplader:* Tykkelse 1—6,5 mm.

Pladsagent er i Loven af 8. Maj 1917 § 93 ligestillet med Handelsrejsende (s. d.) i sine lovlige Krav, Beføjelser og Pligter. Imidlertid forstaar Loven ved Pladsagent snarere lokal Agent eller Repræsentant, altsaa et Agentur paa en anden Plads end den, hvor Firmaet har sit Sæde, hvorimod man i Handelsverdenen ved Pladsagent almindeligt forstaar en Provisionsagent, der besøger Kunderne paa Pladsen, hvor Firmaet har Sæde, Filial el. l. Medens en lokal Agent saaledes efter Loven sædvanligvis har Krav paa Provision af alle Ordres fra sit Distrikt, faar en Pladsagent som Regel kun delvis Provision af indirekte Ordres eller ogsaa overhovedet kun Provision af de Ordres, han selv skaffer.

Pladscheck kaldes en Check (s. d.), udstedt og betalbar paa én Bankplads. Den skal forevises til Betaling senest tredje Dag efter den i Checken angivne Udstedelsesdag.

Pladshandel, se *Locohandel*.

Pladskutyme, se *Pladssædvane*.

Pladssædvaner er saadanne Sædvaner, der anvendes ved Afslutning og/eller Opfyldelse af Forretninger paa en bestemt Plads.

Plakat, 1) Benævnelse for visse Forordninger i Enevældens Tid; 2) Reklamemiddel i Form af Opslag paa Mure, Tavler etc.

Planker, fladt, retskaaret Træ af Naaletræ, i Alm. 4—8 m lange, 18—40 cm brede, 5—10 cm tykke. Af andre Træsorter er de ofte bredere og vankantede.

Plantelim, se *Gluten*.

Plantesilke, *vegetabilsk Silke*, glinsende, gullige Frøhaar af forskellige tropiske Planter. Bruges som Polstringsmateriale.

Plantetalg, se *kinesisk Talg*.

Planteuld, se *Kapok*.

Plantevoks, se *Karnaubavoks, Japanvoks, Okubavoks.*

Plantol, se *Kokosolie.*

Platin, *Platina,* findes kun gedigent som Korn eller Klumper. i Sibirien, Kalifornien, Sydamerika o. fl. St. Hovedmængden, 90 % af Produktionen, kommer fra Ural. Det er hvidligt, tungsmelteligt, Smpkt. ca. 1755° C., Vgtf. ca. 21,5, og hører til de ædle Metaller. Det angribes kun af Kongevand, hvorved dannes *Platinklorid.* Det anvendes som Skaale, Digler, Traad o. a. i kemiske Fabriker og Laboratorier, endvidere til fysiske Apparater, i Elektrotekniken, Tandtekniken (ca. 50 %), til forskellige Legeringer o. s. v. *Platinsvamp* er en porøs Masse af rent Platin. Indsuger og fortætter Luftarter. — Platin bearbejdes i Paris, London, Petrograd og Hanau.

Platinit, Legering af Nikkel og Jærn; anvendes i Glødelamper.

Platlæder, Fællesbetegnelse for Læder, som bruges til Seletøj, alm. Remme o. l.

plein pouvoir (fr.), uindskrænket Fuldmagt, frie Hænder.

Pleite *(t),* Bankfallit, Konkurs.

pletterede Metaller, *Pletvarer,* Fællesudtryk for Metalvarer, som ad elektrolytisk Vej er overtrukket med et mere værdifuldt Metal, f. Eks. Plettering af Kobber med Guld eller Sølv, Messing eller Nysølv med Sølv.

Pletvand, forskellige Væsker, som Benzin, Brintoverilte, Opløsninger af Sæbe el. Kvillejabark o. a., der bruges til Fjærnelse af Pletter.

Plombe, en Blyforsegling.

plombere, forsyne med Blysegl.

plus e som Tilføjelse til fob eller cif betyder, at der til Betingelserne kommer *Exchange* (s. d.) i Prisen.

Plysch, *Plyds,* se *Fløjl.*

p. m., Forkortelse for *pro mille* = af Tusinde.

Poil de chèvre, fint, halvuldent Stof med Bomuldskæde og Kamgarnsislæt.

Pokkenholt, *Guajaktræ,* Veddet af *Guajacum officinale,* stammer fra Central- og Sydamerika, grønligsort Kærneved, lystfarvet Splint, er haardt og tungt; bruges til Drejerarbejder. *Guldregntræ* ligner det, men er ikke saa haardt.

Polarisation, en Metode til Bestemmelse af Styrken af Opløsninger af Sukker o. a. ved Hjælp af Lysets Brydning i særlige Apparater (se *Sukker*).

pole, engelsk Længdemaal = $5^1/_2$ Yards.

Polentamel, se *Majs.*

Polermidler, som bruges til Slibning af Polering af Metaller, Stenarter og Glas, er fine Pulvere af Diamantstøv, Engelskrødt, Karborundum, Kridt, Pimpsten, Polerskifer, Smergel, Talkum, Tinaske, Trippelse, Wienerkalk o. fl. Se de forsk. Artikler (sml. *Pudsepomade*).

Polerskifer, en skifret, gullig Stenart, som bestaar af Diatoméjord. Den findes i Bøhmen, Sachsen o. fl. St.

Police, se *Forsikringskontrakt.*

Police-Laan. Sædvanligvis belaaner Forsikringsselskaberne deres egne Livsforsikringspolicer indenfor Forsikringens Tilbagekøbsværdi og uden anden Sikkerhedsstillelse. Policen gives i Haandpant.

Politur, en Slags Fernis, hovedsageligt bestaaende af en spirituøs Skællakopløsning.

Polstringsmaterialer, se *Hestehaar, Kapok, Krølhaar, Plantesilke, Tang, Træuld* o. fl.

Pomade, Fællesbetegnelse for Blandinger af Fedtstoffer og vellugtende Essenser eller æteriske Olier.

Pomeranser, Frugten af *Citrus vulgaris,* orangegule, med saftigt og syrligt smagende Kød; anvendes i Likørfabrikationen og til enkelte Medikamenter. De aromatiske, noget bitre *Pomeransskaller* anvendes ligesom den deraf ved Destillation fremstillede *Pomeransskalolie* ligeledes ved Likørfabrikationen. Ved Destillation af Pomeransblomsterne faar man *Neroliolie* (s. d.). — Pomeranstræet dyrkes i Middelhavslandene.

pommersk Lærred, hjemmevævet, middelfint L. fra Pommern og Rygen.

Pompelmus, Frugter af *Citrus decumana;* kandiserede kaldes de *Sukat* (s. d.).

Ponceau, forskellige røde og orangegule Tjærefarvestoffer.

pool (eng.), Sammenslutning med det Formaal for en Tid at unddrage Markedet visse Slags Varer for derved at drive Prisen paa disse i Vejret.

Popelin, *Poplin,* lette, glatte eller mønstrede Stoffer med Silkekæde og Islæt af

haardt, glinsende Bomulds-, Kamgarn el. Floretsilke. Bruges navnlig til Damekjoler.

Poppel, se *Asp.*

Porcelæn. *Ægte P.* har en tæt, haard, gennemskinnende Grundmasse og meget haard, glinsende Glasur. Raamaterialerne er Kaolin, Kvarts og Felspat. Glasuren bestaar af de samme Stoffer som Massen og smelter sammen med denne ved Brændingen, som sker i meget høj Temp., 14—1500° C. P. taaler derfor stærk Ophedning og er meget modstandsdygtigt mod kemiske Paavirkninger. Det dekoreres ved Udskæring (Relief) og Maling under eller over Glasuren. Til Underglasurmaling kan kun anvendes faa Farver (Metalilter og Guld), som kan modstaa Brændingen. *Biskuit* er uglaseret. Det gamle kinesiske er overglasurmalet, det japanske malet under Glasuren. P. bruges til Kunstsager, Service, i Elektrotekniken til Propper og til Skaale, Digler o. a. til kemisk Brug. Fabrikationen staar paa et højt Standpunkt i Danmark, Tyskland, Frankrig, Kina og Japan. — *Blødt Porcelæn* er mere gennemsigtigt og kan formes tyndere. Foruden de nævnte Raamaterialer bruges Flint, Benaske og Gibs. Glasuren er ofte bly- og borsyreholdig. Fremstilles navnlig i England, Frankrig og Tyskland. Hertil hører det franske *Sevres-P.* og det engelske *Parian*, som er uglaseret. (Sml. *Lervarer*).

Porcelænsjord, se *Kaolin.*

Porfyr, ældre Bjærgarter, hvor enkelte Mineralier, navnlig Kvarts og Felspat, er udskilte som Krystaller i en mørkere Masse. Ved Slibning fremtræder de med smukke, glinsende Farver. Bruges til Søjler, Plader, Fodstykker til Monumenter o. l.

Porre, *Purre*, et aflangt, hvidt Løg af *Allium ampeloprasum*, dyrkes som Køkkenurt. Sml. *Løg.*

port-bills (eng.), Havne-Konnossementer, er Betegnelsen for Konnossementer over Gods i Transittransport, naar der ikke udstedes gennemgaaende Konnossement paa Godset, men derimod de enkelte Selskaber kun udsteder Konnossement over deres Del af Transporten fra Havn til Havn.

Portefeuille (fr.), Mappe, Betegnelse for en Banks Beholdning af (diskonterede) Veksler eller et Forsikringsselskabs løbende Forsikringer (som eventuelt skal genforsikres).

Porter, se *Øl.*

porteur (fr.), Indehaver, Ihændehaver.

Portobog kaldes den Bog, hvori til Kontrol den, der sætter Frimærkerne paa, hver Dag opfører, hvad Beløb der er anvendt til de forskellige Postforsendelser.

port of call (eng.), Ordrehavn.

Porto-Takster fastsættes af Regeringerne, men da Taksterne under Verdenskrigen rundt om har skiftet, skal her ikke anføres Porto-Taksterne, hvorover man paa Postkontorerne kan købe særlige Vægtabeller.

Portugalolie, se *Neroliolie.*

portugisisk Maal og Vægt. Portugal tiltraadte allerede i 1875 Meterkonventionen, men i *Brasilien* anvendes endnu det tidligere portugisiske Vægtsystem: 1 Quintal = 4 Arrobas = 128 Libras (Pund). 1 Libra = 459 g; 1 Arroba = 14,7 kg; 1 Quintal = 58,75 kg.

portugisisk Mønt- og Pengevæsen. Portugal har principielt Guldmøntfod med Enheden *Reïs* eller *Milreïs* = 1000 *Reis.* Men i Virkeligheden hersker Papir-Møntfod, og saavel Stats-Pengesedlerne som Sedlerne fra Portugals Bank har Tvangskurs.

portugisiske Vine. Af disse er *Oporto* eller *Portvin* den vigtigste og omtrent eneste Vinsort, som udføres fra Portugal; vokser ved Douro- og Rio Corgofloderne. P. indeholder sædvanlig indtil 6 % Sukker og ca. 22 % Alkohol. Hovedstapelpladserne for P. er Oporto og Villa nuova. England og Amerika er de største Aftagere af Portvin.

Position, 1) Stilling, Forhold; 2) Told-Inddeling.

Possementvarer, Fællesbetegnelse for alle Slags Snore, Lidser, Kvaster, Fryndser, overspundne Knapper o. l. med Silke, Uld, Bomuld, Hørgarn samt Guld- og Sølvtraad.

Post, 1) den offentlige Besørgelse af Breve, Penge, Pakker etc.; 2) den enkelte Anførsel i Bøgerne; 3) (Vare)parti; 4) Stilling, Ansættelse.

Postanvisning kaldes en Anvisning paa et Pengebeløb, der ved Postvæsenet besørges fra Afsender til Adressat. Der anvendes særlige (graa) Blanketter. Til Udlandet skal de som Regel lyde i vedk. Lands Mønt, men Beløbet skrives paa dansk eller fransk. Paa Bagsiden af Afrivningskuponen kan anføres Meddelelser, undtagen til England, Indien,

Kanada, U. S. A. og Rusland, til hvilke Lande Beløbet angives i dansk Mønt.

Postanvisninger skal hæves inden 10 Dage efter Modtagelsen. Maksimumsbeløbet her i Landet er 1000 Kr.

Ved Henvendelse til Postvæsenet kan man faa dette til at indsætte indgaaende Postanvisninger (og Postopkrævninger) direkte paa lokal Bankkonto ved større Antal (100 om Maaneden) eller Beløb, eller paa Post-Konto (s. d.).

Postbekræftelse. Af Dokumenter, der sendes i anbefalet Brev eller Værdibrev, kan Afsenderen begære en verificeret Afskrift eller Ekstraafskrift med Bekræftelse af, at et saadant Dokument er afsendt til Adressaten i den paagældende Forsendelse. Herfor erlægges Gebyr.

Postbevis, 1) se *Postkvittering.* 2) *Modtagelsesbevis.* For anbefalede Breve, Værdibreve, Pakker og Postanvisninger kan Afsenderen forlange sig tilstillet en skriftlig Tilstaaelse fra Modtageren mod særligt Gebyr. Forsendelsen paategnes: Modtagelsesbevis, og Postvæsenet lader da en særlig Blanket medfølge. 3) *Afleveringsattest.* For almindelige og anbefalede Breve kan Afsenderen forlange sig tilstillet en Attest fra den Postmand, af hvem Forsendelsen afleveres, om, at Afleveringen er sket og paa hvilken Maade. Forsendelsen mærkes »Afleveringsattest« og Postvæsenet lader da en særlig Blanket medfølge. Gebyr kræves ekstra.

Postboks. Mod Anmeldelse og Gebyr kan man begære ankommende Postsager særlig udlagt til Afhentning. Ved Posthuse, hvor der er indrettet *Bokser,* faar vedkommende en særlig Nøgle hertil. Heri henlægges dog kun almindelige Breve, som kan finde Plads i Boksen. Almindelige Breve, adresserede til en Postboks, kan ved Anvendelse af en særlig kendetegnet Konvolut faas særskilt udsorterede under Postbefordringen, saaledes at de kan foreligge til Afhentning ved Bestemmelsesposthuset straks efter Postens Ankomst.

postdatere, anføre senere Dato end Udstedelsesdagen.

postere, indføre en Post (s. d.) i Bøgerne.

Postering, Indførsel af en Post (s. d.) i Bøgerne.

poste restante (fr.), henliggende Post, en Angivelse paa Postforsendelser, som skal forblive henliggende paa Adresse-Posthuset til Afhentning for Adressaten. Der gælder dog følgende Henliggefrister:

for Brevforsendelser og Værdibreve: 2 Maaneder,

for Postanvisninger og Pakker: 30 Dage.

poste restante Kort, d. v. s. Legitimationskort til Brug ved Udleveringen af poste restante Brevforsendelser, der er adresserede til Bogstaver, Tal eller Mærker, kan efter Bestilling ved et Posthus udstedes af Poststyrelsen til navngivne Personer mod Gebyr.

Postfuldmagt. Ved Afgivelse af en Fuldmagt til det Posthus, hvorigennem man faar sine Forsendelser udleveret, kan man bemyndige en eller flere Personer til at modtage og kvittere for Forsendelserne. Anmeldelse af Postfuldmagt er ikke nødvendig for Prokurister (s. d.).

Postgiro, Udførelse af Betalinger ved Overføring til eller fra en hos Postvæsenet etableret Postkonto (s. d.)

Posthemmelighed. I Almindelighed maa Postfunktionærerne ikke give uvedkommende Tredjemand nogen som helst Underretning om andres Benyttelse af Posten og ejheller maa noget af det, der er overgivet Postvæsenet til Besørgelse, med Postfunktionærernes Vidende aabnes eller læses af Uvedkommende.

Postindkassering omfatter alle Fordringer, der er betalbare uden Omkostninger, saasom Kvitteringer, Regninger, Anvisninger, Veksler, Handels-Fordringer, Renter, Kupons etc.

a) *Indland.* Til Udfærdigelse af Postindkasseringer skal anvendes de af Postvæsenet fremstillede Blanketter, hvis forreste Halvdel omfatter en Indkasserings-Postanvisning og hvis bageste Halvdel bestaar af en Kupon (Hovedkuponen). Paa Bagsiden af Hovedkuponen, der ved Honorering udleveres til Adressaten, kan af Afsenderen anføres skriftlige eller trykte Meddelelser, ligesom der kan anbringes Sedler med trykt eller skreven Tekst saaledes at de danner et Hele med Hovedkuponen. Saafremt Fordringen ikke kan anføres paa Hovedkuponens Bagside, eller der medfølger Fordringsdokumenter, som ikke paaklæbes denne, anvendes

Postindkasseringsbrev. Konvoluten hertil paategnes: »Anbefalet« samt »Indkasseringsbrev« til: (Bestemmelsesposthuset Navn). Et Indkasseringsbrev kan indeholde flere Fordringsdokumenter fra samme Afsender til samme Adressat (og Bilag kan medfølge). De løse Papirer skal opføres i den paa Hovedkuponen til dette Brug trykte Fortegnelse.

Maksimumsbeløbet i Indlandet er 1000 Kr.

b) *Udland*. Vedkommende Dokument maa indeholde Skyldnerens Navn og Adresse samt Beløbet i vedkommende Lands Mønt. I én Forsendelse kan indlægges Fordringer paa 5 Skyldnere paa samme Plads, naar Forfaldsdagen er fælles og Fordringerne, som samlet i Regelen ikke maa overstige 1000 Francs, opføres paa særlige Indkasseringslister, der indlægges i særlige Konvoluter. Indløsningsfristen er 7 Dage. Det indkasserede Beløb minus 10 Øre per Fordring og Porto af Postanvisningen til Fremsendelsen udleveres Afsenderen. I Postinkassation deltager følgende Lande: Belgien, Frankrig, Holland, Italien, Norge, Portugal, Rumænien, Svejts, Sverige, Tyskland, Ungarn, Østrig m. fl.

Postkonto. Efter Begæring til et Posthus eller til Postgirokontoret i København kan man faa aabnet en Postkonto, paa hvilken der som Grundindskud indbetales 25 Kroner, over hvilke Kontohaveren ikke kan disponere, saalænge hans Konto bestaar. Indbetalinger paa en Postkonto kan ske ved

a) Girering fra en anden Postkonto (se *Postgiro*).

b) Indbetalingskort.

c) Postanvisninger (herunder Opkrævnings Postanvisninger og Indkasserings-Postanvisninger).

Indbetalingskort fremstilles af Postvæsenet, og det herpaa indbetalte Beløb godskrives den paa Kortet anførte Kontohaver. Der kræves et mindre Gebyr.

Naar en Kontohaver benytter de særlige for Postkontohaverne fremstillede Postopkrævnings- eller Postindkasseringsformularer, indgaar Beløbene direkte paa hans Postkonto. Beløbene efter de til en Kontohaver ankommende Postanvisninger godskrives hans Postkonto, saafremt han ikke paa sin Optagelsesbegæring har forlangt en anden Ordning. Postanvisningerne opføres paa en Liste og tilsendes Kontohaveren portofrit. Kontohaveren afgiver Kuponerne og returnerer selve Anvisningerne samt Listen i anerkendt Stand senest den paafølgende Hverdag. De enkelte Postanvisninger skal *ikke* kvitteres.

Kontohaveren kan til enhver Tid raade over den Del af sit Tilgodehavende, der overstiger Grundindskudet 25 Kroner. Udbetaling sker ved Girering til en anden Postekonto eller paa Udbetalingskort. Til begge Dele anvendes de af Postvæsenet fremstillede Giro- og Udbetalingskort, der leveres Kontohaveren gratis i Hæfter. Ved Girering kræves intet Gebyr, men Girokortet sendes i udfyldt Stand i Konvolut direkte til Postgirokontoret. Udbetalingskort kan lyde paa indtil 20,000 Kroner, men kan ikke endosseres. Lyder de ikke paa nogen Remittent, kan Indehaveren disponere over Beløbet enten ved at hæve det paa Postgirokontoret, faa det godskrevet paa en Postkonto eller faa det kontant udbetalt gennem et Posthus; i sidstnævnte Tilfælde sker Tilsendelse af Beløbet gennem Postgirokontoret. Er der i Udbetalingskortet anført en Remittent, udbetales Beløbet kontant til denne gennem Distriktsposthuset. Der erlægges et mindre Gebyr.

Til Breve fra Kontohavere til Postgirokontoret kan benyttes en særlig af Postvæsenet fremstillet Konvolut, der leveres for 5 Kroner per Hundrede. Ved Forsendelse i andre Konvoluter er Portoen den almindelige Brevporto.

I Rente svares 1,8 % aarlig.

Se iøvrigt Postgiroanordningen af 20. Juni 1919, der faas paa Postkontorerne.

Postkreditiv er et Kreditiv (s. d.), som udstedes af Postvæsenet indenfor et vist Beløb, og hvorpaa der ved alle Postkontorer indenfor Landet kan hæves ved Præsentation af Kreditivet ved samtidig Forevisning af Identitetskort.

Postkvittering. For anbefalede Breve, Værdibreve, Pakker, Postanvisninger samt Postindkasseringsbreve kan Afsenderen forlange gratis Postkvittering, enten paa behørig udfyldt *Postbevisblanket* eller i Postkvitteringsbog. Saa vidt Tiden tillader det, skal den modtagende Postfunktionær besørge Udfyldelsen mod Gebyr af 5 Øre.

postnumerando, at betale bagud.

Postopkrævning, Besørgelse af Beløbs Opkrævning ved Postvæsenet med samtidig Udlevering af en Forsendelse. Postopkrævning kan tages paa Breve, Værdibreve og Pakker. De udskrives paa særlige Blanketter, bestaaende af et Adressekort og en Opkrævnings-Postanvisning. Opkrævningsbeløbet skal paaføres Forsendelsen. Den Adressekortet vedhængende Kupon kan som Postanvisnings-Kuponerne benyttes til Meddelelser, f. Eks. Opstilling af Regnskab udvisende det opkrævede Beløbs Rigtighed, og Kuponen kan afrives af Adressaten, naar han betaler Beløbet. Kuponen til Opkrævnings-Postanvisninger kan af Afsenderen benyttes til Regnskabsnotitser o. l. Maksimum for Opkrævninger i Indlandet er 1000 Kroner. Naar ingen Forsendelse medfølger se *Postindkassering.*

Paa *Udlandet* kan man i Alm. kun trække Postopkrævninger i Forbindelse med anbefalede Breve, Pengebreve eller Pakker, og der udfyldes ingen Blanket. Forsendelsen mærkes: *Remboursement* (fr.), Opkrævning, og Beløbet angives i Tal og Ord (dansk eller fransk) i vedkommende Lands Mønt, paa Pakker dog i dansk Mønt. Maksimum 720 Kroner.

Fristen for Indløsning er i Danmark 10 Dage, hvis ikke Afsenderen har foreskrevet en kortere Frist, i Europa ellers 7 Dage, udenfor Europa 14 Dage.

Postpakke. Varer o. a. kan forsendes gennem Postvæsenet.

a) *Indland.* Som Regel maa Pakken ikke paa nogen Led overskride 1 Meter, og Vægten maa ikke overstige 50 kg. Omdelende Landpostbude skal ikke medtage Pakker over 1 kg Vægt. Pakker af mindre Vægt medtages dog, for saa vidt Vægten af den øvrige Post tillader det. — *Voluminøse Pakker,* d. v. s. saadanne, hvis store Omfang ikke staar i Forhold til Vægten, eller Pakker, der er paamærket: »forsigtig«, koster 50 % mere i Porto. — *Ilpakker* kan indleveres indtil $^1/_2$ Time før Postens Afgang og paategnes »Ilpakke«. — Skal en Pakke udleveres straks efter Ankomsten, skal den mærkes: *Ekspres-Pakke.* Begge Slags kræver Ekstraporto. — Pakkerne skal være ledsaget af *Adressekort* efter Postvæsenets Formularer. Indtil 3 Pakker kan gaa paa ét Adressekort, naar der ikke er Postopkrævning paa disse. Man kan ogsaa anvende Adressekort med vedhængende Adressebrevkonvolut, hvori kan indlægges et Brev samt en til Pakken hørende Nøgle. Til Pakker med Postopkrævning anvendes særlige Postopkrævnings-Adressekort.

b) *Udland.* Til Sverige og Norge kan sendes Pakker indtil 50 kg, til Norge dog kun naar Forsendelsen sker alene med Bane eller Damper, ellers 12 kg, til forskellige mindre Posthuse $1^1/_2$ kg. Til Finland kan via Sverige sendes Pakker op til 10 kg, til Steder ved Banestationer 20 kg. Til det øvrige Udland skelnes mellem Postpakker (fr.: colis postaux) og Ikke-Postpakker (colis de messagerie). De første følger Verdenspostkonventionen og henregnes til voluminøse (50 % højere Porto), naar de paa nogen Led overskrider $1^1/_2$ m eller kræver særlig Omhu. Voluminøse Pakker gaar ikke til alle Lande. Ikke-Postpakker er i Reglen endnu større Pakker. — Pakkerne skal i Reglen — ikke til Belgien, Island, Norge, Sverige eller Tyskland — være forsynet med Segl, Plombe el. l., hvilket dog ikke gælder ovennævnte colis des messagerie. Der benyttes enkelte Adresse-Blanketter, hvorom det samme gælder som for Adressebreve, se ovfr. — *Ilpakker* kan sendes til Tyskland og Svejts. — *Post-Opkrævning* (s. d.) kan tages og Værdien angives, begge Dele indenfor et vist Beløb. — Med Pakker til Udlandet, undtagen Norge og Sverige, skal der følge *Tolddeklaration.* Afsenderen kan forlange at betale den udenlandske Told, men maa eventuelt stille Sikkerhed for denne. — Desuden skal medfølge *Handelsstatistisk Anmeldelse,* hvilket ogsaa gælder Pakker til Grønland, Færøerne og Island, ligesom *Værdiangivelsesblanketter,* uanset om Værdien er angivet paa Pakken eller ikke. Angives Værdien, skal der betales ekstra Porto som for tilsvarende Beløb per Pengebrev. — *Eksprespakker,* der udleveres straks efter Ankomsten, kan sendes til flere Lande mod Ekstraporto, f. Eks. Tyskland, større Byer i Sverige og Norge.

Postremischeck, se *Bankveksler.*

Postremisveksel, se *Bankveksler.*

post scriptum (lat.), Forkortelse: *P. S.*, Efterskrift.

Postsparekasse. I England toges i 1861 Initiativet til at lade Postvæsenet modtage

Sparekasseindskud for at lette Sparerne Adgangen til at opspare Penge, sml. *Postkonto*.

Post-Tilbagekaldelse. Afsenderen har Raadighed over sin Forsendelse, saa længe denne ikke er udleveret Adressaten; Begæring maa fremsættes paa Indleveringsposthuset, som lader Standsningsordren gaa videre per Post eller Telegraf efter Ønske og paa Afsenderens Bekostning. Ligeledes kan en Forsendelse paa samme Maade omadresseres eller omekspederes og Postopkrævningsbeløb forandres eller slettes.

Postvæsenets Erstatningspligt. For *anbefalede Breve* eller *Pakker* samt *Postindkasseringsbreve* godtgøres, naar de er bortkomne under Forsendelsen, 36 Kroner. Er Brevet rigtigt og uskadt udleveret, kan der ikke rejses Krav for Værdier, der har været indlagt i Brevet. For *Pengebreve* erstattes Tabet indenfor Forsikringsbeløbet, d. v. s. den angivne Værdi. Dette gælder ogsaa *Værdipakker*, hvorimod der for *almindelige Pakker* kun ydes en Erstatning af 20 Kroner indtil 5 kg Vægt og for tungree Pakker indtil 4 Kroner per kg.

Er en Forsendelse med Postopkrævning udleveret uden Opkrævning af Beløbet, kan Afsenderen kræve dette af Postvæsenet. Forsinkes en Ekspresforsendelse eller en Ilpakke ved Forsømmelse fra Postvæsenets Side mere end 6 Timer, ydes Erstatning af indtil 25 Kroner, ellers yder Postvæsenet som Regel ingen Erstatning for Forsinkelser.

Pot, ældre dansk Hulmaal = 0,9661 l.

Potaske, *Kaliumkarbonat*, $K_2CO/$, findes i Asken af mange Planter; fremstilles af Kalisalte fra Stassfurterlagene, af Melassebærme og Vaskevandet fra Uldvaskerier. Anvendes i Husholdningen, i Glas- og Sæbefabrikationen samt som Raastof ved Fremstillingen af andre Kaliforbindelser (s. d).. — *Perle-* og *Stenaske*, af forskellig Renhedsgrad, kommer fra Amerika.

Potassium, engelsk og romansk Betegnelse for Kalium.

Potkæs, gammel Ost, som er udrevet med Konjak, Rom o. l.

Pottemagervarer er Lervarer med porøs, farvet Grundmasse, fremstillet af almindeligt magert *Ler* (s. d.). Som Glasur anvendes forskellige Stoffer, deriblandt Mønje, Brunsten, Koboltoksyd o. a., der blandes med forskellige Tilsætninger (Vandglas) før Brændingen. Hertil hører Urtepotter, simple Husholdningsgenstande o. l., men ogsaa mange kunstnerisk udførte Genstande med forskelligt farvede Emaljeglasurer.

pottle, engelsk Hulmaal = 0,5 Gallon = 2,272 l.

pound, forkortet lb (af *librum* (lat.), Pund), engelsk Vægt; se *britisk Maal og Vægt*.

pound Sterling, forkortet £ (af *Livre*), er den engelske Møntenhed, der deles i 20 shillings à 12 pence; se *britisk Mønt- og Pengevæsen*.

P. P., Forkortelse af *præmissus præmittendis*, lat., forudskikket, hvad der skal forudskikkes. Anvendes i Stedet for Indledning ved Cirkulærer o. l.

p. p., Forkortelse af 1) *per prokura*, se *Prokura*; 2) *picked ports* (s. d.); 3) *postpositis postponendis* eller *perge porro*, og saa videre.

pr., Forkortelse af *per* (lat.), for, ved, med, til, af, f. Eks.: pr. Bane: med Banen; pr. Aar: aarlig; pr. 30. Juni: den 30. J. (forfalden); pr. Kassa: mod Kontant; pr. Dusin: for Dusinet; pr. kg: for et Kilogram; pr. Saldo: til Udligning; pr. kontant: Betaling i rede Penge ved Modydelsens Erlæggelse (Varernes Levering).

Preference-Aktie. Foruden anden Kapital kan et Aktieselskab have Preference-Aktiekapital, der gærne har Forret til en i Vedtægterne (eller i Aktiebrevene) fastsat Maksimumsdividende fremfor de øvrige Aktier og i Almindelighed ligeledes Forret til at blive dækket fremfor de øvrige Aktier ved Selskabets Opløsning foruden eventuelt en privilegeret Stemmeret. — Indenfor Preference-Aktierne kan man igen have forskellige Grupper med Forrang indbyrdes, f. Eks. naar der optages ny Preference-Aktiekapital mod, at den gamle Preference-Aktiekapitals Indehavere indvilliger i at træde tilbage for de ny.

Af Preference-Aktier har man atter 2 Slags, nemlig:

1) *Cumulative* ɔ: saadanne, hvor en eventuel Mindre-Dividende end den, der efter Vedtægterne tilkommer dem, skal dækkes forlods af kommende Aars Udbytte.

2) *Ikke-cumulative*, hvor Forrangen kun gælder hvert Aar for sig.

Prekærhandel, Smughandel med krigsførende.

Premier jus, se *Oleomargarine.*

Prepares, tyndt, lærredsvævet Bomuldsstof, der bruges til For.

Presseklæder, særlig stærke, afpassede Lærreder, hvori Stoffer, der skal presses, anbringes. P. indeholder efter Presningen Pressekagen, f. Eks. *Oliekager.*

Pressetalg, se *Oleo.*

presset Træ, tilskaaret Træ, som i dampet Tilstand er bøjet og presset i forskellige Former. Bruges til s. k. Wienermøbler.

Presspaan, se *Glanspap.*

primage (fr.), et procentmæssig beregnet Tillæg til den stipulerede Fragtrate.

Primaveksel, første Veksel, se *Vekselduplikater.*

Prima vista (it.), ved (første) Forevisning.

prime (fr.), Tillæg, Opgæld.

prime commercial (eng.), Veksler af første Klasse, trukket af Bankiers i løbende Regning.

primo, Tidsangivelse for den første Del af Maaneden, her d. 1.—10. inkl.

Primulin, Tjærefarvestof i Form af et gulligt Pulver. Bruges til Gulfarvning af Bomuld.

Prinsmetal, se *Bathmetal.*

Printers Ream, engelsk Papirmaal = 516 Ark.

Pris, den Maalestok, det moderne Samfund har i Guldet (Penge) for en Tings Byttеværdi eller den Værdi, Tingen paa et givet Tidspunkt har paa Markedet.

Prisbevægelse. Vareprisernes Højde paavirkes i det væsentlige af Guldmængden og Produktionsmulighederne, der altsaa vil være de vigtigste Aarsager til Prisbevægelserne i det lange Løb. Jo mindre Guldproduktionen er, desto dyrere vil Guldet være, og i Forhold hertil vil Varer være billige, da Guldet er den fælles Maalestok. Dette var Tilfældet i 1880erne og 90erne, da Efterspørgselen efter Guldet var stor paa Grund af Overgangen til Guldmøntfoden, medens Produktionen var ringe. De samtidig udmærkede Produktionsmuligheder, bl. a. paa Grund af den let tilgængelige Jord i Amerika, medførte en stadig nedadgaaende Prisbevægelse indtil 1897. Siden den Tid har Prisbevægelsen for Varer været opadgaaende, idet Guldproduktionen stadig er bleven stærkt forøget, medens Produktionsmulighederne er bleven indskrænkede ved det stadig kraftigere Jordmonopol næsten overalt i Verden.

Denne i sin Helhed ret jævne Prisbevægelse paavirkes undertiden endog ret kraftigt i op- eller nedadgaaende Retning af de økonomiske Perioder, der normalt varer omkring ti Aar, og som i dette Tidsrum viser Stigning og Fald i de økonomiske Konjunkturer med tilsvarende Prisbevægelser. Yderligere kan Krige eller lignende ekstraordinære Forhold, der medfører vanskelige Produktionsforhold og Forstyrrelser i Omsætningens Mekanik, fuldstændig ophæve Stigning eller Fald og medføre Prisbevægelser, der paa alle Omraader forrykker tilvante økonomiske Forhold.

Medens Prisbevægelsen for Varers Vedkommende i store Træk kan være op- eller nedadgaaende, alt efter de skiftende Forhold, har Jordpriserne i store Træk stadig vist en stigende Tendens, idet den stigende Folkemængde har givet en tilsvarende stærkere Efterspørgsel, uden at Udbudet er bleven forøget. Dette gælder særlig i stærkt voksende Storbyer, hvor Jordpriserne naar svimlende Højder i Forhold til tidligere.

Prisdannelse. Den vigtigste Faktor ved P. er Efterspørgselen efter de menneskelige Behov. Tilbudet og med dette Produktionsomkostningerne har ogsaa Betydning, men er ikke det afgørende, da Prisen paa Grund af Efterspørgselen godt kan være højere eller lavere end de normale Produktionsomkostninger, selv om der altid vil være Tendens til at disse to mødes. Klædevarer kan f. Eks. gaa ud af Mode, eller der kan paa Grund af særlig god Høst være stort Udbud af Korn, der trykker Priserne ned under Produktionsomkostningerne, medens daarlig Høst el. l. kan hæve Prisen langt over disse. I sin Helhed vil Prisen altsaa dannes, der hvor der er Ligevægt mellem Tilbud og Efterspørgsel. Trækker et eller flere Tilbud sig tilbage, eller Efterspørgselen stiger, vil Prisen stige, medens det omvendte vil medføre Prisfald. Hvor stærk en saadan Bevægelse vil være, afhænger dog af, om Varen er en Nødvendigheds- eller Luksusartikel, idet den første paavirkes stærkest. Om Køberklassen er rig

eller fattig har ogsaa sin Betydning, da den rige lettere vil kunne give højere Pris end den fattige, der vil søge at indskrænke sit Forbrug, hvis Udbuddet indskrænkes, eller Efterspørgselen stiger.

Medens Tilbud og Efterspørgsel ved genfrembringelige Varer vil tendere til at holde Ligevægt, hvorved Prisen kan holdes lav, gælder noget andet for Jorden, der er begrænset i Udstrækning. Prisen retter sig her *alene* efter Efterspørgselen, og da denne vil være afhængig af Folkemængden og den Pris, der kan betales for at bo eller drive Forretning, er Prisen her ubegrænset. Noget tilsvarende gælder, hvor der er et absolut Varemonopol, der imidlertid er meget vanskeligt at erobre paa Grund af Surrogatvarerne, der vil blive udbudt til Konkurrence med Monopolvaren. Monopolets Udstrækning vil ogsaa her være af Betydning.

Prise kaldes det Fartøj o/el. Ladning, som opbringes i Hh. til Krigens Ret. Skibet skal dog først dømmes ved Priseret at være »god Prise«, før det kan inddrages. Se iøvrigt *Blokade*, *Pariserdeklarationen* m. v.

Priskurant, Prisliste, Fortegnelse over Varer med vedføjede Priser.

Prisniveau, et samlet Udtryk for Højden af Varepriser. Se iøvrigt *Index numbers*.

Prisnoteringer, se under de paagældende Lande, hvor officielle Varenoteringer sættes, samt under de Varer, for hvilke Notering af Priser finder Sted. Se ogsaa *Børsnoteringer*.

Prispariteter, de ligestillede Priser for Noteringen efter Usancerne paa (vedkommende) fremmede Pladser, f. Eks. Kalkulation efter New-Yorknotering for Petroleum i Cents per Gallon og Baku-Noteringfi Kopek per Pud, og Hamburg-Notering i Mark per 50 kg.

Pristal, se *Index numbers*.

Privatdiskonto kaldes den Rentesats, til hvilke Veksler diskonteres i det aabne Marked, uanset den af Landets ledende Bank fastsatte officielle Diskonto. Privatdiskontoens Højde i Forhold til den officielle Diskonto retter sig efter Pengemarkedet.

private Company (eng.), »Familie- Aktieselskab«. Efter Loven anses et Aktieselskab for privat, naar Retten til Overdragelse af Aktierne er indskrænket, naar Aktionærernes Antal er begrænset til højst 50 og naar Vedtægterne forbyder offentlig Tegningsindbydelse. Omvendt er det nok med 2 Aktionærer (ellers kræves 7). Nogen større Forskel mellem Ledelsen af et privat Aktieselskab og et offentligt gør Loven ikke.

Privathovedbog kaldes den Hovedbog, som Chefen fører i Udtog til sin egen Underretning.

Privatkonto kaldes Kontoen for private Udgifter, Husholdning, Privatbolig etc.

privilegerede Fordringer kaldes de Fordringer, som i Tilfælde af Debitors Konkurs nyder en vis Forrang. Idet der herom henvises til Afsnittet om *Konkursbehandling*, hvor de i Konkursloven omhandlede Fordringer er anført, er der i senere Love, der indfører Forsikringspligt, givet en privilegeret Stilling til visse deraf flydende Fordringer. Dette gælder saaledes ifl. Lov No. 205 af 6. Juli 1916 (om Forsikring mod Følger af Ulykkestilfælde) baade Præmierne og, hvis Arbejdsgiveren ikke har forsikret sine Folk, selve den tilskadekomnes Krav overfor Arbejdsgiveren. Det samme gælder ifølge Lov No. 54 af 1. April 1905 om Søfolks Ulykkesforsikring.

pro, for, bruges sædvanligvis enstydig med *pr.* (s. d.), resp. *per*.

pro anno (lat.), forkortet p. a., per Aar, aarlig.

Probering, Undersøgelse og Fastsættelse af Møntmetals Indhold af Ædelmetallet selv. Sker ved kemisk Analyse. Guldbarrers Finhed angives gærne i Titusindedele, Sølvbarrers i Tusindedele.

Probernaale er Naale af Guld- eller Sølvlegeringer af nøje kendt Indhold af Guld eller Sølv; anvendes til at prøve Guld- eller Sølvlegeringer ved Hjælp af Proberstenen.

Probersten er en Kiselskifer, der tjener til at prøve Guld eller Sølvlegeringer paa. Med den Legering, som skal prøves, tegnes paa Proberstenen en Streg, som da sammenlignes med Probernaalene.

Probervægt. Finheden af Møntmetal eller en Blanding betegnes undertiden ved at angive, hvor mange Vægtdele af hvert Metal der findes i en Vægtenhed af Møntmetallet, respektive Blandingen. Det Vægtsystem, der anvendes ved en saadan Angivelse, kaldes Probervægt.

pro calculo (t.), rigtig, efterprøvet, revideret, befundet overensstemmende.

Procent (lat.: *pro centum*), forkortet pCt. eller %, af Hundrede.

procura, se *Prokura.*

producere, frembringe.

produit net (fr.), Nettoprodukt; i Fysiokratismen (s. d.) Udtryk for (Grunds og) Jords Afkastning af Produkter.

Produktbørs, se *Børser.*

Produktion, Uddragning eller Omdannelse af Naturens Rigdomskilder til Tilfredsstillelse af menneskelige Behov. Til Produktion maa ogsaa regnes alt Arbejde, der som Retspleje, Oplysning o. s. v. tjener til Sikring eller Fremme af det økonomiske Liv. For at kunne producere kræves der de tre økonomiske Faktorer Jord, Arbejde og — sædvanlig — Kapital.

Produktionsafgift hviler paa de i Indlandet producerede Varer og paalægges sædvanlig efter Produktionens Størrelse og Kvalitet. For Tiden (1919) tages der i Danmark Produktionsafgift af Sukker, Brændevin, Øl, og Tobak. Afgifternes Størrelse forandres stadig og er under Verdenskrigen forhøjet betydeligt for Brændevinens, Øllets og Tobakkens Vedkommende. Paa Cigarer, Cigaretter og Spillekort erlægges Afgifter i Form af en Stempelafgift. Forlystelsesafgiften paa Teaterforestillinger, Koncerter, Cirkus- og Varietéforestillinger o. s. v. maa ogsaa henregnes til en Produktionsafgift. Da P. regnes som en Driftsudgift, overvæltes den paa Forbrugeren og bidrager saaledes til at hæve Prisniveauet.

En særlig Form for Produktionsafgift er den høje Pris ,Kommunerne tager for Gas, Elektricitet o. l., idet der herved fremkommer en ny Form for indirekte Beskatning.

Produktionsforening, Sammenslutning af Producenter, hvis Formaal er ved Produktion i større Stil at fremskaffe bedre og mere ensartede Produkter, samtidig med at Arbejdet ved Hjælp af Maskiner og andre i Stordriften brugelige Hjælpemidler lettes. Som Eksempler paa P. kan nævnes Andelsmejerier og -slagterier. Sammenslutning af Arbejdere til Oprettelse og Drift af Fabrikker, saaledes at disse høstede Udbyttet, er vel forsøgt, men har ikke vundet nogen nævneværdig Udbredelse.

Produktionskapital, se *Kapital.*

Produktionskredit, Kredit i Tillid til skabende Arbejde og derfor til Anvendelse i produktive Foretagender.

Produktionsmidler, Jorden og Kapitalen som de to af de tre Faktorer i Produktionen.

Profiljærn er Stænger, Bjælker, Skinner o. a. valsede ,af blødt Staal (se *Jærn*) i forskellige Tværsnitsformer efter bestemte *Normalprofiler: Vinkelj.* er lige- el. uligefliget. *T*-jærn smal- el. bredfliget. Andre Former er *U*-, *I*-, *Z*- og dobbelt *T*-jærn, der bruges som *Jærnbjælker, Haandlistej.* til Rækværker, *Vulstj.* til Skibsbygning, *Sprossej.* til Vinduer, *Kvadrantj.* til Søjler, *Sporvejs-* og *Jærnbaneskinner.*

profit-sharing, engelsk Udtryk for Tantième eller Udbyttedeling,hvorigennem Funktionærer og Arbejdere faar Del i Bedriftens Overskud. Formaalet er at gøre Arbejderne interesseret i et godt Driftsresultat, men Systemet har overfor disse kun haft ringe Fremgang, da den enkelte Arbejder har meget ringe Indflydelse paa Udbyttet i en stor Bedrift. For de højere Funktionærers Vedkommende er Tantièmesystemet meget udbredt, idet Driftsherren herved knytter disse nærmere til Bedriften.

Proformahandeler. I Aftaleloven af 8. Maj 1917 § 34 bestemmes, at hvor en Viljeserklæring er afgivet paa Skrømt og den, til hvem Erklæringen er afgivet, har overdraget en Ret ifølge samme til en godtroende Tredjemand, kan det ikke overfor denne gøres gældende, at Erklæringen var afgivet paa Skrømt.

Dansk Ret staar her paa samme Standpunkt som tysk og fransk Ret. Selve den, til hvem pro forma-Dokumentet er udstedt, kan selvfølgelig ikke gøre Retten gældende, da den overfor ham jo netop kun er paataget paa Skrømt.

progressiv Skat, Skattesystem, hvorefter Skatteprocenten er stigende med det skattepligtige Beløbs Størrelse.

Prohibitivsystem kaldes den Toldpolitik, der hæver Indførselstolden til en saadan Højde, at den faktisk virker som Indførselsforbud.

Prohibitivtold, se *Prohibitivsystem* ovfr.

Proklama er en Indkaldelse af Kredi-

torer for Anmeldelse af deres Fordringer o. l. f. Eks. i Aktieselskaber, der er traadt i frivillig Likvidation. Se iøvrigt *præklusivt Proklama, Proklamabevilling, Proklamavarsel* og *Proklamavirkning.*

Proklamabevilling. Justitsministeriet kan give Bevilling til at udstede præklusivt Proklama til Kreditorer. Bevillingerne kan udleveres af Amtmændene, i København af Overpræsidenten. Indkaldelsen gælder Kreditorerne *som Helhed*, idet der ikke kan gives Bevilling til at indkalde enkelte Kreditorer. Bevillingen skal tinglæses saavel ved Debitors Værneting som Overret. Det er paalagt Amtmænd og Overpræsident at paase, at ikke Proklamabevilling meddeles Fallenter, førend det er godtgjort, at Boet er ekstraderet, eller at de har fyldestgjort alle dem, der har anmeldt Krav i Konkursboet.

Proklamavarsel. 1) Ved Proklamabevilling (s. d.) skal der gives Aar og Dags Varsel, d. v. s. 1 Aar og 8 Uger. 2) I Dødsboer er Varslet 3 Maaneder for indenlandske og 6 Maaneder for udenlandske Kreditorer. — Varslet regnes fra den *sidste* af de 3 krævede Bekendtgørelser.

Proklamavirkning. Under Henvisning til det under *præklusivt Proklama* (s. d.) anførte skal bemærkes, at *alle* Fordringer, ogsaa de privilegerede, er Genstand for Præklusion (s. d.), fraset et Par uvæsentlige Undtagelser. Tinglige Rettigheder o. l. prækluderes ikke.

Prokura, (registreret) Fuldmagt. Anmeldelse af Prokura finder Sted til Handelsregistret (Firmaregistret), og der kan ikke registreres Indskrænkninger i den almindelige Bemyndigelse til at hæfte Firmaet ved Handeler indenfor dets naturlige Omraade. Derimod har Prokuristen ikke i Almindelighed Ret til at afhænde eller behæfte Chefens faste Ejendomme.

(En ikke-anmeldt Prokura kan der gives større eller mindre Udstrækning, men Begrænsninger udover ovennævnte kan dog ikke gøres gældende overfor godtroende Tredjemand).

Noget andet er, at der kan gives specielle Fuldmagter til visse (enkelte) Handlinger, f. Eks. Postfuldmagt, men saadan Bemyndigelse kan ikke kaldes Prokura.

Naar Prokuristen underskriver for sit Firma, skal han udtrykkeligt angive Prokuraforholdet, f. Eks. per pro. Prokuristen kan ikke meddele andre Prokura for sit Firma. Prokura kan til enhver Tid tilbagekaldes. Se videre *Fuldmagt.*

Prokura-Endossement kaldes det Endossement, hvorved Vekslen gives til Inkasso. Inkasso-Endossataren har kun Ret til at indkræve Beløbet og iøvrigt varetage de interesseredes Vekselrettigheder, men har selv intet Regreskrav ved Vekslens Ikke-Honorering, da han kun er Vekselejerens Inkassofuldmægtig. Prokura-Endossataren kan kun overdrage Tredjemand Vekslen ved nyt Prokura-Endossement.

Prokurist, en almindeligvis i Handelsregistret indført Fuldmægtig for et Handelsfirma o. l.; se iøvrigt under *Prokura.*

pro libito (lat.), efter Valg, efter frit Skøn.

Prolongation, Forlængelse, Udskydelse af Opfyldelsesterminen, se *Report* og *Deport.*

Prolongationssatser. Ved Terminsforretningerne danner der sig bestemte Satser efter Markedets Stilling for Prolongation af indgaaede Terminshandeler, baade for *Deport* og *Report* (se disse).

pro mille (lat.), forkortet p. m. eller ‰, af Tusinde.

promissory note (eng.), Solaveksel (s. d.), egen Veksel.

prompt, straks, omgaaende, hurtigt, uden Ophold. For Varer, der skal leveres prompt, findes ikke nogen ensartet alle Varesorter omfattende Forstaaelse efter dansk Børskutyme.

prompte Varer. Ved Afslutning om »prompte Varer« skal disse leveres straks. Svarer i Børshandelen til Handel in loco, hvor Varen skal være tilgængelig straks.

prompt Svar, se *Handelskontrakt.*

pro novitate (it.), som Nyhed, det nyeste.

Proof-spirit (eng.), Betegnelse for en Alkoholfortynding af Vægtfylde 0,92 ved 15,55° C. (60° Fahrenh.) = ca. 57,20 Vol. % Alkohol.

Propatria, Papirformat, ca. 34 × 43 cm.

Propoluini (it.), *Forkøbsret.*

proportional Skat, samme Procent for de forskellige Størrelser af de skattepligtige Beløb.

Propper, af *Kork* (s. d.). *Gummipropper*, se *Kautsjuk*. *Træpropper*, se *Spundse*. *Jærn-* og andre *Metal*-Propper til Lukning af Rør har i Reglen Skruegænger. *Patentpropper* er Porcelænsknapper, som fæstnes paa Flasken med et Stel af Metaltraad og tætnes med en Gummiskive eller Korkhætte. Ligeledes bruges *Metalhætter* med en indlagt Korkskive, som fastklemmes om Randen af Flaskehalsen ved Hjælp af en Maskine.

propre (fr.), egen, selv.

Proprehandel (fr.—t.), Handel for *egen* Regning i Mods. til Kommissionshandel.

Props, *pit props* (eng.), korte, runde Stykker af Træstammer, der bruges til Afstivning i Gruber. Udføres i stor Mængde fra Skandinavien til England.

pro rata (lat.), for en Del, for en Brøkdel, forholdsmæssigt.

Prospekt, Oversigt. Ved Fremlæggelse af første Aktiekapital for (offentlig) Tegning vil Tegningsindbydelsen gærne være ledsaget af et Prospekt over Selskabet og dets Chancer, affattet gærne ret rosenrødt; se iøvrigt Charles V. Nielsen: Aktieret (1911).

Proteinstoffer eller *Æggehvidestoffer* udgør en vigtig og væsentlig Bestanddel af det dyriske Legeme og findes ogsaa meget udbredt i Planterne (særlig Frøene). De indeholder 13—16 % Kvælstof og 1 à $1^1/_2$ % Svovl. Af vigtigere Proteinstoffer kan nævnes: *Albumin* i Hønseæg, *Fibrin* i Blodet, *Myosin* i Kødtrævlerne og *Kasein* i Mælk. *Lim* har noget lignende Sammensætning som Proteinstofferne. *Plantekasein* eller *Legumin* forekommer navnlig i Bælgplanternes Frø. P. spiller en yderst vigtig Rolle i Næringsstofferne (sml. *Foderstoffer*).

Protektionisme, Toldsystem, hvis Formaal er gennem Beskyttelsestold (s. d.) at skærme den indenlandske Produktion for Udlandets Konkurrence.

Protest *for Veksler*. Under Henvisning til Afsnittene om *Regres* for Akceptmangler og *Betalingsregres* skal her gives en Fremstilling af Fremgangsmaaden.

Optagelse af Protest er en offentligretlig Akt, der udføres af den Embedsmand, som besørger Notarialforretningerne: i København Notarius publicus og udenfor København ifl. Retsplejeloven Underretsdommeren i hans Egenskab af Retsskriver. Dog kan Protest, hvis vedkommende Embedsmands Medvirkning ikke i betimelig Tid kan haves, optages af 2 lovfaste Vidner, hvis Protestoptagelse dog inden 2 Hverdage skal meldes til vedkommende Embedsmand, som vil kunne afslaa at anerkende den (indføre den i sin Protokol), hvis ikke Formaliteter etc. er overholdt ved Protesten. (En Banks Optagelse af Protest ved 2 af sine Kontorister kendt ugyldig, se U. f. R. 1913, S. 261). Ved Begæringen maa Vekslen (Duplikatet, Kopi) medfølge, da den i Protestakten skal gengives in extenso. Ved Tabsprotest, hvor Vekslen som bortkommet ikke kan medfølge, maa der indgives skriftlig Begæring. Desuden indeholder Protestakten Oplysning om Veksel skyldnerens Svar — eventuelt hans Nægtelse at svare — eller om, at han ikke har kunnet træffes etc., og der skal paa Vekslen noteres, at Protesten er optaget.

Det bemærkes, at hvor Trassaten blot har givet Vekslen en »Præsentationsadresse« paa hans egen Plads, skal Protesten optages hos *ham selv*.

I Frankrig og Tyskland har man for at undgaa Ulejlighed og Omkostninger indført Postprotest. Haag-Forslaget vil give enhver Stat Ret til selv at bestemme, om en af Trassaten paa Vekslen underskrevet Erklæring, der skulde indføres i et officielt Register, med Vekselejerens Samtykke kunde træde i Stedet for Protest, om Skyldneren ønskede at undgaa saadan, der — ved sin Offentlighed — kan være til Skade for hans Kredit, hvorfor den ofte »tages« paa Notarialkontoret.

Foruden af ovennævnte Grunde: manglende Akcept og manglende Betaling, kræves endvidere Protest for *manglende Datering*, naar en *Efter Sigt-Veksel* akcepteres uden Angivelse af Dato (Aar, Maaned, Dag) for Akcepten, idet Vekslen jo maa have en fast Dag at løbe fra.

Ligeledes skal en Domicil-Veksel protesteres og før Forfald, naar Trassanten ikke har angivet paa Vekslen, hos *hvem* Betalingen paa det fremmede Sted kan kræves. Vil Forvareren af Akcepteksemplaret (se *Vekselduplikater*) ikke udlevere dette til Indehaveren af Endosso-Eksemplaret, skal Protest herfor optages hos nævnte Forvarer, uanset om Akcepteksemplaret *er* akcepteret eller

ikke. Men desuden skal Endosso-Eksemplaret (her altsaa uden Akcepteksemplaret) præsenteres Trassaten, som, hvis han *har* akcepteret dette, naturligvis vil nægte at betale Endosso-Eksemplaret alene, og i saa Fald skal ogsaa hos ham Protest optages for at bevare Regressen.

Desuden *kan* f. Eks. en Trassent ved en Tratte direkte paa Trassat give Inkasso-Remittenten Ordre til at optage Protest enten for manglende Akcept eller nægtet Betaling. Der opnaas derved at lægge et vist Pres paa betrukne. Tratten forsynes da gærne med Mærket: *m. P.*

Protestat (t.), den, hos hvem Protest (skal) optages.

Protestbevis. Angaaende optagen Protest udfærdiger vedkommende Embedsmand en Aktbeskrivelse, hvori Vekslen optages in extenso.

Protestdage. Medens en Veksel ingen Løbedage har, men skal betales paa Forfaldsdagen, har Vekselejeren ikke nødig at optage Protest før 2 Dage efter Forfaldsdagen, Søn- og Helligdage ikke medregnet. Forfalder saaledes en Veksel Mandag den 3die Januar, skal den protesteres senest Onsdag den 5te Januar og i København indleveres til Notarius den sidste Dags Formiddag.

Protest de non acceptatione (lat.), Protest for Akceptmangel, se *Regres.*

Protest de non solutione (lat.), Protest for manglende Betaling; se *Regres.*

Protest gegen die Wand (t.), Protest for den nøgne Væg kaldes den Protest, som optages, naar Vedkommendes Lokale (Bopæl) er lukket ved Henvendelsen.

Protest in den Wind (t.), Protest for Vinden kaldes den Protest, som optages, naar Protestaten (s. d.) ikke kan findes.

Protestrekvirent kaldes den, som lader Protest af en Veksel optage.

Provenceolie, se *Olivenolie.*

Provencevine fra Departem. P. i Sydfrankrig har en Del Lighed med de spanske Vine, d. v. s. sukker- og alkohol-rige. De udføres over Toulon og Marseille.

provenue (fr.), Udbytte, Afkastning, hvad der »kommer ud« af noget.

Provision, Godtgørelse for at bringe Forretning i Stand eller bidrage hertil, for Ulejlighed, Besørgelse o. l.

Provisionsrejsende, en Handelsrejsende, der helt eller væsentlig lønnes ved Provision af de fremskaffede (og ekspederede) Ordres eller Afslutninger.

Se iøvrigt under *Handelsrejsende.*

pr. pr., Forkortelse af *per procura,* ifølge Fuldmagt.

pr. pro, Forkortelse af *per procura,* ifølge Fuldmagt.

Prune, Tjærefarvestof i Form af mørkebrunt Pulver el. Dej; anvendes til Violetfarvning af Uld og Bomuld.

præceptiv siges en Lovbestemmelse at være, naar denne staar ved Magt trods anden Aftale mellem Parterne.

Prægningsomkostninger. I nogle Lande sker Udprægning af Mønter for private gratis af det indleverede Møntmetal, men andre Steder tager Staten endog *Slagskat* udover selve Prægningsomkostningerne; se iøvrigt *Slagskat.*

Prædjudice, se *sans prejudice.*

Präjustiz, se *Ohne Präjustiz.*

präjustizierter Wechsel (t.), en Veksel som ikke er honoreret og som ikke rettidig er protesteret for udebleven Betaling.

Præklusion, Udelukkelse el. Fortabelse af en Ret derved at den ikke rettidig er anmeldt efter saadant udstedt Proklama, som har præklusiv Virkning.

præklusivt Proklama er *Proklama* (s. d.), som har den Virkning, at Fordringer o. l. som ikke anmeldes inden den i Proklamaet angivne (lovlige) Frist, ikke tages i Betragtning. Som Eksempler paa præklusivt Proklama skal nævnes:

1) præklusivt Proklama *kan* udstedes i *ethvert* Tilfælde, hvor der finder Skifte Sted efter en afdød.

2) En Enke, der hensidder i uskiftet Bo kan naar som helst indkalde sin afdøde Mands Kreditorer ved præklusivt Proklama.

3) Ved Skifterettens Opgørelse af et Bo — udenfor Dødsfald-Skifte — efter de lodtagnes Begæring, f. Eks. Interessentskabsboer, Ægtefællers Fællesbo i Tilfælde af Separation eller Skilsmisse.

4) ifølge *Proklamabevilling* (s. d.).

Derimod er det i Konkursboer udstedte Proklama kun for saa vidt præklusivt, som

de Fordringshavere, der melder sig efter at Bomassen er udloddet, intet faar. Proklama fra likviderende Aktieselskaber o. l. har ikke præklusiv Virkning.

Sædvanlig indsender man sin Anmeldelse i 2 Eksemplarer og lader sig det ene tilbagelevere med Paategning om den skete Anmeldelse.

Præmie, 1) Opgæld, Agio; 2) Betaling for Forsikring; 3) Risikobegrænsning ved Spekulationsforretninger, se ndf.

Præmieforretning er en *Terminsforretning*, der navnlig gøres i Effekter langt mere end i Varer. Ideen er den, at den ene af Parterne ved Erlæggelse af en fastsat Præmie, henholdsvis af en højere eller lavere Pris, erhverver en Ret, der først bliver aktuel ved Terminens Indtræden. Følgende Arter skal omtales.

a) *Forpræmie.* Køberen erlægger en vis Præmie forud, f. Eks. 1 sh per Sæk af Varen, og faar da i sin Option (Valg) at kræve Levering af et aftalt Kvantum til Terminen til aftalt Pris (med et vist Leveringsvarsel) eller at undlade Aftagelse.

b) *Rykpræmie* (t.: *Rückprämie*, eng.: *put*). Sælgeren erlægger forud en vis Præmie, f. Eks. 1 sh per Sæk af Varer og faar da i sin Option (Valg) at kræve Aftagelse af et aftalt Kvantum til en aftalt Pris (med et vist Aftagelsesvarsel) eller at undlade Levering.

c) *Dobbeltpræmie.* Den ene Part erlægger en vis Præmie forud, f. Eks. $1^1/_2$ sh per Sæk af Varen, og faar derved Ret til enten at kræve leveret eller selv levere et vist Kvantum til en vis Pris, naar Terminen er inde, eller undlade begge Dele.

d) Køberen afslutter med Sælgeren saaledes, at han ved Leveringsterminen kan kræve ikke alene det købte (Mindste-) Kvantum, men ogsaa det dobbelte, respektive flerdobbelte til den aftalte Pris.

e) Sælgeren afslutter med Køberen saaledes, at han ved Leveringsterminen faar Ret til at kræve aftaget ikke alene det købte (Mindste-)Kvantum, men ogsaa det dobbelte respektive flerdobbelte heraf til den aftalte Pris.

f) *Stellage.* Parten har Ret til paa Varselsdagen at erklære *enten* om han vil kræve leveret et Kvantum til en højere Pris end den, som gjaldt paa Afslutningstiden, eller om han selv vil levere Varen til en lavere Pris end Afslutningsdagens.

Det bemærkes, at i Stedet for Erlæggelse af Præmien forud i de under a—c nævnte Forretninger kan disse ogsaa gøres saaledes, at Rethaveren paa Varselsdagen enten kan kræve leveret til aftalte Pris plus Præmien, respektive kræve Aftagelse paa samme Vilkaar *eller* træde tilbage mod Erlæggelse af Præmien, der i saa Tilfælde kaldes Angerpenge (t.: *Reugeld*).

En anden Form end den under f nævnte af *Stellage* foreligger, naar Rethaveren straks betaler en Præmie (t.: *Stellgeld*), men derefter leverer, respektive aftager Varen til Terminen til Afslutningsdagens Pris.

Præmieforsikring er Overtagelse af Forsikringsrisiko mod bestemt Betaling for samme, modsat gensidig Forsikring.

Præmieobligationer, Obligationer udstedte for Laan, der ikke bærer Rente, men som for en Del af den sparede Rente udtrækkes helt eller delvis med Gevinst, Præmie. (Denne Laaneform opstod i Slutningen af 18. Aarhundrede og er en Spekulation i Folks Spillesyge). Lodderne eller Obligationerne skal i Hh. til en vis Spilleplan ad Aare mindst inddrages med deres Paalydende. Fra Lovgivningsmagten rundt om i Landene er paa forskellig Maade lagt Hindring for Svindel med disse Præmieobligationer, f. Eks. mod at spille »paa Andel« i saadanne.

Præmiereserve, Forsikringsselskabernes Opsamling af Kapital for at sikre sig mod den Risiko, der kan være ved de forskellige Forsikringsarter (s. d.), idet der paalægges en højere Præmie end efter normal Dødelighed, Brandfare, Mulighed for Ulykker o. s. v. Hvis der ikke er Brug for P., kan den sædvanlig med Aars Mellemrum udbetales som Bonus til de forsikrede.

Præmietabel, en Tabel, der kan udarbejdes for de forskellige Forsikringsarter (s. d.), saaledes at man deri kan finde Bruttopræmiernes eller Kapitalindbetalingernes Størrelse under de meget forskellige Forhold, hvorunder en Forsikring kan foreligge. En P. kan dog ikke udarbejdes til Brug, medmindre det kan forudsiges, med hvor stor Sandsynlighed vedkommende Hændelser: Død, Brand, Tyveri o. s. v. vil ind-

træffe. Da Dødelighed, Brandfare og Tyverihyppighed kan forandre sig i Tidens Løb, vil Præmietabeller ikke være absolut gyldige til ethvert givet Tidspunkt. I Præmietabeller kan der følgelig ikke regnes med ekstraordinære Begivenheder som Krig; store Epidemier el. l. Selv om Præmietabeller derfor har sine store Mangler, er de dog til uvurderlig Nytte paa mange af Forsikringens Omraader.

Prænumeration, Forudbetaling.

prænumerere, forudbetale.

Præparering, en foreløbig Behandling af Raastoffer, f. Eks. af Mineralier til Malerfarver. Disse finmales paa en *Præparersten* ved Hjælp af en *Løber* (se *Møllesten*).

Præparersalt, *tinsurt Natron, Natriumstannat,* anvendes som Bejdse i Farverierne.

Præserveringsmidler, se *Konserver.*

Præskription, Forældelse (s. d.).

Præventiv-Akkord, en Akkord til Forebyggelse af truende Konkurs. Kan være enten frivillig eller Tvangsakkord (udenfor Konkurs); se *Akkord.*

Prøvebalance kaldes det Udtog af Bøgerne, der tages ved Regnskabsaarets Slutning, for at konstatere, at Indførslerne stemmer overens, ligesom ved den maanedlige Raabalance (s. d.), der ogsaa benævnes Prøvebalance.

Prøvehandel eller rettere *Handel ifølge foreviste Prøver* er tilladt enhver Handelsberettiget eller hans Agent (Rejsende) i alle Købstæder; paa Landet derimod kun til (andre) Handelsberettigede og kun af Varer, som vedkommende er berettiget at forhandle, hvis det ikke drejer sig om Landbrugsprodukter, hvormed Handelen ifølge Prøve er fri paa Landet. Selve Prøverne maa Falbyderen *ikke* sælge. (Disse Bestemmelser er lidet nutidssvarende). Rejsende for udenlandske Huse skal løse Handelspas (s. d.).

Prøvepapir, Filtrerpapir, imprægneret med forskellige Farvestoffer (Indikatorer), f. Eks. Lakmus-, Curcuma-, Kongopapir; anvendes til Undersøgelse af Væskers Reaktion.

prøvesvarende, se *Køb efter Prøve.*

Prøvesølv. Københavns Prøvesølv skal *mindst* holde 826 promille Sølv.

P. S., Forkortelse af *post scriptum* (lat.), Efterskrift.

p. t., Forkortelse af *pro tempore* (lat.), for Tiden.

Pt, kemisk Betegnelse for *Platin.*

P. T., Forkortelse af *pleno titulo* (lat.), med den fulde Titel.

Ptomainer, *Liggifte*; opstaar ved Forraadnelse af æggehvideholdige Stoffer, f. Eks. i Kød.

Pud, russisk Vægt = 40 russiske Pund = 13,38 kg.

Puddelstaal, se *Jærn.*

Pudder, forskellige kosmetiske Præparater, bestaaende af Hvede- eller Rismel, hvortil er sat Farvestof og Parfyme og undertiden Zinkhvidt. I Medicinen anvendes P., bestaaende af Hvedemel, Talkum og forskellige Medikamenter, f. Eks. Salicylsyre.

Puddersukker, se *Sukker.*

Pudseolie, se *Benzin.*

Pudsepomade, *Pudsekrem,* Blandinger af Stearinolie, Vaselin o. s. v., med fint pulveriserede Stoffer, Engelskrødt, Pimpsten o. l. (se *Polermidler*). Anvendes til Pudsning eller Polering af Metaller.

Pukkelplader, galvaniserede Jærnplader med Bølger af forskellig Bredde. Bruges til Tagbeklædning (sml. *Blik*).

Pulver, Stoffer, der ved Rivning, Stødning, Præparering eller Malning er bragt i fintdelt Tilstand.

Pulvis, (lat.) Betegnelse for Pulver.

Pun, koreansk Vægt = 0,38 g.

Puncheon, 1) engelsk Ølmaal = $^1/_3$ Tun = 2 barrels = 3,2714 hl; 2) engelsk Vinmaal o. l. = 84 Gallons = 3,8166 hl.

Pund, 1) som Mønt, se *britisk* og *tyrkisk Mønt- og Pengevæsen*; 2) som Vægt: i Danmark = $^1/_2$ kg og ellers under forskellige Navne som *pound* (angelsachsiske Lande), *libra, funt* (Rusland), *Pfund* (Tyskland) etc., hørende til de ældre Vægtsystemer udenfor Metersystemet.

Punktation (t.), Forkontrakt, Kontraktudkast.

punktieren (t.), afkonferere. Ved Konfereringen sættes gærne et Mærke (t.: Punkt) ved de enkelte Poster.

Punsch, Fællesbetegnelse for en Del Drikkevarer, der bestaar af Alkohol, Sukker og Vand med forskellige Tilsætninger, f. Eks. Arrak (*svensk Punsch*).

Punschekstrakt, Alkohol med Tilsætning af forskellige Essenser og Sukker. Bruges til Punsch.

Puré, 1) *Indiskgult,* et fra Indien eller Kina i Kugleform kommende Farvemateriale. Anvendes som Lakfarve i Oliemaleriet. 2) halvflydende Frugtmos, f. Eks. af Tomater.

puriss, Forkortelse af (lat.) *purissimum,* Betegnelse for den højeste Renhedsgrad. En mindre Renhedsgrad betegnes ved *purum.* Sml. *Renhedsbetegnelser.*

Purpur, et violetrødt Farvestof, som i Oldtiden fremstilledes i Middelhavslandene af Purpurmuslingen, *Murex.* Nu bruges Betegnelsen om forskellige rødviolette Farvestoffer.

Purpurin, et af Farvestofferne i Kraproden.

Purpurtræ, se *Amaranttræ.*

put (eng.), Rykpræmie, se *Præmieforretning.*

put and call, se ovenfor *put.*

put of more, se ovenfor *put.*

Pyraminorange, Tjærefarvestof; anvendes til Farvning af Uld, Bomuld og Silke.

Pyridin er en stærkt lugtende og smagende, flygtig Væske, som faas ved Destillation af Tjære. Bruges til Denaturering (s. d.) af Alkohol.

Pyrit, se *Svovlkis.*

pyrofore Legeringer, *Auersten,* bestaar af Jærn og Cerium (se *Monacit*). Giver Gnister ved Rivning og bruges derfor i Fyrtøjer.

Pyrogallol, *Pyrogallussyre,* benyttes bl. a. som Fremkalder i Fotografien og til Haarfarvning.

Pyroksylin, se *Nitrocellulose.*

Pyrop, se *Granat.*

Pægl, ældre dansk Maal = ¼ Pot.

Pælepenge, se *Bolværkspenge.*

Pæonin, *rød Korallin,* Tjærefarvestof i Form af en orangefarvet Dej. Bruges i Papir- og Tapetfabrikationen.

Pærer, Frugterne af *Pæretræet Pyrus communis*; dyrkes i hele den tempererede Zone i utallige Arter. Spises friske eller syltede og bruges en Del til Frugtvine. Fra Kalifornien kommer store Mængder *tørrede P.,* afskallede og flækkede.

Pæretræ er Veddet af dyrkede og vildtvoksende Pæretræer. Det er rødliggult, haardt, ret tæt og kan modtage smuk Politur. Det bruges til Billedskærerarbejde, Træsnit og sortfarvet som Surrogat for Ibenholt.

Pølser fremstilles af smaathakket Kød og Flæsk el. Indvolde (Lever, Lunge og Hjærter), hvortil der sættes Vand, Salt, Salpeter, forskellige Krydderier og Farve, samt undertiden Mel og Æg. Naar de finthakkede Ingredienser er godt blandede, stoppes de i godt rensede Tarme. P. forhandles friske, saltede eller røgede. *Kødpølser* og *Medisterpølser* bestaar væsentligst af Kød, Fedt og Krydderier, *Blodpølser, sorte Pølser* af Blod, Svinekød, Fedt og Rosiner, og *Leverpølser* af Lever, Milt, Brusk og Fedt. *Spegepølser* er røgede.

Q

Q., Forkortelse for *Metercentner* (s. d.).

qr., Forkortelse for *quarter* (s. d.), Flertalsforkortelse *qrs.*

qtl., Forkortelse for *quintal* (s. d.).

Quart, engelsk Maal for flydende Varer = ¼ Imperial Gallon = 2 Pints. 1 Quart svarer til 1,136 l.

Quarter, forkortet *qr.,* 1) engelsk Kornmaal = 8 Imperial bushels = 64 Imperial Gallons. I Imperial Quarter svarer til 290,8 l. 2) engelsk Vægt = ¼ hundredweight = 28 lbs. 1 Quarter Vægt svarer til 12,7006 kg.

Quarterdeck (eng.), Halvdæk agter.

Quebeck-Standard, engelsk-kanadisk Trælastmaal = 275 cubic feet, engelske Kubikfod, se britisk Maal og Vægt.

Quebracho er Fællesbetegnelse for Veddet af forskellige garvestofholdige Træer fra Mellem- og Sydamerika. Undertiden forsendes det i Blokke, men anvendes i Garverierne i

raspet Tilstand. Den af Træet fremstillede Ekstrakt forhandles som en mørkerød sprød Masse eller som tykflydende Væske.

Queensmetal, se *Britanniametal.*

Quercetin, se *Quercitronbark.*

Quercitronbark er den for det yderste sortfarvede Lag befriede Bark af Farveegen, *Quercus tinctoria,* som er hjemmehørende i Pensylvanien (Nordamerika). Den er et af de vigtigste Raastoffer i Farveindustrien til Gulfarvning. Barken bruges i pulveriseret Tilstand eller som Ekstrakt. *Flavin* og *Quercetin,* der er grøngule Pulvere, udvindes af Barken paa forskellig Maade.

Quickmalt, se *Majs.*

Quintal er Vægtenheden 1) i det gamle spanske Vægtsystem, som endnu anvendes en Del i Spanien samt i Meksiko, Centralamerika, Vestindien og de sydamerikanske Stater (Brasilien undtaget), idet man de sidstnævnte Steder tidligere udelukkende benyttede Moderlandets Vægt og Maal etc. 1 Quintal deles i 4 Arrobas = 100 Libra à 460 g. Herefter svarer en spansk Quintal til 46 kg. 2) i det gamle portugisiske Vægtsystem, der endnu delvis anvendes i Brasilien. Den portugisiske Quintal har 4 Arrobas = 128 Libras à 459 g. Herefter svarer en portugisisk Quintal til 58,75 kg. — Begge disse Quintals anvendtes tidligere meget i Verdenshandelen.

Quintale, maltesisk Centner à 100 Rottoli, svarende til 175 engelske Pund (lbs), hvorefter 1 maltesisk Quintale svarer til $79^3/_8$ kg.

Quintal métrique, fransk Benævnelse for 100 kg, Metercentner.

Quire, eng. Talmaal for Papir = Bog à 24 eller 25 Ark.

Quorum, en særlig i England anvendt Betegnelse for en beslutningsdygtig Forsamling.

INDUSTRIFORENINGEN BIBLIOTEK

R

R., Forkortelse for 1) *Rekommanderet;* 2) *Real* (s. d.).

R°, 1) Forkortelse for Rubel; 2) for Reaumurgrader.

Raabalance kaldes det Udtog af de samlede Konti, som sædvanlig optages hver Maaned for at se, om Indførslerne stemmer.

Raadighed over sit Bo opnaas af Fallenten enten ved Boets Ekstradering (s. d.) til fri Raadighed eller ved Boets Slutning, naar dets Midler er udtømte. I denne Forstand opfattes R. ved politiske Rettigheder, efter Aktieloven etc., men den sidstnævnte Form for Raadighed er ikke tilstrækkelig for (fallerede) Mæglere eller for Adgang til Børsen.

Raajærn, se *Jærn.*

Raapetroleum, se *Petroleum.*

Raasprit, se *Alkohol.*

Raastof, se *Halvfabrikata.*

Raasukker, se *Sukker.*

Raavægt for Mønter og Møntmetal forstaas som hele Vægten uden Hensyn til Finheden.

Rabarberstilke, Bladstilke af flere *Rheum*-Arter, Skedeknæfamilien; dyrkes som Køkkenurt i Nord- og Mellemeuropa.

Rabat, Afkortning, Fradrag i Pris eller Købesum. Begrundelsen af Rabatten kan være forskellig, f. Eks. som Omsætningsgodtgørelse, og da gærne efter stigende Skala, Procentfradrag ved Ikke-Udnyttelse af den (fulde) Kredittid el. l.

Rabatforening er en Sammenslutning af Forbrugere — gærne af ens Klasse — for at opnaa en Rabat hos Handlende. Disse Sammenslutninger kalder sig gærne Indkøbsforeninger, f. Eks. Studenternes, eller Forbrugsforening, f. Eks. Lægernes. Ofte er det i nyere Tid en »smart« Forretningsmand, der vil drage personlig Fordel af Sammenslutningen.

Rabatten skal ydes af de Handlende paa deres almindelige Salgspriser, hvorved de Handlende faktisk behandler deres Kunder forskelligt og viser, at de i Virkeligheden kunde sælge deres Varer billigere end den Pris, de normalt holder dem i.

Racoon, Vaskebjørn, *Procyon lotor,* lever i Amerika; se *Bjørneskind.*

Radiotelegrammer kaldes Telegrammer, som ved Hjælp af traadløse Telegrafer udveksles mellem faste Radiotelegrafstationer (paa Landjorden eller paa forankrede Skibe) og Skibe, der har traadløs Telegraf, eller mellem saadanne Skibe indbyrdes. Stationerne paa Københavns Orlogsværft og Blaavandshuk kan benyttes til Udveksling af Telegrammer med Skibe i rum Sø indenfor en Radius af 350 km, men ellers faas paa Telegrafstationerne den internationale Fortegnelse over de for offentlig Telegrambesørgelse tilgængelige Stationer.

Radise, *Ræddike, Raphanus sativus,* korsblomstret, Køkkenurt; Knolden er det underjordiske Stængelstykke. *Sommerræddiker,* røde, holder kun den skarpe Smag i kort Tid. — *Vinterræddiker,* sorte, skarp Smag hele Vinteren. Smagen skyldes svovlholdige æteriske Olier.

Radium, Grundstof, sjældent forekommende (i Uranbegmalm). *Radioaktivt,* d. v. s. udsender uden ydre Paavirkning Straaler af forskellig Art.

Radix, latinsk Betegnelse for Rod.

Raffinade, se *Sukker.*

Raffinering, Betegnelse for Rensning, der anvendes i Olie-, Sprit-, Sukkerfabrikationen og ved Fremstilling af Metaller.

Raffinose, Sukkerart, Trisakkarid, bestaaende af Fruktose, Glykose og Galaktose.

Rafiabast udvindes af Bladene af Palmearten *Raphia pedunculata;* anvendes til Fletteарbejder, Maatter og Hatte samt i Gartnerier.

Rai, kinesisk Flademaal = 1 Kvadrat Sen = 0,1568 ha.

Rajgræs, vildtvoksende Græsart, *Solium perenne.* En Varietet, *italiensk Rajgræs,* dyrkes meget, da den er et yndet Kreaturfoder.

Ral, *Singels, Rullesten,* 4—8 cm, bestaar af Granit eller Flint; anvendes til Vejbygning, i Betonfabrikationen og som Ballast.

Rame (fr.), Ris (Papir).

Ramie, *Kinagræs,* Fibre af *Boehmeria nivea,* en i Indien dyrket Nældeart. Trævlerne er 1 à 2 m lange, seje og gullighvide; lader sig let bearbejde til de fineste Traade og finder særligt Anvendelse til Trikotagestoffer, Møbelbetræk og Plysch.

Ramschwaare (t.), Udskudsvare, Vare købt paa Slump for Videresalg hos Marskandisere o. l.

Rancio, Betegnelse for 1) enkelte *søde* spanske og franske Vine, Rancio dolce, 2) spirituøst Udtræk af Egetræ til Farvning af Konjak.

Rangoonolie el. ***tjære-,*** Raapetroleum fra Birma, som indeholder meget Paraffin (se *Paraffin* og *Petroleum*).

Rapé, Benævnelse for en groft revet Snustobak.

Rapidstaal, *Hurtigdrejestaal,* se *Jærn.*

Rappen, svejtsisk Mønt = $^1/_{100}$ Franc.

Raps, olierige Frø af *Brassica Napus,* Korsblomstfamilien. Den heraf pressede Olie, *Rapsolie, Colzaolie,* benyttes som Lampeolie, i Sæbefabrikationen, som Maskinsmørelse og til Indfedtning af Uld og Læder. Den fra Udpresningen af Olien tilbageblevne Pressekage, *Rapskager,* er et yndet Kreaturfoder. Store Mængder Raps indføres til Europa fra Ostindien.

Rassmagergarn, se *Uldgarn.*

Ratafia, Frugtlikører. Ægte R. fremstilles med Anvendelse af Saften af Frugter og Rom, Efterligninger med Anvendelse af de forskellige Frugtætere.

Rate (af latinsk: *rata pars,* fastsat Del), Del af en Købesum, der ikke skal erlægges paa én Gang, men efterhaanden. I Almindelighed er Raterne forud fastsatte baade med Hensyn til deres Størrelse og Tiden for Erlæggelsen.

Ratin, et til Udryddelse af Rotter og Mus benyttet Middel; den virksomme Bestanddel er en Bakterie, som fremkalder Tarmsygdomme hos de nævnte Dyr.

Raummeter (t.), forkortet *rm,* Kubikmeter.

Rav, fossil Harpiks af uddøde Naaletræer; findes hovedsagelig ved Østersøens Kyster og undertiden paa Vestkysten af Jylland i forskellige Nuancer fra gult til mørkebrunt. Anvendes til Smykker, Rygerekvisitter o. l. Ved tør Destillation gaar ca. $^1/_5$ over som *Ravolie,* der anvendes i Medicinen; Resten, *Ravkolofonium,* bruges efter Sammensmeltning med andre Stoffer til Lak. Som Surrogater bruges *Ambroid, Presserav,* der fremstilles ved Ophedning og Sammenpresning af Affald; endvidere Bakelit, Celluloid, Glas, Kopal o. a.

Ravndug, stærkt, meget tætvævet Lærred af Hør-, Hampe- og Bomuldsgarn. Bruges ofte farvet til Fodtøj, Markiser, Overtræk og Arbejdstøj.

Ravsyre, findes i Rav, hvoraf den kan faas ved Ophedning, samt i mange Planter, i Øl og Vin. Den bruges i Fotografien, til kemiske Præparater og i Medicinen.

Rayon (fr.), Omraade, Afdeling, Distrikt.

Rbl., Forkortelse for *Rubel.*

R/D., Forkortelse af »*Refer to drawer*« (s. d.).

Reagenspapir, se *Prøvepapir.*

Reaktiv, Blanding af Sulfooliesyre og Naftalin, eller Ekstrakt af Ricinusfrø, som bruges til Spaltning af Fedtstoffer. (s. d. og *Stearin*).

Real (Flertal *Reales*). 1) Tidligere deltes den meksikanske Dollar i 8 Reales à 2 Medios à 2 Quartillos. 2) Tidligere inddeltes den venezuelanske Peso Macuquino i 8 Reales à 100 Céntesimos. 3) I Argentina deltes den tidligere Pengeenhed Peso fuerte i 8 Reales à 4 Quartillos.

reale Wechsel (t.), trasseret Veksel.

realisabel, hvad der lader sig realisere (s. d.).

Realisation, Afhændelse i Afviklings- eller Oprømningsøjemed, Virkeliggørelse.

realisere, afhænde i Afviklings- eller Oprømningsøjemed, virkeliggøre, føre ud i Livet.

Realkredit, Ydelse af Laan mod Sikkerhed i Grundejendom.

ream (eng.), Ris (Papir).

Reassurance, Genforsikring, se *Forsikringsarter.*

Reb, se *Tovværk.*

Rebefragter kaldes den Befragter, som chartrer Skibsrum af en Tidsbefragter, Maanedsbefragter.

Recambio-Veksel, se *Retur-Veksel.*

receipt (eng.), Kvittering. I Søfarten betegner Receipt en af Styrmanden kvitteret eller paategnet Ladeseddel over de modtagne Varer. Disse Receipts er et Ihændehaverpapir, da efter evropæisk Handelsret enhver Ihændehaver skal anses legitimeret til at kræve Kaptajnens Underskrift paa det tilsvarende Konnossement.

Recepisse, 1) Modtagelsesbevis for Depositum eller for et Haandpant, f. Eks. ved Lombardlaan; 2) samme Betydning i Søfarten som *receipt* (se ovfr.).

récépissé (fr.); Modtagelsesbevis; særlig anvendt som Betegnelse for de Oplagsbeviser, der udstedes af de franske Pakhuse eller Oplagspladser (magasins généraux eller entrepôts). Se iøvrigt Warrant-Systemet.

Reciprocitetsaftale, Udtryk fra den mellemrigske Handelspolitik, der betegner Aftale om gensidige Ændringer, sædvanlig Nedsættelser i to Landes Toldsatser.

recouvrement (fr.), Postindkassering (s. d.).

Reder-Ansvar. Efter Søloven er Rederes Ansvar et vidtrækkende, men det er saaledes begrænset ved Ansvarsfrihedsklausuler (s. d.) i Certepartier og Konnossementer, at Sølovens Krav gøres ret illusoriske. Sølovens Ansvar gaar imidlertid ud paa, at Rederen i Almindelighed hæfter personlig d. v. s. med hele sin Formue, undtagen hvor Kreditor har Søpanteret (Hyrekrav undtaget). Rederen hæfter herefter personlig for *egne* Handlinger, for Hyre og for Skipperens Udlæg. (Er et Selskab Reder(i), hæfter Selskabsformuen som Helhed i samme Tilfælde som, hvor Rederen qua Enkeltmand hæfter personligt). I alle andre Tilfælde hæfter kun Søformuen, d. v. s. Skib og Fragt, saaledes at disse Tilfælde er af langt den største Betydning, f. Eks. for Skade, foraarsaget af Skipper eller Mandskab ved Fejl og Forsømmelser i Tjenesten, Skipperens Misligholdelse af sine Aftaler eller Pligter, Havaribidrag, Bjærgeløn etc.

Rederi kaldes den Virksomhed i Erhvervsøjemed at drive Søfart til Transport af Varer o/e Personer. Efter Skibenes Art deler man Rederierne i *Sejlskibsrederier* og *Dampskibsrederier,* hvortil sædvanligvis henregnes alle Rederier for Skibe med mekanisk Drivkraft. Efter Søfartens Art deles Rederierne desuden i *Linie-Rederier* eller *Ruteselskaber,* der regelmæssigt lader faste Ruter befare, og *Tramp-Rederier,* der lader deres Skibe gaa i Fragtfart efter Befragternes Ønske. Tramprederiernes Drift kaldes ogsaa den frie Skibsfart.

Rederiregister. I Registrerings- og Skibsmaalingsbureauet i København føres for hele Riget Register over samtlige danske Rederier, der ejer registreringspligtige Skibe.

rediskontere, at videre diskontere en Veksel, man selv har diskonteret.

red letter day (eng.), »Dag med rødt Bogstav« er et i Handelsverdenen meget benyttet Udtryk for Dage eller Perioder, hvor Folk har haft særligt gunstige Forhold eller været »forfulgt« af Heldet. Udtrykket kommer af, at i de katolske Kalendere var de store Helgeners Dage angivet med rødt, de mindre H.s med sort.

Reduktionskurs er den faste Omregningskurs, naar f. Eks. Obligationer lyder paa fremmed Mønt foruden Hjemlandets.

Reekspedition, Oplagring af Banegods paa mellemliggende Banestations Pakhus for senere Videresendelse med Banen under Beregning af Fragten, som om straks sendt direkte.

Reeksport, Genudførsel, Udførsel af indførte Varer.

Refaktie, 1) Fradrag eller Nedsættelse i Tarifen for Godsbefordring til Lands eller til Søs; 2) Godtgørelse for beskadigede, ubrugbare Dele af en Varesending; 3) undertiden blot Vægtafslag af en eller anden Grund.

Reference (fr.), Henvisning til Tredjemand (Forretningsforbindelse, Bank etc.), der kan give Oplysninger om vedkommende. De givne Oplysninger er det en Æressag for Modtageren at behandle fortroligt.

refer to drawer (eng.), henviser til Trassenten. Under Forkortelsen R/D., der af betrukne (Bank) skrives paa en tilbagevist Check, angives, at Trassentens Konto i Banken ikke tillader denne at honorere den trukne Check. Det er en mildere Form end ligefrem at skrive N/S. = not sufficient, ikke tilstrækkeligt (Beløb paa Kontoen).

refundere, godtgøre, holde skadesløs, dække, erstatte. Bruges særligt i Betydningen: Godtgørelse af Udlæg, som Tredjemand har haft eller vil afholde for vedkommende.

Refundering, Godtgørelse, særlig af Udlæg, som Tredjemand har haft eller vil afholde for vedkommende, Tilbagebetaling.

refusere (fr.), afvise, tilbagevise, afslaa Modtagelse af, f. Eks. mangelfuld Vare.

Refusion, i handelsmæssig Betydning: som *Refundering* (s. d.).

Regaler betyder oprindeligt de Rettigheder, der tilhører Kongen og vil derfor i Nutiden være de Staten tilhørende Rettigheder, der i Overensstemmelse med den til enhver Tid herskende Samfundsopfattelse har været mere eller mindre indskrænket.

Regalerne kan enten bevares for Almenheden, som f. Eks. Retten til Græsning paa Almindingerne, Skovhugst og Fiskeri- og Strandretten. De kan ogsaa bortgives som Privilegium til enkelte Personer eller Selskaber som Handels- og Industrimonopolerne i det 18. Aarhundrede eller Seddeludstedelsen i Nutiden. Endelig kan Staten selv drive Regalet som f. Eks. Udmøntning af Penge.

Den gamle Tanke om Staten eller Samfundet som den egentlige Ejer af Jorden, der er stærkt fremme i moderniseret Form (idet man kræver, at Staten sammen med Kommunen skal tilegne sig Jordrenten, hvorved Jordværdien indgaar som et Aktiv for Samfundet), kan betragtes som et Regale i udvidet Forstand. Dette samme gælder Socialisternes Krav om Samfundets Overtagelse af visse Produktionsmidler. Ordet har dog ikke vundet Borgerret paa disse Omraader, selv om Realiteten er den samme som tidligere.

Register, se *Aktieselskabs-Register, Firmaregister, Skibsregister* og *Lloyds Register.*

Registerbrev, se *Klassifikationscertifikat.*

Registerton = 100 engelske Kubikfod = 2,83 Kubikmeter.

Registertonnage, Netto-Rummene som Basis for Bestemmelsen af Skibes Lasteevne.

Registrering af Aktieselskaber. Alle Aktieselskaber skal anmeldes til Aktieselskabs-Registret (s. d.), der har Sæde i København.

Den *første* Anmeldelse sker paa Formular A, og heri kræves oplyst

a) Selskabets Navn,

b) Vedtægternes Dato,

c) Selskabets Formaal,

d) den eller de Kommuner, i hvilke Selskabets Hovedkontor og Filialkontorer findes. For større Byers Vedkommende angives nøjagtig Adresse.

e) Den tegnede Aktiekapitals Størrelse og Fordeling i Aktier. Den tegnede Kapital opgives med sit samlede Beløb.

f) Om Aktietegningen er ophørt eller fortsættes.

g) Hvor meget der er indbetalt paa Aktierne og hvornaar det mulige Restbeløb kan

fordres indbetalt. Henvisning til vedkommende Paragraf i Vedtægterne.

h) Vedtægternes Regler om Aktionærernes Stemmeret. Henvisning til vedkommende Paragraf i Vedtægterne.

i) Om nogle Aktier (Aktiegrupper) har særlige Rettigheder. Henvisning til vedkommende Paragraf i Vedtægterne.

j) Om Aktionærer (nogle eller alle) er forpligtede at lade deres Aktier indløse. Henvisning til vedkommende Paragraf i Vedtægterne.

k) Om der gælder nogen Indskrænkning i Aktiernes Omsættelighed. Henvisning til vedkommende Paragraf i Vedtægterne.

l) Om Aktierne skal lyde paa Navn eller om de kan lyde paa Ihændehaveren. Henvisning til vedkommende Paragraf i Vedtægterne.

m) Hvorledes Bekendtgørelser til Aktionærerne skal finde Sted. Henvisning til vedkommende Paragraf i Vedtægterne.

Desuden skal for Selskaber, der er stiftet siden 18. December 1916, angives Stifternes Navne etc. og medfølge Stifterakt med Bilag, Genpart af mulig anvendt Tegningsindbydelse og Bevis for Stifternes Habilitet.

For alle Selskaber skal (1) Bestyrelsens og Direktionens Navne etc. opgives og (2) der skal medfølge Bevis for deres Habilitet samt (3) to af Bestyrelsen underskrevne Eksemplarer af Vedtægterne. Ligeledes fordres oplyst, hvorledes Selskabet forpligtes, og hvem der har Ret til at forpligte Selskabet og særligt ved Salg eller Pantsætning af fast Ejendom.

Anmeldelsen underskrives af alle Bestyrelsens Medlemmer.

Angaaende Ændringer i det saaledes anmeldte skal der ske Anmeldelse paa Formular B med fornøden Dokumentation.

Se iøvrigt Charles V. Nielsen: Haandbog i Aktieret S. 29—35.

Regning, se *løbende R., fingeret R., Mellemregning, Konto-Kurant* etc.

Regningskravs Forældelse. Efter Loven af 22. December 1908 forældes Regningskrav i Almindelighed paa 5 Aar; se iøvrigt under *Forældelse.*

regnskabskyndig Tillidsmand, se *Tillidsmand ved Tvangsakkord.*

Regredient, den der søger Regress (s. d.) for en Veksel.

Regress (afledet af *regredi:* gribe tilbage, skride tilbage) i handelsmæssig Betydning er en Ret til at søge udlagte Penge refunderet hos Tredjemand eller Sikkerhed, for en vis Risiko, stillet af Tredjemand. I Vekselretten omhandles særlig:

a) *Regress for Akceptmangler* (Vekselloven Kap. VI). 1) *Hvis Trassaten ikke akcepterer, kan* Vekselejeren optage Protest (se ndf.) og derefter kræve Beløbet betalt af enhver af sine Formænd, ligegyldig hvilken, plus Omkostninger og $^1/_3$ % Provision, men med Fradrag af 5 % Mellemrente. Vekselejeren kan ogsaa nøjes med i Stedet for Betaling blot at kræve *Sikkerhed* for Beløbets Betaling ved Vekslens Forfaldstid. Det erindres, at der kun i de Sp. 14 nævnte specielle, sjældnere Tilfælde foreligger en Pligt til at forevise en Veksel til Akcept, men ellers behøver Vekselejeren ikke at optage Protest for nægtet Akcept, om han vil vente og se Forfald an. Ligeledes behøver han ikke, selv om han *har* ladet optage Protest, *umiddelbart* efter at fordre Betaling hos sine Formænd, men kan vente hermed, naar han blot har givet Notifikation (s. d.) om den optagne Protest.

2) *Hvis Trassaten kun akcepterer for en Del af Beløbet,* har Vekselejeren for den manglende Del samme Beføjelse som ovenfor nævnt.

3) *Hvis Akceptanten inden Forfald bliver insolvent,* d. v. s. kommer under Konkurs, eller — saafremt han er Handlende — standser sine Betalinger, eller det ved en — af andre — foretagen Eksekution har vist sig, at han ikke kunde betale sin Gæld, kan Vekselejeren optage Protest herom og kræve Sikkerhedsstillelse (plus Omkostninger) af de regresspligtige, men *ikke* Betaling.

For at stille Sikkerhedskrav kræves ikke Vekslens Fremlæggelse, men kun Protesten, der indeholder en Afskrift af hele Vekslen, men for at kræve Betaling kræves ogsaa selve Vekslen. For at undgaa Misbrug kan kun Protestrekvirenten faa udleveret Protestudskriften, men Vekselejeren kan derefter godt videre-overdrage Vekslen. Den stillede Sikkerhed gælder ogsaa til Fordel for de eventuelle Mellemmænd, naar de fordrer det. Med Protestudskriften i Hænde kan dernæst ved-

kommende selv forlange Sikkerhed af sine Formænd. Hvis Sikkerheden ikke paa (bevislig) Opfordring stilles, kan der foretages Arrest for denne. Den regresspligtige kan imidlertid vælge — i Stedet for at stille Sikkerhed, hvad der har sine Betænkeligheder — at indfri Vekslen. Da han imidlertid i saa Fald kan kræve selve Vekslens Udlevering, vil der da intet kunne foretages imod ham uden dennes Fremlæggelse.

Vil Trassaten efter Protesten give Præsentanten fuld Akcept (Efter-Akcept), bortfalder Vekselejerens og Endossenternes ovennævnte Sikkerhedskrav. Dette er i det hele et meget lidt benyttet Institut, og Haagforslaget omfatter kun *Betalings*regress. Det kan dog have sin praktiske Betydning ved Akceptantens mellemkommende Insolvens.

Om den i Anledning af Akceptmangler optagne Protest bør der gives de regresspligtige *Notifikation*, selv om ikke Regressen tabes ved Undladelse heraf, men kun Retten til at kræve Protestomkostningerne godtgjort. Dog bliver vedkommende Vekselejer ansvarlig for den Skade, Undladelsen maatte have forvoldt for den regresspligtige. Se nærmere under *Notifikation*. Blot skal her endnu bemærkes, at i Tyskland, Finland, Italien og Spanien kræves ingen Notifikation af Protest for manglende Akcept.

b) *Regress for manglende Betaling*, se *Betalingsregress*.

Regressat, den, mod hvem der søges Regress (s. d.) ifølge en Veksel.

Regulering *af Terminsforretninger*, se *Terminsforretning*.

Reichsmark, se *Mark*.

Reïs, formel portugisisk Pengeenhed; se *portugisisk Mønt- og Pengevæsen* og *Milreïs*.

Rejer. Af Rejerne, der hører til de tiføddede Krebs, findes to Arter i de nordiske Farvande: a) *Hesterejen, Crangon vulgaris*, findes i talløse Skarer ved Kysterne, er blegbrun og bliver *ikke* rød ved Kogning; b) *den almindelige Reje, Palæmon squilla*, er levende vandklar og gennemsigtig, har et stort, sabeldannet Pandehorn, bliver rød ved Kogning og er den mest yndede til Menneskeføde.

Rejsebefragtning, Befragtning for en bestemt Rejse, Tur.

Rejsende, se *Handelsrejsende*.

Rekambioregning, se *Returregning*.

Rekambioveksel, se *Returveksel*.

Reklamation, Indsigelse, Tilbagefordring. For Handelskøb, d. v. s. Køb, der indgaas mellem Handlende el. l. i eller for deres Bedrift, gælder strængere Reklamationspligt end i Forretningslivet ellers, jfr. Købelovens § 6, 27, 32 og 52. I denne sidste bestemmes, at hvis Køberen ikke i Handelskøb *straks* (ellers: uden ugrundet Ophold) efter, at han har opdaget Mangelen — respektive Fejlen — eller burde have opdaget den, giver Sælgeren Meddelelse om, at han vil paaberaabe sig den, kan han ikke senere gøre den gældende. I Reklamationen maa angives, *hvad* det er for Mangel, der gøres gældende. Der paahviler saaledes i Handelskøb en vis *Undersøgelsespligt* (s. d.) for Køberens Vedkommende. Reklamationspligten ophæves dog, hvis Sælgeren har handlet svigagtigt, f. Eks. ved falsk Mærkning af Emballage, eller naar han har gjort sig skyldig i grov Uagtsomhed *og* denne medfører betydelig Skade for Køberen.

Har Køberen reklameret angaaende Mangelen eller Fejlen, har han derefter en vis Betænkningsfrist om, hvorledes han vil stille sig i den Anledning, men han maa dog uden *ugrundet* Ophold — altsaa ikke straks — give Sælgeren Meddelelse, hvis han vil træde tilbage fra Handelen, stille Varen til Disposition, kræve Omlevering eller Efterlevering (ved for lille leveret Kvantum).

Retten til at reklamere forældes i Almindelighed paa et Aar i alle Handelsforhold. Bevisbyrden for Mangelen eller Fejlen vil naturligt paahvile Køberen som den, der er i Besiddelse af eller har Raadighed over det leverede, samt hvor Mangelen eller Fejlen allerede fremgaar af Fakturaen og Modtagelse af Varen derfor er nægtet.

Reklame (afledet af det latinske *clamo:* jeg raaber højt, respektive *reclamo:* jeg raaber højt paany eller gentagne Gange) er en mere fremtrædende Bekendtgørelsesform som Middel til Fremme af Omsætningen. Almindelige Salgsannoncer vil ikke blive regnet som Reklame. Hertil kræves noget mere, nemlig, at Meddelelsen skal indeholde en Anbefaling af det udbudte eller fremtræde paa en Maade, hvorved den adskiller sig fra andre Bekendtgørelser enten gennem sin Form, sit Udstyr, sin Anbringelse, sin Anvendelse eller lign.

Reklamebureauer er Forretninger, der paatager sig Ordning af Reklame (s. d.), Besørgelse af Annoncer o. l.

Reklameformaal. Som Opgaver for Reklamer kan man sætte

1) at *vække* Publikums Opmærksomhed eller at lede Publikums Opmærksomhed i en bestemt Retning.

2) at bringe Publikums Interesse til at give sig Udtryk i Efterspørgsel.

3) at *bevare* Publikums Interesse eller Efterspørgsel.

Reklameloven er den gængse Betegnelse for Loven om Straf for Brug af urigtige Varebetegnelser m. v. af 20. Marts 1918.

rekommandere, anbefale.

rekommanderet Brev eller *anbefalet Brev*. Alle Arter af Brevforsendelser kan rekommanderes (anbefales) saavel til Indlandet som Udlandet. Brevene protokolleres hos Postvæsenet og Adressaten maa give Kvittering til Postvæsenet for Modtagelsen. Foran paa Brevet skal skrives enten: »Rekommanderes«, »Anbefales« eller »NB.«. De maa ikke nedlægges i Postkasserne. Afsenderen kan forlange Postvæsenets Kvittering ved Indleveringen (se *Postkvittering*). Desuden kan Afsenderen begære at faa udfærdiget et særligt Modtagelsesbevis fra Adressaten (se *Postbevis*). Dette Bevis koster det samme som Portoen af et almindeligt Brev til Bestemmelsesstedet og bliver af Postvæsenet tilstillet Afsenderen, naar Modtageren har kvitteret. Det anbefalede Brev maa paa Forsiden have Paategning om, at Modtagelsesbevis ønskes.

Rekompensation, Godtgørelse, Belønning, Erstatning.

rekompensere, godtgøre, belønne, erstatte.

Rekta-Endossement. Hvis en Endossent i sit Endossement bag Endossatarens Navn tilføjer *Rekta-Klausulen:* Ikke til Ordre el. l., virker dette Forbud kun relativt, d. v. s. at ved videre Endossement bærer Forbudgiveren, Rekta-Endossenten, kun vekselretligt Ansvar mod sin nærmeste Eftermand, sin Endossatar. De øvrige Eftermænd kan derimod holde sig til Rekta-Endossentens Formænd med Forbigaaelse af ham.

Rekta-Klausul. Hvis Udstederen af en Veksel ikke ønsker, at den skal cirkulere, men forblive i Remittentens (s. d.) Værge, kan han opnaa dette ved i selve Vekslens Tekst at tilføje Ordene: *Ikke til Ordre* el. l. efter Remittentens Navn. Ganske vist hindrer dette ikke Remittenten i alligevel at endossere Vekslen videre, men da Endossenterne ikke derved faar noget vekselretligt Krav paa Akceptant eller Trassent, har Vekslen ved Rektaklausulen tabt sin Negotiabilitet (s. d.).

Rekvirent kaldes i Retssproget den, som begærer en retlig Forretning foretaget, f. Eks. Auktion, Fogedforbud, Arrest, Protestoptagelse.

rekvirere, begære, bestille, forlange.

Rekvisition, Bestilling, Forlangende.

Rembours, Betaling, Dækning særlig gennem Trassering. Den saakaldte Bankrembours er en stadig mere benyttet Salgsbetingelse. Har Sælgeren betinget sig Rembours, maa Køberen indbetale Købesummen gennem en Bank paa en af de mere kendte Pladser, saaledes at Sælgeren kan trække Fakturabeløbet paa Banken mod at indsende Afskibningsdokumenterne. En saadan Ordning kan ogsaa finde Sted ved at Sælgeren udsteder 2, 3 eller 4 Maaneders Veksler, som den rembourserende Bank akcepterer mod at Sælgeren ligeledes udleverer Afskibningsdokumenterne. Sælgeren vil i de Tilfælde, hvor en langsigtig Veksel skal udstedes, have lettere for at omsætte denne, naar den er trukket paa en Bank i Stedet for paa Køberen direkte. — Hvis Rembourseringen skal foretages i Hamborg, London, Paris etc., bliver Ordningen med den Bank, som paatager sig Remboursen, oftest istandbragt af Køberens Bankforbindelse paa Hjemstedet. Herfor beregner Banken sig en Remboursprovision (Bankkommission). — Internationalt gælder ved Rembours for det meste den Regel, at Køberen ikke er ansvarlig for vedkommende Banks Soliditet, naar han selv kan bevise at have dækket sin Rembours i Banken. Hvis Banken skulde vise sig at være insolvent i Udbetalingsøjeblikket, vil dette saaledes være Køberen uvedkommende. Sælgeren er dog i visse Tilfælde berettiget til at afslaa den tilbudte Rembours. Dette sker dog omtrent aldrig, hvis der er betinget den saakaldte »prima Rembours«. Thi da er det kutymemæssig fastslaaet, hvilke

Bankhuse som indgaar under denne Betegnelse. Gives Rembours i sin Almindelighed, f. Eks. paa »Londons Banker« eller »Paris's Banker«, kan Sælgeren kræve Rembours paa et absolut solidt Bankhus.

Remedium, se *Tolerance.*

Remise (t.), 1) Filial af en Bankierforretning; 2) den ved en Filial som foran nævnt indvundne Fortjeneste.

Remisier, Benævnelse paa en Medhjælper hos en Børsmægler. Ledelsen af Børsen bestemmer gærne, hvor mange stedfortrædende Medhjælpere der maa være, og skal give sin Anerkendelse af de foreslaaede Remisiers, der ikke maa gøre Forretning for egen Regning, men kan optræde for Principalen som Mægler.

Remisse, se *Rimesse.*

Remission (t.), Ophævelse, Tilbagesendelse.

Remittenda (t.), Retursending.

Remittent, Vekselmodtager, den til hvem — eller til hvis Ordre — en Veksel er udstedt af Trassenten.

remittere, fremsende Rimesse (s. d.) eller Remittenda (s. d.).

Remittering, Fremsendelse af Rimesse (s. d.).

Remmelæder. Læder, der skal anvendes til Drivremme og Seletøj, bør være særligt stærkt, bøjeligt og tilstrækkeligt garvet, samt befriet for alle opløselige Stoffer. Behandles før Brugen paa Strammeapparater og indsmøres med Talg. I nyere Tid bruges ofte kromgarvet Læder til Drivremme, da det taaler Varme bedre end det rødgarvede Læder.

Remonstranz (t.), Indvending, Indsigelse, Modforestilling.

Rendeblik, Kobberblik, se *Blik.*

Rendement, Udbytte, Afkastning.

Rending, *Kæde* (s. d.).

Renforcé, fransk Sejldugslærred. *Elsass R., Madapolam,* tætvævet, fint Lærred.

Renhedsbetegnelser for Varer er sædvanlig tagne fra Latin (italiensk). Af de almindeligst brugte R. kan nævnes: 1) for *første Klasses Varer: fine, fine-fine, prima, purum* (ren), *purissimum* (renest), *first class.* 2) for *anden Klasses Varer: secunda, depuratum* (renset), *ordinær* (almindelig), *venal* (som det gaar i Handelen). 3) for *raa Varer: crudum* (raa). Sml. *Kvalitetsbetegnelser.*

Rensdyrkød. Fra de nordligste Dele af Skandinavien og Rusland har der tidligere været en Del Eksport af Kødet af Rensdyret, *Rangifer tarandus,* oftest i frosset Tilstand.

Rensdyrlav, *Cladonia rangiferina,* en Liken (Lavart) med buskformet Løv, der vokser paa Ødemarkerne i de nordligste Egne af Europa og Asien og er Rensdyrenes væsentligste Føde. Bruges ogsaa til Fremstilling af Spiritus.

Rensdyrskind giver det tætteste Pelsværk, man kender; Haarenes Længde er ca. 4 cm. De vilde Rensdyrs Sommerpels er graa, og Vinterpelsen hvidgraa, medens de tammes-er brun.

rentabel, indbringende.

Rentabilitet, Evnen til at afkaste et vist Udbytte i Forhold til Kapital og Omkostninger etc. Man taler ogsaa om Effekters Rentabilitet, hvorved forstaas Rentefoden, som den i Effekterne anlagte Kapital afkaster gennem Udbytte, respektive Kuponrente.

Rente, et Fællesudtryk for Indtægter af Jord og Kapital, idet det ofte ikke kan ses, hvorfra disse kommer. Som Eks. paa Rente kan nævnes Indtægten af en Kreditforeningsobligation, der sædvanlig repræsenterer baade Jordværdi og Kapital. R. fremtræder ogsaa som Indtægt af et Monopolforetagende, idet denne synes rimelig paa Grund af Kapitalens Udvanding. Nationaløkonomisk set kan R. altsaa være enten Jord-, Kapital- eller Monopolrente. R. af offentlige Laan til uproduktive Foretagender skal sædvanlig tages af Skatterne, hvorved den kan have sin Oprindelse fra forskellige Kilder.

Rente-Anvisning = Rente-Kupon, se *Kupon.*

Rente-Certifikat, se *Rentes.*

Rente-Datum, se *Valuteringsdag.*

Rentefod er den Procent af Hovedstolen, der ydes af Veksler, Laan, Indskud i Sparekasser eller Banker o. s. v. Rentefodens Størrelse er afhængig af mange forskellige Forhold, men i første Række dog af den egentlige Kapitalrentes Højde. I anden Række kommer et Laans Sikkerhed. For Laan i faste Ejendomme bliver Rentefoden højere

i samme Grad som Prioriteterne er usikre. Ogsaa Opsigeligheden spiller en Rolle, idet der f. Eks. af Indskud paa Folio, som kan udtages naar som helst, kun betales en lav Rente.

Om en Begrænsning af Rentefoden vil der under de forskelligartede økonomiske Forhold vanskelig kunne blive Tale, da Kapitalen i saa Tilfælde vilde tage sig betalt paa anden Maade ved Udvanding af Aktiekapital eller ved den lavere Kurs paa Obligationer. Forbud mod Aagerrente vil derimod nok kunne virke, da Aager er en Udnyttelse af Folks Nødstilstand. Den eneste Lovbestemmelse om Rentefoden i Danmark er Lov af 6. April 1855, hvorefter det er forbudt at tage mere end 4 % for Laan mod Pant i fast Ejendom. Ved Bevilling, der altid gives, er det dog tilladt at tage indtil 6 %.

Renteforsikring, en Form for Livsforsikring (s. d.), hvor Forsikringstagerens Ydelse sker i en Række periodisk stedfindende Udbetalinger.

Rente-Kupon, se *Kupon.*

Rentemetoder, de Fremgangsmaader, der anvendes ved Udregning af Renten paa løbende Konto (Kontokurant). De mest kendte er *Skalametoden*, den *progressive* Metode og den *retrograde* Metode. Fælles for dem alle er, at Rentetalssystemet anvendes (se Rentesregning), og Rentetallene gøres op til de fastsatte Dage for Rentetilskrivning.

Skalametoden (tysk Staffelrechnung) er den ældste, mest enkelte og derfor mest anvendte. Den fordrer dog mere Tid at anvende end de to nyere Metoder. Den følger den Grundsætning, at Renten udregnes af den til enhver Tid værende Saldo paa en Konto og i det Tidsrum, i hvilken Saldoen forbliver uforandret. Metoden er saaledes anvendelig, selv om der regnes med forskellige Rentesatser i Debet og Kredit. Paa Grund heraf, og fordi det kan være praktisk, at der paa en Konto trækkes Saldo frem, hver Gang en Konto ved ny Debitering eller Kreditering forandres, bruges denne Metode næsten altid i Banker og Sparekasser for de almindelige Kundekonti (Indlaan, Folio o. s. v.) hvorfor det hører til Undtagelserne, at de forskellige Poster forfalder (d. v. s., at Forrentningen tager sin Begyndelse) til andre Tidspunkter end, naar Bogføringen sker.

Tænker man sig en Konto med en Kreditsaldo paa 1000 Kr. fremført i ny Regning den 1. Januar, og der den 7. Januar paa denne Konto sker en Indbetaling, f. Eks. 200 Kr., som skal forrentes fra den næstpaafølgende Dag, altsaa 8. Januar, bliver Rentetallet for 8 Dage af 1000 Kr. udregnet og anført i Rubrikken for Kreditrentetal. Den ny Saldo, 1200 Kr., kommer derefter i Betragtning i Tidsrummet fra 8. Januar, til Kontoen næste Gang røres, og Rentetallet udregnes for dette og saaledes videre, indtil Opgørelsesdagen er naaet. Summen af de anførte Rentetal udregnes derefter, og den fremkomne Rente tilskrives Kontoen. Er Rentefoden 6 % p. a. i Debet og 4 % p. a. i Kredit med Summerne af Debetrentetal 124,800 og 90,360 Kreditrentetal, skal der, forudsat, at Aaret regnes til 360 Dage, tilskrives Kontoen en Debitrente af Kr. 10,76. (= Forskellen mellem 20 Kr. 80 og 10 Kr. 04.)

Ved den *progressive* Metode beregnes Rentetallet af hver bogført Post fra dens Forfaldsdag til Afslutningsdagen, altsaa fremefter, ligesom der af den fremførte nye Saldo beregnes Rentetal for hele det Tidsrum, der ligger mellem to efter hinanden følgende Afslutningsdata, altsaa 180 Dage, hvis Kontoen opgøres to Gange aarligt. Da Renten, som nævnt, udregnes af de debiterede og krediterede Poster, sammentælles de fremkomne Rentetal baade i Debet og Kredit, og Differensen mellem Summerne (Rentetalssaldoen) anvendes til Afbalancering af Rentetalskolonnerne og Udregning af Renten. Ved Poster med en senere Forfaldsdag end Afslutningsdagen udregnes Rentetallet med Dageantallet i Perioden fra Afslutningsdagen til Forfaldsdagen. De her fremkomne Rentetal opføres sædvanligt med rødt Blæk (røde Rentetal), da disse, naar de opføres for Poster i Debet, skal tillægges Summen af Kreditrentetallene og omvendt. Det forstaas heraf, at denne Metode kun kan anvendes, hvor Renten enten er ens i Debet og Kredit, eller Kontoen til Stadighed holdes enten i Debet eller Kredit.

Dette gælder ogsaa for den *retrograde* Metode, der adskiller sig fra den progressive Metode derved, at man som Udgangspunkt tager ikke Afslutningsdagen, men Begyndelsesdagen, fra hvilken Dato til de paagældende

Posters Forfaldsdage Rentetallet udregnes, m. a. O. det omvendte af den progressive Metode. Af den fremførte Saldo paa Begyndelsesdagen regnes altsaa ingen Rentetal, og de udregnede Rentetal af de bogførte Poster er ikke Renten af disse, men det Beløb, som mangler i den Rente, Posterne kunde afkaste i hele Perioden; altsaa skal der regnes Rente for hele Perioden af den Saldo, der fremkommer paa Afslutningsdagen. Opgørelsen af Renten foregaar iøvrigt som den progressive Metode, kun at Renten føres i samme Side som Rentetalssaldoen.

Rentenedsættelse, se *Konvertering.*

Renteregning, Udregning af Godtgørelse for Brugen af Kapital i et bestemt givet Tidsrum. De afgørende Faktorer er her Rentefoden r og Tiden T. Da Tidensheden sædvanlig fastsættes til eet Aar = 360 Dage (sjældnere 365 Dage) (pro anno) kan T være en Brøk. Rentefoden angives altid i Forhold til Kapitalen K 100 (pro cent). Ved simpel R. faar man altsaa Renten = $K \cdot r \cdot T$ eller udtrykt i Tal, naar $K = 1000$, $r = 4\,\%$ og $T = 90$: $\frac{1000 \cdot 4 \cdot 90}{100 \cdot 360} = 10$. Ved simpel R., hvor Renten tillægges Kapitalen uden selv at give Rente, vil en Kapital i n Aar have opnaaet en Størrelse af $K\ (1 + n\,r)$.

Ved sammensat R. bliver Renten tillagt Kapitalen med lige store Tidsmellemrum og forrentet med denne. En Kapital, der saaledes forrentes, vil altsaa efter Forløbet af n Terminer (Aar, Halvaar e. l.) have en Størrelse af $K\ (1+r)^n$.

I praktisk R. anvender man ofte den saakaldte Rentedivisor (Generaldivisor), der i Størrelse varierer efter Rentefoden. Af den førstnævnte Formel ses det, hvorledes den, naar Aaret sættes til 360 Dage, fremkommer: $\frac{1000 \cdot 4 \cdot 90}{100 \cdot 360} = \frac{1000 \cdot 90}{9000}$. Rentedivisoren bliver altsaa med en Rentefod af 4 % 9000, 2 % 18,000, 5 % 7200, 6 % 6000 o. s. v. Ved R. med Rentedivisor kaldes Produktet af K og Dageantallet Rentetallet (Rentenummer af fransk nombre).

Rentes (fr.), Indtægter af en Slags Statsobligationer (Rentecertifikater), for hvilke der ikke er Tale om Tilbagebetaling af det i sin Tid stiftede Laan. Kapitalværdien af R. er derfor a'ene afhængig af Renteindtægtens Størrelse, der kapitaliseres efter den gængse Rentefod. En i R. anbragt Kapital kan kun gøres likvid ved Salg af disse.

Rentetabeller anvendes ved komplicerede Renteberegninger i Sparekasser, Banker, Kreditforeninger, Forsikringsselskaber o. s. v. Der findes af R. forskellige Arter med mange forskellige Formaal. Een Tabel kan f. Eks. angive Størrelsen, som en Kapital vil være vokset til med Rente og Rentes Rente efter et bestemt Antal Terminer og med en vis Rentefod. En anden viser det Antal Terminer, efter hvis Forløb en vis Kapital vil være amortiseret, naar der hver Termin betales et vist Procentbeløb af den oprindelige Kapital, dels som Rente og dels som Afdrag. I Banker og Sparekasser bruges ofte R., der udviser Renten efter en bestemt Rentefod og et bestemt Tidsrum. Disse kan baade være med og uden Rentetalssystemet.

Rentetal kaldes det Tal, som udfindes ved at multiplicere Kapitalen med Dagenes Antal.

repartere, fordele.

Repartition, Fordeling. 1) Ved offentlig Tegning af Laan, Aktiekapital e. l. vil der ved Overtegning finde *Repartition* Sted, hvorved bemærkes, at Emittenterne, hvis de ikke i Indbydelsen har bundet sig til en vis Fordelingsmaade, er frit stillede ved Repartitionen. 2) Fordeling bl. a. af Skatter, hvis samlede Beløb kendes, og som derefter kan fordeles paa Kommunerne efter Folketal eller Hartkorn.

Report er en Form for Prolongation (s. d.) af Terminsforretninger. Haussisten (s. d.), der ikke vi sælge, realisere, og ikke har Midler nok til at kunne optage de købte Varer eller Papirer med egne Penge, søge før Opfyldelsesdagen gennem sin Bankier eller Mægler en Laangiver, der optager Papirerne etc. for ham med Forpligtelse il atter at udlevere dem den følgende Ultimo (-Termin) til en vedtagen Kurs. Godtgørelen for Rente etc., der skal betales Laangiveen, kaldes *Report*, hvorunder ogsaa kan inbefattes Kursforskellen.

Reprise kaldes det Vægttillæg, so for Garn kan lægges til den rene Tørvæg; idet en vis Procent Fugtighed er tilladt.

Repræsentant *for udenlandske Huse.*

Danske Borgere maa i København løse Grossererborgerskab for at kunne optage Ordres for udenlandske Firmaer og maa ellers løse Handelspas (s. d.), hvis de vil besøge Provinsen. Fremmede løser Handelspas (s. d.) straks ved deres Ankomst.

Reps, *Rips,* vævede Stoffer med tætliggende, ophøjede Ribber paa langs; sædvanlig benyttes Kæde af Uld eller Bomuld og Islæt af fint Kamgarn; bruges til Møbelbetræk, Gardiner og Dameklæder.

Resedaolie, en æterisk Olie, som udvindes ved Destillation eller Enfleurage af Blomsterne af *Reseda odorata.* Benyttes i Parfymeriet. I koncentreret Tilstand lugter den ikke behageligt; Vellugten opstaar først ved stærk Fortynding med Vand.

Reservagetryk, se *trykte Stoffer.*

Reservefond *i Aktieselskaber.* I Aktieloven af 29. Sept. 1917 kræves ikke Oprettelse af noget Reservefond, hvorfor der for saa vidt intet er til Hinder for at udbetale hele Udbyttet til Aktionærerne, hvis ikke Vedtægterne — som i de fleste Selskaber — kræver Henlæggelser til Fonds, hvoraf man har en Række i forskelligt Øjemed: Udbytte-Udligningsfonds, Fornyelsesfonds, Amortisationsfonds etc., foruden de egentlige Reservefonds til mere generel Anvendelse.

I en Række andre Lande er Reservefonds for Aktieselskaber lovforeskrevet.

Eksempelvis kan anføres følgende almindelige Vedtægtbestemmelser om Reservefond:

»Til Reservefonden overføres aarlig . . . % af det regnskabsmæssige Overskud, indtil Reservefonden har naaet en Højde af . . . % af Aktiekapitalen. — Reservefondens Midler skal ikke adskilles fra Selskabets øvrige Midler, men bogføres paa en særlig Konto.«

»Reservefondens Midler kan anvendes til Dækning af Tab eller regnskabsmæssigt Underskud eller andet Formaal, hvortil Selskabets Fortjeneste passende kan anvendes i Selskabets økonomiske Interesse.«

res est periculo emtoris (lat.), Romerretten Udtrykket for den Regel, at Køberen, *emtor,* har Risikoen, *periculum,* for Genstanden, *res,* naar Handelen var perfekt, d. v. s. i Almindelighed naar Kontrakten var endelig afsluttet.

Resina er den latinske Betegnelse for Harpiks.

Resinater, Harpikssæber, Forbindelser af Harpikssyrer og Metaller. Alkalisæberne bruges til at blande i almindelig Sæbe og til Fremstilling af Harpikslim, anvendt i Papirfabrikationen. Mangan- og Blyresinat iblandes Fernis som Tørringsmiddel.

Resit, *Resinit,* se *Bakelit.*

Reskontro er en særskilt Kontokurantbog udenfor det egentlige Bogholderi. Det er sædvanligvis en Smalfolio, hvor Debet- og Kreditposter i Tidsfølge skrives under hinanden og fradrages eller tillægges Saldoen, saaledes at man til enhver Tid kan slaa op paa vedkommendes Konto i Reskontroen og se, hvorledes Mellemværendet staar, respektive hvorledes Saldoen er.

Resol, Desinfektionsmiddel, bestaar af Tjære, Potaske og Metylalkohol.

Respitdage, Løbedage. Da en Veksel efter skandinavisk Ret kan protesteres allerede paa Forfaldsdagen, har Vekselskyldneren ikke tilsikret Respitdage, Løbedage. Men da Vekslen først skal protesteres paa Tredjedagen, har Vekselskyldneren i Almindelighed Respit saa længe. I Frankrig har Vekselskyldneren en Respitdag, i England 3 Respitdage, foruden Forfaldsdagen.

Respondentia, 1) ældre dansk Benævnelse for Laan eller Kredit, ydet til en Søekspeditions Udstyrelse og Fremme *udenfor* Nødstilfælde; 2) engelsk og tysk Benævnelse for Bodmeri (s. d.) paa Ladning.

Responsum (lat.), Flertal: *Responsa,* Svar, Erklæring, Betænkning, Udtalelse af særlig sag- eller fagkyndige. En udstrakt responderende Virksomhed udøver Grossererssocietetets Komité, der atter indhenter Udtalelser i den Anledning fra Brancheforeningerne. Komitéens Responsa findes bl. a. optagne i »Ugeskrift for Retsvæsen«.

Restance (fr.), en forfalden, udækket Gældspost.

Restudbytte kaldes Aktieudbytte, der deklareres og betales efter Regnskabsaarets Afslutning udover forud betalt à conto Dividende.

Ret, se *Handelsret.*

Retentionsret, Tilbageholdelsesret. Køberen har, naar der er leveret en mangelfuld Vare, der berettiger ham til at hæve Købet, Ret til —naar han gør dette — at holde det leverede tilbage, indtil Sælgeren svarer

skyldig Erstatning eller stiller betryggende Sikkerhed for saadan, Kbl. § 57, 2. St.; derimod har Køberen *ikke* Tilbageholdelsesret til Sikkerhed for Omlevering. Om dette sidste staar der intet i Købeloven, og der menes ikke at være nogen Sædvane herhjemme for Retensionsret i saa Tilfælde.

Iøvrigt haves Tilbageholdelsesret i visse Tilfælde, f. Eks. naar en Ting overleveres med Anmodning om dens Reparation, Bearbejdelse, Transport, Bevaring o. l. I saa Tilfælde har Modtageren i Almindelighed Ret til Tilbageholdelse for alle deraf opstaaende Krav eller hvor Modtageren har tidligere, udækkede Krav i lignende Anledning. Det forudsættes, at Tingen er overgivet vedkommende af rette Ejer. Det er derfor ikke nok, at den, der har overleveret Tingen, havde denne i sin Besiddelse med Ejerens Vidende og Vilje. Der er saaledes Domme for, at en Mekaniker ikke kunde tilbageholde en Motorvogn, som Firmaets Rejsende havde indleveret til Reparation, ligesom ejheller en Krovært kunde tilbageholde et Køretøj, som en Agent i længere Tid havde opstaldet hos ham uden at betale Staldpenge etc.

Retinent, den, som udøver Tilbageholdelsesret; se ovfr.

Retiré (egentlig *retrié* (fr.), indsnævret, indskrumpet) benævnes de ved Sorteringen af Papir fremkomne Ark med mindre Fejl. Ark med grovere Fejl kaldes: Udskud.

Retorter, Beholdere med Afledningsrør, som bruges ved Destillation. Hyppigst anvendes Retorter af Glas, ildfast Ler eller Jærn.

Retrocedering *af Forsikring*, Genforsikrerens Videreforsikring af den overtagne Risiko, helt eller delvis.

retrograd Renteberegning, se *Rentemetoder*.

Retshandel er en Viljeserklæring, der gaar ud paa at stifte, forandre eller ophæve Ret.

Retspant er en ved judiciel Akt stiftet Ret, der skaber en særlig retsbeskyttet Adgang til Fyldestgørelse. Hertil hører *Udlæg* efter Dom eller Forlig, *Udpantning* samt den Ret, som Kreditorerne ved Konkurs erhverver over Fallentens under Boet inddragne Formue.

Returfart. For Ruteselskabernes Skibe i Returfart, paa Hjemrejse, haves sædvanlig ikke faste Fragtrater eller Godsklassifikation, men begge Dele overlades — i hvert Fald officielt — til Selskabets Agent paa paagældende oversøiske Plads. Sædvanlig sættes Fragtraten per 40 engelske Kubikfod »in full« eller med Primage, ligegyldigt om Letgods eller Sværtgods, og der beregnes da efter »Tonnage Scale« (s. d.) en vis forholdsmæssig Vægt af den indladede Vare.

Returprovision kaldes den Underhaands-Provision, som betales (ledende) Personale for at medvirke til, at Firmaet gør visse Afslutninger; 2) den Andel, som Agenten yder Køberen af den Provision, han selv erholder hos Firmaet.

Returregning kaldes den med en Vekselprotest følgende Regning over Omkostninger etc.

Returtold, Refundering (s. d.) af erlagt Told paa Raavarer, der atter udføres i hel- eller halvbearbejdet Stand.

Returveksel (*Modveksel*, *Rekambioveksel*) er en særlig Veksel, som Regresshaveren trækker paa en Regresspligtig. Den nødlidende Veksel, Protest (s. d.) og Returregning (s. d.) maa medfølge.

Reugeld (t.), en Slags Konventionalbod (s. d.), mod hvis Erlæggelse den forpligtede kan befri sig for en indgaaet Forpligtelse. Paa mange Terminsbørser kan Præmien ved Præmieforretninger erlægges bagud, saaledes at vedkommende først paa Erklæringsdagen behøver henholdsvis enten at give Besked om, hvorvidt han vil levere, respektive aftage det omhandlede Parti eller erlægge Præmien, der da kaldes *Reugeld*, for at træde tilbage.

Reuters Telegrambureau blev grundlagt i 1849 af Paul Julius Reuter i Aix-la-Chapelle. Senere flyttede R. til England, hvor han blev naturaliseret. Oprindelig var Bureauet kun anlagt for Handels- og Markeds-Efterretninger.

revalieren sich (t.), øve Regress. Indkræve Vekselbeløbet plus Omkostninger og Renter fra en af de Vekselforpligtede, naar Vekslen er protesteret.

Reval-Pund = 430,37 g.

Reval-Stoof = 1,177 l (flydende Varer).

Reval-Tønde = 1,27 hl (Korn).

Revers, 1) Bagside. 2) Ved Kreditoplag

kræves en Angivelse, *Revers*, over de Varer, som er udgaaede af Kreditoplaget siden sidste Generalforklaring. I Reversen skal særlig anføres, hvor meget der er afsat til Forbrug, hvor meget borttransporteret til andre Oplag eller hvor meget udført. 3) En Art Gældsbevis.

Revision, Granskning, Eftersyn. Der skelnes mellem *Talrevision*, der hovedsagelig kun omfatter en Konference af Bilag med Bøger samt Eftertælling af Sammentællinger og Paaseende af Transporternes Rigtighed, og *kritisk Revision*, som gærne gaar ud paa at gennemgaa Forretningsførelsen, undersøge Aarsager til Tab, udfinde Mangler og Fejl eller saadannes Aarsager o. l. I Fallitboer ansættes ofte kritiske Revisorer af Skifteretten og disses Arbejde er i nogen Grad det samme som Tillidsmændenes ved Tvangsakkord udenfor Konkurs.

Om Revisionens Opgaver og Arbejde se iøvrigt Charles V. Nielsen: Aktieret (1912) S. 47 ff. Her skal kun bemærkes, at Revision ikke frembyder nogen som helst Sikkerhed mod Uredelighed el. lign., og Værdien af Revision har ofte vist sig ret problematisk.

Revisor kaldes den, der, sædvanlig mod Honorar, udøver Revision (s. d.).

I Aktieloven kræves, at hvert *Aktieselskab* har mindst 1 regnskabskyndig Revisor. Under Udførelsen af Revisionen har Revisorerne Adgang til alle Bøger vedrørende Selskabets Regnskabsvæsen, og Bestyrelsen er pligtig at meddele dem enhver Oplysning, de forlanger til Bekræftelse af Regnskabets og Statusopgørelsens Rigtighed. Idet Loven kræver Ansættelse af en eller flere regnskabskyndige Revisorer, udelukker den ikke, at Selskabet desuden kan have særlige, fagkyndige Revisorer, der er kendt med den Branche, hvori Selskabet driver sin Virksomhed. Disses Opgave vil da bl. a. blive at revidere Værdiansættelserne af Aktierne, Afskrivningernes Behørighed etc. Der forlanges ikke, at de(n) regnskabskyndige Revisor(er) skal være autoriseret, men Aktionærer, der ejer en Tredjedel af den paa Generalforsamlingen repræsenterede (stemmeberettigede) Aktiekapital, kan forlange, at mindst én af Revisorerne, *naar* der ansættes flere end en, skal tages blandt de autoriserede, og denne vælges da med simpel Majoritet. Revisorerne maa ikke være Medlemmer af Bestyrelsen. Se iøvrigt Charles V. Nielsen: Haandbog i Aktieret, S. 75 ff.

Ved Lov af 14. Maj 1909 indførtes særlige Regler for Statsautorisation af Revisorer. Medens de første statsautoriserede Revisorer simpelthen udmeldtes af Handelsministeriet, kræves nu en særlig Revisoreksamen. Ogsaa i andre Lande har man lignende Revisorer, der driver Revision som Erhverv, ofte med en Række Assistenter og Medhjælpere, som gør det meste Arbejde.

Herhjemme er oprettet Instituter i Selskabsform, der driver Revisionsvirksomhed, ofte i Forbindelse med anden Virksomhed.

Rheafibre, se *Ramié*.

Rheingauer-Vine. Rheingau, som omfatter den højre Rhinbred fra Biebrich til Lorch og Omegnen af Byerne Wiesbaden og Hochheim a. M., er den frugtbareste Del af Tyskland; herfra stammer de allerfineste tyske Hvidvine. Særligt bekendte Mærker er: Johannisberger, Steinberger, Rüdesheimer, Marcobrunner og Hochheimer. Handelen med R. foregaar navnlig over Wiesbaden og Frankfurt a. M.

Rheomin, Tjærefarvestof i Form af et brunt Pulver, der anvendes til Gulfarvning af Bomuld og Læder.

Rhinhessiske Vine stammer fra Egnene paa den venstre Rhinbred og navnlig fra det tidligere Storhertugdømme Hessen. De er i Kvalitet ringere end Rheingauervinene. Bekendte Mærker er: Liebfrauenmilch, Niersteiner og Scharlachberger. Handel med R. foregaar navnlig over Mainz v. Rh. og Worms.

Rhinskvine er Fællesbetegnelse for Rheingauer og Rhinhessiske Vine. Det er hovedsagelig hvide, udgærede Vine med fin Buket, Alkoholindhold 7—11 %.

Rhodamin B, Tjærefarvestof, rødt Pulver, anvendes til Farvning af Silke, Uld og Bomuld.

Ri, 1) koreansk Vægt = 0,038 g; 2) japansk Vejmaal = 3,9 km.

Ribs, Frugter af Ribsbusken, *Ribes rubrum*; forekommer i flere Varieteter, dyrkes meget paa Grund af sin Velsmag. Anvendes i Husholdningen og til Frugtvin.

Ricardo, David (1778—1823), engelsk Nationaløkonom, der gav Læren om Jordrentens og Lønnens gensidige Forhold sit

videnskabelige Grundlag. Han paaviste, at den stærkere Efterspørgsel f. Eks. efter Korn vilde medføre, at daarligere Jorder vilde blive indtaget til Dyrkning, hvorved Overskuddet, Jordrenten, paa de bedre Jorder vilde stige. Lønnen, der var Udbyttet af den daarligste Jord i Brug, vilde derimod stadig holde sig lav. I det heraf fremkomne mørke Syn paa hele Fattigdomsproblemet tog han og de andre klassiske Nationaløkonomer ikke Hensyn til, at Jordrenten kunde inddrages til fælles Bedste, og at der i den økonomiske og tekniske Udvikling var et Grundlag for højere Løn.

Ricinusolje, *amerikansk Olie, Kastorolie,* faas ved Presning af Frøene af Kristpalmen, *Ricinus communis,* der dyrkes i Italien og Frankrig. R. er en næsten farveløs eller svagt gul, meget tykflydende Olie. Den bedste R. anvendes i Medicinen; de ringere Sorter R. bruges i Sæbefabrikkerne, til Tyrkiskrødtolie og til Smøreolie i Aeroplanernes Maskineri. Da Presseresterne, *Ricinusmel,* er giftige, kan de ikke anvendes som Kreaturfoder, men bruges som Gødning.

Ries (t.), Ris: ældre Papirmaal, som hos os.

Rifanut, (finsk) Tømmerflaade, sammenholdt med Jærnkæder for Transport over Havene.

Riga-Pund = 418,83 g.

Riga-Stoof, Maal for flydende Varer = 1,275 l.

Riga-Tønde, Kornmaal = 1,38 hl.

Rimesse kaldes i Handelssproget en Fremsendelse af Valuta (Penge, Bankveksler, Dokumenttratter, Checks o. l.) til Dækning af aabentstaaende Poster eller i andet Betalingsøjemed.

Rin, japansk Mønt = $^1/_{1000}$ Yen eller Jen; se *japansk Mønt- og Pengevæsen.*

Ring, Tællemaal for Staver = 4 Skokke = 240 Styk.

Ringe, Sammenslutninger af Storhandelens Folk i de forskellige Brancher for derved bedre at kunne holde Priserne oppe og hindre virkningsfuld Konkurrence. I samme Grad som Rigdommene samles paa enkelte Hænder, vil saadanne Prisaftaler kunne blive farlige for Forbrugerne, idet Aftaler mellem Handlende fra de forskellige Lande lettere kan sluttes og Udlandets Konkurrence ophæves.

De store Forbrugersammenslutninger især i Danmark og England har været en kraftig Modvægt mod Ringenes Monopolmagt.

ringe Handel kaldes et gratis Borgerskab, der giver Ret til at handle med Brød, Traad, Garn, Lys, Sæbe, Legetøj og Kager.

Rips, se *Reps.*

Ris, Tællemaal for Papir = 20 Bøger à henholdsvis 24 Ark Skrive-, Post-, fint Karton- og Tegnepapir og 25 Ark Tryk- og Indpakningspapir.

Ris er Frugterne af en overalt i Troperne og Subtroperne dyrket Græsart, *Oryza sativa;* da denne oprindelig er en Sumpplante, dyrkes den kun, hvor der er let Adgang til Overrisling af Markerne med Vand. Naar R. er høstet, tærskes den, hvorved Kornene med Skallerne paa fjernes fra Straaet. Afskalningen foregaar dels i Stampemøller paa selve Produktionsstederne eller ogsaa paa Rismøller i Europa, hvor Risen renses og poleres. Uafskallet Ris kaldes *Paddy,* den afskallede *Brass* eller *Bray,* medens en Blanding af begge Slags gaar under Navn af *Cargo* eller *Blandingsris.* For at give Ris et bedre Udseende behandles den undertiden med Indigo, Olie eller Talkum. *Risengrynene,* som af alle Kornsorter er de mest stivelse- og mindst kvælstofholdige, er Hovednæringsmiddel navnlig i Asien; de anvendes i Husholdningen og i Bryggerierne ved Fremstillingen af *lyse* Ølsorter (Pilsnerøl); *Rismel* bruges ligeledes i Husholdningen. *Risstivelse* fremstilles af itubrudte Korn og smaafrøede Rissorter (se *Stivelse*). *Risklid* eller *Risfodermel* bestaar af Frøskaller med noget vedhængende Kærne og bruges som Foderstof. *Risskaller,* Affaldsprodukt, benyttes meget som Paknings- og Isoleringsmateriale. Blandt de vigtigste Handelssorter skal følgende nævnes: *Carolinaris,* c: alle de fra Nordamerika stammende Ris, anses sædvanligt som den bedste. *Java-* og *Japanris* er ligeledes gode Kvaliteter. *Arrakan-* og *Rangoonris,* fra Bagindien, er middelgode, *Saigon-* og *Siamris* ringere Kvaliteter. Foruden de nævnte, der hovedsageligt forekommer paa det skandinaviske Marked, findes ogsaa *italiensk, ægyptisk, levantisk, brasiliansk* og *vestindisk* Ris.

Risengryn, se *Ris.*

Risiko (it.), uvist Udfald, Fare, et i Handelsverdenen benyttet Udtryk for det usikre

eller uberegnelige Udfald af et Foretagende, eller for det romerretlige Udtryk: *periculum rei:* Faren for Tingen (Varen) og dens videre Skæbne.

Denne Fareovergang spiller i Handelslivet en betydelig Rolle. I Almindelighed bærer Sælgeren Risikoen for det solgte indtil Levering (s. d.) har fundet Sted eller indtil det skulde have været leveret, men hvor da Levering er blevet hindret (udskudt) af Køberen eller ved dennes Forhold, saakaldt Købermora eller Fordringshavermora, se under *Mora*. Særligt for Afhentningskøb gælder, at om Tiden er inde, hvor en individuelt bestemt Ting, Vare, kan — respektive skal — afhentes og staar til Køberens Disposition, bærer han Risikoen for Eftertiden og maa betale hele Beløbet, selv om Tingen ved en Hændelse er gaaet tabt eller forringet, hvorimod omvendt for generisk (s. d.) bestemte Varer Risikoen — selv ved Købermora — først gaar over paa Køberen, naar det købte Parti er udskilt (afsat) til ham.

Risikopræmie, den Forhøjelse af Rentefoden, der fremkommer paa Grund af Kapitalens mindre sikre Anbringelse. En stor, økonomisk vel funderet Forretning vil saaledes kunne faa billigere Laan end det økonomisk usikre Foretagende, naar Forholdene ellers er lige. Ligeledes vil en Kapitalist kræve en højere Rente eller andre Fordele, hvis han skal anbringe Kapital i Udlandet, hvor de økonomiske Forhold, Retssikkerheden o. s. v. ikke er almindelig kendte.

Riskoste fremstilles af Stænglerne med paasiddende Frugtstande af *Durrah* (s. d.). Ved Behandling med Metalkamme afrives Frugterne.

Risnoteringer. I *København* noteres Ris per 50 kg netto, inkl. Sæk, virkelig Tara. *Hamborg* ligeledes, men i Mark. *London* noterer i sh per cwt Netto. *Amsterdam* og Rotterdam noterer i hfl per 50 kg Netto. *Java* noterer i hfl per Pikul eller Koyang. *Rangoon* (Britisk Birma) noterer i Rupées per 100 baskets. 1 basket svarer omtrent til 1 bushel og skal veje for white rice 75 lbs, white broken 72 lbs, cargo 68 lbs, Paddy 46 lbs og for rice meal 45 lbs. *Saigon* noterer i Dollars per Pikul inklusive Gunnisæk, ekskl. Told.

Rispapir, se *Papir*.

Risstivelse, se *Stivelse*.

Risstraa, *Risrod*, Frugtstilkene af *Durrah* (s. d.). Bruges til Koste, Børster o. l. (se *Riskoste*).

ristornere, foretage *Ristorno* (s. d.).

Ristorno (it.), Tilbageføring, 1) Udligning af en Fejlpostering i Bogholderiet ved en tilsvarende Modpost; 2) Tilbagebetaling af for meget erlagt Gebyr; 3) Refundering (s. d.) af erlagt Forsikringspræmie, naar det forsikrede hverken helt eller delvis udsættes for den Risiko, mod hvilken der er tegnet Forsikring, eller det forsikrede overhovedet ikke kommer til Eksistens. For sin Ulejlighed etc. har Assurandøren dog Krav paa en vis Godtgørelse. Ristorno finder ogsaa Sted — forholdsmæssigt — naar en i god Tro tegnet Forsikring viser sig at være eller blive helt eller delvis ugyldig, og da Ristorno forlanges, før Risikoen er indtraadt.

rm, Forkortelse for *Raummeter* (t.), Kubikmeter.

Robinietræ, se *Akacietræ*.

Roboransdraaber, *sammensatte Kinadraaber*, et spirituøst Udtræk af Kinabark, Ensianrod og Pomeransskaller; bruges som styrkende Medicin.

Rod, Længdemaal, i England = $5^1/_2$ yards, i U. S. A. = 5 yards.

Rode, ældre dansk Længdemaal = 10 Fod.

Rodfrugter, Fællesbetegnelse for Planter, der dyrkes for Røddernes eller de underjordiske Knoldes Skyld, og som bruges som Næringsmiddel, f. Eks. Gulerod, Foderroer, Sukkerroer, Kaalrabi, Turnips, Kartoffel, Jordskok m. fl. (se de forsk. Artikler).

Roeolie, dels *Rapsolie* (s. d.), dels den af Frøene af *Brassica Rapa* udpressede Olie.

Roer, Fællesbetegnelse for de til Salturternes Familie hørende Beder og de til de korsblomstrede hørende Turnips og Rutabaga. — *Beta vulgaris* (*varietetus*) *campestris*, *Runkelroen*, dyrkes som *Foderroe* med en Mængde Afarter, f. Eks. Elvetham, rød, hvid og gul Eckendorfer, golden Tancard, Oberndorfer m. fl. — *Beta vulgaris v. rapacea*, *Rødbeden*, Køkkenurt, stort Indhold af rødviolette Farvestoffer, bruges i Husholdningen og ved Forfalskninger af Frugtsafter. — *Beta vulgaris var. saccharifera*, *Sukkerroen*, benyttes paa Grund af sit store Sukkerindhold til Fremstilling af Sukker og Alkohol (s. d.);

dyrkes i flere Varieteter, deriblandt *Klein-Wanzleben* og *Vilmorin*.

Blandt de til de korsblomstrede hørende saakaldte Roer kan nævnes *Rutabaga*, *Kaalrabi* og *Brassica Rapa rapifera*, *Turnips*; disse forekommer ligeledes i mange Varieteter og tjener hovedsageligt til Foder for Kvæget.

Roesnitter, se *Sukker*.

Rogn, se *Kaviar*. — *Torskerogn* behandles og sælges som Kaviar.

Rom er en alkoholholdig Drik, som fremstilles ved Gæring af Rørsukkermelasse og derpaa følgende Destillation af den dannede Alkohol; sædvanlig benyttes Affaldsstofferne fra Rørsukkerfabrikationen, men undertiden tilsættes ogsaa f. Eks. Ananassaft m. m. ved Gæringen. Selve Destillatet er farveløst, men bliver ved Lagring paa Egetræsfade mørkere; under Lagringen opstaar ligeledes den finere Aroma, idet der dannes forskellige Frugtætere. Hovedmængden af Rom kommer fra Vestindien; den bedste R. er *Jamaica-Rom*. — *Kunstig Rom*, *Faconrom*, er en Blanding af Alkohol, Vand, Kulør og Romæter.

Romæter anvendes ved Fabrikationen af kunstig Rom; fremstilles paa forskellige Maader, f. Eks. Fortynding af myresurt Ætyl med Sprit, eller ved at blande Ætylformiat, Ætylnitrat, Vanilletinktur med Pomeransblomstolie.

Roquefort Ost, Ost, oprindelig stammende fra Frankrig. Før Presningen af Ostemassen tilsættes skimlet Brød. Under Lagringen bores der Luftkanaler i Osten, hvori der danner sig en rigelig Vegetation af Skimmelsvampene, som deltager i Ostens Modningsproces. Fabrikeres nu ogsaa her i Landet.

Rose bengale, Tjærefarvestof; bruges til Rødfarvning af Silke.

Rosenolie, en kostbar æterisk Olie, som fremstilles ved Destillation sammen med Vand af Blomsterbladene af *Rosa damascena* o. fl. Arter. De bedste Mærker kommer fra Miltitz v. Leipzig og Bulgarien (Késanlyk). Anvendes i Parfymefabrikationen og til Likører.

Rosenstene, se *Diamanter*.

Rosentræ er Betegnelse for flere indbyrdes forskellige Træsorter, som paa Grund af den rødlige Farve eller Lugten har faaet Navnet R. — Af Træsorter med rød Farve kan nævnes: *Brasiliansk Rosentræ*, Physocalymna scarberinum; *Indisk Rosentræ*, Black wood; *Fransk Rosentræ*, Pterocarpus erinaccus. — Af Træsorter med Rosenduft kommer hovedsageligt Veddet af flere *Convolvulus*-Arter paa det europæiske Marked. — Rosentræ bruges til finere Snedkerarbejde.

Roses Metal, en letsmeltelig Legering. Bestaar af 2 Dele Vismut, 1 Del Tin og 1 Del Bly. Smeltepunkt ca. 94° C.

Rosiner er tørrede Vindruer. Tørringen foregaar enten ved kunstig Varme eller ved, at man delvis overskærer Stilken, saa at Klaserne bliver hængende paa Vinrankerne og tørrer i Solen. Kvaliteten betinges af deres Størrelse, Tørhed og Udseende.

De bedste Rosiner kommer fra Smyrnas Omegn; Landskaberne Uvarsik og Keir-Deré leverer de fineste *Smyrnarosiner*, de er kødfulde, tyndskallede og holdbare. *Sultanas* er R. af en særlig Drueart; de er smaa, guldgule, meget søde og uden Kærner. — *Italienske og franske Rosiner* er som Regel af god Kvalitet, men kommer sjældent paa vort hjemlige Marked. — *Spanske Rosiner* sendes i store Mængder til Nordeuropa, navnlig over *Malaga*, *Valencia* og *Alicante*, efter hvilke Havne de i Reglen benævnes; til de fineste Sorter hører *Malagamuskat*, ogsaa kaldet Konfektrosiner; efter Størrelsen benævnes de Imperiaux, Royaux, Surchoix og Choix. — En særegen Art af spanske Druer leverer de saakaldte *Potrosiner*; forud for Tørringen behandles Druerne med varm Lud og undertiden Olivenolie, hvorved Bærrene revner. Ved Tørringen overtrækkes de med noget af den indtørrede Saft; Forsendelsen sker som oftest i Lerkrukker. — Fra *Kalifornien* kommer ogsaa i senere Aar en Del gode Rosinmærker.

Rosinerne finder en udstrakt Anvendelse i Husholdningen, Bagerierne, Konditorierne samt til Fremstillingen af Rosinvin (se *Cider*). — *Korender* (s. d.).

Rosmarinolie, en æterisk Olie, faas af Bladene af *Rosmarinen*, *Rosmarinus officinalis*, fra Sydeuropa og Frankrig; R. er en farveløs eller svagt gullig Væske af kamferlignende Lugt. Anvendes i Medicinen, som Denatureringsmiddel samt i Parfyme- og Sæbefabrikationen.

Rosso antico er en Art rødt Marmor (s. d.).

Rotang, *Rotting,* se *Spanskrør.*

Rottegift. Som Gift for Rotter anvendes en Mængde forskellige Stoffer og Blandinger, deriblandt Ratin (s. d.), Fosforblandinger, Rottekrudt (s. d.) o. a.

Rottehale, se *Timoté.*

Rottekrudt, *hvid Arsenik,* er Arsensyrling (se *Arsen*).

Rottel, Flertal *Rottoli,* 1) ægyptisk Pundvægt = 445 g. 2) ældre Vægt i Berberstaterne *Tunis* og *Tripolis* af ulige Størrelse, men altid delt i 100 Kantar. De almindeligst anvendte Størrelser er Rottel Altari = 506,9 g og Rottel Sucki = 568,4 g.

Rottolo, maltesisk Vægt = 793,8 g.

Roulancefonds, Omløbs-, Driftsmidler.

Rousillonvine, Betegnelse for forskellige røde og hvide Vine fra Provinsen Rousillon. Den *hvide Rivesaltes* og *røde Banyuls* anses som de fineste Mærker ligesom den mørktfarvede *Grenache.*

R. P., Forkortelse for *reponse payée* (fr.), Svar betalt. Internationalt anvendt ved Telegrammer.

Rs., Forkortelse for *rupées* (s. d.).

Rubel, russisk Møntenhed à 100 Kopek; se *russisk Mønt- og Pengevæsen.*

Rubin er en Ædelsten, beslægtet med Korund og Safir, idet den bestaar af næsten rent Aluminiumoksyd; R. findes i forskellige Nuancer fra lyserød til dybkarminrød, og er næst efter Diamanten et af de haardeste Mineraler. De mørkerøde R. betales med højere Priser end Diamanter af samme Størrelse. Birma, Siam og Ceylon leverer de værdifuldeste R. — *Kunstige eller syntetiske Rubiner* fremstilles i Frankrig og Tyskland ved Sammensmeltning paa en ganske særlig Maade af Aluminiumoksyd med Kromoksyd. — Rød Spinel, Granat og enkelte andre Mineraler udgaves tidligere for R., men kendes paa deres lavere Vægtfylde og ringere Haardhed. — R. bruges foruden som Smykkesten til Tappelejer i Ure og ved Traadtrækning.

Rubinglas bruges som Betegnelse for mørkerøde Glassorter, f. Eks. Hæmatinon og Guldrubin.

Rudera, Rester, Ruiner.

Rug, som er vort vigtigste Brødkorn, dyrkes i hele Nordevropa, Rusland, Tyskland og Nordamerika i en Mængde Varieteter, oftest som Vintersæd og kun i koldere Egne som Vaarsæd. De forskellige Varieteter afviger ikke meget fra hverandre; Kornet er nøgent, hvælvet paa Rygsiden og med en dyb Længdefure paa Bugsiden. Farven er graagrøn, brunlig eller blaalig og Overhuden fint rynket. *Kvalitetsvægten* (se *Korn*) er 70—74 kg pr. hl. Af Rugsorter, som dyrkes heri Landet, kan nævnes *Provstirug* (fra Holsten), *Kampinerug* (Belgien), *Bretagne-, Hede-, St. Hansrug* m. fl. Paa Grund af sin Haardførhed og Nøjsomhed har R. været dyrket her i Landet i umindelige Tider. Melet anvendes til Brødbagning og Kliddene som Kreaturfoder, en Del R. bruges dog som Foderkorn til Heste, Fjerkræ og Svin. De skandinaviske Lande har, navnlig i tidligere Tid, importeret store Mængder Rug, særligt fra Rusland. — En forholdsvis ringe Del anvendes ved Fremstillingen af visse Ølsorter, Brændevin og Whisky.

Rugmel forekommer i Handelen dels *usigtet* og indeholder da alle Kornets Bestanddele, dels *halvsigtet,* idet nogle af Kliddene er sigtet fra, og endelig som *Sigtemel,* der har været behandlet som Hvedemel. Til Sigtebrød anvendes Rugmel med mindst 16 % Hvedemel.

Rulle, ældre Maal af lokal Betydning, f. Eks. 1 Rulle Sejldug = 50 russiske Alen, 1 Rulle Ruslæder = 6 Skind.

Rullebok, *Rullebuk,* gazelignende Bomuldsstof, appreteret og limet; anvendes til Damehatte og Indlæg i Dameklæder.

rullende Varer kaldes Gods, Varer, der i Tilbuds-, respektive Salgsøjeblikket allerede er indladet i Jærnbanevogn.

Rullesten, *Skursten,* er oprindelig kantede Bjærgartsstykker, som er aflejret i Istiden og under Skuringen mod hverandre har mistet Kanterne. R. er de mest faste og haarde Dele af Bjærgarterne og anvendes derfor meget til Vandbygningsarbejder og Bygningsbrug. Sml. *Granit, Grus, Ral, Singels.*

Rullestensgrus benævnes de Gruslag, som Smeltevandet fra Indlandsisen under Istiden udsorterede af de Jordmasser, som Isen medførte. R. findes bl. a. ved Roskilde og Køge; anvendes til Bygningsbrug og ved Vejanlæg.

Rumgods eller Letgods er Benævnelsen paa saadant Gods, som paa Grund af dets forholdsmæssig ringere Vægt aflades under Beregning af den Plads, det optager, og ikke efter Vægten.

Rumindhold for Skibe. Ved Skibes Maaling tages dels Brutto-Rumindholdet (Gross- eller Total-Tonnage), hvorved forstaas Resultatet af Maalingen af alle Skibets Maal udtrykt i Kubikmaal, dels Netto-Rumindholdet (Register-Tonnage), hvorved forstaas Brutto-Rumindholdet minus Mandskabets Rum o. l. og de eventuelle Maskin-, Kedel- og Kul-Rum.

Rumindholdet udtrykkes enten i metrisk eller i britisk Maal eller i begge Maal paa én Gang. Ved Metermaalet angives dette i Kubikmeter, ved britisk Maal i Register-Tons, der holder 100 engelske Kubikfod = 2,83 m^3, saaledes at 1 Kubikmeter er lig med 0,353 britiske Registertons.

Rummeevne, Skibes. Grundlaget for Bestemmelsen af et Skibs Rummeevne danner Register-Tonnagen (s. d.). Rummeevnen for Letgods eller Rumgods udtrykkes i Maaletons, *Ton measurement* = 40 engelske Kubikfod = 1,1 m^3, for Sværtgods i Vægttons, *Ton weight* eller *gross* = 20 cwt. = 1015 kg. Se iøvrigt under *Rumindhold* angaaende Netto-Rumindhold.

Rummeter, Maal for stablet Træ = 1 Kubikmeter ydre Maal, hvortil svarer $^1/_2$—$^3/_4$ Kubikmeter Vedmasse. For Naaletræ er Maalene sædvanlig 1 m paa hver Led; for andet Træ er Højden 1 m, medens Stabelens Længde varierer efter Stykkernes Længde.

rumænsk Maal og Vægt. Metersystemet er officielt indført og ligeledes anvendt. Endnu bruges dog ogsaa *Oka*, den oprindelig tyrkiske Vægt = 1282 g. Man regner i Praksis 78 Oka = 100 kg, i Jassy dog $78^1/_2$ Oka = 100 kg, og 8 Pud = 100 Oka.

Omtales skal af de ældre Maal ligeledes *Kila* (Kilé, Chilo) som *Kornmaal* af 2 Størrelser: 1) Braila-Kila = 8 Banitze = 6,75 hl og Galatz-Kila = 2 Mirzas = 20 Banitze eller Dimerli = 4,16 hl. Man regner sædvanlig 2 Braila-Kila = 3 Galatz-Kila og endvidere 1 Braila-Kila = 19 Konstantinopel-Kilé. Ved Eksport anvendes ofte engelsk Maal.

I Spiritushandelen anvendes endnu hist og her *Vadra* = 12,82 l, i Vægt regnet = 10 Oka.

rumænsk Mønt- og Pengevæsen hviler paa Franc-Systemet med Pengeenheden *Lei* (Franc) à 100 *Bani* (Centimes). Mønterne er lavet i Hh. til den latinske Møntunions Forskrifter. 20 Lei-Guldmønten kaldes *Carol d'Or*. Den rumænske Nationalbank, Banca Nationala Romaniei, udsteder Banknoter paa 20, 100 og 1000 Lei, hvilke (normalt) skal være dækket med 40 %, ved Guld eller Valuta paa England, Frankrig eller Tyskland. Normalt har Sedlerne en Disagio, Underkurs, af 2—$2^1/_2$ %.

rumænske Valuta-Usancer. Den vigtigste Handelsplads er Hovedstaden Bukarest, hvor der daglig holdes Børs — sædvanligvis dog kun svagt besøgt — fra Kl. 1—2. Der noteres følgende Valuta:

Amsterdam per 100 hfl, Check og 3 M.
Antwerpen per 100 Frcs, ligeledes.
Berlin per 100 Mark, ligeledes.
London per £ 1, ligeledes.
Paris og Marseille per 100 Frcs, ligeledes.
Wien per 100 Kr., ligeledes.
Petrograd per 100 Rbl., ligeledes.
Svejts per 100 Frcs., Check.

efter Guld-Lei.

Selv om Veksler paa Rumænien er udstedt i Guld-Lei, betales de dog ifølge Sædvane med Lei-Sedler. Veksler, der lyder i fremmed Valuta og ikke udtrykkelig er accepteret efter a/v-Kursen for betræffende Valuta, kan betales i effektiv Mønt *eller* til den for vedkommende Lands Mønt i Loven ansatte Omregningskurs. Kurtagen udgør $^1/_2$ $^0/_{00}$. Ved Renteberegning tages Maanedernes Dageantal efter Kalenderen og Aaret regnes til 365 Dage.

Run (eng.), Løb, Stormløb, f. Eks. paa Banker og Sparekasser i Krisetider.

Rundbælg, *Anthyllis vulneraria,* hører til de ærteblomstrede og dyrkes som Foderplante. Trives bedst paa kalkrig Jord, men er ellers nøjsom og taaler Tørke i længere Tid end Kløver.

Rundfisk, Fisk, navnlig Torsk, tørret uden først at være flækket.

Rundholt kaldes paa Skibe ethvert cylinderformet eller valsedannet Træ- eller Tømmerstykke.

Rundrejseakkreditiv, se *Kreditiv.*

Rundstok, drejede Træstokke, som anvendes til Kosteskafter, Rullegardiner o. l.

Rundvævede Stoffer er vævet som *Dobbeltvæv* (s. d.), men saaledes at de to Lag kun væves sammen i Kanterne. Bruges til Sække, Lærredsslanger, hule Væger o. l. Sml. *Trikotage.*

Runing, *Opruning, Opkradsning,* se *Appretur.*

Runkelroe, se *Roer.*

Runlet, engelsk Maal for flydende Varer (undt. Øl) = $^1/_{14}$ Tun = 18 Gallons (s. d.).

running days, se *Liggedage.*

Rupée eller *Rupie* er Møntenhed eller Mønt i 1) britisk Ostindien, *Indien* og i britisk *Birma.* Den kaldes (fra det engelsk-ostindiske Kompagnis Tid) *Kompagni-Rupée* og deles i 16 Annas à 12 Pies. Vægten af Sølvmønten er 1 Tola = 11,664 g og Finheden $^{11}/_{12}$. Af Guldmønter præges *Mohur,* svarende til 15 Rupées og af samme Vægt og Finhed i Guld som Rupéen i Sølv. Forholdet mellem Guld og Sølv er derfor som 1 til 15. Desuden præges Dobbelt-Mohur = 30 Rupées. 2) *Britisk Østafrika* og *Uganda,* hvor den indiske Rupée (se foran) er erklæret for Normal-Rupée, idet man dog ved Siden heraf beholder den egne Rupée, der her deles i 100 Cents. 3) *Zanzibar,* hvor ligeledes den indiske Rupée (se foran) er antaget som Normalmønt med en Passérvægt (s. d.) af 11,431 g. 4) Ceylon, hvor man dels har engelske Sølvrupées delt i 100 Cents og dels den indiske Rupée (se foran). Møntsystemet er officielt det britiske. Forholdet mellem engelsk og indisk Mønt er her fastsat til £ 1 = 15 Rupées.

Ruskind er hvidgarvet Gede- el. Faareskind (se *Læder*), hvor Kødsiden er afslebet med Pimpsten el. l.

Ruslæder kaldes i Almindelighed nogle af lettere Huder garvet tyndt Læder med en ejendommelig Lugt. Oprindelig skyldtes denne den anvendte Pilebark, men hidrører nu gærne fra en Behandling af Læderet med Birketjæreolie. R. er som Regel rødfarvet, holdbart, blødt og let. R. anvendes hovedsagelig til finere Lædervarer.

Russcon, Certepartiformular for Sortehavsfragt, antaget af The Baltic and white sea conference og godkendt af det engelske Chamber of shipping.

russiske Prisnoteringer. *Korn*varer noteres til Eksport gærne i sh per engelsk Vægt eller i Mark per Meterton, 1000 kg. — *Klid* noteres i Mark per 1000 kg og forsendes fra Sydrusland til Danmark gærne løst i Skib. — *Oljekager* noteres til Eksport: Raps-, Hørfrø-, Hampefrø-, Solsikke- og Kokoskager i Mark per 1000 kg. Oljekager skibes næsten altid løst. — *Oljefrø* som for Kornvarer. —

russisk Maal og Vægt. Det hidtilværende System blev lovfæstet ved Ukas af 1835.

1) *Længdemaal.* Enheden er Saschén = 7 engelske Fod = 2,13353 m. Herfra afledes de forskellige Maal, hvoraf den russiske Fod svarer til den engelske og deles i 12 Tommer à 12 Linier og svarer til 0,30479 m. Alenmaalet er *Arschin* = $^1/_3$ Saschén = 28 Tommer = 0,7118 m, og denne Arschin bruges ikke alene i Rusland, men i det nordlige Kina ned til Peking og i Mellemasien. Omregnes gærne i Forhold til britisk Maal: 9 Arschin = 7 yards.

2) *Afstandsmaal:* Den russiske *Werst* = 500 Saschén = 1066,77 m. Man ansætter gærne 15 Werst til 16 km, hvorved man kun regner $^1/_{10}$ m unøjagtigt, og 10 Werst til 7 engelske Mil.

3) *Flademaal:* Enheden for Markmaal er Dessatin = 2400 Kvadrat Saschén = 1,0925 ha. I Forhold til engelsk sættes 10 Dessatin til 27 acres.

4) *Hulmaal* for tørre Varer: Korn o. l. er *Tschetwert* = 8 Tschetwerik = 209,91 l. Omregnes gærne saaledes: 10 Tschetwert = 21 hl og 25 Tschetwert = 18 Imperialquarters. Ved en Last Korn forstaas 16 Tschetwert. — For flydende Varer har man Maalet *Wedro* (Spand) = 10 Kruschka (Krus) = 12,299 l, 12 Wedro udgør 1 Ohm = 147,6 l og paa 1 *Botschka* (Fad) gaar 40 Wedro.

5) *Kubikmaal:* Enheden er her *Kubik-Saschén* = 343 Kubikfod = 9,712 m^3 (stères). Omregnet efter engelsk Maal er 1 Kubik-Saschén = 12,7 cubic-yards = 1,588 cubic-fathoms.

6) *Vægt:* Det russiske *Funt* (Pund) deles i 96 Solotnik à 96 Doli og er = 409,512 g.

Anvendes baade som Varevægt og som Møntmetalvægt. 40 Funt = 1 *Pud* = 16,38 kg og 10 Pud udgør 1 *Berkowitz* (Skippund) = 163,8 kg. Begrebet: *Skibslast* er et Rummaal, som alt efter Varesorten svinger fra 40, 60, 80, 100 til 120 Pud. — Almindeligst regner man efter Pud, der sættes lig 36 lbs, og 62 Pud regnes lig en engelsk Ton, medens 1 Meterton sættes til 61 Pud.

russisk Mønt. Indtil 1885 havde Rusland Sølvmøntfod med Sølvrubler som Pengeenhed. Derefter indførtes Dobbeltmøntfod, men i Aarene 1896—99 gik Rusland over til Guldmøntfoden. Den nye Guldrubel fik et Indhold af 0,774233 g Fintguld, og man prægede Imperial = 15 Rubler og Halvimperial = $7^1/_2$ Rubel samt Guld-5-Rubler, alle af Finhed 0,900, ligesom Sølvrublen. Af Sedler cirkulerede de saakaldte Rigskreditsedler, udstedt af den russiske Statsbank, der oprettedes i 1860 som en Afdeling af det russiske Finansministerium med en Statskapital paa 25 Millioner Rubler. Normalt skulde der forefindes 50 % i Guld for de første 600 Millioner Sedler og fuld Gulddækning for overskydende Beløb.

Det almindeligste Betalingsmiddel var Sølv- og Papirrublen. Under Verdenskrigen er Pengevæsenet fuldstændig omkalfatret. De gamle Sedler har bevaret en vis Værdi; de af den første Revolutionsregering (Kerenski) en noget mindre, men de under Lénin-Regeringen en rent problematisk. Desuden har forskellige Regeringer og løsrevne Landsdele udstedt egne Pengesedler.

russiske Valuta-Usancer. Normalt noteres i *Petrograd* følgende Valuta:

London per £ 10	3 Maaneder à dato.
Paris per 100 Frcs.	do.
Berlin per 100 Mark	do.
Wien per 100 ø. Kroner	do.
Amsterdam per 100 hfl.	do.

og regnes Renten efter 30 Dage per Maaned og 360 Dage per Aar. Veksler, der er udstedt og betalbare i Rusland skal udstedes i Rubelmønt, men er de udstedte i Udlandet og trukne paa Rusland (eller omvendt) *kan* de lyde paa den fremmede Mønt, men Betaling sker i russisk Mønt efter den lovlig fastsatte Omregningskurs. Og da Rubelveksler langt lettere inddrives, ogsaa ad Rettens Vej, tilraader f. Eks. den russisk-tyske Forening sine Medlemmer altid at lade paa Rusland trukne Veksler lyde i Rubler.

Hvorledes Forholdene vil stille sig i Fremtiden lader sig, medens dette skrives, ikke overse.

Rustbeskyttelsesmidler kaldes forskellige flydende Stoffer, der paastryges blanke Metaloverflader for at beskytte disse mod Oksydering; som oftest anvendes hertil Fernisser og Lakker med eller uden Farvestoffer, Blandinger af Terpentin, og Voks Kautsjukfernisser o. l. Overtrækning med Metaller, Fornikling, Fortinning, Forzinkning, kan ogsaa medregnes hertil.

Ruster Ausbruch, ungarsk Hvidvin fra Rust (ved Neusiedler-Søen); skattes navnlig i England. Den meste i Handelen gaaende er Imitationsprodukt. Sml. *Ausbruchvine.*

Rustkit, *Jærnkit,* Blandinger af Jærnfilspaan med forskellige andre Stoffer, som Lerpulver, Boraks, Kogsalt, Brunsten, Svovlblomme m. fl.

Rustpapir, 1) Papir bestrøget med en Blanding af fint pulveriseret Pimpsten og Linolie, til Pudsning af fine Staalvarer. 2) Se *Naalepapir.*

Ruteselskaber eller *Linierederier* er Selskaber, som underholder bestemte Ruter for Gods o/e Personer. Før Verdenskrigen var Ruteselskaberne i Fragtfarten ved at fortrænge Trampselskaberne, idet der oprettedes flere og flere Ruter med større og større Skibe, der enkeltvis kunde tage lige saa meget Gods som en hel Række Fragtdampere og ind- og udlosse det forholdsvis hurtigere. Det maa antages, at Udviklingen — efter et Tilbageslag under Verdenskrigen — atter vil tage ovennævnte Retning.

Rybs, se *Raps.*

Rykborgen, en Underkaution for den egentlige Kautionist.

Rykpræmie, af tysk: Rückprämie, er en Art Præmieforretning (s. d.), hvori Sælgeren betaler en vis Præmie, f. Eks. 1 Frc. per Sæk Kaffe, og derved faar Ret til enten at levere et aftalt Kvantum til Terminen eller lade være .

Ryper, *Lagopus,* en i det nordlige Skandinavien, Skotland og paa Island levende Fugl af Hønseslægten. Forekommer i to Arter: Fjeldrypen og Dalrypen. Vinterdragten

hos begge Arter er hvid. Jages meget for det velsmagende Køds Skyld. Store Mængder eksporteres aarlig til Danmark og Tyskland.

Rytterveksel er en Form for Tjenesteveksel, hvor vedkommende er kommet udenfor normal Forretning og holder sin Virksomhed oppe ved stadige Vekseltransaktioner uden at der til Grund for Vekslerne er nogen handelsmæssig Varehandel eller anden Erhvervsdrift. Vekselrytteri er Tjenesteveksel-Forholdet sat i System.

Ræddiker, se *Radiser*.

Rævehale, *Alopecurus*, en Familie af Græsserne, *Eng-R.*, dyrkes som Fodergræs og egner sig særlig til Indblanding paa vedvarende Græsmarker.

Ræveskind. Skindene af forskellige Ræve arter bruges meget til Pelsværk paa Grund af de lange, smukke Haar. Af de forskellige Arter nævnes først den *almindelige* eller *røde* Ræv, der lever i Evropa, store Dele af Asien, Afrika og Nordamerika. Dens Pels er i Almindelighed gulrød eller »ræverød« med hvid Bug, hvid Halespids og sorte Ben. De bedste Kvaliteter kommer fra Labrador, Kanada og den skandinaviske Halvø. *Korsræven* ligner den røde R. men har paa Ryggen et mørkt eller sort Kors, *Sølvræven* har sølvgraa Ryg og Sider, medens *Sortræven* har en ensartet mørk Pels. Skindene af de to sidstnævnte Arter er meget kostbare, og der har for fejlfri Eksemplarer været betalt ca. 7000 Kr. pr. Stk. *Karagan- og Karsakskind* stammer fra sibiriske Rævearter. — *Polarrævenen*, som ogsaa forekommer i Grønland, er om Vinteren hvid og om Sommeren jordfarvet eller blaalig, hvorfor den ogsaa benævnes baade *Hvidræv* og *Blaaræv*; enkelte Individer beholder dog den hvide eller blaa Farve temmelig konstant; der er i de senere Aar, navnlig i Nordamerika, oprettet Stutterier for Polarræve, de saakaldte Rævefarme. — R. af Arter, levende i *Argentina*, *Patagonien* og *Australien* kommer undertiden ogsaa frem paa Markedet.

røde Rentetal kaldes de i Kontokurant (s. d.) med rødt Blæk anførte Rentetal, der repræsenterer Renter, som er fremkommet ved, at en efter Kontokurantens Afslutningsdag forfalden Post forrentes tilbage til Afslutningsdagen.

Rødgods, se *Messing*.

Rødjærnsten, se *Jærnmalme*.

Rødkridt, et jærnholdigt Mineral af brunrød—blodrød Farve, der forekommer flere Steder i Mellemevropa, f. Eks. i Tyrol, Bøhmen, Thüringen og Frankrig; anvendes til Fremstilling af Tegne- og Skrivekridt samt de saakaldte Crayons eller Rødkridtstifter.

Rødspætter, *Pleuronectes platessa*, Fladfisk af Flyndernes Familie; fanges meget i danske Farvande, hovedsagelig med Snurrevaad. De i Vesterhavet fiskede s.k. *Frederikshavns-R.* er som Regel de største og mest velsmagende R.; men bliver sjældent af mere end 4—5 kg's Vægt; i Eftersommeren og Efteraaret er Kødet bedst. — I Limfjorden udsættes aarlig Millioner af Rødspætte-Yngel.

Rødtræ, Fællesbetegnelse for en Del Træsorter, der anvendes til Rødfarvning og i Møbelsnedkeriet. Vigtigste Sorter: *Fernambuk*, *Pernambuk* eller *Brasiltræ*, c: Veddet af flere i Brasilien og Vestindien voksende Arter af Cæsalpinia. — *Vestindisk Rødtræ*, *Sappantræ* og *ostindisk Rødtræ* samt enkelte andre Sorter Rødtræ er som Farvetræ af noget ringere Kvalitet. De indeholder alle Farvestoffet *Brasilin*, der opstaar under Lagringen af Træet, og som med tunge Metallers Oksyder danner *Farvelakker* (s. d.), herpaa beror Anvendelsen i Farverierne. R. forsendes i raspet Tilstand eller som Ekstrakt deraf. — Veddet af Fernambuk bruges ogsaa til Kunstsnedkerarbejde og til Violinbuer.

Røgelse, Blandinger af Harpikser, æteriske Olier og andre Stoffer, som ved Ophedning udbreder Vellugt.

Røgtopas, en røgfarvet Varietet af Kvarts (s. d.). Bruges som Smykkesten.

Rør fremstilles i mange forskellige Dimensioner af *Metaller*, *Ler*, *Cement*, *Glas*, *Papir*, *Ebonit* o. a. — *Jærnrør*. Større Rør er som Regel *støbte*, med Muffe i den ene Ende eller med Flanger. Lysning (indv. Diameter) 2,5—150 cm, Godstykkelse 8—40 mm, Længde indtil 4 m. De er oftest overtrukne med Asfaltlak, Solution o. l. eller emaljerede indvendig. Bruges til Gas, Vand- og Spildevandsledninger. *Ribberør* til Opvarmningsanlæg er forsynet med mangepladeformede Fremspring for at forøge Overfladen. *Smedejærnsrør* (af blødt Staal)

er *svejsede* eller *sømløse* (fugefri). De almindeligst anvendte er *trukne R.*, som fremstilles ved at trække en glødende, sammenbøjet Jærnstrimmel gennem et Hul, hvorved Kanterne svejses sammen. Lysning 0,3—16 cm, Godstykkelse 3—8 mm, Længde indtil 6 m. De kan være forzinkede, fortinnede el. forblyede, og anvendes navnlig til Gas- og Vandledninger. *Damprør* er noget sværere, de er *lap-* eller *kilesvejsede* ligesom *Kedelrør*, der er af det bedste Materiale. — *Sømløse Rør* er særligt stærke, f. Eks. *Mannesmannske R.*, som valses ud af en glødende Staalblok ved Hjælp af ejendommeligt formede Valser og kan tildannes kegleformede, bølgede o. s. v.; *Ehrhardt-R.*, som valses ud af en kort, rørformet Cylinder. De bruges til Kedelrør og Ledninger, som skal taale højt Tryk. Tynde sømløse Rør, f. Eks. til Cyklestel, fremstilles ogsaa ved at oprulle et smalt Staalbaand skrueformet og sammensvejse Kanterne. — *Kobberrør* sammenloddes af Pladestrimler, men kan ogsaa fremstilles paa lignende Maade som sømløse Jærnrør eller ved galvanisk Udfældning og paafølgende Trækning. Ofte fortinnes de. Lysning 0,3—23 cm, Godstykkelse 0,75—8 mm, Længde indtil 6 m. Paa Grund af deres Sejhed og Varmeledningsevne bruges de til Rørslanger i Koge- og Køleapparater, Kondensatorer, Ledninger i Bryggerier, Spritfabriker, Mineralvandsfabriker o. l., i Lokomotiver, Dampskibe, Ismaskiner o. s. v. *Bronce-* og *Messingrør* fremstilles og anvendes paa lignende Maade, desuden til Rækværks- og Bærelister, optiske Instrumenter, Beskyttelsesrør for elektriske Ledninger o. m. a. — *Bly-* og *Tinrør* presses omkring en Dorn (Tap), af det smeltede Metal, i store Længder. Blyrør har Lysning 0,3—7,5 cm, Godstykkelse 1—10 mm. De anvendes til Vandledninger, i kemiske Fabriker, Forbindelsesstykker for andre Ledninger, Overtræk paa Kabler o. s. v. Tinrør har Lysning 0,4—5 cm, Godstykkelse 1,5—3 mm. De bruges til Vandledninger, Mineralvandsapparater o. a. I mindre Udstrækning anvendes Rør af *Aluminium*, *Nysølv*, *Sølv* og forsk. Legeringer. — *Drænrør* (s. d.); *Lerrør*, se *saltglaserede Lervarer; Cementrør*, se *Beton* og *Cement; Glasrør* (s. d.). — Foruden lige Rør fremstilles mangfoldige kortere Forbindelses- og Forgreningsstykker af forskellige Former. Sml. *Fittings*.

Rør, *Tagrør*, Stænglerne af en Græsart, *Phragmites communis*, som vokser i Søer, Moser og Sumpe, bruges til Tagdækning, som Flettemateriale og i Form af *Rørvæv* med Seglgarn el. Jærntraad som Kæde, til Dækmaatter og til Underlag for Murpuds paa Vægge og Lofter.

rørlige Ting, se *Løsøre*.

rørligt Gods, se *Løsøre*.

Rørsukker, se *Sukker*.

S

S., Forkortlsee for 1) steamer; 2) sjældnere for shilling; 3) kemisk Betegnelse for *Svovl*.

$, Betegnelse for *Dollar*.

s. a., Forkortelse for *sine anno* (lat.), uden Aarsangivelse, uden Datering.

Saalelæder, Benævnelse for sværere Sorter Læder (s. d.), der anvendes til Saaler i Fodtøj (s. d.). Sml. *Bindsaalelæder*.

Sack (eng.), Sæk, som Maal er 1) 1 Sack of potatoes = 168 lbs; 2) 1 Sack of flour = 5 bushels eller 280 lbs; 3) som dry measure er 1 Sack = 3 bushels.

Sackings (eng.), grovt Sækkelærred, mest af Jute. Sml. *Baggins* og *Hessians*.

Safian, *Korduan*, *Maroquin*, er et til fine Læderarbejder benyttet blødt rødgarvet Læder (s. d.), som er farvet paa Narvsiden; til Fremstillingen anvendes Gede-, Faare- og Kalveskind; af Gedeskindene faas de smukkeste og stærkeste Sorter.

Safir, er en meget skattet blaa Ædelsten, af lignende Sammensætning som Korund, sml. *Rubin*; forekommer i forskellige Nuancer. De mørkeblaa S. er de kostbareste og stam-

mer fra Birma og Ceylon. S. benyttes til Smykker og til Taplejer i Lommeure.

Saflor, tørrede rørformede Blomster af *Carthamus tinctorius*; indeholder Farvestofferne Safflorgult og Safflorrødt = Karthamin; dyrkes i Orienten.

Safran, Arrene eller Støvfangene af *Crocus sativus*, der dyrkes i Sydevropa. Blomsterne har en stor, gul Griffel, som oventil deler sig i ca. 3 cm lange, mørkerøde, tragtformede Ar, som indeholder en stærk gul Farve. S. anvendes som Krydderi, til Farvning af Kager og Bagværk samt til medicinsk Brug. Paa Grund af S.s Kostbarhed er den en Del udsat for Forfalskning.

Safranin, Tjærefarvestof, gaar i Handelen som brunt Pulver eller en Dej. Anvendes til Farvning af Bomuld; frembringer meget smukke røde, men lidet holdbare Nuancer.

Safrol, Hovedbestanddelen af Sassafrasolie; over 11° C. er det en svagt gullig Væske; anvendes som Sæbeparfyme og ved Fremstillingen af Heliotropin (Heliotropessens).

Saftfarver, vandopløselige Farver, som efter at være paastrøgne lader Underlaget skinne igennem (sml. Lasurfarver); fortykkes gærne med Gummi. Anvendes som Akvarelfarver og bl. a. ogsaa til Trykning af Spillekort. En Mængde forskellige Farver, f. Eks. Indigokarmin, Berlinerblaat, Gultræekstrakt, Tjærefarvestoffer anvendes som S.

Sagettegarn, *Halvkamgarn*, se *Uld.*

Sago fremstilles ved Forklistring af Stivelsen, der findes i Marven af flere Palmearter, særlig *Sagopalmen Metroxylon Rumphii* og *M. laeve.* Ved Udvaskning og Slemning af Marven faas *Sagostivelse*, hvoraf *Perlesago* og *Sagogryn* fremstilles gennem forskellige Processer. Foruden *ostindisk Sago* gaar der i Handelen en Del andre Sorter, saasom *japansk og kinesisk S.*, af *Cycas* Arter, og *javansk S.*, af Sukkerpalmens Marv. *Brasiliansk Sago* eller *Tapiokagryn* fremstilles af Manihot eller brasiliansk Arrow-root. Megen S. er *Kartoffelsago*, der undertiden skuffende ligner den ægte Sago.

Sagogryn og ***-stivelse,*** se *Sago.*

Sakka-Kaffe, eller *Mokka-Sakka-Kaffe*, Kaffesurrogat (s. d.), bestaar væsenligt af Byg.

Sakkarin, *Benzoesyresulfinid*, kunstigt Sødestof, fremstilles af Toluol som Udgangsstof. Er et hvidt, krystallinsk, lugtløst, i koldt Vand tungtopløseligt Pulver, som smager stærkt sødt. Det rene S. er ca. 550 Gange saa sødt som Rørsukker. *Krystallose* er et Natriumsalt af S., som er letopløseligt i Vand og mindre stærkt sødende. S. bruges af Diabetikere i Stedet for Sukker, og som Smagskorrigens i Farmacien. S. har absolut ingen Næringsværdi og kan derfor ikke erstatte Sukker som Næringsmiddel. S. maa ikke anvendes til Safter, Vin- og Konditorvarer uden Deklarationspligt.

Sakkarose, se *Rørsukker.*

Sakse, Skæreværktøjer, bestaaende af to overfor hinanden staaende Ægge, der kan bevæge sig opad tæt og forbi hinanden. Ved større S., f. Eks. til Faareklipning, er Armene ikke drejelige om en Nitnagle, men Enderne er forbundne med en Bøjle. — Maskinsakse er indrettede saaledes, at den ene Arm er fastspændt for at man kan udøve et kraftigere Tryk paa den anden. Af andre Sakse med særlige Konstruktioner nævnes Haarklipnings-, Græsslaa- og Mejemaskiner. — Birmingham, Sheffield, Solingen og Eskilstuna er bekendte Centrer for Sakseindustrien.

Saksestaal er Garvestaal (se *Jærn*).

Saladeros, se *Huder.*

Saladin-Kaffe, Kaffesurrogat (s. d.), bestaar hovedsageligt af Majs.

Salat, Bladene af *Lactuca sativa*, kurvblomstret Plante; dyrkes som Køkkenurt i flere Varieteter; benævnes ogsaa ofte Hovedsalat. Bladene af *Endivie, Cichorium Endivia,* benyttes ligeledes som Salat.

saldere, betale, afgøre Restmellemværende. I Bogholderiet menes med saldere, at Debet- og Kreditsidernes Poster sammenlagt gaar lige op mod hinanden: Kontoen, respektive Mellemværendet, er udlignet.

Saldo, Difference mellem Debet- og Kreditside.

Saldokvittering, Kvittering for Afgørelse af (Rest-)Mellemværende, enten som Helhed eller for en bestemt Mellemregning.

Salep, *vestindisk S., vestindisk Arrowroot* (s. d.), Stivelse, der faas af Rodknoldene af *Maranta arundinacea*; ved Kogning med Vand faas en gennemskinnelig Slim uden særlig Lugt og Smag. Anvendes til Appretur

for Silke, som Bindemiddel af Bogbindere og i Medicinen som Stoppemiddel.

Saleprod, tørrede Rodknolde af forskellige Orkidéer. Nu benyttes hovedsageligt evropæisk S. — Lignende Anvendelse som vestindisk S.

Salg, se *Køb og Salg.*

Salg efter Prøve, se *Køb efter Prøve.*

Salg paa Kredit, se *Kredit* og *Betalingsvilkaar.*

Salgsklausuler, se cf, cif, câf, cific, fob, fra—til, franko, leveret, fritblivende, frit fra, frit paa Bane, frit paa Banevogn, frit paa Vogn, frit til —, frit tilkørt, primo, medio, ultimo. Se iøvrigt *Køb og Salg, Handelskontrakt, Levering, Betalingsvilkaar m.* v.

Salicylsyre, *Ortooksybenzoesyre,* organisk Syre, farveløse, fine Krystaller, kraftigt Antiseptikum. Anvendes til Fremstilling af enkelte Farvestoffer, som Konserveringsmiddel og i Medicinen.

Salicinrødt, *2 G, G,* og *B*; Tjærefarvestoffer, er henholdsvis brune, rødbrune eller grønsorte Pulvere, der anvendes til Farvning af Uld.

Salma, maltesisk Kornmaal af Størrelse som Imperial quarter = 290,78 l.

Salmiak, *Ammoniumklorid,* NH_4Cl., gaar i Handelen som et hvidt krystallinsk Pulver eller som haarde, faste, farveløse Masser. Anvendes til Fremstilling af forskellige Ammoniumsalte, ved Loddearbejder og i Medicinen.

Salmiakpastiller fremstilles af Ammoniumklorid, Lakrits og Sukker samt forskellige æteriske Olier.

Salmiakspiritus, forældet Betegnelse for *Ammoniakvand* (s. d.).

Salpeter, Fællesbetegnelse for *Kalisalpeter* og *Natronsalpeter.*

Kalisalpeter, Kaliumnitrat, KNO_3, findes meget udbredt i Naturen, navnlig i Jordbunden, hvor det under forskellige Bakteriers Medvirken fremstaar ved Forraadnelsen af kvælstofholdige organiske Stoffer. I Bengalen og Ceylon er Jorden særlig rig paa Salpeter, hvorfor man navnlig tidligere fremstillede store Mængder Salpeter ved Udludning af Jorden. Nu fremstilles det meste Kalisalpeter ved Omkrystallisering af Natronsalpeter med Kaliumklorid, *Konversionssalpeter.*

Natronsalpeter, se *Chilesalpeter.* Udstrakt Anvendelse, bl. a. til Fremstilling af Salpetersyre, som Gødning, ved Krudt- og Glasfabrikationen og i mindre Maalestok som Bestanddel af Konserveringssalte for Kødvarer samt i Medicinen.

Norgessalpeter (s. d.), *Kalciumnitrat,* $Ca(NO_3)_2$, fremstilles ved Indvirkning af den af Luftens Kvælstof udvundne Salpetersyre (s. d.) paa Kalk; bruges hovedsageligt som Gødning.

salpetersure Salte, *Nitrater, Azotater,* er Forbindelser af Salpetersyre med Metaloksyder eller andre Baser. Af teknisk vigtige S. kan nævnes de forskellige Sorter Salpeter, Sølvnitrat, Ammoniumnitrat, Blynitrat m. fl.

Salpetersyre, *Skedevand,* HNO_3, fremstilles ved at destillere Salpeter med Svovlsyre og er i ren Tilstand en farveløs, rygende, stærkt ætsende Væske; S. gaar i Handelen i forskellige Renhedsgrader: Raa S. eller Skedevand, kemisk ren S. og rygende S.; sidstnævnte udsender ved almindelig Temperatur rødbrune Dampe af Kvælstofperoksyd. S. opløser de fleste Metaller og bruges saaledes til Adskillelse af Guld og Sølv, idet S. opløser Sølvet, men lader Guldet uopløst, heraf Navnet *Scheidewasser.* S. anvendes meget i Industrien, bl. a. til Fremstillingen af Nitrater, salpetersure Salte, forskellige Bejtser, til Ætsning af Metaller, endvidere ved Fremstillingen af Dynamit, Nitrobenzol og Skydebomuld; i Svolvsyrefabrikerne anvendes ligeledes store Mængder S. — Det guld- og platinopløsende *Kongevand* er en Blanding af Salpeter- og Saltsyre.

Salt, *Kogsalt, Natriumklorid,* NaCl., er en almindelig Benævnelse for den Handelsvare, som hovedsageligt bestaar af Natriumklorid. Det forekommer flere Steder som *Stensalt* i mægtige Lag, bl. a. i Galicien (Wieliczka), Cheshire i England og ved Stassfurt i Tyskland. Af *Havvandet* udvindes flere Steder i Sydevropa Saltet ved Inddampning, f. Eks. i Portugal, Spanien og Italien. I Rusland og Amerika findes flere Saltsøer, hvoraf Saltet ligeledes udvindes ved Inddampning. Det raa Salt er som oftest temmelig urent og maa derfor underkastes en *Raffinering.* Paa Grund af sine konserverende Egenskaber har Saltet en udstrakt Anvendelse til Føde-

varer, Smørsalt, Køkkensalt, Bordsalt, til Saltning af Huder o. lign.; endvidere til Glasur paa Lervarer. I den kemiske Industri finder Saltet ligeledes stor Anvendelse, saaledes til Fremstilling af Natrium og Klorforbindelser, i Sæbefabrikationen o. s. v. — I flere Lande er der høj Skat paa Spisesalt, medens Salt til teknisk Brug er afgiftsfrit; sidstnævnte gøres derfor uspiseligt, *denatureres*, ved forskellige Tilsætninger, f. Eks. Malurt, Mønje, Tjærefarvestoffer, Kønrøg, Svovlkis, Trækul o. s. v.

Salte er kemiske Forbindelser af Syrerest og Metal. Man skelner mellem *nevtrale S.*, hvor al Brinten er ombyttet med Metal, *sure S.*, som endnu indeholder Brint, og derfor har bevaret noget af Syrens Karakter, og *basiske S.*, som har beholdt noget Basekarakter (sml. *Alkalier* og *Syrer*). Saltene betegnes som Regel efter Syren, f. Eks. Fosfater, Karbonater, Nitrater, Sulfater o. fl. Se de forsk. Art. og *Salt*.

saltglaserede Lervarer, Rør, Beholdere, Kummer, Krukker o. a., fabrikeres af ildfast Ler med Tilsætning af Sand, idet der under Brændingen kastes Natriumklorid ind i Ovnen.

Saltholmskalk, en særlig tæt Kalksten, som tidligere i større Mængde brødes paa Øen Saltholmen i Københavns Nærhed. De vigtigste Brudsteder for S. findes nu ved Grenaa og Limhamn i Skaane. S. egner sig godt til Kalkbrænding (se *Kalksten*).

Saltnoteringer. I *København* noteres indenlandsk raffineret Salt saa vel som Salt fra England og Spanien i Øre per 100 kg. Dansk raffineret S. vejer ca. 100 kg per Tønde, engelsk ca. $127^1/_2$ kg. — *Tyskland* noterer saavel raffineret Salt som raa Salt og malet Stensalt i Mark per Ton. — *England* noterer raffineret Salt og Raa-Salt (Saltsten) i sh per Ton. — *Spanien* noterer groft Salt (Havsalt) i engelsk og tysk Mønt per Ton.

Saltsyre er en Opløsning af *Klorbrinte*, HCl, i Vand. Den fremstilles fabrikmæssigt ved Indvirkning af Svovlsyre paa Natriumklorid, og faas derfor som Biprodukt ved Fremstillingen af Natriumsulfat. Den raa Syre er i Reglen gulfarvet, hidrørende fra et Indhold af Jærn og organiske Bestanddele. Den rene koncentrerede S. er en farveløs, i Luften rygende Væske, Vgtf. ca. 1,2, med et Indhold af ca. 39,1 % Klorbrinte. Den bruges til Fremstillingen af Klor, Klorider, i Farveindustrien, til Rensning af Metaller, i Medicinen o. s. v.

Salttønde, ældre dansk Rummaal = 1 Korntønde = 1,39121 hl. Tidligere var det Stenkulstønden, som kaldtes Salttønden.

Salung, siamesisk Mønt = $^1/_{100}$ Tikal. Efter det gamle Møntsystem var 1 Salung = $^1/_4$ Tikal og synes der herved at være skabt en vis Mulighed for Forveksling, da $^1/_4$ Tikalmønten vedblivende kaldes 1 Salung.

salva-, se *salvo-*.

Salvador, se *San Salvador*.

salvage (eng.), se *Bjærgning*.

salvis erroribus et omissionibus (lat.), forkortet S. E. & O., er en Tilføjelse under Fakturaers Beløb om *Forbehold for Fejl og Forglemmelser*. Tilføjelsen er handelsretlig set overflødig, da en Ret til at gøre Ændringer for vitterlige Fejl og Forglemmelser alligevel haves.

salvo errore calculi (lat.), Forbehold for Fejl i Udregningen, Regnskabet; se iøvrigt ovenfor.

salvo errore et omissione, se *salvis erroribus et omissionibus*.

salvo ratificatione (lat.), forkortet *salv. rat.*, under Forbehold af Antagelse.

salvo remissione (lat.), under Forbehold af Tilbagesendelse.

salvo titulo (lat.), forkortet *S. T.*, i Stedet for Titel.

Sammelspedition (t.), er en Art Speditionsforretning gaaende ud paa, at de enkelte Speditører samler Gods til Forsendelse fra forskellige Afsendere paa en Plads til forskellige Modtagere paa en anden Plads, indtil der er bragt Gods sammen til en Vognladning, Sejlskib, Slæber el. l., hvorved Fragten bliver væsentlig billigere. Saaledes er der i de store tyske Industricentrer »Sammelspeditione« for Gods til København via Gedser—Warnemünde, via Stettin, Hamborg eller Lybæk etc. etc.

Samle-Aktier kaldes Aktiebreve, der udstedes for en Flerhed af Aktier. (Anvendes ikke meget herhjemme).

sammenblandede eller sammensatte Varers Fortoldning. Flydende eller andre Varer, der er sammenblandet af

Varer af forskellig Toldposition, ansættes til Told — naar selve Blandingen ikke hører under en bestemt Toldposition — efter den højst toldbeskattede Vare i Blandingen, f. Eks. en Blanding af toldpligtigt Sennepsfrø og toldfri Rapsfrø fortoldes som det første. Samme Regel følges ved *sammenpakkede* Varer, *naar* de ønskes fortoldet under ét som en samlet Vare, ligesom ogsaa i Almindelighed ved Manufakturvarer af forskellige Stoffer, f. Eks. Bomuldsstof iblandet med Uld fortoldes som Uld. — Alle andre *Varesammensætninger*, som ikke er udtrykkelig tarifferede, *fortoldes efter den Bestanddel, der skønnes at give Varen dens Karakter*, selv om den ikke efter Kvantitet er Hovedbestanddelen. Dette bevirker, at mange Industrivarer fortoldes adskilte, særlig hvor Metaldelene kan skilles fra Jærndelene, f. Eks. Metaloverskaalene til Klokker for sig og Underskaalene med Mekaniken for sig. Ofte adskilles ogsaa Maskiner etc. og fortoldes som Maskindele, naar Vægttolden af disse bliver mindre end Værditolden af den færdigmonterede Maskine.

Samosvine. Fra Samos eksporteres en mindre Mængde almindelige Bordvine og en Del Likørvine, som ved bedre Behandling vilde kunne konkurrere med Madeiravin (se *græske Vine*).

samvirkende Fagforbund, Sammenslutning af Lønarbejdere fra de forskellige Fag. Dets Formaal er i Lønspørgsmaal o. s. v. at varetage Medlemmernes Interesser overfor Arbejdsgivere og Lovgivningsmagt. Den $^{31}/_{12}$ 1918 var Antallet af Medlemmer i s. F. 255,150. Sammensluttet i Fagforeninger, men udenfor Samvirksomheden var der 57,168 Lønarbejdere.

samvirkende Husmandsforeninger, en Sammenslutning af Husmænd, bestaaende af de provinsielle Sammenslutninger. Deres Formaal er særlig ved Oplysning at fremme de mindre Landbrugeres Interesser fagligt og socialt. Af Husmændenes sociale Krav til Lovgivningsmagten kan bl. a. nævnes Indførelse af en Jordskyld og Ophævelse af Told- og Forbrugsskatter. I April 1919 var der i de s. H. 69,300 Medlemmer.

samvirkende Landboforeninger, en Sammenslutning af de middelstore og større Landbrugere med det Formaal fagligt og økonomisk at varetage disses Fællesinteresser, bl. a. ogsaa ved Henvendelser til Lovgivningsmagten. Iøvrigt har de s. L. gennem de provinsielle Sammenslutninger haft stor Betydning for Husdyr- og Planteavlens Udvikling i Danmark. Medlemsantallet var i 1919 113,200.

Sanatogen, Næringsmiddel, hvis Hovedbestanddel er Kaseinnatrium (se *Kasein*).

Sand, Pulver af haarde Bjærgarter, hvis Kornstørrelse ligger mellem 0,05—2 mm. Vort almindelige Strandsand er temmelig rent Kvartssand. Bakkesand er mere skarpkantet. Anvendes til Mørtel, Lervarer, Glas, Støbesand, Vandfiltrering o. s. v.

Sandarak, en Harpiks, faas af *Callitis quadrivalvis*, der vokser i Nordvestafrika. Anvendes til Politur og blandet med blødere Harpikser til Spirituslak. *Raderpulver* er pulveriseret Sandarak. S. udføres fra Marokko.

sandblæst Glas. Den almindeligste Fremgangsmaade til at ætse Glasvinduer o. lign. er følgende: Glasset dækkes med Skabeloner paa de Steder, der ikke skal ætses, hvorpaa man ved Hjælp af en kraftig Luftstrøm blæser en Sandstraale mod de ubedækkede Partier af Glaspladen.

Sandeltræ er Betegnelse for to Arter Træ: 1) *rødt Sandeltræ* og 2) *hvidt Sandeltræ*. 1) *Rødt Sandeltræ, Kaliaturtræ* eller Cariaturtræ er Kærneveddet af den til Bælgplanterne hørende *Pterocarpus santalinus*, som dyrkes i Ostindien. Bruges til finere Snedkerarbejder og i raspet Tilstand til Fremstilling af et rødt Farvestof, *Santalin*; dette benyttes til Farvning af Uld, Fernisser og Møbelpolitur. 2) *Hvidt Sandeltræ, Citrintræ* eller *Ambratræ*, Kærneveddet af det i Ostindien voksende *Santalum album*. Det lysegule Træ anvendes til Billedskærerarbejder og Luksusmøbler. Den af Træet med Vanddamp afdestillerede Olie anvendes i Parfymeriet og i Medicinen.

Sandgods, *Jordgods, Scrubs*, de nederste først afplukkede Blade af Tobaksplanten, som under Væksten har været i Berøring med Jorden. De bruges til Røgtobak.

Sandpapir, se *Glaspapir*.

Sandsten er en Bjærgart, der bestaar af Smaakorn, sammenkittet af et Bindemiddel, f. Eks. Kalk, Kiselsyre, Jærnforb. o. a. S. forekommer som mægtige Bjærgmasser. Af vigtigere Sandstensarter nævnes:

Kvadersandsten fra Sachsen og Böhmen, *Pirna Kiselsandsten*, der anvendes til Bygningssten, Møllesten og Slibestene; *Broget Sandsten* fra Thüringen, der bruges til ildfaste Bygningssten, Billedhuggerarbejder og Møllesten, samt *Grønsandsten* fra Schlesien, Böhmen og Westfalen. — Tidligere brødes paa Bornholm *Nexøsandsten*. I Danmark benyttes hovedsageligt *Bremersandsten*, der udskibes over Bremen.

Sanduld er Betegnelsen for Uld, som stammer fra de sandede Landstrækninger i Ungarn. Ved Udvaskningen i Fabrikerne taber Ulden paa Grund af sit store Sandindhold ofte indtil 50 % i Vægt.

Sanitetsvarer, Benævnelse, der undertiden anvendes for Porcelæn- og Fajance-Skaale, Kar o. s. v. med blyfri Glasur, og som anvendes til Badebrug, W. C. o. lign.

Sankt Croix', Sankt Jan, Sankt Thomas' Maal og Vægt er det engelske, respektive amerikanske System; se *britisk* og *forenede Staters Maal og Vægt*.

San Salvadors Mønt- og Pengevæsen. Siden sin Bestaaen regnede San Salvador med *Pesos* à 8 Réales = 100 Centavos, men antog i 1870 til Møntenhed en ny Peso, som man dannede efter Værdien af 5 Francs Guld, og paa dette Grundlag prægede man den nye Peso. Samtidig prægedes ogsaa Peso-Sølvmønter svarende i Metalparitet til den franske 5-Franc-Sølvmønt. Landet havde — ligesom Guatemala, Costa-Rica etc. — faktisk Dobbeltmøntfod. I Aarenes Løb forsvandt imidlertid Guldmønterne i de centralamerikanske Republiker, og der blev kun Sølvmønterne tilbage. Da samtidig Sølvet som Metal stadig sank i Værdi — et Omslag skete først under Verdenskrigen — var Møntvæsenet meget ustabilt og Valutakurserne som Følge deraf svingende.

sans frais (fr.), uden Omkostninger, d. v. s. for at undgaa Omkostninger ønskes ikke Protest af en Tratte (Veksel) optaget. Paategningen har derfor Betydning som: *uden Protest* (s. d.).

sans prejudice (fr.), uden Præjudicering, uden at skabe forpligtende Virkning.

Santalin, se *Sandeltræ*.

Sapantræ, se *Rødtræ*.

Sapeque, det franske Navn for den kinesiske Smaamønt.

Sapo (lat.), Betegnelse for Sæbe.

Saponin, et Glykosid, der findes i mange Planter, særlig Kvillajabark og Sæberod. S. skummer med Vand og danner Emulsioner med Fedtstofferne; saponinholdige Stoffer anvendes derfor ofte til Vask.

Sardel, en Ansjos (s. d.), *Engraulis encrasicholus*; forekommer hyppigst i Middelhavet, saltes og tørres.

Sardin, *Clupea pilchardus*, Sildeart, der hovedsageligt fiskes udfor den franske Kyst. Efter at Hovede og Indvolde er fjærnede, behandles S. med Saltlage og koges med Olie, hvorpaa den nedpakkes i Olie i Blikdaaser. — *Norske S.* er en Art Brisling, der behandles paa lignende Maade som den franske Sardin.

Sardinske Vine, se *italienske Vine*.

Sarasenets, tætte, lærredsagtigt vævede Bomuldstøjer; kommer navnlig fra England og Tyskland.

Sarepta, se *Sennep*.

Saschen, det russiske Længdemaal = 7 engelske Fod = 2,13353 m. Af denne Enhed afledes de øvrige Maal; se *russisk Maal og Vægt*.

Sassafrasolie, en i Parfymeriet og Likørfabrikationen meget brugt æterisk Olie, der faas ved Destillation af Barken af *Sassafras officinalis*, Laurbærfamilien; S. kommer fra Nordamerika.

Satin er oprindelig den franske Betegnelse for Silkeatlas, men benyttes ogsaa som Betegnelse for alle lignende af Silke, Uld, Bomuld eller Hør fremstillede Tøjer, der er vævede saaledes, at Tøjet faar en glat Overflade.

Satinet bruges med samme Betydning som Satin, men kan ogsaa betegne forskellige Slags mere tydeligt kiprede Uldstoffer og forskellige brogetstribede Sorter Halvsilkeatlas.

Satinhvidt bruges som Betegnelse for *Kaolin* eller ogsaa for en Blanding af Aluminiumhydroksyd og Kalciumsulfat; anvendes ved Strygning af Buntpapir.

Satinober, *Satinokker*, en guldgul Okker (s. d.), der faas fra Kremnitz i Ungarn.

Satinwood, se *Atlastræ*.

Sauterne, Betegnelse for nogle hvide Bordeauxvine. S.vine regnes som de bedste *hvide* Bordeauxvine, blandt hvilke Mærket Chateau d'Yquem er det fineste.

Save, Metalblade, som i Randen er forsynede med Tænder, og som ved Hjælp af Haand- eller Maskinkraft benyttes til Sønderdeling af Træ, Metal, Sten o. lign. Af de mange forskellige Konstruktioner skal her nævnes: Stiksave, Gradsave, Træsave og Løvsave, der føres med Haanden, medens de i Fabrikerne anvendte og med Maskindrift drevne Save sædvanligvis kaldes Rundsave, Cirkelsave, Baandsave eller Gittersave.

Sb, kemisk Betegnelse for *Antimon* (lat.) *Stibium.*

s/c, Forkortelse for *suo conto* (it.), hans Konto.

Scanfin, et Certeparti for Trælast (med Undtagelse af Props, Træmasse og Pitwood) fra Skandinavien og Finland til Storbritannien.

Schaku, japansk Længdemaal, Fod. Den almindelige Fod, *Kane-Schaku* = 0,303 m, medens Topmaalet, *Kuschita-Schaku* = 0,38 m.

Schamotte, se *Chamotte* og *ildfast Ler.*

Schellak, se *Skællak.*

Schieber (t.), en Person, der efter Aftale eller ifølge Engagement som tilsyneladende økonomisk uinteresseret optræder til Fremme af Forretningerne, f. Eks. ved at »komme til«, medens en Kunde i en Forretning ser paa en Vare eller en Ting, og give sit Besyv med i Laget ved at udtale, at han selv har anskaffet Magen og er overordentlig tilfreds hermed el. paa lign. Maade »poussere« Salget.

Schiller, (t.) se *Bleichert.*

Schinik, ældre bulgarsk Kornmaal, som endnu hyppig anvendes i Kornhandelen = $^1/_{12}$ *Kil* = 20 l.

scilicet, en Sammentrækning af de to latinske Ord: scire, licet: De maa vide. Udtrykker det samme som: det vil sige, nemlig.

schlesiske Lærreder kommer i Handelen i bleget og ubleget Tilstand; Centrer for de schlesiske Væverier er Neustadt og Freiburg.

Schoopisering, Metallisering, Overtrækning af forskellige Genstande med Zink, Aluminium o. a. Metaller, paa den Maade, at de smeltede Metaller ved Hjælp af en Luftstrøm forvandles til Taage, der med stor Kraft blæses mod den Genstand, der skal overtrækkes.

schleudern (t.), se *sløjtre.*

Schluss (t.), Kvantumsenhed ved Terminsforretninger, f. Eks. 500 Sække Kaffe.

Schnittwechsel (t.) er en paa Berlins Børs anvendt Benævnelse paa Veksler med en resterende Løbetid af 56—70 Dage, paa Hamborgs Børs gærne under 75 Dage.

Schock, tysk Tællemaal = 60 Styk.

Schoo, japansk Hulmaal for Alkohol o. l. = 1,8148 l.

Schoppen, tysk Hulmaal = 0,5 l.

Schrot, Mønters og Møntmetals Raavægt eller Bruttovægt i Modsætning til Vægten af selve Møntmetalindholdet.

Schumbol, tyrkisk Vægt, anvendt i Tripolis = 5 Konstantinopel-Kilé = 180,55 l.

Schweizer-Mønt se den *latinske Møntunion.*

Schweizer-Ost, se Ost.

Schweizer-Vine. I de sydlige Alpedale af de fransk- og italiensktalende schweiziske Kantoner dyrkes en Del Vin, der hovedsageligt hører til Bordeauxtypen og konsumeres i Landet selv.

score (eng.), Snes.

scrip (eng.), Interimsbevis.

scruple, engelsk Vægt = 20 grains; se *britisk Maal og Vægt.*

Scudo, 1) Benævnelse paa den italienske 5-Lire-Mønt; 2) maltesisk Mønt = 20 pence Sterling.

Seal, 1) (eng.,) se *Sælskind.* 2) Plysch af Mohair eller Fæhaarsgarn, stærkt opruet og banket.

seamile, eng. Sømil = 1853,2 m.

***Seam** of glass,* engelsk Maal = 120 lbs.

second hand (eng.), fra anden Haand. Et Udtryk for at en Vare, en Ting er brugt og sælges som saadan, f. Eks. second hand bicycles for sale . . . . .

***Sect,** Sekt,* 1) almindelig Betegnelse for søde Vine; 2) en i Tyskland benyttet Betegnelse for ægte eller eftergjort Champagnevin.

Seddel, se *Papirpenge.*

Seddelbank, en Bank som af Staten har Ret til at udstede Pengesedler under visse Regler, f. Eks. Nationalbanken.

Seddeldækning, Den Mængde af ædelt Metal (Metalfonden), som en seddeludstedende Bank har som Sikkerhed for de i Omløb værende Banksedler. Med Hensyn til Stør-

relsen af denne Dækning kan der være Tale om at følge to Hovedprincipper. Ved *Kontingentsystemet* har Banken Ret til udækket at udstede Sedler for et bestemt Beløb, medens Resten skal være dækket. Dette System, der anvendes af Bank of England, har den Ulempe, at Seddelmængden ikke hurtigt kan rette sig efter det økonomiske Livs Krav, der i Forhold til Guldproduktionen kan være meget forskelligt efter Konjunkturerne. Bedre i den Henseende er *Kvotientdækningen*, der blev indført i Danmark ved Nationalbankens Oktroj af 12. Juli 1907, og hvorefter en vis Procentdel af de udstedte Banksedlers Beløb skal være dækket med Guld. Ifølge senere Ændringer af Oktrojen skal Nationalbankens Metalfond udgøre mindst $^1/_3$ af de udstedte Banksedlers Beløb. Hensigten med S. er, at de udstedte Sedler til enhver Tid skulde kunne indløses med Guld for derved at gøre dem til et sikkert Omsætningsmiddel.

Seddelmonopol, en Banks Eneret til at udstede alle et Lands Banksedler. Et S. kan enten tilhøre Staten eller et privat Selskab; men i sidste Tilfælde er det dog under Statens Kontrol. I Skandinavien, England, Frankrig, Tyskland er der nu S. Se iøvrigt Seddelprivilegium.

Seddelprivilegium, en Banks Ret til efter visse Regler og med Forpligtelser overfor Staten at udstede Banksedler til Brug i den almindelige Omsætning. I de fleste Lande er denne Ret efterhaanden overført til én Bank, hvorved der skabes et ensartet Omsætningsmiddel og Statens Kontrol lettes. Paa den anden Side bliver den økonomiske Fordel for en saadan enkelt Bank større i samme Grad som Seddeludstedelsen stiger. For sit S. betalte Nationalbanken 2,4 Mill. Kr. til Staten i 1917—18; men dette Beløb dækker dog langtfra Fordelen ved den stigende Seddeludstedelse, da der ikke betales Renter af det Seddelbeløb, der udstedes. Som en Forpligtelse maa dog her regnes med Seddeldækningern (s. d.); se iøvigt *Banksedler*.

Seddeludstedelse, en Banks eller en Stats Udstedelse af Gældsforpligtelser (Banksedler, Statspapirpenge) til Brug i den almindelige Omsætning. Om en S. skal lykkes beror paa, om Befolkningen tror paa, at de udstedte Gældsforpligtelser vil blive honorerede. For Statens Vedkommende gælder det, at der ikke maa udstedes flere Sedler, end den almindelige Omsætning kræver. Der er da i Statens Beskatningsret og i dens øvrige Aktiver tilstrækkelig Sikkerhed saavel for Statspapirpengene som for Statens almindelige Gæld. Dækning i Guld e. l. er derfor ikke nødvendig, naar Regeringen saavel politisk som økonomisk staar paa et sikkert Grundlag. En privat Banks S. maa derimod funderes alene ved den økonomiske Sikkerhed i Bankens Metalfond og øvrige Aktiver, og for hvis Minimalstørrelse der er givet Regler.

Saavel i Statens som i den private Banks Haand kan Seddeludstedelsen blive et for Samfundet farligt Middel, hvis den ikke holdes indenfor de rette Grænser. Med en for stor S. vil Prisniveauet stige, hvorved alle økonomiske Forhold forrykkes til Tab for de Mennesker, der har Interesse i et lavt Prisniveau.

Seemeile, tysk Sømil = 1852 m.

S. E. & O., Forkortelse af *salvis erroribus et omissionibus* (s. d.).

Segllak, se *Lak*.

Seidl, østrigsk Hulmaal = $^1/_4$ Maass.

Sejldug kaldes forskellige Lærredsarter, hvoraf de sværeste væves udelukkende af Hampegarn; undertiden anvendes ogsaa Hør og Bomuld til Sejldug. S. benyttes til Sejl til Skibe, Presenninger o. s. v. Sml. *Ravndug*.

Sejlgarn fremstilles ved Spinding af forskellige Materialer, Bomuld, Hamp, Hør og Jute i forskellige Finheder; nu foregaar Fabrikationen næsten udelukkende maskinmæssigt. Sml. *Tovværk* og *Papirgarn*. *Bindegarn* til Indpakning er ofte farvet og appreteret.

Sejlskibstyper. Benævnelserne for de forskellige Typer af Sejlskibe grunder sig dels paa Masternes Antal og Art, dels paa Takkelagen. Se iøvrigt under de paagældende Navne som Bark, Fregat, Fuldrigger, Skonnert etc.

sekunda Veksel, se *Vekselduplikater*.

Selleri, Køkkenurt, hørende til Skærmplanterne, *Apium graveolens*; dyrkes i to Varieteter, *Knoldselleri* og *Bladselleri*.

Selleri-Essens. Af Frøene af *Apium graveolens* kan afdestilleres en æterisk Olie, der anvendes i Likørfabrikationen.

Selskab, se *Interessentskab, Kommanditselskab, sleeping partner* og *Aktieselskab.*

Selskabsbeskatning. *Indkomstskat til Staten* svarer alle her i Landet hjemmehørende Aktieselskaber, Kommanditaktieselskaber og andre Selskaber med begrænset Ansvar, herunder navnlig ogsaa egentlige Kommanditselskaber og Partrederier. Udenlandske Selskaber, der ejer fast Ejendom her i Landet, eller som her udøver nogen Næring eller Virksomhed, svarer Indkomstskat af det deraf indvundne Udbytte samt tillige Formueskat af den her i Landet anbragte indtægtgivende Formue. — Selskaber er pligtige til inden 15. Februar til Ligningsmyndighederne at indsende Selvangivelse, ledsaget af Regnskab; saafremt et Selskabs Bestyrelse forsømmer dette, kan der dikteres den en Dagsbøde af 10 Kr., som begynder at løbe fra den Dag, Paamindelse er modtaget. Selskabernes skattepligtige Indkomst udfindes efter de samme Regler, som gælder for fysiske Personer; se herom nærmere Lov Nr. 144 af 8. Juni 1912. Den af Ligningsmyndigheden foretagne Ansættelse kan paaklages til Skatteraadet og dettes Afgørelse atter til Landsoverskatteraadet (s. d.). I den ansatte Indkomst fradrages der (dog kun for de her i Landet hjemmehørende Selskabers Vedkommende) 4 % p. a. af den direkte af Aktionærerne indbetalte Aktiekapital, hvorimod det i den nævnte Lov hjemlede Fradrag af en til Forholdet mellem Selskabets samlede Bruttoindtægt og dets fra Virksomhed i Udlandet hidrørende Bruttoindtægt svarende Del af dets Nettoindtægt midlertidigt er ophævet for den ved Skatteaaret 1920—21 gældende Lov Nr. 534 af 4. Oktober 1919. Af det herefter tilbageblevne Beløb svarer indenlandske Selskaber Skat til Staten efter en i sidstnævnte Lov fastsat progressiv Skala, hvor Skatteprocenten er gradueret fra 5 til 35.

Udenlandske Selskaber svarer Indkomst- og Formueskat efter tvende ligeledes i sidstnævnte Lov fastsatte Skalaer, dog mindst med 5 % af den skattepligtige Indkomst og 2 % af den skattepligtige Formue.

Her i Landet hjemmehørende Aktieselskaber med begrænset Ansvar samt Kommanditselskaber kan der paalægges i *Kommuneskat* den af vedkommende Kommune beregnede Skatteprocent, dog ikke over 3 % aarlig af deres Nettoindtægt, se den kommunale Skattelov af 15. Maj 1903, §§ 16 og 8.

Udenlandske Selskaber svarer 3 % i Kommuneskat af deres Indtægter, hidrørende fra faste Ejendomme eller Virksomheder i Kommuner her i Landet.

Ved senere Tilføjelse er der givet Hjemmel til Forhøjelser af og Tillæg til de nævnte Procentsatser.

Selvhjælpssalg, se *Sælgerens Ret.*

selvlysende Farver. En stor Mængde Stoffer, bl. a. Flusspat, Kalcium-, Baryum- og Zinksulfid kan, efter at have været udsatte for Sollyset i nogen Tid, fosforescere eller lyse i Mørket. *Balmains* lysende Farve indeholder Kalciumsulfid. Anvendes til Navneplader o. l.

Selvskyldnerkaution, se *Kaution.*

Semen, (lat.) Betegnelse for Frø.

Semoule, se *Gryn.*

Semslæder, *Vaskeskind,* et hovedsageligt af Faareskind fremstillet Læder (s. d.).

Sen, japansk Mønt = $^1/_{100}$ Yen; se *japansk Mønt- og Pengevæsen.*

Sennep er en til de korsblomstrede hørende Planteslægt, hvoraf flere er vildtvoksende hos os. *Hvid Sennep, Sinapis alba* og *Sort Sennep, Brassica nigra* dyrkes. *Frøene* af *Hv. S.* giver ved Udrøring med Vand en skarp Smag og bruges derfor som Krydderi, endvidere som Tilsætning til forskellige Konserver, saasom Pickles, Lage-Agurker o. lign. Planten dyrkes ogsaa som Foderplante. Frøene af *S. S.* giver ved Udrøring med Vand den saakaldte Allylsennepsolie, en æterisk Olie, der har en overordentlig gennemtrængende skarp og stikkende Lugt. Sort S. bruges til Madsennep, til Fremstilling af den æteriske Olie og i Medicinen. Hvid og Sort Sennep indeholder begge rigelige Mængder fed Olie, ca. 30 à 35 %. — *Sarepta Sennep,* Frøene af *Brassica Besserianu,* der dyrkes i Rusland, er lysere end sort Sennep, hvilke de ellers ligner i kemisk Henseende. — *Madsennep* fremstilles hovedsageligt af hvid Sennep med Tilsætning af sort eller Sareptasennep, Udrøring med Eddike samt Tilsætning af Krydderier.

Sennepsolie, fed, faas ved Udpresning af de under *Sennep* omtalte Frø. Benyttes i Sæbefabrikationen, i Kattuntrykkeriet, som

Lampe- og Smøreolie. Pressekagerne anvendes til Fremstilling af Bordsennep, æterisk Sennepsolie og Sennepsplaster.

Sennepsolie, æterisk, fremstilles af Frøene af flere Sennepsarter; indeholder Allylsennepsolie, som, anbragt paa Huden, trækker Vabler; anvendes fortyndet med Alkohol i Medicinen.

Sensale, Mægler.

Sensalen-Gremium (østr.), Mæglerkorporation.

Sensarie, Mæglerkurtage, Mæglergebyr.

Separatister kaldes de, hvis Fordringer for saa vidt bliver uberørt af Konkurs o. l., som de har et særligt beskyttet Krav enten som

a) Ejer af en i Boet værende Ting, som de kan kræve udleveret, f. Eks. en Fallenten laant Trækvogn. Se desuden under e).

b) Retinent, d. v. s. Udenforstaaende, som er i Besiddelse af en Boet tilhørende Ting, hvorover han har Retentionsret (s. d.).

c) Haandpanthaveren, som kan gøre sig fyldestgjort i Pantet.

d) Udlægshaveren, naar iøvrigt Udlægget ikke kan afkræftes.

e) de, som har Særstilling i Hh. til Konkurslovens § 16 som Følge af, at det Fallenten overdragne er overdraget under Forbehold af Ejerrettens Bevaring indtil Fallentens Modydelse er erlagt, f. Eks. Maskiner leveret paa Afbetalingskontrakt.

Sepia, 1) Betegnelse for en af Blæksprutternes Blækpung fremstillet Vandfarve *romersk* S. 2) Betegnelse for Rygskjoldet af tiarmede Blæksprutter, hvilket ogsaa kaldes *Os sepiæ*, og væsentligst bestaar af Kalciumkarbonat; benyttes til Polering af fine Træarbejder.

serbisk Maal og Vægt. Uagtet metrisk System er indført, anvendes endnu hist og her den tyrkiske *Oka* = 1282 g. Noget Hulmaal for Korn havde man ikke i Serbien, da man solgte Kornet efter Vægt og brugte 100 Oka som Enhed.

serbisk Mønt- og Pengevæsen hviler paa *Franc*-Systemet med en *Dinar* (Franc) à 100 Para (Centimer) som Enhed. Men Landet har en Slags Dobbeltmøntfod. Overfor Udlandet og i en gros-Handelen har man Guldmøntfod, men i Indlandet ellers: Sølvmøntfod. Mønterne præges i Hh. til den latinske Møntunions Forskrifter. Af Sølv-Dinarer er ingen pligtig at tage mere end 500 og af Sølv-Skillemønt kun for 50 Dinarer. Nationalbanken udsteder Sedler paa 50 og 100 Dinarer, indløselige med Guld, og paa 10 Dinarer, indløselige med Sølv. Normalt er Omløbet af »Sølvsedlerne« langt det største. Sedlerne har ingen Tvangskurs og i og for sig ingen Disagio, men indbyrdes kan der være en Forskel paa faa Procent efter Prisforholdet mellem Guld oa Sølv. De østtigske Dukater, der tidligere cirkulerede meget i Serbien, var dog allerede før Verdenskrigen forsvundne af Omsætningen.

serbiske Valuta-Usancer. Hovedpladsen for Valutahandelen er Belgrad, der noterer Valuta paa Basis af Sølvdinarer, a/v eller 8 Dage dato (ikke Sigt). Der noteres London per £ 1, Paris per 100 Francs, Berlin per 100 Mark, Wien og Budapest per 200 østr.-ung. Kroner (= 100 Gylden gl.). Hovedsagelig handles kun a/v-Veksler & Anvisninger. Efter den i Serbien herskende Sædvane betales Veksler paa Serbien, naar de er i fremmed Valuta, enten effektivt i vedkommende Mønt eller i serbisk Mønt efter Kursen, som paa Forfaldsdagen er noteret i Belgrad. Til Undgaaelse af Kurstab tilraades det at lade Vekslerne akceptere til *a/v*-Kursen for vedkommende fremmede Mønt.

Serge er delvis atlasvævede Tøjer af Silke, Halvsilke, Uld eller Halvuld, paa hvilke Islætten træder frem i skraa Striber, medens Mellemrummene mellem Striberne er glat vævede; S. anvendes som Forstof og Kjoletøj.

Serieklausul er en Tilføjelse til Franchise-Klausulen (s. d.), der angiver for hvilken Del af de transporterede Varer Franchisen er beregnet.

Serie af *Kreditforeningsobligationer*, en Del af en Kreditforenings Obligationsgæld, indenfor hvilken Laanerne hæfter solidarisk Denne Inddeling i Serier er sket bl. a., fordi et Medlem, hvis Gæld snart var udbetalt, ikke var tjent med at være solidarisk ansvarlig sammen med Medlemmer, hvis Gæld nylig var stiftet og derfor i ringe Grad afbetalt. Den enkelte Serie i en Kreditforening fører sit eget økonomiske Liv, og dens Nummer er mærket paa Kasseobligationerne, der udtrækkes efterhaanden, som Afbetalingen paa

Laanene indenfor Serien sker. Derved kan Obligationsejerne ogsaa bedre bedømme, naar Obligationernes Udtrækning (s. d.) sker.

Seroner kaldtes oprindeligt de Oksehuder, der anvendtes som Emballage for Varer, saasom Kinabark og Tobak, der udførtes fra Sydamerika; benyttes nu ogsaa som Betegnelse for andre Arter Emballage, f. Eks. Bast- og Sivmaatter med et ydre Lag Paklærred.

Sesamolie faas ved Presning af Frøene af det i alle tropiske Lande dyrkede Planter *Sesamum indicum* og *orientale*. Frøene indeholder ca. 56 % fed Olie. Den først afpressede Olie er lys og bruges som Madolie, den sidst afpressede er mørkere og anvendes i Sæbefabrikationen. Da S. let lader sig eftervise kemisk, er den en lovbefalet Bestanddel af Margarine (s. d.). Pressekagerne, der indeholder en rigelig Mængde kvælstofholdige Stoffer, er et udmærket Foder for Kvæget. Til Evropa indføres bl. a. sort Java, gul og rød Sudan, mest over Marseille.

Setoglaucin, Tjærefarvestof, blaagraat Pulver, anvendes til at farve Silke blaagrøn.

s. f. r., Forkortelse af *sub fide remissionis* (lat.), i Tillid til Tilbagesendelse, ønskes retur.

sh, Forkortelse for *shilling*, engelsk Mønt; se *britisk Mønt- og Pengevæsen.*

Shaddock, se *Pompelmus.*

shade-decked (eng.), kaldes et Skib, som fra for til agter har et let Overdæk ovenover Hoveddækket, men Mellemrummet mellem disse 2 Dæk er ikke lukket paa Siderne, og det øverste Dæk er nærmest kun Beskyttelse mod Sol og Regn.

Shakde, Guldkobberlegering med ca. 1 % Guld.

Shanghai Tael er en Mønt, Tael, der i Kina kurserer ved Siden af den officielle Tael: Yue Haikwan Tael. Det faste Forhold mellem de 2 Mønter er 111,4 Shanghai-Taels = 100 Yue Haikwan Taels. Shanghai-Tael svarer herefter til 33,91 g Fintsølv.

Sheasmør, se *Bassiafedt.*

shelter-decked (eng.) kaldes et Skib, som har en sammenhængende Overbygning af lettere Konstruktion end awning-decked (s. d.).

Sherman-bill, den amerikanske Lov af 14. Juli 1890, hvorved Sølvudmøntningen i de forenede Stater udvidedes saa stærkt, at Valutakurserne sank og Guldet »udvandrede«, hvorfor Loven allerede maatte ophæves i 1893.

Sherry, *Jeres, Xeres,* er hvide spanske Vine fra Omegnen af Jeres de la Frontera ved Cadiz. Sædvanlig har de stort Alkoholindhold og er ofte stærkt gibsede (se *Vin*). Blandt de mere tørre Mærker kan nævnes *Amontillado, Fino, Oloroso, Raya* og *Manzanilla*; af mere søde og særlig buketrige Mærker indtager *Cedro Jimenes, Muskatel* og *Pajareta* en førende Stilling. De unge Vine kaldes undertiden *Rancio*. Særlig fin er *Soleras*, en Blanding af ung og gammel Vin.

S & H/exct., Forkortelse af *Sundays and holidays excepted in laydays* (eng.): Søn- og Helligdage undtagne fra de for Lastning og Losning fastsatte Liggedage (s. d.).

shilling, forkortet sh eller saaledes at f. Eks. 9 sh og 6 d skrives 0 . 9/6, engelsk Mønt = $^1/_{20}$ Pund Sterling; se *britisk Mønt- og Pengevæsen.*

Shippmansgarn, *Skibmandsgarn,* Skraatobak, er spundet ganske tyndt og sælges i Ruller à 20 g (se *Tobak*).

Shirting, tætvævet Bomuldsstof, der kommer i Handelen i mange forskellige Kvaliteter og Farver, ofte stærkt appreteret og glittet; brugrs meget til Skørter og For.

ships copy eller *captains copy* (eng.) kaldes det Eksemplar, den Kopi af Konnossementet, som bliver i Skipperens Værge. Kaptajnen kan kræve Afladerens Medunderskrift paa dette Eksemplar, som ofte, for at forhindre, at det kommer ud i Omsætningen, stemples: »Copy not negotiable«.

ship lost or not lost (eng.), om Skibet gaar tabt eller ikke; en Tilføjelse i Certepartier fra Skibsmæglerne om, at Rederiet skal udrede Mæglerkurtagen, selv om Skibet forliser forinden Ladningens Indtagen.

shipping and mercantile Gazette, se *Lloyds.*

Shoddy, se *Kunstuld.*

shoe (eng.), Sko, en Benævnelse paa den kinesiske Sølv-Mønt, der har Form som en en Sko, vejende ca. 50 Taels og af Finhed 0,992.

short bills (eng.), korte Veksler. Udtrykket bruges om de Veksler (Tratter), som

overgives Bankerne kun til Inkasso, ikke til Diskontering, men *ikke* om Veksler med kort Løbetid. Altsaa en 12 Maaneders Inkasso-Tratte eller Veksel er stadig en short bill. Se derimod nedenfor om short dated paper og short exchange.

short dated paper (eng.), kort dateret, kortsigtig Veksel. Udtrykket betegner Veksler trukne paa et kortere Tidsrum, ikke over 3 Maaneder.

short exchange (eng.), kort Valuta. Udtrykket bruges om fremmede Veksler og betegner a/v-Veksler eller Tratter med ikke længere Løbetid end 8 à 10 Dage efter Sigt.

Short ton (eng.), kort Ton, *amerikansk* og kanadisk *Ton* = 20 Centals = 2000 lbs = 907,2 kg i Modsætning til engelsk long ton, der er 2240 lbs = 1016,048 kg.

shroffs, Medhjælpere hos en kinesisk Comprador (s. d.).

S. H. T., Forkortelse af: *sine honoris titulo* (lat.), en i Cirkulærer benyttet Overskrift i Stedet for Titler (og Navn).

Si, den kemiske Betegnelse for Grundstoffet *Silicium.*

siamesisk Maal og Vægt. Længdemaalet er 1 *Wa* eller *Mai-Wa* = 1,98 m. Deles i 2 *Khen* à 2 *Soh* à 2 *Kyb.* Internationalt anvendes engelsk Maal. — Af Vægt bruges den kinesiske (s. d.), men Pikul (s. d.) kaldes i Siam: *Hab,* svarende til 60,479 kg. Hab deles i 50 Tschang-Tai. 1 siamesisk Tael, *Talyn,* svarer til $1^3/_5$ kinesisk Tael (s. d.), idet det siamesiske Pund, *Tschang-Tai,* deles i 20 Talyn. 100 Hab kaldes *Bhara.*

siamesisk Mønt- og Pengevæsen. Ved en Lov af 11. November 1903 blev Pengevæsenet ordnet og Guldmøntfod indført. (Denne Lov kaldes: »The Gold Standard Act R. S. 127«). Tidligere havde Landet Sølvmøntfod med Enheden 1 Tikal = 64 Atts, indeholdende $15^1/_2$ g Fintsølv, og der prægedes i Mønten i Bangkok følgende Sølv-Mønter: 1 Salung = $^1/_4$ Tikal; 1 Fuang = $^1/_8$ Tikal.

Efter ovennævnte Lov er den teoretiske Enhed nu (Guld)-*Tikal,* svarende til 55,8 cg Fintguld og *Sølvtikal,* svarende til 15,5 g Fintsølv som tidligere. Begge Mønter er ligestillet. Tikal deles i 100 Salung.

Dos er Navnet paa Guldmønten paa 10 Tikals, og af Sølvmønter præges Sølvtikal, $^1/_2$ Tikal og $^1/_4$ Tikal. De to sidste Mønter kaldes — med Benævnelser fra det gamle Møntsystem — 2 og 1 Salung henholdsvis. Ifølge denne nævnte Reform steg Værdien af Tikal betydeligt.

Foruden Sølvmønterne cirkulerer Statspengesedler med siamesisk og engelsk Tekst i Appoints paa 5, 10, 20, 100 og 1000 Tikals.

siamesiske Valuta-Usancer. I Bangkok noteres følgende Valuta: *London:* Bankbills, a/v eller 4 M. S., i sh og d; *Paris:* Bankbills a/v i Francs; *Tyskland:* Bankbills a/v i Mark og *Indien:* Bankbills a/v i Rupées, alle per Tikal Guld. Man regner baade med Aaret til 365 Dage og til 360 Dage og henholdsvis Maaneden som Kalendermaaned eller til 30 Dage. Overfartstiden er 30 Dage. Ved Produktafladninger trasseres 30, 90 og 180 D. S.

Siamhamp, se *Manillahamp.*

sicc., siccat. (lat.), Forkortelser for *siccum* = tør, *siccatum* = tørret.

Sicca-Rupée, den gamle Mønt i Indien. Man regner hist og her endnu med denne i Forholdet 15 Sicca-Rupées = 16 Kompagni-Rupées; se *britisk Ostindiens Mønt- og Pengevæsen.*

sicilianske Vine, se *italienske Vine.*

Sicoid, se *Celith.*

Siderolit, *Terralit,* billige Lervarer, der udstøbes i Gibsforme, brændes skarpt og bemales med Broncelak o. lign. T. bruges til Krukker, Tobaksdaaser o. l. S. fabrikeres navnlig i Sydtyskland.

sign., Forkortelse af *signatum* (lat.), undertegnet, Underskrift.

Signaltelegram, se *Søtelegrammer.*

Signatur, Underskrift.

signere, undertegne, underskrive.

Sigt (af tysk: Sicht), Syn, Forevisning; bruges særlig ved Veksler, hvor man skælner mellem Sigtveksler eller à vista-Veksler, som skal betales ved Forevisningen, og Efter-Sigt-Veksler, som skal betales ifølge den i Vekslen angivne Tid: 8 Dage o. s. v. efter Forevisningen.

Sigtanvisninger. Indenfor de almindelige Pengeanvisninger indtager *Sigtanvisningerne* en Undtagelsesstilling, for saa vidt angaar Regresfordringen efter saadanne og de formelle Betingelser for denne, idet Sigtanvisningerne i saa Henseende følger Reg-

lerne for Checks (se d.). Det bemærkes, at hvis der i Anvisningen ikke er angivet nogen Forfaldstid, ligesom naar der er angivet: Ved Forevisning, Paa Anfordring o. l., er det en Sigtanvisning. Ved Inddragelse af Tilgodehavende for Varer er det almindeligt ved Forfald at bruge Sigtanvisning, men da som Regel kun til Inkasso, sjældnere som Betalingsmiddel. Noget andet er, at Sigtanvisninger paa Udlandet ofte sælges som Valuta.

Sigtedug el. ***flor-***, er Silkegaze (se *Gaze*).

Sirh eller *Ser*, indisk Vægt = 2,2 lbs = 0,933 kg. 1 Sihr = 16 Tchittachs = 80 Tolas.

Sika, svensk *Karborundum* (s. d.).

Sikkativ kaldes forskellige Stoffer, der sættes til Oliefarver og Fernisser for at fremskynde disses Tørring. Der anvendes oftest Bly- og Manganforbindelser, f. Eks. Manganoborat og særlig Manganooksalat. I de senere Aar har man begyndt at anvende Koboltforbindelser i Stedet for Bly og Mangan. Bly- og Manganoresinat bruges nu ogsaa meget som S.

Sikkerhedsregress. 1) *Hvis Trassaten ikke akcepterer, kan* Vekselejeren optage Protest (s. d.), og derefter kræve Beløbet udtalt af enhver af sine Formænd, ligegyldig hvilken, plus Omkostninger og $^1/_3$ % Provision, men med Fradrag af 5 % Mellemrente. Vekselejeren kan ogsaa nøjes med i Stedet for Betaling blot at kræve *Sikkerhed* for Beløbets Betaling ved Vekslens Forfaldstid.

2) *Hvis Trassaten kun akcepterer for en Del af Beløbet*, har Vekselejeren for den manglende Del samme Beføjelse som ovenfor nævnt.

3) *Hvis Akceptanten inden Forfald bliver insolvent*, d. v. s. kommer under Konkurs, eller — saafremt han er Handlende — standser sine Betalinger, eller det ved en — af andre — foretagen Eksekution har vist sig, at han ikke kunde betale sin Gæld, kan Vekselejeren optage Protest herom og kræve Sikkerhedsstillelse (plus Omkostninger) af de Regresspligtige, men *ikke* Betaling.

For at stille Sikkerhedskrav kræves ikke Vekslens Fremlæggelse, men kun Protesten, der indeholder en Afskrift af hele Vekslen, men for at kræve Betaling kræves ogsaa selve Vekslen. For at undgaa Misbrug kan kun Protestrekvirenten faa udleveret Protestudskriften, men Vekselejeren kan derefter godt videre-overdrage Vekslen. Den stillede Sikkerhed gælder ogsaa til Fordel for de eventuelle Mellemmænd, naar de fordrer det. Med Protestudskriften i Hænde kan dernæst vedkommende selv forlange Sikkerhed af sine Formænd. Hvis Sikkerheden ikke paa (bevislig) Opfordring stilles, kan der foretages Arrest for denne. Den regresspligtige kan imidlertid vælge — i Stedet for at stille Sikkerhed, hvad der har sine Betænkeligheder — at indfri Vekslen. Da han imidlertid i saa Fald kan kræve selve Vekslens Udlevering, vil der da intet kunne foretages imod ham uden dennes Fremlæggelse.

Vil Trassaten efter Protesten give Præsentanten fuld Akcept (Efter-Akcept), bortfalder Vekselejernes og Endossenternes ovennævnte Sikkerhedskrav. Dette er i det hele et meget lidt benyttet Institut, og Haagforslaget omfatter kun *Betalings*regress. Det kan dog have sin praktiske Betydning ved Akceptantens mellemkommende Insolvens.

Om den i Anledning af Akceptmangler optagne Protest bør der gives de regresspligtige *Notifikation* (s. d), selv om ikke Regressen tabes ved Undladelse heraf, men kun Retten til at kræve Protestomkostningerne godtgjort. Dog bliver vedkommende Vekselejer ansvarlig for den Skade, Undladelsen maatte have forvoldt for den regresspligtige. Se nærmere under Notifikation. Blot skal her endnu bemærkes, at i Tyskland, Finland, Italien og Spanien kræves ingen Notifikation af Protest for manglende Akcept.

Sild, *Clupea harengus*, en Blødfinnefisk, der lever i de nordlige Have som Stimefisk, og for Folkeernæringen spiller en meget stor Rolle. Silden foretager store Vandringer, der er afhængige af Havstrømningerne og Føden. Ynglevandringerne foregaar paa forskellige Tider af Aaret; *Havsilden* yngler i aabent Vand om Efteraaret og Vinteren, medens *Kystsilden* yngler i Brakvande i Foraarsmaanederne. Man skælner mellem *Vaarsild*, *Høstsild*, *Storsild* og *Flommesild*. De fleste danske Sild sælges som ferske eller røgede Sild eller eksporteres her fra Landet i fersk Tilstand til fremmede Røgerier. Til Nedsaltning egner sig kun de særlig fede Sild, *Matjes* (s. d.), *Spege-* og *Flommesild*. Hovedpladserne for norsk Vaarsild er Haugesund,

Trondhjem og Bergen, for Høstsild Bergen. — I Sortehavet, ved Nordamerikas og Japans Kyster drives et meget betydeligt Sildefiskeri.

Sildemel, Resterne fra Afpresningen af Sildeolie (s. d.); anvendes bl. a. som Gødningsstof (sml. *Fiskemel, -guano*).

Sildeolie, *Sildetran,* udpresses af Sildehoveder og -indvolde eller, efter store Fangster, af hele Sild; Udpresningen foretages paa forskellig Maade, hvorfor S. ogsaa findes i flere Nuancer med mer eller mindre stærk Fiskelugt. S. benyttes i Garverierne, Sæbefabrikationen, som Smøremiddel og paa Produktionsstederne til Belysning. Paa Island, i Nordamerika og Japan fremstilles megen S. (se *Fiskeolie*).

Sildetønde, ældre dansk Hulmaal = $3^1/_2$ Kubikfod = 112 Potter = 108,21 l.

Silesias, Betegnelse for forskellige Lærreder og Shirting fra Schlesien.

Silikater, Salte af Kiselsyre, f. Eks. *Vandglas* (s. d.).

Silke er Spindet af *Silkeormen,* Larverne af en Sommerfugl, *Bombyx Mori,* som, naar den forpupper sig, spinder de saakaldte *Kokoner* eller Hylstre, bestaaende af en indtil ca. 3700 m lang Dobbelttraad. Kokonen bliver ca. 35 mm lang og ca. 25 mm i Tværsnit. Naar Silken skal udvindes af Kokonerne, dræbes Larverne med kogende Vand, og Kokonerne sorteres, hvorpaa Silketraadene afhaspes, i Reglen 3—20 Traade sammen. Af ca. 15 kg Kokoner faas ca. 1 kg Raasilke; denne *degummeres* som Regel paa forskellig Maade og tvindes til Organsin-, Tram-, Pel-, Sy-, Brodérsilke o. l. Silkeavlen er særlig udviklet i Kina, Japan, Ostindien, Persien og Sydevropa. — *Silkeaffaldet,* Traadene fra beskadigede Kokoner, renses og behandles paa forskellige Maader, hvorefter det under diverse Navne som *Floretsilke, Silkeblaar, Strazza Chappe* o. s. v. benyttes til Kædegarn i Halvsilkestoffer, til Sy-, Strikkegarn o. l. — *Vild Silke* faas af forskellige andre, navnlig asiatiske, Sommerfuglearter, f. Eks. *Antherea Tussah* og *Yamamay, A. Mylitta* m. fl., der lever paa Egetræer. — *Konditionering* (s. d.) af Silke sker i autoriserede Anstalter i Paris, Lyon, Milano, Wien, Krefeld o. fl. St. — Silkens Finhed, *Titre,* se *Garnmaal.* Angaaende *Kunstsilke* s. d., *Musling-Silke* se *Byssus, Plantesilke* s. d.

Silkepapir, Betegnelse for ganske tyndt, svagt limet Papir (s. d.).

Silkerødt A og ***R,*** Tjærefarvestoffer, der anvendes til Rødfarvning af Silke.

Silketøj fremstilles i stor Mængde af Helsilke og Halvsilke i meget forskellige Kvaliteter. *Taft* er glatte, lærredsagtig vævede Stoffer; man skelner mellem *Fortaft, Double Florence, Marcelline* og *Moiré,* alt efter Traadenes Tykkelse og Vævemaaden. Af mønstrede eller faconnerede Stoffer skal nævnes: *Brokade, Krepon* og *Silkedamask.* Endvidere *Silkefløjl, Gaze* samt de kiprede Stoffer *Levantine* og *Atlask.* — Da Silketøj bliver solgt efter Vægt (en gros), er det tit udsat for Forfalskning, idet Tøjet ved at behandles med forskellige Kemikalier kan faa en Vægtforøgelse af indtil 400 %; de til Imprægneringen benyttede Kemikalier har ofte en uheldig Indvirkning paa Silken, der bliver mindre holdbar. Fabrikationen er meget betydelig i Frankrig, Schweiz, England, Tyskland, Italien, Kina og Japan.

Silo, (spansk) tillukket Fordybning i Jorden til Opbevaring af Korn.

Silobank (t.), Kornbank.

Siloksikon og ***Silundum,*** se *Karborundum.*

Silopakhus for Kornlagring indeholder Beholdere med lodrette Vægge i hele Bygningens Højde. Kornet løftes ved Elevator eller Sugerør op foroven og styrtes herfra ned i Beholderne, der atter tømmes nedenfra ved Udlevering.

Similidiamanter, Efterligninger af Diamanter af kaliumholdigt Glas eller Bjærgkrystal.

Similor, *Mannheimerguld,* se *fransk Guld, Talmi,* Legering af Kobber, Zink og Tin.

Simmer, Tællemaal = 4 Deger = 40 St.

simpel Kaution, se *Kaution.*

Simultan-Stiftelse *af Aktieselskaber,* Dannelse af Aktieselskaber underhaanden, saaledes at den krævede Kapital ikke udbydes — helt eller delvis — offentligt. Da Selskaberne saaledes kan dannes uden at Offentligheden gennem den ved offentlig Tegning foreskrevne Oplysningspligt, har man i Aktielovene fordret Oplysninger af nogenlunde samme Omfang til Registret.

(Se herom: Charles V. Nielsen: Aktieret i vore Nabolande 1912, S. 13—14, S. 87, S. 157—8, S. 230 ff.). I dansk (og svensk) Aktieret kræves til Registret principielt de samme Oplysninger, hvad enten Dannelsen sker simultant eller successivt, men med de af de ulige Forhold nødvendiggjorte Modifikationer. I norsk Aktieret underkastes Aktierne i simultandannede Selskaber en vis Karenstid, forinden de maa bringes ud i Omsætningen.

Singels, *Ral,* Rullesten mellem 4 og 8 cm. bestaaende af Granit, Gnejs eller Flint. Benyttes i Betonfabrikation og til Underlag for Sveller ved Jærnbanebygning.

Single Tax (am.) betyder egentlig Eneste-Skat og kan som saadan gælde en hvilken som helst Skat. I de senere Aar er Udtrykket imidlertid kommen til at betyde den fulde Inddragning af den samfundsskabte Grundrente i Stats- og Kommunekasserne, saaledes at andre Skatter skulde kunne ophæves; se iøvrigt *Georgeisme.*

Sir, en persisk — i hele Centralasien — brugt Vægtbetegnelse = $^1/_{40}$ Man = 16 Miskal, men dog af forskellig Størrelse (Vægt). Officielt efter persisk Normalvægt = 73,6 g. Se ogsaa *Sihr* og *persisk Maal og Vægt.*

Sirts, se *Katun.*

Sirup, Betegnelse for en tykflydende Sukkeropløsning, farveløs, *hvid S.,* gul eller brun. Der skelnes mellem Stivelsesirup, almindelig Sirup og medicinske Sirup'er. Stivelsesirup, se *Glykose.* Almindelig Sirup er en Opløsning af Rørsukker. I Medicinen anvendes Sirup'er, hvori er opløst forskellige Lægemidler.

Sisalhamp, se *Agavetrævler.*

Siv, de bløde, delvis luftfyldte Stængler af en Ferskvandsplante, *Juncus;* bruges til Flettearbejder som Maatter, Kurve, Sivsko o. a.

Skadesløsbrev er i Almindelighed en Form for Pantsætning, idet der gives Sikkerhed i *Pant* (s. d.) for et varierende Beløb, f. Eks. for, hvad Pantsætteren til enhver Tid skylder Panthaveren. Pantet hæfter ikke for forældede Fordringer. I Forhold til andre Pantsætninger af samme Ejendom bliver Tinglæsningsdagen ogsaa for Skadesløsbreve, for hvilke der først senere skal ydes Ækvivalent, bestemmende for Prioriteten, naar Panthaveren er i god Tro ved Ækvivalentets Erlæggelse. Pantsætteren kan paa et hvilket somhelst Tidspunkt før Laaneydelsen efter Skadesløsbrevet har naaet sit beregnede Maksimum, standse sin Benyttelse af videre Kredit og besætte den endnu uoptagne Plads med en anden Pantehæftelse; men ved Konkurs rykker de senere Panthavere op i den uoptagne Plads. Hvor et senere Pantebrev efter sit Indhold skal rangere efter et nærmere angivet Skadesløsbrev, vil Meningen være den, at det nye Pantebrev skal staa tilbage for ikke alene det Beløb, som allerede *er* ydet efter Skadesløsbrevet, men ogsaa for hvad der senere maatte blive ydet Pantsætteren paa Skadesløsbrevet indenfor dettes Ramme.

Ordlyden er f. Eks. følgende: »Til skadesløs Sikkerhed for alt, hvad undertegnede N. N. maatte være eller blive skyldig til O. O. af en hvilken som helst Skyldgrund — være sig Varer, kontant Laan, Kaution, Vekselengagement etc. — meddeler jeg ham herved oprykkende Prioritet og Panteret, næst efter — — — —, eventuelt til forhøjet Rente, i min Ejendom Matr. Nr. af . . . By« o. s. v.

skadesløs Transport *af en Fordring* medfører, at Overdrageren, Cedenten, indestaar Erhververen, Cessionaren ikke alene for Fordringens Rigtighed, men ogsaa for Debitors Betalingsevne og eventuelt for alle nødvendige Omkostninger ved Fordringens Inddrivelse.

Skaller, de ved Opskæringen af Træstammer fremkomne yderste Stykker, hvis ene Side i sin største Længde har Træets Runding og ofte paasiddende Bark.

Skalotter, se *Løg.*

Skålpund, gl. svensk-finsk Vægt = 0,425 kg.

Skandinavisk Møntkonvention, en mellem *Danmark, Norge* og *Sverig* indgaaet Overenskomst om fælles Møntsystem. Mellem Danmark og Sverig sluttedes Konventionen 27. Maj 1873, medens Norge først kom med i 1876. Ifølge Konventionen indføres Guldmøntfoden i de tre nordiske Lande, saaledes at der af 1 kg fint Guld udmøntes 24800 Kr. Møntguldet skal iøvrigt bestaa af 90 % Guld og 10 % Kobber efter Vægt. Skillemønterne skal udmøntes i Sølv og

Bronce i de almindelig kendte Størrelser. Denne Udmøntning har for Sølvets og Broncens Vedkommende paa Grund af disses stadig synkende Værdi i Forhold til Guld medført, at der her bliver en Fortjeneste. Saavel Hoved- som Skillemønten er lovlig og gangbar Betalingsmiddel i alle tre Lande, dog at hvert Land for sig foretager Udmøntningen og bestemmer Præget.

Skønt s. M. har haft sin store Andel i det stærke Samkvem mellem de skandinaviske Lande ved fælles Mønt efter Decimalsystemet, har det været en Fejl, at Seddelomsætningen ikke ogsaa er draget med ind i Fællesskabet. I et kort Tidsrum har der dog været en Overenskomst mellem Norges Bank, Riksbanken og Nationalbanken om gensidig Modtagelse af de tre Landes Banksedler til Pari og uden Afgift, saaledes at disse cirkulerede frit og uden Kursforskel overalt i de tre Lande. Denne Overenskomst er nu ændret saaledes, at der kræves Afgift for Modtagelse af Anvisninger udstedte paa et af de andre to Landes Seddelbanker.

Under Verdenskrigen med de vanskeligere Omsætningsforhold og Udførselsforbudet for Guld har Fordelen ved s. M. været indskrænket til kun at gælde Skillemønterne, der stadig kan cirkulere frit mellem Landene. Resultatet er da ogsaa bleven, at der har været en betydelig Kursforskel paa de to andre Landes Banksedler i det tredje Land, der for Danmarks Vedkommende har generet Handelen i betydelig Grad.

Skarlagen, almindelig benyttet Betegnelse for en rød Farve, som faas ved Farvning af Uld med Kochenille og Tinklorid. Benyttes ogsaa som Betegnelse for Tjærefarvestoffer med lignende Nuancer.

Skat, Afgift til Stat eller Kommune, der paalægges efter bestemte Regler i Henhold til de vedtagne Skattelove og -vedtægter. Formaalet med Skatter er at skaffe Midler til de offentlige Opgaver som Retsvæsen, Politi, Anlæg og Vedligeholdelse af Veje og Jærnbaner, Syge- og Fattigvæsen, Undervisning o. s. v.

Da Stat og Kommune paatager sig stadig flere Opgaver, er det af største Betydning, at de i mindst mulig Grad hindrer Produktionen og Handelsomsætningen, da disses Fremgang og Vækst er en Betingelse for at Skatterne kan betales. *Arealskat, Husskat* og *Ejendomsskyld* falder saaledes paa Bygninger, fordyrer disse og hindrer Byggevirksomheden, ligesom Toldskatter ved Landegrænsen vil hindre den Handel, som ellers kunde være økonomisk fordelagtig. S. paa Arbejdsindkomster virker hæmmende paa Fliden, medens Skat paa Opsparing (Formueskat) svækker Sparelysten. *Forbrugsskatter* fordyrer Varerne og tvinger Forbruget af disse ned. *Omsætningsskatter* som Tinglæsningsgebyr og Stempelafgifter hindrer Omsætningen af fast Ejendom. Af Skatter, der ikke hindrer Produktionen, kan bl. a. nævnes Jordskylden, da der gennem denne kun tages det Overskud af Produktionen, der ellers maa betales til Grundrenteejeren. Desuden virker Jordskylden fremmende paa Produktionen ved at tvinge den daarligt udnyttede Jord ind i en bedre Anvendelse. Skatter paa Konjunkturindtægter eller Spekulation vil sædvanligvis heller ikke mærkes paa Produktionen, da Overskuddet, som ellers vilde gaa i private Lommer, ved Skatten formindskes med dennes Beløb. Heller ikke Arveafgiften kan overvæltes, men den vil, i samme Grad som den stiger, formindske Lysten til at spare.

Iøvrigt kan der være stor Forskel paa Omkostningerne og Uléjligheden ved Paaligningen og Opkrævningen af de forskellige Skatter. Told- og Forbrugsskatter kræver saaledes et stort Oppebørselsmaskineri og kan ofte paaføre Producenter og Handlende stor Ulejlighed. Ved Indkomstskatterne kan det volde nogen Vanskelighed at udfinde den virkelige Indkomst, der kræver Regnskab og en Undersøgelse af dettes Rigtighed. De Skatter, der giver Skatteyderen den største Sikkerhed og de mindste Omkostninger ved Paaligningen er Formue- og Ejendomsskatter samt Arveafgifter.

Skatkammerbeviser eller *-veksler* udstedes af en Stat for at opnaa korte Laan og kan have en bestemt Forfaldsdag, saaledes at de kan diskonteres paa Kapitalmarkedet ligesom private Veksler. S. anvendes ikke i større Udstrækning og hører til en Stats svævende Gæld.

Skedevand, se *Salpetersyre.*

Skein, engelsk *Garnmaal* (s. d.).

Skibes Bygningsattest, se *Bilbrev.*

Skibes Bæreevne, se *Bæreevne.*

Skibes Deplacement, se *Deplacement.*

Skibes Drægtighed, se *Drægtighed.*

Skibes Dybgaaende, se *Dybgaaende.*

Skibes Dødvægt, se *Dødvægt.*

Skibes Klassifikation, se *Klassifikation.*

Skibes Lasteevne, se *Bæreevne* og *Rummeevne.*

Skibes Maalebrev, se *Maalebrev.*

Skibes Registrering. Formaalet med Skibes Registrering er et dobbelt: *dels* at afgive Sikkerhed for, at Skibet har Ret til at føre det Lands Flag, hvorunder det sejler, *dels* at konstatere Retsforholdene vedrørende Skibet: Ejeret, Panteret o. l.

Ifølge Registerloven af 1. April 1892 er Landet inddelt i 20 Registreringsdistrikter, der atter sorterer under Registreringsbureauet i København, hvor Hovedregistret føres.

Alle Skibe paa over 20 Registerton Brutto skal anmeldes til Optagelse i Skibsregistret. Over de mindre Skibe føres en Fortegnelse, men de optages ikke i Registret. Registreringsbureauet fører følgende Bøger:

a) *Dagbog,* hvori alle til Registrering indleverede Breve (Dokumenter) indføres i Nummerorden.

b) *Skibsregister* med Folium for hvert Skib. Paa disse Folio *noteres* alle offentlige og private retsskiftende Dokumenter vedrørende paagældende Skib.

c) *Skibs-Skøde- og Pantebrev-Protokollen,* hvori samtlige ovennævnte Dokumenter afskrives ordret.

d) *Rederiregister* over alle danske Rederier og de registreringspligtige Skibe, paagældende Rederi ejer.

Anmeldelsen skal være ledsaget af en Erklæring paa Tro og Love om, at Skibet opfylder Betingelserne for at registreres her i Landet. Herfor kræves:

1) hvis Skibet ejes af en Enkeltmand, at denne enten har dansk Indfødsret eller er, og i det mindste 5 Aar har været, bosat i den danske Stat.

2) hvis Skibet ejes af Partrederi, maa det mindst for $^2/_3$ ejes af Personer, der fyldestgør de for Enkeltejer ovenfor anførte Betingelser.

3) hvis Skibet ejes af et Aktieselskab, skal Bestyrelsens Medlemmer opfylde en af de for Enkeltejer under 1) anførte Betingelser, og Bestyrelsen skal have sit Sæde her. Dog kan Justitsministeriet resolvere i det enkelte Tilfælde, at det er nok, naar Flertallet af Bestyrelsens Medlemmer opfylder en af de nævnte Betingelser, naar Bestyrelsens Sæde dog er i den danske Stat.

Med Anmeldelsen skal tillige følge Bilbrevet (s. d.) og Adkomsten.

Skibet forsynes med 4 »Kendingsbogstaver«, der indhugges paa Dæksbjælken i Agterkanten af Storlugen, og Skibets Navn og Hjemsted skal anbringes paa Agterspejlet, for Skibe, der gaar i udenrigs Fart tillige paa Siderne, og Skibets Dybgaaende skal afmærkes for og agter. Naar alt herefter er bragt paa det rene udstedes »Nationalitets- og Registrerings-Certifikat« for Skibet.

Ved frivilligt Salg af Skibe, Tvangssalg, Auktionssalg eller Udlæg til Ejendom skal Overdragelsesdokumentet, Skødet registreres for at Overdragelsen kan have Gyldighed overfor Tredjemand. Dette gælder ogsaa Skibsparter. Panteret i Skib eller Skibspart skal af samme Grund registreres, ligesom Arrest, Udlæg, Afsætning, Udpantning og Konkurs. Derimod kan Brugsrettigheder (Tidsbefragtning) ikke registreres.

Skibes Rummeevne, se *Rummeevne.*

Skibes Sødygtighed, se *sødygtig.*

Skibmandsgarn, se *Shippmansgarn.*

Skibningsdokumenter, se *Afladedokumenter.*

Skibsblik, se *Yellowmetal.*

Skibsbrød, se *Beskøjter.*

Skibsbygningsattest, se *Bilbrev.*

Skibsdagbog (Journal, tidligere kaldet Logbog) skal føres i alle Skibe, der gaar i udenrigs Fart vest for Linien Texelen—Lindesnæs og for Østersøens Vedkommende nordligere end 58de Breddegrad, dog ikke naar de kun gaar paa Fiskeri i Nordsøen eller Østersøen. I Dagbogen skal nøjagtig optegnes enhver Begivenhed, hvorom Kendskab kan være til Nytte for Redere, Ladningsejere, Forsikrere eller andre, der har Interesse i Rejsen. Se ogsaa *Maskindagbog.*

Skibsfarver, *Skibsmaling,* Farver, der anvendes udenbords og skal beskytte Skibsskroget mod Luftens og Vandets Indvirkning samt forhindre Muslinger og andre Dyr i at sætte sig fast paa Skibets Sider. Der an-

vendes som Regel *hurtigtørrende* Oliefarver eller Lakfernisser, som oftest med Tilsætning af Arsen-, Kobber- og Kvægsølvforbindelser, der dræber Sødyrene. S. maa være saa elastiske, at de ikke slaar Revner, hvorigennem Søvandet vilde komme i Berøring med Skibssiden.

Skibsforhør, se *Søforklaring* og *Søforhør.*

Skibsklassifikation, se *Klassifikation.*

Skibslast er en Benævnelse for den af et Skib for Transport indtagne Ladning Gods.

Skibsmaalebrev, se *Maalebrev.*

Skibsmaaling, se *Maalebrev.*

Skibsmægler kaldes en Mægler (s. d.), hvis Forretning hovedsagelig bestaar i at afslutte Befragtninger, besørge Ind- og Udklarering af Skibe samt Havariforretninger.

Skibsmæglerkurtage, se *Kurtage.*

Skibspapirer. Foruden Nationalitets- og Registreringscertifikatet (se Skibsregistrering) skal Skibet ifl. R. L. § 32 være forsynet med Toldklareringsbevis, Skibsbemandingsliste og de fornødne Ladningsdokumenter.

Skibspart, se *Partrederi.*

Skibsreder, se *Reder.*

Skibsregistrering, se *Skibes Registrering.*

Skibssammenstød. I Overensstemmelse med Brüssel-Konventionen af 23. Sept. 1910 er der i Danmark givet en Lov om Skibssammenstød af 29. April 1913.

Før 1913 lagde man Skibsskaderne og Ladningsskaderne sammen i en Sum saaledes, at der kun blev at betale *til* den, hvis samlede Skadesbeløb er det største. *Nu* lægger man kun Skibsskaderne sammen for sig og Ladningsskaderne for sig. Derved stilles disse sidste bedre, idet Ladningsejerne — naar de overfor deres eget Skib ved de om sig bredende Ansvarsfrihedsklausuler (s. d). har fraskrevet sig Skadeskrav — nu kan holde sig til det andet Skib i det dette idømte Forhold.

Af ovennævnte Lov skal blot anføres § 1, 2. Stk.: Er der Skyld paa begge Sider, skal enhver af de skyldige erstatte Skaden efter Forholdet mellem de paa hver Side begaaede Fejls Beskaffenhed. Giver Omstændighederne ikke Støtte for en Fordeling i et bestemt Forhold, deles Skaden lige.

Englænderne lægger Hovedskylden paa den *sidste* (nærmeste) Aarsag til Skaden, idet man siger, at vedkommende er den, som nærmest burde have undgaaet den, da han havde — eller burde have — indset den ved den andens Fejl hidførte Fare.

Hver enkelt af de skyldige, det vil økonomisk set sige de vedkommende Rederier, er kun ansvarlige for den Del paa ham faldende Del af Erstatningen, undtagen for Skade paa Personer, hvorfor der er solidarisk Ansvar.

Kravene forældes paa ét à 2 Aar. Se § 11.

Skifer, Fællesbetegnelse for flere lagdelte, letspaltelige Stenarter. *Griffelskifer,* en Art Lerskifer, der forekommer i England og Tyskland, og er blødere end Tavleskifer, saa at den smitter af paa Tavlen uden at ridse (se *Grifler*). *Tagskifer,* mørktfarvede Lerskifere, der er modstandsdygtige overfor Vand og Svovlsyrling (Skorstensrøg), brydes i Wales, Luxemburg, Tyskland og Portugal. *Tavleskifer,* mørktfarvede Lerskifere, der findes i det vestlige Tyskland, spaltes i Stykker af passende Tykkelse og Størrelse, hvorpaa de slibes, glattes og indfattes i Trærammer. *Litografisk Sten,* (s. d.) fintkornet Kalkskifer, der benyttes i Litografien til Trykplader.

Skiferolie, *Mineralolie* (s. d.), fremstilles af bituminøse Skifere.

Skifteret, se *Konkurs.*

Skildpadde, Hornpanseret af større Skildpadder, navnlig den i tropiske Have forekommende *Karette-S.* S. er i Reglen plettet, gennemskinnende, af gul eller brun Farve, sjældent helt ensfarvet. Anvendes til Kamme, Haarnaale, o. s. v. Fra Ostindien og Kina kommer de bedste, fra Vestindien billigere Sorter. Efterlignes af Horn, Celluloid o. l.

Skillemønter er mindre værdifulde Mønter end Hovedmønter (s. d.) og udmøntes i Sølv, Bronce e. l. S. er som Hovedmønter lovligt Betalingsmiddel men overfor private dog kun i begrænsede Mængder. I Henhold til den skandinaviske Møntunion er ingen pligtig til af Skillemønt i een Betaling at modtage mere end 20 Kr. i 1 og 2 Kronestykker, 5 Kr. i mindre Sølvmønt og 1 Kr. i Bronce. I Skatter og Afgifter til Stat og Kommune i Danmark modtages dog et hvilket som helst Beløb i 1 og 2 Kronestykker. I Forhold til Guld er Skillemønters

virkelige Værdi — efter Metalindholdet — langt under den paalydende.

Skind, se *Huder.*

Skindnoteringer, se *Hude- og Skindnoteringer.*

Skinner, Betegnelse for *Profiljærn* (s. d.), der danner den egentlige Kørebane paa Jærnbaner og Sporveje. Fremstilles nu udelukkende af Staal. Til Jærnbaner bruges to Typer, Stolskinner og Vignolleskinner (sammensatte), sædvanligvis vejende ca. 35 kg p. m. Til Sporveje benyttes som oftest Rille- eller Phønixskinner med en Vægt af ca. 40 kg pr. m. — I Maskintekniken bruges Ordet S. ogsaa om faste Maskindele, der tjener til Styring for bevægelige Maskindele. Ligeledes bruges det om visse Dele af ortopædiske Bandager, der tjener til Afstivning af svækkede Legemsdele.

Skok, Tællemaal, 3 Snese = 60 Stk.

Skonnert er et Sejlskib i Almindelighed med 2 Master, med Raasejl paa forreste Mast, men intet Mærs.

Skonnertbrig er fuldrigget paa Fortoppen, medens den agterste Mast har Bomsejl og Gaffeltopsejl. Der findes ogsaa tremastede Skonnertbrigger med Bomsejl paa de to agterste Master.

fore and aft-Skonnerten har 2 Master, men ingen Ræer. Den agterste Mast er den højeste. Der haves ogsaa tremastede fore and aft-Skonnerter, og denne Rigning anvendes meget af Russere og Amerikanere, hvilke sidste endog har fore and aft-Skonnerter paa flere Tusinde Tons med op til 7 Master. Her i Danmark findes ogsaa en Del firmastede fore- and aft-Skonnerter, som Regel med Hjælpemotor.

Skonto (it.), 1) Afslag i Købesummen; 2) almindeligere: De Procenter, som godtgøres en Køber ved Betaling før Forfaldstiden.

skontrieren (t.), afregne.

Skosværte, se *Blanksværte.*

Skraa, se *Tobak.*

Skriftstøbegods, se *Bly.*

Skriptur (t.), Bogførsel.

Skrupel, ældre dansk Maal = $^1/_{12}$ Linie.

Skrømt. I Aftaleloven af 8. Maj 1917 Nr. 242 § 34 bestemmes, at naar en skriftlig Viljeserklæring (Løfte, Kontrakt, Gældsbrev, Tilstaaelse (s. d.) etc.) er oprettet paa Skrømt, *og* den, til hvem Erklæringen er afgivet, har overdraget en Ret ifølge samme til godtroende Tredjemand, kan det *ikke* overfor denne gøres gældende, at Erklæringen var afgivet paa Skrømt. I dette Tilfælde bliver altsaa den, der har været saa letsindig at give en skriftlig Tilstaaelse (Anerkendelse) fra sig paa en Aftale, der var indgaaet paa Skrømt, dog bundet til at opfylde det Krav, som godtroende Tredjemand maatte have faaet overdraget ifølge den skriftlige Tilstaaelse. Men den, som har faaet vedkommende til at afgive skriftlig Tilstaaelse paa en mellem ham og Erklæringsgiveren paa Skrømt truffen Aftale, kan ikke selv gøre denne gældende. I Almindelighed vil dog Bevisbyrden for, at en Aftale er truffet paa Skrømt, paahvile den, som paastaar dette, og ligeledes den, som paastaar, at en skriftlig Tilstaaelse for Aftalen ikke var ment alvorlig. Omstændighederne kan dog ogsaa være saa klare, at egentlig Bevis er overflødig. Og den, som misbruger en paa Skrømt udstedt Tilstaaelse, er erstatningspligtig for den Skade, som tilføjes Afgiveren ved uberettiget Videregivelse af Tilstaaelsen. Efter Omstændighederne vil saadan Misbrug kunne medføre Straf.

Skunks, langhaarede, sortbrune Skind med en hvid Stribe af det nordamerikanske Stinkdyr, *Mephitis Chinga.* De udføres i stor Mængde fra Nordamerika og anvendes til Pelsværk, særlig til Besætninger paa Damekaaber og Muffer. En ringere, lysere Sort kommer fra Argentina og Chile.

Skydebomuld, Sprængstof, fremstillet af *Nitrocellulose* (s. d.).

skyldskrive, en forsøgt Fordanskning af: *debitere* (s. d.), svarende til det jævnlig anvendte godskrive (for kreditere, efter det tyske: gutschreiben).

Skællak, *Shellak, Schellak,* fremstilles af Gummilak (s. d.). Den kommer i Handelen som tynde, gulbrune, skøre Plader, undertiden bleget, og anvendes til Segllak, Spirituslak, Læderlak (se *Lak*), Møbelpolitur o. l.

Skæppe, gl. dansk Maal = $^1/_8$ Tønde.

Skøde kaldes det Dokument, hvorved Overdrageren af en Ejendom (erklærer sig fyldestgjort og) overdrager Ejendomsretten

til Erhververen. I Praksis fremkommer Skødet sædvanligvis som en Tilføjelse i eller til Købekontrakten.

Efter Overdragelse ved Skøde har Køber fuld Ret overfor Sælger eller dennes Kreditorer, men ikke overfor Tredjemand. Dette sker først ved Tinglæsningen (s. d.) af Skødet, som derefter er fuldt Bevis for Ejeret til Ejendommen.

Skøjte, enmastet Sejlskib af nordisk Bygning. Stævnen er næsten lodret ovenfor Vandet, og Skroget er rundet af til begge Ender. Anvendes baade til Fragtfart og Fiskeri.

Skøn, se *Syn og Skøn.*

Skønhedsfejl kaldes saadanne Fejl ved en Vare, som ikke berører Varens Kvalitet, men kun gør Skaar i dens Udseende og derved bevirker, at fuld Pris — som for en, ogsaa i det ydre, fejlfri Vare — vanskeligere opnaas. Af Varer, der ofte sælges »med Skønhedsfejl«, kan nævnes Cykledæk og lakerede Varer (hvor Lakken er beskadiget).

Slagge se *Slakke.*

Slaglod eller *Hartlod,* tungsmeltelige Legeringer, der anvendes som Loddemetal til Jærn eller Kobber; bestaar gærne af Kobber, Zink og Tin.

Slagskat, den Indtægt, Staten har ved Udmøntningen af Møntmetallerne. S. findes i de fleste Lande og er i Skandinavien for Guld $^1/_4$ % af 20 Kr. Stykker og $^1/_3$ % af 10 Kr. Stykker. Ved Udmøntning af Skillemønterne bliver Slagskatten en Indtægtskilde for Staten paa Grund af Møntmetallets gærne lave Værdi i Forhold til Guld. I tidligere Tid kunde Slagskatten være en betydelig Indtægtskilde for Fyrsten eller Staten, idet Mønternes Metalværdi stadig formindskedes, medens den nominelle Værdi forblev den samme.

Slakke, glas- eller emaljeagtige, undertiden krystallinske Affaldsprodukter, der fremkommer ved Udvindingen af Metaller. Før Udsmeltningen af Metallerne sættes der det saakaldte Tilslag til Malmen for at faa Slakken dannet og dermed selve Metallet i renere Form. S. bestaar i Reglen af Silikater og benyttes til Vejmateriale, til Cement, i Glasfabrikationen og til Fremstillingen af *Slakkeuld* (Isolerings- og Pakningsmateriale); den ved Fremstillingen af Staal udvundne *Thomasslakke* bruges paa Grund af sit store Fosforsyreindhold til Gødning.

Slangetræ, *Colubrintræ,* en Træsort, stammende fra Vestindien og Nordbrasilien. Anvendes i Stokke- og Paraplyfabrikationen samt til Finerer og indlagte Arbejder.

sleeping partner (eng.), stille eller passiv Interessent, Kompagnon. For sit Indskud deltager han i et aftalt Forhold i Forretningens Gevinst eller Tab. En Forretningsdrivende kan have flere sleeping partners uden at disse indbyrdes staar i noget Forhold til hverandre, men vel indirekte gennem Firmaets ansvarlige Indehaver, og Hensynet til, hvad der er tilsagt de øvrige stille Interessenter vil faktisk ofte berøre den enkelte, idet f. Eks. de, samtlige stille Interessenter tillagte, Procenter af Overskudet jo er begrænset til 100 %, saa at Firmaets Indehaver ikke vilde kunne tillægge A 30 %, B 40 % og C 55 % (rent bortset fra, at Indehaveren da selv ikke vilde være interesseret i Størrelsen af Forretningens Overskud, naar ingen Procentandel heraf tilfaldt ham). I Tilfælde af Firmaets Insolvens vil s. p. almindeligvis for sit Indskud lide det hertil svarende Tab, og er Underskudet større end Indehaverens egen Kapital *plus* s. p.'s Indskud, vil s. p. have tabt hele dette i Tilfælde af Firmaets Konkurs.

Med sleeping partner maa ikke forveksles den almindelige Laangiver, der for Laanet konkurrerer i Firmaets Fallitbo.

Se ogsaa *Kommanditselskab.* I det engelske *limited partnership* er the limited partner netop en sleeping partner.

Slette, forskellige Væsker, hvormed Kædegarn imprægneres for at blive mere stivt og glat. Hertil anvendes Limvand og Klister med Tilsætning af Sæbe, Voks o. l.

Slibemidler, se *Polermidler.*

Slibestene. Som Slibestene anvendes forskellige Slags Sandsten, deriblandt Durham-, Newcastler-, Pirnaer-, Tyroler- og Weilheimerstenene. Som *Hvæssestene* anvendes Kiselskiferarter, særlig fra Böhmen, Thüringen, Arkansas o. fl. St. Kunstige Slibeskiver forfærdiges af Karborundum, Smergel o. l. medkraftige Bindemidler.

sliding scale, se *glidende Lønskala.*

Slup, enmastet Sejlskib med stærkt ud-

faldende og temmelig flad Agterende. Sædvanligvis norsk eller svensk Bygning.

Slutseddel. I vore Dage er Anvendelsen af Slutsedler ,d. v. s. skriftlig Fiksering af Hovedpunkterne i den afsluttede Handel blevet mere og mere almindelig ikke alene mellem Handlende, men ogsaa mellem Handlende og deres private Kunder. For en Del Branchers Vedkommende har Slutsedlerne faaet et bestemt af Branchens Foreninger antagen Indhold, medens i andre Brancher de enkelte Firmaer selv bestemmer Indholdet.

I Børshandelen er omtrent overalt skriftlige Beviser for Handelens Afslutning foreskrevet. Disse Slutsedler indeholder som Regel:

a) Sted og Dato,

b) Købers og Sælgers Navn, eventuelt ogsaa Mæglerens,

c) Betegnelse af den solgte Vares Art, Kvalitet, Kvantum og eventuelt Oprindelse.

d) Pris og Betalingsbetingelser,

e) Angivelse af Leveringssted og Leveringstid

foruden trykte Usancer med den Passus, at de kontraherende Parter underkaster sig disse. Enten udveksler Parterne direkte Slutsedlerne eller, hvis Parterne har benyttet Mægler, udsteder og underskriver denne Slutsedlerne, og giver Køber og Sælger hver den af Medkontrahenten underskrevne.

Herhjemme skal Mægleren straks eller senest inden 4 Timer udstede og underskrive Slutseddel.

Paa Københavns Børs har Grosserersocietetet fastsat en Række Slutseddelformularer.

sløjtre, ordret Fordanskning af det tyske *schleudern*, der i Handelssproget betyder: Undersælgen og Trykken af Priserne paa en illoyal Maade.

Slørdug, et meget løst vævet Stof af Bomuld og Hør; fremstilles ogsaa af Silke, der er vævet som Gaze eller Bobinet.

Smaahandel, et sjældent anvendt dansk Ord for Detailhandel.

Smalte, *Koboltblaat*, stærkt blaafarvet Glas, bestaaende af Kalium- og Koboltsilikat; forekommer i Handelen i forskellige Nuancer, f. Eks. *Blaasand, Kongesmalte* og *Hollandsk Smalte, Blausel.* S. benyttes til Blaafarvning af Glas, Emaljer og Porcellæn samt til Olie- og Pastelfarver.

Smaragd, se *Beryl.*

Smedejærn, se *Jærn.*

Smergel, en Blanding af Korund, Magnetjærnsten og Glimmer. Anvendes som Slibemiddel, Den bedste Smergel fra den græske Ø *Naxos* knuses og slemmes, og kommer i Handelen i 34 Finhedsnumre. Fra Lilleasien, Indien, Kina, Spanien, Irland og Dalmatien kommer ogsaa en Del S. — *Levantinsk* el. *venetiansk S.* er en Blanding af Jærnglans og Kvarts.

Smergellærred, *Smergelpapir* og *Smergelskiver.* De to første fremstilles af Smergelpulver, som ved et Bindemiddel fæstes paa Lærred eller Papir, medens Smergelskiver er formet af den knuste Smergel med stærke Bindemidler.

Sminke, Blandinger af Farvestoffer med Talkum, Fedtstoffer eller parfymerede Væsker, der bruges til Farvning af Huden.

Smurtlæder eller *Fedtlæder* kaldes det til vandtætte Støvler benyttede *Overlæder* (s. d.).

Smør bestaar væsentligst af Mælkens Fedtstoffer og fremstilles ved Kærning af *syrnet* eller frisk Fløde. 1) Hovedmængden af det i Danmark fremstillede Smør fremstilles paa følgende Maade: Den fra Centrifugen kommende Fløde pasteuriseres og tilsættes en Renkultur af Mælkesyrebakterier; efter endt Syrning udskilles Smørret ved Kærning, hvorpaa det vaskes, farves, saltes og æltes, og nedpakkes i Bøgetræsfustager (Dritler), forede med Pergamentpapir. — 2) En mindre Del af det danske Smør (sødt S.) kærnes direkte af den friske Fløde og forsendes kun svagt saltet i hermetisk lukkede Daaser af fortinnet Jærnblik (*tins*). *Smør* med over 16 % *Vand* maa ikke eksporteres.

Smøreolie. Som S. er ikke-tørrende, iltfri Olier de bedste; harske eller sure Olier angriber Metallet. Af de hyppigst anvendte S. nævnes *Bom-* og *Rapsolie* samt *Mineralolier.* Til Aeroplanernes Maskineri anvendes ogsaa *Ricinusolie.* Man skelner efter Flydenhedsgraden, *Viskositet*, mellem *Spindel-, Maskin-* og *Cylinderolie*, ligeledes mellem *Sommer-* og *Vinterolie.*

Smørfarve, se *Orlean.*

Smørnoteringer. I *København* noteres Smør i Fustager per 50 kg Netto. Tara: vir-

kelig. Træet frit. I Blikdaaser (tins, boxes) sælges Smørret per lb iberegnet Daase, Brutto for Netto, fri Emballage. — *Stockholm* noterer per 100 kg Netto. — *Hamborg* noterer i Mark per 50 kg, ren Tara uden Dekort (s. d.); dog noteres ogsaa med fast Tara. — *England* noterer i sh per cwt Netto.

Smør- og Ostevægt, *engelsk.* Man regner med

1 *Close* = 8 Pounds, lbs.
1 *Firkin* = 56 Pounds.
1 *Tub* = 84 Pounds.
1 *dutch cask* = 112 Pounds.
1 *barrel* = 224 Pounds.
1 *Suffolk Wey* = 356 Pounds.
1 *Essex-Wey* = 236 Pounds.

Smørtræ. Til Fremstilling af de Fustager hvori Smørret forsendes, anvendes Bøgetræ (se *Tøndestaver*).

Smørtønde, ældre dansk Maal = 224 Pund Netto.

Smørvægt, engelsk, se *Smør- og Ostevægt,* engelsk.

Sn, kemisk Betegnelse for *Tin,* (lat.) *Stannum.*

Sneglebælg, *Lucerne, Medicago sativa,* meget benyttet, til Kløverfamilien hørende Foderplante.

Snellod, se *Loddetin.*

Snes, Tællemaal = 20 Stykker.

Snor, tykt, glat Sejlgarn, tvundet af 3 stærkt snoede Garn (sml. *Tovværk*).

Snus fremstilles ved at behandle Tobaksblade med som oftest ammoniakholdige Saucer og en derpaa følgende Gæring og Pulverisering.

Snøregarn, tykt, stærkt Sejlgarn, som bruges til Sammenbinding af Fjedrene i Madrasser og polstrede Møbler.

Socialisme, den samfundsøkonomiske Opfattelse, hvorefter Samfundet skal overtage Produktionsmidlerne, Jord, Bygninger, Maskiner o. s. v. og saaledes lede Produktionen. S. vil altsaa ophæve det nuværende økonomiske System, der tillader enhver frit at producere, som han har Lyst, og regulere Produktionen efter Behovet, men fremfor alt give enhver sin Andel af det producerede i Forhold til det Arbejde, han udfører. Derved vil det nuværende Udbytningssystem kunne ophøre, og enhver faa det fulde Udbytte af sit Arbejde. Selv om der kan tænkes andre Organisationsformer end Stat og Kommune, bliver det dog disse, der i første Række maa overtage Produktionen, hvilket vanskeligt kan ske, før den kan drives i Storbedrifter. Socialismen med Samfundets Overtagelse af Produktionsmidlerne er altsaa den absolute Modsætning til den klassiske Skoles økonomiske System, hvor den enkelte gennem den fulde Frikonkurrence selv skulde bestemme Produktionens Retning og Størrelse efter dens Rentabilitet. Herimod indvendes fra Socialisterne, at naar Arbejderne frit kan konkurrere med hverandre, vil de — skilt fra Produktionsmidlerne — blive trykkede ned i økonomisk Afhængighed af Arbejdsgiverne. Lønnen under det kapitalistiske System vil nemlig ikke stige over, hvad der er nødvendigt, for at en Arbejder kan leve og formere sig. Resten af Produktionen gaar til Kapitalisten i Form af Merudbytte.

Skønt Arbejderen under det nuværende økonomiske System normalt ikke faar fuld Løn for sit Arbejde, kan det dog ikke tænkes, at denne Udbytning skulde vedvare, indtil Samfundet vil være i Stand til at overtage alle Produktionsmidler, da der især med Hensyn til Landbruget vil være store Vanskeligheder. Stat og Kommune overtager ganske vist i stigende Grad saadanne Virksomheder som Jærnbaner, Sporveje, Gas- og Elektricitetsværker, der kan drives i stor Stil for en By eller et Land og imod hvilke, der vanskeligt kan oprettes Konkurrenceforetagender; men disse offentlige Foretagender drives imidlertid efter lignende Principper som de privat-kapitalistiske og vil derfor ikke have nogen Indflydelse med Hensyn til at sænke Vareprisen eller hæve Lønniveauet, hvilket er nødvendigt, hvis Udbytningen skal standse.

Den ortodokse Socialisme synes da ikke at give nogen Løsning paa Udbytningsproblemet.

Socialismens videnskabelige Grundlægger, *Karl Marx,* blev imidlertid efterhaanden klar over, at det var Jordmonopolet, der var det egentlige Grundlag for Udbytningen; men hvorledes dette Jordmonopol skulde ophæves, gav han ikke nogen klar Anvisning paa. *Henry George,* er her kommen til Hjælp, idet han foreslaar at inddrage Renten af Jordens Værdi, Jordrenten, i Samfundets

Kasse, medens selve Bedriften godt kan ledes privat. Denne Tanke har Socialisterne da ogsaa i stedse stigende Grad taget op, hvorved bl. a. Spørgsmaalet om Landbrugets Socialisering vil faa sin Løsning, da Statsdrift her vanskelig vil kunne tænkes. Miner, Storindustri, Banker, Skibsfart og lignende store Virksomheder kræver Socialisterne derimod overtaget direkte af Staten. Vanskelighederne ved dette ligger i, at der ved Overtagelse kun kan eksproprieres mod fuld Erstatning ifølge Grundlovens § 80. Iøvrigt vil Staten sikkert kunne drive store Bedrifter med ensartet og regelmæssig Produktion, omtrent som de drives nu. Vanskeligere bliver det ved forskelligartet Produktion eller ved Handel, hvor hyppige Forandringer og hurtig Handling er nødvendig. Hvorledes Produktionsformerne vil udvikle sig i Fremtiden vil iøvrigt være afhængig af den tekniske Udvikling. F. Eks. kan en vigtig Opfindelse have sin store Betydning.

De socialistiske Idéer har særlig vundet Indpas i Tysklands, Frankrigs og Skandinaviens Byer. I England, Amerika, Kanada og Australien er den arbejdende Befolkning i højere Grad paavirket af Henry George-Idéer, saa at Tanken om Samfundets Overtagelse af alle Produktionsmidlerne ikke er traadt saa stærkt frem.

socialpolitisk Skole, ogsaa kaldet Katedersocialisme, er en samfundsøkonomisk Retning, der, uden at kræve Samfundets Overtagelse af Produktionsmidlerne, ønsker, at Staten skal gribe ind til Fordel for de ringest stillede i Samfundet ved Beskyttelseslove for Arbejderne, ved Beskatning, der har social Betydning o. l. Skolens vigtigste Repræsentanter var Schmoller og Adolf Wagner.

Société anonyme (fr.), forkortet *soc. an.*, Aktieselskab efter fransk Ret.

Sociologi, Læren om Samfundsorganisationernes Dannelse i Familier, Stammer, Stater, Forbund o. s. v.

socius (lat.), Deltager, Kompagnon, Medindehaver.

Soda, *Natriumkarbonat, kulsurt Natron,* Na_2Co_3, fremstilles fabrikationsmæssigt efter *Leblanc's* eller *Solway's* Metode, i begge Tilfælde med Kogsalt som Udgangsstof; den sidstnævnte Fremstillingsmaade, ogsaa kaldet *Ammoniak*-Metoden, har efterhaanden paa Grund af sin større Billighed fortrængt Leblancs. Som Følge af S.s store Anvendelse er Sodaindustrien en af de største og vigtigste kemiske Industrier; Soda bruges saaledes, foruden som Vaskemiddel i Husholdningen, til Fabrikation af Sæbe, Glas, Ultramarin og forskellige Natriumsalte, endvidere i Tekstilindustrien, Farverier, Blegerier, Papirfabrikker o. s. v. — *Kalcineret Soda, Sodaaske,* er det vandfri Salt, medens *Krystalsoda* indeholder ca. 62,9 % Krystalvand. — *Kaustisk Soda, Ætsnatron,* er Natriumhydroksyd (s. d.). — *Tvekulsurt Natron, Natriumbikarbonat,* indeholder mere Kulsyre end Soda og kan derfor ogsaa fremstilles ved at lede Kulsyre til Sodaopløsning; det er tungt opløseligt i Vand. Anvendes i Mineralvandsfabrikker, i Medicinen og til Fremstilling af Brus- og Bagepulvere.

Sodavand, se *Mineralvande.*

Sodfarver fremstilles af det fint fordelte Kulstof, der faas ved ufuldstændig Forbrænding af organiske Stoffer i Form af Kønrøg, Lampesod o. lign. S. anvendes til Bog-, Kobber- og Stentryk, Tusch o. s. v.

Sodium, engelsk og romansk Betegnelse for Natrium.

Soja, *Soya,* en mørkebrun, krydret og noget salt Væske, der anvendes som Tilsætning til Sauce og Supper. Fremstilles ved Gæring af Sojabønner (s. d.). Meget af den i Handelen gaaende Soja er Efterligninger, fremstillede af Sukkerkulør, Øl o. a.

Sojabønner, (jap.) *Daidzu,* er Frøene af en ærteblomstret Bælgplante, *Dolichos hispida,* som navnlig dyrkes i Japan, Kina og Ostindien. De er brune eller sorte, 8—15 mm. lange og indeholder indtil 50% Æggehvidestoffer og 22,5 % Fedt. Ved forskellige Gæringsprocesser fremstilles *Soja* (s. ovfr.) og flere andre vigtige Næringsmidler. De indføres i stor Mængde fra Mandschuriet og bruges i Evropa til Fremstilling af *Sojaolie,* en lysegul el. brungul, tørrende Olie, der bruges som Spiseolie, til Sæbe, Indblanding i Linolie og, efter at være hærdet, til Margarine. Presseresterne, *Sojakager,* og *-skraa* er vigtige Kreaturfoderstoffer. — Ristede Sojabønner bruges som Kaffesurrogat (s. d.).

Sok, siamesisk Længdemaal = $^1/_8$ *Wa* eller Mai Wa, der svarer til 1,98 m.

Sol, tidligere peruansk Møntenhed, nu $^1/_{10}$

af den nuværende Møntenhed: *Libra peruana de oro*; se *peruansk Mønt- og Pengevæsen.*

Solarolie, en letflygtig *Mineralolie* (s. d.), der bruges i Motorer og til Forøgelse af Gassens Lysstyrke. Navnet bruges ogsaa om tysk Petroleum.

Solaveksel. *Egne Veksler* — almindelig kaldet *Solaveksler* — udstedes sædvanlig i følgende Form, hvis det er en à dato Veksel:

Aalborg, den 28. Juni 1917 Pr. Kr. 1000

Tre Maaneder fra Dato betaler jeg denne min Sola Veksel til Hr. N. N. eller Ordre med Et Tusinde Kroner. Valuta modtaget.

(Udstederens Navn).

Det vil ses, at Forskellen fra trukne Veksler kun er, at Udstederen kommer til at staa ligesom ellers Akceptanten ved *trukne* Veksler, hvorfor de om disse givne Bestemmelser iøvrigt gælder ogsaa for egne Veksler. Det følger af den nævnte Forskel, at Vekseleieren ikke kan forlange Duplikat, og at de ikke udstedes til egen Ordre, hvilket endda er forbudt i Loven.

Solbær, Frugterne af Solbærbusken, *Ribes nigrum*; anvendes til Syltetøjer og forskellige Likører, Vine og Solbærrom.

solidarisk Ansvar, Ansvar, der ligestiller dem, som har paataget sig saadant, overfor Fordringshaveren, som frit kan vælge, hvem af dem han vil holde sig til.

Solidviolet, -graat, -grønt, Tjærefarvestoffer, der finder Anvendelse ved Farvningen af Bomuld og Uld.

Soll (t.), Debet.

Solotnik, russisk Vægt = $^1/_{96}$ *Funt*, der svarer til 409,512 g. Se *russisk Maal og Vægt.*

Solsikkekager, Presserester fra Fremstillingen af *Solsikkeolie* (s. d.); anvendes som Kreaturfoder.

Solsikkeolie faas ved Presning af Frugterne af en kurvblomstret Plante, *Helianthus annuus*, som navnlig dyrkes i Ungarn og Rusland. Det er en lysegul, tørrende Olie, der anvendes til Spisebrug, i Sæbe- og Fernisfabrikationen.

Solvens (lat.), Evne til at kunne efterkomme sine Forpligtelser ved disses Forfald.

solvent (lat.), betalingsdygtig.

Solventnafta, tung *Benzol* (s. d.), bestaar fortrinsvis af Kulbrinter. Anvendes som Opløsningsmiddel for Kautsjuk og ved Rensning af Antracen.

Somatose, Næringsmiddel, Albumosepræparat, fremstillet af Kød.

»Som de forefalder«. Naar Varer sælges saaledes, kan der ikke rejses Erstatningskrav for Kvalitetsmangel, naar der da ikke foreligger Bedrageri el. lign.

Songpai, ældre siamesisk Mønt af Kobber = $^1/_{16}$ Tikal. Se *siamesisk Mønt- og Pengevæsen.*

Sopratara (t.), Overtara.

Sortiment (fr.), Udvalg.

Sortimentsboghandel (sortiment = assortiment: fr.), Boglade med Lager af alle Slags Bøger, i væsentlig Grad Kommissionslager for Bogforlagenes Regning. Omfatter som oftest tillige alle Slags Papirvarer, Kontorartikler, Kunstblade, Noder m. m.

Sou, Benævnelsen paa den franske 5 Centimes Kobbermønt. 1 Franc kaldes ofte »vingt sous«.

Sovereign, den engelske Guldmønt, der repræsenterer Pengeenheden: 1 *Pund Sterling.* Se *britisk Mønt- og Pengevæsen.*

Spagat, (østr.) Betegnelse for almindeligt Seglgarn.

Spalt, tyndt, rødgarvet Læder (s. d.). Bruges som Surrogat for andet Læder til billigere Lædervarer, men kendes paa, at det ingen Nerv har.

Span, engelsk Længdemaal = 9 inches (s. d.).

Spannung (t.), Margin.

Spanskgrønt, basiske Kobberacetater. Fremstilles i Reglen ved at Kobberplader henligger mellem Presseresterne fra Vinfabrikationen. Disse frembringer ved Gæring Eddikesyre, som opløser Metallet, og efter nogen Tids Forløb faas S. ved Afbankning af Pladerne. Det bruges en Del i Farveriet, i ringere Mængder til Fremstilling af andre Kobberpræparater samt i Medicinen. Er meget giftigt.

spansk Humle, se *Merian.*

spansk Jord, et fra Sydspanien eksporteret, leragtigt Mineral, væsentlig bestaaende af Aluminiumsilikat, der benyttes til Klaring af Likørvine.

spansk Maal og Vægt. I Spanien er

Metersystemet indført, men det ældre spanske Maal og Vægtsystem anvendes endnu hyppigt i selve Landet og i spansk Amerika. Der skal derfor her anføres: Inddelingen af den gamle spanske Vægt: 1 *Quintal* = 46 kg = 4 *Arrobas* = 100 *Libras*. 1 Arroba er herefter svarende til 11,5 kg og 1 Libra til 460 g = 1,1014 lb. (Man forveksle ikke disse Vægte med de portugisiske af samme Navn, hvilke bruges i Brasilien). Af ældre spanske Maal skal nævnes Kornmaalet *Fanega* = 55 l og den spanske Alen, *Vara* = 0,84 m = 2,782 engelsk Fod.

spansk Mønt. Møntenheden er 1 *Peseta* à 100 *Centimos* efter Francssystemet (s. d.). Af Sølvmønter præges $^1/_2$, 1, 2 og 5 Pesetas, af Guldmønter 20 og 25 Pesetas, hvilken sidste Mønt kaldes *Alfonso*. Spaniens Bank udsteder Sedler paa 25, 50, 100, 500 og 1000 Pesetas. Normalt er der en Guldagio paa omkring 10 % og der cirkulerede ikke meget Guld i Landet, hvilket Forhold formentlig har ændret sig under Verdenskrigen, der i høj Grad har bedret Spaniens Pengeforhold. — Alle Sølvmønter præget tidligere end 1869 er ugangbare.

spansk Peber, Frugten af forskellige *Capsicum*-Arter, der dyrkes meget i Sydevropa. S. P. forhandles baade i hel og pulveriseret Tilstand. *Cayennepeber* og *Paprika* er Betegnelser for den pulveriserede alm. Vare, *Rosenpaprika* for de finere Sorter. Ungarn, Sydfrankrig, Italien og Spanien dækker det evropæiske Behov. Anvendes som Krydderi, bl. a. ved Nedlægning af Agurker o. l. og ved Tilberedning af Gulasch.

spansk Rør, *Rotting*, Stængler af forskellige Palmearter, hørende til Slægten *Calamus*. De mørktfarvede tykkere Stængler benævnes sædvanlig *Hanrotting* og bruges til Spadserestokke o. l., medens de lysere og tyndere, *Binderotting*, benyttes til Kurvefletning og Stolesæder (kun den yderste haarde Del). Det indvendige Væv af S. benyttes ogsaa til forskellige Rebslagerarbejder. Indføres navnlig fra Ostindien.

spansk Vin forekommer i Handelen i mange forskellige Kvaliteter og Sorter. I det nordlige Spanien produceres særligt færdiggærede hvide og søde Bordvine, medens der i Mellem- og Sydspanien næsten udelukkende fremstilles Likørvine. Se *Malaga-*, *Sherry-*, *Alicante-*, *Tarragonavine* og *Vin*.

spar-decked kaldes Skibe med 3 Rækker Dæksbjælker. Det øverste Dæk og Klædningen mellem øverste og næstøverste Dæk er af lettere Bygning end i egentlige Tredæks-Skibe. Et spar-decked Skib er altsaa en Slags Mellemting mellem et egentligt Tredæks-Skib og et awning-decked (s. d.).

Sparekasse, Pengeinstitut, der modtager Penge til sikker Anbringelse særlig i fast Ejendom og Obligationer. Oprindelig blev Sparekasserne oprettede med filantropisk Præg for at fremme Sparsommeligheden hos mindre bemidlede; men de arbejder nu alle paa forretningsmæssig Basis og modtager saavel store som smaa Indlaan. Sparekassernes økonomiske Grundlag er en mindre som oftest ikke indbetalt Garantikapital samt en i Tidens Løb opsamlet betydelig Reservefond. Udbytte til Garanter eller Aktionærer gives kun i meget ringe Grad. Ifølge Lov af 28. Maj 1880 er der ansat en Sparekasseinspektør, der faar Regnskaberne tilsendt og kan personlig efterse Status, naar han ønsker det. Hvis der mangler mindst 5 % i, at Indskydernes Tilgodehavende er dækket, kan han standse Sparekassens Virksomhed, der iøvrigt ledes frit, hvad Pengeanbringelser angaar. Som en særlig Begunstigelse har Sparekasserne Stempelfrihed for Indlaansbøgerne.

I 1917 var der i Danmark 517 Sparekasser. Sparekasseindskudene per 31. Marts 1919 udgjorde 1454,$_5$ Mill. Kr. mod 1253 Mill. Kr. i 1918 og 858 Mill. Kr. i 1914.

I England, U. S. A. og flere andre Lande er der paa Postkontorerne oprettet Spareafdelinger, hvor enhver mod fast Rente kan indsætte sine Sparepenge. Disse *Postsparekasser* er af stor Betydning, hvor der ikke som i Danmark findes et saa stort Antal private Sparekasser. Her i Landet er fra 1. Januar 1920 oprettet lignende Institution, se *Postkonto*.

Sparemærker, paa smaa Beløb lydende Mærker, der udstedes af Sparekasser. Hensigten med Sparemærker er at fremme Sparsommeligheden bl. a. hos Børn, der for smaa Beløb kan købe S., klæbe dem ind i en Bog og faa Beløbet godskrevet i en Sparekasse, naar der efterhaanden er indklæbet for et større Beløb.

Sparepræmie kan af Arbejdsgivere ydes Arbejderne for at opmuntre dem til god Behandling af Maskiner og Redskaber samt Sparsommelighed ved Brugen af Raa- og Hjælpestoffer i Produktionen. Nogen større Udbredelse har dette Opmuntringssystem dog ikke.

Sparto, se *Esparto.*

S. p. d., Forkortelse af *steamer pays duties* (eng.), Damperen betaler Afgifterne.

Specialhandel, se *Handelsstatistik.*

specially crossed (eng.), særlig krydset kaldes en Check, naar der er angivet et bestemt Bankierfirma eller en bestemt Bank el. l. til hvilken (alene) Checken kan udbetales.

Specialstaal, se *Jærn.*

Specieskøb, Handeler, hvor Genstanden, Varen er individuelle Ting i Modsætning til *Genuskøb*: Varer, som kan erstattes med andre af samme Art.

Spedition er den Forretningsvirksomhed, der bestaar i at besørge Forsendelse af Gods i eget Navn for andres Regning. Spedition er ikke Handelsvirksomhed i egentlig Forstand, men er ofte forenet med saadan, navnlig med Kommissionsforretning; undertiden giver Speditøren ogsaa Forskud paa de Varer, som han paatager sig at ekspedere.

Overfor den, der har overdraget ham at besørge Forsendelsen — enten Afsenderen eller Modtageren (Adressat, Destinatar) — staar Speditøren i samme Forhold som en Kommissionær til sin Kommittent. Han har at holde sig Kommittentens Forskrifter efterrettelig, han staar til Ansvar for Overtrædelse af disse Forskrifter eller for Skade, der forvoldes ved hans Mangel paa Omsorg, og for Forsinkelser, hvori han selv er Skyld; han skal vise tilbørlig Omhu ved Godsets Behandling og Forvaring, ved Valget af Fragtformen og ved Tilsynet med, at Transportmidlet er i forsvarlig Stand; han skal søge at slutte fordelagtigst mulig Akkord om Fragten o. s. fr.

Speditørens Provision beregnes i Reglen efter Stykantallet eller Vægten. Til Sikkerhed for sit Tilgodehavende (Provision, Omkostninger, udlagt Fragt) har han Tilbageholdelsesret over Godset.

I Reglen indkræver han sit Tilgodehavende gennem Efterkrav. Passerer Godset gennem flere Speditører, har Eftermanden at gøre ogsaa sin Forgængers Krav gældende, saaledes at Varen ankommer til Bestemmelsesstedet belastet med samtlige Omkostninger, som er paaløbne ved, at den er passeret forskellige Hænder.

I øvrigt kan Speditøren ogsaa selv overtage Besørgelsen af Transporten, helt eller delvis for en Strækning, og han indtræder da i den af en Fragtkontrakt følgende Stilling. Speditionsforretning er ofte forenet med Transportforretning (især ved faste Dampskibslinier). Eller ogsaa kan Speditøren have staaende Arrangementer med Transportselskaber, saaledes at han holder faste Takster — indbefattende Fragt og alle Omkostninger — i Henhold til hvilke han paatager sig at besørge Forsendelsen. Hyppig ligger Speditørens Fortjeneste væsentlig i slige Arrangementer, idet han ved at samle Gods til større Forsendelser opnaar billigere Fragt, medens han beregner Afsenderen den højere Fragt, som den mindre Forsendelse koster (se *Sammelekspedition*).

Speditionsforretning hører mest hjemme i de Stæder, over hvilke de større Transportaarer gaar, og som er de Punkter, hvor Transportmidlet skifter (fra Skib til Bane, fra Bane til Vogn, fra Flodskib til Søskib o. s. v.), og hvor altsaa den direkte Forbindelse ophører.

Speditør, den, som udfører *Spedition* (s. d.).

Spejle til almindeligt Brug fremstilledes tidligere sædvanligt af Tinamalgam og Vindues- eller Spejlglas, nu mest af Sølv, der udfældes paa Glassets Bagside. Metalbelægningen beskyttes af et Lag Oliefarve. Foruden de almindelige plane Spejle fremstilles ogsaa til optisk Brug konvekse eller konkave S.

Spekulationshandel, se særligt under *Terminsspekulation, Præmieforretning* og *Børsforretninger.*

Spelt, *Triticum Spelt,* en Hvedeart, hvis Kærner er sammenvoksede ved Inderavnerne.

Spendrupgrader, ældre Inddeling af *Alkoholometer* (s. d.).

Spergel, en til Nellikefamilien hørende eenaarig Plante, *Spergula arvensis,* med kugleformede Kapselfrugter og sorte Frø. Den kan trives paa meget mager Jord og bruges baade som Grønfoder og Hø.

Spermacet, se *Hvalrav.*

Speser (af tysk: Spesen), Omkostninger, særlig den Godtgørelse, der ydes Handelsrejsende o. l. for deres Rejseomkostninger. Ordet kan kun bruges i Flertal.

Spiger, se *Søm.*

Spikolie, æterisk Olie, fremstilles af *Lavandula spica* i Middelhavslandene; lugter af Lavendelolie, Rosmarinolie og Kamfer. Anvendes i Parfymeriet og til Forfalskning af Lavendelolie.

Spillerum, se *cirka.*

Spinat, *Spinacia,* Køkkenurt af Salturternes Familie; dyrkes i to Varieteter, Sommerspinat og Vinterspinat.

Spindelolie, tyndere *Smøreolier* (s. d.), der anvendes til hurtigt roterende Maskindele.

Spindemateriale, se *Tekstilstoffer.*

Spinding af Garn sker ved Snoning af de rensede og tilrettelagte Taver (Fibre) af *Bomuld, Hør, Hamp, Jute, Uld, Silke* o. fl. — *Bomuldsgarn.* Bomulden (s. d.) løsnes, blandes og renses i flere Maskiner. En af de vigtigste er *Vulfen,* en Tromle med Jærntænder, som løber hurtigt rundt under et Laag, besat med lignende Tænder. Herved rives Bomuldshaarene fra hverandre. I *Slagmaskinen* fjærnes Sand, Støv og Smaahaar, og der fremkommer en løs Vat, som føres igennem flere Kartemaskiner, hvor Valser med fine, bøjede Staaltænder reder den, saa at Taverne lægges parallele. Herfra afgives den som svagt snoede Væger, af hvilke flere forenes, *Dublering,* og *strækkes* ved at passere imellem flere Valsepar, som drejer sig med stadig større Hastighed. Dette gentages i en Række ensartede Maskiner. Den egentlige Spinding foregaar *kontinuerligt,* samtidigt med Dublering og Strækning paa *Watermaskine* (Jenny-, Drosselstol), forsynet med Vinge, som snor Garnet, eller paa *Ringspindelmaskine,* hvor det snos af en lille, roterende Ring. Paa *Mulemaskinen,* som kan give det fineste Garn, sker Snoningen af et Stykke Garn ad Gangen ved selve *Spindelens,* en tynd tilspidset Jærnpinds Omdrejning. Garnet opspoles i alle Tilfælde paa selve Spindelen, *cops,* eller paa løse Paphylstre. Store Maskiner har indtil 800 Spindler (Tene). — Bomuldsaffaldet bruges til *Vat* (s. d.), i Papir- og Tapetfabrikationen. Garnaffaldet til Maskinpudsning (se *Twist*). — *Hør* og *Hamp* (s. d.) er vanskeligere at spinde, da Taverne er lange og glatte. Ved Heglingen er de lagt parallele, saa at Kartning undgaas. De spindes vaade, halvtørre eller tørre. *Jute* (s. d.) blødgøres ved Behandling med Tran og Mineralolier og Brydning. Den blandes ofte med Hør- og Hampeblaar. — *Uld* (s. d.). Raaulden vaskes, blandes, næsten altid med Kunstuld, indfedtes, vulfes, kartes eller kæmmes. Floret trilles til Væger og spindes paa Ringspindel- eller Mulemaskine. — *Silke* (s. d.). Spindingen bestaar her blot i en Sammensnoning (Tvinding) af Kokontraadene. — Se ogsaa *Garn.*

Spindle (eng.), *Garnmaal* (s. d.).

Spirituosa, Betegnelse for Alkohol-holdige Drikkevarer, sædvanlig med over 30 % Alkohol, saasom Konjak, Rom, Whisky, Punsch, Essenser, Likører o. l.

Spiritus, se *Alkohol.*

Spiritusafgift maa ifølge Beværterloven af 10. Maj 1912 svares aarlig til Stat og Komm. af enhver Forhandler af stærke Drikke. Afgiftens Størrelse, der fastsættes for tre Aar ad Gangen i København og Købstæderne af Kommunalbestyrelsen og paa Landet af Amtsraadet, er fra 5—400 Kr. aarlig i Forhold til Forretningernes Størrelse.

Spiritusbeskatning. Ved Lov af 8. Juni 1912 er Produktionsafgiften af Spiritus med 100 % Styrke 60 Øre pr. Liter. For denatureret Spiritus og ved Udførsel ydes der Godtgørelse for Afgiften. Den endnu højere Told paa 45,5 Øre pr. Liter med 50 % Styrke for Brændevin og Akvavit og 51,5 Øre for Rom og Kognak o. l. har dog givet Spritfabrikerne en betydelig Beskyttelsestold (s.d.)

Midlertidigt indtil 1. April 1920 er Spiritusafgiften ifølge Lov af 21. Dec. 1917 og senere Love forhøjet til det mangedobbelte (omkring 20 Kr. pr. Liter ren Alkohol), medens Reglerne for Godtgørelse for denatureret Sprit er bleven strengere. Indførselstolden er midlertidigt sat til et lignende Beløb som den midlertidige Afgift.

I Finansaaret 1917—18 indbragte Brændevinsafgiften (herunder regnet Afgift af Akvavit, Kognak o. l.) ialt 17,7 Mill. Kr. i Statskassen.

Spiritusnoteringer. I *København* noteres saavel Raa-Spiritus som rektificeret

Sprit og Brændevin i Kroner per Liter 100 % Tralle, hvorimod Akvavit noteres i Kroner per Liter uden Angivelse af Styrken, som almindeligvis er 44—47 % Tralle. Fustagerne føres som Regel ikke i Regning, men udlaanes. — *Tyskland* noterer Raa-Spiritus i Mark per 10000 Literprocent (100 Liter à 100 % efter Tralle), eksklusive Fad. Salgsenhed for Terminsforretninger: 10000 Liter. — *London* noterer i sh per Imperial Gallon proof spirits. — *Paris* noterer i frcs. per hl à 90 %, eksklusive Fad (non logé) per kontant med 2 %. Fadet beregnes. — *Holland* noterer Javasprit i hlf per hl 100 % Tralle.

Splint, den ydre og altsaa yngre Del af Veddet hos Løv- og Naaletræer; S. er som oftest lysere, fugtigere og mindre holdbar end Kærneveddet, hvorfor S. af enkelte Træsorter ikke anvendes til Møbler o. l.

Spodium, se *Benkul.*

Sporko = Brutto (s. d.).

Sporvidde er i Almindelighed 1,435 mellem Inderkanten af de 2 Jærnbaneskinner. Smalsporede Baner har sædvanlig 1 m Sporvidde, i Sverige dog 0,891 m og i Norge 1,067 m. — Rusland har større Sporvidde end ovennævnte normale.

Sprit, se *Alkohol.*

Spritblaat, *Anilinblaat,* Tjærefarvestof, anvendes til Farvning af Bomuld, Uld og Silke.

Sprængsfoffer, *Eksplosionsstoffer,* se *Dynamit, Krudt, Nitrocellulose, Nitroglycerin, Skydebomuld.*

Spundse, svagt koniske Propper af Kork eller Træ, der anvendes til Fustager for flydende Varer.

Spæk, Betegnelse for det under Dyrenes Hud liggende Fedtlag.

Spøl, se *Bærme* og *Mask.*

Sr, kemisk Betegnelse for Metallet *Strontium.*

S/S eller ***S. S.,*** Forkortlese for steamship (eng.), Dampskib.

St., Forkortelse for *Styk, Stykker.*

S. T., Forkortelse for *Salvo titulo* (lat.), med Udeladelse af Titel. Overskrift paa Cirkulærer o. l.

Staal, se *Jærn.*

Staalbrillanter fremstilles ved Udhugning, Slibning og Polering af tynde, pressede Staalplader; anvendes til Hattepynt o. l.

Staalkugler, 1) »Jærnkugler«, fremstillede af Jærnpulver og Kaliumbitartrat; anvendes til medicinsk Brug. 2) Polerede Kugler af Staal, der anvendes til Kuglelejer.

Staalrødt, se *Jærnoksyd.*

Staaltraad, se *Metaltraad.*

Staaluld, traadformede Staalspaaner, fremkomne som Affaldsprodukt; anvendes som Slibemateriale.

Stack, engelsk Tømmermaal = 108 engelske Kubikfod.

Stag, engelsk Børsbenævnelse paa en Spekulant, som tegner Aktier o. l., der allerede noteres med Overkurs, for straks at sælge de Aktier, der tildeles ham, og indvinde denne Overkurs.

Stagnation, Stilstand.

Stamaktier, se under *ordinære Aktier.*

Standard (eng.), 1) et Udgangspunkt for Værdi, Mængde eller Kvalitet, med hvilket alt af samme Natur og Karakter sammenstilles; 2) som Maal for Tømmer; se *Tømmermaal.*

Standardguld, Standardguld, er det Guld, som anvendes i de engelske *Sovereigns* (s. d.). Da Guld er for blødt som Møntmetal gøres det haardere ved Iblanding af Kobber. Forholdet er: 22 Dele Guld og 2 Dele Kobber, hvilket undertiden benævnes 22 Karats Guld.

Standardprøver anvendes særlig i Kornhandelen. Man forstaar herved en Prøve af en bestemt Kornsort, gældende som dennes Gennemsnitsprøve. De udtages gærne af Ladningerne af en Repræsentant for Køber og Sælger og tilsendes Børsen det paagældende Sted for at tjene til Grundlag for Voldgift ved eventuelle Stridigheder om Partiet.

Standardsilver (eng.). Standardsølv bestaar af 37 Dele Sølv og 3 Dele Kobber, da Sølv ikke kan bruges rent som Møntmetal.

Standardværdi, der er det til enhver Tid ensartede Værdimaal, kan bl. a. opnaas ved Stabilisering af Prisniveauet, saaledes at Forholdet mellem Værdimaaleren (nu Guldet) og andre Varer stadig forbliver det samme. Paa Grund af Guldets svingende Værdi kan dette derfor ikke anvendes som Værdimaal for alle andre Varer, hvis noget saadant skal opnaas. Som bedre i saa Henseende har Adam Smith foreslaaet Korn eller det almindelige legemlige Arbejde. I

BIBLIOTEK

den seneste Tid er der Tale om at regulere Prisniveauet ved Hjælp af index numbers (s. d.), idet Gæld, Lønninger o. s. v. skulde stige eller falde i samme Forhold som Index-Tallene. En anden Plan til Stabilisering af Prisniveauet er fremsat af Amerikaneren Irving Fisher. Den gaar ud paa, at Guldmængden i Mønterne skulde svinge i Forhold til Guldets Værdi. Hvis f. Eks. Prisniveauet paa Grund af stigende Guldproduktion steg 10 %, maatte alle Guldmønterne gøres 10 % større, uden at den nominelle Værdi forandredes. Omvendt maatte Metalindholdet formindskes, hvis Prisniveauet sank. Dette Forslag har vakt en Del Opsigt, men er endnu ikke praktiseret.

Standsning af Postsager. Ved Henvendelse til Indleveringsposthuset kan Afsenderen, naar han behørig legitimerer sig som saadan, faa en Forsendelse tilbage. Posthuset kan forlange ,at Afsenderen skal udfærdige en Tilstaaelse for Tilbageleveringen, ligesom eventuelt udstedte Postkvitteringer maa tilbageleveres, respektive annulleres i Kvitteringsbogen. Er Forsendelsen endnu ikke videreekspederet, faar Afsenderen den da tilbageleveret, men er den videreekspederet, maa Afsenderen afgive et Facsimile af Forsendelsens Konvolut, Adressekort, Postopkrævnings-Adressekort eller af den paagældende Postanvisnings- eller Postindkasseringsblanket til Indleveringsposthuset, der derefter paa en dertil fremstillet Blanket udfærdiger en skriftlig Begæring til vedkommende Posthus om Udførelse af Afsenderens Bestemmelse (Standsning eller Omadressering). Afsenderen erlægger Portoen for Begæringens Fremsendelse med Posten, men kan ogsaa faa den afsendt telegrafisk til Bestemmelsesposthuset.

Standsning af Telegram. Hvis et indleveret Telegram endnu ikke er aftelegraferet, kan det standses og Gebyret — minus 20 Øre — faas tilbagebetalt. Har Indleveringsstationen derimod befordret Telegrammet, maa Afsenderen ved et betalt Tjenestetelegram, *Stoppetelegram*, som Stationen udfærdiger, forlange Standsningen iværksat. Er Telegrammet ikke derved blevet standset paa en Mellemstation, men allerede udleveret Adressaten, underrettes denne om den forlangte Standsning, hvis ikke Tjenestemeldingen indeholder modsat Ordre. Ønsker Afsenderen Besked om, hvorvidt Standsningen er lykkedes, kan han betale for saadan Besked, der gives telegrafisk eller per Post.

Standsningsret. Til Supplering af den Sælgeren i Køberens Fallitbo ved Konkurslovens § 16 tillagte Standsningsret har Købelovens § 39—40 truffet visse Bestemmelser.

a) Hvis Køberen efter Handelens Afslutning gaar Fallit, søger Tvangsakkord eller har standset sine Betalinger.

b) hvis der efter Handelens Afslutning er gjort Eksekution hos Køberen, hvorved han er befunden at mangle Midler til at betale sin Gæld — men altsaa ikke, hvor Ekseku tionen maaske skyldes Chikane eller Vrangvilje.

c) Naar Køberens Formuesforhold efter Handelens Afslutning iøvrigt viser sig at være ude af Stand til at betale Købesummen, *naar den forfalder*. Men det maa være Sælgerens Sag at underbygge denne Paastand med Data eller Fakta, da den ellers kunde bruges til at løbe fra indgaaede Leveringsforpligtelser. Almindelige Formodninger, Rygter og Rejsendes Beretninger giver *ikke* Ret til at hæve Handelen.

Under ovennævnte Forhold kan Sælgeren enten undlade at levere eller, hvis Varen er afsendt, standse denne ved ændrede Dispositioner, indtil Køberen (eller hans Bo) har stillet betryggende Sikkerhed for, at Beløbet vil blive rettidig betalt, hvis Køberen ikke ligefrem vælger at betale kontant, trods indrømmet Kredit, i hvilket Tilfælde han eventuelt vil kunne kræve usancemæssig Kontantrabat.

Efter Domspraksis, hvis Rigtighed her maa bestrides, kan Sælgeren standse Varerne, selv om de ligger paa Toldboden og Køberen allerede i nogen Tid har været i Besiddelse af Fragtbrevet, Konnossementet, og er begyndt at hjemtage af Varen, ja, selv om Fragtbrevsbeføjelsen er videreoverdraget, naar det da ikke drejer sig om negotiable Papirer (Konnossement).

Sælgeren kan imidlertid ikke hæve Handelen, før Leveringstiden (respektive Sælgerens Frigørelsestid) er kommen og der da ikke trods begrundet Opfordring er stillet Sikkerhed, respektive ydet kontant Betaling.

Hvis Køberen er gaaet Konkurs, kan Sæl-

geren dog straks opfordre Boet til at erklære, om det vil indtræde i Handelen, og hvis Boet da ikke snarest mulig og senest inden 3 Uger — eller, om Tiden for Leveringen eller Betalingen indtræffer forinden, da til dette Tidspunkt —, erklærer at ville indtræde i Handelen, kan Sælgeren træde tilbage.

Se videre under *Udtagelsesret.*

Stangjærn, blødt Staal, valset til Stænger med cirkulært, rektangulært eller kvadratisk Tværsnit.

Stannater, tinsure Salte (se *Tin*).

Stanni- og Stannoforbindelser, Tinforbindelser, der svarer til Tinnets Iltningsgrader (se *Tin*).

Stanniol, udvalset Tin, der som Regel indeholder mindre Mængder Bly og Kobber. S. til Indpakning af Chokolade, Ost o. l. bør kun indeholde et Spor af Bly. — S. til Tuber og Flaskekapsler indeholder ca. 3 % Bly. Som Surrogat bruges Aluminium.

Stapelplads er Benævnelsen paa en Handelsplads, hvor Varer eller visse Varer oplagres i Mængde for senere Videreforsendelse til Ind- eller Udland i Transithandel. Saaledes er f. Eks. London Stapelplads for en Række Varer: Metaller, Gummi etc., Leipzig for Pelsværk, Liverpool for Bomuld, Gummi etc.

Stassfurtersalte. Ved Stassfurt og Leopoldshall i Tyskland findes mægtige Stensaltlag aflejrede under Skifer -og Sandstensformationerne. Nogle meget værdifulde Mineraler, *Afrømningssalte,* findes fordelte i flere saakaldte Regioner eller Etager ovenpaa Stensaltet. Karnallitregionen er den værdifuldeste, og her findes følgende Mineralier, der alle har en stor Betydning for Industrien og Landbruget, nemlig Karnallit, Kieserit, Sylvin, Kainit, Boracit o. fl.

Statistik, se *Handelsstatistik.*

statsautoriseret Revisor. Lov Nr. 117 af 14. Maj 1909 bemyndiger Handelsministeren til at meddele Beskikkelse til enhver Mand eller Kvinde, som har Indfødsret, er fuldmyndig (s. d.), ikke er ude af Raadighed over sit Bo, ifølge paalidelige Vidnesbyrd har ført en retskaffen Vandel og derhos indstilles af en særlig dertil beskikket Kommission efter at have bestaaet en Prøve. — De tidligere udnævnte s. R. har ingen Prøve været underkastet.

Statsgæld, se *annuities, consols, Obligationer, offentlig Gæld, rentes* og *Skatkammerbeviser.*

Statstelefon. Udover de private Telefonselskabers Kreds kan Samtale finde Sted gennem Statstelefonen ogsaa fra og til de private Selskabers Ledninger (Abonnenter). Med Udlandet haves Statstelefonforbindelse med Norge, Sverige og Tyskland m. v.

Samtale maa bestilles og betales efter Takstzone, eventuelt som Ilsamtale, for hvilket Taksten er dobbelt her i Landet og tredobbelt til Udlandet.

Samtaleperioden er 3 Minuter, regnet fra det Øjeblik den forlangte Korrespondent har svaret.

Til Statstelefoncentralerne i Byerne kan faas direkte Forbindelse, om hvis Anlæg og Vedligeholdelse Kontrakt oprettes.

Status (lat.), Tilstand, i Handelssproget et Firmas økonomiske Tilstand saaledes som denne fremgaar af en minutiøs Opgørelse og Optælling af Aktiva kontra Passiva, baade aktuelle og betingede (Kautionsforpligtelser o. l.).

Ifølge *Bogføringsloven* skal den aarlige Status indføres enten i en særlig Statusbog, der autoriseres, eller i selve Hovedbogen og underskrives af Firmaets Indehaver(e). I selve Underskriften ligger en Erklæring paa Tro og Love om Status' Rigtighed efter bedste Overbevisning.

I *Aktieselskaber* skal Status underskrives af alle dem, der ifølge Selskabets Love er ansvarlige for Forretningens daglige Drift.

Selve Status skal under Optagelse af Aktiver og Passiver angive disse efter omhyggelig Hensyntagen til de tilstedeværende Værdier og Forpligtelser.

Se iøvrigt Charles V. Nielsen: Haandbog i Aktieret S. 66 ff. angaaende Opgørelsen.

Efter Konkurslovens § 148 fastsættes Straf for den (Fallent), der paa uredelig Maade eller i svigagtig Hensigt har opgjort en Status, som ikke stemmer med de virkelige Forhold eller som af Skødesløshed eller Forsømmelighed har undladt at opgøre Status eller ved dens Opgørelse har gjort sig skyldig i grove Uordener eller Uagtsomheder.

Statuter, Vedtægter (s. d.).

Staver, se *Tøndestaver.*

Stearin er egentlig Betegnelsen for Glycerinstearat, der sammen med Palmitinsyrens og Oliesyrens Glycerinforbindelser findes i de dyriske og vegetabilske Fedtstoffer. I Alm. er Stearin Benævnelsen for den Blanding af Stearinsyre og Palmitinsyre, som udvindes af de faste Fedtstoffer og hovedsageligt bruges til Fremstilling af Lys. De vigtigste Raastoffer til Udvindingen af Palmitin- og Stearinsyre til Lysefabrikationen er: Talg, Palmeolie, Benfedt og hærdede Olier, sjældnere Kokosnødolie.

Stearinlys, se *Lys.*

Stearinolie, den i daglig Tale benyttede Betegnelse for raa *Oliesyre* (s. d.).

Stearopten kaldes den faste Del af de æteriske Olier, der udskiller sig ved 10 ° C. eller lavere Temperatur.

Steinwein, se *Frankervine.* S. forsendes ofte paa Dunke af særegen Form, *Bocksbeutel.*

Stellageforretning, en Art *Præmieforretning* (s. d.), hvor den ene Kontrahent faar Ret til ved den aftalte Termin af Medkontrahenten enten at kræve et Kvantum Varer leveret til en saa og saa meget højere Pris end den paa Afslutningsdagen gældende eller at fordre aftaget et Kvantum Varer til en saa og saa meget lavere Pris end Afslutningsdagens. Differencen kan ogsaa betales straks, saaledes at Varen aftages respektive leveres til den paa Afslutningsdagen gældende Pris.

Stempelafgift, en i Henhold til Lov af 13. Maj 1911 paalignet Afgift, som tages af de fleste økonomiske Omsætninger, for hvilke der oprettes skriftlige Overenskomster, som f. Eks. Køb af fast Ejendom, Gældsstiftelse, Leje af Huse o. s. v. Der er tre Hovedtakster paa 1 %, $^1/_5$ % og $^1/_5$ ‰ af det i Dokumentet nævnte Beløb alt efter Omsætningens Art (se ndf. under *Stempeltakst*). S. opkræves ogsaa som en Forbrugsafgift af Cigarer o. s. v. (se *Tobaksbeskatning*). Stempelafgiftens Betaling sker ved Køb af Stempelmærker, der udstedes af Staten. Ved særlige Love er der givet Stempelbegunstigelser, f. Eks. for Kreditforeningsobligationer, Statens Panteobligationer udstedte ved Oprettelse af Statshusmandsbrug o. fl.

For Finansaaret 1917—18 var Stempelafgiften 19,5 Mill. Kr. og virker ved sin betydelige Størrelse som en Hæmsko paa store Dele af den økonomiske Omsætning.

Stempelmulkt. For Undladelse af Stempelpligt er den almindelige Mulkt 5 Gange det manglende Stempel, dog mindst 2 Kroner, men for Veksler er Stempelmulkten 50 Gange det manglende Stempel, og Mulkten rammer baade Udsteder og Modtager. For Policer er Stempelmulkten 50 Gange det manglende Stempel, men rammer kun Udstederen. For Mæglerslutsedler er Stempelmulkten 40 Kroner for saavel Mægleren som Modtageren.

Den retlige Betydning af Dokumentet paavirkes ikke af Stempelmangler.

Stempeltakst. Som Hovedregel gælder, at alle Dokumenter, som lyder paa Penge eller Penges Værdi, og ved hvilke der indgaas eller overtages en Forpligtelse, eller hvorved der erhverves eller overdrages en Adkomst, Fordring eller Rettighed, er underkastet Stempelafgift efter deres Indhold og Værdi. Men en Række af de i Handelen almindeligst forekommende Dokumenter som Checks, Anvisninger, Konnossementer, Kvitteringer og Regninger er herhjemme stempelfri, men i Udlandet, f. Eks. England, belagt med Stempelafgift.

Om de enkelte Dokumenters Stempling skal anføres følgende:

Aktier skal stemples med 1 % af deres Paalydende.

Annonceringskontrakter som Gældsbeviser (s. d.).

Ansøgninger om Dispensationer o. l. stemples med 1 Krone.

Borgerbreve og Næringsbeviser deles i 5 Klasser med Stempelafgift 40, 20, 10, 5 og $2^1/_2$ Krone.

Certepartier med $^1/_5$ ‰ af Fragtbeløbet.

Gældsbeviser stemples med $^1/_5$ %, naar Gælden er rentebærende eller sikret ved Pant eller Kaution, og ellers med $^1/_5$ ‰, dog under 200 Kr. stempelfri.

Købekontrakter om Varer o. l. stemples med $^1/_5$ ‰. Fritaget for Stempelpligt er dog alle Overenskomster *mellem* Handlende, Haandværkere og Landbrugere angaaende Køb og Salg af Varer, hvormed de paagældende driver Handel eller som tilvirkes af dem.

Lejekontrakter stemples med 1 % af den

aarlige Leje, for Smaalejligheder dog kun med $^1/_5$ %.

Mæglerslutsedler stemples med 10 Øre for indtil 1000 Kroner og ellers med 20 Øre; hvert enkelt Eksemplar stemples.

Næringsbeviser, se *Borgerbreve*.

Protokoller og andre autoriserede Handelsbøger stemples med 1 Krone.

Slutsedler, se *Købekontrakter* og *Mæglerslutsedler*.

Veksler. Korte Veksler, d. v. s. saadanne, som ikke lyder paa længere Tid end 8 Dage efter Sigt eller 14 Dage fra Dato, stemples med 25 Øre. Andre Veksler stemples med 25 Øre for hver 500 Kroner eller Del heraf op til 2000 Kroner, naar Vekslen ikke lyder paa *mere* end dette Beløb, men større Veksler stemples med 50 Øre per 1000 Kroner eller Del deraf. Endossementer er stempelfrie.

Stenaske, amerikansk *Potaske* (s. d.), som er rødfarvet af Jærnoksyd og indeholder indtil 50 % Kaliumhydroksyd.

Stengraat, Betegnelse for urent Zinkhvidt eller forskellige Blandinger af Kridt eller Blyhvidt med sorte eller blaa Farvestoffer.

Stenkul (se *Kul* og *Antracit*) er Levninger af mægtige Skove fra tidligere Jordperioder. S.s Indhold af rent Kulstof varierer mellem 74—96 %; Resten bestaar væsentligst af Ilt, Brint, Kvælstof, Svovl og Aske (Mineralstoffer). S.s *Brændværdi* (s. d.) er yderst forskellig, hvorfor Kul i større Partier altid sælges efter Analyse; saaledes maa Brændværdien for gode Dampkul ikke være under 7000 Kalorier. Efter Udseendet skelnes mellem flere Varieteter, saaledes Glans-, Mat-, Skifer-, Stribe-, Sod- og Trævlekul. Efter Forhold ved Forbrændingen skelnes mellem Sinter-, Bage- og Sandkul. Gasfattige Sinter- og Sandkul kaldes *magre*, gasfattige Bagekul *halvfede* og gasrige Bagekul *fede* Kul. Bagekul egner sig til Gas- og Smedekul. Sinterkul egner sig til Fremstilling af Koks (s. d.), til Kedelfyring (Dampkul) samt Flamme- og Skaktovne, medens Sandkullene sædvanligt bruges i Teglværker og Kalkbrænderier. Af evropæiske Lande har England og Skotland den største Kulproduktion og Udførsel; i Tyskland findes udstrakte Kullejer i Westfalen, Rhinprovinsen og Schlesien; af andre kulproducerende Lande skal nævnes Østrig, Frankrig, Belgien, Rusland og de nordamerikanske Fristater. Disse overgaar i Kulproduktionens Størrelse de evropæiske. Det apalachiske Kulfelt, som strækker sig fra Tennessee til Pensylvannien, er 135,000 km² stort og lignende Udstrækning har Lejerne langs Missisippi, Illinois og Rocky Mountains. I Indien, Japan, Avstralien, Kina, paa Spitsbergen og flere andre Steder findes ogsaa store Kulfelter.

Stenkulstjære, se *Tjære*.

Stennødder, se *Elfenbensnødder*.

Stenolie, se *Petroleum*.

Stensalt, se *Salt*.

Stentøj er Benævnelse for to Slags Lervarer (s. d.), der dog har den fælles Egenskab, at Massen ikke er hvid, men tæt. 1) Det finere brændes to Gange ved meget høj Temperatur og ligner m. H. t. Maling og Glasur meget Porcelæn, særlig engelsk Stentøj. 2) Det grovere er kun brændt en Gang og forsynet med Saltglasur.

stère (fr.) = Kubikmeter, m².

Stereotypimetal, se *Bly*.

Sterling, se *Pound Sterling*.

Sterrometal ligner *Deltametal* (s. d.), men er haardere og bruges bl. a. til Taplejer.

Stiege (t.), Snes.

Stiftelse af Aktieselskaber, se *Aktieselskab*, *Simultan-Stiftelse* og *Sukcessivstiftelse* samt iøvrigt Charles V. Nielsen: Aktieret (1912) og Haandbog i Aktieret (1917).

Stifter, se *Søm*.

Stifterakt, Stiftelsesoverenskomst. Om Oprettelse af et Aktieselskab skal Stifterne ifølge Aktieloven oprette en skriftlig Overenskomst, der skal underskrives af alle Stifterne.

Stifterakten skal indeholde følgende Oplysninger:

Selskabets Navn og Hjemsted.

Selskabets Formaal.

Aktiekapitalens Størrelse.

Hvormeget Stifterne selv har tegnet.

Hvorvidt Resten af Kapitalen skal tilvejebringes ved offentlig Tegning eller underhaanden.

Størstebeløbet af de med Selskabets Stiftelse forbundne Omkostninger, herunder ogsaa det Vederlag, som maatte være tillagt dets Stiftere.

Hvorvidt nogle Aktier skal have Særrettigheder.

Hvorvidt Aktionærer skal være forpligtede at lade deres Aktier indløse.

Hvorvidt der skal gælde Indskrænkninger i Aktiernes Omsættelighed.

Hvorvidt Aktierne skal lyde paa Navn eller kan lyde paa Ihændehaveren.

Hvorvidt eller paa hvilke Vilkaar Selskabet skal overtage en bestaaende Forretning eller bestemte Formuegenstande, hvorledes Værdien er ansat og hvorvidt Vederlaget ydes ved Aktier i Selskabet.

Se iøvrigt Kommentarerne hertil i Charles V. Nielsen: Haandbog i Aktieret, S. 14—22.

Stifteraktier er Aktier, hvis Dividende sædvanlig først falder *efter* at de øvrige Aktionærer har faaet de Procenter, der efter Vedtægterne tilkommer dem forlods. Stifter-Aktier udstedes derfor i Almindelighed kun, hvor et usædvanlig stort Udbytte af Foretagendet forventes — eller hvor Stifterne ønsker at give det Udseende heraf.

Stiftere af Aktieselskaber. For overhovedet at kunne danne et Aktieselskab kræves, at mindst 3 Personer deltager i Oprettelsen. De skal alle være fuldmyndige (s. d.) og maa ikke være ude af Raadighed over deres Bo. Saalænge derfor en Fallents Bo ikke er sluttet eller ekstraderet ham, kan han ikke deltage i Dannelse af Aktieselskab.

Baade Mænd og Kvinder, gifte som ugifte, kan være Stiftere, og den gifte Kone selv om hendes Mand er under Konkurs.

Ingen af Stifterne maa ved Dom være funden skyldig i en efter den offentlige Mening vanærende Handling, men en Æresoprejsning vil rehabilitere den dømte.

Flertallet af Stiftere skal have Bopæl her i Riget og derhos enten have Indfødsret eller i mindst 5 Aar have været bosiddende her. Desuden skal Stifterne tegne hver mindst én Aktie.

Se iøvrigt Charles V. Nielsen: Haandbog i Aktieret S. 13 ff.

Stifterfortjeneste. Under Henvisning til det ovenfor anførte om Indholdet af Stifterakt skal der i denne opgives, hvad Vederlag Selskabet skal udrede til Stifteren; se Charles V. Nielsen: Haandbog i Aktieret, S. 17.

Stikkelsbær er Frugterne af *Ribes grossularia*, som dyrkes i mange Varieteter; anvendes til Spisebrug i frisk og syltet Tilstand samt til Fremstilling af Frugtvine.

Stikprøve, Prøve taget hist og her, paa vilkaarlige Steder.

stille i Regning, føre i Regning, opføre eller afskrive paa Mellemværende. Den almindelige Indføjelse i Veksler: stilles i Regning (ifølge eller uden Advis) er en overflødig Bemærkning fra Trassenten til Trassaten om, at denne kan afskrive det betalte Vekselbeløb paa Mellemværende.

stille Selskab, se *sleeping partner.*

stille til Disposition. Naar en Køber vil træde tilbage fra Handelen, efter at Levering har fundet Sted saaledes at han har faaet Raadighed over Varen, eller naar han vil kræve Omlevering, maa han give Afkald paa sin Raadighedsret over den leverede Vare til Fordel for Sælgeren, d. v. s. stille den leverede Vare til Sælgerens Disposition. Dog har Køberen Ret til at gøre sit Afkald paa Raadigheden betinget af, at Sælgeren forinden svarer skyldig Erstatning eller stiller betryggende Sikkerhed for denne, men han kan dog ikke holde den leverede Vare tilbage, naar han kræver Omlevering.

Forudsætningen for disse Beføjelser er, at Forsinkelse (s. d.) giver Køberen Ret til at træde tilbage, respektive fordre Omlevering; men Køberen er pligtig til foreløbig at drage Omsorg for det leverede. Udgifter og Ulejlighed i sidstnævnte Henseende kan dog Køberen fordre erstattet. Lider Varen Skade, medens den er i Køberens Besiddelse, mister han Retten til at træde tilbage fra Handelen, respektive afvise det leverede, da dette ifl. Kbl. § 57 og 58 skal tilbageleveres i væsentlig uforandret Stand, med mindre Skaden skyldes en hændelig Begivenhed eller Genstandens egen Beskaffenhed eller Foranstaltninger, som var nødvendige for at komme til at undersøge Varen (f. Eks. Prøveaabning af Hermetik), eller Foranstaltninger, som er trufne *inden* dens Mangler er opdaget eller burde være opdaget. I *Pladshandel* kan Køberen levere Sælgeren Varer umiddelbart tilbage, men ellers ikke.

Naar Sælgeren disponerer over den afviste Vare, maa han samtidig tilbagegive Køberen, hvad denne allerede har ydet herfor: Penge, Akcept el. l.

Stilton-Ost, bekendt engelsk Ostemærke.

stipulere, aftale, betinge, beregne.

Stivelse, *Amylum*, et Kulhydrat (s. d.), som findes meget udbredt i Planteriget. Foruden vestindisk Salep, Sago, Tapioka o. fl. Stivelsesorter fra Troperne, fremstilles de almindeligt anvendte S.arter af Hvede, Ris, Kartofler og Majs. Raastofferne udrives med Vand; undertiden underkastes Massen en Gæring; Skaller, Gluten og Urenheder fjærnes ved Sigtning og Slemning. Stivelsekornene skilles fra Vandet ved Bundfældning el. Centrifugering og tørres. S. anvendes som Raastof ved Fabrikation af Glykose og Dekstrin til Stivning af Tøj, som Appreturmiddel, til Klister og som Fødemiddel. *Krystal-* og *Glansstivelse* fremstilles sædvanligt af Hvedestivelse med forskellige Tilsætninger, f. Eks. Stearinsyre, Boraks og Farvestof. *Grøn St.* indeholder 30—50 % Vand; bruges til Dekstrin og Glykose. *Dobbeltstivelse* er Blandinger af flere Sorter. *Opløselig St.* er behandlet med Kemikalier; bruges til Appretur.

Stivelsegummi, se *Dekstrin.*

Stivelsesukker, se *Glykose.*

Stivlærred er Lærred, som er stærkt appreteret, ofte farvet. Bruges til For, Bogbinderarbejde o. l.

Stjærneanis, de tørrede Frugter af *Illicium anisatum*, som faas fra Tonkin. Indeholder æterisk Olie og smager stærkt sødt. Anvendes i Likørfabrikationen og i Medicinen; den æteriske Olie benyttes i Sæbefabrikkerne.

Stk., Forkortelse af *Styk, Stykker.*

Stock-Exchange (eng.), Fondsbørs, i London kaldet: *Royal Exchange.*

Stoffer, almindelig Betegnelse for vævede Sager i større Bredder.

Stofklasse, se *Papir.*

Stokfisk, *Rundfisk*, er Torsk, som efter at være befriet for Hoveder og Indvolde ophænges til Tørring uden forudgaaende Saltning. S. tilberedes og eksporteres i store Mængder fra Norge.

Stoklak, se *Lak.*

Stone, engelsk Vægt 1) for Mel m. m. 14 Pounds, lbs; 2) for Uld = 2 cloves = 14 lbs; 3) for Hamp = 32 lbs; 4) for Kød = 8 lbs, saakaldet *Butchers stone.*

Stoof, Hulmaal, i Rusland = $^1/_8$ vedro; se *russisk Maal og Vægt*; se ogsaa *Reval-Stoof* og *Riga-Stoof.*

Storax, *Styrax*, Balsam, faas af *Liquidambar orientalis*, et i Lilleasien voksende Træ. Bestaar hovedsagelig af Kanelsyre i Forbindelse med forskellige Alkoholer og en mindre Mængde æterisk Olie. S. forekommer i Handelen *flydende, i Korn* og *almindelig S.* Anvendes i Parfymeriet, Medicinen og til Fremstilling af Kanelsyre.

Storbrittannien og Irland, se *britisk og engelsk.*

stornere (af ital.: *storno*), at udligne en Fejlindførsel i Bøgerne ved tilsvarende Modpostering.

storno, Udligning af en Fejlindførsel i Bøgerne ved en tilsvarende Modpost: *An* eller *per storno* . . . . .

stort Dusin, gl. Betegnelse for 13 Stykker.

stort Gros = 12 Gros (s. d.).

stort Hundrede, gl. Betegnelse for 120 Stykker.

stort Tusinde, gl. Betegnelse for 1200 Stykker.

Stotinka, bulgarsk Centime.

Stout, 1) Bomuldslærreder, der anvendes til Lagener og forskellige Slags Underbeklædning; 2) Betegnelse for den engelske Ølsort, der herhjemme kaldes Porter (se *Øl*).

Straa, Stænglerne af de forskellige Kornsorter, benyttes i udstrakt Maalestok til forskellige Formaal, f. Eks. til Hakkelse, ved Fremstillingen af Cellulose, som Pakningsmateriale, Flaskehylstre, Tagdækning, Straahatte o. a.

Straahatte og *Straafletninger* fremstilles hovedsageligt af Straaet af Hvede og Rug, som er dyrket i Italien, Schweiz og Sydtyskland. Straaet præpareres paa særlig Maade og flettes til de saakaldte *Tresser*, der sys sammen til Hatte. De fra Mellem- og Sydamerika stammende *Panamahatte* er fremstillede ved vaad Fletning af Bladtrævlerne af *Carludovica palmata.* Ogsaa andre Palmearter, Siv, Bast o. l. bruges.

Strafrente, se *Handelsrente.*

Straits Settlements Maal- og Vægt. Den kinesiske *Pikul* = $133^1/_3$ lbs = 60,479 kg anvendes ogsaa i Straits Settlements. Som Længdemaal anvendes hyppigt den indiske *Covid* = $^1/_2$ yard.

Straits Settlements Mønt- og Pengevæsen. Indtil 1904 havde den for Handelen vigtige engelske Koloni Straits Settlements Sølvmøntfod med den meksikanske Dollar som Enhed — i den nærmest foregaaende Tid dog jævnsides med den nye britiske Dollar (se *Hongkongs Mønt- og Pengevæsen*). Fra 1904 ophørte imidlertid saavel den britiske som den meksikanske og Hongkong-Dollars' at være lovligt Betalingsmiddel, og den egne Straits-Dollar blev sat i Stedet. Ved en Forordning i 1906 sattes Værdiforholdet saaledes:

60 Straits-Dollars = £ 7,

1 Straits-Dollar = 2 sh 4 d.

og af Metal indeholder 1 Strait-Dollar 20,217 g ved Finhed 0,900. Passérvægt (s. d.) 19,958 g. I Modsætning til den første StraitsDollarer er den nye 6,740 g lettere end den britiske og meksikanske. Siden 1907 er alle tilsvarende fremmede Mønter forbudt.

Derimod er *Sovereign* lovligt Betalingsmiddel.

Af Pengesedler er særlig Statssedler i Omløb, og 1 Dollar-Sedlen gaar mere i den daglige Omsætning end Dollar-Mønten.

Straits Settlements Valuta-Usancer. Paa Hovedpladserne *Penang* og *Singapore* noteres per Strait-Dollar:

London i sh og d: telegrafisk Udbetaling, a/v, 4 eller 6 M. à viso.

Paris i Francs: telegrafisk Udbetaling, a/v, 4 eller 6 M. à viso.

Hamborg i Mark: telegrafisk Udbetaling, a/v, 4 eller 6 M. à viso.

Renten regnes per Kalendermaaned og Aaret til 365 Dage som i England. Kurtage $^1/_8$ % betales af Køberen. Ved Reduktion af Valutakurserne til telegrafisk Udbetaling regner man 30 Dage Overfartstid til Evropa.

stralzieren (t.), komme overens, forlige.

Stramej. Betegnelse for et Slags grovt Kanevas, aabent vævet, temmelig stift appreteret Bomuldstøj, der anvendes til Uldbroderier.

Straas, stærkt blyholdigt Glas (s. d.), med stor Lysbrydningsevne, som anvendes til Efterligninger af Diamanter samt, efter forskellige Farvetilsætninger, af andre Ædelstene.

Strazza, se *Silke.*

Strejkeklausul, Certepartibestemmelse, oprindelig i Befragterens Favør (for at fri denne for Ansvar for Tab derved, at Skibet paa Grund af Strejke eller Lockout ikke kan blive ladet eller losset), senere drejet i Rederens Favør.

strikkede Varer, se *Trikotage.*

Strontium, *Sr.*, hører til de alkaliske Jordarters Metaller. *Nitratet* anvendes meget til Fyrværkerisager, da det meddeler Flammen en intensiv rød Farve. I Sukkerfabrikationen anvendes Strontium undertiden ved Udvindingen af Sukker af Melasse.

Strudsfjer, Vingesvingfjerene af den afrikanske *Struds, Struthio camelus* fra Afrika og Arabien. De værdifuldeste S. er hvide, medens de graa og sorte Fjer opnaar langt ringere Priser. De fra Brasilien og Argentina stammende Fjer af *Nanduen* er af ringere Kvalitet. I Kapstaten, Algier og Argentina opdrættes Strudsene paa Strudsefarme, hvorfra de fleste S. stammer.

Stry (norsk), se *Blaar.*

Stryknin, et yderst giftigt Alkaloid, fremstilles af Rævekager, Frøene af *Strychnos Nux vonica.* Anvendes i Medicinen og til Gift for Rotter, Mus o. a.

Strähn (t.), se *Garnmaal.*

Strækmetal, et Slags Gitterværk af Metal, fremstillet ved Strækning af Metalplader, hvori der er gjort Indsnit (i Lighed med de Næt, der bruges til Juletræspynt), sml. *perforerede Plader.* Anvendes til Indlægning i Monierarbejder.

Stræng, se *Garnmaal.*

Strænge, 1) *Tarmstrænge,* Tarme af Faar og Katte; snos i forskellige Tykkelser til Strygeinstrumenter og Ketchere. 2) *Klaverstrænge,* Jærntraad af særlig god Kvalitet; K. til dybere Toner overspindes med Kobbertraad.

Strømel, se *Mel.*

Stuk, *Gibs* (s. d.), blandet med Limvand o. a., som anvendes til Ornamenter.

stykfarvede Tøjer er farvede efter Vævningen.

Stykgods kaldes Gods, der forsendes i eller uden Emballage, men saaledes, at de enkelte Kolli fremtræder hver for sig.

Stykgodsladning kaldes en Ladning, bestaaende af *forskelligartet* Stykgods.

Stykkekonto kaldes den Konto, som Vekselerere o. l. fører over udlaante Aktier.

Styktal. Indenfor de enkelte Lande haves en Mængde forskellige Sædvaner ved Beregning af Varer styktalsvis, men i Toldtariferne og i den internationale Handel bruges howedsagelig følgende Styktal:

1) *Styk:* Enkeltstyk. Saaledes beregnes Told stykvis af Pianoer, Autombbiler, Filthatte, Paraplyer etc.

2) *Par:* 2 sammenhørende Stykker, der udgør et hele.

3) *Dusin* = 12 Styk. Det i Detailhandelen med Industrivarer m. m. almindeligst anvendte Tællemaal i næsten alle Lande.

4) *Gros* = 144 Styk. Det i en-gros Handelen med Industrivarer almindeligst anvendte Tællemaal.

5) *Hundrede* = 100 Styk. Anvendes bl. a. ved en gros-Salg af finere Masse-Artikler, særlig naar disse er særlig pakkede herefter f. Eks.: prima Eger.

6) *Tusinde* = 1000 Styk. Det almindeligst anvendte Tællemaal for billigere Masseartikler, der ikke ligefrem sælges efter Vægt.

Endvidere anvendes særlige *Papirhandelsmaal* (s. d.) samt for visse Artikler Styktal som Snes, Skok, Simmer, Deger etc., hvorom henvises til paagældende Rubra.

I *Isenkramhandelen* haves en særlig Række Tællemaal for Kvantums- og Prisberegning. Søm, Traadstifter, Nitter etc. pakkes og sælges gærne per Tusind, men her bestaar den Uskik, at de enkelte Pakker ikke indeholder 1000 Styk, men sædvanlig kun 940—950 Styk, idet Fabrikanterne regner det manglende Antal fra for Indpakningen. Disse Varer sælges derfor herhjemme gærne under Betegnelsen: 1 *Pakke*, medens andre f. Eks. Naale sælges per *Brev* af forskelligt Indhold efter Naalenes Art: Synaale, Knappenaale, Haarnaale etc.

I Handelen med *Æg* haves et Utal af Beregningsmaader foruden den rigtigste: Vægt. I Tyskland regner man gærne per *Schock* = 60 Styk, i London per *great hundred* = 120 Styk, i Paris per Tusind, i Italien og de forenede Stater per Dusin, i Rumænien og Tyrkiet per Hundrede o. s. v.

Ogsaa i *Tømmerhandelen* haves en Række specielle Tællemaader; se under *Tømmermaal.*

Styrlastighed kaldes Forskellen mellem et Skibs Dybgaaende for og agter.

Styrtegods kaldes Gods, der indlades løst i Skib, saasom Majs, Kul etc.

Støbegods, almindelig Betegnelse for Jærn- og Metalvarer, som er fremstillet ved Støbning.

Støbejærn, se *Jærn.*

Subcerteparti kaldes det Certeparti, som Tidsbefragteren (Maanedsbefragteren) slutter med Rebefragteren (s. d.).

Subfragt kaldes den Fragt, som Rebefragteren (s. d.) skal betale Tidsbefragteren for Skibet.

Sublimat, 1) Stof, der fremkommer ved *Sublimation,* d. v. s. at et fast Stof bringes i Dampform og Dampene derefter direkte fortættes til et fast Stof ved Afkøling, f. Eks. Benzoesyre, Kamfer, Svovl, Jod. 2) *Merkuriklorid* (s. d.).

Subpartner kaldes den, som »staar bag« ved en sleeping partner (s. d.) uden selv direkte at være Interessent.

substantive Farvestoffer, Farvestoffer, der direkte forbinder sig med Taverne og saaledes *ikke* behøver nogen forudgaaende Bejdsning.

successiv, se *sukcessiv.*

Succinater, Betegnelse for Salte af Ravsyre (s. *Rav*).

Sucre, Pengeenheden i Ecuador. Sølvsucre svarer i Almindelighed nøjagtig til den franske 5 Franc; se iøvrigt *Ecuadors Mønt- og Pengevæsen.*

Suinter, raa Uldsved, hvoraf *Lanolinet* (s. d.) fremstilles.

Sukat, *Succade, Citronat,* kandiserede Skaller af nogle store, gulgrønne Citroner, *Cedrater,* navnlig Adamsæblet og Pompelmus. S. fremstilles hovedsagelig i Italien og Spanien og anvendes til Kager og finere Bagværk.

sukcessiv Levering kaldes det, naar det afsluttede Vareparti skal leveres i flere Gange. Er Varerne samhørende (f. Eks. et Maskinanlæg) kan Køberen hæve Købet ved væsentlig Forsinkelse med enkelte af Leveringerne, eller ved en enkelt, men ellers kun naar Forsinkelse *ogsaa* af senere Leveringer maa befrygtes. I Handelskøb af Varer til sukcessiv Levering er det i nogle Brancher Sædvane, at Varerne maa være aftagne inden Sæsonens Udløb.

Sukcessivstiftelse *af Aktieselskab* kal-

des det, naar Aktiekapitalen helt eller delvis skal tilvejebringes gennem Tegning af Aktier udenfor Indbydernes (Stifternes) Kreds.

Ifølge vor Aktielov af 29. September 1917 stilles der i Tilfælde af *offentlig* Tegning af Aktier visse Krav til Indholdet af *Tegningsindbydelsen* (s. d.).

Sukker er Fællesbetegnelse for en Række Kulhydrater (s. d.), *Sakkarider*, som er opløselige i Vand og har en sød Smag. Man skelner mellem to Hovedgrupper: 1) *Sakkaroser*, af hvilke de vigtigste er *Disakkariderne*, $C_{12}H_{22}O_{11}$, *Rørsukker*, *Mælkesukker* og *Maltose* (s. d.) og 2) *Monosakkariderne*, *Glykoser*, $C_6H_{12}O_6$, *Druesukker*, *Fruktose*, (s. d.) o. fl. Af disse er *alm. Sukker*, Rørsukker, Kolonialsukker, Roesukker langt det vigtigste. Det findes meget udbredt i Planteriget, men udvindes væsentlig kun af *Sukkerrør* og *Sukkerroer*, i mindre Mængde af Sukkerahorn og Sukkerpalme. — Sukkerrøret er en Græsart, *Saccharum officinarum*, indtil 6 m højt og 4—6 cm tykt. Det dyrkes i Vest- og Ostindien, særlig Java, Avstralien, Sydamerika, Louisiana, Ægypten o. fl. St. og indeholder ca. 90 % Saft, hvoraf 14—20 % Sukker og ca. 1 % opløselige Æggehvidestoffer. Ca. 9 % af Rørenes Vægt udvindes som Sukker og 3 % som Sirup. Fremgangsmaaden er i de større Fabriker, *Centralfaktorierne*, følgende: Saften udpresses mellem Valser (Resten, *Bagasse*, bruges som Brændsel), den bleges og klares ved Behandling med Svovlsyrling, Fosforsyre, Kalk, Kulsyre, og Filtrering. Efter Indkogning til Tyksaft og fornyet Klaring indkoges den i *Vakuum* (s. d.) til begyndende Krystallisation. Ved Afkøling og Henstand udkrystalliseres en stor Del af Sukkeret, og dette skilles ved Centrifugering fra *Sirupen*. Det saaledes fremstillede 1ste Produkt er *Kolonialraasukker*, *Muscovado*; ved Indkogning og videre Behandling af Sirupen faas mørkere 2' og 3', undertiden 4' Produkt. Den mørkebrune Sirup, som tilsidst skilles fra, *Mallas*, *Kolonialsirup*, bruges som Sødningsmiddel og til Rom (s. d.). — *Sukkerroen*, en Varietet af Bederne, Hvidbeden, *Beta vulgaris*, har fra Midten af det 19. Aarh. faaet den største Betydning for Evropas Sukkerforsyning. Den dyrkes i de fleste evropæiske Landes, Argentinas og Nordamerikas tempererede Egne. Den underjordiske Stængel, Roen, indeholder indtil 20 % Sukker. gennemsnitlig 13—15 %, hvoraf det meste kan udvindes. 1 ha Land giver 3—6000 kg Sukker. Behandlingen af Roerne maa ske saa hurtigt som muligt for at undgaa Sukkertab og Frostskade. De aftoppede Roer vaskes, skæres til Strimler og Saften udtrækkes med Vand i Diffusionsapparater. De udludede *Roesnitter* presses og bruges, friske eller tørrede, som Kvægfoder. Af Saften udvindes Sukkeret paa lignende Maader som ved Sukkerrør, men den er vanskeligere at rense og den sidste Sirup, *Melasse*, har en ubehagelig Smag. Den indeholder ca. 50 % Sukker og en Mængde Salte; bruges til Kreaturfoder (se *Melassefoder*) og nogle Steder til Spiritusfabrikation. — *Raasukker* er mere eller mindre gulligt eller brunfarvet af vedhængende Sirup, som giver Kolonialsukker en behagelig aromatisk Smag, medens Roesukkeret har en ubehagelig Bismag og Lugt. Den kan dog fjærnes fuldstændig ved *Raffinering*. Denne sker ved at vaske og opløse Raasukkeret i Vand, filtrere over *Benkul* (s. d.), indkoge og udkrystallisere Sukkeret. Sirupen fortrænges ved Dækning, d. v. s. Gennemsivning af ren Sukkeropløsning. Forskellige Slags raffineret Sukker (Raffinade) er: *Topsukker* el. *hel Melis*, *stødt Melis*, *Flormelis*, *Tabletter*, hugget Krystalmelis eller *Tærningsukker*, flade el. tærningformede Stykker. *Farin* er mindre rene Mellemprodukter. *Puddersukker* er oprindelig Kolonialraasukker, men Navnet bruges oftest om Farin eller et Produkt, som direkte fremstilles i Fabrikerne. *Demerara* bestaar af større, flade Krystaller; *ægte D.* kommer fra Guyana. *Kandis* er store, sammenvoksede Krystaller, som afsættes paa Seglgarnssnore ved langsom Afkøling af en ren Sukkeropløsning. Ofte er den farvet med Karamel o. l., men bruges i stadig mindre Grad. — Handelen med Raasukker foregaar i Alm. paa Grundlag af *Rendementet*, Raffinationsværdien. Ved *Polarisation*, d. v. s. en Sukkeropløsnings ejendommelige Brydning af Lyset i særlige Apparater, bestemmes Procentindholdet af *Rørsukker* i Prøven, og ved Glødning *Aske*mængden. Ved at trække 5 Gange Aske fra Procenttallet faas Rendementet (sml. *Prisnoteringer*). — Hovedpladserne for Sukkerhandelen er London, Paris,

Magdeborg, Hamborg, Prag, Amsterdam, Rotterdam, Amtwerpen, Kiew, New-York o. fl. Danmark indfører kun lidt Sukker; af Kolonialsukker St. Croix, Domingo og Demerara, af andre Sorter engelske og skotske Fariner, Topsukker og Tabletter fra Tyskland. — Andre Sukkerarter, se de forsk. Artikler.

Sukkerbeskatning. Med den stigende Produktion af Sukker, er denne Vare bleven et betydningsfuldt Skatteobjekt baade gennem Tolden og den indenlandske Produktionsafgift. Med Undtagelse af England har Afgifterne været betydelige og har paa forskellig Maade haft stor Indflydelse paa dettes Pris.

Skønt Danmark har nedsat Afgiften i 1891 og Tolden baade i 1891 og i 1908 (Lov af 5. Maj 1908) betales der dog endnu en Indførselstold paa 10 Øre pr. kg Sukker, der polariserer over 98, medens den indenlandske Afgift er 5,7 Øre. Beskyttelsen bliver altsaa her 4,3 Øre per kg. Baade Told og Afgift er noget lavere for de mørkere Arter af Sukker, men et stedse stigende Kvantum polariserer over 98, saa de nævnte Satser faar altsaa størst Betydning. Naar Udlandets Konkurrence er effektiv, regnes der med omkring 4 Mill. Kr. i Beskyttelse til Sukkerfabrikerne; men dette Beløb er afhængig af Størrelsen af den indenlandske Produktion, der — med Undtagelse af et Par Krigsaar — er i stadig Stigning.

Den indenlandske Afgift til Staten var i 1917—18 5,3 Mill. Kr., medens Toldafgiften paa Grund af den ringe Indførsel kun var 0,2 Mill. Kr. i 1917.

Under Verdenskrigen har Staten givet Tilskud til Sukkerfabrikerne for at kunne holde Priserne paa det rationerede Sukker lave, medens Fabrikerne maatte betale Eksportafgift af den Sukker, der eksporteredes til høje Priser. Da den udenlandske Konkurrence næsten helt bortfaldt under Verdenskrigen, kunde Priserne trods Statens Regulering og Afgifterne dog holdes saa høje, at Sukkerproduktionen stadig har givet et meget stort Udbytte.

Sukkerkistetræ, se *Cedertræ.*

Sukkerkulør, se *Kulør* og *Karamel.*

Sukkernoteringer. I *København* noteres indenlandsk Sukker (Melis, Puddersukker og Raasukker) i Øre per kg Netto, eksklusive Emballage. Engelske og skotske Fariner og Rørsukker i Sække noteres i Øre per $^1/_2$ kg Brutto, inklusive Emballage. — *Hamborg* og *Magdeborg* noterer i Mark per 100 kg. — *Paris* noterer i Frcs. per 100 kg inklusive Sække per kontant med $^1/_4$ % Fradrag. — *London* noterer i sh per cwt. — *New York* noterer i Cents per lb. — *Havana* noterer i Reales per Arroba ($11^1/_2$ kg) eller i Pesos per Quintal (46 kg). — *Java* noterer i hfl per Pikul (her: 136 lbs).

Sukkerroer (se *Sukker*) bruges foruden til Fremstilling af Sukker som Foderroer og til Fremstilling af *Alkohol*, navnlig i Nordfrankrig og Belgien.

Sukkerrør, se *Sukker.*

Sulcon, Certeparti (s. d.) fra Sulina og Kustendje.

Sulfat, Betegnelse for Svovlsyrens Salte; teknisk vigtige S. er f. Eks. *Gibs, Ammoniumsulfat, Aluner, Natriumsulfat* (s. d.). — *Persulfater,* svovloversure Salte, indeholder mere Ilt, som let afgives.

Sulfid, Benævnelse for Svovlforbindelser; mange vigtige Metaller forekommer i Naturen som S. eller Svovlmetaller, f. Eks. *Svovlkis, Kobberkis* (s. d.).

Sulfiner, *Thiofarvestoffer,* svovlholdige Tjærefarvestoffer (s. d.).

Sulfit, Betegnelse for Salte af Svovlsyrlingen; teknisk vigtige er *Natrium-* og *Kalciumbisulfit* (s. d.).

Sulfitlud, Affaldsluden fra Fabrikationen af *Cellulose* (s. d.), som indeholder Vedgummi og Harpiks, bruges til Fremstilling af *Sulfitsprit,* Limfarver, Garvestof o. a.

Sulfoncyanin, Tjærefarvestof, anvendes til Blaafarvning af Uld.

Sulfur (lat.), Betegnelse for *Svovl* (s. d.).

Sultanas, se *Rosiner.*

Sumach, *Smak,* Fællesbetegnelse for forskellige garvestofholdige Blade af Sumacharter, voksende i Sydevropa og Nordamerika; forekommer i Handelen i Pulverform eller som Ekstrakt og anvendes til Garvning af Faare- og Gedeskind.

Sundemaver, en norsk Betegnelse for Torskens Svømmeblære, der anvendes til Limkogning.

Sundhedssalt, Blandinger af forskellige Salte, der anvendes som diætetiske Præpa-

rater; hyppigst anvendes hertil surt Natriumkarbonat og Kogsalt.

Sunnhamp, *Madrashamp, Bombayhamp,* Basttrævler af *Crotolaria juncea,* som vokser i Sydasien. Anvendes til Rebslagerarbejder, Sække og i Papirfabrikationen.

Superfosfat, Kunstgødning, fremstilles af Mineralfosfater, f. Eks. *Fosforiter, Apatit, Benaske,* ved Behandling med Svovlsyre. Værdien beror paa dens Indhold af vandopløselig Fosforsyre, der i almindelig S. som Regel er 18—20 %, i Dobbeltsuperfosfater ca. 40 % Fosforsyreanhydrid. — Ammoniaksuperfosfater en Blanding af S. med Ammoniumsulfat, sml. *Gødningsstoffer.*

Superkargo, en med Skibet følgende Repræsentant for Ladningsejeren.

Supertara eller *Ekstratara* afregnes for visse Varer *udover* den virkelige Tara, idet enten et vist Antal eller en vis Vægtprocent medregnes, respektive fradrages som Tara.

survey (eng.), i oversøisk Handel: Udtagelse af Prøver af særlige Syns- og Skønsmænd, udpegede af de evropæiske Konsulater.

surveyor (eng.), Tilsynshavende eller Ekspert særlig paa Byggeomraadet; dog udnævner Board of Trade (s. d.) *surveyors of ships* i Havne, hvor B. of T. finder for godt, til at inspicere Maskineriet, Udrustning etc. af Skibene og til at efterse Skibspapirerne. Over de enkelte surveyors staar en surveyor-general.

Svalereder, *spiselige,* Rederne af den i hele Sydasien levende *Salangan,* opbyggede af Spytkirtelsekreter, der er stivnet til en gennemskinnende hvidlig Masse. Eksporteres til Kina i store Mængder.

Svampe, 1) *spiselige,* Frugtlegemerne af forskellige Ascomyceter og Hymenomyceter. Af vildtvoksende skal nævnes *Morkel, Trøffel, Rørsvamp, Kantarel, Parasolsvamp* o. fl. samt af dyrkede *Champignonen.* 2) *Vaskesvampe,* elastiske, porøse Hylstre, der dannes af *Euspongia,* nogle lavtstaaende Bløddyr, som lever i dybt Saltvand, hvor Dyrene, fæstet paa Klippegrunden, udvikler deres Kolonier. De findes i Middelhavet, det røde Hav, ved Japans og Vestindiens Kyster. De fineste Vaskesvampe er de *syriske, Levantiner,* der faas fra Kysterne af Kreta og Syrien; derefter følger *græske, østrigske* og *dalmatiske,* som ligeledes er af god Kvalitet, medens *Tripolis*-Svampene og *vestindiske* er af ringere Værdi. Efter Porernes Størrelse, Formen, Farven og Vævets Haardhed inddeles S. i mange forskellige Kvaliteter. De elastiske og bløde S. anvendes som *Toiletsvampe,* oftest blegede, *venetianske* el. *Simocca.* som Badesvampe, de mørkeste og haardeste, *Hestesvampe,* til Vogn-, Tavle-, Malersvampe o. s. v.

Svanebaj, se *Baj.*

Svanedun, se *Fjer.*

Svar betalt. Enhver Afsender af et Telegram kan forudbetale Svar. Dette betegnes ved Tilføjelsen *Rp* efter fransk: *Réponse payée.* Uden Taltilføjelse betyder Rp i indenrigske Telegrammer, at der er betalt for 10 Ord, men er der betalt for mere, skal Antallet angives f. Eks. Rp 21. Ved udenlandske Telegrammer skal ogsaa Grundtallet 10 anføres. Et indenrigsk Svartelegram kan ikke forudbetales med mere end det tredobbelte af Afsendertelegrammets Gebyr, men til Udlandet kan man forudbetale for Svaret derfra i hvilketsomhelst Ordantal.

Ved indenlandske Telegrammer betales Svarpengene kontant til Telegrammets Modtager, men ved udenlandske Telegrammer faar Modtageren et Bevis for at kunne sende et Telegram til det forudbetalte Beløb. Under visse Omstændigheder kan Svarpenge til Udlandet forlanges returnerede, f. Eks. dels, hvis Svaret er *mere* end 80 Øre billigere, dels hvis Adressaten nægter at modtage Beviset, der iøvrigt gælder som kontante Penge overfor Telegrafvæsenet.

Svar inden 8 Dage, se *Handelskontrakt.*

Svarmærker, lydende paa 25 Centimer, den internationale Brevporto, kan købes paa Posthusene, men maa betales med 25 Øre. Det er intet Frimærke, men et Bevis, hvorpaa Modtageren overalt kan faa udleveret et tilsvarende Frimærke.

Svar omgaaende, se *Handelskontrakt.*

Svedsker, se *Blommer.*

Svejtser- se *Schweizer-.*

svejtsisk Mønt. Svejts har *Francssystemet* (s. d.) med Mønten: 1 Franc à 100 Centimes efter den latinske Møntunions Forskrifter. Forskellige Banker har Seddeludstedelsesret, og Sedlerne lyder paa 50, 100, 500 og 1000 Francs.

Sveller, aflange, firskaarne Træstykker, med rektangulært eller trapezformet Tværsnit, L. 1,1—2,6 m, Br. 16—25 cm, T. 9—13 cm. De fremstilles mest af Naaletræ, navnlig *Fyr,* og imprægneres ofte for ikke at raadne. Bruges til Underlag for Jærnbaneskinner.

svenske Prisnoteringer. Alle *Korn*-Noteringer o. l. er i *Kroner* per 100 kg Netto, *Olie,* Oliekager per 100 kg, *Smør* per 100 kg Netto, *Jærn* per 100 kg, *Kobber* per kg.

svensk Maal og Vægt hviler paa Metersystemet. Af det gamle System skal kun omtales 1 *Skålpund* = 425,0758 g. 1 *Lispund* = 20 Skålpund og 1 *Skippund* = 20 Lispund. Ofte regnes Skålpund til ligeud 425 g, hvorefter 1 Lispund bliver 8,5 kg og 1 Skippund 170 kg. Omvendt regnes ofte 100 kg = 235 Skålpund ligesom i Finland.

Af Længdemaal skal kun nævnes 1 *fot* = $^1/_2$ aln = 0,296901 m og 1 Mil = 10,688 km.

svensk Standard, Tømmermaal = 315 eng. Kubikfod.

Svibler, se *Blomsterløg.*

Svind, Forringelse af en Vares Vægt eller Volumen ved Fordampning, Indtørring, Spild, Angreb af Dyr, Udsivning etc.

Svinebørster er de lange, stive Haar fra Nakken og Ryggen af Svinet. Den bedste Kvalitet er de udrykkede Børster af det slagtede tamme Svin; efter Rensning med Sæbe, Alun, Vand og eventuelt Blegning med Svovlsyrling sorteres S. efter Størrelse og Farve, og der skelnes mellem Børstenbinder- og Penselbørster. De bedste S. kommer fra Rusland, Polen og Rumænien.

Svinefedt er det ved Udsmeltning og Klaring fremstillede, navnlig fra Ister, Nyrer og Tarme stammende, Fedt. S. forsendes fyldt i Svineblærer, Fustager, Bøtter og Spande. En stor Del af det i Evropa forbrugte S. importeres fra Amerika; ofte brugte Handelsbetegnelser for rent S. er *Neutral Lard, Leaf Lard, Imitation* og *Pure Lard. Krydret Fedt* er S., tilsat Løg og Timian. (*Compound Lard* indeholder *ikke* S., men er en Blanding af andre Fedtstoffer). S. anvendes som Næringsmiddel, bl. a. som Bestanddel af Margarine og til farmaceutiske Produkter. — En af S. ved lav Temp. udpresset Olie, *Lard oil,* s. k. Marvolie, anvendes som Smøreolie og til Indfedtning af Uld.

Svingel, forskellige Græsarter, der dyrkes som Foderplanter.

Svovl, *S.,* (lat.) *Sulphur,* Grundstof, der forekommer frit i Naturen, særligt i vulkanske Egne, deriblandt paa Sicilien, Island, i Kroatien, Kaukasus samt paa forskellige Steder i Asien og Amerika navnlig Kalifornien; desuden forekommer S. bundet til Metaller, f. Eks. *Svovlkis, Zinkblende, Kobberkis* og *Kobberglans.* Raasvovlet raffineres ved Destillation, hvorved det rene Svovl faas som *sublimeret S.* eller flydende, der udstøbes til runde Stænger eller pyramideformede Blokke. S. er gult, krystallinsk og skørt, Vf. 2, Smpkt. 115 ° C., Kgpkt. 448 ° C. Det gaar i Handelen som *Raasvovl, Stangsvovl, Svovlblomme* eller *sublimeret S.* og *præcipiteret S.* Svovl finder en udstrakt Anvendelse i Industrien, bl. a. til Fremstilling af Svovlsyrling, Krudt, Fyrværkerisager, Tændstikker, Cinnober, Ultramarin, til Vulkanisering af Kautsjuk o. m. a.

Svovlkis, *Pyrit,* FeS_2, er et messinggult, krystallinsk Mineral, som findes meget udbredt, men navnlig brydes ved Rio Tinto i Spanien, Røraas og Sulitelma i Norge, Falun og Örebro i Sverige, o. fl. St. Den indeholder ofte Kobber, Arsen og flere andre Grundstoffer. Hovedanvendelsen er til Fremstillingen af *Svovlsyre* (s. d.).

Svovlkulstof, *Kulstofdisulfid,* CS_2, i ren Tilstand en farveløs Væske med behagelig Lugt, i urenset Tilstand svagt gullig og med en modbydelig Lugt. Anvendes som Opløsningsmiddel for Fosfor, Svovl, Fedtstoffer, Harpikser, æteriske Olier m. m. samt som Middel mod Vinlusen.

Svovlmetaller, se *Sulfider.*

Svovlsyre, *Acidum sulfuricum,* H_2SO_4, fremstilles af *Svovlkis.* Ved Ristning brænder Svovlet til Svovldioksyd (se *Svovlsyrling*), som i store Blykamre forener sig med Ilt fra (Luften) og Vand til Svovlsyre, *Kammersyre.* Denne anvendes ofte, som den er, eller den koncentreres ved Bortdampning af Vand til *engelsk* el. alm. *raa Svovlsyre,* Vf. 1,84 (66 ° Bé). Efter en nyere Metode, *Kontaktmetoden,* iltes Svovldioksydet til Trioksyd, som ledes ned i Vand. Svovlsyren kommer i Handelen i Jærntromler el. Glasballoner, som rummer 75—125 kg. Den er ofte mørktfarvet af organiske Stoffer, hvilket ved de

fleste Anvendelser er uden Betydning. Derimod gør Forurening af Bly, Jærn, Klorider, Salpetersyre o. a. den uanvendelig i mange Tilfælde, f. Eks. til Glykose. Den raa Syre raffineres ved Destillation, hvorved faas *ren konc. S.* og *kemisk ren Svovlsyre*. Denne er vandklar, tykflydende (Vitriololie) og har Kgpkt. 338° C. Den er stærkt ætsende, fordi den tiltrækker Vand, og forkuller derfor organiske Stoffer. Af samme Grund maa den opbevares godt tillukket og ved Blanding med Vand maa den hældes i Vandet under Omrøring, da der sker en stærk Varmeudvikling. Svovlsyre kan uddrive alle andre Syrer af deres Forbindelser og opløse de fleste Metaller. Den anvendes derfor i omtrent alle kemiske Industrier og fremstilles i de fleste Lande, mest dog i England, Tyskland og Nordamerika. Hovedmængden, ca. 90 % af Produktionen, bruges i Soda-, Farve- og Gødningsfabrikationen. Iøvrigt anvendes den ved Fremstilling af andre Syrer, Glykose, Rensning af Metaller, Olie, Petroleum, til Akkumulatorer o. m. a. — *Rygende S., Oleum*, en Opløsning af Svovltrioksyd i Svovlsyre, er en mørktfarvet, olieagtig Væske, som udsender hvide Dampe. Den bruges navnlig i Tjærefarvefabrikationen. — Af *Kisasken*, en rødbrun, klumpet Masse, udvindes *Jærnrødt, Kobber, Sølv* og *Guld*.

Svovlsyrling, *Svovldioksyd*, SO_2, en farveløs Luftart med stikkende Lugt, fremstilles ved Forbrænding af Svovl eller Svovlmetaller, navnlig Svovlkis (se ovfr.). Ved Tryk og Afkøling kan den bringes i flydende Tilstand og forsendes i store Beholdere. Den bruges til Desinfektion, f. Eks. Ødelæggelse af Rotter i Skibe, Myg, *Svovling* af Øl- og Vinfade, Rensning af Roesukkersaft, Blegning af Uld, Silke og Straa, Fremstilling af Sulfiter og Sulfitlud (se *Cellulose*) m. m.

Sværte, se *Bogtrykkersværte, Blanksværte.*

svært Gods (eng.: Deadweight cargo el. heavy goods, fransk: marchandises de poids, tysk: Schwergut) eller *Sværgods* er i Skibsbefragtning sædvanlig alle Varer, hvoraf en Tons gross (1015 kg) ikke kræver over 40 engelske Kubikfod Lastrum. Hist og her giver de store Ruteselskaber dog noget afvigende Bestemmelser, f. Eks. i Amerikafarten. Fragten af svært Gods regnes gærne per Meterton = 1000 kg eller per gross Ton, 2240 lbs, undertiden dog ogsaa per 100 kg; se iøvrigt *Tonnage-scales*.

Svævende Gæld, offentlig Gæld, der til Forskel fra funderet Gæld forfalder til Betaling i Løbet af kortere Tid. Gældsbeviserne kan f. Eks. udstedes som Veksler, Skatkammerbeviser el. l.

svømmende Varer kaldes Varepartier, som i Tilbuds- eller Afslutningsøjeblikket er indladet for Transport. I lige Maade taler man om *rullende Varer*, som er under Jærnbanetransport.

Sweating, (eng.) betyder egentlig Udsvedning og er den grænseløse Udbytning, Hjemmearbejderne især i Konfektionsindustrien er Genstand for i de store Byer. Gennem Mellemmænd og ved en gennemført Akkordlønning er det muligt for de store Arbejdsgivere at tvinge Lønnen ned til det lavest mulige, uden at Offentligheden kan have videre Kendskab dertil paa Grund af de spredte Arbejdssteder og Mangelen paa Organisation. Ogsaa gennem Arbejderlovgivningen er det vanskeligt at raade Bod paa de usunde Arbejdsforhold i Hjemmene; men en saadan er dog paabegyndt, bl. a. i England.

Sycée, kinesisk Sølvmønt af Vægt 50 Tael og af Form som en Sko. Finheden er 0,992; se *kinesisk Mønt- og Pengevæsen*.

Sydafrikanske Forbunds Mønt, se *britisk Sydafrikas Mønt*.

Syenit, Bjærgart, hvis væsentligste Bestanddel er Felspat og Hornblende. Den forekommer flere Steder i de østrigske Alper, i Ægypten og Norge; ligner Granit, og benyttes flere Steder som Bygningssten.

Sylvin, naturligt forekommende Kaliumklorid; findes blandt Stassfurtersaltene (s. d.) og anvendes til Fremstilling af andre Kaliumforbindelser.

Synaale fremstilles maskinmæssigt af Traade af alm. eller hærdeligt Jærn. Produceres navnlig i England, Tyskland og Amerika.

Syndetikon, se *Fiskelim*.

Syndikat, se *Kartel*.

Syn og Skøn er et Hjælpemiddel til Vejledning for Retten (Dommeren). Det har Aarhundreder bag sig i dansk Ret.

Det er Retten, som udmelder Syn og Skønsmænd, hidtil under en særlig Skønssag, og Parterne foreslaar gærne 1 eller 2

fra hver Side med Ret for det saaledes valgte lige Antal Skønsmænd til enten selv at vælge en Opmand eller overlade dette til Retten i hvert Fald, naar Skønsmændene ikke selv kan enes herom. I vigtigere Sager vil Parterne ofte anmode Brancheforeningerne om at nævne egnede Fagmænd eller i København, naar vedkommende Branche ikke har sin egen Forening, Arbejdsgiverforeningen, og sjældent stilles Retten »paa bar Bund«.

Syn og Skøn er gærne enten kommercielt, teknisk eller blandet; kommercielt, f. Eks. naar Mændene skal udtale sig om, hvilken Avance en bestemt Vare kunde betinge paa et givet Tidspunkt *efter sin særegne Beskaffenhed*, (ellers tages herfor gærne *Responsum*). Teknisk Skøn er over Kvaliteten af en Vare eller Udførelsen af et Arbejde. Blandet Skøn er gærne over Værdien af en (mangelfuld) Vare eller over udført Arbejde, idet samtidig Skønnet udtaler sig om Kvaliteten, respektive Manglerne herved. Blandede Skøn er de hyppigste.

Selve *Synet* omfatter Besigtigelsen af Varen og Paapegelsen af dens Kvalitet, Mangler o. l., medens *Skønnet* angaar Værdiansættelsen.

Der forelægges Mændene gærne et bestemt, Retten opgivet, Skønstema og hertil har Mændene at holde sig. Der er en Tendens hos mange til at gaa ud herover og udrede selve Sagen, hvilket ligger ganske udenfor deres Opgave. Derimod maa de sætte sig ind i, hvad der hører under deres Opgave saaledes, at de vil kunne give hermed i Forbindelse staaende Oplysninger udover den skriftlige Besvarelse af selve Temaet.

Sædvanlig finder en saakaldt *Afhjemling* Sted, d. v. s. Mændene møder i Retten og bekræfter deres Skøn. Det er særlig ved denne Lejlighed, der kan afkræves dem yderligere Oplysninger, der staar i Forbindelse hermed.

Enhver er pligtig at paatage sig dette borgerlige Ombuds-Hverv, men i Praksis vil man dog gærne have sikret sig ,at vedkommende er villig. De i de gamle Forordninger fastsatte Salærer er saa ringe, at man i vore Dage anstændigvis ikke kunde forlange kyndige Folk til at ofre deres Tid for saadan Betaling, hvorfor Skønsmændene gærne selv stiller deres Forlangende til Parterne i Forhold til den hafte Ulejlighed.

Det tidligere anvendte *Overskøn* er bortfaldet ved Retsplejeloven, men Retten kan anordne fornyet Syn og Skøn ved de samme eller andre Skønsmænd.

Ogsaa frivilligt, udenretligt Skøn kan foretages, og er Parterne indgaaet paa at underkaste sig saadant, vil dette gærne have samme Betydning som *Voldgift*. Til Besigtelse af Skib og Handelsvarer, selv om der ikke er rejst Sag, sker i København Udnævnelse af Sø- og Handelsretten (s. d.).

Syrealizarin, Tjærefarvestof, der anvendes til Grønfarvning af Uld.

Syreblaat, Tjærefarvestof, der anvendes til Blaafarvning af Uld.

Syrer, kemiske Forbindelser, der indeholder Brint, som helt eller delvis kan erstattes af Metal og saaledes danne Salte. De vandopløselige S. reagerer surt, d. v. s. farver blaat Lakmus rødt. Vigtige Mineralsyrer er *Saltsyre*, *Salpetersyre*, *Svovlsyre*, *Fosforsyre* og *Kiselsyre*. Blandt organiske Syrer spiller *Eddikesyre*, *Citronsyre*, *Vinsyre* og *Fedtsyrerne* en vigtig Rolle i Industrien.

Syresalt, surt *Kaliumoksalat*, findes naturligt i enkelte Planter. Fremstilles fabriksmæssigt af Kaliumkarbonat og Oksalsyre. Anvendes som Bejdse i Farverierne og Tøjtrykkerierne, samt til Fjærnelse af Rust- og Blækpletter.

Syreviolet, forskellige Tjærefarvestoffer, der anvendes til Farvning af Uld og Silke, og hvoraf der findes forskellige Nuancer.

Syrolit, en Blanding af Kaseïn og Naftalin, der bruges som Surrogat for Ben, Celluloid, Ebonit o. l.

Sæbe bruges i Kemien som Betegnelse for Metalsaltene af fede Syrer og Harpiksyrer, men i daglig Tale betegner man hermed kun de vandopløselige Alkalisalte af de fede Syrer, som fremstilles af Fedtstofferne ved at behandle disse med Opløsninger af Alkalihydroksyder og -karbonater. Ofte erstattes en Del af Fedtstoffet med Harpiks, og der tilsættes *Fyldstoffer* som Vandglas, Salt, Kaolin, Boraks, Stivelse, Sukker o. a. — *Bløde S.*, *Smøresæber*, fremstilles af flydende Fedtstoffer, f. Eks. Hampe-, Bomulds-, frø-, Sojaolie o. fl. med Kalilud. De farves ofte brune, grønne el. sorte, og emballeres

i Træbøtter og Blikspande. — *Haarde S., Natronsæber, Stangsæber* fremstilles med Natronlud. Efter det benyttede Fedtstof kaldes de *Palme-, Kokossæbe* o. l., efter det oprindelige Produktionssted *Marseille-S.*, oprindelig af Olivenolie, men nu af alle Slags Fedtstoffer. *Kærnesæbe*, som er den reneste, faas ved at sætte Salt til den færdigkogte *Sæbelim*; derved udskilles Sæben paa Overfladen, medens *Underluden* indeholder Glycerin, Vand, Salte o. a. Den flydende S. udstøbes i Træforme. God K. indeholder 15—20 % Vand, *sleben S.* mere. — *Limsæbe* indeholder alle de anvendte Stoffer. Bruges Kokosolie, behøves ikke Kogning, *rørt S.* Denne kan indeholde c. 75 % Vand og dog være fast, men svinder stærkt ved Lagring. Gode *Toiletsæber* fremstilles af Kærnesæbe, som æltes med Farve og Parfymer og presses i Forme, *pileret S.*; ellers farves og parfymeres Sæbelimen. *Normalsæbe* maa ikke indeholde Overskud af Alkali. *Sæbepulver* er tørret og pulveriseret S.

Sæbebark, se *Kvillajabark.*

Sæbebær, saponinholdige Frugter af *Sapindus*-Arter, der vokser i det tropiske Asien. De knuste Frugter bruges til Rengøring af Silkevarer og til Fremstilling af et Klæbemiddel til Papir og Træ.

Sæbenotering. I København noteres brun og grøn Sæbe (til Tøjvask) i Kroner per 100 kg, eksklusive Emballage.

Sæberod, de underjordiske Dele af enkelte til Nellikefamilien hørende Planter, særlig *Sæbeurt, Saponaria officinalis.* Paa Grund af Saponinindholdet kan S. anvendes til Vask i Stedet for Sæbe.

Sæbesyderlud, en koncentreret, uren Natriumhydroksydopløsning, der anvendes til Rensning og til Fremstilling af Sæbe (s. d.).

Sædvane, se *Handelssædvane.*

Sækkegods kaldes Gods, der afskibes pakket i Sække, f. Eks. Kaffe, Mel, Kopra etc.

Sækkelærred er grove, lærreds- el. kipervævede Stoffer, mest af Jute-, men ogsaa af Blaar-, Hampe-, Bomulds- el. Papirgarn. Foruden til Sække bruges det til Dækkener, For i polstrede Møbler, Madrasser, Indpakning o. s. v. Sml. *Baggins, Hessians, Sackings.*

Sælgerens Ret gaar i første Række ud paa at erholde Vederlaget, almindeligvis Købesummen. Er denne ikke aftalt, udtrykkelig eller stiltiende, og fremgaar den ikke af Forholdene, maa Køberen betale, hvad Sælgeren forlanger, naar dette Forlangende ikke ligefrem er ubilligt. Imidlertid vil den, som gaar ind i en Butik og køber en Vare uden at spørge om Prisen, sædvanligvis være forberedt paa at betale Forretningens Salgspris paa Varen, og han vil i Almindelighed ikke bagefter kunne gøre gældende, at han kunde købe billigere i en anden Forretning, naar det ikke af Omstændighederne fremgaar, at Sælgeren forstod, at Køberen gik ud fra en vis Prisnorm, hvorved dog maa tages Hensyn til, at visse Forretninger (Strøgforretninger o. l.) ofte vil holde Priser, der er højere end de Priser, som mindre eller beskednere Forretninger holder for samme eller lignende Varer. Er det Varer, for hvilke Fabrikanten holder en fast Detailpris, vil Sælgeren sædvanlig ikke kunne kræve mere end denne, men vil paa den anden Side ogsaa sædvanlig kunne kræve denne, selv om andre Forretninger maatte undersælge denne Vare. I en gros-Handelen vil man for Varer med en noteret Markedspris gaa ud fra, at Afslutninger sker til denne, ogsaa uden særlig Nævnelse af Prisen. Selv om en gængse en gros-Pris ikke ligefrem er noteret paa Børsen — og det er jo kun et Faatal af Varer, for hvilke dette sker — vil der ofte i Branchen være en almindelig Pris gældende, som maa antages at skulle være gældende ogsaa uden udtrykkelig Aftale. Ved fast Forbindelse vil Køberen ved Efterbestillinger ofte være berettiget til at gaa ud fra, at disse effektueres til tidligere noteret Pris.

Hvis i *Handelskøb* (s. d.) Faktura er tilstillet Køberen uden at denne prompt eller »saa snart ske kan« (Lovens Ord) gør Indsigelse mod den anførte Pris, er han pligtig at betale denne anstandsløst, med mindre lavere Pris oplyses at være aftalt, eller Prisen er aabenbart urimelig. Med Udtrykket »saa snart ske kan« menes nærmest, at Køberen har haft Lejlighed til at *se* Varen, hvis dennes Kvalitet *kan* betinge saa høj en Pris som den fakturerede.

Ved forsinket Betaling har Sælgeren Ret til at kræve Morarente eller *Handelsrente* (s. d.), i Handelskøb (s. d.) 6 % og i Detailhandelen 5 %.

Nogen bogstavelig Pligt til at modtage respektive aftage det købte har Køberen *ikke*, men Sælgeren har eventuelt Ret til *Selvhjælpssalg*. Sælgeren kan kræve at blive stillet, som om Køberen havde opfyldt Handelen fra sin Side, og sædvanligvis vil han kunne opnaa dette ved at blive dækket for Differencen mellem den aftalte Købesum og den paa Leveringstiden gældende lavere Pris plus de af Forsendelsen flydende og eventuelt de med Afslutningen forbundne særlige Omkostninger. Advarsel til Køberen om Foretagelse af Selvhjælpssalg er ikke krævet og Former for Salget er ikke foreskrevne, men Selvhjælpssalget maa dog foretages paa en købmandsmæssig forsvarlig Maade, f. Eks. gennem autoriseret Mægler eller ved tilbørlig bekendtgjort offentlig Auktion.

Hvor Betalingen kan kræves erlagt vil i Almindelighed afhænge af Forretningens Art og af Sædvane, naar ikke udtrykkelig Aftale herom er truffet. I Tvivlstilfælde er Sælgerens Forretningslokale Betalingsstedet. Ved Kreditgivning vil Betalingsstedet afhænge af, hvorledes Sælgeren vil inddrage Beløbet.

Medens i Almindelighed Sælgeren bærer Faren, indtil Levering har fundet Sted, med mindre Køberen ved sin Optræden eller sine Forhold har bevirket, at den solgte Genstand ikke er blevet leveret i rette Tid, bærer Køberen dog Risikoen, naar en *bestemt* Genstand er købt og af ham skal afhentes, men Tiden oversiddes, uagtet Genstanden er til Disposition. Ved Salg af Varer efter Art, Genussalg, er imidlertid en Udskilning ikke nok til at overføre Risikoen, selv om han giver Køberen Underretning herom, men omvendt kræves en Udskilning for at Køberens Fordringshavermora (s. d.) kan bevirke, at Risikoen gaar over paa Køberen.

Er der efter Salget udstedt Udførselsforbud for en til Udlandet solgt Vare, kan Sælgeren alligevel kræve Aftagelse og Betaling, hvis ikke fri Udførsel er betinget.

Se omvendt *Køberens Ret*. Se iøvrigt ogsaa under: *Levering*, *Betaling*, *Handelskontrakt* etc.

Sælskind faas af *Hvalros* og forskellige Arter *Sæler*, og regnes ikke til Pelsvarer. De nævnte Dyr lever hovedsagelig i Atlanterhavet og Stillehavets Polaregne, idet dog enkelte Arter Sæler ogsaa forekommer ved vore Kyster. Skindene af Hvalrossen garves til Læder, medens Sælskind sædvanligvis bruges som Overtræk til Kufferter, Tornystre, Fodposer o. lign.

Særkreditor er Betegnelsen paa de enkelte Interessenters egne Kreditorer i Modsætning til selve det ansvarlige Interessentskabs Kreditorer. Fælleskreditorerne. Som Regel gælder, at en Særkreditor kun kan holde sig til Interessentens Midler udenfor Interessentskabet (Indbo, andetsteds anbragt Kapital etc.), men ellers indskrænker hans Krav sig til det Udbytte o. l., som *er* udbetalt af Forretningen, eller til Debitors Andel i Fællesformuen, *naar* Interessentskabet (engang) opløses. Men Særkreditor kan ikke paa nogen Maade gribe ind i eller blande sig i Forretningens Affærer. Har Firmaet selv en Fordring paa en Interessents Særkreditor, kan denne ikke trække Beløbet fra i sit Tilgodehavende hos vedkommende Interessent, og Fælleskreditorerne har Ret til forlods Fyldestgørelse af Interessentskabsmassen.

Sæsonkredit kaldes den Kredit, som Foretagender i visse Brancher regelmæssig bruger til bestemte, aarlig tilbagevendende Tider, f. Eks. Sukkerfabrikker under Roekampagnen.

Sødestoffer. Foruden de naturligt forekommende Sukkerarter, Rør- og Druesukker, Honning, gaar der forskellige kunstigt fremstillede Stoffer i Handelen, som har en intensiv Sødeevne, men ingen Næringsværdi; blandt de almindeligst bekendte er *Sakkarin* (s. d.) og *Dulcin* (s. d.). Anvendes i visse Sygdomstilfælde og undertiden som Forfalskningsmidler.

Sødgræs, en Plante af Græsfamilien, *Glyceria fluitans*, som vokser i og ved Ferskvand. Bruges som Foderplante. De afskallede Frugter er de saakaldte Mannagryn, der benyttes i Husholdningen.

Sødmælksost, se *Ost*.

Søforklaring. Naar der — i Søfarten — indtræffer nogen Begivenhed, som medfører eller kan formodes at medføre Skade af nogen Betydning for Skib eller Ladning (eller naar nogen ombordværende er omkommen ved Ulykkestilfælde, udenfor dansk Havn)

eller naar ved Sammenstød saadan Skade eller Ulykke er tilføjet andet Skib, skal Skipperen sammen med Folkene afgive personlig Forklaring for den dertil beskikkede, offentlige Myndighed, Retten eller vedkommende Lands Konsul paa det Sted, hvor Skibet under Havari indkommer.

Søformue kaldes Værdien af Skibet og den betingede Fragt.

Søger, en spids, halvcylinderformet Staalklinge med Tværhaandtag. Bruges til at udtage Prøver af Sække, Smørdritler, Oste o. s. v.

Søgræs, graagrønne Blade af en Halvgræs, *Carex bryozides*, fra Baden og Østrig. Bruges som Flettemateriale.

Sølv, *Ag*, (lat.) *Argentum*, forekommer dels gediegent, dels i Forbindelse med Svovl og Arsen, navnlig i Blyglans og forskellige Kobber-, Nikkel- og Zinkmalme. Det findes ved Kongsberg i Norge, i Sachsen, Ungarn, Spanien, men navnlig i stor Mængde i Nordamerika (Sierra Nevada og Montana), Meksiko, Bolivia og Chile. Det rene Sølv er hvidt, med stærk Glans, meget blødt, smidigt og klangløst, Vf. ca. 10,5, Smpkt. 960 ° C. Det bruges til kemiske Præparater, f. Eks. *Sølvnitrat*. Ved Anvendelsen til Mønter (s. d.), Smykker og Brugsgenstande legeres det altid med Kobber, for at faa tilstrækkelig Haardhed og Klang. En stor Mængde Sølv bruges til Forsølvning, se *Elektroplet*, *pletterede Varer* og *Spejle*. — *Prøvesølv* (s. d.), *Nysølv* (s. d.).

Sølvbromid, *Bromsølv*, en gulhvid, i Vand uopløselig Sølvforbindelse, som farves violet af Lyset. Anvendes i Fotografien.

Sølvcertifikater, de af U. S. A. mod Depot af Sølvdollars udstedte Pengesedler, der udgør en betydelig Del af Seddeludstedelsen.

Sølvcyanid, et i Vand uopløseligt Sølvsalt, som med Kaliumcyanid danner et Dobbeltsalt, der bruges til Forsølvning ad galvanisk Vej (se *pletterede V.*).

Sølverglød, *Blyoksyd*, et gulligt eller rødliggult Pulver eller rødgule Krystalskæl. Fremstilles ved Afdrivning (Iltning) af sølvholdigt Værkbly, eller ved Glødning af Blykarbonat eller -nitrat. De bedste Mærker kommer fra England, Böhmen og Ungarn. Anvendes til medicinsk Brug, endvidere til Fremstilling af Fernis, Blysukker, Blyhvidt, Mønje og i Glasfabrikationen.

Sølvlak kaldes pulverformet metallisk Tin, som er fremstillet ved Tilsætning af Zink til en Tinopløsning. Bruges blandet med et Klæbemiddel til Fremstilling af sølvglinsende Overtræk paa Papir og Træ.

Sølvmalme. De vigtigste sølvholdige Mineraler er *Sølvglans* med 87 %, *Rødgyldenerts* med ca. 65 % og *Hvidgyldenerts* med ca. 33 % Sølv; endvidere *Blyglans*, uagtet det som Regel ikke indeholder over 1,5 % Sølv (s. d.).

Sølvmedschidje, tyrkisk Mønt = 20 Pjaster; se *tyrkisk Mønt- og Pengevæsen*.

Sølvnitrat, $AgNO_3$, *salpetersurt Sølv*, *Helvedessten*, farveløse, gennemsigtige, tavleformede Krystaller, Anvendes i stor Udstrækning i Industrien, bl. a. i Fotografien, til Mærkeblæk, til Forsølvning, til Fremstilling af andre Sølvpræparater og farvet Glas, samt i Medicinen som Ætsmiddel og Antiseptikum. Udsat for Lyset bliver S. mørkfarvet.

Sølvpapir, 1) *Buntpapir*, hvis Overflade er fortinnet med Sølvbrokat; 2) Papir, der anvendes i Fotografien til Kopiering, og hvis Overflade er dækket med et Lag af lysfølsomme Sølvforbindelser. Se *Emulsionspapir*.

Sølvsæbe, til Pudsning af Sølvtøj, er Sæbe, hvortil er sat slemmet Kridt eller Kaolin.

Søløveskind, stærkt, fint Pelsværk, der faas af *Søløven* og *Søbjørnen*, Sælarter, som lever i Stillehavets og det sydlige Atlanterhavs koldere Egne. Stikkelhaarene fjærnes og Skindene farves mørkebrune. — *Alaska-Søløverne* leverer de bedste Mærker, medens Sydhavss. er af ringere Kvalitet. Efterlignes med Bisamrotte- og Kaninskind.

Søm fremstilles i mange forskellige Sorter, runde eller firkantede, efter den Brug der skal gøres af dem. Som Materialer til S. anvendes Jærn, Messing, Kobber og Bronce. Smedede Søm fremstilles ved Haandkraft, medens de alm. *Jærnsøm*, Traadsøm eller *Traadstifter*, fabrikeres af Stænger el. Traad paa særlige Maskiner. Kobbersøm anvendes i Skibsbyggeriet til at befæste Kobberpladerne paa Skibssiderne, galvaniserede Søm anvendes til Tagbelægning. *Møbel- og Tapet-*

serersøm er ofte støbte. *Dykker* er Søm uden Hovede, *Spiger* meget store Søm.

Sømil (eng.: admiralty knot eller nautical mile) udgør $^1/_{60}$ Meridiangrad, der — ifølge Bessel — er 1852,01 m. De fleste Stater regner derfor Sømilen til 1852 m, deriblandt *Danmark*, Norge, Tyskland, Italien, Spanien m. v. Den franske Sømil er nøjagtigt 1851,85 m, men regnes sædvanligvis til 1852 m. I England regner man Sømilen til 6080 engelske Fod = 1853,08 m eller rundt 1853 m.

Sø- og Handelsretten bevares ogsaa efter Retsreformen som en selvstændig Ret, idet Retsplejeloven træffer følgende Bestemmelser:

S. & H. R., som gærne den forkortede Betegnelse skrives, er en Specialret for saadanne Sager, der i Hh. til Lovens Bestemmelser anlægges i København og i hvilke Fagkundskab til Sø- og Handelsforhold skønnes at være af Betydning; ved Rettens Afgørelse heraf skal der tages Hensyn til, om begge Parter ønsker Sagen behandlet for S. & H. R. Dog *af*vises ikke en for S. & H. R. forkert anlagt Sag, men *hen*vises kun til (videre) Behandling for den rette Domstol.

S. & H. R. bestaar af en retskyndig Formand og en retskyndig Næstformand, samt et Antal handels- og søkyndige Meddommere. I Paakendelsen af den enkelte Sag deltager Formanden eller Næstformanden samt 4 Meddommere, hvis det er en Sag, der rangerer med en Landsretssag, men kun 2, hvis den rangerer med en Underretssag.

S. & H. R. har kun Jurisdiktion for København, men andetsteds hørende Parter kan vedtage denne Ret som Værneting for deres Tvist i et sø- eller handelsretligt Mellemværende.

Søpanteret. Herved forstaas en Panteret — i et Skib o/e Ladning —, som ved selve Loven og uden nogen Registrering er tillagt visse Arter af Fordringer, som staar i Forbindelse med en Sørejse. Søpanteret rangerer efter offentlige Afgifter, men forud for al anden Gæld. Søpanteret er tillagt bl. a. Lodspenge, Bjærgeløn, Havaribidrag, Bodmerifordringer etc.

Søskade, se *Grosshavari* og *partikulært Havari*.

Søsten, Betegnelse for Rullesten, navnlig Granit o. l., som er aflejrede i Istiden og som nu ligger ophobede ved Kysterne.

Sø telegrammer er Telegrammer, der udveksles med Skibe i Søen ved Hjælp af Signalstationer (Semaforstationer) paa Kysten. Foruden de almindelige Meldinger om Skibe, der har vist Kendingssignal, idet de passerede en Signalstation, kan særlige Meldinger til og fra Skibe i Søen ekspederes, f. Eks. om ændrede Bestemmelsesdispositioner til Skibene. Se ogsaa *Radiotelegrammer*.

INDUSTRIFORENINGEN BIBLIOTEK

T

t, Forkortelse sædvanligvis for metrisk Ton, 1000 kg.

Tabletter, en Art Pastiller (s. d.), fremstillede ved stærk Sammenpresning af pulverformede Bestanddele uden tilsat Bindemiddel; anvendes meget i Medicinen; ofte anvendte T. er saaledes Aspirin-, Fenacetin-, Sakkarin- og Salipyrintabletter. Til Stoffer, der vanskeligt lader sig komprimere, sættes undertiden en ringe Mængde Karragenpulver.

Tabsprotest *ved bortkomne Veksler.* I Tilfælde af *Mortifikation* (s. d.) bemærkes:

1) *Naar Stævning i Mortifikationssagen har fundet Sted,* kan Vekselejeren fordre ny Veksel udstedt af *Trassenten*, der da maa udstede den direkte til Vekselejeren, uanset om den bortkomne Veksel lød paa anden Remittent. Vekselejeren kan have Interesse heraf, naar den bortkomne Veksel *ikke* var akcepteret, idet han da kan forlange Akcept og Betaling hos Trassaten og ved Nægtelse optage Protest og søge Regress hos Trassenten.

2) *Forinden Stævningen.* Da ovennævnte Ret mod Akceptant og Trassent kan blive unyttig paa Grund af Vekselrettens Forta-

belse forinden Stævningens Forkyndelse, gives der Vekselejeren Ret til Optagelse af Protest (Tabsprotest) før Udløbet af den Frist, inden hvilken den bortkomne Veksel skulde have været forevist eller protesteret. Overfor Trassenten er det altsaa kun Retten til at kræve ny Veksel, der reddes. Og overfor Akceptanten faar Tabsprotesten kun Betydning ved domicilierede Veksler for at bevare Vekselretten mod Akceptanten, idet Vekselretten mod Akceptant *ikke* (ellers) fortabes, men kun kan forældes.

Derimod er der ikke givet Vekselejeren nogen Ret til Optagelse af Tabsprotest mod Endossenterne til Bevarelse af Vekselretten mod disse, saaledes som af Kommissionen foreslaaet, men i Loven paa Grund af Indholdet af § 93 ændret.

Tacks, Jærnstifter til Skomagerbrug.

Tael, den kinesiske Regningsenhed for saavel Vægt som Mønt. 1) Tael er ikke repræsenteret ved nogen præget Mønt, men ved et bestemt Kvantum Fintsølv. Den officielle eller *Yue-Haikwan Tael* indeholder 37,783 g Fintsølv; se *Kinas Mønt- og Pengevæsen.* 2) Som Vægt (*Liang*) regnes den til 37,8 g og bruges som Vægtenhed for finere Varer.

Taffelsten, fladt slebne Ædelstene (s. d.).

Taffia, se *Rom.*

Tagblik, tynde Plader af Kobber eller Jærn, ca. 0,7—2,6 mm tykke, der anvendes til Beklædning af Tage. Se *Blik.*

Tagua og Tahitinødder, se *Elfenbensnødder.*

Tagwechsel (t.), Veksel med angiven bestemt Forfaldsdag.

Tagskifer, haarde, tynde, lidet hygroskopiske Skifre (s. d.), som ikke indeholder Svovlkis el. Kalksten. Sml. *Skifer.*

Tagspaan, *udflækkede* el. *skaarne* Spaaner af Gran, Fyr eller Eg, der bruges til Tagbelægning. Imprægneres oftest med Kobber- eller Ferrosulfat eller Karbolineum.

Tagsten fremstilles af Ler eller Cement, i forskellig Størrelse og Form, og undertiden med Mønstre; som oftest benyttes *røde* uglaserede eller sorte *glacerede T.* Ofte har T. forskelligt formede False for at give Regnvandet frit Afløb og danne en vandtæt Tagbelægning. Sml. *Ler-* og *Teglvarer.*

Taker (eng.), Vekselremittent, den til hvis Ordre en Veksel udstedes.

Takers in (eng.), Børsudtryk for Vekselmæglere, der laaner Penge paa Fonds, naar en anden skal bruge Penge til at tage disse op.

tale quale, saaledes som det forefindes, i uberørt Tilstand.

Talgnotering. I København noteres (islandsk) Talg i Øre per $^1/_2$ kg.

Taks, rødbrunt, sejt og elastisk Ved af et Naaletræ, *Taxus baccata,* fra Europa, Nordafrika og Asien. Bruges til Snedker- og Drejerarbejder.

Talg, det ved alm. Temperatur faste Fedt af Okser og Faar. Nyrefedtet af yngre Dyr anses for det bedste. Udvinding af T. foregaar ved Sønderdeling af de fedtførende Lag og derpaa følgende Udsmeltning og Rensning af Fedtet. *Premier jus* eller *Oleo* (s. d.). *Faaretalg* anvendes en Del i Medicinen; forøvrigt anvendes begge Sorter T. i Sæbe-, Stearin- og Lysfabrikationen, samt til Smørelse.

Talgol, hærdet *Tran* (s. d.).

Talgruppe i *Telegrammer,* se *Telegram.*

Talgtiter, den Temperatur, hvorved de af Talgen udskilte frie Fedtsyrer stivner.

Talk, Talkum, *Fedtsten,* Mineral, bestaaende af Magniumsilikat; findes i Tyrol, Salzburg, og Steiermark. Anvendes næsten udelukkende pulveriseret og danner da et hvidt Pulver, som er fedtet at føle paa. Anvendes til Sminker og Smøremidler, til Grundfarve for Jærngenstande, Indgnidning af Formene ved Vulkanisering af Kautsjuk o. a.

Talmaal, se *Styktal.*

Talon, se under *Kupon.*

Talupper, se *Faareskind.*

Talyn, siamesisk Vægt = $1^3/_5$ kinesisk *Tael* (s. d.).

Tamarinder, *Tamarindemos,* det for Kærner og Skaldele befriede Indhold af Frugterne af Tamarindetræet, *Tamarindus indicus;* T. indeholder ca. 10 % fri organiske Syrer, særlig Vin- og Citronsyre, og anvendes som Afføringsmiddel.

Tan, kinesisk Navn for *Pikul* (s. d.).

Tandpulver, Tandrensningsmiddel, oftest bestaaende af Kalciumkarbonat, Magnesia, Pimpsten o. l., blandet med Desinfek-

tionsmidler, f. Eks. Trækul, Borsyre, Kamfer, vellugtende æteriske Olier og Farvestof.

Tang, Fællesbetegnelse for forskellige Havalger o. a. Havplanter. *Laminaria* og *Alaria* indsamles flere Steder og benyttes ligesom den ved vore Kyster forekommende *Blære-*, *Aaretang* og flere Arter *Fucus* til Gødning samt Fremstilling af *Jod* og Soda. Ved Behandling med Alkalier fremstilles en hvidlig Masse, *Norgine*, Tangsyre, der bruges til Appretur og Limning af Papir. Den ved vore Kyster forekommende *Bændeltang*, *Zostera marina*, er ikke nogen Alge, men hører til Vandaksfamilien. Dens lange, smalle Blade anvendes som Pakkemateriale, til Stopning af Madrasser o. l.

Tangibs, Betegnelse for en Art tyndt Bomuldstøj, der anvendes som For til Kjoler, og som navnlig fremstilles i England.

Tankskib, Skib, hvis Lastrum er inddelt i store lukkede Beholdere, *Tanks*, hvori Petroleum, Olie o. l. fyldes ind for atter i Bestemmelseshavnen at udtømmes ved Pumpning.

Tannin, se *Garvesyre*.

Tanninorange, Tjærefarvestof, der anvendes til Farvning af Bomuld.

Tannolin, basiske Kromisalte, der anvendes til Garvning.

Tantal, sjældent forekommende Metal. Anvendes som Regel legeret med andre Metaller til Aksellejer, kirurgiske Instrumenter, Urfjedre samt til Glødetraade til elektriske Lamper.

Tantième, Andel i en Forretnings Overskud, tilfaldende de til Forretningen personligt knyttede Funktionærer, Bestyrelsesmedlemmer, Direktion etc., i nyere Tid ogsaa Arbejdere. Tantième beregnes enten procentvis (promillevis) af Overskudet eller efter en vis Skala i Forhold til dette.

Tapestry (eng.), gobelinvævede Tæpper (s. d.).

Tapeter, Vægbeklædning, oprindeligt vævede Stoffer eller Gyldenlæder. Nu bruges hovedsageligt Papirtapeter, Buntpapir (s. d.) af meget forskellig Kvalitet m. H. t. Papir, Mønster og Farve; *Fløjls-*, *velouterede* Tapeter har en Luv af korte Uldhaar. T. bør være arsenfri.

Tapioka, se *Arrowroot* og *Sago*.

Tara, Vægten af en Vares Emballage i Modsætning til Vægten af Varen selv. Se ogsaa *Toldtara*, *Usotara*, *Supertara* m. v.

Tarering, Bestemmelse af Taraen (s. d.).

Tarifpjaster, Benævnelsen paa den ægyptiske Møntenhed, se *ægyptisk Mønt- og Pengevæsen*.

Tarifværdi eller *Valvationsværdi* er den Værdi, som lovmæssig er tillagt en Mønt.

Tarlatan, lærredsvævet, meget let Bomuldstøj, der i Udseende ligner Gaze. Anvendes til Tørklæder, Sløjfer, Balkjoler o. l.

Tarme af forskellige Pattedyr udgør en stor Handelsartikel. Faaretarme anvendes til Strænge (s. d.) og som Pølsetarme. Okse- og Svinetarme bruges til Pølser, medens Hestetarme hovedsagelig anvendes til Drivsnore til Drejebænke.

Tarpauling, et til Presenninger, Sække o. l. anvendt Jutestof, der fabrikeres i Skotland og ofte gaar i Handelen i tjæret Tilstand.

Tarragonavine, spanske Vine fra Omegnen af Tarragona. Sælges undertiden som *spansk Portvin*, men dens Kvalitet er ringere end de ægte Oportovines.

Tartrat, Betegnelse for vinsure Salte.

Tartrazin, Tjærefarvestof, der anvendes til Gulfarvning af Uld og Silke.

taux d'escompte (fr.), Diskontorate.

Taylor System, et efter Amerikaneren Taylor opkaldt Arbejdssystem, der gaar ud paa at anvende de bedste Haandgreb, Stillinger og Redskaber under Arbejdet for derved med den mindst mulige Anstrængelse at frembringe de bedst mulige Resultater. Tillige søger man ogsaa gennem rationelle Metoder at finde de til et bestemt Arbejde bedst egnede Kræfter, medens de andre eventuelt maa udskydes. Paa Grund af den indgaaende Undersøgelse af Arbejdsintensitet og Kvalitet er Systemet langtfra populær blandt Arbejderne; men det har dog vundet betydelig Udbredelse, bl. a. i den amerikanske Storindustri.

T. C., Angivelse i Telegrammer, betegnende *Collationnement* (s. d.).

Td., Forkortelse for *Tønde* (s. d.).

Te er de tørrede Blade af Tebusken, *Thea sinensis*, som dyrkes i Kina, Japan, paa Java, Ceylon og i Indien. Bladene, der afplukkes som friske Skud, er Genstand for to forskellige Behandlinger, alt eftersom der skal frem-

stilles grøn eller sort Te. *Grøn* og *gul Te* faas ved hurtig Ophedning af de friskt plukkede Blade med en paafølgende forsigtig Tørring. *Sort* Te fremstilles ved at de rullede Blade henligger en Tid under Luftens Paavirkning, hvorved der indtræder en let Gæring, hvorpaa den hurtig tørres. Af forskellige sorte Tesorter kan nævnes: *Pekko*, som bestaar af de unge dunhaarede, silkeglinsende, hvide eller orangegule endnu ikke helt udfoldede Blade, er den fineste Te. Den næste Kvalitet er *Souchong*, en fin, brunlig Sort. den tredje er *Kongo*, som gærne bestaar af ældre Blade. Af forskellige grønne Tesorter kan nævnes den sædvanlige grønne Te, *Haysan*, med smalle Blade, sammenrullet paa tværs, hvoraf den bedste kaldes *young Haysan*. Teen forsendes nedpakket i Kasser, foret med Bly, til Europa og med en Nettovægt af ca. 25 kg. *Indisk* Te, sort, kommer saavel usorteret som sorteret i forskellige Kvaliteter, Pekko, Souchong, Congou, Broken (smaa Te) og Dust (Støv). *Ceylon*-Te svarer med Hensyn til Sorter i det hele til den kinesiske; den er mildere og mere krydret end den øvrige indiske. *Java*-Te er sort og grøn. Sorterne benævnes som den kinesiske. *Japansk Te* er grøn; forbruges mest i selve Landet. — Te indeholder 2—4,5 % *Kaffein* (Theîn) og en ringe Mængde flygtig Olie, som giver Aromaen. Gennemsnitsindholdet af Ekstraktstoffer er ca. 40 %, Aske 6—7 %, Vand 9 %. Den forfalskes ofte med Blade af Pil, Dueurt, Slaaen o. l. Grøn Te farves med Indigo, Berlinerblaat o. a. — Hovedmarkedet for Te er London, og her foretages som Regel Blandingen af de forskellige Sorter.

Teakin, forskellige simplere Træsorter, som ved en særlig Behandling gøres brugelige til at erstatte værdifuldere Sorter.

Teaktræ er det værdifulde graabrune, haarde og holdbare Ved af *indisk Eg*, *Tectona grandis*, som hører hjemme i Ostindien, navnlig Bagindien. Anvendes meget i Skibsbyggeriet og til Jærnbanevogne.

Teglvarer, *Teglværksprodukter*, kaldes forskellige porøse Lervarer som Mursten, Tagsten, saltglaserede Lerrør og Drænrør.

tegne, en handelssproglig Benævnelse for at underskrive, ved Underskrift at forpligte.

tegne Firmaet, ved sin Underskrift at kunne forpligte Firmaet.

tegne sig for, ved sin Underskrift paa Lister o. l. at forpligte sig for et Beløb.

Tegningsindbydelse *for Aktieselskaber*. Skal der tilvejebringes Kapital ved offentlig Aktietegning, stiller Loven visse Fordringer til Indholdet af Tegningsindbydelsen (§ 7).

Den skal underskrives af Stifterne (personligt). Der kræves ikke nogen bestemt Form for eller Indhold af Tegningslisterne.

Indbydelsen skal indeholde:

a) Stifter-Akten saaledes som denne eventuelt er ændret paa Stiftermødet, ellers i sin oprindelige Form.

b) Vedtægternes Regler om Aktionærernes Stemmeret.

c) Selskabets Bestyrelse og Revisor(er), hvis allerede valgt paa ovennævnte Møde.

d) Aktiernes Størrelse.

e) Kursen, hvortil Aktierne udbydes.

f) Tid og Sted for Aktietegningen. Tiden kan enten opgives som fortløbende, indtil hele den stipulerede Aktiekapital er tegnet, idet dog det i Stifter-Akten fastsatte Minimumsbeløb maa være tegnet inden 2 Maaneder fra Indbydelsens Dato, eller til bestemte Dage. Ligeledes kan det bestemmes, at Tegningen slutter eller kan slutte, naar Beløbet er tegnet.

g) De for Indbetalingen gældende Bestemmelser.

h) De i Tilfælde af Overtegning gældende Bestemmelser. Det maa eksempelvis bestemmes, at de smaa Tegnere faar alt, hvad de har tegnet, medens de store Tegningsbeløb reduceres, eller omvendt.

i) I hvilke Blade den krævede Meddelelse om Aktietegningens Forløb eventuelt vil blive bekendtgjort.

Meddelelse pr. anbefalet Brev er tilladt.

Se iøvrigt Charles V. Nielsen: Haandbog i Aktieret.

Tegningsret kaldes den Ret, Aktionærerne i et Selskab ved en Generalforsamlingsbeslutning kan tillægge sig, til forlods at overtage en ny Emission i Selskabet. Denne Tegningsret kan dog ogsaa være optaget allerede i Vedtægterne og kommer da umiddelbart i Virkning, naar ny Emission besluttes. Er den nye Emission mindre end den hid-

til værende Aktiekapital, vil Tegningsretten blive proportional.

Tegningsretten er ofte et Moment i Aktiespekulationen.

Tekassebly, se *Bladmetaller.*

teknisk, Betegnelse, som angiver, at en Vare ikke er tilstrækkelig ren til visse Anvendelser, f. Eks. teknisk Fedt, som ikke kan anvendes til Menneskeføde.

Tekstilindustri, Tilvirkning og Behandling af spundne, vævede og strikkede Stoffer.

Tekstilose, se *Papirgarn.*

Tekstilstoffer, Fællesbetegnelse for Raastoffer, som kan anvendes til Spinding. Se *Bomuld, Hamp, Hør, Jute, Ramie, Silke, Uld.*

Tekstilvarer, spundne, strikkede og vævede Stoffer.

Tektur, det af Apotekerne benyttede Papir til Overbinding af Medicinflasker, Krukker o. l.

Telefontraade fremstilles sædvanlig af rent Kobber (s. d.) eller af Bronce (s. d.).

Telegrafanvisning, telegrafisk Udbetaling (engelsk: *cable transfer*) gennem en Bank paa en fremmed Plads. Den Bank, hvor vedkommende henvender sig, vil telefonisk eller telegrafisk give Ordre til en anden Bank, sin Filial el. l. paa Udbetalingsstedet om at besørge Udbetaling, respektive Overførsel, Giro, af det ønskede Beløb. Banken beregner sig herfor en passende Godtgørelse. Valutahandel i den oversøiske Forretning finder regelmæssig Sted gennem telegrafisk Udbetaling. Se ogsaa *Telegrampostanvisning*

For at være sikret mod Misbrug benyttes der Bankerne imellem aftalte Pasord, Telegrafnøgler eller en særlig Code (s. d.).

Telegrafcode, se *Code.*

Telegrafsvar, se *Handelskontrakt.*

Telegraftraade fremstilles til Landledninger af galvaniseret Jærntraad, undertiden af Bronce. Til undersøiske Ledninger (se *Kabler*) anvendes Kobbertraad.

Telegram. Medens et Telegram kan affattes paa alle ikke helt ualmindelige, levende *Sprog,* paa Latin eller paa hemmeligt Sprog, se Code, kan der i det her i Landet benyttede Telegrafalfabet ikke gengives Romertal og ingen Forskel gøres paa store og smaa Bogstaver. Rettelser i et Telegram maa Afsenderen paa Foden attestere som foretaget af ham selv. — Dato og Klokkeslet for Telegrammets Indlevering medtelegraferes uden Betaling herfor.

Afsenderen behøver ikke at underskrive Telegrammet eller at opgive sit Navn eller sin Adresse. Ved *Modtagerens Adresse* behøves ikke at anføres Ordene »Nummer« eller »Etage«. Man skriver blot 21/4 som Angivelse for Nummer og Sal. Adressen skal til Udlandet — undtagen Sverige og Norge — skrives enten paa vedkommende Lands Sprog eller paa fransk. Adressestationens Navn regnes altid kun for et Ord, selv om den kræver flere, f. Eks. Buenos Aires, Frankfurt am Main.

Maksimum af *Ordlængden* er 15 Bogstaver, for Code-Ord kun 10, og de overskydende regnes for et (nyt) Ord. I Talgrupper regnes 5 Tal for et Ord, ligesom i Bogstavgrupper (Chiffersprog, Semafortelegrammer o. l.). Som *et* Ord beregnes: ethvert enkeltstaaende Tegn, Bogstav eller Taltegn, Understregning af et Ord el. l., Parentestegnene og Citationstegnene. I Talgrupper medregnes som Taltegn: Brøkstreg, Procenttegn, Komma samt de Bogstaver, der anvendes til Betegnelsen af Ordenstegn; saaledes er 5 % ét Ord, men 5 p. Ct. er 3 Ord, 445,5 er 1 Ord, men $445^1/_2$ er 2 Ord.

Udbringning af indenrigske Telegrammer mellem Klokken 10 Aften og 7 Morgen kræver et Ekstragebyr.

Følgende *Dispositioner* kan træffes ved udtrykkelig Angivelse paa Telegrammet:

G. P. = poste restante.

G. P. R. = poste restante recommandée.

M. P. = mains propres (fr.), egenhændigt.

ouvert (fr.) = *aabent* (ved Afleveringen).

egenhændigt = afleveres personligt.

jour (fr.) = Dag, d. v. s. skal ikke udbringes om Natten, skønt Iltelegram.

nuit (fr.) = Nat, d. v. s. skal, skønt almindeligt Telegram, udbringes selv ved Nattetid.

C. T. A. = communiquer toutes adresses (fr.) meddel (hver enkelt Adressat) alle Adresserne.

Xp. = per Bud.

Rp. = réponse payée (fr.), Svar betalt.

T. C. = collationnement (s. d.).

P. C. = Ankomstbevis.

D. = urgent (fr.), Il-.

F. S. = faire suivre (fr.), eftersendes Adressaten.

T. M. = telegrammes multiples (fr.), Gentagelsestelegrammer.

Iøvrigt henvises til de paagældende Rubra for nærmere Forklaring.

Særlig Art af Telegrammer er de *ekstraevropæiske Telegrammer til nedsat* ($^1/_2$) *Takst* (L. C.), der befordres i Rækkefølge *efter* Telegrammer til fuld Takst og Pressetelegrammer. Er det ikke ankommet til Bestemmelsesstedet inden 24 Timer befordres det dog i Rækkefølge med de nævnte. Disse Telegrammer skal affattes i klart Sprog og maa ikke indeholde Forkortelser.

Skibstelegrammer kaldes de Telegrammer, som ved Lodser eller Baadførere indleveres fra Mandskab eller Passagerer paa Skibe, der passerer Kysterne. Gebyret kan opkræves hos Adressaten ved Telegrammer i Danmark (og Tyskland).

Brevtelegrammer kan udveksles mellem København paa den ene Side og Aarhus, Aalborg og Odense paa den anden Side samt mellem Aarhus og henholdsvis Aalborg og Esbjerg. De skal være affattet paa Dansk og i klart Sprog, og foran Adressen skrives Ordet: Brev. De befordres i Rækkefølge efter alle andre Telegrammer og bliver af Ankomststationen udsendt per Post, hvis Adressaten ikke, mod Gebyr, har forlangt sig saadanne Telegrammer tiltelefoneret. Betalingen er mindre end for almindelige Telegrammer.

Endvidere kan Brevtelegrammer, affattet paa Dansk, Norsk eller Svensk, udveksles mellem danske Telegrafstationer og Göteborg, Malmø, Stockholm, Sundsvall samt Bergen, Christiania, Stavanger og Trondhjem. De kan indleveres mellem 7 Em. og 12 Nat og befordres om Natten.

Telegramadresse. For at spare Omkostninger for dem, der skal telegrafere til en, ligesom for selv at spare en Underskrift paa flere Ord, lader man en Telegramadresse paa sin Plads registrere, mod Betaling, hos Telegrafvæsenet, enten en Sammentrækning af Firmanavnet eller blot et vilkaarligt Ord el. a. Adressen maa ikke være mere end 15 Bogstaver.

I den oversøiske Handel har Firmaerne ofte ladet registrere *flere* Telegramadresser. Man giver de forskellige Korrespondenter hver en Telegramadresse at svare efter og ved da, fra hvem Telegrafsvaret er, uden at Telegrammet behøver Underskrift. Man opnaar derved tillige, at vedkommende Korrespondent ikke faar Nys om, at et Tilbud er givet flere paa samme Plads, saaledes som naar man maatte bede ham underskrive sit Svartelegram.

Telegrampostanvisning. Ønskes en Postanvisning forsendt telegrafisk, maa Afsenderen derom henvende sig til et Postkontor eller en Postekspedition og til vedkommende Posthus skriftligt opgive Adressatens Navn og Bopæl, Beløbet samt Navnet paa det Postkontor eller den Postekspedition, hvorigennem Udbetalingen skal finde Sted. I Henhold hertil udfærdiger Posthuset uden Betaling Anvisningen paa særligt dertil indrettede Blanketter, der leveres gratis af Postvæsenet. Under Telegrampostanvisningens Tekst er Afsenderen berettiget til at tilføje private Meddelelser til Adressaten.

Afsenderen skal selv besørge Blanketten afgivet til Aftelegrafering ved Telegrammets Indlevering eller Indsendelse til en for offentlig Korrespondance aaben Telegrafstation. Forsaavidt der ikke i Indleveringsposthusets Distrikt findes nogen Telegrafstation, kan Telegrampostanvisningen mod Forudbetaling af Telegramgebyret og Taksten for et anbefalet Brev forlanges forsendt med Posten til den nærmeste Telegrafstation.

Er Udbetalingsposthuset beliggende paa et Sted, hvor der ikke findes nogen Telegrafstation, kan Postanvisningstelegrammet forlanges stilet til den nærmeste Telegrafstation, af hvilken den da afleveres til det stedlige Posthus og herfra gratis med første Post videresendes til Udbetalingsposthuset.

Telegrampostanvisninger, der ikke er adresserede Poste Restante, skal altid takseres og behandles som Ekspres-Telegrampostanvisninger, medmindre Afsenderen udtrykkeligt forlanger dem udsendte med den ordinære Postomdeling.

For den af Posthuset udfærdigede Del af Postanvisningstelegrammet — den egentlige Telegrampostanvisning — erlægges uan-

set Ordantallet et Telegramgebyr svarende til Gebyret for 20 Takstord. For eventuelt tilføjede private Meddelelser erlægges sædvanligt Telegramgebyr.

tel quel (fr.), »som de(t) forefalder«.

Tendens, Tilbøjelighed, Retning.

Tene, *Spindler*, tynde, runde, tilspidsede Jærnpinde, som paa Spindemaskinerne opvikler og ofte snor Garnet (se *Spinding*). Størrelsen af et Lands Tekstilindustri angives i Reglen ved Antallet af Tene.

Tenoteringer. *København* noterer i Øre per $^1/_2$ kg fortoldet Pris, virkelig Tara. Kinesisk Te sælges gerne i $^1/_8$ Kiste ($^1/_2$ chest) = ca. 27$^1/_2$ kg Netto, medens indisk Te og Ceylon-Te ogsaa sælges i $^1/_4$ Kister paa ca. 40 à 45 kg Netto. — *Hamborg* noterer i Pfenning per $^1/_2$ kg, grønne Sorter dog per kg. — *London* noterer i pence per engelsk Pund, lb. — *Amsterdam* noterer i hfl per kg.

Termin, Tidsenhed, Tid.

Terminsforretning. For at lette Spekulationen og bringe den ind i visse afstukne Baner har man paa Børserne rundt om indført denne særlige Form for Tidsforretninger. For at lette og samle Afviklingen skal denne foregaa til bestemte Terminer, der fastsættes efter Børsusance, men kan strække sig over indtil 4 Maaneder, som paa Paris-Produktbørsen.

For at muliggøre Kompensation, d. v. s. at udligne et Køb gennem et tilsvarende Salg (eller omvendt) mod at tilsvare Prisdifferencen, kan Terminsforretningerne kun omfatte bestemte Kvanta (Schluss, Unit), f. Eks. 100 Tons Rug, 200 Tons Majs, eller deres Multipla, f. Eks. 400 Tons Rug, 600 Tons Majs. Kvaliteten af Varen fastsættes ligeledes ensartet efter Usancerne for Terminshandelen til en bestemt Type saaledes, at der altid fikseres en saakaldt Minimalkvalitet, f. Eks. for Terminshvede en Vægt af 76 kg pr. Hektoliter, for Kaffe: Santos good average o. s. v.

At Slutsedlerne for Terminsforretningerne som Regel lyder paa, at Varen virkelig skal leveres og modtages, og at Forpligtelserne efter Slutsedlen kun med Medkontrahentens Samtykke kan overdrages Trediemand, er kun et Skin af virkelig Varehandel, som Børserne kaster over Terminsforretningerne, idet det ved disses Afslutning netop er en stiltiende (given) Forudsætning, at Parterne giver Afkald paa deres individuelle Ret til at kræve Opfyldelse netop af Medkontrahenten.

Indenfor den fastsatte Termin skal Forretningen afvikles. Sælgeren giver et i bestemte Former foreskrevet *Varsel* (Kündigung eller Andienung, filière, declaration of tender, transferable order (N. Y.), notice of delivery (Chicago)), men indenfor den fastsatte Termin kan han vælge Tidspunktet for Varslet, hvorfor den endelige Køber maa være forberedt paa at modtage Varen fra Terminens første Dag. Foregaar Afviklingen gennem Børsorganerne selv, skal Varselformularen indgives til og protokolleres i Børssekretariatet og overgives derefter første Køber. Denne lader Varslet gaa videre, og saaledes havner det hos sidste Køber, der staar som Modtager af den »opsagte« Vare, og som maa betale den af den første Sælger betingede Pris, medens Differencen udlignes gennem Børsens Likvidationsbureau. For yderligere at lette Afviklingen har man paa enkelte Børser indført særlige Afregningsbureauer.

Afregningen sker paa Grundlag af *Likvidationskursen*, d. e. en af Børsen paa Varselsdagen noteret Gennemsnitskurs. Til Sikkerhed for, at Terminskontrahenterne kan faa deres Handler opfyldte eller afviklede, er der ved en Række Børser oprettet særlige Likvidationskasser, der indestaar for Handlernes Afvikling og besørger denne.

Sammen med Slutsedlens Notering skal Kontrahenterne gøre et af Kassen fastsat Indskud, som ved Kursmodgang maa suppleres. Likvidationskassen — i Almindelighed et Aktieselskab med betydelig Kapital — giver derefter hver af Kontrahenterne sit Certifikat (certificate of guarantee) for hvert Enhedskvantum (se foran).

Forretningen afvikles ved *Kompensation*, men for det Tilfælde, at det kommer dertil, at der gives Varsel, saa opgiver Kassen den varselgivende Sælger en Køber og sætter disse i Forbindelse med hinanden. Der betales saavel Kommission til Likvidationskassen, f. Eks. 1 %, som Kurtage til Mægleren, f. Eks. $^1/_2$ %.

Paa amerikanske Børser anvendes *Marginsystemet* (s. d.).

Foruden den simple Forretning paa Tid bliver der i Vareterminshandlen ligesom paa Fondsbørserne gjort en Række af modificerede Spekulationsforretninger paa Tid, navnlig de saakaldte *Præmieforretninger* (s. d.).

Tergo (it.), Bagside.

Termoflasker, *Dewar's Kar,* dobbeltvæggede, forsølvede Glasbeholdere, i hvilke Rummet mellem de to Glasvægge er pumpet lufttomt. Benyttes til Opbevaring af varme Drikke og flydende Luftarter.

Terpentin, *tyk,* en gul Balsam, der udvindes af Naaletræernes Stammer ved Indsnit. Bruges endel i Medicinen og Tekniken samt til Fremstilling af Terpentinolie. I Tyskland, Østrig, Frankrig og Amerika produceres den største Mængde T. *Venetiansk* og *ungarsk* T. adskiller sig fra den almindelige T. ved at holde sig klar og ved den behagelige Lugt.

Terpentinolie, æterisk Olie, fremstillet ved Destillation af Terpentin. Olien er tyndflydende og farveløs, men ilter sig i Luften og bliver tykflydende. T. anvendes som Opløsningsmiddel for Harpikser, som Tilsætning til Oliefarver og Fernis samt som Forfalskningsmiddel for andre æteriske Olier. — *Mineralsk T., Patent-T.,* er Destillater af Petroleum, tilsat lidt Rosmarinolie eller Kamfer.

Terpineol, farveløs Væske, der bruges i Parfymerierne p. G. af sin syrenlignende Lugt.

Terpinol, Blanding af Terpener og Iltningsprodukter af disse. Anvendes i Parfymerierne og til Terpinoltabletter (mod Forkølelse).

Terra, (lat.) Betegnelse for Jord.

Terrakotta, Betegnelse for finere uglaserede Lervarer, navnlig af gul eller rødlig Farve. Anvendes i Kunstindustrien, til Bygningsbrug samt i Husholdningen til Smørkølere o. lign.

Terralit, se *Siderolith.*

Tertiaveksel, tredje Veksel, se *Vekselduplikater.*

Thaler, ældre tysk Mønt = 3 Mark.

Thermit, Blanding af Aluminiumpulver med Metaloksyder, f. Eks. Ferri-, Mangan-, Kromioksyd, som, efter at være antændt, kan brænde videre og udvikle 3000 ° Varme. Herved udskilles det tunge Metal i smeltet Tilstand. Antændelsen sker ved en Blanding af Bariumperoksyd og Magniumpulver, som kan tændes med en Tændstik. Anvendes bl. a. ved Sammensvejsning af Sporvejsskinner.

Thesaurering (gr.), Publikums Hengemning af Mønter og ædle Metaller for under urolige og usikre Forhold at sikre sig reelle Værdier. Under Verdenskrigen har T. været anvendt i vid Udstrækning og har givet Anledning til en betydelig ekstraordinær Seddeludstedelse for at bøde paa Mangelen af Skillemønt. I særlig kritiske Tider giver T. sig Udslag i, at Pengesedler i Massevis kræves indløste med Guld, hvad der giver Anledning til midlertidig Ophævelse af den seddeludstedende Banks Indløsningspligt.

Thieles Bismervægt, se *Kornvægt.*

Thioflavin, Tjærefarvestof, som anvendes til Gulfarvning af Bomuld.

Thimote, *Engrottehale,* Græsart, bruges som Indblanding paa vedvarende Græsgange, og til Indvinding af Hø til Heste.

Thionalbrunt, Tjærefarvestof, bruges til Farvning af ubejdset Bomuld.

Thiosvovlsurt Natrium, se *Natriumthiosulfat.*

Thomasslakke, pulveriseret Slakke fra Thomasprocessen (se *Jærn*). Anvendes p. G. af sit store Fosforsyre- og Kalkindhold som Gødningsstof.

Thread, Garnmaal (s. d.).

Through Bills (eng.), Forkortelse for *Through Bills of Lading,* gennemgaaende Konnossement i Modsætning til *Port Bills.*

Thunfisk, *Thymus vulgaris,* Pigfinnefisk, som lever i Middelhavet i Flokke. T. kan opnaa en Længde af 3 m og Vægt af 300 kg. I Italien og Spanien drives Fangsten af T. i stor Stil paa Grund af Kødets Velsmag, og der eksporteres derfra store Mængder af hermetisk henkogt T.

Ti, kemisk Betegnelse for *Titan.*

Ticksets, stribede eller riflede Bomuldstøjer med paatrykte brogede Mønstre. T. fremstilles i England og Tyskland.

Tidsbefragtning. Ved Tidsbefragtning stiller Rederen sit Skib til Befragterens Disposition, sædvanlig mod en vis maanedlig Hyre, Leje. Forholdet er derfor nærmest et Tingsleje-Forhold. Befragteren kaldes sædvanligvis: Maanedsbefragter. Befragteren bæ-

rer alle Udgifter til Brændsel (Kul), Havnepenge o. l., medens Rederen staar for Besætningen og holder Skibet forsikret og i sødygtig Stand. Hvis stipuleret i Certepartiet, kan Maanedsbefragteren fragte Skibet ud til en anden. I Certepartiet anføres Skibets Dødvægts-Kapacitet, inklusive Maskinbrændsel, Knob, Brændselsforbrug etc., samt stipuleres gærne, hvad Varer det maa indtage (all lawfull merchandise), og i hvilken Fart, det maa anvendes.

Kaptainen skal følge Maanedsbefragterens Ordres. Tvistigheder mellem Reder og Befragter afgøres sædvanlig ved Voldgift.

Tidsbegrænsning *af Tilbud*, se *Handelskontrakt*.

Tidsregning. Rusland regner efter den *gamle Stil* (Julianske Kalender), medens a8dre Lande regner efter *ny Stil* (Gregorianske Kalender). Forskellen er nu 13 Dage. Ved Omregning er det Vekslens Udstedelsesdag, som man maa gaa efter. 20. September ny Stil = 3. Oktober gl. Stil.

Tiende, en nu ved Lov af 15. Maj 1903 afløst Afgift, der i Aarhundreder har hvilet paa Jorden, i den nyere Tid dog kun paa Bondejorden i Danmark. Oprindelig udgjorde Tienden en Tiendedel af Kvæget og Markens Afgrøde, men blev senere fikseret til en bestemt Afgift i Korn, der sædvanlig betaltes i Penge efter Kapitelstakst. De vigtigste Tiender ydedes til Præst, Kirke og Stat. Ved Salg af tiendepligtig Ejendom blev Købesummen nedskrevet med Tiendens kapitaliserede Beløb.

Tierce, 1) engelsk Hulmaal, ca. 42 Gallons (s. d.); 2) engelsk Fad *irish beef*, indeholdende 38 Stykker, vejende 304 lbs.

Tikal, siamesisk Møntenhed, i Guld af 55,8 cg Fingehalt, i Sølv af 15,5 g Fingehalt. Se *Siams Mønt- og Pengevæsen*.

Tilbageholdelsesret, se *Kommission* og *Retentionsret*.

Tilbagekaldelse af Akcept, se *Handelskontrakt*.

Tilbagekaldelse af Tilbud, se *Handelskontrakt*.

Tilbagekøbsværdi af Police, Værdien af en Livsforsikringspolice, paa hvilken der hvert Aar er betalt et vist Beløb, der har trukket Renter og Rentes Rente. Denne Værdi kan udnyttes paa forskellig Maade. Hvis den forsikrede ikke kan eller vil betale Præmie længere, kan han sædvanlig faa en vis til det indestaaende Beløb svarende Sum udbetalt. Desuden kan der ogsaa hos vedkommende Livsforsikringsanstalt mod Policen som Haandpant stiftes de saakaldte Policelaan, der dog ikke maa overstige det i Selskabet indestaaende af den forsikrede betalte Beløb.

Til Bank *eller Bankier*, se *krydset Check*.

Tilbud, se *Handelskontrakt*.

Tilbud og Efterspørgsel er de egentlige Regulatorer af Priser og Lønninger paa det aabne og frie Marked. Et forøget Tilbud eller en mindre Efterspørgsel bevirker en Nedgang i Priserne, medens omvendt formindsket Tilbud og forøget Efterspørgsel medfører højere Priser. Tilbudet er i det frie Marked afhængig af Produktionsomkostningerne i de daarligste Bedrifter, medens Efterspørgselen i det væsentlige bestemmes af Køberens Ønsker og Indkomster. Medens Tilbudet for de fleste Varers Vedkommende kan formindskes eller forøges efter Produktionens Omfang, gælder dette ikke Tilbud af Jord eller Ting, der ikke kan produceres. Efterspørgselen vil her alene være bestemmende for Prisen, da Tilbudet er begrænset. Dette kan endda kunstig indskrænkes for Jordens Vedkommende ved et Jordmonopol, hvilket tillige kan indskrænke Tilbudet af Varer i betydelig Grad.

Medens det var den klassiske Skoles Opfattelse, at Tilbud og Efterspørgsel paa det ene Marked af sig selv vilde lede Produktionen i den for Samfundet heldigste Retning og give enhver Lejlighed til frit at udnytte sine Evner, gaar den socialistiske Opfattelse ud paa, at fri Tilbud og Efterspørgsel skal ophæves ved, at det offentlige overtager Produktionen og bestemmer saavel Produktionens Retning som Varepriser og Arbejdsløn. Under Verdenskrigen har man i de fleste Lande søgt at ophæve Virkningen af det formindskede Tilbud ved Prisreguleringer som Maksimalpriser, Maksimalavance o. s. v. I det lange Løb lader dette sig dog vanskeligt gøre.

Tilgift. I Loven af 20. Marts 1918 § 12 bestemmes, at i Detailhandelen er den saakaldte Tilgift forbudt med mindre Tilgiften

er af underordnet Værdi. Overtrædelse straffes med Bøder indtil 100 Kroner.

tilintetgjorte Checks vil eventuelt kunne gøres til Genstand for Mortifikation (s. d.).

tilintetgjorte Veksler vil eventuelt kunne gøres til Genstand for Mortifikation efter Reglerne for *bortkomne Veksler* (s. d.).

Tilkaldelsesgebyr. Enhver kan begæres tilkaldt til offentlig Telefon-Samtalestation mod et Gebyr. Ved samtidig Telefonering til flere Abonnenter i samme By, beregnes T. for hver Sammenstilling udover den første.

Tillandsiafibre, se *Krølhaar.*

Tillidsmænd *ved Tvangsakkord.* Ifølge Loven om Tvangsakkord udenfor Konkurs af 14. April 1905 skal den akkordsøgende have sin Status opgjort af 2 Tillidsmænd, henholdsvis en sagkyndig indenfor hans Branche og en regnskabskyndig, med sammenlignende Henblik paa, hvorledes Aktivposterne maatte være opført paa tidligere Opgørelser. Ingen af Tillidsmændene maa være Skyldneren saa nær beslægtet som Søskendebørn og ejheller saa nær besvogret. Den ene af dem skal være bosat udenfor den akkordsøgendes By, hvis denne har over 2000 Indbyggere. — Tillidsmændene skal undersøge Skyldnerens Forhold og udrede hvad der har bevirket Insolvensen. De skal fremskaffe saadant Materiale, at man (Skifteretten og Kreditorerne) kan bedømme, om Skyldneren har drevet sin Forretning forsvarligt eller om han har handlet letsindigt eller uordentligt, ligesom de skal oplyse, om Skyldneren har indgaaet Retshandler, som kan afkræftes i Tilfælde af Konkurs. Tillige skal de udtale deres Mening om selve Akkordforslaget og om Sikkerheden for den tilbudte Akkord samt om, hvorledes Stillingen formentlig vil blive ved Konkurs.

I Praksis foretages Opgørelsen ofte af en sagkyndig Tillidsmand fra vedkommende Branches Akkordforening (s. d.) i Forbindelse med en — ofte for Tilfældet udmeldt — lokal, regnskabskyndig Tillidsmand.

De faste Tillidsmænd udmeldes af Justitsministeriet for 5 Aar. Deres Honorar bestemmes (eventuelt) af Skifteretten.

Tillægspatent. Paa en Forandring ved et Patent kan Patenthaveren gratis faa et Tillægspatent, der har Varighed med Hovedpatentet.

Tillægsporto. For delvis frankerede »løse« Breve, d. v. s. ikke-anbefalede *Brev*forsendelser betales det dobbelte af den manglende Frankering; andre delvis frankerede Postforsendelser ansættes i Porto som ikke-frankerede med Fradrag af de paaklæbede Frimærkers Værdi.

»til Ordre«. Er et Konnossement udstedt »til Ordre« menes hermed til Afladerens Ordre.

Tilstaaelse i handelsmæssig Betydning anvendes som Udtryk for: *Anerkendelse,* Modtagelse, Kvittering.

tiltakle *et Skib,* gøre et Skib sejlklart, udruste et Skib til Fart.

Timecharter, se *Tidsbefragtning.*

Timian, *Thymus,* Plante af de ærteblomstredes Familie, hjemmehørende i Sydevropa. Anvendes som Krydderi p. G. af sit Indhold af æterisk Olie. — Den af T. destill. Olie anvendes i Parfymeriet og Likørfabrikationen.

Tin, Sn, *Stannum,* et blødt, strækkeligt, sølvhvidt Metal, Vf. 7,3, Smpkt. 228° C. Det forekommer væsentligt som *Tinsten, Tinoksyd,* hvoraf det fremstilles ved Reduktion med Kul. Da Tin holder sig godt baade i tør og fugtig Luft og vanskeligt angribes af svagt alkaliske eller sure Væsker, bruges det meget til Fortinning af Jærn (se *Blik*) og Kobber. Det kan hamres og valses ud til meget tynde Blade, *Tinfolie, Stanniol.* Sin største Anvendelse finder T. som Bestanddel af forskellige Legeringer, saaledes *Britanniametal, Bronce, Tinamalgam,* Uægte Bladsølv, *Loddemetal,* Kandestøberarbejder (Tin og Bly) o. s. v. Fortinning sker ved at dyppe Genstandene, som skal fortinnes, ned i det smeltede Tin eller ved Hvidkogning, idet Genstanden koges i en Messingkedel med Vand, Vinsten og Tinpulver. Tinmalme findes navnlig i Cornwall (England), Sachsen, Australien, Bolivia og Ostindien. Alm. Handelstin indeholder smaa Mængder Jærn, Bly og Kobber. *Engelsk T.* fremkommer i forskellige Kvaliteter. Det reneste *er Korntin* (grains); endvidere som Stænger og Blokke, af hvilke det bedste er *Lammetin. Sachsisk T.* er Stænger el. sammenrullede Plader paa 5—6 kg. *Malakka-T., straits tin,* tær-

ningformede Blokke paa 1 kg., *Banka-* og *Billiton-T.*, som kommer over Holland fra Ostindien, er de fineste Sorter Tin.

Tinaske, *Tinoksyd*, et graagult Pulver, bruges til Emalje og Mælkeglas.

Tinglæsning er en Aarhundreder gammel Formalitet til Sikring af Rettigheder over faste Ejendomme etc. Dokumenterne indleveres for faste Ejendomme ved den Ret, hvorunder Ejendommen ligger, men for Løsøre o. l. ved Ejerens personlige Værneting.

Hvad angaar de forskellige Rettigheder, som kræver Tinglæsning, skal anføres:

a) Ved *Overdragelse af fast Ejendom* kræves Tinglæsning inden en vis Frist saavel overfor godtroende Erhververe som overfor Overdragerens Kreditorer. Ved *Overdragelse af Løsøre* kræves derimod ikke Tinglæsning. Ved Overdragelse af Skibe kræves Registrering (s. d.).

b) Ved *langvarig Brugsret* over fast Ejendom eller Dele heraf (lange Lejemaal o. l.) er Tinglæsning nødvendig overfor senere godtroende Erhververe og Panthavere, men ikke overfor Ejerens Kreditorer. Nogen Frist for Tinglæsningen er ikke sat.

c) For *Servituter og Realbyrder* er Tinglæsning i Almindelighed nødvendig baade overfor Erhververe og Kreditorer. Fristen som for Overdragelse af Ejeret.

d) *Underpant* i fast Ejendom tinglæses ligesom Ejeret. I Løsøre er Underpants Tinglæsning inden 2 Uger nødvendig overfor baade Erhververe og Kreditorer. Naar Pant i fast Ejendom omfatter Besætning o/e Afgrøde o/e Maskininventar o. l., skal det tinglæses som for Løsøre.

e) *Retspant. Konkurs* skal tinglæses ifl. Kl. § 2. — *Udlæg* i fast Ejendom skal tinglæses, men der er ingen Frist sat for at det kan staa overfor senere Erhververe og ældre, utinglæste Skøder. Ved Løsøre anses Tinglæsning derimod unødvendig. — *Arrest* skal altid tinglæses, ogsaa i Løsøre; for Tinglæsningen er ingen Frist foreskrevet.

f) *Lovbestemt Pant* skal ifølge sin Natur i Almindelighed ikke tinglæses, undtagen (Bankhæftelse), Oppebørselsbetjentes Bestalling og Skifte-Ekstrakt.

g) *Retensionsret* (s. d.) i fast Ejendom skal tinglæses.

h) *Aftaler.* Købekontrakter eller Overenskomster om Lejemaal før den egentlige Kontraktslutning *kan* tinglæses og skabe Sikkerhed mod Overdragerens respektive Ejerens frivillige Dispositioner *fra* Tinglæsningen.

i) *Umyndiggørelse* skal tinglæses ved den umyndiggjortes personlige Værneting og, hvis han ejer fast Ejendom, da tillige i dennes Jurisdiktion.

j) *Ægtepagter* tinglæses som Umyndiggørelse, ligesom ogsaa Bosondring.

Tin plates (eng.), se *Hvidblik.*

Tins (eng.), Betegnelse for Blikdaaser til hermetisk henkogte Varer (se *Konserver*).

Tinsurt Natron, *Natriumstannat, Præparersalt*, bruges som Bejdse i Tøjtrykkerierne.

tirée (fr.), betrukne, Trassatus.

tireur (fr.), Udsteder (af en Tratte, Veksel el. l.), Trassent.

Titan, Ti, Metal, der findes udbredt i forskellige Mineraler. Anvendes i Legeringer med Jærn, idet Titanjærn giver et mere blærefrit Støbegods. — *Titansyre* bruges til Gulfarvning af Papir, Silke og Læder, samt til Emalje.

Titer, se *Talgtiter, Silke.*

titre (fr.), Mønts Finhed, Indhold af Møntmetallet.

Titrering, en særlig Form for kemisk, kvantitativ Analyse. Man finder Procentmængden af et Stof i en afvejet eller afmaalt Prøve ved Tilsætning af *Normalvæsker* fortyndede Syrer, Baser o. a., hvis Indhold (Titre) er nøjagtigt kendt. At Reaktionen er til Ende, angives af den i Forvejen tilsatte *Indikators* Farveforandring. Af den forbrugte Mængde Normalvæske kan man beregne det søgte Procentindhold.

Tja, koreansk Længdemaal, Fod.

Tjenesteveksel, se *Akkomodationsveksel.*

Tjog (sv.), Snes.

Tjære kaldes de mørktfarvede, tykflydende Produkter, som faas ved tør Destillation af organiske Stoffer, navnlig af Stenkul, Brunkul og Træ, Man skelner mellem *Stenkuls-, Brunkuls-* og *Trætjære.* Stenkulstjære faas som Biprodukt ved Fremstillingen af Belysningsgas og Koks og anvendes dels som den foreligger, dels som Raamateriale ved Fremstillingen af Benzol, Naftalin, Fenol, Pyridin, Anilin, *Tjærefarvestoffer*

m. m. Destillationsresten er den saakaldte *Tjærebeg*. Stenkulstjæren bruges til Strygning af Træværk, til Imprægnering af Tovværk, Tagpap o. s. v. — Af Brunkulstjære udvindes fast Paraffin og Paraffinolie. Destillationsresterne af *Raapetroleum* (s. d.) kaldes *Masut, tar*. — Trætjære anvendes hovedsagelig til Strygning af Træ, Pap o. s. v. samt til Fremstilling af Kreosot.

Tjærefarvestoffer, en meget stor Gruppe af Farvestoffer, til hvis Fremstilling der anvendes Destillationsprodukter af Stenkulstjæren, Metylalkohol, Acetone, Eddikesyre og en Del uorganiske Stoffer som Salpeter- og Svovlsyre, Klorbrinte, Brombrinte m. fl. Der gaar i Handelen ca. 600 forskellige T., der alle udmærker sig ved Farvernes Styrke og Renhed og som i Nutiden er fri for Arsen; de inddeles i flere Grupper, hvoraf de vigtigste er: 1) *Nitrofarvestoffer*, f. Eks. Pikrinsyre og Naftolgult; for det meste *gule* Farver. 2) *Azofarvestoffer*, der kan farve Bomuldsstoffer direkte uden Bejdsning, f. Eks. Orange, Tropæolin, Azofuksin, Uldsort, Kloramingrønt. 3) *Thiazolfarvestoffer*, f. Eks. Thioflavin. 4) *Di-* og *Trifenylmethanfarvestoffer*, egentlige Anilinfarver, f. Eks. Spritblaat, Eosin. 5) *Anthracenfarvestoffer*, f. Eks. Purpurin. 6) *Naftalinfarvestoffer*, f. Eks. Alizarinsort m. fl. 7) *Sulfinfarver*, Thiofarvestoffer, Svovlfarver. I Evropa findes ca. 30 Tjærefarvefabrikker, navnlig i Tyskland, hvor der fremstilles Farver til en samlet Værdi af ca. 200 Mill. Kr. aarlig.

Tjørn, *almindelig, Cratægus oxyacantha*, en i Danmark vildtvoksende, tornet Busk. Veddet, der er rødbrunt, meget haardt og stærkt, bruges til Økseskafter, Drejerarbejder, Stokke m. m.

T. M., Forkortelse af *télegrammes multiples* (fr.), Gentagelsestelegrammer. Et Telegram kan sendes til flere Adressater (Adresser) paa samme Sted og mærkes derfor med *T. M.* — Ønskes samtlige Adressater meddelt alle eller enkelte af dem, skrives Bogstaverne C. T. A., Forkortelse af *communiquer toutes adresses* (fr.), meddel alle Adresser, foran den paagældende Adressats Navn.

to (eng.), i Bogholderiet: *an* (s. d.).

To, japansk Maal for Spiritus o. l. ved Beskatning, svarende til 0,18148 hl.

Tobak, de tørrede og paa forskellig Vis behandlede Blade af Tobaksplanten, *Nicotiana*, der dyrkes i 18 Varieteter. Tobaksplanten stammer fra Amerika, men dyrkes nu i alle Verdensdele. De afplukkede Blade tørres først, hvorefter de henlægges i store Dynger for at gennemgaa en Gæring, *Fermentering*, hvorved forsvinder en stor Del af Nikotinen og Albuminerne, og Aromaen udvikles. Efterat Bladene er færdigbehandlede, sorteres de og samles i Bundter, hvorefter de forsendes indpressede i Baller, Kasser eller Fade. Raatobakken videreforarbejdes derpaa i Fabrikkerne til Cigarer (s. d.), Cigaretter (s. d.), Røgtobak, Skraa- og Snustobak. Ved Fremstillingen af de to sidstnævnte Sorter Tobak imprægneres Bladene med en Sauce og gennemgaar en Gæring førend de tørres. 1) *Vestindisk T.* Den fineste Tobak, *Cabanos*, avles paa *Kuba* og tjener hovedsageligt til Fremstillingen af *Havannacigarer*. Af andre skal nævnes *Domingo* og *Portorico*; sidstnævnte anvendes særligt til Røgtobakker. 2) *Sydamerikanske* Tobakker. *Varinas*-Tobak i Ruller fra Venezuela, *Esmeralda*-Tobak fra Ecuador samt *columbiske, brasilianske, St. Felix-* og *Paraguay*-Tobakker er Genstand for stor Udførsel. 3) *Nordamerikanske* T. *Virginia og Maryland* bruges til Røgtobakker, medens *Kentucky, Karolina, Georgia, Missouri* og *Tennessee* Tobak finder stor Anvendelse til Snus og Skraa. Fine Mærker er *Florida* og *Seed-leaf* fra Ohio, Connecticut, Pennsylvanien til Dækblade. 4) Af *Asiatiske* T. kommer særlig *Java* og *Sumatra* Tobakker til Evropa og anvendes hovedsageligt til Cigarer. *Java* T. bruges ogsaa til Røgtobak. De øvrige asiatiske Tobakker, Filippinsk, *Manila*, Kalkutta, persisk og kinesisk Tobak konsumeres for det meste i Landene selv. 5) *Evropæiske T.* Som den fineste regnes den *tyrkiske, makedoniske, syriske* og *Smyrna* samt *bosnisk-herzegovinske* T., smaa runde Blade, der mest bruges til Fremstilling af Cigaretter. Ogsaa i Ungarn, Tyskland (*Pfalz*), Holland (*Amersfoort*), og tildels ogsaa i Danmark dyrkes en Del T., som imidlertid hovedsageligt bruges til Røgtobakker. *Afrikanske T.* I *Ægypten* og *Algier* dyrkes en Del, navnlig Cigarettobakker, og de tidligere tyske Besiddelser vil rimeligvis faa stor Betydning for Tobaksavlen. — I Sverige, Frankrig, Italien, Østrig og Tyr-

kiet er T.fabrikationen Statsmonopoler. Angaaende Fabrikationen af Cigarer, Cigarillos og Cigaretter se d. A. — Hovedpladsen i Evropa for amerikansk Tobak har hidtil været Bremen og til Dels Hamborg. Amsterdam og Rotterdam er Hovedpladserne for østasiatisk Tobak. Den tyrkiske udføres navnlig over Kavalla.

Tobaksbeskatning. Hvor Tobaksproduktionen ikke som i Sverige, Frankrig, Østrig og de sydevropæiske Lande er Statsmonopol, er Tobakken overalt underkastet en særlig — i nogle Lande, bl. a. Danmark, endog ret haardhændet — Beskatning. Af de mest almindelige Beskatningsmetoder kan nævnes Indførselstolden og den indenlandske Tobaksafgift. Den sidste kan paalægges efter det dyrkede Areal eller det producerede Kvantum, men oftere tages Skatten dog i Tobaksfabrikkerne, da Kontrollen her er lettere. Skatten kan ogsaa opkræves ved Salg af Stempelpapir, der sættes om Æsker eller Pakker (Banderolleafgift), inden de kommer i Handelen.

Ifølge midlertidig Lov af 21. Dec. 1918 er Tobaksafgifterne i Danmark meget varierende i Forhold til Tobakkens Kvalitet og Pris. For Cigarer er den indenlandske Afgift saaledes fra 5—50 % og for Cigarillos fra 12½ —30 % af Værdien. saavel for indførte som her i Landet producerede Varer. For Cigaretter er Afgiften fra 10 Øre til 10 Kr. per 100 Stk. i Forhold til Kvaliteten, medens Tobakken paa lignende Maade beskattes med fra 1—20 Kr. per kg. Ifølge samme Lov er Indførselstolden bleven betydelig forhøjet.

De høje Skatter, der f. Eks. af Cigarer udgør 18 % af Detailprisen, har medført højere Priser og en deraf følgende Overgang til Forbrug af de daarligere Kvaliteter.

Tolden af Tobak og Tobaksurrogater har i 1917 givet 4,3 Mill. Kr., medens de øvrige Tobaksafgifter i 1917—18 har givet 4,6 Mill. Kr.

Tobaksnoteringer. Som Regel noteres Tobak overalt per Nettovægt, da den fremkommer i snart sagt al mulig Emballage. — *Holland* noterer de fleste Sorter i Cents per ½ kg, nordamerikanske Stilke i Fade i hfl per 50 kg. — *Nordamerika* noterer alle Sorter i Cents per lb, Tara virkelig. Emballagen er Fade eller Kasser af forskellig Vægt. — *Bremen* og *Hamborg* noterer i Pf. per ½ kg; russisk i Hamborg dog i Mark per 50 kg. — *England* noterer i sh per lb.

Tobaksstilke. Bladstilkene og Midtribberne af Tobaksbladene valses flade og bruges til Røgtobak, Indlæg i Cigarer og Snus.

toile comprise (fr.), inklusive Sæk.

Tokayervine, forskellige, hovedsagelig hvide og ekstraktrige Vine fra Omegnen af *Tarczal* i Ungarn; ved Tilsætning af tørrede Bær til Mosten bliver Vinen meget ekstraktrig, *Ausbruch.* Blandt de fineste Mærker er Tarczal, Tolya, Tolesva og Liszka. Desuden fremstilles en Del mindre søde Vine, de saakaldte *Szàmorodner,* og *Màszlarvine,* samt en ringe Mængde *udgærede søde* Vine.

Tola, indisk Vægt = 1/80 Ser eller Sihr; se *britisk Ostindiens Maal og Vægt.*

Told er en Afgift, der opkræves af Varer, som passerer et Lands Grænser, men kan iøvrigt være af forskellig Art og Karakter. Den mest almindelige T. er *Indførselstolden* (s. d.), der opkræves ved at Varerne underkastes en saakaldt *Toldklarering.* Denne kan for visse Varers Vedkommende være ret omstændelig, da Toldvæsenet skal konstatere eller kontrollere Varens Art og Vægt, Maal eller Værdi, hvorefter Tolden opkræves. Den danske Toldlov, der er af 5. Maj 1908, indeholder 301 Positioner med forskellige Satser for de forskellige Varer. Langt de fleste Varer indklareres efter Vægt, der lettest kan kontrolleres af Toldvæsenet, men som iøvrigt har den Fejl, at de grovere og tungere Varer belastes forholdsvis haardt, medens der af finere og lettere Varer betales forholdsvis lidt. For at bøde herpaa har man faaet de mange Satser, der iøvrigt gør Toldopkrævningen langt vanskeligere, idet Sortering undertiden maa foretages. Værditolden, der opkræves efter Varens Fakturapris, anvendes f. Eks. for Maskiner, Metaltraad, Fodtøj og nu ogsaa ved Toldberegning af Vin og Automobiler.

Med Hensyn til toldpligtige Varer kan det i store Træk nævnes, at næsten alle Landbrugsvarer og Raa- og Hjælpestoffer som Korn, Foderstoffer, Kød, Jærn, Kul, Petroleum, Bomuld, Uld o. fl. er toldfri. Halvfabrikata er sædvanlig toldpligtige med smaa Beløb, medens der af næsten alle færdige Industrivarer maa betales betydelige Told-

afgifter, hvorved Tolden for en stor Del bliver en Beskyttelse for den danske Industri mod Udlandets Konkurrence. I et Normalaar som 1913—14 beløb Indførselstolden sig til 35 Mill. Kr. Opkrævningsomkostningerne er for Staten ca. 10 % af dette Beløb. Som Omkostning ved Toldens Opkrævning maa iøvrigt ogsaa regnes med Importørens Udgifter i den Anledning. Disse regnes som Vareomkostninger (se *Omkostninger*) saavel som Toldafgiften og medregnes ved Varens Kalkulation. Se iøvrigt *Beskyttelsestold* og *Finanstold*.

Som en anden Art af T. kan nævnes Eksportafgiften eller *Udførselstolden*. Den paalægges Varerne ved deres Udførsel, men anvendes iøvrigt ikke ret meget. Formaalet er her at faa Penge i Statskassen og at beholde Varerne i Landet. Skønt Udførselstolden havde været paa sin Plads under ekstraordinære Forhold med stærk Efterspørgsel efter Varer i Udlandet, er den dog ikke bleven anvendt i nogen nævneværdig Grad under Verdenskrigen.

Den nu næsten ophævede *Transittold* paalagdes Varer, der førtes gennem et Lands Land- eller Søterritorium til et andet Land. Den i over 400 Aar opkrævede Øresundstold, der ophævedes i 1857, kan betragtes som en Transittold. Den skaffede os iøvrigt mange Rivninger med de omkringboende Handels- og Søfartsfolk.

I sin Helhed kan det siges om T., at dens Opkrævning er meget generende for Handelen, og at Varerne derved fordyres til Skade for det økonomiske Liv og i Særdeleshed for Forbrugerne. De stadig forbedrede Samfærdselsmidler, der efterhaanden har sprængt de provinsielle Toldskranker, vil sikkert i Fremtiden medføre, at der bliver Frihandel ogsaa mellem Landene.

Toldangivelse kaldes den Angivelse, som sammen med Konnossement, Fragtbrev, Adressebrev, Udleveringsseddel el. l. indleveres til Toldvæsenet, naar Varer skal føres indenfor Toldomraadet. Angivelsen skal indeholde Oplysning om, hvor*fra* Varerne og med hvilket Befordringsmiddel samt hvor*naar* de er ankomne, og endvidere anføres for Stykgods: Antal og Mærke af de til Fortoldning angivne Kolli. Angivelsen protokolleres i Toldvæsenets Bøger, d. v. s. de paagældende Varer afskrives som udgaaede af Toldvæsenets Værge, og paa Angivelsen anfører Toldfunktionærerne Varernes Toldposition, Vægt, Styktal eller Værdi, alt efter, hvorledes Tolden skal beregnes, og Angivelsen tjener derefter som Grundlag for Udregning af Told, Arbejdspenge og andre med Fortoldningen forbundne Udgifter. Angivelsen forbliver i Toldvæsenets Besiddelse, naar Fortoldningen er endt.

Toldgodtgørelse er Tilbagebetaling af Afgift og Told for indførte og for de i Indlandet producerede, afgiftspligtige Varer, naar disse udføres. Indførselstold tilbagebetales dog kun ved Udførsel, naar den indførte Vare er forarbejdet eller indgaaet som en Del af en færdig Vare (Materialgodtgørelse). T. ydes ogsaa af indførte Raamaterialer, der er anvendt til Skibsbygning og Margarinefabrikation.

Toldklarering. Efter Indlevering af Fragtbrev el. l., ledsaget af *Toldangivelse* (s. ovf.), bliver Varerne vejede Brutto, udpakkede og besigtiget, for at Toldassistenten kan fastsætte Varens Art efter Toldpositionen (s. d.). Taraen bestemmes, og Angivelsen bliver efter at være forsynet med de fornødne Bemærkninger indgivet til Toldkassererkontoret, som udfærdiger Toldregningen, der tjener som Passerseddel. Med Angivelsen skal følge en handelsstatistisk Opgave over de indførte Varer.

Toldoplag, se *Frihavn, Frilager, Kreditoplag, Transitoplag.*

Toldpolitik, se *Handelspolitik* og *Handelstraktat.*

Toldposition. Vor Toldlov inddeler Varerne toldmæssigt i en Række Arter eller Afdelinger, der kaldes Positioner. For alle Varer under den enkelte Position gælder samme Toldsats.

Toldskala (eng. *sliding scale*), en efter Prisen paa Varen varierende Indførselstold, saaledes at denne, rent administrativt sættes op, naar Vareprisen i Indlandet falder, og sættes ned, naar Vareprisen gaar op. Formaalet med T. er at holde en ensartet høj Pris paa Varerne i Indlandet uden Hensyn til de skiftende Konjunkturer paa Verdensmarkedet. T. anvendtes i England for Korn fra 1828—1849, men tjente ikke Formaalet,

idet den snarere fremmede Spekulationen i Kornindførselen.

Toldtara. I Toldtariferne er der for mange Varer fastsat en Tara, der beregnes med en vis Procent af Bruttovægten. — Det bemærkes, at indvendig Emballage som: Flasker, Krukker, Blærer, Papiromsvøb, Tinfolie o. l., Lærredsposer om Klæde o. l., Æsker om Bomulds-, Linned- og Uldgarn, Halmfletning om Glasvarer o. l., Indlæg i Alenvarer, Garnruller etc. *ikke* fradrages i Toldvægten.

Toldtarif, en Liste over Toldsatserne for de forskellige Varer, der sædvanlig er ordnet alfabetisk. Da Toldsatserne i de senere Aar er ændret ret ofte, og det har sin store Betydning for Eksportører at kende Udlandets Toldafgifter, er der dannet en international Union til Udgivelse af Toldtariffer. Denne Union, der har Bureau i Brüssel, udgiver et Organ (Bulletin des douanes), hvori findes de senest indførte Toldsatser i de forskellige Lande.

Toldunion kaldes en Traktat mellem 2 (eller flere) Stater om gensidig toldfri Indførsel af hinandens Varer.

Toledoblaat V, Tjærefarvestof, bruges til Blaafarvning af Bomuld.

Tolerance eller *Remedium* er det ved Udmøntning tilladte Spillerum i Finhed og Vægt. I Praksis viser sig *Tolerancen* at bevæge sig mellem 1 ‰ og 2 ‰, men er sjældent over, men gærne under den foreskrevne Normal.

Toluol, *Metylbenzol,* fremstilles af Stenkulstjære, Tolubalsam og andre organiske Stoffer. Det er en flygtig, farveløs Væske med behagelig Lugt. T. benyttes som Raastof ved Fremstillingen af kunstig Indigo, Sakkarin, Sprængstoffer o. a.

Tomater, Bærfrugter af forskellige Varieteter af en med Kartoflen beslægtet, urteagtig Plante, *Lycopersicum esculentum.* Farven kan være rød, gullig el. hvid. De indeholder ca. 94 % Vand og bruges friske, syltede og henkogte som Mos, Tomatpurée.

Tombak, Metallegering, som ligner Messing, bestaar af Kobber og Zink.

Tomme, ældre dansk Længdemaal = $^1/_{12}$ Fod = 2,615 cm; se ogsaa *tum, inch, Zoll.*

Ton, 1) Handelsvægt og som saadan ogsaa benyttet ved Skibsbefragtning. I England = 20 cwt = 2240 lbs = 1016,048 kg, saakaldet *long ton.* I de forenede Stater og i Canada regner man med short ton = 20 centals = 2000 lbs = 907,2 kg. I Rusland = 63 Pud = 1032 kg; ellers i Almindelighed i andre Lande regner man 1 Ton = 1000 kg, saakaldet Meterton. 2) *Ton* bruges ogsaa for Maalet *Load* (s. d.). 3) *Ton gross* er i Skibsfarten ogsaa regnet til 1015 kg. 4) *Ton* bruges ogsaa som *Rummaal* ved Skibslast. *Ton measurement* = 40 engelske Kubikfod = 1,1 m^3, hvorimod 1 *Registerton* = 100 engelske Kubikfod = 2,83 m^3. 5) koreansk Vægt = 3,8 g.

Tonkabønner, Frøene af forskellige ærteblomstrede *Coumarouna*-Arter fra det tropiske Sydamerika. T. anvendes p. G. af deres Indhold af *Cumarin* (s. d.) i Parfymeriet, til Parfymering af Snustobak, mod Møl samt til at dække Lugten af Jodoform.

Tonnage, 1) Skibes Drægtighed, se *Drægtighed.* 2) Skibsrum som Helhed. Man taler om et Lands Tonnage eller om Verdenstonnagen som Udtryk for Handelsflaaden som Helhed med Hensyn til dens Kapacitet. 3) Ved Skibsmaaling skelner man mellem Brutto-Tonnage og Netto-Tonnage som Betegnelse for Rumindholdet, se *Rumindhold af Skibe.*

Tonnage deck (eng.), Maalingsdækket, det Dæk, som i Skibe med ikke over 2 Dæk er det øverste, og som i Skibe med flere end 2 Dæk er det andet fra neden.

Tonnage scales er en Fastsættelse af Forholdet mellem forskellige Varers Volumen og Vægt for Fragtberegningen, i Almindelighed ved at angive, til hvor mange engelske Centner (cwt) en Maaleton à 40 engelske Kubikfod skal regnes, eller, sjældnere, omvendt hvor mange engelske Kubikfod 20 cwt skal regnes til.

Forholdet mellem Volumen og Vægt tages ikke alene rent faktisk, men maaske nok saa meget efter Sædvane i vedkommende Afskibningshavn, og de herskende *Tonnage-scales* er derfor i væsentlig Grad Udtryk for disse Sædvaner.

Eksempelvis anføres Tonnage-scales for *Bahia,* hvor 1 *Maaleton* à 40 eng. Kubikfod er ansat for følgende Varer:

Sukker i Kasser o. l.	til	20	cwt -
do. i Sække	»	23	»
Kaffe i Fade	»	18	»
do. i Sække	»	21	»
Tobaksblade i Baller	»	12	»
do. i Seroner	»	16	»
Huder, tørrede	»	$12^{6}/_{7}$	
do. saltede	»	16	»
do. raa	»	20	»
Ris i Sække	»	23	»
do. i Fade	»	18	»

og omvendt stilles i *Kalkutta* en Tonnage-Scales op saaledes:

20 cwt Salpeter	=	35	engelske Kubikfod
do. Sukker	=	39	do.
do. Ris	=	42	do.
do. Hvede	=	44	do.
do. Ingefær	=	80	do.

I *New-York* regner man en Maaleton à 40 engelske Kubikfod for:

Jærn, Ris, Sukker til 2000 lbs (short ton).

Kaffe i Sække til 1830 lbs.

Mel efter 8 barrels à 196 lbs Netto.

Korn efter 30 bushels, ladet løst i Skibet o. s. v.

Topas, et krystallinsk Mineral, der p. G. af sin Haardhed regnes til Ædelstenene. T. forekommer i flere Farvenuancer, gul, brun, rød og graa. Benyttes til Smykker. En gulfarvet Art Bjærgkrystal, *Citrin*, gaar under Navn af böhmisk Topas.

Tops, (eng.) Bundter af *Kamuld* (se *Uld*).

Torsk, *Kabliau*, en Blødfinnefisk, som kan blive ca. 1,5 m lang og veje indtil 20 kg. Den lever i de nordlige tempererede og kolde Have som Bundfisk og fanges navnlig i Vintermaanederne paa Bankerne, hvor den søger hen i Legetiden. De vigtigste Fangstpladser er Newfoundlandsbankerne ved Nordamerikas Østkyst, Dogger-Bank i Nordsøen, Kysterne af Færøerne, Island, Norge og Hvidehavet. Paa disse Fangststeder er Behandlingen i Reglen, at Hovedet afskæres, Indvolde og Rygsøjle udtages og Fisken lægges lagvis med Salt i Tønder, *Laberdan*. En Del tilberedes som *Klipfisk*, d. v. s. den vaskes, beskæres, tørres paa Klipperne og trykkes flad ved at lægges i Bunker med Belastning af Sten, eller den tørres, uden at være saltet, *Stokfisk*, *Tørfisk*. — Andre Torskefisk er *Hvidling*, *Kuller* og *Sej*, der er mindre, men har en lignende Udbredelse og Anvendelse. Rognen bruges som Kaviar og Madding ved Sardinfiskeriet, Leveren til *Levertran* (se *Tran*), Svømmeblæren, *Sundemaver*, til Lim, Affaldet til Fiskemel og Gødning. — Torsk og Kuller forsendes i Is navnlig til Tyskland. Klipfisk og Tørfisk sendes i store Mængder, især til Sydevropa og -amerika fra Island, Færøerne og Norge.

Torvedag. Herhjemme holdes i Provinserne Ugemarkeder, navnlig for Fødevarer. Se herom i Almanakerne.

Torvehandel. Paa Torvedage (se ovfr.) kan Landvæsensprodukter, navnlig Fedevarer, levende Kreaturer, Brændsel og Foder udbydes til Salg, naar blot vedkommende Forhandler enten selv har produceret dem eller har opkøbt dem paa Landet. Se ogsaa *Markedshandel*.

Totalbefragtning, Befragtning af hele Skibets Lasterum.

total tonnage (am.), se *Bruttotonnage*.

Touffe, Betegnelse for matte Silkestoffer.

Tour, Garnmaal (s. d.).

Tous les mois, se *Arrowroot*.

Tovværk, *Reb*, fremstilles ved Snoning (sml. Spinding) af forskellige Materialer, alm. Hamp, Manillahamp, Sunnhamp, Jute, Kokostrævler o. s. v., samt af galvaniseret Jærntraad. Nu til Dags foregaar Fremstillingen næsten udelukkende maskinmæssigt. *Sejlgarn*, *Seglgarn*, *Hyssing*, *Snore* faas ved Sammensnoning af 2 eller flere Kabelgarn. Snos indtil 200 Kabelgarn sammen modsat, faas de saakaldte *Dugter*, der atter snos til 3- eller 4-slagne *Trosser*. Tykkere Tovværk snos uden om en Dugt eller *Sjæl* af Hamp eller Jærntraad. Tovværk tjæres eller koges med Garveekstrakt for bedre at modstaa Fugtighed.

to whom it may concern (eng.), »til vedkommende«. Naar Varer afskibes usolgte i Konsignation, udsteder Aflader ofte en Faktura, som om Varen *var* solgt, men i Stedet for Navnet paa Køberen anføres: to whom it may concern. Beløbet for denne Faktura minus en vis Margin (s. d.) trasserer Afladeren da gærne paa det Firma, til hvilket Papirerne sendes.

Traad, 1) se *Garn*, 2) *Metaltraad*.

Traadstifter, se *Søm*.

Traadtæller, et lille Apparat til at tælle Traadene i vævede Stoffer. Det bestaar af

en Metalplade med et kvadratisk Hul, 1 cm paa hver Led, og over dette en stærkt forstørrende Linse.

Tradedollar, en i de forenede Stater i 70erne præget Handelsmønt, der ikke siden 1876 er legal tender (s. d.) mere i Staterne og i 1883 blev inddraget.

Tragant, se *Gummi.*

Traktater, se *Handelstraktater.*

Tralles Alkoholometer, se *Alkoholometer.*

Trampfart. Ordet er det engelske *tramp,* Vagabond, og ved Trampfart forstaas uregelmæssig Fart efter Behovet og *hvor* dette findes, i Modsætning til Ruteselskabernes faste Linier.

Tran kaldes de flydende Fedtstoffer, som udvindes af Spæk, Lever og andet Affald af forskellige Havdyr, Hval, Sæl, Hvalros og Fisk. Fangsten drives af norske, engelske, hollandske, tyske, franske, amerikanske og japanske Skibe, samt fra Polaregnenes Kyster. Af hver Art har man *lys* el. *blank* T. og *brun* T., eftersom den er udkogt ved svagere eller stærkere Varme. Tran har altid en ubehagelig Lugt og Smag, hidrørende fra flygtige, fede Syrer, men den kan fjærnes ved særlige Raffineringsmetoder, saa at Trannen kan bruges som Næringsmiddel. Ved Henstand afsætter den Urenheder og faste Fedtstoffer, *Fod, Trantalg.* — *Hvalolie* faas af Finhvalen, Sydhavshv., Døglingen, Grinden o. fl. Den kommer i Handelen i Numre 0—4, over Sandefjord, London, Hamborg og New-York. — *Sæl-* og *Hvalrostran,* Robbetran, kommer over Arkangelsk, Hamborg og København. Den grønlandske er Sæltran samt en Blanding (Trekronertran) af denne og *Hajtran,* som faas af Leveren af *Havkalen.* — *Levertran,* (eng.) *codliver-oil,* af Torskelever, er lysegul til mørkebrun. Den kommer fra Norge, Island og Newfoundland. — *Sardin-* og *Fiskeolie* (se *Sildeolie*). — *Blandet Tran* er tilsat Mineralolier. — Tran bruges i Læder-, Fernis- og Sæbefabrikationen samt som Smøremiddel; den raffinerede lyse Levertran som Medicin.

Tranebær, Frugterne af den i Nordevropas Moseegne voksende Busk, *Oxycoccus palustris.* Bærrene er mørkerøde og anvendes til Syltetøj og Fremstilling af Tranebærsaft.

Trangsbeneficiet kaldes den Skyldneren i Konkurslovens § 160, jfr. Rpl. § 506, indrømmede Ret til at beholde uantastet de for ham, og med ham samlevende, Hustru og Børn fornødne Senge og Sengklæder samt nødvendigste Gangklæder. Disse Ting maa ikke uden Skyldnerens udtrykkelige Samtykke under Eksekutionen udlægges. Yderligere kan Skyldneren *kræve* at beholde Genstande, der hører til de vigtigste Livsfornødenheder eller er nødvendige for hans Næringsvej (herunder ogsaa kontante Penge) indtil et Vurderingsbeløb af 300 Kroner for en Familieforsørger og ellers 100 Kroner. Skyldneren kan ikke ved Forlig fraskrive sig denne Udtagningsret.

Trannoteringer. I *København* noteres lys, grønlandsk Sæltran, lys og brun islandsk Havkalstran i Kroner per 100 kg samt brun og lys færøisk Torsketran i Kroner per 105 kg. — *Hamborg* noterer norsk Medicinal og gul og blank samt Newfoundlandsk, brun Garve- og Trekroners-Tran i Mark per 100 kg. — *London* noterer Tran i £ per Ton.

transferable order (eng.), overdragelig Ordre, kaldes i *New York* den Opsigelse, som kræves paa Terminsbørserne, se *Terminsforretninger.*

transigieren (t.), bringe i Stand, komme overens.

Transit eller *Transito* (it.), Gennemførsel, Gennemtransport af Varer fra et Land til et andet, men over (via) et tredje: *Transitlandet.* I Middelalderen opkrævede gærne dette sidste en Afgift af de Varer, der *transiteredes,* men denne Transittold er forlængst gaaet af Brug i civiliserede Lande, men dukkede under Verdenskrigen op igen, bl. a. i den Form, at man for Transitgods beregnede højere Fragtsatser end for andet Gods, der befordredes indenfor Landets Grænser.

Transitgods, Varer paa Vej fra et Land til et andet via et tredje: Transitlandet.

Transithandel er en Vareomsætning mellem 2 Lande, hvilken formidles af Købmand i et tredje Land, Transitlandet, hvorover Varen paa sin Vej mellem de 2 Lande føres o/e hvor den midlertidig er oplagt.

Transitoplag. Herved forstaas i Almindelighed et Oplag af Varer, der henligger ufortoldede i Transitlandet. Ordningen kan i Enkelthederne være forskellig lige fra den absolute Frihed til Fremstilling af Fabrikata

ud af Raavarer i *Frihavn* (s. d.) eller til at ompakke, sortere, rense, dele og blande de oplagte, f. Eks. paa *Frilager* (s. d.), eller til at ligge urørlige under Toldlukke.

Transittold, se under *Transit* og *Told.*

Transitveksel er en Veksel, der er trukket fra et fremmed Land paa et andet fremmed Land.

Transport, 1) Fragtførsel, Godsførsel, Forsendelse, Sending, Fragt; 2) i Bogholderiet: Overførsel af en Sum fra en nedskreven Kontoside til den nye Kontoside; 3) skriftlig Overdragelse af Ejeretten til en Fordring el. l. Ved *simpel Transport* indestaar Overdrageren (Cedenten) kun for Fordringens Rigtighed, men ikke for Skyldnerens Betalingsevne. Ved *skadesløs Transport* indestaar derimod Overdrageren baade for Fordringens Rigtighed og for dens Indgang.

transportere, se *Transport.*

Transportforsikring, se *Forsikringsarter.*

Trantønde, ældre dansk Hulmaal = 3,75 Kubikfod = 115,93 l.

Trassat, den, paa hvem en Veksel, Tratte, Anvisning, Check er trukket, betrukne.

Trassent, den, som trækker en Veksel, Tratte, Anvisning eller Check paa en anden.

trassere, trække, udstede, afgive en Veksel, Tratte, Anvisning, Check.

Tratte eller trasseret Veksel er en Veksel, der er trukket paa en anden (Trassaten) i Modsætning til Solaveksel, (s. d.). Bruges ogsaa som Betegnelse for en Veksel, der ikke skal akcepteres, nemlig naar Kreditor vil lægge det Pres paa Trassaten, at Tratten i Form af Veksel i Mangel af Betaling bliver at protestere inden 3 Dage, eller naar Kreditor vil notarialiter konstatere manglende Betalingsvilje eller -evne hos betrukne.

Trave, ældre Styktal for Koste = 20 Stk.

Travellers cheques, se *money orders.*

Treasury notes, Skatkammer-Pengesedler, udstedte ifl. Sherman-Loven af 14. Juli 1890 i de forenede Stater til Opkøb af Sølv. Bortfaldt ved Lov af 1 .November 1893.

Tresser kaldes Baand med Kæde af Silke, Hør eller Bomuldsgarn og med Islæt af Guld- eller Sølvtraad.

Treuhandgesellschaft (t.) er det tyske Udtryk for *financial trust* (s. d.).

Triage, almindelig Betegnelse for Udskudsvarer, dog særlig for de af Kaffe udsorterede misfarvede og itubrudte Bønner (se *Kaffe.*)

Tribunal de commerce (fr.), Handelsdomstol. I Paris har Børserne ikke Voldgiftsretter (s. d.), men alle Stridigheder om Børsforretninger er henvist til Tribunal de commerce.

Trikotvarer, *Trikotage, strikkede Varer,* er i Modsætning til almindelige vævede Stoffer fremstillede ved Hjælp af *et* Traadsystem. De fleste T., navnlig Strømper, fremstilles i England og Sachsen.

trikotvævede Stoffer, meget elastiske vævede Stoffer, f. Eks. *Buckskin* eller *Dobbeltvæv.*

Trillado, se *Kaffe.*

Tripcharter (eng.), Certeparti om Rejsebefragtning (s. d.).

triplo, *in* (it.), i tre (ligelydende) Eksemplarer.

Triplure, lette, 4-skaftede, mønstrede Uldstoffer.

tripolitansk Maal og Vægt. I Handelen med Udlandet anvendes næsten udelukkende Metersystemet. Gammel Maal og Vægt var hovedsagelig følgende:

a) *Alenmaal.* Drá Arbi = 0,484 m for Lærred; Drá Turki = 0,637 m for Silke; Drá Endelsy = 0,667 m for Uldvarer.

b) *Oliemaal.* Métar = ca. 20 l.

c) *Vinmaal.* Den gamle franske Millerolle = 64 l.

d) *Vægt.* Rottel Attari = 506,9 g og Rottel Sucki = 568,4 g. Der gaar 100 Rottel paa 1 Kantar, Centner.

Trippelse, Mineral af gullig, brunlig el. graa Farve, bestaaende af Kiselsyre (Diatoméskaller) med iblandet Ferri- og Aluminiumoksyd. Forekommer i Tyrol, Bøhmen, Ungarn, Frankrig, England og Tripolis (hvorfra Navnet stammer). Almindelige Handelsbetegnelser: *Levantisk* eller *venetiansk T., Engelsk Jord.* Anvendes til Polering af Glas, Sten og Metaller.

Trisulfonblaat, — violet, Tjærefarvestoffer, der anvendes til Farvning af Bomuld og Silke.

trois six (fr.), tre—seks, egentlig en Styrkebetegnelse for 3 Dele absolut Alko-

hol og 6 Dele Vinaand, nu for rektificeret Spiritus af 90 % efter Gay-Lussac.

Trondhjem Standard, Tømmermaal = 198 engelske Kubikfod.

Tropon, et af Fiskekød, Blod, Bønne- og Ærtemel fremstillet Næringsmiddel, der bruges som Tilsætning til Brød, Kiks, Chokolade o. s. v. Anvendes ved Proviantering.

Tropæolin, orangegule Tjærefarvestoffer, som gaar under forskellige Navne, f. Eks. *Mandaringult, Heliantin, Metylorange* o. fl.; bruges meget i Farverierne.

Troyvægt, engelsk Guld-, Sølv- og Medicinalvægt; se *britisk Maal og Vægt.*

trublere, trubleret, fork. *trubl.* Afkøles en mættet Saltopløsning under stadig Omrøring, udfældes Krystallerne i meget ringe Størrelse, Krystalmel; Saltet faas derved renere.

Truss, engelsk 1) Halmvægt = 36 lbs; 2) Høvægt, henholdsvis 56 lbs for gl. Hø og 60 lbs for nyt.

Trust, stor monopolagtig, økonomisk Sammenslutning til Produktion af og Handel med Varer. En Trust kan omfatte de fleste Bedrifter indenfor samme Branche (horizontal Sammenslutning), men kan ogsaa bestaa af hele Produktionsrækken lige fra Raaprodukternes Udvinding af Jorden til den færdige Forbrugsvare (vertikal Sammenslutning). Som Eksempel paa den første kan nævnes de danske Sukkerfabrikker og paa den sidste den amerikanske Staaltrust. Ved at Bedrifterne saaledes samles under een Ledelse fremkommer deres store Magt først og fremmest paa det indenlandske Marked, især hvis den udenlandske Konkurrence svækkes ved Told- og Transportvanskeligheder.

T. kan være organiserede paa forskellige Maader, men begyndte i U. S. A. gerne med, at nogle faa Storkapitalister sikrede sig Aktiemajoriteten i den Række af Selskaber, de ønskede Kontrol over. Herfra gik man over til at danne Kontrolselskaber, der efterhaanden tilrev sig Magten over andre Selskaber. I Danmark er Trusterne sædvanlig dannet ved Sammenslutning af flere Bedrifter eller ved at et Selskab købte de andre — sædvanlig mindre — Bedrifter.

Trusterne dannes sædvanlig med to Formaal for Øje. For det første kan Produktionen ved Sammenslutning af Bedrifterne og den rette Organisation af Arbejdet gøres langt billigere, og for det andet søger man ved en saadan Sammenslutning at skaffe sig Herredømme over saa stort et Marked som mulig for paa dette at kunne diktere Priser og andre Salgsbetingelser til egen Fordel. Herved skabes Monopolet.

Paa Grund af den stærke tekniske og økonomiske Udvikling og den enkeltes Ret til Monopoler er U. S. A. Trusternes klassiske Land. Af de største kan nævnes Petroleumstrusten, der nu maa regnes med til Verdenstrusterne. Den amerikanske Staaltrust er det største økonomiske Selskab i Verden. Som Eksempel paa danske Truster kan nævnes de danske Sukkerfabrikker, de forenede Papirfabrikker, danske Svovlsyrefabrikker, Ballins Sønner og Hertz for Skotøjs- og Læderfabrikationen. De danske Truster er sædvanlig dog kun horizontale Sammenslutninger, hvorved den økonomiske Magt i nogen Grad indskrænkes. Ogsaa Danmarks ringe Størrelse som økonomisk Omraade svækker Trusternes Betydning en Del, idet den udenlandske Konkurrence lettere kan bryde den Monopolmagt, disse besidder.

Mod Trustmagten har man i U. S. A. allerede nu en ret omfattende Lovgivning, der gaar ud paa at hindre Misbrug, som f. Eks. Jærnbanernes urimelige Takster med Rabat overfor deres Favoriter, Indskrænkning af den frie Konkurrence i Handel og Industri, Forbud mod at en enkelt Person er Direktør i mere end een Bank o. s. v. Disse og mange andre Bestemmelser har dog kun frugtet lidt. Næsten overalt har Trusterne ved deres mægtige Indflydelse paa Lovgivning og Domstole forstaaet at gøre Lovgivningen betydningsløs og er nu stærkere end nogensinde til Skade for det arbejdende Folk.

Trusternes Monopolmagt hænger i sin Helhed sammen med Monopoliseringen af Naturens Rigdomskilder. Med den frie Adgang til at udnytte disse vilde selv en stor økonomisk Sammenslutning ikke være i Stand til i Længden at tage urimelige Priser for deres Varer, da Konkurrenterne snart vilde tvinge dem ned. For de nationale Trusters Monopolmagt er Beskyttelsestolden af stor Betydning, da en enkelt stor Producent meget bedre end mange smaa kan udnytte Beskyt-

telsen af de indenlandske Varer mod Udlandets Konkurrence. I mange Tilfælde vilde Frihandel mellem Landene derfor være et vigtigt Vaaben mod Trusternes Misbrug.

I Danmark har bl. a. Fællesforeningen for Danmarks Brugsforeninger ved selv at oprette Fabrikker søgt at konkurrere Varepriserne ned, men denne Bevægelse er endnu i sin Vorden.

Fra Socialisternes Side anser man Organisationen af Trusterne som en Overgang til Samfundets Overtagelse af Produktionen, da dette lettere kan ske med et stort Foretagende end med de mange smaa.

trykkede Varer, almindelig benyttet Betegnelse for Manufakturvarer, hvor det farvede Mønster er frembragt ved Paatrykning af Farve, eller af en Bejdse, som fjærner Tøjets Farve paa passende Steder, f. Eks. *Katun* (s. d.).

Tryksager. Følgende Genstande betragtes som Tryksager og kan befordres for den for denne Forsendelsesart fastsatte modererede Porto: Aviser, hæftede eller indbundne Bøger, Brochurer, Noder, Visitkort, Adressekort, Korrekturark med eller uden tilhørende Manuskript, Papirer med Punktskrift eller Relieftryk til Brug for Blinde, Kobberstik, Staalstik, Fotografier og Albums indeholdende Fotografier, endvidere Billeder, Tegninger, Planer, Landkort, Kataloger, Prospekter, Annoncer, Meddelelser af forskellig Art, alt forsaavidt de paagældende Genstande er trykte, stukne, litograferede eller autograferede, samt overhovedet alt Tryk eller Gengivelser, der er fremstillede paa Papir, Pergament eller Karton ved Typografi, Kobberstik, Staalstik, Litografi og Autografi eller enhver anden mekanisk Proces, hvis Beskaffenhed som saadan let lader sig konstatere, kun ikke Kalkering eller Skrivemaskine.

Gengivelserne behøver ikke at udgøre en egentlig Meddelelse til Adressaten, men det er tilstrækkeligt, at der paa vedkommende Genstand findes noget trykt, litograferet o. s. v.

Tryksager maa ikke indeholde noget Brev eller nogen haandskreven Bemærkning, der har Karakter af en formelig og personlig Korrespondance.

Til Tryksager henregnes Mangfoldiggørelser af en med Pen eller Skrivemaskine fremstillet Tekst, naar de er tilvejebragte ad mekanisk Vej ved Polygrafi (Kromografi, Hektografi o. s. v.). For imidlertid at nyde godt af den trykte Sager indrømmede Portomoderation skal disse Gengivelser formeligt indleveres paa et Posthus eller medgives et omdelende Landpostbud i et Antal af mindst 20 fuldkommen identiske Eksemplarer.

Tryksager maa ikke være af større Vægt end 500 g og ikke have større Dimensioner end 40 cm i Længden, 30 cm i Bredden og 3 cm i Tykkelsen. Tryksager i Rulleform kan dog være indtil 75 cm i Længden og indtil 10 cm i Diameter.

Tryksager, der udelukkende indeholder Reliefskrift til Brug for Blinde, kan dog veje indtil 3 kg og kan være indtil 20 cm i Tykkelsen.

Tryksager skal forsendes paa en saadan Maade, at en Undersøgelse af Indholdet let kan finde Sted; de skal derfor enten forsendes under Baand, paa Rulle, imellem Papstykker, i Hylstre, som er aabent paa begge Sider eller for begge Ender, i aabent Omslag eller simpelthen sammenlagte eller endelig ombundne med Sejlgarn, der let lader sig løse.

Adressekort samt alle Tryksager af Form og Konsistens som ikke-sammenlagte Kort kan forsendes uden Baand, Omslag, Ombinding eller Sammenlægning.

Kort, som er forsynede med Betegnelsen »Brevkort« eller en hertil i et andet Sprog svarende Betegnelse, kan befordres som Tryksager, forudsat at de iøvrigt opfylder de for denne Forsendelsesart foreskrevne Betingelser.

Tryksager, hvorpaa der findes Mærker af nogen Slags, hvorved der kan fremkomme et aftalt Sprog, og saadanne Tryksager, hvis Tekst er bleven forandret efter Trykningen, kan ikke befordres for nedsat Takst.

Haandskrevne Streger, Tal og Mærker kan dog være anførte, naar de ikke er anbragte saaledes, at de afgiver en Sammenstilling af nogle af den trykte Teksts Ord i Sætninger af andet Indhold end den hele trykte Tekst, men alene tjener til at berigtige eller fuldstændiggøre denne.

Som Undtagelse fra disse Regler er det dog tilladt:

a) paa Forsendelsens Ydre at tilføje Afsenderens Navn, Firma, Livsstilling og Bopæl;

b) paa trykte Visitkort samt paa Jule- og Nytaarskort med Haandskrift at tilføje Afsenderens Adresse og Stilling samt Ønsker, Lykønskninger, Taksigelser, Kondolencebevidnelser eller andre Høflighedsbevisninger, udtrykte i højst 5 Ord eller ved gængse Begyndelsesbogstaver, saasom p. f. (pour féliciter) og lign.;

c) i selve den trykte Forsendelse med Haandskrift eller ad mekanisk Vej at tilføje eller rette Afsendelsesdatum samt Afsenderens og Adressatens Navn eller Firma, Stilling og Bopæl;

d) at bilægge rettede Korrekturer med Manuskriptet samt i disse Korrekturer at foretage Rettelser og Tilføjelser, som angaar Korrigeringen, Formen og Trykningen. I Mangel af Plads kan disse Tilføjelser ske paa løse Blade;

e) at rette Trykfejl ogsaa paa andre Tryksager end Korrekturer;

f) at overstrege visse Dele af en trykt Tekst;

g) ved Streger at udhæve de Ord eller Steder i Teksten, paa hvilke Opmærksomheden ønskes henledet;

h) med Haandskrift eller ad mekanisk Vej at anføre eller forandre Tal i Priskuranter, Tilbud om Annoncer, Børs-Kursnoteringer, Handelscirkulærer og Prospekter samt i Anmeldelser angaaende Forretningsrejsende den Rejsendes Navn, Tidspunktet for hans Ankomst og Navnet paa det Sted, han agter at besøge;

i) i Meddelelser om Skibes Afgang og Ankomst med Haandskrift at anføre Afgangs- og Ankomstdatum samt Navnet paa Skibene;

k) i Meddelelser angaaende Afsendelsen af Varer med Haandskrift at anføre Datum for disse Afsendelser;

l) i Indbydelseskort eller Kort, hvorved der indkaldes til Møder, at anføre dens Navn, til hvem Indbydelsen o. s. v. er rettet, samt Sammenkomstens Datum, Formaal og Mødested;

m) paa Bøger, Noder, Aviser, Fotografier, Kobberstik og Staalstik at tilføje en Tilegnelse samt at bilægge saadanne Sager med den Faktura, som angaar selve den paagældende Genstand;

n) i Bestillingssedler og Subskriptionslister paa Bøger og andet til Boghandelen henhørende, Aviser, Kobberstik, Staalstik og Musikalier med Haandskrift at anføre de bestilte eller tilbudte Bøger o. s. v. samt at over- eller understrege enten hele den trykte Tekst eller en Del af samme;

o) at kolorere Modebilleder, Landkort o. desl.;

p) paa Udklip af Aviser og Tidsskrifter med Haandskrift eller ad mekanisk Vej at tilføje det Skrifts Titel, Datum, Nummer og Adresse, hvoraf Udklippet er taget;

q) paa Omslaget til Tryksager, bestemte til at cirkulere mellem et vist Antal Personer (Læsekredse) med Haandskrift at tilføje: Personernes Navne og Adresser, Titlerne paa de Bøger, Aviser m. v., som indeholdes i Forsendelsen, hvor lang Tid denne maa forblive hos Adressaterne, samt Datoen, under hvilken den afgaar fra hver af disse. Hver Gang Forsendelsen videresendes fra en til en anden af Kredsens Medlemmer, skal ny Porto erlægges, hvorhos vedkommende Afsender maa overstrege sit Navn paa Omslaget;

r) paa trykte Advisbreve angaaende tomt Returgods at anføre Ordet »Adresse« (»Adr.«, »Ads.« eller en anden lignende Forkortelse af Ordet) efter Ordet »mærket« (»mrkt.«);

s) paa Rekvisitions- og Kvitteringsblanketter til offentlige Biblioteker med Haandskrift at tilføje Navnene paa de bestilte eller modtagne Bøger.

Udelukkede fra Befordring som Tryksager er Frimærker eller andre Frigørelsesmidler, saavel danske som udenlandske, hvad enten de er annullerede eller ikke (dog er det tilladt at indlægge en enkelt frankeret Svarkonvolut eller et enkelt frankeret Svarkort), danske og fremmede Stempelmærker samt alle trykte Sager, der bruges til at repræsentere en Værdi. Endvidere Clichéer og Films.

Tryksags Omslag, almindelig kaldet *Korsbaand.*

Tryksværte, *Trykfarve,* se *Bogtrykkersværte.*

Træ, Betegnelse for den indenfor Barken beliggende Del af Stammerne, Grenene og Rødderne af forskellige træ- eller buskagtige Planter. De forskellige Træsorter adskiller sig m. H. t. Glans, Farve, Lugt, Spaltelighed

og Haardhed meget fra hinanden. Inderst findes Marven, som i fine Straaler strækker sig ud mod Omkredsen. Paa et Længdesnit viser disse sig som *Spejl*. Paa Tværsnit fremtræder *Aarringene*, som hidrører fra de aarlige Vækststansninger og angiver Træets Alder. Den indre Del af Veddet, *Kærnen*, er oftest mørkere og tættere end de ydre Lag *Splinten*. Dobbeltsplint forringer Værdien. *Kalv* el. *Ringskal*, d. v. s. Spaltning mellem to Aarringe, stammer fra Frostskade og tiltager ved Tørring. *Knaster* stammer fra afbrudte Grene, som er overvokset af Veddet. *Trøsket* Træ hidrører fra Forraadnelse. *Vinterfældet* T. er mindst udsat for Forraadnelse paa Grund af det mindre Saftindhold. Ved *flaadet* Træ er det meste af Saften udtrukket. Dette sker ogsaa ved at lade det fældede Træ spire og ved Ophedning med Damp af det tildannede. Ved *Imprægnering* (s. d.) med antiseptiske Væsker, f. Eks. Tjæreolier, Kobbervitriol, modvirkes Forraadnelse. Anvendes ved Sveller, Telegrafpæle, Brædder. Friskt Træ indeholder 20—50 % Vand, lufttørret 10—20 %. Vgtf. kan variere fra 0,36 (Asp, Lind) til 1,4 (Pokkenholt). Ved Indtørring er Træet tilbøjeligt til at revne paa langs, idet Cellevævet trækker sig sammen, hvorfor Endetræet beskyttes ved at slaa en Træplade eller klistre Papir paa. Ligger Fibrene parallelt med Aksen kaldes Træet *lige*; det er lettest at kløve og arbejde i. Til Skibsbrug og Hjulfælge foretrækkes *Krumholt* (s. d.). Har Fibrene Bøjning i forskellige Retninger kaldes det *vredent*, danner de et Virvar, *masret*. Efter Anvendelsen skelnes mellem *Bygnings-*, *Gavntræ* og *Brænde*. *Blindtræ* er simplere Træsorter, som dækkes med *Finér* (s. d.). — T. anvendes paa mangfoldige Maader, deriblandt som Brændsel, til Bygningsbrug, til Fundering, Bro-, Havne-, Skibs- og Jærnbanebygning, til Telegrafpæle, Møbler, Vognmagerarbejde og mange større og mindre Redskaber til Haandværk, Industri og Husholdningen. Endvidere til Cellulose og Træmasse, til Udvinding af Balsamer, Harpikser, æteriske Olier og Farvestoffer. Se iøvrigt de forsk. Art.

Træeddike, *Træsyre*, se *Eddikesyre*.

Trækul faas ved Forkulning af Træ i Miler uden Luftens Adgang eller i lukkede Jærnretorter, hvorved Destillationsprodukterne Tjære, Træeddike og Metylalkohol kan opsamles. Trækul anvendes i Krudtfabrikationen, som Brændselsmateriale i Metallurgien og som Desinfektionsmiddel, idet det opsuger ildelugtende Luftarter. Fremstilles navnlig i Sverige.

Trælast, Fællesbetegnelse for Tømmer, Bjælker, Planker, Brædder i forskellige Dimensioner, som er færdigt til Forsendelse. Der skelnes mellem hugget Last, Rundlast og Splitved samt mellem savet og høvlet Last.

Trælastmaal, se *Tømmermaal*.

Træolie, se *Aleuritesolie*.

Træslib, *mekanisk* eller *slebet Træmasse*, fremstilles ved at presse afbarkede Stammestykker af Naaletræer mod store Slibestene under stadig Vandtilstrømning. Massen formes til tykt Pap og forsendes som firkantede flade Pakker. Dampkoges Træet faas en bedre Vare, *Kraftstof*, *kogt Træmasse*, som er brun. Bruges navnlig i Papirfabrikationen (sml. *Cellulose*).

Træspiritus, se *Metylalkohol*.

Træsten, *forstenet Træ*, opstaaet af Træ, hvis Væv er gennemtrængt af Kiselsyre. Findes i Bøhmen, Sachsen og Ungarn og forarbejdes til mindre Kunstindustrigenstande.

Træstuk, plastiske Masser, der fremstilles af Træmasse, Savspaaner o. lign. med forskellige Bindemidler som Blodalbumin, Kaseinkalk, Lim, Gibs, Magnesiacement og Farvestoffer, hvorpaa Massen presses i Forme.

træsur Kalk, se *Kalciumacetat*.

Træuld, tynde, smalle Spaaner af Gran og Asp, som udhøvles paa Maskiner. Bruges til Indpakning af Æg, Porcelæn, Glas og andre skøre Varer, samt som Filtermateriale.

Trøfler, *Tuber melanosporum*, spiselig Svamp, som vokser under Jorden i Skove i Frankrig, Italien og Østrig. *Perigord-* og *Poitou*-Trøfler er de fineste. I Danmark findes *Chæromyces meandiformis*, den saakaldte hvide Trøffel, som ogsaa er spiselig.

Tschang, kinesisk Længdemaal = 3,581 m.

Tschang Tai, siamesisk Pund = $^1/_{50}$ Hab; se *siamesisk Maal og Vægt*.

Tscharka, russisk Hulmaal = $^1/_{100}$ Wedro (s. d.).

Tschetwerik, russisk Hulmaal for tørre Varer = $^1/_8$ Tschetwert (s. d.).

Tschetwert, russisk Hulmaal for tørre Varer = 8 Tschetwerik = 209,91 l.

Tschi, kinesisk Længdemaal = $^1/_{10}$ Tschang = 0,3581 m.

Tschin, kinesisk Vægt = 3,8 g.

Tschittack, indisk Vægt, se *britisk Ostindiens Maal og Vægt.*

Tsun, kinesisk Længdemaal = 3,581 cm.

Tub, engelsk Smør- og Oste-Vægt = 84 lbs.

Tuber, 1) (lat.) Betegnelse for en Knold, underjordisk Plantedel. 2) Nogle til Paafyldning af Salve, Pomade eller Malerfarve benyttede Metalhylstre, der er lukkede med Skruelaag.

Tufsten, Sten af porøs eller hullet Struktur, særlig af vulkanske Bjærgarter, f. Eks. Basalttuf og Trakyttuf; T. benyttes ofte som Bygningssten.

Tulipantræ, Veddet af *Liliodendron tulipifera* fra N.-Amerika og Kina. Anvendes til Møbler og Billedskærerarbejder.

Tum, ældre svensk Længdemaal = $^1/_{10}$ Fod = 2,969 cm.

Tun, engelsk Maal for flydende Varer = 252 Imperial Gallons = 1145 l, regnes for Alkohol og Vin ogsaa til 240 Gallons.

tunesisk Maal og Vægt. Forholdene er i det væsentlige som i Tripolis, se *tripolitansk Maal og Vægt,* dog at Oliemaalet *Metar* her regnes til 16 kg.

Tunge, Fisk, hørende til Flynderne; T. forekommer i de danske Farvande men opnaar sjældent en Vægt over $^1/_2$ kg; værdsættes meget paa Grund af sit velsmagende Kød.

tunge Metaller kaldes alle de Metaller, hvis Vægtfylde ligger over 7.

Tungolie, *Trælie,* se *Aleuritesolie.*

Tungspat, naturligt forekommende Baryumsulfat. Forekommer i Ungarn, Italien og Norge; T. anvendes som Malerfarve under Navn af *Permanenthvidt, Blanc fixe* og som Fyldstof i Papir og Kautsjuk.

Tunna, ældre svensk Hulmaal = 164,88 = 1,185 gl. dansk Tønde.

Turkis, se *Tyrkis.*

Turnips, *Rutabaga, Rapa rapifera,* Korsblomstfam., en i flere Variteter dyrket Foderroe. *Spise-Turnips* kaldes *Majroer.*

turn of the market (eng.), Marginen mellem de Priser, hvortil »Jobber«en vil henholdsvis købe eller sælge, respektive Marginen mellem Køber- og Sælgerkurs.

Turret vessel (eng.), Taarnskib. Skib, bygget uden »Spring« (Krumning i langskibs Retning) og med et Midt-Taarn af saadan Konstruktion, at det sammen med Hoveddækket danner en væsentlig Del af Skroget.

Tusch, sort Akvarelfarve, bestaar af Kønrøg, Lampesod eller andet fint fordelt Kulstof med Lim eller Husblas som Bindemiddel; stammer oprindelig fra Kina, fabrikeres nu ogsaa i Evropa. T. anvendes navnlig til Tegnebrug.

Tuskhandel er Ombytning af Vare mod Vare.

Tussah, *vild Silke* (s. d.) af Sommerfugle, *Antherea Mylitta* og *Selene,* fra Bengalen. Den er brunlig og grovere end ægte Silke.

t. s. v. p., Forkortelse af *tournez s'il vous plaît* (fr.), vend om, se næste Side.

Tvangsakkord, se *Akkord.*

Tvangsauktion, se *Auktion.*

Tvangskurs. Ved Papirpenge med Tvangskurs forstaas uindløselige Pengesedler, der ifølge Statens Paabud skal tages som lovligt Betalingsmiddel.

tvekulsurt Natron, forældet Betegnelse for *surt Natriumkarbonat* (s. d.).

tvungne Ferier, engelsk Kontrolsystem overfor Funktionærer (Kassebetjente), idet deres Arbejde under den tvungne Ferie, der dikteres af Chefen, udføres af andre.

Twaddles Aræometer (s. d.) anvendes i England. Skalaen er delt i 200 Grader for Vægtfylder mellem 1,0—2,0.

Tweeds (eng.), skotske, tætvævede, mønstrede, uldne Stoffer. Bruges til Herretøj og Dameoverstykker.

Twills (eng.), kipervævede, diagonalstribede Stoffer.

Twist, *Tvist,* 1) se *Bomuldsgarn;* 2) tyndt Metaltraadsnet.

Tylft, Styktal = 12 Stk., særlig for Tømmer.

Tyll, løst kniplingsagtigt Væv, fremstillet af Silke, Bomuld eller Uld (sml. *Bobinet*).

Tynngri, finsk Benævnelse for *Tunna* (s. d.).

Typemetal, se *Bly.* — *Stereotypimetal* har sjældent mere end 7 % Antimon.

Typeprøve, Prøve af en Varesort som Helhed, hvorved Varesortens Gennemsnitskvalitet og Karakter angives i sin Almindelighed. Er Leverance indgaaet under Henvisning til Typeprøve, skal den kun omtrentlig svare til fremsendt Vareprøve eller som det hedder paa engelsk: *about as per sample.*

Tyrkis, blaagrønt Mineral som bestaar, af Aluminiumfosfat, iblandet Kobber og Jærnforbindelser. Anvendes som Ædelsten. T. er gennemsigtig, men har ringe Haardhed.

tyrkisk Maal og Vægt. Officielt er det metriske System indført. I Udenrigshandelen anvendes dog næsten udelukkende *Yard*-Systemet, der ogsaa er Toldmaal; til $^3/_4$ yard svarer den tyrkiske *Pik* eller Draâ = 0,6858, et Maal, som anvendes rundt om i Orienten. — Som *Kornmaal* anvendes i Landene *Kilé* (græsk Kiló, rumænsk Kila, syrisk Kele) à 8 *Pentar* eller *Schini*. Sætter man *Konstantinopel-Kilé* som Normal-Kilé = 36,11 l, har man til Sammenligning:

Smyrna-Kilé = $1^1/_2$ Normal-Kilé,
Saloniki-Kilé = 4 Normal-Kilé,
Varna-Kilé = 4 Normal-Kilé,
Rahowa-Kilé = 3 Normal-Kilé,
Schimbol-Kilé = 5 Normal-Kilé,

og Normal-Kilé svarer paa det nærmeste til Imperial-Bushel.

I en gros-Handelen handles flydende Varer efter Vægt. Som Vægtenhed haves *Oka* = 4 *Litra* (à 100 *Dramm*) = 1282 g. Multipla af Oka er *Batman* = 6 Oka = 7,7 kg, anvendt i Lilleasien, og *Kantar* (Centner) = 44 Oka = 56,4 kg. Værdifuldere Varer sælges per *Miskal* (*Metikal*) = 1,5 Dramm = 4,81 g. Paa 1 kg gaar 208 Miskal.

Oka-Vægten er udbredt over hele Orienten. Usancemæssigt regner man 78 Oka = 100 kg; 8 Pud = 100 Oka og 2 cwt = 79 Oka.

I Trapezunt regner man 1300 Batman = 10,000 kg.

tyrkisk Mønt. Af en *Oka* (se ovfr.) Fintguld er fremstillet 192 *tyrkiske Pund* eller *Guld-Medschidijer*, saaledes kaldt efter Sultan Medschid, der indførte Dobbeltmønt. foden i 1844. Iøvrigt benævnes Guld-M. ogsaa *Osmanli-Lire* og deles i 100 Pjaster. Guldmønten er fremstillet i Finhed: $0{,}916^2/_3$ og indeholder 6,614 g Fintguld.

Af en *Oka* (se ovfr.) Fintsølv er fremstillet $62^1/_2$ Sølv-Medschidijer, der deles i 20 Pjaster. Sølvdaleren er fremstillet af 0,830 Finhed med Indhold 19,945 g Fintsølv.

Guldmøntfoden anvendes i en gros-Handelen, Sølvmøntfoden i Detailhandelen.

Da dette skrives Sommeren 1919 er der ikke Anledning til nærmere at gaa ind paa Penge og Valutaforholdene i det hidtilværende Tyrki, da dettes Deling uvilkaarlig ganske vil forandre disse Forhold).

Tyrkiskrødtolie, et Præparat, som fremstilles ved at man til Ricinusolie sætter koncentreret Svovlsyre. Anvendes i Tøjtrykkerierne og til Fremstilling af Boreolier.

tyske Prisnoteringer. De større nordtyske Handelspladser samt Berlin noterer: *Korn* og *Klid* i Mark per 1000 kg Netto, *Bælgfrugter* per 1000 kg Brutto og *Mel* per 100 kg Brutto, hvorimod mellem- og sydtyske Pladser noterer saavel Korn som Mel og Malt per 100 kg. *Oliekager* noteres som Regel per 1000 kg, Rapskager fra Stettin dog per 100 kg, og Palmefrøkager fra Harburg per 50 kg. Oliekager forsendes til Danmark altid løse. — *Kløverfrø* noteres i Hamborg og Stettin per 50 kg Brutto, og *Oliefrø* noteres som Regel per 1000 kg. — Af *Olier* noterer Hamborg Raps- og Linolie per 1000 kg, Olivenolie per 50 kg og finere Olier per kg; *Tran* per 100 kg; *Petroleum* per 50 kg inkl. Fad, Tara 20 %. I Berlin noteres Rapsolie per 100 kg og Petroleum per 100 kg. Bremen noterer Petroleum som Hamborg. *Smør* noteres i Hamborg per 50 kg Netto, ren Tara uden Dekort eller med fast Tara; *Margarine* og *Ost* per 50 kg, *Flæsk* og Skinker ligeledes. — *Huder*. Okse- og Kohuder, tørrede eller saltede, noteres i Hamborg per $^1/_2$ kg, saltede Hestehuder per Styk, tørrede og spilede Kalveskind per $^1/_2$ kg. Priserne forudsætter tillige en vis Vægt per Styk. Faare- og Lammeskind noteres per Degger. — *Uld* noteres i Hamborg enten per $^1/_2$ kg eller per 100 kg. — *Bomuld* noteres i Berlin per $^1/_2$ kg. — *Kaffe* noteres i Hamborg per $^1/_2$ kg. Terminsvaren er »*Santos good average*« og Schluss (s. d.): 500 Sække. — *Te* noteres i Hamborg per $^1/_2$ kg; grønne Sorter dog per kg. — *Sukker* noteres i Hamborg og Magdeborg per 100 kg. — *Ris* no-

teres i Hamborg per 50 kg Netto, inkl. Sæk; Tara virkelig. — *Tobak.* Hamborg og Bremen noterer alle Sorter per $^1/_2$ kg Netto, russisk Tobak dog i Hamborg per 50 kg Netto. — De tyske *Vin*-Noteringer, Rhin- og Mosel-Vine, er per 100 Liter. — *Raaspiritus* noteres per 10,000 Literprocent, 100 Liter à 100 % efter Tralle (s. d.), ekskl. Fad. — *Salt*, saavel raa som raffineret samt malet Stensalt noteres per Ton. *Kul* ligeledes per Ton. — *Jærn* noteres per 1000 kg ab Værk; dog noterer Hamborg per 100 kg. *Bly* og *Zink* noteres per 50 kg, *Tin* per $^1/_2$ kg.

tysk Maal og Vægt. Skønt Metersystemet længst er indført anvendes endnu, særlig i indenrigsk Handel, de gamle Betegnelser som *Pfund* = $^1/_2$ kg, Centner = 100 Pfund = 50 kg, Doppelcentner (dz) = 100 kg, og Pfund er stadig Møntvægt. Kubikmeter kaldes enten *Raummeter*, forkortet rm, eller *Festmeter*, forkortet fm.

tysk Mønt og Pengevæsen. I 1876 indførtes *Mark*-Systemet paa Guldmøntfod. 1 *Mark* = 100 Pfennige. Af 1 kg Fintguld præges 2790 Mark Guldmønt i Stykker paa 10 og 20 Mark af Finhed 0,900. Guld-Marken har 0,358423 g Fintgulds-Indhold og svarer i Metalparitet til 1,235 Francs, 11,748 d, 0,5926 hfl. Deraf følger, at i Guldværdi svarer 81 Mark til 100 Francs og 20 Mark til 19 sh 7 d.

Sølvmønterne er af 0,900 Finhed.

Før Verdenskrigen havde man af Seddelpenge 1) *Reichskassenscheine* paa 5, 10, 20 og 50 Mark til samlet Beløb 120 Millioner Mark. 2) *Reichsbanknoter* i Appoints paa 20, 50, 100, 500 og 1000 Mark med en samlet Cirkulation af ca. 2 Milliarder Mark. 3) *Privatbanknoter* fra Badische Bank (Mannheim), Bayerische Notenbank (München), Sächsische Bank (Dresden) og Würtembergische Notenbank. Alle disse Sedler gik ens med Guld. Under Verdenskrigen er imidlertid særlig Beløbet af Reichsbanknoter mangedoblet, ligesom der er udstedt Dahrlehnskassenscheine (s. d.) for store Beløb. De ligeledes under Verdenskrigen opdukkede Smaasedler, ofte udstedt af Kommunerne, er allerede i det væsentlige udgaaet af Omsætningen.

tyske Valuta-Usancer. De vigtigste Pladser for den oversøiske Handel er Berlin, Bremen, Frankfurt a/M og Hamborg, som alle har Børser.

I *Berlin*, som har Børstid fra Kl. 12—$2^1/_2$, noteres daglig Valuta paa Petrograd, Warschau og Wien, øvrige Valuta kun Tirsdag, Torsdag og Lørdag. Kurtage $^1/_2$ $^0/_{00}$, betalbar af Køberen. For Diskontering erlægges $^1/_4$ $^0/_{00}$ Provision, og ved kontant fremmed Valuta i Guld og Banknoter erlægges $^1/_2$ $^0/_{00}$.

I *Bremen* holdes Børs hver Dag Kl. 1—2. Valuta handles og noteres hver Dag. Kurtage $^1/_2$ $^0/_{00}$ baade ved Køb og Salg.

I *Frankfurt a/M.* Den officielle Børstid er Kl. $12^1/_4$—$1^1/_4$, men den virkelige fra Kl. 12 til 3. Valuta noteres og handles hver Dag. Kurtage for Veksler paa London 60 Pf per 100 £, paa Paris 35 Pf per 1000 Frcs, paa Wien 45 Pf per 1000 østr. Kroner, paa Holland 50 Pf per 1000 hfl, paa al anden Valuta $^1/_2$ $^0/_{00}$ baade ved Køb og Salg.

I *Hamborg* er Børstiden fra Kl. 12 til $2^1/_4$, og Valuta handles og noteres hver Dag. Kurtage for Veksler erlægges med 1 $^0/_{00}$ af Køber, $^1/_2$ $^0/_{00}$ af Sælger, for Guld og Banknoter erlægges $^1/_2$ $^0/_{00}$.

Renteberegning er alle nævnte Steder som hos os: Aaret 360 Dage og Maaneden 30 Dage. Af oversøisk Valuta noteres kun nordamerikansk.

Bankchecks, trukket af udenlandske Banker paa tyske Banker, udbetaler disse først efter at Advis er indløbet fra den trasserende Bank.

Tyttebær, røde Bær af en lille til Lyngfamilien hørende Plante, *Vaccinium Vitis idæa*, som er vildtvoksende paa den nordlige Halvkugle. De indeholder lidt Sukker, Æble- og Citronsyre og bruges syltede, til Saft og Fremstilling af Frugtvin. Eksporteres i store Mængder fra Skandinavien.

Tyveriforsikring, se Indbrudstyveriforsikring under *Forsikringsarter*.

Tælle, se *Talg*.

Tællemaal, se *Styktal*.

Tændstikker. De nu næsten overalt brugte T. er de af Böttger opfundne Sikkerhedstændstikker. Disse kan kun antændes ved Strygning mod en særlig præpareret Plade og indeholder ikke Fosfor. Satsen til Tændstikkens Hovede bestaar af en med Lim eller Gummi sammenholdt Blanding af

Kaliumklorat og Svovl, hvortil sættes Glaspulver, Kromater, Farvestoffer og Fyldstoffer. Satsen til Pladerne bestaar af *rødt, giftfrit* Fosfor (s. d.), Antimonsulfid, Glaspulver og et Bindemiddel. Fabrikationen af Tændstikker foregaar i store Træk paa følgende Maade: Aspe-, sjældnere Grantræ, skrælles til Spaaner, som hugges til Stikker, der imprægneres og tørres. Træstikkerne bringes nu i Rystemaskiner, hvor de ordnes parallelt og indsættes i Rammer, saaledes at de rager ca. 1,5 cm udenfor Rammen. De fritstaaende Ender dyppes først i smeltet Paraffin og derpaa i den med Vand udrørte Tændsats. Efter Tørring udtages Tændstikkerne af Rammerne og pakkes i Æsker eller Papirhylstre. I de moderne Tændstikfabrikker anvendes Maskiner i udstrakt Maalestok, og nogle er meget komplicerede; de kan saaledes besørge Skæringen, Indsætningen i Rammerne, Imprægnering, Satsning, Tørring, Fremstilling af og Nedlægning i Æskerne, Etikettering og Pakning. — Ved *glødefri Tændstikker* imprægneres Træet med Ammoniumfosfat, Borsyre o. lign. *Vokstændstikker* er lavet af Væger, overtrukne med et Lag af vokslignende Blandinger. — I de fleste Lande er Fabrikation og Import af Tændstikker, hvis Sats indeholder det giftige hvide Fosfor eller Forbindelser deraf, forbudt. I Danmark ved Lov af 14. April 1874 og min. Cirk. af 29. Okt. 1875.

Tæpper fremstilles i en Mængde forskellige Kvaliteter af Uld-, Hamp-, Hør-, Jute-, Kokosgarn, og sjældnere Silke. Der skelnes mellem *Bord-, Rejse-* og *Gulvtæpper, Dækkener* og *Gobeliner*. Vævningen er enkelt, dobbelt el. tredobbelt, se Fløjl og de forsk. Artikler. Bekendte Sorter er *Chenille*, engelske og skotske *Axminster, Kidderminster, Tapestry* og *Tapestry-Velour Tæpper*, de belgiske *Tournay Velourtæpper* og *Brysselertæpper* samt de haandvævede *orientalske Tæpper*, som udmærker sig ved stor Holdbarhed og Skønhed i Farver og Mønstre. Blandt de sidstnævnte er de *tyrkiske, Smyrna-* og *persiske* samt *indiske* Tæpper særlig bekendte.

Tøj betegner i daglig Tale vævede Stoffer til Beklædningsgenstande. *Færdigsyet Tøj* fremstilles nu i stor Maalestok fabriksmæssigt, idet Tøjstykkerne udskæres eller udhugges lagvis efter Normaltyper ved Hjælp af Maskiner.

Tømmer, Fællesbetegnelse for tykkere Stammedele, hvor Træets Top er afkappet i Modsætning til Rundholter, Spir og Langved. Naar kun en Del af det yderste af Stammen er borttaget, kaldes det *Heltømmer* eller Fuldtømmer; Tværsnittet er firkantet. *Bjælker* er Heltømmer, hvis Længde er 5—10 m og Sider over 15 cm; *Spær* Længde 4—10 m, Tykkelse 10—15 cm. Gennemskæres Heltømmer paa langs gennem Midten, fremkommer *Halvtømmer*, og gennemskæres dette atter gennem Midten faas Krydstømmer.

Tømmermaal. De særlige, engelske Tømmermaal er 1 *Load*, som for unhewn timber er 40 cubic feet og for squared timber er 50 cubic feet; 1 *Ton of shipping* = 42 cubic feet; 1 *Stack* = 108 cubic feet og 1 *Cord* = 128 cubic feet.

De forskellige saakaldte Standards er:

Kristiania Standard	=	$103^1/_8$	eng. Kubikfod.
Drammen	»	= $121^7/_8$	»
norsk	»	= 270	»
Trondhjem	»	= 198	»
svensk	»	= 315	»
Gøteborg	»	= 180	»
Quebec	»	= 275	»
Petrograd	»	= 165	»
London	»	= 120	»

Tønde, 1) ældre Hulmaal i *Danmark*: Smørtønde = 224 Pd. Netto, Meltønde = 192 Pd. Netto, Korntønde = 139,12 l, Kultønde = 170,04 l, Sildetønde = 108,21 l, Øltønde = 131,39 l, Trantønde = 115,93 l, se ogsaa Reval-Tønde, Riga-Tønde og Tunna. I *Norge* er Korntønde = 138,97 l og Fisketønde = 115,81 l. 2) ældre *Landmaal*. I *Danmark* 1 Tønde Land = 14,000 Kvadratalen = 0,551623 ha; i *Norge* = 0,714 danske T. L.; i *Sverige* = 0,895 danske T. L. = 0,4936 ha. 3) som ældre dansk Beskatningsenhed: 1 *Tønde Hartkorn* = $5^1/_7$ Td. boniteret Jord.

Tøndestaver, til Fremstilling af Fustager benyttede langagtige Træstykker, navnlig af Eg og Bøg, som sammenholdes af Metalbaand eller spaltet Pile- eller Birketræ.

Tørdok, en Dok, (s. d.) hvoraf Vandet kan pumpes ud og Skibet staa tørt for Behandling.

Tørfisk, se *Torsk.*

Tørrelse, se *Sikkativ.*

tørrende Olier, se *Olier.*

Tørstof, et i den kemiske Analyse brugt Udtryk, der betegner Mængden af de faste Stoffer, der bliver tilbage, efter at Fugtighed er fjærnet af Vareprøven.

Tørv, en Jordart, fremkommet ved Formuldning af Planter under Vand. Betingelse for Fortørvning af Planterne er tempereret Klima, rigelig Fugtighed og yppig Plantevækst, saaledes som Forholdene er i ældre Moser. Tørvedannende Planter er mange Arter Sump- og Vandplanter samt Mosser, særlig *Sphagnum* og *Hypnum.* Tørvedannelsen foregaar meget langsomt, og der gaar sædvanligvis flere Aarhundreder, inden en sammenvokset Mose er tjenlig til Udnyttelse til Brændetørv. Tørvemassen indeholder indtil 95 % Vand. Ved simpel Opgravning med en særlig formet Spade faas *Skæretørv.* Tørringen sker ved Henliggen i Luften, og Tørveproduktionen er derfor meget afhængig af Vejrliget. Tættere Sorter, *Ældetørv, Formtørv, Prestørv,* fremstilles ved Ældning i Maskine, Formning ved Udskæring af den paa Jorden udbredte Tørvemasse eller ved at denne deles, idet den forlader Maskinen som en Stræng, eller hældes i inddelte Trærammer, som lægges paa Jorden. Kunstig Tørring ved Presning eller Opvarmning kan ikke betale sig. — God Tørv skal højst indeholde 25 % Vand, 10 % Aske; i vand- og askefri Tilstand skal den afgive mindst 5000 Kalorier. Langtrævlet Tørvemasse kan opsuge ca. 20 Gange sin egen Vægt Vand; den er derfor fortræffelig til *Strøelse* i Stalde. Desuden bruges den som Pakningsmateriale. Man har ogsaa forsøgt at fremstille Sprit og Tekstilstoffer af Tørv, men hidtil uden nævneværdige Resultater.

tør Veksel, egen Veksel, *Solaveksel* (s. d.). Benævnelsen kommer af, at saadanne Veksler ikke blev sendt over Søen, d. v. s. ikke brugtes i Handelen udenfor Landemærkerne.

INDUSTRIFORENINGENS BIBLIOTEK

U

U., kemisk Betegnelse for Grundstoffet Uran.

Uadresserede Postforsendelser. Almindelige Brevforsendelser (Breve, Brevkort, Tryksager, Prøver), der ikke er forsynede med Adresse til en bestemt Person — Cirkulærer o. l. — modtager Postvæsenet til Omdeling i større Antal til ensartede og alménkendte Grupper af Modtagere indenfor Indleveringsposthusets By- eller Landdistrikt, f. Eks. til samtlige Husstande i Distriktet, til samtlige Butikshandlende i en Gade el. l. Forsendelserne skal være af saadan Form, at de kan nedlægges i Adressatens Brevkasse. Forsendelserne skal, efter forudgaaende skriftlig Anmeldelse, indleveres paa selve Posthuset.

Udbud og Efterspørgsel, se *Tilbud og Efterspørgsel.*

Udbytte. Efter Aktieloven kan Udbytte kun udredes af det Netto-Overskud, som Regnskabet udviser, efter at de vedtægtsmæssige — og lovforeskrevne — Afskrivninger og Henlæggelser har fundet Sted og uafskrevet Underskud fra tidligere Aar er dækket; se iøvrigt Charles V. Nielsen: Haandbog i Aktieret, S. 73 ff.

Udelukket fra Postbesørgelse er forskellige Sager og Genstande, fordi deres Befordring vilde frembyde Fare dels for Postpersonalet, dels derved, at de kunde makulere eller beskadige andre Postforsendelser, f. Eks.

1) *Eksplosiver* samt alle Genstande, der indeholder eksplosive Stoffer. Dog kan ladte Patroner til Haandskydevaaben forsendes paa en vis foreskreven Maade.

2) *brandfarlige Stoffer* samt alle Genstande, og Præparater, der indeholder disse Stoffer, saasom Tændstikker.

3) *ætsende* Sager.

4) *smittefarlige* Sager med visse Undtagelser.

5) *levende Dyr* med Undtagelse af Fugle, Skildpadder, Bier, Melorme, Igler, Hummer, Krebs, Rejer, Østers og Muslinger.

Uden Advis, en Bemærkning, i en Veksel, til betrukne om at honorere Vekslen uden særlig Meddelelse om Trasseringen.

Uden Ansvar, se *kvalificeret Endossement.*

Uden Forbindende, 1) se *kvalificeret Endossement*; 2) en Tilføjelse til en Offerte, som gør denne til en almindelig, uforpligtende Meddelelse. Akcepten paa en saadan Offerte bliver derved det virkelige Tilbud og fra Adressaten.

Uden obligo, se *kvalificeret Endossement.*

Uden Omkostninger, se *uden Protest.*

Uden Protest. Hvis Trassenten har paategnet Vekslen: »uden Protest« el. l. skal den ikke protesteres, men er det en af Endossenterne, der har gjort saadan Tilføjelse ved sit Endossement, maa den dog for de *andre* regrespligtiges Skyld protesteres.

Uden Retur, samme Betydning som *uden Protest* (s. d.).

Udførsel, se *Eksport.*

Udførselspræmie udbetaltes Producenterne af Staten eller Sammenslutninger af hine for Udførsel af indenlandske Varer. Formaalet skulde være at skaffe større Marked i Udlandet, da Præmien satte Producenterne i Stand til at sælge billigt og konkurrere med andre Lande. Betalingen af U. skaffedes ofte til Veje ved at holde Indlandsprisen høj ved en Beskyttelsestold, hvorved de indenlandske Forbrugere maatte betale, for at Udlandet kunde købe billigt. Blandt andre Lande har Tyskland særlig anvendt U. for at vinde nye Markeder for dets Varer.

Udførselstold, se *Told.*

Udlaan, se *Bankvæsen.*

Udleveringsseddel, en Anvisning (paa Varer), mod hvis Aflevering de derpaa opførte Varer bliver at udlevere af Opbevareren.

udligne = *saldere* (s. d.).

Udlodning, se *Konkurs.*

Udlæg, 1) se *Eksekution* samt Bemærkninger under *Udpantning*; 2) Udgifter, som vedkommende har Krav paa at faa godtgjort af den, for hvem de er afholdt.

Udpantning er et særligt Retsmiddel til Inddrivelse af visse Fordringer, sædvanlig af offentligretlig Natur, ifølge en af Fogeden afsagt Kendelse (Dom). De Fordringer, for hvilke Udpantning kan foretages, er lovbestemte, jf. Rpl. § 596 m. fl. Love; her skal kun nævnes: Havneafgifter, Stempelafgifter, Skatter, visse Forsikringskrav samt Auktionsfordringer, naar ved offentlig Auktion over Løsøre Auktionsprotokollen tydeligt udviser Køberens Navn og Købesummens Størrelse.

Udpantningsretten forældes paa et Aar efter Fordringens Forfaldstid.

Udpantningskendelsen skal forkyndes for Skyldneren mindst 6 Dage, før Forretningen foretages. For Staten o. l. er offentlig Kundgørelse med 5 Dages Varsel tilstrækkelig.

Ligesom ved Udlæg er ingen Indsigelser afskaarne, men Fogeden er endda ikke bundet ved sin én Gang afsagte Udpantnings-Kendelse, da denne jo fældes efter rent ensidig Fremstilling.

Det udpantede kan indløses indtil Auktionen over det har fundet Sted, ligesom ved Udlæg, og efter Retsplejeloven skal der i Almindelighed saavel ved Udpantning som ved Udlæg hengaa 4 Uger før der maa skrides til Realisation.

udrangere, udsondre Varer for særlig Realisation.

Udsalg. I Lov No. 168 af 20. Marts 1918 § 5 bestemmes følgende:

Sæsonudsalg kan finde Sted enten 2 Gange om Aaret, varende højst en Maaned hver Gang, eller én Gang om Aaret, varende højst to Maaneder.

Udsalg, der bekendtgøres at finde Sted paa Grund af Forretningens Flytning, Overdragelse eller Ophør — være sig som Følge af Konkurs, Akkord, Dødsfald eller af andre Aarsager — eller til Realisation af beskadigede Varer eller af Varer, der angives at være afkøbte et Konkurs-, Akkord- eller Dødsbo eller at være købte ved Auktion, maa ikke vare over 2 Maaneder.

Samtidig med Bekendtgørelsen af de forannævnte Udsalg og senest 3 Dage inden Udsalgets Begyndelse skal der gøres *Anmeldelse til den stedlige Politiøvrighed* om Udsalgets Begyndelse og Varighed.

I Forbindelse med Anmeldelsen skal der, for saa vidt angaar Udsalg, der bekendtgøres at finde Sted paa Grund af Forretningens

Flytning, Overdragelse eller Ophør eller til Realisation af beskadigede Varer, indsendes en paa Tro og Love afgiven *specificeret Fortegnelse* over de af Udsalget omfattede Varer med Erklæring om, at alle disse Varer allerede er erhvervede paa det Tidspunkt, da Bekendtgørelsen og Anmeldelsen finder Sted. For saa vidt angaar Udsalg af Varer, der angives at være afkøbte et Konkurs-, Akkord- eller Dødsbo eller at være købte ved Auktion, skal der indsendes en tilsvarende Fortegnelse med Erklæring om, at Udsalget ikke omfatter andre Varer end de fra Boet eller Auktionen hidrørende. De her nævnte Fortegnelser skal være til Eftersyn for saadanne stedlige Handels-, Industri- eller Haandværkerforeningers Bestyrelser eller bemyndigede Tillidsmænd, som af Øvrigheden anses interesserede i Eftersynet. Udsalgene maa ikke omfatte andre Varer end de i Fortegnelserne angivne.

Ved Udsalg, der bekendtgøres at finde Sted til Realisation af beskadigede Varer, skal disse holdes adskilte fra Forretningens øvrige Varer eller være særskilt mærkede.

Dispensationer fra de i 1. og 2. Stykke fastsatte Regler kan gives af Politiøvrigheden efter de nævnte Foreningers Indstilling.

udsendte Konsuler, se *Konsulatvæsen* og *consules missi.*

Udskudsvarer, Varer, som er behæftede med Kvalitets- eller Skønhedsfejl (s. d.).

Udslag = *Godvægt* (s. d.).

Udstillinger er en videre Udvikling af Messerne (s. d.) og kan enten omfatte alle Slags Varer og Produkter eller kun Artikler for bestemte Erhverv eller Fag. Deres territoriale Omfang strækker sig fra en enkelt By (lokal Udstilling) til hele Verden (internationale eller Verdens-Udstillinger), hvoraf den første afholdtes i 1851 i Crystal-Palace, London.

Udtagelsesret eller *aktiv Standsningsret* (s. d.). I visse Tilfælde af Køberens Insolvens, saaledes i Tilfælde af Konkurs, naar Varen er solgt mod kontant Betaling, har Sælgeren Udtagelsesret, men ogsaa naar Varen *ikke* er solgt mod kontant, men først *efter* Køberens Konkurs er overgivet Boet, har Sælgeren en Udtagelsesret, d. v. s. han kan kræve Varen tilbage (*vindicere* Varen), hvis ikke Boet efter Reklamationen uden ugrundet Ophold erklærer at ville indtræde i Handelen og enten straks betaler Beløbet eller paa Opfordring stiller Sikkerhed for dets Betaling ved aftalt Forfaldstid.

Har Boet allerede videresolgt Varen helt eller delvis bliver Sælgerens Fordring et tilsvarende Massekrav (s. d.).

Udtrækning af Obligationerne i Kreditforeningerne sker ved Lodtrækning og i et saa stort Antal, som svarer til det af Gælden betalte Beløb, i den paagældende Serie (s. d.). Naar Lodtrækningen har fundet Sted, bekendtgøres de udtrukne Numre, der saa indløses til Parikurs, af hvilken Grund Obligationernes Kurs uden Hensyn til Renten af disse vil nærme sig Pari, alt eftersom Sandsynligheden for Udtrækning bliver større.

Ugandas Mønt, se *britisk Sydafrikas Mønt.*

Ugyldighedsgrunde, se *Handelskontrakt.*

uhæderlig Konkurrence, se *illoyal Konkurrence.*

u. i., Forkortelse af *ut infra* (lat.), som nedenfor anført().

U. K. f. o., Forkortelse af United Kingdom for order (eng.), Forenede Kongerige for Ordre. Certepartibestemmelse.

Uld er hovedsagelig Uldhaarene af Faar. Dog bruges ogsaa Haarene af Geder (se *Angora* og *Kashmir*), Lamaer (se *Alpakkauld*) og i mindre Mængde af andre Dyr, f. Eks. Hunde. Faarenes Pels bestaar væsentlig af Uldhaar, idet der kun findes Dækhaar paa Hovedet og Benene; hos Racer, der er opdrættet i barskt Klima, findes der en Del glatte, stive Haar (Stikkelhaar) i hele Pelsen. Uldhaarene er ru og krusede, saa at de kan *filtes*, d. v. s. at de ved Opvarmning og Gnidning bliver til en sammenhængende Masse (se *Filt* og *Appretering*). Haarene sidder samlede i smaa Knipper, hvor Bugterne i de enkelte Haar er parallele, og Smaaknipperne danner større Totter, *Stapler*, af forskellig Form efter Racen. Faarene klippes 1 eller 2 Gange om Aaret, i Forsommeren eller Marts og Septbr. *Vinteruld* eller *Laaduld* (Loduld) er den længste og bedste. Ulden er gennemtrængt af en fedtagtig Masse, Uldsved, som indeholder *Lanolin* (s. d.) og en Kalisæbe, samt Støv, Plantedele o. l., 20—

80 % af hele Vægten. Faarene bliver derfor ofte vaskede før Klipningen. Denne *pels-* el. *rygvaskede* Uld foretrækkes for den *fabrikvaskede*. Efter Dyrets Alder sorteres ofte ved Klipningen i *Lamme-* og *Faareuld*, endvidere efter Pladsen, idet den fineste sidder paa Skulderbladene, derefter kommer Sideuld, medens den fra Ryg, Bug, Ben og Hovede er simplest. Saavidt muligt afklippes Pelsen som en samlet Plade, og de enkelte Pelse samles til Bundter. Urene og uensartede Totter giver *Udskudsuld*. Værdien af Ulden afhænger af Renhed, Farve, Glans, Længde, Styrke, Krusning, Finhed, Blødhed, Elasticitet og Vandindhold (*Konditionering:* 17 %). *Krusningen* er i Reglen et godt Kendetegn paa Finheden. Der kan være 4—11 Bugter paa 1 cm. Efter Tykkelsen, 0,015—0,040 mm, og Finhed, som maales med et *Eriometer*, klassificeres i Superelekta, Elekta, Prima, Sekunda, Tertia, Kvarta. Hvis Ulden efter Sammentrykning ikke udvider sig igen til det oprindelige Rumfang, kaldes den *død*. Fin Uld er forholdsvis den stærkeste. Den lange, svagere krusede Uld bliver ofte kæmmet paa særlige Maskiner, hvorved faas *Kamuld*, Affaldet kaldes *Kämmlinge*; den mere krusede Uld behandles paa Kartemaskiner og giver *Karteuld*. *Død* Uld stammer fra selvdøde Faar, *Skind-* el. *Garveruld* (Kalkuld) fra Skindberedningen i Garverierne. De er mindre værdifulde. — *Kunstuld* og *Planteuld* (s. d.). Hovedmængden af Uld kommer fra La Platastaterne, Kaplandet og Australien. Disse Sorter er ofte meget urene af Brodfrø (Burrer), som fjernes ved Karbonisering, d. v. s. Behandling med Kemikalier, hvilket forringer Ulden. Særlig fin Uld produceres i Schlesien, Sachsen, Mähren, Vestpreussen, Galicien, Ungarn og Frankrig. Den spanske *Merinould* er fin, men noget sprød.

uldfarvet kaldes Garn og Tøjer, som er fremstillet af farvet Uld. (Sml. *garnfarvet* og *stykfarvet*).

Uldfedt, se *Lanolin*.

Uldgarn, fremstilles ved Spinding af vasket, undertiden farvet Uld. Som Regel indblandes Kunstuld (s. d.), og Ulden indfedtes. *Kartegarn* spindes af den kortere, krusede Uld, som først behandles i Kartemaskiner (se *Spinding*). Det anvendes navnlig til klædeagtige Stoffer. *Kamgarn* spindes af længere, mindre kruset Uld (se ovfr.). Man skelner mellem *blødt* og *haardt* Kamgarn. Det sidste er glat, haardt og glinsende. *Weft* er enkelt Garn eller tvundet, 2,- 3-, el. 4-traadet haardt K., som navnlig bruges til Kædegarn. Strikkegarn tvindes 2—12-traadet. *Zefyr* er 3—4-traadet, meget blødt. *Halvkamgarn, Rasmagergarn*, er ujævnt, men mere glinsende end alm. Kamgarn. — *Vigognegarn* indeholder 5—95 % Bomuld, *Merinogarn* 30—60 %. — Nummerering, se *Garnnummer*.

Uldgrønt S., -skarlagen, -sort, -violet, forskellige pulverformede Tjærefarvestoffer, som bruges til Uldfarvning.

uldne Stoffer er Tøjer, som hovedsagelig er vævede af Uldgarn, idet Kæden dog ofte er af Bomuld, sjældnere af Silke. *Kamgarnsstoffer* er i Reglen uden egentlig Luv, f. Eks. Kashmir, Uldmusselin, Merinos, Cheviot, Satin, Lasting, Ulddamask o. fl. Hertil hører ogsaa Uldfløjl. *Kartegarnsstoffer* er valkede, opruede med kortere eller længere Luv, f. Eks. Klæde, Buckskin, Flonel, Fries, Vadmel o. m. a. (Se de forsk. Art.).

Uldnoteringer. *København* noterer jysk Loduld, Sommeruld, Klipuld og Kalkuld i Øre per $^1/_2$ kg; islandsk Uld i Øre per kg Brutto; færøisk Uld i Øre per kg Netto, frko Emb. — *Hamborg* noterer alle Sorter Uld i Mark per 100 kg eller per $^1/_2$ kg. — *Rotterdam* noterer alle Sorter i hfl per kg. — *London* noterer engelsk Uld i £ per Balle à 240 lbs; kolonial og fremmed Uld i d per lb ligesom *Hull* og *Kapstaden*.

Uldskind, Faareskind (s. d.) med Ulden.

Uldstøv, Affaldet fra Uldkartningen og Overskæringen af Klædestoffer bruges til Fløjlstapeter og som Gødningsstof.

Uldtøj, *Uldvarer*, er Betegnelse for de ved Strikning af blødt Uldgarn fremstillede Underbeklædningsgenstande, Trøjer o. s. v. (se *Trikotage*).

Uldvægt, *engelsk:* 1 Clove = 7 lbs, 1 *Score* = 20 lbs; 1 *Stone* = 2 Cloves; 1 *Tod* = 2 Stones; 1 *Pack* = 12 Scores; 1 *Wey* = $6^1/_2$ Tods; 1 *Sack* = 2 Ways; 1 *Last* = 12 Sacks.

Ultimo (lat.), sidst, yderst. I Børsforretninger er der Sædvaner for Betydningen af Ultimo ved Tidsangivelser, sædvanlig fra

21de til den sidste Dag i Maaneden, begge Dage inklusive; se ogsaa *medio* og *primo*.

Ultimoforretning, Børsforretning, som skal afvikles ved Maanedens Udløb eller til Ultimo-Terminen.

Ultimogeld (t.), Penge, der udlaanes fra den ene Maaneds Udløb til den anden Maaneds Udløb.

ultra (lat.), over-, overdrevent.

Ultramarin, *Lasurblaat,* en blaa Farve, som fremstilles ved at gløde en Blanding af Kaolin, Natriumsulfat, Soda, Kul og Svovl. Tilsættes Kiselsyre faas en mere holdbar Farve. U. angribes ikke af Lys, Luft el. Alkalier, men derimod af Syrer. Det bruges til Olie- og Vandfarver, Kalkfarve, Tøj- og Tapettrykning, Blaaning af Vasketøj, Sukker, Papir, Stivelse o. a. Det er ikke giftigt.

Ulveskind, af forskellige Arter Ulv, *Canis lupus,* som lever i de tempererede og kolde Egne, er hvidgraa el. gullige med temmelig stride Haar. De bedste kommer fra Nordamerika, Hovedmængden fra Rusland. Anvendes navnlig til Tæpper og simplere Pelse.

Ulykkesforsikring, se *Forsikringsarter.*

Umbra er dels en jordagtig Lerjærnsten, *Konnsdorfer-, engelsk U.,* dels en Slags mørkebrunt Brunkul, der under Navn af *kølnsk U.,* Køllnerjord, Spanskbrunt, kommer i Handelen som tærningformede Stykker og bruges til Olie- og Vandfarver. Sml. *Kasselerbrunt.*

Umulighed *for Opfyldelse af indgaaede Forpligtelser.* Under Verdenskrigen har en Række Domme fastslaaet, at de Varers Skæbne, hvormed Sælgeren havde beregnet at opfylde en indgaaet Leveringsforpligtelse, er Køberen uvedkommende, saa at Sælgeren, selv om Varerne gaar til Grunde, maa levere andre i Stedet, naar saadanne findes i Markedet. Og den Omstændighed, at Købers eller Sælgers Formuesforhold gør det ham faktisk umuligt at opfylde indgaaede Forpligtelser, fritager ham ikke for Følgerne heraf, navnlig til at svare fuld Erstatning for Medkontrahentens individuelle Tab.

umyndiges Forpligtelser. Som Hovedregel gælder, at de af umyndige paa egen Haand indgaaede økonomiske Forpligtelser: Pengelaan, Varekredit etc. ikke kan gøres gældende ved Retsforfølgning. Derimod vil den personlig myndige være pligtig til at svare Erstatning for Ikke-Opfyldelse af Forpligtelser af *personlig* Karakter. Selv om ufuldmyndige kan raade over, hvad de har i Hænde som tjent ved Selverhverv, kan de dog ikke stifte Gæld paa *fremtidig* Indtægt af Selverhverv. En umyndig kan saaledes ikke gyldig forpligte sig til at betale Varekredit med Anvisning paa en Del af hans maanedlige Gage, selv om Gælden er stiftet for at skaffe sig Livsfornødenheder.

Som Lovbestemmelser i Emnet henvises særlig til D. L. 5.—3.—10 og Forordning af 24. April 1839.

Umyndiggørelse. Efter Retsplejeloven skal Umyndiggørelse ske ved Dom. Efter D. L. 3.—17.—1 skal de, som ikke kan være deres egen Værge, enten paa Grund af Alder(domssvækkelse), Vanvittighed (Sindssyge) eller andre Aarsager, som af Øvrigheden billig kendes, have Værge. Efter almindelig evropæisk Ret omfatter Umyndiggørelsen saavel formueretlige som personlige Forhold, medens man herhjemme vil kræve særlig Udtalelse i Dekretet for de sidstes Vedkommende.

Umyndighed. Efter dansk Ret er Personer indtil deres 18. Aar saavel personlig som formueretlig umyndige, d. v. s. ude af Stand til paa egen Haand at forpligte sig. Personer mellem 18 og 25 umyndige i formueretlig Henseende. Om *umyndiggjorte* se ovenfor; se iøvrigt *Myndighed.*

Underlæder, det til Saaler anvendte Læder (s. d.).

Underpant, se *Pant.*

Undersalg. I Loven af 20. Marts 1918 No. 168 § 13 udtales: »Naar der paa en Vare eller dens originale Indpakning af Producenten eller Grossisten findes angivet en bestemt Pris for Detailsalg, er det — saafremt den angivne Pris ikke giver Forhandleren en Fortjeneste af over 25 % af Indkøbsprisen — forbudt at sælge eller udbyde Varen for en lavere Pris, medmindre Producentens eller Grossistens Tilladelse eller anden Hjemmel herfor foreligger, eller Salget falder ind under Bestemmelserne i § 5, eller Varen sælges i brugt eller beskadiget Stand. Overtrædelse kan efter Omstændighederne straffes med Bøder indtil 2000 Kroner.

Bestemmelserne i § 5, hvortil der henvises, vedrører *Udsalg* (s. d.). Fra den tidligere Lov af 8. Juni 1912 er der særlig gjort den For-

andring, at naar Avancen er *større* end 25 % af Indkøbsprisen, behøver den Handlende ikke at overholde Udsalgsprisen, hvilket dog kan forstaas saaledes, at Udsalgsprisen dog ikke maa sættes lavere, end at en saadan Avance bliver tilbage.

Undersøgelsespligt. Saa snart en Vare, som er købt paa Pladsen, er leveret, har Køberen en Pligt til at undersøge den. I Distancehandel skal Køberen undersøge den leverede Vare, naar den paa Bestemmelsesstedet er stillet saaledes til hans Raadighed, at han i Hh. til Kbl. § 56 vilde være pligtig at drage Omsorg for den. Undersøgelsespligten strækker sig saa langt som Varens Art, Forsendelsesmaade, Emballering etc. kræver det, for at Køberen — eventuelt ved Stikprøver (s. d.) — kan danne sig et Skøn om den leverede Vare som Helhed.

Underwriters, se *Lloyds.*

ungarske Prisnoteringer. *Budapest* noterer alle Kornsorter og Markfrø i Korona per 50 kg.

ungarske Vine er af meget forskellig Kvalitet. De mest bekendte er *Tokayer* (s. d.), forskellige *Ausbruchv.* (s. d.) som Ruster, Menescher o. fl., endvidere Rødvine, af hvilke nogle staar paa Højde med de franske, f. Eks. Ofener o. fl.

ungarsk Mønt og Pengevæsen. Ungarn har hidtil haft samme Møntsystem som Østrig (s. d.), blot med andre Navne for Mønterne, nemlig *Korona* for Krone og Fillér for Heller, ligesom tidligere Forint for Gylden.

Ungventum (lat.), *Salve* (s. d.).

Uniform General Charter, se *Gencon.*

Uniform Timecharter (eng.), et af Baltic and white sea Conference udarbejdet Certeparti for Tidsbefragtning (s. d.).

Unit (eng.), Enhedskvantum af Varer ved Terminsforretninger, f. Eks. 500 Sække Kaffe.

United States notes, Statspengesedler i de forenede Stater. Disse Sedler kaldes ogsaa paa Grund af deres grønne Farve: greenbacks.

Unze, ældre Medicinalvægt i Danmark = $^1/_{12}$ Medicinalpund (357,66 g). Se ogsaa *ounce.*

Uran, U, er et Metal, som findes i forskellige Mineraler sammen med en Del andre sjældne Metaller, men navnlig sammen med Bly i *Begblende, Uranbegmalm,* i Sachsen, Bøhmen o. fl. St. *Uranoksyd, Urangult* bruges til Farvning af Glas og Porcellænsmaling.

Ure og *Urdele,* som Ankre, Cylindre, Fjedre, Glas, Kasser, Skruer, Stene, Tandhjul, Tapper o. s. v. fremstilles nu fabrikmæssigt. Som de bedste regnes Schweitzerure fra Geneve, Locle og Chaux de Fonds. Ogsaa i England, London, staar Fabrikationen paa et højt Standpunkt. Tyskland har ansete Fabriker i Glashütten i Sachsen og Silberberg i Schlesien, ligesom gode Væggeure fremstilles i Schwarzwald og Freiburg i Sachsen. Frankrig har en vigtig Fabrikation af Lommeure i Besancon og af Standure i Paris. Disse fabrikeres ogsaa i Augsburg, Berlin, Lähn i Schlesien, Prag, Wien og Graz. Massefabrikation er navnlig udviklet i Massachusetts og Illinois i Nordamerika, hvorfra der kommer baade meget fine Ure og billige, men meget nøjagtig forarbejdede Ure.

Urgent (fr.), haster. Betegnelse for Iltelegrammer, som foran Adressen forsynes med et: *D.*

urigtig Varebetegnelse. I Lov No. 168 af 20. Marts 1918 træffes herom følgende Bestemmelser:

»Den, der sælger eller til Salg udbyder Varer, maa ikke paa disse, deres Etiketter eller Indpakning, ej heller ved Skiltning eller paa Regninger, Fakturaer eller andre Forretningsdokumenter have anbragt urigtige Angivelser til Paavirkning af Efterspørgslen, saasom Betegnelser, der

1) indeholder en urigtig Angivelse i Henseende til Varens Frembringelsessted (eller -land), Art, Tilvirkningsmaade, Stof, Sammensætning, Beskaffenhed, Egenskaber, Virkninger eller Prisforhold, eller som dog er egnede til at bibringe en fejlagtig Antagelse i de nævnte Henseender, eller

2) er egnede til at bibringe Køberne den Anskuelse, at samtlige de i Forretningen førte forskellige Varesorter hidrører fra samme Frembringelsessted (eller -land) eller har samme Tilvirkningsmaade, uagtet dette kun delvis er Tilfældet, eller

3) urigtig angiver, at Varen er blevet udmærket ved Udstillinger, er blevet prøvet af eller har faaet Anbefalinger fra offentlige Myndigheder eller er eller har været patent-

beskyttet, medmindre Angivelsen var rigtig, da Betegnelsen blev anbragt.

Overtrædelser heraf straffes med Bøder fra 50 til 2000 Kroner. Straffen kan dog under skærpende Omstændigheder, navnlig i hyppigere Gentagelsestilfælde, stige indtil simpelt Fængsel i 6 Maaneder. Domfældte skal derhos, for saa vidt de urigtigt betegnede Varer endnu er i hans Besiddelse eller iøvrigt staar til hans Raadighed, ved Dommen tilpligtes at rette den urigtige Betegnelse eller, hvis Varerne ikke er forfærdigede her i Landet, da, for saa vidt han foretrækker dette, at udføre dem af Landet.

Udbredes de foran omhandlede urigtige Varebetegnelser ved Annoncer i Pressen, ved Løbesedler eller ved Skiltning af særlig iøjnefaldende Art, betragtes dette som en skærpende Omstændighed.

Paa Varebetegnelser, som — i og for sig — er egnede til at bibringe en fejlagtig Antagelse om Varens Frembringelsessted, anvendes ikke de ovennævnte Bestemmelser, naar den paagældende Betegnelse efter almindelig Opfattelse eller efter Skik og Brug i Handelen er gaaet over til at angive Varens Art og Tilvirkningsmaade eller lignende og ikke Frembringelsesstedet. Som Eksempler kan nævnes: engelsk Hefteplaster, spansk Peber, russisk Marmelade etc.

At der til en Varebetegnelse er anvendt et andet Sprog end det Lands, hvori Varen er frembragt, eller hvorfra den er indført, er ikke i og for sig at anse som urigtig Varebetegnelse, men Afgørelsen heraf beror tillige paa Varebetegnelsens Form og Indhold. Som Eksempel kan nævnes: Cigaretpakninger med russisk Tekst, som blot er en Oversættelse af den (rigtige) danske Betegnelse til russisk. Et andet Eksempel, som utvivlsomt er fuldt tilladeligt, er Anbringelsen af spansk Tekst paa Cigarkasserne med danske (tyske el. a.) Cigarer.

En Varebetegnelse, som i og for sig maatte anses for en urigtig Angivelse af en Vares Frembringelsessted, skal ikke anses som urigtig, naar der ved en tydelig og holdbar Tilføjelse er givet Oplysning om Varens Frembringelsessted.

Med Bøder indtil 100 Kroner straffes urigtig Anvendelse af røde-Kors o. l. Mærker eller af Statsvaaben.

Uruguays Mønt har til Møntfods-Basis *Gulddublon* = 10 Sølvpesos. Sølvpesoen vejer 25,48 g af Finhed 0,917 og deles i 100 Centesimos. I Stedet for egne Guldmønter cirkulerer udenlandske, som normalt gaar i Omsætningen i et fastsat Værdiforhold:

20 Francs	til	3,73	Pesos
20 Mark	»	4,60	»
Sovereigns	»	4,70	»
20 Dollars U. S. A.	»	19,32	»

m. fl.

og af Sedler cirkulerer Noterne fra »Banco commerciale« og fra »Banco de Londres y Rio de la Plata», og disse Sedler staar i Pari.

Uruguays Valuta-Usancer. I Montevideo noteres fremmed Valuta 90 Dage Sigt alle per Peso Guld (se ovfr.). Pladsveksler og Domicil-Veksler (Vareveksler kaldes Conformes, Kreditveksler: Pagarés eller Vales) diskonteres saavel i det aabne Marked som af de derværende Banker. Normalt er Privatdiskontoen 8 % og Bankdiskontoen 9 %. Pagarés har gerne Løbetid fra 3—6 Maaneder og Conformes 5—6 Maaneder.

I *Kurtage* af Veksler paa Frankrig, Italien og Belgien betaler Sælgeren $^1/_4$ %, for Veksler paa England betales $^1/_8$ % baade ved Køb og Salg.

Forholdet til Nabostaten Argentina i Valutahenseende er 93,25 Pesos Montevideo = 100 Pesos monedas nacional (Guld).

U. S. A., Forkortelse af United States (of) America, (Nord)Amerikas forenede Stater.

Usance, 1) se *Handelssædvaner*; 2) se *Uso*.

Uso. Udtrykket *a uso* (it.) eller *a usance* (fr.) betegner den Tid, som i de forskellige Lande maa hengaa fra en Veksels Forevisning til Betaling skal ske. Ved Udtrykket *a uso doppio* (it.) eller *a deux usances* betegnes dobbelt saa lang Tid som den sædvanlige.

Uso Tara, gennemsnitlig beregnet, sædvanemæssig Tara.

utilbørlig Udnyttelse, se *Handelskontrakt*.

ut infra (lat.), som nedenfor (anført); forkortet *u. i.*

ut retro (lat.), som omstaaende (anført).

ut supra (lat.), som ovenfor (anført).

V

v., Forkortelse af *vor*.

vaad Dok, se *Handelsdok*.

Vachelæder, stærkt efterbehandlet, rødgarvet Læder (s. d.), der navnlig bruges som Bindsaalelæder (se *Fodtøj*).

Vacuum, se *Vakuum*.

Vadmel, oprindelig hjemmegjort, grovt Klæde. Det er stærkt valket, men ellers uden særlig Appretur.

Vadra, rumænsk Maal for Spiritus = 10 *Oka* (s. d.).

vakant, ledig, aaben, ubesat.

Vakuum, egtl. lufttomt Rum. Mælk, Maltekstrakt, Sukkersaft o. a. inddampes i V., d. v. s. i lukkede Apparater under meget lavt Tryk, hvorved Kogepunktet bliver saa lavt, at de indeholdte Stoffer ikke forandres.

Valbirk er Ahorn (s. d.), men bruges som Betegnelse for stærkt *masret* Træ af Ahorn, Birk og El.

Valdivialæder, rødbrunt Læder fra *Chile*, hvis Farve hidrører fra den til Garvningen brugte Perseabark (s. d.). Anvendes som Underlæder (s. d.).

Valgkonsul, se *consules electi*.

Valenciavine er spanske Vine fra Omegnen af Valencia; ligner meget Tarragonavinene (s. d.).

Valkeblaat, et Tjærefarvestof i Form af broncefarvet Pulver, som bruges til Blaafarvning af Uld.

Valkejord, *Fullerjord*, er en hvidlig el. grønlig Lerart, som findes i England, Sachsen, Mähren, Danmark o. fl. St. Den indsuger Fedt og Olie, og anvendes derfor i Klædefabrikationen, til Vask og Fjærnelse af Fedtpletter (Pletkugler) samt som Klaringsmiddel.

Valle, se *Ost*.

Valmueolie, en lys eller mørkere fed Olie, som presses af Valmuefrø, navnlig i Frankrig og Tyskland. Den koldt pressede, friske, bruges som Madolie, ellers anvendes den til Fernis og Sæbe.

Valnødder er Stenfrugterne af det fra Persien stammende Valnøddetræ, *Juglans regia*, som dyrkes i forskellige Varieteter, navnlig i Mellemevropa. Kærnerne indeholder indtil 60 % fed Olie (se *Nøddeolie*) og ca. 16 % kvælstofholdige Stoffer. De umodne Frugter syltes undertiden. Af de grønne Yderskaller, som fjærnes før Forsendelsen, fremstilles en brun Ekstrakt, der bruges til Bejdsning af Træ og som Haarfarve. Amerikanske er dels alm. Valnødder, dels glatte *Hickory*-Nødder. *Valnøddetræ*, se *Nøddetræ*.

Valoner, *Valonea*, er Frugtskaalene af Egetræer, som vokser i Grækenland, Tyrkiet og Lilleasien. De indeholder indtil 35 % Garvesyre og bruges dels malede, dels som fast el. flydende Ekstrakt (se *Garvematerialer*). *Smyrna* anses for de bedste.

Valorensforsikring, se *Forsikringsarter*.

Valorisation *af Kaffe*. Den brasilianske Regering har nedsat en Kommission, hvis Opgave var, ved Opkøb af Produktionen og Tilbageholdelse af det opkøbte til bedre Tider, at modvirke det uhyre Prisfald paa Kaffe i Aarhundredets Begyndelse. Omtrent samtidig indførtes en Skat paa Nyplantninger og begge Dele bevirkede en stærk Stigning af Prisniveauet.

Valsegods er Plader, Skinner, Stænger Baand og tykkere Traad af Jærn og andre Metaller, som er fremstillet ved Valsning mellem glatte el. profilerede Staalvalser i Valseværkerne.

Valuta (it.) betegner 1) Veksler, Anvisninger o. l. paa Udlandet i fremmed Landsmønt samt selve denne. Denne Valuta er paa Børserne i større eller mindre Omfang Genstand for Kursnotering og henvises i saa Henseende til de forskellige Landes Valuta-Usancer, som særskilt er omtalt i nærværende Handelsleksikon. 2) Landets egen Mønt og egne Pengerepræsentativer. 3) i egentlig Betydning: Værdi. I denne Betydning bruges Ordet i den saakaldte *Valutaklausul* (s. d.).

Valuta ab . . . Naar der paa en Faktura, Afregning el. l. anføres: *Valuta ab den og den Dag* (eller Tid), angives hermed, at Be-

løbet først føres i Regning — bl. a. for Renteberegning eller for den stipulerede Kredittids Begyndelse — fra den nævnte Dag. I Handelen med Industrivarer vil Fabrikerne ofte levere Varerne *før* Tiden for ikke at overfylde deres Lagre, men valuteres da Fakturabeløbet fra den Tid, hvor Levering var aftalt at skulle finde Sted i Køberens Interesse, eller fra Sælgerens Frigørelsestid.

Valutaforretninger, se *Bankvæsen* og de forskellige Landes *Valuta-Usancer.*

Valuta i . . ., se *Valutaklausul.*

Valutaklausul i Veksler skal angive de til Grund for Trasseringen liggende Dækningsforhold. Den sproglige Betydning af de kortfattede Angivelser af, hvad der er ydet til Gengæld, er følgende: »Valuta modtaget« betyder, at der er betalt kontant Equivalent for den (akcepterede) Veksel, »Valuta i Varer«, naar den udstedes for Vareleveringer; »Valuta per Saldo«, naar den salderer et Mellemværende; »Valuta i Regning«, naar Beløbet debiteres Remittenten i Mellemregning. Men Betydningen er saa udflydende, at denne Valutaklausul, der rettelig burde angive Forholdet mellem Remittent og Udsteder, ofte anbringes i Veksler, der udstedes til egen Ordre eller blot til Inkasso, hvorved Betydningen rettes mod Forholdet mellem Trassaten og Udstederen. (Efter fransk Ret kræves Valutaklausulen overholdt som *rigtig* Angivelse af Forholdet mellem Remittent og Udsteder). — Den forslidte Formel »og stilles i Regning« er overflødig, da Trassaten selvfølgelig debiterer Udstederen for Beløbet, naar han honorerer Vekslen. Derimod kan det faa Betydning for de saakaldte Kommissionsveksler, hvor Udstederen trækker Vekslen for Tredjemands Regning, hvilket angives ved Tilføjelsen af dennes Forbogstaver, f. Eks.: »I Regning K. & F. K.«. Lige saa forslidt er Formlen »ifølge eller uden Advis«; men lyder Vekslen »ifølge Advis«, bør Trassaten afvente Advisbrevets Ankomst, forinden han honorerer Vekslen, og hertil har han Ret.

Valutakurser, se de forskellige Landes *Valuta-Usancer.*

Valutanotering, se de forskellige Landes *Valuta-Usancer.* Noteringen sker enten saaledes, at man angiver Prisen, Kursen i Landets egen Mønt for et vist Beløb, en Enhed af den fremmede Valuta eller omvendt angiver man Prisen, Kursen i den udenlandske Mønt for et Beløb, en Enhed af Landets egen Valuta. Den Valuta, *hvori* Kursen sættes, kaldes *den foranderlige,* medens den Valuta, som Kursen sættes *for,* kaldes *den faste* eller Konstanten. Som Regel er den *fremmede* Valuta den faste, f. Eks. i København, hvor Noteringen sker i danske Penge for bestemte Enheder af fremmed Valuta: 100 Francs, £ 1, 100 Dollars etc.

Vandfarver, se *Akvarelfarver.*

Vandglas er Kalium- el. Natriumsilikat, som fremstilles ved at koge Flint, Diatoméjord o. l. med stærke Opløsninger af Kalium- el. Natriumhydroksyd, eller ved at smelte Potaske, Soda el. Sulfat med fint Sand, Kvartspulver o. l. Det kommer i Handelen som en svagt farvet Opløsning af Vgtf. 30—35° Bé. og bruges til Imprægnering af Træ og Tøj, for at gøre Stoffet brandsikkert, til Kit og som Tætningsmiddel, til Indblanding i Farver, Konservering af Æg o. m. a.

Vandlak, Opløsninger af Skællak i Ammoniak el. Boraks. Bruges i Hattefabrikationen, til Glanssværte o. l.

Vandmærker, se *Papir.*

vandtætte Stoffer fremstilles ved at imprægnere eller bestryge Tøjer med Opløsninger af Kautsjuk o. l. i Linolie (se *Olietøj*), Tjære o. l. Vandtæthed kan ogsaa opnaas ved at Tøjet dyppes i forskellige Opløsninger efter hinanden, saaledes at der i Porerne udskilles uopløselige Forbindelser, f. Eks. af Aluminium, Kiselsyre, Lim, Garvestof o. a. De fleste vandtætte Stoffer er ogsaa lufttætte, hvilket i sanitær Henseende er uheldigt.

Vanhjemmel, manglende Beføjelse eller Evne til at raade over, pantsætte, overdrage, sælge en Vare, Fordring el. a., som vedkommende ikke desto mindre har disponeret over paa saadan Maade.

Vanhjemmelsansvar. Overdragelsen af en Vare, Fordring el. l. uden Dispositionsbeføjelse eller -evne medfører i Almindelighed Pligt at tilsvare Opfyldelsesinteressen, d. v. s. stille Køberen økonomisk som om han havde erhvervet Varen, Fordringen. Dette Ansvar paahviler da Over-

drageren, selv om han var i absolut god Tro med Hensyn til sin Dispositionsbeføjelse.

Vanilin er det aromatiske Stof i *Vanilje* (s. d.), men fremstilles syntetisk af Eugenol, som er en væsentlig Bestanddel af Nellikeolie (s. d.). Det anvendes i Stedet for Vanilje, sammenrevet med Sukker, *Vaniljesukker* eller opløst i Alkohol, *Vaniljeessens*, navnlig i Chokolade, Likører og Parfymer.

Vanilje er de tørrede Frugtkapsler af en i det tropiske Amerika hjemmehørende, snyltende Slyngplante af Orkidéfamilien, *Vanilla planifolia*, som nu ogsaa dyrkes paa Mauritius, Ceylon, Java o. fl. St. Den lange, smalle Kapsel indeholder en gulbrun Marv og en Mængde smaa sorte Frø. Frugterne afplukkes før Modningen, tørres i Solen og forsendes pakkede i Bundter i Blikæsker. De indeholder 1—3% *Vanilin*, (s. d.) et aromatisk, hvidt, krystallinsk Stof. Til Evropa indføres V. fra Réunion og Mauritius over Bordeaux og Marseille, den bedste fra Tahiti over Hamborg og fra Java over Holland. Den meksikanske gaar mest til Nordamerika. Andre Sorter, *Vanillon* fra Brasilien og Peru, er kortere, tykkere og mindre aromatiske og har ligesom Tahiti-V. en stærk Lugt af Heliotrop. Bruges som Krydderi i Husholdningen, til Chokolade og Likører.

Vara, gl. spansk Alen = ca. 0,84 m.

Vare i egentlig Forstand kaldes de Genstande, Ting eller Stoffer, som paa Grund af deres almindelige økonomiske Værdi tilbydes og efterspørges af snævrere eller videre Kredse af henholdsvis Producenter og Forbrugere.

Vareanmeldelse. De statistiske Anmeldelser, se *Handelsstatistik*, der afgives til Toldvæsenet, skal følge bestemte Forskrifter, men Blanketter kan faas tilkøbs enten i Boghandelen eller paa Toldkontorerne. Afgivelse af mangelfulde eller urigtige Oplysninger medfører eventuelt Bøder fra 5—500 Kr.

Varebetegnelse, *urigtig*, se *urigtig Varebetegnelse.*

Varebørs, se *Børs.*

Vareforfalskning, se *Forfalskning af Varer.*

Varekonto kaldes den Konto i dobbelt Bogholderi, hvorover Beløbene for købte og solgte Varer føres henholdsvis til Debet og Kredit.

Varekundskab giver Oplysning om Varernes Oprindelse og Produktionssteder, Raastoffernes Omdannelse ved mekanisk og kemisk Behandling, de ydre og indre Egenskaber, som betinger Værdien og Anvendelsen, samt tildels ogsaa om de Former, hvorunder Handelen med de forskellige Varer (s. d.) foregaar.

Varemærke er et Mærke, som af vedkommende Producent eller Forhandler anbringes paa en Vare eller dens Indpakning for at adskille den fra andres. Et saadant Mærke kan eventuelt blive beskyttet ved Registrering, hvorom Henvendelse sker ved Henvendelse til *Varemærkeregistret*. Det kræves bl. a., at Mærket skal være et Ordmærke eller Figurmærke og maa ikke registreres, hvis det mangler Særpræg eller naar det udelukkende bestaar af Ord, som i den almindelige Vare-Omsætning kan tjene til at angive det Sted, hvor Varen er fremstillet eller forhandles (f. Eks. United States of America), Tidspunktet for Varens Fremstilling (f. Eks. 1920), Varens Art (f. Eks.: Cycledæk), Bestemmelse (f. Eks. Kaffe-Tilsætning), Mængde eller Pris eller som ifølge den almindelige Sprogbrug eller den indenfor vedkommende Forretningskredse herskende Brug kendes som Betegnelse for selve Varen (f. Eks. — i hvert Fald tidligere — »Dunlopdæk« som Betegnelse for Traaddæk) eller for den fra en anden Næringsdrivende end Anmelderen hidrørende Vare. Ejheller maa et Varemærke ligne et allerede registreret, saa at Mærkerne kan forveksles (f. Eks. Diamond og Diamant), naar det gælder samme Arter af Varer. Medens herhjemme Varemærket dækker alle Arter af Varer, naar der ikke er sket særlig Indskrænkning, begrænser fremmede Varemærkelove ofte Mærket til bestemte Varesorter, og vedkommende kan da ogsaa kun faa sit Mærke registreret her for de samme Varer.

Varemærkeregister. Der føres i København et fælles Centralregister for hele Riget. Bekendtgørelse om Registrering sker i Statstidende og i en af det offentlige udgiven Registreringstidende.

Vareomkostninger, se *Omkostninger.*

Vareprøver som Postforsendelse maa foruden Adressen ikke bære andre trykte (dog nok til Udlandet) eller haandskrevne

Bemærkninger end Afsenderens Navn (Firma), et Fabriks- eller Handelsmærke, Løbenummer, Priser samt Angivelse af Varens Vægt, Maal, Volumen og det disponible Kvantum o. l. Omslaget skal være let løseligt. Forsendelsen maa ikke kunne skade andre Forsendelser og maa ikke have Handelsværdi. Vægten maa ikke være over 350 g og Forsendelsen maa ikke have større Dimensioner end 30 cm i Længden, 20 cm i Bredden og 10 cm i Højden, hvis Forsendelserne har Rulleform, kan de være indtil 30 cm i Diameter.

Vareskontro = *Lagerbog* (s. d.).

Vareveksel kaldes en Veksel, til Grund for hvilken der ligger en Omsætning i Varer, almindeligvis leveret fra Trassent til Trassat.

Varsel ved Terminshandeler, se *Terminsforretning*.

Vaselin bestaar af Kulbrinter og fremstilles ved Rensning af Destillationsresterne af Raapetroleum (se *Petroleum*). I ren Tilstand er det en gullig, smøragtig Masse uden Lugt og Smag. Da det ikke er noget Fedtstof, bliver det ikke harskt. Det bruges til Salver, Indsmøring af Læder og til Udtrækning af de vellugtende Olier af Blomsterblade o. l. De mindre rene, gulbrune Sorter bruges som Smøreolier. *Kunstig V.* er en Blanding af Ceresin og Paraffinolie.

Vaselinolie, se *Paraffinolie*.

Vaskebjørn, se *Bjørneskind*.

Vaskeblaat, blaa Farver, i Reglen Ultramarin, formet som smaa Kager el. Kugler, der anvendes som *Blaanelse* efter Vaskning af Tøj o. a. hvide Stoffer for at dække den svagt gullige Farvetone, som hidrører fra Sæben eller Vandet.

Vaskepulver, *Vaskekrystal, Ludpulver*, bestaar væsentlig af kalcineret *Soda* (s. d.), undertiden med Tilsætning af lidt Natriumhydroksyd, Boraks, Sæbe o. l.

Vaskeskind, se semsgarvet *Læder*.

Vat, sammenhængende Plader af Fibrene af forskellige Tekstilstoffer, navnlig *Bomuld*. Dette er ufarvet el. farvet og fremstilles af mere eller mindre ren Bomuld ved Rensning og Kartning. Ofte er den ene eller begge Flader overtrukket med et tyndt Lag af et Bindemiddel, som holder sammen paa Fibrene. Bruges til Indlæg i Klæder, Sengetæpper o. s. v. *Sygevat, hygroskopisk* Bomuld, er lavet af *affedtet* Bomuld, hvorved det er stærkt vandsugende. Ofte er det steriliseret ved Ophedning i lukkede Beholdere til ca. 130 ° C.

Vateriafedt, *Plantetalg*, et hvidt el. gulligt Fedtstof (s. d.), som udvindes af Frøene af et ostindisk Træ, *Vateria indica*. Det indeholder ca. 15 % frie Fedtsyrer, og bruges til Stearin og Sæbe.

Vau, en urteagtig Plante, som kommer i Handelen i tørret Tilstand. Den indeholder et gult Farvestof, der bruges til Farvning, navnlig af Silke.

Vedro, Spand, russisk Hulmaal = 10 Kruschka (Krus) = 12,299 l.

Vedtægter for Aktieselskaber. Aktieloven indeholder dels visse bestemte Fordringer om, hvad Selskabets Vedtægter skal indeholde, dels gaar Loven ud fra visse Forudsætninger i saa Henseende.

I Almindelighed indeholder Vedtægterne Bestemmelser om:

a) Selskabets Navn og Hjemsted,

b) Selskabets Formaal,

c) hvorledes Meddelelser til Aktionærerne kundgøres,

d) Selskabets Kapital og dens Inddeling, eventuelt om dens Forhøjelse, Nedsættelse, Nedskrivning, Amortisation etc.

Herunder kræver Loven, at Vedtægterne skal indeholde Bestemmelse om, hvorvidt og da under hvilke Betingelser en ikke indbetalt Aktie med bindende Virkning for Selskabet kan overdrages saaledes, at Forpligtelsen til at yde de endnu resterende Indbetalinger paa Aktien gaar over paa Køberen (§ 17, 3. St.) samt endvidere Regler for, hvorledes der skal forholdes overfor Aktionærer, der ikke foretager de dem paahvilende Indbetalinger (§ 18).

e) Mortifikation af Aktier og Kupons.

f) Regnskabsaflæggelse og Fordeling af Overskud (§ 26, 1. St.).

g) Bestyrelsens Sammensætning og Valg (§ 28, 1. St.).

h) Direktionen (§ 28, 1. St.).

i) Signatur,

j) Revision,

k) Generalforsamlinger, herunder om Aktionærernes Stemmeret, om Indkaldelse og om Behandling af Forslag (§ 32),

l) Opløsning.

Vedtægterne bestemmer over Selskabets indre Forhold. Aktieloven giver Selskaberne gennemgaaende Ret til selvstændig at bestemme herover, men ofte dog kun paa Betingelse af, at Bestemmelserne fastlægges i Vedtægterne. Se iøvrigt Charles V. Nielsen: Haandbog i Aktieret.

vegetabilske Stoffer kaldes de af Planter udvundne Raastoffer i Modsætning til animalske, dyriske (se *v. Krølhaar, Silke, Uld*).

Vegetaline, se *Kokosolie.*

Vejer og Maaler, se *Maaler og Vejer.*

Veksel er et Gældsbrev, for hvilket der gælder særlige Lovforskrifter, for største Delen af international Natur, se *Vekselret & Vekselstrængheden.*

Der kræves i vor Ret ikke *særlige* Habilitetsbetingelser for at kunne forpligte sig ved Veksler eller erhverve Ret ifølge Veksel, men vor Lovgivnings almindelige Regler gælder ogsaa her. Derimod kræves der visse Former af et Dokument, der skal kunne stifte den særlige Vekselpligt eller Vekselret. Der kræves ifl. Vekselloven § 1:

1) Et skriftligt Dokument, som i sin *Tekst* indeholder *Ordet Veksel* (eller en tilsvarende Betegnelse, som indeholder dette Ord, f. Eks. Solaveksel eller Vekselbrev). En Veksel kan udstedes paa et hvilket som helst Sprog, men der maa da benyttes det i vedkommende Sprog brugelige Ord for Veksel, f. Eks. paa engelsk: »bill of exchange« (respektive »first of exchange«), paa fransk »lettre de change« (respektive »première de change«).

2) *Vekselsummen,* d. v. s. den bestemte Pengesum, som kræves betalt. Beløbet kan angives saavel i dansk som i anden, gangbar Møntsort. Loven kræver kun Beløbets Nævnelse een Gang, men det er Brug at angive det baade med Tal og Bogstaver. Stemmer Beløbsangivelserne ikke overens, gælder efter nordisk Ret kun det mindste af de 2 angivne Beløb. Bestemmelser om Rentetillæg anses for uskrevne.

3) *Navnet paa den, til hvem Betaling skal ske* (Remittenten). Dog kan man godt trække en Veksel til egen Ordre og senere ved Endossement overdrage den til Tredjemand. Derimod kan man ikke udstede en Veksel til Ihændehaveren. Ved Blanco-Endossement kan dog opnaas samme Virkning; blot maa Vekseltagerens Navn være udfyldt, naar Vekselretten gøres gældende.

4) *Navnet paa den, paa hvem Vekslen trækkes* (Trassaten). Dette Navn maa være rigtigt angivet, da ellers Honorering kan afslaas, og tydeligt identificere, hvem Vekslen er trukket paa. Det er derfor almindeligt at anføre Trassatens (Stilling og) Bopæl og i hvert Fald Byen, hvor han bor, uanset om Vekslen er domicilieret til Betaling andetsteds.

5) *Tid og Sted for Vekslens Udstedelse;* dog er det ikke nødvendigt, for at godtroende Tredjemand skal vinde Ret efter Vekslen, at Vekslen virkelig er udstedt paa det Sted og til den Tid, den angiver.

6) *Det Sted, hvor Betalingen skal ske.* Den ved Trassatens Navn angivne By anses som Betalingssted, naar der ikke i Vekslen selv er angivet anden Plads som Betalingssted, hvilket sidste kaldes at domiciliere Vekslen. Er der — som sædvanligt i saa Fald — angivet, ved hvem Vekslen skal betales paa den fremmede Plads, kaldes Vedkommende Domiciliat. Ved Domme er det fastslaaet, at Udtryk som »betalbar i Ringsted Bank« eller »betalbar Ringsted Bank«, ikke bevirker, at Banken anses som Domiciliat. Der bør derfor benyttes Udtryk som »betalbar *ved* Ringsted Bank«; utvivlsomt vil Ordet »hos« dog være lige saa fyldestgørende. Det er almindeligt, hvor Trassaten bor udenfor Bankplads, at Vekslerne gøres betalbare paa en saadan. Det er *Udstederen,* som domicilierer Vekslen, idet han ikke behøver at finde sig i, at Trassaten angiver en vilkaarlig Plads som Betalingssted. Paa den anden Side kan Udstederen ikke, efter at Vekslen er akcepteret, uden Trassatens Vidende og Vilje domiciliere Vekslen, ikke engang til Betaling hos Trassenten selv.

7) *Trassentens Underskrift.*

Medens Gældsbreve kan udstedes til Betaling til forud ubestemte Datoer, f. Eks. 1 Aar efter en Arveladers Død eller paa Opsigelse, kræves der af Veksler, at de skal angive Tiden, da Vekslen skal betales.

Med Hensyn til *Betalingstiden* er der ingen Grænse sat for det Tidsrum, i hvilket en Veksel kan løbe (§ 3). Tidligere var der hos os fastsat Maksimalgrænser, saaledes for indenlandske Veksler 3 Maaneder efter Dato

eller efter Sigt, for Veksler trukne paa Udlandet 6 Maaneder efter Dato eller 3 Maaneder efter Sigt o. s. v. Nu kan man derimod udstede en Veksel med hvilken som helst Løbetid. Men man kan ikke, saaledes som ved almindelige Gældsbreve, stipulere, at det Beløb, hvorpaa Vekslen lyder, skal betales i to eller flere Rater.

Vekselakceptering, se *Akcept.*

Vekselansvaret. *Udstederen* af en Veksel indestaar overfor senere Indehavere ikke alene for, at Trassaten betaler Vekslen, men ogsaa for, at han behørig akcepterer, og at Akceptens Værdi ikke svækkes ved Akceptantens mellemkommende Insolvens (§§8 og 17).

Trassentens vekselretlige Ansvar er dog betinget af, at Vekselomgangen (Præsentation og Protest) iagttages. Trassenten er Hovedskyldner i Vekselforholdet, indtil Trassaten har akcepteret. I denne Forbindelse skal omtales, at Overdragelse af Veksel fra Udsteder til Remittent ikke indebærer nogen Transport af den til Grund liggende Fordring.

Ved trukne Veksler kan hver ny Endossent betragtes som ny Trassent. Ligeoverfor sine Eftermænd har han samme Ansvar som Trassenten, saafremt han ikke har taget Forbehold ved Tilføjelser som »uden obligo«.

Vekselarter. *Vekslen* fremtræder under to Hovedformer. Den *trasserede* eller *trukne* Veksel (*Tratte, traite, draft*) er en Betalingsordre fra Udstederen til den betrukne om at udbetale det i Vekslen angivne Beløb til Udstederen selv eller til den i Vekslen angivne Tredjemand. *Solavekslen* eller den *egne* Veksel er et Betalingsløfte fra Udstederen om at ville betale det i Vekslen angivne Beløb. Medens Solavekslen i Almindelighed kun bruges som Gældsbrev, d. v. s. for derpaa ved Diskontering at rejse Penge eller for at skabe et fastere Grundlag for løs Gæld, er den trasserede Veksel den i *Vare*-Omsætningen almindeligt benyttede Vekselform.

Veksler paa udenlandske Pladser — navnlig betragtede som Genstand for Kursnotering — kaldes i det tyske Børssprog *Deviser*; i samme Betydning bruges *Valuta*. En Veksel, der sendes i Betaling, betegnes som en *Rimesse*.

Vekselbog kaldes den Bog, hvori Veksler indføres, sædvanlig i kronologisk Orden og Nummerfølge. Heri anføres bl. a. de under *Veksel* No. 2 til 6, begge inklusive, anførte Oplysninger samt til hvem Vekslen er overgivet og Datoen herfor.

Vekselduplikater. En Veksel kan udstedes i flere enslydende Eksemplarer uden nogen indbyrdes Fortrinsret, saa at de kan erstatte hverandre, hvis noget Eksemplar gaar tabt. Men Egenskaben af Duplikat maa fremgaa af selve Vekslen ved Anførelse af Betegnelser som prima, sekunda, tertia Veksel o. s. v., hvis ikke bliver den en selvstændig Veksel, ligesom naar Teksten *ikke* er enslydende, uanset om *da* Vekslerne er nummererede. Medens nordisk-tysk Vekselret ikke — hvad det imidlertid er Handelskutyme her at indføje — *fordrer* Anmærkning, den saakaldte *kassatoriske Klausul*, om at et Duplikat kun skal betales, hvis ikke et andet Eksemplar allerede *er* betalt, fordres dette i fransk Ret: Payez par cette seconde de change (*la premiere ne l'étant*). I England anvendes almindeligt den kassatoriske Klausul. — For Trassenten af oversøiske Veksler, der skal betales efter Sigt, er det af særlig Interesse at kunne sende et Eksemplar til Akcept, hvorved han opnaar at fremskynde Forfald, ligesom han da lettere og sikrere kan diskontere eller overdrage et Duplikat. Ogsaa senere Indehavere af Veksler paa fjærne Pladser kan have Interesse af at faa Duplikater — og kan kræve disse af deres Formænd med original Navnepaategning (Rækken op til Trassenten), saa at Vekselejeren kan sende eet Eksemplar til Akcept og videregive et andet, der altid skal bære Angivelse af, hvor Akcepteksemplaret findes. Dette skal Forvareren udlevere til den, som først præsenterer et Duplikat i behørig Orden, hvorefter de fæstes sammen og bliver til een Veksel. Kan Indehaveren af Endosso-Eksemplaret ikke faa Akcepteksemplaret udleveret, hvad enten det er akcepteret eller ikke, kræver Loven, at Protest optages hos den angivne Forvarer inden sædvanlig Protestfrist. Men desuden skal Endosso-Eksemplaret (her altsaa uden Akcepteksemplaret) præsenteres Trassaten, som, hvis han *har* akcepteret, naturligvis vil nægte at betale Endosso-Eksemplaret alene, og i saa Fald skal og-

saa hos ham Protest optages for at bevare Regressen.

Faren ved de flere Eksemplarer ligger deri, at Indehaveren af en Veksel, naar han begærer flere Eksemplarer af denne, kan endossere disse til forskellige. Loven har derfor fastsat, at i saa Fald *kun* vedkommende Endossent og de, der *senere* har sat deres Navn paa vedkommende Eksemplar, er ansvarlige overfor dets Indehaver, men ikke de tidligere.

Trassaten kan vælge imellem de flere Eksemplarer, som maatte blive ham præsenteret, og hvis Præsentanter er lige godt legitimerede. Naar eet Eksemplar er indløst, er de andre ugyldige, med mindre Trassaten skulde have akcepteret flere Eksemplarer af *samme* Veksel, eller indfriet et uakcepteret Eksemplar, hvor et andet bærer hans Akcept, idet han altid hæfter for et saadant, naar Vekselejeren er i god Tro.

Vekselforholdets Personer. Det gælder for *al* Navnetegning paa Veksler, at den kun er forpligtende, naar den sker egenhændigt. (Dette maa ikke forveksles med Underskrift ifølge Fuldmagt eller Bemyndigelse, der selvfølgelig er bindende ved Veksler som ved andre Forpligtelser).

Der er intet til Hinder for, at flere kan optræde sammen som Akceptanter (Trassater), Udstedere, Endossenter etc., idet de i saa Fald hæfter en for alle og alle for en. For Trassater maa dog kræves, at de bor paa samme Plads.

Trassent (Trassant, tireur, drawer) er den, som trækker eller udsteder Vekslen.

Trassat (lat.: *Trassatus, Bezogener, tirée, drawee*) er den, hvem Ordren gives om at betale Vekselbeløbet. Ved at *akceptere* (antage) Vekslen, forpligter han sig til at ind fri Vekslen ved Forfald, og han kaldes da *Akceptant* (godkännare, Akceptant, accepteur, acceptor). Ved egne Veksler er Trassent og Trassat samme Person; han kaldes her Udstederen, og ved selve Udstedelsen gør han sig tillige til Akceptant.

Vekselejeren (porteur, holder) er den, til hvem Vekslen skal betales, enten fordi den fra først af er udstedt til ham, eller fordi den senere er ham overdraget. Den, til hvem Vekslen fra først af er udstedt, kaldes *Remittenten, Vekselmodtageren* (vexeltagare, Remittent, Wechselnehmer; preneur; payee, taker); en særskilt Remittent er imidlertid ikke altid til Stede fra først af, idet Udstederen kan trække til sin egen Ordre. (Det er ingenlunde givet, at den, der formelt fremtræder som Vekselejer, i Virkeligheden har Ejendomsretten, og han bliver derfor ofte betegnet blot som *Ihændehaveren*, hvilket Udtryk bruges om enhver, der er i Besiddelse af Vekslen, selv om det er i fremmed Navn).

Endossent (Indossent; endosseur; indorser) kaldes den, der overdrager Vekslen til en anden. *Endossatar, Endossat* (indossat; Indossatar; endossé, cessionnaire; indorsee) er den, til hvem Endossenten overdrager Vekslen.

Præsentanten, Foreviseren (uppvisaren) kaldes den, der foreviser Vekslen til Akcept eller Betaling. Hvis han er en anden end Vekselejeren, er han kun dennes Fuldmægtig.

Om *Nødsadressat, Intervenient, Domiciliat* se de paagældende Steder.

Vekselkopi. Den Del af Vekslens Funktioner, der, som omtalt under Vekselduplikater, kan naas ved Endosso-Duplikat, kan ogsaa naas ved almindelig Afskrift-Kopi, idet Originalen sendes til Akcept, medens Kopien gaar ud i Omsætningen. Medens Duplikaterne imidlertid kræver Original-Paategning af Trassent og Endossenter, kan enhver af disse sidste selv tage Kopi af Originalvekslen, der da skal forsynes med Ordene: *hertil Kopi* el. l., medens videre Overdragelser derimod tegnes paa Kopien, der ogsaa skal angive, hvor Originalen findes. Loven foreskriver intet om Bekræftelse af Kopiens Rigtighed, og urigtige Kopier binder — lige saa vel som rigtige — dem, der endosserer dem. Indehaveren af Kopien kan dernæst kræve Originalen udleveret hos den angivne Forvarer — ved Nægtelse optages Protest, hvorved umiddelbart Regres indtræder mod dem, der har paategnet Kopien, idet det vilde være unyttigt at forevise denne for Trassaten, saaledes som ved Duplikater. Efter nordisk Vekselret kan Interventions-Akcept tegnes paa Vekselkopier.

Vekselkravets Omdannelse. I Vekselovens § 93 bestemmes, at hvis Vekselfordringen er forældet, se *Forældelse*, eller hvis

Vekselretten er tabt ved Forsømmelse af Vekselomgangen (s. d.), er dog Vekselejeren ikke udelukket fra som almindelig Gældsfordring at kræve af en Vekselskyldner, hvad denne vilde blive beriget med paa hans Bekostning, hvis ethvert Krav bortfaldt. — Under de nævnte Forhold vil derefter normalt i første Række Akceptanten, der har faaet Værdier for Vekselkrediten, vedblivende hæfte som for en *almindelig* Fordring, eller ved Tjenesteveksler den eller de Vekselpaategnere, som har faaet Provenuet af Vekslen, som en anden har maattet indfri.

Vekselkvittering. Ved Betaling kan Vekslen fordres kvitteret. Ved Afdrag skal det skete Afdrag afskrives paa selve Vekslen, foruden at særskilt Kvittering kan kræves.

Vekselmægler er en særlig Næring med særligt Borgerskab for Veksling af fremmed Mønt, Handel med Valuta, Køb og Salg per Kommission af Aktier og Obligationer, Ordning af Prioritetslaan og andre Pengeforretninger. For at blive noteringsberettiget kræves visse Kvalifikationer samt desuden Borgerskab som Grosserer. De ikke-noteringsberettigede Vekselmægler kaldes ofte: Outsider-Vekselmægler.

Vekselmægler er en Mægler (s. d.), hvis Forretninger hovedsagelig bestaar i Afslutning af Handeler om Obligationer og Aktier. Der afholdes periodisk særlig Eksamen. I Praksis er Vekselmæglerne tildels fortrængt af Vekselmæglerne.

Vekselomgangen kaldes de krævede Handlinger: *Forevisning*, ved Diskontering *Protest* (s. d.) og *Notifikation* (s. d.).

Vekselplads kaldes de Børs- eller Handelspladser, hvor der finder Valutanotering Sted. Se de forskellige Landes Valuta-Usancer.

Vekselproces. For et Vekselkrav kan der hurtig faas Dom. I Vekselsager skal der ikke prøves Forlig (jfr. Retsplejeloven af 11. April 1916 § 268, 2). I Retsplejeloven (§ 446) siges, at Sagen skal fremmes med den størst mulige Hurtighed. Vekselskyldneren er afskaaret fra at føre noget Realitetsforsvar, f. Eks. at han allerede har betalt, idet der kun tilstedes følgende Indsigelser:

1) at Vekselskyldneren, da han satte sit Navn paa Vekslen, ikke var myndig eller var ude af Stand til at *kunne* forpligte sig eller sit Bo, f. Eks. som Fallent;

2) at *hans* Navn er skrevet falsk;

3) at der, *efter* at han har underskrevet, er sket Forfalskning af Vekslens Indhold;

4) at Vekselloven's Krav til Form og Indhold af Vekslen (se *Veksel*) eller til Protestoptagelse o. l. (f. Eks. selve Protestens Udlevering ved Regreskrav) ikke er efterkommet.

Af Modfordringer kan han kun opstille Erstatningskrav, der hviler paa, at han har *lidt Skade* ved ikke at have faaet Underretning om optagne Protester for manglende Accept og Betaling, som Vekselloven berettiger ham til at faa. Men Skaden maa han bevise f. Eks. ved, at hans Formænd i Mellemtiden er blevet insolvente. Endnu maa dog bemærkes, at hvis et Konkursbo eller Tvangsakkordbo er Vekselejer, kan den regrespligtige gøre Modkrav mod Boet gældende.

De Indsigelser, som Vekselskyldneren (den regrespligtige) afskæres fra under Vekselprocessen, kan han — naar han under denne har forbeholdt sig disse — benytte som Grundlag for et Erstatningssøgsmaal, der imidlertid foregaar som almindelig Civilproces.

Den regrespligtige vil blive dømt til at betale *skadesløse* Omkostninger, hvilke efter Retsplejeloven af Dommeren fastsættes til en rund Sum.

Naar der begæres Arrest foretaget for et Vekselkrav, kan der ikke affordres Rekvirenten Sikkerhedsstillelse for Arrestens Følger, med mindre der under Arrestforretningen fremsættes nogen af de ovennævnte Indsigelser.

Vekselprotest, se *Protest.*

Vekselret. Vekselretten hviler paa det Princip, at den enkeltes Vekselforpligtelse *ikke* beror paa, om de andres er gyldige, naar blot Veksel-Formen er overholdt. Om en eller flere af de andre Paategneres Forpligtelse bortfalder som falsk eller forfalsket, formindsker eller forandrer ikke de øvriges Ansvar, alt forudsat at den, der stiller Vekselkravet, var i god Tro ved Erhvervelsen. Selv om endog Udstederens Navn er falsk, er Endossenterne bundne, og Rækkefølgen brydes ikke ved falske Endossementer.

Efter vor Ret kan den lovlige Ejer af en Veksel kræve den betalt af enhver, der har sat sit Navn paa den (uden at tage gyldigt Forbehold), og uden at føre andet Bevis for sit Krav eller angive nogen Skyldgrund, ja, selv om den, der kræves, har *større*, forfaldent Krav paa Vekselkreditor. Ligeledes kan denne vælge at holde sig til hvem af sine Formænd, han vil (springende Regres). Er en Veksel uretmæssigt frakommet en Indehaver og videretransporteret med falsk Endossement, saa kan den godtroende Ejer dog kræve Beløbet ogsaa af de Mellemmænd, som maatte have tegnet deres Navn paa den i Tillid til vedkommendes Soliditet. Den, hvem Vekslen er frakommet, kan ikke kræve den tilbage fra senere godtroende Erhververe, naar disse da ikke ved Erhvervelsen har udvist grov Uagtsomhed (Vekselloven § 76).

Angaaende de enkelte Bestemmelser henvises til de paagældende Rubra:

Vekselrytteri kaldes saadanne Vekseltransaktioner, der ikke har virkeligt Forretnings-Grundlag, men som foretages for ved gensidige Transaktioner at rejse Penge, gærne til *alle* de interesseredes Brug.

Vekselstrængheden. Det, der sikrer Vekslens vide Benyttelse som Omsætnings- og Kreditmiddel, er Kravets strænge Natur: *Vekselstrængheden.* Medens der overfor Regninger, selv om de er godkendte, og overfor Gældsbreve og andre Skylddokumenter kan fremsættes Indsigelser og opstilles lignende Modkrav, saa er den, der som myndig har sat sit Navn paa en Veksel, saa godt som udelukket herfra. Denne Vekslens begunstigede Stilling blandt Skylddokumenterne i Forbindelse med den lovordnede, summariske Fremgangsmaade ved Gennemførelse af Vekselkravet gør Vekslen særlig anvendelig i Handelslivet.

Velin er Papir, som er fremstillet paa en Metaltraadsdug uden Ribber, f. Eks. alt Maskinpapir (se *Papir*), saaledes at det fremtræder med fuldstændig ensartet Overflade.

Velours (fr.), se *Fløjl.*

Velvet (eng.), se *Fløjl*; *Velveteen*, Bomuldsfløjl.

venalis, e, fork. *ven.*, (lat.) Betegnelse for urensede Stoffer, navnlig ved Droger, Kemikalier o. l. Sml. *Renhedsbetegnelser.*

Venetians, let valkede og opruede Kartegarns Uldstoffer.

Venezuelas Mønt og Pengevæsen. Venezuelas forenede Stater har *Francssystem* med *Bolivar* à 100 Centesimos som Møntenhed. Mønterne præges efter den latinske Møntunions Forskrifter. Venezuela har vel Guldmøntfod, men op til 500 Bolivar i 5 Bolivar-Sølvmønter er dog lovligt Betalingsmiddel. Disse 5 Bolivar-Stykker præges i 0,900 Finhed, medens de øvrige Sølvmønter kun har 0,835 Finhed og kun skal tages op til 50 Bolivar, idet de ældre Sølvmønter endnu er gangbare.

I den indenlandske Handel regner man endnu ofte med det gamle (spanske) Møntsystem: Peso Macuquino à 8 Reales eller 100 Centesimos. Efter Sølvindholdet svarer 1 Peso til 4 Bolivar.

Medens fremmede Guldmønter cirkulerer i Landet, er Indførsel af fremmede Sølvmønter forbudt. Sedler er udstedt af Nationalbanken, men cirkulerer omtrent ikke udenfor selve Hovedstaden Ciudad Bolivar. Sedlerne har ikke Tvangskurs.

Venezuelas Valuta-Usancer. Valutakurserne holder sig gærne noget nær al pari med Franckursen, idet Landet som ovenfor omtalt har indført Francsystemet. Paa de vigtigste Handelspladser *Caracas*, Maracaibo, Valencia, Puerto Cabello, La Guayara og Ciudad Bolivar noteres evropæisk og nordamerikansk Valuta, men omtrent al Valutaomsætningen med Evropa ordnes som Regel i Caracas. Paa de nævnte Vekselpladser noteres:

London per £ i Bolivares eller Pesos Maquinos,

Paris per 100 Francs i Procent i Forhold til Bolivares eller efter den gamle Mønt Peso Macuquino.

Hamborg per 100 Mark i Bolivares,

New York per Dollar i Bolivares,

sædvanligvis 90 D. S.

Diskontoen er sædvanligvis 12 % p. a. og Maanederne regnes efter deres virkelige Dagetal, men Aaret til 360 Dage. Overfartstid 30 Dage.

Kurtage beregnes ikke, da Valutaomsætningen sker uden Mæglere; derimod beregner Import- og Eksportfirmaerne sig gærne 1 % Inkassosalær og $2^1/_2$ % Rimessekommission.

Verde antico (ital.), en Varietet af Marmor (s. d.).

Verdenshandel er enstydig med *international Handel.*

Verdensudstilling, se *Udstilling.*

Verdures, dobbeltvævede, repslignende Møbelstoffer med Farve- el. Billedmønstre.

vergriffen (t.), ikke længere disponibel, udsolgt.

Veritas, se *Bureau Veritas* og *Klassifikation af Skibe.*

Vermouth, *Vermut,* en Kryddervin, som fremstilles i Frankrig og Italien, ved at lade hvid Vin henstaa med Malurt (s. d.) og andre Krydderurter.

Verschlag (t.), Tremmekasse.

Verst, se *Werst.*

Versur (t.), Kasseudtog, særlig af Bankregnskaber.

verte (lat.), vend om.

Vf., el. *Vgtf.,* Forkortelse af *Vægtfylde* (s. d.).

via, over, gennem.

Vicekonsul, se *Konsul.*

vice propre (fr.), egen Fejl, Aarsag.

Vichyvand og ***-salt,*** fra Vichy i Sydfrankrig, indeholder navnlig Kulsyre og Natriumkarbonat (se *Mineralvande*).

Vidalsort, et svovlholdigt Tjærefarvestof i Form af et mørkt Pulver. Giver meget holdbare sorte Nuancer.

vide (lat.), se.

Vidier, tynde Skud af Piletræ (s. d.), der bruges med eller uden Bark til Kurvefletning, Tøndebaand o. l.

Vidimieren (t.), lade en Underskrift bekræfte.

Vigognegarn, se *Uldgarn.*

Vikke er en ærteblomstret Bælgplante, der dyrkes som Foder- og Frøplante. De vigtigste Arter er *Fodervikke, Vicia sativa,* med røde el. violette Blomster, *Sandvikke, uldhaaret V., V. villosa,* samt *Musevikke* og andre fleraarige.

Vikkel, se *Cigarer.*

Viksskind er rødgarvede Fedekalveskind, som paa Kødsiden er indgnedet med en særlig sort Smørelse, saa at de faar Halvglans.

Viktoriablaat, et Tjærefarvestof i Form af sortviolet el. broncefarvet Pulver, som bruges til Farvning af bejdset Bomuld, Silke og Uld.

Viktoriaviolet, et Tjærefarvestof, graagrønt Pulver. Bruges til Uldfarvning.

Viktualiehandel, Detailhandel med Fede- og Kødvarer, Ost, Smør, Æg o. s. v. Sml. *Charkuterie.*

Vildt, er Kødet af forskellige vildtlevende Pattedyr og Fugle. Det kommer i Reglen i Handelen som hele Kroppe med Hud og Haar- el. Fjerklædning.

Vildthuder, se *Huder.*

Vin fremstilles ved Alkoholgæring af Druesaft (se *Vindruer*). Denne indeholder Vand, Sukker, kvælstofholdige Stoffer, Vinsyre, Garve- og Farvestof, mineralske Stoffer m. m. Druerne mases eller presses, og Saften, *Mosten,* gæres i store Beholdere i Lokaler, hvor Temperaturen holdes ensartet. De fornødne Gærsvampe, *Saccharomyces,* findes paa Drueskallerne, undertiden tilsættes, ved finere Kvaliteter, rendyrket Gær. I varmere Klima forløber Gæringen i 3—14 Dage som *Overgæring* ved en Temp. af 15—30 ° C., i nordligere Egne som Undergæring i 4—6 Uger, ved 10—12 ° C. Naar Hovedgæringen er endt, har Vinen til Dels klaret sig og fyldes nu paa andre Fade, hvor den undergaar en langsom Eftergæring, som varer 6—12 Maaneder, og udskiller Gær og *Vinsten* (s. d.), efterhaanden som Alkoholmængden stiger. Derefter lagres Vinen paa mindre Fade, der er renset med Svovldioksyd el. Alkohol, hvorved der udvikles forskellige Æterarter, *Buket,* og Kulsyre, og den bliver *flaskemoden.* Ofte er det nødvendigt at tilsætte *Klaringsmidler,* Husblas, Æggehvide, Kaolin o. a. *Røde* Vine faar Farven og Garvestof ved at Mosten gæres med Skallerne, hvis Farvestof opløses af Alkoholen. Ved Pasteurisering (s. d.) bliver Vinen mere holdbar og hurtigere moden. *Gallisering* bestaar i Tilsætning til Mosten af Glykose og Vand, *Chaptalisering,* Tilsætning af Glykose og Kalciumkarbonat, for at formindske Syremængden; dette sker ogsaa ved Tilsætning af Gibs. *Petiotisering* giver et forøget Udbytte, idet Presserestene udludes med Sukkervand (Halvvine). Ofte foretages *Sammenstikning,* d. v. s. Blanding af forskellige Kvaliteter for at forbedre Smagen eller Farven (se ogsaa *Forskæring*). *Likørvine,* f. Eks. Madeira, Portvin, Sherry og

særlig søde Vine er ikke helt udgærede, idet Gæringen standses ved Tilsætning af Alkohol (Vinsprit), lige som denne ogsaa tilsættes andre Vine for at gøre dem mere holdbare. Alkoholindholdet kan variere fra 2—20 %. Forsendelsen sker mest i Egetræsfustager, 0,5—20 hl. — *Kunstvine* fremstilles af Vand, Alkohol, Sukker, Farvestof, Æterarter m. m. (Om Behandling og Deklarationspligt i Danmark se Anordn. af 25. Septbr. 1903). — *Ausbruchvine, Cider, Frugtvin, mousserende V.* og de forskellige Vinsorter se de paagældende Artikler.

Vinaand, *Spiritus vini,* se *Alkohol.*

Vinaigre (fr.), et Toiletmiddel, som fremstilles af Eddike med Tilsætning af Benzoe o. l., æteriske Olier og Farvestof.

Vinbeskatning er i Danmark stadig underkastet Ændringer. De sidste Love af 13. Oktbr. 1917 og 21. Dec. 1918 bestemmer, at der i Told eller Afgift skal betales et Beløb, der svarer til Vinens Indkøbspris med Tillæg af Omkostninger, Told og til det samlede Beløb endelig 50 %. Det sidstnævnte Tillæg paa 50 % bortfalder dog, naar Vinens Indkøbspris tillagt Omkostninger og Told ikke udgør 3 Kr. pr. Helflaske (3/4 l.) eller et dertil svarende Maal.

Vindikation, Tilbagesøgning af mistet Besiddelse.

Vindings og Tabskonto, en Konto, til hvilken ved Opgørelsen overføres alle i Opgørelsesperioden hafte Udgifter, respektive Saldi fra de paagældende Konti, og alle i samme Tid indvundne Indtægter.

Vindruer er Bærrene af den med Slyngtraade forsynede *Vinranke, Vitis vinifera,* som dyrkes i ca. 250 Varieteter i alle Verdensdele, men kun kan give modne Druer i Egne, hvis Middeltemp. er ca. 20° C. om Sommeren og lidt over 0° om Vinteren. Druernes Farve kan være *gul, grøn, rød* el. *sortblaa.* Af Arter kan nævnes *Riesling, Kleinweiss, Burgunder, Moseler, Muskateller, Portugiser* o. m. a. Frugternes Kvalitet er i høj Grad afhængig af Jordbundsforholdene, og af Vejrforholdene i Foraaret og Eftersommeren. Vinrankernes Rødder skades navnlig af *Vinlusen, Phylloxeraen,* som fra 1865 har ødelagt store Dele af Evropas Vinmarker. Ligeledes angribes Blade og Frugter af forskellige Svampe. Hovedmængden af Druerne bruges til Vin (s. d.), en Del tørres (se *Rosiner* og *Korender*), og en Del forsendes i frisk Tilstand, som *Taffeldruer,* pakkede i Korksmuld eller Risklid i Fustager, navnlig *grønne* og *gule* fra Almeria og Valencia i Spanien. *Blaa* Taffeldruer er i Reglen dyrket i Drivhuse i det nordlige Evropa. — Af Kærnerne fremstilles *Druekærneolie,* en fed Olie, som bruges til Bageribrug, Spiseolie, Belysning o. a.

Vineddike, se *Eddike.*

Vinkulant, se *Vinkulationsforretning.*

Vinkulationsforretninger, Belaaning af rullende Varer, Kreditydelse eller Forstrækning mod Pantsætning af Varer, der skal indkøbes eller allerede er købt og under Indladning. Naar Vinkulanten (Banken) derefter erholder Duplikatfragtbrevet eller Advis om Afsendelse og saaledes erfarer Aftagerens Navn, sender Banken denne — gærne ledsaget af det paa Banken lydende Duplikatfragtbrev — det saakaldte Vinkulationsbrev med Opfordring til at overtage Varerne mod Betaling af det i Brevet anførte Beløb plus Fragt og — eventuelt — Told. I mange af disse Vinkulationsbreve betegnes Varen som Bankens Eje eller Pant, i andre gøres Køberen opmærksom paa, at Varen, indtil dens Betaling er erlagt, betragtes som betroet Gods.

Denne Forretningsform opstod i Galizien ved Anlæget af den direkte Baneforbindelse mellem Rusland og Tyskland. Ved Grænsestationer slog sig talrige (kapitalsvage) Kornhandlere, Opkøbere ned, der søgte Forskudsgivere, som oftest Banker. Opkøbet gjaldt snart alle Slags Landbrugsprodukter: Korn, Æg, Hør, Fjerkræ, Smør etc., og Vinkulationshandelen bredte sig efterhaanden til Balkanstaterne, Rusland, Sachsen, Schlesien, Posen, Øst- og Vestprøjsen og omfatter for Æg og Korn det meste af Tyskland. Her fik Forretningsformen ved Rigsretsdom af 31. Marts 1903 fast Retsgrundlag, idet det ved denne Dom fastsloges, at Modtageren af Vinkulationsbrevet, Varens Køber, kun *da* er berettiget til at disponere over den indtræffende, vinkulerede Vare, naar han ogsaa er beredt til at opfylde de i Vinkulationsbrevet opstillede Betingelser, i Særdeleshed at betale Banken det vinkulerede Beløb, og at endvidere Køberen ved at modtage Varen bliver

forpligtet til at opfylde alle de i Vinkulationsbrevet nævnte Betingelser. Køberen er paa den anden Side berettiget til at afvise Vinkulantens Anmodning, men maa meddele Vinkulanten (Banken) dette, idet han samtidig stiller Partiet til Disposition.

For at sikre sig uangribelig Ejeret lader Vinkulanten gærne Fragtbrevet udstede med sig selv som baade Afsender og Modtager, det sidste for at forhindre at Køberen sætter sig i Besiddelse af Varen uden at vide, at den er vinkuleret. Undertiden lader Banken ogsaa Varerne foreløbig sende til en Mellemstation, oftest en Grænsestation, og derfra paa nyt Fragtbrev videresende til Køberen.

Vinnoteringer. De *tyske* Noteringer for Rhin- og Moselvine er i Mark per 100 Liter. — *Bordeaux* noterer i Francs per *Tonneau* à 4 Oksehoveder à 225 Liter. — *Spanske* og *portugisiske Vine* noteres sædvanlig i Sterling, saaledes Sherry per Pibe à ca. 490 l. Portvin per Pibe à ca. 525 l og Madeira per Pibe à ca. 415 l. — Priserne er overalt inkl. Fad. — I *Genua* er under Verdenskrigen oprettet Vinbørs.

Vinolie, en gul, olieagtig Væske, som fremstilles af Vingær ved Destillation med Alkohol og Svovlsyre. Bruges som Tilsætning til Likører og Spirituosa.

Vinsprit, renset Spiritus (s. d.), som bruges til Indblanding i Vin, Konjak og Spirituosa.

Vinsten, *surt Kaliumtartrat,* udgør Hovedmængden af den krystallinske Skorpe, som afsætter sig i Vinfadene under Gæringen og Modningen (se *Vin*). Den *raa V., Tartarus crudus,* kommer i Handelen som *hvid V.* (graagul) og *rød V.* Den renses ved Omkrystallisation, *renset V., Tartarus depuratus ven.* og *raa V., Bitartras kalicus.* Den rensede Vinsten danner hvide Krystaller af syrlig Smag. Bruges i Farverier og Tøjtrykkerier (som Bejdse), i Medicinen, til Fremstilling af Vinsyre (s. d.) o. a. vinsure Salte. Den kommer navnlig fra Italien, Østrig og Frankrig.

Vinstenspræparat, se *Natriumsulfat, surt.*

Vinsyre, *Vinstenssyre,* findes meget udbredt i Planter, dels i fri Tilstand, dels som Salte af Kalium og Kalcium. Den fremstilles af Vinsten (s. d.) og danner farveløse Krystaller af stærk sur Smag. Den anvendes som Bejdse ved Uldfarvning, til kunstige Frugtsafter, Bruspulver, forskellige kemiske og medicinske Præparater.

Vinterklausul, se *Isklausul.*

Violrod, se *Irisolie.*

Virak, se *Olibanum.*

Virer (eng. *wire*), tynde, flade eller runde Staaltraade, som bruges til Indlæg i Hatteskygger og Dameklæder.

Virolafedt, et gulligt, fast Fedtstof af Frøene af *Virola sebifera* fra Guyana i Sydamerika. Bruges til Lys og Sæbe.

Viscellingarn, silkelignende Bomuldsgarn, overtrukket med Viskose (s. d.).

Visering, Eftersyn, (Godkendelses-)Paategning.

Viskelæder er vulkaniseret Kautsjuk (s. d.), oftest dog med Tilsætning af Faktis, Kasein o. l. Til Radering er det iblandet fintmalet Pimpsten el. Glaspulver.

Viskose, *Viskosid, Cellulosexantogenat,* fremstilles ved Behandling af ren, findelt Cellulose med Natronlud og Svovlkulstof. Det danner en tykflydende, gullig Opløsning, som ved Indvirkning af Syrer el. andre Kemikalier stivner. Anvendes til Kunstsilke, Films, Glansgarn (Viscellingarn), som Bindemiddel i Tøjtrykkeriet og Papirfabrikationen, Surrogat for Kautsjuk, Horn o. a.

Viskositet, Smøreolliers (s. d.) Flydenhedsgrad, er Forholdet mellem den Tid, som en vis Mængde Olie ved 20° C. bruger om at løbe ud gennem en snæver Aabning i Bunden af en Tragt og den Tid, samme Mængde Vand bruger. V. er en vigtig Faktor til Bedømmelse af Smøreevnen.

vis major (lat.), højere Magt, se *force majeure.*

Vismut, *Bi., Bismuthum,* er et ret sjældent forekommende, metallignende Grundstof. Det forekommer dels gediegent, dels i forskellige Kobolt- og Tinmalme, i Sachsen, Bøhmen, Frankrig, Bolivia og Avstralien. Det er bladet, krystallinsk med rødlighvid Farve, Vgtf. 9,8, Smpkt. 270° C., og bruges til letsmeltelige Legeringer, *Britannia-, Klichè-, Lipowitz-, Roses, Stereotypi-* og *Woods* Metal (s. d.), samt til forskellige kemiske Forbindelser, f. Eks. *Vismuthvidt* og *Vismut-*

nitrat, hvide Pulvere, der anvendes til Sminke, i Medicinen og til Glasurer.

viso, se *a viso.*

vista, se *à vista.*

Vitriol, Betegnelse for de krystalliserede Sulfater af Jærn, Kobber og Zink. Se *Jærn-, Kobber-, Zinkvitriol.*

v/K., Forkortelse for *vor Konto.*

Vognladning. Internationalt regnes gærne ved Handel om Varer i Vognladninger 10,000 kg for en hel Vognladning og 5000 kg for en halv.

Vognsmørelse, sammensmeltede Blandinger af Fedtstoffer, Harpiksolie, Petroleumsrester, Tjære o. l. med Grafit, Talkum, læsket Kalk o. a. Bruges til Smøring af Vognaksler.

Voile, tynde Slørstoffer af Hørgarn el. Silke.

Voks er en Gruppe dyriske og vegetabilske Stoffer, som i Sammensætning er beslægtet med *Fedtstofferne* (s. d.). Alm. *Voks* er Bivoks, som kommer i Handelen udstøbt til runde gullige Kager med Honninglugt, *Raavoks*, eller bleget, *hvidt V.*, *Cera alba.* Det udvindes i alle evropæiske Lande, men desuden indføres betydelige Mængder, ofte brunligt, grønligt el. rødligt, fra Amerika og Afrika. Voks anvendes til Lys, Appretur, Vokspapir, Modellervoks, Salver m. m. Det er meget udsat for Forfalskning (se *Ceresin*). Sml. *Hvalrav, Japan-, Karnauba-, kinesisk, Okuba-* og *Palmevoks.*

Voksdug fremstilles af tætte, lærredsvævede Stoffer af Bomuld, Hør, Blaar el. Jute, som først tætnes med Lim eller Klister, og derefter paa den ene eller begge Sider overtrækkes med et Lag af en bøjelig Fernis, samt tillige ofte lakeres og paatrykkes Mønstre. V. bruges til Indpakning, Klædningsstykker (sml. *Olietøj*), Bord- og Gulvtæpper samt som Imitation af Laklæder og andre Lædersorter.

Vokstaft, Lærred el. Silketaft, imprægneret med Fernis, Kolofonium, Mønje o. l. Bruges til Ærmeblade, Overtræk o. a. l.

Volants, *Flæser*, rynkede el. foldede (plisserede) Tøjstrimler eller Kniplinger til Dameskørter.

Voldgift, en — sædvanlig udenretlig — Afgørelse af Tvistemaal ved gode Mænd. Ved *privat Voldgift* vælger gærne hver Part en Voldgiftsmand og disse 2 vælger gærne en Opmand, naar de ikke kan enes om Afgørelsen. Opmandens Opgave er at drage Grænsen indenfor Voldgiftsmændenes Standpunkter. Voldgiftsmændene bør ikke føle sig som Parternes Sagførere, men tage deres Standpunkt uhildet og selvstændigt.

Se ogsaa *Voldgiftsretter.*

Voldgiftsretter. Indenfor Børsverdenen i næsten alle Lande har man for at undgaa Retssager, oprettet egne købmandsmæssige Voldgiftsretter, der nogle Steder hviler paa Lovbestemmelser, andre Steder paa de frie Organisationers Bestemmelser. Visse Steder *skal* ifølge Loven alle af Børshandeler opstaaende Tvistemaal afgøres af Voldgiftsret, naar ikke Parterne skriftlig har vedtaget modsat.

I *Paris* har Børserne dog ikke egne Voldgiftsretter, men den kompetente Domstol er her: *Tribunal de Commerce.*

Voldgiftsudvalg kaldes de staaende Voldgiftsretter (s. d.), som visse Brancher indenfor Handelen har oprettet, saaledes for Korn, Foderstoffer, Frø, Kaffe, Smør, Fonds samt for Jærn- og Metalbranchen.

voluminøse Postpakker er ikke alene saadanne Postpakker, som har et uforholdsmæssig Omfang (Volumen) efter deres Vægt, men ogsaa Pakker, der kræver særlig omhyggelig Behandling eller er paategnet: Forsigtig henregnes postalt til voluminøse Postpakker, for hvilke der betales 50 % mere Porto end af almindelige Pakker.

Vorprämie (t.), Forpræmie, se *Præmieforretning.*

vostro Conto (it.), Deres Regning.

v/R., Forkortelse af: *vor Regning.*

Vrager, Synsmand til Bedømmelse af Varens Godhed. I Almindelighed anvendes herhjemme Skønsmænd (se Syn og Skøn).

vulkaniseret, se *Kautsjuk* og *Fiber.*

Vulkanolie, mørk, kuldebestandig Smøreolie, udvundet af Petroleumsresterne uden Destillation (se *Petroleum*). Bruges til Smøring af Lokomotiv- og Jærnbanevognaksler, Taarnure o. l.

Vægt, se de forskellige Landes Maal og Vægt, Metersystemet, Kornvægt, Kvalitetsvægt, Møntvægt, Juvelvægt etc.

Vægtfylde, fork. *Vgtf., Vf.*, er det Tal, som angiver et Stofs Vægt i Forhold ti

Vægten af det samme Rumfang Vand, eller Vægten i Gram af en Kubikcentimeter, idet Vandets Vf. sættes = 1. Sml. *Aræometer*.

Vægtmaksimum for Breve og Tryksager er 500 gr med forhøjet Porto for over 250 g. For Vareprøver er Vægtmaksimum 350 g, ligeledes med Portoforhøjelse, hvis over 250 g.

Værdibrev, se *Pengebrev*.

Værdistof Enheder, se *Foderstoffer*.

Værk, brugt, opplukket Tovværk. Bruges til Kalfatring og som Blaar (s. d.).

Væv, *vævede Stoffer*, fremstilles ved at lade to Sæt Traade krydse hinanden. Det ene Traadsystem, *Kæden*, Rending, som ligger i Tøjets Længderetning, er udspændt vandret mellem to Valser, Kædebommen og Tøjbommen, og gaar igennem smaa Ringe, som er anbragt i Traade, lodret udspændt i en Ramme, *Skaftet*. Ved det simpleste Vævesystem, *Lærredsvæv*, er der 2 Skafter, som skiftevis hæver og sænker hveranden Kædetraad, saaledes at *Islætten*, *Skudgarnet*, som er opviklet paa en Spole i Skytten, føres gennem Mellemrummet mellem de løftede og sænkede Kædetraade, og slaas fast til ved Hjælp af en Kam, mellem hvis Tænder Kædetraadene ligger. Ved at hæve og sænke Skafterne, krydses Traadene, saa at Islætten gaar skiftevis over og under Kædetraadene. Herved fremkommer det største Antal *Bindinger*, og Tøjet bliver ens paa *Retten* og *Vrangen*. Det færdige Væv oprulles efterhaanden paa Tøjbommen. Ved *Panama-*, *Ripsbinding*, føres Islætten skiftevis over 1 og under 2 Kædetraade, ved *Kiper-* og *Atlasbinding* (s. d.) flyttes Bindingerne tilhøjre eller venstre for hver Islættraad, og denne gaar over eller under indtil 12 Kædetraade, og Skafternes Antal kan være indtil 46. Til mere indviklede Mønstre bruges *Jaquardvæven*, hvor Hævningen af de forskellige Systemer af Kædetraade sker avtomatisk, ligesom der kan bruges flere Skytter med forskelligt farvet Islætgarn. Til *Dobbelt-* og *Hulvæv* bruges 2 Kædelag. *Aabne* Væv fremkommer ved større Mellemrum mellem Traadene, ved Sammenslyngning af Kædetraadene to og to, efter hver Islættraad, eller ved Anvendelse af 3 Traadsystemer, som slynges sammen .Se endvidere *Appretur*, *Trikotage* og Artiklerne om de forskellige vævede Stoffer.

Vøslauer, let østrigsk Rødvin.

INDUSTRIFORENINGENS BIBLIOTEK

W

w, Forkortelse af *worse* (eng.), ringere, en Betegnelse ved Stempling angivende, at Finheden af paagældende Møntmetal er ringere end af Standardguld eller -sølv (se disse).

Wa eller *Mai Wa*, siamesisk Længdemaal = 1,98 m.

Waffelstoffer, mønstervævede, hvide Bomuldsstoffer, med firkantede Ophøjninger og Fordybninger. Bruges navnlig til Sengetæpper. Lignende Stoffer af Uld, Halvuld, Bomuld, Hel- og Halvsilke bruges til Dameklæder og Overtøj.

Wallabys, brungraa, glinsende Skind af middelstore, avstralske Krat-Kænguruer. Bruges som Pelsværk til For og Kraver, men er ikke meget holdbart.

Wallosin, kunstigt Fiskeben (s. d.).

Warrantsystemet. Hvad enten det er fortoldede eller ufortoldede Varer, der oplægges paa offentlige Pakhuse, har Ejeren en Interesse i at kunne disponere over dem, uden at de omflyttes. I den Anledning har man i England indført det saakaldte »Warrant-System« med et dobbelt Sæt af Papirer, der benyttes ved Salg eller Pantsætning.

De engelske Dokker giver Oplæggeren efter Anmodning 2 Beviser, nemlig et Modtagelsesbevis (warrant) og en Vejeseddel (weightnote) Forlanges kun Modtagelsesbevis, kan dette bruges alene baade ved Salg og Pantsætning.

Som Eksempel paa en Forretningsgren, i hvilken Warrant-Systemet har faaet stor Betydning, kan bl. a. nævnes den skotske Forretning i Raajærn. Hovedpladsen for Handelen med skotsk Raajærn er Glasgow, og Prisbevægelserne i dette Marked har vidtrækkende Indflydelse. Jærnet oplægges i Glasgow paa Oplagshus og forhandles i Hen-

hold til de udstedte Warrants. Det skotske Raajærns-Warrant lyder imidlertid paa en vis Vare (eller af bestemte Kvaliteter i et vist Forhold), som Udstederen forpligter sig til at udlevere til Bevisets retmæssige Indehaver; derimod er han ikke forpligtet til at levere netop det samme Parti Jærn, som blev indleveret ved Bevisets Udstedelse.

I lignende Retning har Oplagshusforretningen udviklet sig f. Eks. i den nordamerikanske Kornhandel. Ejeren af Oplagshuset, »Elevatoren«, forpligter sig til at udlevere et Kvantum af samme Beskaffenhed som det indleverede, uden at Identiteten overholdes. I Sammenhæng hermed er der ansat særlige edsvorne Embedsmænd, hvis Hverv er at bedømme Kornets Kvalitet og fastsætte dets Mærke eller Grad.

Dette System, hvorefter Oplagsbeviset altsaa ikke medfører Ejendomsret over et bestemt Vareparti, men repræsenterer Fordringen paa et vist Kvantum Varer af en vis typisk Kvalitet, staar i nær Forbindelse med Udviklingen af Terminshandelen.

war bonds (eng.), Krigslaans-Obligationer.

war trade department (eng.), Krigs-Handelsdepartementet, oprettet under Verdenskrigen for Kontrol med Vare-Blokaden overfor Centralmagterne. Alle Ansøgninger om Eksport fra England skulde godkendes af w. t. d., der protokollerede dem og forsynede dem med Nummer, til hvilke Eksportøren ved Afsendelsen maatte referere. Ansøgningerne her fra Landet viseredes af enten Grosserersocietetet eller Industriraadet og indeholdt Forpligtelse til ikke at genudføre Varen i samme eller omarbejdet (forarbejdet) Tilstand.

Watertwist (eng.), haardt spundet Bomuldsgarn, i Modsætning til *Muletwist*, som er mindre stærkt snoet.

Wattlebark, se *Mimosabark*.

W. B./E. I., Forkortelse for *West Britain/East Ireland* (eng.), Vestkysten af Storbritannien, Østkysten af Irland.

W. C., Forkortelse for 1) Water closet (eng.), Vandkloset; 2) West Coast (eng.) Vestkyst.

Wedgewood, fint, engelsk Stentøj (s. d.).

Wedro, russisk Hulmaal, *Spand* = 10 Kruschka (Krus) = 12,299 l.

Weft, tvundet Uldgarn (s. d.).

Weichseltræ, Veddet af et med Blomme- og Kirsebær beslægtet Træ, *Prunus Mahaleb*, fra Østrig, Ungarn og Tyrkiet. Det har en rødlig Farve, er haardt og tungt og lugter af *Kumarin* (s. d.). Det bruges til finere Snedker- og Drejerarbejder. De unge Grene, som har en brun, glat plettet Bark, bruges til Piberør, Stokke o. l. Som Surrogat bruges parfymeret Kirsebærtræ eller Hæg.

weight notes (eng.), Vægtnota, se *Warrantsystemet*.

welldecked kaldes et Skib, som i Modsætning til *awning-decked* (s. d.) ikke er helt overdækket, men har et aabent Rum (»Brønd«) som en Fordybning mellem Bakken og den midtskibs Overbygning.

Western Union Code, se *Code*.

Whipcords, kiprede Stoffer af Halvuld og Uld, med skraa Striber paa Overfladen. Bruges som Klædningsstoffer.

Whisky, en Slags Brændevin (s. d.), som fremstilles i Skotland, Irland og Nordamerika af Byg, Majs og undertiden Rug. Den ejendommelige Smag fremkommer ved Røgning af den anvendte Malt og fleraarig Lagring i Egetræsfustager. Den skal ogsaa kunne fremkomme ved Behandling med Ozon, og Efterligninger fremstilles ved Tilsætning af Whiskyessens til Brændevin.

Whitewood, Veddet af 1) amerikansk Poppeltræ; 2) lys, pommersk Fyr. Bruges til Pakkasser o. l.

W. I. B., Forkortelse for West India Bereidung (se *Kaffe*).

Wienerkalk, et Polerepulver, fremstillet ved Glødning af magnesiaholdig Kalksten.

Wienerlærred, tynde, lærredsvævede Bomuldsstoffer, med smalle, hvide og farvede Striber. Bruges til Forklæder, Kjoler o. l.

Wiener Maal og Vægt anvendes endnu i nogen Grad; her skal anføres:

1 Wiener Klafter = 6 Wiener Fuss = 1,89648 m.

1 Wiener Fuss = 12 Wiener Zoll = 0,31608 m.

1 Wiener Metzen = 61,49 l.

1 Wiener Eimer = 56,59 l.

1 Wiener Zentner = 10 Wiener Pfund = 56,006 kg.

Winchester bushel = amerikansk bushel = 35,283 l.

Windombill, det samme som *Shermanbill* (s. d.).

wire (eng.), Telegram, egentlig: Traad.

with all convenient speed (eng.), med al passende Hurtighed, »uden Ophold, Vind og Vejr tilladende«.

Wolfram er et sjældent Metal, der findes i forskellige Mineralier, f. Eks. Scheelit, Tungsten, i Harzen, Sachsen, Sverige, Cornwall o. fl. St. Det bruges som Tilsætning til Staal (Værktøjsstaal, se *Jærn*), Traade i Glødelamper og i Form af Wolframater til forskellige Broncefarver (se *Brokat*).

Wood oil (eng.), Betegnelse for *Aleuritesolie* (s. d.); 2) *Gurjunbalsam* (s. d.).

Woods Metal, en letsmeltelig Legering af 8 D. Bly, 4 Tin, 8 Vismut, og 3 Kadmium. Smpkt. 68 ° C. Bruges til Smelteproppper o. l.

working days (eng.), Arbejdsdage; se *Liggedage.*

w. p. a., Forkortelse af *with particular average* (eng.), med partikulært Havari (s. d.).

Wrappers, se *Baras.* Bruges ogsaa som Betegnelse for uldne Rejsetæpper.

Würtembergvine er mest hvide Vine. De bedste kommer fra Neckardalen. De bruges for en Del i selve Landet og til kunstig Champagne (s. d.).

Würzburgvine, se *Frankervine.*

X

x, Forkortelse af *ex,* eksklusive, anvendes navnlig i engelsk Handelssprog.

X, Romertal for 10.

Xania, Forkortelse for Kristiania.

Xantorrhoeaharpiks, se *Akaroidharpiks.*

Xeresvine, se *Sherry.*

x. p., Forkortelse af *express payé* (fr.), Angivelse i Telegram om forudbetalt Udsendelse per Bud (fra Landstationer o. l.).

X. p. fr., Betegnelse i Telegrammer (til Udland) for et af Afsenderen selv opgivet og forudbetalt Budgebyr.

X. P. P., Betegnelse i Telegram af, at der af Afsenderen er stillet et Depositum for Budgebyr til senere Afregning med Tilbagemelding per Post.

X. P. T., som *X. P. P.* (s. d.), men med telegrafisk Tilbagemelding.

Xylograftræ, haardt, ensartet Træ til Skæring af Træsnit. Navnlig bruges *Buksbom* (s. d.).

Xylol, Kulbrinter, som faas ved Rensning af Raabenzol (s. *Benzol*). Bruges til Fremstilling af Tjærefarvestofferne *Xylidinorange* og *-skarlagen.*

Xylolin, Betegnelse for *Papirgarn* (s. d.).

Xylolith, *Træsten,* 1) Betegnelse for en Slags *Asbest* (s. d.); 2) en Kunststen, fremstillet i Pladeform af en Blanding af Savsmuld og Magnesiacement. Den kan saves og høvles, og bruges til Belægning af Trappetrin, Broer o. l.

INDUSTRIFORENINGENS BIBLIOTEK

Y

Yamamay, *vild Silke* af en japansk Sommerfugl, *Antherea Y.*

Yamsrod, se *Arrowroot.*

Yard, engelsk Længdemaal à 3 feet à 12 inches à 12 lines = 0,91438 m. Anvendes meget i den internationale Handel, da det bruges ikke alene i Storbritannien, men ogsaa i U. S. A., Australien, Kanada, Britisk Vestindien og Kaplandet. Ogsaa andre Lande bruger det, særlig for engelske Tøjer, f. Eks. Tyrkiet, Kina, Philippinerne, hollandsk Indien, Singapore o. s. v. De kinesiske Købmænd sælger Manufakturvarer kun efter Yard, som derovre kaldes Ma.

Yawler er et Fartøj med 2 Master: Stormast og Papegøjemast (agter). Forstavnen

er ret, men Agterenden er temmelig udfaldende.

Yd., Forkortelse af *Yard.*

Yellowmetal, se *Muntzmetal.* Bruges bl. a. til Skibsforhudning.

Yen eller *Jen,* japansk Mønt, se *Japans Mønt- og Pengevæsen.*

Yin, kinesisk Længdemaal = 35,81 m.

Ylang Ylang, en meget vellugtende æterisk Olie, som udvindes af Blomsterne af *Cananga odorata* fra Java og Luzon (Filippinerne). En ringere Sort kaldes *Kanangaolie.* Bruges til Parfymer.

Yoghurt er Mælk, som er bragt til at stivne til en geléagtig Masse ved Hjælp af en Bakteriekultur, som stammer fra Balkanhalvøen (sml. *Kefir*).

York and Antwerp rules. De ved Havarifordelingen efter Groshavari (s. d.) almindeligst benyttede Regler. De er vedtagne paa Konferencer i Antwerpen 1887 og i Liverpool 1890 og dette Dobbeltsæt af paralleltløbende Regler er vel ikke enslydende, men dog i Hovedsagen bygget over fælles Principper; nogle af Paragraferne, f. Eks. 1 og 3, er endog helt enslydende.

Z

Zacaton, *Tulafibre,* en Græsart fra Meksiko, som bruges til Børster o. l., samt i Papirfabrikationen.

Zaffer, se *Kobolt.*

Zambesi Indigoblaat, mørkviolet, pulverformet Tjærefarvestof, som farver Bomuld meget ægte rødligblaat.

Zanella, halvuldent, atlasvævet Stof, ogsaa helt af Bomuld, som bruges til For, Herreklæder, Paraplyer o. a.

Zanzibars Mønt er britisk Ostindiens Sølvrupée af Normalvægt 11,664 g og Finhed $0{,}916^2/_3$ og af Passérvægt 11,431 g; Sovereigns er ogsaa lovligt Betalingsmiddel i Forholdet 1 £ = 15 Rupées. Tidligere var den amerikanske Dollar meget i Omløb ved Siden af Rupées; man regnede 103 Rupées = 47 Dollars.

Zanzibars Valuta-Usancer. Hovedstaden Zanzibar er Østafrikas vigtigste Handelsplads med engelsk og fransk Poststation. Af Banker, som har Filial der skal nævnes the Chartered Bank of India, Australia and China samt The National Bank of India. I Zanzibar noteres:

London for 1 £ i Rupées,
Paris for 1 Rupée i Francs,
Hamborg for 1 Rupée i Mark,

baade Checks, Sigt-, 30 D. S.- og 3 M. S.-Veksler. Kurtage $^3/_4$ $^0/_{00}$ af Køber og Sælger. Overfartstid 30 Dage. Maaneden regnes til 30 Dage og Aaret til 360 Dage.

Zea, se *Majs.*

Zefyrgarn, flertraadet, løst tvundet, blødt Kamgarn, som bruges til Uldbroderi (se *Uldgarn*).

Zeltinger, en ret billig *Moselvin* (s. d.).

zensieren (t.), prøve, bedømme.

Zentner (t.), Centner = 100 ℔ = 50 kg.

Zephyr, 1) *Vapeur,* meget fine, løst vævede, musselinsagtige Bomuldsstoffer; 2) *Kunstuld* (s. d.) af bløde Kamgarnsklude.

Zer i Shah, »Kongealen«, persisk Længdemaal = 1,04 m.

Ziel (t.), Forfalds- og Frigørelsestid. I Forbindelser som *Ziel drei Monat* angives, at Betaling skal ske 3 Maaneder fra Dato.

Zielwechsel (t.), Dagveksel (s. d.).

Zimmer eller *Simmer,* Styktal = 4 Deger = 40 Styk.

Zink, *Zn,* forekommer ret udbredt som Mineralerne *Zinkblende,* Zinksulfid; *Zinkspat, ædel Galmej,* Zinkkarbonat; *alm. Galmej,* Zinksilikat o. fl. Efter Ristning af Malmen blandes denne med Koks, og Zinken vindes ved Destillation og udstøbes som Blokke. Alm. Handelszink, *Raazink,* indeholder noget Bly og Jærn. Den kommer i Handelen som Blokke, Plader og Blik. Ved Raffinering kan den faas ren, i Form af runde Stænger eller Korn. Ren Z. er blaalighvid, glinsende krystallinsk, skør ved alm. Temp., men smedelig og valselig ved 100—150° C. Vf. 7,0, Smpkt. 415° C., Kgpkt. 930° C. I Luften overtrækkes den med en graalig Iltehinde, som virker beskyttende.

Den opløses let af Syrer og Forbindelserne er *giftige*. Zink egner sig godt til Støbning, da den udvider sig ved Størkning. Bruges derfor til Statuer, Dekorationsgenstande, Galanterivarer o. l. Endvidere som Plader (Blik) til Bygningsbrug, Badekar o. a. Beholdere, Zinkætsning, til Galvanisering af Jærn (se *Forzinkning*), galvaniske Elementer (Tørelementer) samt til Fremstilling af mange Zinkpræparater og Legeringer, navnlig *Messing*, *Nysølv*, *Broncer* (s. d.). — Hovedmængden kommer fra Tyskland (Øvreschlesien, Rhinprovinsen), Belgien og Nordamerika. *Haardzink* er en Legering af Zink og Jærn, der fremkommer som Affaldsprodukt ved Galvaniseringen. Bruges bl. a. til *Deltametal* (s. d.).

Zinkaske, en Blanding af Zink og Zinkilte, Affaldsprodukt fra Smeltning af Zink; bruges til Fremstilling af Zink.

Zinkgraat, *Stengraat*, *Perlegraat*, en Blanding af Zinkhvidt (s. d.) og Zinkpulver el. Kønrøg. Bruges som Malerfarve, navnlig til Beskyttelse af Støbegods.

Zinkhvidt, *Zinkoksyd*, ZnO, er et hvidt Pulver, som faas ved Forbrænding af Zink eller ved Glødning af Zinkkarbonat. Bruges som Malerfarve. Naar det er rent, sværtes det ikke af Svovlforbindelser (sml. *Blyhvidt*).

Zinkklorid, *Klorzink*, $ZnCl_2$, kommer mest i Handelen som en Opløsning, der bruges ved Fremstilling af Pergamentpapir, vulkaniseret Fiber, Imprægnering af Træ, Rensning af Metaloverflader o. a.

Zinksulfat, *Zinkvitriol*, $ZnSO_4$, faas ved Ristning af Zinkblende eller Opløsning af Zink, Zinkhvidt el. Zinkkarbonat i Svovlsyre. Det bruges til Fremstilling af andre Zinkforbindelser, i Tøjtrykkeriet og Fernisfabrikationen, til Imprægnering (som Ildsikringsmiddel), Desinfektion o. s. v.

Zn, den kemiske Betegnelse for Zink.

Zobel, fine, mørkebrune Skind af en sibirisk Maarart, *Mustela zibellina*. Skindene røges, hvorved de bliver mørke, og afgiver noget af det kostbareste Pelsværk. *Amerikansk Z.*, Skindene af *M. americana*, er grovere. Sml. *Maarskind*.

Zone Tarif, en Beregningsmaade for Transport, hvorved større Strækninger lægges til Grund for Betalingen; denne vokser da ikke, selv om Transporten gaar længere. Anvendes særlig i Persontransport.

Zuckerin, se *Sakkarin*.

Zug um Zug (t.), paa samme Gang.

Zwibler, *Svibler*, *Hyacinter*, se *Blomsterløg*.

zählende Güter (t.), Stykgods.

INDUSTRIFORENINGENS BIBLIOTEK

Æ

æ. eller æ/, Forkortelse for *ærede* (Skrivelse o. l.).

Æbleessens, æter, spirituøst Udtræk af tørrede Æbler eller kunstig fremstillet af Amylacetat, Ætylvalerianat og lidt Kloroform. Sml. *Frugtætere*.

Æbler er Frugterne af Æbletræet, *Pyrus malas*, som oprindelig stammer fra Asien, men nu dyrkes i de tempererede Egne af alle Verdensdele. Ved Podning og Forædling er der frembragt mange hundrede Varieteter af forskellig Form, Farve, Smag og Holdbarhed. Man skelner mellem *Madæbler* og *Taffelæbler*, Spiseæbler. De første indeholder som Regel mere Frugtsyre og mindre Sukker. Store Mængder friske Æbler udføres fra Nordamerika og i de senere Aar fra Australien. *Tørrede Æ.* fremstilles ved, at omhyggeligt sorterede Frugter skrælles og Kærnehuset udbores ved Hjælp af Maskiner, hvorefter de tørres, enten hele eller skaaret i Skiver, ved svag Varme i det frie eller i Tørreovne. Undertiden bleges de med Svovldioksyd. De udføres navnlig fra Nordamerika. *Syltede Æ.*, i Glas eller Blikdaaser, fremstilles i England, Frankrig og Nordamerika. — *Paradisæbler*, smaa kuglerunde, røde eller gule Frugter af *P. baccata*, bruges navnlig syltede.

Æbletræ, Veddet af det vilde Æbletræ, har mørkerød Kærne og lysere Splint. Det er ret tæt og kan modtage smuk Politur. Bruges til Billedskærer- og Snedkerarbejder.

Æblevin, se *Frugtvin*.

Ædelstene er Mineraler, der ved deres Sjældenhed og Skønhed egner sig til Smykkestene. Efter Haardheden skelner man mellem *haarde*, som ikke ridses af en god Fil, *halvhaarde* og *bløde*. Salget af *raa Æ.* sker efter *Karat* (s. d.). Tildannelsen sker ved Hugning og Slibning med Pulvere, der har samme eller større Haardhed. Den værdifuldeste Form er *Brillanten*, en Dobbeltpyramide med afstumpede Spidser og 1—3 Rækker Facetter. Grundfladen er kvadratisk el. rektangulær med afskaarne Hjørner. Om denne lægges Metalringen, Indfatningen, medens Stenen ellers sidder frit, *à jour*. Ved Halvbrillant mangler den underste Pyramide. *Rosenstenen* er en spids Pyramide med 2 Rækker Facetter, Grundfladen hviler i Indfatningen. Andre Slibningsformer er *Tyndsten*, *Taffelsten*, *Trappesnit* o. fl. Efterligninger laves af Glas (se *Strass*). *Syntetiske Æ.*, se *Rubin*. Se endvidere *Beryl*, *Diamant*, *Granat*, *Korund*, *Kvarts*, *Maanesten*, *Malakit*, *Opal*, *Topas*, *Tyrkis*.

ædle Metaller kaldes de Metaller, som ikke forbinder sig med Ilt, selv ved Ophedning, f. Eks. *Guld*, *Platin* og *Platinmetaller*, *Sølv*.

Æg som Handelsvare er næsten udelukkende *Hønseæg*. Den største Mængde forhandles i frisk Tilstand. De sorteres, klares, d. v. s. undersøges for Friskhed, ved at sættes i Huller i en Plade, med stærkt Lys under, og pakkes til Eksport i Kasser med Halm el. Træuld à 1440 Stkr. *Præserverede Æg*, *picklede Æg*, nedlægges i Foraarstiden, hvor Æglægningen er størst, i forskellige Opløsninger, som kan dræbe Bakterier, navnlig *Vandglas*. Skallerne bliver noget skørere og Smagen lider noget. — England indfører store Mængder, Danmark, Frankrig, Rusland o. fl. har en betydelig Eksport. — Af andre Æg kommer i Foraarstiden en Del *Maage-* og *Vibeæg* i Handelen.

Æggeblommer, af knækkede Æg og fra Albuminfabrikationen, ofte med Tilsætning af Salt eller Boraks, bruges i Bagerier, Margarinefabrikationen og til Hvidgarvning af Glacéskind (s. d.). Ogsaa tørrede, *Ægkonserver*, kommer undertiden i Handelen.

Æggehvide, se *Albumin*.

Æggehvidestoffer, se *Proteinstoffer*.

Ægnoteringer. *København* noterer til Eksport i Kroner per Kasse à 72 Snese, inkl. Emballage. For Hjemmemarkedet noteres ogsaa per Snes eller per $^1/_2$ kg. — *England* noterer i Shilling per 120 Stk.

Ægte*-blaat, -brunt, gult,- -grønt, -orange, -ponceau, -rødt, -syreviolet, -skarlagen, -violet*, forskellige Tjærefarvestoffer, som giver holdbare Farver paa Bomuld, Uld og Silke.

ægyptisk Maal og Vægt. Officielt er *Metersystemet* (s. d.) indført, men endnu anvendes ofte det gamle ægyptiske System. Af de forskellige Alenmaal anvendes særlig *Pik Stambuli* eller Dirâa = 0,677 m. 27 P. S. svarer til 20 yards. Dette Alenmaal anvendes hovedsagelig for Uldvarer og evropæiske Silkevarer, hvorimod man for Bomulds- og Linnedvarer anvender *Pik Endásch* = 0,638 m. 23 P. E. svarer til 17 yards. Som Kornmaal har man *Ardeb*, men dettes Størrelse er meget forskellig. Dog anvender man i Eksporthandelen hovedsagelig *Kairo-Ardeh* = 183,48 l. Man regner 19 K.-A. for 12 Imperial-Quarters. For flydende Varer handles efter Vægt. Vægtenheden er Dramm = 3,09 g. Multipla heraf er:

Rottoli = 144 Dramm = 445 g.
Oka = 400 Dramm = 1236 g.
Kanta = 36 Oka = 100 Rottoli = 44,5 g.

I Kairo og Aleksandria regner man i Handelen med England 100 Rottoli = 99 lbs, for Korn 98 lbs og ellers regnes 100 Rottoli til 45 kg eller 100 kg = $80^3/_4$ Oka.

ægyptisk Mønt og Pengevæsen. Ægypten har Guldmøntfod med det *ægyptiske Pund* = 100 Tarifpjaster à 10 Ochr el Gersch (Tiendedele). Regeringen regner kun med æg. Pd. og Tusindedele heraf, kaldet millièmes (fr.). Finheden for Guldmønten er 0,875, og 100 Pjaster vejer 8,5 g, svarende i Metalværdi til 25,62 Frcs. og £ 1,016 og 20,75 Mark. Sølvmønterne er af $0{,}833^1/_3$ Finhed, og 20 Pjaster-Mønten vejer 28 g. Forskellige fremmede Guldmønter er lovligt Betalingsmiddel i et lovfæstet Forhold:

Sovereign = 97,50 Tarifpjasetr,
20 Frcs. = 77,15 do.
20 Mark = 95,50 do.

Sedler cirkulerer fra den ægyptiske Nationalbank; de har kun ringe Udbredelse.

ægyptiske Valuta-Usancer. Paa Børsen i *Aleksandria* noteres:

London per £ i Pjaster,
Paris per 100 Frcs. i Pjaster,
Wien per 100 østr. Kroner i Pjaster,
alt à vista eller 3 Maaneder *Dato*. Sælgeren betaler 1 ‰ Kurtage. Ingen Stempelpligt. Renteberegning: Maaneden til dens virkelige Dageantal, Aaret til 360 Dage. De vigtigste Banker i Aleksandria er Crédit Lyonnais, Anglo-Egyptian Bank og Bank of Egypt, som staar i snæver Forbindelse med London.

Ækvators Længde, 40075712,7 m.

Ælmetræ, *Alm*, Veddet af *Ulmus montana* og *campestris*, er rødbrunt, meget stærkt og varigt. Bruges til Vogntræ, Geværkolber og i Møbelsnedkeriet.

Ænder. Den alm. tamme And, som nedstammer fra *Stokanden*, *Anas boschas*, forekommer i mange forskellige Racer, af hvilke *Rouenanden* er særlig frugtbar og i fedet Tilstand kan veje 5—6 kg. *Vildænder*, *Stok-*, *Pibe-*, *Grav-* og den lille *Krikand* er Trækfugle. En Del fanges ved Vestkysten af Sønderjylland i Køjer (Indhegninger) eller skydes i Søer og Moser. *Dykænderne*, hvortil *Edderfuglen* (s. d.) hører, yngler i nordligere Egne. De fanges i Net eller skydes ved vore Kyster om Vinteren. — Foruden Kødet bruges Fjer og Dun (se *Fjer*).

ærb., Forkortelse for *ærbødigst*.

Æresakcept kaldes den Veksel-Akcept, som ydes af Intervenient, se *Intervention*.

Æresbetaling kaldes den Veksel-Betaling, som ydes af Intervenient, se *Intervention*.

Æresoprejsning. Hvis nogen har været dømt for en i den offentlige Mening vanærende Handling, fortabes forskellige borgerlige Rettigheder som Valgret, Næringsdrift, Leder eller Stifter af Aktieselskab m. v. Disse Rettigheder kan dog generhverves ved Æresoprejsning, som efter Retsplejeloven kan tilstaas af Domstolene, naar et vist Antal Aar er forløbet.

Ærter er Frøene af forskellige Varieteter af to etaarige Bælgplanter, *Sædært*, *Sukkerært*, *Pisum sativum*, med hvide Blomster, og *Agerært*, *P. arvense*, med brogede Blomster. En Del bruges umodne, *grønne Æ.*, friske, henkogte el. tørrede, *russiske Grønærter*, samt som Grøntfoder i Blandsæd. Modne Æ. kan være *gule*, *grønne*, *graa* eller *blaa*. I Handelen skelnes mellem *Koge-* og *Foderærter*. Størst Betydning har de gule, af hvilke de indenlandske er smaa, de indførte, navnlig *russiske*, større. *Viktoriaærter* er hele, store, med el. uden Skal, *Flækkeærter*, halve, afskallede. *Dueærter* er smaa gule Æ., blandede med graa, brune og sorte, og ofte *Vikker* (s. d.). — Gode Kogeærter indeholder ca. 53 % Stivelse og andre Kulhydrater, 22 % kvælstofholdige Stoffer og ca. 1,5 % Fedt. — *Ærtemel* fremstilles navnlig i Tyskland ved Dampning, Afskalning og Maling af Kogeærter.

Æselhuder bruges til *Chagrin* (s. d.) og *Pergament* (s. d.).

Æter, *Ætylæter*, $(C_2H_5)_2O$, (forældet) *Svovlæter*, fremstilles ved Destillation af en Blanding af Alkohol og Svovlsyre. Det er en farveløs, letbevægelig Væske, Vgtf. 0,72, Kgpkt. 35 ° C., meget *brandfarlig* og med en ejendommelig, bedøvende Lugt. Den bruges som Opløsningsmiddel for Fedtstoffer og Harpikser, til Kollodium (s. d.) samt i Laboratorier og i Medicinen, navnlig som Bedøvelsesmiddel og til Hoffmannsdraaber.

Æterarter, *sammensatte*, se *Frugtætere*.

æteriske Olier, se *Olier*.

Ætskali, -natron, se *Kalium-* og *Natriumhydroksyd*.

Ætskalk, se *Kalk, læsket*.

LANDSTEDFORENINGEN BIBLIOTEK

Ø

Ø., Forkortelse for *Øre*.

Øjeblik-Svar. Kravet om Ø. S. i telegrafiske Offerter eller Underhandlinger vil i Almindelighed ikke give nogen Respit, skønt efter Omstændighederne et Par Timers Frist er fastsat ved Responsum af 7. Maj 1907. Svaret kræves, naar Telegrammet er *kommet frem*, og kan ikke vente til Adressaten senere *selv* ser Tilbudet.

økonomiske Perioder, de sædvanlig

tiaarige Tidsrum, i hvilke det økonomiske Livs Op- og Nedgangsperioder tilendebringes. Se iøvrigt nærmere under Kriser.

Øl fremstilles ved Alkoholgæring af Maltudtræk, ofte med Tilsætning af stivelse- el. sukkerholdige Stoffer, f. Eks. Majs (se Brygmel), Ris, Glykose samt Humle (s. d.). Malten (s. d.) knuses og udrøres med varmt Vand (Mæskning), hvorved Stivelsen omtrent fuldstændig omdannes til Sukker og Dekstrin. Ekstrakten (*Urt*) sis fra Skallerne og det uopløste, *Mask*, som bruges til Kvægfoder. Derefter koges Ekstrakten med *Humle* (s. d.), afsvales, luftes og bringes i Gæring ved Tilsætning af rendyrket Gær. Den benyttede Gærsort er, foruden Mæskningsmetoden, væsentlig bestemmende for Øllets Karakter. Der skelnes i Alm. mellem *Undergæring* og *Overgæring*. Den første forløber langsommere, i Reglen 8—12 Dage, ved en Temp. under 11° C. Naar Gæringen er tilendebragt, synker Gæren til Bunds og Øllet klarer sig. Det fyldes derefter paa store Lagerfade, hvor det undergaar en Eftergæring, som varer 6—18 Uger og hvor der dannes Buketstoffer (sml. Vin). Efter Filtrering og Aftapning paa Flasker bliver det ofte *pasteuriseret*, ved ca. 50° C. — *Overgæring* forløber hurtigere, ved lette Ølsorter undertiden kun 1—2 Døgn, ved en Temp. af 15—25° C. Den stærke Kulsyreudvikling driver Gærcellerne op til Overfladen som tykt Skum. *Lagerøl* (bajersk Øl), *Eksportøl*, *Pilsner* og dansk *Porter* er undergærede, lige som lignende tyske Ølsorter, *Hvidtøl*, *Dobbeltøl*, *Skibsøl*, *Maltøl*, som har ringe Alkoholindhold, samt engelsk Porter, *Stout* og *Ale*, er overgærede. Det *skattefri* Øl, fremstilles paa begge Maader. Øllets Bestanddele er foruden Vand, Ekstrakt (Maltose, Dekstriner, mineralske Stoffer), Alkohol og Kulsyre. Alkoholmængden er i Pilsner, Lagerøl o. l. 3—5 %, i eng. Porter indtil 6,7 %. Mørk Farve frembringes ved Farvemalt el. Ølkulør (se *Kulør*). — I nogle Lande beskattes Øllet efter Apparaternes Størrelse eller Maltforbruget, i Danmark efter Alkoholmængden, naar denne er over 2,25 % (Lov om Ølbeskatning, s. d). — Dansk Øl eksporteres i betydelig Mængde til England og oversøiske Pladser.

Ølbeg, *Bryggerbeg*, er en Blanding af *Beg* (s. d.) med Linolie, Fedt, o. l. som bruges til indvendig Tætning af Ølfustager.

Ølbeskatning. Til Beskatning inddeles Øllet i Henhold til Lov af 13. Okt. 1917 i I og II Skatteklasse, idet I Skatteklasse har $2^1/_4$ Vægtprocent Alkohol eller derover og II Skatteklasse derunder. Skatten af I Skatteklasse er 18 Kr. per hl med ringe Læmpelser for de mindre Bryggerier. For det tidligere skattefri Øl i II Skatteklasse er Skatten 5,70 Kr. per hl, ligeledes med Lempelser for de mindre Bryggerier. Ø. hører administrativt under Toldvæsenet. Skatten, der hører til Forbrugsskatterne og opkræves paa Bryggerierne, indbragte i Finansaaret 1917—18 10,7 Mill. Kr.

Øltønde, ældre dansk Hulmaal = 4,25 Kubikfod = 131,39 l = 136 Potter.

Ønantæter, se *Konjakolie*.

Øre, skandinavisk Mønt = $^1/_{100}$ Krone.

Ørred, *Salmo trutta*, er en med *Laks* (s. d.) beslægtet Fisk og af lignende Udseende, men mindre. Forskellige Varieteter lever i fersk eller salt Vand, og en stor Mængde opdrættes kunstigt, ogsaa i Danmark, som har en betydelig Eksport af smaa *Portionsørreder* paa ca. $^1/_8$ kg. navnlig til Tyskland. Den bruges mest i frisk Tilstand.

Østasiens Maal og Vægt. Over største Delen af Østasien: Kina, Japan, Siam, Birma, Bagindien m. v. anvendes et af Verdens ældste Maal- og Vægtsystemer, som næppe saa let afløses af Metersystemet, skønt — eller maaske netop fordi — det selv har en fremherskende decimal Karakter, d. v. s. hviler paa Tidelingen. Men selv om Systemet er ens i Østen, er Størrelsen af de enkelte Maal og Vægte forskellig ikke alene efter Stedet, men ogsaa efter Erhvervet. Derfor har de evropæiske Stater f. Eks. med Kina traktatmæssig aftalt Forholdet for Handel med vedkommende Land. Danmark har *ingen* saadan Aftale. Se iøvrigt hovedsagelig Kinas Maal og Vægt.

Østers, *Ostrea*, et med Muslingen beslægtet Bløddyr, men uden Fod, lever fastvokset paa Havbunden i Kolonier, og kun hvor Saltholdigheden er over 1,5 %. Den fiskes (skrabes) og udføres i størst Mængde fra Nordamerika, hvor Baltimore er Hovedpladsen. I England drives en stor kunstig Østersavl, i *Østersparke*; de fineste er

Natives, smaa hvælvede Ø. fra Whitstable o. fl. St. Ligeledes i Frankrig, hvor navnlig *grønne* Ø., hvis Farve skyldes Alger, er yndede. Belgien har store Østersbanker ved Ostende. Langs Vestkysten af Holsten og Sønderjylland fiskes en Del. *Danske* Ø. kommer fra Limfjorden, hvor Østersfiskeriet er Statsmonopol, som bortforpagtes. Den største Mængde spises raa. — *Østersskaller* bruges knuste som Tilsætning til Hønsefoder.

østrigske Prisnoteringer. Wien noterer alle Kornsorter m. m. i østrigske Kroner per 50 kg. Til Eksport noteres dog gærne i engelsk eller tysk Valuta, henholdsvis efter engelsk Vægt og for 100 eller 1000 kg.

østrigske Vine produceres i betydelig Mængde, baade hvide og røde. Fine nedreøstrigske V. er *Klosterneuburger, Gumpoldskirchner, Mailberger, Vøslauer* o. fl. Tyrol og Steiermark leverer ogsaa ret gode Vine. En Del eksporteres til andre Vinegne for at bruges til Forskæring og Fremstilling af Konjak.

østrigsk Maal og Vægt. Ved Siden af *Metersystemet* anvendes endnu en Del *Wiener* M. og V. (s. d.).

østrigsk Mønt. Før Indførelsen af Guldmøntfoden i Østrig-Ungarn i 1892 havde man under Sølvmøntfoden den østrigske Gylden à 100 Kreuzer som Møntenhed, nu den østrigske *Krone* à 100 *Heller* ved en Halvering af den tidligere Gylden-Mønt. Af 1 kg Guld præges 3280 østrigske Kroner. Sølvmønterne er af Finhed 0,900. Foruden Landets egen Mønt præges en Del *Handelsmønter* (s. d.) for Handelen paa Levanten. Det almindeligste Betalingsmiddel er Pengesedler.

Aa

(se under *A*.).

INDUSTRIFORENINGENS BIBLIOTEK

TILFØJELSER OG RETTELSER

Adressekort. Ved Postloven af 1919 indførtes enkelte Adressekort til Pakkeforsendelser. Adressekortet er forsynet med en Kupon, der udleveres til Pakkens Modtager, og som af Afsenderen kan benyttes til skriftlige eller trykte Meddelelser; disse kan være anbragte paa paaklæbede Sedler, der dog ikke maa være større end Kuponen og skal være paaklæbede saaledes, at de danner et Hele med denne. Afsenderen er ikke forpligtet til at udfylde Kuponen, men Anførsel af Afsenderens Navn og Bopæl anbefales af Hensyn til Pakkens eventuelle Tilbagelevering. Beløbangivelser paa Kuponen skal stemme overens med de paa Hovedkortet anførte.

Til særlig Brug er fremstillet Adressekort med vedhængende *Adressebrevkonvolut*, hvori kan indlægges et Brev samt en tjl Pakken hørende Nøgle. Blanketten maa dog ikke derved — bortset fra en indlagt Nøgle — komme til at veje mere end 20 g. Adressebrevkonvoluten skal udfyldes nøje efter Tekstens Udvisende.

Til Pakker med Postopkrævning anvendes særlige Postopkrævnings-Adressekort, se *Postopkrævning*.

anbefalede Breve, se *rekommanderede Breve*.

anbefalede Pakker. Pakker, der ønskes forsendte som anbefalede, skal paa Adresseiden af Afsenderen tydeligt være paategnede »Anbefalet«, »Rekommanderet« eller »NB.«, hvorhos Adressekortet skal være forsynet med Anbefalingspaategning efter Tekstens Udvisende.

Med samme Adressekort kan forsendes indtil 3 anbefalede Pakker fra samme Afsender til samme Modtager.

Anbefalede Pakker skal være indpakkede særlig solidt. Forsegling er ikke nødvendig, men af Betydning med Hensyn til Erstatningen.

Iøvrigt gælder i enhver Henseende de for almindelige Pakker anførte Regler, se *Postpakke*.

Allehaande, *Bimenta*, læs: *Pimenta*.

Argentan, se *Nysølv*.

Avnbøg, er ikke nogen Bøgeart, men hører til Hasselfamilien.

Banegaardsbreve. Almindelige Brevforsendelser kan mod Forudbetaling af et Gebyr, for hvilket der paaklæbes Forsendelsen Frimærker, faas udleveret til Adressaten paa Banegaarden umiddelbart efter Togets Ankomst.

Forsendelsen skal være fuldt frankeret og øverst til venstre paa Adressesiden meget tydeligt paategnet »Banegaardsbrev« samt være betegnet med et tydeligt Diagonalkryds over hele Adressesiden fra Hjørne til Hjørne.

Udleveringen sker ved Postvognens Dør af Bureaupersonalet eller paa Perronen eller fra Banegaardspostekspeditionen af Bestemmelsesposthusets Personale.

Banegaardsbreve, der ikke afhentes paa Banegaarden, henlægges til Afhentning ved Bestemmelsesposthuset.

Baser, kemiske Forbindelser af Metal med Ilt og Brint. De opløselige farver Lakmospapir (s. d.) blaat. Sml. *Alkalier*.

Blaanelse, se *Nyblaat, Vaskeblaat*.

Bombayhamp, se *Gambo-* og *Sunnhamp*.

Brillant, se *Ædelstene*.

Bruyèretræ, se *Lyng*.

Buksbom, sempervivens, l.: *sempervirens*.

Cibalblaat, l.: *Cibablaat*.

dep., Fork. af *depuratum* (se Renhedsbetegnelser).

Dekupørarbejde, *Intarsik*, l.: *Intarsia*.

Ekspresforsendelsers Udbringning. Ekspresforsendelser omdeles umiddelbart efter deres Ankomst til vedkommende Posthus, dog at Udbringning i Tiden mellem Kl. 9 Aften og Kl. 6 Morgen kun finder Sted, forsaavidt Forsendelsen — for Pakkers Vedkommende tillige Adressekortet — bærer en af Afsenderen derom underskreven Paategning. Ekspresforsendelser, der uden at være forsynede med en saadan Paategning ankommer til Posthuset til en saadan Tid, at Udbringning ikke kan tilendebringes inden Kl. 9 Aften, udbringes Kl. 6 næste Morgen.

Beløbene efter Eksprespostanvisninger, Ekspreslegrampostanvisninger og Telegrampostanvisninger fra Udlandet skal altid udbringes samtidigt med Blanketterne.

I det ydre Ekspresdistrikt udbringes ikke Pakker af Vægt over 3 kg og i Tiden mellem Kl. 9 Aften og Kl. 6 Morgen kun almindelige Brevforsendelser.

Elektroplet, se *Pletterede Varer*.

en pâte (fr.), se *Farver*.

Estaras, l.: *Esteras*.

Fernambuk, se *Rødtræ*.

Flammepunkt, den Temperatur, ved hvilken brændbare Væsker afgiver antændelige Dampe. Sml. *Brandfarlige V.* og *Petroleum*.

Forsatspapir, mønstret Buntpapir, som bruges ved Indbinding af Bøger.

Forsølvning, se *Pletterede Varer*.

granulated (eng.), Betegnelse for Krystalsukker.

Gær. Sp. 335, L. 21 f. o.: Spirytus, l.: Spiritus.

Hæmatit, se *Jærnglans*, l.: *Jærnmalme*.

Identitetskort til Brug overfor Postvæsenet kan faas udfærdiget ved Henvendelse til et Postkontor. Vedkommende maa, saafremt han ikke er kendt af Postkontoret, legitimere sig paa fuldt betryggende Maade og maa medbringe et vellignende Fotografi af sig til Anbringelse paa Identitetskortet. Dette har Gyldighed i eet Aar, Udstedelsesdagen medregnet.

Gebyret udgør 50 Øre; for Gebyret paaklæbes der Identitetskortet Frimærker, der annulleres af Postkontoret.

Ilpakker. Pakkeforsendelser af enhver Art, der skal befordres fra et Posthus til et andet, kan af Afsenderen forlanges forsendte som Ilpakker; Ilpakkeforsendelser kan indleveres indenfor en kortere Frist end den for Pakkeforsendelser iøvrigt foreskrevne og kan forsendes med de fra Pakkebefordring iøvrigt undtagne bureauførende Hurtigtog.

Saavel Adressekortet som Forsendelsen skal af Afsenderen tydeligt være paategnet „Ilpakke".

Iøvrigt er Ilpakker med Hensyn til Form, Omfang, Vægt, Indpakning m. v. undergivne de for den paagældende Art af Pakkeforsendelser, hvortil de henhører ,fastsatte Forskrifter; se *Postpakker*.

italiensk Bogholderi, Sp. 402. I de anførte Eksempler skal Anførslerne: *An* og *per* ombyttes.

Jærnrødt, Engelskrødt, et rødt Pulver i forskellige Nuancer, som væsentlig bestaar af *Ferrioksyd*, *Jærnilte*, Fe_2O_3. Det fremstilles ved Pulverisering af Jærnglans, Kisaffald (Kisaske), ved Glødning af Okker, Vitriolaffald o. l. og kommer i Handelen, ofte blandet med Kridt, Gibs, Bolus o. a., under mange forskellige Navne som *Todtenkopf*, *Kolkotar*, *Pariserrødt*, *Polerrødt*, *Rødfärg*, *Jærnmønje* o. m. a. Bruges til Malerfarve og Polering.

Kassasaldo, Sp. 434. Ordene: Kreditside og Debetside ombyttes.

Kisaske, se *Svovlsyre*.

Kunstuld (tilføjes): *Mungo* faas af Herreklædestoffer.

Kornhandel, Sp. 501. L. 8 f. o.: s. ovfr., læs: se ndf.

Lasker, aflange, flade Jærnstykker med Huller til Samling af Jærnbane- og Sporvejsskinner.

Marmor, Sp. 576. L. 18 f. o.: Burd, læs Brud.

Madrashamp, se *Gambohamp*.

Malabartalg, Sp. 566, L. 14 f. o.: Valeriafedt, læs: Vateriafedt.

Løg, Sp. 558. L. 6 f. n.: hvint, læs: hvidt.

\- — - 7 — læs: er næsten-

Martinsgult, Sp. 576, L. 3 f. n., læs: Martiusgult.

LANDBRUGETS FORSØGSLABORATORIUM BIBLIOTEKET

INDUSTRIFÖRENINGENS
BIBLIOTEK

BIBLIOTEK

INDUSTRIFÖRE... BIBLIOTEK

